

VIRTUTE ET LABORE

IOANNIS ALBERTI FABRICII

THEOL. D. ET PROF. PVBL. HAMBVRG.

BIBLIOTHECA GRAECA

SIVE NOTITIA

SCRIPTORVM VETERVM GRAECORVM

QVORVMCVMQVE

MONVMENTA INTEGRA AVT FRAGMENTA EDITA EXSTANT

TVM PLERORVMQVE E MSS. AC DEPERDITIS

AB AVCTORE RECOGNITA

EDITIO NOVA

VARIORVM CVRIS EMENDATIOR ATQVE AVCTIOR

CVRANTE

GOTTLIEB CHRISTOPHORO HARLES

CONS. AVL. ET P. P. O. IN VNIVERS. LITTER. ERLANG.

ACCEDVNT

CHRISTOPHORI AVGVSTI HEVMANNI

SVPPLEMENTA INEDITA

VOLVMEN NONVM

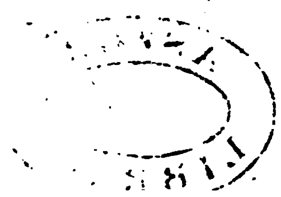
HAMBVRGI

APVD CAROLVM ERNESTVM BOHN

A. C. MDCCCIV

LIPSIAE EX OFFICINA BREITKOPFIO - HAERTELIA.

PRAEFATIO.

Nonum hoc bibliothecae graecae volumen, quod ſerius, quam ſperaueram, neque tamen id mea culpa factum eſt, ex carcere quaſi emittitur, omnia continet capita, quae volumine *octauo* ſecundum veterem editionem, praeter caput quondam XVIII. de *Themiſtio Euphrade*, in noua editione iam in vol. VI. pag. 790. ſqq. a me repoſitum, erant olim a *Fabricio* explicita diligentiſſime. Nam, vt caput de *Gregorio, Nyſſeno*, quod in praefatione ad volumen VIII. pag. V. ſcripſeram, in illo volumine me dediſſe, tunc excluderetur, et in hoc demum volumine ſuum obtineret locum, fecerant temporis ſpatiique anguſtiae. Quorum vero hominum vitae ſcriptaque et alia, quae de iis ſcitu dictuque neceſſaria viderentur, (namque in capitibus de ſcriptoribus eccleſiaſticis vberiorem eorum fatorum, inprimis placitorum errorumque atque controuerſiarum, haud raro inutilium et atrocium, inde ortarum, et interdum per plura ſaecula, nec

raro ad noſtra vsque tempora agitatarum, hiſtoriam atque inquiſitionem a noſtro inſtituto alienam eſſe, atque conditoribus hiſtoriae eccleſiaſticae relinquendam, *) nemo, opinor, negabit,) in hoc volumine exponuntur, *lector beneuolus* ex indice capitum, poſt praefationis Fabricianae partem poſteriorem, (prior enim ſolummodo continet capitum indicem,) exhibito, facile cognoſcet. Idem, comparato hoc volumine cum eo, quod Fabricius euulgauit, a me, videbit, in noua hac editione multa, quae poſt Fabricii obitum alibi vel recuſa ſunt, vel emendatius edita, eſſe reſecta, alia ad ſupplementa, quae ſi deſiderarentur, reſeruata, vbiuis tamen cauſſa conſilii declarata.

Sunt autem in praeſenti a me omiſſa pag. 64. quaedam *Baſilii* opuſcula, a. precatio, exorciſmus et quaeſtiones *Eunomii* atque *Apollinaris* cum reſponſionibus S. *Baſilii:* — pag. 97. *Baſilii iunioris* Naumachica: — pag. 206. *Syneſii* epiſtola ad Dioſcorum de arte magna, ſiue ſcholia in Democritum: — pag. 211. *Eunomii* apologia, quam confutauit Baſilius M. — pag. 297. tria *Hieronymi* graeci opuſcula: — pag. 305. *Libanii* epiſtola ad Meletium: — pag. 407.

*) In ſumma quidem breuitate multa tamen, quae ad hiſtoriam pertinerent litterariam, collecta ſunt in *bibliotheca ſelecta hiſtoriae eccleſiaſticae cum veteris tum noui teſtamenti.* Venetiis 1776. 8. part. II.

407. quatuor *Procli* hymni: pag. 760. *Choricii*, sophistae, oratio funebris in Procopium, sophistam, Gazaeum.

Quo euenit, vt, licet pluribus a me factis accessionibus, integrum paene volumen vet. edit. in hoc vol. conclusum redderetur. Haud quidem deerunt, qui censeant, plura potuisse a me praetermitti. At metu, ne alii me incusarent nimiae multisque ingratae molestaeque parsimoniae aut iniustitiae erga manes Fabricianos, deterritus sum a consilio. Eo plura, vel post Fabricii diligentiam typis repetita, vel a me in superioribus voluminibus iam occupata, ex duobus sequentibus veteris editionis voluminibus in noua editione iure exsulabunt.

Quod reliquum est, suetam cel. *Beckii*, cuius quoque studio atque variae et inexhaustae eruditioni litteraria passim adspersa debes supplementa, et cel. *Rosenmülleri* in corrigendis operarum peccatis curam atque diligentiam, etiam in hoc volumine laudabiliter praestitam, cum animi grati significatione mecum praedicabis. Nullum quidem omnino non sublatum esse vitium typographicum, neque ego possum adfirmare, *) neque aliquis humanae suaeque ipsius infirmita-

*) Ex. gratia vt pauca proferam pag. 32. not. col. a. lin. 40. corr. *diuersarum*, et col. b. lin. 14. *Apololo gia* (sic) — pag. 128. in linea suprema pro VIII. scrib. XIII. — pag. 248. not. col. b. lin. 1. scr. *saec.* — pag. 272. sect. 5. lin. 7. scr. *antiquarum*. Reliqua ipse forsan facile corriges.

tis conſcius poſtulabit. Atenim, quantum equidem leuiter percurrendo aliquot plagulas intellexi, nec multis nec grauioribus mendis typographicis commaculatus eſt contextus. TV igitur, L. B. humaniſſime ignoſcas quaeſo et meis et operarum peccatis, meisque conatibus fauere pergas velim. Scr. Erlangae, d. XXIV. Mart. MDCCCIV.

GOTTLIEB CHRISTOPHOR. HARLESS.

I O.

IO. ALBERTI FABRICII praefatio volumini octauo olim praemissa.

[Integram praefationem vt recudi faciam, siquidem in priore parte summa et ordo capitum indicantur, haud est necessarium. Incipit vero prior pars: *H.*]

Ne multis te differam, L. B. iuuat oculis tuis subiicere, quae in hoc volumine tibi offeruntur a me pro tenui meo studio, quod vt boni facias, et si quid titubatum a me est, vt fit non modo in bello, sed

etiam

etiam in hisce litteris, id pro aequitate tua humaniter feras in homine, iterum iterumque peto a te ac contendo.

[Post indicem capitum ita pergit:]

Haec sunt, quae praesenti vice exhibere tibi studui, Lector beneuole, non dubitans, etiam Indices scriptorum, quos hoc volumine passim iterum inserui, vtiles acceptosque fore iis, qui hoc litterarum genere ducuntur. Nam etiamsi aliquid subinde esset omissum a me in illis, peccatumque, quae tamen non ita multa fore spero in his: tamen longe maximam partem recte adnotatam aequi et docti iudices, boni certe consulent. Equidem, vt quantum possem, accuratos darem, operam, quam potui sine superstitione ac maioris temporis dispendio, impendi. Vtinam vero viueret graecantissimus ille *Georgius Fridericus Thryllitius*, cuius schediasma de bibliotheca scholiastarum vniuersali adornanda, sed qualem nec animosissimus bibliopolarum suscipere, etiamsi praelo esset parata, vnquam ausit, ciues mei inseruere tomo secundo Miscellaneorum Lipsiensium: vel vtinam frater eius egregius, *Valentinus Hermannus Thryllitius*, medicus Geithaynensis, cuius epistolam itidem Lipsienses

phienses mei vulgauerunt in fasce LVIII. Diarii, quod sub noui Musei titulo (Neuen Bücher-Saal) germanice quot mensibus in lucem edunt, docti fratris vestigiis ita pergat insistere, vt, quae ille molitus est, hic suo studio expolita perficiat, atque graecarum litterarum latifundia amplificet insigni quadam nec inficianda accessione. Nam hactenus nihil in illis desidero, quam quod confidentiores aliquando sunt, et inter errores computant, quod apud Tzetzam ad Lycophronem pro Androcle non lego Menandrum, pro Heliodoro Apollonium: deinde, quod non plura in me reprehendunt. Quid enim ego magnopere accusandus, si non alia pluraque longe habent, quae moneant, quam in vniuersis vaegrandibus Eustathii ad Homerum commentariis loca omissa viginti circiter vel triginta: quum adnotata sint et posita in indicibus, quos exhibui, Eustathianis loca ad vicies mille. In ceteris indicibus longe vltra tercentena locorum millia. Omnes, qui vnquam ab hominum memoria in lucem humana industria prodierunt, indices abiicere debemus, praesertim voluminosiorum operum, si propterea statim *tantum non taedet vsus*, vel *parum tuta fides* accusanda, quod non ex millenis dicam, sed ex centenis vnus locus aliquando vel fugit oculos, vel perperam positus est, etiam typographi culpa; nam et illa imputatur. Tamen magnas illi habi-

turus sum, et haberi ab aliis velim gratias, sive Tryllitius, sive alius, accuratiores, quam ego potui, dabit Indices, et hunc laborem, hocque taedium post me, atque eos, quorum lucubrationibus usus sum, communis utilitatis caussa voluerit devorare: neque intercedam, etiamsi ad hoc maturandum vel ali ac confirmari, vel compelli se patietur voluptate me reprehendendi. Vale.

INDEX

INDEX CAPITVM

HVIVS VOLVMINIS NONI

siue Bibliothecae graecae libri V. partis IV.

CAPVT XIV. (olim XIX.)

De S. BASILIO, Magno et Seleuciensi.

CAPVT XV. (olim XX.)

De GREGORIO, NYSSENO.

CAPVT XVI. (olim XXI.)

De EVSTATHIO, Antiocheno, SERAPIONE, Thmuitano, et SOPHRONIO

CAPVT

*) Copiosus ad futuram Arati editionem adparatus, cum Theonis in Aratum scholiis, Procli sphaera, Leontio de constructione Arat. sphaerae cum V. L. et notis mstis, collectus fuit a *Laur. Anckerp.* v. catalog. librorum et codd. MSSt. quos reliquit *M. Laur. Ancher.* Othenis m. Febr. 1799. publ. auctione distrahendos. 8. p. 9. et 10.

CAPVT XX. (olim XXV.)

CAPVT XXI. (olim XXVI.)

De philosophis, SYRIANO, PROCLO et MARINO.

CAPVT XXII. (olim XXVII.)

De S. CYRILLO, Alexandrino.

CAPVT XXIII. (olim XXVIII.)

De PROCLO, Constantinopolitano, ASTERIO, Amasene, et IOANNE CLIMACO.

CAPVT XXIV. (olim XXIX.)

De SIMPLICIO, interprete Aristotelis et Epicteti.

CAPVT XXV. (olim XXX.)

De IOANNE STOBAEO et aliis graecis locorum communium scriptoribus.

CAPVT XXVI. (olim XXXI.)

IO. ALB. FABRICII
BIBLIOTHECAE GRAECAE
LIBRI V. PARS IV. (vol. VIII. vet. ed.)

CAPVT XIV. (olim XIX.)

De S. BASILIO magno et Seleucienfi.

I. *S. Bafilii, magni, aetas et vita.* II. *Scriptores de illo veteres.* III. *Recentes.* IV. *Alii Bafilii vltra triginta.* V. *Codd. et editiones Bafilii, magni, operum latinae, graecae et graecolatinae.* VI. *Scripta fingula in editionibus graecolatinis comprehenfa, cum variis obfervationibus.* VII. *Scripta Bafilii, vel quae fub eius nomine feruntur, et quae in editionibus graecolatinis non exftant.* VIII. *Precatio, ab H. Hammondo edita. Ibid. Index eorum, ad quos fcripfit et quorum in epiftolis meminit S. Bafilius.* IX. *Index Homiliarum et epiftolarum S. Bafilii, adfcriptis ordine alphabetico fingularum initiis.* X. *De Bafilio, Seleucienfi, eiusque fcriptis.*

(Cum fupplementis G. C. Harles.)

I.

BASILIVS, *magnus* ille veritatis doctor a) atque doctrinae inprimis de Spiritu S. catholicae vindex et adfertor praecipuus, natus Neocaefareae, quae ante Mazaca, in Pontica Cap-

a) Ὁ μέγας τῆς ἀληθείας διδάσκαλος. *Zachariae Mytilenaeo* pag. 224. edit. Barthii, et καύχημα τῆς Ἐκκλησίας, *S. Athanafio* epift. ad Palladium, presb. tom. I. pag. 734. ὁ ἔνθεος τῆς οἰκουμένης φωστήρ, *Gennadio* epiftola de praedeftinat. *Fabr.* Alia teftimonia congeffit *Thom. Pope Blount* in cenfura celebrior. author. ed. Geneu. pag. 241 fqq. *Garnier* in praef. ad tom. I. edit. opp. Bafilii fummis laudibus eum extollit. Conftat enim, ait, quaecumque maxime ad facrarum litterarum ftudium pertinent, dogmata, ethica, traditio, hiftoria, difciplina, eorum fcientiam non

Cappadociae regione circa a. C. 316.[b]) parentibus *Basilio*, communi tum in illis locis virtutis magistro[c]), et *Emmelia:* ne de auia *Macrina* dicam, cuius memoria inter sanctos 14. Ianuar.[d]) recolitur, quemadmodum parentum 30. Maii[e]), frater fuit *Gregorii, Nysseni,* maior natu: et *Naucratii*, monachi, *Petrique,* episcopi Sebasteni, et *Macrinae*[f]), sororis. Eloquentiae et artium magistros praeclaros habuit Antiochiae, et CPoli *Libanium*[g]), Athenis, vbi Iuliano[h]) [P] commilitone in studio bonarum litterarum [et Gregorio, Nazianzeno,] vsus est, *Himerium, Proaeresiumque.* Hinc quum in ecclesia Caesareensi lectoris, diaconi et presbyteri muneribus functus esset, monasticam vitam praetulit[i]), simultate ipsi cum episcopo suo, Eusebio, intercedente[k]). In Ponti igitur solitudines circ. a. C. 358. secessit, atque ibi *Gre-*

non aliunde potius, quam e Basilii scriptis hausisi. Laudat praeterea in Basilii scriptis orationis elegantiam, suauitatem, perspicuitatem, incredibilem vim persuadendi, doctrinae integritatem, artem mirificam dicendi sine vlla artis significatione, summam in tractandis doctrinae christianae mysteriis curam atque diligentiam, et plura alia scribit in hanc sententiam. Ab *Hemsterhusio* ad Luciani dial. mortuor. tom. I. pag. 453. ed. Reitzii dicitur non infrequens Xenophontis imitator, et pag. 589. pater eloquentissimus. Artis criticae peritiam ex Basilii scriptis elucere, testatur *H. Valesius* in libro I. de critica, cap. 25. pag. 173 sq. subiuncto eiusdem emendationibus, a Burmanno editis. *Harl.*

b) Vide Acta Sanctor. tom. VII. Maii. pag. 658. *Fabr.* Basilium in lucem editum fuisse Caesareae in Cappadocia circ. a. C. 328. *Oudinus* I. pag. 543. prodit. *Garnerius* vere in vita Basilii, (in tom. III. Opp.) pag. XXXVII. sqq. operose demonstratum iuit, Basilium Caesareae in Cappadocia, sed non in Ponto, (ex quo quidem paternum genus, vti maternum ex Cappadocia ducebat,) natum esse circa a. Chr. 329, et de parentibus illorumque liberis disputauit vberius. *Harl.*

c) Ὃν κοινὸν παιδευτὴν ἀρετῆς ὁ Πόντος τηνικαῦτα προὐβάλλετο. *Nazianzenus* orat. XX. pag. 324. Palladia, quam matrem memorat Basilius epist. CCCLXVI. non fuit mater, sed cognata, quam matris loco veneratus est.

d) *Bollandus* in Actis Sanctor. tom. I. Ianuarii pag. 952 sq. Meminit auiae huius suae *Basilius* epist. LXXIX. pag. 895.

e) *Papebrochius* tom. VII. Act. Sanctor. Maii pag. 242 seq.

f) Vide *Nicephorum* X. 19. et Nyssenum in elogio Macrinae.

g) Sed v. *Schroeckh* in hist. eccl. christ. part. XIII. pag. 7 sq. *Harl.*

h) *Basilius* epist. CCVIII. ad Iulianum, imp. [Vide in ed. Garn. tom. III. pag. 122 sqq. II. Iuliani epp. ad Basilium, et huius respons. pag. 124 sq. epp. 39 — 41. sed *Garn.* in vita Basilii p. LXIII. illas dubias esse suspicatur. Adde *Schroeckh.* pag. 9 sq. *Harl.*]

i) Atque *Martin. Chemnit.* in orat. de lectione patrum pag. 6. notat, Basilium M. secessui et monachismo plus quam satis esset, tribuisse. *Thomassin.* quidem in Discipl. vet. eccl. part. II. lib. I. cap. 46. negat, Basilium verum fuisse monachum, quoniam nec per omnem suam vitam se consecrasset illi ordini, nec omnium suarum facultatum vsum abiecisset: sed is satis refutatus est a *Garnier.* in vita Basilii, pag. XLVI. sq. Addi debet, disciplinam monasticam eo tempore nondum aeque ac sub finem saeculi IV. fuisse constitutam, conf. *Schroeckh* pag. 25. qui tamen, quae Garn. de Migadibus, ascetis, actioni deditis, sentit, nondum certa et explorata esse, iudicat, et de vita monastica studioque Basilii est copiosus. Basilium fuisse auctorem ordinis cuiusdam monastici, (atque monachi ordinis S. Basilii, praecipue in ecclesia graeca, adhuc florent,) iure alii negant. v. *Schroeckh.* pag. 206 sqq. *Harl.*

k) *Baertius* Act. Sanctor. tom. II. Iunii p. 833. *Sozomenus* VI. 15. *Gregorius*, presbyter, in vita Nazian-

Gregorii, *Nazianzeni*, suauissima consuetudine est vsus l). Reconciliatus inde episcopo suo m), adhuc superstiti adiunctus, et a. C. 370. n) defuncto successit ecclesiaeque Caesareensis episcopus ordinatus die 14. Iunii o), quum per annos octo p) illud sacrum munus gessisset, diem obiit supremum q) a. C. 379. calendis Ianuarii. [De anno, quo vita decessit Basilius, vide *Assemanni* sententiam contrariam Vol. VIII. ad edit. vet. Vol. VII. p. 231. not. *uu*. add. *Assemann.* in biblioth. orientali tom. I. p. 52. not. 2. et p. 54. fin. vbi colligit, Basilii mortem vltra a. 378. nequaquam esse promouendam. *Harl.*]

II. *Scriptores veteres, de S. Basilii vita et laudibus consulendi.*

Greg., *Nazianzeni*, oratio XX. quae dicta est in S. Basilii funere. [v. supra vol. VIII. p. 407.] Eiusdem epigrammata XII. in Basilium cum anonymi [vel potius *Nicetae*] graeca prosaria expositione, edita a *Lambecio* VIII. pag. 366 — 371. [pag. 778 sqq. ed. Kollarii, cuius notas vid. et pag. 782 sqq. de *Nicetae* prosaria expositione. *Harl.*] Epitaphium carmen, quod est quartum decimum ordine, tom. II. opp. Videndus etiam epist. XXXVIII. etc.

Gregorii, *Nysseni*, oratio in laudem Basilii, fratris, ἐπιτάφιος, tom. II. pag. 911.

Ephraemi, Syri, elogium S. Basilii, ipso superstite adhuc scriptum, vt notaui lib. V. cap. 2. [pag. 231 sq. ed. vet. vbi iam adnotaui, *Assemann.* negasse contra Fabric. illam Ephraemi laudationem scriptam esse Basilio superstite: add. *Assemanni* prol. ad opp. Ephr., Syri, vol. I. §. IX. pag. IX. sq. Sed Ephr., Syrus, aeque ac Greg., Nyss., nimii sunt ac superstitiosi in laudando Basilio M. *Harl.*] Adde *Combefisii* bibliothecam concionatoriam tom. VII. pag. 9. sq.

Nazianzeni pag. 13. etc. In eremo delectatum esse Philoromi amicitia Basilium, narrat *Palladius* in Lausiaca pag. 121. Vide et quae ipse de vita sua monastica Basilius epist. LXXIX. vbi fratrem Gregorium (Nyssenum) secum vixisse in monasterio ad fluuium Iridem testatur. De Gregorio, Nazianzeno, autem intelligendus epist. CXLI. quem σκεῦος ἐκλογῆς καὶ φρέαρ βαθὺ, τὸ τοῦ Χριστοῦ στόμα, adpellat. Multa de illius et Basilii amicitia Gregorius, presbyter, in Nazianzeni vita.

l) Vide Greg. Nazianz. epigr. IV. in Basilium apud *Lambec.* VIII. p. 779. ed. Koll. *Harl.*

m) Idem *Baërtius* pag. 839. [*Schroeckh* p. 31 sqq. 36. 62 sqq. 70 sqq.]

n) Ab a. C. 371. Basilium fuisse Caesareensis Cappadociae episcopum, scribit *Saxius* in Onomast. I. pag. 422. laudatque *Pagii* critic. Baron. a. C. 369. nr. XVI. pag. 270. it. ad a. C. 370. nr. IX. — XIX. pag. 288 — 295. inprimis nr. XXIII. pag. 297. tom. V. Eodem *Pagio* duce l. c. a. C. 365. nr. VII. pag. 215 — 217. tom. V. probabile esse iudicat Saxius, a Basilio a. 365. epistolam ad Senatum Tyanensem esse scriptam. — Caput S. Basilii tamquam reliquiae, seruabatur in magna ecclesia monasterii in monte Atho. v. *Montfauc.* palaeogr. gr. pag. 455. *Harl.*

o) Hinc martyrologia Basilii memoriam 14. Iunii celebrant, vt menologia calendis Ianuarii.

p) *Nazianzenus* de Basilio: epigr. IX. ἰατρεῦ λαοῦ θεόφρονος ἔλα ταύτας, apud *Lambecium* VIII. pag. 368. [pag. 782. Kollar.]

q) *Baërtius* loco laudato pag. 813.

[P] *Pseudo-Amphilochius*, (saeculi IX. scriptor, vt videtur,) de vita et miraculis S. Basilii. Dixi de illo lib. V. cap. 8. pag. [379. in vol. VII. sect. 11. et p. 381. sect. 14. add. *Scultet.* medulla patrum, pag. 1043. *Leidae* inter codd. Voss. et dicitur in cat. Voss. esse *Iustini*. v. cat. bibl. Leid. pag. 396. fin.] sed iam addo, partem eius extremam, quae in Combefisii editione non exstat, vulgatam ex codice Vindobonensi XXXV. a *Lambecio* VIII. pag. 366. [pag. 775. Koll.] adde pag. 382. [pag. 787 sq. Kollariique not. it. pag. 813 sq. de cod. XXXVIII. nr. 20. in c. Augustano. v. Reiser. cat. pag. 24. *Harl.*]

Ioannes, *Damascenus*, orat. I. de imaginibus tom. I. edit. praeclarae Lequinianae pag. 327. laudat βίον Βασιλείου τοῦ μάκαρος διὰ Ἑλλαδίου τοῦ αὐτοῦ μαθητοῦ καὶ διαδόχου τῆς ἱεραρχίας *Vitam B. Basilii, scriptam ab* Helladio, *discipulo eius et successore*. Sed illa iam pridem intercidit, licet partem eius ex Anastasii, bibliothecarii, versione legisse se MS. testetur *Baronius* ad martyrolog. Rom. ad calendas Ianuarii.

Simeon, *metaphrastes*, de S. Basilio, (quem graece MS. testatus est se habere Heribertus Rosweidus,) et *Graecorum Menaea* 1. Ianuar.

Gregorius, *presbyter*, in vita Greg. Nazianzeni.

Iohannes Euchaitensis *), *Philotheus*, CPol., *Nicolaus Cabasilas*, *Theodorus Metochita*, *Matthaeus Camariota*, in tres Hierarchas, qui sunt Basilius, Nazianzenus et Chrysostomus, et quorum memoriam iunctim celebrant Graeci 30. Ianuarii. Ex his solus *Philotheus* editus est; ceteri MSti adhuc feruntur, vt dixi lib. V. c. 11. [vol. VIII. p. 459.]

Philostorgius VIII. 11. 12. 13. *Socrates* IV. 26. *Sozomenus* VI. 15. *Tripartita* VII. 36. *Nicephorus* X. 17. sq. etc.

Photius cod. CXLI. sq. bibliothecae.

Hieronymi cap. 116. *S. E. Theodoreti* IV. 19. et praef. in canticum *Augustini* I. contra Iulian. Pelagianum, *Suidae*, *Gaudentii*, Brix. *Vincentii* Lerinensis et *Theodori Prodromi* loca S. Basilii operibus a Parisiensibus praemissa sunt.

III. *Scriptores recentiores*.

Io. Baptistae Mantuani de vita S. Basilii libri II. carmine heroico.

Erasmus lib. XXVIII. edit. Londinensis, epistola VII. ad Iac. Sadoletum, quae loco praefationis praemittitur editioni graecae Basilii a. 1532. Vide etiam lib. XXIX. epist. XC. seq.

Oratio de S. Basilio inserta tom. III. declamationum Witebergensium, pag. 716 seq.

God-

*) Conf. vol. VIII. lib. V. cap. 12. §. XIX. de *Ioanne*, *Mauropode*, metropolita *Euchaitensi*, pag. 627 sqq. et pag. 628. de eius orat. encomiastica in *Basilium M. Gregorium*, *theologum*, et *Io. Chrysostomum*: it. pag. 632. de eius canonibus in festa trium illorum patrum ecclesiast. *Harl.*

Godfridus Hermantius, (Tillemontii memoriis, tunc adhuc ineditis, vsus,) in vita Basilii et Nazianzeni, gallice scripta, Paris. 1674. [al. 1679.] 4. duobus voluminibus. Laudat Baërtius eaque vsum se profitetur tom. II. Act. Sanctor. Iunii pag. 810. *Fabr.* Hermantii dicendi ratio et diligentia, praecipue in excerpendis Basilii opp., sunt laudandae: sed modum is excedit in celebrandis Basilii virtutibus, nec limam artis criticae historicae adhibet. *Harl.*

[P] *Tillemontius* tomo IX. memoriarum historiae ecclesiasticae, edito Paris. 1703. 4.

Franciscus Baërtius in vita Basilii tom. II. Act. Sanctor. Iunii pag. 807 sqq.

Matthaeus Raderus in viridario Sanctorum pag. 24 seq.

Omitto velut notiss. centurias Magdeburgenses centuria IV. Baroniumque et alios annalium et historiae ecclesiasticae scriptores, atque *Eliam du Pin*, tomo secundo bibliothecae suae pag. 154 sqq. et ceteros, qui de scriptoribus ecclesiasticis egere. *Antonius Possevinus* in adparatu sacro etiam de codicibus scriptorum, Basilii manu exaratis, qui in bibl. Augustana, Messanensi et Monachiensi exstant, monet, atque in versiones varias scriptorum Basilianorum obseruationes complures cum lectore communicat.

Abrahamus Scultetus parte IV. Medullae patrum, pag. 1043 sqq.

Guil. Caveus in vitis primitiuorum patrum ecclesiae, anglice scriptis, et deinde translatis in linguas, belgicam atque germanicam, tom. II. edit. germanicae pag. 504 — 598. Brem. 1704. 4.

D. Theophilus Spizelius in vetere academia Iesu Christi pag. 73 seq. *Fabr.*

[*Cave* in Historia litteraria scriptor. eccl. tom. I. pag. 238 sqq. ed. Basil.

The Clergies Honour; or, the Lives of *S. Basil the Great*, Arch-bishop of Neo-Caesarea, and St. Chrysostom, Arch-bishop of CPole, drawn by way of Parallel. London. Printed for W. Cooper. — 1681. 8.

Cas. Oudinus in Comment. de SS. eccles. tom. I. pag. 543. sqq. qui, se, profitetur, multa ab El. du Pin vel omissa, vel dissimulata esse animaduertisse, et in cap. primo vitam ac doctrinam S. Basilii, Caesareae Cappadocum episcopi, vberius persequitur.

Sam. Basnage in Annal. tom. III. pag. 4. 25. sqq. pag. 29. de tempore, quo Basilius creatus fuerit episcopus Caesar. pag. 32. 36. sq. 42. sqq. 51. 69. 70.

Iac. Basnage in: Histoire de l'Eglise pag. 613. 633. 641 sqq. 1156 sq. 1195 sq.

Arnold in: Kirchen- vnd Ketzer-Historie, part. I. lib. IV. cap. 4. §. 37. 38. 39.

Gottlieb Stolle in: Nachricht von den Leben — der Kirchenväter etc. pag. 359 sqq.

R. Ceiller Hist. gen. des Aut. eccles. tom. VI. pag. 60.

Apollinare Agresta vita del Protopatriarca *S. Basilio* M. In Messina, nella stamperia di Vicenzo d'Amico. 1681. 4.

Io. Ge. Wernsberg diss. de prudentia Basilii M. in refutandis haereticis. Lipsiae 1724. 4.

I. Ge. Walch hist. eccles. N. T. pag. 1337. sqq. et passim in bibliotheca patristica, Ienae 1770. mai. 8.

Dilucidazioni critico-istoriche della vita di Santo *Basilio M.* dal *Giuseppe del Pozo*. Romae. 1746. 4.

Hamberger in: zuverläßig. Nachricht. tom. II. pag. 804. sqq.

Inprimis laudandus est a diligentia, studio curaque in vita Basilii uberius explicanda et colligendis atque melius ordinandis ac disponendis Basilii scriptis

Iul. Garnier. in vita S. Basilii, praemissa tom. III. opp. pag. XXXVII — CXXXVIII. Basis quidem est Tillemontii narratio, sed saepius emendata, praeterea multas ille res vel certius vel saltem probabilius exposuit: maxime versata est eius cura in vita, praecipue epistolis aliisque scriptis Basilii secundum temporis rationem in meliorem ordinem redigendis, aut veris a falsis ac suppostitiis discernendis: nec tamen a partium studio aut timiditate quadam in iudiciis suis omnino fuit is alienus.

Aequa lance tam eruditionis, ingenii animique virtutes, quae insignes in Basilio M. fuerunt, quam infirmitates, disciplina vitae monasticae cum primis contractas, ponderauit sobrieque iudicauit et vitam scriptaque ac doctrinam Basilii copiose et curate exposuit, nec raro Garnerii sententias rationesque examinauit et reiecit *Io. Matthias Schroeckh* in: christl. Kirchengeschichte, part. XIII. pag. 1 — 220.

De praecipuis Basilii scriptis curate egit, et in notis acute libereque iudicauit de illis *Semler* in: Geschichte der christlichen Glaubenslehre, praemissa *Baumgartenii* Theologiae polemicae, tom. III. pag. 125 — 168.

Christ. Frider. Rößler in: Biblioth. der Kirchenväter, tom. VII. pag. 1 — 157. de Basilio M. egit et excerpta dedit, adspersis hinc inde bonis animaduersionibus, ex libris III. contra Ennomium, ex lib. ad Amphilochium de Spiritu S., ex homiliis 1) deum non esse auctorem mali, 2) de gentilium libris cum fructu legendis, et 3) de libero arbitrio; ex asceticis scriptis, denique ex epistolis; in his praecipue sequutus est recensionem *du Pin*, qui in secundo tomo nouae bibl. pag. 268 — 312. edit. lat. eas secundum temporis ordinem disponere atque explicare sustinuit. Sed dolendum est, Roesslerum caruisse edit. Garnerii, qui multa vidit acutius meliusque disposuit. *Harl.*]

IV. *Alii Basilii vltra XXX.*

Basilius, *abbas* S. Laurae prope Hierosolyma. Vide infra, Maleinus.

Basilius, *Achridenus*, vide infra, Thessalonicensis.

[Basilius, episcopus *Alexandriae*, cum 72 episcopis subscripsit *Gennadii*, patriarchae CPolit., epistolae encyclicae ad omnes metropolitanos a. C. 459. v. cod. *Vindobon.* caesar. XLIV. et *Lambec.* comment. VIII. pag. 888 sqq. ibique Kollar. *Harl.*]

Basilius, *Amasenus* in Cappadocia episcopus et martyr Nicomediae a. C. 322. de quo Henschenius in Actis Sanctor. tom. III. April. 26. pag. 416 seq. Acta illa fabulosa videntur *Valesio* pag. 208. ad Euseb. [canticum sacr. in illum d. 26. Apr. v. *Lambec.* comm. VIII. pag. 210.]

Basilas, siue Basilius arcis Mechaeae s) atque ab a. C. 336. quo Marcellum in synodo CPol. depo-

s) Rectius in pluribus codd. libri Hieronymiani de scriptoribus eccles. cap. 89. legitur, *artis medicinae*. Vide, quae infra pag. 347. vet. ed. et ad laudatum S. Hieronymi librum.

depositum constat, *Ancyranus* episcopus, de quo *Hieron.* de scriptor. eccles. cap. 89. Plura de eo *Tillemontius* tom. VI. memor. ecclesiastic. Cum Arianis non fecisse, probat D. *Ittigius* adpendice ad lib. de haeresiarchis saeculi I. et II. p. 453 seq.

Basilius, *Ancyranus* episcopus, junior, qui in synodo Nicaena II. a. C. 787. confessionem obtulit, quae exstat tom. III. Concilior. edit. Binianae pag. 481. *Fabr.* Conf. Acta Sctor. m. Mart. Antwerp. 1683. tom. III. Diuersus ab *Basilio*, *Ancyrano presbytero*. v. infra in vol. VIII. cap. 24. pag. 347. sq. vet. edit. ib. pag. 335. — Basilii, *presbyteri Ancyrani*, martyrium, *Florent.* in cod. Laurent. IV. nr. 43. plut. 4. v. *Bandini* cat. codd. Laur. I. pag. 522 sq. *Fabric.* infra, vol. IX. pag. 62. *Harl.*

Basilius, *Antiochenus* episcopus, a. C. 456 et 457. cuius meminit *Nicephorus* XV. 19. Simeonis, eremitae, ad eum epistola apud Euagrium [?] lib. II. cap. 10. Ad eumdem Basilium scripsit Leo, imp., et Leo I., episcopus rom. et Baradatus teste *Ephraimo* apud Photium cod. CCXXIX. sub fin. *Fabr.* Laudatur in Nicaena synodo, in cod. XXXIV. Coislin. v. *Montfauc.* bibl. Coisl. pag. 102. *Harl.*

{*Basilius*, *Armeniacus*, calligraphus, a. C. 1066. v. *Montfauc.* palaeogr. gr. pag. 53. ac 96. et pag. 9. 35. 63. 76. 80. 303. adhuc memorantur *Basilius Barsle* s. *Baleris*, qui scripsit quaedam Euripidis; *Basilius*, *lector*, scripsit saeculo XII. Petri, Antiocheni, et aliorum epp. *Basilius*, *sacerdos*, scripsit Origenis opus in Iob. et Chrysostomi quaedam, a. 1448. — *Basilius*, *Scalidrus*, notarius, scripsit a. 1424. Damasceni opp. quaedam ib. pag. 35. de *notariis*, siue arcanorum scribis. *Harl.*}

Basilius, *Aquarum Sextiarum* episcopus, cuius meminit Honoratus in vita Hilarii, Arelat. cap. 22.

Basilius, iunior, *asceta*, cuius vitam scripsit Gregorius, eius discipulus, clarus temporibus Leonis sapientis, imp. Exstat in Actis Sanctor. tom. III. April. 26. [v. infra, vol. IX. pag. 62. *Montfauc.* in palaeogr. gr. pag. 323. ex cod. regio] adde *Lambecium* VIII. pag. 359. [pag. 760. ed. Kollar. de cod. XXXIV. nr. LII.]

Basilius, *Bizantiorum* presbyter, de quo *Moschus* in prato spirituali cap. 40.

Basilius, *Bulgaroctonus* *), imperator, ab a. C. 976. ad 1025. de cuius nouellis constitutionibus dicam libro VI. [Eius *Antipharmacum* in cod. Laurent. XIX. nr. 3. plut. 75. vide *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. III. pag. 167. *Harl.*]

Basilius, *Caesareensis* **), iunior, cuius inediti commentarii ad orationes Nazianzeni, Constantino Porphyrogeneto dicati, exstant in variis bibliothecis, vt [Flor. Laurent. vide *Ban-*

*) Vide *Allatium* pag. 230. ad Georg. Acropolitam. [Et *Bandin.* cat. codd. Laur. III. pag. 198. nr. 17. et 18.]

**) Vide, quae de illo lib. V. cap. 13. p. 540. [in vol. VII. nou. ed. pag. 451 sq.] *Caueus* hunc refert ad a. C. 675. sed iunior est, et Constantini, Porphyrogeniti, aetate scripsit. A Sambuco vocatur Thessalonicensis, sed ipse se Basilii, Caesareensis, καινοῦ τοῦ ὀνόματος τοῦ ϑρόνου adpellat.

Bandini cat. I. pag. 536. sqq.] *Coisliniana* p. 296. et in tribus codicibus p. 298 seq. [vbi quoque p. 299. de eius ep. ad Constantinum, imp., eius vita in c. caes. CLXXXVII. v. *Lamb.* III. pag. 442. *Harl.*]

Basilius, *Chrysostomi*, qui ei libros de Sacerdotio dicauit, familiaris, iam episcopus circa a. C. 372. adeoque a Seleuciensi, qui annis sexaginta amplius post floruit, haud dubie diversus, licet aliud visum sit viris quibusdam doctis, sequutis *Photium* cod. CLXVIII. confer *Tillemontium* tom. XV. memor. hist. eccles. p. 340. Et quae infra in Basilio, Raphanensi.

[Basilius, *Ialimbanensis*, v. supra vol. IV. pag. 666. not. o. *Harl.*]

Basilius, Irenopolitanus in *Cilicia* episcopus, a quo Nestoriani dicti Βασιλειανοί, vt notauit *Mich. le Quien* ad Io. Damascenum tom. I. pag. 100. De eius historiae ecclesiasticae libris tribus, Photius cod. XLII. [add. Phot. cod. XCV.] Vide, quae dixi lib. V. cap. I. [vol. VII. p. 419 et 437. §. XXXV.] Eius opus contra Archelaum, Coloniae in Armenia presbyterum, memorat Suidas: contra Ioannem, Scythopolitam, *Photius* cod. CVII.

Basilius, *confessor*, episcopus *Cretensis* et dein Thessalonicensis, de quo *Bollandus* ad Calend. Februar. tom. I. p. 242. sq. *Fabr.* Canticum d. XII. April. in S. confessorem, *Basilium*, episcopum Parii in Asia minore, inter cantica sacra in Sctos totius mensis April. in cod. XII. caesar. *Vindob.* de quo v. *Lambec.* comment. VIII. p. 208 sqq. *Harl.*

Consules, Caecina Decius Basilius*) a. C. 463. et Caecina Decius Basilius, iunior, a. 529. tum Flauius Basilius a. 480. et Flauius [P] Basilius iunior a. 541. vltimus priuatorum, qui consulatum ordinarium gesserit, nomenque anno dederit. Vide *Victorii* Canonem Paschalem. p. 69.

[Basilius, *Emessenus episcopus*, scr. vitam Theodori, archiepisc. Edesseni, in cod. *Taurin.* CXLVII. vid. cat. codd. gr. Taur. p. 238. *Harl.*]

[Basilius, *diaconus* et *a commentariis*, interfuit synodo, ab Alexio Comneno congregatae. v. *Montfauc.* bibl. Coislin. pag. 105. — Alius *Basilii, diaconi*, reliquorumque monachorum supplicatio ad impp., Theodosium et Valentinianum, aduersus Nestorium, in concilii Ephesini part. I. pag. 310. ed. romanae 1608. v. *Assemanni* prolegg. ad Ephr. Syri, Opp. tom. I. pag. X. §. XII. *Harl.*]

Basilius, *Ephesi* episcopus, a. C. 434-444.

[Ad *Basilium, eremitam*, scribit Theodor. Studita. v. *Montfauc.* bibl. Coisl. p. 313.

Basilius, *Euchaitarum* episcopus, et Basilius, episcopus *Larissae*, interfuerunt synodo, ab Alexio Comneno congregatae. v. *Montfauc.* l. c. p. 104. *Harl.*]

Basilius, *Hierosolymitanus* patriarcha, cuius epistola synodica ad imp., Theophilum, qui ab a. C. 829. ad 841. rebus praefuit, exstat in Combefisii manipulo Orig. CPol. p. 110-145. Paris. 1664. 4. *Fabr.* Epistola illa synodalis ad imper., Theophilum, Iconomachum, pro culta

*) Ad hunc scribit Sidonius.

cultu sacrarum imaginum memoratur et locus excerpitur a *Lambecio* comm. de bibl. caesar. vol. VIII. p. 697. add. p. 708. sq. vbi in nota Combefisius carpitur et contextus gr. beneficio codicis caesarei suppletur. Conf. supra, vol. VIII. p. 84. sect. 3. *Harl.*

[Basilius, *Λατινελέγκτης*, *Hieromonachus Studita*, qui contra Latinos scripsit, memoratus ab *Allatio* de consensu, p. 553. et 624. *Harl.*]

Basilius, *Irenopolitanus*, perperam a Cilice distinguitur in Chartophylace Cauei, (qui id recte deinde emendauit,) et in pandectis Hendreichii Brandenburgicis.

Basilius, *Isauriae* episcopus, idem cum Seleuciensi.

Basilius, *Larissae* in Thessalia metropolitanus Baluz., p. 886. nouae collect. concil. [v. de *Basilio Euchaitar.* etc. notata p. 8. extr.]

Basilius, *Macedo*, imp. ab a. C. 866. ad 889. de cuius *κεφαλαίοις παραινετικοῖς* dixi lib. V. c. 5. [vol. VIII. p. 42. sq.] De eius variis constitutionibus et legibus, aliisque scriptis, ad iura spectantibus, disserendi locus erit libro VI. quemadmodum et de Nouellis Basilii, *Porphyrogeniti*, imp.

Basilius, *Magnesiae* episcopus, interfuit concilio Nicaeno II. tom. III. Binii p. 516.

Basilius, *magus*, de quo *Gregorius Magnus* lib. I. dialogor. p. 1331. seq. tom. I. Opp. et *Cassiodorus* IV. 2. Var.

Basilius, *Maleinus*, S. Laurae prope Hierosolyma archipresbyter et abbas, cuius ἀσκητικὴ ὑποτύπωσις *), et libellus, quo probat, *Ascetas* non esse captanda honoraria nec honores ambiendos, MS. graece in Bodleiana bibl. *Fabr.* *Informatio ascetica*, in bibl. *Bodlei*, cod. V. Herbert. ibid. inter codd. Th. Roe, nr. CCLXIII. cod. XVII. *Ascetas non esse captandos honores.* — add. ad notam scripta. —

Basilius, *abbas*, *ἡγούμενος* ad eum scribit Theodorus Studita. v. *Montfaucon.* bibl. Coisl. pag. 144. 320. 322. 324. 413. *Harl.*]

Basilius, *asceta*, *Marciani* discipulus, a quo conditum monasterium in Seleucobelo, ciuitate Syriae, narrat Theodoritus histor. religios. cap. 3. inter discipulos eius *Sabinum*, miramque et huius abstinentiam praedicans. Eumdem cum Basilio, Seleuciensi, illum facit *Baronius* ad a. C. 382. n. 68. sed rectius, distinguendum esse, monet *Tillemontius* tom. XV. memor. p. 341.

[Basilius, *Manichaeus*, Sergii discipulus, in Photii narratione de Manichaeis repullulantibus, in cod. Coislin. CCLXX. quam edidit *Montfauc.* in bibl. Coisl. p. 349. sqq. et Basilius iste nominatur p. 373. *Harl.*]

[Basi-

*) Ὑποτύπωσις illa siue descriptio vitae monasticae latine exstat in bibliothecis patrum, interprete *Iac. Pontano* tom. XXII. edit. Lugd. pag. 750 — 752. [In indice cod. msti Antonii Eparchi, infra in vol. X. pag. 479. In codd. bibl. publ. *Paris.* DCCCLVIII. et MDCXXX. — *Basilii*, *monachi*, praepositi Laurae Mallinorum, capita paraenetica ad filium suum; it. eiusdem et aliorum eclogae legum, in codd. *Escorial.* teste *Plüero* in itiner. per Hisp. pag. 161. *Harl.*]

[*Basilius, medicus*, Bogomilorum haereseos fax et tuba. v. *Allatium* de consensu pag. 635. De aliis *Basiliis, medicis*, v. infra in elencho medicor. vett. vol. XIII. p. 100. sq. sed conf. ipsum *Fabric.* in vol. VIII. p. 347. sq. vet. edit. *Harl.*]

Basilius, *Megalomites*, cuius aenigmata graece exstant MS. CXI. in bibl. Bodlei. [De Basilio, *Megalomite*, v. infra, vol. X. p. 538. ed. vet. Eius aenigmata in codd. bibl. publ. *Paris.* CMLVIII. et MDCXXX. *Harl.*]

[Basilius, *Moldau. princeps*, de quo v. *Kollar*. supplem. ad Lambecii comment. pag. 240. sq. *Harl.*]

Basilius, *monachus* Cappadox, cuius fertur responsum sine ἀναφορᾷ ad Nicetam, metropolitam Thessalonicensem circa a. C. 1200. *Fabr.* Ad Basilium v. *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. I. pag. 9. nr. 86. *Monachum* scribit Theodor. Studita. v. *Montfauc.* bibl. Coislin. pag. 149. Inter melodos graecos infra, vol. X. p. 131. Quidam calligraphus saec. XI. v. *Montfauc.* palaeograph. gr. p. 511. *Harl.*

[*Basilii minimi*, (qui scholia quoque scripsit in Gregorii, Nazianz.. XVI. oratt.) epistolam ad Constantinum, Porphyrogen., e cod. *Naniano* LXIV. publicauit (*Mingarell.*) in cat. codd. gr. Nan. p. 115. sq. add. *Bandin.* in cat. codd. gr. Laurent. I. p. 536 sqq. *Harl.*]

[Basilius, episcopus Ναυπλίων, inter subscriptores epistolae Gennadii encyclicae a. 459. v. *Lambecii* comment. et Kollar. not. vol. VIII. p. 894. *Harl.*]

[P] Basilius, *Nicomediensis*, martyr. Supra in Amaseno. De aliis Basiliis, *martyribus*, octo vel nouem, Baronius ad martyrolog. romanum.

Basilius, *patricius et praefectus cubiculi*, cuius Naumachica, hactenus inedita, dabo graece infra. *Fabr.* Ad eum scribit *Theodorus Studita*. v. *Montfauc.* bibl. Coislin. pag. 322. *Harl.*

Basilius, *Pegoriota*, qui inter melodos graecae ecclesiae laudatur a Leone Allatio, et, qui plura de eo dicet, *Vrbano Godfrido Sibero* [infra vol. X. p. 131.]

Basilius, *Philippensis*, cuius homilia in praesentationem b. Virginis in templo, MS. graece in bibl. Bodlei. [nr. CCXXXIV. et MMMCCCLXXXIII. et inter codd. *Gale* nr. MMMMMCMXLIX.]

Basilius, *Pisidiae* episcopus, iconomachus, in quem inuehuntur patres synodi VII. actione 1. tom. I. Binianae edit. a. 1618. p. 482.

Basilius, *presbyter*, cuius vita auctore incerto in tom. III. Act. Sanctor. Martii 22. pag. 380. latine et graece ad voluminis calcem. *Fabr.* Ad Basilium, *presbyterum*, scribit Io. Chrysostomus, v. *Montfauc.* bibl. Coisl. p. 568. — Fuit quoque Basilius, *presbyter*, calligraphus saec. XI. *Harl.*

Basilius, patricius et *praefectus praetorio*, sub rege, Odoacro. Vide *Baronium* ad a. C. 483. nr. 10. seq.

Basilius, ὁ πρωτόθρονος, citatur inter eos, qui scripserunt de vita Io. Chrysostomi, in cod. caesar. XXVII. v. *Lambecii* comment. VIII. p. 638. supra vol. VIII. pag. 457.

Basilius

Basilius *proëdrus Mairi* subscripsit et interfuit synodo, ab Alexio Comneno congregatae, in cod. XXXVI. *Coislin.* v. *Montfauc.* bibl. Coisl. p. 104. *Harl.]*

[Basilius, *rector* et *papas Blachernarum.* v. *Montfauc.* l. cit. *Harl.]*

Basilius, *Raphanensis* in Syria episcopus, qui a. C. 381. synodo CPol. subscripsit. Hunc *Basnagius* ad a. C. 382. 6. putat, esse illum, cui Chrysostomus libros de Sacerdotio inscripsit.

Basilius, *Russiae* imperator, cuius epistolam de translatione reliquiarum suae matris citat *Allatius* contra Hottingerum p. 177. seq.

Basilius, *S. Sabae* archimandrita Romae, ad quem Theodori Studitae epistola 35. libri I. [v. *Montfauc.* bibl. Coislin. p. 148. et 318. *H.]*

[Basilius *Scamandrenus*, patriarcha CPolit. a. 1183 — 1186. v. infra, vol. X. p. 492. *Harl.]*

Basilius, *Seleuciensis*, de quo infra hoc capite.

Basilius, episcopus *Sycomazanus*, (al. *Sycaminanus*,) qui interfuit synodo CPol. sub Menna a. C. 536.

Basilius, *Sylei* episcopus, qui interfuit synodo septimae, siue Nicaenae II. a. C. 787. celebratae. Vide tom. III. Binianae edit. p. 515.

Basilius Achridenus, circ. a. 1155. Barocc. CXI. et archiepiscopus *Thessalonicensis*, cuius responsio ad epistolam Hadriani IV. papae, in iure graeco — rom. p. 305. et 307. et apud *Allatium* de consensu p. 658. et post Io. Zonaram in Canones Concilior. 783. [in cod. *Laurent.* II. nr. 89. v. *Bandin.* cat. codd. gr. I. p. 10.] Eiusdem *Basilii* ad quaestionem de coniugio duorum fratrum cum amita consobrini, a magno Dyrrachii sacellario propositam, exstat in iure graeco rom. pag. 309. et 408. *Fabr.* Papae Hadriani in epist. ad Basil. Thessal. et huius responsio in cod. caesar. CXIII. nr. 9 et 10. quem et propter varr. lectt. et vero, quia vtraque epist. in fine aliquanto auctior est, conferendum putat *Lamb.* V. p. 86. sq. — in eod. cod. nr. XI. ibid. p. 88. est *Basilii, Thess.* disp. de controuersiis fidei inter Latinos et Graecos, habita Thessalonicae cum episc. Beneuentano, conscripta autem instar dialogi a Niceta, monacho. v. not. Kollar. et supra vol. VII. p. 752. ibique not. et infra, vol. X. p. 493. vet. ed. — *Basilius, Thessalon.* de gradibus cognationis in cod. *Paris.* bibl. publ. MCCCLV. nr. 13. *Harl.*

Basilius, *Traianopolitanus*, in Thraeia, qui interfuit concilio Chalcedonensi.

[In *Mongitor.* biblioth. Sicula, vol. I. p. 99 sq. vberius recensentur vita et scripta
Basilii Amabilis Messanensis, ord. praedicatorum, med. saec. XVII.
Basilii Campanellae, Panormitani, eiusd. ordinis a. 1617.
Basilii Cauarretae, ord. S. Mariae de monte Carmelo, circ. a. 1660.

Basilii de Laurentio, ord. S. Basilii. Eius carmen: *D. Basilii M.* tesserae habitusque sub nectis specie pro Panormitani coenobii translatione eadem in vrbe a. 1697. religionisque stemmati alludentis elegiacus triumphus, Panormi 1697. 4. in *Anton. Magri* notitia monasterii Panormitan. S. Basilii, p. 42. editum est. — —

Basilius a Scledo, eremita Camaldulensis montis coronae: de quo eiusque scriptis in codd. bibl. S. Michael. *Venet.* v. *Mittarelli* in cat. illius bibl. p. 113.

Sed recentioris aetatis *Basilii* dicti ad nostrum non pertinent institutum. *Harl.*]

V. Codd.*) et Editiones operum Basilii magni.

Graecae.

Basil. 1532. fol. cum praef. Erasmi, apud Hieron. Froben. et Episc. In hac editione [P] sunt Homiliae in Hexaëmeron, in Psalmos, et aliae variae homiliae XXIX. liber de Spiritu S. et

*) Tanta est copia MSSt. *Basilii* M. vt verear, ne omnium et singulorum opp. atque epistolarum enumeratione tempus et chartam perdam; saltem pluribus lectoribus fiam molestus. Quare primum generatim indicabo, in quibus bibl. plures codd. Basilii opp. custodiantur. *Augustae Vindel.* in bibl. publ. Basilii homiliae 46. — commentar. in Esaiam. — Epistolae 348. (ex quo cod. magnam esse factam accessionem ad ed. Wolfgangi Musculi etc., in prima codicis pagina legitur adscriptum,) — tres ἀντιῤῥητικοὶ contra Eunomium. — Ad Amphiloch. Iconens. episcop. — de diuinitate filii capp. XXXIII. v. plura in *Reiseri* indice MSS. bibl. Augustanae, p. 15. 21. — ib. Basilii et aliorum sententiae, in panoplia dogmatica, p. 22. 56. hom. de nuntio vitae remittendo et perfectione, pag. 27. — protheoria expositionis in Iesaiam, pag. 28. — ib. plures homiliae, in duob. codd. pag. 30. — ib. canones, pag. 30. — ib. quaedam homiliae, pag. 37. — fragmm. ex Basilio aliisque, bis, et *Basilii* aliorumque expositiones in illud: ad *imaginem et similitudinem suam*, pag. 39. et 40. dialogus *Basilii* et *Greg. Naz.* p. 40. et 41. bis. — epistolae, pag. 66. bis.
Quanta vis sit codd. Basil. *Vindobonae* in bibl. caesarea, vno obtutu cognosces in cat. *Nessel.* in indic. pag. 53—56. eos *Lambecius* in commentar. suis passim, praecipue in vol. III. v. indic. ad illud col. 580—586. tum in vol. IV. (ind. col. 523. sq.) vol. V. (ind. col. 682 684.) copiosius recenset. — In cod. XLIV. nr. 23. sqq. sunt varii generis epistolae; v. *Lambec.* VIII. pag. 878. sqq. et in aliis codd. eiusdem vol. sunt *Basilii* liturgica, orationes, epistolae etc. et Lambec. aliquoties emendat suppletque aut illustrat ed. Paris. gr. latin. — *Wratislauiae* in bibl. Rehdinger. non pauca Basilii esse opp. testatur *Kranz.* in Memor. bibl. publ. Elisabeth., pag. 83. — *Francofurti* in bibl. quondam Vffenbach. fuerunt in codd. VIII. IX. et XIII. varia Basilii opusc. de quibus consules *Maii* bibl. MSt. Vffenbach. pag. 430. 436 et 498. (Conf. infra ad nr. XXV.) — Numerum codd. qui sunt in bibl. publ. *Paris.* nec non *Coislin.* et varia *Basilii* opp. aut particulas comprehendunt, congestum videbis in ind. ad vol. II. cat. codd. Paris. et in ind. ad *Montfauc.* bibl. Coislin. ex. gr. *Basilii* Opera in cod. *Coislin.* L. et CCXXX. (*Montf.* bibl. Coisl. pag. 118 et 292 sqq.) multa Basilii in opere ascetico in cod. CCXXXII. (ib. pag. 294.) — in cod. CCLXXXI. 30. sermones ad Monachos, et alia. (ib. p. 393.) etc. — Nec vacat, singula *Basilii* M. opuscula etc. quae in codd. Bodleianis aliisque Britannicis exstant, vel enumerare; et ablegandus mihi est illorum notitiae cupidus ad indices catal. MSSt. Angliae et Hiberniae subiectos. — Quot codd. qui multi sunt, et varia *Basilii* opp. continent, seruentur in bibl. *Escorial.* docebit *Plüer.* in itinerar. per Hispan. pag. 161. aut qui in aliis multis bibl. reperiantur, indicabit *Montfauc.* in indice ad bibl. biblioth. MSSt. — *Venetiis* in bibl. Marc. in codd. LIII. vsque ad cod. LXVI. in cat. codd. gr. pag. 36. vsque ad 45. curatius memorati, exstant permultae homiliae et alia opusc. in his, homiliae et alia, quae in edit. monachor. S. Mauri non reperiuntur. De homiliis nonnullis infra agemus: reliqua inedita, quorum initia retulit auctor illius catal. ea esse notantur: in cod. LIII. *in obscuritatem prophetiarum, et quomodo nos oporteat diligenter in eas incumbere:* in

et Epistolae. *Fabr.* Pleniorem integramque inscriptionem et plura de hac edit. leges in *Maittaire* A. T. II. p. 765. (qui magnam Erasm. praef. partem et vltimam Basilii epist. ad Calligraphum in nota recudi fecit,) *Denis.* memor. bibl. Garell. pag. 347. sq. *Clement.* bibl. critique etc. II. p. 485. *Panzer.* A. T. vol. VI. p. 285. nr. 853. *Harl.*

Venet. 1535. fol. apud Steph. Sabium, in quo volumine sunt ascetica ethicaque et de virginitate et contra Eunomium libri quinque, sermones et epp. *Fabr.* Conf. *Maittaire* A. T. II. pag. 829. qui praefat. ex qua, quos codd. adhibuerit editor, cognosci potest, magnam partem reddidit. *Harl.*

Basil. 1551. fol. [apud Hieron. Froben. et Nic. Episcopium; vt in calce legitur] cum praefatione graeca Iani Cornarii ad Iulium, Numburgensem episcopum. In hac editione continentur: In Hexaëmeron homiliae vndecim. In Psalmos homiliae XVII. Variae homiliae XXIX. Liber de Spiritu S. Epistolae Basilii et Nazianzeni CLXXX. Ἀσκητικῶν λόγοι septem. De iudicio Dei. De fide. Ἠθικῶν ὅροι LXXX. Ἐρωτημάτων ἀσκητικῶν κατὰ πλάτος ὅροι LV. Ἐρωτημάτων ἀσκητικῶν κατ' ἐπιτομὴν ὅροι CCCXIII. Ἐπιτίμια διάφορα siue poenae variae ecclesiasticae, delinquentibus monachis et canonicis constitutae. Constitutiones asceticae XXXIV. Epistola ad Chilonem. Alia ad monachum,

in cod. LIV. *consolatoria ad infirmos; de administratione, seu regimine in Christo; de misericordia et iudicio,* (est quoque in cod. LVI. et huius argumenti homiliam ineditam memorat *Montfauc.* in bibl. Coislin. pag. 118.) — *ep. ad Vrbicum, monachum, de continentia.* — In cod. LV. *encomium in praecessorem suum; in Trinitatem;* (exstat quoque in cod. LXI.) in illud Christi: *horam illam nemo nouit, nisi pater;* (conf. bibl. *Coislin.* pag. 293.) *in euangelium Lucae et in Annam; in pascha,* (est quoque in cod. LXI.) *in lacum Gennesareth et in Petrum, apostolum;* (eiusdem argumenti homiliam sub *Chrysostomi* nomine laudat *Montf.* bibl. Coisl. p. 191. quae tamen initio discrepat ab exempl. Veneto;) *in memoriam martyrum; homil. in Abraam; ex euangelio Lucae in paralyticum; in ordinationem SS. apostolorum:* — in cod. LXII. vsque ad LXV. sunt *Basilii ascetica.* (cat. pag. 43 sq.) — in cod. DIII. *Basilii* ex prouerbiis, capitula VIII. in diuersas hypotheses etc. — *Taurini* in bibl. quondam regia in multis codd. multas epistolas, homiliasque aliaque msse opera, cognosces ex catal. codd. gr. *Taurin.* v. indic. voc. *Basilius, Caesar.* — Insignis variorum *Basilii* librorum, *Florentiae* in bibl. Laur. seruatorum, numerus designatur a *Bandin.* in cat. codd. gr. Laur. vide ind. ad tom. III. pag. 480 — 482. — De codd. *Neapolitan.* v. supra vol. V. in calce. *Leidae* in bibl. publ. inter codd. Bonauent. Vulcanii; ex *Basilii* adpendice ad Naucleri chronographiam. (cat. bibl. Leid. pag. 349. fin.) — ib. in bibl. publ. inter MSSt. vol. membran. peruetus, continens quaedam Basilii M. praesertim ascetica, quod vir doctus videtur contulisse ad edit. Basileens. teste confectore cat. bibl. Leid. pag. 234. nr. 1. — ib. pag. 336. nr. 47. *Basilii* in Hexaemeron. — pag. 343. nr. 61. epp. amoebaeae Iuliani et Basilii, quas testatur Scaliger se vidisse arabice. — ibid. pag. 402. nr. 7. inter codd. Vossian. aenigmata *Basilii* τοῦ Μακαρίου εἰς Κύπρ. — et nr. 16. *Basilii* M. ἐκκλησιαστικὴ καὶ μυστικὴ προθεωρία per interrogationes. — *Montfaucon,* in Palaeographia gr. XLV. laudat cod. *Colbertin.* CCCCXCIX. membr. qui exhibet *Basilii* opp. scr. manu Nicetae, protospatharii, etc. a. Ch. 971. oblatus ecclesiae martyris, Georgii Oriatii, — et pag. 287. cod. *Romanum* P. P. S. Basilii, qui continet *Basilii* ascetica et quaestiones, et illustrat, quae notatu digna ad calcem leguntur. Sed haec sufficiant, ne leges instituti nostri migrem: et de quibusdam opp. codd. passim adhuc locus erit dicendi. *Harl.*

nachum, praeuaricatorem. De baptismo libri II. Liber περὶ τοῦ αὐτεξουσίου, de libero arbitrio. Alius de virginitate. De Paradiso liber et libri V. aduersus Eunomium. [v. Garnerii praef. ad tom. I. Opp. pag. IV.]

Latinae.

[Romae, 1515. opera *M. Basilii* per *Raphaelem Volaterranum* nuper in latinum conuersa: in fine: Impressum apud Iac. Mazochium. etc. fol. De hac ed. v. *Maittaire* A. T. II. p. 264. et *Panzer*. A. T. VIII. pag. 255. nr. 92. Copiosius eam edit. recenset *Lambacher* in bibl. antiqua Vindobon. ciuica pag. 83. sqq. qui pag. 86. monet, in illa edit. etiam numerari tantum XVI. homilias in Psalmos, et vnicam tantum in Psalmum XXVIII. quum in aliis exstent binae in illum; ex quo Combefisii iudicium, alteram illam in Psalmum XXVIII. homil. non esse genuinum Basilii foetum, non leuiter confirmari censet. — *Basilii* opuscula varia, Basil. 1494. 4. citat *Maittaire* A. T. IV. pag. 570. ex bibl. Adr. Paw. sed fides sit penes auctorem. *Harl.*]

Paris. 1520. fol. apud Ascensium [opera Iac. Fabri Stapul. v. *Panzer*. VIII. p. 67.]

Coloniae 1523 et 1531. fol. apud Ceruicornum, quam editionem persequitur Gesnerus in bibl. *Fabr.* Edit. Colon. 1523. quam in manibus habeo, inscripta est:

Diui Basilii M. Caesar. episcopi eruditissima opera, quorum catalogum in sequenti pagella deprehendes. Interpretes *Io. Argyropylus, Georg. Trapezuntius, Raphael. Volaterranus, Ruffinus presbyter.* Monodia Gregor. Nazianz. 1523. In calce: Excusa sunt haec opera in aedibus Eucharii Ceruicorni, aere et impendio M. Godefr. Hittorpii, ciuis Colon. m. Iunio. fol. add. *Lambach*. l. c. p. 86. qui in nota, habentur, ait, hic praeter opera, quae modo recensuimus ex edit. Romana, libri V. contra Eunomium, Georgio Trapezuntio interprete, et regula monachorum, a Ruffino conuersa. De regula monach. v. infra ad IX. 11. Ruffinum esse pessimum interpretem, statuit *Huetius* de interpretatione, libr. II. pag. 246. sq. ed. Stadae. 1680. 8. — De ed. Col. 1531. v. *Panzer*. A. T. VI. p. 414. nr. 609. *Harl.*

[Paris. 1523. *Basilii M. opera* ex interpretat. Io. Argyropuli, Ge. Trapezuntii, et Raph. Volaterrani. ap. Iod. Badium. fol. conf. *Schoenemann*. bibl. — patrum lat. I. p. 619. sq. — De *Trapezuntii* versione librorum Basilii contra Eunomium, eiusque editionibus v. *Zeni* Dissert. Vossiane, tom. II. p. 9. nr. VI. — *Garnier* in praef. ad tom. I. Opp. p. IV. memorat edit. lat. Paris. 1525. fol. ap. Ascensium. *Harl.*]

Basil. 1540. fol. apud Heruagium cum praefat. *Wolfgangi Musculi*. Hanc editionem praeter Gesnerum recenset Bellarminus de S. E. et B. Gerhardus in patrologia. *Fabr.* Inscriptio haec est: *Opera D. Basilii* M. — omnia, siue recens versa, siue ad graecos archetypos ita collata, per *Wolfg. Musculum*, Dusanum, vt aliam omnino faciem sumsisse videantur. Quorum catalogus insequitur praefationem Basil. ex off. Heruagiana MDXL. fol Exempl. est in bibl. acad. Erlang. *Harl.*

Basil.

Basil. 1552. fol. edente Iano Cornario.

Basil. 1565. fol. apud Io. Oporinum, cum eadem Musculi praefatione, qui in hac editione scholia in Psalmos, et enarrationem in sedecim capita Esaiae, et epistolas quasdam adiunxit. *Fabr.* Late recenset hanc edit. et alia lectu digna de Basilio eiusque scriptis atque interpretibus profert, notatque tria interpretum peccata *Io. Fabric.* in Hist. bibl. suae, tom. I. pag. 101 — 106. *Harl.*

Parisiensis Godfridi Tilmanni 1566. fol. quae recusa est

Antwerp. 1568. fol. apud Philippum Nutium. Hanc editionem recenset Posseuinus in adparatu sacro. [add. *Garnier.* praefat. cit. p. IV.]

Paris. 1571. fol. apud Sebast. Niuellium: prioribus nitidior, pleniorque et castigatior, quam sequuta Parisiensis apud Sonnium a. 1603. fol.

Postrema Antwerpiensis 1616. curante *Andrea Schotto*, fol. repetita Coloniae 1618. fol.

[P] *Denique* Franciscus *Combefisius* tum in ecclesiaste graeco Paris. 1674. forma octaua maiore, tum in bibliotheca concionatoria ibid. 1662. fol. varias Basilii homilias latine a se vel recensitas, vel de integro versas latine edidit.

Germanica.

Ingolstad. 1591. fol. *Schweikhardo Comite Helfensteiniensi* etc. interprete. [Praef. scripta est Landsbergae in Bauaria super. 1589.]

Graecolatinae.

A. 1618. *Paris.* fol. 2. voll. ex officina Niuelliana [ap. *Claudium Morell.* secundum *Hamberg.* Zuverl. Nachr. II. p. 808.] Haec insignis et nitida emendataque [et ad codd. anglicos et gallicos recensita] editio recensetur a *Philippo Labbeo* tom. I. de scriptor. eccles. pag. 177. seq. ab *Hendreichio* in pandectis Brandenburgicis, sed, qui multa confuse ac falso de editionibus Basilii scriptorum tradit. Qui hanc Parisiensem editionem curarunt, *Fronto Ducaeus* et *Fed. Morellus*, testantur, se vsos editione graeca anni 1551. collata cum MSS. a Richardo Montacutio. Ducaei notae, quibus versiones passim castigantur, implent in Adpendice tomi II. paginas 118. hinc succedunt exiguae Federici Morelli p. 119 — 126. [add. *Garnier* l. c. p. V.]

1638. *Paris.* ap. Aegid. Morell. fol. 3. voll. minus nitida, minusque emendata, neque vlla re alia auctior. Hanc recenset *Casimirus Oudinus* in supplemento de Scriptoribus eccles. p. 42. seq. [tom. I. comment. p. 548. sqq. et ibid. p. 577. sqq.] nouam sciagraphiam subiicit ordinis, quo ipse optet opera S. Basilii recudi, vt primo tomo homiliae, altero libri et tractationes, tertio epistolae, liturgia et alia quaedam, in prioribus non obuia, exhibeantur: [proscribendis tamen lib. de grammatica exercitat. et epistola in aduersis consolatoria.]

Nouam

Nouam Basilii operum editionem molitus pridem fuit *Franciscus Combefis*, quumque edendi ipsius vasti operis occasio deesset, castigationes saltim suas ex variis codicibus MSS. et obseruationes varias ad paginas editionis Paris. 1618. vulgare instituit, variaque inedita S. Basilii monumenta passim inseruit. Sed a. 1679. 23. Iun. aetat. 74. operi immortuo Combefisio, obseruationes illae eodem adhuc anno publicatae, et archiep. Parisiensi, Francisco Harlaeo, inscriptae sunt a *Vincentio le Fevre*, ord. Praed., qui sub nomine *Pauli de Golefer* latere voluit. Titulus operis est: *Basilius magnus ex integro recensitus, textus fide optimorum codicum vbique castigatus, auctus, illustratus, emendatus, versiones recognitae* etc. Paris. 1679. 8 duobus voll. [conf. *Garnerii* praef. cit. p. VI.]

[T] Memini et *Wilhelmum Ernestum Tentzelium*, τὸν μακαρίτην, multis annis, et beatissimum desideratissimumque *Godfr. Olearium* nostrum aliquando de noua Basilii editione concinnanda cogitasse, et in eam rem varia collegisse subsidia, sed vtriusque doctos conatus properans fatum antevertit.

Nouam nunc S. Basilii editionem eruditi monachi Benedictini, quibus tot praeclarissima monumenta ecclesiastica debemus, iubent exspectare ab insignibus sodalibus suis, *Iuliano Garnierio, Francisco Faverollio et Io. Iacobo Raverdus*; postquam ille, qui ex eodem ordine ornandae huic spartae praefectus antea fuerat, *Iacobus Lopinus*, iam a. 1693. 29. Dec. fatis concessit. [Lopinum antea fuisse praefectum, negat *Garnier.* praef. ad tom. I. Opp. pag. IV.]

[Prodiit ed. *Garnier.* quae huc vsque principatum tuetur, alium librorum Basil. ordinem habet, et est inscripta:

Τοῦ — Βασιλέιυ — — *Sancti patris nostri Basilii*, Caesareae Cappadociae archiepiscopi, *Opera omnia, quae exstant, vel quae eius nomine circumferuntur*, ad MSS. codd. Gallicanos, Vaticanos, Florentinos et Anglicos, nec non ad antiquiores editt. castigata, multis aucta: noua interpretatione, criticis praefationibus, notis, variis lectionibus illustrata, noua S. doctoris vita et copiosissimis indicibus locupletata. Opera et studio Domini *Iuliani Garnier*, presbyteri et monachi Benedictini, e congregatione S. Mauri. Tomus *primus* Paris. typis et sumtibus Io. Bapt. Coignard. MDCCXXI. (1721.) fol. — Tomus *secundus*, ibid. 1722. — Tomus *tertius*, (defuncto iam *Garnier* d. 3. Iun. 1725.) opera et studio monachor. ord. S. Benedicti, ibid. 1730. Conf. doctas censuras in actis erud. Lips. a. 1722. p. 465 sqq. — a. 1731. p. 491 sqq. et p. 537 sqq. — Codd. ad quos exacta est editio, singulis tomis post praefat. indicantur. — *Garnier* ipse in praef. ad vol. I. pag. V. sqq. quid praestiterit, et in quibus superare studuerit laborem meritaque superiorum editorum, late ostendit. Totum autem opus sic distribuit. Complectitur tomus *primus* homilias in Hexaëmeron et in Psalmos, libros in Eunomium, atque commentarium in Esaiam: *secundus*, homilias de diuersis, ascetica, librum de virginitate, librosque de baptismo: *tertius*, librum de Spiritu S., epistolas, liturgiam, viginti quatuor sermones Symeonis, magistri ac logothetae, vitam Basilii. Quare in recensendis Basilii M. scriptis ita versabor, vt illum quidem ordinem teneam, ordinem vero in vtraque edit. graeco-latina Parisiensi seruatum et a Fabricio indicatum

catum designem, adiiciamque, quae de singulis notarat Fabricius, quae autem mihi adnotanda supplendaque videantur, vncinis separem a reliquis. *Harl.*]

VI. *Basilii, magni, scripta, quae exstant, in edit. graecolatina Paris. Garneriana.*

1. Εἰς τὴν ἑξαήμερον, *in Hexaëmeron Homilias IX.* [I. p. I. *Garn.*] Ex his pleraque ad verbum expressit *S. Ambrosius* libris VI. w) in Hexaëmeron, qui etiamnum supersunt. *Easdem* Eustathius, *siue* Eustachius (Afer), *vir disertissimus, ita transtulit in latinum, vt ingenium doctissimi viri* (Basilii) *facundiae suae viribus aequiparasse videatur, qui vsque ad hominis conditionem nouem libros tetendit*, vt notat *Cassiodorus* cap. I. diuinar. lect. Quae versio sorori, *Syncleticae*, diaconissae x), ab Eustathio dicata et memorata etiam Sigeberto Gemblacensi cap. 21. de S. E. et Bedae, siue Iunilio praef. in Genesin, [inter latin. codd. *Venet.* D. Marc. v. cat. codd. illorum p. 93 sq.] prodiit Nicolao Fabro curante, exstatque in bibliotheca patrum Paris. 1654. tom. I. atque in latinis S. Basilii editionibus nouissimis. *Fabr.* Singularum homiliarum argumenta strictim refert examinatque *Schroeckh.* l. c. pag. 168 sqq. et 180 sq. Basilium in quosdam quidem libros diuinos commentatum esse, negari non potest, eiusque opera in conferendis emendandisque libris sacris laudatur (v. supra vol. III. p. 715.); in omnes tamen libros diuinos id ab eo factum esse, probari nequit. — Homiliae in *Hexaëmeron* exstant mstae in XIX. codd. *Paris.* et quidem, Garnierio in praef. pag. XI. monente, nouem homiliae in codd. antiquissimis membran. in nonnullis autem recent. chartaceis vndecim homiliae: — *Florentiae* in cod. Laurent. XII. nr. 2. plut. 10. nouem homiliae in Hexaem. — in cod XVIII. nr. 1. plut. 4. duodecim hom. in illud. — in cod. XXVII. nr. 3. nouem hom. cum scholiis nonnullis margin. Seueriani, Gabalorum episcopi, tempore Chrysostomi, Gregorii Nysseni, et anonymi. v. *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. I. p. 482. 541 et 550. vbi scholion Seueriani ad principium homiliae I. speciminis loco retulit. — *Venetiis* inter codd. bibl. S. Michaelis, sunt *Basilii* hom. nouem genuinae, et duae de structura hominis spuriae, ab aliis Gregorio, Nysseno, adtributae, v. *Mittarelli* bibl. codd. MSSt. S. Michaelis Venet. p. 111 sq. — ibid. in bibl. Marc. cod. LV. et LVIII. — *Matriti* in bibl. regiae cod. CXXIII. homiliae XII. in Hexaem. quarum tamen tertia in duas est distracta, ita, vt proprie sint XI. numerandae, vt pluribus ostendit *Iriarte* in cat. codd. gr. Matr. pag. 501. qui hunc codicem in vltimis homiliis cum ed. Combefisiana

w) Homilia *prima* Basilii respondet primis sex libri primi *Ambrosii* capitibus, *secunda* capitibus reliquis quatuor eiusdem libri. *Tertia* libro integro secundo. *Quarta* capitibus quinque, et *quinta* ceteris duodecim tertii libri. *Sexta* libro quarto. *Septima* libri quinti capitibus prioribus vndecim. *Octaua* posterioribus. *Nona* denique libro sexto. [Quaedam Ambrosii loca illustrat *Garnier.* praef. ad tom. I. §. V. pag. XVI. sqq.]

x) Haec Syncletice, cuius, vt aequalis suae, Sedulius in praef. Operis Paschalis meminit, non confundenda cum S. Syncletice, antiquiore, de cuius vita dixi inter scripta, S. Athanasio supposita lib. V. cap. 2. nr. 84. [vol. VIII. p. 207.]

sima conferendum esse indicat. — *Monachii* in codd. Bauar. XXXII. XXXIV. CCXLII. CCLI. — *Augustae Vindel.* inter codd. *Basilii* undecim homiliae in primum Geneseos caput de opificio sex dierum; atque *Reiser.* in catal. p. 30. adnotat, in illo codice duas posteriores homilias adscribi *Gregorio Nysseno*, sed, iudice Hoeschelio, perperam propter Nysseni libr. (qui in eodem sequitur cod.) de hominis structura, qui eiusdem quidem est argumenti, sed non eiusdem methodi. — *Vindob.* in cod. caes. LXIV. qui multa Basilii opp. continet, nr. 1. v. *Lambec.* III. p. 294. — it. in cod. LXII. nr. 1. — cod. LXIII. nr. 1. cum nonnullis schol. margin. — cod. LXV. nr. 1. cod. LXVI. (*Lamb.* III. p. 285. sq. 289. 314 et 325.) — *Leidae* inter codd. Vossianos *Eustathius* in Hexaëmeron, et in idem *Basilii* homiliae, sed fine fine. v. cat. bibl. Leid. p. 393. nr. 50. et sic in aliis bibliothecis, supra memoratis. In eadem bibl. *Leidensi* p. 32 sq. occurrunt *Hexaem.* et aliorum opp. Basilii editt. — In cod. *Mosq.* bibl. synod. XIV. sunt XLII. oratt. Basilii M. quae iam editae sunt, et quas designat *Matthaei* in notit. codd. Mosq. p. 24 sqq. ibid. in cod. XV. hom. in Spiritum S. — in cod. XVIII. 9. homiliae. — in cod. XX. 51. homil. in his orat. de perfectione vitae Monach. inedita, quam Matth. cum Xiphil. et duabus aliis Basilii oratt. Mosquae 1775. 4. in lucem protulit. v. *Matth.* notit. etc. p. 30 sq. ibique not. 2. — In codd. XXI. et XXII. permultae homiliae. (*Matth.* pag. 32 sqq.). — in cod. XXIII. variis Basilii opp. — in cod. XXXII. nr. 30. et 34. fragmenta. *Harl.*

Dionysii quoque *Exigui* versionem Canetus et ante eum Posseuinus et Elias du Pin memorat. Sed vereor, ne Greg. Nyssenus, quem a Dionysio latine redditum constat, memoriae eorum obuersatus; vel, vt b. doctori meo, *Tho. Ittigio*, obseruatum, [P] verba Tilmanni non recte intellecta illos induxerint, vt Basilium quoque ab eo versum adfirmarent. Inter recentiores primus Basilium interpretatus est latine *Iohannes Argyropulus*, cuius versio [prodiit Romae, apud Iac. Mazoch. 1515. fol. v. *Maittaire* A. T. II. p. 264.] in operibus Basilii, a. 1564. fol. latine Basileae vulgatis, et a *Godfrido Tilmanno* recognita ceteris latinis ac graecolatinis Basilii editionibus occurrit.

Hinc *Ioachimus Perionius* Paris. 1552. in cuius interpretatione plura notat ac reprehendit *Posseuinus* tom. I. adparatus sacri pag. 184 seq.

Iani Cornarii versionem inuenies in editione operum Basilii latina Basil. 1552. fol. Eamque passim praefert *Fronto Ducaeus* in notis ad hoc Basilii opus. *Fabr.* Contra *Garnier* in praef. ad tom. I. p. V. vbi de interpretibus Basilii latinis agit, plura culpat in Cornarii versione, quam ita asperam duramque esse iudicat, vt vna aut altera pagina prae taedio legi vix possit. *Harl.*

Victorini Strigelii interpretatio separatim lucem vidit Lipsiae 1566. 8. Laudant Basilium in Hexaëmeron certatim veteres, Nazianzenus [y]), Nyssenus [z]), Hieronymus [aa]), Photius,

y) *Nazianzenus* orat. XX. in S. Basilium: ὅταν τὴν ἑξαήμερον αὐτοῦ μεταχειρίζωμαι, μετὰ τοῦ κτίστου γίνομαι.

z) *Nyssenus* in Hexaëm. tom. I. pag. 5. quum dixisset, se neutiquam velle ἀντιδογματίζειν τῷ ἁγίῳ Βασιλείῳ περὶ τῶν κατὰ τὴν κοσμογονίαν αὐτῷ φιλοσοφηθέντων, subiungit: ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν κεκρατήσθω, ἡμῖν μόνης τῆς δευτέρας ἀξιωθῆναι ... φερέσθω

aa) *Hieron.* catalogo c. 116. et epist. 55.

tias [bb]), Suidas [cc]), aliique. Ante Basilium in Hexaëmeron qui scripsere, temporis iniuria interciderunt omnes praeter Philonem, Iudaeum, vt Rhodon, Tatiani discipulus, Hippolytus et Origenes, Hieronymo laudati, Iustinusque, martyr, et alii complures, quos Anastasius Sinaita [dd]) commemorat. Post Basilium scriptores huius argumenti tulere aetatem graeci scriptores, Nyssenus, Eustathius, Anastasius, Iohannes Philoponus.

Homilia X. et XI. de opificio hominis, [ap. Garn. I. p. 323.] quae velut Basilii in graecis editionibus pluribusque MSS. vt in Caesareo apud *Lambec.* III. pag. 122. [ee]) et in versionibus Cornarii, Perionii, Strigelii, atque in latinis Basilii editionibus plerisque e Wolfg. Musculi, Argyropulum supplere studentis, interpretatione subiiciuntur, in graecolatinis omissae sunt; quoniam multi veterum testantur, Basilium non [P] vlterius progressum, nec de hominis structura tractasse. Tamen illas post longum morbum a Basilio reuera additas, eique adeo vindicandas esse contendit *Franciscus Combefisius*, qui eas e MSS. emendauit et suppleuit, et cum argumentis, quae in codice regio praefiguntur, in capita distinctas, addita noua versione sua notisque, dedit tom. I. Basilii recensiti, pag. 418 seq. Paris. 1679. 8. subiuncta etiam pag. 534. *homilia de paradiso*, quae inter diuersas est tricesima et tom. I. pag. 625. edit. graecolat. a. 1618. legitur. [*Garn.* I. pag. 347 sqq. orat. III. de hominis structura, inter spuria Basilii scripta.] Certe Homiliam X. et XI. a Greg. Nysseno adjunctas Basilii operi non esse, docet luculentus, quem ab eo supplementi Basiliani loco habemus liber de opificio hominis, et inter cuius opera illae duae Homiliae tom. I. pag. 139. 153. leguntur cum versione *Petri Francisci Zini. Fabr.* Homilias XI. et XII. et *de paradiso* falso tribui Basilio, contra Combefisium Du Pin et alios late docteque ostendit *Garnier* in praef. ad tom. I. pag. VIII. multis vsus argumentis, a diuersa stili et sententiarum ratione, et meliorum antiquiorumque codicum auctoritate ab immensaque variarum lectionum silua, quae in genuinis Basilii opp. haud adeo magna est, sumtis, et ipsius Gregorii Nysseni loco, quem male interpretatus est Combefisius. Tum subiungit quasdam quaestiones, ad loca quaedam notatu digna illustranda pertinentes. Adde *Riveti* libr. III. critici sacri cap. 20. pag. 328. ed. quintae, et *Schroeckh* l. c. p. 178 sq. — Est in duobus codd. *Paris.* *Harl.*

[II.] Ὁμιλίαι *Homiliae* XVII. *in Psalmos* [I. pag. 89 sqq. Garn.] Hoc est, praeter vnam in Psalmi I. initium, prooemii loco praemissam, singulae in Psalmum VII. XXIX. [ff]) XXXII.

bb) *Photius* cod. CXLI.

cc) *Suidas* in Βασίλειος. Vide et *Socratem* IV. 26.

dd) *Anastasius* VII. in Hexaëm. cuius verba graece produxit *Michaël le Quien* ad Damascenum tom. I. pag. 174. Alium ex libro I. *Fronto Ducaeus* in limine notarum ad Basilium.

ee) pag. 285. sq. 289. 314. ed. Kollar. sed in cod. XV. nr. 5. orat. Greg. Nysseni in Genes. I. 26. male adscribitur Basilio M. quasi ea sit oratio X. in Hexaëm. v. *Lambec.* III. pag. 314 sq. ibique Kollar. not. *Harl.*

ff) Secundum hebraicam editionem in Psalm. VII. XV. XXIX. XXX. XXXIII. XXXIV. XXXVIII. XLV. XLVI. XLIX. LX. LXII. et CXVI.

XXXII. XXXIII. XXXVII. XLIV. XLV. XLVIII. LIX. LXI. et binae in Psalmum XIV. XXVIII. CXIV. Illa, quam prooemii loco praemissam dixi, ex *Rufini* versione solet praefigi latine *S. Augustini* enarrationi Psalmorum, etiam in nouissima editione, ab eruditis monachis Benedictinis curata, tomo IV. gg) Homilias vniuersas septendecim latine vertit *Godfridus Tilmannus*, cum cuius interpretatione exstant in graecolatinis et postremis latinis Basilii editionibus. Ante Tilmannum easdem transtulerant *Raphael Volaterranus*, cuius versio legitur in latinis quibusdam editionibus, vt Basileensi 1565. fol. et *Ianus Cornarius*, quae occurrit in editione latina a. 1552. Plura ex his homiliis adferuntur in Catena graecorum patrum ad Psalmos Corderiana; nonnulla etiam praeterito Basilii nomine. *Fabr.* Fuse disserit de illis homiliis *Garnier* et in monito praemisso pag. 89. et vero in praefat. §. VI. pag. XXI. sqq. Priore loco paucis obseruat, Psalmi XXXVII. interpretationem, iam Combefisio suspectam, esse Eusebii, non Basilii foetum; interpretationem Psalmi XXVIII. a Combefisio, Tillemontio, Du Pin pro adulterina habitam, esse opus plagiarii, vel potius studiosi cuiuspiam, qui se exercere, et Basilium imitari voluerit; in genere, orationes, quae vere Basilii sunt, ad populum habitas esse, in conuentuque publico pronuntiatas; quaecumque autem hanc notam prae se non ferat, eam debere ob id solum suspectam videri: tum animaduertit, commentarium, hactenus *Theodoro Heracleotae* adtributum, non esse Basilii in Psalmos expositionem. Denique adnotat, Ambrosium, quum suos in Hexaëmeron scriberet libros, etiam Augustinum, permulta ad verbum sumsisse e Basilio: quae omnia aliaque copiosius exponit demonstratque in praefat. l. c. in qua etiam docet, orationem I. in Psalmum XIV. haud esse genuinam; notat quaedam in explicationibus Psalmorum I. VII. et XXVIII. iudicat de comment. in Psalmos, perperam sub nomine Theodori, Heracleotae, a Corderio edito, et, multis argumentis atque exemplis adlatis, ostendit, esse catenam e multorum patrum ecclef. libris consarcinatam. Idem Garn. edidit pag. 352 — 377. Basilii homilias, in quibus multa loca ex Eusebio non a Basilio, sed ab alio auctore compilata sunt, in Psalm. XIV. aliam ineptam in Psalm. XXVIII. tum in Psalm. XXXVII. et in Psalm. CXV. — *Florentiae* in cod. Medic. Laur. VIII. plut. 4. qui 40. homil. continet, est nr. 5. hom. *in Psalm. XIV.* quam Garn. in adpend. tom. I. p. 352. tamquam Basilio suppositam posuit. Bandin. vero I. cat. codd. gr. pag. 526. arbitratur, ex Laur illo codice, saec. XI. scripto, argui posse, homil. istam etiam ante illud tempus fuisse Basilio adiudicatam, eique propter ea locum adsignatum ante sequentem, nr. 6. hom. *in partem XIV. Psalmi contra foeneratores*, cuius titulus ac prima verba aliam supponant in eumdem Psalmum homiliam. — Add *Schroeckh* l. c. pag. 181 sqq. — *Basilii* prologus in Psalm. repertus est in *Liturgia antiqua*, hispanica, gothica, isidoriana, mozarabica, toletana mixta, illustrata adiectis vetustis monimentis, cum additionibus etc. hh) tom. II. p. 153 sq. —. Codices in bibliothecis et catalogis, supra memoratis,

gg) Conf. Fontanini histor. litterar. Aquileiens. Romae. 1742. 4. pag. 299. *Harl.*

hh) De hoc opere, Romae, tom. I. II. typis et sumtibus Hieron. Mainardi 1746. fol. edito, plura leges in *Baumgartenii* Nachricht. von merkwürd. Büchern, tom. V. p. 508 sqq.

ratis, reperiuntur. Hic paucorum dabo notitiam. Exstant igitur illae homil. in XVII. codicibus bibl. publ. *Paris.* — *Vindobonae* in cod. caesar. LXVII. quae permultas Basilii homilias atque epistolas continet, reperiuntur nr. 2. homiliae XVII. in Psalm. I. VII. duae in Psalm. XIV. duae in Psalm. XXVIII. vna in Psalm. XXIX. XXXII. XXXIII. XXXVII. XLIV. XLV. XLVIII. LIX. LXXI. CXIV. et CXV. quarum initia posuit *Lambec.* in comment. III. p. 326 sqq. — Eaedem eodemque ordine in cod. LXVIII. nr. 1. (*Lambec.* ibid. pag. 339.) — in cod. CCXLIV. nr. 10. fragment. homiliae in Psalm. XXVIII. notante *Kollario* ad Lambec. V. p. 237. — in cod. CCXXXVI. nr. 5. sunt quatuordecim Basilii oratt. (*Lambec.* V. p. 184 sq.) in his septima inscribitur κατὰ τοκιζόντων, *contra foeneratores*, sed Kollar. in nota animaduertit, illam nihil aliud esse, ac Basilii homiliam, initio mutilam, in partem Psalmi XIV. et contra foeneratores, in ed. Garn. tom. I. pag. 107. C. add. *Kollar.* not. ad vol. III. pag. LVII. de cod. XI. — Ex cod. patrum Basilii *romano* specimen Basilii sermonis in septimum psalmum dedit *Montfauc.* in Palaeogr. gr. p. 283. — Idem in bibl. *Coislin.* pag. 117 sq. aliquot codd., homilias atque epistolas *Basilii* continentes, recenset, in quibus etiam exstant homiliae in Psalmos: in cod. igitur XLVIII. membr. saec. X. leguntur hom. sexdecim, omissa secunda in Psalm. XXVIII. homiliae in Psalm. XIV. LIX. et LXI. bis occurrunt: — in codd. XLIX. et L. sexdecim hom. omissa secunda in Psalm. XXVIII. — *Venetiis* in bibl. Marc. sunt, praeter multas alias homilias librosque Basilii, huius homiliae in Psalmos in codd. LIII. LIV. LV. LVI. DLIX. et DLXII. teste catalogi auctore etc. — Edit. lat. *romanam* iam supra memorauimus.

In editione *Garner.* pag. 207 sqq. sequuntur libri V. contra Eunomium, inscripti τοῦ — Βασιλείου — ἀνατρεπτικὸς τοῦ ἀπολογητικοῦ τοῦ δυσσεβοῦς Εὐνομίου. — *Basilii libri, quibus impii Eunomii apologeticus euertitur.* Atque *Garn.* in nota monet, tot esse fere titulos varios, quot codd., se autem sequutum esse ed. Venet. et meliores codd. — Ἀντιῤῥητικὸς legitur in cod. regio secundo; ἀντιῤῥητικῶν λόγ. α΄. in cod. Colbertino. — In edd. super. Paris. sunt libri illi in tom. II. atque *Fabricius* in vet. ed. locum illis adsignauit *septimum*, et ea quae sequuntur, de illis notauit: *Harl.*

[VII.] Ἀντιῤῥητικὸς τοῦ ἀπολογητικοῦ ii) τοῦ δυσσεβοῦς Εὐνομίου, *aduersus apologiam impii Eunomii antirrheticus, libris quinque* tom. II. pag. 1. Egregios libros vocat *Hieronymus* cap. 116. catalogi, et graecus Hieronymi interpres atque Suidas ἐξαιρέτους λόγους. Laudat etiam *Photius* cod. CXXXVII. CXXXVIII. vbi Eunomii ἔκθεσιν et ad Basilii libros responsionem, in tres kk) distinctam λόγους, sed post illius mortem demum in vulgus datam, commemorat. Ex his Basilii libris tres priores accuratiorem argumentorum

ii) Hanc *Eunomii* apologiam exhibeo infra integram graece et latine.

kk) *Philostorgius* VIII. 12. quinque libros Eunomii memorat, aitque, Basilium primo lecto βαρυθυμήσαντα λιπεῖν τὸν βίον. Quod postremum mendacii arguit Photius, haec e Philostorgio referens.

Eunomii confutationem continent, quibus quartus deinde et quintus veluti spicilegium quoddam ll) a [?] Basilio adiuncti, excutiendis, quae forte superessent, locis, argumentis ac minutiis. Neque enim adsentior iis, qui hos binos posteriores Basilio abiudicant, nulla certa ratione nixi. Nam et in MSS. codicibus quam plurimis sub Basilii nomine prioribus sub titulo ἀντιῤῥητικῶν κατὰ Εὐνομίου mm) iuncti habentur, et a graecis sub Basilii nomine nn) laudantur, quorum merito plus se tribuere testimonio ait *Rich. Simon.* lib. III. hist. criticae N. T. pag. 107. quam Erasmi, Abr. Sculteti et aliorum quorundam censuris, parum firmiter colligentibus oo). Graece primum prodiere tres primi in editione operum Basilii Veneta 1535. fol. posterioribus duobus additis in edit. Basil. 1551. a Iano Cornario. Latine vertit vniuersos quinque *Georgius Trapezuntius*, cuius interpretatio [multis aliis, iudice Garn. anteponenda, et] seruata in plerisque latinis Basilii editionibus, et in vtraque graecolatina Parisiensi pp). Nonnulla in hac versione reprehendit

ll) Ita malim, quam quod *Petauius* pag. 107. dogm. theol. de SS. Trinitate: *Nimirum quartus ille liber et quintus tumultuariam locorum argumentorumque silvam et materiam nondum absoluti operis continent. Quo minus admirandum est, quaedam ibi esse aliter, atque in ceteris meditatis elaboratisque scriptis ab eodem auctore prodita.*

mm) Vide *Combefisii* Basilium recensitum tom. II. pag. 27.

nn) Vide *Ducaeum* in limine notar. ad lib. I. contra Eunomium.

oo) *Beza* in praef. ad ed. paullo post laudatam, tres tantum esse Basilii arbitratur, cum tamen, qui quartus numeratur, vt minime inutilem, adiunxit; quintum vero praetermisit. IV. autem graecos edidit, vt ait, multo, quam ante hac, emendatiores. — De illa vero controuersia multus est *Garnier.* in praef. pag. LXIII. sqq. §. XI. vbi de libris in Eunomium agit. Erasmus igitur aliique negant, duo posteriores libros a Basilio esse profectos: atque antiquiorum fuisse hominum illud indicium, vel ex eo patet, quod, obseruante Garner. in quinto cod. olim regio gr. manu initio libri quarti notatum est, alios negare, illum esse S. Basilii; sed tamen eum non condemnare, quasi absurdi aliquid contineat. Atqui Garn. illorum subscribit sententiae, quod (multis in hanc sententiam exemplis argumentisque aliis prolatis,) verba, dictio, phrasis omniaque peregrinitatis nec subacti iudicii notam prae se ferant, et Basilius a se ipso dissentire videatur: tum quia isti duo libri desint in ed. vet. Veneta, et in nonnullis codd. Sed legat velim atque examinet Basilii cupidus Garnierii ipsius argumenta, speciose docteque exposita. Add. Garnierii monitum, libris illis praefixum, pag. 205 sq. et *Schroeckh.* l. c. qui pag. 37 sqq. summam dedit librorum, et pag. 57 sqq. comprobat Garnierii iudicium, librorumque istorum duorum condemnationem. Attamen praeter Simon. aliosque, a Fabricio citatos VV. DD. etiam Bellarminus, Fronto Ducaeus, Combefisius, Tillemontius, Du Pin etc. Basilium quinque librorum auctorem faciunt, atque in concilio Florentino vt a Latinis, ita a Graecis, Basilii nomine pariter citantur. Nec desunt codices, (vt ad finem huius sectionis notabimus,) in quibus sub Basilii nomine duo illi libri prioribus adduntur. Atque *Kollarius* ad Lambecii comment. III. pag. 289. not. B. Simonii ac Fabricii sententiam adoptat. At enim Garnieri ac Schroeckhii argumenta, quibus νοθεία illorum demonstratur, graniora videntur. *Harl.*

pp) Tertius liber, in quo differitur de Spiritu S. ex interpretatione Georgii Trapezunt., reperitur quoque in collectione conciliorum, facta a *Petro Crabbe*, Minorita, Colon. apud Petr. Quentel, 1538. fol. p. 810. et Romae per Anton. Bladum, 1526. fol. in actisque concilii oecumenici, sub Eugenio III. congregati, teste *Apost. Zeno* in Dissertaz. Vossiane, tom. II. pag. 9. nr. 6. — Antirrheticus a Georgio Trapezuntio latine versus

hendit *Iac. Billius*, quae in Possenini adparatu possunt videri. Longe plura Ducaeus et tom. II. Basilii recensiti Combefisius. *Iani Cornarii* interpretatio quinque librorum legitur in editione latina Basileensi a. 1552. fol. Denique cum versione sua tres et quartum extrema parte truncum vulgauit *Theodorus Beza* adiunctis Athanasii dialogis V. de Trinitate, Anastasii et Cyrilli explicationi fidei et Phoebadio, 1570. 8. apud H. Stephanum. In tertii libri exordio locum, a Graecis corruptum, notauit *Possevinus* bibliothecae selectae VI. 16. et *Allatius* de processione Spiritus S. capite 20. p. 114 seq. Confer *Iohannis Vecci* capita de processione Spiritus S. in tomo I. Graeciae orthodoxae Allatii pag. 225 seq. *Fabr.* *Quinque* libri sunt in cod. *Vindob.* caesar. LXIII. nr. 3. et LXXXVIII. nr. 2. (*Lambec.* III. pag. 290. et 475.) — In vol. V. cod. CCLVII. nr. 8. est cardinalis, *Bessarionis*, ad Alex. Lascarim epistola de processione Spiritus S. (edita a Petro Arcudio gr. cum duplici interpretatione lat. cum opusculis theologicis circa processionem Spir. S. Romae;) quod opusculum, *Kollar.* ad Lamb. comm. V. p. 367. miratur, non consultum fuisse a Garnerio, ad corrigendum locum in Basil. contra Eunomium libro III. p. 277. ἀξιώματι μὲν γὰρ etc. quem, Kollar. contendit, in recentioribus codd. a graecis schismaticis fuisse corruptum, et plura in hanc rem disputat. — In cod. XCIX. nr. 4. sunt duo fragmenta ex opere aduers. Eunomium libri V. v. *Kollar.* in supplem. ad Lamb. comm. pag. 624. — In cod. XII. *Mosquensi* fragmm. ex Basilii tertio libr. antirrhet. ex opere ad Amphiloch. et op. aduersus Eunomium etc. v. *Matthaei* notit. codd. Mosquens. pag. 21. — In cod. *Coislin.* CXX. fol. 4. ex libro contra Eunomium de Trinitate. v. *Montfauc.* bibl. Coislin. pag. 193. atque alibi in aliis codd. mstis. — In *Henr. Canisii* Lection. antiq. aut Thesauro monumentorum ecclef. et histor. cura *Iac. Basnage* tom. I. nr. 6. p. 169 sqq. sunt latine, *Basilii M.* rationes syllogisticae contra Arianos — interpr. Fr. Turriano, et particula operis contra Eunomium, quod ingenitum non substantiam, sed ὕπαρξιν, i. e. existentiam, declaret. Sequuntur pag. 223. sqq. adpendicis loco opera quaedam, Basilio perperam adscripta: adiuncto *Eunomii* opere.

1. Duae homiliae *de opificio hominis* et vna *de paradiso*: pag. 323 sqq. de quibus iam antea ad nr. I. homiliarum egimus vberius.

2. Homiliae *in Psalm.* XIV. — XXVIII. XXXVII. et CXV. pag. 352 sqq. de quibus v. Garnier. in praef. pag. XXXV.

3. *Commentarius* imperfectus *in prophetam, Esaiam.* Antequam de illo plura adnotem, ea, quae Fabric. (vbi est nr. 6.) scripsit, hic ponam: *Harl.*

[VI.] Ἑρμηνεία, siue (vt alius codex Combef.) ἐξήγησις *in XVI. prima capita Esaiae, prophetae.* Vertere coepit *Erasmus*, sed non progressus est vltra prooemium. Basil. 1510. 4. Cetera

versus, praemissa Bessarionis epistola, in cod. lat. *Veneto* Marc. XLV. vide cat. latin. codd. pag. 23. *Harl.*

Cetera a *Godfrido Tilmanno* Parif. 1556. fol. translata funt, qui in apologia praemiffa hoc opus aduerfus Erafmi dubitationes Bafilio vindicat teftimoniis S. Maximi, Simeonis, metaphraftae, Antonii Meliffae et Iohannis, Damafceni. Confer *Michaelem le Quien* in notis ad Damafcenum tom. I. pag. 366. et *Natalem Alex.* faec. IV. pag. 140. qui Tarafii, CPol., teftimonium addit atque Oecumenii: [et *Garn.* pag. 377. in monito] tamen *Iohannes Drungarienfis* prooemio Catenae MS. patrum graecorum teftatur, iam olim fuiffe dubitatum, fit ne hoc opus Bafilii, nec ne. Καὶ τῦτο δὲ κατάδηλον ποιῶ τοῖς ἐντυγχάνȣσιν, ὡς ὁ ἐν ἁγίοις Βασίλειος μέρος τι τῆς ἐν χερσὶ προφητείας ἡρμήνευσεν. Ἡ τις ἑρμηνεία παρὰ πολλοῖς ἀμφιβάλλεται. Etiam hodie a multis inter dubia opera cenferi, monet *Montfauconus* praef. in Eufebium ad Efaiam pag. 350. *Hodiernis porro fcriptoribus haec dubitandi cauffa eft, filentium nempe Hieronymi, qui quum in omnes, quotquot antea Iefaiae interpretes egerant, accurate recenfeat, ne γρὺ quidem de Bafilii commentario habet. Graecis autem hinc haud dubie fufpicio nafcebatur, quod filus commentariorum Bafiliano longe abfimilis videatur. Remittimus noftris, qui Bafilii operum editionem nouam adornant.* Ceterum, quae ab Erafmo verfa funt et *vifa prima* a Tilmanno infcribuntur a p. 802. vsque ad verba pag. 808. c. ὑπόθεσις τȣ̃ βιβλίȣ ἡ φανερὰ καὶ αὐτόθεν ληπτή. Ἐπειδὴ κατὰ χρόνȣς γέγονεν ὁ προφήτης, cum commentario in Efaiam nihil habent commune, licet illi praemittantur etiam in aliis codicibus, vt Colbertino MMDXCVI.[qq]) (olim Thuanae bibl.) fed in quo male commentarius ille [P] *Eufebio* tribuitur. [v. fupra, vol. VII. p. 398. fect. 14.] Ex adlato autem Ioannis Drungarienfis teftimonio conftat etiam, non totum Efaiam, fed partem tantum, eius prophetiae a Bafilio illuftratam commentario fuiffe, vt neceffe fit erraffe Tilmannum, qui fibi perfuafit, Erafmum ex Grocini bibliotheca commentarios Bafilii in integrum prophetam adtuliffe: nimis enim leue eft, quod adiungit, argumentum: *alias fuerat dicturus, in quot fe extenderet capita* [rr]). Nouam ex integro verfionem huius operis a viro aliquo docto ac probo parari optat Combefifius, qui plura in Tilmanni verfione reprehendit atque caftigauit tom. I. Bafilii reftituti p. 417. In epiftola LXXX. Bafilii ad Euftathium, medicum [ss]), nihil contrarii de Pythoniffa Endorea adfirmari iis, quae in commentario ad Efaiae VIII. pag. 1025. de illa difputantur, quilibet intelliget, qui cum *Allatio* pag. 447. ad Euftathium de Engaftrimytho obferuauerit, verba in

qq) Vide *Montfauconum* l. c. pag. 348. *Fabr.* Add. alios codd., a Garner. in not. p. 378. citatos atque collatos. *Harl.*

rr) *Poffeuinus*, quum veteres libros Meffanenfis bibliothecae recenferet, fcripfit in adp. p. 37. ad calcem operis: *copiofiffima in Efaiam prophetam D. Bafilii interpretatio. Opus integrum et rarum.* Sed *Garn.* iure dubitat in monito praefixo; et ipfi verifimillimum effe videtur, talem librum integrum nunquam exftitiffe. Adde *Oudin.* l. c. pag. 557 fqq. qui opinatur, auctorem huius commentarii videri effe alium *Bafilium*, qui in plerasque Gregorii Nazianz. oratt. commentatus eft, atque fub Conftantino Porphyrog. circa a. 920. vel 930 floruiffe creditur. Tum codd. anglicos nominat, in quibus id opus exftat. Dein examinat refutatque teftimonia veterum et Tillemanni, id Bafilio M. adferentia, aliorumque iudicia; denique oftendit, illum comment. non pertinere ad Bafilium. *Harl.*

ss) Non Bafilii, fed Nyffeni effe illam epiftolam, fcribit Natalis Alex. de qua infra.

in epistola Basilii, ψυχαγωγῆσαι τὸν Σαοὺλ, significare: *quasi Saulis animum μαγγανείαις suis mouerat*, non: *quasi Saulem ab inferis euocauit*. *Fabr.*

Conf. *Oudin*. loco antea citato, *Riueti* critici sacri librum III. p. 332 sq. *Schroeckh*. l. cit. pag. 184. sqq. in primis *Garnier*, praef. ad tom. I. §. X. p. XLVII. sqq. qui, illum comment., negant, a Basilio M. esse confectum, et *Garn*. p. LIII — LX. docet, comparato Eusebii commentario, a plagiario quodam ex Eusebianis commentariis potissimum compilatum, et magnam operis partem ex illis ad verbum sumtam. Tum pag. LXI. sqq. demonstrat, auctorem e Basilii M. aliorumque scriptorum fragmentis confuse inepteque, nec eleganter opus suum composuisse, et eadem scripturae loca bis terque aut amplius explicuisse; ipsum vero Basilium M. non posse tot furtorum suspectum haberi. Denique pag. LXIII. varia coniectat de auctore, atque commonstrat, opus illud scriptum fuisse ipsa Basilii M. aetate, compositum quidem a Basilio, sed post eius mortem presbyteri cuiusdam opera in lucem prodiisse, et hunc proprio marte elaborasse; saltem auctorem, quisquis est, studuisse Basilium in aliquibus imitari. — At Garn. in vita Basilii cap. XLII. p. 179 sqq. retractauit suam sententiam, et Basilii nomini vindicauit comment. in Esaiam. — Sub Basilii nomine in codd. mstis occurrere illum comment. haud mirum videtur. Sic, vt quosdam nominem, *Vindobonae* in codd. LXX. LXXI. et LXXII. in quo adscripta sunt in margine antiqua gr. scholia, ex Eusebii Pamphili aliorumque operibus desumta. Vide *Lambec*. III. pag. 843 sqq. — *Augustae* Vindelicorum Basilii comm. in Esaiam, et eiusdem protheoria expositionis in Esaiam, v. *Reiseri* cat. pag. 16. et 28. — *Monachii* in codd. Bauar. XXXI. XXXV. et XCV. vide cat. codd. gr. pag. 7. et 8. et 36. — *Venetiis* in cod. Naniano XXXV. v. cat. codd. gr. Nan. p. 48. — ibid. in cod. bibl. Marc. LX. v. *Zanetti* cat. codd. gr. pag. 42. — *Florentiae* in cod. Medic. Laurent. II. plut. 4. de quo copiose disserit *Bandin*. cat. codd. gr. I. pag. 518 sq. — In nouem codd. bibl. publ. *Paris*. — *Taurini* in cod. XXX. nr. 1. vid. cat. codd. gr. Taur. p. 107. etc.

Tum sequitur pag. 618 sqq. ed. Garn. *Eunomii apologia, quam confutauit Basilius M.* e *Fabricii* B. Gr. repetita. Dein pag. 631 sqq.

Eustathii in Hexaëmeron S. Basilii, Cappadociae episcopi, latina metaphrasis, ex latina opp. Basilii editione Antwerpiensi sumta, cum variis codd. lectionibus notisque criticis. Calci tomi primi adhaerent: 1) Notae *Frontonis Ducaei*, Burdegalensis, e soc. Iesu, quae vero, ipso Garn. monente, nec ad huius editionem saepius quadrant, nec possunt ob nouam quadrare interpretationem: 2) praecipuae antiquarum editt. praefationes: 3) indices.

In tomo *secundo* insunt 1) genuinae, ex vulgari opinione, *homiliae* XXIV. de diversis; 2) *Ascetica*, quae genuina habentur; 3) spuria scripta, n. duae lucubratiunculae Coteleríanae, 4) altera Combefisiana; 5) duo de baptismo libri; 6) liturgia, et *homiliae*, quas transtulit *Ruffinus* e graeco in latinum. In prolegomenis agit de illis vberius.

I. igitur exhibentur homiliae XXIV. In ed. Paris. super. in primo adhuc tomo numerantur XXXI. *homiliae, diuersi argumenti*, et totidem olim recensebantur nr. III. in *Fabricii* B. Gr. *Harl.*

[III.] 1. Περὶ νηστείας, *de ieiunio*. Incipit: σαλπίσατε, φησιν, ἐν νεομηνίαις. [*Garn.* II. p. 1 sqq.] Vertit *Erasmus* *)). Solita haec homilia in Graecorum ecclesiis [P] legi dominica Quadragesimae siue in ἀποκρέῳ τῶν νηστειῶν. Separatim prodiit graece Helmstad. 1666. 4. *Fabr.* Homiliae frequenter reperiuntur in codd. *Parisiensibus* (v. indicem ad cat. codd. Par. vol. II. voc. *Basilius*,) in *Vindobonensibus* caesareis, *Mosquens.* (v. *Anton. Schiada* cat. codd. gr. in bibl. synod. Moscuensi p. 28 sqq. cum aliis Basilii, operibus,) et in aliis. *Florentiae* in bibl. Medic. Laurent. cod. VIII. plut. 4. homiliae XI. cum epigraphe τοῦ — Βασιλείου — ἠθικαί· in his nr. 7. sermo I. de ieiunio, in ed. Paris. secundo loco positus, et sermo II. de eodem, in ed. Paris. primo loco collocatus. Plura leges in *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. I. p. 525 sqq. — in cod. XXVI. nr. 20. sermo primus de ieiunio ex eius moralibus. — idem in cod. XXXIII. nr. 9. plut. 7. et cod. XVII. nr. 1. plut. 4. v. *Bandin.* l. c. pag. 284. 294. et 541. — Ibid. in cod. CXLIII. nr. 12. *Naniano* duae hom. de ieiunio, cum aliis quatuor. v. cat. codd. gr. Nan. p. 334. — Apud *Montfaucon.* in bibl. *Coislin.* pag. 117 sq. homiliae diuersae XXXII. in cod. XLVIII. in his de ieiunio liber III. νηστείας καὶ ἱλασμοῦ ἐν καιρῷ (de qua tertia, adulterina, orat. in ieiunium, v. *Garn.* praef. ad tom. II. §. X. pag. XXXII. sqq.) — in cod. XLIX. homiliae XIX. diuersae. — in cod. XV. homiliae XIV. morales, iterum quatuor, et duae de ieiunio, *Vindobonae* in cod. caesar. CCXXXVI. oratt. XIV. in his duae de ieiunio. v. *Lambec.* comment. V. p. 184 sqq. etc.

Editiones. — *Basilii M.* de ieiunio oratt. duae, gr. et lat. *Erasmo* interprete. ap. And. Wechel. 1555. 4. — ib. apud Io. Bene-natum 1579. 8. teste *Maittaire* A. T. III. p. 657 et 777. — de ieiunio oratt. II. gr. Paris. ap. Guil. Morel. 1563. 8. v. eumdem in indice p. 117. — *Io. Xiphilini* et *Basilii M.* aliquot oratt. ex variis codd. edidit et animaduersi adiecit *Chr. Frid. Matthaei.* Mosquae typis vniuers. caesar. 1775. 4. (et *Matthaei* edidit ex cod. synod. 977. tres Basilii oratt. 1) περὶ τελειότητος βίου μοναχῶν· 2) περὶ ἐλέους καὶ κρίσεως; siue, vt Matth. vertit de liberalitate et iustitia; 3) παραμυθητικὴ ἀσθενοῦντι. Add. nr. seq. *Harl.*

2. Περὶ νηστείας, *de ieiunio, secunda.* Incipit: παρακαλεῖτε, φησιν, ἱερεῖς τὸν λαόν. Vertit idem *Erasmus*. Lecta haec homilia in graecis ecclesiis **)), τῇ παρασκευῇ τῆς τυρινῆς

*) Fallitur *Labbeus*, qui tom. I. de Scriptor. eccles. p. 177. homilias XXXI. Erasmo interprete exhiberi scribit, quum duas tantum primores Erasmus verterit. Erasmi versionem, non Gelenii, seruarunt editiones latinae et graecolatinae operum Basilii. Homiliae octo Basilii ex versione *Antonelli Arcimboldi* prodierunt latine Mediolani 1569. 4. sed illae iam mihi non sunt ad manus, vti nec gallica *S. Supplicii* (Paris. 1580. 8.) nec italica *Galeazzi Sessae* interpretatio.

**) Vide *Combefisii* Basilium recensitum tom. I. pag. 85. 91. Τυρινὴ Graecis, quae Latinis dominica Quinquagesimae, vt Allatio, Cangioque notatum.

ρινῆς, siue feria sexta post Cineres. (al. pridie diei Cinerum.) Prodiit graece cum priore Louan. 1563. 4. et ex interpretatione *Erasmi*, Friburg. 1532. et ex *Petri Galesinii* versione Rom. 1587. 4. et Monachii 1613. 12. *Fabr.* Vide ad anteced. nr. 1. et nr. 22. — In *Garn.* ed. II. pag. 10 sqq. Is vero istam orat. II. recepit, non, quod eam certam atque indubitatam putaret, sed quia a doct. viris talis haberetur; conf. *Garn.* iudicium de illius νοθείᾳ in praef. pag. IV. §. I. *Harl.*

3. Εἰς τό· πρόσεχε σεαυτῷ. *In illud:* Deut. XV. 9. *attende tibi ipsi.* Incipit: τῷ λόγῳ τὴν χρῆσιν δέδωκεν ἡμῖν ὁ κτίσας ἡμᾶς ὁ Θεός. Vertit praeter *Franciscum Craneveldium* Louan. 1534. 8. *Godfridus Tilmannus:* atque in ecclesiaste suo graeco *Franciscus Combefisius.* Citat *S. Maximus* ad Dionysium Areopag. tom. I. pag. 29. *Fabr.* *Basilii M.* orat. in *Attende tibi*, lat. *Francisco Maturantio* interprete. Hagenoae, in aedib. Thom. Anshelmi, Badensis. 1522. 8. (*Maitt.* II. p. 626.) — In XXII. codd. *Paris.* bibl. publicae exstat illa oratio. — *Florentiae* in cod. Med. Laurent. XXVI. nr. 21. (*Bandin.* l. c. I. pag. 284.) — In cod. reg. *Taurinensi* CCCXX. fol. 110. cum orat. de ieiunio. (cat. codd. gr. Taur. p. 399.) etc. *Harl.*

4. Περὶ εὐχαριστίας, *de gratiis Deo agendis.* Incipit: ἠκούσατε τῶν ῥημάτων τοῦ Ἀποστόλου. [*Garnier.* II. pag. 24 sqq. Est in 11. codd. *Paris.* in cod. Vindob. CCXXXVI. nr. 4. v. *Lamb.* V. pag. 185.] Vertit *Godfridus Tilmannus.* [v. ad nr. sq.]

5. Εἰς τὴν μάρτυρα Ἰουλίτταν, *in Iulittam*, quae martyrium Caesareae subiit. Incipit: ἡ μὲν ὑπόθεσις τῆς Ἐκκλησίας. Meminit martyrologium romanum 30. Iul. et Suidas in Βασίλειος. Vertit *Godfridus Tilmannus* et ante Tilmannum *Ianus Cornarius.* Occurrit et in ecclesiaste graeco Combefisii. *Fabr.* In *Garn.* ed. II. pag. 33 sqq. Conf. *Schroeckh.* l. c. pag. 191. — Reperitur in XII. codd. bibl. publ. *Paris.* — item in cod. *Vindobon.* caes. CCXIV. nr. 12. admonitio de gratiarum actione erga deum, f. potius, vt *Kollar.* adnotat, excerptum ex Basilio homil. in Iulittam. v. illum et *Lambec.* comm. V. pag. 93. Pariter, obseruante Kollario, longum est fragment. ex or. in Iulittam, quod in cod. CCXXXVI. nr. 4. nempe orat. XI. inter alias oratt. Basilii, in illo cod. seruatas ap. *Lambec.* V. pag 185. inscribitur hom. de gratiarum actione; hinc sequitur ibid. orat. XII. inscripta λόγος δεύτερος περὶ εὐχαριστίας. Homilia autem in Iulittam est reuera continuatio homiliae de gratiarum actione, pridie habitae: vid. *Schroeckh.* l. c. pag. 191. — *Basilii* homiliae de gratiis deo agendis, et in Iulittam, martyrem, gr. Louan. ex offic. Rutgeri Rescii. 1533. 8. — lat. interprete *Huberto Barlando*, Philiatrio, Louan. ex ead. offic. 154.. 8. v. *Maittaire* A. T. II. pag. 780. et III. pag. 325. *Harl.*

6. Περὶ πλεονεξίας, *in illud Lucae XII.* 18. destruam horrea mea etc. *De auaritia.* [*Garnier.* II. p. 43 sqq.] Incipit: διπλῆν τὸ εἶδος τῶν πειρασμῶν. Ante *Cornarium* vertit *Raphael Volaterranus*, cuius interpretatio in graecolatinis editionibus hinc inde emendata a Frontone Ducaeo. Volaterrani versio homiliarum Basilii lucem vidit apud Ascensium Paris. 1520. fol. Colon. 1531. fol. [Est in XVI. codd. bibl. publ. *Paris.*]

7. Πρὸς τοὺς πλουτοῦντας, siue κατὰ πλουτούντων, in diuites, ad Luc. XVIII. 22. [Garn. II. p. 51 sqq.] Incipit: Εἴρηται καὶ πρώην ἡμῖν. Vertit *Volaterranus* et *Cornarius*. [Exstat in XV. codd. *Paris*. bibl. publ.]

8. Ἐν λιμῷ καὶ αὐχμῷ, *tempore famis et siccitatis*, dicta homilia *in diuites auaros*. [Garn. II. p. 62 sqq.] Incipit: λέων ἐρεύγεται. Vertit *Volaterranus* et *Cornarius*. [Est in XV. codd. *Paris*. bibl. publ. Conf. *Schroeckh*. p. 67 sq.]

9. Ὅτι οὐκ ἔστιν αἴτιος τῶν κακῶν ὁ Θεός, *quod DEVS non est auctor malorum*. [Garn. II. p. 72 sqq.] Incipit: πολλοὶ τῆς διδασκαλίας οἱ τρόποι. Verterunt *Volaterranus* et *Cornarius*. Vidi et gallicam versionem excusam Rothomag. 1584. 8. *Fabr*. Multus est de hac hom. *Schroeckh*. l. c. p. 194 sqq. — Exstat in XVII. codd. bibl. publ. *Paris*. — *Florent*. in cod. Laurent. XVI. nr. 22. plut. 7. (*Bandin*. I. p. 284.) *Harl*.

[T] 10. Κατὰ ὀργιζομένων, *de ira*, siue *aduersus irascentes*. [Garn. II. pag. 83.] Incipit: ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἰατρικῶν παραγγελμάτων. Verterunt iidem *Volaterranus* et *Cornarius*. Prodiit et separatim graece et lat. Paris. 1587. 4. cum interpretatione *Gentiani Herueti*. *Fabr*. A *Maittaire* A. T. III. p. 798. edit. sic designatur: *Basilii M*. hom. aduersus irascentes, gr. et lat. interprete *Don. Augentio*, cum eius notis. Lutet. ap Fed. Morel. 1587. 4. — Ibid. vero p. 330. *Gentiani Herueti* oratt. tres, de patientia etc. item ab eo traducti e graeco duo *D. Basilii sermones, aduersus irascentes, de inuidia*; et ab eodem versa e graeco *Sophoclis Antigone* et *Herueti* eiusdem epigrr. aliquot. Lugduni ap. Steph. Doletum. 1541. — hom. aduers. iracundos, gr. Romae 1530. 8. in bibl. Barberinae cat. p. 118. — *Leidae* in bibl. publ. inter MSSt. ex legato Bonau. Vulcanii sunt adnotatt. in *Basilii* concionem contra irascentes et *Plutarchum* de virtute morali. v. cat. bibl. Leid. pag. 347. nr. 71. — add. ad nr. 18. — Orat. illa Basilii est in XIX. codd. bibl. publ. *Paris*. *Harl*.

11. Περὶ φθόνου. *De inuidia*. Incipit: ἀγαθὸς ὁ Θεός. [Garn. II. p. 91 sqq.] Verterunt *Volaterranus* et *Cornarius*, et *Franciscus Craneueldius*, Louan. 1534. 8. *Gentianus* item *Heruetus*. Ante hos *Nicolaus Perottus*. *Fabr*. De edit. versionis Heruet. v. ad nr. anteced. — *Basilii M*. hom. de inuidia, gr. et lat. ex vers. *Daniel. Augentii*. Paris. ap. Morel. 1586. 4. vid. *Pinelli* cat. I. pag. 55. — et *Maitt*. III. p. 795. — *Censorinus* — *Cebetis* tabula per Lodou. Odoxx. e graeco conuersa; *Plutarchus* de inuidia et odio; *Basilii or. de inuidia per Nic. Perottum traducta; Basilii epist. de vita solitaria* per Philelphum e graeco traducta s. l. et a. 4. min. v. *Fossii* catal. codd. — Magliab. I. p. 511 sq. De alia edit. Bonon. 1497. v. ad nr. 24. — *Censorinus*. — *Cebetis* tabula — — *Basil. de inuidia* et *de vita solitaria*, lat. etc. Venet. per Bernardin. de Vital. 1500. 4. v. *Maitt*. IV. pag. 720 sq. — Conf. *Panzer*. A. T. VII. p. 270. nr. 123. versionem *Craneueld*. et edit. refert ex Val. Andr. bibl. Belgic. pag. 227. ad a. 1534. 8. Inscr. est: *Basilii M*. homiliae tres. De vtilitate capienda ex gentilium auctorum libris. De inuidia. In illud: Attende tibi ipsi. Latine per *Franc. Craneueld*. Louan. ex off. Rutgeri Rescii. 1534. — *Basilii M*. ac *Plutarchi* de inuidia et discrimine inuidiae et odii, oratt. II.

Liptzk.

Liptzk. 1507. 4. — *Athanasius* in Psalm. opusc. — *Epicteti*, Angelo Politiano interprete. *Basilii orat. de inuidia, Nic. Perotto interprete. Plutarchus* etc. Argentor. ex off. Matth. Schurer. 1508. 4. vide *Panzer* VI. pag. 42. nr. 131. Exstat in XIX. codd. bibl. publ. *Paris. Harl.*

12. Εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν παροιμιῶν, *in principium prouerbiorum.* [*Garn.* II. p. 97 etc.] Incipit: *ἀγαθὸς ὁ τῆς εὐπειθείας μισθός.* Verterunt *Volaterranus* et *Cornarius.* Exstat in XII. codd. bibl. publ. *Paris. Harl.*

13. Προτρεπτικὴ εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα, *exhortatio ad baptismum et poenitentiam.* [*Garn.* II. p. 113 sqq.] Incipit: *ὁ μὲν σοφὸς Σολομῶν.* Vertit *Volaterranus.* [Est in XXXV. codd. *Paris.* bibl. publ. et in cod. *Coislin.* CV. nr. 28. v. *Montfauc.* bibl. Coisl. p. 179. In cat. codd. Paris. tom. II. pag. 67. in cod. CDLXXVI. nr. 18. Adscriptum est ab antiqua manu; e stilo iudicari posse, orat. illam non esse germanum Basilii foetum. Additur: neque illud temere; est enim *Cyrilli* Hierosol. procatechesis. *Harl.*]

14. Κατὰ μεθυόντων, *in ebrietatem et luxum.* Incipit: *κινεῖ μὲν με πρὸς τὸν λόγον.* [*Garn.* II. pag. 122 sqq.] Vertit *Volaterranus*, cum cuius interpretatione separatim etiam prodiit haec homilia Kiloniae 1675. 4. adiunctis aliis ebrietatis descriptionibus et accusationibus variorum scriptorum graecorum latinorumque. Interpretatus praeter *Cornarium* etiam est *Franciscus Cranueldius*, Louan. 1538. 8. et *Simon Stenius.* Heidelberg. 1594. 8. *Fabr.* Secundum *Maittaire* A. T. in indice p. 117. *Craneueldii* vers. lat. prodiit Louan. ex off. Rutgeri Rescii 1535. 8. — eadem, graece, ibid. 1533. 8. Idem testatur cel. *Panzer.* A. T. VII. pag. 269. nr. 114. et p. 270. nr. 125. — Basilii orat. in ebrietatem, *Iacobo Fabro* interprete. Dauentriae per Theod. Boerne. 1510. 4. v. *Thott.* catal. VII. pag. 124. — *Descriptio ebrietatis*, in collectione inscripta: *Francofordiense emporium.* Eius encomium: — — Methysomisia auctore *Henr. Stephano.* Epigrammata ex anthologia contra ebrietatem, cum lat. Ios. Scaligeri interpretatione. *Libanii* descriptio ebrietatis et *Basilii*, gr. et lat. *Luciani* oratt. pro ebrietate et contra ebrietatem, etc. typis Henr. Stephani 1574. 8. — Orat. est in XVI. codd. bibl. publ. *Paris.* — in cod. *Taurin.* CXVI. fol. 42. v. cat. codd. gr. Taur. p. 219. etc. *Harl.*

15. Περὶ πίστεως, *de fide*, siue de Trinitate. Incipit: *Θεοῦ μεμνῆσθαι μὲν διηνεκῶς.* [*Garn.* II. pag. 130. etc.] Verterunt *Volaterranus* et *Cornarius.* [Est in XVIII. codd. *Paris.* bibl. add. *Lambec.* III. p. 337 etc.]

16. Εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου, *in prima verba euangelii Iohannis.* Incipit: *πᾶσα μὲν ἡ τῶν Εὐαγγελίων φωνή.* [*Garn.* II. p. 134 etc.] Verterunt iidem. Citatur a Pachymere prooem. ad Dionysium Areop. [Est in XV. codd. *Paris.*]

[Sequitur in recensione Fabric. nr. 17. hom. *εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα* sed Garnier reiecit eam pag. 583. inter spuria Basilii Opp. vt suo loco pluribus ostendemus. *Harl.*]

[17. Εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα, *in sanctum baptisma*, spuria homilia.]

18. Εἰς Βαρλαὰμ μάρτυρα, *in Barlaamum*, Antiochenum, *martyrem.* Incipit: πρότερον μὲν τῶν ἁγίων οἱ θάνατοι. [*Garn.* II. p. 138 sqq.] Meminit martyrologium romanum 19. Nou. Suidas in Βασίλειος. Verterunt *Volaterranus* et *Cornarius.* Ex Volaterrani versione legitur etiam apud Surium ad 19. Nouemb. Quod vero *Combefisius* tom. I. [P] Basilii restituti p. 182. ait, Chrysostomi in Barlaamum nusquam comparere, fefellit eum memoria; exstat enim tom. I. Operum Chrysostomi edit. Ducaei p. 783. et tom. V. Sauil. pag. 493. atque incipit: συνεκάλεσεν ἡμᾶς εἰς τὴν ἱερὰν ταύτην ἑορτὴν καὶ πανήγυριν ὁ μακάριος Βαρλαάμ. *Fabr.* *Du Pin* putabat, hanc orat. ad Chrysostomi phrasin magis accedere, et verisimilius videri, eam habitam fuisse Antiochiae. Sed secus videbatur Tillemontio, qui pro Basilio, eius parente, equis viris dimicat. *Garnier.* in praef. §. II. pag. IV. sqq. multus est de controuersia agitata et de ipsa homilia, quam ita elegantem et ornatam esse indicat, vt eius auctor, quicumque ille fuit, praecipuum locum inter oratores mereri videatur; comparat eam cum illa, quae sub Chrysostomi nomine circumfertur, et colligit, vtriusque orationis vnum et eundem esse auctorem, ac posteriorem, quasi prioris, Chrysostomo tributae, epitomen, atque Antiochiae habitam, Chrysostomo quoque posse vindicari, saltem Basilio non adserendam. Add. *Schroeckh.* l. c. pag. 190 sq. — Haec homilia; item in XL. martyres; contra irascentes, et illae in Lucae XII. 18. *destruam horrea mea,* atque in Luc. XVII. 3. *attende tibi ipsi,* sunt etiam in *Patusae* Encyclopaedia philolog. Venet. 1710. 8. vol. II. — Exstat illa hom. in XII. codd. *Paris.* — Confr. infra vol. IX. pag. 60. ed. vet. *Harl.*

19. Εἰς μάρτυρα Γόρδιον, *in Gordium, martyrem,* militem Caesariensem. Incipit: νόμος ἐστὶ φύσεως ταῖς μελίσσαις. [*Garn.* II. p. 141 sqq.] Verterunt *Volaterranus* et *Cornarius.* Meminit martyrologium romanum 3. Ian. Damascenus in parallelis et Suidas in Βασίλειος. Exstat etiam latine apud Bollandum et Surium ad 3. Ianuar. ex Volaterrani versione. *Fabr.* Reperitur in XVI. codd. *Paris.* — in cod. *Taurinensi* CXVI. inter variorum orationes in martyres, d. III. Ian. (cat. codd. gr. Taur. p. 219.) — Pariter in cod. Laurent. XVII. nr. 8. plut. 9. sed inter alia variorum opera, in cod. XVI. nr. 13. plut. 60. v. *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. I. p. 417. et II. pag. 607. — *Matriti* in cod. LXXXVI. regio. v. *Iriarti* cat. codd. gr. pag. 454 sq. — In cod. *August.* Vindel. in Barlaam; in Gordium; in 40 martyres; contra ebriosos et iracundos et aliae Basilii homiliae. v. *Reiser.* catal. pag. 30. *Harl.*

20. Εἰς τοὺς ἁγίους τεσσαράκοντα μάρτυρας. *In XL. sanctos martyres.* Incipit: Μαρτύρων μνήμης τίς ἂν γένοιτο κόρος τῷ φιλομάρτυρι. [*Garn.* II. p. 149 sqq. Meminit martyrologium rom. 9. Martii, Damascenus in parallel. et Suidas in Βασίλειος. Graece cum noua versione sua et notis edidit *Gerhardus Vossius* ad Gregorii Thaumaturgi calcem pag. 75. Moguntiae 1604. 4. et *Simon Stenius,* Heidelberg. 1614. 8. Vertit et *Petrus Morinus,* inter cuius opuscula latine vidit lucem Paris. 1675. 12. pag. 226. Ante Morinum, Vossium, Steniumque verterunt *Cornarius,* et, cuius versio apud *Surium* ad 9. Martii, et in graecolatinis Basilii editionibus exstat, *Volaterranus,* Vossii versionem exhibent Acta Sanctor. tom. II. Martii pag. 25. *Fabr.* Homilia in XL. martyr. graece. Louan.

Louan. ex offic. Rutgeri Refcii, 1536. 8. add. ad nr. 18. — Eft in cod. *Naniano* CXLIII. nr. 12. inter fex homilias *Bafilii M.* (cat. codd. Nan. gr. pag. 334.) — in cod. *Coislin.* CCCLXVIII. fol. 226. (*Montfauc.* bibl. Coisl. p. 565.) — in XXXI. codd. bibl. *Paris.* publ. etc. *Harl.*

[21. Ῥηθεῖσα ἐν Λακίζοις, homilia *dicta in Lacizis.*] vv).

22. *Περὶ ταπεινοφροσύνης, de humilitate.* Incipit: ὤφειλεν ἄνθρωπος ἐν τῇ παρὰ Θεοῦ δόξῃ μεμενηκέναι. [*Garn.* II. p. 156 fqq. homil. XX.] Verterunt iidem. *Fabr.* *Io. Cafp. Suicer.* edidit Ἐρανισμα εὐσεβείας, quo continentur mifcellanea, in his II. *Bafilii M.* homil. *in illud adtende tibi ipfi,* p. 21. et *de humilitate,* pag. 37. Tiguri. 1681. 12. — Exftat in X. codd. et fequens hom. in IX. codd. bibl. *Paris.* *Harl.*

23. *Περὶ τοῦ μὴ προσηλῶσθαι τοῖς βιωτικοῖς, non adhaerendum effe rebus faecularibus, et de incendio extra ecclefiam orto.* Incipit: ἐγὼ μὲν ὤμην. [*Garn.* II. pag. 163 fqq. hom. XXI.] Verterunt iidem, *Volaterranus* et *Cornarius.*

24. *Πρὸς τοὺς νέους, ὅπως ἂν ἐξ ἑλληνικῶν ὠφελοῖντο λόγων. Ad adolefcentes* (confobrinos) *de gentilium libris cum fructu legendis.* Incipit: πολλά με τὰ παρακαλοῦντά ἐστι. [*Garn.* II. pag. 173 fqq.] Eximiam hanc differtationem praeter *Volaterranum, Cornariumque* verterunt 1) *Leonhardus Aretinus* ww), cuius interpretatio Colutio Salutato dicata, fine loci annique nota ante duo circiter faecula prodiit in 4. xx) [P.] nec non grae-

vv) *Garnier* repofuit illam in adpendice inter fpuria, II. p. 587 fq. et in praef. §. IV. pag. XI. fqq. contra Tillemontium docet, illam aut fpuriam aut faltem fufpectam effe habendam, atque auctorem, quisquis eft, aut Bafilium ipfum voluiffe videri, aut certe Bafilianum effe ftuduiffe. Quare eam infra fecundum ordinem Garner. recenfebo. *Harl.*

ww) Antiquas edd. multas, at (etiam in codd. mst. vti poftea obferuabimus,) diuerfis titulis inftructas, iam excitaui in Introd. in hift. L. Gr. II. 2. pag. 248 fq. De edd. verfionis latinae, ab *Aretino* confectae, v. *Mazzuchelli* fcrittori d' Italia vol. II. part. IV. p. 2208. De *Leonardo Aretino* v. *Fabric.* B. L. med. et inf. aet. L. pag. 290. fqq. ed. Mans. *Laur. Mehus* in vita Aretini, huius epiftolarum tom. I. Florent. 1741. praemiffa; et *Freytag.* in adpar. litter. II. pag. 843. fqq. vbi plures laudat. *Harl.*

xx) *Leon. Aret.* lat. verfio mst. fuit in bibl. *Pinell.* v. catal. III. pag. 357. nr. 7932. — Eft *Vindobon.* in cod. caefar. CCLXXXV. nr. 68. v. *Lambec.* II. pag. 840. — *Venetiis* in bibl. Marc. cod. lat. CI. v. cat. codd. latin. Marc. pag. 205. — ibid. in codd. MSS. S. Michael. v. *Mittarell.* catal. pag. 658 fq. qui plures aliarum biblioth. codd. et edd. in quibus varii libri exhibentur tituli, in medium producit, et pag. 111. prodiit etiam, inquit, verfio Brixiae in vulgarem fermonem a. 1736. atque *Freytag.* l. c. pag. 846 fqq. — in cod. *Dresdenfi* lat. vid. *Goetz.* memor. bibl. Dresd. I. pag. 562. Aliquot edd. antiquae, nota aut anni, aut loci, aut vtriusque deftitutae, prodierunt. *Vetuftiffima* eft edit. quae incipit: *Leonardi Aretini ad Colucium Salutatum Praefatio:* in altero autem folio incipit: *Magni Bafilii Liber ad iuuenes, quantum ex Gentilium libris ac litteris proficiant.* 4. f. a et l. — *Audiffred.* de editt. romanis faec. XV. pag. 363. refert edit. f. a. et l. (Romae typis Georg. Laueri:) *E magno Bafilio: Leonardi Aretini* traductio ad Colucium: cum *Xenophonte* de tyrannide. — Eft autem illa repetitio antiquioris edit. Venetae typis Adami de Ambergau: de qua v. eumdem *Audiffred.* pag. 124 fq. *Schelhorn.* ad card. Quirini,

graecis additis, curante *Hieron. Brunello*, S. I. Romae 1594. 12. ff) a) *Iustinus Goblerus*,

rini, libr. de optimorum scriptorum editt. etc. pag. 82 sq. *Panzer*. A. T. IV. pag. 487. nr. 2737. — In catal. bibl. Ducis de la Valliere, a Guil. de Bure edito tom. I. nr. 388. occurrit: *S. Basilii* de liberalibus studiis et ingenuis moribus, per *Leon. Aretinum* ex graeco in lat. conuersus, ac Bure addidit, impress. circa a. 1480. 4. — Tum s. l. et a. *M. Basil.* de poetarum, oratorum historicorumque ac philosophorum legendis libris, cum commentariolo M. *Io. Honorii Cubitensis* etc. 4. (*Panzer*. l. laud. IV. pag. 94. nr. 164.) — de liberalibus studiis et ingenuis moribus liber, per Leon. Aretin. conuersus, s. a. et l. nota, (Mediolani. (1474.) 4. conf. *Saxii* cat. librorum Mediolani editt. s. histor. litterar. typograph. Mediol. pag. DLX. *Panzer* II. p. 98. — ibid. cum *Petri Pauli Vergerii*, Iustinopolitani, de ingenuis moribus ac liberal. studiis, per Phil. Lauaniam 1477. 4. v. *Sax.* l. c. pag. DLXVIII. *Panzer*. II. pag. 27. — Iidem Vergerii et *Basilii* libri, Mediol. per M. Anton. Zarotum Parmens. 1480. 4. (*Panzer* IV. pag. 356. nr. 159. b.) et per Vlderic. Scinzenzeler. 1488. 4. quam editionem, Saxio aliisque ignotam, vberius recenset *Frid. Otto Menken*: in Miscellan. Lips. nouis, vol. VII. part. I. pag. 198 sqq. Ille suspicatur, vetust. edit. s. l. et a. a Fabricio memoratam, et qua se vsum profitetur I. Henr. Maius in praef. ad suam editionem, esse illam ipsam s. a. et l. quam Saxius excusam Mediolani 1474. scribit. Idem alias refert editiones, et copiose agit de Vergerio eiusque vtilissimo libro, et de *Aretino*, huiusque interpretatione, quam valde laudat. Idem nonnullorum VV. DD. errores, ex diuersis Basiliani libri inscriptionibus in exemplaribus et scriptis et editis ortos, aperit. Denique comparat edit. Mediolanensem, quae Aretini epistolam ac versionem multo curatius meliusque reddidit, cum ea, quam Maius curauit, et longum dat diuersorum lectionum errorumque indicem. — Sed redeamus ad notitiam editionum antiquarum. Sine anni aut loci nota saec. XV. prodiit Basilii lib. *Leon. Aretino* interprete; cum eius epistola, s. l. et a. 4. (Norimbergae, typis Io. Regiomontani.) v. *Panzer* II. pag. 234. — de legendis libris secularibus: in fine: *M. Basilius* de poetarum, oratorum etc. legendis libris *Vlme* impressus etc. charact. Io. Zeineri. 4. fine anni nota. — Opusculum M. Basilii ad iuuenes, (in fronte fol. *a*. charactere, quo vsus est Schoeffer pro Psalterio, a. 1457. et pro Sto Thoma, a. 1467.) In fine: *M. Basilius* de poetarum — legendis libris *Moguncie* impressus, et per Mart. Brenuingarium, quo facilius intelligatur, rubricis titulisque interstinctus. 4. sine anni indicio. Plura leges de rarissima hac edit. in *Laire* indice librorum ab inuenta typographia etc. part. I. pag. 28 sq. Senonis. 1791. 8. — de legendis poetis. Ad calcem fol. in recto: *sic finis libelli Basilii est, per A — H.* (h. e. *Andream Hess*,) *Bude*. Fol. verso: Apologia (sic) *Socratis incipit*. 4. min. v. *Denis* annal. typogr. Maitt. supplem. part. II. p. 506. sq. qui suspicatur, illam ed. esse a. 1473. antiquiorem, et eiusd. Nachtrag zu seiner Buchdruck. Geschichte Wiens, pag. 19. — Ab eodem ibid. praeter alias edd. vetustas memoratur: *Basilii* — opusc. quomodo legendi sint libri seculares etc. in calce: *Zwollis* per me Thymannum Petri Os de Breda. 4. s. a. nota. — liber de studio poetarum et oratorum — (Lipsiae) per Arnoldum de Colonia. 4. fine a. nota. v. *Leich*. de origine et incrementis typogr. Lips. p. 100. inprimis *Freytag*. adpar. litter. II. pag. 846 sqq. qui citat ed. Brixiae per Boninum, 1485. 4. — Opus diuinum etc. Florentiae sine a. nota, in 4. min. cum Vergerii aliorumque libellis. v. *Fossi* cat. bibl. Magliabech. tom. I. pag. 271. inprimis tom. II. pag. 782 sq. — Addita a. et l. nota saec. XV. prodiit eodem Aretini versio: *Basilii* — liber ad iuuenes, quantum ex gentilium libris ac litteris. Venetiis per Bernard. Pictorem 1478. 4. — de legendis antiquorum libris. Paris. 1494. 4. — *Petri Pauli Vergerii* de ingenuis moribus, — *Basilii tractatus* de liberis educandis cum praef. Guarini Veron. Mediol. per Vdalr. Scinzenzeler. 1495. 4. v. *Panzer*. II. pag. 78. nr. 467. qui citat *Saxium* l. c. p. 598. (leg. 597.) sed Sax. Basiliani libri mentionem non facit. — Contra *Vergerii* liber, *Basilii* liber de liberalibus studiis et *Plut.* de educandis liberis cum praef. Guarini, *Brixiae* impress. per Baptist. Farsengum. — 1495. 4. prodiit, teste *Denis* in supplem. annal. typogr. Maitt.

rus, qui cum aliis opusculis consimilis argumenti edidit vtraque lingua, notasque addidit Basil. 1537. 8. 3) *Franciscus Craneueldius*, qui latine edidit cum homilia Basilii de inuidia et in illud: attende tibi ipsi. Louan. 1534. 8. zz) 4) *Martinus Hayneccius*, qui Lipsiae

Maitt. I. p. 399. nr. 5365. — *Petri Pauli Vergerii* de ingenuis moribus, vna cum commentar. Io. Bouardi. — *Basilii* de legendis antiquorum libris opusc. diuinum. — — In fine: Impressum Venetiis per Io. Tacuinum de Tridino. 1497. 4. v. *Mittarelli* in adpend. ad bibl. codd. MSSt. monast. S. Michaelis Venetiarum pag. 49. et *Panzer*. III. p. 416. — *Censorinus* de die natali; *Cebetis* tabula versa per Lud. Odaxium; *Luciani* dialogus de virtute — a *Carolo Aretino* — in lat. traductus; *Epicteti* enchiridion ab Angelo Politiano versum — *Basilii de liberalibus studiis et ingenuis moribus liber per Leonem Aret. ex graeco in latinum conuersus; Basilii orat. de inuidia* e graeco in lat. conuersa per *Nic. Perottum; Plutarchi* libell. de differentia inter odium et inuidiam. In fine: Impressum Bononiae per me Benedictum Hectoris Bononiensis, a. 1497. fol. vide plura et curatius scripta, quam ab iis, quos *Panzer* l. c. I. pag. 234. citat, factum est, apud *Fossium* l. laud. I. pag. 512 sqq.

Graece prodiit eod. saec. XV. *Cebetis* tabula *Basilii M.* orat. paraenetica ad iuuenes, πῶς ἂν ἐξ ἑλληνικῶν ὠφελοῖντο λόγων. *Plutarch.* de pueror. educat. *Xenophontis* Hieron. in 8. sine vllis notis typographicis, probabiliter per *Zachar. Calliergum*, iudicibus *Maittaire* A. T. IV. pag. 752. not. 4. et *Fossio* l. c. tom. I. pag. 270 et 507.

Saec. XVI. ex prelo exiit *Leon. Aretini* aut aliorum VV. DD. versio lat. *Basil.* de legendis libris. Mutinae 1500. 4. (*Maitt.* IV. pag. 729. ex bibl. Baluz. pag. 281.) — de studio poetarum et oratorum Lipsiae per Iac. Thanner. 1501. 4. — cum praef. Leon. Aretini. ib. per Wolfg. Monac. 1503. 4. — 1508. 4. — de legendis antiquorum etc. libris, cum commentario *M. Io. Honorii* Cubitensis. ibid. per Iac. Thanner. 1504. 4. vide *Leich.* in annal. typogr. Lipf. pag. 82. — et sine illo comm. 1512. 4. (*Denis* Buchdruck. Gesch. Wiens p. 191.) — sine l. et a. e versione Aretini: in fine insigne typograph. cum litt. *D.* S. charact. goth. 4. (*Panzer*. IX. pag. 517.) — cum praefat. Iac. Wimphelingii per Matthiam Hupfuff. Argentinae. 1507. 4. — interprete *Leon. Aretino*. Paris. in aedibus Ascensianis. 1508. 4. — e versione *L. Aretini*, cum *Vergerio*, et *Isocratis* paraenesi ad Demonicum. Viennae per Hieron. Philouallem et Io. Singren. 1511. 4. (*Thott.* cat. pag. 175.) — cum *Vergerii* lib. *Plutarch.* de institutione filior. etc. omnia correcta et in conciniorem formam redacta per *Io. Baptist. Bonetum Brixian.* Brixiae per Io. Ant. Brixian. etc. 1511. 4. v. *Panzer*. VI. p. 340. ex *Gras.* Merckwürd. p. 245. — *Basilii* — vna cum scholiis per *Vdalricum Fabri* conciuniter adiectis. Viennae Panon. per Io. Singren. 1518. 4. quam ed. copiosius recenset *Denis* in: Wiens Buchdruck. Gesch. pag. 190 sq. add. *Lambacher* Bibl. ant. Vindobonicam, p. 88. — De liberalib. studiis et ingen. mor. interpr. *Aretino*. Lips. per Iac. Thanner. 1515. 4. — Florent. opera et sumtu Phil. Iuntae. 1516. 8. — ibid. per hered. Phil. Iuntae. 1526. 8. — ibid. sine anni et loci nota. 4. (circ. a. 1508.) v. *Bandini* annal. Iuntar. typogr. part. II. p. 108. 202. et inter dubias Iuntin. edd. pag. 258 sq. — *Paris.* ap. Ludou. Grandin. 1543. 8. — de instituenda studiorum ratione etc. locis quam plurimis e Graeco restitutis, ab aliis partim corruptis, partim omissis, lat. Paris. ap. Matthae. Dauidem. 1544. 8. de qua ed. vid. *Maittaire* A. T. III. p. 359. not. *d.* — Ibid. ap. Guil. Morel. 1551. 4. — Concio ad adolesc. quomodo ex profanis auctoribus vtilitas capi possit. Paris. 1569. 4. cum notis margin. *Bongarsii* msst. in bibl. Bernensi. v. huius cat. tom. I. pag. 253. — *Iani Cornarii* versio lat. Francof. 1539. 4. vid. *Denis* Buchdr. Gesch. Wiens pag. 191. inprimis Thesaur. bibliothecal. tom. II. Noriberg. 1738. 4. pag. 200 sq. *Harl.*

yy) *Graece*. Louan. ex offic. Barth. Grauii. 1550. 8. — graece et lat. ex interpretat. *Iani Cornarii*. Hannou. 1651. 8. *Harl.*

zz) Vide ad nr. 11. *Harl.*

Lipsiae 1600. 8. illam graece et latine vulgauit in Enchiridio Ethico, in quo praeterea continentur *Basilii* breuis hortatiuncula ad virtutes christianas, *Plutarchi* de puerorum institutione et de legendis poetis libelli, Herculis biuium a Prodico descriptum, quale in Xenophontis libro secundo ἀπομνημονευμάτων Socratis traditur: *Isocratis* tres orationes morales, et *Agapeti* scheda regia [a]). 5) *Hugo Grotius* cum noua versione sua hanc Basilii orationem castigatam aliquot locis et Plutarchi librum de legendis poetis praemisit excerptis e Stobaeo Paris. 1623. 4. in adpend. p. 80 — 110. Cum eadem versione et librum Plutarchi et orationem Basilii recudi curauit *Iohannes Potterus*, Oxoniensis episcopus, additis ad calcem voluminis variis lectionibus, breuibusque notis. Oxon. 1694. 8. [v. act. erud. Lips. 1695. pag. 435.] Potteriana editio vna cum nouis atque eruditis *Io. Henrici Maii*, filii, notis recusa Francof. 1714. 4. ad cuius calcem occurrit etiam diserta et elegans Aretini interpretatio [b]). Notis addi potuissent, quae *Ducaeus* in notis ad Basilium pag. 53 sqq. et *Combefisius* in Basilio restituto tom. I. pag. 208 seq. monuere. [Contextus Potterianus graecus sine versione latina notisque in vsum scholarum, (curante *Io. Tob. Krebsio* [c]), typis repetitus est Lipsiae 1779. 8. — Recentissima vtilisque editio est: *Basilii M.* ad adolescentes oratio de modo e litteris graecis vtilitatem percipiendi. Graece, cum Iul. Garnierii et Frontonis Ducaei animaduerss. edidit, praecipuam varietatem lectionis notauit, passim emendauit, notis et indice illustrauit M. *Frid. Guil. Sturz*, (Profess. gymnasii Gerani.) Gerae. 1791. min. 8. Ad calcem pag. 141 sqq. repetita est *Krebsii* prolusio modo memorata. — Ille liber est quoque in *Io. Patusae* encyclop. philol. vol. III. init. et locus ex illo in *Lectii* corpore poet. graecor. init. *Harl.*] — Laudat hanc Basilii diatribam aliquoties Io. Damascenus in parallelis, quae exstat quoque latine ad calcem statuae Mercurialis, editae ab *Henrico Iulio Scheurl*, Helmst. 1636. 8. Gallice olim conuertit *Claudius de Pontux*. Paris. 1561. 8. Vide et Ludouici Thomassini methodum vtendi poetis, gallice editam lib. I. cap. 2. *Fabr.* *Anglice* vertit *Guil. Berker*. Londini 1557. 8. v. *Brüggemann* View etc. pag. 413. — *Italicae* versiones sunt *Io. Maria Lucchini* in: Orazioni ed Omilie de' SS. Giov. Chrisostomo e Basilio etc. Florent. 1711. 4. — separatim (ab *Alex. Sirigatto*,) Venet. 1635. 8. — ab alio, Brixiae. 1736. 12. rec. in Operette varie de Canonico *Paolo Gagliardi* Bresciano accademico della Crusca: ed. a D. Io. Bapt. Chiaramonti. In Brescia. 1759. 8. vide *Paitoni* Bibl. degli Autori — volgarizzati, tom. I. pag. 148 sqq. Add. quorundam *codd.* notitiam. Exstat in XIX. codd. bibl. publ. *Paris.* — *Augustae Vindel.*

a) It. *Luciani* Ἔρως s. *Cupido*. Cl. *Sturzio* in prolegg. ad suam edit. pag. 11. not. E. videtur ex illa editione expressa esse Helmstadiensis *graeca*, quae sine editoris nomine et notis prodiit 1660. 4. *Harl.*

b) Sed versionis Aretin. edit. vetustam, ad cuius fidem Maius istam recudi fecit, esse minime probam, sed erroribus paene infinitis oppletam, quibus tollendis Maii nec industria nec acumen suffecisset, pluribus docuit *Fr. Otto Mencken* in Miscell. Lips. nouis, vol. VII. part. I. pag. 147. sqq. *Harl.*

c) Idem *Krebsius* scripsit prolus. qua lectio auctorum veterum e Basilii M. disciplina commendatur. Lips. 1772. 4. rec. in eius opusculis academ. et scholasticis denuo recognitis. Lips. 1778. 8. p. 398 — 420. *Harl.*

Vindel. et aliae Basilii homiliae. v. *Reiseri* cat. pag. 37. nr. 39. — *Monachii* in cod. Bauar. CXXVIII. v. cat. codd. gr. Bau. pag. 54. — *Vindobon.* in cod. caesar. XIV. nr. 1. Βασιλείυ λόγος εἰς τὰς νέυς· πῶς ἂν ἐξ ἑλληνικῶν ὠφελοῖντο λόγων· et nr. 2. *Leon. Aretini* versio lat. v. *Kollar.* supplem. ad Lamb. comm. p. 132 sq. — in cod. *Escorial.* v. *Plüer:* itiner. per Hispan. pag. 161. — *Venetiis* in bibl. Marc. LXXV. v. cat. codd. gr. Marc. p. 52. — ibid. in bibl. MSS. Michael. v. *Mittarell.* cat. illius bibl. p. 111. — *Taurini* in cod. CCCLVI. fol. 231. v. cat. codd. gr. Taur. pag. 484. — *Florentiae* in bibl. Medic. Laur. ὁμιλία εἰς τὰς νέυς, ὅπως ἂν ἐξ ἑλληνικῶν ὠφελοῖντο λόγων· in cod. VIII. nr. 37. plut. 4. — λόγος συμβυλευτικὸς πρὸς τὰς νέυς, ὅπως ἂν ἐκ τῶν λόγων ὠφελοῖντο; in cod. XXV. plut. 4. v. *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. I. p. 527. et 547. — Ib. in cod. XXIX. nr. 6. plut. 58. — in cod. XL. nr. 2. plut. 59. λόγος παραινετικὸς πρὸς τὰς νέυς, πῶς ἂν ἐξ ἑλλ. ὠφελ. λόγων. — in cod. LXXIX. nr. 2. plut. 89. vide *Band.* l. c. II. pag. 472. 571. et III. p. 416. — *Leidae* inter codd. Vossian. v. catal. bibl. publ. Leid. p. 398. nr. 65. Inscriptiones enim in libris tam graecis, quam Aretini vers. latinis mire variare, aliquoties iam obseruauimus; atque *Menken.* l. c. pag. 145. ex Mehusio varias libri in codd. inscriptiones refert, notatque, auctorem operis: Memoires pour servir à l'hist. des hommes ill. dans la rep. des Lettr. tom. XXV. pag. 287. diuersitate illa inscriptionum deceptum, Aretino diuersas duas opusculorum Basilii interpretationes, alteram *de liberalibus et ingenuis moribus* libelli, alteram libri *de legendis antiquorum libris* male tribuisse; accommodatam vero esse eorum inscriptionem: *ad adolescentes de gentilium libris cum fructu legendis.* — At *homiliae* nomen huic libello convenire nullo modo posse, res ipsa loquitur, adnotante *Garnierio* in not. ad illum librum pag. 173. — Copiose pulcreque notat iudicatque de illo lib. *Schroeckh* l. c. pag. 196 sqq. *Harl.*

[25. Εἰς τὴν ἁγίαν τῦ Χριςῦ γέννησιν. *In natalem Christi siue Theophania.* Incipit: Χριςῦ γέννησις.] d)

26. Εἰς τὸν ἅγιον μάρτυρα Μάμαντα. In S. martyrem, Mamantem. Incipit: ὁυκ ἀγνοῶ τὸ μέγεθος. [*Garn.* II. hom. XXIII. pag. 185 sqq.] Meminit martyrologium romanum 17. Augusti, et in parallelis Io. Damascenus. Verterunt *Volaterranus* et *Cornarius. Fabr.* De tempore, quo habita sit, contra Tillemontium disputat *Garn.* in vita cap. 36. p. 142 sq. — Exstat in IV. codd. *Paris.* bibl. publ. — *Graece* prodiit ex typogr. Steph. Prevosteau. Paris. 1599. 4. *Harl.*

27. Κατὰ Σαβελλιανῶν καὶ Ἀρείυ καὶ τῶν Ἀνομοίων. *Contra Sabellianos, Arium et Anomoeos.* Incipit: μάχεται Ἰυδαϊσμὸς Ἑλληνισμῷ. Verterunt iidem. *Fabr.* In *Garnier.*

E 2

d) Hane homiliam Tillemontius iam in dubiis posuit, ac *Garnier.* in praef. §. V. pag. XV. sqq. multis argumentis eius νοθείαν contra Combefisium et Du Pin demonstrare studuit. Hinc eam in appendice pag. 595 sqq. inter dubias spuriasque homilias reposuit, et nos, cum in ordine librorum Basil. sequuti, suo loco plura dicemus. *Harl.*

nier. ed. est homilia XXIV. pag. 189 sqq. et *Garn.* adnotat, in cod. II. regio inscriptam esse homil. κατὰ Σαβελλίου καὶ Ἀρείου καὶ τῶν Ἀνομοίων· καὶ ἀκριβὴς θεολογίας περὶ τῆς ἁγίας τριάδος. — Hom. in Mamantem; contra Sabellianos et aliae *Vindob.* in cod. caes. LXVII. nr. 22. sqq. et cod. XC. nr. 19. v. *Lambec.* comm. III. pag. 332 sq. et VII. pag. 361. — *Paris.* in X. codd. bibl. publ. — *Taurini* in cod. CLI. v. cat. codd. gr. Taur. pag. 242. — *Florent.* in cod. Laur. XXI. nr. 5. et, mutila in fine, in cod. XXVII. nr. 5. v. *Bandin.* cat. codd. Laur. gr. II. p. 544. et 551.

Homilias Basilii gallice vertit, additis *Asterii* homiliis, *Franc. Bellegardeus.* Paris. 1693. 8. — *Omelie scelte di Basilio M.* ex lingua gr. versae ab *Angelo Maria Ricci.* Florent. 1732. 4. — X. oration. variorum italice versae ab *Io. Ant. Deluca.* Venet. 1760. 8. v. plura in *Paitan.* bibl. degli Autori — volgarizzati I. pag. 144 sqq. — In *slauicam* linguam conuersa est *Basilii M.* institutio ad adolescentes, et adhaeret operi slauico: *Beckwar* Mosquae a. mundi ζσβ'. a. Chr. αψμ'. 4. — Des Kirchenlehrers *Basilius* Predigten vnd sämtliche Schriften, aus dem Griech. übersetzt von *Ios. v. Wendel.* I — VI. tom. Vindobon. 1776 — 1778. 8.

Hic desinunt homiliae, et sequuntur *Ascetica* in edit. *Garnier.* In vet. ed. Par. et indice Fabr. adhuc sequebantur nr. 28. *de poenitentia;* nr. 29. *ad eos, qui nos calumniantur* etc. nr. 30. *de paradiso,* (de qua homilia iam supra ad nr. I. hom. quaedam sunt adnotata,) et nr. 31. *de libero arbitrio.* De nr. 28. 29. et 31. infra in adpend. ad Garn. tom. II. agemus. Quae vero Fabric. de nr. 30. scripserat, hic repetemus. *Harl.*

30. Εἰς τὸν παράδεισον. *De paradiso.* Ad Genes. II. 8. Incipit: γεγήθωμεν ἀξίαν Θεοῦ φυτείαν. Vertit *Cornarius.* Recensitam a se et in capita distinctam exhibet cum versione sua *Franc. Combefisius* Basilii sui tom. I. pag. 525. velut postremam homiliarum in Hexaëmeron. Hactenus *Fabricius.*

[IX.] Ἀσκητικά, *ascetica,* vbi 1) προδιαλαλία καὶ διάγνωσις τῶν ἀσκητικῶν ὑποτυπώσεων *). *Praeuia adlocutio ac dignotio asceticarum informationum,* [*Garn.* II. pag. 199.] siue *prologus,* qui incipit, μεγάλα μὲν τοῦ Βασιλέως, pag. 228. Exstat etiam in latinis quibusdam Chrysostomi editionibus. *Fabr.* *Garnier.* dedit inscriptionem: Ἀσκητικὴ προδιατύπωσις, *praeuia institutio ascetica,* et in nota obseruat, in regio cod. primo legi, προδιαλαλία καὶ προδιήγησις τῶν ἀσκητικῶν ὑποτυπώσεων, Combefisium autem nominis similitudine deceptum legisse non προδιήγησις, sed προδιάγνωσις, *praeuia notitia.* Denique ab initio Garnier non dedit cum vtraque ed. Parisiensi: Μεγάλα μὲν τοῦ Βασιλέως· sed cum ed. Veneta, vtroque Combefis. et cod. regio tertio, καλὰ μὲν τοῦ Βασ. — Sed de Asceticis, num et quaenam illorum sint genuina, quaenam sint

*) Sic in MS. regio prologus ille inscribitur teste *Combefisio* tom. II. Basilii sui pag. 85. qui pag. 99. et 106. alios duos prologos e MS. regio edidit graece et latine, de quibus infra, monetque addendam hisce asceticis epistolam Basilii CCCCXL.

sint spuria dubiaue, magna lis orta est inter VV. DD. et alii in aliis omnia transeunt. Praecipue Bellarminus aliique, qui eamdem profitentur doctrinam, negant, ascetica pertinere ad Basilium M. quod hic traditiones humanas proiiciat nec admittendas ducat. Enimuero *Oudinus* I. pag. 565 sqq. vbi multus est de illis Asceticis illaque controuersia, Ascetica seu moralia indicat, genuinum esse atque etiam indubitatum Basilii foetum. Nec tamen omnia, quae hodie Asceticorum nomine comprehendi solent, olim in Asceticis comprehendebantur. *Photii* quidem aetate (v. cod. CXCI.) Basilii opus Ἀσκητικὸν, duo de iudicio ac de fide libellos, moralia et regulas tum maiores, tum minores proprie complectebatur. v. *Garnier* in praemisso monito pag. 198. in primis in praef. §. XI. pag. XXXIV. sqq. Diuidit illam paragraphum in nouem partes et tot igitur quaestiones, in quibus diuersa variorum testimonia et iudicia collecta sunt atque examinata, ipsius sententia de auctoritate fideque libellorum subiecta. Quare in parte *prima* ostendit praeuia tria opuscula, n. 1) praeuiam institutionem asceticam, 2) sermonem asceticum et exhortationem de renuntiatione rerum humanarum, et perfectione spiritali, 3) serm. de ascetica disciplina, quomodo monachum ornari oporteat, auctorem habuisse Basilium: in *secunda* probare studuit, recte sentire, qui, vt libellos de iudicio ac fide; ita moralia adscribant Basilio: in *tertia* docet, duo breues libellos, qui post moralia locari solent, in spuriorum numero esse ponendos: in *quarta* demonstrare studet, vtramumque regularum, tam breuiorum, quam longiorum, vnum esse eumdemque auctorem: contra in *quinta* parte negat, vtrasque regulas et constitutiones monasticas vni eidemque auctori esse tribuendas; in *sexta* parte eorum adoptat ornatque iudicium, qui censent, Basilium esse vtrarumque regularum auctorem; in *septima* parte videntur illi constitutiones monasticae Eustathii Sebasteni opus; in *octaua*, epitimia adiungenda esse spuriis probat; denique in *nona* parte expenduntur duo opuscula, quae Combefisius in suo Basilio recensito pro nouis ac genuinis edidit, eaque in spuriis numerat. Sed vlteriorem eorum, quae Garn. diligenter collegit et scripsit, commemorationem prohibet instituti ratio. Add. *Roesslor* Bibliothek etc. part. III. p. 89 sqq.

B. Basilii — opera quaedam, scil. tractatus ethicorum; ascetica; de virginitate, (adiuncto sermone de Paradiso;) contra Eunomium, (additur in fine aliquid contra Sabellianos;) sermones et epistolae nonnullae. Graece: quae omnia nunc primum impressa sunt per Stephanum de Sabio. Venet. 1535. fol. v. *Mhittaire* A. T. II. p. 819 sq. qui locum ex dedicatione editoris in nota *b*. excerptum reddidit.

In *Iosephi Mariae Thomasii* opere: Institutiones theologicae antiquorum patrum etc. Romae 1709. 1710. 1712. III. voll. 8. sunt in vol. secundo *Basilii M.* ascetica, liber de iudicio dei, de vera ac pia fide, nec non eius moralia. gr. et lat.

In *codd.* sunt modo plures, modo pauciores aut singulae partes. Sic in codd. LXII. LXIII. LXIV. et LXV. *Venet.* bibl. Marci sunt *ascetica:* quaenam illorum partes in singulis insint codd. cognosces ex cat. codd. gr. Marc. pag. 43 sq. — *Florentiae* in bibl. Laur. in cod. XXII. nr. 26 — 28. plut. 5. quaedam; (*Bandin.* cat. codd. gr. Laur. I.

pag. 47.) — in cod. XVI. nr. 13. de ascetica disciplina, quomodo oporteat ornari monachum; et nr. 15. excerpta ex asceticis, ex capp. 1. 19. 146. et 306. — in cod. XX. nr. 7. plut. 9. ex II. sermonibus de fide; sed vterque sermo multo breuior est, quam in ed. Paris. tum aliae partes nr. 8 — 14. 18. et 19. (*Band.* I. p. 414. et 423 sqq.) — *Taurini* in cod. XCI. quaedam partes, quae curatius indicantur in cat. codd. gr. Taur. pag. 182 sq. — *Mosquae* in bibl. synod. codd. XXVII. XXVIII. XXIX. quae sint, designat *Matthaei* in notit. codd. Mosq. p. 49. qui ex primo edidit Mosquae 1775. 4. *prologum* cum Xiphil. et Basilii oratt. — *Monachii* in bibl. Bauar. LXXXIX. v. cat. etc. p. 34. — Quaenam singulae partes exstent in codd. *Paris.* disces ex indice ad vol. II. catal. codd. Paris. vt de codd. Vindobonn. aliisque, (de quibus supra in genere egi,) breuitatis studio taceam. *Harl.*

2. Παραίνεσις περὶ ἀποταγῆς βίου καὶ τελειώσεως πνευματικῆς, *adhortatio de abdicando saeculo, et spirituali perfectione.* Incipit: δεῦτε πρός με πάντες. pag. 232. [*Garn.* p. 202 sq.]

3. Περὶ ἀσκήσεως, πῶς δεῖ κοσμεῖσθαι τὸν μοναχόν, *de exercitatione monastica, quo se debeat pacto excolere et ornare monachus.* Incipit: δεῖ τὸν μοναχὸν πρὸ πάντων ἀκτήμονα βίον κεκτῆσθαι. p. 246. [*Garn.* p. 211. etc.]

4. Περὶ πίστεως, *de fide.* Incipit: Θεῷ τῷ ἀγαθῷ χάριτι. pag. 249. *Fabr.* *Garnier* ordinem mutauit, et, praeeuntibus Photio, ed. Veneta librisque veteribus, priore loco libell. *de iudicio dei* p. 215 sq. posteriore autem pag. 223. *de fide* reposuit. Idem in praef. pag. XXXVIII. sqq. illos libellos et moralia adserit Basilio, contra Combefisium, duo priores lib. Eustathio adscribentem, fortiter dimicans. Tillemontii quoque dubitationes tollit. *Harl.*

5. Προοίμιον τῶν ἠθικῶν, περὶ κρίματος Θεοῦ, *prooemium ad ethica, de iudicio DEI.* Incipit: Θεῷ τῷ ἀγαθῷ χρηστότητι. p. 257.

6. Προοίμιον τῶν ἠθικῶν. Aliud *prooemium breue ad ethica,* de his, quae in sacris literis vetita iussaue sunt. Incipit: τὰ περὶ τῆς ὑγιαινούσης πίστεως. pag. 272.

[T] 7. Ἠθικά, *capita moralia* christiana, ex meris noui testamenti dictis contexta et regulis LXXX. sub certis capitibus siue titulis comprehensa. Incipit: ὅτι δεῖ τοὺς πιστεύοντας τῷ Κυρίῳ μετανοῆσαι πρῶτον. pag. 273. [*Garn.* II. pag. 234 sqq.] Quamquam vero nonnulla loca scriptorum sacrorum aliter quandoque citat, quam in vulgatis noui foederis codicibus hodie leguntur; tamen intutum fuerit ex eo illa in his corrigere, vt probe obseruauit *Rich. Simon* tom. III. hist. criticae N. T. pag. 111. nam non tantum est, quando e memoria citat; sed etiam ad argumentum suum sacrorum scriptorum verba leuiter immutata accommodat. *Fabr.* Conf. *Schroeckh.* l. c. p. 16 — 24. *Harl.*

8. Λόγος ἀσκητικός, *de institutione religiosae vitae.* Incipit: ὁ ἄνθρωπος κατ' εἰκόνα Θεοῦ. pag. 389. [*Garn.* pag. 318 sqq. conf. *Schroeckh.* p. 29 sqq.]

9. Ὑπο-

9. Ὑποτύπωσις ἀσκήσεως, καὶ πρόλογος τῶν ὅρων, *religiosae vitae breuis institutio et ad regulas prolusio.* Ita in MS. regis christianiss. f) inscribitur hoc scriptum, quod in editis non alium titulum habet, quam λόγος ἀσκητικός. Incipit: ὁ ἀσκητικὸς βίος pag. 397. *Fabr.* *Garn.* II. pag. 323 sqq. qui ex vtraque ed. Par. et cod. Combef. dedit inscriptionem: τοῦ αὐτοῦ λόγος ἀσκητικὸς, et in nota aliorum codd. titulum indicauit. *Harl.*

10. Ὅροι κατὰ πλάτος, *regulae monachorum fusius disputatae* per quaestiones et responsiones LV. Incipiunt: ἐπειδὴ Θεοῦ χάριτι. pag. 402. *Fabr.* *Garn.* II. pag. 327 sqq. qui ex codd. (quorum varietates in not. *b.* adtulit,) post πλάτος addidit προοίμιον. — Regulae ipsae: κεφάλαιον τῶν κατὰ πλάτος ὅρων, incipiunt pag. 332. *Matriti* in cod. CV. regio sunt *Basilii M.* asceticae et monasticae constitutiones pro monachis, a *Bessarione*, patre purpurato, in compendium redactae; de quo cod. multus est *Iriarte* in cat. codd. gr. Matrit. pag. 410 sqq. qui ex eo tum indicem, tum prologum gr. exscripsit. Tum vberius memorat notitiam ac versionem illius opusculi laudati *hispanicam*, a *Ludouico ab Angelis*, Basiliani ordinis monacho, confectam, collato latino cardinalis, Sirleti, exemplari; edit. Hispali 1615. 4. — Matriti 1664. 4. — Correct. ib. 1609. et 1669. 8. et cura *Franc. de Beiar*, ibid. 1736. et 1749. 12. *Harl.*

11. Ὅροι κατ' ἐπιτομήν, *regulae breuiores*, quaestionibus et responsionibus CCCXIII. Incipiunt: ὁ φιλάνθρωπος Θεός. pag. 505. pridem ante *Fumanum* verterat *Rufinus*, cuius versio exstat in *Lucae Holstenii* codice regularum monasticarum, Rom. 1661. 4. parte 1. pag. 95 seq. Alia apud *Rudolph. Hospinianum* lib. III. de origine et progressu monachatus pag. 69 seq. *Fabr.* *Garn.* II. pag. 401 sqq. index capitum illorum, pag. 413. sequitur prooemium, et p. 414 sqq. regulae ipsae breuiores. In cod. *Taurin.* XCI. regulae fusius tractatae et breuiores capp. 350. continuo leguntur, in vnum corpus redactae. v. catal. codd. gr. Taur. pag. 182. — Quae de Rufini versione, eam esse contractam regularum breuiorum S. Basilii, cum Labbeo, Dupin, Caueo, Oudino aliisque scripserat Fabricius, ea castigauit *Lambacher* in bibl. antiqua Vindob. ciuica pag. 86 sq. not. *a.* et, monente iam *Possevino* in adpar. sacro, vol. I. pag. 183. animaduertit, a Rufino tam breuiores, quam fusius disputatas regulas, neutras tamen integre versas esse: Rufinum inchoasse versionem suam a prooemio, quod Basilius praemiserat regulis suis breuioribus; ab ipso primo capite incepisse regulas fusiores, iisque nondum absolutis hinc inde admiscuisse regulas breuiores, adeoque ex vtrisque vnum opus reddidisse, in centum capita distinctum. Ita etiam iudicarunt *Hugo Menardus* in notis ad Concordiam regularum, a S. Benedicto, Anianensi abbate, initio saeculi IX. confectam, p. 56. et *Iust. Fontaninus* in historia litteraria Aquileiensi, lib. V. cap. 1. p. 205 sq. vbi quoque docte recenset editiones interpretationis illius (saepe paraphraseos potius, multis etiam a Rufino de suo intextis.) Copiosius tamen recenset quasdam editt. Rufinianae regulae Schoe-

f) Vide *Combefisium* tom. II. pag. 155.

Schoenemann in bibl. historico-liter. patrum latin. tom. I. pag. 619 — 602. A *Maittaire* A. T. IV. pag. 710. edit. Veneta 1500. 4. sic citatur: *Regulae* St. Benedicti, *St. Basilii*, S. Augustini, et Francisci collect. atque ordinat. per D. *Io. Franc.* Brixianum monachum — cura et impensis — Luc. Antonii de Giunta, Florentini, arte et solerti ingenio magistri Io. de Spira. Venet. 1500. 4. adde *Bandini* Annal. Iuntar. typogr. part. I. pag. 7. *Harl.*

12. Ἐπιτίμια, *poenae* LX. in monachos, et XIX. aduersus monachos delinquentes (εἰς τὰς κανονικάς) constitutae. Incipit: εἴ τις ὑγιαίνων τῷ σώματι. pag. 658. *Fabr.* *Garn.* II. pag. 526 sqq. poenae LX. in monachos, et pag. 530 sq. poenae XIX. in canonicas. In praef. pag. LXXIII. sqq. §. XI. disputat de illis. In editt. Paris. adeoque in recensione Fabric. epitimia non eodem loco leguntur; sic olim nr. 12. poenae XI. in monachos et XIX. adu. canonicas, et nr. 14. poenae L. in monachos et monachas delinquentes, pag. 731. ed. Paris. a. 1638. quas inter Basilii scripta reperit, sed sine titulo auctoris, *Ianus Cornarius*, et latine interpretatus est. Contra Garnier omnia epitimia continuo ordine, vt in cod. regio, simul edidit, et omnia habuit adulterina. In tres autem classes illa diuisit. Prima, priora vndecim Garn. editionis epitimia complectitur; secunda reliqua omnia, vsque ad sexagesimum; tertia alterius generis epitimia, quae, incerto auctore, inscripta sunt ἐπιτίμια εἰς τὰς κανονικάς. At in Paris. edit. antiquiore epitimia primae et tertiae classis tamquam genuina posita sunt ante monasticas constitutiones; contra, epitimia secundae classis tamquam adulterina post illas reiecta sunt. Quae omnia in praef. vberius explicat. Add. *Iriart.* l. c. pag. 413 sqq. — Poenae in monachos delinquentes et in canonicas in cod. *Taurin.* XCI. v. cat. codd. gr. Taur. p. 183. vbi differentia quaedam notatur. *Harl.*

13. Ἀσκητικαὶ διατάξεις πρὸς τοὺς ἐν κοινοβίῳ καὶ κατὰ μόνας ἀσκοῦντας, *constitutiones monasticas* tam ad coenobitas quam ad solitarios. Incip. τὴν κατὰ Χριστὸν φιλοσοφίαν ἐπαγγελλόμενος. pag. 662. [*Garn.* cui suspectae sunt, pag. 533 sqq.] Operae pretium fuerit conferre codicem caesareum, de quo *Lambecius* III. pag. 123. [g]) *Ascetica*, hactenus commemorata, latine vertit *Adamus Fumanus*, cuius interpretationem, Lugd. 1540. fol. apud Gryphium editam, deinde recensuerunt Musculus, Tilmannus, Ducaeus. Gallice *Godfridus Hermantius* Paris. 1672. 8. Dicitur et [?] exstare editio graeca constitutionum monasticarum cum italica versione, excusa Romae 1578. 4. apud Franciscum Zanettum,

g) Pag. 315 sqq. ed. Kollar. in cod. LXV. nr. 5. et nr. 4. praecedit scholion gr. *Theodori Studitae*, quo ille contendit, *constitutionum monasticarum*, quae incipiunt, τὴν κατὰ Χριστὸν φιλοσοφίαν ἐπαγγελλόμενος etc. verum auctorem esse Basilium. In cod. caesareo diuisum est opus in capita triginta, quorum prologus, (vti in ed. Garn.) incipit: τὴν κατὰ Χριστὸν φιλοσοφίαν ἐπαγγελλόμενος. — In cod. caesar. LXXXIX. nr. 5. (*Lambec.* l. c. pag. 479.) est constitutionum monastic. cap. XXIV. *quod monachus non debeat honores et praerogatiuas adpetere.* — Exstant istae *constit.* in VI. codd. *Paris.* — *Florentiae* in bibl. Laurent. cod. XX. nr. 8. plut. 9. (*Bandin.* cat. codd. gr. I. pag. 423.) et capita quaedam in aliis illius bibl. codd. *Harl.*

tum, quam non vidi. Quamuis autem *Eustathio*, Sebasteno, a quibusdam olim tributa fuisse constet e Sozomeno III. 13. et Nicephoro IX. 16. XIII. 29. multique etiam recentiores viri docti de auctore dubitent: tamen, vt obseruat Natalis Alexander, Basilio adseruntur a Gregorio Naz. Hieronymo, Rufino, Cassiano, Iustiniano, imp., in edicto et Photio cod. CXLI. et CXCI. Confer *Ducaei* notas ad Basilii tom. II. pag. 28. et *Billium* ad Nazianzeni Orat. XX. nota 60. vbi a Niceta etiam Basilio tribui testatur, et *Lambecium* III. pag. 122 sq. [pag. 315 sqq. Kollar.] *Θεσμὸς ἀσκήσεως* vocat Gregorius, presbyter., in vita Nazianzeni, quem vna in illis elaborasse innuit. Vide et quae in vtramque partem disputantur a *Ioh. Georgio Dorschео* in indice iniquitatis pag. 22 sqq. et Melch. Cornaeo in iudicio iniquitatis Dorscheanae depulso pag. 19 — 64. *Fabr. Garnier* in praef. §. XI. pag. LXVI. multis rationibus euincere studuit, non, Basilium, sed *Eustathium, Sebastenum,* fuisse *constitutionum monasticarum* architectum, et tam antiquiorum qui citantur tamquam pro Basilio testes, loca, quam recentiorum argumenta examinat refellitque. — Cel. *Carpzou.* in progr. mox citando p. 1. sentit, Basilii Ascetica fuisse ab Eustathio, Sebasteno, interpolata. — In nr. 14. s. *Poenarum* L. etc. opusc. desiit tomus *secundus* edit. gr. latinae a. 1638. [vt in nr. VI. Fabric. Tomus I. editionis graecolatinae Niuellianae 1618. a qua recentior 1638. differt in hoc, quod commentarios in Esaiam ponit primo loco in tomo secundo, et primum vicissim claudit libris adv. Eunomium, quos Niuelliana iussit in tomo secundo familiam ducere, teste Fabric. p. 78. ed. vet.] Contra ea tom. II. ed. Garnier. adhuc addita sunt tamquam adpendix operum Basilii, quae Garnierio videntur falso Basilio adscripta, et quae partim, alio tamen loco, etiam inserta sunt tomo II. ed. mem. a. 1638.

1. *Περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· de Spiritu Sancto.* pag. 583 sqq. Atqui sic rectius inscribitur homilia in MS. bibl. *Coislin.* (v. *Montfaucon* catal. MSSt. pag. 117.) et duobus antiquis libris ap. Garn. Inc. *ὁ βαπτιζόμενος, εἰς τριάδα βαπτίζεται.* In vtraque *Paris.* et apud Fabric. (qui tamen alteram probat inscriptionem,) nr. 17. inter homilias inscripta est: *εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα.* In XV. codd. Paris. citatur secundum catal. codic. orat. *in Spiritum S.* Sine inscriptione est illa homilia *Florentiae* in cod. Laurent. XII. nr. 24. plut. 4. v. *Bandin.* cat. codd. gr. I. pag. 536. Verterunt, ait Fabr. *Volaterranus* et *Cornarius.* Prodiit separatim Helmstadii a. 1613. 8. gr. et lat. edente *Ioanne* a *Fucht.*

2. *Ῥηθεῖσα ἐν Λακίζοις· dicta in Lacizis* homilia in aliquot Scripturae S. loca et de hominibus non acceptandis, fugiendaque ira, inuidia et auaritia. Hinc in cod. secundo regio, in quo bis reperitur oratio haec, (teste *Garn.* in nota *a.*) inscripta est, *περὶ κρίσεως καὶ περὶ θυμοῦ καὶ ἀγάπης, καὶ πλεονεξίας καὶ φθόνου, ῥηθεῖσα ἐν Λακίζοις.* Inc. *ἀνταγωνίζεται ὁ ἐχθρός.* *Garn.* II. pag. 587 sqq. Add. eum et de superiore hom. de Spir. S. et de hom. in Lacizis habita, Basilio indigna, in praef. §. III. et IV. pag. X. sqq. In ed. Paris. olim et ap. Fabric. numerabatur inter homilias nr. 21. et Fabric. addit: „Verterunt *Volaterranus* et *Cornarius.* Citat aliquoties Damascenus in parallelis." — Exstat in cod. *August.* Vindel. teste *Reisero* in indice MSSt. etc. pag. 37. — in 13 codd. bibl. *Paris.* *Harl.*

3. *Εἰς τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ γέννησιν· in sanctam Christi generationem,* *Garn.* II. p. 595 sqq. olim et apud. Fabric. nr. 25. inter homilias, ad quem num. iam Garnieri de illius νοθείας indi-

iudicium laudaui. Inc. Χριστοῦ γέννησις. Primum, quae ibi adnotauerat Fabricius, huc reducam. Haec homilia frequenti vsu in ecclesia graeca trita, et in libris Graecorum ecclesiasticis obuia est; vnde, diuersis lectionibus eam abundare, notat Combefisius. [Sed Garn. in praef. pag. XVIII. hac multitudine variarum lect. arbitratur, confirmari suam sententiam, late expositam, istam orat. esse adulterinam, nec vsquam se inuenisse, testatur, illam hom. ecclesiarum vsu maxime tritam fuisse. Add. *Oudin.* l. c. pag. 551 sq. *H.*] — Graece prodiit vna cum aliis Louan. 1537. atque ex recensione *Dau. Hoeschelii*, Augustae Vindelicor. 1587. 8. [in collectione variarum homiliarum: Ὁμιλίαι θεοφόρων τινῶν πατέρων. Homiliae sacrae ex codd. vel nunc primum, vel emendatius editae: typis Mich. Mangeri, pag. 85. *H.*] — et curante *Mich. Prosselio*, scholae Northusanae rectore. 1633. 8. [— item a *Io. Bened. Carpzou.* Theologo Helmstad. in progr. acad. *Basilii, magni, oratio de humana Christi generatione.* Graece et lat. ex recensione Iuliani Garnier. In sectiones primum descripta, noua versione, argumento et notulis macta. Helmstadii. 1757. 4. In praefat. Carpz. valde laudat hanc homiliam, grauemque iudicat et dignam tanto oratore. In contextu quidem graeco constituendo in primis sequutus est Garnier, contulit tamen edit. Basileensem a. 1551. et interdum discessit a Garn. tam in verbis, quam interpunctione, et in notis sane doctis atque eruditis contra Garnier. pag. 12. 23. 39. 40. etc. de fide huius orat. pro Basilio disputat. Conf. noua Lips. acta erudit. a. 1759. mens. Ian. pag. 35 sqq. *Harl.*]

Latine verterunt praeter *Volaterranum* et *Cornarium*, ac fortassis alios, *Georg. Langewithus*, Lipsiae 1575. 8. cum cuius versione eam recudi curauit *Christian. Daumius* in Homiliis patrum in festum natiuitatis Christi, Cygneae 1670. 8. Prodiit et cum versione et notis *Christiani Wilhelm. Caleni* 1669. 4. Alias item binas editiones Helmstadienses huius orationis a. 1600. et 1645. 4. Daumius memorat, quas non vidi. [Nec vidit illas Carpzou. qui pag. IV. praef. Calenianam edit. valde culpat, et „quod textus, ait, vitiose deprauatus, et scabra ieiunaque interpretatio latina est; sic notae etiam steriles vbique ineptiunt." *Harl.*] — Argumenta, quibus hanc homiliam Basilio abiudicat *Caueus*, [vol. I. pag. 242. ed. Basil.] non videntur mihi tam explorata, vt illis adsentiri lector debeat. *Fabr.* — Grauiora tamen adtulit Garnier. Dubius esse videtur, saltem non omnino decernit cl. *Schroeckh* l. c. pag. 186 sqq. — Add. infra vol. IX. p. 86. vet. ed. inter elogia Sctorum. — Exstat *Vindobonae* in cod. caes. LXXXI. inter sedecim homil. et cod. XC. nr. 2. cum aliis quatuor homiliis Basil. v. *Lambec.* comm. III. p. 463. ibique Kollar. et pag. 488. etc. *Augustae* Vindel. in duobus codd. teste *Reiser.* in indice s. catalogo etc. p. 8. et 30. — *Florentiae* in bibl. Laurent. in cod. XXVI. nr. 2. plut. 7. — in cod. XVII. nr. 3. plut. 9. — et cod. XXXI. nr. 7. plut. 10. v. *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. I. p. 277. 416. et 495. — *Venetiis* in codd. Marc. iam memoratis LV. LVI. LVII. bis — cod. LXXV. — *Taurini* in cod. CXXXV. fol. 53. v. cat. codd. gr. Taur. pag. 231. — *Paris.* in XXIV. codd. bibl. publ. — Secundum *Montfauc.* in bibl. Coislin. pag. 179. et 423. inter libros Graecor. ecclesiast. in codd. CV. nr. 22. et CCCVI. nr. 31. — *Matriti* in cod. regio LXVI. pag. 16. vide *Iriart.* cat. codd. gr. pag. 355. *Harl.*

4. Περὶ

4. *Περὶ μετανοίας· de poenitentia*, pag. 603 ſqq. Inc. *τῶν τὴν μετάνοιαν ἀναιρεῖν τολμώντων τὴν ἀλαζονείαν* etc. *Garn.* in praef. §. VI. pag. XVIII. ſqq. copioſe demonſtrat, hanc orat. in qua auctor, quisquis eſt, non id ſibi propoſuit, vt auditores ſuos ad poenitentiam hortaretur; ſed vt Nouatianos et Montaniſtas, poenitentiam negantes, confutaret, a Baſilio non eſſe ſcriptam; ſed ab epiſcopo quodam alterius epiſcopi rogatu. — In prior. edd. Paris. et apud Fabric. qui eam verſam eſſe a *Volaterrano* et *Cornario* adnotat, eſt XXVIII. homilia.

5. *Πρὸς τοὺς συκοφαντοῦντας ἡμᾶς, ὅτι τρεῖς θεοὺς λέγομεν· aduerſus eos, qui per calumniam dicunt, dici a nobis deos tres.* Inc. Μεγάλη παράκλησις ψυχαῖς διὰ τὸ μισεῖσθαι etc. ap. *Garn.* pag. 609. qui in praef. §. VII. pag. XXII. ſqq. ſuſtinet oſtendere, hanc homil. indignam eſſe, quae tribuatur Baſilio; ſed auctorem illius ſibi imitandam propoſuiſſe eam orationem, quae inſcribitur *contra Sabellianos et Arium et Anomoeos.* Secundum edit. ſuper. Paris. et apud Fabric. numeratur homilia XXVIII. inter reliquas Baſilianas. Vertit eam, notante Fabricio, *Ianus Cornarius* eiusque interpretatio ſeruata eſt in editt. ſuperioribus Baſilii graecolatinis.

6. *Λόγος περὶ τοῦ αὐτεξουσίου· de libero arbitrio.* Inc. *οἷς ἐνεπαίχθη ὁ θεῖος νόμος* etc. *Garn.* pag. 613 ſqq. nec ei tanti viſa eſt hom. vt nouam interpretationem ſuſciperet; ſed veterem, hinc inde mutatam, retinuit. In praefat. §. VIII. pag. XXVI. ſqq. add. §. XII. fin. pag. LXXVI. negat, Baſilium illius ſ. homiliae, ſiue, fide duorum codd., *prologi aſcetici* fuiſſe parentem. Idem ſentiunt *Oudin.* l. c. pag. 552. et *Schroeckh* l. mem. pag. 188 ſq. — Apud Fabric. ſecundum editt. Paris. numeratur hom. XXXI. isque, „vertit, inquit, *Cornarius*. Prologus aſceticus apud *Combefiſium* pag. 106 — 119. Baſilii fui recenſiti." — Exſtat illa oratio in tribus codd. *Paris.* et *Florentiae* in cod. Laurent. XX. nr. 2. plut. 9. v. *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. I. pag. 423. *Harl.*

7. *Λόγος εἰς τό· μὴ δῷς ὕπνον σοῖς ὀφθαλμοῖς, μηδὲ ἐπινυστάξῃς σοῖς βλεφάροις· in illud: ne dederis ſomnum oculis tuis, neque indormites palpebris tuis.* Inc. *οὐ λυπεῖ με ἐλάττωσις τῶν συνελθόντων·* *Garn.* II. pag. 617. quam quidem orat. Combefiſius non indignam habet Baſilio. Sed *Garn.* in monito praeuio, pluribus autem et grauioribus in praef. §. IX. et X. pag. XXVIII — XXXIII. prolatis rationibus, contra Combefiſium, Coteleriuin, Tillemontium et Du Pin, illarum patronos, dimicans, iſtam et ſequentem:

8. Περὶ *νηστείας, λογ. γ΄· de ieiunio* orat. III., (quae incipit Νηστείας καὶ ἱλασμοῦ ὁ καιρὸς, pag. 621 ſqq.) pro ſpuriis habuit; ſed tamen ita rurſus edendas eſſe cenſuit, vt graeca et latina notasque mutua ſumeret a Cotelerio. Nam duas iſtas homilias ediderunt *Fr. Combefiſius* in Eccleſiaſte ſuo graeco, Paris. 1674. 4. latine duntaxat, et *Io. Baptiſta Cotelerius* graece ac lat. in tom. I. monumentorum eccleſiae graecae, Paris. 1677. 4. pag. 38 — 40. In ſuperioribus editt. graeco-latinis non exſtat or. III. de ieiunio. Hinc *Fabric.* in vet. edit. §. VII. inter ſcripta Baſilii, quae ſub eius nomine feruntur; ſed in edd. gr. lat. non exſtant nr. XVIII. retulit. — De codd. quibusdam v. ad nr. 2. inter homilias, tom. I. *Harl.*

9. Λόγος εἰς τὴν ὑποτύπωσιν τῆς ἀσκήσεως· *de religiosae exercitationis informatione sermo.* Inc. τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ προστάσσοντος. *Garn.* II. pag. 623. ex editione *Combefisii* in huius Basilio recensito pag. 98 — 105. recudi fecit, et in praef. §. XI. contra Combefisium disputans, probauit fuisse ab aliquo, qui Basilii regulas diligenter legisset, illam orat. vel potius epistolam Basilio suppositam. In editt. super. gr. lat. non exstat, et a Fabricio in vet. ed. inter eiusmodi omissa scripta nr. XXII. memorabatur. — Exstat in VII. codd. *Paris.* *Harl.*

10. Περὶ βαπτίσματος· *de baptismo.* De hoc opusc. *Fabric.* qui in vet. edit. numerabat post homilias IV. tom. I. edd. super. gr. lat. „*de Baptismo*, ait, et de officiis baptizandorum baptizatorumque *libri tres*, quorum *secundus* continet responsionem ad tredecim quaestiones; *tertius* vero breuior male in editis pag. 670. secundo praemittitur. Vide *Combefisium* Basilii restituti, tom. I. p. 249. Vertit *Wolfgang. Musculus*, Basil. 1540. cuius versio in graecolatin. editt. exstat, a Ducaeo castigata, et *Ianus Cornarius.*“ — A *Garnerio* II. p. 624. inter spuria positum est id opus, quod apud illum constat *duobus* libris; quorum prior distinctus est in tria capp. Atqui tertium caput olim inscribebatur liber secundus. Sed Garn. in nota *c.* pag. 649. „Lucubratiuncula, inquit, quae sequitur, [n. cap. tertium apud illum,] reiecta est in reg. primo post eam commentationem, quae in impressis libris inscribitur *liber secundus*, sic vt in eo codice distinguantur tres libri. Res autem non tanti nobis visa est, vt propter ea indicaremus aut tres libros distinguendos esse, aut antiquum ordinem mutandum.“ Liber secundus continet XIII. quaest. cum totidem responsionibus. De illo opere adulterino *Garn.* in praef. §. XII. pag. LXXVII. suam amplissimis verbis dixit et grauissimis tuitus est argumentis sententiam, disputans inprimis contra Tillemontium et Du Pin, id Basilio adserentes, atque Combefisium, Eustathio Sebasteno tribuentem. Atque Garnierio adsentitur *Schroeckh* l. c. pag. 203. — *Florentiae* in cod. Laurent., a bibliopega inuerse compacto, XX. nr. 5 — 6. plut. 9. notante *Bandinio* in cat. codd. gr. Laur. I. pag. 423. occurrit 1) sermo I. (quod est cap. 1. libri de baptismo, pag. 624. ed. Garn.) — 2) quaestio cum responsione, s. cap. 2. pag. 629. ed. Garn. — 3) sermo II. s. 13. quaestion. cum responsionibus, apud Garner. pag. 652 sqq. — 4) sermo tertius, siue caput tertium, pag. 649. Garn. *Harl.*

11. Λειτουργία. *Liturgia. Garn.* II. pag. 672 sqq. Sed, antequam, quae ille reddidit, enarrem, ea, quae *Fabricius* in vet. ed. inter scripta, in editt. Basilii M. gr. lat. desiderata, nr. XX. et XXVI. scripsit, additis quibusdam obseruation. h. l. reponam. *Harl.*

XXV. Θεία λειτουργία, *diuina liturgia* [h]), cuius codicem graecum plusquam mille annorum

h) Basilium scripsisse aliquid huius argumenti, et liturgiam litteris consignasse, non est dubitandum post tot veterum et totius orientis testimonium. Sed inter tot et tam multas, quae ab illius tempore Basilii liturgiae adlatae sunt mutationes et interpolationes, quid demum in ea Basilii sit, certo dicere, vix est opis humanae. Basilii liturgiam illustrat *Allatius* exerc. XXV. contra Creyghtonum. Vide et Acta Sanctor. tom. II. Iunii pag. 843.

rum in bibliotheca Barberina reperiri testatur *Montfauconus* pag. 210. Itineris italici. Incipit: ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὸν οὐράνιον ἄρτον, τὴν τροφὴν etc.

Graece cum liturgia Iacobi et Chrysostomi, aliisque scriptis liturgicis prodiit Paris. 1560. fol. pag. 43. typis regiis apud Guil. Morellium, et Venetiis 1548. 1601. etc. [Conf. supra, vol. VIII. pag. 563. de edd. et codd.]

Latine ex veteri versione in Rincauiensi S. Iohannis monasterio reperta, post *Io. Cochlaeum*, (in speculo antiquae deuotionis circa missam, Moguntiae 1549. fol. pag. 119. [Conf. *Ittig.* de bibliothecis patrum, pag. 664.] edidit *Claudius de Sainctes* inter liturgias patrum, Antwerp. 1562. 8. Praeterea vertit *Gentianus Heruetus* Venet. 1548. 8. Antwerp. 1562. 8.

Graece et latine cum Herueti versione exstat in Auctario Ducaeano bibliothecae patrum Paris. 1624. fol. tomo II. et in bibliotheca patrum Paris. 1654. tom. XII. p. 282. ex graeco *Demetrii Ducae*, Romae 1526. 4.

Et cum variis lectionibus notisque *Iacobi Goari*, in Euchologio Graecorum illustrato, Paris. 1647. fol. p. 158 seq. [rec. Venet. 1730. et aliud illius liturgiae exemplar ex MS. Isidori Pyromali, Smyrnaei, monasterii S. Ioann. in insula Patmo diaconi p. 180. cum V. L. edit. latinae Margarini de la Bigne p. 184. et not. p. 185.]

[*Fabricius* infra vol. XIII. §. XLIV. pag. 814 sqq. dedit catalogum liturgiarum veter. editarum, et recenset pag. 816 sq. *Georgii Cassandri* Liturgica. Colon. 1559. 8. et in limine operum, iunctim editorum, Paris. 1616. fol. in quibus non integrae quidem liturgiae veteres, sed argumenta breuiter exposita habentur ex liturgia *Chrysostomi* per Leonem Tuscum, ex liturgia *Basilii* et graeca illa, et altera, quam Syri *Anaphoram* vocant; tum recenset pag. 818 sqq. amplissimam *Liturgiarum orientalium collectionem* ab *Eusebio Renaudoto*, Paris. 1716. 4. duobus voll. publici iuris factam. Fabric. autem obseruat, Renaudoti versione non tuto vbique stare nos posse, siue caussae suae inseruientis, siue non satis adsequentis verum sensum, idque docuisse *Maturinum Veissierium la Croze* in Apologia pro Iobo Ludolfo contra Renaudotium, inserta diario litterario Hagensi, siue Iournal litteraire tom. IX. pag. 239 sq. (In thesauro epistolico Lacroziano Renaudoti et eius controuersiae cum Ludolfo frequens fit mentio, v. tom. I. pag. 136. II. p. 122. 129. 143. 155. III. p. 18 sqq. 126 sq. 153. etc.) — In illa igitur collect. est in tom. I. nr. 1. Basilii liturgia a *Scialach* olim versa (sed *Renaudotus* nouam ex Coptico concinnasse se versionem profitetur,) pag. 1. et Renaudoti ad eam comment. pag. 169 — 300. tum ex cod. Paris. bibl. liturgia *Alexandrina*, initio mutila p. 57. (a Garn. reddita,) ex cod. regio Paris. — ac notae Renaudoti p. 333 — 352. In tom. II. qui continet *liturgias* ex codd. syriacis bibl. *Colbertinae* s. Seguierianae MSS. lat. versas a Renaud. est nr. 41. *Basilii M.* (siue, vt in cod. Colbertino, *Basilii et Gregorii, theologi,*) Liturgia s. anaphora pag. 548. ex *Andr. Masii* versione, edita Antwerp. 1569. 8. — Renaudoti obss. p. 562.

Λειτουργικὸν σὺν Θεῷ ἁγίῳ, κατὰ τὴν τάξιν τῦ τυπικῦ τῆς πανσέπτε Μονῆς τῆς κρυπτοφέῤῥης, καὶ μὴν κατὰ ἔθος τῶν Ἰταλογραικῶν Μοναζόντων τῦ μεγάλε πατρὸς ἡμῶν Βασιλείε. Ἐν Ῥώμῃ παρὰ Ἰωάννῃ Βαπτιςῇ τῷ Βεσσέττῳ α, χ', π', γ. (1683.) fol. confectum ab Apollinare Agresta. Vide *Baumgarten.* Nachrichten von merkwürdig. Büchern, tom. III. p. 359 sq. — Ibid. p. 357 sq. recensentur Ἀρχιερατικὸν liber pontificalis ecclesiae graecae — labore *Isaaci Haberti* etc. Paris. 1643. fol. et *Goari* Εὐχολόγιον etc. iam a Fabricio memoratum: et pag. 207 sqq. *Liturgia romana vetus*, tria sacramentaria complectens, *Leonianum* scilicet, *Gelasianum* et antiquum, *Gregorianum*, edente *Ludouico Antonio Muratorio* — qui et ipsam cum aliarum gentium Liturgiis contulit, ad confirmandam prae ceteris catholicae ecclesiae de Eucharistia doctrinam etc. Venet. 1748. II. voll. fol. In prolegomen. cap. 12. et 13. demonstrasse sibi videtur Muratorius consensum occidentalium ecclesiarum cum romana in doctrina de sacra coena, et enumerat praecipuas orientalium liturgias, primoque loco lit. Graecorum, quae vocetur *liturgia Basilii M.* et *Chrysostomi*, tum comparat *Basilii* liturgiam, inscriptam τῶν προηγιασμένων, et postea copticam Basilii liturgiam: in cap. 17. inter alia ex missa, quam vocant, Basilii et eiusdem liturgia gr. Alexandrina, et Syriaca siue Coptica ostendere conatur, Missam sic dictam esse verum sacrificium, etc. Huc quoque pertinere arbitror opus, quod tamen ad manus non habeo:

Ios. Al. Assemanni codex liturgicus ecclesiae vniuersae in XV. libros distributus. Romae 1749 — 1763. XII. voll. 4. *Harl.*] Add. *Zaccariae* bibl. Ritualis tom. I. p. 12. tom. II. p. 16. sq.]

[t] Differt ab hac in non paucis liturgia Basilii, quam cum altera Gregorii Naz., et tertia Cyrilli ex codice arabico, (cui coptica erant adiuncta,) versam latine edidit *Victorius Scialach*, Accurensis, Maronita e monte Libano, curante *Marco Velsero*, Augustae Vindel. 1604. 4. et tom. VI. bibl. patrum Paris. 1654. pag. 75. Incipit: *Domine, qui nosti corda hominum.* [*Garn.* II. p. 688 sqq. cum vers. Renaudoti.]

Nec non *Anaphora*, quam ex *Syriaco* dedit *Andreas Masius*, Antwerp. 1569. atque 8. inde insertam habes tomo IV. bibl. patrum Paris. 1575. et tom. VI. Paris. 1589. 1654. 1624. fol. atque supplemento Francofurtensi criticorum sacrorum tom. II. p. 439. Breuior est, atque incipit: *Aeterne Deus, qui in principio homines creasti ad immortalitatem.* Anaphorae siue liturgiae subiicitur *precatio, qua consueuit sacris operatus vti apud Deum.* Incipit: *Laudetur essentia, quae omnibus essentiis sublimior est.* [Edit. a *Renaudotio*, vt paullo ante iam animaduerti.]

Apud Petrum, diaconum i), lib. de incarnatione et gratia Christi cap. 8. leguntur ex Basilii, Caesa-

i) Inter *Fulgentii* opera, tom. IX. bibl. patrum edit. Lugd. pag. 198. *Fabr. Renaudot.* quidem in diss. de liturgiar. oriental. origine et auctoritate, tom. I. pag. XXXVIII. sq. contra Tillemont. aliosque ostendit, maiorem dimidiam ex Fulgentio citatam partem in gr. liturgia reperiri; sed inde nihil aliud sequi, nisi vt quaedam liturgiae Basilianae particulae sint seruatae, atque quaenam sint germanae, dici non posse, sobrie animaduertit cl. *Schroeckh* qui l. c. pag. 203 — 206. de liturgia Bas. agit, et quaedam contra Renaudot. bene disputat. *Harl.*

Caesariensis, *oratione*, sine precatione *sacri altaris*, quam paene vniuersum ait frequentare orientem, quae in nulla liturgiae editione leguntur: *Domine virtutum ac tutamentum, malos quaesumus bonos facito, bonos in bonitate conserua: omnia enim potes, et non est qui contradicat tibi, cum enim volueris saluas, et nemo resistit voluntati tuae.*

XXVI. Basilium, τὸν μέγαν ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς λειτουργίας citat Isaacus, magnae Armeniae catholicus, saeculi XI. scriptor, inuectiua I. in Armenios p. 341. (tom. II. auctar. noui Combefisiani.) At, quae adfert, exstant hodie in ἱστορίᾳ μυσταγωγικῇ, [Basilio adscripta in duob. codd. *Paris.* et cod. *Escorial.*] quae auctorem habet *Germanum*, patriarcham CPol. a. Chr. 1255. defunctum, licet illa in codicibus quibusdam nomen *Basilii*, in aliis *Cyrilli*, Hierosolymitani, praeferat, vt dixi lib. V. cap. 10. vol. VII. huius bibliothecae pag. 548. *) et licet Basilio vindicare eam velit Combefisius in notis p. 420. Incipit: Ἐκκλησία ἐστὶ ναὸς Θεοῦ. *Fabr.*

Ἱστορία μυσταγωγικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ citatur et exstat in cod. Naniano CCXXVIII. nr. 29. v. cat. codd. gr. Nan. p. 422. — A *Garnier.* II. p. 674 sqq. ex Renaudotii opere cit. redditae sunt tantum prima et tertia; n. 1) Liturgia S. Basilii Alexandrina, ex cod. graeco-arabico, initio mutila, gr. ac lat. — 2) Liturgia S. Bas. ex coptico conuersa. — In praef. §. XIII. p. LXXXV. admodum pauca de Basilii liturgia caute monet, quoniam ab aliis abunde sit de illa in vtramque partem disputatum. Adde *Riueti* critici sacri lib. III. cap. 20. p. 334 sq. Vberius de illa egit et diuersa variorum iudicia collegit *Oudin.* in comm. cit. tom. I. de Basilio cap. 5. p. 572 sqq. vt Renaudoti aliorumque narrationes sententiasque praetermittam. — De cod. bibl. *Paris.* nr. MMMXXIII. bombycino graeco-arabico, qui continet liturgiam Basilii Alexandrinam, coptice versam, cum versione arabica, sed diuersa ab ea, quae occurrit in copticis codd. plura tradit Renaudot. in *Montfauc.* palaeogr. gr. p. 313 sq. — ibid. inter libros suos Gerasius in diplomate graeco patr. S. Basilii Romae, post ann. circ. 1135. memorat τὴν ἑρμηνείαν etc. *interpretationem liturgiae S. Basilii.* — In bibl. *Vffenbach.* Francof. fuit in cod. saec. IX. *Basilii liturgia*, sed non modo ab edita graeca in multis diuersa, verum etiam ab ea, quam *Euseb. Renaudot.* in collectione liturgiarum oriental. tom. I. p. 57 sqq. ex regio cod. primus edidit, longe recedens, vti fere nec coptica nec syriaca, nec aliae Basilii liturgiae inuicem conueniunt. Quare *I. H. Maius* in bibl. MSta Vffenbachiana p. 497 — 522. eam graece cum sua versione lat. et nonnullis adnotatt. publici iuris fecit. — *Paris.* in bibl. publ. liturgia gr. exstat in VIII. codd. v. cat. codd. Paris. vol. II. praeterea in vol. I. enumeratur pag. 57. inter codd. *Syriacos*, liturgia Basilii et Gregor. Nazianz. cum aliis in cod. LXVIII. — pag. 72 sq. inter codd. *copticos* liturg. vna cum interpretatione arabica, codd. XXIV. vsque ad XXX. in 4. cod. XXXIX. in 8. — Liturgia Basil. in epitomen redacta, in cod. XXX. fol. — *Vindobonae* in cod. caes. XC. nr. 3. *Basilii* praeceptum ad sacerdotem de diuina liturgia, teste *Nesselio*, cat. codd. part.

*) Vet. ed. sed in nostra ed., vol. VIII. p. 444. sq. sect. 7. vberius sunt explicita. *Harl.*

part. V. pag. 146. *Harl.*

12. 13. 14. *Tractatus S. Basilii de consolatione in aduersis*, incerto, sed antiquo interprete. *Garn.* II. p. 697. qui in praef. §. XIII. p. LXXXV. sq. de hoc et duobus sequentibus opusc. latinis, quae apud Fabric. numerantur XIV. et XV. latius disserit. *Harl.* Fabricius autem in vetere edit. nr. XIII. adpendicis gr. lat. p. 195. ed. Paris. a. 1618. „*latine*, ait. Incipit: *Quemadmodum nauis quum vndarum tempestate* quassatur. Non est Basilii, nec e graeco versus, sed latine scriptus a *Victore*, qui post Rusticum *Cartennae* Mauritaniae in Africa episcopus circa a. Chr. 460. fuit et hunc consolatorium libellum, qui etiam inter *S. Eucherii* opera legitur, ad nescio quem Basilium super morte filii scripsit, teste *Gennadio* cap. 77. de scriptor. eccles. Eiusd. Victoris liber de poenitentia publicani inter S. Ambrosii opera lucem vidit, et in MS. Remensi male refertur ad Victorem, Tunnensem: liber vero ad Gensericum, Vandalorum regem, contra Arianos, Gennadio itidem memoratus, pridem intercidit. Vide *Tillemont.* tom. XVI. memor. hist. eccles. p. 611. Hactenus *Fabr.* Garnier, qui tria haec opuscula graece vmquam exstitisse dubitat, e contrario a latinis composita fuisse pro certo habet, discedit a sententia Fabricii atque Oudini, et negat, libellum primum, in quo ne vnum quidem verbum de liberorum amissione legatur, illud ipsum opus esse *Victoris Cartennensis*, quod Gennadius ait, ideo scriptum fuisse a Victore, vt quemdam amicum suum super filii morte consolaretur. Docet, auctorem voluisse omnes consolari calamitosos, praecipue eos, qui leprae morbo adfligebantur. Denique laudat amici cuiusdam iudicium, illum libellum a Gallo fuisse compositum, eo videlicet tempore, quo leprae lues regiones illas maxime infestaret. De secunda oratiuncula adoptat Garn. Fabricii aliorumque iudicium. Tertium denique opusculum adfirmat Basilii quidem non esse; sed, aut a quo, aut quo tempore elaboratum sit, plane ignorat. *Harl.*

[XIV.] *De laude solitariae vitae.* Latine. Incipit: *Libet de singularis vitae meae meritis.* etc. p. 205. neque hoc Basilium auctorem habet, sed *Petrum Damiani*, petitum ex eius opusculo XI. siue libro *dominus vobiscum* cap. 19. tom. III. Opp. pag. 103 seq. edit. Paris. 1642. fol.

[XV.] *Admonitio ad filium spiritalem*, latine, incerto interprete. Incipit: *Audi, fili, admonitionem patris tui.* p. 208. Exstat et in adpendice codicis regularum monasticarum, recensita a Luca Holstenio, Rom. 1661. 4. et inter paraeneticos veteres cum notis Melchioris Goldasti editos Insulis 1604. 4. De Anglosaxonica versione MS. vide catalogum scriptorum septentrionalium in thesauro Georgii Hickesii pag. 72. *Fabr.*

[15. *Homiliae octo Basilii, quas transtulit Ruffinus de graeco in latinum*, a *Garn.* II. p. 712. sqq. e duobus veteribus *Paris.* codd. primum in lucem productae. Add. eius praef. p. LXXXV. sq. Conf. *Iust. Fontanini* historiae literar. Aquileiensis librum V. cap. 8. pag. 298 sq. qui etiam testatur, probatque, a Rufino *octo*, non, vti Tillemontius putabat, *decem* Basilii homilias latine esse redditas, laudatque cod. Vrbinatem LXVII. membr. in bibl. *Vaticana*, vbi pariter homiliae VIII. Basilianae a Rufino conuersae cum pro-

prologo ad Apronianum leguntur. *Octo* quoque homiliae cum *Rufini* praefat. in librum homiliarum Basilii, sunt in cod. lat. *Dresdensi* elect. v. *Goetz* Memorabilia bibl. Dresd. I. part. IV. p. 362.

Adpendicem vol. secundi Garn. excipiunt *Frontonis Ducaei* in homilias et alia diversi argumenti, in regulas et fusius et breuius tractatas; in libros de baptismo: tum breues notae et animaduersiones Federici Morelli in quasdam Basilii homilias; denique indices. In edit. Paris. a. 1618. sunt quoque subiectae notae in illa aliaque opera Basilii, et totum opus obsignant variae lectiones in Ascetica, ex codice perantiquo *Gerardi Vossii* notatae ab Andrea Schotto ad edit. graecam a. 1551.

In illa ed. a. 1618. nr. XVI. claudit, vt verbis vtar Fabricii, adpendicem *Gennadii Scholarii*, patriarchae CPolit. a. Chr. 1460. denati, dissertatio epistolica *de vitae termino et praedestinatione* ad Iosephum, monachum Thessalonicensem, pro viadicanda sententia S. Basilii, quem magnis mactat elogiis. Incipit: κλιvοπετὴς ἐδεξάμην. Hanc dissertationem, a Maximo Margunio, Cytherorum episcopo, nactus, primus graece ediderat *Dauid Hoeschelius* Augustae Vindel. 1594. 4. *Federicus Morellus* latine vertit et Basilii operibus subiunxit, cuius etiam notae in Basilium p. 95. videantur." *Harl.*

[In tomo *tertio* edit. Garner. post huius mortem absolutae, sunt *Basilii M.* 1) liber de Spiritu S. 2) epistolae; 3) sermones XXIV. de moribus, per Symeonem, magistrum et logothetam selecti ex omnibus Basilii operibus; 4) liber de virginitate. In praefatione nonnullae Basilii opiniones et doctrinae, praesertim de Spiritu S., de traditionibus, eucharistia etc. expenduntur, illustrantur atque vindicantur, et auctor saepe rem habuit cum Sculteto aliisque ad defendenda potissimum suae disciplinae placita, et Basilium cum illa conciliandum: frequenter dissentit quoque a Tillemontio. Sed haec legant examinentque ii, ad quorum munus forumque eiusmodi pertinent quaestiones. Tum copiose enarratur vita Basilii, et de eius scriptis, tam genuinis, quam dubiis spuriisque, et tempore, quo opera pleraque et epistolae sint scriptae, vberius agitur. Posthaec sequuntur Basilii opera:

1. Περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. *Liber de Spiritu S. ad S. Amphilochium, Iconii episcopum.* Cum interpretatione Erasmi, plurimis locis emendata: pag. 1 sqq. at in ed. Paris. super. p. 142. tomi II. et in vet. Fabric. bibl. gr. ed. nr. VIII. Fabricius autem ea, quae sequuntur, scripsit de eo libro. „Hic in capita triginta diuisus, atque inde τριάκοντα κεφαλαίων nomine a Ioh. Damasceno in libro I. et II. et III. de imaginibus, citatus l), quem Basilius scripsit occasione m) Aetianorum, Spiritum S. rebus creatis impie accensentium.

Latina

l) In tribus codd. *Paris.* additur quoque titulo, ἐν κεφαλαίοις τριάκοντα. *Harl.*

m) Vide notas *Benedictinorum* ad S. Ambrosium tom. II. pag. 647. *Fabr.* Cod. reg. quintus Paris. addit κατ' Εὐνομίου· sed in nota a. ed. Garn. pag. 1. dicitur non tam Eunomium, quam Pneumatomachos oppugnare Basilius; quamuis istius quoque impietatem eadem opera subuertat. *Harl.*

Latine vertit *Erasmus*, cuius interpretatio prodiit Basil. 1532. 4. Par[illegible] 1532. 8. 1580. 8. inque editionibus Basilii [P] et tom. VIII. [illegible] Erasmi legitur, vertit et *Cornarius* in editione Basilii latina Basil. [illegible] 1552. fol. Porro non modo censeo, falli hos, qui istum librum vel [illegible] partem eius postremam, Erasmum sequuti, Basilio abiudicant, aut suspectam habent; sed etiam inter pulcherrima illum esse Basilii monumentorum haud dubito; magisque audiendum *Casaubonum* Exerc. XVI. ad Baron. nr. XXXIII. et XLIII. p. 459. et 490. cui addes *Theophilum Raynaudum* p. 24. erotematum de bonis et malis libris, *Natalem Alex.*, saec. IV. cap. 6. articulo 19. atque Allatium contra Creyghtonum pag. 510 seq. *Liquet ex Basilii peroratione*, inquit Combefisius (qui pluribus locis hunc librum emendat, illustratque, et Erasmi versionem emendat) tom. II. Basilii recensiti p. 84. *librum hunc quasi in mysterio creditum Amphilochio, ea lege, ne in vulgus ederetur, ne quid inde aemuli in eum grauius constituerent: quo factum est, vt is obscurior antiquis manserit, non vt suae illi auctoritatis quicquam decedat; inter praecipuas Basilii lucubrationes merito numerandus.* Plura in Erasmi versione etiam castigauerat Ioh. Billius, quae Posseuinus in adparatu excerpsit.* Hactenus *Fabricius*. Conf. *Scultet.* Medullam theol. patrum, qui p. 1055. magnam libri partem iudicat esse Basilio suppositam; *Du Pin* nov. Bibl. des Auteurs eccl. tom. II. p. 181 sq. *Roesler* Bibl. cit. VII. part. pag. 44. — 76. *Oudin.* comment. etc. I. p. 560 sqq. qui, contra *Du Pin* eiusque adseclas potissimum disputans, cum *Cocco*, Anglo, in censura scriptorum quorumdam veterum, voc. *Basilius* p. 245. Riueto, Erasmo etc. euincere studet, permagnam operis partem esse interpolatam; porro praef. ad tom. III. ed. Garn. §. III. sqq. et in vita Basilii cap. 30. sect. 6. (vbi ostenditur, absolutum fuisse a. 375.) et cap. 38.) *Schroeckh* l. cit. qui summam dedit libri, pag. 149 — 164. et pag. 165 — 168. caute et moderate, de eo iudicat. — Historiae synodi Nicenae — collectae et accurate descriptae a *Ioach. Camerario*. Lips. 1552. 8. additur adpendix *ex disputatione, quae adscribitur Basilio*, Caesareae episcopo, *de sancto spiritu*. — Exstat liber mstus *Vindobonnae* in bibl. caesar. LXXV. nr. 3. (quem cod. vtilem ad plura loca emendanda censet fore *Lambec.*) — in cod. LXXXVIII. nr. 2. — in cod. XLIV. nr. 29. ex cap. 27. et 29. operis de Spiritu S. fragmenta, (quae etiam gr. et lat. exstant in *Theodori Balsamonis* syntagmate canonum, cum ipsius expositione graeca p. 1029 — 1036.) v. *Lambec.* comment. III. pag. 372. 475. et VIII. p. 883. — ibid. in cod. XII. nr. 14. Basilii canon XC. ex libro de Spiritu S. f. fragment. capitis 27. libri de Spiritu S. v. *Kollar.* supplem. ad Lambec. pag. 113. — Eadem duo fragmenta sunt in cod. *Taurin.* CV. v. cat. codd. Taur. p. 196. — et in cod. *Laurent.* XL. nr. 37. ac 38. v. *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. I. p. 74. — fragmm. in cod. *Mosquens.* XXIII. nr. 4. v. *Matthaei* notit. codd. Mosq. p. 35. — Liber ipse *Venetiis* in cod. bibl. Marc. LVIII. et LXVI. v. cat. codd. gr. Marc. p. 42. et 45. *Harl.*

2. Ἐπιστολαί, *epistolae* p. 69 sqq. quae in Garn. edit. secundum temporis ordinem sunt positae et in tres classes distributae, quarum *prima* continet epistolas, ante episcopatum scriptas ab a. 357. vsque ad a. 370. quibus adduntur nonnullae dubiae, quia videantur ad hoc tempus pertinere: *altera* eas, quas episcopus scripsit ab a. 370. ad a. 378., *tertia* epistolas, nulla temporis nota signatas, cum pluribus dubiis et spuriis. Numerantur vero

in

in hac ed. CCCLXV. In comment. de vita Basilii, de epistolis et tempore, quo illae scriptae fuerint, quam plurimis locis diligenter agitur. Editor autem pag. 192. post praef. enumerat multos codd. ad quos exactae sunt atque emendatae Basilii epistolae. Inprimis laudat tres codd. antiquissimos, *Coislinian.* nr. CCXXXVII. saec. circiter XI. scriptum; *Harleianum*, saec. X. aut XI. et *Medic. Laurent.* ab *Anton. Maria Saluinio* collatum: his tribus, saltem quando inter se consentiunt, plus visum est editori tribuendum, quam aliis omnibus. Primus autem complectitur epistolas CCCLI. Harleianus CCXLIX. Medicens CCCXXIII. Alii plures aut pauciores comprehendunt epistolas. Sic cod. regius MMCCXCIII. olim Mazarin. qui est 500 annorum, complectitur epp. CCLXXII. cod. reg. MMDCCCXCVII. epp. CCCXXXIV. Vaticanus epp. CCCXXVII. Coislin. CCLXXXVIII. epp. CCCXXVIII. alii paucas et in cod. regio MCMVIII. reperitur epistola *ad Chilonem.* Atque quanta codd. copia epistolarum in bibl. publ. *Paris.* reperiatur, cognoscere licet ex indice ad cat. codd. Paris. tom. II. in quo numerari possunt LIX. codd. modo plures modo pauciores epistolas *Basilii* comprehendentes. — *Monachii* in cod. Bauar. CIII. sunt CLXXIV. epp. Basilii. v. catal. codd. gr. p. 40. — Quae autem Fabricius de epistolis Bas. in tomo II. ed. Paris. 1618. nr. X. prodidit et ab notauit, ea hic reponam. *Harl.*

X. Epistolae.

1. *Ad Chilonem, discipulum*, πρὸς Χίλωνα τὸν αὐτοῦ μαθητήν. Incipit: ἀστεῖος ἐμαὐτοῦ γενόμενος. p. 735. Vertit *Godfridus Tilmannus. Fabr.* In ed. Garn. epist. XLII. p. 125. vbi in nota *e.* animaduertitur, hanc epistolam in cod. Mazarin. inscribi, ὁμιλίας πρὸς etc. in cod. autem regio MMDCCCXCV. haec legi: τινὲς τὸν λόγον τοῦτον τοῦ ἁγίου Νίλου εἶναι λέγουσι· *quidam hanc orationem* S. Nili *esse dicunt.* In cod. Medic. Laurent. XX. inter alia Basilii opera est nr. 15. plut. 9. epist. ad Chilonem, at auctior, quam in ed. Garn. Atque Bandin. cat. codd. gr. Laur. I. p. 424. ea, quae desunt in edit. excudi fecit. In eod. cod. nr. XV. fin. sunt epist. XLIV. — XLVI. n. duae ad monachum lapsum, et vna ad virginem lapsam. *Harl.*

2. Νουθεσία πρὸς τοὺς νέους, *admonitio breuis ad iuniores* monachos. Incipit: μάθε σὺ ὁ μονάζων. p. 744. [Garn. ep. XLIII. p. 130. *H.*] Vertit idem Tilmannus.

3. Πρὸς μοναχὸν ἐκπεσόντα, *ad monachum qui exciderat.* Χαίρειν οὐ λέγομεν. pag. 744. [Garn. ep. XLIV. p. 131.] Vertit *Wolfgangus Musculus.*

4. Πρὸς μονάζοντα ἐκπεσόντα, *ad alium monachum elapsum.* Incipit: δεινός μοι φόβος. p. 747. [Garn. p. 133. ep. XLV.]

5. Πρὸς παρθένον ἐκπεσοῦσαν, *ad virginem elapsam.* Incipit: νῦν καιρὸς ἐκβοῆσαι. p. 749. [Garn. p. 135. ep. XLVI.] Graece et latine cum Io. Curterii versione prodiit separatim Paris. 1574. 12. Contra has quinque epistolas, vt Basilio abiudicet, multa disputat in indice iniquitatis *Dorscheus* p. 114 — 170.

[P] 6. Πρὸς Ἀμφιλόχιον ἐπιστολαὶ κανονικαὶ γ'. *ad Amphilochium, Iconii episcopum, epistolas canonicas III.* Canones siue constitutiones LXXXV. de variis rebus, in ecclesia et inter Christianos obseruandis, complexae. Prima incipit: ἀνοήτῳ, φησὶν, ἐρωτήσαντι. pag. 757. [p. 268 sqq. *Garn.* ep. CLXXXVIII. scripta a. 374.] secunda: πάλαι πρὸς τὰς παρὰ τῆς εὐλαβείας σε. p. 766. [p. 290 sqq. *Garn.* ep. CXCIX. scr. a. 375.] et tertia: ἀπὸ ὁδοῦ μακρᾶς ἐπανελθών. p. 773. [p. 324 sqq. *Garn.* ep. CCXVII. scr. a. 375.] Vertit *Gentianus Heruetus*, et has epistolas et *Theodori Balsamonis* in eas scholia. Paris. 1561. fol. inter alias patrum canonicas epistolas post canones apostolorum, conciliorumque. [Add. infr. vol. XI. p. 385. de collectione concilior.] Prodierunt *graece et latine* cum Balsamonis scholiis, Paris. 1620. fol. [Conf. Garn. vitam Basil. cap. XXXI. XXXII. et XXXIII. de his aliisque ad Amphil. epistolis. *Harl.*]

Cum scholiis *Johannis Zonarae*, quae vertit *Antonius Salmatia*, collegii Ambrosiani doctor, ad calcem operum Gregorii, thaumaturgi, Macarii Aegyptii, et Basilii Seleuciensis, Paris. 1622. fol.

Cum *Balsamonis*, *Zonarae* et *Alexii Aristeni* scholiis graece et latine inter alias canonicas epistolas conciliorumque canones edidit, notasque suas addidit *Guil. Beueregius* in magno synodico siue pandectis canonum, Oxon. 1672. fol. [Conf. infr. vol. XI. p. 56 et 57. A graecis et lat. interpr. saepe dissentit rec. editor tom. III. in notis.]

7. Epistolae ad eumdem Amphilochium fragmentum περὶ τῆς τῶν σιτίων διαφορᾶς, *de differentia ciborum.* Incipit: τοῖς δὲ κομψοῖς ἐγκρατίταις. pag. 780. *) Legitur iterum infra epist. CCCCX. p. 1171.

Epistolas CCCCXXVIII. Fallitur Caueus, qui ait, editionem anni 1638. priore graecolatina Parisiensi anni 1618. esse auctiorem epistolis plusquam ducentis, quas Rich. Montacutius eruerit. Nam ne vnam quidem epistolam habet, quae non in altera etiam legatur. Ex illis porro CDXXVIII. exstant in prioribus Basilii editionibus epistolae tantum priores CLXXX. *) quae partim a *Vincentio Opsopoeo* graece vulgatae erant ex illustris Bilibaldi Pirckaimeri codice, (in bibl. regis Hungariae pridem reposito,) Haganoae 1528. 8. vsque ad numerum CXLI. Ceterae a numero CXLII. ad CLXXX. ab *Aldo Manutio* cum aliis variorum epistolis, Venet. 1499. 4. *) in qua collectione etiam occurrit 1. 3. 19.

88.

n) In ed. Garn. non est fragmentum, sed legitur tom. III. pag. 363. nr. 4. epistolae CCXXXVI. in qua Basilius pergit variis Amphilochii quaestionibus respondere. Conf. *Schroeckh* l. c. p. 129 sqq. 140 sqq. De quibusdam epp. *Lambec.* et *Kollar.* V. p. 311. *Harl.*

o) Epistolas editionis graecae Basil. 1550. fol. variis locis emendat e codicibus Augustanis *Dau. Hoeschelius* ad calcem orationis Damasceni in transfigurationem Domini, Augustae Vindel. 1588. 8. pag. 110 — 116. longè plures editis daturum se pollicitus.

p) In bibl. Leidensi est exemplar illius edit. variis in locis a Gerardo Falkeburg. emendatum. v. cat. bibl. Leid. p. 279. *Harl.*

88. et 89. Illa collectio deinde cum latina versione prodiit Genev. 1606. fol. sub falso *Iacobi Cuiacii* nomine. [v. supra, vol. I. pag. 676 sq.] Sed alia versio est, quae [P] in latinis et graecolatinis editionibus legitur. Obsopoeana varii verterunt, vt primam statim *Guil. Budaeus*, alias *Iacobus Mycraeus*, Rhetus, cuius versionem, Parisiis 1531. 8. excusam, solido gallico vendi suo tempore notabat Gesnerus, adpendice ad bibliothecam, edita a. 1555.

Centesimam octogesimam primam inter canonicas Graecorum epistolas vertit *Gentianus Heruetus*.

CLXXXII. vsque ad CCII. transtulit *Wolfgangus Musculus*, in editione S. Basilii latina a. 1565.

CCIII. et CCIV. *Flaminius Nobilius* a. 1603.

CCV. q) Basilii neutiquam est, licet sub eius nomine adferatur in Actis Concil. Nicaeni II. Ceterae vsque ad CCIX. r) a Frontone Ducaeo additae sunt ex edit. epistolarum Iuliani, imp., curata a Bonau. Vulcanio, Lugd. Batau. 1597. 8.

CCX. ad CCXIV. graece primus e codice Augustano vulgarat *David Hoeschelius* ad calcem notarum ad Phrynichum, Augustae Vindel. 1601. 4. pag. 130 seq.

CCXV. ad CCCCXVIII. neque graece neque latine lucem viderant ante editionem Paris. 1618. in qua exstant cum versione *Richardi Montacutii*, qui eas ex codicibus anglicis descri-

psit

q) In ed. Garn. p. 462. ep. CCCVI. ex epistola ad Iulianum, imperatorem. Praeterea epistolae ad Iulian. sunt in ed. Garn. p. 124. ep. XLI. alias ep. CCVIII et CCIX. et p. 481, ep. CCXCIII. alias ep. CLXVI. *Harl.*

r) Epistolam CCIX. integriorem ex codice Bigotiano edidit *Combefisius* tom. II. Basilii recensiti pag. 368. et ex MSS. regis Galliae *Cotelerius* tom. II. monumentor. ecclesiae graecae pag. 92. [ep. XLI. Garn. ex codd. pag. 124.] et pars eorum, quae adnectuntur de Lauso tribuno, legebantur etiam in vulgatis ad calcem epistolae CCVIII. Etiam illam CCIX. quae cum CCVIII. fere eadem, integriorem legi in codice caesareo, notauerat *Lambecius* lib. V. pag. 246. [pag. 519. cod. CCXCI. 3. Kollar. et cod. CCXCII. 6. p. 524.] adde lib. VIII. pag. 485 sq. [p. 1014 sqq. ed. Koll. quem vid. de cod. LIV.]. Epistola CCVI. est inter epistolas Iuliani duodecima. *Fabr.* In edit. Garn. est epist. XXXIX. pag. 122. vbi in nota c. editor, non ergo, ait, ad Basilium scripta haec epistola; sed ad hominem aliae vitae habitum, sub imperatore, quem prae se spernebat Iulianus, expertum, quod de Basilio dici omnino non potest. Atque Garn. in vita Basilii cap. VIII. 1. pag. LX. sq. primum dubitat, num Iuliani epistolae ad Basilium sint genuinae, et Du Pin ac Tillemontii, qui eam epist. a Iuliano scriptam putarunt, coniecturas de tempore, quo exarata videatur, eo argumento, istam ad Basilium haud missam esse, conuellit.

In cod. *Mosquens.* synod. XLI. nr. 9. sunt epistolae *Gregorii Nazianz.* et *Basilii M.* mutuae, cum eiusdem nonnullis aliis, in his duae *Iuliani* et *Basilii* mutuae. Conf. *Matthaei* notit. codd. Mosq. pag. 61. — In cod. *Vindobon.* caesar. CCXCI. nr. 2. indice *Lambecio* comm. V. pag. 518 sq. duae sunt epistolae ad Gregor. Nazianz. sed Kollar. in not. A. alteram, quae incipit: ὁ ἐφικτῶν ἄναξ λέγων τὴν τῶν ὄντων εὕρεσιν, obseruat, scriptam esse a Basilio aduersus Eunomium. Est illa epist. XVI. pag. 95. ed. Garn. inscripta, πρὸς Εὐνόμιον τὸν αἱρετικόν. Atque sic MSS. sex. v. editoris notam a. *Harl.*

piſit et cum ſua verſione ad Ducaeum miſit. Ex editione hac recuſae ad verbum ſunt in graecolatina anni 1658. tomo III. Elias du Pin quando ſcribit [s]), poſtremas Baſilii epiſtolas ab Hoeſchelio verſas eſſe, pro Hoeſchelio Montacutium dicere voluit.

[*Florentiae* in cod. Laur. Med. XX. nr. 15. eſt Baſilii opuſc. *περὶ συνεισάκτων· de ſyniſactis* vel ſubintroductis, (de quibus egit *Muratorius* in diſſ. de iis, adnexa illius anecdotis gr. p. 218.) Inc. *ἀρξώμεθα καὶ ἡμεῖς ἀναλῦσαι ταῖς τῶν ἁγίων Χριστοῦ διδασκάλων εὐχαῖς.* v. *Bandin.* catal. codd. gr. Laur. I. p. 424. Id antea nondum vulgatum *Bandin.* l. c. pag. 459 — 466. gr. fecit publici iuris. In cod. tribuitur quidem Baſilio; num vero reuera ſit eius opus, adfirmare certo non audet. Eſt quoque *de Syniſactis* commentariolus in *Angeli Mariae Bandini* graecae eccleſiae monimentis. Florent. 1762. 8. vol. III. nr. 4.

In ed. Garn. III. pag. 463 ſqq. ſunt inter ſpurias epiſtolas mutuae epiſtolae nr. CCCLXI. vsque ad CCCLXIV. *Apollinarii* et *Baſilii.* Prima incipit: *τῷ δεσπότῃ μου αἰδεσιμωτάτῳ Ἀπολιναρίῳ ὁ Βασίλειος· πρότερον μὲν σοι* etc. atque auctor epiſtolae conſulit Apolinarium de vſiae et ſubſtantiae vocabulis ac de conſubſtantiali, (vt barbare dici ſolet.) Sed epiſtolas iſtas eſſe ſuppoſititias, docet *Garnier* in vita Baſilii cap. 39. ſin. pag. 173. His accedit alia ſimilis fere argumenti, edita et inſcripta:

Epiſtola ad Apollinarem Laodicenum celeberrima de diuina eſſentia, diui *Baſilii* nomine ab *Euſtathio Sebaſteno* toto fere oriente per ſummum ſcelus vulgata, ex cod. MS. bibl. Angelicae gr. et lat. nunc primum in lucem prodit, hiſtorica narratione et animadverſion. illuſtrata. Romae 1796. m. 8. Editor eſt *Leopold Sebaſtiani.* In opere ipſo ſunt multae variorum ſcriptorum eccleſ. et ab initio LXXXVII. Baſilii epiſtolae, quas excipit epiſtola nunc a p. 23 — 29. edita, quam ſequitur hiſtoria diſſenſionum inter S. Baſilium et Euſtathium Sebaſtenum, atque a pag. 39 — fin. animaduerſiones in epiſtolam. In prolegomenis pag. I — LXVIII. orthodoxia patrum eccleſ. ante concilium Nicaenum defenditur. *Harl.*]

Nonnullas latinorum interpretum hallucinationes emendauit, qui nouiſſime epiſtolas Baſilii ordine temporis, quo ſcriptae ſunt, digeſſit vertitque gallice Pariſ. 1693. 12. *lettres de S. Baſile le grand, traduites du Grec, diſpoſées en meilleur ordre, avec des notes et les ſommaires de chaque lettre.* Interpres *Franciſcus de Bellegarde.*

[P] Epiſtola I. [II. Garn. p. 70 ſqq.] ad Nazianzenum de vita in ſolitudine degenda, ex latina *Guil. Budaei* verſione legitur tomo I. eius operum [t]). Eadem graece et latine cum gram-

s) tom. II. bibl. ſcriptorum eccleſ. pag. 199. edit. Amſt.

t) *Italica* verſio in cod. *Veneto* bibl. S. Michael. v. Mittarell. cat. illius bibl. p. 112. — De aliis lat. add. vid. ſupra ad nr. 11. homiliar. — De *anglica* huius epiſt. et aliorum Baſilii opuſc. verſione, a *Tho. Stocker* facta editaque Londini, 1594.

grammatica vocabulorum interpretatione prodiit separatim Parif. 1657. [1647. ap. Maittair. A. T. III. pag. 910.] 8. Extremam partem, (quae in editis desideratur,) ex MS. Caesareo graece dat *Lambecius* III. p. 149. [cod. LXXV. p. 373. ed. Kollar. cuius notam vid. *Harl.*]

Epistola XLIII. [38. Garn. pag. 115. vbi v. not.] a S. Maximo ad Dionyf. Areopag. tom. I. p. 27. citatur vt λόγος Basilii ad fratrem περὶ διαφορᾶς οὐσίας καὶ ὑποστάσεως. Hanc vertit [*Io. Conon.* Patau. 1507. 4. v. *Panzer.* VIII. pag. 223.] et *Beatus Rhenanus* Parif. 1513. Eadem epistola quibusdam locis interpolata legitur tom. II. Nysseni velut ipsius ad Petrum, fratrem. [Vide seq. cap. de Greg. Nyss. de eius Opp. tom. II. nr. 21.]

Epistola LXXX. [189. Garnier. ibique v. not.] legitur inter *Gregorii Nysseni* scripta tom. II. pag. 438. sub titulo *de S. Trinitate ad Eustathium*, cum versione *Laurentii Sifani*. [v. infra de Nyss. l. c. nr. 29.]

Epistolam CCLXXXIX. [98. Garn.] cum versione sua notisque primus graece edidit *Gerh. Vossius* ad calcem Gregorii, thaumaturgi, Mogunt. 1604. 4.

Basilii et Libanii epistolas mutuas, vna cum aliis sex vel septem breuioribus epistolis graece in tironum vsus recudi fecit *H. Stephanus* 1577. 8. inter epistolia, dialogos, oratiunculas et poematia, e variis scriptoribus collecta. *Fabr.* Basilii et Libanii epistolae mutuae, quas magni facit Tillemontius, probatque vt genuinas, maxime dubiae videntur *Garnier.* in vita Basilii cap. XXXIX. p. 172 sq. is tamen illas sparsim edidit, quasdam inter epp. a Basilio in secessu scriptas, quasdam, quum Basil. in presbyterorum cathedra sederet, et alias, postquam episcopus fuerat. Quarum multas p. 452 sqq. dedit. Add. supra, vol. VI. pag. 777. nr. 11. et de codd. pag. 781 sqq. Conf. *Schroeckh* p. 6. sqq. qui Garn. dubitationi de omnium illarum epistol. mutuarum νοθείᾳ quaedam opponit. *Oudin.* l. c. p. 568 sqq. et *Roessler* l. c. qui p. 107 sqq. de epistolis Basilii in genere, et de suppositititiis quoque agunt. — In: τῶν ἑλληνικῶν ἐπιστολῶν ἀνθολογίας, Parif. ex typogr. Steph. Prevosteau, heredis Guil. Morelli, typographi in graecis regii, in clauso Brunello, 1583. 4. sunt nr. 12. et 13. *Libanii* ep. ad Basilium, et *Basilii* ad Olympium. — In *Ioach. Camerarii* collectione epistolarum LXXXVI. [illegible] etc. Tubingae 1540. 8. sunt nonnullae Basilii epistolae. — In

1594. 12. v. *Bruggemann* View etc. pag. 415. — et ibid. de versione *Clem. Barksdale*, Lond. 1675. 8. — *Basilii M.* ad Gregor. Naz. epistola. Eiusdem de ratione vitae solitariae lib. *Petro Mosellano* interpr. Lipf. 1516. 4. Editio lat. *Budaeo* interprete, de vita in solitudine agenda, cum *Budaei* epistolis lat. lib. V. et graecis lib. I. Parif. ap. Io. Bad. Ascensium 1531. fol. de qua ed. vide *Clement* bibl. cur. V. pag. 377. — *Basil.* — Parif. ap. Guil. Morel. 1562. 8. — graece, cum *Budaei* versione. Ibid. ex typogr. Steph. Preuost — in aedibus Io. Bene-nati 1581. 4. — *Plutarch.* de fortuna Romanorum et Alexandri M. — et *Basil. M.* de vita solitaria. Latine, *Budaeo* interprete, Parif. ap. Senant 1505. 4. *Maittaire* II. pag. 172. — *Basilii* et *Greg. Nazianz.* epistolae, nunquam antea editae gr. Haganoae 1528. 8. *Harl.*

In *Matth. Dresseri* Gymnasmatum literaturae libris III. gr. et lat. Lipſ. 1574. 8. ſunt in libro II, *Baſilii M.* tres epiſtolae. *Harl.*

Baſilii epiſtolas quasdam edidit quoque graece *Hieron. Brunellus* S. I. Romae 8. cum aliis aliorum patrum ſelectis ſcriptis et Homiliis.

Epiſtolas ſexaginta ex *Io. Iacobi Beureri* verſione exhibet *Abraham Scultetus* tom. IV. Medullae patrum pag. 253. ſeq. acceperat autem illas Scultetus a Iano Grutero, quemadmodum Beurero graecas ex codicibus Auguſtanis deſcriptas ſuppeditauerat Hoeſchelius. In his legitur etiam epiſtola *ad Apollinarium* *), quam, in editionibus Baſilii haud obuiam, graece deinde et latine cum altera ad Apollinarium et duplici Apollinaris reſponſoria vulgauit *Cotelerius* tom. II. monument. p. 84. Pariſ. 1681. 4. Idem alias duas antea ineditas *ἀνεπιγράφους*, vnamque item *ad Libanium* et *ad Imp. Theodoſium*, vnam eodem loco, in lucem cum verſione ſua extulit. [Vide infra ad nr. XIX.]

[*Garnier* tom. III. pag. 66. edidit ex codd. fragmentum epiſtolae Baſil. ad Theodoram, canonicam, graece cum verſione latina. Illam epiſtolam integram, at ex latina incerti cuiusdam veteris interpretatione, rudi quidem, ſed fida, (vtpote quum totidem paene verbis expreſſa auctoris ſenſum exactiſſime reddat, adeoque deperditi graeci textus defectum maxima ex parte ſuppleat,) ex cod. membr. circ. ſaec. XIII. bibl. Monach. congregat. Caſinenſis Florent. (qui codex eiusdem *Baſilii aſcetica* plura complectitur, ab eodem interprete latine verſa,) primum in lucem protulit *Petr. Aloyſius Galletius*, eiusdem congregationis abbas, in (Amadutii) anecdotis litterar. vol. I. Romae 1773. 8. pag. 27 ſqq. Idem praemiſit graecum textum prioris, quae iam innotuerat, partis, cum lat. verſione. In cod. *Taurin.* XCI. fol. 268. eſt epiſtola ad Theodoram, canonicam: in edit. Benedictin. ep. CLXXIII. v. cat. codd. gr. Taur. p. 183. *Harl.*

[P] Epiſtolam Baſilii CCLVII. laudat Nicephorus Gregoras libro XX. hiſt. p. 620.

Haec de Baſilii epiſtolis, quibus *ὐδὲν ἄμεινον nihil praeſtantius* reperiri ait Suidas, quasque tanquam *κανόνας* et normam *τῦ Ἐπιςολιμαίȣ χαρακτῆρος* commendat Photius cod. CXLIII. et epiſtola CCVII. *Fabr.* —

Codd. aliquot notitiam ſubiungam; et plures epiſtolarum codd. inter eos, quos ſuper laudavi, reperiuntur. De cod. *Auguſtano* Vind. in quo ſunt epiſt. CCCXLVIII. v. *Reiſer.* indic. MSSt. bibl. Auguſt. p. 16 — 20. — Ibid. pag. 89. *Baſilii M.* epiſtola ad quemdam Gregorium, addita nota, ab aliis illam adſcribi Gregorio, Nazianzeno. — *Vindobonae* in cod. caeſ. LXIV. nr. 21. ſunt epp. XXXIV. quas recenſuit *Lambec.* comm. III. p. 300 ſqq. et *Kollarius* adnotat, epiſtolam ſeptimam in hoc et quatuor aliis codd. caeſ. inſcribi Γ*ρηγορίῳ πρεσβυτέρῳ*, non, vt in ed. Baſilii Opp. Benedictina tom. III. pag.

*) Ad Apollinarium ſcripſiſſe ſe non diffitetur Baſilius, Laicus ad Laicum. Vide infra indicem eorum, ad quos Baſilius ſcripſit, in *Euſtathio. Fabr.* In *Harduini* collect. concilior. tom. III. inter acta concilii CPolitani a. 553. in collatione V. eſt Baſilii ad Patrophilum, Aegearum epiſc., in qua Apollinario ſcripſiſſe ſe non diffitetur. *Harl.*

pag. 149. ep. LVI. ex codd. Harlei. et tribus aliis it. ex editt. [illegible] sed editor in nota obseruat, in sex codd. et in tribus ad marginem legi Γρηγορίῳ. (Add. Lambec. IV. pag. 481 sq. de cod. LXXIX. in quo nr. 12. eadem legitur epistola.) — In eodem cod. LXIV. (in quo alia multa sunt Basilii opp.) nr. 28. (Lamb. III. p. 298.) epist. responsoria ad Optimum, episcopum. — In cod. LXIII. nr. 4. epistolae XXI. Basilii M. Gregorii Nazianz. Antipatri, praesidis, et Iuliani. (Lamb. ibid. p. 290 sqq.) — In cod. LXVII. praeter multas homilias atque epp. Basilii, nr. XXI. *encomium in Meletium* sub nomine *Basilii*; sed vide infra ad nr. XXX. et *Lambec*. III. p. 331. — nr. autem XL. *Basilii* epist. ad Simpliciam de ipsius eunuchis, et *Lambec*. p. 336 sqq. excerpsit argumentum huius epistolae praemissum scituque dignum, sed omissum quoque in ed. Benedictin. atque locum memorabilem contra Eunuchos. — cod. LXXV. continet CCLVIII. epistolas cum XII. epp. *Libanii* ad Basilium; de quibus multus est *Lambec*. III. p. 358—372. et varios errores edit. gr. lat. Paris. corrigit. — in cod. CCXCI. nr. 1. epistola, non, ad Gregorium Naz. vt in cod. proditur, sed aduersus Eunomium, ac nr. 3. *Iuliani* ep. ad Basilium, huiusque integra responsio: de quibus v. *Lambec*. atque *Kollar*. V. p. 518 sqq. — *Venetiis* in bibl. *Marc*. cod. LXI. epp. CCLXXIV. „omnes, ait Zanetti p. 42. cat. codd. gr. Marc. in edit. nouissima monachorum S. Bened. praeter eam, quae posita est sub numero CCLXXIV. hoc titulo: πρὸς ἀσθενοῦντα [illegible], *consolatoria ad infirmum*: incipit: ὁ βίος τῶν ἀνθρώπων βραχύς. Habetur et in cod. LIV.“ — cod. LXXV. epist. ad Simpliciam, haereticam. — cod. LXXIX. epistolae CCCXXXVIII. et *Iuliani* epistola, inc. τὸ ἔμφυτον, cum Basilii responsione. — cod. CXXXIX. epist. vna ad Iulianum, et ep. ad Simpliciam; — cod. DLXXV. *Basilii* et *Nazianz*. epistolae XXXVIII. v. catal. codd. Marc. p. 52. 55. 80. et 302. — Inter codd. *Thom. Gale* in cat. codd. Angliae II. pag. 188. nr. 5945. memoratur *Basilii M.* epistola nondum edita; sed nec principium illius nec vlla alia notitia additur; an illa, quae infra nr. XXXII. memoratur? — *Florentiae* in bibl. Medic. Laurent. in cod. XX. plut. 9. sunt varia Basilii opera, in his nr. 15. epp. ad Chilonem, ad Gregorium, theologum, et ad Theodoram; canonicam, tum nr. 16. epist. ad Amphilochium, (ad quem plures sunt epistolae in variis codd. v. indicem ad illum cat. voc. *Basilius*) Conf. *Bandin*. cat. codd. gr. Laur. I. pag. 424. — In cod. VIII. plut. 4. XL. homiliae et IV. epp. — in cod. IX. exstant XLVII. homiliae, X. epp. et liber de virginitate. — in cod. XII. nr. 18. XXV. epistolae. — in cod. XIV. nr. 2. CCCXLIV. v. *Bandin*. I. pag. 525. 528. 535. 539. In tom. II. in cod. VII. nr. 29. plut. 57. initio erant epist. CCLXXIII. sed quaedam exciderunt, notante *Bandin*. p. 347. — in cod. XXXIV. nr. 19. epist. *Basilii* ad *Libanium* et huius responsio. — in cod. XVI. nr. 3. epist. XXIV. et in cod. XXX. nr. 7. plut. 59. ep. XXIII. mutuae Basilii ac Libanii. v. pag. 454. et 551. — add. codd. *Taurin*. XCI. — CV. — CLXVI. — CLXXIX. in cat. codd. gr. p. 183. 196. 252. 266. — Epistola ad Gregor. praecepta vitae religiosae et perfectae, e graeco in italicum sermonem translata, et edita Brixiae 1733. 12. v. *Paitoni* biblioth. etc. I. p. 148. — Ep. ad. Gregor. Nazianz. anglice vers. per *Rich. Scherrie*. Lond. sine a. nota. 8. vide *Brüggemann* View etc. p. 412. qui ibid. versiones anglicas aliorum Basilii opusculorum refert. — *Garnier* inter spurias epp. recepit quoque pag. 462 sqq. mutuas Libanii

Basilii epiſtolas et p. 362. ex Baſilii epiſtola ad Iulianum, apoſtatam, de S. Trinitate etc. tum mutuas Apollinarii Baſiliique epp. denique ep. ad Theodoſium, de quibus infra ad nr. XIX. agemus.

Epiſtolas ſequuntur in appendice p. 468 ſqq. praemiſſo monito Ἠθικοὶ λόγοι ΚΔ'. etc. qui ad tom. II. in edit. gr. lat. a. 1618. in appendice primo loco ponuntur: de quibus *Fabric.* in vet. edit. nr. XI. haec, quae ſequuntur, litteris conſignauit. *Harl.*

[XI.] *Sermones* XXIV. *morales*, [in append. tom. II. edit. gr. lat. 1618.] a Simeone, magiſtro et logotheta, excerpti ex Baſilii ſcriptis, et centonis in morem compoſiti λόγοι κδ' ἐκλεχθέντες διὰ Συμεὼν τοῦ Μαγίστρου καὶ Λογοθέτου ἐκ πασῶν τῶν πραγματειῶν τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου etc. Simeon ille magiſter, qui etiam metaphraſtes vulgo audit, clarus fuit ſub ſaeculi decimi initium. Loca Baſilii, e quibus ſermones hi contexti ſunt, in marginibus adnotantur.

1. Περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας. *De virtute et vitio.* Incipit: ὁ μὲν Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

2. Περὶ διδαχῆς καὶ νουθεσίας. *De doctrina et admonitione.* Incipit: οἱ ἐπὶ νοσοκόμοις.

3. Περὶ ἀγάπης τῆς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον. *De amore erga Deum et proximum.* Incipit: τὰς τῶν βοτανῶν.

4. Περὶ ἐλεημοσύνης. *De miſericordia et benignitate.* Incipit: εἰ θαυμάζεις τὰ χρήματα.

5. Περὶ πλούτου καὶ πενίας. *De divitiis et paupertate.* Incipit: τὰ φρέατα ἐξαντλούμενα.

6. Περὶ πλεονεξίας. *De avaritia.* Incipit: ὅταν εἰς οἰκίαν ἀνδρός.

7. Περὶ ἁμαρτίας. *De peccato.* Incipit: πολὺν ἀγαπητοί.

8. Περὶ μετανοίας. *De poenitentia.* Incipit: διττός μοι φόβος ἐνέσκηψε.

9. Περὶ προσευχῆς. *De precatione.* Incipit: χρὴ τὴν προσευχήν. Hic ſermo cum *Nicolai Glaſeri* verſione, iunctus duobus libris Chryſoſtomi de modo orandi Deum, prodiit in eiusdem Glaſeri Cynoſura pietatis et morum graeco latina, Gieſſae 1609. 8.

10. Περὶ νηστείας. *De ieiunio.* Incipit: στρατηγοὶ μὲν εἰς παράταξιν.

11. Περὶ θανάτου. *De morte.* Incipit: ὢ τοῦ θαύματος, ἀγαπητοί. Hanc ex MSS. Vaticanis vertit et latine inter opera Ephraimi Syri edidit *Gerh. Voſſius* tom. I. p. 200.

[P] 12. Περὶ λύπης καὶ ἀθυμίας. *De moerore et triſtitia.* Incipit: ὅταν ἴδω καὶ τὸν κακὸν εὐοδούμενον.

13. Περὶ ὑπομονῆς καὶ μακροθυμίας. *De patientia et tolerantia.* Incipit: μηδεὶς ἐξ ὧν ἔπαθε.

14. Περὶ

14. Περὶ μελλούσης κρίσεως. *De futuro iudicio.* Incipit: [illegible]. Hunc quoque sermonem latine a se versum exhibet Gerh. Vossius tom. I. operum Ephraemi Syri p. 241.

15. Περὶ ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας. *De principatu et potestate.* Incipit: καλὸν ἀεὶ, τὸ χεῖρον ὑπὸ τοῦ κρείττονος ἄγεσθαι.

16. Περὶ γαστριμαργίας καὶ μέθης. *De ingluuie et ebrietate.* Incipit: μονότροπος ὁ τοῦ Χριστιανισμοῦ βίος.

17. Περὶ ὀργῆς καὶ ἔχθρας. *De ira et odio.* Incipit: [illegible] Χριστιανοῦ.

18. Περὶ φθόνου καὶ βασκανίας. *De liuore et inuidia.* Incipit: [illegible] τὴν ἄνοιαν.

19. Περὶ σωφροσύνης καὶ ἀκολασίας. *De temperantia et incontinentia.* Incipit: ὁ τῶν Μακεδόνων Ἀλέξανδρος.

20. Περὶ ταπεινοφροσύνης καὶ κενοδοξίας. *De humilitate et vana gloria.* Incipit: ἀμήχανον τὸν μὴ καταδεξάμενον.

21. Περὶ εὐτυχίας καὶ δυστυχίας καὶ φρονήσεως. *De felicitate et infortunio, tum etiam de prudentia.* Incipit: ὅτε τὰ δεξιά.

22. Περὶ προνοίας. *De prouidentia.* Incipit: τοῦ ἐν τῷ προστάγματι.

23. Περὶ ψυχῆς. *De anima.* Incipit: πολὺ τῶν πάλαι σπουδή.

24. Περὶ τιμῆς γονέων, καὶ γήρως, καὶ νεότητος. *De honore, quo afficiendi sunt parentes, de senectute et iuuentute.* Incipit: [illegible].

Prodierunt hi sermones primum graece e bibl. regis christianissimi, Paris. apud Guil. Morellum 1556. 8. Hinc a *Simone Mailleo*, archiepiscopo Turonensi, translati in latinum sermonem, ibid. 1558. 8. Postea vtraque lingua cum noua interpretatione *Stanislai Ilouii*, Francof. 1598. et 1611. 8. Simonis a Maille interpretatio latina seruata est in graeco latinis operum Basilii editionibus. Ex his ethicis, suspicor, esse homilias nouem breuiores, quas a *Francisco Vergara* versas esse latine narrat Nicolaus Antonius in bibl. Hispana. *Fabr.* Sunt in decem codd. bibl. publ. *Paris.*

Vltimum locum in tomo III. ed. Garn. occupat περὶ τῆς ἐν παρθενίᾳ ἀληθοῦς ἀφθορίας πρὸς Λητόϊον ἐπίσκοπον Μελιτηνῆς *). *Liber de vera virginitatis integritate ad Letoium, Melitinensem episcopum.* Incipit: οἱ μὲν πολλοὶ τῶν τὸν νυμφίον etc. In ed. *Paris.* a. 1618. tom. I. et a *Fabricio* in vet. ed. in recensione illius tomi nr. V. inter genuina recipitur Basilii opera. Atque *Fabricius* haec, quae sequuntur, de illo libro notauit. Vertit *Ambrosius Camaldulensis*, Venet. 1530. 8. Licet vero *Dorscheus* noster in in-

*) Vulgo legitur Μελίτης, sed Garnier. side codd. correxit Μελιτηνῆς.

dice iniquitatis pag. 273 sq. et ex ipsis etiam rom. ecclesiae addictis Natalis Alexander et alii libell. de virginitate Basilii esse negent: tamen illi vindicat hoc scriptum, a Suida etiam memoratum, Combefisius testimonio *Nazianzeni*, qui orat. XX. de Basilio pag. 358. τὰ ἔγγραφα ipsius de virginibus διατάγματα commemorat. Letoius ille laudatur a *Theodorito* IV. 11. Hist." Hactenus Fabricius. At enim *Garnier*. qui in praeuio monito illum librum spurium esse demonstrat ex stili dissimilitudine et imaginibus indecoris, atque quoniam Letoius ille, cui nuncupatus est liber, pluribus post Basilii mortem annis ad dignitatem episcopi Melitinensis peruenit, primum Suidam nihil moratur; deinde Nazianzeni testimonium, quod graue videtur, et quo Combefisius ac Du Pin ad librum Basilio vnice adserendum, nituntur, non de nostro intelligit libro. „Sed, ait, quum Gregorius Basilii scripta laudat, quibus virginitatem vere colere docebat, *regulas* indicat, quae nihil prorsus habent, quod non ad optimam excolendae virginitatis rationem pertineat. Atque etiamsi constaret, Basilium singulari opera de virginitate scripsisse: verum illud opus desiderandum esset; minime vero illud, quod in manibus habemus, adfingi ei in tam manifesta stili dissimilitudine ac temporum discrepantia deberet." Opus tamen, ab antiquitate commendatum, concedit, scriptum esse quarto saeculo, eidemque Letoio nuncupatum Melitinensi, ad quem etiam Gregorii Nysseni exstat epistola canonica. Garnierio adsentitur *Schroeckh* l. c. pag. 205. sed multo copiosius persequitur idem argumentum *Oudin*. l. c. pag. 553 sqq. qui primum nominat Bellarminum, Labbeum, Du Pin, Caneumque, qui id opus censent legitimum esse Basilii foetum; dein vero multas rationes, quibus motus *Godefr. Hermantius* in vita Basilii et Gregorii Nazianz. gallice scripta, id abnegauit Basilio, refert, probatque et ornat. — Exstat in cod. *Naniano* Venet. CXXIII. nr. 15. de quo v. cat. codd. gr. Nan. p. 256 sq. et in codd. Bauar. *Monach.* XXXII. LXXXIX. et XCIII. v. cat. codd. gr. Bau. p. 8. 34. et 35. — *Dresdae* in bibl. elect. est cod. *latin*. qui continet *Athanasii* et *Basilii* opp. in his Basilii de militia monachali ad quemdam discipulum suum; de laudibus vitae solitariae; ad Letoium de vera integritate virginitatis et quasdam epp. ad Amphilochium, ad Terentium et alias; de studio gentilium litterar. lib. et Rufini in librum homil. Basilii praefationem cum VIII. homiliis. v. *Goetz*. memor. bibl. Dresd. tom. I. coll. 4. p. 363 sqq.

Haec sunt opera et genuina et dubia spuriaque, quae continentur in edit. Garn. — Benedictinorum. Agmen claudunt addenda atque emendanda ad tria volumina; tum selectae Frontonis Ducaei notae in librum de Spiritu S. denique indices.

Ne quid autem eorum, quae Fabric. in vet. ed. adhuc scripserat, in hac ed. desideretur: reliqua hic subiciam, omissis iis, quae iam in superioris Garnerianae edit. recensione reddideram. In appendice igitur ad tom. II. edit. gr. lat. a. 1618. et apud Fabric. olim, nr. XII. sqq. adhuc reperiuntur:

c H

XII. Περὶ γραμματικῆς γυμνασίας. *De grammatica exercitatione.* Incipit: Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ — — — et δεῖ σε γινώσκειν ὦ παιδίον. p. 171. Vertit *Gilbertus Cognatus*, Nozorenus. De huius libelli editionibus [P] dixi tomo sexto huius bibliothecae pag. 319. et

et 322. vbi monui etiam, verum auctorem non esse S. Basilium, sed *Manuelem Moschopulum* longe recentiorem scriptorem, qui circa saeculi XIV. finem claruit. *Fabr.* Conf. *Henr. Vales.* de critica, lib. I. cap. 25. pag. 173 sq. — In *Gilberti Cognati* (Cousin) *Nozoreni* operibus, Basil. 1542. fol. tom. I. nr. 1. vi *Baumgarten.* Nachricht von merkwürd. Büchern. tom. X. p. 48 sqq.

Quae sequuntur nr. XIII. *de consolatione in aduersis:* nr. XIV. *de laude solitariae vitae* et XV. *Admonitio ad filium spiritalem*, et *Garnier* tom. II. inter spuria reposuerat, item nr. XVI. *Gennadii diss. epistolica* atque XVII. *Frontonis Ducaei notae*, iam supra suis locis explicita sunt. *Harl.*

VII. *Scripta S. Basilii, vel quae sub eius nomine feruntur, sed quae in editionibus graecolatinis non exstant.*

[XVIII. *Homilia tertia de ieiunio,*] [edita a *Garnerio* in tom. II. inter spuria Basilii scripta, et ego de illa ad nr. 2. spuriorum illorum dixi. *Harl.*]

Homilia in prouerbiorum VI. 4. edita graece et latine a *Cotelerio* in tom. I. monumentor. ecclesiae graecae p. 28 — 37. Incipit: ὁ λυπῶ με ἐπέρχεται τῶν συνελθόντων. Hanc quoque [vt superiorem] ante Cotelerium verterat, latineque ediderat *Franciscus Combefisius* in ecclesiaste graeco, qui loca quaedam illius illustrat tom. I. Basilii recensiti p. 91.

XIX. Ad *Apollinarium epistolae* duae, vnaque ad Libanium: ad Theodosium, imp., vna, et duae commendatitiae ad incertum, graece et latine editae ab eodem *Cotelerio* tom. II. monumentor. pag. 84 seq. vna cum Apollinarii binis, totidemque Libanii ad Basilium epistolis et vna ad eumdem Amphilochii. Paris. 1681. 4. Epistolas mutuas Apollinarii et Basilii ab Arianis vel Apollinaristis confictas esse, non diffitetur ipse Cotelerius, quem, si placet, vide pag. 553. Illi vero ad Theodosium hanc notam additam in MS. reperisse idem p. 553. monet: ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ὅτι ἀπὸ τῶν νοημάτων ὅτι ἀπὸ τῆς φράσεως [illegible] τοῦ μεγάλου Βασιλείου. *Fabr.* — *Garn.* III. p. 463. v. supra vbi nr. X. de epistolis agebatur, ad finem notata, vbi quoque *Basilii ep. ad Apollinarem, Laodicenum,* supposititia adlata est. — Epistola ad Theodosium, imp., ap. *Garn.* III. p. 466 sq. inter spurias ex Cotelerii monum. eccl. graecae tom. II. p. 97. Atque in margine notatur, alias legi tantum τῷ βασιλεῖ. *Tillemontio* quidem videtur haec epistola iuuenem et rhetorem non dedecuisse, isque Theodosium, cui inscripta est epistola, non magnum illum imperatorem intelligit, sed praesidem aliquem Cappadociae. At in nota animaduertit editor Benedict. in ed. Garn. totam epistolam Basilii stilo atque ingenio repugnare, et alias adducit rationes graues, quibus impugnatur Tillemontii iudicium et, litteram esse adulterinam, demonstratur. *Harl.*

XX. *Rationes syllogisticae contra Arianos, quod filius sit Deus,* prodiere tomo V. lectionum antiquarum *Henr. Canisii* pag. 166. 171. w) sed latine tantum, interprete *Francisco Tur-*

w) Sec. vet. ed. Ingolstad. a. 1601 — 1604. sed in *Basnagii* repetita mutataque et aucta ed. inscripta: Thesaurus monumentorum ecclesiast. et historicorum etc. vol. I. Amstel. 1725. fol. in. 6. pag. 169 — 171. *Harl.*

tiano, S. l. Ingolstad. 1604. 4. Incip. *Si filius est natura Deus*, *et pater est natura Deus*, *non est alius Deus filius*. *Fabr*. In schol. ad Euthym. Zigabenum citatur ὁ ἱερὸς καὶ μέγας Βασίλειος ἐν τοῖς συλλογισμοῖς, atque cl. *Matthaei* praef. ad *Euth. Zigab.* comment. in IV. euangelia, tom. I. p. 19. not. 9. suspicatur, intelligi librum, *rationes syllogist*. etc. *Harl.*

[P] XXI. *Philocalia* e scriptis Origenis concinnata a Basilio et Nazianzeno, vt dixi lib. V. cap. 1. [pag. 221 sq. vol. VII.] *Fabr*. Codd. in vol. VII. cit. memoratis add. cod. *Augustan*. Vindel. secundum *Reiseri* indicem MSSt. bibl. August. p. 38. nr. 49. et *Medic. Laurent*. XV. plut. 4. in quo quaestiones in duo libros partitae sunt; primi libri quaestiones sunt XXI. secundi autem XII. adnotantur quoque suis locis varia Origenis opera, e quibus auctoritates ad soluendas quaestiones sumtae sunt. v. plura in *Bandini* cat. codd. gr. Taur. I. pag. 540. In ed. Tarini vnico tantum libro, in XXVI. capp. distributo, continetur Philocalia. *Tarini* ed. quam in manibus habeo, inscripta est: *Origenis Adamantii Philocalia*, de obscuris S. Scripturae locis, a S. S. P. P. *Basilio M.* et *Gregorio*, theologo, ex variis *Origenis* commentariis excerpta. — Omnia nunc primum graece edita ex bibl. regia, opera et studio *Io. Tarini*, Andegaui, qui et latina fecit et notis illustrauit. Lutet. Paris. ap. Sebast. Cramoisy, 1624. 4. Additi sunt libri *Zachariae Scholastici* de mundi opificio contra philosophos disput. *Anastasii, presbyteri*, de hominis ad imaginem dei creatione liber et celebres opiniones de anima. — Edit. *Tarini* Paris. 1618. 4. exstat in cat. bibl. Leidensis pag. 62. *Harl.*

[XXII. Λόγος εἰς τὴν ὑποτύπωσιν τῆς ἀσκήσεως.] In Garn. ed. II. pag. 623. v. supra nr. 9. *Harl.*

XXIII. Basilii et Nazianzeni *Expositio fidei*, edita latine a *Canisio* tom. V. Antiquar. lect. p. 177-180 *). Incipit: *Credo in Patrem et Filium et Spiritum S. Trinitatem homousion.*

XXIV. Ἔκθεσις πίστεως ἐν συντόμῳ. *Expositio fidei in compendio.* Quaestionibus et responsionibus. Edita graece et latine a *Stephano le Moyne* in Variis sacris tom. I. p. 147-149. Incipit: πόσας φύσεις ὁμολογεῖς ἐπὶ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ ἀκτίστου τριάδος;

[XXV. Θεία λειτουργία.]

[XXVI. Basilidin — ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς λειτουργίας.] Apud *Garn*. II. p. 672 sqq. et quae Fabric. de duobus hisce opp. scripserat, iam supra ad nr. 11. tom. II. Garn. inter spuria recepi. *Harl.*

[P] XXVII. *Scholia in Psalmos centum et quinquaginta.* Graece nondum prodierunt, quod sciam, sed in latinis editionibus, (nam in graecolatinis [et Garner.] sunt omissa) exstant e versione *Wolfgangi Musculi.* Non Basilium habere auctorem, sed ex Basilio, Chrysostomo

*) Edit. Ingol. Sed in *Basnagii* Thesauro monum. eccl. tom. I. nr. 8. p. 188. In indice cod. Antonii Eparchi nr. LXI. Basilii breuis expositio fidei et quaedam contra feminas add. nr. XXXIII. v. infra, vol. X. p. 481. et 484. ed. vet. *Harl.*

sostomo ac Theodoreto esse collecta, iam multi post Possevinum obseruarunt. *Commentum Lucumonis, qui sub nomine Basilii mundo illusit*, vocat [P] *Rich. Montacutius* pag. 83. adparatus ad Origines ecclesiasticas.

XXVIII. Basilii M. *supplicationes in S. Pentecosten*, memorat Gabriel Philadelphiensis, apud *Allatium* cap. 13. de purgatorio p. 93. *Precationem* aliam Basilii graece MS. e codice VIII. Barocciano bibl. Bodlei. edidit *Henricus Hammondus* in catechismo practico, addita anglica versione. Oxon. 1662. 8. (quae septima est editio) p. 279. et tomo I. opp. Lond. 1684. fol. Et in germanica catechismi illius versione Francof. 1696. 8. *** lin. 4. Eam quoniam breuis est atque christiano doctore digna, hoc loco cum versione mea latina adscribam.

Ἀνεξίκακε βασιλεῦ καὶ ἀΐδιε, ὁ διὰ τὴν ἐκ ξύλου κατάκρισιν ἐπὶ ξύλου ἀρθεὶς, καὶ τοῖς ἀκολουθεῖν σου τοῖς ἴχνεσιν αἱρουμένοις μακροθυμίας σαυτὸν ὑπόδειγμα παρασχόμενος, ὃς ὑπὲρ τῶν σταυρούντων σε θεομάχων ἔντευξιν προσήγαγες τῷ συνανάρχῳ γεννήτορι αὐτός· Φιλάνθρωπε Κύριε, καὶ οἷς δι' ἀπεχθείας ἐσμὲν ἢ ἐπιβουλεύουσιν, ἢ λοιδορουμένοις, ἢ ἐπηρεάζουσιν, ἢ βασκαίνουσιν, ἢ καθ' οἷον δή τινα τρόπον ἐξ ἐπιβουλῆς καὶ ἐπηρείας τοῦ φιλαπεχθήμονος δαίμονος μισοῦσι καὶ ἀποστρεφομένοις, συγχώρησον τὸ τῆς εἰς ἡμᾶς παροινίας πλημμέλημα. μετάβαλε τὰς γνώμας αὐτῶν ἐκ κακοηθείας εἰς ἐπιείκειαν. Ἔμβαλε ταῖς καρδίαις αὐτῶν ἄδολον ἀγάπην καὶ ἀνυπόκριτον· σύνδησον ἡμῖν αὐτοὺς ἐν ἀῤῥήκτοις δεσμοῖς εὐνοίας πνευματικῆς· καὶ τῆς ἀκηράτου σου ζωῆς, οἷς οἶδας λόγοις, κοινωνοὺς ἀποτέλεσον· τοὺς δὲ ἀγαπῶντας ἡμᾶς, ἢ καὶ εἰς τὰς σωματικὰς χρείας διὰ τὸ σὸν διακονοῦντας ἅγιον ὄνομα, ταῖς πλουσίαις σου δωρεαῖς ἀντάμειψαι, καὶ τῆς λήξεως τῶν πιστῶν καὶ φρονίμων οἰκονόμων ἀξίωσον. Καὶ τοῖς τῆς ἀσθενείας ἡμῶν ἐν ἀγαθῇ διαθέσει μεμνημένοις, ἢ καὶ ὑπερευχομένοις, δαψιλῆ τὴν χάριν σου ἐπιβράβευσον· τοῖς ἐντειλαμένοις τῇ ἡμετέρᾳ ταλαιπώρῳ ἀναξιότητι ὑπὲρ αὐτῶν εὔχεσθαι, τὰ ὠφέλιμα χάρισαι, καὶ τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα παράσχε, καὶ πλουσίως τὰ ἐλέη σου καὶ τοὺς οἰκτιρμοὺς αὐτοῖς ἐξαπο-

Malorum tolerator et sempiterne rex, qui in lignum sustulisti condemnationem, quae per lignum nata erat, atque Te ipsum longanimitatis praebuisti exemplum iis, qui vestigia tua sectanda eligunt; tu qui pro DEI hostibus in crucem Te agentibus intercessionem obtulisti ipse coaeterno Patri; hominum amator, Domine, ignosce illis, quibus exosi sumus, quique insidiantur nobis, nos calumniantur, illudunt, aut nobis inuident, aut quocumque modo ex insidiis et contumelia daemonis, odio gaudentis, nos oderunt et auersantur, ignosce illis stoliditatis in nos suae peccatum, muta animos ipsorum, et ex malitia ad moderationem traducito. Cordibus ipsorum inspira charitatem, alienam ab omni dolo ac simulatione. Constringe nobis illos indissolubilibus beneuolentiae spiritalis vinculis, et [P] notis Tibi rationibus eos vitae tuae purae ac sincerae participes perfice. His vero, qui nos amant aut corporalibus necessitatibus propter sanctum nomen Tuum ministrant, opulenta dona Tua repende, et sorte ac praemio dignare illos fidelium ac prudentium oeconomorum. Illos quoque, qui bono animo, infirmitatis nostrae memores, pro nobis orant, larga gratia tua remunerare. Quique miseris nobis et indignis iniunxerunt vt pro illis oraremus, his, quae e re ipsorum sunt, benigne largitor, praebe, quae salutis

ἐξαποστεῖλον. Πάντας, εὔσπλαγχνε, τοὺς ἐπὶ σοὶ πεποιθότας ἐλέησον, πάντας εἰς τὴν θείαν σου ἀγάπην ἕλκυσον. Πρόστηθι πάντων, καὶ ἀντιλαβοῦ, σὺν ἡμῖν τοῖς ἁμαρτωλοῖς καὶ ἀχρείοις δούλοις σου, καὶ τῆς σῆς βασιλείας κληρονόμους ἀπέργασαι. Σὸν γάρ ἐστι τὸ ἐλεεῖν καὶ σώζειν ἡμᾶς, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὅτι σοῦ ἐστι τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας, Ἀμήν.

fac, effusis Te orare, et diuitem misericordiam, ac locupletes miserationes tuas ad illos demitte. Miserere omnium, misericors Domine, qui Tibi confidunt: omnes ad diuinum amorem Tuum attrahe. Tuere omnes ac defende et suscipe, nosque peccatores et inutiles seruos tuos, ac regni Tui heredes redde. Tuum enim est misereri, nosque saluare, o Deus noster, quoniam tua est potentia, in saecula. Amen.

A *Ioach. Camerario* edita est: Disputatio de piis et catholicis atque orthodoxis precibus et inuocatione numinis diuini: et expositae formulae harum, tam de sacris, quam aliorum usurpatione descriptae graece et lat. accesserunt definitiones praecipuarum rerum, quarum mentio in hac disputatione fit. Argentor. 1560. 8. In hoc op. reperiuntur p. 71 — 92. Preces S. S. *Chrysostomi, Basilii, Gregorii Nazianz., Io. Damasceni* et aliorum, graece descriptae ex libello precationum, quo graecae ecclesiae vtuntur, et Camerarius adpellat *Μηναῖον*.

Fabricius in vet. ed. alia quaedam subiunxerat gr. cum versione latina, quae graece descripserat I. Christph. Wolfius, quum in Anglia versaretur, ex codd. bibl. Bodleianae. Sunt autem

1) *Basilii* precatio dicta ante S. communionem corporis dominici, ex *Nicetae Choniatae* thesauro orthodoxae fidei: cod. Bodlei. MLXXXI.

2) *Basilii* precatio et exorcismus super homine vexato ab impuris spiritibus, ex cod. Barocc. VIII. in quo et Epiphanii et aliorum SS. patrum adiurationes eiusmodi leguntur. Precationem sequitur *exorcismi* formula. Aliae exorcismi formulae reperiuntur in *Goari* Euchologio p. 335 sq. — In cod. regio *Matrit*. CV. nr. 66. exstat ἀφορκισμὸς τοῦ — Βασιλείου κατὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων' *Basilii exorcismus aduersus spiritus immundos.* Inc. ὁ Θεὸς τῶν θεῶν' etc. Atque *Iriarte* in cat. codd. gr. Matrit. pag. 421. sq. adnotat, hunc Basilii exorcismum et *Fabricium* VIII. pag. 95. vet. ed. et *Goarum* Euchologii pag. 729. gr. ac lat. publicasse, at textum Matrit. ab vtroque excuso bene multis variis lectionibus dissentire; se, rogante Franc. de Boiar, confecisse versionem lat. et hanc subiectam esse edito opusculo: *S. Basilii Regulae.* In eod. codice occurrunt quoque plures partim a Goaro libr. cit. editi, partim nondum euulgati similes exorcismi atque precationes Chrysostomi, Gregorii, thaumaturgi, Epiphanii, Gregorii Nazianz., Salomonis et aliorum anonymorum, de quibus multus est *Iriart*. — *Precatio Basilii* quaedam est *Vindobon.* in cod. caesar. XIX. v. *Lambec.* III. p. 95.

Quaestiones *Eunomii* et *Apollinaris* cum responsionibus *S. Basilii* ex cod. Cromwell. CXII. pag. 579. Sed quoniam nr. 2. sq. *exorcismus* alibi occurrit, eum hic omisi, nr. autem 1. et 3. in supplementa, si placebit, coniiciam. *Harl.*]

XXIX. *Poenitentiale* siue ἐπιτίμιον εἰς τὰς παραπίπτοντας καὶ ἁμαρτάνοντας. Incipit: ἡ προβολὴ τῦ λογισμῦ ἀναμάρτητος. MS. in bibl. Caesarea. Vide *Lambecium* III. pag. 100. *Fabr.* In cod. LIX. nr. 14. p. 265. ed. Kollar. qui in nota obseruat, diuersum esse hoc epitimion ab illis, quae in Garnieri edit. edita sunt tom. II. p. 526. In hoc autem Kollar. ne vmbram quidem Basilii videt. *Harl.*

XXX. Ἐγκώμιον εἰς Μελέτιον Ἐπίσκοπον. *Encomium funebre Meletii episcopi Antiocheni*, a. C. 381. defuncti. Incipit: Ηὔξησεν ἡμῖν τὸν ἀριθμὸν τῶν Ἀποστόλων. In codicibus quibusdam MSS. Basilio tribuitur, vt illo, qui est in bibl. Caesarea apud *Lambecium* y) III. p. 129. sed qui *Gregorio Nysseno* illud testimoniis Socratis V. 9. Sozomeni VII. 10. Nicephori XI. 29. et martyrologii Rom. 12. Febr. recte vindicat. Legitur etiam inter *Nysseni* Opera tom. II. p. 119. licet Meletium Basilius etiam in epistolis non vno loco laudet et contra inimicos causam eius tueatur.

XXXI. Ex *homilia commemorationis B. Mariae virginis*, cuius exemplar in insula Rhodo descriptum habuit Gilbertus Gaulminus, loca arabice et latine adfert *Abraham Ecchellensis* in Eutychio vindicato, Rom. 1661. 4. p. 226. 246.

XXXII. Caueus testatur, apud Tho. Galeum fuisse mstas *responsiones* Basilii *ad Eubulum: epistolam* breuem *ad Optatum* quemdam et excerptum *ex epistola ad Neapolitanos*, (puto legendum *ad Nicopolitanos*,) cum scholiis.

XXXIII. Περὶ φωτίσματος. *De illuminatione siue baptismo.* Incipit: ἤδη μακαριότητος ὀσμὴ πρὸς ὑμᾶς. Sub Basilii nomine exstat in variis codicibus MSS. vti duobus bibl. regiae Paris. teste *Cotelerio* ad Clementis recognitiones III. 67. et in Baroeciano CXCI. vt me monuit noster Wolfius. Sed Basilio perperam tribuitur, quum sit Procatechesis S. *Cyrilli*, Hierosolymitani, siue praefatio eius ad Catecheses. Auctor scholii, quod in altero codice regio Cotelerius reperit: σαφῶς ἡμῖν δείκνυσι ὁ χαρακτὴρ τῦ προκειμένυ λόγυ, ὅτι ἐκ ἔςιν τῦ ἁγίυ Βασιλείυ. *Fabr.* N. in cod. CDLXXVI. nr. 18. vbi in nota marg. ab antiqua manu abiudicatur Basilio. v. confector. catal. II. p. 67. *Harl.*

XXXIV. Περὶ τῦ ὅτι ἀκατάληπτός ἐςιν ὁ Θεός. *Quod Deus sit incomprehensibilis.* Incipit: ἀφανὸς μὲν ὀφθαλμοῖς Θεὸν θεωρῆσαι. Itidem sub Basilii nomine in iam dicto Barocciano cod. CXCI. legitur atque in altero CCXXXIX. z) sed itidem auctorem habet *Cyrillum, Hieroso-*

y) In cod. LXVII. (in quo multi sunt Basilii libri,) nr. 21. p. 331. ed. Kollar. cuius notam conferes. Sed in cod. CVI. nr. 13. ap. *Lambec.* IV. pag. 55. tribuitur illa oratio funebris *Gregorio Nysseno*. Adde infra cap. de Greg. Nyss. ad nr. 60. Operum tom. II. *Harl.*

z) Item in codd. *Paris.* bibl. publ. CDLXXVI. (in quo multa sunt Basilii scripta,) nr. 93. et CMLXIX. nr. 7. *Garnier* in vita Basilii p. 185. §. V. fin. hanc et aliam hom. *de eleemosyna et iudicio* inter perditas numerauit.

Ad *spuria* opp. pertinet. *interrogatio* ad Greg. Nazianz. de ecclesia et sacerdotibus, quae in cod. *Vindob.* caesar. CCXCIII. nr. 4. apud *Lambec.* V. p. 537. tribuitur *Basilio M.* sed Kollar. in nota docet, eam esse nugacis nugiuenduli somnium.

De *Basilii* libro contra Manichaeos deperdito, quem laudauit Augustinus, v. supra vol.

Hierosolymitanum, inter cuius catecheses, vt eidem laudato Wolfio obseruatum, nono loco legitur.

Haec de S. Basilio eiusque scriptis adnotanda mihi succurrerunt, quem Cassiodorus in prooemio diuinarum lectionum refert inter eos, qui totam S. Scripturam explicauere. *Ferunt itaque scripturas diuinas veteris nouique Testamenti ab ipso principio vsque ad finem graeco sermone declarasse Clementem Alexandrinum, cognomento Stromateum, et Cyrillum eiusdem ciuitatis episcopum, et Ioannem Chrysostomum, Gregorium et Basilium, nec non et alios studiosissimos viros, quos graeca facundia concelebrat.*

VIII. *Index eorum* aa), *ad quos epistolas scripsit, et quorum in epistolis meminit S. Basilius.* [*Additus et vncinis inclusus numerus indicat ordinem epp. Basilii in ed. Garner. designatum in prolegg. ad tom. II. p. CCII sqq. Harl.*]

Amphi-

VII. pag. 325. In codd. *Paris.* MMDCCCLXXIII. nr. 4. *Basilii* interrogata et responsa de caritate, et nr. 2. excerpta ex Chrysostomi ac Basilii opp. — MCDV. nr. 10. *Basilii* ad Gregorium fratrem de mixtura triplici obseruatio breuissima. — MCX. nr. 3. *Basilii* explicatio orationis dominicae etc. Add. *Schramm* supplementa in analysi Opp. SS. patrum etc. tom. XII. Ex cod. Mosquensi edidit *Matthaei* homiliam de perfect. vitae Monach. v. supra ad nr. I. *de homiliis.* Sed haec sufficiant, ne extra oleas vagari videamur. *Harl.*

aa) In ed. Garn. Bened. tom. III. pag. 193 sqq. prolegom. primum *ordo nouus* epistolarum, (quas Garnier. secundum temporis ordinem melius posuisse, et in vita Basilii de iis egisse, iam obseruauimus;) cum antea vulgato, comparatus: tum p. 198 sqq. epp. *ordo antea vulgatus* ad nouum, quem instituit Garn. ordinem reductus est. *Harl.*

bb) Male Ambrosio in catalogo MSS. bibl. Augustanae p. 18.

Clean-

cc) Coloniam Armeniae intellige, vt infra in Euphronio.
dd) De hoc Demosthene *Theodoritus* IV. 19. Hist.

ee) Confer epist. CCCXLV. et Acta Sanctor. tom. II. Iunii p. 919 seq.
ff) Vide epist. LXXXII. p. 909. et 345. 582.

Harma-

gg) Hanc alii dicunt, non Basilii esse, sed Gregorii Nysseni. [v. notam Bened. In ora regii cod. nr. MMDCCCXCVI. ex scribendi ratione colligitur, verisimile esse illorum, qui Nysseno eam adtribuant, iudicium.] Vide infra cap. 20. in Nysseno.

Ad

Thrasy-

Thrasymachi audacia, (apud Platon.) 167.
Tractatori praefectorum, τρακτευτῇ τῶν ἐπάρχων. 420. [144.]
Traiano 376. 377. [148. 149.]
Tyanensium senatui, τῇ βουλῇ Τυάνων. 68. [97.]
Valentini dogmata perstringi epist. 65. notatur in scholio graeco apud Combefis. pag. 322. tom. II. Basilii recensiti.
Valeriano 425. [278.] episcopo Illyricorum. 324. [91.]
Valerio, Φαληρίῳ. 282. [329.] Οὐαλερίῳ mentio 406. *vbi eum Basilius fratrem adpellat.*
Vicarius Thraciae, βικάριος τῆς Θρᾴκης. 264.
Victori, duci, (στρατηλάτῃ) 374. exconsuli. 428. [152. 153.]
[Ad viduam, 10. 174. 283. 296. 297. olim, 175. 216. 283. sine inscriptione, pro Hera, 285. 286.]
Ad virginem lapsam. *Extra ordinem epistolarum* tom. II. pag. 749. [46.]
Vito, (Βίτῳ,) episcopo Καρῶν, 314. [255.]
Vrbicio, monacho. 343. 344. *quod* λόγος *non conuersus sit in carnem, sed sibi corpus, quale habuit Adamus, vniuerit;* ita enim reddendum τὸ τοῦ Ἀδὰμ φύραμα, non vt interpres, *Adami labem.* [123. 262. vbi vertit editor, *nec adsumsisse Adami massam.*]
Ὑμνῳδίαι νυκτεριναί. 70.
Zeno, stoicus. 169.
Zoilo. 368. [194.] *vbi eius eruditionem et epistolas, eleganter scriptas, celebrat.*
Zois, quem ἀδελφὸν *vocat, memoratur epistola* 1. *canonica ad Amphiloch.*

IX. *Index Homiliarum et epistolarum S. Basilii, adscriptis ordine alphabeti singularum initiis* [hh]).

Ἀβούλως οἱ ἄνθρωποι. epist. 87.
Ἀγαθὸς ὁ Θεὸς καὶ ἀγαθῶν. Homilia de inuidia. tom. I. p. 445.
Ἀγαθὸς ὁ τῆς εὐπειθείας μισθός. in principium Prouerbior. tom. I. p. 454.
Αἱ περὶ τὰς ἐκκλησίας. epist. 194.
Αἰσθάνομαι τῆς τιμιότητος. epist. 424.
Αἰσχύνομαι καθ' ἕνα σοι. epist. 142.
Ἃ καθ' ἐμαυτοῦ ἐφθεγξάμην. epist. 303.
[P] Ἀκολούθως μετὰ τὸ ἀναπνεῦσαι. Homilia V. in Hexaëmeron.
Ἀκριβῶς πεπεισμένος. epist. 216.
Ἄλλως μὲν οὐκ ἂν ἐθάῤῥησα. epist. 276.
Ἄλλῳ μέν τινι μὴ ἐπιστέλλων. epist. 344.

hh) Hunc indicem intactum reliqui, nec inquisitione et comparatione cum edit. Garner. tempus perdere volui. Vrguent etiam operae. *Harl.*

Δυνατὸς

Εἰκόνες

Εἰκόνες ὄντως τῶν ψυχῶν. epist. 41.
Εἰ μὲν ἐβέλοντο πάντες. Liber I. contra Eunomium.
Εἰ μὲν ὕτως εἶχον σώματος. epist. 164.
Εἰ μή τι περὶ τὲς λόγες. epist. 153.
Εἰμὶ μὲν φύσει εὔκολος. epist. 354.
Εἰ πάντες οἱ τῆς βασιλείας. Liber II. de Baptismo.
Εἰ πάνυ πολὺν χρόνον ἐσιώπεις. epist. 147.
Εἰ πάσας ἐφεξῆς γράφοιμι. epist. 7.
Εἴ πως ἐγένετο φανερὸν τῇ. epist. 56.
Εἴρηται καὶ πρώην ἡμῖν. In ditescentes tom. I. p. 403.
Εἰσί τινες πόλεις παντοδαποῖς. hom. 4. in Hexaemeron.
Εἰ ταῦτα γλώττης ἀργοτέρας. epist. 150.
Εἴ τι ὄφελον ἡμετέρων. epist. 81.
Εἴ τις ἐξέλθοι τῦ μοναστηρίυ. Poenae in delinquentes tom. II. p. 791.
Εἴ τις ὑγιαίνων τῷ σώματι. Poenae aliae in monachos et monachas. tom. II. p. 658.
Εἰ τὸ κερδαίνειν τῦτο. epist. 155.
Εἰ φύσει Θεὸς ὁ υἱός. Liber IV. contra Eunomium.
Ἐκκλησία ἐςὶ ναὸς Θεῦ. Expositio sacrae liturgiae, S. Basilio in quibusdam codd. tributa, quae potius est Germani, CPol. vide supra. ar. XXVI.
Ἐμὲ δὲ τί οἴει πεπονθέναι. epist. 370.
Ἐμὲ πολλὰ μὲν ἦν καὶ ἐξ ἀρχῆς. epist. 350.
[Γ] Ἐμὲ τί οἴει πόσε ποτ' ἄν. epist. 379.
Ἔμελες ἡμῖν παρέσεσθαι καὶ τό. epist. 343.
Ἔμελλον ἀποσιωπᾶν πρός. epist. 189.
Ἐμοὶ μὲν ἐξαρκῦν ἐφαίνη. epist. 50.
Ἐμοὶ πρὸς τὴν σὴν εὐγένειαν. epist. 427.
Ἓν γνώρισμα τῦ ζῆν. epist. 177.
Ἐν οἵοις ἡμᾶς ὄντας. epist. 257.
Ἓν τῦτο τῆς ἀγαθῆς ἀρχῆς. epist. 226.
Ἐνέτυχόν σε τοῖς γράμμασι ἃ διά. epist. 82.
Ἐνέτυχόν σε τοῖς γράμμασι μετὰ πάσης. epist. 198.
Ἐνέτυχον τοῖς ἀποςαλεῖσι. epist. 167.
Ἐνέτυχον τοῖς γράμμασιν. epist. 47.
Ἐνέτυχον τοῖς γράμμασιν ὑμῶν. epist. 65.
Ἐντυχόντες τοῖς γράμμασι. epist. 398.
Ἐν τοίνυν τοῖς περὶ Θεῦ. Liber II. contra Eunomium.
Ἐξήρκει καὶ τὸ γράμμα τῆς. epist. 381.
Ἐξορκίζω σε, τὸν ἀρχέκακον. Exorcismi formula supra p. 96.
Ἔξω τῆς ἁγίας αὐλῆς. homilia 2. in Psalm. XXVIII.
Ἔοικέ μοι τῦτο καὶ ὄκνον. epist. 258.
Ἔοικέ τι τῆς κοινῆς καταςάσεως. epist. 373.

Ἐπεὶ

Ἐπέγνων σου τὴν ἐπιστολήν. epist. 1.
Ἐπειδὴ ἀντέστησάν μοι αἱ ἁμαρτίαι. epist. 271.
Ἐπειδὴ ἐν δευτέρᾳ τάξει. epist. 201.
Ἐπειδὴ Θεοῦ χάριτι. Regulae manachorum fusius disputatae. tom. II. p. 402.
Ἐπειδὴ περὶ τηλικούτων. Philocalia Origenis.
Ἐπειδὴ πολλοὶ τὸ κοινόν. epist. 43.
Ἐπειδή τινες ἐν τῇ συνόδῳ. epist. 417.
Ἐπέσταλκά σοι καὶ πρώην. epist. 413.
Ἐπῄνεσα τὸ φιλομαθές σου. Liber de Spiritu S. Amphiloch.
Ἐπὶ δύο ὑποθέσεις ἕλκει. in Psalmum XXXIII.
Ἐρχομένων τῶν γνησιωτάτων. epist. 326.
Ἐσιώπησα μὴ καὶ ἀεί. epist. 46.
Ἔστι μὲν οὖν καὶ πᾶσιν ἡμῖν. epist. 80.
Εὐθὺς καὶ κατὰ πόδας τῆς σῆς. epist. 11.
Εὐθὺς ἐπιτυχὼν ἀφορμῆς. epist. 250.
Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς τοῖς καθ᾽ ἑκάστην γενεάν. epist. 393.
[†] Εὔξασθαι μὲν δεῖ. homilia quae commentariis in Esaiam praefigitur.
Εὐχῆς ἄξιον ἦν πρώην. epist. 202.
Ἐφαντάσθησαν μέν τινες. In Psalmum XLVIII.
Ἔχω σε χρεώστην ὀφλήματος. epist. 318.

Ἡ πρὸς τὸν αἰδεσιμώτατον. epist. 416.
Ἤγαγον εἰς ἔργον ὁ κύριος. epist. 29.
Ἡγοῦμαί με μηδεμιᾶς ἑτέρας. epist. 295.
Ἤδειν ὅτι ξενίσει τὴν ἀκοήν. epist. 58.
Ἤδη γνώριμος ὑμῖν ἐστιν. epist. 232.
Ἤδη μακαριότητος ὀσμή. De illuminatione siue baptismo, procatechesis S. Cyrilli, Hierosolymitani, Basilio perperam tributa in quibusdam codicibus. Vide supra, nr. XXXIII.
Ἠκούσατε τῶν ῥημάτων. homilia de gratiarum actione tom. I. p. 354.
Ἦλθε τὸ πρόσταγμα. homilia VIII. in Hexaëmeron.
Ἡμᾶς ἀῤῥωστίαι ἐξ ἀῤῥωστιῶν. epist. 397.
Ἡμᾶς μὲν ἡ ἀκοὴ τῶν. epist. 71.
Ἡ μὲν παροιμία φησίν. epist. 206.
Ἡ μὲν συμφωνία τοῦ καθ᾽ ἡμῶν. epist. 63.
Ἡ μὲν ὑπόθεσις. In martyrem, Iulittam. T. I. p. 367.
Ἡμέραν μὲν ἐπιτηδείαν τῆς. epist. 284.
Ἡμῖν οὐδὲ ὅσον ταῖς γεράνοις. epist. 369.
Ἦν ἐκ παλαιοῦ περὶ τῆς σῆς. epist. 52.
Ἡ προβολὴ τοῦ λογισμοῦ. Poenitentiale MS. vide supra, nr. XXIX.
Ηὔξησεν ἡμῖν τὸν ἀριθμὸν τῶν Ἀποστόλων. Homilia Gregorii, Nysseni, in laudem Meletii Antiocheni, Basilio perperam tributa in quibusdam codicibus. Vide supra, nr. XXX.

Καλῶς

Καλῶς μὲν καθήψω καὶ. epist. 321.
Κἂν πολλοὶ ὦσιν οἱ γράμματα. epist. 274.
Καταλέγειν μὲν πάντας τούς. epist. 334.
Κατὰ πόδας τῆς ἀναχωρήσεως. epistola apud Cotelerium tom. II. monumentor. ecclesiae
graecae pag. 95.
Κατὰ τὸν θεόθεν ἐπικεκληρ. epist. 205.
Κινεῖ μέν με πρὸς τὸν λόγον. In ebrietatem et luxum. tom. I. p. 487.
[†]-Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ. Grammatica exercitatio, S. Basilio falso tributa. Vide supra, nr. XII.
Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐφ' ὅν. epist. 74.
Κύριος ὁ παραταξάμενος. epist. 242.

Λέγουσί τινες τοῖς ἑαλωκ. epist. 328.
Λέλυσαί σοι τὸ δύσθυμον. epist. 157.
Λέων ἐρεύξεται καὶ τίς. homilia de fame et siccitate tom. I. p. 407.

Μάθε σοι ὦ μονάζων. ad iuniores monachos. tom. II. p. 744.
Μακρὸν ἀπεσιώπησας χρόνον. epist. 281.
Μᾶλλον ἔτι μὴ πάλαι. epist. 152.
Μαρτύρων μνήμαις τίς ἄν. In XL. martyres tom. I. p. 526.
Μαρτύρων τιμαὶ πᾶσι μέν. epist. 291.
Μάταιόν ἐστι δὶς περὶ τῶν. epist. 240.
Μάχεται Ἰουδαϊσμὸς ἑλληνισμῷ. Contra Sabellianos. tom. I. p. 601.
Μεγάλαι ἀεὶ καὶ πολλαί. epist. 55.
Μεγάλα μὲν τοῦ βασιλέως. Praefat. in Ascetica. tom. II. p. 228.
Μεγάλην ὁ κύριος ἔδωκε. epist. 299.
Μεγάλην ἐν πᾶσιν εὑρίσκομεν. epist. 293.
Μεγάλη παράκλησις ψυχαῖς. Quod non tres deos colamus tom. I. p. 520.
Μέγιστον κατηγόρημα Χριστιανοῦ. homilia 17. moralis.
Μέμνημαι τῆς μεγάλης σου τιμῆς. epist. 278.
Μετὰ τὴν ἐπιστολὴν τὴν διά. epist. 263.
Μετὰ τὴν τῶν φωστήρων δημιουργίαν. homilia in Hexaëmeron.
Μέχρι τίνος ἀπονοῦ. epist. 414.
Μηδεὶς ἐξ ὧν ἔπαθε. homilia 13. moralis.
Μὴ καλούμενος ἐγκαλεῖς καί. epist. 336.
Μικρά σοι τὰ τῆς παρούσης. epist. 209. et apud Cotelerium tom. II. monument. p. 92.
Μικροῖς ἕωθεν ἐνδιατρίψαντες. homilia 2. in Hexaëmeron.
Μόλις δέ ποτε κεραθείς. Liber III. contra Eunomium.
Μόλις ἡμῖν ὑπῆρξεν. epist. 254.
Μονότροπος ὁ τοῦ Χριστιανισμοῦ βίος. homilia 16. moralis.
Μῦθον ἐνόμιζον τέως. epist. 356.

Νηστείας καὶ ἱλασμοῦ. homilia tertia de ieiunio. Vide supra, nr. XVIII.
Νοήσωμεν ἀξίαν Θεοῦ. De paradiso homilia tom. I. p. 625.

Οὗτος

Οὐκ ἔστι πόῤῥωθεν ἰδεῖν. epist. 353.
Οὐκ ἔχω μέμψασθαί σοι ἀργίαν. epist. 268.
Οὐ λυπεῖ με ἐλάττωσις. homilia in Prouerb. VI. 4. vide supra, nr. XVIII.
Οὓς τὰ κοινὰ ἐπιτίμια. epist. 246.
Οὔτε γεωργοὺς οἱ κατά. epist. 211.
Οὔτε τὰ δεξιά. homilia XXI. moralis.
Οὗτός ἐστιν ὑπὲρ οὗ καὶ πρότερον. epist. 357.
Οὗτος εἶδον τὰ γράμματα. epist. 256.
Οὔπω εἶχον τρίτην. epist. 18.
Οὔπω ἡμᾶς ὁ λιμὸς ἀνῆκε. epist. 267.
Οὔπω μοι τῆς λύπης ὑφῆκας. epist. 148.
Οὐχ ὥστε πλείους ποιῆσαι. epist. 260.
Ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς ὁ διδάσκων. Prooemium in regulas asceticas breuiores tom. II. p. 522.
Ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς ὁ συμμέτρως. epist. 253.
Ὀψὲ μὲν ἐδεξάμην τὰ ἐπὶ τοῖς. epist. 85.

Πάθος ἀπήντησε epistola ad imp. Theodosium, apud Coteler. tom. II. monument. p. 97.
Πάλαι δεξάμενος τὰ παρά. epist. 309.
Πάλαι ἐπιστείλας τῇ θεοσεβ. epist. 261.
Πάλαι προκαταλαβόντες. In Psalmum CXIV.
Πάλαι πρὸς τὰς παρὰ τῆς εὐλαβείας σου. epist. 2. canonica ad Amphilochium tom. II. pag. 766.
Παλαιὰν ἡμῖν εὐχήν. epist. 339.
[P] Πάλιν ἡμεῖς τὸν ἀγαπητόν. epist. 322.
Πάντως ἐπιζητήσας γράμματα. epist. 313.
Πάνυ ἐμαυτῷ ἐπιβάλλειν. epist. 2[illegible]6.
Πάνυ ἡδέως ἐτέρφθην τοῖς ποταμ. epist. 282.
Πάνυ ἠθύμησα τοῖς γράμμασιν. epist. 287.
Πάνυ λυποῦμαι ὅτι οὐχ. epist. 244.
Πάνυ κατέγνων τοῦ ἀδελφοῦ. epist. 230.
Πάνυ με λυπεῖ, ὅτι ἐπιλέλοιπε. epist. 181.
Πάνυ πεπεισμένοις μηδέν. epist. 219.
Πάνυ πολλὴν σπουδήν. epist. 187.
Πάνυ παραιτούμενος δι' ὄχλον. epist. 422.
Πάνυ ὡρμημένος καταλαβεῖν. epist. 250.
Παραγενόμενοι μέχρι τῆς. epist. 364.
Παρακαλεῖτε, φησιν, ἱερεῖς. homilia II. de ieiunio; tom. I. p. 333.
Παράσχοι ὁ ἅγιος Θεός. epist. 394.
Παράσχοι ὁ Κύριός ποτε. epist. 311.
Πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος. In Psalmum I.
Πᾶς μὲν Ἐπίσκοπος πρᾶγμα. epist. 154.
Πᾶσα ἡμέρα γράμματα. epist. 404.

Πᾶσα

Πᾶσα μὲν ἡ τῶν Εὐαγγελίων. In principium euangelii Iohannis tom. I. p. 502.
Περὶ πολλῶν μὲν ὡς. epist. 236.
Πίστις ἡγεῖσθαι τῶν περὶ Θεοῦ λόγων. In Psalm. CXV.
Πολλὰ ἀγαθὰ γένοιτο. epist. 323.
Πολλὰς ἡμῖν ποιοῦσα τάς. epist. 421.
Πολλαὶ μὲν ἡμᾶς καὶ ἄλλαι. epist. 272.
Πολλάκις ἐθαύμασα τί ποτε. epist. 141.
Πολλά με τὰ παρακαλοῦντα. De legendis gentilium libris, tom. I. p. 570.
Πολλὴν ἡμῖν ἐμποιεῖ τὴν ἄνοιαν. homilia XVIII. moralis.
Πολλὴν φέρει τοῖς καταπονουμένοις. epist. 376.
Πολλὴν χάριν ἔχομεν. epist. 385.
Πολλοὶ περιτυχόντες ἡμῖν. epist. 158.
Πολλοῖς οἶδα πολλάκις. epist. 360.
Πολλοὶ τῆς διδασκαλίας οἱ τρόποι. homilia, quod Deus non sit auctor malorum. tom. I. pag. 420.
Πολλῶν ἕνεκεν ἐπιθυμῶ. epist. 402.
[P] Πολλῶν ὄντων ἃ τὸ σὸν ἦθος. epist. 361.
Πολὺν, ἀγαπητοί. homilia VII. moralis.
Πολὺν ἡμῖν χρόνον σιωπήν. epist. 67.
Πολὺν χρόνον ἀπεσιωπήσαμεν. epist. 75.
Πολὺς ὁ χειμὼν καὶ ἐπὶ τό. epist. 195.
Πόσας φύσεις ὁμολογεῖς; expositio fidei quaestionibus et responsionibus, supra, nr. XXIV.
Πρᾶγμα μὲν ὑπέρης ἐπιεικές. epist. 412.
Πρέπει μὲν πε καὶ πατράσι. epist. 210.
Πρέπουσα ἀρχὴ τῷ περὶ τῆς. homilia I. in Hexaëmeron.
Προέλαβες τὰς ἡμῶν παραιν. epist. 217.
Πρὸς πολλὰς τὰς διὰ τῆς. epist. 241.
Πρὸς τὸ πρόθυμον ἀφορῶντα. In Psalmum LIX.
Πρότερον μὲν τῶν ἁγίων. In Barlaamum, martyrem. tom. I. p. 512.
Πρότερον μέν σοι περὶ τῶν. epistola ad Apollinarium apud Coteler. tom. II. monument. p. 84.
Προφητείαν μοι δοκεῖ περιέχειν. In Psalmum XLV.
Πρώην ἐπέστειλέ μοι ἡ σεμνότης. epist. 410.
Πῶς ἂν σιωπήσαιμεν ἐπὶ τοῖς. epist. 5.
Πῶς ἄν σοι διὰ γραμμάτων. epist. 44.
Πῶς σοι τὸν ἐν τῷ μέσῳ. epist. 166.
Πῶς οἴει βαρέως ἤνεγκα. epist. 270.
Πῶς οἴει με τὴν ψυχήν. epist. 86.
Πῶς ὑμῖν ἡ ἑωθινή. homilia IX. in Hexaëmeron.

Σαλπίσατε, φησιν, ἐν νεομηνίαις. homilia I. de ieiunio tom. I. pag. 321.
Σαρκὸς μὲν ὀφθαλμοῖς. Quod Deus sit incomprehensibilis. Est catechesis nona S. Cyrilli, Hierosolymitani, Basilio perperam tributa in quibusdam codicibus.

Σπα

Τὸν

Τὸν τέλειον ἡμῖν ὁ λόγος. In Pfalmum XIV.
Τὸν τὴν μετάνοιαν ἀναιρεῖν. homilia de poenitentia tom. I. p. 611.
Τὸ πάλαι προσδοκηθέν. epift. 315.
Τὸ παριππεῦσαν ἔτος. epift. 212.
[P] Τὸ τοῦ πράγματος ἄτοπον. epift. 76.
Τὸ σοφὸν ἄνδρα καὶ. epift. 371.
Τοσοῦτον ἀπέχειν τοῦ δυσχεραίνειν. epift. 342.
Τὸ τὴν πᾶσαν σπουδήν. homilia XXIII. moralis.
Τοῦ ἐν τῷ προστάγματι. homilia XXII. moralis.
Τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ λέγοντος. Regulae breuiores tom. II. p. 523.
Τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ προστάσσοντος. De religiofae exercitationis informatione. Supra, nr. XXII.
Τοῦ λόγου τὴν χρῆσιν. In illud, *attende tibi ipfi*. tom. I. p. 341.
Τοὺς ἐκ τῆς πατρίδος ἡμῶν. epiftola ἀνεπίγραφος apud Cotelerium tom. II. monument. pag. 94.
Τοὺς ἢ προληφθέντας ἑτέρα. epift. 78.
Τοὺς τῶν βιωτικῶν. homilia III. moralis.

Ὑπὲρ πολλῶν ἔχοντες εὐχαρ. epift. 407.
Ὑπὲρ ὧν παρόντας ὑμᾶς. epift. 225.
Ὑπόθεσις τοῦ βιβλίου. Ab his verbis commentarius in Efaiam incipit p. 808. C.
Ὑφορῶμαι λοιπὸν τῶν. epift. 248.

Φαίνεται μὲν καὶ οὗτος ὁ ψαλμός. in Pfalmum XLIV.
Φέρει μέν τινα παραμυθίαν. epift. 69.

Χαίρειν οὐ λέγομεν. ad monachum elapfum. tom. II. p. 744.
Χάρις τῷ ἁγίῳ Θεῷ. epift. 355.
Χάρις τῷ Θεῷ τῷ ἑαυτοῦ. epift. 362.
Χάρις τῷ Κυρίῳ τῷ δόντι. epift. 324.
Χθὲς εἰς τὸν τεσσαρεσκαιδέκατον. fecunda homilia in Pfalm. XIV.
Χρὴ τὴν προσευχήν. homilia IX. moralis.
Χριστοῦ γέννησις ἡ μὲν οἰκεία. In Chrifti natalem. tom. I. p. 585.
Χρόνια μέν σοι καὶ τὰ παρ᾽ ἡμῶν. epift. 83.
Ψαλτήριον μὲν τροπικῶς. In Pfalmum XXIX.

Ὥσπερ τῶν ἄλλων ὡρίμων. epift. 172.
Ὡς καλὴ ἡ φιλοσοφία. epift. 213.
Ὥρμησα μὲν καὶ αὐτός. epift. 372.
Ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἰατρικῶν. homilia de ira, tom. I. p. 434.
Ὦ τοῦ θαύματος, ἀγαπητοί. homilia XI. moralis.
Ὤφειλον ἄνθρωποι ἐν τῷ παρὰ Θεῷ δόξῃ. homilia de humilitate tom. I. p. 546.

Quae ex scriptis Basilii, magni, latine tantum exstant.

Aeterne Deus, qui in principio. Vide supra, num. XXV.
Audi, fili, admonitionem patris tui. Ib. num. XV.
Beatitudinis vocabulum. Scholia in Psalmos, de quibus supra, num. XXV.
Credo in patrem et filium. Ib. num. XXIII.
Domine, qui nosti corda hominum. Ib. num. XXV.
Domine virtutum ac tutamentum. Ibid.
Libet de singularis vitae meae meritis. Ib. num. XIV.
Psalterium proprie musici instrumenti genus est. Praefatio praemissa scholiis in Psalmos, de quibus supra, num. XXV.
Si filius est natura Deus. Ib. num. XX.
Quemadmodum nauis, cum vndarum tempestate quassatur. Ib. num. XIII.

X. BASILIVS, Seleuciae in Isauria post Dexianum, (qui a. C. 431. concilio Ephesino interfuit,) ll) episcopus, neque in Menaeis Graecorum neque in Latinorum martyrologiis inter Sanctos celebratur mm), haud dubie ideo, quoniam in caussa Eutychiana parum constantem se praebuit, et cum in concilio CPol. a. C. 448. Eutychis haeresin condemnasset nn), illam in synodo Ephesina λῃστρικῇ a. 449. probauit oo), licet postea sub Marciano, imp., et epistolae S. Leonis ad Flauianum a. 450. subscripserit pp), et in concilio Chalcedonensi a. 451. condemnato iterum Eutyche, veniam impetrauerit qq). Idem deinde a. 458. vna cum aliis Isauriae episcopis, quorum metropolitanus erat, per litteras imperatorem Leonem rr) rogauit, vt comprobata Chalcedonensi synodo intrusionem Timothei Aeluri in sedem Alexandrinam refutaret. Ex scriptis eius exstant ss):

1. Ho-

ll) In MS. Caesareo apud *Nesselium* V. p. 96. vocatur archiepiscopus. [v. ad nr. 18.]

mm) Confer *Tillemont.* tom. XV. p. 342. *Fabr.* Praeter ea vid. de hoc Basilio *G. Caue* histor. liter. SS. eccles. tom. I. pag. 441 sq. ed. Basileens. — *L. Ell. du Pin* nouv. Bibl. tom. IV. p. 206. — *R. Ceillier* Hist. gen. des aut. eccl. tom. XIV. pag. 303 sqq. *Hamberger* zuverl. Nachr. III. pag. 193 sqq. *Harl.*

nn) Id. pag. 514.

oo) Id. pag. 561. 562.

pp) Id. pag. 617.

qq) Id. pag. 666.

rr) Haec epistola adhuc exstat latine ad calcem Actor. concilii Chalcedonensis.

ss) Codicum, qui non admodum multi supersunt, et quidem in praesenti eorum, in quibus plura Basilii Seleuc. scripta continentur, notitiam hic subiungam. *Florentiae* in bibl. Medic. Laur. cod. I. nr. 10 — 44. triginta et quinque homiliae, quas singulas pluribus memorat *Bandin.* in cat. codd. gr. Laur. I. pag. 196 sqq. *Matriti* in bibl. reg. cod. CII. homilia in Herodiadem cum interpretat. lat. *D. Flaminii Priami Lucensis*: et versio eiusdem latina sermonis in infantes Bethleem ab Herode trucidatos. v. *Iriarte* cat. codd. gr. Matr. pag. 406 sq. — Homiliae eae, quae etiam editae sunt, *Paris.* in cod. MCCIV. bibl. publ. praemisso *Photii* iudicio de Basilio. — *Vindobonnae* in cod. caesa. eo LXXXI. fragm. ex prima in principium Genesèos oratione. (*Lambecius* comm. III. pag. 466.) — in cod. XIV. nr. 13. orat. in transfigurat. Christi, (in opp. Basilii, Seleuc.

[P] 1. Homilia in illud Genes. I. 1. *in principio creauit Deus coelum et terram.* Incipit: ἅπας μὲν ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος. Legit *Photius* cod. CLXVIII. Separatim Hamburgi a. 1618. 8. edidit vtraque lingua *Detleuus Wolderus*, Crempensis Holsatus, qui praeter rem existimauit, primum se esse, qui illam homiliam latine vertisset. *Fabr.* In *Io. Patusas* encyclopaed. philol. vol. II. sunt Basilii Seleuc. pag. 41 sqq. homiliae nr. 1. 3. 5. 7. 8. et 9. editae. *Harl.*

2. et 3. *In Adamum.* Incipit prior: ὥσπερ οἱ τὰς τῶν βασιλέων. Posterior: οἶδα χρεωστὴν ἐμαυτόν. Legit Photius. Edidit separatim Fed. Morellus, Paris. 1602. 8. [orat. I. in Adamum, e graeco nuper latinitate donata per *Mart. Mestraeum*, D. Th. e typogr. Steph. Preuosteau. Paris. 1602. 8. v. *Maittar.* A. T. III. pag. 841.]

4. *In Cainum et Abelem.* Incipit: πάλιν ἡμᾶς ὁ τῆς διδασκαλίας νόμος. Legit Photius.

5. et 6. Εἰς τὸν Νῶε, *in Noachum*, siue *Noemum.* Prior incipit: ὅσος ἔνεστι Θεῷ. Posterior: ἔτι τὴν ὑμετέραν ἀκοήν.

7. *In Abrahamum.* Incipit: τῷ φιλοθέῳ καὶ πνευματικῷ. Legit Photius. *Fabr.* In tribus codd. bibl. publ. *Paris.* *Harl.*

8. *In Iosephum*, patriarcham. Incipit: τοῖς μὲν τὰ μακρὰ πελάγη. Legit Photius. [In cod. *Paris.* MCCCCLVIII.]

9. *In Moysen.* Incipit: πολλὰ τὰ πρὸς ὕμνον κινοῦντα. Legit Photius.

10. *In Elisaeum et Sunamitidem.* Τῶν προφητῶν οἱ μὲν λόγῳ. Graece et latine cum *Detleui Wolderi* versione, Hamb. 1618. 8.

11. *In Eliam.* Incipit: τὸν μὲν μακάριον ἐκεῖνον καὶ μέγαν προφήτην. Legit Photius. Sed Tillemontio iudice homilia haec misera est et parum digna Christiano. *Tres Seleuc.*

leuc. est oratio XL.) (*Lambec.* VIII. p. 249.) et alia anonymi in transfig. Christi, quae in alio cod. (v. *Lambec.* IV. pag. 307.) male tribuitur Chrysostomo, et a Montfauc. prorsus neglecta est. — In cod. XXXV. nr. 34. orat. de infantibus ab Herode interemtis; nr. 25. — or. in Matth. XX. 18. (siue inter editas, nr. 31.) — nr. 26. nondum edita *in Iudae proditionem et coenam mysticam:* inc. τῷ σωτῆρος τὰ πάθη, πένθος μὲν Ἰουδαίων ὑπάρχει. nr. 17. nondum edita *in S. Pascha:* init. ἀφῆκεν εἰς ἡμᾶς ἡ τοῦ Χριστοῦ φιλανθρωπία· v. *Kollar.* supplem. ad Lambec. comm. pag. 257 sq. cui tamen duae posteriores videntur suspectae. — In cod. *Coislin.* CCCLXXIII. sermones IV. 1) in Centurionem; 2) in filios Zebedaei; 3) in Herodiadem; 4) in nauiculam fluctuantem, et Chrysostomi sermo de consummatione saeculi, latine, interprete *Flaminio Priamo Lucense*, Romae Kal. Ian. MDXCVI. v. plura in *Montfauc.* bibl. Coisl. pag. 580 sq. conf. *Iriart.* l. c. — In cod. *Coisl.* CVII. inter aliorum homilias, tres oratt. Basilii Seleuc. — in cod. CCCVI. d. 29. Dec. orat. in infantes, ab Herode occisos. (bibl. Coisl. pag. 182. et 423.) — *Dublini* inter codd. collegii S. Trinit. cod. CCXXVIII. nr. 428. cat. codd. Angliae etc. excerpta ex Basilii Seleuc. homiliis et libris II. de miraculis B. Theclae. Add. *Montfauc.* bibl. biblioth. MSSt. I. p. 13. b. p. 257. a. p. 494. d. et saepius. v. indic. ad illam. *Harl.*

pitoyable et tres indigne d'un Chretien. tom. XV. memor. pag. 344. [*Mediolani* in bibl. Ambros.]

12. et 13. *In Ionam.* Incipit prior: ἅπας μὲν ὁ τῆς κτίσεως κόσμος. Posterior: οἱ τὰς τῶν φρεάτων πηγάς. Alteram, an vtramque legit Photius?

14. 15. 16. 17. *In historiam de Dauide.* Incipit prima: ἄλλοι μὲν ἄλλων τεχνῶν παιδευτάς. Secunda: ἔτι τῦ πελάγυς ἀψάμενος πλωτήρ. Tertia: ὅταν εὕρῃ τῆς ἀκοῆς προθυμίαν ἡ χάρις. Quarta: ἐπειδὴ τῶν τῦ Δαυὶδ κατορθωμάτων.

18. *In Herodiadem* ††). Matth. XIV. Incipit: τὴν τῆς Ἡρωδιάδος ὄρχησιν.

19. *In Centurionem.* Matth. VIII. Incipit: ἡ τῶν Εὐαγγελίων σάλπιγξ. Legit Photius.

20. *In Cananaeam.* Matth. XV. 22. Incipit: ἦν ἄρα καὶ συμφορὰ μεγίστης εὐφροσύνης.

21. *In claudum, ad portam speciosam sedentem.* Actor. III. Incipit: οἱ μὲν τὰς μικρὰς ταύτας.

[P] 22. In illud Matth. VIII. 24. *Discipuli nauigabant cum Iesu, et ecce tempestas magna.* Incipit: οἱ μὲν τῇ κτήσει καὶ τῇ φύσει. Legit Photius.

23. Εἰς τὸν δαιμονιῶντα. Luc. VIII. 27. *de obsesso a daemone.* Incipit: πολλαὶ μὲν αἱ παρὰ τῶν δαιμόνων.

24. In illud Matth. XX. 21. *dic, vt sedeant hi duo filii mei.* Incipit: ἡ μὲν ὑπ' ἀνθρώπων κατὰ ἀνθρώπων. Legit Photius.

25. In illud Matth. XVI. 13. *quem me dicunt esse homines filium hominis?* Incipit: Μωϋσῆς μὲν ὁ τῶν ἑβραίων παιδευτής. Legit Photius.

26. In illud Ioh. X. 11. *Ego sum pastor bonus.* Incipit: ἡδὺ μὲν τὸ χρῆμα ποιμήν. Separatim exstat edita Paris. 1597. 8. graece et latine apud Fed. Morellum: [cum eius notis, coniectt. et emendatt.]

27. Εἰς τὰ Ὀλύμπια. *In Olympia.* Ne ethnicorum ludis spectaculisque olympicis intersint christiani. Incipit: καὶ τερπνὸς παρατρέχων ὁ χρόνος καὶ φοβερός. Separatim edidit Morellus Paris. 1602. 8.

28. In illud Matth. XVIII. 3. *nisi conuersi fiatis sicut paruuli etc.* Incipit: πολλὰς σωτηρίας ὁ δὺς ὁ δεσπότης Θεός.

29. In

††) In MS. Caesareo [XIV. nr. 74.] inscribitur εἰς τὴν ἀποτομὴν τῦ Ἰωάννυ. [d. 29. Aug. v. *Lambec.* comm. VIII. pag. 464. in quo cod. Basilius vocatur *archiepiscopus Seleuciae.* it. in cod. *Paris.* MCLXXVII. nr. 33. *Harl.*

29. In illud Matth. XI. 28. *venite ad me omnes qui laboratis etc.* Incipit: οἱ μὲν ἐπὶ γῆς βασιλεῖς. Legit Photius.

30. In illud Matth. IV. 19. *venite post me, faciam vos piscatores hominum.* Incipit: οἱ σοφοὶ τῶν ἰατρῶν. [v. *Montfauc.* bibl. Coisl. p. 182. nr. 27.]

31. In illud Matth. XX. 18. *Ecce adscendimus Hierosolyma.* Incipit: αὔξει μὲν τῆς γλώσσης τὴν ἀγωνίαν. Separatim prodiit graece et latine. Parisiis 1600. 8. apud Fed. Morellum.

32. In illud Matth. XXVI. 39. *Pater, si fieri potest, transeat a me calix iste.* Incipit: σάλπιγξ μὲν πολεμικόν.

33. *In quinquies mille homines, quinque panibus pastos.* Matth. XIV. Incipit: Ἐπαινῶ μὲν ὑμῶν τῆς φιλησοίας.

34. In illud Matth. XI. 3. *Tu es, qui venturus es, an alium exspectabimus?* Incipit: ὅταν εἰς τὸν τῆς ἐκκλησίας ἀποβλέψω λειμῶνα. Legit Photius.

35. *In publicanum et Pharisaeum* Luc. XVIII. Incipit: ἰατρὸς ἀφαρμάκευτος. Legit Photius. *Fabr.* *Paris.* in bibl. publ. cod. DCCLX. bis nr. 28. et 32. — *Mediolani* in bibl. Ambros. *Harl.*

36. *In duos euangelii coecos* Matth. XX. 30. Incipit: οἱ πρὸς λειμῶνα πολυανθῆ.

[P] 37. *De infantibus, ab Herode occisis.* Incipit: πάλιν ὁ γέρων ἐγὼ πρὸς τὸ τῶν λόγων ἄγομαι στάδιον. Prodiit separatim vna cum altera eiusdem argumenti, auctore anonymo, cum versione *Georgii Remi*, et eiusdem atque *Dav. Hoeschelii* notis. Heidelberg. 1598. 4. *Fabr.* *Latine* apud *Surium* 28. Dec. Lipomannum, tom. V. — Inter codd. bibl. *Augustae* Vindel. v. *Reiser.* cat. pag. 28. — Bis in bibl. Ambros. *Mediolan.* — *Oxon.* in cod. Bodlei. V. siue in cat. codd. Angliae I. p. 129. nr. 2500, 22. *sermo in innocentes.* — *Paris.* in bibl. publ. codd. CXXXVII. et MCLXXIII. — *Taurini* in cod. olim regio CXXXV, fol. 71. vid. catal. codd. gr. Taur. pag. 232. add. supra in generali codd. notitia. *Harl.*

38. *Contra Iudaeos, de aduentu Saluatoris demonstratio* ex Danielis hebdomadibus. Incipit. ἐπειδήπερ πολλῆς μαρτυρίας ἔσης. Erudita et egregia diatriba atque ea ipsa, quam, velut antea ineditam, latine ex *Franc. Turriani* versione vulgauit *Petrus Steuartius* in tomo singulari insignium auctorum, Ingolstad. 1616. 4. pag. 405., recusam inde in bibl. patrum T. V. edit. Colon. et tom. VIII. edit. Lugd. pag. 495. (quum iam fuisset ex Dausqueii versione in eodem tomo pag. 478.). Bigotio, Allixio, Io. Garnerio, Caueo non videtur esse Basilii, Seleuciensis, quod et stilus repugnet, nec veterum habeat testimonium, neque inter MSS. inter cetera Basilii scripta reperiatur. Nec tamen de auctore alio constat, quem Theodoritum esse, nescio, quo argumento, adfirmare quidam ausi sunt. *Fabr.* Latine in *Canisii* lect. antiquis, V. p. 405. — rec. ex P. Steuart. additis graecis ex ed. Claud. Dausqueii in *Basnage* Thesauro moniment. eccles. Amstel. 1725.

1725. fol. tom. I. p. 240. et p. 238 sq. *Barnage* in Basilii Sel. demonstrationem adu. Iudaeos animaduersio. *Harl.*

39. Εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν, *in annunciationem sanctissimae deiparae.* Incipit: *μεγάλας τῶν ἐγκωμίων εὑρίσει τὰς ἀφορμάς.* Exstat latine ex Theodori Peltani versione in bibl. patrum Paris. 1589. tom. I. Emendatior autem et suppletis e Mazariniano codice lacunis integrior exstat cum noua versione *Combefisii* in eius auctario nouo bibl. patrum tom. I. pag. 569. sub titulo: Εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον Μαρίαν καὶ περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Paris. 1648. fol. *Fabr.* *Taurini* in cod. CLXVI. v. cat. codd. gr. pag. 252. *Harl.*

In editione graeca Commeliniana, et in latina versione Dausqueii sequuntur quatuor homiliae tamquam Basilii, quas esse S. Chrysostomi compertum fuit; quare illae in editione graecolatina Paris. sunt intermissae, licet exstent sub Basilii, Seleuc., nomine etiam in bibl. patrum a. 1589. tom. I. ex Theodori Peltani versione:

a) In illud Ioh. XI. 1. *Erat quidam aegrotans Lazarus.* Incipit: *πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ὅταν ἴδωσι.* Est homilia LXI. Chrysostomi in euangelium Iohannis. [v. supra, vol. VIII. pag. 518.]

b) In illud Ioh. XI. 30. *Nondum venerat Iesus in castellum.* Incipit: *μέγα ἀγαθὸν φιλοσοφία.* Homilia haec in graeca editione in [?] duas diuisa, quarum altera incipit: *μέγα γὰρ πίστις ἀγαθόν.* Est vero LXII. Chrysostomi in Iohannem. [v. supra, vol. VIII. p. 493.]

c) In illud Ioh. XI. 41. *Iesus, eleuatis sursum oculis suis, dixit: Pater gratias ago tibi.* Incipit: *ὃ πολλάκις εἶπον, τοῦτο καὶ νῦν ἐρῶ.* Etiam hanc in duas editio graeca diuidit. Alterius initium est: *ἀλλ' ὅπερ ἔφην, δεινὸν ἡ βασκανία.* Chrysostomi LXVIII. in Iohannem. [v. supra, vol. VIII. pag. 502.]

40. Εἰς τὴν μεταμόρφωσιν, *in transfigurationem Domini et Dei et saluatoris nostri Iesu Christi.* Incipit: *ἥλιος ἄρτι κατὰ γῆς ἐπαφιείς.* In graeca editione Commeliniana haec homilia desideratur, edita primum graece et latine a *Dausqueio* ad calcem editionis latinae 1604. 8. Latine apud Surium, VI. August. *Fabr.* In quatuor codd. *Paris.* bibl. — *Vindobonnae* in cod. caesar. XIV. nr. 13. in magno Menologio, d. VI. Aug. vid. *Lambec.* et *Kollar.* comm. VIII. p. 249. add. infra, vol. IX. p. 89. vet. edit. *Harl.*

Prodierunt orationes *Basilii, Seleuc.*, primum graece ex Commelini officina Lugd. Bat. 1596. 8. II. vol.

Deinde oratt. XLIV. latine, *Claudio Dausqueio*, Audomario, ex-Iesuita, interprete, cum subiunctis eius notis. Ex eiusdem Commelini officina 1604. 8. Atque sine notis in tom. V. bibliothecae patrum Coloniensis et tom. VIII. pag. 428. Lugd. 1677. [add. cat. bibl. *Leid.* pag. 32.]

Graece

Graece et latine oratt. XL. ad calcem Gregorii, thaumaturgi, vna cum Macario Aegyptio et canonicis patrum epistolis, expositione Ioannis Zonarae illustratis, Paris. 1622. fol. [add. supra, vol. VII. p. 259. *Maittaire* A. T. III. p. 879. sq.]

Dausqueius nullis MStis codicibus, sed sola Commeliniana editione fuit vsus, neque in versione semper rem acu tetigit, quamobrem perstringitur a Casaubono p. 93. ad epistolam Nysseni, et a *Combefisio* in bibliotheca concionatoria patrum graecorum, qui Dausqueium adpellat *nec satis graecum, nec probe theologum, et iuuenili quadam affectatione non illepidum.* Idem in auctario nouo bibliothecae patrum tom. I. p. 600. *deprehendi*, inquit, *vsum interpretem vitioso multis codice, vt saepe ei miracula sint, ac Basiliani flores, vbi lacunae sunt aliaque vitia scriptionis: vt non inutile moliturus esset opus, qui melioribus instructus codicibus Basilium integrum emendatiorem iterum praelo mandaret.* Facere hoc instituit *Emericus Bigotius*, seriamque, teste alibi Combefisio, operam Basilii recensendis atque illustrandis scriptis nauauit, cuius eruditae industriae fructibus quod carere cogimur, dolendum est. Qui interea nouam huius scriptoris editionem parare vsibus publicis voluerit, ei iam praeiuit idem *Combefisius*, qui in bibliotheca concionatoria, opere octateucho Paris. 1662. fol. et diligentius in ecclesiaste [?] graeco ibid. 1674. 4. multa in homiliis Basilii ad graecos codices MStos collatis, rectius pressiusque interpretatus est, licet stili eius stribliginem et obscuritatem accuset *Elias du Pin* tom. IV. bibl. scriptorum ecclesiast. p. 209. [In catena Macarii in Lucam sunt Basil. Sel. loca. vid. supra, vol. VIII. p. 679. *H.*]

In editione Parisiensi a. 1622. fol. praeterea exstant:

Πράξεις καὶ θαύματα τῆς ἁγίας Ἀποστόλου καὶ πρωτομάρτυρος Θέκλης, *acta et miracula sanctae apostoli et protomartyris, Theclae, virginis Iconiensis, libris duobus* συγγραφικῷ χαρακτῆρι, siue prosario sermone descripta. Haec primus cum versione sua et notis edidit *Petrus Pantinus*, Tiletanus, decanus Bruxellensis, Antwerp. ex officina Plantin. 1608. 4. subiuncta graece et latine vita eiusdem *Theclae*, scripta a Simeone Metaphraste, sed quae ab editione Parisiensi abest **). Ceterum acta Theclae, quae carmine composita a Basilio

**) De vita et miraculis *S. Theclae* libri II. gr. cum versione lat. et notis *Petri Pantini*, cum XL. oratt. *Basilii Sel.* et Greg., thaumaturgi etc. Opp. Paris. 1622. fol. v. *Hamberger*. I. c. pag. 194. et *Caue* l. mem. pag. 441. qui negat, illos libros esse *Basilii Seleuc.* it. supra, vol. VIII. p. 633. infra, inter elogia Sanctorum vol. IX. pag. 146. vet. edit. — *Basilii* hom. in S. Theclam in cod. *Paris.* bibl. publ. MDXXI. nr. 24. — Martyrium *S. Theclae* virginis et martyris, conscriptum a *Symeone Metaphraste*, *Vindobonnae* in cod. XVI. nr. 23. vid. *Lambec.* comm. VIII. pag. 518. ed. Kollar. qui in not. *A.* pag. 519. de aliis, inquit, eius martyrii actis Hagiographi ad XXIII. Septembr. in praeuio commentario erudite disserunt, vbi quoque haec Metaphrastae acta p. 548. nr. 13. nigro calculo sunt notata. — *Mosquae* in bibl. synod. cod. XXVI. nr. 1. Βασιλείου — εἰς τὰς πράξεις τῆς ἁγίας ἀποστόλου καὶ μάρτυρος Θέκλης συγγραφικῷ χαρακτῆρι προθεωρία· et nr. 2. θαύματα τῆς ἁγίας πρωτομάρτυρος Θέκλης προθεωρία· v. *Matthaei* notit. codd. Mosq. p. 3. et 4. — Audacem Basilii Sel. figuram in vita Theclae pag. 8 Ἰκόνιον πόλις τῶν Πισιδῶν καὶ Φρυγῶν χώρας ἐν προοιμίῳ κειμένη, carpit *Hemsterh.* ad Luciani somnium c. 3. fin. p. 6. tom. I. Luciani Opp. *Harl.*

filio Photius[vv]) memorat, pridem interciderunt. Certe praeter duos libros, quos habemus, alia etiam de illa martyre scripsisse se Basilius haud obscure indicat sub libri secundi initium: Εἴρηται δὲ ἡμῖν ἤδη περὶ τῆς μάρτυρος πολλά τε, καὶ μάλιστα κατὰ τὸ προλαβὸν περὶ αὐτῆς σύνταγμα. At enim antiquiora[ww]) (qualia Tertullianus legisse se innuit,) S. Theclae acta sequutum se testatur, quando in exordio libri I. ait, quod nolit quicquam in hoc opere adferre ἔξω τοῦ σκοποῦ τῶν πάλαι συγγραφέντων. Verum δι' ἑτέρας μόνον, ὡς εἰπεῖν, συνθήκης καὶ λέξεως τὸν ἄλλως προπονηθέντα πόνον οἰκειώσασθαι καὶ ἀναθέσθαι τῇ μεγίστῃ μάρτυρι, προσυφήναντα αὐτῇ καὶ δημηγορίας κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον etc. Dexiani, decessoris sui in episcopatu Seleuciensi, meminit lib. II. c. 13. 17. 30. Olympii eiusque patris Alypii, γραμματιστῶν, et Isocasii atque Aretarchi, sophistarum mentio cap. 24. seq. eiusdem libri.

In Parisiensi etiam editione desiderantur:

1. *Homilia de S. Stephano*, protomartyre, et *eius reliquiis*, (a. C. 415. repertis,) graece et latine edita a *Francisco Combefisio* vna cum S. Chrysostomi variis, et Seueriani, Gabalorum episcopi, de cruce, [?] Zachariae, episcopi Hierosol. ad suae plebis reliquias e Perside, et incerti de eadem captiuitate et vrbis excidio, Paris. 1656. 8. *Fabr.* Exstat *Paris.* in bibl. publ. codd. MCLXXI. nr. 18. *Harl.*

2. *Epistola ad Leonem, imp.*, pro concilio Chalcedonensi aduersus Timothei Aeluri intrusionem in sedem Alexandrinam scripta a. C. 458. nomine episcoporum Isauriae, et latine vulgata in conciliorum tomis inter epistolas, subiectas actis synodi Chalcedonensis tom. II. edit. Binianae p. 385. Incipit: *quem alterum decebat imperatorem.*

3. *Homilia in beatum Iobum* adhuc inedita, quam habuit Allatius pag. 115. de Simeonum scriptis. Incipit: ὥσπερ οἱ κατὰ γῆν βασιλεύοντες τοὺς ὑπὲρ αὐτῶν ἐν παρατάξεσιν ἀριστεύσαντας. [v. infra, vol. IX. p. 103. ed. vet. inter elogia Sctorum.]

4. Homilia *in sacram pentecosten*, itidem inedita, quam vna cum illa in Iobum edere voluit Allatius libro συμμίκτων sexto. Incipit: ὥσπερ οἱ κατὰ γῆν βασιλεύοντες. [in cod. Barocc. nr. CLXXIV. *Fabr.* In cod. *Paris.* MMMC. nr. 1. bibl. publ. *Basilii Seleuc.* homiliae in pentecosten et in Iobum. acced. variae lectiones. Inter elogia Sctor. infra vol. IX. p. 133. vet. ed. citatur *Basilii, Seleuc.*, orat. in pentecostes festum diem, quae incipit: πυκνὰ μὲν ἡμῖν, ἀλλ' ἐπωφελῆ. *Harl.*

5. Basilio, Seleuciensi, etiam tribuitur in quibusdam codicibus MStis homilia *Athanasii in S. pascha et in recens baptizatos*, quae incipit: Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν. Idemque eius-

vv) Photius cod. CLXVIII. ἔστι δὲ Βασιλείου ἔπος ὃ καὶ μέτροις ἐκτείνας τὰ τῆς πρωτομάρτυρος Θέκλης ἔργα καὶ ἄθλα καὶ νικητήρια. Καὶ ἄλλα δὲ αὐτοῦ συγγράμματα φέρεται. [Vide infra, vol. IX. p. 430. vet. edit.]

ww) Confer, si placet, acta antiqua Theclae, quae graece et lat. vulgauit *Grabius* tom. I. spicilegii patrum. Oxon. 1699. et 1714. 8. *Fabr.* add. supra, in vol. VII. post praefat. pag. XIX. not. * et pag. 4. §. III. *Harl.*

eiusdem *Athanasii* edita nomine, altera *in Christi adsumtionem*, quae (stilo floridiore, quam quo vtitur Athanasius, concepta) incipit: ἡ μὲν τῆς ἀναστάσεως μνήμη. Testatur id, qui vtramque graece et latine tamquam Athanasii edidit *Combefisius* tom. II. auctarii noui p. 539-551. Paris. 1648. fol. *Fabr.* v. supra, vol. VIII. p. 204. nr. 13. et 14. homilia, quae incipit: Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν. Infra in vol. IX. p. 149. vet. ed. citatur Basilii Sel. orat. *in Thomam apostolum* et p. 150. alia Basilii in eumdem apostolum, cuius est initium: ὁ μὲν παλαιὸς ἀνθρώπων βίος. Atque in cod. CXCIX. est nr. 2. *Basilii Sel.* homilia in laudem *S. Thomae*, apostoli, et nr. 5. eiusd. hom. in laudem *S. Andreae*, apostoli. — in cod. MCDLXX. nr. 8. eiusd. hom. *in quadragesimam*. *Harl.*

XI. Mantissae loco subiiciam huic capiti alterius Basilii longe iunioris, *patricii*, et *cubiculi* apud imperatorem Constantinum Porphyrogenetum *praefecti*, Naumachica, Gabrieli Naudaeo xx) pridem laudata et adhuc inedita, quae Frid. Lindebrogius Londini a. 1616. descripsit ex apographo codicis Veneti, consignato per Andream Darmarium a. 1573. *Fabr.*

[Illa *Naumachica* temporis ratione adductus ad supplementa reseruabo. Sunt quoque illa in cod. *Taurinensi* CCLXXVII. fol. 113. nec differre illa ab iis, quae edidit Fabr. adfirmat confector cat. codd. gr. Taur. p. 370. — Bis *Mediol.* in bibl. Ambros. — In cod. *Escorial.* v. Plüer itinerar. per Hispan. p. 161. — Inter codd. *Th. Gale*, nr. MMMMMMXXXVIII. — *Leidae* inter codd. Vossianos. v. cat. bibl. Leid. pag. 400. nr. 1. Add. *Saxii* Onom. II. p. 146. ad an. 930. *Harl.*

xx) *Naudaeus* bibliographia militari pag. 63. *Quamobrem pluris nunc* (quam Leonis) *facienda sunt Basilii, patricii, Naumachica, quae ex regio et Palatino codice forsan integra proferri possint, nam Pinellianus mancus erat in fine.* Leonis Naumachica dedi volumine sexto huius bibl. pag. 372 seq. [vol. VII. pag. 707 sqq. nostrae edit.] nactus ea beneficio clarissimi viri, *Michaelis Richey*, qui etiam haec Basilii mecum pro suo in me amore communicauit.

CAPVT XV. (olim XX.)

De GREGORIO NYSSENO.

I. *Gregorii Nysseni aetas et vita.* II. *Catalogus eius scriptorum cum variis obseruationibus, et codd. MSSt. Scripta, quae continentur tomo I. editionis graecolatinae Paris. a. 1615.* III. *Scripta, quae in tomo II.* IV. *Scripta, quae in adpendice anni 1618.* V. *Scripta, quae in neutra editione graecolatina reperiuntur.* VI. *De transsubstantiatione, symbolum fidei, philosophia de homine.* VII. *Scripta deperdita.* VIII. *Editiones operum Nysseni.*

(*Cum supplementis G. C. Harles.*)

I.

GREGORIVS, Basilii M. frater, minor aetate, at ingenio, litteris et doctrina propemodum par et aequalis, vnde [?] ob eruditionem yy) ἐλλογιμώτατος καὶ πάσης παιδείας ἀνάπλεως, ob stili amoenitatem perspicuitatemque zz) γλυκύτατος a), λαμπρὸς καὶ ἡδονῆς ὦσιν ἀποστάζων, ob auctoritatem autem quam in ecclesia meritis suis obtinuit b), ὁ τῶν πατέρων πατὴρ et ὁ τῶν Νυσσαέων φωστὴρ, ἀνὴρ μετὰ τὸν ἀδελφὸν δεύτερος ἔν τε λόγοις καὶ τρόποις ab antiquis adpellatur. Ex lectore, rhetoris functus munere, ἄδοξον illum vt adpellat c) *Nazianzenus*, εὐδοξίαν sectari deinceps desiit, et annos natus circiter quadraginta a Basilio, fratre d), ordinatus est *Nyssae* e) in Cappadocia episcopus circa exordium anni Christi 372. Deinde ob zelum pro catholico dogmate odium expertus Arianorum, sede sua f) motus, neque nisi imp. Valente a. 378. mortuo restitutus est ab Gratiano. Interfuit concilio oecumenico secundo CPolitano g) a. 381. atque deinde alteri ibidem h) celebrato a. 394. De vxoris, *Theosebiae*, morte eum iam ἱερέα solatur *Nazianzenus* epist. 95. qui et alias ad eum epistolas dedit, et orat. VI. digno eum mactat elogio: [ex quibus de vita et ingenio Gregorii Nyss. facili negotio iudicari potest.] Quamdiu post ann. 394. superuixerit, nullo certo testimonio constat i). Latini

yy) *Suid.* in Γρηγόριος.

zz) Vide *Casaub.* p. 58. ad epist. Nysseni.

a) *Photius* cod. VI.

b) Concilium Nicaenum 2. actione VI. tom. VII. edit. Labbei p. 477. *Nicephorus* XI. 44. hist. et XI. 19.

c) *Naz.* epist. XLIII. [XXXIV.] adde *Mabillonium* de studiis monasticis pag. 9. [Rhetorices enim studio ab annis iunioribus tenebatur.]

d) Vide *S. Basilii* epist. CCCLXXXV.

e) Theodorus Prodromus: Γρηγόριον μετέπειτα κασίγνητον Βασιλείῳ ποιμένι (ita leg. non ποιμένα) Καισαρέων ποιμένα Νυσσαέων. [v. *Baron.* annal. a. C. 369. nr. XVII. tom. V. p. 277.]

f) Vide *Tillemont.* tom. IX. p. 567 seq.

g) *Socrates* V. 8. hist. *Theodoritus* V. 8.

h) Concil. tom. II. edit. Labbei p. 1151. *Tillemont.* tom. IX. pag. 591 sq.

i) *Oudin.* loco mox citando, col. 586. obiisse eum scribit d. 9. Martii a. 395. vel 396. *Pagius* vero, (notante *Saxio* in Onom. I. pag. 433.) in crit. Baron. a. C. 394. nr. VI. tom. VI. pag. 152. iudicat, eum vita decessisse post a. C. 394. *Harl.*

Latini eius memoriam inter ſanctos celebrant die IX. Martii, Graeci X. Ianuarii, Copti XIV. Octob. et XXII. Nou.

Quae hodie paſſim in Nyſſeni ſcriptis adparent *Origenianorum* dogmatum veſtigia, illa iam olim Germanus patriarcha Cpolitanus, (qui a. Chr. 730. obiit,) ei ab haereticis inſerta eſſe contendit libro ſingulari, quem inſcripſit ἀνταποδοτικὸν ſiue ἀνόθευτον, de quo videndus *Photius* cod. CCXXXIII. Conferenda etiam, quae adverſus Barlaamum, qui Nyſſenum Origenianorum errorum audacter inſimulat, disputantur a *Leone Allatio*, libro de [?] purgatorio pag. [166. ſqq. §. XXIII.] 173. ſeq. 177. 945 [k]). Praeter alios de Nyſſeno et eius vita videndus *Papebrochius* ad IX. Martii tom. II. act. Sanctor. pag. 44. ſeq. ac qui diligentiſſime et accuratiſſime illam eſt perſequutus, *Tillemontius*, tomo IX. memor. hiſt. eccleſ. p. 561. ſeq. [l])

N 2 Nobis

k) *Dallaeus* tamen in libro IV. de poenis et ſatisfactionibus humanis cap. 7. p. 368 ſqq. Amſtel. 1649. 4. ex Gregorii Nyſſeni libris, atque ex Nili, Germani et Photii teſtimoniis euincere adlaborauit, Gregorium Nyſſenum ad Origenis deliria acceſſiſſe, eiusque operibus non paucis origenicam iſtam labem iam pridem inſediſſe; nec diſſentire videtur *Oudinus* in comment. de ſcript. eccleſ. tom. I. diſſ. 4. (in qua a pag. 584. vitam et ſcripta Greg. Nyſſeni, epiſcopi, vberrime expoſuit, at paene omnia ex Dallaeo, Riueto, Zacagnio aliisque congeſſit,) in cap. ſecundo, inſcripto, *ex Origeniana haereſi, ſalutem omnium, etiam damnatorum, immo et daemonum, docuiſſe Greg. Nyſſ., epiſc., dicitur*. Nam in eo cap. Dallaei caput, quod aureum plane vocat, eoque nitidius nihil ſcribi poſſe iudicat, integrum, ne mutato quidem vocabulo, deſcripſit. Nec diſſentit cl. *Schroeckh* in: chriſtl. Kirchengeſchichte tom. XIV. (vbi a pag. 1—147. diligenter enarrat vitam fataque Gregorii, inprimis eius opera horumque argumenta late explicat, de illisque intelligenter iudicat,) pag. 140 ſqq. vbi ſobrium fert iudicium de ingenio eius dicendique facultate, ac virtutibus aeque ac animi infirmitatibus. Non igitur negat, illum nonnulla Origenis placita adoptaſſe; ſed negat, eum Origenis fuiſſe coecum adſeclam; quippe qui alias Origenis ſententias atque hypotheſes reieciſſet. — Dallaei ſententiae calculum album adiecit quoque *D. Io. Salom. Semler*. et *Natalem Alexandr*. (qui in ſelect. H. E. capp. ſaec. IV. part. 1. pag. 571 ſqq. de Gregorio noſtro agit,) in c. 4. art. XX. Originiſtas accuſantem contextus Gregoriani corruptores, refutat in hiſtoria doctrinae chriſtianae, praemiſſa *Baumgartenii* theologiae polemicae, germanice ſcripta, tom. III. p. 239 ſq. in not. et in illis prolegomenis pag. 186 — 240. ex operibus Gregorii Nyſſ. praecipua eius placita iudiciaque dogmatico — theologica docte collegit, bene diſpoſuit, eruditeque illuſtrauit, multo ſcitius hoc in genere verſatus, quam *Stollius* p. 397 ſq. in: Nachricht von den Leben der Kirchenväter der erſten 4 Iahrhunderte. vbi a pag. 376 — 399. vitam, libros, horumque argumenta atque editiones enarrauit. *Harl.*

l) Praeter laudatos viros poſſunt de *Gregorii Nyſſeni* vita ſcriptisque conſuli *Hieronymus* de viris illuſtribus cap. 108. cum notis varior. in biblioth. eccleſiaſt. I. A. Fabricii, *Abr. Scultetus* in Medulla theol. patrum pag. 883 ſqq. qui de ſcriptis Gregorii Nyſſ. eorumque fide et pretio iudicat, *G. Caue* in Hiſt. litterar. ſcriptorr. eccleſiaſt. pag. 217 ſqq. et in Antiquitt. patrum et eccleſ. tom. II. p. 1136 ſqq. — *L. Ellies Du Pin* noua biblioth. auctor. eccleſ. tom. II. p. 390 ſqq. — *Sam. Basnage* in Annal. politico-eccleſ. tom. III. p. 58. et 72. — *Iac. Basnage* in Hiſtoire de l'Egliſe pag. 634. 1082. 1084. 1157 ſq. et 1330. *R. Ceiller* (cuius ſollertia diligentiaque multum ſuperauit Oudini induſtriam,) in Hiſt. gener. des auteurs eccleſ. tom. VII. p. 320. — Hiſtoire litt. de la France, tom. I. pag. 266. — *I. G. Walch.* in Hiſt. eccleſ. N. T. pag. 1345 ſqq. et paſſim in bibl. patriſtica. — *Nath. Lardner* in: Credibility of

Nobis satis fuerit scripta clarissimi doctoris eo ordine, quo in graecolatinis editionibus exhibentur, hoc loco persequi m).

I. In

of the G. H. part. II. vol. IX. pag. 153. — *Rössler* in Bibliothek der Kirchenväter part. VII. pag. 158 — 216. vt mittam alios historiae ecclesiasticae conditores. Adde, si vis, quae scripsi in Introd. in hist. L. Gr. II. 2. pag. 252 sqq. *Andreas Riuetus* in critici sacri libris IV. ed. V. Lips. et Francof. 1690. 8. p. 346 sqq. de Gregorii Nyss. opp. Paris. edit. capp. 23 et 24. enumerat supposititia tom. I. et II. et alia seorsim edita et cap. 25. refert quaedam a Posseuino obseruata. Contra Riuet, grauiter disputat *Lambec.* in comm. vol. IV. pag. 71 sqq. *Harl.*

m) Adiungam breuitatis studio eorum codd. msst. in quibus plura *Gregorii Nysseni* opera iunctim, aut fragmenta continentur, notitiam: in quibus vnum tantum aut pauca sunt seruata, eos, saltem nonnullos, suis locis memorabo. Varia igitur exstant *Monachii* in bibl. elect. codd. XXXII — XXXVIII. — LXIX — LXX. — CCXIV. et CCXLII. vid. indicem eorum in cat. codd. gr. Bauar. et p. 8. 9. 22 sqq. et 78. et 83. — *Augustae* Vindel. in bibl. publ. indice *Reisero* in cat. codd. gr. August. pag. 13. nr. 35. *Greg. Nyss.* homiliae XXVII. — p. 21. nr. 40. *de dormientibus orat.* — et in subsellio secundo nr. 3. expositio cantici Mosis diuersorum auctorum, *Gregorii Nysseni, Philonis, Procopii* etc. — pag. 22. nr. 10. *Gregorii Nysseni, Cyrilli Alex. Chrysostomi* et aliorum sententiae contra Arianos. — pag. 39. fragmenta e *Basilio, Nysseno, Nazianzeno*, et aliis. — Ibid. *Damasceni* et *Greg. Nysseni* locus de S. Eucharistia. — *Vindobonae* bibl. caesarea abundat codd. in quibus opera *Gregorii Nyss.* vel plura vel pauciora exstant: illorum vero copiam vno quasi obtutu videbis in *Nesselii* cat. codd. caesar. in ind. voc. *Gregorii Nysseni.* Sic varia opera coniuncta sunt, vt paucos e multis citem, apud Nessel. part. I. p. 104 sq. in cod. XXXV. — p. 119. e cod. XL. nr. 76. exhibet fragmentum ex Greg. Nyss. orat. contra Apollinarem. (Idem edidit *Lambec.* comm. III. p. 417. vbi illum cod. numerat XXXVII. est vero ex antirrhetico adu. Apollinarem a Zaccagnio edito, v. not. Kollar.) Pag. 123 sqq. in cod. XLII. sunt 28. opusc. Greg. et Nessel. dignissimum esse indicat eum, quem conferat futurus editor, eiusque ope multa emondet et suppleat. — pag. 236. nr. 2 — 4. plura opusc. in cod. CLX. etc. add. *Lambec.* comm. I. p. 91 sq. qui, se, testatur, inuenisse in bibl. caesar. *viginti* codd. quibus Greg. Nyss. contineatur; n. inter theologicos gr. sedecim, (quos numerat,) inter philosophicos et philolog. graecos duo; inter theologicos lat. vnum et inter historicos latinos vnum. Quoties nomen et loca Greg. in catenis occurrant, partim in superiore cap. iam vidimus, partim codd. caesar. huc pertinentes recenset *Lambec.* in vol. III. et IV. v. ind. v. *Greg. Nyss.* — Notabilis locus *de S. Trinitate* est in cod. CXXXII. nr. 5. et aliud fragmentum in cod. CCLVII. nr. 10. teste *Lambec.* V. pag. 142. et 368. — Fragmentum de excommunicatione, ex orat. in eos, qui aegre ferunt reprehensiones, in cod. VI. nr. 10. v. *Lambec.* VI. part. 1. p. 58. — *Venetiis* in bibl. D. Marci sunt in quatuordecim codd. varia Gregor. opusc. et in quinque catenarum codd. excerpta. Vide cat. codd. gr. Marc. ind. voc. *Greg. Nyss.* multa praecipue in codd. LXVII. LXVIII. atque LXIX. in quo etiam est *Nysseni* vita sine auctoris nomine. — *Florentiae* in bibl. Laurent. quot sint codd. opuscula Greg. Nyss. continentes, disces ex ind. *Bandini* cat. codd. gr. Laur. tom. III. Hic memorabo cod. IV. plut. 7. nr. 1. de hominis opificio liber vnus, quem sequitur nr. 2. demonstratio rationalis naturae tres esse requies, nr. 3. quod animae potentiae sint quinque, mens, intellectus, opinio, phantasia, sensus; nr. 4. quod mens sacratissima inter quatuor virtutes, velut in throno collocata sit; nr. 5. elementa esse quatuor, ignem, aërem, terram et aquam; nr. 6. triplex lex; nr. 7. de centum denariis; nr. 8. versus iambici, f. Dodecastichon iambic. praecipuos continens festos dies, qui apud Graecos celebrabantur: quae quidem omnia a nr. 2 — 8. licet in cod. nomen Gregorii Nyss. at perperam, prae se ferant, quia breuia sunt, *Bandin.* in cat. I. pag. 203 sq. needum edita typis excudenda curauit. — nr. 9. *Greg. Nyss.* explicatio apologetica in Hexaëmeron; nr. 10. eiusd. antirrheticus aduersus Apol-

I. In tomo primo continentur *).

1. Ἀπολογητικὸς περὶ τῆς ἑξαημέρε. Explicatio apologetica *in Hexaëmeron*, ad Petrum, Sebastenum episcopum, fratrem, p. 1 — 43. Incipit: ταῦτα ποιεῖς ὦ ἄνθρωπε Θεῦ. Apologetica adpellatur, quoniam continet simul defensionem Moysis, et eorum, quae in fratris Basilii Hexaëmero nonnulli vel reprehenderant, vel desiderauerant. Latine vertit *Laurentius Sifanius* in latina edit. operum Nysseni Basil. 1562. fol. pag. 283. atque *Petrus Franciscus Zinus*, Veronensis, Venet. 1553. 1574. 8. cuius interpretatio seruata in graecolatinis editionibus. Quae *Combefisius* in Basilio suo recensito tom. I. p. 543 — 557. dedit graece et latine ex Nysseni apologia Nysseni pro officio sex dierum, epitomen fere praecipuorum capitum, quae in hoc libro pertractantur, continent e cod. regis christianiss. MCDLXXII. In calce huius libri p. 43. testatur Nyss., se libr. de opificio hominis iam ad fratrem praemisisse. Πλὴν τῆς ἀνθρώπε κατασκευῆς, ἣν ἡμᾶς

Apollinarium: codex diligenter et perspicue scriptus est manu *Io. Rhosi*, sacerdotis Cretensis, sumtib. Laur. de Medicis a. Chr. 1489. quod notauit Band. ad augendam Montfauc. palaeogr. gr. lib. I. cap. 7. — In cod. VI. nr. 8. plut. 86. sunt 83. testimonia de praescientia et praedeterminatione dei ex S. Scriptura et doctor. eccl. desumta, in his ex *Greg. Nysseni* opere de opificio hominis, cap. 18. v. *Bandin*. III. 295. — Excerpta theologica de Spiritu S. ex variis *Nysseni* libris et ex variis patribus, in cod. VIII. nr. 20. plut. 86. v. *Band*. III. p. 324. In tom. I. plura Nysseni loca in catenis, in expositione sacrorum praeceptor. aliisque operibus, (quae in indice sub eius nomine citantur,) occurrunt. — In bibl. reg. *Taurin*. in pluribus codd. sunt Nysseni opp. praecipue permulta in cod. LXXI. quorum indicem dabit auctor catal. codd. gr. Taur. pag. 166 sqq. — *Mosquae* in bibl. synodali cod. XXV. in catena patrum in Esaiam ex quatuor Greg. Nyss. opusc. notante *Matthaei* in notit. codd. Mosq. p. 56. — varias Nysseni orationes exstare in cod. Mosquensi saec. XII., testatur *Athan. Schiada* in catal. codd. gr. Mosquens. p. 40. — In bibl. *Bodleiana*, *Cantabrigiensibus* et aliis *Angliae* bibl. numerus codd. in quibus *Greg. Nyss.* opp. varii generis comprehenduntur, tantus est, vt verear, ne eorum commemoratione molestus fiam; quare lectoris cupidos ad indices cat. codd. Angliae etc. ablego. Idem mihi dicendum est de multitudine codd. in bibl. publ. *Paris.* seruatorum, et quorum notitia petenda est ex indice ad vol. II. catalogi Paris. codd. Permulta vero Greg. Nyss. opp. sunt inprimis in codd. DIII. — DLXXXIV. — CLXXXV. ex antiquo bibl. *Grimanae* exemplari manu Zachariae sacerdotis descripto; — in codd. DLXXXVI. — DLXXXVIII. —, M. — MX etc. — *Montfaucon* in bibl. *Coislin*. et in bibl. biblioth. MSS. quot variarum bibl. codd. Greg. Nyss. aut catenas, aut aliorum collectiones, in quibus occurrunt particulae, nominauerit, cognosces ex ind. ad illam. — In cod. *Coisl*. LVIII. sunt varia Nysseni opera. — in cod. CVII. inter diuersas variorum homilias *Greg. Nyss.* sex habent auctorem, (v. pag. 182.) In cod. CCXC. fol. 39. *Nysseni*, quod panis sanctificatus mutetur, et quod humanae naturae necessaria sit eius participatio. (p. 406.) *Romae* monasterium S. Basilii varia Nyss. opp. msta seruat eaque indicat *Montfauc.* in diar. ital. pag. 213. et 215. — Idem ibid. p. 362. obseruat, *Florentiae* inter codd. monast. Adnunt. haberi duas *Greg. Nyss.* homilias, Basilio adscriptas, et p. 434. memorat duo codd. in bibl. Iulii Iustiniani, *Venet*. *Nyss.* de anima et in orat. dominicam continentes. — De codd. bibl. reg. *Neapol*. v. catal. illorum, supra in vol. V. p. 777. et 786. nr. 35. et 181. Sed haec sufficiant. *Harl.*

*) *Oudin*. l. c. cap. III. — VI. recenset examinatque vberius opera, secundum ordinem eorum, in ed. seruatum, et virorum doctorum de singulis iudicia, vbi opus esset, aliaque notatu digniora collegit. Quare breuioribus nobis esse licebit. Semleri et Schroeckhii Roeslerique diligentiam in recensendis Nysseni operibus iam laudauimus. *Harl.*

ἡμεῖς ἐν ἰδιάζοντι βιβλίῳ πρὸ τούτων ποιήσαντες ἀπεστείλαμέν σοι τῇ τελειότητι. *Fabr.* *Oudinus* p. 597. dubitat, num hoc opus sit Gregorii Nysseni, sed leues eius dubitationis rationes, ostenderunt *Semler* p. 188. not. et *Schroeckh* p. 28. — Id opus est in IX. codd. *Paris.* — In cod. *Coislin.* CCXXIX. membr. fol. 83. verso *Greg. Nyss.* Petro, episcopo, fratri: init. εἰ o) ταῖς διὰ τῶν χρημάτων τιμαῖς· fol. 85. index capp. XXXI. vbi enarratio de mundo, et de iis, quae ante hominem condita sunt, eiusdem Gregorii: inc. αὕτη ἡ βίβλος γενέσεως οὐρανοῦ καὶ γῆς· fol. 154. eiusd. ad Petrum fratrem in Hexaëmeron: init. Τί (quod voc. in edit. Paris. a. 1638. statim ab initio culpa, credo, operarum est omissum,) ταῦτα ποιεῖς, ὦ ἄνθρωπε p); — In cod. CCLIII. eiusd. *in Hexaëm.* tom. XII. τρόποι συλλογιστικοὶ aduers. Manichaeos, et *de anima hominis* capp. 96. (p. 304. bibl.) — *in hexaëm.* in cod. Bauar. XXXVI. in cod. LXIX. cum aliis opusc. Nysseni atque cum Basilio in idem, et Nyssen. in sctum sabbatum, in cod. CCXLII. — In cod. caesar. XLII. nr. 12. excerpta ex illo opere; v. *Lambec.* VII. p. 177. — *Florentiae* in codd. Laurent. cod. XVII. nr. 17. plut. 6. — XII. nr. 5. plut. 10. — IV. (in quo plura sunt opp. Nysseni, vt supra iam monuimus.) nr. 9. plut 7. — XVIII. nr. 6. in Hexaëm. et nr. 5. de opificio hominis, capp. 30. v. *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. I. p. 128. 482. 205. et 541. *Harl.*

2. Περὶ κατασκευῆς ἀνθρώπου, *de opificio hominis* liber ad eumdem Petrum, fratrem, atque, vt *Lambecius* III. p. 110. seq. et 122. obseruat, iam episcopum, missus a. C. 379. circa paschatos festum p. 44 — 138. Τεῦχος θαυμάσιον adpellat Suidas, compositum supplendo Basilii Hexaëmero, vt praeter Nicephorum XI. 19. hist. Nicetas in praemisso decasticho et Nyssenus ipse in limine scripti testantur. Incipit: εἰ ταῖς διὰ τῶν χρημάτων τιμαῖς. Citatur a Damasceno I. de imaginibus. Vertit iam olim *Dionysius Exiguus*, Romanus ante a. C. 556. denatus, cuius interpretatio exstat in latina operum Nysseni editione Basil. 1562. fol. p. 417. Prodiit [P] illa primum Coloniae a. 1537. inde 1551. 1573. Sed in omnibus his editionibus deest versio praefationis Nysseni, et Dionysii ipsius epistola dedicatoria ad *Eugippium*, presbyterum, eumdem haud dubie, quem vna cum Dionysio celebrat Cassiodorus diuinar. lect. cap. 23. Vtramque e MS. Corbeiensi dedit *Io. Mabillonius* in limine tomi II. Analectorum, Paris. 1677. 8. et 1723. At in graecolatinis editionibus exstat ex versione accuratiore *Iohannis Leunclauii,* qui, graecam Venetam anni 1536. 8. in bibliotheca Io. Iac. Grynaei nactus, illo hortante transtulit, et lingua vtraque cum notis Basil. 1567. 8. ex Io. Oporini officina vulgauit. Leunclauii notae ad calcem tom. I. operum Nysseni subiunctae leguntur, additis etiam animaduersionibus nouis *Frontonis Ducaei,* qui, collata antiqua Dionysii versione, nonnulla loca insigniter illustrauit. Conferre etiam operae pretium est castigationes in hunc librum eius-

o) In cod. Coisl. CCXXXV. pag. 296. bibl. Coisl. idem opus est, sed incipit Αἱ ταῖς etc. et fol. 210. Greg. in illud: *quum subiecta ei fuerint omnia* etc.

p) Sed τί deest quoque in cod. reg. *Taurin.* LXXI. sec. cat. codd. gr. Taur. p. 166. at legitur in cod. *Matrit.* reg. CXXIV. p. 98. v. *Iriart.* cat. codd. gr. Matr. p. 502.

eiusque interpretem Leunclauium, Combefisianas in *Franc. Combefisii*, regiis Parisiensibus codd. vii, Basilio recensito tom. I. p. 566-597. Septem egregii huius libri *Nysseniani* codices msti exstant in bibl. Caesarea, de quibus *Lambecius* I. p. 97. [p. 91. 92. 93. 212. et p. 262. atque vol. III. p. 286. notamque v. *Kollarii* p. 287. de cod. LXII. pag. 289. de cod. LXIII. p. 294. de cod. LXIV. p. 315. de cod. LXV.] seq. III. pag. 109. seq. 112. seq. 114. seq. inter alia obseruans, quod Leunclauium, Ducaeum et Combefisium fugit; in lemmate capitis XI. legendum ὅτι ἀθεώρητος ἡ τȣ̃ νȣ̃ φύσις, non ut editi, ἡ τȣ̃ ἀνθρώπȣ. *Fabr.* Add. cod. caesar. CCXV. nr. 7. ap. *Lamb.* V. p. 540. — *Augustae Vindel.* περὶ κατασκευῆς τȣ̃ ἀνθρώπȣ, teste *Reisero* p. 30. catal. qui praeterea monet in eodem cod. exstare *Basilii* homilias XI. in primum caput Genes. s. Hexaëmeron, et duas earum posteriores adscribi *Gregorio Nysseno*, sed, iudice Hoeschelio, perperam, eiusdem quidem argumenti, nec vero eiusdem methodi. — In cod. *Coislin.* CCXXVIII. fol. 63. v. *Montfauc.* bibl. Coisl. pag. 280. — *Taurini* in bibl. reg. cod. LXXI. supra iam laudato; et cod. CCCLXVIII. praemissa ad Petrum epistola. v. cat. codd. Taur. p. 168. et 486. De aliis codd. v. ad not. priorem et §. praeced. in notit. codd. *Harl.* — v. *Fabric.* de veritate relig. christianae cap. II. §. 20. p. 86. *Heum.*

3. In verba Genes. I. 26. *faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram*, homiliae duae. Prior incipit p. 139. παλαιᾶς χρέως ἔκτισιν ἀποπληρώσων ἥκω. Posterior p. 153. Ὁ μὲν σοφὸς Σολομών. Exhibentur in graecolatinis Nysseni editionibus cum latina interpretatione *Petri Francisci Zini*, Venet. 1553. et 1574. 8. edita. Sunt autem eaedem cum iis, quae tamquam homilia X. et XI. subiici solent Hexaëmero Basilii in antiquis eiusdem tam graecis quam latinis editionibus, vt in Basilio p. 70. seq. [vet. ed.] dicemus vbi etiam de aliis harumce homiliarum interpretibus.

4. Περὶ τȣ̃ βίȣ Μωϋσέως τȣ̃ νομοθέτȣ, ἢ περὶ τῆς κατ' ἀρετὴν τελειότητος, *vita Moysis* mystice enarrata, perfectamque formulam viuendi cuilibet Christiano praescribens. Incipit: οἷόν τι πάσχȣσιν οἱ τῶν ἱππικῶν ἀγώνων φιλοθεάμονες. p. 167. Vertit *Georgius Trapezuntius*, separatim Viennae 1527. q) apud Io. Gremperium, et Basil. 1521. 4. apud

q) Fabric. et Oudinus p. 598. (vbi de hoc opusculo egit,) errarunt in anni nota. Exemplar est in bibl. *Erlang.* et inscriptum: *Gregorii Nysseni* — de vitae perfectione, s. vita Moysi, liber vtilissimus per Gregorium Trapezuntium e graeco in latinum conuersus, et iam primum in solidioris doctrinae studiosorum emolumentum, quam fieri potuit, castigatissima impressione vulgatus. Ad lectorem *Vadianus*: Quod sua Cornigero tribuerunt saecula Mosi etc. (sunt IV. disticha.) In calce: Impressum Viennae Pannoniae per Hieron. Vietorem. Expensis Leonardi et Lucae Alantsae, fratrum. Mense Dec. MDXVII. (1517.) 4. Dedicat. scripta est a *Io. Grempero* (qui editor fuit, non, typographus,) ad Georg. episcopum Vindob. Plura de hac edit. animaduertit *Denis* in: Wiens Buchdruck. Geschichte pag. 176. sqq. qui suspicatur, Gremperum vsum fuisse cod. gr. Coruin. Anni notam iam recte indicauit *Apost. Zenus* in Dissertazioni Vossiane tom. II. p. 8. de Gregorio Trapezuntio. *Cratandri* edit. inscripta est: *Greg. Nysseni* — Mystica mosaicae vitae enarratio, perfectam formulam viuendi cuilibet Christiano praescribens, Georg. Trapez. interprete. Basil. in aed. Andr. Cratandri. 1521. 4. ib. 1562. 4. Cratand. in praef. profitetur, se Viennensem ed. non aequare

apud Andr. Cratandrum. Deinde in latinis [?] Nysseni editionibus antiquioribus. Denique a *Frontone Ducaeo* recognita et suppleta in editione latina anni 1603. et in graecolatina vtraque anni 1615. et 1638. Graece prodiit hic liber vna cum aliis quatuor Nysseni opusculis et notis *Hoeschelii*, Lugduni Batauor. 1593. 8. Exstant et in eum notae eiusdem Ducaei. Citatur a Theodorito dialogo I. et Damasceno in parallelis sub titulo περὶ τελειότητος βίου. *Caesarium*, in cuius gratiam hunc librum Nyssenus composuit, quemque sub extremum operis nominat, temporis ratio impedit Nazianzeni fratrem intelligi. *Fabr.* De ed. Vindob. 1517. v. quoque Ios. de Sartori cat. libror. in bibl. acad. Theres. Viennae 1801. 4. p. 135. nr. 261. — Est lib. in tribus codd. *Paris.* bibl. publ. in cod. *Taurin.* LXXI. etc. *Harl.*

5. Εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τῶν ψαλμῶν, βιβλία β΄. *De Psalmorum inscriptionibus libelli duo.* Incipit: ἐδεξάμην σε τὸ ἐπίταγμα μετὰ προθυμίας, ὦ ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ. p. 257. liber secundus: τούτων ἤτοι ἡμῖν διευκρινηθέντων p. 291. Vertit latine *Iacobus Gretserus*, cum cuius interpretatione, quae etiam a Parisiensibus seruata est, prodierant, additis nouem Leonis imp. homiliis, e bibl. Bauarica, Ingolstad. 1600. 1617. 4. Sixtus Senensis, Nysseni in Psalterium commentarios in Vaticana graece conscriptos testatus, non alios fortasse, quam hos duos libellos innuit. *Fabr.* In codd. *Escorial.* pluribus sunt hi II. libelli et plura alia Nysseni opp. quorum indicem dedit *Plüer* in itiner. per Hisp. — p. 171. — In cod. *Monach. Bauar.* cod. LXIX. et LXX. — *Vindob.* in cod. caesar. XIII. nr. 14. cum subiuncta adpend. de Diapsalmate. v. *Lambec.* VI. part. I. pag. 107. — in cod. XVIII. nr. 2. inscript. ἑρμηνεία ἐπίτομος εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τῶν ψαλμῶν· quomodo hoc scriptum exemplar differat ab edito, docet *Kollarius* in supplem. pag. 165. sq. — *Florentiae* in cod. Laurent. cod. III. nr. 19. plut. 6. fragmenta in inscriptiones Psalmorum — nr. 20. ex interpretatione super Psalmorum inscriptiones, duo capp. — nr. 22. in diapsalma, et nr. 18. disp. quod res gestae et vita Dauidis non fuerunt eo ordine peractae, quo Psalmi ordinati sunt. — In cod. I. nr. 1. plut. 7. interpretatio breuis in inscriptionem Psalmorum. v. *Bandin.* cat. etc. I. p. 89. sqq. et 165. — *Paris.* in septem codd. bibl. publ. de illo et tribus sqq. opusc. v. *Schroeckh.* l. c. pag. 64. sqq. *Harl.*

6 Homilia *in Psalmum sextum*, περὶ τῆς ὀγδόης, *de octava*, siue festo circumcisionis. Inc. οἱ ἐκ δυνάμεως εἰς δύναμιν πορευόμενοι. pag. 367. cum versione *Laurentii Sifani*, quae prodierat in latina Nysseni editione Basil. 1562. fol. pag. 106. Vertit et *Maximus Margunius*, Cytherorum episcopus. Venet. 1585. 8. *Fabr.* *Taurini* in bibl. reg. cod. LXXI.

aequare modo studuisse, sed et superare, nactum cod. manu B. Rhenani multis modis notatum castigatumque. — Spuria editio esse videtur *Gregorii Nysseni vita Mosis*. August. Vindel. 1521. quam *Valentin. Ern. Loescher* in Stromat. p. 281. et, haesitans quidem illo duce male certo, *Zapf* in: Augsburgs Buchdruck. Gesch. tom. I. p. 149. adtulerunt: nec eam memorat cl. *Panzer*. in A. T. VI. p. 160. sq. libros ibidem illo anno excusos enumerans. *Harl.*

LXXI. fol. 166. de psalmorum inscriptionibus, et fol. 193. homilia in Psalmum VI. de octaua. *Harl.*

7. Ἐξήγησις ἀκριβὴς, *accurata expositio ecclesiastae Salomonis*, homiliis VIII. quarum vltima desinit in explicatione commatis 13. capitis III. p. 373-467. Incipit: πρόκειται ἡμῖν ὁ ἐκκλησιαστὴς εἰς ἐξήγησιν. Meminit Suidas in Γρηγόριος. Vertit *Gentianus Heruetus*, cuius interpretationem subinde castigat *Ducaeus* in notis. Integrius hoc opus fuit apud *Petrum Possinum*, qui in prologo ad Thesaurum asceticum, Paris. 1684. 4. vulgatum, ait, se ad editionem paratum habere integrum Nysseni commentarium in ecclesiastem, descriptum e MS. Romano, quem hactenus mutilum editiones exhibuerint. Sed quum illud a Possino promissum opus nemo adhuc in lucem protulerit: notare iuuat, in bibliotheca Seguieriana siue Coisliniana exstare sub falso Greg. Nysseni nomine MS. graecum commentarium iu ecclesiastem, nihil [P] cum edito habentem commune, et in quo Nysseni expositio quandoque confutatur. Diuiditur in sermones decem, quorum primus incipit: ἄμελγε γάλα, καὶ ἔσαι σοι βούτυρον. Vide *Montfauconi* catalogum bibl. Coislinianae p. 120. seq. *Fabr.* *Augustae Vindel.* Greg. Nyss. in ecclesiasten, teste *Reisero* cat. pag. 36. — In quatuor codd. bibl. publ. *Paris.* expositio in ecclesiasten. *Harl.*

8. Ἐξήγησις ἀκριβὴς, *accurata expositio cantici canticorum*, ad Olympiadem, homiliis XV. quarum vltima desinit in illustrando versu 9. capitis VI. p. 468-711. Prooemium incipit ἀπεδεξάμην ὡς πρέπουσαν τῷ σεμνῷ σου βίῳ. Citat Damascenus in parallelis. Meminit et Suidas in Γρηγόριος, et Hadrianus I. papa in loco, qui adfertur in actis concilii VII. tom. VII. edit. Labbei p. 109. Vertit idem *Gentianus Heruetus*, cuius versionem subinde castigat Fronto Ducaeus in notis, adhibita etiam interpretatione *Ioannis Leunclauii*, quae lucem vidit Basil. 1570. *Fabr.* *Augustae Vindel.* in Procopii epitome expositionum in canticum canticorum e Gregorio Nyss. et aliis. — in alio cod. *Gregorius Nyss.* et *Theodoretus* in canticum canticorum. v. *Reiser.* cat. p. 36. et 38. — *Venetiis* in bibl. Marc. cod. XXII. *Nysseni* et *Nili*, mon., interpretatio in cant. canticor. ad VI. priora capp. v. cat. codd. Marc. gr. pag. 21. — *Taurini* in bibl. reg. cod. CXVIII. comm. in cant. canticor. opus mutilum; nam vix septem sunt sermones. v. cat. codd. gr. Taur. p. 227. — *Paris.* in quinque codd. bibl. publ. — *Florentiae* in bibl. Laurent. cod. XXX. plut. 7. praecedit prologus s. epistola ad Olympiadem: tum incipiunt ipsi commentarii in caut. canticor. in XV. sermones distributi, quos recenset *Bandin.* in cat. codd. gr. Laur. I. p. 290. sq. *Harl.*

9. Εἰς τὴν προσευχὴν, *in orationem dominicam homiliae V.* lectu dignissimae pag. 712-761. quarum prima incipit: προσευχῆς ἡμῖν διδασκαλίαν. Transtulit *Laurentius Sifanius*, cuius versio seruata in graecolatinis editionibus. Exstat et *Petri Galesinii* interpretatio Rom. 1565. 4. Citat saepe Damascenus in parallelis, et Anastasius quaest. 1. et 11. Locum a Graecis in hoc opere corruptum arguit *Allatius* c. XII. de processione Spiritus S. pag. 63. seq. librum tertium Nysseni περὶ προσευχῆς citat Euthymius in Pano-

 plia.

plia. *Fabr.* In cod. reg. *Matrit.* L. quinque homil. in orat. dominic. quarum prima inc. Εὐχῆς ἡμῶν· et homiliae octo in tot beatitudines, v. *Iriart.* cat. codd. gr. Matrit. p. 168. sq. — *Vindobonnae* in bibl. caesar. cod. CVI. (in quo, a *Lambec.* comm. IV. p. 51. sqq. valde laudato, 28 oratt. et epp. Greg. Nyss. continentur,) nr. 2. adde not. Kollar. p. 59. — et in cod. XIII. nr. 12. et nr. 13. sunt Nysseni homiliae VIII. in totidem beatitudines euangel. ap. S. Matthaeum cap. V. v. *Lambec.* VI. part. I. p. 106. sq. — In sex codd. *Paris.* bibl. publ. — *Taurini* in cod. LXXI. reg. v. catal. etc. p. 169. conf. *Semler* l. c. p. 191. et *Schroeckh.* p. 71. sqq. *Harl.*

10. Εἰς τοὺς μακαρισμούς, *in octo beatitudines* Matth. V. homiliae VIII. p. 762-837. prima incipit: Τίς ἄρα τοιοῦτός ἐστιν; Vertit idem *Laurentius Sifanus*, cuius interpretationem Parisienses seruarunt, et *Petrus Galesinius*. Citatur in actis concilii Ephesini, nec non a Theodorito in dialog. et Damasceno in parallelis, *Liberato* in breuiar. etc. In hoc opere desinit *tomus primus* editionis operum Nysseni graecolatinae a. 1638. quae hactenus prioris a. 1615. paginas seruat. *Fabr.* *Liberati* breuiarium caussae Nestorianorum et Eutychianorum etc. editum est cum notis Ioann. Garnerii, Paris. 1675. 8 hinc omissum ab Harduino in collectione conciliorum. vide infra vol. XI. p. 443. de collection. conciliorum. — De cod. caesar. v. ad nr. 9. — Illae hom. in beatitud. sunt in quinque codd. bibl. publ. *Paris.* et in tribus codd. bibl. regiae *Taurini.* *Harl.*

11. In illud 1. Corinth. XV. 28. *quando sibi subiecerit omnia, tunc ipse quoque Filius* etc. r) p. 838-853. cum versione *Gentiani Herueti*, incipit: πάντα μὲν τὰ λόγια Κυρίου. *Fabr.* In cod. *Taurin.* LXXI. Illa homilia quod repleta est erroribus Origenianis et ipsi Gregorio Nysseno in eius indubiis opusculis repugnat: *Oudin.* I. p. 599. sq. iudicat, vel illam Gregor. Nyss. non habuisse parentem, vel probabilius, omnia mirum in modum ab aliis esse interpolata. *Harl.*

12. In illud Genes. I. 16. *ad imaginem DEI et ad similitudinem* s), p. 854-866. cum versione *Frontonis Ducaei*, qui etiam notas adiunxit. Prodierat graece cum Ducaei versione Ingolstad. 1596. 8. Incipit: [Ἡ] οἱ τὴν ἑαυτῶν ἀπλανῶς τοῦ προσώπου. Aliis auctor huius scripti non Nyssenus videtur, sed *Anastasius*, Sinaita t). Vide *Tillemontium* tom. IX. p. 741. qui pag. 605. illud putat esse fragmentum maioris operis, in quo difficilia scripturae loca auctor illustrauit. *Fabr.* Conf. *Semler* l. c. pag. 184. sqq. 192. sqq. *Schroeckh* p. 74. sqq. etiam de seq. opusc. *Lambec.* et *Kollar.* comm. III. pag. 314. seq. de cod. LXV. *Harl.*

13. Ad Theodosium, episcopum, epistola, *de Engastrimytho* u), pag. 867-871. cum eiusdem *Ducaei* versione et notis. Incipit: ὁ εἰπὼν τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς. In fine testatur, se

ἰδίῳ

r) In edit. a. 1638. tom. II. pag. 6.

s) Ibid. pag. 22.

t) Vide infra, in vol. IX. pag. 331. nr. 7. de Anastasii, Sinaitae, scriptis. *Harl.*

u) In edit. a. 1638. tom. II. p. 35.

ἰδίῳ λόγῳ fusius explicasse *πῶς παραγίνεται τὸ πνεῦμα πρὸ βαπτίσματος*. At sententia, qua non verum Samuelem, sed daemonem sub Samuelis specie Sauli adparuisse disputat, communis ipsi est cum pluribus antiquis ecclesiae doctoribus, vt demonstravit *Allatius* diss. de Engastrimytho [ad Eustath. Antioch. Hexaëmeron, v. cap. seq. §. I. nr. 2.] Prodierat hoc scriptum Nysseni cum Ducaei versione, Ingolstad. 1596. 8.

14. Εἰς τὴν ἑαυτοῦ χειροτονίαν, *quum episcopus ordinatus esset* v), p. 872-879. cum *Frontonis Ducaei* versione ac notis. Incipit: ἦλθε καὶ ἐφ' ἡμᾶς ἡ τῆς πνευματικῆς ἑστιάσεως λειτουργία. Citat *Ioannes Damascenus* in parallelis pag. 773. sub titulo περὶ τῆς ἐν Κωνσταντίνου πόλει καταστάσεως τοῦ ἁγίου Γρηγορίου. Itaque haec oratio dicta a. C. 394. in concilio CPol. non autem 372. quo episcopus ordinatus est. Confer *Tillemontium* tom. IX. p. 733. 734. Prodierat cum Ducaei versione Ingolstad. 1596. 8.

15. *Contra Apollinarium* fragmentum w) p. 879. 880. cum eiusdem *Ducaei* interpretatione, cum qua iam lucem viderat Ingolstad. 1596. 8. Incipit: ὥστε κίνδυνός ἐστιν ἡμῖν οὐδείς. Aliud Nysseni fragmentum aduersus Apollinarium e MSto caesareo graece publicauit *Lambecius* III. p. 167. [p. 416. sq. ed. Kollar. cuius nott. vide. *H.*] Confer infra, nr. 7.

16. Περὶ φιλοπτωχίας, *de pauperibus caritate complectendis*, λόγος β', (prior latine infra, nr. 24. et graece nr. 72.) in illud Matth. XXV. 40. *quatenus vni ex his fecistis, mihi fecistis* x), p. 881-893. cum *Petri Francisci Zini* versione, quae prodierat Venet. 1574. 8. et quam locis nonnullis castigat in notis *Ducaeus*. Incipit: ἔτι πρὸς τῷ θεάματι τῆς φοβερᾶς τοῦ βασιλέως ἐπιφανείας εἰμί. Graece viderat lucem Augustae apud Mangerum 1587. 8. edente Hoeschelio, non 1527. vt in Ducaei notis excusum est. *Fabr. Gregor. Nazianz.* de pauperibus amandis, orat. lat. *Petro Franc. Zino*, Veronensi, interprete; *Gregorii Nysseni* in idem argumentum oratt. duae, latine, numquam antehac neque latine excusae, eodem interprete. Lutet. ap. Vascosan. 1550. 4. v. *Maittaire* A. T. II. p. 586. — Venetiis apud Aldi filios, 1550. 8. v. Serie dell' Ediz. Aldine, p. 90. Illud opusc. est in tribus codd. bibl. *Paris.* publ. *Harl.*

[P] 17. Κατὰ εἱμαρμένης. *contra fatum* disputatio cum ethnico philosopho, adiuncta eiusdem *Zini* versione y), pag. 894-913. Incipit: μέμνησαι πάντως ὅτι μοι γέγονεν. Citat Anastasius quaest. 19. *Tillemontio* videtur scripta CPoli a. C. 381. vide eius memorias tom. IX. pag. 586. sq. *Fabr. Greg. Nyss.* libelli octo de homine, de anima, de elementis, de viribus animae, de voluntario, de inuoluntario, de fato, de libero arbitrio, de prouidentia etc. latine. Argentinae typis Matthiae Schürer. 1512. fol. v. *Lambacher* in bibl. antiqua ciuica Vindob. p. 90. et cel. *Panzer*. A. T. VI. pag. 55. nr. 249. — cod. DLIX. in bibl. *Veneta* Marc. pag. 295. cat. codd. gr. — *Paris.* in cod. DIII. bibl. publ. *Harl.*

O 2 28. Πρὸς

v) Edit. a. 1638. tom. II. pag. 40.
w) pag. 47.
x) pag. 49.
y) pag. 62.

18. Πρὸς Ἕλληνας ἐκ τῶν κοινῶν ἐννοιῶν, *aduersus ethnicos de deo trino ex communibus notionibus* z), p. 914-921. cum versione *Federici Morelli.* Incipit: εἰ τὸ Θεὸς ὄνομα προσώπων δηλωτικόν.

19. Περὶ ψυχῆς, *de anima,* cum eiusdem *Morelli* versione aa) pag. 922-945. Incipit: διαφώνηται σχεδὸν ἅπασι τοῖς παλαιοῖς. Non est Nysseni, sed caput secundum et tertium *Nemesii* de natura hominis. *Fabr.* Sub nomine *Greg. Nyss.* in cod. *Monach.* LXXI. v. cat. codd. gr. Bau. p. 24. — in cod. *August. Vindel.* teste *Reisero* in cat. p. 21. conf. cl. *Matthaei* ad Nemesium cap. 2. et 3. p. 67. sqq. *Harl.*

20. *Epistola canonica ad Letoium,* qui in episcopatu Melitines Cappadociae, (non Mytilenes, vt Posseuinus,) post a. C. 381. Otreio successit, cum *Gentiani Herueti* versione, quae plus semel prodiit inter epistolas SS. patrum canonicas, scholiis *Theod. Balsamonis, Io. Zonarae,* atque *Alexii Aristeni* illustratas bb). Incipit: ἓν καὶ τοῦτο τῶν εἰς τὴν ἁγίαν ἑορτήν. cc) p. 946-955. Vidit etiam lucem Venetiis 1584. 4. cum poenitentiali romano et variis canonibus poenitentialibus et Bedae ac Rabani libro poenitentium, cum notis *Antonii Augustini,* nec non ibid. 1585. 8. vna cum aliis quibusdam Nysseni, interprete *Maximo Margunio,* episcopo Cytherensi. Confer *Lambecium* III. pag. 101. 133. 149 dd). Respicit concilium in Trullo canones Nysseni laudans, licet non integrum hoc scriptum videatur ad nos peruenisse.

21. *Aduersus eos, qui differunt baptismum* p. 956-960 ee). Latine, eodem *Herueto* interprete. Incipit: *huius mundi reges cum leges scripserint.* Graece occurret infra nr. 70.

22. *In*

z) Edit. a. 1638. tom. II. pag. 82.

aa) pag. 90.

bb) In Io. Zonarae et Theodori Balsamonis syntagmate canonum, cum eorum commentariis graecis Lutet. Paris. 1618. et 1620. II. tom. pag. 1036 — 1059. — in Beueregii synodico tom. II. pag. 381. VIII. canones. — In collectione concilior. ed. Labbei pag. 1775 sqq. v. infra, vol. XI. pag. 56. et 390. add. pag. 437. *Harl.*

cc) pag. 114.

dd) Vide cod. LIX. nr. 16. *Lamb.* comm. III. pag. 266. ed. Kollar. — in cod. LXVII. inter opera Basilii, cui illud encomium in eo cod. perperam adtribuitur, notante *Lambec.* ibid. p. 331. — in cod. LXXVI. nr. 3. inscr. anonymi excerpta ex Greg. Nyss. epistola quadam paschali; sed *Lamb.* III. pag. 374. docet, intelligi eius *Nyss.* epist. ad S. Letoium. — in cod. XVIII. nr. 4. excerpta inter veterum patrum fragmenta canonica, v. *Lambec.* VI. part. 1. pag. 130. — Integra epistola canonica, in cod. XLIV. nr. 37. v. *Lambec.* VIII. pag. 895. — In cod. XLV. nr. 9. in quo scholia, quae in synodico Balsamonis esse feruntur, Zonarae tribuuntur, auctore *Kollar.* in supplem. ad Lamb. comm. pag. 319. — In cod. *Coislin.* CCCLXIV. fol. 264. teste *Montfauc.* in bibl. Coislin. p. 564. — *Dublini* in cod. CXXXV. collegii S. Trinitat. in cat. codd. Angliae etc. vol. II. part. 2. pag. 24. nr. 277. 23. conf. *Oudin.* l. c. p. 600. qui contra Scultetum, in Medulla patrum eam supposititiam esse adfirmantem, docet, vanas esse Sculteti argumentationes: praeterea memorat edit. Augustae Vindel. ex versione *Gentiani Herueti,* cum oratione de diuinitate Filii et Spiritus Sancti, 1591. *Harl.*

ee) Ibid. pag. 124.

22. *In illud apostoli:* 1. Corinth. VI. 18. *omne peccatum, quod fecerit homo, est extra corpus, qui autem fornicatur* etc. p. 961-963. ff) Latine interprete *Gentiano Herueto*. Incipit: *Terribilis tuba apostolici praecepti.* Graece occurret infra, nr. 74.

23. *In mulierem peccatricem*, siue *ad eos, qui durius alios iudicant et conuersione indigent*, p. 964-970. gg) Latine, *Petro Francisco Zino* interprete. Incipit: *homo Pharisaeus, vt ex euangelio Lucae.* Graece occurret infra, nr. 67. vbi notabo, Asterii esse, non Nysseni.

[24] *De pauperibus caritate complectendis* homilia I. hh) pag. 970-975. eodem *Zino* interprete, latine. Incipit: *qui huic ecclesiae praesidet; atque adeo omnes.* Graecae occurret infra, nr. 72. Homilia II. huius argumenti graece etiam prodiit, vt dixi supra, nr. 16. Vtraque latine ex Zini versione exstat et in orthodoxographis p. 1780. Basil. 1569. fol. *Fabr.* Heil. zwayer Priester *Gregorii Nazianzeni* vnd *Gregorii Nysseni* drey treflich vnd nützlich Predig, dass yedermann die Armen Leüt lieb hälten soll, — geteütscht durch *Christoph Phreysleben*, der Rechten Doctor — Gedruckt zu Wienn in Oesterreich durch Raphael Hoffhalter, sine anni nota. (intra a. 1556 et 1562.) 4. v. *Denis* Wiens Buchdruck. Geschichte, p. 685. *Harl.*

25. *In pentecosten*, de spiritu S. ii) p. 976-977. latine ex eiusdem *Zini* versione. Incipit: *Nullum est tam clarum celebritatis argumentum.* Graece primus ex tribus codd. Vatican. cum noua versione sua edidit *Laur. Zaccagnius* in collectaneis monumentorum veterum. Rom. 1699. 4. p. 346. Incipit: πᾶσαν ἑορτῆς ὑπόθεσιν φαιδροτέραν ὁ Δαβὶδ δι᾽ ἑαυτοῦ ἀπεργάζεται.

26. *Contra foeneratores* p. 978-982. latine, *Iac. Gretsero* interprete. Incipit: *hominum, virtutis studiosorum, et qui mores.* Graece occurret infra, nr. 71.

27. *Testimonia de SS. Trinitate ex veteri testamento aduersus Iudaeos* kk), p. 983-984. latine, interprete *Laur. Sifano*. Incipit: *Dicit Dauid in Psalmo XXXII.* Graece primus ex duobus codicibus Vaticanis cum noua versione sua edidit *Laurentius Zaccagnius* in collectaneis monumentorum veterum iam laudatis p. 288. Notandum autem est, postremam partem p. 993. sq. siue explicationem dicti Ioh. XIX. 34. *statim exiuit sanguis et aqua*, in qua *Theologus (Nazianzenus,)* et *Chrysostomus* citantur, ab illo scripto alienam, in graeco recte abesse. *Fabr.* In tribus codd. *Paris.* bibl. publ. — Scultetus Riuinus, du Pin, Caueus et Oudinus id opusculum, quia Gregorius Nazianz. in eo citetur, adulterinum esse censent. Accedit *Semler* l. c. p. 200. not. 354. *Harl.*

ff) Edit. a. 1638. tom. II. pag. 129.

gg) pag. 132.

hh) pag. 138.

ii) Ibid. pag. 147.

kk) pag. 153.

II. In tomo II. edit. a. 1615. continentur:

28. Κατὰ Εὐνομίου λόγοι ἀντιῤῥητικοὶ, *aduersus Eunomium*, liber II. III. IV. V. VI. VII. VIII. IX. X. XI. XII. et XIII. cum versione *Nicolai Gulonii* [ll]) p. 1-437. Incipit: ἡ τῶν χριστιανῶν πίστις ἡ εἰς πάντα τὰ ἔθνη. Castigationes in calce voluminis adiecit Gulonii filius, *Ioannes a. S. Francisco*, monachus Fuliensis, testatus, *librum primum*, qui deinde lucem vidit, (confer infra, nr. 66.) exstare MS. in bibl. Vaticana, et incipere his verbis: οὐκ ἦν ὡς ἔοικεν τῷ πάντα σε θέλειν εὐεργετεῖν. Confer de hoc opere *Tillemontium* tom. IX. pag. 577. seq. et de Eunomii libris, quos Nyssenus [P] confutauit, *Iac. Godofredum*, ad Philostorgii VIII. 12. *Sirmondus* ad librum XI. Facundi Hermianensis tom. II. Opp. p. 763. notauit, libros hos Nysseni, quibus fidem catholicam tueri, et Basilii, iam defuncti, opus aduersus Eunomium defendere instituit, non vno modo citari apud veteres solere. Quae enim Facundus et ecloge Anastasii bibl. profert ex tertio eius operis libro, Leontius secundo libro adtribuit, re ipsa autem exstant in quarto edit. graecolatinae. Eodemque modo in quinto exstant reliqua omnia, quae Facundus citat ex quarto. *Photius* cod. VI. bibliothecae suae opus Gregorii Nysseni ὑπὲρ Βασιλείου κατ' Εὐνομίου memorat, et mox codice VII. alteram illius πραγματείαν eiusdem argumenti, ἐν ᾗ λογικώτερον Εὐνομίῳ συμπλακεὶς κατὰ κράτος αἱρεῖ, πάντα σαθρώσας τῆς δυσσεβείας αὐτοῦ τὰ ὀχυρώματα. Neque dubium est, per eamdem librum vltimum ab eo intelligi, qui ceteris omnibus est longior, et in quo nouum cum Eunomio certamen ingredi se profitetur Nyssenus in ipso libri limine: τὰ μὲν δὴ πρῶτα τῶν πρὸς Εὐνόμιον ἀγώνων ἱκανῶς ἤδη κατὰ θείαν συμμαχίαν ἐν τοῖς φθάσασι διήνυσαι πόνοις. Suidas de Gregorio Nysseno: οὗτος συνέταξε κατ' Εὐνομίου λόγον ἐξαίρετον. Citatur a Theodorito in dialog. [a Damasceno. v. infra, vol. VIII. p. 796. nr. 11. pag. 796. vet. ed.] multisque aliis veteribus, quorum loca notauit *Tillemontius* tom. IX. pag. 579. seq. qui pag. 585. coniicit, quod *Hieronymus* cap. 128. de scriptor. eccles. refert, lectos Nazianzeno et sibi a Nysseno illos contra Eunomium libros, id factum CPoli, vbi occasione concilii a. C. 381. in illa vrbe celebrati conuenerint. Scripsit Nyssenus post Basilii obitum, vt *Nicephoro* etiam XI. 19. hist. adnotatum, circa a. 381. *Fabr.* Hoc opus, quod praestantissimum Nyss. operum habetur, docte et copiose recensent *Semler.* l. c. §. 99. pag. 201-219. et *Schroeckh* pag. 28-54. — Est *Florentiae* in cod. *Laurent.* XVII. plut. 6. v. *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. I. p. 127. sq. et in cod. *Taurin.* LXXI. fol. 216. v. cat. codd. gr. Taur. p. 169. *Harl.*

29. *Ad Eustathium*, (Sebastenum) *de SS. Trinitate* et contra Pneumatomachos, *quod Spiritus S. sit Deus* [mm]) p. 439-447. cum versione *Laurentii Sifani*, sed a *Fed. Morello* recognita. Hoc scriptum integrum fere iisdem verbis inter *S. Basilii* epistolas octogesima [ep. 189. tom. III. p. 276. ed. Garnier.] legitur, Nysseno rectius vindicandum, sub cuius nomine citatur ab Euthymio in Panoplia. Compositum circa a. C. 380. [De eo, et

ll) Edit. a. 1638. tom. II. pag. 265.

mm) Edit. a. 1638. tom. III. p. 6.

et 11, feqq. v. *Semler* l. c. 220. fqq. Atque in not. ad Garn. ed. l. c. a fcholiafte gr. Nyffeno adfcribitur propter fcribendi rationem. *H.]*

30. Περὶ τοῦ μὴ οἴεσθαι λέγειν τρεῖς Θεοὺς, *quod non putandum fit, tres Deos dici oportere*, ad Ablabium [nn]) p. 447-460. cum eiusdem *Sifani* verfione. Incipit: ὑμᾶς μὲν δίκαιον. ἐστι τοὺς ἀκμάζοντας. Citatur a Iohanne II., papa, in epiftola ad Auienum, fcripta [?] a. C. 532. Sed citantur etiam ab Euthymio in Panoplia ex Nyffeno ad Ablabium, quae in hoc fcripto non reperias. *Fabr.* Exftat *Venetiis* in cod. Marc. DIV. v. catal. codd. gr. Marc. p. 267. *Paris.* in bibl. publ. codd. DLXXXV. et DLXXXVI. in quibus plura Nyffeni opufcula continentur. *Harl.*

31. Περὶ διαφορᾶς οὐσίας καὶ ὑποστάσεως, *de differentia effentiae et hypoftafeos*, ad Petrum, fratrem [oo]), p. 460-469. cum verfione eiusdem *Sifani*. Incipit: Ἐπειδὴ πολλοὶ τὸν τε τῆς οὐσίας λόγον. Legitur haec, velut a S. Bafilio ad Nyffenum fcripta, inter Bafilii epiftolas tricefima quarta. Vertit ante Sifanum *Ioannes Cano*, Colon. 1537. fol. inter Nyffeni opera latine edita. *Fabr.* Reperitur in tribus codd. bibl. publ. *Paris.* in cod. *Veneto* Marc. XXII. fub Bafilii nomine; nec non *Vindobon.* in cod. caefar. LX. nr. 10. vbi infcribitur *epiftola S. Bafilii M. ad fratrem fuum, S. Greg. Nyff.* v. *Lambec.* comm. III. pag. 273. inprimis Kollar. in nota *A.* Exftat in edit. Bafilii M. Garnieriana, tom. III. p. 115. epift. XXXVIII. atque editor in nota *c.* adferit illam Bafilio, quod huic omnes, quos contulit editor, codd. tribuant, ftilus Bafilii foetum effe clamitet, et ipfa etiam fynodus Chalcedonenfis, (concil. Chalced. part. III. cap. I. pag. 825.) Bafilium agnofcat epiftolae parentem. *Harl.*

32. Πρὸς Σιμπλίκιον περὶ πίστεως, *ad Simplicium*, tribunum, *de fide*, fiue de patre, Filio et Spiritu S. [pp]) p. 470-474. cum verfione *Laurentii Sifani*. Incipit: Κελεύει ὁ Θεὸς διὰ τοῦ προφήτου. Notas *Fronto Ducaeus* addidit. Prodierat cum aliis quatuor Nyffeni opufculis, graece, Lugd. Bat. 1593. 8. Magnam partem adfert Euthymius in Panoplia citans Nyffenum ἐκ τοῦ β΄ λόγου τοῦ πρὸς Σιμπλίκιον περὶ υἱοῦ. *Fabr.* Inter codd. Ant. Eparchi. v. infra, vol. X. p. 482. — *de confeffione* in cod. *Paris.* bibl. publ. MDCXXX. nr. 57. *Harl.*

33. Λόγος κατηχητικὸς ὁ μέγας, *fermo magnus catecheticus* pro iis, qui catechumenos inftituere debent, diuifus in LX. capita [qq]) pag. 475-542. cum verfione *Gentiani Herueti*, notisque *Frontonis Ducaei*. Vertit etiam *Petrus Morellus*, Paris. 1568. 8. et *Petrus Francifcus Zinus*, in Euthymii panoplia, cui magna huius libri pars inferta legitur. Incipit: ὁ τῆς κατηχήσεως λόγος ἀναγκαῖος μὲν ἐστι. Citatur et a Theodorito in dialog.

nn) Edit. a. 1638. tom. III. pag. 15.

oo) Ibid. pag. 28.

pp) pag. 38.

qq) pag. 45.

log. 2, et 3. et Gregorio M. atque Damasceno *opus plane eximium, si paucos naeuos excipias; quos ex lectione Origenis contraxit*, vt monet *If. Casaubonus* p. 116. ad epistolam Nysseni. Sed illa Origeniana ab haereticis inserta olim arguit S. Germanus, CPol. apud Photium cod. CCXXXIII. Certe sub finem adsuta clausula, in qua Seueri, haeretici Acephali mentio, ex *Theodori Raithuensis* libro de incarnatione domini, qualem non Beza, sed Rob. Balforeus Paris. 1599. 8. et *Ducaeus* edidit. Vide *Albertinum* de S. Eucharistia p. 486. *Fabr.* v. *Oudin.* l. c. pag. 602. sq. qui repetit locum longum *Edm. Aubertini*, a Fabricio citatum: add. *Schroeckh.* l. c. p. 79. sqq. *Semler.* l. mem. p. 220. sqq. — *Gregorius von Nyssa*, vnd *Augustinus* veber den ersten christlichen Religionsunterricht. Aus dem Griechischen vnd Lateinischen veberfetzt (von *Glauber.*) Mit Anmerk. Lips. 1781. mai. 8. — Exstat illud opus notatu dignum *Monachii* in cod. XXXIX. bibl. elect. v. cat. codd. Bauar. p. 11. — *Augustae Vindel.* teste *Reisero* in cat. codd. p. 41. — *Vindobonnae* in cod. XVIII. nr. 3. multa de eo adnotauit *Kollar.* in supplem. pag. 166. sq. — *Florentiae* in cod. Laurent. XIII. nr. 6. v. *Bandin.* III. p. 335. — *Paris.* in bibl. publ. cod. MX. nr. 4. — *Taurini* in bibl. reg. cod. LXXI. fol. 62. et CCLXIX. v. cat. codd. gr. Taurin. p. 168 et 373. Particula ex illo est in Liturgiis S. S. patrum, Paris. apud Guil. Morellum. fol. vid. infra vol. XIII. p. 814. sq. *Harl.*

34. Περὶ παρθενίας *de virginitate* liber, cum praemissa epistola exhortatoria ad virtutem rr) p. 543-611. cum notis *Ducaei*, et versione *Petri Galesinii*, quae lucem vidit Rom. 1562. 4. ap. P. Manut. Praeterea hunc librum cum versione sua notisque vulgavit *Ioannes Liueneius*, Antwerp. ex off. Plantin. 1574. 4. Incipit: ὁ μὲν σκοπὸς τῦ λόγυ ἐςὶν ἐπιθυμίαν [?] τῆς κατ' ἀρετὴν ζωῆς. Scriptus circa a. C. 371. In Liuineii versione nonnulla reprehendit Billius apud Posseuinum. *Fabr.* Strenue et inconsideranter commendat, abreptus consuetudine et iudicio aliorum, mutata pristina sententia, coelibatum. v. *Schroeckh* hist. eccles. part. VIII. p. 252. sqq. part. XIV. p. 6. et 131. sq. Id. opusculum abiudicauit Nysseno Scultetus; sed contrarium docent Du Pin, et Oudinus. Auctor nouae edit. in praef. rem in dubio reliquit, nec *Riuetó*, p. 347. sq. de re leuis momenti libuit altercari. — Est opusc. in cod. regio *Matrit.* LXXXVII. vna cum Nysseni explicatione apologetica in Hexaëmeron, et de opificio, v. *Iriart.* cat. codd. Matrit. p. 356. — it. in cod. LXXIV. vna cum *Nyss.* apologia in Hexaëmeron, et sermone in dormientes. v. *Iriart.* pag. 501. sq. in cod. *Taurin.* LXXI. v. cat. codd. *Taur.* gr. p. 168. et in tribus codd. bibl. publ. *Paris.* *Harl.*

35. *Decem syllogismi aduersus Manichaeos* ss), p. 612. cum versione *Frontonis Ducaei*, cuius etiam notae videndae p. 17. Incipit: εἴ τι ἂν κακὸν κολαςέον. *Fabr.* In hoc libello parum graui probaturus erat Nyssenus, τὸ κακὸν nec esse ἀγέννητον, nec ἄσιαν siue ὂν, quia id sit ποῖον, qualitas. *Harl.*

36. Τὰ

rr) Edit. a. 1638. tom. III. pag. 111.

ss) pag. 180.

36. Τὰ Μακρίνια, περὶ ψυχῆς καὶ ἀναστάσεως, *Macrinia, siue de anima, et resurrectione,* dialogus cum sorore, Macrina, quum Basilium, fratrem, a. C. 379. exstinctum, lugerent tt), p. 613-692. cum versione *Laurentii Sifani.* Incipit: ἐπειδὴ τῶ ἀνθρωπίνε βίε πολύς. Meminit Photius cod. CCXXXIII. et Suidas, testatus, Gregorium Nyssenum scripsisse μακρόν τινα καὶ περικαλλῆ πρὸς τὴν ἀδελφὴν Μακρίναν περὶ ψυχῆς λόγον. Hic est Nysseni de immortalitate animae liber, qui *Daniele Augentio* interprete prodiit latine Paris. 1557. 8. *Fabr.* Diuersa variorum de illo dialogo iudicia collegit *Oudinus* l. c. p. 604. — *Io. Christph. Wolf.* in Anecdotis graecis, tom. II. p. 28. sqq. primum dedit magnam particulam gr. ac lat. cum notis vt plurimum criticis, tum, ne longior esset, p. 319. vsque ad p. 330. et in tomo III. p. 1-47. in eorum commodum et vsum, quibus, vt ait, consultum videbitur, egregiam illam commentat. aliquando noua luce ornatam publico sistere, varias duorum codd. lectiones. In praefat. ad tom. II. valde laudauit commentationem, et, quod perspexit, totam illam pluribus locis in vtraque edit. Paris. inprimis vero in priore, pessime acceptam esse et habitam: partem illius totam cum versione latina pristina suisque notis exhibuit. Illas varietates lectionis sumsit ex duobus diuersis codd. iisque bonae notae, et vt plurimum in iis, quae alicuius sunt momenti, conspirantibus; altero, quondam *Vffenbachiano,* cum varr. lection. partim in margine, partim ad calcem scriptis, et quem curate descripsit *I. H. Maius* in biblioth. Vffenbach. MSta, part. II. p. 425. sqq. altero *Hasselmanniano,* (a possessore illius, Zachar. Hasselmanno, verbi diuini apud Oldenburgenses in Wagria ministro, nuncupato,) in quo colloquentium sermones, descriptis rubro colore disputantium *Gregorii* et *Macrinae* nominibus, a se inuicem distinguuntur. De hoc dialogo, et de opusc. *de anima* ad historiam antiquae philosophiae et veterum philosophor. ac patrum de animo opiniones noscendas valde vtili, vide *Semler* l. c. p. 233. sqq. et *Schroeckh* p. 97. sqq. et 102. sq. — Exstat vero in pluribus codd. ex gr. *Monachii* in cod. XXXII. Bauar. — *August. Vindel.* bis, teste *Reisero* in cat. p. 22. et 34 — *Vindob.* in cod. caesar. XVIII. nr. 1. v. *Kollar.* in supplem. ad Lambecii comm. pag. 165. — *Venetiis* in bibl. Marc. DCH. *Nysseni* ad Macrinam de anima et resurrectione, et de anima sermo. — *Taurini* in bibl. reg. codd. XXXIV. LXIX. et CCLXXXIX. v. cat. codd. Taur. pag. 140. 159. et 386. — *Florentiae* in bibl. Laurent. cod. I. nr. 2. plut. 7. — in cod. XXXV. nr. 26. eiusd. plut. — et in cod. XIII. nr. 3. plut. 86. vid. *Bandin.* cat. etc. I. pag. 165. 298. et III. p. 335. — In septem codd., et vita Macrinae in tribus codd. bibl. publ. *Paris.* *Harl.*

37. Κατὰ Ἀπολιναρίε, *contra Apollinarium,* liber ad *Theophilum,* ab a. C. 385. episcopum Alexandrinum uu), p. 693-698. cum *Frontonis Ducaei* versione et notis. Incipit: ὁ μόνης ἐςὶ τῆς κοσμικῆς σοφίας εὔφορος. Citatur ab Euthymio in Panoplia. Prodiit graece, curante Hoeschelio Lugd. Bat. 1593. 8. cum aliis Nysseni opusculis. Et ex *Ducaei*

tt) Ed. a. 1638. tom. III. pag. 181. uu) pag. 216.

Ducaei interpretatione latine. Ingolstad. 1596. 8. Ex *Turriani* autem versione in tom. V. lection. antiquarum Henrici Canisii, Ingolstad. 1604. 4. pag. 191. *Fabr.* In *Basnagii* thesauro monum. eccles. Amstel. 1725. fol. tom. V. p. 161. Basnagius graeca addidit ex edit. Fronton. Ducaei tom. II. p. 677. conf. *Semler* l. c. p. 236. — Exstat in cod. DIII. bibl. publ. *Paris.* *Harl.*

38. Περὶ τοῦ, τί τὸ χριστιανῶν ὄνομα ἢ ἐπάγγελμα, *quid nomen professione christianorum sibi velit, ad Harmonium* vv) pag. 699-707. cum versione *Laurentii Sifani.* Incipit: ὅπερ ποιοῦσι πρὸς τοὺς κρατοῦντας. Verterat et *Maximus Margunius*, Cytherorum episcopus. Venet. 1585. 8. graece prodiit Lugd. Bat. 1593. 8. *Fabr.* Reperitur in *quatuor* codd. bibl. publ. *Paris.* et in cod. *Taur.* LXXI. fol. 164. *Harl.*

39. Περὶ τελειότητος, καὶ ὁποῖον χρὴ εἶναι τὸν χριστιανόν, *liber de perfectione, et qualem oporteat esse christianum, ad Olympium*, monachum ww) p. 706-730. cum versione *Petri Francisci Zini*, et *Frontonis Ducaei* notis ad voluminis calcem. Incipit: πρέπουσα τῇ προαιρέσει ἡ σπουδή. Vertit et *Maximus Margunius*, Venet. 1585. Graece prodierat primum Venet. 1574. 8. et deinde Lugd. Bat. 1593. 8. Citatur ab Anastasio Sinaita quaest. I. Nyssenus ad Olympium ἀσκητήν. Photio cod. CCXXXIII. λόγος περὶ τοῦ τελείου βίου. *Fabr.* In cod. *Taurin.* reg. LXXI. fol. 159. v. cat. codd. gr. Taur. p. 169. — in quatuor codd. *Paris.* bibl. publ. *Harl.*

[*] 40. Ὑποτύπωσις sive *summaria descriptio veri scopi vitae asceticae*, cum versione *Fed. Morelli*, p. 730-743. Incipit: εἴ τις σμικρὸν ἀποστήσας τοῦ σώματος. Prodierat separatim cum Morelli versione Paris. 1606. 8.

41. Πρὸς τοὺς ἀχθομένους ταῖς ἐπιτιμήσεσιν, *ad eos, qui castigationes aegre ferunt* xx), pag. 743-749. cum versione *Gentiani Herveti.* Incipit: Θεῖον ἀληθῶς καὶ ἱερὸν χρῆμα ὁ λόγος Θεοῦ. Prodierat graece Paris. 1570. 8. *Fabr.* Exstat in quatuor codd. *Paris.* et in cod. *Taurin.* LXXI. *Harl.*

42. Περὶ τῶν πρὸ ὥρας ἀφαρπαζομένων νηπίων, *de infantibus, qui praemature abripiuntur.* Ad Hierium, yy) Cappadociae praefectum, p. 748-770. cum versione *Laurentii Sifani.* Incipit: Σοὶ μέν, ὦ ἄριστε, πάντες σοφισταί τε καὶ λογογράφοι. Citatur ab Anastasio quaest. 16. A Nysseno iam sene haec epistola scripta est. *Fabr.* Reperitur in tribus codd. *Paris.* et in cod. *Taurin.* LXXI. fol. 331. In hoc opusc. p. 322. est a Ducaeo locus de igne purgatorio insertus: qua de re alii id vel spurium vel interpolatum habuerunt; v. *Oudin.* p. 605. et *Riuetum* in critico sacro cap. 23. p. 348. sqq. Sed compara *Tillemont.* p. 612. et 615. *Semler* l. c. p. 237. in primis *Schroeckh* de illo opusc. locoque pag. 132. sqq. *Harl.*

43. Εἰς

vv) Edit. a. 1638. tom. III. pag. 267.

ww) pag. 298.

xx) p. 311.

yy) pag. 317.

43. Εἰς τὴν γέννησιν, *in natalem domini nostri Iesu Christi, et in infantes Bethlehemiticos*[zz]) p. 771 - 786. cum versione *Petri Francisci Zini*, et *Ducaei* notis ad voluminis calcem. Incipit: σαλπίσατε ἐν νεομηνίᾳ σάλπιγγι. Graece ediderat *Dau. Hoeschelius*, Augustae Vindel. 1587. 8. inter varias patrum homilias p. 103. et vna cum Nyss. orat. de S. Stephano, primo martyre, cum versione sua *Ioach. Camerarius*. Lips. 1564. 8. In hoc sermone sunt quaedam ex apocryphis et incertis hausta narrationibus. Sunt et quaedam petita ex magno Nysseni sermone catechetico. Quaedam iisdem propemodum verbis leguntur apud Cyrillum contra Anthropomorphitas. Vide *Tillemontium* tom. IX. memor. p. 612. *Fabr.* Et *Schroeckh* l. c. p. 125. sq. — Exstat in IX. codd. bibl. publ. *Paris.* — in cod. *Taurin.* LXXI. — *Florentiae* in bibl. Laurent. cod. IV. nr. 29. v. *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. I. p. 522. *Harl.*

44. *In S. Stephanum, protomartyrem*[a]), pag. 786 - 798. cum versione *Laurentii Sifani*, et *Ducaei* notis. Incipit: ὡς καλὴ τῶν ἀγαθῶν ἡ ἀκολουθία. Laudant Suidas et πολυθαύμαστον adpellat. Ediderat *Hoeschelius* graece l. cit. a. 1587. 8. p. 131. Augustae Vindel. latine ex *Zini* versione occurrit apud Surium ad 26. Decemb. Fallitur post Labbeum Oudinus p. 605. sq. qui hanc homiliam Asterii esse adfirmat. Alia enim huius in Stephanum homilia est, quae itidem exstat, et edita est a *Combefisio* tom. I. auctarii noui pag. 283. Incipit: ὡς ἱερὸς ἀληθῶς. *Fabr.* conf. *Schroeckh* p. 131. add. infra, nr. 79. — Seruatur in XVI. codd. bibl. publ. *Paris.* — in cod. *Coislin.* CCCVI. ad d. 27. Decembr. in parte I. homiliar. v. *Montfauc.* bibl. Coislin. p. 423. et ad eumdem diem inter homilias in festos dies *Florent.* in cod. *Laurent.* IV. nr. 28. — in cod. XXVI. nr. 2. v. *Bandin.* cat. codd. gr. I. p. 277. et 522. et fragment. in cod. XXVII. nr. 2. Laur. (*Bandin.* I. p. 494.) — in cod. *Taurin.* LXXI. fol. 106. *Harl.*

45. Εἰς τὴν ἡμέραν τῶν Φώτων, *in diem luminum, qua Christus baptizatus est*:[b]) pag. 798 - 813. cum eiusdem *Sifani* versione et *Ducaei* notis. Incipit: νῦν γνωρίζω τὴν ἐμὴν ἀγέλην. In editione graeca, quam *Dau. Hoeschelius* curauit Augustae Vindel. 1587. 8. haec homilia [P.] inscribitur εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα. Gallice a *Fed. Morello* versa prodiit Paris. 1606. 12. *Fabr.* Conf. *Schroeckh* l. c. p. 128. sq. et *Semler.* p. 237. sq. de hac et antecedenti homiliis. — Est in tribus codd. *Paris.* bibl. publ. — in cod. *Taur.* LXXI. v. catal. codd. gr. Taur. p. 169. *Harl.*

46. Εἰς τὸ ἅγιον Πάσχα, καὶ περὶ τῆς τριημέρου προθεσμίας τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσεως *in S. pascha et de triduano festo resurrectionis Christi*[c]), pag. 814 - 831. cum *Ducaei* notis ad voluminis calcem, et versione *Sifani*, quae exstat in latinis Nysseni operum editionibus. Incipit: εἴ τις πατριαρχῶν εὐλογία. *Fabr.* In cod. *Monach.* CXIV. v. cat. codd. gr. Bauar. p. 44. — *Vindobonae* in cod. caesar. CCXLIV. 1. excerpta ex hac

orat.

zz) Edit. a. 1638. tom. III. pag. 339.

a) pag. 354.

b) pag. 366.

c) pag. 382.

orat. v. *Lambec.* comm. V. p. 235. — In tribus codd. bibl. publ. *Paris.* — in cod. *Taurin.* LXXI. fol. 102. — *Nyſſ.* orationes II. vna de filii et ſpiritus S. deitate; altera dicta die paſchatos, gr. et lat. ex verſ. *Ioach. Camerarii* Lipſ. 1564. 8. *Harl.*

47. Homilia II. *reſurrectione de Chriſti*, et ὅτι κατὰ μηδὲν ἀλλήλοις ἐναντιωθέντες οἱ Εὐαγγελισαὶ, *quod nullo modo contrarii inter ſe ſint euangeliſtae* [d]), p. 832 - 848. cum *Laur. Sifani* verſione. Incipit; πάντες μὲν, ἀγαπητοὶ, ὡς εἰπεῖν ἀναδέχονται. Hanc ſub *Heſychii Hieroſol.* nomine edidit graece et latine *Franc. Combefiſius* tom I. Auctarii noui p. 743. *Fabr.* *Combef.* p. 775. et 777. Heſychio hanc homiliam adſcripſit, quoniam in cod. quodam tributa ſit Heſychio, et illa homiliae primae in explicatione loci cuiusdam in Matthaei euang. repugnet, nec eumdem orationis atque eloquentiae colorem, qui in reliquis Nyſſeni oratt. cernatur, prae ſe ferat: idem dubitat, num prima ſimilis argumenti oratio ſit genuina. Sed non ſatisfecit *Schroeckhio* pag. 128. qui illam criticam quaeſtionem curatius eſſe inueſtigandam atque examinandam iudicat: ac p. 126. ſqq. latius disputat de V. homiliis de reſurrect. Chriſti. — *De reſurrectione* in nouem codd. bibl. publ. *Paris.* — de reſurrectione Chriſti et quod nullo modo contrarii inter ſe ſint euangeliſtae, in cod. *Taurin.* LXXI. fol. 114. — Eadem in cod. *Mosquenſi* V. notante *Matthaei* in notit. codd. Moſquenſ. p. 7. nr. 23. — In cod. *Coisl.* CVII. ſunt nr. 6 - 9. quatuor Nyſſeni hom. in S. paſcha h. l. numeratae 46 - 49. v. *Montfauc.* bibl. Coislin. p. 182. *Harl.*

48. *In magna dominica*, homilia III. de feſto paſchatos et reſurrectione [e]) 848 - 866. cum eiusdem *Sifani* verſione. Incipit: οἱ πένητες τῶν ἀνθρώπων φιλέορτοι.

49. Homilia IV. Εἰς τὸ ἅγιον καὶ σωτήριον πάσχα, *de ſancto et ſalutifero paſchate* [f]) p. 866 - 869. cum *Laurentii Sifani* verſione. Incipit: ἡ ἀληθινὴ τοῦ σαββάτου κατάπαυσις. Exſtat et cum verſione *Ioach. Camerarii*, Lipſiae 1563. 8. et cum interpretatione eiusdem Camerarii, atque altera *Henrici Oelſchlegelii*, huiusque notis philologicis ac theologicis, in tironum vſus adornatis. Dresdae 1628. 8.

50. Homilia V. Εἰς τὴν φωτοφόρον καὶ ἁγίαν ἀνάστασιν *in luminiferam et ſanctam reſurrectionem domini et dei noſtri* [g]) pag. 869 - 873. cum verſione *Federici Morelli.* Incipit: Εὐλογητὸς ὁ Θεός. Εὐφημήσωμεν. Prodierat ſeparatim gr. cum Morelli verſione Paris. 1600. 8. et *Tillemontio* vt rerum inanis, ita recentis graeculi eſſe videtur tom. IX. memor. eccleſ. p. 613.

51. Εἰς τὴν ἀνάληψιν *in adſcenſionem domini noſtri Ieſu Chriſti*, quae dies feſta Cappadocibus dicta eſt ἡ ἐπισωζομένη [h]) p. 873 - 876. cum verſione *Petri Franciſci Zini.* Incip. ὡς γλυκὺς συνέμπορος τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ὁ προφήτης Δαυίδ. Vertit et *Laur. Sifanus.* Sed

d) Edit. a. 1638. tom. III. pag. 400.

e) pag. 416.

f) pag. 435.

g) ibid. pag. 437.

h) ibid. pag. 441.

Sed Zini versio etiam in Breuiario romano praefertur, vt Posseuino notatum. *Fabr.* Est in II. codd. *Paris.* et in cod. LXXI. *Taurin.* *Harl.*

[P] 52. Εἰς τὴν ὑπαπαντήν, *de occursu domini, deipara et iusto Simeone* i). pag. 876—896. cum versione *Laur. Sifani.* Incipit: τῇ Φρονήσει τῶν ἱερατικῶν μετέωρος. Exstat et latine apud Surium 2. Febr. Metaphrastae interpolatoris vestigia in hac homilia notant viri docti. Et a *Lud. Thomassino* pro suppositiitis habentur omnes illi in τὴν ὑπαπαντὴν sermones, qui feruntur sub nominibus antiquiorum patrum, Methodii, Cyrilli Hierosol. Nazianzeni, Nysseni, Ambrosii, Chrysostomi et Fulgentii: quum festum illud constet demum celebrari coepisse in ecclesia anno XV. Iustiniani, imp. Vide *Thomassinum* in scripto gallice edito de festis lib. II. cap. 11. et *Wilh. Ernestum Tentzelium* diss. de ritu lectionum sacrar. §. 6. *Fabr.* Acc. *Schroeckh.* pag. 130. Sub nomine tamen *Nysseni* est in cod. *Monach.* VIII. v. cat. codd. gr. Bauar. pag. 3. — in cod. *Vindobon.* caesar. XI. nr. 5. vid. *Lambec.* VIII. p. 155. — *Florentiae* in cod. Laurent. XVII. nr. 31. sed ibi sermo in occursum domini, et dei et I. Chr. diuersus est ab edito, et incipit: ἄρχε μὲν ἡ τῶν γενεθλίων πανήγυρις etc. v. plura in *Bandini* cat. codd. gr. Laur. I. p. 419. — in cod. *Taurin.* LXX. fol. 343. (cat. codd. gr. Taur. pag. 167.) *Harl.*

53. Περὶ Θεότητος, *de deitate filii et Spiritus Sancti* et de fide Abrahami, (sermo dictus in concilio CPol. a. Chr. 383. vt notatum *Tillemontio* tom. IX. pag. 586.) k) pag. 896-910. cum eiusdem *Sifani* versione, qui graece et lat. ediderat Colon. 1586. 8. Nyssenum εἰς τὸν Ἀβραάμ laudant *Theodoritus* in dialog. *Io. Damascenus* I. de imagg. *Hadrianus* I., papa, in epist. et concilium II. Nicaen. act. 4. tom. III. Binii pag. 542. et *Euthymius* in Panoplia. Homilia in Abraam et Isaac latine ex *Achillis Statii* versione prodiit Louanii 1551. vna cum S. Chrysostomi explanatione orat. dominicae, et sermonibus tribus in natalem domini, in sancta theophania et de Dauide, propheta, et Athanasii in magnam parasceuen, Amphilochii in sabbatum sanctum, Gregorii Antiocheni in sepulturam et resurrectionem domini: Sophronii in exaltationem S. crucis et resurrectionem, Cyrilli Alex in parabolam vineae, Anastasii Sinaitae de sacra synaxi, et de iniuriis remittendis: Marciani Bethlehemitae fragmento, Nili, abbatis, epistolis III. et typis epistolicis anonymi et Libanii, nec non loco de epistolica dictione ex Demetrii libro περὶ ἑρμηνείας. Exstat et cum interpretatione *Ioach. Camerarii*, Lipsiae 1564. 8. et edente *Hoeschelio* graece, Augustae Vindel. 1591. 8. Incipit: οἷόν τι πάσχουσι πρὸς τοὺς πολυανθεῖς τῶν λειμώνων. *Fabr.* Exstat in quinque codd. bibl. publ. *Paris.* et in cod. *Taurin.* LXXI. v. cat. cit. pag. 169. *Harl.*

54. Ἐπιτάφιος oratio funebris *in fratrem, Basilium, magnum,* defunctum a. Chr. 379. dicta Caesareae in die eius memoriali l). pag. 911—930. [P] cum versione *Laurentii Sifani.* Inci-

i) Edit. a. 1638. tom. III. pag. 444.

k) pag. 464.

l) pag. 479.

Incipit: καλὴν ἐπέθηκεν ὁ Θεὸς τὴν τάξιν. Memorat Amphilochius in S. Basilii vita. [Est in III. codd. *Paris.*]

55. Ἐγκώμιον, *laus sanctorum XL. martyrum* Sebastenorum, homiliis II. quarum prior incipit: οἷς ἀνιᾶσθαι τοὺς πολλοὺς στοχάζομαι m) pag. 931 — 935. posterior: χθὲς οἱ μάρτυρες πρὸς ἑαυτοὺς τὸν λαὸν ἐκάλουν pag. 936 — 946. cum versione *Laur. Sifani*, et *Ducaei* notis. Tertia homilia huius argumenti occurret infra, nr. LXIX. *Fabr.* Reperitur in II. codd. bibl. publ. *Paris.* — in cod. *Taurin.* LXXI. sed in cod. CCLXIX. fol. 54. est sermo in martyres et aduersus Arianos, v. catal. codd. gr. Taur. pag. 168. et 373. et in cod. *Monach.* XXXII. oratio de defunctis. v. cat. codd. gr. Bauar. p. 8. *Harl.*

56. Εἰς Πουλχερίαν, *in funere* n) *Pulcheriae*, quae Theodosii M. et Flaccillae filia a. Chr. 384. vel 385. non diu ante matrem CPoli obiit o), p. 946 — 955. cum eiusdem *Sifani* versione. Incipit: οὐκ οἶδα ὅπως τῷ λόγῳ χρήσομαι. *Fabr.* Hanc et sequentem or. continent tres iidemque codd. bibl. publ. *Paris.* et sequens oratio est in cod. *Taurin.* LXXI. *Harl.*

57. Ἐπιτάφιος εἰς Πλάκιλλαν βασίλισσαν, *oratio funebris in Placillam*, siue *Flaccillam* Augustam, Theodosii Magni coniugem, exstinctam in Thracia sub finem anni 385. p) pag. 940 — 965. cum *Sifani* versione et *Ducaei* notis. Incipit: ὁ πιστὸς καὶ φρόνιμος οἰκονόμος. [v. ad nr. antecedentem.]

58. *De vita S. Gregorii, thaumaturgi* q), pag. 966 — 1009. cum *Laur. Sifani* versione. Inc. ὁ μὲν σκοπὸς εἷς ἐστι. Meminit et πολυθρυλλήτου ἔπαινον adpellat Suidas in Γρηγόριος. Laudat et *Nicephorus* XI. 19. hist. et *Eustratius*, CPol. presbyter, in libro contra Psychopannychitas cap. 13. Edidit et graece cum noua versione sua et scholiis *Gerardus Vossius* ad calcem operum thaumaturgi Mogunt. 1604. 4. p. 234 sqq. Versionem *Gentiani Herueti* habes apud Lipomannum et Surium 3. Iul. Extremam partem in editis desideratam e MS. codice Coisliniano CV. graece vulgauit *Montfauconus* in catalogo illius bibl. pag. 180. *Fabr.* Vide supra, vol. VII. pag. 249. not. *k.* inprimis pag. 250. not. *x.* et pag. 251. not. *aa.* *Oudin.* l. c. pag. 606 sq. qui Sculteti opinionem de hoc opusculo vanam reiicit. Praeterea vita Greg. Thaumat. est in codd. *Coislinian.* CVI. et CCCLXVIII. v. *Montfauc.* bibl. Coisl. pag. 181. et 565. — In XVII. codd. bibl. publ. *Paris.* — in cod. *August. Vindel.* teste *Reisero* in cat. codd. pag. 28. — *Vindob.* in codd. caesar. XIX. nr. 22. et XX. nr. 3. Plura vide de illis in *Lambec.* comm. VIII. p. 591. et 598. add. cod. CVI. (qui 28. opusc. Nysseni continet,) nr. 25. v. *Lamb.* IV. p. 58. *Mona-*

m) Edit. a. 1638. tom. III. pag. 499. et 504.

n) Diuersa haec a Pulcheria, Arcadii filia, Theodosii iunioris sorore, et coniuge Marciani, quae diem obiit a. Chr. 453. De hac *Tillemont.* tom. XV. pag. 171 seq.

o) Edit. a. 1638. tom. III. pag. 517.

p) pag. 527.

q) Ibid. pag. 534.

— *Monachii* in cod. LXXII. v. cat. codd. Bauar. pag. 24. — *Taurini* in cod. LXIX. fol. 34. v. cat. codd. gr. Taur. pag. 164. — *Florentiae* in cod. Laurent. XXV. nr. 3. plut. 7. v. *Bandin.* cat. cit. I. pag. 276. vt mittam codd. a *Montfauc.* in bibl. biblioth. MSS. citatos. *Harl.*

59. Ἐγκώμιον, *laudes magni martyris, Theodori*, s. *Theodori Tyronis*, militum praefecti sub Maximino r) pag. 1002 — 1018. cum versione eiusdem *Sifani.* Incipit: ὑμεῖς ὁ τῷ Χριςῷ λαός. Vertit et *Zinus*, ex cuius versione exstat apud Surium ad IX. Nouembr. De MStis graecis codicibus caesareis vide *Lambecium* IV. pag. 26. 114. s) VIII. pag. 86. Ad obiecta, quibus nonnulli hanc orationem Nysseno abiudicant, [P] respondit *Natalis Alexander* saeculo IV. cap. 6. pag. 143 seq. editionis in folio. *Fabr.* Dubitationibus aliorum etiam respondent *Du Pin* in Bibl. des Aut. eccl. tom. II. pag. 232. et *Oudin.* I. pag. 607. *Harl.*

60. Ἐπιτάφιος, *oratio funebris*, in magnum *Meletium*, Antiochiae episcopum, a. C. 381. 12. Febr. defunctum, dicta in oecumenico concilio CPolitano t) pag. 1019 - 1027. cum *Laur. Sifani* versione et *Ducaei* notis. Incipit: ηὔξησεν ἡμῖν τὸν ἀριθμὸν τῶν Ἀποςόλων ὁ νέος Ἀπόςολος. In MSS. quibusdam male tribuitur magno Basilio. Ad Nyssenum refert etiam codex caesareus apud *Lambecium* III. p. 129. u) et Nysseno vindicat *Nicephorus* XI. 29. hist. [it. *Socrates* in hist. eccl. libr. V. 9. et alii apud *Lambec.* ad l. cit.]

61. Ἐγκώμιον, *laudes S. patris, Ephraim, Syri* v) p. 1027 - 1048. cum versione *Gerhardi Vossii*, Tungrensis episcopi, quae lucem viderat cum eius scholiis ante opera Ephraimi ab eodem Vossio Rom. 1589. fol. et deinde Coloniae atque Antwerpiae. Incipit: Κινεῖ με πρὸς τὴν παροῦσαν ὑπόθεσιν. *Fabr.* Num genuinum sit, nec ne? inquirit *Assemann.* ad Ephraimi Syri Opp. prolegg. pag. VI. 1. in eodemque vol. recudi fecit id opusc. graece atque lat. v. de Ephr. Syro supra in h. vol. pag. 217. sqq. p. 223. sq. *Harl.*

62. Πρὸς

r) Edit. a. 1638. tom. III. pag. 570.

s) In cod. CVI. (in quo sunt 28 opuscc. Nysseni, et de quo notanda est animaduersio Kollarii, p. 59.) nr. 12. or. in *Theodorum*, et nr. 13. in laudem *Meletii*, item, *in Theodorum*, in cod. CXLVII. nr. 3. v. *Lamb.* IV. p. 55 et 266 ed. Kollar. — in cod. XI. (qui continet magnum menologium Graecorum mens. Febr.) nr. 26. v. *Lamb.* VIII. p. 183. — In cod. *Monach.* VIII. v. cat. codd. gr. Bauar. p. 3. — In XIV. codd. bibl. publ. *Paris.* — *Mosquae* in cod. V. part. II. bibl. synod. v. *Matthaei* notit. codd. gr. Mosq. pag. 6. nr. 6 — De ipso *Theodoro* eiusque martyrio et sancta memoria copiose disputat *Wernsdorf* ad Man. Philae carmina gr. pag. 5. sqq. s. in introductione in ignoti poetae in S. Theodorum carmen, ibid. pag. 14 sqq. editum. *Harl.*

t) Edit. A. 1638. T. III. p. 580.

u) Errat Fabric. Namque in vol. III. pag. 331. ed. Kollar. in cod. LXVII. nr. 21. male tribuitur *Basilio M.* vbi Lambec. etiam prouocat ad Martyrolog. romanum d. 12. Febr. atque ibid. notas cardinalis Baronii. Contra in cod. CVI. nr. 13. iure adscribitur *Gregorio Nysseno.* v. *Lambec.* IV. pag. 55. — Praeterea reperitur illa orat. in quatuor codd. *Paris.* bibl. publ. et in cod. LXXI. *Taurin.* saepius laudato. v. de *Basilio M.* pag. 102. nr. 30. vol. VIII. vet. edit. *Harl.*

v) Edit. a. 1638. tom. III. p. 595.

62. Πρὸς τοὺς πενθοῦντας, *non esse dolendum de mortuis, qui ex hac vita ad sempiternam transierunt* w) pag. 1049-1076. cum versione *Petri Francisci Zini.* Incipit: οἱ τὴν ἀναγκαίαν τῆς Φύσεως ἡμῶν. Totus in hoc sermone Origeniana dogmata sapit Nyssenus *Fabr.* Exstat in quatuor codd. *Paris.* bibl. publ. conf. *Schroeckh* l. c. p. 135 sqq. et *Semler* l. mem. p. 239. sq. *Harl.*

63. *Ad Flauianum epistola* x), contra Helladium scripta post Petrum Sebastenum a. C. 392. defunctum p. 1077-1083. cum versione *Ioh. Leunclauii.* Incipit: οὐκ ἐν καλοῖς, ὦ ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, τὰ ἡμέτερα.

64. Περὶ τῶν ἀπιόντων εἰς Ἱεροσόλυμα, *de iis, qui adeunt Hierosolyma,* epistola scripta post a. 380. y) pag. 1084-1087. cum incerti versione. Incipit: Ἐπειδήπερ ἠρώτησας, ὦ φίλε. Ex eadem incerti auctoris versione legitur in Centuriis Magdeburgensibus IV. c. 10. et apud Lipomannum. Graece z) primum vulgauit Morellus Paris. 1551. 8. Gallice Rob. Stephanus, nepos. Edidit eamdem epistolam etiam separatim cum latina versione sua et notis atque diatriba duplici de peregrinationibus religiosis et de altaribus sacrificiisque christianorum *Petrus Molineus,* Paris. 1605. aa) et Hanou. typis Wechelian. 1607. 8. Hinc *Iac. Gretserus,* inter alia Miscellanea theologica vulgauit notas in notas Molinei, et examen tractatus de peregrinationibus, ab eodem Molineo editi, Ingolstad. 1608. 4. Videri etiam possunt, quae idem Gretserus scripserat [P] lib. I. de sacris et religiosis peregrinationibus cap. 10. Ingolstad. 1606. 4. Notae illae Gretserianae ad calcem operum Nysseni recusae sunt; cetera praetermissa. Ab eo tempore *Io. Henricus Heideggerus* dissertationi suae de peregrinationibus religiosis etiam hanc Nysseni epistolam graece et latine subiunxit, eamque aduersus Gretserum vindicauit, Tiguri 1670. 8. Varias lectiones e codice Vindobonensi [CCXXXV. nr. 18. vbi exstat ille libellus,] habes apud

w) Edit. A. 1638. T. II. p. 617.

x) p. 645.

y) p. 652.

z) Graece et lat. Paris. 1551. ap. Guil. Morellium, citatur in *Maittair.* A. T. III. pag. 597. — atque pag. 706. iterum, ibid. 1558. 8. Paris. 1554. 8. in cat. bibl. *Leid.* pag. 255. nr. 453. *Harl.*

aa) *Maittaire* in A. T. III. p. 848. illam editionem, ex Morelliana ductam, prodiisse, tradit, Lutet. ex typograph. Roberti Stephani. 1606. 8. qui in nota c. ex epistola typographi praefixa et ex dedicatione Molinei loca notatu digna repetiit. Molin. inter alia narrat, Robert. Stephanum aureolum Gregor. Nyss. libellum de pregrinationibus etc. gallice vertisse ad graeci contextus fidem: libellum autem pupugisse Iesuitas, quippe qui peregrinationes non modo ἐκφαυλίζειν vt inutiles, sed et sugillaret vt noxias et periculosas: ideo ex Iesuitarum pistrino ludimagistrum sub falso nomine prodiisse et Stephano mirum quam inepte insultasse, argumentis, si quae habuerit, sumtis ex Bellarmino. Add. *Semler* l. c. p. 240. inprimis *Oudin.* p. 607 sqq. — Exstat id opusc. in tribus codd. *Paris.* bibl. publ. — *Florentiae* in bibl. Laur. cod. XX. nr. 17. tribuitur *Gregorio, theologo*: ἐπιστολὴ τοῦ Θεολόγου πρὸς τὸν ἐν ἁγίοις Γρηγόριον τὸν Νύσσης περὶ τῶν ἀπιόντων etc. sed v. *Bandin.* cat. etc. I. p. 425. Atque ib. in cod. XVI. nr. 8. plut. 58. sub vero *Greg. Nysseni* nomine legitur. v. *Bandin.* II. p. 456. — In cod. *Taurin.* LXXI. — in cod. DLXXV. *Veneto* D. Marc. v. cat. cod. gr. Marc. p. 300. — *Neapoli* in bibl. S. Ioann. de Carbonaria etc. *Montfauc.* in diario ital. p. 309. *Harl.*

apud *Lambecium* tom. V. pag. 82. seq. [pag. 174. sqq. ed. Kollar. Lambec. stat a Gretseri partibus.]

65. *Ad sorores, Eustathiam, Ambrosiam filiamque Basilissam epistola* scripta a. 380. [bb]) pag. 1088-1094. cum versione *Isaaci Casauboni*, qui eam primus graece cum interpretatione sua et eruditis notis vulgauit [cc]) Paris. 1606. 8. atque inde Hanou. 1607. 8. [dd]) Incipit: *ἡ μὲν τῶν ἀγαθῶν καὶ κατὰ θυμὸν*. *Iacobi Gretseri* correctiones notarum Casauboni, editae primum Ingolstad. 1604. 4. etiam ad calcem operum Nysseni in editionibus graecolatinis subiectae sunt, Casauboni ipsius notis praetermissis.

IV. In adpendice ad editionem graecolatinam anni 1615. edita Paris. a. 1618.

66. *Epistola* Nysseni *ad Petrum, fratrem*, et Petri ad Nyssenum de suscipienda Eunomii confutatione. *Periochae librorum XII. et liber primus aduersus Eunomium*, (supra, nr. 28. desideratus,) ex bibliotheca Bauarica; cum versione *Iac. Gretseri* [ee]). Incipit liber: *οὐκ ἦν, ὡς ἔοικε*. Epistola vero: *μόλις ἐπιτυχών*. Ad calcem voluminis lacunae quaedam in libris contra Eunomium supplentur ex MSS. Bauarico et Io. Liuineii.

67. *Προτρεπτικὸς πρὸς μετάνοιαν*, *adhortatio ad poenitentiam* [ff]), cum versione *Petri Francisci Zini*. Incipit: *ἀνὴρ Φαρισαῖος, ὡς ἀρτίως ἠκούσαμεν*. Haec homilia *Asterio*, Amaseno, tribuitur a Photio, qui locum ex ea profert codice CCLXXI. Latine iam fuit supra, nr. 23. [adde de Asterio, in vol. VIII. p. 611. nr. 21. vet. edit.]

68. *Vita S. Macrinae*, sororis, *ad Olympium*, monachum, scripta circa extremum anni 380. [gg]) p. 177. cum eiusdem *Zini* versione, [P] quae exstat etiam apud Surium 19. Iul. Incipit: *τὸ μὲν εἶδος τοῦ βιβλίου*. In MS. codice caesareo [CVI. nr. 3. v. *Lambin.* IV. pag. 52.] non ad Olympium, monachum, sed ad *Euprepium*, episcopum, inscribitur. [v. ad nr. 36.]

69. Homilia III. *in quadraginta martyres*, dicta, vt videtur, Nyssae in eorum martyrio, siue templo, et cum *Iac. Gretseri* versione nunc primum edita [hh]). Incipit: *οἱ μὲν ὁπλῖται Ῥωμαίων*. Duae priores homiliae supra, nr. 55.

70 *Contra*

bb) Edit. A. 1638 Tom. III. p. 655.

cc) Ex typogr. Roberti Stephani, cum docta disp. de auctore huius epistolae, nec non de Gregorii Nyss. legatione in Arabiam et in Palaestinam transitu. *Harl.*

dd) Graece. Helmaest. 1607. 4. v. *Menk.* cat. I. p. 28. nr. 313. *Harl.*

ee) Edit. A. 1638. Tom. II. p. 265.

ff) Tom. II. p. 165.

gg) Ibid. p. 177.

hh) T. II. p. 205.

70. *Contra eos, qui differunt baptismum* ii), cum versione *Gentiani Herueti*. Incipit: οἱ τῆς οἰκουμένης ταύτης βασιλεῖς. Latine iam fuit supra, nr. 21. [v. *Schroeckh*. p. 117. sqq.]

71. Κατὰ τοκιζόντων, *contra vsurarios*, siue *foeneratores*, cum versione *Iac. Gretseri* kk). Incipit: τῶν φιλαρέτων ἀνθρώπων. Latine iam fuit supra nr. 26. Laudat S. Basilium et quae ille in Psalmum XIV. contra foeneratores scripserat.

72. *De pauperibus et beneficentia*, περὶ εὐποιΐας, cum *Zini* versione ll). Incipit: ὁ τῆς Ἐκκλησίας ταύτης πρόεδρος. Latine iam fuit supra, nr. 24. Graece, addita Zini interpretatione, primus vulgauit *Gretserus*, e codice caesareo, cuius Seb. Tengnagelius ipsi copiam fecit, a. 1617. Ingolstad. 4. ad calcem quaestionum Anastasii Sinaitae.

73. *In principium ieiuniorum*, εἰς παρείσβασιν νηστειῶν, cum versione *Iac. Gretseri*, qui primus vtraque lingua edidit Ingolstad. 1517. 4. mm) Incipit: σύνθετον ζῶον ὁ ἄνθρωπος. Haec homilia *Asterio Amaseno* tribuitur a Photio. qui non nihil ex ea adfert cod. CCLXXI. [in cod. *Laurent*. XXVI. nr. 14. plut. 7. v. *Bandin*. I. p. 279. in II. codd. *Paris*. in cod. *Taurin*. LXXI. *H.*]

74. Contra fornicarios, siue in illud apostoli 1. Cor. VI. 18. *qui fornicatur, in proprium corpus peccat* nn), cum versione *Gentiani Herueti*. Incipit: Φοβερὰ τῆς ἀποστολικῆς παραγγελίας ἡ σάλπιγξ. Latine iam fuit supra nr. 22. Graece primus cum Herueti versione edidit *Gretserus*, Ingolstad. 1617. 4. Lacunam ex codice graeco Vaticano suppleuit *Laur. Zaccagnius*, in collectaneis monumentorum veterum. Rom. 1698. 4. p. 353.

V. In neutra editione graecolatina habentur:

Praeterea, quae quum referrem edita, simul memoraui nr. VII. XV. XXV. XXVII. LVIII. et LXXIV.

[P] 75. *In Petrum et Paulum*. Homilia longior, quam ex MS. caesareo cum versione sua edidit *Iacobus Gretserus* Ingolstad. 1620. 8. Incertum, an Nysseni sit. *Fabr.* Est *Maximi Planudae*, vt late docuit *Lambec.* in comm. vol. IV. p. 119. sqq. de cod. CIX. caesar. in quo nr. 12. illa oratio, principio mutila, *Gregorio Nyss.* adscribitur, et ex quo Gretserus, ex cuius praefat. Lambec. longum excerpsit locum, illam edidit orationem. Sed Lambec. animaduertit, in bibl. duo memorari codices caesar. quorum alter inter codd. histor. gr. etiam continet duas *Maximi Planudis* oratt., in his orat. *in apostolos, Petrum* et *Paullum*; alter, olim LXI. inter codd. philol., quem postea recensuit *Lambec.* in vol. VIII. pag. 135. sqq. et in quo, ibi cod. X. numerato, varia sunt Max. Plan.

ii) Edit. A. 1638. T. II. p. 225.

kk) p. 144.

ll) p. 235.

mm) ib. p. 247.

nn) p. 260.

Plan. opuscula, in his nr. 5. memorata oratio, cuius etiam, sub Max. Plan. nomine, meminit *Leo Allatius* in diatriba de Symeonum scriptis p. 87. add. *Nesselii* cat. codd. caesar. part. I. p. 336. et part. IV. pag. 138. cod. CCLXIX. — Sub *Maximi Plan.* nomine exstat quoque in cod. *Laurent.* XXII. nr. 3. plut. 56. v. *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. II. p. 327. add. infra vol. X. p. 534. nr. 14. *Harl.*

76. *Expositio cantici canticorum, per paraphrasin collecta*, ex SS. Gregorii Nysseni, Nili et Maximi commentariis, graece cum *Petri Francisci Zini* versione legitur tom. II. auctar. bibl. patrum Ducaeani Paris. 1624. et in bibliotheca patrum Paris. 1654. tom. XIII. MS. graece post Theodoritum in canticum canticorum in codice theologico caesareo CCCXIV. *Fabr.* — *Monach.* in cod. XXXIX. v. cat. gr. codd. Bauar. p. X. — conf. cod. LVI. caesar. et de illo *Lambec.* comm. III. p. 212. ac supra, in hoc vol. p. 283. sq. nr. 5. ac pag. 96. sub fin. *Harl.*

77. *Epistola ad Euagrium, monachum,* latet inter orationes Nazianzeni, numero XLV. sed Nysseni esse videtur, quoniam in ea leguntur, quae Euthymius in panoplia adfert ex Nysseno *πρὸς Εὐάγριον μόναχον περὶ Θεότητος*, et sub hoc titulo occurrit in variis codd. MSS. vt caesareo graeco theologico XLII. oo). Confer quae supra in Nazianzeno dixi. Idem Euagrius, quae a Gregorio de quatuor virtutibus cardinalibus didicerit, retulit in suo Gnostico, e quo *Socrates IV.* 23. Ἐν δὲ τῷ Γνωστικῷ αὐτοῦ (Εὐάγριος) τοιαῦτά φησι. *Τέσσαρας ἀρετὰς καὶ τὰς Θεωρίας αὐτῶν παρὰ τοῦ δικαίου Γρηγορίου μεμαθήκαμεν εἶναι, φρόνησιν* etc.

78. Ἀντιῤῥητικὸς πρὸς τὰ Ἀπολιναρίου, *antirrheticus aduersus Apollinarem.* Incipit: *καλὸν ἂν γένοιτο προοίμιον ἡμῖν.* Insigne hoc opus a Leontio Byz. in variis scriptis, a Ioh. Damasceno et Euthymio, nec non in actis sextae synodi actione X. laudatum, memoratumque *Nicephoro* XI. 19. hist. primus ex codice Vaticano, 700. circiter annorum vulgauit cum versione sua notisque *Laur. Zaccagnius*, in collectaneis monumentor. veterum Rom. 1698. 4. p. 123-287. Confer supra, nr. 15. vbi de fragmentis ante editis Nysseni contra Apollinarem. *Fabr.* *Zaccagnius* l. c. p. 121 sq. collegit testimonia de illo Nysseni Antirrhetico, atque in praef. pag. XVIII. sqq. demonstrat primum, opus illud esse genuinum Nysseni foetum; tum inquirit in tempus, quo illud sit exaratum, et suspicatur latiusque ostendit, editum fuisse a Nysseno medio tempore inter annum CCCLXXIII. et Constantinopolitanam I. synodum, ante oecumenicam II. synodum et ante obitum Apollinaris: pag. XXI. vsque ad pag. XLI. doctrinam placitaque Nysseni quaedam explicat, et liberare studet eum a crimine heterodoxiae, quam vocant, agitque de reliquis, quos edidit, Nysseni libellis. Sed compara *Schroeckh* l. c. pag. 60 sqq. de illo opere, qui opinatur, serius potuisse a Nysseno scriptum esse, et laudat *Christ. Aug. Salig,* qui diligentius et moderatius in lib. de Eutychianismo ante Eutychen, cap.

oo) In cod. caesar. LXXIX. nr. 51 sub nomine Gregorii Nazianz. vide supra, in vol. VIII. p. 411. *Harl.*

XX. p. 176. sq. defendisset Nyssen. catholicae disciplinae deditum, a crimine falsae doctrinae. Add. *Semler*. p. 236. et *Oudin*. p. 609. sq. — Id opus exstat quoque *Florentiae* in Laurent. codd. IV. nr. 10. plut. 7. et XII. nr. 6. plut. 10. v. *Bandin*. cat. codd. gr. Laur. I. p. 205. et 482. *Harl*.

79. *Homilia II. in S. Stephanum protomartyrem*, Ἐπεδήμησε Χριςὸς τῷ κόσμῳ εἰς σωτηρίαν. Primus graece ex codice Vaticano cum versione sua edidit *Zaccagnius* p. 330-345. cum notis. Prior fuit supra, nr. 34.

80. *Epistolae XIV*. 1. ad Eusebium, incipit: ὅταν πλεονάζειν ἄρχηται. 2. ad Sebastenos, ἐγνώρισαν ἡμῖν τινες. 3. διέσωσεν ἡμᾶς ὁ Κύριος. 4. νόμος ἐςὶν ἡμέτερος κλαίειν μετὰ κλαιόντων. 5. ἐφ' ᾧ μάλιςα παρὰ τῶν σοφῶν ὁ βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων. 6. τοιοῦτόν τι θαῦμά φασιν ἐν [Π] τοῖς θεάτροις. 7. ποῖον τοιοῦτον [pp]) ἄνθος ἐν ἔαρι. 8. αὐτῶν τι [qq]) προσφυὲς καὶ οἰκεῖον. 9. οὐδὲ τοῦ ἔαρος ἡ χάρις. 10. ἤκουσά τινος Ἰατρικοῦ. 11. ἑορτὴν ἄγειν σύνηθες τοῖς Ῥωμαίοις. 12. καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων μικροῦ δεῖν [rr]). 13. ὑμᾶς μὲν ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν, et 14. ὡς καλὰ τῶν καλῶν ἐςὶ τὰ ὁμοιώματα. Primus graece cum versione sua et notis edidit idem *Zaccagnius* pag. 354-400. *Fabr*. Idem Zacagn. in praefatione p. XII. sq. quaedam notatu digna de illis obseruauit. — In cod. autem *Laurent*. XIII. plut. 76. a *Bandinio* in catal. codd. gr. Laurent. tom. III. p. 335. sqq. curatius descripto, sunt praeter Nyss. physiologiam s. de natura hominis et sermonem de anima atque catecheticum, ac praeter epp. in edit. Paris. partim, partim a Zacagnio publicatas, septem aliae, ex hoc cod. a *Carrasiolo* gr. et lat. in lucem emissae. Inscripta autem est editio:

S. Patris nostri Gregorii, episcopi Nyssae, epistolae septem. Primo latine vertit, et edidit, commentariis nonnullisque animaduersionibus adiectis, *I. B. Caracciolus*, C. R. in Pisano Lyceo publicus philosophiae Prof. Florentiae, typis magni Ducis, ap. Tartinium et Franchium. 1731. fol. Subiungitur ad calcem ex eod. cod. *S. Maximi* apologia pro Greg. Nyss. qua hunc vindicat contra eos, qui ipsum insimulabant, quod fallacem quandam immutationem status animarum in suis scriptis memorasset. Accedit series varietatum epistolarum Gregorii, a Zacagnio editarum, quas ex collatione cod. Vatic. et Medicei obseruare licet, interposito interdum de iis iudicio. Plura leges de hac edit. in nou. actis erud. Lips. m. Iun. a. 1739. part. II. pag. 337. sqq. Animaduertit tamen

pp) In cod. Laur. καὶ ποῖον τοῦτον ἄνθος. *H.*

qq) In cod. Laur. Ζητῶ τι. *H.*

rr) In cod. *Laurent*. diuiditur haec epistola in duas. Prior ad Ioannem et Maximianum inc. καὶ τῶν ἄλλων. posterior, quae in collectione Zacagnii pag. 382. lin. 22. multas habet lacunas et a Zacagnio ex ingenio suppletas, at semicirculis inclusas, et coniuncta est cum superiore, in cod. Laur. scripta est ad Strategium, incipitque: οἷόν τι πάσχουσιν οἱ τῇ σφαίρᾳ etc. In illo igitur cod. sunt XIV. epp. quas Zacagnius ex cod. Vatic. primus euulgauerat. *Harl.*

tamen *Bandin.* l. c. pag. 337. postremas epp. in ed. Caraccioli minus fide ex cod. medic. fuisse descriptas, et a futuro opp. Nyss. editore nouam illius cod. collationem esse instituendam. — *Paris.* in bibl. publ. sunt Nyss. paucae iam editae epistolae in XIII. codd. in plurimis tamen codd. solummodo est epistola canon. ad Letoium. *Harl.*

Epistolae Nysseni *ad Amphilochium*, qua queritur, ab Helladio non inuitatum se, vt in ecclesia eius verba sacra faceret, meminit Baronius ad a. C. 40. nr. 13. [Diuersa igitur erit ab epist. ad Amphiloch. quae septima est in ed. Caraccioli. *H.*]

VI. In catalogo bibl. Barberinae p. 494. memoratur *Greg. Nyssenus de transsubstantiatione.* Nimirum Parisiis a. 1560. fol. post Liturgias Iacobi, Basilii et Chrysostomi inter varia veterum patrum scripta de S. Coena p. 123-125. graece exstat sub Nysseni nomine, ὅτι ἁγιαζόμενος ἄρτος εἰς σῶμα τοῦ Θεοῦ λόγου μεταποιεῖται, καὶ ὅτι ἐπάναγκες τῇ ἀνθρωπείᾳ φύσει αὐτοῦ μεταλαμβάνειν. *Quod sanctificatus panis in corpus Dei verbi transmutatur, quodque necesse sit, humanae naturae eo participari.* Eadem Liturgica latine edita a *Claudio de Sainctes.* Antwerp. 1562. 8. vbi Nysseni idem apospasmation pag. 74. latine legitur. Est autem petitum ex magno illius catechetico cap. 37. atque expenditur copiose ab *Edmundo Albertino,* in opere de Sacramento Eucharistiae p. 485. seq. De catechetico illo libro dictum supra nr. 33.

Symbolum fidei christianae, quod *Gregorii, thaumaturgi,* est, adducitur a Nysseno in vita Gregorii, thaumaturgi, in quibusdam codicibus MSS. vt graeco caesareo theologico XLVII. legitur sub Nysseni nomine.

In codice altero bibl. Seguierianae siue Coislinianae vita Gregorii, thaumaturgi, non, vt in altero, desinit in haec verba, ψευδὲς οἰόμενοι τοῖς γεγραμμένοις οὐ προσεθήκαμεν, neque, vt in editis, statim subiungit conclusionem, in homiliis et vitis sanctorum solitam; sed eius loco habet haec, quae ex *Montfauconi* catalogo bibl. Coislinianae p. 180. hic adscribere iuuat:

Postquam igitur precatus esset pro iis, qui iam crediderant, vt vsque ad finem in melius proficerent, et in fidelibus, vt conuerterentur: sic ex humana vita ad Deum transfertur, cum domesticis suis praecepisset, vt ne ipsi locum proprium ad sepulturam emerent: nam quia dum viueret nunquam voluerit loci cuiuspiam dominus vocari, sed ut peregrinus et aduena in aliis locis vitam degerit, neque post mortem pudebit peregrinum agere. Sed post hanc vitam, inquit, hoc in ore ho-

Ἐπευξάμενος τοίνυν τοῖς πεπιστευκόσιν ἤδη τὴν εἰς τέλος αὔξησιν, καὶ τὴν ἐπιστροφὴν τοῖς ἀπίστοις, οὕτως [ἐκ] τοῦ ἀνθρωπίνου βίου πρὸς τὸν Θεὸν μεθίσταται, ἐπισκήψας τοῖς ἐπιτηδείοις μὴ κτήσασθαι αὐτῷ τόπον πρὸς ταφὴν ἰδιάζοντα. Εἰ γὰρ ζῶν κύριος κληθῆναι τόπου τινὸς οὐ κατεδέξατο, ἀλλὰ παροικῶν ἐν ἀλλοτρίοις τὸν βίον διήγαγεν, οὐδὲ μετὰ θάνατον τῇ παροικίᾳ πάντως ἐπαισχυνθήσεται, ἀλλ᾽ ἔσω, φησὶν, τῷ μετὰ ταῦτα βίῳ διήγημα, ὅτι Γρηγόριος οὔτε ζῶν ἐπωνομάσθη

minum verſetur, nempe Gregorium, dum in viuis eſſet, nulli loco nomen indidiſſe ſuum, et poſt mortem apud alienos quaſi aduenam fuiſſe, quia ſe a toto orbe terrarum alienum fecerat; ita vt ne in loco quidem ſibi proprio ſepeliri voluerit: ſolam quippe ſibi poſſeſſionem honorabilem eſſe eam, quae auaritiae nullum admittit veſtigium, in Chriſto Ieſu domino noſtro, cui gloria cum patre et Spiritu nunc et in ſaecula ſaeculorum, Amen.

νομάσθη τόπῳ τινὶ, καὶ μετὰ θάνατον ἀλλοτρίων ἐγένετο πάσης τῆς γῆς ἑαυτὸν ἀπεξήσας, ὡς μὴ ἐνταφῆναι ἰδίῳ καταδέξασθαι τόπῳ. Μόνην γὰρ αὐτῷ κτῆσιν τιμίαν ἐκείνην, ἣ πλεονεξίας ἐφ' ἑαυτὴν ἴχνος οὐ δέχεται, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα σὺν Πατρὶ καὶ Πνεύματι νῦν καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, Ἀμήν.

Gregorius Nyſſenus *de homine, anima, elementis, viribus animae*, latine *Io. Conone*, Norimbergenſi, interprete, editus per Beatum Rhenanum Argentor. apud Schurer. 1512. fol. Paris. 1513. fol. Baſil. 1521. 4. [1512. in *Panzeri* A. T. VI. p. 190.] Hi ſunt *libri VIII. philoſophiae de natura humana*, qui ſub Nyſſeni nomine exſtant in antiquis editionibus latinis, vt Baſileenſi 1562. fol. Nihil autem aliud his continetur, quam liber *Nemeſii* de homine, in octo libellos diſtractus, vt iam monui ſupra VIII. volumine lib. V. [cap. 10. §. 6. pag. 448. ſqq. add. *Manſium* ad Fabric. bibl. lat. med. et inf. aet. tom. I. p. 305. ſq. *Harl.*]

VII. Scripta deperdita.

In prouerbia ſcripſiſſe ſe, videtur innuere Nyſſenus homil. I. in eccleſiaſt. licet locus non ita euidenter hoc euincat. Confer *Tillemontium* tom. IX. p. 742.

[P] *In epiſt. ad Philippenſes.* Cyrillus Alex. ad Euoptium.

Ad Theodoſium, epiſc., *quomodo Cornelius Spiritum S. ante baptiſmum acceperit.* Meminit Nyſſenus ipſe in fine ſcripti de Engaſtrimytho ad eundem Theodoſium.

Damaſcenus in parallelis p. 773. citat Nyſſenum in illud: *hic eſt filius meus dilectus.*

Euthymius in panoplia adfert nonnulla ἐκ τῆς λεγομένης εἶναι τοῦ Νύσσης, καὶ καλουμένης Θεογνωσίας.

Idem ex Nyſſeno *ad Ablabium* quaedam recitat, quae non leguntur in ſcripto ad Ablabium, de quo ſupra, nr. XXX.

VIII. Editiones operum Nyſſeni.

Latinae.

Coloniae, 1537. fol. cuius editionis notitiam petere licet ex bibliotheca Geſneri.

Baſil. 1562. fol. pleraque *Laurentio Sifano* interprete. Hanc editionem recenſet Bellarminus de S. E.

Baſil.

Basil. 1571. fol.
Paris. 1573. fol. quae editio recensetur a *Posseuino* in adparatu S.
Paris. 1603. fol. curante *Frontone Ducaeo*, quae et plenior et accuratior ceteris est editio.
Carolum Bouium Nysseni opera vertisse, legas in tomo IX. Italiae S. Ferdinandi Vghelli p. 60. sed illa interpretatio, quod sciam, lucem non adspexit.

Graecolatinae.

Paris. 1615. 2. volumm. fol. curante *Frontone Ducaeo*, ex officina Niuelliana.
Adpendix ibid. 1618. fol. ex suppeditatis et transmissis a Iacobo Gretsero.
Paris. 1638. fol. tribus volumm. in qua editione nihil praeter adpendicem iam memoratam accessit, quum alioqui nec tam nitida sit, nec tam emendata, quam prior Niuelliana. De vtraque Labbeum, si placet, vide et Oudinum. *Fabr.*

Sed quam necessaria sit noua Greg. Nyss. ed. e codd. emendanda, et ex illis et Zacagnii atque Caraccioli editt. memoratis locupletanda, ex iis, quae hucusque a me et a Fabricio obseruata sunt, facile elucebit. Amplissimus autem futuro editori patet campus, in quo vires ingenii, eruditionis, atque diligentiae cum laude pariter ac vtilitate possit exercere.

Aldinae editiones sunt: *Gregorii Nysseni* liber de homine, cum *Gregor. Nazianz.* oratt. IX. quae omnia nunc primum emendatissima in lucem prodeunt, gr. Venet. in aedibus her. Aldi et Andr. Asulani soceri. 1536. 8. — *Greg. Nyss.* opuscula Venet. apud Aldi filios 1553. 8. — Conciones V. de oratione domini. Eiusd. conciones octo de beata vita. Omnes a *Petro Galesinio* conuersae: his adiuncta est ab eodem Nysseni vita, e veteribus auctoribus collecta. Romae, Paull. Manutius. 1563. 4.

Frequens mentio quoniam facta est editionis Hoeschel. curatius eam et propter raritatem illius, quae penes me est, et propter additamenta describam. Integra autem est inscriptio:

D. Gregorii Nysseni opuscula quinque. I. De professione christiana. II. De perfectione, et qualem christianum esse deceat. III. Anagogica vitae Moysis enarratio, qua vitae christianae quidam is typus fuisse, ostenditur. IV. Contra Apollinarium. V. De fide. Graece nunc primum edita studio et opera *Dauidis Hoeschelii*, Augustani Lugd. Batau. ex offic. Plantin. apud Franc. Raphelengium. 1593. 8. ex codd. August. et Maximi Margunii, de quibus agit in praefat. et ego quaedam adnotaui in Introduct. etc. II. 2. p. 253. sq. Quoniam vero *Fabric.* in vol. XIII. p. 538-541. ea, quae in illa editione continentur, iam plene indicauit: integrum illum locum huc reducam.

|P] *S. Gregorii Nysseni* opuscula quinque graeca, primum edita ex codicibus bibl. Augustanae et Maximi Margunii. α') πρὸς Ἁρμόνιον περὶ τοῦ τί τὸ χριστιανῶν ὄνομα ἢ ἐπάγγελμα. p. 1. Incip. ὅπερ ποιοῦσι πρὸς τοὺς κρατοῦντας. β') περὶ τελειότητος, καὶ ὁποῖον χρὴ εἶναι τὸν χριστιανόν. p. 15. Incip. πρέπουσα τῇ προαιρέσει ἡ σπουδή. γ') περὶ τοῦ βίου Μωσέως τοῦ νομοθέτου, ἢ περὶ τῆς κατ' ἀρετὴν τελειότητος. pag. 54. Incipit: οἷόν τι πάσχουσιν οἱ τῶν ἱππικῶν ἀγώνων φιλοθεάμονες, δ') πρὸς Θεόφιλον ἐπίσκοπον Ἀλεξαν-

Ἀλεξανδρείας, κατὰ Ἀπολιναρίου. pag. 169. Incip. οὐ μόνον ἐστὶ τῆς κοσμικῆς σοφίας. ε) λόγος πρὸς Σιμπλίκιον περὶ πίστεως. p. 175-180. Incip. κελεύει ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Προφήτου. Lugd. Batau. 1593. 8. Praeter Hoeschelii notas in hoc volumine exstant *Maximi Margunii*, episcopi Cytherensis, epistolae quatuor ad Hoeschelium graecae p. 1. 3. 43. et 57. Exstant et haec p. 153. notata documenta quinque, de diuina Christianismi origine testantia, et quatuor vsus sacrarum scripturarum:

Τεκμήρια τοῦ θεόθεν εἶναι τὸν χριστιανισμόν.

α. ἡ θεία πρόνοια.
β΄. τὸ κῦρος τῆς ἐκκλησίας.
γ΄. ὁ Χριστοῦ βίος.
δ΄. ἡ ταυτότης διδασκαλίας.
ε. τὰ θαυμάσια τῶν ἔργων καὶ παθῶν.

Ἡ περιβολὴ τῶν μυστικῶν γραμμάτων.

α. παραμυθία τῶν μικροψύχων.
β΄. διδασκαλία τῶν ἀγνοούντων.
γ΄. προτροπὴ τῶν ἐθελοκακούντων.
δ΄. ἔλεγχος καὶ κατάπληξις τῶν ἀμετανοήτων.

Lubet etiam hoc loco exhibere catalogum operum Gregorii Nysseni, quem ad eiusdem libelli calcem Hoeschelius consignauit.

Catalogus operum diui Gregorii Nysseni.

B. A. bibliothecam Augustanam,
[?] M. M. Maximi Margunii, Cytherensis episcopi,
D. H. Hoeschelii priuatam, significat.
Asteriscis notata excudit Michael Mangerus, Augustae.

α. λόγος περὶ θεότητος Υἱοῦ καὶ Πνεύματος ἁγίου, καὶ εἰς τὸν Ἀβραάμ. B. A. et M. M.
β΄. εἰς τὴν ἁγίαν τοῦ χριστοῦ γέννησιν, B. A. *
γ΄. εἰς τὸν ἅγιον Στέφανον τὸν πρωτομάρτυρα, B. A. *
δ΄. ἐπιτάφιος εἰς τὸν ἴδιον ἀδελφὸν τὸν μέγαν Βασίλειον, B. A. *
ε. εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα, B. A. *
ς΄. εἰς τὸ ῥητὸν, ἐφ᾽ ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων, B. A.
ζ΄. εἰς τοὺς κοιμηθέντας. B. A.
η. εἰς τὸν ἅγιον μέγαν μάρτυρα Θεόδωρον, ἐλλιπής. B. A.
θ΄. ἐπιτάφιος εἰς τὸν μέγαν Μελέτιον, ἐπίσκοπον Ἀντιοχείας. B. A.
ι. εἰς τοὺς ἁγίους μ΄. μάρτυρας. B. A.
ια. εἰς τοὺς αὐτοὺς λόγος β΄. ἐλλιπής. B. A.
ιβ΄. εἰς τὸ ἅγιον πάσχα λόγος α. B. A. et M. M.
ιγ΄. εἰς τὸ αὐτὸ, λόγος β΄. B. A.

ιδ΄. εἰς

ιδ'. εἰς τὸ αὐτὸ λόγος γ'. B. A.
ιέ. ἄλλος εἰς τὸ αὐτὸ βραχύτερος. *
ιϛ'. εἰς ἀνάληψιν χριϛ8. B. A.
ιζ'. πρὸς Εὐϛάθιον. B. A. *exstat inter opera Basilii magni, pag.* 333. *et recte. Sic enim ad codicem ms. Gr. Nyss. testatur, qui isthaec margini adscripsit:* ὁ παρὼν λόγος, ὃς καὶ ἐν εἴδει ἐπιϛολῆς γέγραπται, πρός τινα φιλόσοφον Εὐϛάθιον τὸν ἰατρὸν ἐγράφη παρὰ τ8 ἐν ἁγίοις μεγάλ8 Βασιλεί8, καθὼς ἀσφαλῶς ἐν ἑτέρῳ βιβλίῳ εὗρον, καὶ 8 τ8δε τ8 Γρηγορί8. ἐϛὶν ὁμοίως καὶ ὁ ἕτερος, ὁ περὶ διαφορᾶς 8σίας καὶ ὑποϛάσεως, πρὸς τὸν ἴδιον ἀδελφὸν Πέτρον. καὶ δῆλός ἐϛιν 8τος κἀκεῖνος ἀπὸ τῆς φράσεως τ8 μεγάλ8 Βασιλεί8. Τοῖς 8ν ἐντυγχάν8σι περιεσκεμμένως, ἑκατέρ8 τὴν φράσιν ἐν τοῖς αὐτῶν συγγράμμασιν εἴσονται τὸ 8τως ἔχειν.

ιή. περὶ τ8 μὴ οἴεσθαι λέγειν τρεῖς Θε8ς, πρὸς Ἀβλάβιον. B. A. *Hic, cum* [¶] *quibusdam aliis, ad Christoph. Plantinum vt exprimeretur missus, nescio qui perierit. Eius certe ministro sese tradidisse, Hoeschelio scripsit Sylburgius.*
ιθ'. πρὸς Πέτρον τὸν ἴδιον ἀδελφὸν περὶ διαφορᾶς 8σίας καὶ ὑποϛάσεως. B. A. *editus inter Basilii M. opera, p.* 297. *Ad marginem codicis A. haec leguntur adscripta:* ὁ παρὼν λόγος ἐϛὶ τ8 μεγάλ8 Βασιλεί8, γραφεὶς καὶ ϛαλεὶς εἰς τὸν παρόντα ἅγιον Γρηγόριον, ὡς ἐν ἑτέρῳ βιβλίῳ κέκτημαι, καὶ δῆλός ἐϛιν ἀπὸ τῆς φράσεως καὶ τ8 χαρακτῆρος, διὸ καὶ ὀφείλει γράφεσθαι Βασιλεί8 πρὸς Γρηγόριον τὸν ἴδιον ἀδελφὸν, περὶ *etc.*
κ'. πρὸς Σιμπλίκιον, περὶ πίϛεως. B. A. D. H.

κά. περὶ τ8 τί τὸ χριϛιανῶν ὄνομα ἢ ἐπάγγελμα, πρὸς Ἁρμόνιον. B. A. et D. H.
κβ'. περὶ τελειότητος, καὶ ὁποῖον εἶναι χρὴ τὸν χριϛιανόν. D. H.
κγ'. εἰς τὸ, τότε καὶ αὐτὸς ὁ ὑὸς ὑποταγήσεται τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα. B. A.
κδ'. εἰς Π8λχερίαν. B. A.
κέ. εἰς Πλάκιλλαν. B. A. et M. M.
κϛ'. εἰς τὸν ϛ'. ψαλμὸν, περὶ τῆς ὀγδόης. B. A. *
κζ'. εἰς τ8ς μακαρισμ8ς, B. A. *et partem* M. M. *atque* D. H.
κή. εἰς προσευχήν. B. A.
κθ'. εἰς Γρηγόριον τὸν θαυματ8ργόν. B. A. et D. H.
λ'. εἰς τὸν ἅγιον Ἐφραίμ. M. M.
λά. λόγοι τρισκαίδεκα πρὸς Πέτρον τὸν ἑαυτ8 ἀδελφὸν, κατὰ Εὐνομί8. M. M.
λβ'. πρὸς Θεόφιλον Ἀλεξανδρείας, κατὰ Ἀπολιναρί8. M. M. et D. H. *ex* Maximi Margunii *liberalitate.*
λγ'. εἰς τὸν ἐκκλησιαϛὴν λόγοι ή. M. M.
λδ'. ἀπολογία, περὶ τῆς ἑξαημέρ8, πρὸς Πέτρον τὸν ἀδελφόν. M. M.
λέ. εἰς τὰς ἐπιγραφὰς τῶν ψαλμῶν. M. M.
λϛ'. περὶ τ8 βί8 Μωσέως τ8 νομοθέτ8, ἢ περὶ τῆς κατ' ἀρετὴν τελειότητος. [¶] *huius apographum reuerend. et doctissimus dominus Margunius,* ἐπίσκοπος Κυθήρων, *sua manu exaratum, dono Hoeschelio misit.*
λζ'. εἰς τὴν ἑαυτ8 χειροτονίαν. M. M.

λή. κατηχητικὸς λόγος, M. M. *huius exemplum ab eodem reu. ep. Cyth. Hoeschelius accepit.*

λθ'. περὶ παρθενίας, *exstat in bibliotheca Vaticana, conuersus a Io. Liuineio,* G.

μ'. εἰς τὴν τοῦ ἀνθρώπου κατασκευήν. B. A. *exstat interprete Io. Leunclauio.*

μα'. περὶ ψυχῆς, πρὸς τὴν ἀδελφήν. B. A.

μβ'. εἰς τὰ ᾄσματα τῶν ᾀσμάτων, λόγοι λέ. *Latine exstant, interprete Ioann. Leunclauio.*

μγ'. πρὸς τοὺς ἀχθομένους ταῖς ἐπιτιμήσεσι. *Graece editus Parisiis.*

Codex orationum S. Greg. Nysseni, satis magnus in bibliotheca nobilis et clarissimi. viri D. Theodori Canteri.

CAPVT XVI. (olim XXI.)

De EVSTATHIO Antiocheno, SERAPIONE Thmuitano et SOPHRONIO.

I. *Eustathius Antiochenus.* II. *Scripta illius et sub nomine eius edita.* III. *Deperditorum fragmenta.* IV. *Alii Eustathii.* V. *De Serapione, Thmuitano.* VI. *Alii Serapiones.* VII. *De Sophronio, amico S. Hieronymi.* VIII. *Alii Sophronii.*

(*Cum auctario G. C. Harles.*)

I.

EVSTATHIVS ex Side Pamphyliae, ss) confessor, tt) atque fidei catholicae aduersus Arianos adsertor egregius, uu) episcopus Berrhoeensis in Syria, synodo Nicaenae vv) A. C. 325. interfuit, atque in illa imperatorem, Constantinum, synodi nomine laudauit, ab eadem episcopus Antiochenus constitutus in locum Paulini, ww) qui S. Philogono successerat. Postea variis per Arianos petitus calumniis, atque in synodo Antiochena episcopatu depositus xx) circa a. 328. Paulinum alterum yy), episcopum Tyri, successo-

R 2 rem

ss) *Hieron.* c. LXXXV. de S. E. *Fabr.* vbi vide notas varior. in Fabricii biblioth. ecclesiastica, Hamburg. 1718. fol. p. 171. sqq. — De *Eustathio Antioch.* praeter eos, quos iam citauit Fabric. h. l. in notis, conf. *Natal. Alexandri* hist. eccles. saec. IV. cap. 6. artic. 9. p. 118. *L. Ell. du Pin* nouv. bibl. tom. II. p. 27. — *Cas. Oudin.* comment. de SS. eccl. tom. I. p. 317. sq. — *R. Ceiller* hist. gener. des aut. eccl. tom. IV. p. 184. *Io. G. Walch.* hist. eccles. N. T. pag. 1499. *Hamberger.* zuverl. Nachr. II. p. 737. sqq. *Harl.*

tt) Ὁμολογητὴς vocatur non modo a *Theodoreto* dialog. I. sed etiam ab *Athanasio* in apologia, tom. I. p. 702. et epistola ad solitarios pag. 812. Ab Chrysostomo et Anastasio Sinaita lib. IX. in hexaëmeron atque in titulo libri Eustathii ipsius in hexaëmeron, etiam martyr.

uu) Vide *Tillemont.* tom. VIII. memor. pag. 21. seq.

vv) *Sam. Basnage* ad a. 328. n. 3. *Edmundus Albertinus* de S. Eucharistiae sacramento pag. 588.

ww) Hieron. in Chron. Zonaras et alii. Confer *Tillemont.* tom. VII. memor. p. 22. et p. 646. seqq.

xx) *Antonius Pagi*, a. C. 324. nr. 26. seq. et a. 327. nr. 3. et a. 340. num. 19. *Cave* hist. literar. ad a. 325.

yy) Ita *Philostorgius* apud Nicetam lib. V. thesauri c. 9. licet aliis scriptoribus dissentientibus. Vide *Iac. Godofredum*, p. 156. seq. ad Philostorg. *Fabr.* *Walch.* l. c. pag. 1500. obseruat, *Caesar. Baron.* annal. ad a. Chr. 324. nr. 144. et a. 340. nr. 21. *Dionysium Petauium* dogm. theol. tom. II. lib. IV. cap. 4. p. 202. atque alios putare, Eustathium a. Chr. 340. sub Constantio, imper. missum esse in exsilium; contra ea *Henr. Valesium* ad Euseb. de vita Constantini libr. III. p. 235. *Iac. Gothofred.* diss. in Philostorg. lib. II. cap. 7. pag. 61. sq. et *G. Caueum*, rationibus haud contemnendis monstrasse, id referendum esse ad a. Chr. 329. vel 330. sub Constantino M. atque pro a. circ. 330. militat *Ern. Sam. Cyprian.* ad Hieron. de vir. ill. l. c. p. 173. *Harl.*

rem habuit, et in exsilio Traianopoli [?] in Thracia, [zz]) diem obiit circa a. C. 360. [a]) Nicetas Philippis Macedoniae eum natum esse scribit lib. V. thesauri orthodoxae fidei c. 9. fortasse quoniam, Philippis mortuum, fuere, qui traderent; et Philippis reliquias eius Antiochiam relatas circa a. 482. scribit Theodorus, lector. [b]) Inter sanctos colitur a graeca ecclesia 21. Febr. et 5. Iun. et a latina 16. Iul. magnisque elogiis adficitur [c]) ab Athanasio, Hieronymo, Theodoreto, Sozomeno, Socrate, Facundo, Fulgentio, Anastasio Sinaita aliisque: a Chrysostomo [d]) etiam singulari oratione Antiochiae in die, memoriae eius consecrato, laudatus, quae incipit: *σοφός τις ἀνὴρ καὶ φιλοσοφεῖν εἰδὼς*, tom. I. Ducaei homil. 52. pag. 569. et tom. V. Sauil. p. 628. Itaque licet Sabellianismi perinde, vt magister eius, Marcellus, Ancyranus, [e]) ab Eusebianis accusatus fuerit, catholicam tamen doctrinam probasse et defensitasse Eustathium mihi persuadeo.

II. Exstat sub eius nomine 1. *Adlocutio ad imperatorem, Constantinum, in concilio Nicaeno,* quam siue seruatam, siue *ἠθοποιητικῶς* potius, vt videtur, ex ingenio effictam a Gregorio Neocaesariensi presbytero [f]), in oratione de SS. patribus Nicaenae synodi, quoniam breuis est, hic adscribam:

Εὐχαριστοῦμεν, ἔφη, Θεῷ, κράτιστε βασιλεῦ, τῷ τὴν ἐπίγειον συνιθύνοντί σοι βασιλείαν, τῷ τὴν πλάνην τῶν εἰδώλων διὰ σοῦ καταργήσαντι, καὶ τῶν πιστῶν καταστήσαντι ἐν παῤῥησίᾳ τὸ εὔθυμον. Πέπαυται κνίσσα δαιμόνων, καταλέλυται πολυθείας ἑλληνικῆς τὰ σεβάσματα, τὸ τῆς ἀγνωσίας ἀπελαύνεται σκότος, τῷ τῆς θεογνωσίας φωτὶ

Deo, inquit, *gratias agimus, o optime imperator, qui terrarum tibi regnum dirigit, qui errorem simulacrorum per te aboleuit, et fidelium animi tranquillitatem in libertate collocauit. Cessauit nidor daemonum, multiplici deorum cultu soluta est falsa religio: expelluntur tenebrae impietatis, luce diuinae cognitionis orbis terrarum illustratur. Pater glorifi-*

ἡ οἰκου-

zz) Ita diserte *Hieron.* c. 85. de S. E. et *Chrysostomus* orat. in Eustathium, tom. I. p. 571. *ὡς τοῦ σώματος αὐτοῦ ταφέντος ἐν Θρᾴκῃ* et *τὸν μὲν τάφον εἶναι ἐν ἐκείνῳ τῷ βαρβαρικῷ χωρίῳ*. Sic et martyrolog. Rom. in 16. Iul.

a) Adhuc vixisse Eustathium, quum Meletius Antiochenae sedi praeficiendus esset, diserte testatur *Chrysostomus* p. 577. atque *Theodoretus* III. 4. hist. *πρὸ τῆς Μελετίου χειροτονίας* Eustathium obiisse testatus. His itaque adsentiri malo cum Blondello de primatu ecclesiae p. 1196. quam *Tillemontio*, qui tom. VII. memor. pag. 654. Eustathii mortem refert ad annum 328. ideo, quoniam post illius anni gesta de Eustathio scriptores ecclesiastici tacent.

b) Vide *Tillemont.* tom. VII. pag. 653. seq.

c) Vide testimonia praemissa notis Allatii in Eustathium.

d) Meminit menologium, a Sirleto versum, 21. Febr. et *Chrysostomus* ipse homilia in Ieremiae X. 10. tom. III. Ducaei p. 790. *τοῦ μακαρίου Εὐσταθίου τὰ ἐγκώμια διηγούμενοι καὶ μετ' ἐκεῖνον τοῦ γενναίου μάρτυρος Ῥωμανοῦ τοὺς ἐπαίνους διεξιόντες.* Illam Chrysostomi homiliam graece et latine integram dat *Allatius* p. 95. seq. post commentar. in hexaëmeron.

e) Vide *Georgium Bullum* in defensione fidei Nicaenae p. 53. 54.

f) Latine apud Surium 10. Iul. graece et lat. apud *Allatium* pag. 135. ad Eustath. et *Combefisium* tom. II. auctarii noui pag. 555. Idem hic videtur Gregorius, qui deinde Neocaesariensis episcopus interfuit concilio Nicaeno II.

ἡ οἰκȣμένη καταυγάζεται. Πατὴρ δοξολογεῖται, υἱὸς συμπροσκυνεῖται, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καταγγέλλεται, τριὰς ὁμȣ́σιος, μία θεότης ἐν τρισὶ προσώποις, καὶ ὑποςάσεσι κηρύττεται. Ταύτῃ τειχίζεται, βασιλεῦ, τὸ τῆς εὐσεβείας σοῦ κράτος. Ταύτην ἡμῖν ἄσυλον διαφύλαττε. Μηδεὶς αἱρετικὸς ὑποδὺς τὴν ἐκκλησίαν, ἔν τι τῆς τριάδος ἀφαιρείτω καταλιμπάνων τὸ λειπόμενον ἄτιμον. Ἄρειος ὑμῖν ὁ τῆς μανίας ἐπώνυμος τοῦ λόγȣ, καὶ τῆς συνελεύσεως αἴτιος, ὅς ὡς ȣ̓κ ἴσμεν, ὅπως τῷ πρεσβυτερίῳ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐγκαταλεγεὶς ἐκκλησίας ἐλάνθανεν ἡμᾶς τῆς τῶν τρισμακαρίων προφητῶν, καὶ ἀποςόλων διδασκαλίας ὑπάρχων ἀλλότριος. Τὸν γὰρ μονογενῆ υἱὸν, καὶ λόγον τȣ̃ πατρὸς ἀποςερεῖν τῆς ὁμοȣσιότητος τȣ̃ πατρὸς, ȣ̓κ ἐντρέπεται, καὶ τῇ κτίσει τὸν κτίςην ὁ κτισολάτρης συναριθμεῖν ἐπείγεται. Τȣ̃τον ἢ πείσειας, αὐτοκράτωρ, μεταφρονȣ̃ντα τοῖς ἀποςολικοῖς μὴ ἀντιτείνειν διδάγμασιν, ἢ τῆς ἐν οἷς ἑάλω [?] κενοδοξίας ἐγκείμενον ἀσεβήμασιν, ἄρδην τῆς χριςȣ̃, καὶ ἡμῶν ἀφανίσειας ἐπαύλεως, ὡς ἂν μὴ τῆς θολερᾶς αὐτȣ̃ λογοθωπείας τὰς τῶν ἁπλȣςέρων ψυχὰς ἐργάζηται θήραμα.

catur, Filius simul adoratur, Spiritus Sanctus annunciatur, trinitas consubstantialis, vna diuinitas in tribus personis, et hypostasibus praedicatur. Per eam, o imperator, tibi munitur tuae pietatis potentia, eam nobis serua integram et inuiolatam. Nullus haereticus subiens ecclesiam, de Trinitate vnum aliquid auferat, relinquens quod restat affectum ignominia. Arius nobis qui a furore accepit denominationem, orationis caussa est, et conuentus, qui nescio quomodo allectus in presbyteratum ecclesiae Alexandrinae nos latuit alienus esse a doctrina beatorum apostolorum, et prophetarum. Vnigenitum enim filium et verbum patris non veretur priuare eadem, et aequali cum patre substantia, et creatorem cum creatura, creaturae cultor contendit connumerare. Eum autem persuaseris, imperator, mutata sententia, non repugnare doctrinae apostolicae: aut si in vanae opinionis, cuius est conuictus, perstiterit impietate, eum de Christi, et nostro coetu funditus sustuleris, ne suis turbidis verborum blanditiis venetur animas simpliciorum.

Quamquam vero Eustathium in concilio Nicaeno ad Constantinum verba fecisse, variis veterum testimoniis [g]) constat: tamen hanc adlocutionem ab Eustathio esse compositam vix credibile est. Certe ab Eustathio tunc ita adhibitam vel τȣ̃ ὁμοȣσίȣ vel τῆς ὑποςάσεως vocem, nemo controuersiae Arianae peritus facile dixerit. Non meminit huius adlocutionis *Gelasius*, Cyzicenus, qui Eustathii, Antiocheni, *responsiones ad obiecta Phaedonis, philosophi*, super loco Genes. I. 26. *Faciamus hominem ad similitudinem nostram*, refert lib. II. de actis concilii Nicaeni cap. 14. 15.

2 Ὑπόμνημα, [h]) *Commentarius in Hexaëmeron*, siue Chronicus liber potius, [i]) incipiens ab Hexaëmeri expositione, ac deinde vsque ad tempora Iudicum producens sacram historiam,

g) Vide B. D. *Thomae Ittigii* historiam concilii Nicaeni §. 35. et *Christiani Ludouici* ad eam notas pag. 95.

h) Ita recte inscribitur in Allatii editione. Neque enim conuenit titulus ὁμιλίας, quam ei tribuit *Sirmondus* tom. II. opp. p. 750.

i) Pag. 55. numerat ab Adam ad obitum Phalegi annos 3000. Ad Christi resurrectionem 5531. a Christo, hoc est, a Christi resurrectione ad annum tricesimum siue τριακονταετηρίδα Constantini M. σξθ', 269. sed puto scripsisse σνθ. 299.

ſtoriam, atque exinde mancus ac deficiens: Nam licet *Labbeus* in bibliotheca MSS. librorum pag. 77. Euſtathium in Hexaëmeron memoret cum auctario vsque ad Alexandri M. tempora: tamen illud auctarium lucem non vidit. Neque latina verſio Iohannis Marianae S. I. cuius idem Labbèus pag. 22. meminit. Primus graece et latine cum verſione ſua et eruditis ac copioſis notis edidit *Leo Allatius* Lugd. 1629. 4. [k]) Hinc latine ex Allatii verſione legitur tom. XXVII. bibl. patrum edit. Lugd. 1677. p. 22. et 41. ſed notis Allatii omiſſis. *Latinus Latinius* tom. II. epiſt. p. 116. ſcribit, Euſtathii, Antiocheni epiſcopi, librum de mundi creatione repertum in Sicilia a. 1563. additque Baſilii plura videri ex eo deſumta eſſe. Ac certe de natura animalium plura eadem in Baſilio ad Hexaëmeron leguntur, ſed quae, (vt Michaël Glycas poſtea,) ex Baſilio potius videtur [170] hauſiſſe quisquis fuit libri huius auctor, qui Euſtathius, Antiochenus, eſſe nequit, ſi pag. 1. τῶν ἁγίων τις ἀκριβεστάτην τῶν χρόνων ἱστορίαν ποιησάμενος eſt [l]) Euſebius, Caeſarienſis, Euſtathii inimicus. Ezechielis, tragici, verſus quosdam profert pag. 25. qui emendatiores leguntur apud *Euſebium* IX. 29. praeparat. Ex pſeudo-Iacobi proteuangelio nonnulla repetit pag. 54. ſeq. Natali Alexandro iudice [m]) *non videtur Euſtathii, Antiocheni, genuinum opus, cum illius ſtylus Euſtathiano plane diſſimilis ſit, nec illius meminerit S. Hieronymus aut vllus veterum, mera denique ſit compilatio male conſutarum ſententiarum vet. teſt. Artapani, Ioſephi, proteuangelii, S. Iacobo affícti, Euſebii, S. Baſilii.* Eadem *Guil. Caui* ſententia, et *Tillemontii*, tom. VII. memor. hiſt. eccleſ. pag. 655. *Fabr.* Copioſe demonſtrat *Oudin.* l. c. p. 318. ſq. contra Allatium, vnius cod. msti teſtimonio nixum, id opus eſſe Euſtathio indignum et ſuppoſititium, nec ſemper fidei MSSt. codd. praeſertim apud Graecos multum tribuit auctoritatis. Eſt quidem is commentar. *Monachii* in cod. Bauar. VIII. (v. cat. codd. gr. Bauar. p. 3. ſq.) ſed chartaceo, nec antiquo, multisque ſcatente lacunis. Idem Oudin. narrat, exſtare huius operis cod. gr. in MSSt. *Iacobaeae* bibl. in Anglia cod. DCCCXLIII. ſed, quia initium deeſt, ſine auctoris nomine; alium codicem eſſe in *Bodleiana* bibl. cod. X. Barocc. nr. 3. ibique inſcribi; *anonymi diſcurſus ſuper contentis in V. T. ab Hexaëmero ad finem Ioſue* pag. 70-130. Inde opus iſtud *Euſtathii, Antiocheni epiſcopi*, nomine ab Allatio editum, ab illo anonymo deſumtum videtur Oudino. — In bibl. regis Angliae Euſtath. in Hexaëm. v. *Montfauc.* B. bibl. MSS. I. p. 632. D. — *Matriti* in cod. reg. CXXIV. chart. in 8. ſed ſub finem manco, et ab Antonio Caloſyna a. 1563. deſcripto, eſt *Euſtathii*, epiſc. Antioch., ὁμιλία εἰς τὴν ἑξαήμερον, ὑπόμνημα θαυμα-

k) Inſcriptio libri haec eſt: *S. Euſtathii*, archiepiſcopi Antiocheni, in Hexahemeron commentarius ac de Engaſtrimytho, diſſertatio adverſus Origenem. Item *Origenis* de eadem Engaſtrimytho, an videlicet anima ipſa Samuelis fuerit vere euocata incantationibus Pythoniſſae, de qua I. Regum 28. graece et lat. *Leo Allatius* primus in lucem protulit, latine vertit, notas in Hexahemeron adiecit, diſſertationem de Engaſtrimytho ſyntagmate illuſtrauit. Lugd. ſumt. Laurent. Durand. 1629. 4. In praefat. agit de Euſtathio, Antioch., et eius ſcriptis aliisque ad eum pertinentibus. *Harl.*

l) Videtur hoc Allatio in notis ad h. l. p. 12. atque fateor eſſe veriſimillimum.

m) *Natalis Alex.* ſeculo IV. p. 118. edit. in fol.

θαυμαςόν: *homilia in Hexaëmeron commentarius mirificus.* v. *Iriart.* cat. codd. gr. Matrit. p. 501. sq. — Ὑπόμνημα in Hexaëmeron, quod Euſtathii nomen prae ſe fert etc. *Diodoro Tarſenſi* deberi, ſuſpicatur *M. V. la Croſe*, indice Fabric. in vol. X. p. 291. *Harl.*

3. Κατὰ Ὠριγένες διαγνωςικὸς a) εἰς τὸ τῆς ἐγγαςριμύθε θεώρημα, *de Engaſtrimytho* 1. Samuel. XXVIII. *diſputatio, qua aduerſus Origenem*, in quem acriter inuehitur et p. 395. πολυΐςορος ridet nomine, verum Samuelem a Pythoniſſa euocatum eſſe negat. Huius ſcripti meminit Hieronymus cap. 85. de S. E. nec quisquam eſt, qui illud genuinum Euſtathii opus eſſe dubitet. Dedicauit hoc Euſtathius Eutropio, quem p. 351. κράτιςον ἀνδρῶν appellat, et ſub initium ſtatim διαπρεπέςατον τῆς ὀρθοδοξίας ἱεροκήρυκα. Primus graece cum verſione ſua et diatriba eiusdem argumenti ad calcem libri in Hexaëmeron idem Allatius vulgauit Lugd. 1629. 4. vnde graece et latine cum Allatii diatriba de Engaſtrimytho recuſa eſt in criticis ſacris anglis, Londini primum, deinde in Belgio ac Francofurti vulgatis, tomo VIII., latine etiam occurrit ex Allatii verſione in tom. XXVII. bibliothecae patrum edit. Lugd. a. 1677. pag. 42.

III. Fragmenta ex libris Euſtathii, Antiocheni, deperditis.

1. Ex VIII. libris contra Arianos.

Anaſtaſius Sinaita: Εὐςαθίε Ἀντιοχείας ἐκ τῦ κατὰ Ἀρειανῶν λόγε. Εἰ γὰρ κτιςὸς, ἐκ ἄρα γεννητός. Εἰ δὲ γεννητὸς, ἐκ ἄρα κτιςός. Ἐπεὶ μηδὲ οἷόν τε περὶ τὴν αὐτὴν φύσιν ἑκατέρων ςρέφεσθαι τὸ γένος. Σημεῖόν τε ὅτι ἀδύνατον περὶ τὴν αὐτὴν φύσιν τὸ κτιςὸν ὑπάρχειν καὶ τὸ ἄκτιςον. Καθολικὸν γὰρ παράλογον τῷ διδασκάλῳ.

[P] *Facundus Hermianenſis lib. XI. cap. 1.* Nam B. *Euſtathius*, Antiochenus epiſcopus, qui primus in concilio Nicaeno fuit, ſexto aduerſus Arianos libro, de eo, quod ait dominus, (Marc. XIII. 32.) Nemo ſcit diem illum, *dicamus*, inquit, *cuius rei gratia filius hominis diem proprii adventus ignorat. Neque enim dubium eſt, quia et hoc cauſſa vtilitatis hominum prouidens adinuenit omnium creator et generis opifex DEVS. Sicut enim hominem cauſſa ſalutis hominum verbo cooptauit et DEO; ſic et inſignem iudicii diem cauſſa diuini beneficii homini competenter abſcondit; ne forte ineffabilia myſteria ſimilis generis hominibus homo indicans, et diem ſecundi aduentus oſtenderet.* Itemque in eodem libro: *Dum ſederit*, ait, *filius hominis in ſede maieſtatis ſuae* (Matth. XIX. 28.); *alia quidem videtur loqui perſona, de altera autem facit manifeſte ſermonem. Ergo diuinus ſpiritus de homine clare dicens adparet: Dum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuae, ſine contradictione denuntians, quia ſuperuenientes glorias homo ſuſcipit iuſtitia et virtute ornatus. et excelſum regni ſolium rite percipiens.* Rurſus eodem libro de verbis Chriſti diſputans dicit, omnia mihi tradita ſunt a patre meo (Matth. XI. 27.). *Manifeſte ex perſona hominis prophetare cognoſcitur, ſicut et ante proba-*

a) An διαγνωςικός; *Fabr.* Διαγνωςικὸς tamen legitur quoque in cod. *Taurin.* CCCXVI. fol. 142. v. cat. codd. gr. Taur. p. 396. *Harl.*

probauimus, Iste enim maximas et accidentes virtutes percipit, ad meliora dignitatis procedens. Qui octauo quoque libro sic ait: *Contemplandum autem, quomodo loquens Deo, et dicens:* (Psal. IX. 7.) Et ciuitates destruxisti, *rursus alterum introducit dominum, inferens:* (ibid. v. 8. seq.) Et dominus in aeternum manet. Parauit in iudicio sedem suam. *Manifestissime etenim alius de alio loquens adparet. Significauit, quia iudex est, qui praeparauit ei sedem tamquam prius non habenti hunc honorem, sic videbatur loqui. Quasi per figuras enim indicabat propheticas, quoniam homo ex membris iustitiae templum decenter factus, et sacratissimo habitans verbo, virtutis adeptus est perpetuum solium.* Item in eodem libro: *Non enim ait, qui alteram sedem habet, alteram sibi adparat sortem: sed cui non adest sedis potentia. Ergo haec ad hominem Christi manifeste respiciunt. Neque autem omnipotenti haec reponenda sunt, proprium habenti sceptrum: neque verbo, ipsum regnum habenti, quod etiam pater habet: sed in Christo dicendum, dominus in coelo parauit sedem suam. Nam omnium simul creaturarum dominator propter diuini verbi commixtionem.*

Idem opus respicit *Ephraemius, Antiochenus,* Cyrillum aduersus Nestorianos defendens, apud *Photium* cod. CCXXIX. p. 411. τὰ αὐτά φησιν καὶ Εὐστάθιος ὁ μέγας, ὁ τῆς Ἀντιοχέων ἱερεύς. Diserte vero [P] apud eundem *Photium* cod. CCXXV. *Eulogius Alex.* p. 395. Καὶ γὰρ καὶ Εὐστάθιος ὁ τῶν ἀρχιερέων ἀρχιερεὺς ἐν ἓξ λόγοις τοῖς (lege ἐν ἕκτῳ λόγῳ τῶν) κατὰ Ἀρειανῶν αὐτοῖς ῥήμασιν οὕτω φησίν. Ἀλλ᾽ οἱ παράδοξοι τῆς Ἀρείου θυμέλης μεσόχοροι τὸ μὲν ἁμαρτίαν πεποιηκέναι τὸν Χριστὸν φράζουσι. Καὶ μετ᾽ ὀλίγα· τὸ δὲ ὅτι Θεὸς ἦν ἐν Χριστῷ, κόσμον καταλλάσσων ἑαυτῷ (2 Corinth. V. 19.) οὔτε τοῖς τῆς γλώττης ὀργάνοις ἐκφωνοῦσιν. Ἀλλ᾽ ὥσπερ δεινοὶ συκοφάνται καὶ κατήγοροι ἀκρωτηριάσαντες τὸ χωρίον, τὸν ἀγῶνα τῆς κατηγορίας ποιοῦνται. Εἶτα καὶ ἡ ψῆφος ὑπὲρ τοῦ νόμου· δεῖ δὲ φιλαλήθως τοὺς ἐννόμως ἀγωνιστὰς πάντα συμπεριλαβόντας ἀπαραλείπτως, ἀλλὰ μὴ πρὸς ἀπάτην μέρος μὲν ἀποσιωπᾶν, μέρος δὲ ἀποσπῶντας προφέρειν. Refer huc etiam, quod *Stephanus Gobarus* apud *Photium* cod. CCXXXII. pag. 475. caput duodequadragesimum operis sui, de pugnantibus patrum sententiis, impendit exponendae Eusthathii, Antiocheni, doctrinae de verbi incarnatione, ὅπως ἐδόξασε περὶ τῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐνανθρωπήσεως ὁ ἐν ἁγίοις Εὐστάθιος ὁ τῆς Ἀντιοχείας ἀρχιερωσύνης προεδρεύσας.

Ioh. Damascenus in sacris parallelis (tom. II. operum edit. nouae pag. 314.) Ex Eusthathio κατ᾽ Ἀρειανῶν haec verba citat: πᾶν τὸ ἀρχὴν ἔχον, καὶ τέλος ἐπιδέχεται, τὸ δὲ τέλος ἐπιδεχόμενον, φθορᾶς ἐστὶ δεκτικόν. Apud eumdem pag. 751. haec Eusthathii, Antiocheni, leguntur, nullo eius scripto nominato: Ὁ Θεὸς τὰ πάντα πληροῖ, ὑπ᾽ οὐδενὸς περιοριζόμενος, πάντως ἐν παντὶ τόπῳ κατὰ τὴν τοῦ Δαυίδ *o*) ὑμνολογίαν ἐστί. Εἰ γὰρ ἔξω λέγοιτο τόπου τινὸς, ἀνάγκη περιορίζεσθαι αὐτὸν ὑπ᾽ ἐκείνου, ὅπερ στερίσκεται. Ὅλος δὲ ἐν παντὶ γενόμενος, οὐδαμῶς εἰς ἑτέρους μεθίσταται τόπους τὰ πάντα πληρῶν *p*).

II. Ex

o) Psalm. 139.

p) Diu haesitabam, num haec, quae sequuntur, fragmenta, a Fabricio collecta, in hac edit. recudi facerem. Tandem vicit cogitatio, melius, saltem peritis haud ingratum fore, vt, quoniam vidi, haud paucos V. D. ad hanc Fabricii collectionem prouocasse, aut eam citasse, integra illa hic repetam. *Harl.*

2. *Ex Homilia in illud Proverb. VIII. 22. dominus creauit me.*

Theodoritus liber I. hist. eccles. cap. 8.

Βαδιοῦμαι q) δὲ ἐντεῦθεν ἤδη καὶ ἐπὶ τὰ πεπρ[illegible]μένα. Τί οὖν ἐπειδὴ διὰ ταῦτα σύνοδος ἐς τ[illegible] Νικαίων ἀφικνεῖται μεγίστη, διακοσίων r) [P] μήτι γε καὶ ἑβδομήκοντα τὸν ἀριθμὸν ἐμόσε συναχθέντων. Τὸ γὰρ σαφὲς διὰ τὸν τῆς πολυανδρίας ὄχλον t) οὐχ οἷός τέ εἰμι γράφειν, ἐπειδὴ μὴ πάντη τοῦτο περισπουδάστως ἀνίχνευον. Ὡς δὲ ἐζητεῖτο τῆς πίστεως ὁ τρόπος, ἐναργὴς μὴν ἔλεγχος τὸ γράμμα τῆς Εὐσεβίου *) προυβάλλετο βλασφημίας. Ἐπὶ πάντων δὲ ἀναγνωσθὲν, αὐτίκα συμφορὰν μὴν u) ἀστάθμητον τῆς ἐκτροπῆς ἕνεκα τοῖς αὐτηκόοις προυξένει v). Αἰσχύνην δ' ἀνήκεστον τῷ γράψαντι παρεῖχεν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἐργαστήριον τῶν ἀμφὶ τὸν Εὐσέβιον σαφῶς ἑάλω, τοῦ παρανόμου γράμματος διαῤῥαγέντος ὑπ' ὄψει πάντων, ὁμοῦ τινες ἐκ συσκευῆς, τοὔνομα προβαλλόμενοι τῆς εἰρήνης, κατεσίγησαν μὲν ἅπαντας τοὺς ἄριστα λέγειν εἰωθότας. Οἱ δ' Ἀρειομανῖται δείσαντες, μήπως w) ἄρα τοσαύτης ἐν ταυτῷ x) συνόδου συγκεκροτημένης ἐξοστρακισθεῖεν, ἀναθεματίζουσι μὲν προπηδήσαντες τὸ ἀπηγορευμένον δόγμα, συμφώνοις γράμμασιν y) ὑπογράψαντες αὐτοχειρί. Τῶν δὲ προεδριῶν διὰ πλείστης ὅσης περιδρομῆς κρατήσαντες, δέον αὐτοὺς ὑποπτῶσιν λαμβάνειν, τοτὲ μὴν z) λεληθότως, τοτὲ δὲ προφανῶς τὰς ἀποψηφισθείσας πρεσβεύουσι δόξας, διαφόροις ἐπι-

Versio antiqua ex historia tripartita II. 6.

Pergo itaque iam hinc, et ad ea, quae gesta sunt. Cum igitur propter haec synodus maxima in Nicaeam venisset vrbem, s) et [P] quaereretur fidei modus, aperta quidem impudentia *Eusebius* scripturam protulit blasphemiae, quae coram omnibus lecta, repente cladem importabilem causa diuisionis audientibus irrogauit: confusionem tamen incurabilem suo prouidit auctori. Cumque officina capta fuisset, indubitanter Eusebii, disrupta iniquitatis scriptura in conspectu omnium, quidam ex tractatu nomen exponentes pacis compescuerunt, omnes iustam querimoniam facientes. Ariani autem metuentes, ne congregato ibidem tanto concilio pellerentur; exilientes anathematizauerunt interdictum Arii dogma, concorditer subscribentes litteris, suaque manu consentientes, et similiter se, sicut omnis synodus, sapere profitentes. Cumque praesulibus, vt ita dicam, mala calliditatis arte praeualuissent, qui magis debuerant agere poenitentiam, tunc quidem latenter, postea vero clare damnatas coeperunt allegare sententias: saepe ponentes insidias eis, a quibus videbantur esse conuicti, volentesque zizaniorum germina radicare. Et tunc timentes declinantesque tanti concilii cognitores, occulte postea pietatis praedicatores debellare tentabant. Sed

βουλεύον-

(q Nicephorus VIII. 21. βαδιῶ.

r) Hoc loco plura interpres praeteruehit.

s) Id. male omittit διακοσίων.

t) Id. τοὺς ὄχλους.

*) Eusebii Nicomediensis.

u) Id. μέν.

v) Id. προξενεῖ.

w) Id. μήποτε.

x) Id. ἐν τούτῳ.

y) Id. συμφώνοις δὲ γράμμασιν αὐτοχειρίᾳ ὑπέγραψαν.

z) Id. ποτὲ μὲν, ποτὲ δέ.

βυλεύοντες [℣] τοῖς ἐλέγχοις. Βυλόμενοι δὲ παγιῶσαι τὰ ζιζανιώδη φυτυργήματα, δεδοίκασι τὺς ἐπιγνώμονας, καὶ [aa]) ἐκκλίνυσι τὺς ἐφόρυς, καὶ ταύτῃ τὺς τῆς εὐσεβείας κήρυκας ἐκπολεμῦσιν. ὐχ᾽ ὕτω [bb]) δὲ πιστεύομεν, ὡς ἀνθρώπυς ἀθέυς δύνασθαι κρατῆσαι πώποτε τῦ Θεῦ. Κἂν γὰρ πάλιν ἰσχύσωσι, καὶ πάλιν ἡττηθήσονται, κατὰ τὸν σεμνόφωνον προφήτην ἠσαΐαν [cc]). Ταῦτα μὴν ὖν ὁ μέγας Εὐστάθιος.

non credimus homines sine Deo posse praevalere contra sacram adorandamque legem, euangelicamque doctrinam. Nam licet admodum roborentur, rursus fortiter et magnifice diuincuntur, secundum propheticam gloriosi vocem Isaiae. Haec itaque magnus Eustathius.

Apud eundem Theodoritum Dialogo I. [dd]) *pag. 67.*

Εἰ μὲν ὖν ἀρχὴν τῆς γεννήσεως εἴληφεν ὁ Λόγος, ἀφ᾽ ὗ διὰ τῆς μητρῴας διοδεύσας γαστρὸς τὰς σωματικὰς ἐφόρεσεν ἁρμονίας, συνέστηκεν ὅτι γέγονεν ἐκ γυναικός. Εἰ δὲ Λόγος καὶ Θεὸς ἦν ἀνέκαθεν παρὰ τῷ Πατρὶ, καὶ τὰ σύμπαντα δι᾽ αὐτῦ γεγενῆσθαι φαμὲν, ὐκ ἄρα γέγονεν ἐκ γυναικὸς ὁ ὢν καὶ τοῖς γενητοῖς ἅπασιν αἴτιος ὤν. Ἀλλ᾽ ἔστι τὴν φύσιν Θεὸς αὐτάρκης, ἄπειρος, ἀπερινόητος. Ἐκ γυναικὸς δὲ γέγονεν ἄνθρωπος, ὁ ἐν τῇ παρθενικῇ μήτρᾳ πνεύματι παγεὶς ἁγίῳ.

Versio Victorini Strigelii.

Si igitur initium generationis sumsit verbum, quando per maternum transiens vterum corporea gestauit membra, ideo extitit, quia ex muliere natum est. Si vero verbum et Deus erat desuper a patre, et omnia per ipsum facta esse dicimus, nequaquam ortus sui principium ducit ex muliere, qui vere est, et omnibus creaturis vt sint causam praebet, sed est natura Deus omnibus bonis abundans, infinitus, qui nulla cogitatione comprehendi potest. Ex muliere autem natus est homo, qui in virginali matrice a spiritu sancto formatus est.

Τῦ αὐτῦ ἐκ τῦ αὐτῦ λόγυ. Ναὸς γὰρ κυρίως ὁ καθαρὸς καὶ ἄχραντος, ἡ κατὰ τὸν ἄνθρωπον ἐστὶ ἐπὶ τὸν Λόγον σκηνὴ, ἔνθα προφανῶς σκηνώσας, [℣] ᾤκησεν ὁ Θεός. Καὶ ταῦτα, ὐκ ἐκ τῶν εἰκότων φαμὲν, τύτυ γὰρ ὁ φύσει τῦ Θεῦ υἱὸς, τὴν λύσιν καὶ ἀνάστασιν προαγορεύων τῦ νεώ. Ἀναμφιβόλως ἡμᾶς διδάσκων ἐφοδιάζει τοῖς μιαιφόνοις φάσκων ἰυδαίοις, λύσατε τὸν ναὸν τῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν.

Idem in eadem concione: Templum enim proprie mundum et immaculatum, est humanum Verbi tabernaculum, in quo se conspiciendum [℣] praebens habitauit Deus. Neque vero hoc dicimus probabilia signa sequentes. Nam is, qui natura filius Dei est, huius templi destructionem praedixit, et sine vlla ambiguitate nos hac de re docuit dicens ad cruentos Iudaeos: (*Iohan.* 2.) Soluite templum hoc, et in tribus diebus erigam illud.

Τῦ

aa) Deest καὶ apud Niceph.
bb) Id. ὕτως.
cc) Esaiae VIII. 9.

dd) Conf. supra, vol. VIII. p. 291. — in *Theodor.* libr. in loca diffic. S. S. v. *Montfauc.* bibl. Coislin. p. 187. de cod. CXIII. *Harl.*

Τȣ̃ αὐτȣ̃ ἐκ τȣ̃ αὐτȣ̃ λόγȣ. Ὁπηνίκα ȣ̃ν τὸν ἄνθρωπον ναȣργήσας ἐφόρεσεν ὁ Λόγος σώματι μὲν τοῖς ἀνθρώποις ἐπιφοιτῶν, παντοδαπὰς ἀοράτως θαυματȣργίας ἐπεδείκνυτο, τȣ̀ς δὲ ἀποςόλȣς κήρυκας τῆς ἀϊδίȣ βασιλείας ἐξέπεμπε.

Idem in eadem concione: Quando igitur hominem tamquam templum gestauit verbum, corpore quidem inter homines versatus est, varia autem miracula inuisibili natura edidit, et apostolos praecones regni aeterni misit.

Idem dialogo II. pag. 169.

Τȣ̃ αὐτȣ̃ ἐκ τȣ̃ λόγȣ τȣ̃ εἰς τὸ, κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτȣ̃· ȣ̓ γὰρ εἶπεν ὁ Παῦλος συμμόρφȣς τȣ̃ υἱȣ̃ τȣ̃ Θεȣ̃, ἀλλὰ συμμόρφους τῆς εἰκόνος τȣ̃ υἱȣ̃ αὐτȣ̃. Ἄλλο μέν τι δεικνύων τὸν υἱὸν εἶναι, ἄλλο δὲ, τὴν εἰκόνα αὐτȣ̃. Ὁ μὲν γὰρ υἱὸς τὰ θεῖα τῆς πατρῴας ἀρετῆς γνωρίσματα φέρων, εἰκών ἐςι τȣ̃ Πατρὸς, ἐπειδὴ καὶ ὅμοιοι, ἐξ ὁμοίων γεννώμενοι. εἰκόνες οἱ τικτόμενοι φαίνονται τῶν γεννητόρων ἀληθεῖς. Ὁ δὲ ἄνθρωπος ὃν ἐφόρεσεν, εἰκών ἐςι τȣ̃ υἱȣ̃. Τȣ̃ καὶ ἐξ ἀνομοίων κηρογραφεῖσθαι χρωμάτων εἰκόνας. Καὶ τὰς μὲν εἶναι θέσει χειροτεύκτȣς, τὰς δὲ φύσει καὶ ὁμοιότητι γεγεννημένας. [?] Ἄλλως τε καὶ αὐτὸς ὁ τῆς ἀληθείας τȣ̃θ᾽ ὑπαγορεύει θεσμός· ȣ̓ γὰρ τὸ ἀσώματον τῆς σοφίας πνεῦμα σύμμορφον τοῖς σωματικοῖς ἀνθρώποις ἐςὶν, ἀλλ᾽ ὁ τῷ πνεύματι σωματοποιηθεὶς ἄνθρωπος χαρακτὴρ, ὁ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἰσάριθμα μέλη φορῶν, καὶ τὴν ὁμοίαν ἑκάςοις περιβεβλημένος ἰδέαν.

Idem enarrans dictum, *dominus creauit me initium viarum suarum:* non enim dixit Paulus conformes filio Dei, sed conformes imagini filii ipsius, vt doceret, aliud esse filium Dei, aliud imaginem eius. Nam filius, diuina paternae virtutis insignia gestans, imago est patris, quia similes ex similibus geniti verae imagines sunt parentum. Homo vero quem gestauit, imago est filii. Nam imagines etiam diuersis coloribus pingi solent, et aliae quidem manibus formantur, aliae vero natura et similitudine fiunt. Praeterea veritatis lex idem declarat. Non enim incorporeus sapientiae spiritus conformis est corporalibus hominibus, sed per spiritum formatus homo, qui aliis omnibus numero aequalia membra gestauit, et simili corporis idea vestitus fuit.

Τȣ̃ αὐτȣ̃ ἐκ τȣ̃ αὐτȣ̃ λόγȣ. Ὅτι δὲ τὸ σῶμα λέγει σύμμορφον τοῖς ἀνθρωπίνοις εἶναι, σαφέςερον ἡμᾶς διδάσκει Φιλιππησίοις ἐπιςέλλων· ἡμῶν τὸ πολίτευμα. φησιν, ἐν ȣ̓ρανοῖς ὑπάρχει, ἐξ ȣ̃ καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα κύριον Ἰησȣ̃ν Χριςὸν, ὃς μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτȣ̃. Εἰ δὲ τὸ ταπεινὸν μετασχηματίζων τῶν ἀνθρώπων σῶμα, σύμμορφον τῷ ἰδίῳ σώματι κατασκευάζει, ἕωλος πανταχόθεν ἀποδέδεικται ἡ τῶν ἐναντίων συκοφαντία.

Idem in eadem enarratione: Quod autem corpus dicat esse conforme humanis, magis perspicue nos docet ad Philippenses scribens, *(Phil. 3.)* „Nostra conuersatio, inquit, in „coelis est, ex quo et saluatorem expecta-„mus dominum IEsum CHristum, qui trans-„figurabit corpus nostrum humile, vt con-„forme reddat corpori suo glorioso.“ Si igitur humile corpus hominum transfigurans conforme proprio corpori efficit, vanitatis et stultitiae plenissima est aduersariorum calumnia.

Τοῦ αὐτοῦ ἐν τοῦ αὐτοῦ λόγου. Ἀλλ᾽ ὥσπερ ἐκ τῆς παρθένου τεχθεὶς ὁ ἄνθρωπος ἐκ γυναικὸς λέγεται γεγονέναι, οὕτω δὴ καὶ ὑπὸ νόμον γεγενῆσθαι γράφεται τῷ διὰ τῶν νομικῶν ἔθ᾽ ὅτε βαδίσαι μηνυμάτων. Ὁπότε μάλιστα παῖδα μὲν αὐτὸν ὄντα ὀκταήμερον, προθύμως οἱ γονεῖς περιτέμνειν ἠπείγοντο. Καθάπερ ὁ εὐαγγελιστὴς ἐκδίδωσι Λουκᾶς, εἰς δὲ τὸ ἱερὸν ἀνῆγον, μετέπειτα παραστῆσαι [P] τῷ κυρίῳ, τὰς καθαρσίους ἐπιτελοῦντες ἀναφοράς· τοῦ δοῦναι θυσίαν κατὰ τὸ εἰρημένον, ἐν νόμῳ κυρίου, ζεῦγος τρυγόνων, ἢ δύο νεοσσοὺς περιστερῶν. Εἰ τοίνυν τὰ καθάρσια δῶρα κατὰ τὸν νόμον ὑπὲρ αὐτοῦ προσεφέρετο. Καὶ περιτομὴν ὀκταήμερον ἐφόρει. Ταύτῃ καὶ ὑπὸ νόμον αὐτὸν οὐκ ἀπεικότως γεγενῆσθαι γράφει, οὔτε δὲ ὁ λόγος ὑπέκειτο τῷ νόμῳ καθάπερ οἱ συκοφάνται δοξάζουσιν. Αὐτὸς ὢν ὁ νόμος, οὔτε ὁ θεὸς ἐδεῖτο θυμάτων καθαρσίων. Ἀθρόᾳ ῥιπῇ καθαρίζων ἅπαντα, καὶ ἁγιάζων, ἀλλ᾽ εἰ καὶ ἐκ τῆς παρθένου τὸ ἀνθρώπινον ὄργανον ἀναλαβὼν ἐφόρεσε, καὶ ὑπὸ νόμον ἐγένετο. Κατὰ τὰς τῶν πρωτοτόκων ἀξίας καθαρισθείς, οὐκ αὐτὸς δεόμενος τῆς τούτων χορηγίας ὑπέμεινε τὰς θεραπείας. Ἀλλ᾽ ἵνα τῆς τοῦ νόμου δουλείας ἐξαγοράσῃ τοὺς πεπραμένους τῇ δίκῃ τῆς ἀρᾶς.

Idem in eadem enarratione: Sed quemadmodum ex virgine natus homo, ex muliere dicitur factus esse: ita et sub lege factus esse scribitur, quia legi congruentia fecit, vt cum infans octo dierum promte a parentibus ad circumcisionem oblatus est, sicut euangelista Lucas narrat, (*Lucae 2.*) „Adduxerunt „eum in templum, vt sisterent eum domino, „et vt purgantes [P] darent hostias, sicut scri„ptum est in lege domini, par turturum, „aut duos pullos columbarum.“ Si igitur purgantia dona secundum legem pro ipso oblata sunt, et octauo die circumcisionem tulit, non absurde scriptum est, ipsum sub lege factum esse. Non enim Λόγος subiectus est legi, sicut calumniatores opinantur. Ipse enim est lex, neque DEus indigebat sacrificiis purgantibus, qui vno nutu omnia purgat et sanctificat, sed quia ex virgine assumtum organum gestauit, sub lege factus est, et ritu primogenitorum purgatus, non quod ipse indigeret hac medicina, sed vt a seruitute legis redimeret venditos sub maledictionem.

Apud eundem, dialogo III.

Ὁ ἄνθρωπος γὰρ ὁ ἀποθανών, τριήμερος μὲν ἀνίσταται, τῇ δὲ Μαριάμ, καρτερίαν μὲν ψυχῆς, ἅπτεσθαι προθυμουμένῃ τῶν ἁγίων μελῶν, ἀνθυπενέγκας, ἐκφωνεῖ, μή μου ἅπτου· οὔπω γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν πατέρα μου, πορεύου δὲ πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου, καὶ εἰπὲ αὐτοῖς. Ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα μου, καὶ πατέρα ὑμῶν, καὶ θεόν μου, καὶ θεὸν ὑμῶν. Τὸ δ᾽ οὔπω ἀναβέβηκα πρὸς τὸν πατέρα [P] μου, οὐχ ὁ λόγος ἔφασκε, καὶ θεὸς ὁ οὐρανόθεν ὁρμώμενος, καὶ ἐν

Nam homo mortuus tertio die resurrexit, et Mariae cupienti contrectare sancta membra respondit, Noli me tangere. „Nondum „enim ascendi ad patrem meum. Sed vade „ad fratres meos, et dic eis: ascendo ad pa„trem vestrum et Deum meum et Deum ve„strum.“ Illud vero, nondum ascendi ad patrem meum, non Λόγος dixit, et Deus qui e coelo descendit, et in sinu patris versatur, nec sapientia omnes creaturas sustentans, sed ipse ex variis ac diuersis coagmentatus mem-

τοῖς

τοῖς κόλποις διαιτώμενος τοῦ πατρὸς, οὐδ' ἡ πάντα τὰ γενητὰ περιέχουσα σοφία, ἀλλ' αὐτὸς ὁ ἐκ παντοδαπῶν ἡρμολογημένος μελῶν ἄνθρωπος τοῦτο ἐπέφηνεν.' Ὁ ἐκ τῶν νεκρῶν ἐγερθεὶς, καὶ, οὐδέπω μὲν πρὸς τὸν πατέρα μετὰ τὸν θάνατον ἀνελθὼν, ταμιευόμενος δὲ αὐτῷ τῆς προσόδου τὴν ἀπαρχήν.

bris homo hoc pronunciauit, qui ex mortuis resuscitatus, nondum quidem ad patrem post mortem abierat, sed tamen reseruabat ad ascensionem primitias.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Κύριον δὲ τῆς δόξης, αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον τὸν σταυρωθέντα σαφῶς ὀνομάζει, γράφων. Ἐπειδὴ καὶ κύριον καὶ Χριστὸν ἀνέδειξεν αὐτὸν, καθάπερ οἱ ἀπόστολοι τῷ αἰσθητῷ Ἰσραὴλ διαλεγόμενοι φασίν· Ἀσφαλῶς οὖν γινωσκέτω πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ, ὅτι κύριον αὐτὸν καὶ Χριστὸν ὁ Θεὸς ἐποίησε, τοῦτον τὸν Ἰησοῦν ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε, τὸν παθόντα. Τοιγαροῦν Ἰησοῦν κύριον ἐποίησε, καὶ οὐ τὴν σοφίαν οὐδὲ τὸν λόγον τὸν ἄνωθεν ἔχοντα τῆς δεσποτείας τὸ κράτος, ἀλλὰ τὸν μετέωρον, τῷ σταυρῷ προσεκπετάσαντα τὰς χεῖρας.

Idem in eadem enarratione: Dominum vero gloriae ipsum hominem crucifixum diserte nominat, quia et dominum et Christum declarauit ipsum, sicut apostoli vno ore ad populum Israel dicunt: *(Actor. 2.)* „Certo „sciat ergo tota domus Israël, quod dominum et Christum fecerit Deus hunc IEsum, „quem vos crucifixistis." Passum igitur IEsum dominum fecit, et non sapientiam, neque Λόγον, qui e supernis habet dominandi potentiam, sed pendentem et in cruce manus expandentem.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Εἰ γὰρ ἀσώματός ἐστιν, οὔτε ἁφῇ χειρῶν ὑποπίπτει, οὔτ' αἰσθητοῖς ὄμμασι περιλαμβάνεται. Οὐ τρῶσιν ὑπομένει, οὐχ ἥλοις προσηλοῦται, οὐ θανάτῳ κοινωνεῖ, οὐ κρύπτεται γῇ, οὐ τάφῳ κατακλείεται, οὐκ ἐκ μνημάτων ἀνίσταται.

Idem in eadem concione: Si enim incorporeus est, nec manibus contrectari, nec sensu oculorum cerni potest, nec sauciatur, nec clauis configitur, nec morti obtemperat, nec in terra abdite latet, nec sepulchro includitur, nec ex monumento resurgit.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου· Οὐδεὶς αἴρει τὴν ψυχήν ἀπ' ἐμοῦ, ἐξουσίαν [P] ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν. Εἰ δὲ ἑκατέρων τὴν ἐξουσίαν εἶχεν οἷα Θεὸς, συνεχώρει μὲν αὐτοῖς λύειν ἀβούλως τὸν ναὸν ἐγχειροῦσιν, ἐπιφανέστερον δὲ ἀνιστῶν ἐνεύργει. Ἐξ ἀναντιῤῥήτων δέδεικται ψήφων, ὅτι αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ, τὸν ἴδιον ἀνεστήσατο νεουργήσας οἶκον, ἀναθετέον δὲ καὶ τῷ θειοτάτῳ πατρὶ, τὰς τοῦ υἱοῦ μεγαλουργίας. Οὔτε γὰρ υἱὸς ἄνευ τοῦ πατρὸς δημιουργεῖ κατὰ τὰς ἀῤῥαγεῖς τῶν ἱερῶν γραμμάτων ἀποφάσεις. Τοῦτο γὰρ δὴ χάριν, τότε μὲν ὁ θειότατος γεννήτωρ τὸν Χρι-

Idem in eadem concione: „Nemo tollit „animam meam a me: potestatem [P] habeo „ponendi eam, et potestatem habeo rursus „sumendi eam." *(Ioh. 10.)* Si vero vtriusque rei potestatem habuit vt DEVS, permisit ipsis, vt caeco impetu conarentur destruere templum, quod resurgens instauraret et accessione nouae gloriae augeret. Demonstratum est enim testimoniis minime fallentibus, quod ipse per se propriam domum resuscitans instaurarit. Sed tamen ad Deum patrem referri debent magnifica filii opera. Non enim filius sine patre operatur; secundum inuictas

-στὸν ἐκ νεκρῶν ἐγηγερκέναι γράφεται. Τότε δὲ ὁ υἱὸς τὸν ἴδιον ἀναστήσειν ὑπισχνεῖται ναόν. Εἰ οὖν ἐκ τῶν προεξητασμένων ἀπαθὲς δέδεικται τὸ θεῖον τοῦ Χριστοῦ πνεῦμα, περιττῶς τοῖς ἀποστολικοῖς ἐπισκήπτουσιν ὅροις οἱ ἐναγεῖς. Εἰ γὰρ ὁ Παῦλος ἔφρασε, τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταυρῶσθαι, σαφῶς εἰς τὸν ἄνθρωπον ἀφορῶν, οὐ παρὰ τοῦτο δεήσει πάθος τῷ θείῳ προσάπτειν. Τί οὖν τοῦτο συνάπτουσι πλέκοντες ἐξ ἀσθενείας, ἐσταυρῶσθαι λέγοντες τὸν Χριστόν;

sacrarum literarum asseuerationes. Hanc ob caussam alias diuinus genitor Christum ex mortuis resuscitasse scribitur, alias filius proprium templum instaurasse dicitur. Si igitur ex his, quae hactenus exposita sunt, impatibilem esse diuinum Christi spiritum ostensum est, frustra conscelerati homines labefactant apostolicam doctrinam. Si enim Paulus dixit, dominum gloriae crucifixum esse, ad hominem digitum intendens, nequaquam contraria sententia defendenda est, quae passionem diuinitati tribuit. Cur igitur his salebris implicantur, dicentes, propter imbecillitatem crucifixum esse Christum?

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. εἰ δὲ δὴ καὶ ἀσθενείας εἶδος περιάπτειν αὐτῷ [P] προσῆκον ἦν, τῷ ἀνθρώπῳ ταῦτα προσαρτᾶν ἀκόλουθον εἶναι φαίη τις ἄν, οὔτι γε δὴ τῷ πληρώματι τῆς θεότητος, ἢ τῷ ἀξιώματι τῆς ἀνωτάτω σοφίας, ἢ τῷ ἐπὶ πάντων κατὰ τὸν Παῦλον γραφομένῳ θεῷ.

Idem in eadem concione: Quod si omnino species imbecillitatis ipsi e assignanda est, homini hanc magis congruere consentaneum est, non plenitudini diuinitatis, aut dignitati summae sapientiae, aut omnium, vt Paulus loquitur, Deo.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Οὗτος μὲν δὴ τῆς ἀσθενείας ὁ τρόπος δι᾽ ὃν εἰς θάνατον γράφεται κατὰ τὸν Παῦλον ἀφῖχθαι. Ζῇ γὰρ ἐκ δυνάμεως θεοῦ, τῷ θείῳ πνεύματι δηλονότι συνδιαιτώμενος ὁ ἄνθρωπος. Ἐπειδὴ καὶ δύναμις ὑψίστου ὁ ἐν αὐτῷ πιστευόμενος κατὰ τοὺς φθάσαντας ὅρους ἀποδέδεικται.

Idem in eadem concione: Hic sane est infirmitatis modus, propter quem ad mortem a Paulo scribitur peruenisse. Viuit enim potentia Dei, diuino videlicet spiritui copulatus homo. Quod enim virtus altissimi in eo habitet, contra doctrinae corruptelas ostensum est.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Εἰ δὲ τῆς παρθενικῆς ἐπιβατεύσας μήτρας οὐκ ἐμείωσε τὴν ἐξουσίαν, οὐδὲ τῷ ξύλῳ τοῦ σταυροῦ προσπαγέντος τοῦ σώματος, χραίνεται τὸ πνεῦμα. Τὸ μὲν γὰρ σῶμα μετάρσιον ἐσταυροῦτο, τὸ δὲ θεῖον τῆς σοφίας πνεῦμα καὶ τοῦ σώματος εἴσω διῃτᾶτο, καὶ τοῖς οὐρανίοις ἐπεβάτευε, καὶ πᾶσαν περιεῖχε τὴν γῆν, καὶ τῶν ἀβύσσων ἐκράτει, καὶ τὰς ἑκάστων ψυχὰς ἀνιχνεύων, διέκρινε, καὶ πάντα ὁμοῦ συνήθως οἷα θεός, ἔπραττεν. Οὐ γὰρ εἴσω τῶν σω-

Idem in eadem concione: Si vero in virginis versans vtero, non minuit potentiam; nec ligno crucis corpore affixo, laeditur spiritus. Etsi enim corpus Christi in sublimi pependit: tamen diuinus sapientiae spiritus et intra corpus versabatur, et in coelis erat, et totam terram continebat, et abyssis imperabat, et singulorum animas perlustrans iudicabat, et omnia simul vsitato more, sicut Deus, administrabat. Non enim intra moles corporeas summa sapientia quasi captiua tene-

ματι-

ματικῶν ὄγκων ἡ ἀνωτάτω σοφία καθειργμένη περιέχεται, καθάπερ αἱ τῶν ὑγρῶν, καὶ ξηρῶν ὗλαι, τῶν μὲν ἀγγείων εἴσω κατακλείονται· περιέχονται δὲ μᾶλλον ἢ περιέχουσι τὰς θήκας. Ἀλλὰ θεία τις οὖσα, καὶ [P] ἀνέκφραστος δύναμις, τά τ' ἐνδοτάτω καὶ ἐξωτάτω τοῦ νεὼ περιλαμβάνουσα, κρατύνει. Κἀντεῦθεν ἐπέκεινα διήκουσα, πάντας ὁμοῦ τοὺς ὄγκους κρατεῖ περιέχουσα.

tur, ſicut humida et ſicca materia intra vaſa concluditur, et magis continetur a vaſis, quam illa ipſa continet: ſed cum ſit diuina et ineffabilis potentia, non ſolum intima ſed [P] etiam extima templi ſui comprehendens gubernat, et inde penetrans ſimul omnes moles corporeas continet et ſuſtentat.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου: Εἰ δ' ὁ ἥλιος σῶμα ὢν ὁρατὸν, καὶ αἰσθήσει καταληπτὸν, τοσαύτας καὶ τοιαύτας πανταχοῦ γῆς ὑπομένων αἰκίας, οὐ μεταβάλλει τὴν τάξιν, οὐδὲ αἴσθεται μικρᾶς ἢ μεγάλης πληγῆς, τὴν ἀσώματον σοφίαν οἰόμεθα χραίνεσθαι, καὶ μεταλλάττειν τὴν φύσιν. Εἰ ὁ ναὸς αὐτῆς σταυρῷ προσηλοῦται, ἢ λύσιν ὑπομένει, ἢ τρῶσιν ὑφίσταται, ἢ διαφθορὰν δέχεται, ἀλλὰ πάσχει μὲν ὁ νεὼς, ἡ δὲ ἀκηλίδωτος οὐσία παντάπασιν ἄχραντος τὴν ἀξίαν καθέστηκεν.

Idem in eadem concione: Si ſol, cuius corpus cerni et ſenſu percipi poteſt, tot et tantis vbique terrarum contumeliis affectus, non mutat ordinem, nec ſentit paruam aut magnam plagam, tunc exiſtimas, incorpoream ſapientiam pollui, et mutare naturam, etiam ſi templum ipſius cruci affigatur, aut deſtructionem ſuſtineat, aut vulnera excipiat, aut morti obtemperet? Sed patitur quidem templum, omnis vero labis expers ac vacua eſſentia ſine macula ſuam dignitatem retinet.

3. Ex homilia in illud Proverb. IX. 5. comedite panem meum:

Concilium II. Nicaenum Actione ſexta p. 642. tom. III. edit. Binianae.

Σαφῶς ἀποδέδεικται, ὅτι οὐδαμοῦ οὔτε ὁ Κύριος οὔτε οἱ Ἀπόστολοι ἢ πατέρες εἰκόνα εἶπον τὴν διὰ τοῦ ἱερέως προσφερομένην ἀναίμακτον θυσίαν, ἀλλὰ αὐτὸ σῶμα καὶ αὐτὸ αἷμα. Καὶ πρὸ μὲν τῆς τοῦ ἁγιασμοῦ τελειώσεως ἀντίτυπα τισι τῶν ἁγίων πατέρων εὐσεβῶς ἔδοξεν ὀνομάζεσθαι, ὧν ἐστιν Εὐστάθιος ὁ εὐσταθὴς πρόμαχος τῆς ὀρθοδόξου πίστεως [P] καὶ τῆς Ἀρειανῆς κακοδαιμονίας καταλύτης. Καὶ Βασίλειος τῆς αὐτῆς δεισιδαιμονίας καθαιρέτης, ὁ τὴν ὑφήλιον τὴν λείαν βάσιν τῶν ὀρθῶν ἐκδιδάξας δογμάτων. Ἐξ ἑνὸς γὰρ καὶ τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος φθεγγόμενοι ὁ μὲν ἑρμηνεύων τὸ ἐν ταῖς παροιμίαις Σολομῶντος ῥητόν· Φάγετε τὸν ἐμὸν ἄρτον, καὶ

Verſio Anaſtaſii, bibliothecarii.

Liquido demonſtratum eſt, quod nusquam dominus vel apoſtoli aut patres imaginem dixerunt ſacrificium ſine ſanguine quod per ſacerdotem offertur, ſed ipſum corpus et ipſum ſanguinem. Et ante ſanctificationis quidem celebrationem typos quibusdam SS. patrum haec pie viſum eſt nominare; quorum eſt *Euſtathius*, propugnator orthodoxae fidei et Arianae deſtructor vesaniae, et Baſilius, eiusdem infelicis ſuperſtitionis depoſitor, qui omne, quod ſub ſole eſt, planam rectorum dogmatum baſin edocuit. Ex vno enim eodemque ſpiritu diſputantes, vnus quidem eorum interpretans Salomoniacum dictum, quod in Prouerbiis legitur: *Comedite panem meum*

καὶ πίετε οἶνον ὃν κεκέρακα ὑμῖν, τάδε Φησί· Διὰ τοῦ οἴνου καὶ τοῦ ἄρτου τὰ ἀντίτυπα τῶν σωματικῶν τοῦ Χριστοῦ κηρύττει μελῶν. Ὁ δὲ ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς ἀπαντλήσας, ὡς ἴσασι πάντες οἱ τῆς ἱερωσύνης μυσηπόλοι, ἐν τῇ εὐχῇ τῆς θείας ἀναφορᾶς ὧδέ πως λέγει. Θαῤῥοῦντες προσεγγίζομεν τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ, καὶ προθέντες τὰ ἀντίτυπα τοῦ ἁγίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ σου, σοῦ δεόμεθα, καὶ σὲ παρακαλοῦμεν, καὶ τὸ ἑξῆς ἐπιφερόμενα.

et bibite vinum, quod miscui vobis, haec dicit: *Per panem et vinum typos corporalium Christi praedicat membrorum.* Alter vero, eodem fonte hauriens, vt nouerunt omnes sacerdotii mystici cultores, in oratione diuinae oblationis ita dicit: „Confidentes appropinquamus sancto altari, et proponentes typos „sancti corporis et sanguinis CHristi tui, „Te precamur et te rogamus." Et quod deinceps infertur etc.

4. De Melchisedecho.

S. Hieronymus epist. ad Euangelum, presbyterum, tom. II. edit. Martianaei pag. 570. *Post Origenem et Didymum - - verti me ad Hippolytum, Irenaeum, Eusebium, Caesariensem et Emisenum, Apollinarem quoque et* Eustathium *nostrum, qui primus, Antiochenae ecclesiae episcopus, contra Arium clarissima tuba bellicum cecinit, et deprehendi horum omnium opiniones, diuersis argumentationibus ac diuerticulis ad vnum compitum peruenisse, ut dicerent, Melchisedech hominem fuisse Chananaeum, regem urbis Ierosolymae, quae primum Salem, postea Iebus, ad extremum Ierusalem appellata sit. Nec mirum esse, si sacerdos DEi altissimi describatur absque circumcisione et legalibus cerimoniis et genere Aron: quum Abel quoque et Enoch et Noe placuerint Deo, et victimas obtulerint: et in Iob volumine legamus, quod* [P] *ipse et oblator munerum fuerit, et sacerdos, et quotidie pro filiis suis hostias immolarit. Et aiunt ipsum quoque Iob non fuisse de genere Leui, sed de stirpe Esau, licet aliud Hebraei autument.*

5. Εἰς τὰς Ἐπιγραφὰς τῆς ςηλογραφίας, *in inscriptionem titulorum Psalmi XVI. et LVI.*

Apud Theodoritum dialogo II. Ἐντεῦθεν τοίνυν ἐπὶ θρόνου προέγραφεν αὐτὸν ἁγίου καθέζεσθαι, δηλῶν ὅτι σύνθρονος ἀποδέδεικται τῷ θειοτάτῳ Πνεύματι, διὰ τὸν ἐνοικοῦντα Θεὸν ἐν αὐτῷ διηνεκῶς.

Hic igitur praedixit, fore, vt super sanctum thronum sederet, significans, occupaturum esse thronum diuini spiritus, propter perpetuo inhabitantem in ipso DEum.

6. Εἰς τὰς Ἐπιγραφὰς τῶν ἀναβαθμῶν. *In inscriptionem Psalmorum graduum.*

Apud eumdem dialogo III. Δόξαν δὲ ἐπίκτητον ὁ πατὴρ οὐκ ἐπιδέχεται, τέλειος, ἄπειρος, ἀπερινόητος ὤν, ἀπροσδεὴς κάλλους, καὶ παντοίας ἐπηρείας. Ἀλλ' οὐδὲ ὁ λόγος αὐτοῦ θεὸς ὢν ὁ γεννηθεὶς ἐξ αὐτοῦ, δι' οὗ γεγόνασιν ἄγγελοι, καὶ οὐρανοὶ, καὶ γῆς ἀπει-

Gloriam accersitam pater non recipit, cum sit infinitus, et positus supra et extra captum omnium creaturarum, nec indigeat pulchritudine aut aliis ornamentis. Imo nec Λόγος, qui est Deus ex ipso genitus, per quem facti sunt angeli, et coeli, et terrae

ρα

ρα μεγέθη, καὶ πᾶσαν συλλήβδην τῶν γενητῶν ὕλας τε, καὶ συστάσεις. Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος τοῦ Χριστοῦ ἐκ νεκρῶν ἐγειρόμενος, ὑψοῦται καὶ δοξάζεται, τῶν ἐναντίων αἰσχύνην ἀντικρυς ἀραμένων.

immensa spatia, et vt breuiter dicam, omnes creaturarum materiae et formae: sed homo CHristus ex mortuis resuscitatus exaltatur et glorificatur omnibus hostibus probro deformatis.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Οἱ δὲ φθόνῳ τὸ μῖσος ἀράμενοι κατ' αὐτοῦ, καὶ πεφραγμένοι πολεμίᾳ παρατάξει, σκορπίζονται τοῦ λόγου τε καὶ θεοῦ τὸν ἑαυτοῦ ναὸν ἀξιοπρεπῶς ἀναστήσαντος.

Idem in eadem expositione: Qui odio et liuore ardent aduersus ipsum, et hostilem aciem instruunt, dissipantur a verbo et Deo, proprium templum gloriose resuscitante.

7. *In Psalmum XV.*

[P] Apud Theodoritum Dialogo I. Ἀλλὰ μὴν ἡ τοῦ Ἰησοῦ (ψυχὴ) ἑκατέρων πεῖραν ἔσχε. Γέγονε γὰρ καὶ ἐν τῷ χωρίῳ τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν, καὶ τῆς σαρκὸς ἐκτὸς γενομένη ζῇ καὶ ὑφέστηκε. Λογικὴ ἄρα καὶ ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων ὁμοούσιος, ὥσπερ καὶ ἡ σὰρξ ὁμοούσιος τῇ τῶν ἀνθρώπων σαρκὶ τυγχάνει, ἐκ τῆς Μαρίας προελθοῦσα.

[P] Anima IEsu vtrumque statum experta est. Fuit enim et in loco humanarum animarum, et extra carnem constituta vixit, et superstes mansit. Est igitur rationalis, et animis hominum consubstantialis, sicut et caro consubstantialis est hominum carni, quae ex Maria prodiit.

8. *In Psalmum XCII.*

Apud eundem, dialogo III. Πέρας γοῦν ὁ προφήτης ἠσαΐας, αὐτὰ μὲν τὰ τῶν παθῶν αὐτοῦ διεξιὼν ἴχνη, πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐπιφέρει καὶ τοῦτο μεγαλοφωνοτέρᾳ βοῇ, τὸ καὶ εἴδομεν αὐτὸν, καὶ οὐκ εἶχεν οὔτε εἶδος, οὔτε κάλλος, ἀλλὰ τὸ εἶδος αὐτοῦ ἄτιμον καὶ ἐκλεῖπον παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων. Εἶτα διαῤῥήδην ἐκφαίνων, ὡς εἰς τὸν ἄνθρωπον ἀλλ' οὐκ εἰς τὸ θεῖον ἀνήρτηται τὰ τῆς εὐπρεπείας εἴδη τε καὶ πάθη, παραυτίκα πάλιν ἐπάγει προσθείς. Ἄνθρωπος ἐν πληγῇ ὢν, καὶ εἰδὼς φέρειν μαλακίαν.

Tandem igitur propheta Esaias lustrans vestigia passionum ipsius, inter alia etiam haec maiore vocis contentione sonat *(Esa. 53.)*: Vidimus eum, et non habebat nec speciem, nec decorem, sed species eius erat deformis et dissimilis reliquis filiis hominum. Deinde non obscure ostendens, quod ad hominem, non ad DEum referenda sit deformitas et passio, mox subiicit: *Homo plagam sustinens, et expertus dolores.*

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς αὐτῆς ἑρμηνείας. αὐτὸς ἄρ' οὗτος ἐστὶν ὁ μετὰ τὰς ὕβρεις, ἀειδὴς, ἄμορφος, εἶτα πάλιν ἐκ μεταβολῆς εὐπρέπειαν ἐνδυσάμενος. Οὐδὲ γὰρ ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῷ θεὸς ἀμνοῦ δίκην εἰς θάνατον ἤγετο, καὶ

Idem in eadem enarratione: Idem igitur hic est, qui contumeliis deformatus paulo post pulchritudinem induit. Non enim habitans in ipso Deus agni more ad mortem ductus est, et ouiculae instar iu-

προβάτε τρόπον ἀπεσφάττετο φυσικῶς ἀόρατος ὤν.

gulatus est, quum natura ipsius sit inuisibilis.

[P] Apud eundem dialogo I. Πρόδηλον ὖν, εἴπερ ὁ χρίων ἀποδεικνύει Θεὸν, ὃ τὸν θρόνον εἶπεν αἰώνιον, δῆλος μέν ἐστι φύσει Θεὸς ἐκ Θεοῦ γεννηθεὶς ὁ χρίσας. Ὁ δὲ χρισθεὶς ἐπίκτητον εἴληφεν ἀρετὴν ἐκκρίτῳ ναϋργίῳ κοσμηθεὶς ἐκ τῆς τοῦ κατοικοῦντος ἐν αὐτῷ θεότητος.

[P] Palam est igitur, si vngens significat Deum, cuius thronum appellauit aeternum, quod natura Deus sit, atque ex Deo genitus, [ee]) qui vnxit. Ipse vero vnctus [ff]) accersitam accepit virtutem electo templo ornatus in quo habitauit diuinitas.

9. Περὶ ψυχῆς λόγος. De anima volumina. *Hieron. cap. 85. catalogi* [gg])

Apud Ioannem Damascenum in sacris parallelis tom. I. opp. edit. nouae pag. 752.

Οὐ νόμων καὶ χρόνων ῥηταῖς τὸ θεῖον ὑπόκειται περιγραφαῖς.

Diuinum numen non legum et temporum expressis verborum circumscriptionibus subiicitur.

Apud eundem p. 788. Κοινὸν σώματος καὶ ψυχῆς πάσης ὕπνος.

Somnus corpori et animae omni communis est.

Eustratius CPolitanus presbyter, libro aduersus eos, qui dicunt, animas statim, atque e corpore solutae sunt, non operari, cap. 19.

Εὑρίσκομεν [hh]) δὲ καὶ Εὐστάθιον τὸν ἐπίσκοπον Ἀντιοχείας τῆς Συρίας καὶ ὁμολογητὴν λέγοντα ἐν τῷ περὶ ψυχῆς καὶ κατὰ Ἀρειανῶν λόγῳ συνῳδὰ τοῖς προειρημένοις Πατράσι. Σύμφωνα δὲ τούτοις συνεξιὼν ὁ αὐτὸς Ἱερεμίας εἰσηγεῖται τὰς τοῦ Θεοῦ διακονούμενος φωνὰς, δι' ὧν δείκνυσιν, [P] ὅτι μήτε τὰς τῶν δικαίων προσίεται πρεσβείας, εἰ βουλη-

Reperimus praeterea Eustathium, Antiochiae Syriae episcopum et confessorem, patribus iam laudatis consona scribere in libro de Anima et contra Arianos. *Concordia his prosequens idem Ieremias, vocibus Dei asseruiens, insinuat, quibus commonstrat, neque iustorum supplicationes acceptas se habere, si velint illi propter homicidia preces fundere.*

θεῖεν

ee) Diuina Christi natura.

ff) Christus secundum humanam naturam.

gg) Forsan ex illo opere est Eustathii fragmentum ap. *S. Maximum* tom. II. p. 152. Θέλησίς ἐστι φυσικὴ λόγου τοῦ ἐν ἡμῖν κίνησις· Θέλησίς ἐστιν ὄρεξις λογική τε καὶ ζωτική. *Voluntas adpetitus est rationalis et animalis:* quod adtulerat *Fabr.* infra, vol. X. p. 291. *Harl.*

hh) Eustratii iste liber editus ad calcem libri Allatii de purgatorio, Rom. 1655. 8. et locus iste legitur p. 497. seq.

θῆναι τῶν μιαιφόνων χάριν ἀξιῶσαι[ii]). Καὶ εἶπε Κύριος πρός με λέγων· ἐὰν στῇ Μωυσῆς καὶ Σαμουὴλ πρὸ προσώπου μου, οὐκ ἔστι ἡ ψυχή μου πρὸς αὐτούς. Δεδήλωται παρὰ τῇ θείᾳ γραφῇ, ὅτι Μωυσῆς καὶ Σαμουὴλ ἀπέθανον, πῶς οὖν καὶ ὑπὲρ τῶν ἀναξίων πρεσβεύουσιν, εἰ[kk]) καθ' ἡμᾶς οὐκ ἐνεργοῦσιν; καὶ ἐπιφέρει πάλιν ὁ αὐτὸς Πατὴρ, καὶ φησίν. Εἰ δὲ διὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐπιφανείας εἰς τὸν παράδεισον τὸ τῶν ἀνθρώπων εἰσάγει γένος, ὁπηνίκα δὲ ἐσταυρώθη, τὸν λῃστὴν αὐθήμερον εἰσάξειν αὐτόθι προηγόρευσεν, τοῦ σώματος ἔτι βεβλημένου τῷ μνήματι, συνέστηκεν, ὅτι συνδιαιτωμένη κυρίως ἡ ψυχὴ τοῦ Χριστοῦ τῷ Λόγῳ καὶ Θεῷ, τῷ πᾶσαν ὁμοῦ τὴν τῶν γενητῶν περιέχοντι κτίσιν, τὴν ὁμογενῆ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴν εἰς τὸν παράδεισον εἰσήγαγεν. Οὐδὲ γάρ ἐστιν γεγραμμένον ὅτι πρὸ τῆς ἀναστάσεως τοῦ ἁγίου σώματος τὸ τοῦ λῃστοῦ προηγέρθη σῶμα τὴν ἐπαγγελίαν ἀπολαβόν. Ἀκόλουθον ἄρα ἐστὶν ὑπολαμβάνειν ἐμφρόνως, ὅτι ἡ ψυχὴ τὴν συγγενῆ ψυχὴν ὁδηγοῦσα φιλοφρόνως, ἅτε δὴ καὶ μείζονος ἐξουσίας ἐχομένη, τὴν μὲν ὑπόσχεσιν αὐθήμερον ἐπὶ πέρας ἦγεν, εἰς δὲ τὴν ἐξαίρετον εἰσῆγε κληρονομίαν, ἀνοίγουσα [?] τὸν παράδεισον. Εἰπὼν ὁ Πατὴρ, ὅτι ὁ Χριστὸς τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων εἰς τὸν παράδεισον εἰσήγαγεν, δηλονότι τοὺς βίῳ κεκοσμημένους, καὶ τὴν ὀρθὴν ὁμολογήσαντας, καθάπερ καὶ τὸν λῃστήν. Ἀπὸ μέρους γὰρ τὸ τῶν ἐναρέτων ἅπαν ἐδείξατο γένος.

„*Et dixit dominus ad me, dicens: si steterit „Moyses et Samuel ante faciem meam, non „est anima mea erga ipsos.*“ In diuinis litteris indicatur Moysen et Samuelem vita esse defunctos, quomodo ergo pro iis, qui minime digni sunt, orant, si non ita vt nos (qui viuimus) operantur? Hisce praeterea idem pater adnectit et quae sequuntur: *Si itaque, postquam Christus apparuit, in paradisum genus humanum introducit, quum vero cruci affixus est, latronem statim eodem die in illum introducturum se promisit corpore adhuc intra sepulchrum inuoluto: constat ab anima Christi, quae proprie cum Deo et verbo res omnes creatas in se continente commoratur, natura similem hominis animam in paradisum illatam fuisse. Non enim scriptum est, ante sancti corporis resurrectionem corpus latronis in vitam reuocatum, promissi compos factum fuisse. Consequens ergo fuerit, si caute rem intelligere volumus, animam a cognata anima, tanquam quae maiore auctoritate polleret, humaniter ductam, promissa sua eodem die persoluente, cum aperuisset paradisum, in praeclaram haereditatem inuectam fuisse.* Fatetur hic doctor a Christo humanum [?] genus, eos scilicet qui vita optime ducta inclaruerant, et fidem catholicam professi fuerant, quemadmodum latronem; ex parte enim eorum, qui virtuti operam dedere, genus vniversum, ostendit; in paradisum introductum fuisse.

Apud Theodoretum Dialogo I. Τί δ' ἂν εἴποιεν εἰς τὰς τοῦ βρέφους ἀναβλέψαντες ἀνατροφὰς, ἢ τὴν τῆς ἡλικίας ἀνάδοσιν, ἢ τὴν ἐπίτασιν τῶν χρόνων, ἢ τὴν τοῦ σώμα-

Quid dicent intuentes in educationem infantis, aut in aetatis accessionem, aut in temporum progressionem, aut in corporis incrementum? Vt autem silentio praeteream

ii) Ierem. XV. 1.

kk) Ita leg. pro καθ' ὑμᾶς, quod Allatius perperam vertit *si per vos non operantur.*

τος αὔξην· ἵνα δὲ παρῶ λέγειν τὰς ἐπὶ ἐδάφους ἐκπληρωθείσας θαυματουργίας, ὁράτωσαν τὰς τῶν νεκρῶν ἀναβιώσεις, τὰ τοῦ πάθους σύμβολα, τὰ τῶν μαστίγων ἴχνη, τοὺς τῶν πληγῶν μώλωπας, τὰς τετρωμένας πλευράς, τοὺς τῶν ἥλων τύπους, τὴν τοῦ αἵματος ἔκχυσιν, τὰ τοῦ θανάτου σημεῖα, καὶ τὸ σύμπαν εἰπεῖν, αὐτὴν τὴν τοῦ ἰδίου σώματος ἀνάστασιν.

miracula in terra edita, contemplentur mortuorum resuscitationes, passionis symbola, flagellorum vestigia, verberum vibices, lateris vulnerationem, clauorum vestigia, sanguinis euffusionem, mortis signa, et vt breuiter omnia comprehendam, ipsam proprii corporis resurrectionem.

Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. *Καὶ μὴν εἴ τις εἰς τὴν τοῦ σώματος γέννησιν ἀφορᾷ, προδήλως εὑρήσειεν ἂν ὡς ἐν τῇ Βηθλεὲμ τεχθεὶς ἐσπαργανώθη, κἂν τῇ αἰγύπτῳ χρόνοις ἐτράφη τισὶν ἕνεκεν τῆς τοῦ ἀλάστορος ἐπιβουλῆς Ἡρώδου, κἂν τῇ ναζαρὲτ ἀνδρωθεὶς ηὐξήθη.*

Idem in eodem libro: Si quis ad corporis generationem respexerit, palam inueniet, quod in Bethlehem natus fasciolis inuolutus fuerit, et in Aegypto aliquandiu educatus propter scelerati Herodis insidias, et in Nazareth ad virilem aetatem prouectus sit.

Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. *Οὐ γὰρ ταυτόν ἐστιν ἡ σκηνὴ τοῦ λόγου, καὶ θεοῦ, δι' ἧς τὴν θείαν ἐθεώρει δόξαν ὁ μακάριος Στέφανος.*

Idem in eodem libro: Non idem sunt tabernaculum verbi et verbum Deus, per quod diuinam contemplatus est gloriam beatus Stephanus.

[P] Apud eundem Dialogo II. *Πρὸ μὲν τοῦ πάθους ἑκάστοτε τὸν σωματικὸν αὐτοῦ προὔλεγε θάνατον τοῖς ἀμφὶ τοὺς ἀρχιερέας ἐκδοθήσεσθαι φάσκων, καὶ τὸ τοῦ σταυροῦ τρόπαιον ἀπαγγέλλων. Μετὰ δὲ τὸ πάθος, τριταῖος ἐκ τῶν νεκρῶν ἀναστάς, ἐνδοιαζόντων αὐτὸν ἐγηγέρθαι τῶν μαθητῶν, ἐπιφανεὶς αὐτοῖς αὐτῷ σώματι, σάρκα μὲν ἅπασαν σὺν ὀστέοις ἔχειν ὡμολόγει. Ταῖς δὲ ὄψεσι τούτων τὰς τετρωμένας ὑποβάλλων πλευράς, καὶ τοὺς τύπους αὐτοῦ ὑποδεικνύει τῶν ἥλων.*

[P] Ante passionem, vbique suam corporalem mortem praedixit et crucis tropaeum praenunciauit, affirmans futurum esse, vt principibus sacerdotum traderetur. Post passionem vero tertio die resurgens, cum dubitarent discipuli de ipsius resurrectione, apparuit illis eodem corpore, et carnem quidem totam cum ossibus se habere professus est, oculis vero illorum sauciatum latus subiecit, et vestigia clavorum ostendit.

Apud eundem Dialogo III. *Δι' ὀλίγων δὲ ἔστιν ἐλέγξαι τὴν ἀσεβῆ συκοφαντίαν αὐτῶν. Μάλιστα μὲν γάρ, εἰ μὴ τῆς τῶν ἀνθρώπων ἕνεκεν σωτηρίας, εἰς τὴν τοῦ θανάτου σφαγὴν τὸ ἴδιον ἑκουσίως ἐξέδιδου σῶμα. Πρῶτον μὲν πολλὴν αὐτῷ περιάπτουσιν ἀδυναμίαν· Ὅτι μὴ οἷός τ' ἐγένετο τὴν τῶν πολεμίων ὁρμὴν ἐπισχεῖν.*

Breuis est ratio refutandi impiam illorum calumniam, cum constet dominum volentem et quidem salutis humanae causa corpus suum praebuisse mactandum. Illi enim tribuunt Christo impotentiam, perinde quasi non potuerit hostium impetum cohibere ac reprimere.

Τοῦ

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Διὰ τί δὲ περὶ πολλοῦ ποιοῦνται δεικνύναι τὸν Χριστὸν, ἄψυχον ἀνειληφέναι σῶμα γεώδεις πλάττοντες ἀπάτας, ἵνα εἰ δυνηθεῖεν ὑποφθεῖραί τινας, ταῦθ' οὕτως ἔχειν ὁρίζεσθαι, τηνικαῦτα τὰς τῶν παθῶν ἀλλοιώσεις τῷ θείῳ περιάψαντες πνεύματι, ῥαδίως ἀναπείσωσιν αὐτοὺς, ὡς οὐκ ἔστι τὸ τρεπτὸν, ἐκ τῆς ἀτρέπτου φύσεως γεννηθέν.

Idem in eodem libro: Ideo omnes vires atque neruos contendunt, vt ostendant Christum inanimatum assumsisse corpus, et terrenas fingunt imposturas, vt si possint aliquos in hanc sententiam ducere, postea facile persuaderent, passionum alterationes diuino adscribendas esse spiritui, cum quidem non sit mutabile, quod ex immutabili natura genitum est.

[T] 10. *Epistolas infinitas* Eustathii Antiocheni Hieronymus, cap. 85. catalogi, memorat.

Et epistola ad Magnum, eumdem refert inter eos ecclesiae doctores, qui *in tantum philosophorum doctrinis atque sententiis suos referciunt libros vt nescias, quid in illis primum admirari debeas, eruditionem saeculi, an scientiam scripturarum.*

Sub Eustathii *Antiocheni* nomine *Liturgiam* e syriaco latine versam edidit *Euseb. Renaudotus*, tom. II. collectionis Liturgiarum oriental. p. 235. inc. *deus clemens et multae misericordiae.* Paris. 1716. 4. et notae ibid. p. 240. *Fabr.* — *Paris.* in codd. Syr. XXXII. 2. XXXVI. LXV. et XCIV. 5. cat. cod. Paris. regg. I. p. 54. 57. et 60. *Harl.*

[Frequenter laudantur loca ex Eustathii Antioch. opp. excerpta in catenis aut aliis collectionibus. De catenis, in quibus memoratur ille, vide supra, vol. VIII. p. 641. 645. 646. sq. 751. etc. in catena, in codice Vindob. v. *Nessel.* cat. codd. caesar. part. I. cod. VII. p. 20. inprimis *Lambec.* cod. IV. comment. III. pag. 35. — in codd. *Venet.* Marc. v. cat. codd. Marc. p. 17. et 20. — in codd. *Coislin.* a *Montfaucon.* in bibl. Coisl. memoratis, p. 46. 60. 247. de cod. CXCIV. pag. 390. in Parallelis, Io. Damasceno vulgo adscriptis, in cod. CCLXXI. etc. *Harl.*]

IV. *Alii Eustathii* [ll]).

Eustathius *Afer*, qui saeculo quinto clarus S. Basilii homilias in Hexaëmeron vertit, de quo dixi supra, p. 69. ed. vet.

Eustathius *Ancyranus*, monasterii Attalini in Ancyra Galatiae Abbas, cui Antiochus laurae siue coenobii S. Sabae Hierosolymis vicini monachus Pandectem S. scripturae dedicauit temporibus Heraclii imp. vide *Lambecium* III. p. 138. 139. [p. 349. sq. ed. Kollar. Ad eum, Hegumenum, epistola Antiochi monachi. v. Bibl. *Coisl.* p. 297.]

ll) *Fabric.* in vol. X. pag. 289. sqq. aliorum *Eustathiorum* memoriam renouauit; adeoque dedit supplementa, quae commodius hic inseram. *Harl.*

Eustathius *Antecessor*, Ictus, cuius scholia ad Nouellas Leonis imp. laudat *Nicol. Comnenus* pag. 320. praenotionum mystagogicarum. *Fabr.* v. mox ad *Eustath. Magistrum*, *Roman.* et ad *Patricium*. *Harl.*

Eustathius *Armenius*, ὁ κατὰ τὴν Ἀρμενίαν Εὐστάθιος, in quem inuectus Eunomius apud *Gregor. Nyssenum* libr. I. contra Eunomium p. 296.

Eustathius, *Berytius* episcopus, qui interfuit concilio Chalcedonensi a. 451. imo cum Photio Tyrio praefuit concilio Beryti in caussa Ibae Edesseni celebrato a. C. 448. Vide acta concilii Chalcedonensis, actione X. tom. II. edit. Binianae p. 281. Mentio huius Eustathii apud Zachariam Mytilenaeum in dialogo de mundi opificio pag. 166. edit. Casp. Barthii.

[Eustathius, *Camytze*, proëdrus et chartularius stabuli, atque Eustathius, *diaconus* et *doctor*, interfuerunt synodo CPolit. 1082. ab Alexio Comneno congregatae. v. decretum in cod. *Coislin.* XXXVI. editum a *Montfauc.* in bibl. Coislin. p. 103. sqq. *Harl.*]

Eustathius, *Cappadox*, rhetor disertissimus, ad Gallienum missus ab Antiochenis teste *Eunapio*, quem vide in Aedesio p. 44. seq. et in Iamblicho p. 23.

[Eustathius, *Clericus* magnae ecclesiae, s. templi S. Sophiae, scriba catenae in Psalterium, in cod. caesar. XII. v. *Lambec.* et *Kollar.* comm. III. p. 62. sq. *Harl.*]

[SS. *Eustathii*, vxoris eius Theopistes et filiorum Agapii et Theopisti martyrium, in cod. *Coislin.* CCCVI. d. 8. Sept. v. *Montfauc.* B. Coisl. p. 422. — Eorum martyrium et vita *Florent.* in cod. Laurent. XIX. nr. 2. et diuersa a vita quae est in cod. XX. nr. 17. — gr. et lat. in Actis SS. edit. Antwerp. 1755. Sept. tom. VI. p. 123. v. *Bandin.* cat. codd. gr. I. p. 513 et 514. *Harl.*]

Eustathius, *Dyrrhachenus*, sub Manuele Comneno, vir doctus, sed ob haeresin missus in exsilium. vid. *Allatii* praef. ad excerpta rhetorum, et libr. II. de consensu cap. 12. §. 5.

Eustathius, *Epiphaniensis*, Syrus rhetor, cuius Χρονικὴν ἐπιτομὴν partibus duabus, libris nouem, tempora ab orbe condito ad Aeneam et ab Aenea ad annum duodecimum Anastasii imp., (sub quo vixit,) persequutam laudant Iohannes Malala, Euagrius, (quem vide III. 37. et VI. vlt.) Suidas in εὐστάθιος et Nicephorus in prooemio et XIV. 57. vbi Amidae in Mesopotamia a Cabade Persarum Rege a. 503. expugnatae historiam ab eo traditam memorat. *Fabr.* Exstat *Paris.* in cod. MDLV. nr. 6. de quo confector cat. codd. Paris. vol. II. p. 621. „auctor, ait, praemissa breui rerum ab Adamo ad Augustum vsque gestarum, e Iosephi antiquitatibus, chronologia, fusius ea persequitur, quae ad ceteros imperatores spectant. Desinit ad an. Iustiniani tricesimum sextum. Ibi nonnulla de rebus partim ciuilibus, partim ecclesiasticis reperias, non indigna, quae publicam lucem adspiciant." *Harl.*

Alius

Alius Eustathius, *Epiphaniensis*, episcopus, rhetore antiquior, qui inter Arianos conciliabulo Seleuciensi a. 359. subscripsit apud *Epiphanium* LXXIII. 26. De eodem Eustathio Chronicon Alexandrinum siue paschale, a quo tamquam vir sanctus ac religiosus laudatur p. 296. edit. Cangii.

[Eustathius, *Iconii* archiep. interfuit synodo, supra ad Eustathium *Camytz*: memoratae. Num hic idem sit ac *Eustathius Iconiensis*, cuius poema, (Εὐςαθίȣ ποίημα τȣ̃ Ἰκονίȣ) siue *epigrammata* VII. *paraenetica Florentiae* in cod. Laurent XX. nr. 1. exstant, equidem ignoro cum *Bandinio*, qui ista epigrr. ex illo cod. gr. edidit in catal. codd. Medic. Laurent. II. p. 679. sq. *Harl.*]

[Eustathius, *Himeriae* episcopus, ad quem Basilius M. scripsit epistolas. v. quoque *Lambec*. III. p. 364. *Harl.*]

[P] Eustathius, *Illyrici* episcopus, cuius mentio in epistola synodica concilii Illyriciani de fide (circa a. C. 375.) apud Theodoritum IV. 9. hist.

Eustathius, siue Eumathius *Macrembolites*, protonobilissimus et magnus Chartophylax CPol. de cuius *XI. libris amorum Ismeniae et Ismenes*, dixi volumine sexto huius bibl. p. 814. seq. [siue vol. VIII. p. 136. sq. nostrae edit. *H.*]

Eustathius, *Macrobii*, latini scriptoris, filius, cui Saturnalium libros ille inscripsit.

Eustathius *Magister*, Romanus, qui scripsit de Hypobolo siue incremento dotis, quod post mortem mariti vltra dotem dabatur vxori: MS. in cod. regio MMXXIII. citat Cangius in Ὑπόβολον. [In cat. codd. *Paris*: bibl. vol. II. est cod. MCCCLI. nr. 26. inc. ἰςέον, ὅτι τὸ μὲν παλαιὸν ἰσότης ἦν·] De eodem argumento *Georgius Phobenus* siue rectius *Phorbenus* Dicaephylax Thessalonic. [v. vol. X. pag. 721. et XII. p. 563. sq.] *Fabr.* Add. *Bandin*. cat. codd. gr. Laur. III. p. 184. sq. de cod. Laur. VI. nr. 21. plut. 80. vbi occurrit opus, vt ait, legale, quod continet LXXXV. titulos, cui praecedit πίναξ βιβλίȣ — *tabula libri, qui ab aliquibus quidem nominatur* Experientia (πεῖρα), *ab aliis vero* Doctrina (Διδασκαλία), *ex practicis magni Domini nostri Eustathii, Romani.* Atque *Bandin*. p. 185. „Eius, inquit, praeterea scholium occurrit in Basilicis tom. IV. pag. 489. sqq. ed. gr. lat. Paris. 1647. ex recens. Caroli Annibal. Fabroti, vbi etiam tom. VII. pag. 916. ex eius titulo LXIV. excerpta adferuntur, et alibi saepius." — Eius ὑπόμνημα in Basilii tom. III. p. 116. 480. *Harl.*

Eustathius, *Massiliensis* episcopus, Venerii successor, decessor Graeci. Vide *Sirmondum* ad Sidonii VII. epist. 2. et *Miraeum* ad Gennadii c. 79. [*Photius* cod. LII. et Fabric. vol. IX. p. 392. ed. vet.]

Eustathius, *medicus*, ad quem S. Basilii epistolae 80. et 81. *Fabr.*

Eustathius, Oribasii Pergamensis filius, cui pater Oribasius inscripsit synopseos medicae libros nouem, in cod. *Vindobon*. caesar. XV. v. *Lambec*. comment. VI. part. II. p. 233. sq. add. *Montfauc*. bibl. Coislin. p. 44. cod. CCCXXXVI. *Harl.*

Eusta-

Eustathius, *Metropolita*, cuius Ἐπίσκεψις βίου μοναχικοῦ καὶ διόρθωσις τῶν περὶ αὐτόν, MS. in bibl. Caesarea. Vide *Lambecium* III. p. 124. *Fabr.* Pag. 318. sqq. ed. Kollarii, qui in nota A. corrigit Lambec. Primo enim docet, integram esse epigraphen, a Lambecio minus recte lectam, τοῦ μακαριωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κυρίου Εὐσταθίου Ἐπίσκεψις βίου μοναχικοῦ· ἐπὶ διορθώσει τῶν περὶ αὐτόν· dein ex illa efficit, hunc Eustathium haud quaquam alium esse, ac percelebrem illum Homeri interpretem. Denique videtur Kollario, opusculum ineditum adhuc esse, sed in illo cod. caes. mutilum et misere habitum. *Harl.*

Eustathius, *Parionis* in Mysia ad Hellespontum episcopus, qui sepulturae S. Parthenii episcopi Lampsaceni medio saeculo quarto denati, Heracleae, praesens adfuit. Vide *Parthenii* vitam apud Bollandum 7. Febr.

Eustathius, *Patricius* nouae Romae, clarus circa graecor. a. 6533. hoc est, a. C. 1025. cuius *iudicium de nuptiis consobrinorum* exstat graece et latine in iure graeco rom. *Marquardi Freheri*, Francof. 1696. fol. libro VI. p. 414-424. Eiusdem puto esse librum *de varia temporis in foro obseruatione* praescriptione vel dilatione a momento vsque ad centum annorum spatium, qui cum *Simonis Schardii* versione prodiit Basil. 1561. 8. ante leges Rhodiorum nauales, militaresque et Georgicas Iustiniani imp. et Francof. 1670. 4. ad calcem *Christiani Woldenbergii*, de numeris vtriusque iuris, et Petri Lindenbergii de numeris sacris profanisque. *Fabr.* In Leunclauii iure graeco-romano; gr. et lat. cum notis, Francof. 1596. fol. — In Iac. *Cuiacii* opp. tom. I. ed. Fabroti plenius editus est, quam a Schardio. — Nouissima editio est: *Eustathii, antecessoris* olim *CPolitani*, de interuallis et praescriptionibus, siue de varia temporum in iure ciuili obseruatione libellus, gr. et lat. cum scholiis et notis emendatius edidit *L. H. Teucherus*. Lipsiae 1791. 8. conf. infra, vol. XII. p. 417. et *Bachii* histor. iurisprud. romanae, lib. IV. cap. 2. §. 10. — *Vindobonnae* in cod. caes. I. nr. 3. et cod. XLVIII. nr. 4. (in editis, sub finem praecipue, non per omnia consentit,) sine nomine auctoris περὶ χρόνων καὶ προθεσμίας ἀπὸ ῥοπῆς ἕως ρʹ ἐνιαυτῶν, et cod. III. nr. 10. περὶ ἐνιαυτῶν vid. *Lambec.* comm. VI. part. I. p. 10. 13. et 36. et *Kollar.* supplem. ad Lambecii comm. p. 339. — In cod. VI. nr. 2. *Eustathii* antecessoris synopsis actionum iuridicarum et interuallorum temporalium a momento etc. cuius titulus et principium est: αἱ ἐν συνόψει ἀγωγαὶ καὶ αἱ ῥοπαί· Τί ἐστιν ἀγωγή; Ἀγωγή ἐστι δίκαιον τοῦ ἀπαιτεῖν ἐν δικαστηρίῳ· altera autem eiusd. synopseos pars *de temporalibus interuallis* inscribitur atque incipit: περὶ ῥοπῶν· περὶ χρόνων προθεσμίας ἕως ἑκατὸν ἐνιαυτῶν. Ἠλευθερώθη δοῦλη. etc. v. *Lamb.* l. c. pag. 54. sq. *Florentiae* in bibl. Laurent. cod. X. nr. 3. plut. 4. de temporalibus interuallis etc. cum scholiis margin. *Athanasii* scholastici, Emeseni. — et in cod. VIII. nr. 19. inc. Ἠλευθερώθη δοῦλη ἐν διαθήκῃ. v. *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. I. pag. 530. et III. p. 191. — *Paris.* in B. publ. cod. MMD. nr. 4. *Harl.*

Eustathius, *Patriarcha* CPol. ab a. 1019. ad 1025. quem cum Thessalonicensi archiepiscopo confundit Freherus in chronologia, iuri graeco rom. praemissa, notatus eo nomine a *Labbeo* in protreptico ad historiam Byzantinam, et ab *Allatio* de consensu pag. 613,

Similiter

Similiter falluntur, qui, Scaligerum in Scaligerianis sequuti, Eustathio, Thessalonicensi, tribuunt libros de Ismeniae et Ismenes amoribus, quorum auctor est *Eustathius*, siue *Eumathius* quidam, cognomento Macrembolites, dignitate praenobilissimus. [v. supra, vol. VIII, pag. 136. sq. — *Eustathius πρειμι.* v. supra, vol. VIII. p. 457. *Harl.*]

Eustathius, *rex*, S. Anastasiae, martyris, pater, si fides actis incertae fidei.

Eustathius, siue Eustachius, episcopus gentis *Saracenorum*, in Phoenicia secunda, qui concilio Chalcedonensi a. 451. interfuit.

Eustathius[mm]), *Sebastenus*, Sebastiae in Armenia episcopus, cum Basilio [?], Ancyrano, promachus Macedonianorum, teste Suida in Εὐστάθιος. Cum Aerio primum monasticum vitae genus amplexus fuit, vt narrat *S. Epiphanius* haeresi LXXV. c. 1. asceticae monasticaeque vitae apud Armenios auctor, cui etiam nonnullos *Asceticum S. Basilii* tribuisse refert [nn]) *Sozomenus* III. 13. et ex eo *Nicephorus* IX. 16. quem tamen constitutionum monasticarum, quae rectius *Basilio* tribuuntur, auctorem non esse disputat *Franciscus Rayaeus* in Actis Sanctor. tom. II. Iunii, pag. 890. seq. [oo]) Gangraena synodus, statim post concilium Nicaenum habita, qua Eustathii huius varii errores damnantur, etiamnum exstat, Zonarae, Balsamonis et Alexii Aristeni scholiis illustrata. Vide et de hoc Eustathio *Epiphanium* haeresi LXXV. c. 2. vbi notat, eum, licet Nicaenae fidei subscripsisset: [pp]) tamen fecisse aperte cum Arianis. Plura de illo *Balthasar Bebelius* in historia saeculi IV. tom. II. pag. 1295. seq. *Guil. Beueregius* in notis ad canones synodor. p. 184. et in codice canonum vindicato p. 40. seq. *Tillemontius* tom. VI. et XI. memor. etc.

Eustathius, *Syrus*. Supra, in Epiphaniensi.

Eustathius, imperatoris, Heraclii, *tabularius*. Vide chronicon paschale pag. 401.

Eustathius, *Thessalonicensis* archi-episcopus, clarus circa a. C. 1180. de cuius commentariis in Homerum dixi lib. II. cap. 3. [vol. I. p. 390. sqq.] et de commentariis in Dionysium

mm) Ab hoc Eustathio dicti haeretici, *Eustathiani*, vt apud *Anastasium Sinaitam* quaest. 80. et *Damascenum* de haeresibus c. 98. in editione Lequiniana tom. I. p. 109. Ceterum notari meretur, dictos etiam esse *Eustathianos*, qui Eustathio, Antiocheno, iniuste deposito, adhaerentes, proprio episcopo vsi sunt ab a. 331. ad 482. Vide *Tillemontium* tom. VII. memor. p. 28. seq.

nn) Fallitur *Baronius* ad a. C. 361. et cum eo *Lambecius* III pag. 125. [p. 320. sq. ed. Kollar.] qui existimant, Sozomenum de Eustathio adfirmasse, quae de *Eutactio*, Armenio monacho, dicere debuisset, de quo *Epiphanius* in haeresi 40. Archonticorum. Vide *Petauium* lib. XIV. de incarnatione verbi cap. 14. §. 3.

oo) Huic *Eustathio Sebasteno* adseritur epistola de diuina essentia; olim Basilio tributa, v. supra ad Basilii epistol. finem notata. *Harl.*

pp) v. *Lambec.* III. p. 301. sq. ed. Kollar. de cod. LXIV. nr. 21. — p. 364. de cod. LXXV. nr. 1. inter epp. Basilii M. *Harl.*

sium Perigetem lib. IV. c. 1. §. 2. [vol. IV. p. 590. sqq. add. infra vol. X. p. 189. sq. *Kollar.* not. ad Lambec. III. p. 319. *Harl.*]

V. SERAPIO, Antonii, monachi, amicus et ex catecheta Alexandrino qq) atque monachorum ἡγȣμένω Thmuitanus rr) in Aegypto episcopus, et sub Constantio, imp., Ariano, confessor, ad quem S. Athanasii, qui eum ordinauit, epistolae exstant, obiit circa a. C. 358. atque inter Sanctos celebratur a latina ecclesia [d.] 21. Martii. De eius libro, qui solus aetatem tulit, *contra Manichaeos*, dixi volumine quinto [vol. VII. p. 330 sq. nostrae edit.] Eum memorat Photius cod. LXXXV. et egregium Hieronymus adpellat cap. 99. Cetera, quorum idem Hieronymus meminit, Serapionis scripta, ob elegantiam ingenii, cognomen *scholastici* eum meruisse testatus, interciderunt. Sunt autem haec: *liber de Psalmorum titulis* et vtiles ad diuersos *epistolae*. *Fabr.* Add. iis, et h. l. et supra in vol. VII. p. 330 sq. laudatis: *G. Caue* H. L. script. eccl. tom. I. pag. 210. *I. G. Walch.* hist. eccl. N. T. p. 1518. *Hamberger* zuverl. Nachr. II. pag. 733. sq. *Saxii* Onom. I. p. 402. *Schroeckh.* hist. eccl. N. T. IV. p. 421. et XI. p. 247. sq. *Basnage* in H. Canisii lection. antiq. siue thesauro monumentor. ecclesiast. vol. I. (p. 35 — 155.) aetatem Serapionis refert ad a. 340. et nomen obscuri cuiusdam haeretici, *Phanii*, mutat in *Marcianus*; sed V. D. in *Baumgartenii* Nachrichten von einer hallischen Bibl. tom. VI. Halae 1750. 8. (vbi a pag. 233. Basnagii opus late recensetur,) pag. 238. malit propter nexum verborum Μανὴς. — *Serapion*, (nescio, quis?) citatur in florilegio sententiar. in cod. Laurent. XV. nr. 4. plut. 7. teste *Bandinio* in catal. codd. gr. Laur. I. p. 254. — Vita Serapionis, monachi Aegypt., in historia monachorum Aegyptiorum, quae in codd. *Coislin.* LXXXIII. et CCCLXX. perperam adscribitur *Hieronymo*. v. *Montfaucon* bibl. Coisl. pag. 138. sq. (et p. 574. an illa historia est *Palladii* historia Lausiaca? suspicante ipso Montfauc. et conf. cod. *Nanian.* XCII. in cat. codd. Nan. p. 181.) — Ibid. p. 295. de cod. CCXXXII. in quo, de vita ascetica, patrum et abbatum dicta ordine alphabetico secundum eorum nominum seriem per capita disponuntur, *Serapion* nominatur. — Fragmm. in catena patrum in Octateuchum in cod. *Veneto* Marc. XV. v. cat. codd. gr. Marc. p. 17. — in catena in Genesin in cod. caesar. *Vindobon.* IV. v. *Lambec.* comm. III. p. 35. et supra, vol. VIII. p. 645. sq. sect. V. — De eius epp. ad Athanas. v. *Montfauc.* bibl. Coislin. p. 116. et *Lambec.* comm. bibl. caesar. III. p. 224. — *Vindobonae* in cod. caes. XII. in canonibus s. canticis sacris in sanctos mensis Aprilis, d. V. in martyrem *Sarapionem* (Serap.), et alios. v. *Lambec.* VIII. pag. 209. — in cod. XIV. nr. 49. epitome martyrii SS. martyrum Hermiae, *Serapionis* et Polyaeni, ex hoc cod. edita gr. ac lat. ab Hagiographis mens. Augusti. tom. III. p. 574. nr. 3. et 4. v. *Lambec.* VIII. p. 424. sq. ibique not. Kollar. — *Serapionis* breviarium *Oxon.* inter MSSt. collegii Merton. nr. 696. *Serapionis* vita S. Macarii, *Paris.*

qq) Philippus Sidetes in fragmento apud *Dodwellum* pag. 489. diss. ad Irenaeum, qui Dodwellus etiam ecclesiam Serapionis Alexandriae obseruat ex Epiphanii LXIX. 2. Confer *Tillemont.* tom. VIII. p. 144. Acta Sanctor. tom. III. Martii 21. p. 260.

rr) De Thmui siue Damiata, celebri Aegypti vrbe, vide *Iac. Golium* ad Alfraganum, p. 292.

ris. in bibl. publ. inter codd. arabicos, cod. CXLV. nr. 3. et CLXVII. nr. 1. atque in cod. CLXVIII. nr. 1. vita S. Serapionis, arabice. v. catal. codd. Parif. vol. I. pag. 118. et 121. *Harl.*

VI. Alii Serapionis.

[Serapion, *abbas.* de octo vitiis principalibus, *Mediolani* in bibl. Ambrof. cod. membr. (*Montfauc.* bibl. biblioth. MSSt. I. p. 523. C.) et ex illo cod. praefat. exfcripta in cod. MMMLXXXIV. nr. 7. *Parif.* bibl. publ. fecund. cat. codd. Par. II. p. 606. *Harl.*]

Serapion, *Alexandrinus* medicus, Celfo, Galeno et aliis laudatus, de quo infra, libro VI. [vol. XIII. p. 392. fq. in elencho medicor. vett.]

Aelius Serapion, *Alexandrinus* rhetor, Hadriani, imp., temporibus clarus, cuius haec fcripta memorantur a Suida in Σαραπίων.

περὶ τῶν ἐν ταῖς μελέταις ἁμαρτανομένων, *de vitiis declamationum.*

Ἀκροάσεων βιβλία ζ. *aufcultationum libri VII.*

Πανηγυρικὸς ἐπὶ Ἀδριανῷ βασιλεῖ, *panegyricus ad Hadrianum, imp.*

Βουλευτικὰ, Ἀλεξανδρεῦσιν, *confultationes ad Alexandrinos.*

Εἰ δικαίως Πλάτων Ὅμηρον ἀπέπεμψε τῆς πολιτείας, *recte ne Plato Homerum e rep. fua ablegarit.* [v. fupra, III. p. 91.]

Τέχνη ῥητορική, *ars oratoria. Fabr.* v. fupra vol. VI. p. 137. — *Serapionis* opufc. aftrologic. v. fupra, vol. IV. p. 161. *Harl.*

Serapion, *Alexandrinus* rhetor, iunior, de quo Porphyrius in vita Plotini cap. 7. [fupra, vol. III. p. 65.]

Serapion, *Antiochenus*, quo vfum fe profitetur *Plinius* libro II. IV. V. Idem videtur cum Serapione geographo, cuius millefimam partem fe non intelligere ait *Cicero* II. 4. ad Atticum, et epift. 6. eiusdem libri notat, eum pluribus locis contradicere Hipparcho atque Eratoftheni. [fed conf. Fabr. infra, vol. XIII. p. 92.]

Serapion, *Antiochenus* alius, Chriftianus, fecundi fcriptor faeculi, de quo fupra vid. volum. V. [VII. p. 166. fq.]

Serapion, *Afcalonita*, quem de interpretatione fomniorum fcripfiffe tradit *Fulgentius* lib. I. Mytholog. cap. 13. vbi de tauro. Meminit et *Tertullianus* cap. 46. libri de anima.

Serapio, *Athenienfis*, infra in Serapione, poëta.

Serapion, *geographus.* Vide paullo ante, in Antiocheno.

Serapion, *Hierapolita*; stoicus philosophus, de quo *Stephanus Byz.* in Ἱεράπολις. Idem, ni fallor, de quo *Seneca* epist. 40. [supra, vol. III. p. 575.]

Serapio, *martyr*, de quo in Actis apocryphis Meletii, ducis, qui sub M. Antonino, imp., passus esse traditur, tom. V. Act. Sanctor. Maii pag. 443. seq. [conf. supra in vol. VII. p. 167. §. 17. fin. et paullo ante ad §. V. de codd.]

Ioannes Serapio, *medicus* Arabs, quem circa a. C. 1070. claruisse, notat *Tiraquellus* de nobilitate pag. 371. Plura de illo *Vossius* libro de philosophia, pag. 116. seq. *Fabr.* Vid. infra, vol. XIII. p. 392. sq. in elencho vett. medicor. et ibid. pag. 299. sq. de *Ioanne Serapione*, aut, vt alii dicunt, filio *Serapionis*, medico arabe, circa a. C. 1070. — *Serap. arabis* opus de virtutibus simplicium, in bibl. *Vaticana* inter codd. reginae Sueciae, nr. 401. et *Lipsiae* inter MSS. collegii principum maioris, v. *Montfauc.* bibl. bibliothec. MSS. I. p. 23. *C.* et p. 598. *C.* — *Serapio* de re medica ex arabico versus, in bibl. *Bodlei.* nr. 650. — *Serapionis* medicina, in bibl. *Paris.* olim regia, nr. 4770. — in bibl. *Guil. Pelliserii* — *Ser.* de medicinis simplicibus I. vol. inter codd. monasterii S. Trinit. *de Vindocino*. v. *Montfauc.* l. c. I. p. 650. E. — tom. II. pag. 752. C. 1198. C. et 1204. C. — *Serapionis* practica, ex arabico in latinum conuersa ab *Andrea Alpago*, et simplicium medicamentorum temperamenta, latine per *Abraham.*, *Iudaeum*, et Simonem Ianuensem. Venet. 1550. fol. v. catal. bibl. Leidens. p. 143. — Liber *Seruitoris* (Serapionis), Liber XXVIII. Bulchasi Benaberazerin, translatus a *Simone Ianuensi*, interprete *Abraham Iudaeo* Tortuosiensi. Venet. Nic. Ienson. 1471. 4. v. *Pinelli* catal. I. p. 312. nr. 1864. — *Serapionis* liber aggregatus de medicinis simplicibus, translatio *Symonis Iannoensis*, interprete *Abraam Iudaeo* Tortuos. de arabico in lat. Complexa sunt haec opera *Io. filii Serapionis*; Mediolani per Anton. Zarot. 1473. fol. (v. *Panzer.* A. T. II. p. 14. et quos ille citat.) — idem lib. impressus Kal. Aug. per Rynaldum de Nouimagio. Venet. 1479. v. *Maittaire* A. T. IV. pag. 404. — *Serapionis* breviarium et practica *Platearii*, Ferrariae 1488. fol. — Venet. per Bonetum Locatellum, 1497. fol. et Basil. 1499. fol. v. *Maitt.* l. c. pag. 781. 633. ac 704. — De libro Serapionis aggregato, et de *Ioannis*, filii Serapionis, breuiario, edd. Ven. v. etiam cel. *Panzer* A. T. pag. 148. nr. 404. et 405. — *Mosue* cum expositione Mundini. — Libell. *Bulcasis* s. *Seruitoris* etc. Venet. per Bonet. Locatellum — 1495. *Maitt.* l. c. pag. 602. *Harl.*

Serapio, *philosophus*, cuius falsam eloquentiam perstringit *Seneca* epistola XL. ad quem locum digna lectu est praeclari Mureti adnotatio, [ss]) etiam atque etiam consideranda

ss) Muretus ad Senecae epist. 40. *De Serapione quodam pseudophilosopho scribit, qui quasi conciones habebat ad populum, in quibus nihil aeque cauebat, quam ne vsquam haesitare atque insistere videretur. Pronunciabat verba vsquam interrupto impetu, non illud laborans, vt, qui audiebant, meliores fierent, sed vt ipse promtus in dicendo ac copiosus haberetur. Tale disputandi*

randa iis, qui, in suggestu sacro verba ad christianum populum facturi, Serapiones reddere, quam sermone, grauitatis ac sanctimoniae pleno, vti malunt. Forsan hic Senecae Serapio idem est cum Hierapolitano, de quo supra.

Serapio, *philosophus* iunior, de quo Damascius in Isidori vita, et ex eo Suidas in Σαραπίων, inter alia referens, eum nihil praeter tres aut duos libros possedisse, atque in his Orphei poëmata.

Serapio, *pictor*, quem laudat Varro apud *Plinium* XXXV. 10. pag. 221. Hic scenas optime pinxit, sed hominem pingere non potuit.

[P] Serapio, *poëta, ἐν ἔπεσι* laudatur a Clemente Alexandrino I. Strom. pag. 304. vbi ex eo refert, ne mortuae quidem Sibyllae cessasse diuinandi facultatem, qua de re ibi plura parum credibilia leguntur. Serapionis versus hos duos iambicos affert Stobaeus sermone 10. de auaritia:

tandi genus ait circulatoribus magis quam philosophis conuenire. Huius ipsius vitii exempla, vel maxime illustria, notaui in quibusdam maximarum rerum ad populum interpretibus: quorum oratio, quae non comta ac calamistrata, sed grauitatis, auctoritatis, maiestatis ac sanctimoniae plena esse deberet, tota papauere ac sesamo sparsa est, et ex mellitis verborum contexta globulis: ita, vt ad eos, non tamquam ad vitae magistros, aut vitiorum correctores, sed tamquam ad comoedos aut histriones eatur. Stant illi, et cum frontem bis terue perfricuerunt, barbamque permulserunt, hiante et mirificum aliquid ac [illegible] *expectante plebe, plebis autem nomine etiam quosdam ex optime vestitis comprehendo, laxant habenas linguae, et similiter cadentia, similiterque desinentia concernantes, paria paribus, contraria contrariis opponentes, multa etiam semel suo ordine dicta sursum versum, aut alias variato ordine repetentes: eaque in re memoriam pueriliter ostentantes, atque haec saltatricularum in morem, gesticulatoriis nequeunquam quietis manibus, adiuuantes argute multa, quibus risum excutiant, dicunt: numquam interim aut sibi aut auditoribus respirandi facultate permissa: quibus omnibus rebus admirationem imperitis; cordatis et intelligentibus nauseam ac stomachum commouent. Hos igitur nouos Serapiones cuperem hanc epistolam cum cura legere, et inspicere, num cui vitio adfines sint eorum, quae hic a Seneca reprehenduntur. Profuerit eisdem legere et ea, quae super eadem re apud scriptorem Noctium Atticarum a Musonio disputantur, quae et ipsa subiiciam.* Musonium, *inquit*, philosophum solitum dicere accepimus: Cum philosophus hortatur, monet, suadet, obiurgat, aliudve quid disciplinarum disserit: tum qui audiunt, si de summo et soluto pectore obuias vulgatasque laudes effutiunt, si clamitant etiam, si gestiunt, si vocum eius festiuitatibus, si modulis verborum, si quibusdam quasi frequentamentis orationis mouentur, exagitantur, et gestiunt: tum scias, et qui dicit, et qui audit, frustra esse: neque illic philosophum loqui, sed tibicinem canere. Animus, inquit, audientis philosophum, si, quae dicuntur, vtilia ac salubria sunt, quaeque errorum atque vitiorum medicinas ferunt, laxamentum atque otium prolixe laudandi non habet. Quisquis ille est, qui audit, nisi ille est plane deperditus, inter ipsam philosophi orationem et perhorrescat necesse est, et pudeat tacitus, et poeniteat; & gaudeat, et admiretur: varios adeo vultus disparilesque sensus gerat, perinde vt eum conscientiamque eius affecerit vtrarumque animi partium aut sincerarum, aut aegrarum, philosophi pertractatio.

Οὐ τῆς ἐμῆς ἕκητι καρδίας φέρεις
Λόγους προσηνεῖς, τοῦ δέ σου κέρδους χάριν.

Non ista blanda verba tu fundis, meo
Animo obsecundans, sed tuo compendio.

Non plane certum, idemne sit Serapio, Atheniensis poëta, quem colloquentem indicit Plutarchus lib. de eo, quod Pythia non fundat oracula carmine, ac pag. 396. ad illum Boëthus geometra: ποιήματα μὲν γράφεις ταῖς μὲν πράγμασι φιλοσόφως καὶ αὐστηρῶς, δυνάμει δὲ καὶ χάριτι καὶ κατασκευῇ περὶ λέξιν ἐοικότα ταῖς Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου μᾶλλον, ἢ τοῖς ὑπὸ Πυθίας ἐκφερομένοις. *Fabr.* v. supra, vol. II. p. 491. et vol. I. p. 747. *Harl.*

Serapio, rhetor. Supra, in Alexandrino.

Serapion, anachoreta *Sindonites*, de quo Palladius in Lausiaca, c. 84.

[P] VII. SOPHRONIVS, *vir adprime eruditus, laudes Bethlehem adhuc puer, et nuper* tt) (scripsit Hieronymus suum catalogum a. C. 392.) *de subuersione Serapis* uu) *insignem librum composuit; de virginitate quoque ad Eustochium, et vitam Hilarionis* vv) *monachi, (opuscula mea) in graecum eleganti sermone transtulit. Psalterium quoque et Prophetas, quos nos de hebraeo in latinum uertimus.* Haec de Sophronio Hieronymus cap. 134. ww) quae ita graece leguntur in versione catalogi Hieronymiani graeca, quae sub huius ipsius Sophronii nomine exstat, quum cetera omnia Hieronymo commemorata pridem interciderint: Σωφρόνιος ἀνὴρ εἰς ἄκρον πεπαιδευμένος, τοὺς ἐπαίνους Βηθλεὲμ ἔτι νέος ὢν συνέθηκεν, ὑπόγυον δὲ περὶ τῆς καταλύσεως τοῦ Σεραπίου ἐπίσημον συνέθηκε λόγον, καὶ περὶ παρθενίας πρὸς Εὐστόχιον καὶ τὸν βίον Ἱλαρίωνος μοναχοῦ, τὰ συγγράμματά μου, εἰς Ἑλληνικὸν λόγον εὐφυῶς μετέφρασε, καὶ τὸ ψαλτήριον δὲ καὶ τοὺς προφήτας, οὓς ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ Ἑβραΐου εἰς Ῥωμαϊκὸν μετηνέγκαμεν. Hanc graecam catalogi Hieronymiani versionem primus vulgauit Erasmus, Basil. 1539. 4. exemplar emendatum ac vetustum, vt ait, nactus, ex quo permulta se et deprauatissima testatur in Hieronymi latinis restituisse. Hinc *mirum est, quosdam extitisse,* inquit *Stephanus le Moyne* notis ad varia sacra pag. 418., *qui versionem istam graecam Erasmo tribuere non dubitarint, quum multa extiterint,*

tt) Ex hoc Hieronymi loco colligit *Saxius* in Onom. I. p. 442. Sophronium forsitan a. C. 381. potissimum fuisse clarum. Add. *Cauei* hist. litt. script. eccl. I. p. 285. qui etiam contra Is. Vossium dimicat, opinantem, Erasmum, linguae graecae exercendae gratia versionem catalogi Hieronymiani sub Sophronii nomine procudisse. *Harl.*

uu) De illa subuersione conferendus *Rufinus* lib. XI. hist. eccles. cap. 27. seq.

vv) *Vossius* de hist. graecis pag. 257. Sophronium auctorem vitae Hilarionis facit, cuius tantum fuit graecus interpres. [conf. infra in h. libro et vol. cap. 24. de S. Hieronymo.]

ww) Vbi vid. *Fabric.* in bibl. eccles. p. 221. add. p. 11. sqq. *Harl.*

rint [ww]) *MSta, Erasmo vetustiora, et versio ista graeca a multis Erasmo vetustioribus etiam citari soleat.* Quibus verbis notatur ab eo *Is. Vossius*, cuius haec sunt in notis ad S. Ignatii epist. ad Smyrnaeos pag. 257. *Mihi constat, translationem illam graecam Sophronii nomen mentiri. Quid? an verisimile est, ita Sophronium fuisse negligentem, vt non inspexisset ipsum Ignatium, quum Ignatii loca essent vertenda! Sed hoc leue. Versio illa innumeris locis non est graeca: innumeris quoque in locis male Hieronymi mentem expressit. Quidquid in Hieronymo est corruptum, eodem modo sese habet in graeco. Quaecunque in illo Hieronymi catalogo desunt, (deesse autem multa, ex MSS. collatione adparebit,) desunt quoque in illo Pseudo Sophronio. Mille id exemplis in tam exiguo scripto comprobare possumus. Sed puto, nasutum lectorem satis [P] id per se animaduertere. - - Mihi in nulla vnquam bibliotheca illam paraphrasin MS. videre contigit. Scripsit quoque nuper Cl. vir Ismael Bullialdus, illam non exstare in bibliotheca regia Parisiis. Non exstare vspiam puto. Aut si exstet, multum vereor, ne a recentissima sit manu exarata, ne CL annos excedente. Nam etiam recentissimi codices latini eius catalogi multo sunt meliores ista paraphrasi graeca. Sed quid facias Erasmo, qui, quum primus sit, qui illam ediderit, dicit, se Sophronii exemplar vetustum et emendatum nactum fuisse? Nisi Erasmus haec diceret, multum de eius fide dubitarem. Suspicari tamen aliquis non immerito possit, ipsum nobis supposuisse hanc translationem, idque animi gratia: vel vt ostenderet, si sibi fuisset voluntas, sua aliis adfingendi, ad hoc neque defuturum ingenium, neque eruditionem. - - Sed credamus potius, illum a nebulone aliquo fuisse deceptum, qui, corruptissimum Hieronymi catalogum nactus, graece a se redditum huic Heroi pro antiqua Sophronii versione venditarit. Eadem forsan manus est, quae paraphrasin illam supposuit, et quae priorem partem catalogi Hieronymiani corruperit. Nam quorsum in eo inter scriptores ecclesiasticos referuntur tot apostoli, qui nihil omnino scripserunt, quorumque vitas, adparet, desumtas esse* [yy]), *paucis tantum mutatis, ex ineptissimo scripto Dorothei de XII. Apostolis. Inquit Erasmus, Sophronium adiunxisse reliquos istos apostolos, qui nihil scripserunt. Sed vnde hoc resciuit, nisi ipse fuerit Sophronius?* Haec ille. Quae vero de vitiis huius versionis ait vir doctus, partim nimis exaggerata sunt, partim non probant, auctorem non esse Sophronium. Deinde quaedam rectius graeca versio, quam vulgati latini codices, MStis antiquissimis et veteribus scriptoribus, qui Hieronymi laudant verba, graecam lectionem comprobantibus, vt in notis ad catalogum Hieronymi, ab Ernesto Salomone Cypriano editum p. 213. pluribus exemplis vel in vno capite de Clemente Rom. pridem ostendi. Denique negari nequit, graecam catalogi Hieronymiani versionem

xx) Operae pretium erat indicare, quando, et quibus in locis.

yy) Sunt illae ipsae vitae, quae sine nomine auctoris adiunctae leguntur Oecumenii commentariis. Vnde *Stephanus le Moyne* notis ad varia sacra pag. 1059. colligebat, *auctorem versionis graecae catalogi Hieronymiani esse satis antiquum, quum illius auctoris memoria occurrat apud Oecumenium.* Sed illas vitas ab alio, quam Sophronio, adiunctas *Tillemontius* sibi tom. XII. memor. pag. 142. persuadet vel eo nomine, quod recentiorum Graecorum traditiones nimium sapiant. *Elles ont pour l'ordinaire plus de raport aux traditions des Grecs modernes qu'a la retenue des anciens, qui n'aimoient pas à parler de ce qu'ils ne savoient point.*

nem lectam a Suida, qui loca plura ad verbum [P] ex illa adducit, vt in Βασίλειος, Καισάρειος, Γρηγόριος, Ναζιανζȣ Γρηγόριος ὁ καὶ Θεόδωρος, Δάμασος, Ἐπιφάνιος, Εὐσέβιος ὁ Παμφίλȣ, Ἰȣςῖνος φιλόσοφος, Ἰȣ̃ςος Τιβεριεὺς, Ἰώσηπος Ἰȣδαῖος, Μεθόδιος, Ὠριγένης, Πολύκαρπος, Φίλων Ἰȣδαῖος licet Hieronymum Suidas vel Sophronium numquam laudet de nomine. Hinc illam If. Voſſii opinionem reiicit *Huetius* de claris interpretibus pag. 215. et manifeſtum hominum, male ſuſpicacium, errorem adpellat lib. I. Origenianorum cap. 2. et ante Huetium improbauerat *Io. Andreas Boſius* in exercitatione de teſtimonio Ioſephi de Chriſto, cap. 2. §. 30. et introductione in notitiam ſcriptor. eccleſ. cap. 3. Vide et *Stephani le Moyne* prolegomena ad varia ſacra * 16. Graecam illam verſionem neſcio quare omiſerit Io. Marcianaeus in noua ſua operum S. Hieronymi editione Pariſienſi. Exſtat autem in veteribus, vt Pariſienſi 1623. et Francofurtenſi, a. 1684. fol. zz) Errorem calami in viro doctiſſimo, Lilio Gyraldo, omitto, qui dialogo V. de hiſtoria poëtarum ſcribit, Sophronii librum de viris illuſtribus ab Hieronymo eſſe ex latina in graecam linguam conuerſum. Nam et illi falluntur, qui vel omnium veteris teſtamenti librorum verſionem Hieronymianam, vel illam, quam ex LXX. Interpretibus compoſuit Hieronymus, a Sophronio graece verſam ſcribunt. Certe ſolam verſionem Pſalmorum et Prophetarum, quam ex hebraico Hieronymus adornauerat, graece Sophronium conuertiſſe ex Hieronymi teſtimonio conſtat. Vide *Humfredum Hody* libro IV. de SS. bibliorum textibus originalibus et verſionibus graecis pag. 630. [ſupra, vol. III. p. 717. §. XV.]

Videtur huius Sophronii fuiſſe *liber pro Baſilio aduerſus Eunomium*, laudatus Photio in bibl. codice V. vbi eum a perſpicuitate et ſuccincta breuitate et acumine celebrat. [v. infra, de Photio, vol. IX. p. 382. ed. vet.] At *epiſtola ad Paulam et Euſtochium* de adſumtione Mariae, virginis, quae latine exſtat inter S. Hieronymi opera tom. V. edit. Io. Marcianaei pag. 82. et incipit: [P] *Cogitis me, o Paula et Euſtochium, imo charitas Chriſti:* Sophronio ab Eraſmo leui coniectura tribuitur: verum nec Hieronymi eam nec Sophronii, ſed ſcriptoris, damnato Neſtorio et Eutychis haereſi iunioris, eſſe probat

zz) Fabricius in ſuperiore edit. promiſerat collectionem auctorum veterum de ſcriptoribus eccleſiaſticis, in quibus familiam ducat Hieronymi catalogus cum verſione graeca, Sophronio tributa. Atque a promiſſis ſtetit, et opus inſcripſit: *Bibliotheca eccleſiaſtica, in qua continentur de ſcriptoribus eccleſiaſticis S. Hieronymus, cum veteri verſione graeca, quam vocant Sophronii*, et nunc primum vulgatis editoris notis, Hieronymum cum Euſebio accurate conferentibus: adiunctis praeterea caſtigationibus *Suffridi Petri* et *Io. Marcianaei*, nec non integris *Eraſmi, Mariani Victorii, Henr. Grauii, Aub. Miraei, Wilh. Ern. Tentzelii* et *Ern. Salom. Cypriani* adnotationibus, etc. curante *Io. Alb. Fabricio.* Hamburgi 1718. fol. Hieronymi catalogus ita excuſus eſt, vt ex altera parte ſemper adponerentur verba Euſebii graeca, quae ille ante oculos habuit, ex altera autem Sophronio tributa interpretatio, ſubiunctis cuique capiti primum Fabricii, dein Eraſmi et reliquorum, in inſcriptione memoratorum VV. DD. adnotationibus. — In cod. *Norfolciano* DLIII. eſt *S. Hieronymus de monachis aegyptiacis*, a Sophronio *conuerſ.* in graecum ſermonem, ſecundum cat. codd. Angl. tom. II. p. 84. nr. MMMCDLII. et in indice tribuitur *Sophronio Hieroſolymitano. Harl.*

probat *Baronius* tom. I. annal. eccl. ad a. C. 48. nr. 17. seq. et ad martyrolog. Rom. ad 15. August. v. *Lambecium* VIII. pag. 148. [p. 316. sqq. 321. sq. 323. sqq. ed. Kollar. cuius not. p. 283. addes.] et in Diario itineris Cellensis pag. 105. Dubium Combefisio videtur, qui *e breuiario romano recte eiectam* obseruat in bibl. concionatoria. *Fabr.* Add. *I. G. Walchii* hist. eccles. N. T. p. 1527. sq. *Harl.*

Psalterium Sophronio rogante latine ex hebraico vertisse se testatur ipse Hieronymus epistola 134.

Alii Sophronii.

Sophronius, de quo *Martialis* XI. 109.

Tanti tibi est animi probitas, orisque, a) Sophroni,
Vt mirer, fieri te potuisse patrem.

Sophronius, *abbas*, eremita, de quo Io. Moschus c. 159. prati spiritalis.

Sophronius, patriarcha *Alexandrinus*, ab a. C. 844. ad 857. quem philosophum ac sapientem fuisse scribit *Eutychius* tom. II. annal. p. 441. Confer *Eusebium Renaudotum* in historia patriarcharum Alex. pag. 289.

Sophronius, *Alexandrinus* patriarcha iunior, qui imperatori, Manueli Comneno, Mariam, Raymundi, Antiochiae principis, filiam vxorem ducenti, manus imposuit vna cum Luca Chrysoberge CPol. et Athanasio, Antiocheno patriarcha, 25. Decembr. a. C. 1160. Vide *Cinnamum* lib. V. pag. 228.

Sophronius, *archiepiscopus primae Iustinianae et Achridarum*, seculo XVI. cuius epistolam ad patriarcham CPol. graece et latine exhibet *Crusius* in Turco graecia libro IV. Vide eum pag. 341. Idem *Crusius* pag. 303. 304. exhibet epistolam Sophronii, hieromonachi in Chio, antea abbatis, ad patriarcham CPol., Ieremiam.

Sophronium, patriarcham *CPolitanum*, nullum reperio, et miror, vnde hauserint lexicorum vniuersalium scriptores, Hofmannus et [?] Moreriur, qui saeculo XV. in sede CPolitana Sophronium fuisse narrant. Nam et in prima editione Bibl. patrum fragmentum de Petro et Paulo male exstat sub Sophronii CPol. nomine, quod in aliis Sophronio, Hierosolymitano patriarchae, adscribitur. *Fabr.* — Enimuero reuera in viuis fuisse illum Sophronium, Fabricio dubium, *Brichenius Columbus*, patricius Finariensis, in epistolari dissertatione, sub calcem bibl. antiquae Vindobonens. ciuicae, a Lambachero editae pag. 25. sqq. ostendit ex litteris patentibus, (post CPolin a Turcis captam,) illius

a) Primam in nomine Sophronii corripit, producit alteram, quasi non Σωφρόνιος esset, sed Σοφρόνιος.

illius patriarchae nomine a. mundi 6972. m. Aug. indictione XII. datis cuidam *Georgio Polo*, manuque exaratis et in extrema libri Crestoni Boni Accursii Lexici pagina exemplaris, quod seruat bibl. Vindob. ciuica, fauentibus Musis, a bibliopego seruatis. Inde descripsit eas *Briecher*. et l. c. graece ac lat. p. 27 — 33. publicauit, multaque alia in hanc sententiam pro fideque illarum litterarum, de catalogis patriarcharum CPolitan. haud omnino certis atque exploratis, ac de fragmento de Petro et Paullo, haud temere Sophronio CPol. adtributo, scripsit. *Harl.*

Sophronius, *hieromonachus Hierosolymitanus*, a quo digestum ac conscriptum Typicum S. Sabae memorat *Montfauconus* in bibl. Coisliniana pag. 561. Τυπικὸν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἁγίας Λαύρας τοῦ ὁσίου καὶ Θεοφόρου Πατρὸς ἡμῶν Σάβα, συντεθὲν καὶ συγγραφὲν παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου πατρὸς καὶ ἱερομονάχου, κυροῦ Σωφρονίου. Αὕτη ἡ ἀκολουθία γίνεται καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς τῶν Ἱεροσολύμων ἁγίαις μοναῖς. Fortasse idem hic cum patriarcha Hierosol. de quo infra. [conf. *Crusii* Turcograec. libr. IV. et supra, vol. VIII. p. 94.]

Sophronius, *monachus iatrosophista*, cuius et Sophronii, Hierosolymitani, carmina in Deiparam vna cum carminibus Heliae Syncelli, Michaëlis Syncelli, et Ignatii, grammatici, diaconi de eodem argumento editurum se promisit *Allatius* ad Eustathium, Antiochenum pag. 284.

Sophronius, *Gothiae metropolita*, circa a. C. 1292. cuius mentio in codice graeco caesareo, quo vitae Sanctorum continentur, apud *Lambecium* VIII. pag. 358. et 365.

Sophronius, Damascenus, Iohannis Moschi familiaris, ex sophista [b]) monachus S. Sabae. ac denique post Modestum ab a. C. 629. ad 638. [c]) *patriarcha Hierosolymitanus*. Vide *Papebrochium* in Actis Sanctor. ad XI. Martii tom. II. pag. 65. seq. Sergii, Cyrique, Monothelitarum, constans aduersarius, de quo *Combefisius* in historia Monothelitarum pag. 22. seq. Sub eius nomine feruntur:

1) Fragmen-

b) *Sophistam* Sophronium adpellat *Io. Moschus* cap. 92. et in praefat. [v. inf. vol. IX. p. 22. ed. vet.]

c) Alii 636. quorum sententiam *Papebrochius* loco laudato oppugnat probabilibus argumentis. *Fabr.* *Saxius* in Onom. lit. II. pag. 75. prodit, Sophronium ab a. 633. fuisse patriarcham hierosolymitanum, laudatque *Pagii* critic. Baron. 635. VI. VII. p. 274 — 276. a. 636. (quo Sophronius e vita decessit,) III. IV. p. 314. 315. tom. IX. atque in Analectis *Moshemii* hist. ecclesiast. saec. VII. part. II. cap. II. §. V. (o.) — *Caueus* in hist. litterar. script. eccl. I. p. 579. ad a. 629. hoc demum anno, ur. 629. Sophronium, scribit, patriarchae Hierosolymitani dignitatem esse consequutum, et, indefessus, ait, orthodoxae veritatis vindex, qui praesens Alexandriae factus a. 633. Cyrum sub obtentu pacis ineundae haeresin in ecclesiam inuexisse strenue exclamauit, et communionem ei renuntiauit etc. Tum recenset eius scripta. Add. *Lambec.* comm. de bibl. caesar. III. p. 157. sq. not. 2. vbi is de Sophronio eiusque aetate agit, aliosque laudat VV. DD. de illo disputantes, et supra, vol. IIX. p. 353. not. q. *Harl.*

1) Fragmentum hypomnematum *de laboribus, certaminibus et peregrinationibus apostolorum, Petri et Pauli,* lat. in bibl. patrum Paris. 1575. tom. II. et 1589. et 1654. tom. VII. col. 107. et 108. Col. 1618. tom. IV. et Lugd. 1677. tom. V. pag. 1123. Incipit: *Petrus genere fuit Hebraeus.* Elogium Sophronii in Petrum et Paulum, apostolos, graece incipit: πάλιν ἡμῖν δυὰς ἀδιάλειπτος. *Fabr.* Sophronii *oratt.* latine in bibl. maxima patrum, Lugd. tom. XII. p. 206—214. — *homiliae*, gr. in cod. *Escorial.* v. *Plüer* itiner. per Hispan. p. 190. — it. in bibl. *Vaticana,* teste *Montfauc.* in bibl. biblioth. MSS. I. p. 134. B. — In cod. *Coislin.* CCLXXXII. in Marci Monachi collectione dictorum aduersus Barlaam et Acindynum loca quoque Sophronii nostri adducuntur. v. *Montfauc.* bibl. Coisl. pag. 404. sq. — In bibl. *Vaticana* Sophron. de vita et martyrio Sct. apostolor. v. *Montfauc.* bibl. biblioth. MSSt. I. p. 101. *A.* et conf. infra, vol. IX. p. 135. ed. vet. *Harl.*

2) Fragmentum *de Baptismate apostolorum,* graece et lat. apud *Lambecium* III. p. 52. seq. [p. 138. sqq. ed. Kollar.] et ad calcem Pseudo-Dorothei, Tyrii, *) quem [P] cum libris de vita Moysis, a Gaulmino illustratis, edidi Hamb. 1714. 8. pag. 552. seq. Sub *Theodoreti* nomine ex cod. regio Symeonis Logothetae gr. ac lat. exstat in adpendice Cangiana ad chron. paschale pag. 438. *Fabr.* *Lambec.* III. cit. p. 138. sqq. not. 1—3. atque Kollar. not. A. et ad cod. XXX. p. 123. et in additam. p. 542. sqq. de singularibus quibusdam Sophronii narrationibus atque opinionibus disserit; (sed conf. *Cauei* iudicium, p. 579.) praeter ea Kollar. ad pag. 137. notat, id fragmentum ex Sophronio decerptum esse a Theodoreto, Cyri episcopo; ideoque in cod. regio huic Theodor. id tribui: atque consulere iubet *Epiphan.* in haeresi Antidicomarianitarum LXXVII. nr. VII. *Petrum Siculum* in historia Manichaeorum pag. 18. et *Glycam* in annalibus, pag. 209. etc. — Idem fragm. ex Sophronii Hypomnematibus desumtum est *Vindob.* in cod. caesar. CCCXX. nr. 3. v. *Lambec.* V. p. 589. sq. *Harl.*

3) Fragmentum ex *encomio S. Iohannis, theologi et euangelistae,* graece et lat. apud *Coteleriur* ad constitutt. apostol. III. 6. Aliud apud *Lambecium* III. pag. 100. [d]) Meminit et huius encomii Hippolytus Thebanus in chronico: ἐγκωμιάζων δὲ τὸν Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην ὁ ἁγιώτατος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων ὁ μέγας Σωφρόνιος, διδάσκει τὴν τῦ Θεῦ Ἐκκλησίαν, ὅτι Πατὴρ τῦ Θεολόγυ Ζεβεδαῖος ἦν, Σαλώμη δὲ ἡ μήτηρ αὐτῦ etc.

4) *In S. Iohannem, praecursorem.* Latine in bibl. concionatoria Combefisii. Incipit: ἰδὲ ἡμῖν ἡ φωνὴ τῦ λόγυ, τὴν φωνήν. [conf. infra, vol. IX. p. 99. vet. ed.]

X 2 5) In

*) Vid. supra, vol. VII. p. 455. *Harl.*

d) Cod. LIX. nr. 13. pag. 264. sq. ed. Kollar. — *Paris.* in bibl. publ. cod. CLXXXVI. nr. 2. excerpta ex illo encomio. *Harl.*

5) *In S. Iohannem Chrysostomum.* Memoratur ab Anonymo Sauiliano. *Fabr.* v. *Lambec.* comm. VIII. pag. 635. sqq. de cod. caesar. XXVII. cum Kollarii nota, et supra, vol. VIII. p. 457. et 458. *Harl.*

6) *Laudes Iohannis, eleemosynarii.* Meminit Leontius. *Fabr.* Conf. *Lambec.* VIII. p. 575. sqq. de cod. XIX. s. menologio Graecor. etc. *Harl.*

7) *In Christi natalitia* sermo habitus a. C. 1638. Hierosolymis iam per Saracenos captis. Exstat latine in bibliothecis patrum, vt tom. XII. edit. Lugd. pag. 206. *Fabr.* In cod. bibl. publ. *Paris.* MCLXXI. nr. 20. — *Vindobon.* in cod. CCCIII. nr. 1. menologio Graecorum m. Sept. inserta sunt *Troparia Sophronii Hieros. in vigilia natalis Christi cantari solita,* et nr. 3. eiusdem *horologium magnae parasceues,* cum antiquis notis musicis. v. *Lambec.* V. p. 568. sq. — add. infra, vol. XIII. p. 806. not. *Harl.*

8) Sermo *de Hypapante domini,* e MS. mediceo versus et latine editus a Bollando in Actis Sanctor. tom. I. Februarii pag. 274. seq. *Fabr.* *Vindobon.* in cod. caes. XXXIX. nr. 1. excerpta ex Sophr. orat. in adnuntiatione deiparae. v. *Lambec.* VIII. p. 818. — oratio ipsa in cod. *Coislin.* CCLXXIV. v. *Montfauc.* bibl. Coisl. p. 389. — *Paris.* in bibl. publ. cod. MCLXXXIV. nr. 3. orat. in praesentationem; et cod. MCDLII. nr. 3. hom. in purificationem. add. infra, vol. IX. p. 114. ed. vet. *Harl.*

9) *In SS. quadraginta duos martyres* Amorienses, latine in bibl. concionatoria Combefisii. Incipit: ἐπὶ τὰ μαρτυρικὰ ἔπαθλα. *Fabr.* Graece in cod. *Paris.* bibl. publ. MCDXLVII. nr. 3. conf. infra, vol. IX. p. 121. vet. ed. *Harl.*

10) *Encomium SS. Cyri et Iohannis.* Citat *Iohannes Damascenus* l. 3. de imaginibus tom. I. edit. nouae p. 387. et septima synodus actione IV. vbi fragmenta duo exinde adferuntur tom. III. Binii, p. 561. seq. Edere promisit integrum graece et latine *Papebrochius* ad XI. Martii tom. II. p. 67. Laudat *Allatius* contra Creyghtonum pag. 517. seq. Incipit: ἄλλοι μὲν ἄλλως τοὺς ἁγίους τιμήτωσαν. *Fabr.* Conf. infra, vol. IX. pag. 70. *Harl.*

11) *Vita S. Mariae Aegyptiacae* latine ex Paulli, diaconi Neapolitani, versione, [ap. *Heribert. Rosweid.* de vitis patrum pag. 381. v. infra, vol. IX. pag. 28. vet. ed.] apud *Surium* ad II. April. et graece in Actis Sanctor. ad calcem tom. I. Aprilis pag. XIII. licet Sophronium auctorem esse neget *Papebrochius* tom. I. April. pag. 69. Graece tamen sub Sophronii nomine exstat MS. in bibl. caesarea. Vide *Lambecium* IV. pag. 1.8. [p. 294. Koll. cod. CLI. nr. 13.] et V. pag. 27. [p. 62. Koll. cod. CCX. nr. 32.] lib. VIII. [?] pag. 231. [p. 491. Koll. cod. XV. nr. 28.] Etiam in *Montfauc.* bibl. *Coisliniana* p. 126. [add. p. 121. ad calcem cod. LVIII. — pag. 196. cod. CXXI. nr. 34. — p. 401. cod. CCLXXXIV. fol. 148. et p. 149. codd. CCCIV. nr. 25. *H.*] Incipit: μυστήριον βασιλέως κρύπτειν καλόν. Citatur et a Damasceno III. de imag. pag. 388. *Fabr.* Add. codd. *Monach.* in bibl. elect. XXVII. et LXXV. (v. cat. codd. gr. Bauar. p. 7. et 25.) — *Venet.* Nanian. LIX. nr. 5. et

et XCVI. nr. 3. (cat. codd. gr. Nanian. p. 66. et 188. — in bibl. *Bodlei.* nr. 290, inter codd. gr. Oliu. Cromwelli. — In tom. II. catal. codd. Angliae etc. nr. 6157. inter codd. Thomae Gale. — *Taurini* in bibl. quondam regia, codd. XXI. et CCCXX. v. cat. codd. gr. Taur. p. 92. et 402. *) *Florentiae* in bibl. Laurent. Med. cod. XXXIV. nr. 11. plut. 7. v. *Bandin.* cat. gr. codd. Laur. I. p. 294. sq. qui praeter alia laudat *Gudii* epistolas p. 278. Rosweidum habuisse vitam Mariae aegyptiacae, a *Metaphraste* graece scriptam, et adnotat, Papebrochium Mariam illam ad a. Chr. 421. reuocare. — ibid. in cod. XXXV. nr. 12. et *Bandin.* l. c. p. 459. obferuat, ab alia, sed antiqua, manu litteris rubris adscriptum fuisse: συγγραφεὶς παρὰ Σωφρονίου Ἱεροσολυμίτου. — In cod. bibl. *Sfortianae,* teste *Montfauc.* in bibl. biblioth. MSS. I. pag. 699. A. — *Paris.* in bibl. publ. codd. triginta. — *Mosquae* in bibl. synod. cod. XXXIX. fol. 201. sub nomine Sophronii, at fine auctoris nomine in cod. XLI. nr. 5. v. *Matthaei* notit. codd. Mosq. pag. 61. add. eumdem V. D. in praef. ad Euthymii Zigabeni comment. in IV. euangelia, tom. I. p. 37. et infra vol. IX. vet. ed. *Harl.*

12) *SS. archangelorum et angelorum encomium.* Exstat latine ex versione Theodori Peltani in bibliothecis patrum, vt tom. XII. edit. Lugd. pag. 209. *Fabr.* Graece *Monachii* in cod. elect. CXIV. fin. v. cat. codd. gr. Bauar. p. 45. — *Paris.* in bibl. publ. cod. CXXXVII. nr. 4. sic citatur in cat. codd. Paris. II. p. 22. *Chrysostomi,* vel *Sophronii potius oratio in laudem S. Michaelis,* archangeli, pari modo ibid. nr. 5. orat. *in festo angelorum dicta.* (v. supra, vol. VIII. p. 469. et pag. 508.) *Harl.*

13) *In exaltationem venerandae crucis, et in sanctam ἀνάστασιν.* Sermo graece et latine editus a *Iacobo Gretsero* tom. II. de Cruce pag. 88. Hinc latine in bibl. patrum tom. XII. edit. Lugd. pag. 212. Incipit: σταυροῦ πανήγυρις, καὶ τίς οὐ σκιρτήσει; Vetterat et ante Gretserum *Achilles Statius. Fabr.* In codd. quinque bibl. *Paris.* publ. *orat. in S. crucem.* — *Oxon.* in cod. Barocc. nr. 234. — *Florent.* in bibl. Laur. Med. cod. IV. nr. 6. plut. 4. sermo in *exaltationem crucis.* v. *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. I. p. 520. — In cod. *Vaticano* DCCCCIII. de veneratione crucis, in media dominica Quadragesimae, teste *Montfaut.* bibl. biblioth. MSSt. I. p. 33. C. — Inter codd. bibl. *Sfortianas* encomium in exaltationem crucis, teste eodem l. c. pag. 701. A. add. infra, vol. IX. pag. 93. ed. ver. *Harl.*

14) *In adorationem S. crucis et de ieiunio,* lat. ab eodem Gretsero pag. 283. edit. primae et in bibl. patrum tom. XII. edit. Lugd. pag. 213. Incipit: καὶ οἱ ἰατροὶ μέν. Vertit Godfridus Tilmannus. *Fabr.* v. infra vol. IX. p. 91. vet. edit. *Harl.*

X 3 15) *Car-*

*) In eiusd. bibl. *Taur.* cod. CV. fol. 414. est ex *Sophronii* synodica cap. XXXV. *de haereticis atque haeresiarchis:* atque in cod. CCLXXI. fol. 78. *Sophronii de interpunctione.* v. cat. cit. pag. 198. et 375. *Harl.*

15) *Carmen Anacreonticum de Simeone, Iene, Christum suscipiente*, quod melle ipso, vt ait, suauius graece edidit *Allatius* in diatriba de Simeonibus pag. 5. seq. Incipit: ἀπὸ Βηθλεὲμ παρέλθω.

16) *Epistola synodica ad Sergium, patriarcham CPol.* quae incipit βαβαὶ, βαβαὶ μακάριοι, atque exstat latine, (non integra quidem,) apud *Baronium* tom. VIII. ad a. 633. nr. 8. seq. vbi testatur, in codice alio graeco non ad Sergium, sed ad Honorium, papam, inscribi. Graece et latine integra in Actis sextae synodi, habitae aduersus Monothelitarum haeresin CPoli a. C. 680. Actione X. tom. III. edit. Binianae pag. 113—132. In hac synodica legitur longa illa enumeratio haereticorum, quam dedi volumine superiore pag. 483. seq. *Fabr.* s. vol. VIII. nostrae edit. p. 353. sqq. vbi in not. q. plures memoraui codd. quibus addes cod. *Laurent.* XII. nr. 35. plut. 6. vbi est particula ex confessione fidei S. *Sophronii*, Hierosolym., quam misit ad oecumenicam sextam synodum: eaque, vt ait *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. I. p. 122. in actis concilii CPolitani III. act. XI. et est pars epistolae eiusdem Sophronii, *Sergio*, patriarchae CPolitano, inscriptae, Labbeanae concil. editionis tom. VII. p. 887. — Ibid. in cod. VIII. nr. 55. plut. 9. inter definitiones breues patrum de substantia et natura, hypostasi et persona legitur p. 305. ex *Sophronii* Hieros. epistola ad *Honorium*, Romae pontificem. (*Bandin.* I. p. 402.) — In cod. *Barocciano* CLXXXV. e *Sophronii Hier.* synodicis scriptis, Romam missis, excerpta; et eiusdem, (vt videtur confectori cat. MSSt. Angliae etc. I. p. 24.) *confessio de incarnatione Christi:* et in cod. CXCVII. e synodico *Sophronii de S. Trinitate;* id. *de incarnatione Christi.* — In vol. II. catalogi mem. inter codd. *Vossian.* nr. 2138. *Sophronii* συνοδικαὶ διατάξεις. — et inter codd. *Th. Gale* nr. 5838. cat. de haeresibus et haeresiarchis, ex *Sophronii* synodicis. — An ex hac epistola est *Sophronii* opusc. de illis, qui officium ecclesiasticum non recitant? quod est in cod. *Paris.* bibl. publ. MDCXXXII. nr. 12. — Quae Fabricius infra XI. p. 45. ed. vet. scripserat, huc reducam: „*Sophronii*, patriarchae hierosol., a. C. 638. defuncti, collectio ex synodis MS. in bibl. Galliar. reginae matris in 4. memoratur a *Petro Pithoeo*, nec aliunde mihi nota est" Inprimis, quae *Fabricius* infra de scriptoribus, in *Photii* biblioth. censurae subiectis, in vol. IX. p. 484. sqq. vet. ed. litteris consignarat, ad h. loc. commodiorem referenda arbitror. Ita vero Fabric. „Cod. CCXXXI. *Sophronii*, patriarchae hierosol., *synodica* missa ad *Honorium*, f) qui episcopus romanus fuit ab a. 626. ad 638. Eadem est haud dubie, quae, missa ad *Sergium*, CPol. patriarcham (ab a. 610. ad 639.) seruata exstat integra in actione vndecima synodi sextae, CPoli in Trullo habitae a. 680. tom. III. ed. Binianae, et Labbeanae VI. et nouissimae Harduinianae

f) Fugit hic locus Photii *Combefisium* in histor. monothelitarum p. 31. vbi tamen recte coniicit, hanc synodicam a Sophronio missam ad Honorium, non ad Ioannem, papam, vti tradunt Cedrenus et Zonaras.

nianae tom. III. p. 1257—1296. Nam in eadem leguntur, quae Photius adnotauit, omnia, Magnus cum Apollinario percussus anathemate, Theodoreti contra Cyrillum scripta reprobata; duo distincti Origenes, vetustior alter, et alter, cognomine Adamantius: nec non Iacobus, Syrus, a quo Acephali Iacobitae dicti, cum aliis haereticis condemnatus. Ex hac synodica locum, vbi haereses et haereticos anathemati subiicit exhibui vol. [VIII. pag. 353. sqq.] g) Satis autem constat vel ex ipsis Honorii et Sergii nominibus, recentius esse et subdititium additamentum, quod post verba [p. 357. lin. 15.] καὶ τὴν ἀσέβειαν σύστοιχοι exhibent *Cotelerius* tom. I. pag. 528. πρὸς τούτοις ἀνάθεμα ἔστωσαν καὶ κατάθεμα Κῦρος, ὁ τῆς Ἀλεξανδρέων μοιχὸς ἀθεσμώτατος, Θεόδωρος Φαρανίτης, Σέργιος Κωνσταντινουπόλεως, Ὀνώριος Ῥώμης, οἱ τῆς τῶν Μονοθελητῶν αἱρέσεως ἀρχηγοὶ καὶ συνήγοροι, Πύῤῥος, Παῦλος, Πέτρος, οἱ τῆς βασιλίδος πρόεδροι, τῆς ἀσεβείας δὲ πρόβολοι, ἑαυτοῖς καὶ τῇ ἀληθείᾳ μαχεσάμενοι. Μακάριος Ἀντιοχείας καὶ Στέφανος ὁ τούτου μαθητὴς καὶ ἀπονοίας διδάσκαλος Πολυχρόνιος, νέος Σίμων Μάγος, καὶ ὁ κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, μέχρι νῦν τῇ ἀληθείᾳ μαχόμενος Ἀρμάσιος τὸ κάθαρμα, οἵ, τε σὺν αὐτοῖς αἱρετικοὶ καὶ τῆς ὀρθοδοξίας πολέμιοι, Σαῤῥακηνικῷ φρυάγματι σεμνυνόμενοι. *Praeter hos anathema sit et catathema* Cyrus, *Alexandriae ecclesiae scelestissimus adulter,* Theodorus, *Pharanita,* Sergius, *CPolitanus,* Honorius, *Romanus, Monotheletarum haeresis duces et patroni:* Pyrrhus, Paullus, Petrus, *regiae quidem vrbis antistites, verum impietatis propugnatores, secum et cum veritate pugnantes:* Macarius, *Antiochenus, eiusque discipulus simulque amentiae magister,* Stephanus, Polychronius, *nouus* Simon *magus, et, qui Alexandriae veritatem adhuc oppugnat,* Harmasius, *piacularis homo, quique cum illis haeretici atque orthodoxae fidei hostes, Saracenico fastu elati.*" Hactenus Fabricius. *Harl.*

rr) In actis synodi septimae, siue Nicaenae secundae, (a. C. 787. celebratae,) aliquoties laudatur Sophronius, adferunturque loca sub illius nomine ἐκ τοῦ λειμωναρίου. Vide tom. III. edit. Binianae pag. 562. 613. 614. et 615. Etiam apud *Io. Damascenum* lib. I. de imaginibus tom. I. pag. 328. edit. nouae et II. pag. 344. et Sophronio tribuit *Nicephorus* lib. VIII. hist. cap. 41. At constat, auctorem λειμωναρίου, siue *prati spiritalis*, quo vita et dicta solitariorum describuntur, non esse [P] Sophronium, sed Sophronii amicum, *Ioannem Moschum*, h) qui opus illud Sophronio dedicauit, quemque in praef. ἱερὸν καὶ πιστὸν

g) Conf. *Oudin.* de scriptor. eccles. I. col. 1605. sq. vbi quoque codd. in quibus Sophronii libelli *de Trinitate*, et *incarnatione Christi* ex synodico occurrunt, memorantur. *Harl.*

h) Τοῦ Μόσχου, vide Photium cod. CIC. et Heriberti Rosweidi prolegomena ad vitas patrum p. 20. seq. Pro *Iohanne Euirato*, vt habet Lipomanni editio, graecus codex, quem Cotelerius inspexit, habet Ἰωάννου τοῦ Εὐκρατᾶ, *Ioannis Eucratae*, tom. II. monument. p. 341. 655. *Lambecium* VIII. pag. 399. [p. 844. sq. ed. Koll.]

πιστὸν τέκνον, alibi, vt cap. 92. 102. 135. fratrem vocat. Meminit et Sophronii cap. 21. 69. 110. 111. 113. 157. 162. et 77. vbi nomen auctor ipse suum ponit: *dixit mihi Sophronius: Vere, abba IOANNES, hodie nihil vltra studeamus.* Et Stephanum, sophistam, se cum illo refert frequentasse. Sophronium etiam ipsum sophistam adpellat cap. 92. abbatem vero cap. 102. Non diffitetur hic scriptor, qui κανονάρχης inter monachos fuit (cap. 50.) et temporibus Tiberii II. imp. Oasin Aegypti petiit, (c. 112.) prae manibus se habuisse vitas patrum et sententias ante ipsum, nescio quibus auctoribus, descriptas cap. 212. et βιβλίον γεροντικόν, i) cuius meminit p. 50. Ex his credibile est, fabulas, quas non paucas habet, eum bona fide transscripsisse. Palladii, abbatis, velut aequalis sui, meminit cap. 176. passimque invehitur in haeresin Seueri Acephali. Quum italice modo typis excusum exstaret hoc opus, latine ex *Ambrosii Camaldulensis* versione primus edidit *Aloysius Lipomannus* Venet. 1558. 4. Deinde post editionem Coloniensem, 1583. (et Bigneanam in bibliotheca patrum Paris. 1575. tom. II. et 1589. tom. VII.) *Heribertus Rosweydus,* in vitis patrum Antwerp. 1617. 1628. fol. libro decimo, additis etiam breuibus notis. Aliam *Paschasii Auriaci,* ordinis minorum insulani versionem, dubito, an editam, memorat *Possevinus* tom. II. apparatus sacri p. 426. Hinc graece et latine in auctario bibl. patrum edidit *Fronto Ducaeus* tom. II. p. 1057. Paris. 1624. fol. Lacunas ex codice MMCDLXVI. bibl. regiae Paris. et tribus bibl. Colbertinae suppleuit, multaque emendauit *Cotelerius* tom. II. monument. ecclesiae graecae, Paris. 1681. 4. p. 341 — 456. Exstat quoque graece et latine in bibl. patrum Paris. 1654. tom. XIII. *Fabr.* Plura leges infra, vol. IX. lib. V. cap. 32. §. XI. XII. et XIII. pag. 21. sqq. ed. vet. adde *Oudin.* l. c. pag. 1607. et infra, vol. X. p. 205. ed. vet. — In cod. *Coislin.* CCCLXIX. Λειμὼν Ἰωάννου καὶ Σωφρονίου, πατριαρχῶν etc. constat capp. 296. et in fine deficit. v. *Montfaucon* bibl. Coisl. p. 573. — In cod. MMMDLXXXV. *Sophronii,* patriarchae, pratum spirituale, teste *Montfauc.* in bibl. biblioth. MSSt. I. p. 123. *A* add. *Lambec.* comm. VIII. pag. 575. not. 3. — *Dublini* inter codd. Narcissi, Dublin. archiepiscopi, nr. MCCLXII. catal. etc. est *Sophronii* hortus monasticus, s. pratum spirituale, arabice. *Harl.*

[P] 18) Acta S. Anastasii, Persae, Sophronium auctorem, habere conicit *Baronius* ad a. C. 627. nr. 1.

[De sermone supposititio *de adsumtione Mariae,* vid. *Lambec.* comm. VIII. p. 316. sqq. in primis p. 322 — 326. sqq. — Ex eo quoque in cod. *Selden.* LIII. in bibl. Bodlei. cat. codd. Angl. etc. nr. MMMCCCLXXXIII. — In ead. bibl. nr. 272. *Sophron.* patriarcha *de moribus et consuetudinibus.* — In eod. cat. codd. inter codd. bibl. publ. *Cantabrig.* nr. MMCCCXXXI. *pars prima glossarum* a b. Eusebio, Hieronymo, *Sophronio,* (forsan Hieronymi amico,) hebr. graece, lat. composita et exposita.

Hymnos

i) Nonnulli hoc Iohannis Moschi λειμωνάριον adpellant νέον πατερικόν, alii νέον παράδεισον, respectu vetustioris λειμωνάριον nempe, de quo *Photius* cod. CXCVIII.

Hymnos aliaque poemata confecit. v. paullo ante ad nr. 7. — In cod. *Naniano* CLIV. nr. 33. *ποίημα Σωφρονίε* etc. inc. *δοξάζομέν σε δέσποτα φιλάνθρωπε* etc. v. catal. codd. gr. Nan. p. 349. — In cod. *Barocc.* XCVI. sec. catal. codd. Angliae etc. I. p. 11. occurrit et citatur *Sophronius* patr. Hierosol. *carmen in Thermas*; idem cum illo, quod circumfertur in adpendice Anthologiae gr. conf. supra, vol. IV. p. 432. 487. sqq. et vol. VII. p. 170. sect. 24.

Sophronius quidam *presbyter*, qui dicitur S. Bassae, martyris, in insula Halone s. Proconneso decollatae, (a. Chr. 304. auctore *Baronio* in annal. eccles. tomo II. ad illum annum nr. 75.) reliquias collocasse in eadem insula, loco admodum edito. v. *Lambec.* comm. VIII. p. 430. ibique Kollar. et p. 433. *Harl.*]

Alius Sophronius, patriarcha Hierosol. iunior, saeculi XVI. cuius epistola ad Manuelem Ducam exstat graece et latine in Turco-Graecia Martini Crusii libro IV. pag. 296. [supra, vol. VIII. p. 94.]

CAPVT XVII. (olim XXII.)

De PAPPO, et THEONE Alexandrinis, Theonisque filia, HYPATIA, et Hypatiae discipulo, SYNESIO, episcopo.

I. Pappi, Alexandrini, aetas et scripta. II. De editis libris eius μαθηματικῶν συναγωγῶν. III. Index scriptorum, in illis citatorum. IV. Commentarius in Ptolemaei magnam syntaxin. V. Alii Pappi. VI. De Theone, Alex. VII. Eius scripta deperdita. VIII. Commentarii, qui exstant in Euclidem, Aratum, Ptolemaeum. IX. Index scriptorum, in magna Ptolemaei syntaxi et graecis ad eam commentariis citatorum. X. De Hypatia. XI. Eiusque discipulo, Synesio. XII. Scripta Synesii edita. XIII. Index eorum, ad quos epistolas scripsit. XIV. Synesii editiones. XV. Scripta deperdita. XVI. Alii Synesii. XVII. Epistola ad Dioscorum, Serapidis sacerdotem, de magna arte, graece et latine.

(*Cum auctario G. C. Harles.*)

I.

PAPPVS, Alexandrinus philosophus, Theodosii magni temporibus vixisse a Suida [k]) traditur, qui imperio praefuit ab a. C. 379. ad 395. Rei mathematicae insigniter studiosum ac peritum scripta ipsius, quae exstant, testantur: [v. supra, vol. IV. p. 86.] plura autem alia scripserat, quae interciderunt, vt Χωρογραφίαν οἰκουμενικὴν, *vniuersalem chorographiam*, siue *descriptionem locorum per totum orbem*: Ποταμοὺς τοὺς ἐν Λιβύῃ, *de fluuiis Africae*: Ὀνειροκριτικά, *somniorum interpretationes*. Meminit idem Suidas. [v. supra, vol. V. pag. 269.] Citatur Pappus a Marino, Procli discipulo [l]) in προθεωρίᾳ ad data Euclidis, qui respicit ad illius opus μαθηματικῶν συναγωγῶν, siue *mathematicarum*

k) Suid. in Θέων et Πάππος. *Fabr.* Atque *Eudoc.* in Ἰωνιᾷ pag. 361. Add. *Heilbronneri* hist. mathes. p. 372. *Hamberger.* zuverläss. Nachricht. II. pag. 810 sqq. qui Pappum vixisse circ. an. Chr. 379. tradit; *Montucla* Histoire des Mathematiques, tom. I. part. I. lib. V. §. 8. p. 324. — *Saxium* in Onom. lib. I. p. 452. qui suspicatur, Pappum sub Theodosio M. cum filio Arcadio circ. a. 390. floruisse. Contra *Reiske* in notitia poetar. anthologic. p. 230 opinatur, *Pappum*, a Leonida, Alexandrino, carm. DCLIX. p. 115. Anthol. gr. Cephalae, a Reiskio editae, aut in *Meineckii* edit. vtriusque Leonidae carm. XXVI. pag. 171. laudatum, esse cel. nostrum mathematicum. Hinc arbitratur, eum falso a Suida reiici ad tempora Theodosii, et, nihil, ait, reperio, quod impediat, quin dicamus, eum sub Hadriano, (imperante a. 117—138.) vixisse, et Suidam falsa tradidisse. Nullum enim scriptorem in iis, quos citauit Pappus, reperio, quorum indicem dedit Fabricius [in hoc cap. §. III.] saeculo post C. N. secundo iuniorem. Laudatur a Tzetza secundum emendationem *Lambecii* VII. p. 409. sq. *Harl.*

l) V. infra de *Marino* p. 463. vol. VIII. vet. edit. *Harl.*

maticarum collectionum libros, qui a medio libri secundi usque ad octaui finem graece fuere in bibl. Isaaci Vossii, atque in Bodleiana inter libros Savilianos aliisque in bibliothecis reperiuntur. *Fabr.* v. catal. bibl. *Leidensis* inter codd. Vossianos, p. 392. nr. 18. — ibid. inter codd. Scaliger. p. 339. nr. 3. cod. alius sic citatur: „*Pappi Alex. opera*, sed quorum initium deest: inc. Γὰρ αὐτὰς ἐλάσσονος μὲν ἐνὸς ἑκατοντάδος etc. quae sunt in libro secundo Μαθηματικῶν συναγωγῶν, quae sic procedunt ad, τῶν συναγωγῶν Πάππου τέλος — scripta manu perfectissima, etiam figuris adcurate ductis. In margine interdum ipse Scaliger chirographo suo, interdum alius aliqua emendauit Graece, in charta.“ — Ex II. MSS. Savil. auct. editurus erat *Bernhardus*. v. supra vol. IV. p. 209. — In priore *Savil.* cod. nr. 6550. (p. 299. vol. I. catal. codd. Angliae etc.) sunt libri III. IV. V. VI. VII. VIII. in posteriore autem s. nr. 6556. deest liber I. et VII. et initium II. (p. 300. cat. cit.) — In eod. catal. II. p. 227. est nr. 7400. inter codd. Ed. Bernhardi: *Pappi* florilegium mathematicum. — Praeter ea in aliis codd. quorum mentionem adhuc facturus sum, reperiuntur Pappiana. — *Vindobon.* in cod. caesar. LXV. nr. 2. *Pappi* ex libris VIII. mathemat. collection. libri III. IV. V. VI. et VII. sed fine mutilus, quem cod. diligenter recenset *Kollarius* in supplem. ad Lambecii comment. p. 432. sqq. et comparat cum latina Fed. Commandini versione, optime edita a *Carolo Manolessio*, Bonon. 1660. fol. Inter alia, obseruat, ab initio cod. in argumento adpellari foeminam, mathematicarum artium peritam: (ut in sequenti codice caesareo,) ἡ κρατίστη πανδρόσιον; nomen *Pandrosion* desiderari in lat. versione, et epitheton κρατίστη haberi pro nomine proprio: contra Kollarius existimat, πανδρόσιον esse nomen muliebre, et designari foeminam eruditam. — In cod. LXVII. ex Colbertino exemplari descripto, nr. 3. mathem. collection. lib. III. IV. V. VI. VII. et VIII. integri, de quo idem *Kollarius* multus est l. c. pag. 440. sqq. et ex quo suppleri potest Commandini versio. — Secundum *Montfauc.* in bibl. biblioth. MSS. exstant in bibl. *Patau.* Nicol. Triuisani *Pappi* synagoge, gr. (I. p. 488. E.) — *Venetiis* in bibl. Grimana, συναγωγῶν τρίτον de geometricis. (I. p. 478. B.) — *Veronae* in cod. Io. Saibantae collectiones cum figg. (I. p. 490. D.) — *Mediolani* in bibl. Ambros. collectionum mathem. libri octo: gr. bis et latine, (I. p. 509. A. et 521. A.) — *Romae* in bibl. Vaticana *Pappi* de musica, et inter codd. reginae Sueciae, *Pappi* mathematica, graece. (I. p. 11. B. et p. 89. A.) — De cod. *Baluzii*, in quo est liber VIII. v. *Montfauc.* palaeogr. graec. pag. 80. — *Paris.* in bibl. publ. sunt in septem codd. *Pappi* collectiones mathematicae; modo vnus liber, modo, vt in cod. MMCCCLXVIII. a. 1562. manu Nicolai Nancelii scripto, libri octo; in quo tamen initium primi libri desideratur, et in cod. MMCDXL. in quo autem totus primus deest; secundus vero capitibus primis 14. mutilus; in cod. MMDXXXV. nr. 2. problematum mechanicorum collectio. — *Florentiae* in bibl. Laurent. mathematicar. collectionum libri III. IV. V. et VI. atque initium septimi. v. *Bandin.* in cat. codd. italicorum bibl. Mediceae Laur. Gaddianae et S. Crucis tom. V. Florent. 1778. fol. in Addendis p. 772. nr. IX. — Ibid. in bibl. Laurent. cod. XXXIV. nr. 14. plut. 28. *Hemerodromium Pappi* de iis (astris,) quae res gubernant et administrant. vid. *Bandin.* cat. codd. Laurent. II. pag. 61. — In eod. vol. pag. 35. sq. egregius, saeculi X. codex XVIII. plut.

plut. 28. a Bandinio recensetur: in eo est Pappi scholion in Ptolemaei mathematicor. libr. V. nr. 6. et nr. 7. in librum VI. et Bandin. monet, Pappi comm. in librum VI. hucusque incognitum fuisse Fabricio nostro aliisque bibliographis, notatque Fabricium, opinantem, etiam commentarium in libr. I. II. et IV. esse Pappo tribuendum. conf. supra, vol. V. pag. 281. sq. *Harl.*

II. Graece nihil adhuc ex his lucem adspexit, nisi *aliquot lemmata libri septimi*, quae cum versione sua produxit *Marcus Meibomius* dialogo de proportionibus, edito Hafniae 1655. fol. pag. 154. et 156. atque *libri secundi propositio XV. usque ad XXVII.* siue extremam, quae methodum multiplicandi maiores numeros continent, et ex codice Sauiliano cum versione et notis *Ioh. Wallisii* prodierunt ad Aristarchi Samii calcem, Oxon. 1688. 8. et in tomo tertio operum laudati Wallisii, Oxon. 1699. fol. pag. 597—614. m) *Pars praefationis ad librum* VII. Hermodoro, filio, inscriptum, in qua de veterum Analysi geometrica tractat et Euclidis Data *) describit eorumque vsum indicat, graece cum Commandini versione legitur in prolegomenis *Dauidis Gregorii* ad luculentam illam Euclidis editionem Oxon. 1703. fol. Denique *praefatio integra libri VII.* in qua argumenta librorum duorum Apollonii Pergaei περὶ λόγȣ ἀποτομῆς, totidem περὶ χωρίȣ ἀποτομῆς, 2. περὶ διωρισμένης τομῆς, 2. περὶ ἐπαφῶν, n) et Euclidis 3. librorum πορισμάτων; Apollonii τόπων ἐπιπέδων 2, et 2. νεύσεων atque conicorum 8. nec non *lemmata librorum* περὶ λόγȣ καὶ χωρίȣ ἀποτομῆς, graece et latine edita ab *Edmundo Halley* ante Apollonii Pergaei libros duos de sectione rationis, ex

Arabico

m) *Aristarchus* de magnitudinibus et distantiis solis ac lunae, cum *Pappi Alex.* explicatt. ex versione et cum comment. *Fed. Commandini.* Pisauri 1572. 4. *Harl.*

*) V. supra vol. IV. p. 78. §. XI. *Harl.*

n) Conf. supra vol. IV. de Apollonio Pergaeo, pag. 195. sq. de *Halleii* ed. Apollonii Pergaei conicorum librr. cum lemmatibus *Pappi* etc. gr. lat. Oxon. 1710. fol. item pag. 201. et *Clement* bibl. curieuse crit. etc. tom. I. pag. 415. sq. de edit. lat. *Apollonii Pergaei* conicor. libri IV. priores, vna cum *Pappi Alex.* lemmatibus etc. ex interpretat. et cum commentariis *Fed. Commandini*, Bonon. 1566. fol. — *Apollonii* de Tactionibus, quae supersunt, ac maxime lemmata *Pappi* in hos libros graece nunc primum edita, e codd. msstis cum *Vietae* librorum Apollonii restitutione, adiectis obss. computationibus ac problematis Apolloniani historia, a *Io. Guil. Camerer.* Gothae et Amstel. 1795. 8. *Apollonii* libr. gr. et edit. *Halley* cum huius versione: *Pappi lemmata* ex II. codd. Paris. nr. MMCCCLXVIII. et MMCDXL. coll. cum cod. Argentorat. *Vietae* restitutio II. libror. Apollonii, olim Apollonii Galli inscripta, Paris. 1600. cum Camereri et Pfleidereri adnotatt.

Apollonius von Pergen ebene Oerter. Wiederhergestellt von *Rob. Simson.* Aus dem Lateinischen vebersetzt. Mit Berechnungen, Bemerkungen, vnd einer Sammlung geometrischer Aufgaben begleitet von *Io. Wilhelm Camerer.* Lips. (cum textu graeco,) 1796. 8. cum multis tabb. aeneis. Textus graecus sumtus est ex praefat. *Pappi Alexandr.* ad libr. VII. illius mathemat. collection. ab *Halley* II. libris Apollonii praefixat. Textus gr. collatus est cum II. codd. Paris. ante memoratis. — *Pappi Alex.* propositiones duae, quibus plura ex *Euclidis* porismatis complexus est, restitutae, auct. *Roberto Simson*, in Philosophical Transactions, nr. 377. *Harl.*

Arabico versos, quibus totidem de sectione spatii, ex ingenio suo restitutos, subiunxit, Oxon. 1706. 8. °) *Liber tertius, quartus, quintus, sextus, septimus et octauus* latine tantum hactenus viderunt lucem ex versione postuma *Federici Commandini*, Vrbinatis, cui commentarios etiam addidit editor, *Guidus Vbaldus*, p) Pisauri 1588. Venet. 1589. atque iterum Pisauri 1602. fol. Sed praestantissima editio est, quam *Carolus Manolessius* parauit Bononiae 1660. fol. q) cuius haec sunt verba:

Fidem meam dudum in Galilaei operibus tibi oppignoratam vt liberare incipiam, Pappi mathematicas profero collectiones, in quibus emaculandis qualem, quantamue insumserim operam, facile tibi periculum prioris illius cum mea hac editione facienti innotescet. Vsus siquidem, labore, et iudicio virorum tum graecae linguae, tum mathematicarum, quos studiorum mater, Bononia, educat, peritiorum effeci, vt detersae sint mendae prope innumerae, quibus graecus vndique scatebat contextus, et, (quod caput est,) restituti litterarum characteres in figuris quamplurimis, [?] perperam dispositis; qui quantum operi adderent difficultatis, nemo alius demonstrationum, nuperrime licet, initiatus est, qui nesciat. Latina quoque seu versio, seu commentatio diligentissima interpunctione, quantum fieri potuit, ab amphibologico sensu est vindicata, adeo vt emaculatiorem, aut diligentiorem editionem, nullam fieri posse, haec nostra existimem. Sed id anteannum esto. Iam tum menti obseruantur Apollonii Conica, Archimedis opera, vt Trigonum priscorum summorum in mathesi virorum perficiam. Hisce addam Neotericos primae notae auctores, Guidonem Vbaldum e marchionibus montis, Federicum Commandinum, Lucam Valerium, Bonauenturam Caualerium, Benedictum Castellum, quorum opera vel rcepere formis nostris iterum viuere, vel partum secundum iisdem ab typis praestolantur. etc.

 Iam

o) v. *Clement.* l. c. pag. 417. sq. *Harl.*

p) *Hamberger.* l. c. 811. contra Fabricium nostrum monet, commentarium non habere auctorem *Guidum Vbaldum*, cuius nullum inueniatur vestigium; sed *Commandinum*, et post huius mortem versionem sumtu Francisci Mariae, ducis Vrbinat. cui Valerius Spacciolus, Commandini gener, librum dedicauit, prelo fuisse subiectam. *Harl.*

q) Inscriptio huius editionis est: *Pappi Alexandrini* mathematicae collectiones a *Federico Commandino*, Vrbinate, in latinum conuersae et commentariis illustratae. In hac nostra editione ab innumeris, quibus scatebant, mendis, et praecipue in graeco contextu diligenter vindicatae. Bononiae, ex typographia H. H. de Ducciis. 1660. fol. Manolessius nomen subscripsit dedicationi, Kal. Mai. 1659. In fine legitur: Bononiae, ex typogr. H. H. de Duciis. MDCLVIII. — A Brüggemanno in View etc. pag. 419. sq. adhuc memorantur: *Pappi Alexandrini* collectionum mathematicarum libri quarti propositio quarta generalior facta, cui propositiones aliquot, eodem spectantes, adiiciuntur: auctore *Matthaeo Stewart*, in acad. Edinensi matheseos professore: in Essays, and Obss. physical and literary, read before society in Edinburgh, and published by them. vol. I. art. III. atque: On finding the values of algebraical quantities by converging serieses and demonstrating and extending propositions given by *Pappus* and others, in the Philos. Transactions for the year 1787. — Add. *Kästneri* recitatio de monachis Apollonii Pergaei in *Pappi* collect. mathem. propos. 59. 61. 62. 64. cuius recitationis summa legitur in ephem. litter. Gotting. a. 1798. plag. 104. pag. 1025 — 1029. et *F. T. Schubert* comment. in *Pappi* lib. V. theor. 16. in nouis actis acad. scient. Petropolitanae, tom. III. Petroburgi 1788. inter mathematic. comment. nr. 6. *Harl.*

Iam olim *Iohannes Baptista Raymundus* ad Paulum V., pontificem, scripsit in praefat. ad librum Tasriph *) siue grammaticam arabicam, Romae 1610. 4. *Apparabam etiam e longa nocte, in qua sepulti iacent, in aspectum lucemque proferre libros omnes, quos Pappus, Alexandrinus, ad certam et euidentem rerum mathematicarum scientiam, quam resolutiuam vocant, comprehendendam necessarios testatur.*

Contractam Pappi collectionem exhibet *Marinus Mersennus* in synopsi mathematica Paris. 1644. 4. sed illis tantum propositionibus adlatis, quae absque schematibus possunt intelligi, testatus, graecum codicem Pappi exstitisse in bibliotheca Lescuierii, senatoris.

Iohannem Gallaesium nouissime Pappi editionem molitum, didici e memoriis literariis Treuoltinis a. 1707. Augusto p. 1431.

Claudius etiam Nicasius pag. 8. diss., gallice editae, de forma ac figura sirenum Paris. 1691. 4. testatus est, *Io. Baptistam Lantinum* parare editionem graecolatinam Pappi Alexandrini de numeris atque Arithmeticae Nicomachi Geraseni. Illa Pappi de numeris non alia mihi videntur, quam quae Wallisio nos debere iam monui. Nonnulla Pappi adtigit vertitque et illustrauit ante Commandinum *Bartolomaeus Zambertus* et *Franciscus Maurolycus*. Vide Gesneri bibl. in Maurolyco.

Pluresne libros hocce συναγωγῶν opus complexum fuerit, quam octo, haud constat: nam in praef. vbi duodecimum librum citare videtur pag. 252. incertum est propter luxata latinae versionis verba, an alterius potius scriptoris, (Euclidis fortasse,) librum [?] duodecimum elementorum intelligat. Ceterum profitetur, se, Pappus, omnia scripta, necessaria ad vniuersam matheseos cognitionem, hoc opere voluisse complecti, ne quicquam opus esset extrinsecus inquirere, vt ait libro VIII. p. 481. licet in libros, magna ex parte depravatos, et principio ac fine carentes, incidisse se queratur pag. 482. Libros duos priores arithmeticis impendit, atque in illis exposuit, quae de numerorum disciplina tradidere Euclides, Archimedes, Nicomachus aliique: libro tertio, quarto, quinto geometrica tractat, ex Euclide et Archimede. Sextus sphaerica ex Theodosio potissimum persequitur. Septimo Euclidis data, ac porismata, variaque scripta Apollonii Pergaei. Octauo mechanica ex Herone et aliis. Sed vt, quos auctores sequutus Pappus sit, eo liquidius constet, ecce tibi scriptorum indicem, quorum ille mentionem facit.

III. Index scriptorum, in Pappi mathematica collectione laudatorum,

compositus a me ad paginas editionis Bononiensis.

*) Vide *Tentzelium* in dialogis menstruis anni 1692. pag. 569.

Nico-

IV. Suidas scriptum reliquit, a Pappo compositum esse ὑπόμνημα εἰς τὰ τέσσαρα βιβλία τῆς Πτολεμαίου [s]) μεγάλης συντάξεως, *commentarium in libros quatuor magnae syntaxeos Claudii Ptolemaei.* Sed hodie sub Pappi nomine habemus tantummodo *commentarium in libri quinti partem,* pag. 231—236. edit. graecae Ptolemaei Basil. 1538. [t]) Deinde sequitur: λείπει τὰ Πάππου. Hinc iterum pag. 245 seq. τὸ δὲ ἑξῆς Πάππου. Atque hinc *Theonis,* Alexandrini, commentarii in quintum et caeteros Ptolemaei libros succedunt p. 237. τοῦ Θέωνος εἰς τὸ λεῖπον τοῦ Πάππου. In primum vero ac secundum librum quemadmodum in quartum quoque, commentarius eidem Theoni tribuitur: in tertium autem *Nicolao Cabasilae.* Τοῦ Θέωνος τὸ τρίτον λείπει, καὶ δὲ ἀναπληροῖ τὸ σύνολον. [u]) Si MSti codices suffragarentur, etiam commentarium in primum, [v]) secundum et quartum [P] librum Pappo libenter tribuerem, [w]) vt Pappus libros quatuor priores, (ex quibus perditus sit tertius,) illustra-

s) Confer Gassendum tom. V. Opp. pag. 381.

t) V. supra, vol. V. p. 280. §. III. *Harl.*

u) Exstat omnino *Theonis* comm. in librum *tertium,* v. not. seq. *Harl.*

v) Commentarius in primum librum Theoni diserte tribuitur a Cabasila ad librum III. pag. 151. et a Theone ipso agnoscitur p. 316. Sic et in ceteros libros.

w) Fabricium erroris arguit *Bandin.* in cat. codd. gr. Laurent. II. p. 35. sq. auctoritate codicis Medic. Laur. XVIII. plut. 28. in quo *Theonis* comment. in libr. Ptolemaei construct. I. II. III. IV. et VI. et *Pappi* scholia in libr. V. et VI. exstant

illustrauerit, et quinto fuerit immortuus, Theo autem deinde reliqua suppleuerit, totumque opus recensuerit. De *Theone*, Pappi aequali, statim infra hoc capite sum dicturus: de *Nicolao Cabasila*, archiepiscopo Thessalonicensi, qui circa a. C. 1350. claruit, eiusque scriptis adire iuuabit *Leonem Allatium* libro de Nilis p. 72. seq. edit. a me curatae, x) et *Bernhardum de Montfaucon*, qui plura eius inedita commemorat in bibliotheca Coisliniana pag. 426. seq. [add. ind. ad cat. codd. Paris. regg. vol. II. sub voc. *Nicolaus Cabasilas*.] Theonis et Pappi commentarios ad magnam syntaxin laudauit etiam *Eutocius*, qui Iustiniani, imp., temporibus vixit, ad librum Archimedis de circuli dimensione pag. 49. εἴρηται δὲ Πάππῳ καὶ Θέωνι καὶ ἑτέροις πλείοσιν ἐξηγουμένοις τὴν μεγάλην σύνταξιν τοῦ Κλαυδίου. Facit iterum vtriusque mentionem ad librum de sphaera ac cylindro pag. 28. ὡς ἔστιν εὑρεῖν ἐντυγχάνοντας Πάππῳ τε καὶ Θέωνι καὶ Ἀρκαδίῳ ἐν πολλοῖς συντάγμασι οὐκ ἀποδεικτικῶς, ἀλλ' ἐπαγωγῇ τὸ λεγόμενον παριστῶσιν.

V. Alii Pappi.

[*Pappus*, *philosophus* seu *chemicus*. v. infra, vol. XII. p. 766. *Lambecii* comm. VI. p. 425. ed. Kollar. — *Zanetti* cat. codd. gr. Venet. Marc. p. 140. de cod. CCXCIX. *Harl.*]

In memoriam mihi reuocat hic Pappus theologum ecclesiae nostrae hoc nomine, *Iohannem Pappum*, Hieronymi Pappi, consulis Lindauiensis F. virum, singularis memoriae vi admirandum, et doctrina ac zelo laudatissimum, y) qui diem obiit Argentorati a. C. 1610. De eius scriptis ac vita laudibusque consuli possunt D. *Io. Conr. Dannhauerus* in homiliis academicis tom. II. p. 701. seq. *Io. Fechtius* in adparatu ad epistolas Marbachianas pag. 135. seq. et in historia colloquii Emmendingensis, quod a. 1590. habitum est, capite 8. *Matthias Berneggerus* in decade orat. pag. 53. seq. *Georgius Serpilius* in epitaphiis theologorum Sueuicorum pag. 115. *Reinhardus Henricus Rollius* in bibliotheca nobilium theologorum p. 187. seq. et 510. z) et *Ioh. Balthasar Nien-*

stant et disertis verbis significantur, nomine illorum addito. Ibidem monet, in tertium Ptolemaei librum *Theonis* comment. incognitum fuisse Fabricio, dum (h. l. et paullo post §. VIII. de Theone, sect. 4.) adfirmat, *Nicolai* tantum *Cabasilae* in eundem librum exstare enarrationem.

Pappus quoque dicitur continuasse Porphyrii comment. in Ptolemaei Harmonica, v. supra vol. V. p. 740. *Harl.*

x) Add. supra, vol. IV. p. 213. de synopsi Bernhard. vol. IIX. et IX. — et vol. V. p. 284. §. III. De reliquis eius scriptis passim exponitur in hac bibl. gr. v. indic. add. *Saxii* Onom. II. p. 368. sq. *Harl.*

y) Edidit Συνοδικὸν — s. libellum synodicum, omnes synodos, tam orthodoxas, quam haereticas, breui compendio continentem etc. graece et lat. Argentor. 1601. 4. v. infra vol. XI. p. 184. sqq. et 544. *Harl.*

z) V. etiam *Io. Fabric.* in historia biblioth. Fabric. IV. p. 236. It. *Saxii* Onomast. liter. part. IV. pag. 98. sq. et pag. 575. in analectis. *Harl.*

Nienhenck in Theologo Lutherano fama et vita nobili pag. 50. qui de Pappo hoc dicturus, dubium relinquit, vtrum ille inter maiores suos computare potuerit, quorum millenis alter, alter bis millenis fere annis illum antecessit, Pappum nostrum, Alexandrinum, [P] an *Pappum, historicum,* cuius mentionem iniicit Plutarchus [aa]) in Demosthenis vita, an iuniorem multis lustris *Leonhardum Pappum,* episcopum Constantiensem, qui Leopoldi, gloriosae memoriae imp., ad Heluetios legatus fuit a. C. 1674. Fuit et *Pappus* in Armenia episcopus, qui concilio Gangrensi aduersum Eustathium Sebastenum interfuit, non diu post primam synodum Nicaenam.

VI. Pappi, Alexandrini, aequalis, teste Suida, atque adeo Theodosii magni aetate clarus, fuit THEO, Alexandrinus, in Museo, [bb]) siue praeclaro eruditorum virorum contubernio, quod Alexandriae in Bruchio a Ptolemaei Philadelphi temporibus [cc]) floruit, sodalis, a *Theone,* mathematico, [dd]) qui Hadriani tempore obseruationes [ee]) astronomicas suscepit, quemque ipse Θέωνα παλαιὸν adpellat, distinguendus, licet et ipse mathematicus; pater *Hypatiae,* [ff]) doctissimae et mathematicarum etiam disciplinarum peritissimae foemi-

aa) Pag. 860. Πάππος τις ἐπὶ τὴν ἱστορίαν Ἑρμίππος ἀνέλαβε. Obiter notare licet, quod apud *Pollucem* IV. 19. inter personas comicas refertur Πάππος, de quo *Casaubonus* lib. I. de satyrica poësi cap. 4. et *Meursius* parte II. exerc. critic. c. 12. Hic apud Isidorum legit *Pappus* in glossar. pro *Pappas, paedagogus, qui sequitur studentes.* Sed *Pappas* habent etiam Iuuenalis codices VI. 633.

bb) Suidas: Θέων ὁ ἐκ τοῦ Μουσείου, Αἰγύπτιος φιλόσοφος, σύγχρονος δὲ Πάππῳ τῷ φιλοσόφῳ αὐτῷ Ἀλεξανδρεῖ. Ἐτύγχανον δὲ ἀμφότεροι ἐπὶ Θεοδοσίου βασιλέως τοῦ πρεσβυτέρου. *Fabr.* et ex Suida, *Eudocia* in Ἰωνιᾷ pag. 229. Conf. *I. A. Schmid* diss. de Hipparcho, Theonibus et Hypatia. Ien. 1689. 4. *Io. Frid. Weidler* hist. astronomiae cap. 7. §. 22. pag. 188. — *I. Ch. Heilbronner* histor. matheseos, p. 374. — *Montucla* Histoire des Mathematiques, tom. I. part. I. libr. V. §. VIII. p. 326. — Obss. in *Theonis* fastos graecos priores, et in eiusdem fragmentum in expeditos canones. Acc. de canone regum astronomico, eiusque auctoribus, editionibus, MStis, et quae eo pertinent, dissertatio, in qua duplex canon regum astronomicus nunc primum editur ex cod. msto Lugduno-Batauo, et eiusdem quoque codicis ampla notitia exhibetur. Amstel. ap. Io. Boom. 1735. 4. — *Hamberger.* zuverl. Nachr. II. p. 758. sqq. — *Saxii* Onom. liter. part. I. p. 452. vbi ad a. Chr. 390. refertur Theon. — *Bruckeri* hist. crit. philos. II. p. 351. not. *Harl.*

cc) Vide *Io. Frid. Gronouii* et *Ludolphi Küsteri* diatribas de museo Alexandrino, tom. VIII. thesauri antiqu. graecar. et D. *Adami Rechenbergii* dissertationem excusam Lipsiae a. 1709. aliosque laudatos a me III. 17. [vol. III. p. 821.] et IV. 32. p. 369. [a. vol. VI.]

dd) De illo dixi libri III. cap. [18. vol. IV. p. 35. sqq.] quemadmodum de aliis Theonibus lib. IV. c. 33. [vol. VI. p. 98. sqq.] Iam iubet adnotare, falli *Iac. Gothofredum,* qui p. 337. seq. ad Philostorgium, eumdem cum nostro Hypatiae parente putat esse Theonem, cuius Eunapius in vita Ionici meminit. At illum, Eunapius ait, claruisse ἐν Γαλατίᾳ, (hoc est in Galatia, non, vt Hadr. Iunius, in Gallia,) quum noster Alexandriae perpetuo vixerit. Ille medicus fuit: fortasse archiater ille Theo, cuius liber, ἄνθρωπος inscriptus, memoratur a *Photio* cod. CCXX. at noster philosophus ac mathematicus.

ee) Theo in lib. X. p. 395. μίαν μὲν ὑπὸ Θέωνος παλαιοῦ μαθηματικοῦ γεγενημένην, ὃς ὑπὸ Ἀδριανοῦ ἐποιεῖτο τὰς τηρήσεις.

ff) De ea infra hoc capite.

foeminae. Ipse meminit diligentissime obseruatae [?] a se eclipseos solaris, [gg]) Alexandriae sub meridiem diei XXII. mensis Payni, (secundum alios Aegyptios Thoth,) anno Nabonassari 1112. hoc est Christi 365. tum eclipseos lunaris [hh]) eodem anno 1112. Nabonassari siue anno Diocletiani 81. die prima mensis Athyr, vt Alexandrini tempora computabant, secundum alios vero Aegyptios mensis Phamenoth: nec non *συνοδικῆς συζυγίας* eodem anno 1112. Nabonassari. [ii])

VII. Deperdita Theonis scripta haec a Suida memorantur:

Μαθηματικὰ, mathematica, nisi commentarios, quos habemus, in Ptolemaei magnam syntaxin intelligit; hanc enim in limine prooemii *μαθηματικὴν σύνταξιν* Theo adpellat.

Ἀριθμητικὰ, arithmetica.

Περὶ σημείων καὶ σκοπῆς ὀρνέων, καὶ τῆς τῶν κοράκων φωνῆς, de auspiciis et voce coruorum.

Περὶ τῆς τοῦ κυνὸς ἐπιτολῆς, de ortu caniculae.

Περὶ τῆς τοῦ Νείλου ἀναβάσεως, de Nili adscensu, siue incremento.

Εἰς τὸν μικρὸν Ἀστρολόγον ὑπόμνημα, in paruum astrologum commentarius; ita enim legendum mihi videtur pro: *εἰς τὸν μικρὸν ἀστρολάβον, in paruum astrolabium.* Nam post *μέγαν ἀστρολόγον,* siue magnam syntaxin Ptolemaei, habebant libellos Theodosii Tripolitae, Autolyci, Aristarchi, Hypsiclis ac Menelai, quos cum datis Euclidis in vnum volumen compingebant, et *μικρὸν ἀστρολόγον* adpellabant, vt notaui lib. III. cap. 18. §. 12. [p. 16. sq. vol. IV.]

VIII. Scripta, quae exstant.

Exstant hodie *Theonis* illius 1. *ἔκδοσις ac recensio elementorum Euclidis,* de qua dixi lib. III. capite 19. §. 3. [vol. IV. p. 72. sq. et conf. *Kaestneri* Geschichte der Mathemat. tom. I. pag. 248 sqq. 255. sqq.]

[gg]) In librum VI. pag. 332. κατ' Αἰγυπτίους τῷ αωιβ ἔτει ἀπὸ Ναβονασσάρου βασιλείας μετὰ β, ς', γ'', ὥρας ἰσημερινὰς, τῆς ἐν τῇ κδ' τοῦ Θὼθ μεσημβρίας, κατὰ δὲ Ἀλεξανδρέας πρὸ τὰ καιρικὰ καὶ ἁπλῶς λαμβανόμενα νυχθήμερα, αωιβ τῆς αὐτῆς βασιλείας μετὰ τὰς ἴσας ἀπὸ μεσημβρίας ὥρας ἰσημερινὰς β', ς', γ'', τῆς ἐν τῇ κβ' τοῦ παϋνὶ μεσημβρίας.

[hh]) Id. pag. 284. *Scaliger* de emendat. temp. V. pag. 496.

[ii]) *Theo* in lib. VI. pag. 277. *Fabr.* De anno aegyptiaco late disputat *Dionys. Petauius* in auctario operis de doctrina temporum, subiecto eiusd. Vranologio Lutet. Paris. 1630. fol. libro V. cap. III — VI. et quaedam in Theonis *προχείρους κανόνας,* (quorum codicem habuit ex bibl. regia Paris.) illustrat emendatius p. 194. 199. et 303. Idem in eodem libro passim multa Theonis in Aratum loca explicat emendatius. *Harl.*

[T] 2. *Fragmenta commentarii in Ptolemaei πρόχειρον κανόνα, canonem expeditum*, siue succinctam recensionem chronologicam regum a Nabonassaro ad Antoninum, pium, de qua libri IV. cap. [16. §. 6. vol. V. pag. 289. sq. add. vol. IV. p. 37.]. Huius commentarii Theonis meminit Suidas, ex quo, tunc inedito, nonnulla adtulit *Iac. Golius* ad Alfraganum pag. 17. seq. et 46. alibi p. 59. testatus, ab Arabibus quibusdam, vt Kauxiano Gilaeo pro canonis ipsius auctore Theonem haberi, perperam sane: vnde et Alfraganus tabulas illas, siue canonem, non sub Theonis, sed Ptolemaei recte laudat nomine. Theonis commentarius in canones Ptolemaei ad *Epiphanium*, filium, (eumdem, cui commentarios in magnam syntaxin dicauit,) MStus exstat in bibl. Laurentiana Florentiae, kk) in codice saeculi XIV. Fragmen-

kk) In cod. VII. nr. 1. plut. 28. v. *Bandini* cat. codd. gr. Laur. II. p. 16. sq. qui ex adlato prooemii principio efficit, duo exstare Theonis syntagmata, εἰς τὰς προχείρους κάνονας τῆς ἀστρονομίας ἐξήγησις· *posterius*, quod incipit ἡ μὲν λογιστικὴ ἔφοδος τῆς διὰ τῶν προχείρων κανόνων ψηφοφορίας etc. ad Epiphanium, filium, in hoc codice, cuius etiam meminit Fabricius h. l. item, (vt Bandin. quoque iam adnotauit,) *Venetiis* in cod. Marc. CCCXV. (et cod. CCCXXIII. v. cat. codd. gr. Marc. p. 146. et 148.) Idem *posterius* seruatur in cod. Laurent. XXI. nr. 4. (*Bandin.* I. p. 40.) et XXVI. plut. 28. qui continet *Theonis* comment. vna cum tabulis astronomicis, et quem copiose recenset *Bandin.* l. c. pag. 46. sqq. Primum autem animaduertit, Theonis commentar. videri conscriptum ineunte saec. XIV. charactere minuto, membranis recentibus; tabulas vero astronomicas a p. 33. *b.* vsque ad finem, saec. X. ineunte, vncialibus characteribus aureis, quadratis; atque coniicit, commentarium ex antiquis membranis, laceris fortasse ac pereuntibus, fuisse restitutum, et reliquis, integris adhuc ac superstitibus veteris calligraphi membranis adsutum; errasse igitur Langium et Montfauc. arbitratos, cod. circ. 800. esse scriptum. Tum singula recenset, et in notis obseruat ad nr. V. (s. tabulam, continentem catalogum imperatorum, suis laterculis distinctum, cum annis, quibus regnarunt,) totum illum catal. editum esse atque illustratum a *Io. Lamio* in nouellis litterar. a. 1749. d. XX. Iun. nr. 25. — ad nr. VI. s. tabulam chronologicam consulum romanorum notat, *Hadrianum Relandum* ex apographo huius tabulae illum catal. adiiciendum curasse consularibus fastis fratris sui Relandi, in appendice (p. m. 757. sqq. Traiecti Bat. 1715. 8. et in praef. p. 757. sq. animaduertit, fastos illos consulares in codd. Laurent. XXVI. et XII. esse eosdem, quos Dodwellus publici iuris fecisset, quibusque praefixisset nomen Theonis, et cod. Vossianum apographum esse codicis Medicei, ideoque fastos, qui Theonis hactenus nomen praetulissent, se adpellasse Florentinos minores, eos vero, qui temere nimis Heracliani *) sint crediti, Florentinos nuncupasse maiores. p. 784. sqq. subiecit variantem scripturam, qua cod. mediceus et Sauilianus (in bibl. *Bodlei.* cod. IV. siue nr. 6551. catal. codd. Angliae etc. add. nr. 6612.) a Dodwello editus, inter se discrepant. Bandin. citauit Fastor. illorum Rel. ed. Amstel. 1740. 8. praef. p. 515. sqq.) — Ad nr. IX. s. *Hemerologium*, s. diuersas mensium adpellationes apud quatuordecim nationes, adnotat, hanc tabulam post Massonium et Dodwellum illustratam esse a *Io. Lamio* in litterar. nouellis, a. 1748. d. V. Ian. nr. 1. — Ab eo cod. XXVI. s. syntagmate posteriore partim differunt quaedam, praecipue menologium variarum gentium; partim conueniunt alia, quae leguntur in cod. XII. nr. 6. — In hoc autem cod. est quoque nr. 2. sq. syntagma *prius*, et IV. libris seu tomis digestum figurisque astronomicis vbique instructum ad Eulalium et Origenem: prooemium incipit: τὴν λογικὴν ἔφοδον τῆς τῶν προχείρων κανόνων πραγματείας etc. liber quartus περὶ τῆς τῶν ἐκλειπτικῶν ἀστέρων πραγματείας, ad Epiphanium

*) Conf. auctorem obseruationum in Theonis fastos supra citatarum p. 282. sqq. de hac controuersia, et codd. copiosius differentem.

Fragmenta, quae dixi, ex codicibus Vossianis graece et latine edidit *Henr. Dodwellus* ad calcem dissertationum Cyprianicarum, Oxon. 1682. fol. iterum 1684. 8. quae deinde subiuncta S. Cypriano, *Ioh. Felli,* episcopi Oxoniensis, curis recensito, Oxon. 1685. fol. Brem. 1690. fol. et Amstelod. 1700. fol. *Fabr.* Multo doctius et copiosius agitur in Obseruatt. in Theonis fastos graec. supra laudatis de duobus Theonis Alex. scriptis, a Dodwello primum editis, quorum primum *Fastorum* nomine venit, sed reuera est Κανόνιον, s. tabula astronomica; alterum, quod vocatur *Theonis fragmentum*, estque caput I. commentarii Theonis Alex. in expeditos canones; de edd. ac mstis, interpretibusque, de cod. Leidensi, quem Golius ex oriente aduexit, et diligenter recenset auctor p. 305—334. animaduersionibus varii generis adspersis, cuius lectt. a Dodwell. editione diuersae pag. 309. sqq. adnotantur, et pag. 339. sqq. quaedam emendantur atque illustrantur, (add. pag. 123. sqq.); de canone ipso eiusque apud varios notitia, multaque alia latius explicantur expenduntur que quae pertinent ad interiorem canonis, astronomiae et chronologiae scientiam historiamque, ad aeras Nabonassari, Philippi, Augusti, Diocletiani cognoscendas, ad quaestionem, num Cl. Ptolemaeus auctor sit prioris partis, quae a Nabonassaro vsque ad Ptolemaei mortem decurrit, (quod probat, v. pag. 194. sqq.) et an Theon Alex. sit canonis regnorum

 ad

nium, filium, est ineditum Fabricioque incognitum. Plura dabit *Bandin.* l. c. pag. 22. sqq. qui docet, totam πραγματείαν libris quinque constitisse. — Idem posterius syntagma ad Epiphanium, filium, vna cum tabulis astronomicis in principio, ib. in cod. XXXI. nr. 1. plut. 28. in cod. XXXXVI. nr. 4. et cod. XLVIII. nr. 2. plut. 28. v. *Bandin.* l. c. pag. 55. 69. ac 70. — *Paris.* in bibl. publ. codd. nouem sunt Theonis scholia in expeditos canonas; sed in cat. voluminis II. non distincte significatur, num prius, an posterius syntagma sit intelligendum: prius tamen quoque in nonnullis reperiri codd. ex perbreui singulorum notitia colligi potest. — In cod. *Coislin.* CLXXIII. vti citatur a *Montfauc.* in B. Coisl. p. 229. est *Theonis Alex.* astronomicum opus, sed ex prooemii init. τὴν λεγομένην ἔφοδον etc. fuit manifestum, id esse syntagma prius; posterius autem esse in cod. CCCXXXVIII. fol. 85. patet ex initio apud *Montfauc.* l. c. pag. 450. — Posterius quoque exstat *Vindob.* in cod. caesar. CXXV. nr. 9. et cum antiquis scholiis gr. margini atque ampliss. adpendice, in cod. CXXVI. nr. 4. v. *Lambec.* comment. cum not. Kollar. VII. pag. 484. sq. et 494. — *Oxonii* in bibl. Bodl. inter codd. Oliu. Cromwell. nr. CCXCVII. tria ita signata occurrunt opusc. 1) *Theon Alex.* in tabulas προχείρους Ptolemaei; 2) *Theonis* in προχείρους canones comment. 3) *Heraclii*, imp., liber astronomicus, continet explicationem Theonis in can. προχ. vtrumque syntagma, (vti ex indice in cat. codd. Angliae etc. I. p. 152. coniicere licet,) in cod. Bodlei. CLXIII. s. nr. catal. 2946. — In cod. cat. vol. II. nr. 6068. Theon. comment. in Ptolemaei canones προχείρους, cum scholiis et variis lectionibus; at nr. 6071. eiusd. introductio logica in canones προχείρους, inter codd. *Th. Gale.* — Inter codd. *Guil. Pellisserii*, teste *Montfauc.* bibl. bibl. MSSt. II. p. 1199. C. — A *Plüero* in itiner. per Hisp. p. 192. de codd. *Escorial.* nominantur duo codd. nr. 1) *Theonis* Alex. tractatus in breues canones astronomiae et harmonicae; 2) in magnam Ptolemaei compositionem: in breues canones astronom. et in apotelesmatica, conducentia in II. libros: sine titulo. — Inter codd. quos Golius ex Oriente adtulit, et qui *Leidae* in bibl. publ. seruantur, est Θέωνος εἰς τοὺς προχείρους κανόνας, gr. v. cat. bibl. Leid. p. 478. add. auctorem Obseruationum etc. citatarum pag. 14. sqq. et 67. sqq. p. 283. sqq. Quando vero in *Eudociae* Ἰωνιᾷ p. 229. de Theone Alex. legitur, eum scripsisse εἰς τὸν Πτολεμαίου πρόχειρον κανόνα, corrigendum est εἰς τὸν Πτολεμαίου πρόχειρον, ex *Suida* v. Θέων, vol. II. p. 182. secundum Küsteri emendationem. *Harl.*

ad Diocletianum vsque auctor (quod negat), vel, ll) continuator, (de quo tamen ille dubitat, neque vero plane negatur, v. p. 196.) et num *Heraclius*, vti dicitur in codd. pag. 285. sq. adductis, sit canonis illius continuator, de qua re pariter haesitat obseruatt. auctor, idemque Dodwelli, Petauii aliorumque sententias atque expositiones frequenter examinat. Add. *Freret* recitat. de Theonis canone astronomico in Mem. de Litterat. de l'Acad. — Par. tom. XXVII. p. 121 — 152. et german. versum in: Abhandlungen vnd Auszügen der Koen. Akad. der Inschriften — zu Paris. — vebersetzt — von *Mich. Hissmann.* — alte Geschichte — Asiens erst. Band. Lips. 1782. mai. 8. pag. 393 — 433. *Harl.*

3. *Scholia in Aratum* huic Theoni tribuunt Io. Baptista Ricciolus in Almagesto, Ludolphus Kusterus ad Suidam, aliique viri docti; licet, qualia hodie exstant, ex aliorum etiam scholiis interpolata esse iam notare me memini lib. III. cap. 20. §. 4. [vol. IV. p. 95. et de comm. in Apollonii Argon. ib. p. 265. §. IV.]

4. *Commentarius in magnam Ptolemaei syntaxin.* Opus ipsum Ptolemaei (de quo lib. IV. cap. 16. a me dictum fuit,) tredecim libris constat, sed ὑπομνήματα, quae graece cum praefat. Ioachimi Camerarii ad senatum Noribergensem ex codice cardinalis Bessarionis ad calcem magnae syntaxeos prodiere Basil. 1538. fol. mm) non in omnes libros, nec Theonis omnia sunt, supra in Pappo iam adtigi. In prooemio *Epiphanium*, filium, Theo adloquitur, in cuius gratiam etiam commentarios in canones προχείρους adornauit: συνεχέστερον προτρεπόμενος παρὰ τῶν ἀκροατῶν, τέκνον Ἐπιφάνιε, ὑπαγορεύειν εἰς τὰ ἑκάστῳ δοκοῦντα δυσχερῆ τῆς Πτολεμαίου μαθηματικῆς συντάξεως, καλῶς ἔχειν ἡγησάμην, τὸν ὑπομνηματισμὸν ταύτης ποιήσασθαι etc. Theonis exstant commentaria in librum *primum, secundum, quartum*, in maiorem partem *quinti*, in *sextum, septimum*, (in cuius exordio iterum filium, *Epiphanium*, adloquitur) *octauum, nonum, decimum*, in *decimum tertium*. Commentarius in librum tertium est *Nicolai Cabasilae*, nn) in quinti initium et partem *Pappo* debetur; at in decimi extremam partem, vndecimum integrum et duodecimi priorem partem maiorem desideratur. Latine [P] qui verteret hos commentarios, repertus fuit ante centum amplius annos *Ioh. Baptista Theophilus*, Vrbinas, cuius interpretationem MS. a Viuiano traditam sibi, vt regis christianissimi bibliothecae inferretur, narrat *Ioannes Mabillonius* in itinere Italico pag. 193. At *Gerh. Io. Vossius* de scientiis mathematicis pag. 165. testatur, librum primum commentariorum Theonis editum esse Neapoli a. 1605. ex versione latina *Iohannis Baptistae de la Porta*, Neapolitani. [conf. *Nic. Toppi* Addizioni copiose di Leon. Nicodemo alla Biblioteca Napoletana, Neap. 1683. fol. p. 116. sq. *H.*]

IX. In-

ll) Quod *Io. Bainbridge*, qui illum canonem regum gr. ac lat. edidit in opere: *Procli* sphaera: *Ptolemaei* de hypothesibus planetarum liber singularis nunc primum in lucem editus: cui accessit eiusdem Ptolemaei canon regnorum etc. Londini 1620. putabat. v. auctorem obseruatt. citatarum p. 84. sqq. p. 110. etc. add. p. 275. sqq. *Harl.*

mm) V. supra, vol. V. p. 280. §. III. p. 285. etc. add. vol. IV. p. 211. et 215. de cod. *Ottobon.* Rom. v. *Montfauc.* bibl. bibl. MSS. I. pag. 186. *Harl.*

nn) Sed vid. supra §. IV. de Pappo, et paullo post, §. IX. in indiculo scriptorum etc. voc. *Theo iunior. Harl.*

IX. *Indiculus scriptorum, in Ptolemaei magna syntaxi et graecis ad eam commentariis laudatorum.*

concinnatus a me ad editionem graecam Basileensem.

Ptol. paginas magnae syntaxeos, *Th.* commentariorum graecorum denotat.

Diony-

ἐπὶ

Ptolemaeus obſeruationes ſuas ad meridianum Alexandriae Aegypti computat. Ptol. pag. 58. 79. 95. 111. 122. 123. 125. 141. 142. 157. 170: 171. Th. pag. 182. *ἐν τοῖς περὶ τῶν ἀπλανῶν ἀςέρων ἐπιδείξομεν.* Ptol. pag. 59. (reſpicit librum ſeptimum magnae ſyntaxeos,) obſeruationes adcurate inſtituit aequinoctii anno XVII. Hadriani **) p. 77. et anno III. Antonini (Pii) a morte Alexandri CCCCLXIII. 62. 72. Th. 167. Eclipſes tres obſeruauit Alexandriae, primam anno XVII. alteram XIX., tertiam XX. anno Hadriani 98. inde emendandum pag. 102. *τῷ ή ἔτει Ἀδριανῦ* et ſcribendum *τῷ ιθ*. Alia obſeruatio facta anno ſecundo Antonini, Ptol. 111. 167. vbi et plures fixarum obſeruationes teſtatur ſe feciſſe *κατ' ἀρχὴν Ἀντωνίνε*. Adde 172. 206. Th. 358. 384. 385. 386. 393. 399. Aliae obſeruationes XI. anno Hadriani. Ptol. 263. XV. p. 245. Th. 403. XVII. Ptol. 225. 263. XVI. et XVIII. Ptol. 231. 233. 240. et XIX. pag. 233. 245. et XX. pag. 123. 263. Th. pag. 258. XXI. Ptol. 239. 240. 255. Th. 396. 397. et Antonini I. (Nabonaſſari DCCCCLXXXIV.) Ptol. 231. 233. [?] 242. 253. 255. 260. et II. pag. 234. 236. 241. 245. 251. 260. 268. Th. pag. 241. 253. 380. 403. III. Ptol. 240. IV. pag. 233. XIV. p. 239. (interpres rectius IV.) Praeclare ait, aſtronomiae (adde, cuiuscunque veritatis vtilis,) ſtudioſos non modo operam debere impendere, vt priorum inuenta emendent ac perficiant, ſed etiam libenter ferre nec turpe exiſtimare, vt ipſimet etiam vel a ſe vel ab aliis emendentur. *Προσήκει γὰρ τοῖς τῷ ὄντι φιλαλήθως καὶ ζητητικῶς τῇ τοιαύτῃ θεωρίᾳ προσερχομένοις, μὴ πρὸς μόνην τῶν παλαιῶν ὑποθέσεων διόρθωσιν συγχρῆσθαι, τῇ καινότητι τῶν ἐπὶ τὸ ἀδιςακτότερον εὑρισκομένων ἐφόδων, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν τῶν ἰδίων, ἂν ὕτως ἔχωσι, μηδὲ αἰσχρὸν ἡγεῖσθαι μεγάλης τινὸς καὶ θείας ὕσης τῆς ἐπαγγελίας, κἂν ὑπ' ἄλλων, καὶ μὴ μόνον ὑφ' αὐτῶν τῆς ἐπὶ τὸ ἀκριβέςερον τύχωσι διορθώσεως.* Ptol. 101. Breue nimis tempus eſſe, a quo errantium ſtellarum obſeruationes confectas habeamus. 209.

Ptolemaei geographia. Th. pag. 23. reſpicitur pag. 81. 94. 280.

Φάσεις ἀπλανῶν. Th. 371.

ἐν τῷ πρώτῳ τῆς συντάξεως. Th. pag. 98. *ἐν τῷ πέμπτῳ.* 132. etc. *ἐν τῷ τετάρτῳ βιβλίῳ τῶν μαθηματικῶν.* 231. *ἐν τῷ τρίτῳ κεφαλαίῳ τῦ δ' βιβλίυ, ἐν τῷ τετάρτῳ* etc. 165. *τῷ τρίτῳ θεωρήματι.* 246. 256. 346. etc. Lunae diametrum *δι' ἀκριβεςέρων τηρήσεων καὶ χαριεςέρων ἐφόδων καταλαμβανόμενος.* Th. 227. *προχειροτέραις καὶ σαφεςέραις ἐφόδοις* vſus, quam Hipparchus. 228.

Scholion inſertum. Th. 312. *Ζήτει τὸ ἑξῆς ἐν τοῖς σχολίοις.* 423.

Syrus, cui Ptolemaeus magnam ſyntaxin inſcripſit. Ptol. pag. 1. 327.

Theo. *ὡς ἐν ταῖς παρὰ Θέωνος εἰλημμέναις τηρήσεσιν εὕρομεν.* Ptol. pag. 234. (anno XIV. Hadriani.) *ἐν ταῖς παρὰ Θέωνος τῦ μαθηματικῦ δοθείσαις ἡμῖν τηρήσεσιν* (anno XII. et XIII. et XVI. Hadriani.) Ptol. pag. 239. *παλαιὸς μαθηματικὸς ὃς ἐπὶ Ἀδριανῦ ἐποιεῖτο τὰς τηρήσεις.* Th. 395. Mentio iterum 390. 396.

Theo iunior teſtatur, ſe in quintum librum ſcripſiſſe. *Καθάπερ δείκνυται ἡμῖν καὶ ἐν τῷ πέμπτῳ βιβλίῳ.* Th. pag. 28. *ἐδείχθη ἡμῖν ἐν τοῖς ἐπάνω.* 50. *ἐπάνω ἐπὶ τῆς τῶν εὐθειῶν*

**) Male *Domitiani* in verſione Trapezuntii.

εὐθειῶν καταγραφῆς ἐδείκνυμεν. 69. ὡς ἐν τῷ δ' καὶ ε' βιβλίῳ κατὰ τοὺς οἰκείους τόπους ἀποδείξομεν. 81. ἐδείξαμεν ἐν τοῖς εἰς τὸ πρῶτον βιβλίον. 81. 83. 110. πεπραγμάτευται γὰρ ἡμῖν τὸ τοιοῦτον ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ. 101. ἡμῖν ἐν τοῖς εἰς τὸ πρῶτον βιβλίον ὑπομνήμασι. 316. ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ τὴν [?] τοῦ τοιούτου λῆψιν ἀπεδείκνυμεν. 305. ἐν τῷ γ' καὶ δ' βιβλίῳ ἐδηλοῦμεν. 377. ἡ ἡμετέρα δι' Ἀλεξανδρείας οἴκησις. 105. 332. τοῖς διδαχθεῖσιν ἡμῖν ἐπὶ τοῦ εἰς τὸ πρῶτον βιβλίον σφαιρικοῦ θεωρήματος. 110. ἐν τῷ πρώτῳ τῶν εἰς τὴν σύνταξιν βιβλίων ἐδίδαξε Θέων. (Nic. Cabasila in lib. III.) p. 131. Terram aeternam statuit Theo p. 199. ἐν τοῖς περὶ τῶν ἐκλείψεων (ad lib. IV. syntaxeos) διαληψόμεθα. 202. καθάπερ ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ ἐπὶ τῆς ἡλιακῆς ἀνωμαλίας ἀπεδείκνυμεν. 206. 220. ἐδείξαμεν ἐν τοῖς εἰς τὸ τρίτον βιβλίον σχολίοις. 296. ἐν τῷ γ' βιβλίῳ διεξήλθομεν. 379. 382. ἐν τῷ πέμπτῳ βιβλίῳ ἐδηλοῦμεν. 387. δέδεικται ὑφ' ἡμῶν ἐν τῷ εἰς τὸ τέταρτον βιβλίον σχολίῳ. 258. δέδεικται ἡμῖν εἰς τὸ ε' βιβλίον. 285. δέδεικται ἡμῖν ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν στοιχείων (Euclidis) πρὸς τῷ τέλει τοῦ ἕκτου βιβλίου. Th. pag. 50. Obseruationis a se factae Alexandriae anno LXXXI. Diocletiani (Nabonassari MCXII.) meminit 284. 319. 332.

Theodosii sphaerica. Th. pag. 37. σφαιρικὸν θεώρημα. 71. δέδεικται καὶ τοῦτο ἐν τῷ ιη' θεωρήματι τοῦ δευτέρου τῶν σφαιρικῶν. 86. καθάπερ ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν σφαιρικῶν ἐδείχθη. 92. 99. 104.

Timocharis. Ptol. p. 164. 166. 168. 169. Th. 356. Supra in Aristyllo. Eius obseruationes non dignae fide, vtpote ὁλοσχερῶς εἰλημμέναι. Ptol. pag. 168. Obseruationes instituit Alexandriae anno XLVII. primae periodi siue ἑκκαιεβδομηκονταετηρίδος Calippicae. (Nabonassari CCCCLXV.) Ptol. pag. 169. et anno XXXVI. periodi I. Calippicae, Nabonassari CCCCLIV. pag. 170. 171. et anno periodi primae Calippicae XLVIII. Nabonassari CCCCLXVI. p. 170. Anno XIII. Philadelphi, Nabonassari CCCCLXXVI. Ptol. pag. 242. Th. 399. 400.

Zenodorus ἐν τῷ περὶ ἰσομέτρων σχημάτων. Th. pag. 11.

X. HYPATIAM, Theonis filiam, a patre edoctam licet, atque eruditissimam, paucis perstringere satis fuerit, quoniam diligentius de illa iam dixerunt viri clarissimi [pp]) et

pp) De Hypatia videndus inprimis *Tillemontius* tom. XIV. memor. ecclef. pag. 274. seq. *Iac. Gothofredus* ad Philostorgii VIII. 9. *Valesius* ad Socratis VII. 15. *Meursius* ad Hesychium illustrem p. 209. et *Aegidius Menagius* in historia mulierum philosopharum, qui tamen fallitur, quum pag. 56. putat, in Salmasii epistola et in obseruationibus ad ius atticum et romanum errore typographico vel memoriae lapsu Hippiam pro Hypatia adpellari. Nam vtique de Hippia, sophista, non de Hypatia ibi Salmasius loquitur, respicitque ad ea, quae de Hippia, nullum genus artis vel opificii inexpertum relinquente, narrat Apuleius in floridis. Praeterea D. *Io. Andreas Schmidius* diatribam de Hipparcho, duobus Theonibus atque Hypatia vulgauit Ienae 1691. 4. *Fabr.* Add. supra, vol. III. pag. 194. — *Iac. Brucker.* in hist. critica philosophiae, tom. II. pag. 351. sqq. de secta eclectica §. XLIII. qui Cyrillum, hominem impotentem et arrogantem, non ab omni turbarum caedisque cruentae suspicione culpaque liberat; — *Toland* in Tetradymus: containing I. Hodegus — II. Clidophorus — III. *Hypatia*; or the history of

et nihil ex eius ſcriptis aetatem tulit. Vnicam enim, quam ſub eius ferunt nomine [?] verſam latine, *epiſtola* qq) breuis ad *Cyrillum Alex.* pro ſuppoſititia habetur non ſine certiſſima ratione. Philoſophiam docuit, et mathemata, rr) *Iſidori*, philoſophi, coniux, ss) ſed ita, vt

of a moſt beautiful, moſt virtuous, moſt learned, and every way accompliſh'd Lady; who was torn to pieces by the Clergy of Alexandria, to gratify the pride, emulation, and cruelty of their Archbiſhop Cyril, commonly but vndeſervedly ſtil'd Saint Cyril etc. Londini 1720. 8. pag. 101. 136. (de quo libro v. *Brüggemann* View etc. pag. 421. in primis *Windheim* Bemühungen der Weltweiſen vom Iahr 1700 — 1750. tom. IV. pag. 487. ſqq. qui alios VV. DD. de illo libro laudat. — *Io. Chriſt. Wolf* in Mulierum graecarum, quae oratione proſa vſae ſunt, fragmentis et elogiis, primum pag. 72. epiſtolam Hypatiae ad Cyrillum ſpuriam recudi fecit cum Baluzii notis; tum reddidit *Syneſii* modo epiſtolas ad illam integras, modo excerpta ex epp. aliis gr. ac lat. cum adnotatt. dein pari modo repetiit, quae *Suidas* ex vita Iſidori, a Damaſcio conſcripta, *Socrates ſcholaſticus* hiſt. VII. 15. p. 352. ed. Valeſ. *Nicephor. Calliſtus* hiſt. eccl. XIV. cap. 16. pag. 469. *Philoſtorgius Cappadox* in eccl. hiſtoria, a Photio in epitomen reducta, libr. VIII. cap. 9. p. 114. ed. Gothofr. aliique de ea tradiderunt, denique epigramma, cum nota Fabricii h. l. de eo ſcripta, repoſuit. In catalogo autem foeminarum olim illuſtrium ſubiecto p. 368. ſqq. de Hypatia agit et eius vitam fataque, ex *Menagii* hiſtoria mulier. philoſoph. ſegm. 49 — 56. vberius expoſita, inſertis paucis obſſ. retulit. — *Montuclae* hiſt. matheſeos, tom. I. part. I. libr. V. §. 8. pag. 326. — *Saxium* in Onom. I. p. 458. ſq. qui cum *Pagio* in crit. Baron. a. C. 415. nr. XX. p. 64. tom. VII. Hypatiam, ſumit, in ſeditione populari a. C. 414. miſere laniatam periiſſe. — (M. G.) differt. ſur *Hypatie*, où l'on juſtifie St. Cyrille d'Alexandrie, ſur la mort de cette Sçavante, in: Continuation des Memoires de Litterature du P. *Desmoletz*, tom. V. p. 138 — 187. et ibid. p. 187 — 191. Lettre de Mademoiſelle B. à M. G. ſur la diſſ. précédente. — In primis laudandae veniunt *Io. Chr. Wernsdorfii* diſſertationes IV. de Hypatia, philoſopha Alexandrina. Vitemb. 1747. et 1748. 4. de quibus in Introd. in hiſt. L. Gr. I. 2. p. 347. ſq. et 350. pluribus diſſerui. Is Hypatiae vitam fataque vberius perſequitur, de eius caede cauſſisque agit, eiusque diem natalem ad a. Ch. circ. 350. imperante Conſtantio; miſerum autem interitum refert ad a. C. 416. in quarta diſp. ſpeciatim in enarranda Cyrilli epiſcopi vita, cum primis in eo in cauſa tumultus Alexandrini caediſque Hypatiae contra Gothofr. Arnoldum, et Io. Tolandum defendendo, verſatur. Cultui quidem deorum erat addicta, ſed mitius et modeſtius ſenſit de religione chriſtiana, quam alii Platonici. *Harl.*

qq) Epiſtola illa exſtat in ſynodico contra tragoediam Irenaei, quod poſt *Chriſtianum Lupum* [in ſynodico aduerſ. tragoediam Irenaei, Louan. 1682.] edidit *Stephanus Baluzius* in tom. I. concilior. pag. 926. et *Io. Garnerius* in auctario Theodoreti pag. 673. Epiſtolam integram etiam exhibet *Menagius*, qui eam Hypatiae nomen mentiri non dubitat, quemadmodum nec *Tillemontius* tom. XIV. memor. eccleſ. pag. 606. [nec *Wernsdorf.* diſp. cit. I. p. 23. ſqq. qui eam quoque edidit. add. *I. Ch. Wolf.* l. mem.]

rr) *Socrates* VII. 15. de Hypatia: Ἐπὶ τοσοῦτον προὔβη παιδείας, ὡς ὑπερακοντίσαι τοὺς κατ' αὐτὴν φιλοσόφους, τὴν δὲ Πλατωνικὴν ἀπὸ Πλωτίνου καταγομένην διατριβὴν διαδέξασθαι, καὶ πάντα τὰ φιλόσοφα μαθήματα τοῖς βουλομένοις ἐκτίθεσθαι. Διὸ καὶ οἱ πανταχόθεν φιλοσοφεῖν βουλόμενοι κατέτρεχον παρ' αὐτήν etc. Eadem ex Socrate hiſt. tripartita XI. 12. et *Nicephorus* XIV. 16. *Philoſtorgius* VIII. 9. παρὰ τοῦ πατρὸς ἐξασκῆσαι τὰ μαθήματα, πολὺ δὲ κρείττω γενέσθαι τοῦ διδασκάλου, καὶ μάλιστά γε περὶ τὴν ἀστροθεάμονα τέχνην, καὶ καθηγήσασθαι δὲ πολλῶν ἐν τοῖς μαθήμασι. Suidas: τὴν φύσιν γενναιοτέρα τοῦ πατρὸς οὖσα, οὐκ ἠρκέσθη τοῖς ὑπὸ τῶν μαθημάτων παιδεύμασιν ὑπὸ τῷ πατρί, ἀλλὰ καὶ φιλοσοφίας ἥψατο ἄλλης, οὐκ ἀγεννῶς. περιβαλλομένη γὰρ τρίβωνα ἡ γυνὴ καὶ διὰ μέσου τοῦ ἄστεος ποιουμένη τὰς προόδους, ἐξηγεῖτο δημοσίᾳ τοῖς ἀκροᾶσθαι βουλομένοις ἢ τὸν Πλάτωνα, ἢ τὸν Ἀριστοτέλην, ἢ τὰ ἄλλα ὅτου δὴ τῶν φιλοσόφων. E diſcipulis Hypatiae fuit *Syneſius*, qui eam

vt coniugii vsu abstineret. Insano plebis Alexandrinae tumultu, praefecti Alexandriae, Orestis, cum Cyrillo inimicitias ss) Hypatiae imputantis, [tt] detracta de curru et misere obtruncata est a. C. 415, (non 406. vt Theophanes,) quarto anno episcopatus Cyrilli, et annis adeo 21. antequam Nestorius in exsilium pelleretur, cuius in illa suppositítia epistola fit mentio. *Fabr.*

[Eudocia in Ἰωνιᾷ pag. 357. de *Panolbio, poeta,* memorat huius ἐπιτάφιον Ὑπατίας θυγατρὸς Ἐρυθρίε. *Harl.*]

Scripta Hypatiae, quae vniuersa interciderunt, Suidas commemorat haec tria:

Ὑπόμνημα εἰς Διόφαντον, *commentarium in Diophantum,* cuius arithmeticum opus adhuc habemus, et de quo dixi libro IV. cap. 27. [vol. V. p. 642.]

Ἀστρονομικὸν κανόνα, *canonem astronomicum.*

Εἰς τὰ Κωνικὰ Ἀπολλωνίε ὑπόμνημα, *commentarium in conica Apollonii,* Pergaei, de quibus dixi lib. III. cap. 22. [vol. IV. p. 203.]

Ita distinguendus et intelligendus Suidae locus, qui in editis male habetur. Neque placet Kusteri lectio: ὑπόμνημα εἰς Διοφάντε ἀστρονομικὸν κανόνα. Nam inter astronomos numquam celebris fuit Diophantus, ἄλφα arithmeticorum.

Prouerbium Ὑπατία ἄλλη, pro docta et singularis ingenii foemina, occurrit apud *Nicephorum Gregoram* VIII. 5. Hist. Epigramma vetus ineditum in Hypatiae laudem adferri ad Philostorgium scribit Menagius, sed non aliud a Gothofredo producitur, quam quod

eam magnis mactat laudibus epist. 16. 135. 153. Vide et epistolam 15. vbi hydroscopium [de quo v. *I. Chr. Wolf.* l. c. pag. 74. not. 87.] ab ea mitti sibi petit, et 33. 80. 124. et 10. vbi per eam condiscipulos quondam suos, τὺς μακαριωτάτες ἑταίρες salutat, ex quibus epist. 16. nominat *Theotecnum* et *Athanasium*, ipsam Hypatiam διδάσκαλον adpellans.

ss) Suidas in Ὑπατία ex vita Isidori, a Damascio scripta. *Fabr.* *Wernsd.* l. c. negat, Hypatiam fuisse *Isidori,* philosophi, vxorem, aut illam, Isidoro desponsam, ante nuptias periisse, (vti quidem etiam *Tolandus* in Tedradymo pag. 121. opinatur;) nam, dum *Isidori*, Alexandrinae s. neo-platonicae sectae adseclae, Gazaque oriundi et saeculo V. clari, vitam fusius enarrat, demonstrat, per temporum rationes Isidorum Hypatiae matrimonio iunctum esse non potuisse, immo vero illum, sub initium saeculi sexti forte vita defunctum, Hypatiae aetatem plane non adtigisse. Idem probat Bruckeri coniecturam; a Suida diuersas separatasque Damascii de Hypatia et Isidoro narrationes vna orationis serie exscriptas esse et imprudenter coniunctas; refutat autem Bruckerum, qui natalem Isidori in a. 465. mortem vero in medium saeculum sextum reiicit. Adde Hypatiae laudationem, (Eloge en abregé,) in biblioth. germanique tom. III. p. 137. *Harl.*

tt) Vide *Valesium* ad Socratem pag. 86. *Gothofredum* ad Philostorgium p. 359. Mirus est credibile, quod scribit *Hesychius illustris* et ex eo Suidas, tam grauia illam esse passam διὰ τὴν ὑπερβάλλεσαν σοφίαν, καὶ μάλιστα εἰς τὰ περὶ ἀστρονομίας· vel quod Philostorgius, διασπασθῆναι τὸ γύναιον ὑπὸ τῶν τὸ ὁμοέσιον πρεσβευόντων. Veriora videntur, quae Socrates atque ex Damascio idem Suidas retulit.

quod ipse ex lib. I. Anthologiae cap. 76, pag. 159. edit. Wechel. adscripsit, et Gothofredus praeter rem adpellat ἀνέκδοτον, male etiam pro τῶν λόγων εὐμορφία, quomodo et meus codex MS. anthologiae membranaceus exhibet, legens εὐφημίας vel εὐφορβίας.

XI. SYNESIVS, Cyrenaeus, uu) ex nobili familia, ingenium felix tum in patria, tum Alexandriae, vbi Hypatiam audiuit, doctrina omnifaria ita excoluit, vt eloquentiae graecique carminis laude valeret, et disciplinarum omnium ac philosophiae, (Platonicae praesertim) adprime peritus esset. Etiam cum laude iampridem legatione ad imp., Arcadium, a. C. 397. patriae nomine functus fuerat, quando Theophili, archiep. Alexandrini vv) suasu baptismum [P] suscepit, christianaque amplexus sacra et ab eodem Theophilo a. C. 410. licet inuitus, ww) episcopus ordinatus est, (non Cyrenes, xx) vt Photius cod. XXVI. scribit,) sed Ptolemaidis, quae Libyae Cyrenaicae, siue, vt tunc adpellabatur, Pentapoleos metropolis fuit. Noluit tamen vxorem dimittere, yy) et resurrectionem futuram corporis zz) persuadere sibi non posse professus est, quam postea demum episco-

uu) Diligentissime de Synesii vita et fatis studiisque *Tillemontius* tom. XII. memor. ecclesiast. p. 499. seq. *Fabr*. Add. *Theodori Metochitae Logothetae* opus de rebus philosophicis, politicis etc. in cod. *Coislin*. v. *Montfauc*. bibl. Coisl. p. 222. sq. — *Eudociam* in Ἰωνιᾷ pag. 388. sq. — Pourtraits et Vies des Hommes illustres Grecz, Latins et Payens recueilliz — par *Andre Thevet*, premier Cosmographe du Roy. à Paris. 1584. fol. tom. I. de quo opere raro v. Thesaur. bibliothec. tom. II. Norib. 1738. p. 549. — *G. Cauei* hist. litt. SS. eccl. tom. I. p. 389. *L. Ell. du Pin* nouv. bibl. tom. III. p. 262. *Bruckeri* hist. crit. philos. tom. III. p. 511. sqq. et in Adpend. siue vol. VI. p. 552. de Synesio et Pseudo-Dionysio Areopagita, eiusdemque philosophia. Nam *Maturin Veissiere la Croze* in Hist. du Christianisme d'Ethiopie lib. I. p. 10. sqq. per coniecturam efficere conatus est, Synesium, et philosophum pseudonymum, qui *Dionysii Areopagitae* nomen mentitus est, vnum eumdemque esse scriptorem: sed eius rationes vberius examinauit reiecitque *Brucker*. III. pag. 507. sqq. *R. Ceiller* Hist. gen. des aut. eccl. tom. X. p. 496. — *Luc. Holstenii* diss. de Synesio cum *Theodoreti* et *Euagrii* hist. eccl. Cantabr. 1720. fol. p. 612. sq. — *Wernsdorf*. diss. I. de Hypatia pag. 18. sqq. *Hambergeri* zuv. Nachr. III. pag. 119. sqq. *Saxii* Onom. I. p. 467. sq. *Montuclae* hist. mathes. tom. I. part. I. lib. V. §. 8. pag. 326. — Historiolam de *Synesio*, episcopo, et *Euagrio*, philosopho, ex cod. Barocc. bibl. Bodlei. gr. et lat. edidit *Car. Christian. Woog*. Lipsiae 1758. 4. *I. G. Heineccii* disp. de philosophis semichristianis, (in quorum classem is refert Synesium) Halae 1714. 4. §. 24. p. 50. sqq. *Harl*.

vv) *Theophilus* in episcopatu Alexandrino a. C. 385. successit Timotheo, defunctusque a. 412. successorem habuit Cyrillum, Alex. Ad hunc Theophilum plures Synesii epistolae.

ww) Vide *Lucae Holstenii* diss. III. Euagrio Valesii subiectam, quae est de Synesio et fuga episcopatus, *Antonium Pagi* in critica Baroniana ad a. C. 410. nr. 37. p. 602.

xx) *Blondellus* de episcopis et presb. pag. 68. *Tillemontius* tom. XII. memor. p. 516.

yy) *Synes*. epist. 105. pag. 248. seq. *Valesius* p. 61. ad Euagrium. [*Bruck*. III. p. 512. sqq.]

zz) De animae immortalitate atque ζωῇ μετὰ μοῖραν Hymn. III. vers. 286. persuasus, vt Platonicus existimauit, corpus carceris modo illi, quae pridem praeexstiterit, in poenam datum esse, adeoque per mortem ab illo animum iterum liberari.

episcopus a) agnouit. Etiam Euagrium, philosophum, ab ethnica superstitione ad Christi nomen perductum a Synesio legas in Ioh. Moschi prato c. 195. Quamdiu vixerit, non adeo adcurate licet definire, licet vltra annum 430. non produxisse vitam constet vel ex eo, quod Euoptius, frater minor natu Synesii et successor episcopus Ptolemaidis concilio Ephesino a. C. 431. interfuit. Scripta eius si euoluas, non ab re factum videbis, quod a Casaubono b) *suauissimus* dicitur *philosophus, et piarum deliciùm musarum:* ab Heinsio c) *antiquarum elegantiarum magnus imitator:* a Caussino d) denique, *qui Platonem, Demosthenem, Pindarum, christiano ore loquentes inducit.*

Gesnerus in bibliotheca pag. 606. b. adlatis Ludouici Viuis verbis: *Philostratus floridus ac picturatus: dilucidus magis et simplex Libanius: ex nostris Synesius elaboratus, et translationibus paullo obscurioribus frequens.* Subiungit: *quasi vero latine scripserit Synesius.* At Viues *nostros* non Latinos hic adpellat, verum Christianos.

XII. Scripta eius, quae exstant, haec sunt:

1. Εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἀρκάδιον περὶ βασιλείας pag. 1—32. *de regno* bene gerendo *ad Arcadium, imperatorem*, vndeuiginti annos natum, biennio post Theodosium magnum, ipsius parentem, exstinctum dicta [?] oratio CPoli circa a. C. 397. e) quum, (necdum episcopus,) Cyrenis missus esset ad coronae aureae munus illi offerendum. Ἐμέ σοι πέμπει Κυρήνη, στεφανώσαντα χρυσῷ μὲν τὴν κεφαλὴν, φιλοσοφίᾳ δὲ ψυχὴν, inquit pag. 2. Scythas, h. e. Gothos, remouendos et senatu, dignitatibus, castris, domibus arcendos monet p. 22. seq. nec obscure perstringit Rufinum, illis indulgentem pag. 24. et eos a Theodosio in belli ac ciuitatis societatem receptos dolet τὰς παλαμναίους Ῥωμαϊκῆς, *pestes romani imperii* p. 25. Meminit huius scripti Synesiani *Photius* cod. XXVI. et *Nicephorus* XIV. 55. qui perperam tradit, Theodosio iuniori dicatam esse. Idem error *Euagrii* lib. I. c. 15. nisi προσφωνητικὸς πρὸς Θεοδόσιον, illi memoratus, alius sit, iam deperditus, ac per Theodosium Theodosius Magnus ab eo intelligatur.

Ante *Cornarium Petauiumque* latine vertit *Ioach. Camerarius* additis notis et praemissa de Synesio narratione. Lipsiae in offic. Val. Papae 1555. 8. Francof. 1583. 8. [in *opusc. moralibus* a filio Io. Camer. med. Noriberg. editis. v. *Freytag* adpar. litter. III. pag. 502. sqq.]

Ioannes

a) *Euagrius* lib. I. c. 15. *Photius* cod. XXVI. *Nicephorus* XIV. 55. *D. Martini Chladenii* diss. qua Synesii Θεολογούμενα, Witeberg. 1713. 4. et exercitatio *Petri Adolphi Boysen*, qua φιλοσοφούμενα Synesii adtinguntur, prodiit Halae Sax. 1714. 4.

b) *Casaub.* praef. ad epistolam Greg. Nysseni.

c) *Heinsius* p. 16. ad Hesiodum.

d) *Caussin.* III. 14. de eloqu. sacra et profana.

e) Vide *Iac. Gothofredum* ad legem *quisquis* pag. 77. seq. et *Tillemontium* tom. XII. memor. pag. 509. *Fabr.* — Synesium a. C. 399. cultissimam *de regno* orationem recitasse, *Saxius* l. c. autumat secundum verisimilem argumentationem *Pagii* in crit. Baron. ad a. Ch. 399. nr. XIX. p. 519. tom. VI. add. *Petauii* adnot. ad Synes. de regno, pag. 1. *Harl.*

Ioannes Zamoſcius, *Stanislaus Ilouius*, Polonus. Venet. 1563. 4.

Gallice *Daniel d'Ange*, graecae linguae profeſſor, Paris. 1555. 8.

[Exſtat haec oratio *Paris.* in bibl. publ. codd. nouem; — in cod. *Coislin.* CCXLIX. fol. 150. teſte *Montfauc.* in bibl. Coisl. pag. 303. — *Florentiae* in cod. Laurent. Medic. XXVII. nr. 22. plut. 59. v. *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. II. pag. 547. Plura interdum *Syneſii* ſcripta ſimul ſunt in vno eodemque codice: quae breuitatis ſtudio hic memorare iuuat: In eadem bibl. *Laur.* cod. VI. nr. 2—10. plut. 55. de regno et alia Syneſii opuſc. nec non in cod. LV. nr. 3—12. eiusd. plutei. — in cod. VI. nr. 12—17. (v. *Bandin.* II. p. 244. 269. et 591. ſq. plut. 60.) — in cod. XIX. nr. 3—8. plut. 80. (*Band.* III. p. 208.) — effata quaedam *Syneſii*, inter ſententias VII. ſapient. in cod. VIII. nr. 22. (*Bandin.* III. pag. 325.) — *Venetiis* in bibl. Marciana cod. CCLXIV. ſunt *Syneſii* opera, quae a Fabricio h. l. recenſentur, nr. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 8. 10. 11. — in cod. CDXXII. ſunt nr. 1. 2. 3. 5. 6. 8. 10. — in cod. CCCCXXXVI. ſunt nr. 3. 5. 7. 8. 9. 10. — *de regno* in cod. DXIV. v. cat. codd. gr. Marc. p. 130. 206. etc. — In bibl. quondam *Vffenbach.* Francof. ad M. cod. VI. ſunt nr. 8. 9. 10. 11. et 12. — v. *I. H. Maii* bibl. Vffenbach. mst. p. 426. ſq. — *Vindobon.* inter codd. quondam Seb. Ericii, dein in bibl. caeſar. illatos, *Syneſii* or. *de regno;* eiusdem *Dion* et *de prouidentia* libri II. poſtea inter codd. philoſoph. numeratur cod. XIV. v. *Lambec.* et *Kollar.* comment. IV. pag. 504. et clarius recenſentur illi libri in vol. VII. pag. 82. ſq. — Eadem opuſc. *Romae* in quatuor codd. bibl. Vatic. v. *Montfauc.* bibl. biblioth. MSS. I. pag. 69. — In cod. regio *Matrit.* LXIX. hoc ordine ſunt Syneſii plura ſcripta, cum aliquot ſcholiis notisque margin. 1) caluitii encomium; 2) Dion; 3) Aegyptii ſ. de prouidentia, ſermones duo, cum *προθεωρίᾳ* ſ. praefatione; 4) ad Paeonium *ὑπὲρ τοῦ δώρου· τὸ δὲ ἦν ἀστρολάβιον·* 5) de inſomniis, cum praefatione; 6) de regno, *περὶ βασιλείας·* ad oram cod. exteriorem ab antiqua manu exarata eſt haec inſcriptio: *λόγος εἰς τὸν αὐτοκράτορα περὶ βασιλείας·* et ſupra alteram illam inſcriptionem antiquior legitur nota, *πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἀρκάδιον·* vnde, iudice *Iriarto,* qui illum cod. recenſet pag. 247. ſqq. cat. codd. gr. Matrit. pag. 248. firmatur Petauii ſententia, hanc orationem ex eius argumento, non ex titulo codicis vllius msti auctoritate praedito, imperatori, *Arcadio,* non, vt tradit Euagrius, *Theodoſio,* fuiſſe inſcriptam; 7) epiſtolae. — Inter codd. Mendozanos Syneſii oratt. et epiſtolae; teſte *Iriarto* l. c. pag. 277. — inter codd. *Eſcorial. orat. aduerſus Andronicum* et caluitii encomium, v. *Plüer.* itiner. per Hiſpan. pag. 190. — *Oxonii* in bibl. Bodlei. inter codd. Barocc. cod. XIII. quaedam de *Syneſio* et Euagrio. — cod. LVI. *Syneſius* de regno, tum, eiusdem epiſtolae, vtraque Cataſtaſis, caluitii encomium, Dion, de prouidentia ſermo; ad Paionium de munere, et hymni III. IV. X. — cod. CXXV. de regno, cataſtaſis, et epiſtolae. — cod. CXXXIX. et cod CCXIX. quae numerantur a Fabricio, omnia, praeter hymnos et in cod. poſter. etiam praeter epiſtolas. — In eadem bibl. Bodlei. nr. 6942. catal. a Treatiſe of the Philoſophers Stone, by *Syneſius* the Greek Abbot. — *Dublin.* inter codd. collegii S. Trinit. nr. 428. excerpta ex Syneſii epiſtolis et hymnis. — Quaedam *Syneſii* in bibl. *Wratiſlau.* Rehdinger. teſte *Krantz* in Memor. bibl. publ. Wratisl. pag. 83. — *Monachii* in bibl. elect. cod. CLXII. de regno et alia Syneſii ſcripta. — in cod. CCXLVI. Syneſii oratt. et hymni. v. cat. codd. gr. Bauar. pag. 63. et 84. — *Auguſtae* Vindel. in aliquot codd. plurima Syneſii opuſc. v. *Reiſeri* indicem

indicem MSSt. bibl. August. pag. 78. 79. et 87. et eius or. ad Arcadium ac liber de somniis, ibid. p. 86. — Secundum *Montfauc.* bibl. bibl. MSSt. *Mediolani* Ambros. cod. de regno, de vita solitaria, carmina et alia Synesii opuscula; et in alio cod. Synesii epp. (tom. I. pag. 504. A. et 528. D.) — in bibl. *Guil. Pelliserii*, Synesii opp. (tom. II. p. 1199. B.) et ita in multis aliis codd. bibliothecarum, in illo opere memoratarum. *Harl.*]

2. Δίων, ἢ περὶ τῆς καθ' ἑαυτὸν διαγωγῆς. pag. 35 — 62. *Dio siue de sua ipsius instituto*, qui Dionis Chrysostomi exemplo pro sophista philosophus esse et solidae omnis eruditionis sectator elegit. Estque hic liber scriptus circa a. C. 404. non diu post initum connubium, f) insignis quaedam liberalis doctrinae ac philosophiae commendatio ac diserta, cuius facit mentionem *Synesius* epist. 153. vbi inuidis et velut inutilium rerum studiis occupatum calumniantibus hoc scriptum se opposuisse testatur. Docet autem Synesius, frustra ad philosophiam adspirare rudes bonarum disciplinarum, δεῖ γάρ τοι πρῶτον ἀποδῦναι τὴν ἀγροικίαν, καὶ τὰ μικρὰ ἐποπτεῦσαι πρὸ τῶν μειζόνων, καὶ χορεῦσαι πρὶν δᾳδουχῆσαι, καὶ δᾳδουχῆσαι πρὶν ἱεροφαντῆσαι. pag. 52. Sophista ipsi est ὁ δόξαν ἀντ' ἀληθείας ἐρανιζόμενος. pag. 55. Hoc scriptum ad filium suum direxit pater, quem proximo anno nasciturum, et cuius spem sibi a DEO factam ait pag. 41. 58. quemque adloquitur pag. 59. et 61. Cum *Dionysii Petauii* g) versione, qui post *Cornarium* vertit, praemittitur dissertationibus Dionis Chrysostomi [P] graece et latine editus a *Fed. Morello* Paris. 1604. fol. Hunc veluti gustum interpretationis suae Synesianae praemissum ad litteratorum hominum palatum fuisse scribit Petauius in praef. ad Synesium, editum demum integrum graece ac latine a. 1612. [Est in octo codd. bibl. *Paris.* et de aliis codd. vid. ad nr. 1.]

3. Φαλάκρας ἐγκώμιον, pag. 63 — 87. *Encomion caluitii*, siue, vt pag. 67. ipse argumentum illius exponit, *viro caluo* h) *nequaquam esse erubescendum.* Oratio ingenii ac doctrinae picta luminibus, a caluo i) scripta, oppositaque κόμης ἐγκωμίῳ, quod Dio Chrysostomus scripserat, sed hodie desideramus. Meminit illius praeter Suidam et Synesium, (qui plura ex eadem confutaturus repetit,) *Ioannes Tzetzes* Chiliad. XI. 725.

ὡς ὕστερον Συνέσιος ἐγκώμιον φαλάκρας
ἀνθ' ὥσπερ ὁ Χρυσόστομος ὁ Προυσαεὺς ὁ Δίων
πολὺ τελῶν παλαίτερος αὐτοῦ τοῦ Συνεσίου
ῥητορικῶς συνέγραψεν ψόγον κατὰ φαλάκρας.

Latine,

f) *Tillemont.* pag. 512. 513.

g) Morellus *Dionysium Paetum* adpellat pro *Petauio*. *Fabr.* Sed *Niceron.* in Mem. viror. doct. (ex versione *Baumgarten.* german. tom. I. p. 141. sq. et 232. sq. contra Fabricium monet, Petauium (*Petau*,) iuuenem, reuera nomen suum scripsisse in titulo huius versionis et alibi, *Dionysius Paetus*. *Harl.*

h) Φαλακρὸν ἄνδρα. Petauius *homini caluo* reddit; sed virum de industria posuit Synesius, quoniam Dio, contra quem disputat, conatus erat demonstrare, viros potius, quam foeminas decere comam. Vide pag. 82.

i) Vide pag. 66.

Latine vertit ante Cornarium ac Petauium *Ioannes Phrea*, Britannus, quae versio cum scholiis *Beati Rhenani* subiecta Erasmi Moriae, excusae Basil. 1515. 1519. 4. *) 1521. 8. 1524. 4. 1551. 8. Exstat et graece, subiuncta Phreae interpretatione, in *Casparis Dornauii* amphitheatro sapientiae Socraticae iocoseriae tom. I. pag. 281. seq.

4. Αἰγύπτιος ἢ περὶ προνοίας pag. 88—129. *Aegyptius, hoc est, de prouidentia* liber in duas sectiones diuisus, siue vt *Nicephorus* XIV. 55. duo libri, atque, vt in προθεωρίᾳ l) notatum est, scripti de Tauri filiis, A. C. 400. et 401. Estque aenigmatica descriptio calamitatis publicae [P] illorum temporum, quae exponitur sub velamine fabulae Aegyptiae de Osiride ac Typhone, fratribus contrarii ingenii, atque quomodo in huiusmodi casibus accusanda prouidentia non sit, demonstratur, qua de re vide pag. 102. 116. 120. 125. Λόγον θαυμάσιον Suidas adpellat, meminit et *Photius* cod. XXVI. Ante *Cornarium* ac *Petauium* vertit *Esromus Rudingerus*, Papebergensis. Basil. 1556. 8. [ap. Hamberg. 1557. 8. gr. et lat. cum epist. ad Orum.] additis etiam notis. [Exstat in septem codd. Paris.]

5. Ὁμιλία, pag. 130. 131. *Homilia* breuis, quae incipit: ὁ θηρομαχῶν τὴν πανήγυριν ἄφωνον, dicta in festali panegyri, monens, dies festos sobrie et pie obeundos, et allegorica explicatione illustrans locum Psalmi LXXV. 8. ποτήριον ἐν χειρὶ Κυρίου, οἴνου ἀκράτου πλῆρες etc. Nouum et vetus inter se testamentum conferens, docet, vnum eumdemque spiritum et per prophetas et per apostolos loquutum esse; sed instar periti pictoris primum, quae vellet, adumbrasse, deinde adcurate descripsisse et elaborasse: ἐν γὰρ ἔπνευσε Πνεῦμα καὶ

*) Confer *Baelii* lexicon. tom. III. p. 241.

k) In meo exemplari inscripto: *Io. Frobenius lectori S. D. Habes iterum Moriae encomium pro castigatissimo castigatius, vna cum Listrii commentariis et aliis complusculis libellis, non minus eruditis quam festiuis, quorum catalogum proxima mox indicabit pagella. Bene vale. ap. inclytam Basileam* M. D. XIX. Synesii oratio non subiecta est, sed praemissa Erasmi encomio Moriae. Hoc enim ordine sequuntur, quae insunt, opusc. 1) Ludus L. Annaei Senecae. — 2) *Synesius de laudibus caluitii.* — 3) Erasmi Rot. moriae encomium. — 4) Erasmi epist. apologetica ad Mart. Dorpium, theologum. Idem ordo est in edit. Basil. 1517. 4. quam adfert *Maittaire* in A. T. in ind. p. 375. — Exstat separatim, (vt codd. ad nr. 1. memoratos omittam.) in bibl. et codd. *Bodlei.* XXII. siue nr. 2268. cat. codd. Angliae etc. I. et cod. LXXI. s. nr. 3561. In septem codd. bibl. publ. *Paris.* — *Romae* in bibl. Vatic. bis. (*Montf.* bibl. bibl. MSS. pag. 69. *D.*) *Harl.*

l) Γέγραπται μὲν ἐπὶ τοῖς Ταύρου παισὶ καὶ τό γε πρῶτον μέρος τὸ μέχρι τῆς κατὰ τὸν λύκον αἰνίγματος (p. 115.) ἀνεγνώσθη, καθ' ὃν μάλιστα καιρὸν ὁ χείρων ἐκράτει τῇ στάσει περιγενόμενος. Προσυφάνθη δὲ τὸ ἑπόμενον μετὰ τὴν κάθοδον etc. - - πρωτοτομένης ἐν ἤδη τῆς τυραννικῆς καθαιρέσεως, συμπεριῆλθεν ὁ λόγος τοῖς πράγμασιν. Per Osirin intelligitur *Aurelianus*, Tauri praefecti F. in consulatu a. C. 400, Gainae praelatus. Per Typhonem *Gainas*, qui Gothis suis vnice fauit, et seditione, (de qua *Zosimus* lib. V. c. 19.) excitata Aurelianum exsilio adfecit, non diu post cum magna gloria iterum reuocatum, vt narrat *Socrates* VI. 6. Tauri praefecti mentio apud *Ammianum Marcellinum* XXII. 3. et *Sulpitium Seuerum* lib. II. cap. 56. etc. Consulatum gessit a. C. 361. Huius filius fuit ille Aurelianus, qui et ipse filium habuit, Taurum nomine, quem τὰς ἀγαθὰς Ῥωμαίων ἐλπίδας adpellat *Synesius* epist. 31. Προνοίας diuinae meminit in epistola ad Aurelianum 34.

καὶ εἰς Πορφύριον, καὶ εἰς Ἀπόστολον. Καὶ κατὰ τοὺς ἀγαθοὺς ζωγράφους πάλαι μὲν ἐσκιαγράφησεν, ἔπειτα μέντοι διηκρίβωσε τὰ μέλη τῆς γνώσεως. Negat quoque, stili minutias captare vel curare in scriptoribus sacris Spiritum S. οὐδὲν μέλει τῷ Θεῷ θεοφορήτου λέξεως. Πνεύματι θείου ὑπερορᾶ μικρολογίαν συγγραφικήν. Fallitur Caueus, qui homiliam in Psalmum LXXIV. scribit, in postrema editione accessisse. Nam haec ipsa est, quae in omnibus tribus anni 1612. 1631. 1640. graecolatinis legitur: etiam in graeca Turnebi a. 1553. et in Iani Cornarii latina a. 1560. *Fabr.* — v. ad nr. 8. — *Synesii* homiliae duae, et constitutio s. elogium Anysii, gr. ex bibliotheca Huralti Messaei, augusti sacrique consessus consiliarii, et lat. interprete Fed. Morello, ap. eund. Lutet. 1600. 8. v. *Maittaire* A. T. III. p. 835. et ib. p. 846. profertur *Synesii* Φιλαδελφος, vel *de benignitate* oratio, nunc primum gr. prodit ex bibl. regia cum latina *Fed. Morelli* versione Paris. ap. Fed. Morel. 1604. 4. De orat. de benignitate, siue *Philadelphi*, quae est in cod. MMCMLXXXVIII. nr. 4. *Paris.* bibl. publ. v. infra, nr. XIV. de illa oratione. — Homiliae in quinque codd. gr. *Paris.* bibl. publ. *Harl.*

6. Περὶ ἐνυπνίων pag. 132—158. *De insomniis* liber, quem epist. 154. ad Hypatiam mittens, his verbis describit: θάτερον δὲ Θεὸς καὶ ἐπέταξεν καὶ ἀνέκρινεν, ὃ τῇ φανταστικῇ φύσει χαριστήριον ἀνατέθειται. Ἐσκέπται δὲ ἐν αὐτῷ περὶ τῆς εἰδωλικῆς ἁπάσης ψυχῆς, καὶ ἕτερα ἄττα προκεχείρισται δόγματα τῶν ὑπὸ φιλοσοφηθέντων Ἕλλησι. Meminit *Nicephorus* XIV. 55. Ab deorum cultore adhuc scriptum esse nec negauerim cum Caveo, nec cum aliis viris doctis praefracte [P] adfirmauerim, licet in hanc sententiam animus magis inclinet, atque id a *Nicephoro Gregora* etiam videatur probari, qui hunc librum graeco commentario illustrauit inscripsitque Theodoro Metochitae, Magno Logothetae, vt e MSS. caesareis regiisque *Lambecius* et *Boiuinus* obseruarunt. m) Commentarius ille in Pe-

tauia-

m) *Vindobon.* in cod. caes. CXLII. nr. 1. *Synesii* — *de insomniis* cum *Nicephori Gregorae* praef. ad Magnum Logothetam, *Theodorum Metochitam*, et expositione partim marginali, partim interlineari. v. *Lambecii* comm. VII. p. 558. sq. et Lamb. dignum censet illum cod. qui conferatur cum edit. *Petau.* — Ibid. in cod. LXVIII. nr. 9. sunt *Mathusalae*, alias dicti Μαχαιρᾶ, s. *Machiris*, monachi montis Sinai, collectanea varia, in his excerpta ex *Synesii* libro de insomniis. — Liber ipse *Synesii* est in nouem codd. bibl. publ. *Paris.* et in cod. quidem DCCCXXIX. nr. 5. atque cod. MMDCXXIX. nr. 11. cum praefat. et commentario perpetuo *Nicephori Gregorae*, coniectis passim inter lineas scholiis miniatis: in cod. DCCCXXXI. nr. 7. cum *Nicephori Greg.* commentariis: et cod. MMCMLXXXIX. cum glossis passim inter lineas miniatis. — *Augustae* Vindelic. de insomniis, vna cum expositione *Nicephori Greg.* et in alio cod. fine illo commentario, teste *Reisero* in ind. MSSt. bibl. August. p. 81. et 86. — *Monachii* in bibl. elect. cod. CLXII. fin. et cod. CCXLVI. *Nicephori Greg.* in insomnia Synesii expositio ad Palaeologinem. v. cat. codd. gr. Bauar. p. 63. et 84. — *Taurini* in bibl. quondam regia cod. CXII. de insomniis, cum Niceph. Greg. commentario, additis etiam interlinearibus nonnumquam glossis. v. cat. codd. gr. Taur. p. 216. — *Venetiis* in cod. Marc. CCCCXXII. Synesius de insomniis, et in margine comment. cuius init. ὥσπερ τὰ τῶν βασιλέων. v. cat. codd. gr. Marc. pag. 206. — *Veronae* in museo Io. Saibantae, teste *Montfauc.* in bibl. bibl. MSSt. I. p. 490. A. — *Romae* in bibl. *Vaticana* in II. codd. Petauin. teste cod. ibid. pag. 69. — In bibl. *Bodlei.* inter codd. Henr. Sauilii nr. 6558. *Niceph. Greg.* comment. in Synesium de insomniis. — *Matriti* in bibl. reg.

tauiana Synesii editione exstat p. 239. 247. cum latina versione *Antonii Pichonii*, Paris. 1586. 8. pridem edita et ibid. 1601. 8. a *Fed. Morello* recognita. Sed in limine Nicephorus ille male vocatur patriarcha CPolitanus, quum priuatam vitam vixerit et in monasterio consenuerit, defunctus a. C. 1359. vt notare me memini lib. V. c. 5. pag. 300. Synesii liber MS. in *Montf.* bibl. *Coislimiana* pag. 228. Graece lucem viderat Venetiis 1518. 8. apud Aldum, vna cum Artemidoro. *) Inde cum Gregorae commentario graece vulgauit Turnebus inter Synesii opera Paris. 1553. fol. Latine Synesium de insomniis ante Cornarium, Petauiumque vertit a. 1489. *Marsilius Ficinus* dicauitque Petro Medici, recusum Venet. 1497. 1516. fol. et cum Augerii Ferrerii, Tolosatis, libello eiusdem argumenti Lugd. 1541. forma minore. [ed. Lugd. 1549. 16. *Haller.* in bibl. anatomica tom. I. p. 129. citat de libroque iudicat] et inter *Ficini* opera tom. II. pag. 919. Paris. 1641. fol. *Praeter ceteros adhortatus est, non quicquam scripsit in arte* (somniorum interpretandorum) *ad illius studium Synesius: ob quem etiam nos Synesiorum somniorum interpretationem adpellauimus.* Haec *Hieronymus Cardanus* in limine somniorum Synesiorum, quae libris quatuor edidit Basil. 1562. 4. recusis tomo V. operum Cardani, Lugd. 1663. fol. *Fabr.* conf. *Morhof.* polyhist. tom. II. libr. III. 1. §. 8. p. m. 456. *Harl.*

7. Ἐπιστολαί, pag. 159 — 294. *Epistolae CLV.* Licet enim in enumeratione singularum numerus 101. omissus, vicissim 129. bis positus est. °) Plures legisse videtur Nicephorus:

...seg. cod. LXXXIV. sin. cum particula comment. Niceph. Gregorae, ab initio. v. *Iriart.* cat. codd. gr. Matrit. p. 342. *Harl.*

*) De edit. Ald. 1518. plura dabit tibi *Clement* in biblioth. cur. histor. et critique tom. II. pag. 150. — Editionem *Marsilii Ficini* latinam cum *Iamblicho* de mysteriis, — *Proclo* etc. 1483. quam citat. Fabric. supra, vol. V. p. 763. ignorant *Maittaire*, *Goetz.* in mem. bibl. Dresd. I. pag. 492. qui ed. a. 1497. recenset, *Panzer* aliique. Aeque dubia esse videtur edit. a. 1489. Contra edit. Venet. a. 1497. cum Iamblicho —, Proclo —, Porphyrio —, Psello aliisque ex versione Marsilii Ficini. Venet. in aedibus Aldi M. III. D. fol. principem esse iudicat col. *Panzer* A. typ. III. p. 420. sq. vbi plures laudat, qui vberiorem illius dederunt notitiam. add. catal. librorum rarissimorum etc. s. a. et l. pag. 35. sq. Serie dell' Ediz. Aldine, pag. 6. sq. *Denis* memor. bibl. Garell. pag. 167. sqq. In cat. bibl. Ducis de la Valliere, tom. I. p. 375. sq. duo exemplaria eiusd. editionis, (quae *premiere edition* vocatur,) a. 1497. plene citantur, in quorum quidem altero *Synesius de somniis* memoratur in inscriptione; in altero autem omittitur. De *Marsilio Ficino* v. supra, vol. I. p. 501. — De repetita *Synesii* de somniis, Iamblichi et reliquorum edit. Aldina, Venet. 1516. fol. v. *Panzer* vol. VIII. p. 434. nr. 795. — *Synesii liber de insomniis*, ad fidem optimorum codd. emendatus, *graece*, et seorsim latine, interprete *Anton. Pichonio*, regio litterar. graecar. professore apud Turonenses, cum eiusd. notis, et *Nicephori Gregorae commentariis*, latinitate nunc primum ab eodem donatis. Lutet. ap. Fed. Morel. 1586. 8. v. *Maittaire* A. T. III. pag. 726. *Harl.*

°) Idem quoque de numero epistolarum in edit. Petau. omnino esse CLVI. non, CLV. vt ipsa prae se fert editio, obseruat *Iriart.* in cat. codd. graec. Matrit. p. 252. de cod. LXIX. in quo sunt a pag. 99. vsque ad fin. *Synesii* epistolae CLIV. quibus post epist. XLVIII. accedit alia et peregrina atque ad marginem num. μθ'. i. e. XLIX. notata, *epistola Amasidis Aegypti regis ad Polycratem*, — — *quorum etiam Synesius in hac epistola* meminit. Haec vero, ait Iriarte, apud Herodoti Thaliam occurrit; vnde in Aldinam aliasque epistolarum graecarum collectiones transscripta

phorus: nam inter Synesii scripta primo loco memorat Ἐπιστολῶν βίβλιον, ἅπερ εἰσὶ πρὸς ταῖς ἑκατὸν καὶ ἑξήκοντα, epistolas ad CLX. Etiam *Photius* cod. XXVI. meminit epistolae ad Theophilum Alex. quae hodie non exstat. Κομψῶς καὶ λογίως μετὰ τὴν ἱερωσύνην πεποιημένας, hoc est iam scriptas ab episcopo, notat *Euagrius* lib. I. c. 15. et ex eo *Nicephorus*. *Suidas* θαυμαζομένας celebrat, et *Photius* cod. XXVI. ait, eas χάριτος καὶ ἡδονῆς ἀποστάζειν μετὰ τῆς ἐν τοῖς νοήμασιν ἰσχύος καὶ πυκνότητος. Graece primum una cum aliis Graecorum epistolis *p*) edidit Aldus, Venet. 1499. 4. Deinde Turnebus cum aliis Synesii scriptis Paris. 1553. fol. Latine itidem inter Synesii opera *Ianus Cornarius* vulgauit Basil. 1560. Separatim cum sua versione *Thomas Naogeorgus*, Straubingensis, quem non raro [?] grauiter labi notauit *Meursius* glossario graecobarbaro in Ῥεβεινόβος. *q*) Hinc collatis codd.

scripta est. Ea igitur in Petauii edit. non comparet. Singulas illas epist. vt plurimum cum glossis interscriptis et adnotationibus scholiisque ad margines frequentissimis recenset Iriarte a p. 248. singularumque initia et discrepantiam ab editis adnotat. Desunt vero in illo cod. duae edit. Petauii postremae epp. ad Domitianum Scholasticum. — *Romae* in bibl. Vaticana, inter codd. Petau. epp. gr. cum interpretatione Dionysii Augiensis, teste *Montfauc.* in bibl. biblioth. MSSt. I. p. 69. D. — Codices multos, in quibus Synesii aliorumque reperiuntur epistolae, supra enumeraui in vol. I. p. 666. sqq. quibus addes collectionem multarum epistolarum in cod. *Naniano* CCLXXVIII. vbi p. 130. aliquae sunt *Synesii* epp. v. catal. codd. gr. Nan. pag. 460. sq. — *Taurini* in bibl. quondam regia cod. CLXXIII. — CLXXIX. — 11. epp. in cod. CCXXXIX. — 157. epp. eodem fere, quo in editis, ordine, in cod. CCCXXIX. v. cat. codd. gr. Taurin. pag. 259. 266. 369. et 418. — In alio cod. *Escorial.* epistolae 146. cum glossis, in alio epp. 14. v. *Plüer.* itiner. per Hisp. pag. 190. — *Monachii* in bibl. elect. cod. XCVI. *Synesii* epistolae 157. cum aliorum epistolis. v. cat. codd. gr. Bauar. pag. 38. — In alia collectione *Augustae* Vindel. *Syn.* epistolae, et in alio codice *Synesii* epp. cum scholiis, teste *Reisero* in indice s. catal. codd. August. pag. 84. et 87. — *Vindobonae* in cod. caesar. CCXCII. nr. 12. sex *Synesii* epistolae, quarum tertia, (in Petauii ed. epistola 33. siue nomine Hypatiae,) inscripta est τῇ φιλοσόφῳ Ὑπατίᾳ· v. *Lambec.* comm. V. p. 526. sq. — *Paris.* in bibl. publ. sunt Synesii epp. in XXII. codd. — Inter codd. *Eparchi* quaedam ex Synesii epp. v. infra, vol. X. p. 480. *Harl.*

p) Vide supra lib. II. cap. 10. *Fabr.* p. 417. sqq. vet. ed. in nostra autem edit. vol. I. p. 682. Sed fere omnia h. l. repetierat Fabric. Haec tantum omisit h. l. „Transtulit etiam nonnullas epp. *Petrus Nannius*, Alcmarinus;“ et „Praeter rem, ni fallor, Synesio nostro tribuitur epistula ad Dioscorum, Serapidis Alexandrini sacerdotem, siue *scholia ad Chemicum Democriti librum*, in editt. operum Synesii recte omissa, de qua ep. dixi libro sexto, in recensione scriptorum variorum chemicorum.“ — De collectione epistolarum etc. Aldina a. 1499. 4. v. supra, vol. I. p. 676. sqq. et cl. *Panzeri* A. T. vol. III. pag. 460. vbi plures laudat VV. DD. *Harl.*

q) *Naogeorgi* editio inscripta est: *Synesii*, philosophi ac episcopi Ptolemaidis Cyrenaicae, epistolae lectu dignissimae, in vtriusque linguae studiosorum gratiam gr. ac lat. editae: *Thoma Naogeorgo*, Straubingensi, interprete. Basileae, per Io. Oporin. In calce: finis epistolarum Synesii 25. Aprilis 1558. 8. Numerantur epp. 156. — *Synesii* epistolae quaedam breues et Laconicae. Graece, Lutetiae, ap. Fed. Morellum, 1581. 4. (*Maittaire* A. T. III. pag. 782.) — *Synesii* epistolae et *Pythagorae* carmina, gr. Andegau. ap. Ant. Heruault 4. sine a. nota, in biblioth. Askeuiana p. 120. nr. 3117. — *Synesii* ep. XLIV. in *Io. Pasoris* encyclopaedia philolog. vol. I. p. 278. — *Synesii* epp. ad Simplicium, Heliodorum, ad fratrem tres, et vna ad Theodorum, medicum, in: Τῶν ἑλληνικῶν ἐπιστολῶν ἀνθολογία. Paris. ex typogr. Steph. Preuosteau. 1583. 4. — In epist. quadam ad Hypatiam (s. ep. XV.) est locus de instrumento quodam, quod Petauius se haud intellexisse professus est; *de Fermat* vero

locum

mistis, cum versione et animaduersionibus *Hadr. Turnebi*, qui publicis praelectionibus eas Parisiis est interpretatus, notisque *Francisci Porti*, edente Fed. Morello, prodiere Paris. 1605. 8. [v. *Maittaire* A. T. III. p. 847.] Exstant et in collectione epistolarum graecarum cum latina versione excusa Genev. 1606. fol. pag. 169. Incipit: *liberos ego genui orationes*. At Naogeorgianae versionis hoc est exordium: *pueros ego genui libros*. Petauianae vero: *filios ego libros sustuli*. Expositionem MS. *Matthaei Camariotae* in Synesii epistolas memorat *Allatius* diatriba de Georgiis pag. 398. Epistolarum ipsarum codicem MS. insignem seruat in patria mea Lipsiae bibliotheca Paulina, ex quo non paucis locis Petauianam editionem posse emendari, monuit me, qui ante multos annos contulit, Io. Fridericus Fellerus. Ex eodem codice, cum voluptate intellexi, nouam editionem parare D. *Christianum Fridericum Boernerum*, graecarum tunc litterarum, hodie S. theologiae in academia Lipsiensi professorem dignissimum. Hic ordinem quoque temporum, *) quo scriptae a Synesio sunt, restituet, qui in vulgatis libris est, ut in omnibus fere epistolarum veterum συναγωγαῖς, admodum perturbatus. Synesii epistolae XXVIII. breuiores, editae graece Paris. 1577. et 1581. 8. vna cum aliis aliorum, seligente ea in tironum vsus *H. Stephano*: r) latine ex *Petri Nannii* versione epistolae Synesii vndecim exstant in farragine epistolarum Laconicarum Gilberti Cognati, Basil. 1654. 12. Denique *epistola ad Orum*, s) quam cum Aegyptio, siue libro de prouidentia, graece et latine ibid. 1656. 8. vulgauit *Esromus Rudingerus*, in editionibus operum Synesii, speciatim Petauiana legitur sub titulo: *ad Paeonium de dono Astrolabii*. In codice bibliothecae Mantuanae epistolas Synesii ad CLVII. numerari, adeoque binas esse plures, quam in editis, colligas ex Montfauconi itinere Italico p. 32. licet XXX. priores ibi desiderentur.

8. Opu-

locum illum explicuit sub finem libri, gallice versi, de la Mesure des eaux courantes de *Benedetto Castelli* par le Sieur *Saporta*, Castres 1664. 4. et inst. libri: *Diophanti Alexandrini* arithmeticorum libri VI. Tolosae, Barn. Bosc. 1670. fol. teste Nicer. l. c. pag. 236. *Harl.*

*) Confer *Christfridi Waechtleri* epistolam, insertam actis eruditor. a. 1710. pag. 482. et *Tillemont.* in vita Synesii, tom. XII. memor.

r) In libro inscripto: *Epistolia, dialogi breues poematia*, ex variis vtriusque linguae scriptoribus 1577. 8. — Tres *Synesii* epistolae in libro: *Thomae Galleti*, presbyteri I. C. Religiosus. cui adnectuntur Sanctorum aliquot varia opuscula nondum edita; eiusdem auctoris studio et opera collecta. Lugduni excusus. Horat. Cardon. 1615. 8. in altera parte. — In conciliorum edit. reg. tom. IV. — Labbei tom. II. et Harduini tom. I. ad a. C. 411. est *Synodus Ptolemaidensis*, in qua *Synesius*, coacto presbyterio, Andronicum Bouonicensem, Pentapolitanae prouinciae praefectum, qui edicta sua foribus ecclesiae adfixeras, excommunicauit, lata sententia, quam ad omnes episcopos misit. Ea est epistola Synesii LVIII. Quid postea sit consequutum, docet idem epistola LXXII. et LXXXIX. — Nouissima et in vsum graecae iuuentutis curata editio est: Αἱ ἐπιστολαὶ Συνεσίου τοῦ Κυρηναίου, μετὰ τῶν σχολίων τοῦ διδασκάλου Νεοφύτου Ἱεροδιακόνου τοῦ Πελοποννησίου ἐκδοθεῖσαι σπουδῇ καὶ ἐπιμελείᾳ Γρηγορίου Ἱεροδιακόνου Δημητρίου τοῦ Κωνσταντᾶ, καὶ συνδρομῇ ἐξόδων τῶν ἐντιμοτάτων κυρίων ἐλευθερίου Μιχαὴλ Ῥαφαηλόγλου, καὶ Ἀβραμίου Χατζῆ, Δημητρίου Ἀποστολίτου. Ἐν Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας, ἐν τῇ τυπογραφίᾳ Γεωργίου τοῦ Βεντότη, αψϛβ. mai. 8. *Harl.*

s) Errorem Fabricii h. l. corrigit *Monnoye* not. ad Bailleti iugem. tom. I. pag. 181. *Heum.*

8. Ὁμιλία pag. 295. 296. breuis *homilia dicta in peruigilio natalis domini.* Incipit: νὺξ ἱερὰ φῶς ἐνηγέστα. Vertit *Federicus Morellus*, qui graece et latine ediderat Paris. 1600. 8. eiusque versionem Petauius seruauit. Ante Morellum graece et latine vulgauerat *Guil. Canterus* Basil. 1567. 8. apud Oporin. *Fabr.* in ed. *Synesii oratt. IV. et hymni, a Guil. Cantero*, gr. lat. add. ad nr. 5. et de codd. ad nr. 1. adnotata. — *Taurini* in cod. CCCXXIX. haec homilia, et altera, nr. 5. memorata. v. cat. codd. gr. Taur. pag. 412. *Harl.*

[Γ] 9. Κατάστασις ῥηθεῖσα ἐπὶ τῇ μεγίστῃ τῶν βαρβάρων ἐφόδῳ, ἡγεμονεύοντος Γενναδίου καὶ Δουκοῦντος Ἰννοκεντίου. pag. 298 — 303. *Concio dicta* a. C. 412. t) *in maximam barbarorum excursionem* Hunnigardorum, Marcomannorum, Ausurianorum, viciniam Pentapolitanam vastantium, *praefecto Gennadio ac duce Innocentio.* Graece ex Papyrii Massoni codice edidit *Fed. Morellus* Paris. 1595. u) 1601. 8. Latine vertit Petauius. Graece recudendam dedit D. Christianus Fridricus Boernerus, laudatus mihi paullo ante, qui praelectionibus publicis adhuc ineditis illustrauit a. 1711. 8. Primus graece et latine vulgauerat *Guil. Canterus*, Basil. 1567. 8. [in ed. nr. 8. laudata.]

10. Κατάστασις. *Concio in laudem Anysii*, Libyae praefecti v), pag. 304. 305. Edidit graece et latine Fed. Morellus. Paris. 1601. w) 8. Verterat *Petrus Morellus* Turonensis, *sed quod nonnullis in locis*, inquit Petauius, *penitus hallucinatus esset, malui interpretari ipse, quam alterius operae interpolator videri.* Ante Morellum *Guil. Canterus* graece et latine edidit Basil. 1567. 8. [v. ad nr. 8. et 9. Est in quinque codd. *Paris.*]

11. Πρὸς Παιόνιον ὑπὲρ τοῦ δώρου λόγος pag. 306 — 312. *de dono Astrolabii* dissertatio ad *Paeonium*, imperatori, Arcadio, carum, scripta circa a. C. 399. quum legatus patriae caussa CPoli Synesius versaretur, vt ipse docet epist. 153. ad Hypatiam. Προσέθηκα τὸν περὶ τοῦ δώρου πάλαι γενόμενον ἐν τῷ καιρῷ τῆς πρεσβείας πρὸς ἄνδρα παρὰ βασιλεῖ δυναστεύοντα.

t) *Tillemont.* tom. XII. pag. 550.

u) *Bauer.* in bibl. libr. rariorum vniuersali, tom. IV. pag. 140. ex bibl. anon. Hag. I. p. 4. adfert edit. huius catastaseos vna cum Synesii epistola ad Troilum, gr. et lat. ap. Fed. Morel. 1585. 8. sed vereor, ne in nota anni erratum sit, loco a. 1595. cuius edit. inscriptio, teste *Maittaire* A. T. III. p. 810. sq. haec est: *Synesii Cyrenaei Catastasis* s. constitutio, in qua Pentapolis calamitas describitur, quam in maxima barbarorum irruptione pronunciauit, quo tempore principis partes Gennadius ageret, duxque Innocentius esset: graece, cum latina *Petri Morelli*, Turonensis, interpretatione et coniectaneis; eiusdem Synesii de eod. argumento ad Troilum epistola, (quae est eius epistolar. 73.) graece ap. Fed. Morell. Lutetiae 1595. 8. Interpres et editor vsi sunt cod. gr. ex bibl. Io. a S. Andrea. — Eiusdem anni nota signata est illa ed. in bibl. Barber. Leidensi aliisque. — Haec et sequens orat. sunt in cod. *Paris.* bibl. publ. MXL. — et cum duabus aliis Synesii homiliis in cod. *Taurin.* ad nr. 8. laudato. *Harl.*

v) De hoc idem pag. 547. seq.

w) A. 1600. ap. Mait. ad nr. 5. citatum. *Harl.*

σεύοντα. Καί τι τȣ̃ λόγȣ τε καὶ τȣ̃ δώρȣ Πεντάπολις ὤνατο. *Ex oratione et ex dono fructus non omnino nullus ad Pentapolin redundauit.* Ediderat graece cum versione sua, (quam Petauius etiam seruauit,) *Federicus Morellus* Paris. 1601. *) 1634. 8. et ante Morellum *Guil. Canterus* itidem graece et lat. 1567. 8. Meminit Nicephorus XIV. 55. *Fabr.* Est in septem codd. bibl. publ. *Paris.* et, teste *Montfauc.* in bibl. bibl. MSS. t. I. pag. 69. D. Romae, in bibl. *Vaticana.* *Harl.*

12. Ὕμνοι, *Hymni decem* p. 313—348. lyrico carminis genere. Ex his quatuor priores non crediderim scriptos a Synesio, nondum Christiano, *) licet ita sentiat *Henricus Dodwellus* de iure Laicorum [?] sacerdotali §. 10. pag. 287. In ceteris totam Valentinianorum mataeologiam ad orthodoxam theologiam christianam aptasse, arguit *Io. Ernestus Grabe* notis ad S. Irenaeum pag. 7. Confer alia, quae in illis, licet alioqui pulcherrimis, notat *Tillemontius* tom. XII. pag. 507. [et *Brucker.* l. cit.] Primus graece edidit et latino reddidit carmine *Guil. Canterus* et cum superioribus quatuor opusculis dicauit Io. Vincentio Pinello Basil. 1567. 8. Deinde *Henricus Stephanus* cum prosaria *Francisci Porti* versione *) publicauit Paris. 1568. forma minore. Prodiere etiam graece cum versione ad calcem subiecta, *) Paris. 1570. 8. Vt editiones graecolatinas Lugdunensem, et notis collegii S. I. auctam Turnonensem a. 1603. forma minore, omittam. Ex Canteriana editione recusi graece sunt Romae 1590. 8. apud Franciscum Zannettum, edente *Hieronymo Brunello* S. I. et ibid. 1599. 8. ad calcem selectorum Nazianzeni carminum et Georgii Pisidae Hexaëmeri sub falso Cyrilli Alex. nomine editi. Ex editione H. Stephani praelis graece

*) V. catal. bibl. Leidens. p. 46. nr. 113. et *Maittaire* A. T. III. p. 838. *Harl.*

x) Sane in primis etiam hymnis SS. Trinitatem christiano more celebrare videtur. Vide Hymn. 1. vers. 65. seq. Hymn. 2. vers. 25. seq. Hymn. 3. vers. 201. seq. praecipue vers. 222. seq. 400. seq. Hymn. 4. vers. 75. et 87. seq. 110. 117. seq. 130. seq. 164. 221. Nimirum Christianis dogmatis imbutum iam, ac de illis etiam persuasum, sed nondum baptizatum, nedum episcopum. CPoli reuersum se composuisse illos hymnos, quum per triennium pro patriae salute ibi in aula Arcadii vigilasset, satis perspicue innuit hymno III. vers. 430.

χρέος ἐκ Θρῄκης,	*Votum debitum e Thracia,*
ἵνα τὸ τριέτηρον	*ubi per triennium*
ᾤκησα δρόμων	*habitaui in vicinia*
	regiarum
μεγ᾽ ἀνακτόρων	*terrae aedium:*
γαίας μέλαθρον.	*tulique labores,*
ἔτλαν δὲ πόνους	*tuli cruciatus*
πολυδακρύτους	*valde lacrimabiles*
ὤμοισι φέρων	*humeris ferens*
Ματέρα πάτραν.	*matrem patriam.* *Fabr.*

Addere libet codicum quorumdam notitiam: Hymni nomen in cod. Bauar. *Monach.* CLXII. v. cat. codd. gr. Bau. pag. 63. — In bibl. quondam *Vffenbach.* cod. VI. hymni, quotquot exstant, omnes, sed aliter collocati, ac in editis exemplis. v. ad nr. 1. — *Paris.* in bibl. publ. cod. MXXXIX. cum octo aliis Synesii libris. — *Florentiae* in cod. Laurent. VIII. nr. 2. plut. 55. decem hymni, alio quoque ordine positi. v. *Bandini* cat. codd. gr. Laur. II. p. 269. *Harl.*

y) Et cum Gregorii Nazianz. aliquot odis, v. supra, vol. VIII. p. 397. vbi etiam aliae Synesii hymnorum et Greg. Naz. odarum edit. proferuntur. *Harl.*

z) Cum *Damasceni* hymno acrosticho in Theogon. et *Gregorii Nazianz.* odis quatuor, apud Io. Benenatum. v. *Maittaire* A. T. III. pag. 751. *Harl.*

graece iterum subiiciendos curauit *Io. Caselius* Rostoch. 1586. 8. cum quibusdam Nazianzeni odis, et hymno Clementis, Alexandrini. Cum latina versione, (eadem, quae in Petavianis editionibus legitur,) exstant in corpore poëtarum graecorum, tragicorum, comicorum, lyricorum et epigrammatariorum, quod graece et latine vulgauit *Io. Lectius* Geneu. 1614. fol. tom. II. pag. 162. *Infinita sunt, quae peccat Petauius in Synesio vertendo, praesertim in hymnis,* inquit *Iac. Vindetus* libro de vita functorum statu pag. 42. qui de iisdem illustrandis cogitauit. aa) Gallicis versibus pridem reddidit *Iacobus de Courtin*, Paris. 1581. 12. Synesii πρὸς Θεὸν ὕμνυς ἐυτόνως αὐτῷ πεποιημένυς laudat *Nicephorus* XIV. 55.

[P] *XIII. Index eorum, ad quos scribit Synesius.* bb)

Ad

aa) Verum enim vero Vindeti crimen esse iniustum, quippe quum Petau. non vertisset Synesii hymnos, sed textui adiunxisset versionem *Francisci Porti*, iudicat *Niceron.* in vita Petauii, in memoriis VV. cell. tom. I. p. 235. sec. version. Baumgart. germ. — *Synesii* hymni decem et *Gregorii*, Nazianz. odae quatuor, gr. Lutet. ap. Fed. Morell. 1586. v. *Maittaire* A. T. III. p. 796. qui pag. 743. Stephanianam edit. cum aliis notat, lucem adspexisse 1568. sed in catal. Pinell. tom: I. pag. 81. nr. 496. adscribitur a. 1569. Sunt quoque epigramma et duo fragmm. inter epigrammata gr. edita a *Brunckio* tom. II. p. 449. et a *Iacobs.* tom. III. pag. 155. Anthologiae graecae. — Cl. *Ern. Frid. Car. Rosenmüller*, in praesenti Profess. linguae arab. in acad. Lips. germanice vertit et illustrauit *quintum Synesii hymnum*, atque in prooemio de vita, ingenio scriptisque illius breuiter quidem, at bene disputauit. Lips. 1786. mai. 8. *Harl.* Synesii hymni cum adiuncta interpret. lat. Franc. Porti Cretensis. Schaffhusii, typis I. C. Suteri. A. MDCLVII. 12. (Curauit ed. Steph. Spleissius Gymn. Scaph. Rect.) *B.*

bb) Add. *Iriart.* cat. codd. gr. Matrit. p. 252. sqq. *Harl.*

Ad episcopos. 58. 72.
Ad episcopum, quod Arii dogma non probaret, pulsum episcopatu. 128.
Ἑταίρῳ. 41.
Euoptio, fratri. 3. 4. 8. 18. 32. 35. 36. 38. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 65. 81. 83. 84. 85. 86. 88. 91. 94. 104. 105. cc) 106. 107. 108. 109. 110. 113. 114. 120. 122. 125. 127. 131. 134. 135. (Hic Euoptius, frater Synesii iunior, in episcopatu Ptolemaidis ei successit, atque concilio Ephesino a. C. 431. interfuit.)
Heliodoro. 17. 25. 117.
Heracliano. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145.
Herodi. 19. (cognatum suum vocat epist. 38.)
Hesychio. 92.
Hypatiae, τῇ Φιλοσόφῳ. 10. 15. 16. 33. 80. 124. 153. Haec postrema respicitur a Nicephoro Gregora praef. ad librum de insomniis, vbi Synesii, ad Hypatiam scribentis, meminit.
Ioannis. 2. 44. 63. 64. 146.
Martyrio. 19.
[P] Nicandro. 1. 75.
Olympio. 45. 95. 96. 97. 98. 132. 147. 148.
Ad Orum epistola edita ab Efromo Rudingero Basil. 1556. 8.
Pentadio, Αὐγουσταλίῳ. 29. 30.
Petro, presbytero. 13.
Τοῖς πρεσβυτέροις. 5. 11.
Proclo. 70.
Pylaemeni. 48. 61. 71. 74. 87. 99. 100. 101. 102. 103. 105. 106. 129. a. 130. 133. 149. 150. 151. 152.
Simplicio. 24. 28. 129. b.
Sorori. 7. Stratonicae.
Theodoro. 7. medico. 115.
Theophilo, archiepiscopo. 9. 66. 67. 68. 69. 76. 79. 89. Alexandrinum intellige.
Theotimo. 47. 49.
Troilo. 26. 73. 90. 111. 112. 118. 123.
Tryphoni. 119. licet in edit. Petauii Troilo inscribatur.
Vranio. 40.

[Sunt praeterea loca ex Synesianis excerpta in catenis patrum in Leuiticum, Numeros etc. in cod. *Coislin.* V. — in *Nicetae* collectione interprett. in euang. Lucae; in cod. CCLXXVI. in *Io. Monachi* parallelis, (*Montfauc.* bibl. Coisl. pag. 41. 251. 390.) — in *S. Maximi* locis communibus. v. *Bandini* cat. codd. gr. Laurent. I. p. 440. *Harl.*]

XIV. Edi-

cc) Epistolam 105. Nicephorus historiae suae XIV. 55. inseruit.

XIV. Editiones operum Synesii.

Graeca Hadr. Turnebi Paris. 1553. fol. typis regiis. *Fabr.* Cum breui Turnebi dedicatione gr. scripta. Desunt vero ea Synesiana, quae supra a nr. 8 — 12. sunt recensa. — In bibl. *Pinelliana* Venet. fuit exemplar cum emendatt. msst. viri docti saec. XVI. Meo quoque exemplo sunt passim a manu V. D. varia diuersi generis et pretii adscripta. *Harl.*

Latina Iani Cornarii Basil. 1560. fol.

Et ex Petauiana editione in bibliothecis patrum.

Graecolatina Paris. 1612. fol. quae recusa ibid. 1631. (quidam tituli 1633. praeferunt) et 1640. adiunctis Cyrilli, Hierosolymitani, operibus. Sed notis amplioribus auctiores esse editiones anni 1640. quum scribit Caueus, virum clariss. memoria sua fefellit. *Fabr.* In *Niceron.* Memoriis VV. cell. ex versione german. Baumgartenii, in vita *Dion. Petauii,* tom. I. p. 234. nominantur edit. Opp. Synesii, Paris. ap. Claud. Morel. 1612. fol. — Paris. ap. Car. Morel. 1631. et ibid. ap. Seb. Cramoisy 1633. fol. atque ex postrema illarum editt. Synesii opp. latine, sine notis, recusa sunt in bibl. patrum Lugdun. vol. VI. a. 1677. fol. p. 67 — 163. Atque Nicer. castigat *Du Pin,* qui in bibl. des Auteurs eccl. tom. III. dum memorat edit. a. 1612. addit, illam a. 1640. auctiorem prodiisse, vna cum *Cyrilli* catechesibus. (Atque in cat. bibl. Leidens. p. 37. iam occurrunt *Cyrilli, Hierosolymitani,* et *Synesii opera,* gr. et lat. ex versione *Io. Grodeccii,* aucta et emendata per *Io. Preuotium.* Lutet. Paris. 1631. fol. *Maittaire* autem A. T. III. p. 896. adfert tamquam separatim edita *Cyrilli, Hier., opp.* gr. lat. *Grodeccio* interprete, opera Preuotii ap. Hier. Drouart et Car. Morel. Paris. 1631. fol. et aliquanto post: *Synesii Opp.* gr. lat. interprete Dion. Petau. Paris. ap. Car. Morel. 1631. fol. — tum p. 902. refert edit. Cyr., Hierosol., opp. gr. et lat. *Io. Grodecio* interprete, emendat. a *Io. Preuotio,* ap. Seb. Cramoisy. Par. 1640. fol. nulla tamen Synesii mentione facta. Add. supra, vol. VIII. p. 442. not. *U.*) — Niceron. igitur existimat, Du Pin iudicio deceptos fuisse Caueum et Cas. Oudinum, dum narrant, a Petauio curatam fuisse catacheseon Cyrilli editionem: verum esse, pergit, reperiri *Synesii opp.* a Petauio edita cum Cyrilli opp. in vno volumine iuncta et inscripta: *S. patris nostri Cyrilli Hieros.* et *Synesii Cyrenensis episcoporum opp.* gr. et lat. Lutet. Paris. sumt. Dionysii Bechet. 1640. fol. sed huius anni edit. nullam aliam esse quam illam a. 1633. mutato tantum primo inscriptionis fol. ideo Du Pin non adcurate scripsisse, edit. a. 1612. recusam fuisse auct. a. 1640. Illi autem ed. a. 1633. additam esse *adpendicem ad Synesianas notas,* siue aduersus *Io. Croii* specimen coniecturarum et obseruationum velitationem idem *Niceron.* l. c. pag. 245. prodit. *Harl.*

De benignitate, (Φιλαδελφοι,) oratio, quam sub Synesii nomine graece et latine vulgauit *Fed. Morellus* Paris. 1604. 8. non est Synesii, sed inter Themistii orationes sexta περὶ

 Φιλαν-

φιλανθρωπίας, vt dixi supra cap. 44. *Fabr.* s. vol. VI. pag. 796. nr. 6. — conf. supra ad §. V. et de edit. etiam *Maittaire* A. T. III. pag. 846. *Harl.*

XV. Scripta Synesii deperdita.

Προσφωνητικὸς ad Theodosium. Euagrius lib. I. cap. 15. nisi, vt Nicephorus XIV. 55. orationem *περὶ βασιλείας* intellexerit, quae non ad Theodosium dicta, sed Arcadium, vt supra notaui.

[P] Poëmata varia, vt Κυνηγετικά, quorum meminit epist. 153.

Tragoediae, et comoediae, quas veterum imitatione composuisse se innuit in Dione sub extrem.

Epistolae quaedam, vt illa ad Theophilum, Alex., cuius meminit *Photius* cod. XXVI.

XVI. Alii Synesii.

[Synesius, *hierodiaconus*, cuius exstant versus in imaginem dei matris in gena sauciatam, ex qua sanguis effluxisse dicitur, in Io. Comneni descriptione montis Atho, in *Montfauc.* palaeogr. gr. pag. 469. sq. *Harl.*]

Synesius Lydus, Philadelphiensis, Porphyrii tempore clarus, Androclidis pater. *Suid.* [et *Eudocia* in Ἰωνιᾷ p. 75.] in Ἀνδροκλείδης.

Synesius, capitis accusatus, pro quo intercedit Gregorius, Nyssenus, in epistola, quam edidit *Laur. Zaccagnius* in monumentis veteribus pag. 366.

Synesius, Atheniensis, Hieracis frater, de quo Suidas in Αἰδεσία ex Damascio de vita Isidori, philosophi.

Synesius, de quo *Anna Comnena* lib. VII. Alexiadis pag. 202. seq.

[Synesius, *scholasticus*, poeta epigramm. v. supra, vol. IV. pag. 496. *Harl.*]

[Synesii duo inter melodos gr., infra, vol. X. p. 137. enumeratos. *Harl.*]

[De Synesio, philosopho *chemico*, v. infra, vol. XII. p. 752. sqq. et p. 769. sect. 34. Hunc chemicum, qui alias adpellatur *Synesius, abbas*, haud alium esse, ac *Synesium*, episcopum Cyren., opinatur *Curt. Sprengel* in historia medicae artis germanice scripta, tom. II. p. 156. ed. prior. coll. epistola Synesii Cyren. ad Herculian. 142. pag. 279. praeeuntibus iam *Morhof.* in Polyhist. litter. I. libr. I. c. 11. §. 37. et *Lambec.* comm. de bibl. caesar. VI. pag. 395. vbi cod. LI. recenset continentem gr. scriptores de chrysopoeia in his, nr. 4. Synesii epist. ad Dioscorum. Sed negauit id *Reinesius* in iudicio de cod. Gothano etc. infra, vol. XII. p. 752. sq. De illa epist. mox plura dicemus. Hic adhue

huc alius prodeat *Synesius*, sub cuius quidem nomine editum est opusc. medicum huius sententiae:

Synesius de febribus, quem nunc primum ex codice MS. [quondam Vossiano, nunc] bibliothecae Lugduno-Batauae edidit, vertit, notisque illustrauit *Io. Steph. Bernard.* Accedit Viatici, *Constantino Africano* interprete, libri VII. pars. Amstel. 1749. m. 8. In notis multorum aliorum auctorum loca tentantur, emendantur aut vindicantur. conf. doctam censuram in nouis actis erudit. Lipf. menf. Oct. 1750. p. 589. sqq. Inter alia: „quis ille fuerit *Synesius*, inquit censor (forsan *I. I. Reiske,*) cui cl. editor eum post catalogi librorum Vossianorum auctorem tribuit, non constat; neque id ipsum constat, auctori nomen id fuisse. Forte aliunde nata ea opinio non fuit, quam ex eo, quod inuolucro codicis *Synesii* nomen inscriptum a librario fuit. Certius id est, eum sua paene omnia et verbotenus ex Arabe quodam, illo ipso, qui sub *Constantini Africani*, et *Viatici peregrinantium* nomine latine prostat, descripsisse, ita tamen, vt pauca quaedam de suo addiderit, et rectius fideliusque nonnulla, quam *Constantinus* reddiderit. Constituit hoc *Synesii*, cuius fertur, *de febribus* opusculum octo priora capita libri vltimi *de Viatico peregrinantium Constantini Africani:* qui liber quum rarior esset inuentu; visum fuit cl. editori octo illa capita ex eius semibarbara interpretatione in fine adiicere." — Librum ex arabico graece conuersum esse et haberi in *viatico Constantini Africani,* (de quo v. infra in elencho medicorum, vol. XIII. pag. 123. sqq.) suboluerat Bernard: qua in sententia postea confirmatus est a Reiskio, quem per litteras consulebat: ab illo edoctus in litteris [dd]) cognouit, libellum, Synesio tributum, esse versionem particulae *viatici peregrinantis* et ab medico quodam arabe, *Abu Gjafer Ahmed, filio Ibrahimi, Africano* (siue *ol Afriki,* quod erat cognomen,) viuente sub init. saec. X. s. sub finem dynastiae Aglabitarum, et sub initia dynastiae Fathemidarum circ. a. C. 909. scripti [ee]) et a Constantino Africano s. graece s. potius lat. conuersi: cuius particula graece versa, (quam Reiske contulit cum textu arabico,) a Synesio, qui intra saec. X. et XIII. probabiliter in viuis fuisse videtur, sic confecta est, vt, iudice censore, per se aspera et barbariei sordibus inquinatam dictionem adhuc magis corruperit auctoris studium, arabica verba stricte interpretandi. Saepe tam seruiliter adhaeret arabi medico, vt eius verba velut adnumeret, incertum, qua de caussa, nisi forte arabice non satis, et paullo minus, quam graece, calluisse putetur: quod collatione graecae versionis cum textu arabico in nonnullis a censore demonstratur exemplis. *Harl.]*

dd) Confer *Bernardi* praef. in primis *Bernardi* epp. ad Reiskium, adiectas *Reiskii* vitae, (Lipf. 1783. 8.) p. 233. sq. 242. sqq. 247. 251. sqq. 257. 315. *Harl.*

ee) Conf. *Kurt Sprengel.* Geschichte der Arzneykunde, part. II. p. 240. ed. prior. qui arabem scriptorem vocat *Abu Dschafar Achmed* eiusque aetatem refert ad exitum saec. XI. et de Synesii libro agit. *Harl.*

XVII. Epistola Synesii, philosophi, ad Dioscorum, Serapidis sacerdotem.

Inter graecos chemicos scriptores, qui in variis bibliothecis MSti feruntur, et de quibus accuratius dicere infra libro VI. [vol. XII. c. 8. pag. 747. sqq. de cod. *Gothano* etc.] animus mihi est, occurrit sub *Synesii, philosophi,* nomine *epistola ad Dioscorum,* quae cum graece lucem nondum viderit, hoc loco a me cum bona, vt spero, lectoris venia subiungetur, adiecta [ff]) *Dominici Pizimentii,* Vibonensis, interpretatione.

ff) Prodiit latina Pizimentii versio Patauii apud Simonem Galignanum 1573. 8. in volumine: cui titulus: *Democritus de arte magna siue de rebus naturalibus, nec non Synesii, Pelagii et Stephani Alexandrini et Michaëlis Pselli in eundem commentaria.* Dicauit Pizimentus versionem suam Antonio Perrenoto Burgundo, cardinali, narratque, se graecum codicem emisse a Corcyraeo quodam, qui Venetiis Romam se contulerat. Ego graecum apographum debeo *Paulo Vindingio* τῷ μακαρίτῃ, qui illud Parisiis descriptum humaniter mecum communicauit. *Fabr.* Ego vero hanc epistolam reseruabo, (si placet VV. DD.) supplementorum volumini. Hic autem codicum, in quibus illa seruatur, dabo notitiam. — *Florentiae* in bibl. Laurent. Medic. codd. XVI. f. collectione gr. chemicorum, nr. 5. (*Bandin.* cat. codd. gr. Laur. III. p. 548.) — Pariter *Mediolani* in bibl. Ambros. teste *Montfauc.* in diar. ital. p. 15. sq. bibl. bibl. MSS. II. p. 529. *D.* — in cod. *Guil. Peliserii*, ibid. II. p. 1200. *D.* — *Vindob.* in codd. caes. LI. et LII. v. *Lambec.* comm. VI. part. II. p. 380. — 435. in primis de Synesio p. 392. sqq. — *Venetiis* in cod. Marc. CCXCIX. (cat. codd. gr. p. 140.) — *Taurini* in codd. LXXXII. fol. 168. v. cat. codd. gr. Taurin. p. 177. — in bibl. *Bodlei.* inter codd. Ashmolean. nr. 7614. — *Paris.* in bibl. publ. in quatuor codd. — in cod. *Escorial.* v. Plüer. in itin. per Hisp. p. 190. graecus textus integer antiquissimorum chemicorum *Vratislau.* v. *Krantzii* in memorabb. bibl. publ. — Rehdigerianae p. 85. — *Leidae* inter codd. Vossian. *Synesius* de lapide philosoph. cum multis aliorum scriptis, lingua bohemica. — Βιβλίον ἰατρικὸν θεραπείας δι' ἄφορει ἐν συνόψει, liber, (qui in catal. Vossiano tribuitur Synesio vel anonymo,) diuersorum contra morbos remediorum. v. catal. bibl. Leidens. p. 360. et 394. — Add. *Montfauc.* palaeograph. graec. p. 275. sq. *Harl.*

CAPVT

CAPVT XVIII. (olim XXIII.)

De EVNOMIO et aliis quarti-seculi haereticis.

I. De Eunomio. II. Scriptores veteres, qui eius haeresin confutarunt. III. Eunomii scripta. IV. Alii Eunomii. V. Libellus fidei Theodosio, imp., oblatus. VI. [Apologia nunc primum edita integra graece et latine in h. ed. omissa.] VII. De haereticis saeculi quarti, Ario. VIII. Photino. IX. Aëtio. X. Aliisque.

(Cum supplementis G. C. Harles.)

I.

EVNOMIVS in Dacora, gg) Cappadociae vico, natus, a Baronio, S. Basilium hh) sequuto, praeter rem Galata adpellatur: [P] ὑπογραφεὺς, siue notarius, discipulus et defensor fuit Aëtii, Ariani, magistro etiam subtilior, ii) et in haeresi prodenda audacior, auctor sectae *Anomoeorum.* kk) Ex diacono Antiocheno factus a. C. 360. episcopus Cyzici

gg) *Sozom.* VII. 17. cum quo non pugnat Nyssenus, Oltiserium, (in quo Dacorenses agri) patriam Nysseni prodens.

hh) Ex Basilio in Eunom. lib. I. p. 2. *Baronius* ad a. C. 360. nr. 35. Sed videndus *Nyssenus* in Eunom. lib. I. pag. 307. seq. et qui ex recentioribus de Eunomio inprimis videndi *Tillemontius* tom. VI. memor. eccles. pag. 501. seq. edit. Paris. et *Samuel Basnage* ad a. C. 360. n. 14. *Fabr.* Add. *G. Caue* hist. litter. SS. eccles. tom. I. p. 219. *L. Ell. du Pin* nouv. biblioth. tom. II. p. 123. *R. Ceiller* hist. gen. des AA. eccl. tom. VIII. p. 444. *Iac. Basnagii* animaduerss. circa Eunomium et eius scripta, in Canisii Lect. antiq. tom. I. pag. 172—177. rec. et illustr. in *Vogtii* biblioth. haeresiol. tom. I. p. 485. sq. — *Sandii* nucleum hist. eccles. p. 218. et 252. Colon. 1676. 4. *Hamberger.* zuverl. Nachr. part. II. p. 897. sq. *Saxii* Onom. I. p. 412. sq. *Schroeckh* christl. Kirchengesch. tom. VI. pag. 119. sqq. de *Aëtio* et p. 124. sqq. de eius discipulo, *Eunomio.* — *Garnier.* praefat. ad Basilii Caes. Cappad. archiep. Opp. tom. I. §. XI. inprimis sect. 73. sq. pag. LXIX. sqq. de duobus Eunomii libris, et pag. LXXI. sq. quaedam contra Fabricium modeste monet. *Harl.*

ii) Confer *Nyssenum* lib. I. contra Eunom. p. 294. *Casp. Sagittarium* introduct. in hist. eccles. pag. 946. qui plura ibi de Eunomio eiusque haeresi, quemadmodum et D. *Balthasar Bebelius* sec. IV. tom. II. pag. 1285. seq. *Iac. Gothofredus* ad Philostorg. etc.

kk) *Anomoeos* dici notum est a dogmate, quod filium non modo aequalem, vt ceteri Ariani, sed etiam similem et ὅμοιον DEO patri negarent. Nonnulli tamen veteres, ad nomen Eunomii adludentes velut ἀνόμους interpretantur, vt in veteri codice canonum, quem ad calcem operum Leonis Magni edidit *Paschasius Quesnellus* cap. 58. *anathematizari omnem haeresin, speciatim autem Eunomianorum qui latine sine lege dicuntur.* [Contra Anomoeos *Gratianus* edictum promulgauit. v. *I. G. Walch* hist. eccl. N. T. p. 1584. *Mediol.* in bibl. Ambros. *Eunomiani*, i. e. contra Eunomianos incerti auctoris, MS. v. *Montfauc.* bibl. biblioth. MSS. I. p. 494. *B.* Condemnatur *Eunom.* in definitt. fidei orthodoxae, in cod. *Coislin.* CCV. edit. a *Montfauc.* in bibl. Coislin. p. 265. sq. — *Eunom.* ὁ δυσσεβὴς citatur in lexico, ibid. edito p. 471. *Harl.*]

ci, [ll]) haeretica, quam primum dissimulabat, doctrina sua graues in ecclesia turbas dedit, vnde Constantii, imp., iussu eodem anno depositus et in exsilium missus est. A Valente propemodum vltimo supplicio adfectus fuisset, quod in ipsius agris Procopius, tyrannus, [mm]) a. 365. delituerat; sed et hic imperator nouo eum exsilio in Mauritaniam adficere satis habuit, vnde deinde reuocatum non diu post Theodosius senior iterum relegauit; [nn]) a quo venia denique impetrata ipsi est ad patrios Dacorae agros reuertendi, in quibus obiit ante a. C. 396. Plura de Eunomio Philostorgius, Eunomianus, qui, viginti annos natus, Eunomium, a. 361. CPoli versantem, vidit, [oo]) et praeter illa, quae in historia ecclesiastica de illo tradit, non diffitetur, etiam singulari scripto se Eunomii persequutum [pp]) laudes, ἐγκώμιον ἀναπλάσασθαι, III. 21. sed quod aetatem haud tulit.

[P] *II. Scriptores veteres de Eunomio, et contra Eunomii haeresin.* [qq])

Illis, qui interciderunt, additus asteriscus.

* Andronicianus, cuius libros breues duos aduersus Eunomianos memorat Photius cod. XXXXV.

* Apollinaris, quem inter eos, qui Eunomium confutarunt, primo loco ponit Hieronymus c. 120. de scriptor. eccles. Meminit et Philostorgius VIII. 12.

S. Athanasius dialogo 2. de trinitate, vbi refutat Aëtii epistolam, scholiis Eunomii illustratam.

Basilius Magnus epist. 168. et in libris contra Eunomium. Vide supra pag. 78. seq.

* Didymus, Caesareensis, Eunomium confutauit teste Hieron. c. 120. de scriptoribus ecclesiasticis.

S. Epiphanius haeresi 76. Io. Damascenus haeresi 76. et Harmenopulus haeresi 13. qui confirmat, quod traditur a Ioanne Zonara scholiis ad canonem in deiparam, apud *Cotelerium* III. monument. ecclesiae graecae, pag. 466. Eunomium, quae de suppliciis impiorum aeternis sacra habet pagina, πρὸς ἀπειλὴν συγγεγράφθαι πλάσματι μόνῳ *tantum ad comminationem solo figmento scripta* pronunciasse.

* Ge-

ll) Eleusii in episcopatu Cyziceno successor. *Nyssenus* I. contra Eunom. p. 308. sq. *Niceph.* IX. 46. XI. 5.

mm) *Philostorg.* IX. 5. *Tillemont.* tom. VI. memor. pag. 509. qui de Procopio illo accurate Histor. imperator. tom. V. p. 132. sqq.

nn) *Sozom.* VII. 17. *Nicephorus* XII. 29. hist.

oo) *Philostorg.* X. 6.

pp) Ipsam historiam ecclesiasticam Philostorgii haud fere aliud, quam Eunomii encomium censeri debere, recte notat *Guil. Caueus.* Vide inprimis lib. X. c. 6.

qq) Add. *Vogtii* biblioth. histor. haeresiol. fasc. 3. pag. 505. *Harl.*

* Gelasius, Caesareensis in Palaestina episcopus, cuius librum aduersus Anomoeos memorat *Photius* cod. LXXXVIII. LXXXIX. et CII.

Gregorius, Nazianzenus, inter eos, qui Eunomio responderunt, laudatur ab Hieronymo, respiciente quinque λόγες eius θεολογικὲς aduersus Eunomianos et Macedonianos, inter orationes Nazianzeni XXXIII — XXXVII.

Gregorius, Nyssenus. Vide supra, pag. 151. seq. et 160. ed. vet. Idem etiam libro de anima perstringit Eunomium, quod carnem cum sensibus solum a λόγῳ adsumtam docuit, de quo eius errore *Gennadius* c. 2. de ecclesiae dogmatibus. Itaque quod in Eunomii expositione fidei legitur ἀναλαβόντα τὸν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος ἄνθρωπον, intellectum ab eo secundum Apollinaris haeresin, vt per ψυχὴν non mentem, sed inferiorem modo animam, sensibus constantem, acceperit.

[*] Ioannes Chrysostomus in homiliis de incomprehensibili DEI natura. Incipiunt: τί τῦτο ὁ ποιμήν. Et sexta: μίαν ὑμῖν διελέχθην. Hoc enim inprimis datum vitio est Eunomio, quod ita de DEo etiam aduersus perspicua S. scripturae dicta disseruit, ac si illius naturam perspectissimam et ad vnguem notam haberet. Vide *S. Basilii* epist. 168. et *Theodorit.* lib. IV. haeret. fab. cap. III. *S. Hieronymus* in XII. Matthaei: *Erubescat Eunomius tantam sibi notitiam patris et filii, quantam alterutrum inter se habeant, vindicans.* Verba Eunomii apud Socratem IV. 7. ὁ Θεὸς περὶ τῆς ἑαυτῦ ἐσίας ἐδὲν πλέον ἡμῶν ἐπίςαται. etc.

Historiae ecclesiasticae scriptores, Socrates, Sozomenus, Theodoritus, *Rufinus*, Nicephorus. Nec non, qui annales et chronica condidere, Cedrenus, Zonaras etc.

Nicetas Choniates libro V. thesauri orthodoxae fidei.

Philastrius de haeresibus cap. 68. *Augustinus* et *auctor Praedestinati* haeresi 54. *Honorius* haeresi 56. Eunomium dialecticum adpellat.

* Sophronius, (ille, vt suspicor, S. Hieronymi amicus,) pro Basilio contra Eunomium, laudatus *Photio* cod. V. et CXXXVIII. bibliothecae.

Theodoritus lib. IV. haereticarum fabularum cap. 3. qui inter alia Eunomianis tribuit, quod et ipsi cum Marcione duo rerum principia, malum et bonum, statuerint, et inferiores partes a malo principio ortas et hinc non totum baptizandum esse hominem docuerint. Cui congruit, quod S. Ambrosius Eunomianos iungit Marcioni lib. I. de officiis c. 2. ad quem locum conferendae notae monachor. Benedictinor. tom. II. pag. 31.

* Theodorus, Antiochenus, Mopsuestiae episcopus, cuius libros XXV. pro Basilio contra Eunomium memorat *Photius* cod. IV. et cod. CXXXVIII. et CLXXVII. pag. 207. et ante eum Theodoritus loco iam laudato.

Timotheus, presbyter, de receptione haereticorum, apud *Coteler.ium* III. monument. ecclesiae graecae pag. 383. seq.

III. Eunomii Scripta.

Plurima contra fidem nostram scripsisse, et disputandi leges suis dedisse sectatoribus, notat *Rufinus* lib. I. hist. eccles. cap. 25. atque [P] illa tanti facta ab Eunomianis, *vt maioris autoritatis arbitrarentur, quam euangelia, et in ipso crederent lumen esse veritatis*, traditum Hieronymo aduersus Vigilantium: vicissim imperatores edictis publicis libros eius, (nuper defuncti,) iussisse aboleri, constat non modo ex *Philostorgii* XI. 5. sed etiam ex lege Arcadii, data a. C. 398. lib. XVI. 34. Cod. Theodos. tom. VI. pag. 152. *Codices sane eorum* (Eunomianorum), *scelerum omnium doctrinam ac materiam continentes, summa sagacitate mox quaeri ac prodi exerta auctoritate mandamus, sub aspectibus eorum iudicantum incendio mox tremandos. Ex quibus si qui forte aliquid qualibet occasione vel fraude occultasse, nec prodidisse conuincitur, sciat, se velut noxiorum codicum, et maleficii crimine conscriptorum, retentorem capite esse plectendum.* Et iam S. Basilius lib. I. contra Eunom. pag. 5. ridet Eunomii superbiam, quod speraret, libros suos aetatem laturos: *ὢ τῆς ἀλαζονείας, τὸ καὶ ὕστερον οἴεσθαι αὐτῷ διαρκέσειν τὸν λόγον, καὶ ἀθάνατον εἰς τὸν ἐπιόντα χρόνον τὴν μνήμην αὐτοῦ φυλαχθήσεσθαι.* Ac certe pauca quaedam seruari contigit et illorum ipsorum, qui eum confutarunt studio, ceteris omnibus longa nocte sepultis ac deperditis. Scripserat autem:

1. *Commentarium in epistolam ad Romanos*, tomis septem, in quibus verbositatem rerum inanem perstringit *Socrates* IV. 7. *πολύχους δὲ τὴν λέξιν καὶ τὰ αὐτὰ περιστρέφων ἀεὶ καὶ μὴ δυνάμενος περιγίνεσθαι τοῦ προτεθέντος σκοποῦ, ὡς δεικνύουσιν αὐτοῦ οἱ ἑπτὰ τόμοι, οὓς ἐματαιοπόνησεν εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους τοῦ Ἀποστόλου Ἐπιστολήν. Πολλοὺς γὰρ λόγους εἰς αὐτὴν ἀναλώσας, τῆς Ἐπιστολῆς τὸν σκοπὸν λαβεῖν οὐ δεδύνηται.* Idem ex Socrate repetit hist. tripartia VII. 19. et Suidas in *Εὐνόμιος*. Addit vero Socrates, idem de aliis eius scriptis posse affirmari, *ἐφάμιλλοι δὲ αὐτοῦ καὶ οἱ ἄλλοι οἱ φερόμενοι λόγοι τυγχάνουσιν, ὧν ὁ βουλόμενος πεῖραν λαβεῖν, εὑρήσει ἐν πολυλεξίᾳ τὴν τῶν νοημάτων εὐτέλειαν.*

2. *Epistolas*, quas ceteris Eunomii scriptis praefert *Philostorgius* X. 6, et ab eo praelatas notauit *Nicephorus* XII. 29. Meminit epistolarum eius etiam *Photius* codice CXXXVIII. ad quadragenas ex illis legisse se testatus; sed non ita praeclare de illis iudicat. *Ἀνεγνώσθησαν δὲ καὶ ἐπιστολαὶ αὐτοῦ πρὸς διαφόρους, μέχρι τεσσαράκοντα, ἀλλὰ καὶ ἐν ταύταις τὸ αὐτὸ τῶν λόγων εἶδος λεπτουργῶν, παντελῶς τοῦ τῶν ἐπιστολῶν χαρακτῆρος οὐδὲ τοὺς νόμους ἀκοῦσαι, μήτιγε τριβεὶς ἐν αὐτοῖς εἰς τὸ σηλιτευθῆναι διέπεσεν.*

[P] 3. *Ἔκθεσιν πίστεως*, *fidei libellum*, Theodosio imp., oblatum CPoli a. C. 383. cum episcopos plures rr) ad se vocasset, et confessiones eorum exhiberi sibi fecisset, vt narrant

rr) Confer *Nyssenum* lib. II. contra Eunom. tom. II. p. 7. seq. *Boiuini* notas ad Nicephori Gregorae historiam pag. 793. *Tillemont.* tom. VI. memor. p. 623. seq.

rant *Socrates* V. 10. et *Sozomenus* VII. 12. Hunc libellum in codice Bauarico ss) et Liuenaeii subiectum, in MS. Florentino autem, vnde Emericus Bigotius descripsit, praefixum libris Nysseni contra Eunomium publicauit *Valesius* in notis ad laudatum Socratis locum, et post eum *Baluzius* in noua collectione concilior. tom. I. pag. 89. *Fabr.* — Hoc scriptum quoque exhibet *Basnag.* tom. I. nouae edit. Lection. Canisian. antiq. pag. 170. sqq. vbi etiam pag. 172. de Eunomio et eius scriptis disputatur. *Heumann.* Add. collection. concilior. ed. Harduini, tom. I. de synodo CPolit. a. Chr. 383. *Eunomii* ἔκθεσιν multo emendatiorem edidit *Rettberg*, partium minus studiosus, in libello, inscripto: *Marcelliana.* Acced. *Eunomii* ἐκθέσις πίστεως emendatior. Edidit et animaduersionibus instruxit *Christi. Henr. Georg. Rettberg.* Gottingae. 1794. 8. conf. supra, vol. VII. p. 394. sect. 7. Quapropter eam ego in h. ed. omisi. Fabricius enim in vet. ed. h. l. eam expositionem, quoniam breuis sit, et vt eum apologetico posset conferri, integram exhibuerat, addito Valesii iudicio in notis ad Socratis locum: *„nec inutile fuerit, eam hic adponere. Etsi enim totam Eunomii impietatem complectitur: quaedam tamen habet minime spernenda.“ Harl.*

4. Ἀπολογητικὸς, *defensio doctrinae suae.* tt) Hoc ipsum est scriptum illud famosum, quod quinque aduersus Eunomium libris, quos etiam nunc habemus, S. Basilius confutauit, notatque, titulum istum vafre ac versute ab Eunomio esse excogitatum, ne haereticum suum dogma, quod peroptabat, exponere ac promulgare sponte, sed velut coactus tueri se ac defensionem suam edere videretur. Πρῶτον μὲν γὰρ αὐτῷ πάντων κακέργημα, τὸ σχῆμα τοῦτο τῶν λόγων ἐπινενόηται, ἐν ἀπολογίας [τ] εἴδει διδασκαλίαν συνθέντι, ἵνα δόξῃ προηγουμένως ποιεῖσθαι τῶν δογμάτων τῆς ἀσεβείας τὴν ἔκθεσιν, ἀλλ᾽ ἐξ ἀνάγκης ἐπὶ τοὺς λόγους τούτους ἐληλυθέναι. Exordium huius apologetici, epilogumque graece cum *Henr. Warthoni* versione ex codice Thomae Tenison vulgauit *Guil. Caueus* in historia literaria scriptorum ecclesiasticorum. Integrum anglice vertit ediditque *Wilhelmus Whistonus* in tomo primo operis, Eunomianismo incrustando destinati, quod primitiuum Christianismum rediviuum

ss) In cod. CXII. sub fin. et in cat. codd. gr. Bau. pag. 43. sic indicatur: *Eunomii haeretici liber, quem refutauit S. Basilius.* — In bibl. *Scorial.* regis Hispan. *Eunomii* et orthodoxi contra Eunomium dialogus, cuius initium ab impii Aëtii epistola ducitur, secund. *Montfauc.* bibl. biblioth. MSSt. II. p. 619. A. — *Oxon.* in bibl. Bodlei. inter codd. Cromwell. nr. 291. fragmenta Seueriani, *Eunomii* et aliorum. — Inter codd. Vossian. *Eunomii catechesis religionis christianae.* secundum catal. codd. Angliae etc. pag. 60. vol. II. nr. 2210. Contra in bibl. *Leidensi* inter codd. Vossian. pag. 395. nominatur *Eunomii τοῦ δυσσεβοῦς apologeticus*, contra quem scripsit antirrheticos sermones Magn. Basil. et p. 397. citatur *Eunomius* de mercede meretricis non admittenda in templum, graece. — *Vindobon.* in cod. caesar. XLII. nr. 6. sunt *Mathusalae*, monachi montis Sinai, excerpta de S. Trinitate ex Hermete Trismegisto, Platone, Aristotele et *Eunomio.* v. *Lambec.* comm. VII. p. 175. — In *Nicetae Choniatae Acominati* panoplia dogmatica, (cod. Baluz.) tom. V. est enarratio de Aëtii et *Eunomii* haeresi; deinceps capita, quibus Eunomius probare nititur, filium post patrem ortum remque esse creatam: sub haec propositiones quaedam haereticae Aëtii et Eunomii, earumque refutationes, teste *Montfaucon.* in palaeographia gr. pag. 329. Add. *Schroeckh.* l. c. *Harl.*

tt) Coram clero CPolitano. Vide *Valesium* ad Philostorgii VI. 1.

viuum inscripsit, Lond. 1711. 8. uu) Graece exstat in variis bibliothecis, meminique, me Eunomii apologeticum MS. euoluere inter libros Marquardi Gudii, atque hunc ipsum respici haud dubito à praestantissimo *Morhofio*, quando memoriae lapsu scripsit Photini apologiam ineditam in Gudii bibliotheca reperiri. Neque alia est Eunomii *catechesis*, ad quam e MS. *Isaaci Vossii* vv) vulgandam atque versione et confutatione donandam Balthasar Beckerus inuitatus est a Samuele Maresio, ww) in litteris datis Groningae a. 1670. Quandoquidem vero in manus meas peruenit libellus hic integer cum latina versione *Iacobi Fabricii*, Holsati, xx) descriptus ex codice, qui manu Friderici Lindebrogii exaratus exstat in bibliotheca Iohannea huius vrbis: existimaui, me rem non ingratam facturum studiosis ecclesiasticarum litterarum, si eum hoc loco subiungerem, cum versione illa subinde emendata et adnotatis in ima pagina locis S. Basilii, quibus argutiae eius confutantur. Neque enim verendum est, vt collatis egregii doctoris responsionibus aliquis Eunomiana versutia valde commoueatur. At operae pretium est videre, quomodo haeretici quoque acutissimi pro haeresi sua decertantes frustra sint, et quomodo Eunomius etiam longe praeclarius de CHristo senserit Socini schola, neque ea fuerit impudentia, vt, clarissimis S. scripturae oraculis contrarium testantibus, Christum ante Mariam exstitisse negaret. *Philostorgius* VIII. 12. testatus est, non modo Basilium, sed et Apollinarium praeterea πρὸς τὴν ἀπολογίαν Εὐνομίου ἀντιγράψαι, *aduersus Eunomii apologiam scripsisse*, quod Apollinarii opus intercidit. *Photius* cod. CXXXVII. Eunomii apologeticum βιβλιδάριον adpellat, narratque illius συναιρεσιώταις in maxima admiratione [?] atque inter arcana habitum fuisse, ita vt S. Basilius aegre exemplum eius consequi potuerit. Διὰ θαύματος μὲν ἤγετο, κρύφιον δὲ καὶ ἀνέκφερον τοῖς ἄλλοις εἶναι διεσπούδαστο. Fallitur *Federicus Morellus*, qui praefatione ad tom. I. Nysseni edit. a. 1618. Photium de minore ἐκθέσει loqui existimat: nam certissime constat, de longe alia ei δυσσεβείας Eunomianae ἐκθέσει sermonem esse, illa nempe, quam Basilius confutauit, et quam proxime subiungam, vbi notauero, apud Photium post verba ὃ ἡ ἐπιγραφὴ, excidisse vocem ἀπολογητικός. *Fabr.* Ego vero in hac ed. longius hoc opusculum eo rectius putaui omittendum esse, quod id integrum *Garnier* in edit. Opp. Basilii, tom. I. pag. 618. sqq. ex nostra bibl. gr. (perperam tamen, nec scio, quare? exclusis Fabricii nostri adnotatt. maximam partem criticis,) gr. ac lat. recudi fecit. *Harl.*

5. Hunc

uu) De hoc Whistoni libro vid. *Baumgarten.* Nachricht. von einer hallischen Bibl. tom. IV. p. 257. sqq. inprimis p. 258. de eius versione Eunom. libelli anglica. — In *Canisii* lectt. antiq. ex edit. *Iac. Basnagii* tom. I. p. 172—187. praeter *Eunomii confess. fidei*; interpr. H. Valesio, est quoque prologus et epilogus apologiae *Eunomii* gr. et lat. interprete *Henr. Whartono* et *Eunomii* scholion ac disputatio orthodoxi contra eum, latine ex *Turriani* versione. — *Apologeticus* est etiam *Mediolani* in cod. bibl. Ambrosianae; teste *Montfauc.* in bibl. biblioth. MSSt. I. p. 497. A. *Harl.*

vv) V. cat. bibl. *Leidens.* p. 595. et supra ad nr. 3. de codd. *Harl.*

ww) Vide *Michaelis Lilienthal* selecta historico-literaria pag. 33.

xx) Suspicor, hunc esse Iacobum Fabricium, Iacobi F. Superintendentem deinde generalem Slesuicensem, defunctum a. C. 1645. de quo dixi in centuria Fabriciorum pag. 42. seq.

5. Hunc Eunomii apologeticum quum praeter Apollinarium S. Basilius refellisset, cuius et solida inprimis visa est; atque aetatem tulit lucubratio: Eunomius multis annis post, suam aduersus Basilium responsionem siue ἀπολογίας ἀπολογίαν yy) in lucem protulit, illo iam defuncto; sed et hanc postea *Gregorius Nyssenus*, cuius opus exstat, tum *Sophronius* et libris XXV. *Theodorus*, Mopsuestenus, confutarunt. Sophronii et Theodori scripta, cum Eunomii ipsius libris, Basilio oppositis, interciderunt. Parum est credibile, quod *Philostorgius* VIII. 12. narrat, Basilium, quum in primum Eunomianae responsionis librum incidisset, βαρυθυμήσαντα *animo dolore adfectum vita excessisse*. Idque mendacii non dubitat arguere *Photius*, qui in bibl. codice CXXXVIII. refert, Eunomium, post plures demum Olympiadas elucubratum opus studiose clam habuisse, ac vix sectatoribus suis monstrasse, ne in Basilii manus veniret, atque illo demum defuncto euulgasse. Ταύτην τὴν βίβλον ὠδίνοντα, πολλὰς φασὶν αὐτὸν ἐτῶν ὀλυμπιάδας κατατρίψαι ἐν οἰκίσκῳ ἑαυτὸν καθειργνύντα, καὶ λαθραίαις μίξεσι τὸ πονηρὸν ἐκεῖνο τέρας κύοντα, μόλις εἰς φῶς δι' ἐτῶν ἀμβλωθρίδιον ἐκτρῶσαι· θάλπειν [τ] τε ἐκεῖθεν, καὶ μόλις καὶ αὐτοῖς τοῖς συμμύσταις ἐπιδεικνύναι τὸ κύημα, δεδιέναι μάλιστα, μήπως καὶ αὐτὸ ταῖς Βασιλείου χερσὶν ἐπιπεσὸν, πρὶν ἢ πῆξιν λαβεῖν, διασπασθῇ καὶ πρὸ τοῦ ἀνθῆσαι ξηρανθῇ ἄωρον ἀποφθαρέν. Διόπερ ἐπιμελῶς, καὶ ὥσπερ ὁ τοῦ Κρόνου μῦθος, τὸ γέννημα καταπιὼν, ἔκρυπτέ τε καὶ συνεκάλυπτε, μέχρις ἂν ἡ Βασιλείου ζωὴ τῷ ἐπικήρῳ παρατεινομένη βίῳ τὸν φόβον ἐπίσχειν. Etiam κατ' αὐτὴν τοῦ ἁγίου Βασιλείου τὴν κοίμησιν *sub ipsam Basilii mortem* se Eunomii scriptum accepisse Nyssenus testatur, plenum conuiciis in beatum virum. Quod porro Photius tantum libros tres responsionis Eunomianae commemorat, Philostorgius autem libros quinque; factum inde esse potest, nisi in numeris ex altera parte error, vel lapsus memoriae; quod Basilius tribus libris proprie et κατὰ πόδα Eunomii apologeticum confutauerat, subiunctis aduersus eumdem, veluti spicilegii in morem, duobus libris ἀπορίων, vt supra pag. 78. notare me memini. Itaque Eunomius potuit tribus prioribus libris tres libros opposuisse, quos legit Photius, deinde respondisse etiam ad duos posteriores: atque adeo omnes quinque Philostorgio innotuisse. Hinc puto, Nyssenum duplices Eunomii λόγους commemorare in epistola ad Petrum, fratrem suum, libris aduersus Eunom. praemissa, γεγράπται δέ μοι οὐ πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς λόγους. *Scripsi autem non contra vtrumque Eunomii opus; neque enim tantum temporis concessum est, quum is, qui librum haereticum commodato dederat, eum valde inciuiliter repetiuerit, - - nam septendecim tantum dies huic lucubrationi impendens, fieri non potuit, vt iam breui tempore vtrumque refellerem.* Praeterea, quae lib. I. pag. 327. seq. ad 428. tertio libro iterum incipit Nyssenus Eunomii contra Basilium opus, quod ad dogmatica adtinet, confutare, vbi ait eum ἐκ τρίτου, *tertia vice*, insurgere aduersus veritatem. Nimirum secundam vicem intelligens illam ἔκθεσιν fidei, quam Theodosio imp. Eunomius obtulit, quamque integro libro secundo Nyssenus refellit, qui primus est in editione graecolatina anni 1615. Prima vice insurrexit aduersus catholicam de filio ac Spiritu S. doctrinam Eunomius, quando apologeticum scripsit, a Basilio confutatum. Hunc Basilium intelligit Nyssenus, quando suum Πατέρα, καθηγητὴν, διδάσκαλον adpellat, vt lib. III. pag. 105. καὶ ὑπὲρ τίνος μάχεται πρὸς τὸν διδά-

yy) *Nyssenus* tom. II. p. 289. et 298. seq. lib. I. contra Eunom. edit. a. 1638.

διδάσκαλον ἡμῶν, τὸν συμβουλεύοντα, μὴ καταστολμᾶν ἐπὶ τῶν θείων δογμάτων τῆς ὀνοματοποιΐας. Primi libri Nysseniani prior pars a pag. 284. ad 317. calumniis aduersus Basilium [P] et conuiciis [zz]) Eunomii repellendis impenditur, exagitans subinde Eunomii loquacitatem et ἀμέτρητόν τινα σωρείαν ῥημάτων vt pag. 287. loquitur, et sophisticam τεχνολογίαν pag. 343.

In transcursu liceat hoc loco monere, quod in editione Parisiensi a. 1638. l. 1. Nysseni contra Eunom. tom. II. p. 285. adnotatur in margine, *auxilium S. Pauli a Nysseno inuocari.* Quam notam a Gretsero, docto illo, sed feruido ac maledicentissimo romanae ecclesiae dogmatum propugnatore, adpositam, falsam comperiet haud dubie, qui Nysseni verba inspexerit: Μόνον ἔλθοι ἐφ' ἡμᾶς ἡ τὸ ἀσθενὲς ἐνισχύουσα δύναμις διὰ τῶν εὐχῶν τοῦ ἐν ἀσθενείᾳ τοῦ σώματος τὴν δύναμιν ἑαυτοῦ τελειώσαντος, *tantum adsit nobis virtus illa, quae imbecillitates corroborat, per preces eius, qui in corporis infirmitate vim propriam perfecit.* His verbis non ad Paulum, sed ad Christum respicitur Matth. XXVI. 41. Similiter frigidum est, quod pag. 306. idem Gretserus in margine adnotauit, *Eunomium esse Lutheranum.* Quamobrem quaeso? quia nempe Nyssenus ait, Eunomium statuisse μόνην ἀρκεῖν τῷ ἀνθρώπῳ τὴν αἱρετικὴν πίστιν πρὸς τελειότητα, *ad perfectionem sufficere homini solam haereticam fidem.* Itaque Gretsero fides Eunomiana est et haeretica, quam ad iustitiam suffecisse Abrahamo scripsit S. Paulus, apostolus; neque enim aliud Lutherus sentit, aliud Paulus, cuius haec sunt Rom. IV. 5. *Ei qui non operatur, credenti autem in eum, qui iustificat impium, reputatur fides eius ad iustitiam secundum propositum gratiae DEi.*

[Alius fuit *Eunomius*, episcop. Nicomediae, qui subscripsit Gennadii, patriarchae CPolit. a. 459. epistolae encyclicae ad omnes metropolitanos, (nouissime in *Mansi* collectione concilior. tom. VII. p. 915.) in cod. caesar. *Vindob.* XLIV. nr. 35. v. *Lambec.* comment. VIII. p. 888. sqq. cum not. Kollar.

Eunomianus, h. e. sectae Eunomianae adsecla quidam; inter poetas epigrammat. a Leonardo Philara collectos, in cod. *Coislin.* CCCLII. v. *Montfauc.* bibl. Coisl. p. 519. et supra, vol. IV. p. 475. *Harl.*]

VII. Duos ARIOS, [a]) *acerrimos* haereseos Arianae *auctores*, diserte memorat Sulpicius Seuerus l. 2. histor. c. 49. Alexander Alexandrinus apud Socratem lib. I. c. 6. pag. 10. Gelasium Cyzic. II. 3. hist. synodi Nicaenae, Nicephorum VIII. 8. Et apud Theodoritum lib. I. Histor. eccles. cap. 4. pag. 20. εἰσὶ δὲ οἱ ἀναθεματισθέντες αἱρεσιῶται ἀπὸ πρεσβυτέρων μὲν Ἄρειος, ἀπὸ διακόνων δὲ Ἀχιλλᾶς, Εὐζώιος etc. Ἄρειος ἕτερος. Ex his prior ille

zz) Vide pag. 300. 305. 307. 371. 379. etc. πολὺ εὑρεῖν ταῖς λοιδορίαις p. 396.

a) Confer *Io. Rainoldum* in censura Apocryphorum tom. I. pag. 179. et *Io. Pearsonium* ad symbolum apostolicum pag. 236. seq. qui Phoebadium quoque Ariorum mentionem facere obseruat. cap. 25.

ille auctor haereseos pra... puus, ex Libya oriundus, b) Ammonii F. presbyter Alexandrinus, licet alter, quem d...conis Alexander apud Theodoretum adnumerat, etiam presbyteris iam accenseatur in subscriptione epistolae apud *Epiphanium* haeresi LXIX. 8. Horum amborum Ariorum res etiam ab antiquis scriptoribus [?] confundi quandoque, non est incredibile, ac diserte id notarunt viri doctissimi, *Henr. Valesius* lib. II. obseruatt. ecclesiastic. c. 2. et ad Sozomeni II. 30. *Petrus Franciscus Chifletius* ad Vigilium p. 137. et D. *Thomas Ittigius* in historia concilii Nicaeni pag. 58. c) Erupit haeresis Arii, Alexandro Alexandrinam moderante ecclesiam, circa a. C. 316. d) Ipse haeresios auctor in concilio Nicaeno e) a. 325. damnatus actusque in exsilium, postea a. 327. post missum ad episcopos satisfactionis libellum reuocatur, f) et quum aliam fidei professionem deinde etiam imperatori, Constantino, obtulisset, neque aliud, quam illa comprehenderetur, sentire se confirmasset iureiurando, a quibusdam ecclesiis, nec non a synodo Hierosol. a. 335. recipitur, sed antequam ab Alexandro CPolitano, quod sperabat se impetraturum, admitteretur, CPoli repentina morte, dum in secessu aluum leuare instituit, exstinguitur a. 336. vt complures veteres vno ore tradunt, g) quibus fidem non habere parum pudens esse existimo, licet incredibile mihi videatur, quod legas in Faustini et Marcellini libello precum, pag. 5. *grauissimo repente dolore cruciatum omnia sua viscera et ipsum cor, quod erat thesaurus impietatis, effudisse in stercora, atque ita, mirabile dictu, internis omnibus euacuatis attenuatum esse, vt per angustias foraminis et sedilis totus ipse laberetur.* *Fabr.* v. *Walch.* Ketzergesch. l. c. pag. 500—510. De *Arii* morte misera ex antiquitatis ecclesiasticae monumentis disseruerunt *Georg. Nic. Ockel*, Rostoch. 1708. — *M. Arnold. Greuius* in diss. Athanasius de morte Arii referens, Witteb. 1722. et *Io. Frid. Wucherer* diss. Ienae 1730. quam ille praemisit *aeternis diuinitatis Iesu Christi*

b) Epiph. LXIX. 1. et pag. 722. et 731. *Fabr.* Post Caueum, *Trauasa* libro mox memorando pag. 1. sqq. euincere studet, Arium natum esse Alexandriae in Aegypto; si ex *Libya* oriundus ab aliis dicitur, intelligendam esse Libyam in sensu generaliori, quae etiam, vti Africa, Aegyptum, comprehenderit: idem diem Arii natalem adferit a. circ. 283. et praefert Fabricii nostri sententiam, Arium fuisse filium Ammonii, interpretationi Basnagii ac Montfauconii, etc. Sed *Lardnero* in credibility etc. part. II. vol. VII. p. 256. et *Walch.* in hist. haeresium II. p. 390. res incerta est. *Harl.*

c) Quibus addes *Sandii* adpendicem ad nucleum historiae eccles. Colon. 1678. 4. pag. 27. Idem in adpendice, inprimis in ipso nucleo hist. eccl. libr. I. pag. 158—157. et aliis pluribus locis more suo copiose persequitur Arii Arianorumque placita atque errores, et p. 141. sqq. euincere conatur, Arium non fuisse doctrinae suae inuentorem. *Harl.*

d) *Trauasa* l. c. pag. 80. sqq. a. 320. id factum, et Arium ab Alexandro et synodo II. Alexandrina condemnatum esse, contendit contra Fabricium aliosque. In libr. III. c. 2. et 3. de concilio Nicaeno agitur. *Harl.*

e) Catalogum patrum Nicaenorum pleniorem ex cod. Marciano CCCXLIV. qui continet *Theodori, Lectoris* CPolitani, compendium hist. eccles. etc. publicauit cel. *Morell.* in biblioth. Marc. MSta gr. et lat. tom. I. Bassani, 1802. pag. 225. sqq. *Harl.*

f) Conf. *Walch.* l. c. p. 486. sqq. *Harl.*

g) Vide *Hermantium* de vita Athanasii IV. 19. D. *Ittigii* histor. concilii Nicaeni §. 56. *Tillemont.* tom. VI. pag. 296. seq. memor. *Fabr.* add. *Trauasa* libr. IV. cap. 8. pag. 316. sqq. *Harl.*

Christi vindiciis, *Guil. Whistono oppositis*, et ibid. eodemque anno disputauit *de patribus ecclesiae ante-Nicaenis Arianismo non fauentibus*. *Hart.*

Res Arii et Arianorum, praeter veteres, Athanasium, Epiphanium haeresi 69. Gelasium in historia concilii Nicaeni, Nicetam libro V. thesauri orthodox. fidei, Eutychium Panopliae titulo XI. annaliumque et historiae ecclesiasticae scriptores, singulari studio persequuti sunt, gallico idiomate *Godfridus Hermantius* in vita S. Athanasii, *Tillemontius* tomo sexto memoriarum, *Ludouicus Maimburgius* in Arianismi historia: latine *Petauius* in dogmatibus theol. de SS. Trinitate, atque ex nostris b. doctor meus, *Thomas Ittigius* in historia concilii Nicaeni, quam post eius obitum Christianus Ludouici edidit cum notis, Lips. 1711. 4. *Fabr.* *Io. Meisner.* de origine et progressu Arianismi, Witteb. 1653. — *Balthasar Bebelius* de mediis Arianismi Argentor. 1669. — Nemo tamen forsan grauius scripsit contra Arium eiusque haeresin, quae vocatur atrocissima omniumque, quae exstiterunt vmquam haeresium pestilentissima, et contra Sandium, Arianismi patronum, quam *M. Christoph. Reuchlin*, in disp. inscripta: *Arianismi antiqui et noui breues lineae ductae* etc. sub praes. *Io. Ad. Osiandri*, theologi quondam Tubingensis, Tubingae m. Ian. 1688. 4. ventilata. Vbertim quoque agitur de concilio et symbolo Nicaeno. — *Scharbau* de Arianorum adfectata pietate, in tom. IX. Miscellan. Lisp. p. 163. sqq. — *Io. Sam. Müller* disquis. de Ario, rationem crepante, non sequente. 1729. 4. — *Prudent. Maran.* sur les Semi-Ariens, in *Io. Voigtii* bibl. histor. haeresiologicae, tom. II. fasc. I. pag. 119. sqq. — *Guil. Caue* in antiquitatt. ecclesiast. in vita Athanasii, tom. II. p. 244. sqq. et multis aliis locis; ex vers. german. de Ario et Arianis. — *Sagittarii* introduct. in hist. eccl. tom. I. p. 845. sqq. et 858. — *Io. G. Walch.* bibl. theol. III. p. 760. — *D. W. Webster.* in: *A compleat History of Arianisme* etc. h. e. historia Arianismi completa ab a. 306. vsque ad an. 1666. in qua eius influxus in regimen ciuicum, et caussam detrimenti veteris regni exposuit. 1735. Adiecta est historia Socinianismi, a Maimburgio et Lamyo gallice descripta, in linguamque translata anglicanam. — *Lud. Guil. Wittich* Handbuch der christlich. Kirchen v. Dogmengeschichte, secund. ordinem alphab. ed. a *Guil. Frider. Hezel.* tom. I. Erford. 1801. 4. de Ario pag. 247. sq. et de Arianis, horumque per plurima saecula fatis, aduersariis, fidei formulis, conciliis, legibus paucis pro illis, pluribus vero contra eos latis etc. pag. 141 — 146. — Cum primis notanda est *Storia critica della vita di Arrio, primo Eresiarca del IV. secolo, scritta da Gaetano Maria Travasa*, clerico regolare Teatino. Venet. 1746. mai. 8. cum effigie Arii, aeri incisa, desumta ex *Hartmanni Schedelii* libro raro de temporibus mundi, a. 1493. pag. 131. Neque tamen omnia Trauasae iudicia atque narrationes probantur viris eruditis. Copiose autem recensetur Trauasae opus in: *Baumgartenii* Nachricht. von einer Hallischen Bibl. tom. I. pag. 149 — 174. Atque auctor illius censurae iudicat, *Ludou. Maimburg* in historia Arianismi, (Histoire de l'arianisme avec l'heresie des Sociniens, Paris. 1673. 4. II. vol.) aliorum diligentiae multa reliquisse addenda emendandaque, et *Phil. Lud. Hanneckenii epitomen historiae Arianae*, Giessae 1660. 12. esse admodum mancam. Basnagii autem aliorumque iudicia ac rationes saepe passimque refutantur a Trauasa. Atque contra *Maimburg.* edidit anonymus: Entretiens d'Eudoxe et Eucharistе, Colon. 1683. 12. Late quoque historiam Arii atque arianismi persequitur cel. *Schroeckh.* in historia ecclesiast. christiana,

tom.

tom. V. pag. 321. sqq. et tom. VI. pag. 52. sqq. de Semiarianis pag. 113. sqq. etc. Add. *Scip. Maffei* frammento insigne di storia eccles. del quarto seculo, quae est vita Athanasii, in qua lites et controuersiae Arii eiusque adsectarum explicantur, in *Maffei* Istoria teologica delle dottrine Tridenti 1742. fol. pag. 254. sqq. — *Io. Iac. Iablonski* diss. de Arianorum veterum baptismo in SS. Trinitatem. Francof. 1734. — *Ed. Gibbon's* Geschichte des Verfalls v. Vntergangs des röm. Reichs, ex vers. germ. *Chr. Godofr. Schreiteri*, tom. V. pag. 80. sqq. — *D. Io. Aug. Stark* Versuch einer Geschichte des Arianismus, tom. I. Berol. 1783. tom. II. ibid. 1785. 8. conf. eph. litter. Erlang. a. 1783. nr. 52. pag. 458. sqq. — In primis conferendus est *Chr. Guil. Franz Walch*, theolog. quondam Gotting. in: Entwurf einer vollständigen Historie der Ketzereien etc. part. II. Lips. 1764. 8. p. 385 — 700. qui Arii vitam pariter fataque, et haereseos, huiusque cum adseclarum tum aduersariorum, atque conciliorum ea de re habitorum etc. historiam per multa saecula fuse enarrat multosque citat in vtramque partem disputantes, vt permulta alia scripta, quorum nonnulla paullo infra indicantur et conditores historiae ecclesiasticae, ad quam vberior illius haereseos et tragoediarum, quas ista omni tempore excitauit, expositio pertinet, hic praetermittantur et cui dictus non est Hylas? *Harl.*

Symbola nouem varia Arianorum, quibus ipsi non satis constabant sibi, vel fidem suam ex parte dissimulabant, memorat *Socrates* lib. II. cap. 41. hist.

Vix proditam Arii haeresin summo studio oppugnare instituerunt Alexander Alexandrinus, Athanasius, [Ephraem Syrus, in opp. tom. II. in oratt. contra haereticos pag. 437. sqq. ed. Assemanni, huiusque v. praef. pag. 16. sqq. *H.*] Lucifer Calaritanus, [P] Hilarius, aliique orientis pariter et occidentis doctores clarissimi, quorum scripta partim etiam aetatem tulere. [v. *I. G. Walchii* biblioth. patristic. pag. 439. sqq. in primis *C. Guil. Franc. Walch* in: Entwurf einer Historie der Ketzer. II. p. 680. sqq. *Harl.*

Concilia aduersus Arium celebrata, Alexandrinum inprimis a. 322. Nicaenumque a. 325. tum alia vndecim vsque ad CPolitanum a. C. 383. vna cum pluribus aliis pro Arianorum, semi-Arianorumque factione celebratis exponit *Io. Clericus* in bibliotheca vniuersali tomo VIII. sect. X.

Ariani, siue vt Epiphanio, Ariomanitae, vocantur etiam *Exucontii*, quod Christum docuerunt esse ἐξ οὐκ ὄντων, *Coteler.* tom. I. monument. graec. pag. 780. seq. et *Porphyriani*, a Constantino Magno apud Gelas. in actis concilii Nicaen. lib. II. cap. 37. et *Socratem* lib. I. cap. 9. pag. 32. velut, qui Christomachi, Porphyrii, institerint vestigiis: *Lucianistae* etiam a Luciano Antiocheno, et *Eusebiani* ab Eusebio Nicomediensi, *Aëtiani* et *Eunomiani* ab Aëtio et Eunomio, qui et *Anomoei*, quod Christum ἀνόμοιον patri docerent esse: vti *Semiariani*, Georgio Laodiceno et Basilio Ancyrano auctore, non ὁμοούσιον quidem, at ὁμοιούσιον.

Arii, haeretici, scripta.

1. *Epistolae* variae, ex quibus exstant *epistola ad Eusebium, Nicomediensem*, quam seruauit *Epiphanius* LXIX. 6. et *Theodoritus* lib. I. hist. cap. 5. Incipit: τῦ Πατρὸς μυ Ἀμμωνίυ. Exstat et apud *Nicephorum* VIII. 9. et latine in Tripartita lib. I. cap. 15. *Fabr.* Vid. *Trauasa* l. c. libr. II. cap. 5. et 6. sqq. et libr. IV. cap. vltim. de Arii scriptis. it. *Walch.* I. m. pag. 398. sqq. et *Lardner* Credibility of the G. H. part. II. vol. I. pag. 263. *Harl.*

Ad Alexandrum Alexandrinum. Habent *Epiphanius* LXIX. 7. et *Athanasius* lib. de synodis, Ariminensi et Seleuciensi. tom. I. pag. 885. et latine *S. Hilarius* IV. de S. Trinitate p. 83. atque *Marius Victorinus* ante libros quatuor de S. Trinitate, tom. IV. bibl. patrum edit. Lugd. Incipit: ἡ πίςις ἡμῶν ἡ ἐκ προγόνων.

Epistola siue, vt *Rufinus* lib. I. c. m. Histor. adpellat, fides *ad Constantinum*, *imp.* apud *Socratem* l. I. c. 26. *Sozomenum* II. 27. Incipit: καθὼς προσέταξεν ἡ θεοφιλής σου εὐσέβεια. Exstat et apud *Nicephorum* VIII. 47. et latine in Tripartita III. 6. Valesium, qui hunc satisfactionis libellum a. C. 335. non ab Ario, haeresiarcha, sed altero, iuniore, oblatum Constantino putat, refellit *Antonius Pagi* ad a. C. 340. nr. 16. seq.

Non omittendum, quod *Socrates* lib. I. cap. 6. pag. 15. narrat, Arium collectionem fecisse epistolarum, caussae suae fauentium, in quibus non dubium est, etiam Arii ipsius epistolas insertas [?] fuisse. Sic contrariam epistolarum συναγωγὴν composuit Alexander Alexandrinus, vt idem Socrates testatur. Πεποίηνται τῶν Ἐπιςολῶν τύτων συναγωγὰς Ἄρειος μὲν τῶν ὑπὲρ αὐτῦ, Ἀλέξανδρος δὲ τῶν ἐναντίων. *Sozomenus* lib. I. cap. 1. pag. 401. Εἰς ἀπόδειξίν τε τῦ δόξαι σέβειν ὀρθῶς, οἱ μὲν τοῖς, οἱ δὲ ἐκείνοις προςιθέμενοι, συναγωγὴν ἐποιήσαντο των ὑπὲρ της οἰκειας αἱρέσεως Φερομένων Ἐπιςολῶν, καὶ τὰς ἐναντίας παρέλιπον.

2. *Libellus satisfactionis* ad episcopos, per quem obtinuit vt a. C. 328. ab exilio reuocaretur. Vide *Antonium Pagi* ad a. 327. nr. 4.

3. ᾄσματα, *cantica varia*, de quibus Photius in excerptis e Philostorgio II. 2. ὅτι τὸν Ἄρειον ἀποπηδήσαντα τῆς Ἐκκλησίας Φησὶ ᾄσματά τε ναυτικὰ καὶ ἐπιμύλια καὶ ὁδοιπορικὰ *cantica, quae a nauigantibus, vel ad molas* h) *laborantibus manuariae, vel ab iter facientibus decantarentur*, καὶ τοι αὐθ᾽ ἕτερα συντιθέντα εἰς μελῳδίας ἐντεῦθεν, ὡς ἐνόμιζεν ἑκάςοις ἁρμόζων διὰ τῆς ἐν ταῖς μελῳδίαις ἡδονῆς ἐκκλέπτων πρὸς τὴν οἰκείαν ἀσέβειαν τὺς ἀμαθεςέρυς τῶν ἀνθρώπων. Confer D. *Io. Andreae Schmidii* diatribam de propagatione religionis per carmina, Helmstad. 1710. §. 24. et *Salomonis Ernesti*

h) Confer *Iac. Gothofredum* ad Philostorgium pag. 47. seq.

nasti Cypriani de propagatione haereseum per cantilenas, Coburg. 1708. Ien. 1715. cap. 4. Meminit ᾀσμάτων Arii S. *Athanasius* de synodi Nicaenae decretis tom. I. pag. 264.

4. Canticis illis eodem loco iungit Athanasius Arii *Thaliam*; de qua saepius alibi mentionem facit, testatus, eam haeresi suae disseminandae compositam ab Ario, quum, ab Alexandro Alexandrino eiectus, apud Eusebium, Nicomediensem, versaretur. Ἐκβληθεὶς καὶ ἐπιβουλευθεὶς Ἄρειος παρὰ τῶν περὶ Εὐσέβιον, συνέθηκεν ἑαυτῷ τὴν αἵρεσιν ἐν χάρτῃ, καὶ ὡς ἐν Θαλίᾳ (in conuiuali laetitia) ζηλώσας οὐδένα τῶν φρονίμων, ἀλλὰ τὸν Αἰγύπτιον Σωτάδην ἐν τῷ ἤθει καὶ ἐκλύσει τοῦ μέλους. p. 883. de synodis Arimini et Seleuciae, vbi longum ex illo Arii scripto locum adfert, sed in quo nullum licet metrum deprehendere. Idem pag. 552. lib. de Dionysii Alex. sententia: ὁ μὲν Ἄρειος τὴν ἰδίαν κακοδοξίαν ἐκτιθέμενος ἔγραψε Θαλείαν, ἐκτεθηλυμένοις καὶ γελοίοις ἤθεσι κατὰ τὸν Αἰγύπτιον Σωτάδην. Et orat. 1. contra Arianos pag. 307. Ἀντὶ γὰρ Χριστοῦ παρ' αὐτοῖς Ἄρειος, ὡς παρὰ Μανιχαίοις Μανιχαῖος. Ἀντὶ δὲ Μωσέως καὶ τῶν ἄλλων ἁγίων Σωτάδης [?] τις ἐξεύρηταί παρ' αὐτοῖς, ὁ καὶ παρ' Ἕλλησι γελώμενος, καὶ ἡ θυγάτηρ Ἡρωδιάδος. Τοῦ μὲν γὰρ τὸ κεκλασμένον καὶ θηλυκὸν ἦθος μεμίμηται γράφων Ἄρειος αὐτὸς Θαλίας. τῆς δὲ τὴν ὄρχησιν ἐζήλωσε ἐξορχούμενος καὶ παίζων ἐν ταῖς κατὰ Σωτῆρος δυσφημίαις etc. Et p. 309. παρὰ μηδενὶ Θαλείας εὑρισκομένης, ἀλλὰ μηδὲ παρὰ τοῖς σπουδαίοις τῶν Ἑλλήνων, ἢ παρὰ μόνοις τοῖς ᾄδουσι τὰ τοιαῦτα παρὰ πότον μετὰ κρότου καὶ σκωμμάτων ἐν παιδιαῖς, ἕνεκεν τοῦ γελᾶσθαι παρ' ἑτέρων. Ὁ θαυμαστὸς Ἄρειος οὐδὲν σεμνὸν μιμησάμενος, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν σπουδαίων ἀγνοήσας, πλεῖστά τε τῶν ἄλλων αἱρέσεων ὑποκλέψας τὴν τοῦ Σωτάδου μόνου γελοιολογίαν ἐζήλωσε. Τί γὰρ ἔπρεπε ποιεῖν αὐτὸν, ἢ θέλοντα κατὰ τοῦ Σωτῆρος ὀρχήσασθαι, τὰ δύστηνα ἑαυτοῦ ῥήματα τῆς ἀσεβείας ἐν ἐκλύτοις καὶ παρειμένοις μέλεσι σημαίνειν. Et pag. 312. μετὰ τούτων δὲ ὥσπερ καὶ διάδοχος τῆς προπετείας τοῦ διαβόλου γενόμενος ἔθηκεν ἐν τῇ Θαλείᾳ, ὡς ἄρα καὶ τῷ υἱῷ ὁ πατὴρ ἀόρατος ὑπάρχει. Ac post nonnulla ex illo Arii scripto adducta, ταῦτα, inquit, μέρη τῶν ἐν τῷ γελοίῳ συγγράμματι κειμένων μυθιδίων ἐστὶν Ἀρείου. Τίς τοίνυν τῶν τοιούτων καὶ τοῦ μέλους Θαλείας ἀκούσας, οὐ μισήσειεν ἐν δίκῃ παίζοντα τὸν Ἄρειον ὡς ἐπὶ σκηνῆς; a concilio Nicaeno reprobatam Arii Thaliam testatur *Socrates* lib. I. cap. 9. pag. 30. Ἴστεον δὲ, ὅτι Ἄρειος βιβλίον συνέγραψε περὶ τῆς ἑαυτοῦ δόξης, ὃ ἐπέγραψε Θαλείαν. Ἔστι δὲ ὁ χαρακτὴρ τοῦ βιβλίου χαῦνος καὶ διαλελυμένος, τοῖς Σωταδείοις i) ᾄσμασιν ἤτοι μέτροις παραπλήσιος. Ὅπερ καὶ αὐτὸ τότε ἡ Σύνοδος ἀπεκήρυξεν. *Sozomenus* lib. I. c. 21. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰς λέξεις τῆς αὐτοῦ δόξης ἀπεκήρυξαν, καὶ τὸ βιβλίον ὃ περὶ ταύτης συντάξας Θαλείαν ἐπέγραψε. Τούτου γὰρ τοῦ συντάγματος ὡς ἐπυθόμην, οὐ γὰρ ἐνέτυχον, διαλελυμένος ἐστὶν ὁ χαρακτὴρ, ὡς ἐμφερὴς εἶναι τῇ χαυνότητι τοῖς Σωτάδου ᾄσμασιν. Ita Sozomeni iam aetate difficulter Thalia Arii reperiebatur.

i) De Sotadis carminibus dicere me memini lib. II. huius bibliothecae cap. 22. [vol. II. p. 495. sq.] A Sotade titulum libri sui petiisse Arium, adsentior *Tillemontio* tom. VI. memor. pag. 257. *Fabr.* conf. *Trauasii* l. cit. libr. III. cap. 7. p. 225. sq. D. *Stemler* de Arii Thalia libello carminum, ad religionis infectionem atque iniuriam excogitato. Numburgi. 1730. 4. *Harl.*

Arii scripta poena capitis in occultantes proposita flammis tradi iubentur in epistola Constantini apud *Socratem* lib. I. cap. 9. pag. 32. et *Gelasium Cyzicenum* lib. II. de actis concilii Nicaeni c. 36. Confer *Iac. Gretserum* lib. I. de more et iure prohibendi libros malos, cap. 6.

[P] *Patres ante-Nicaenos cum Ario non sensisse.*

Aduersus eos, qui recentiore aetate vel incrustare adgressi sunt [k]) Arianismum, vel patres etiam antenicaenos cum Ario sensisse contenderunt, vt *Daniel Zwickerus*, in Irenico irenicorum Amsterd. 1658. 8. et in irenicomastige a. 1662. 8. *Christophorus Sandius* in Nucleo historiae ecclesiasticae, siue Arianorum potius historia et apologia [l]) eiusque adpendice, 1676. et 1678. 4. atque in Anglia *Gilbertus Clarcke* in Antenicaenismo, et responsione ad Bullum, *Lucasque Mellierus* siue *Samuel Crellius*, Iohannis Crellii, in Socini schola celebratissimi, nepos, in fide primorum Christianorum ex Barnaba, Herma et Clemente Romano demonstrata, et in antiqua fide de diuinitate Christi adserta Lond. 1695. 1697. 8. Et in variis schediasmatibus anglice in 4. a. 1691. 1692. etc. editis: tum Pictauiensi in Prouincia pridem ecclesiastes, deinde extorris *Superanius* [m]) auctor, vt aiunt, libri gallice editi *le Platonisme devoilé*, Amst. 1700. 8. ac denique *Guilelmus Whistonus* in primitiuo Christianismo, vulgato anglice Lond. 1711. 8. quinque voluminibus. *Fabr.* De *Guil. Whistoni* vita, scriptis huc pertinentibus, erroribus

k) Vel hodie labe ista multos esse infectos atque per Britanniam quam late sparsa sint illius semina, quot inde ortae sint controuersiae, satis constat. In *Baumgartenii* Nachr. von einer Hallisch, Bibl. tom. I. pag. 537. sqq. et Nachrichten von merkwürdigen Büch. tom. VII. p. 228. sqq. et tom. VIII. pag. 114. 136. sqq. 142, sqq. 218. *Woolstonii* (sub titulo Origenis Adamantii renati,) *Taylori*, *Clarkii*, *Io. Iacksoni* etc. scripta, in quibus Arianorum placita erroresque recoquuntur, vberius recensentur; quorum tamen aliorumque tam adseclarum, quam aduersariorum scripta, in quibus in vtramque partem disputatur, quo minus copiosius enumeremus, instituti nostri ratio prohibet. Atque quorumdam, in quibus historia Arianismi exponitur, librorum iam paullo ante fecimus mentionem. Add. *Ge. Frid. Seileri* progr. de difficultatibus arianismi subtilioris, inprimis Clarkiani. Erlangae, s. a. 4. *Harl.*

l) Pag. 59. Appendicis, *velim meminisse lectorem*, inquit Sandius, *me haec in gratiam Arianorum et quasi in persona Ariani scripsisse. Iudicet ipse, quantum argumenta non valeant.*

m) *Mr. Souverain*, autrefois ministre en Poitou. Memoires de Trevoux A. 1703. p. 386. edit. Amst. et Mr. Bayle, dans sa reponse aux questions d'un Provincial. tom. I. p. 628. seq. *Fabr.* *Souverain* lib. recusus est Coloniae, (s. potius Amstel. aut in vrbe quadam alia Batau.) 1708. 8. conf. *Baumgart.* Nachricht. von einer hallisch. Biblioth. tom. III. p. 533. sqq. et p. 543. vbi cum Vogtio in cat. p. 537. dicitur *liber pestilentissimus*, et ad multos alios VV. DD. qui de isto egerunt, ablegantur lectores; it. *Stolle* Nachricht von den Büch. — in der Stoll. Bibl. vol. II. pag. 459. sq. — Versuch veber den Platonismus der Kirchenväter; oder Vntersuchung veber den Einfluss der Platonischen Philosophie auf die Dreyeinigkeitslehre in den ersten Iahrhunderten. (Aus dem Französischen, mit einer Vorrede vnd Anmerkungen, von *Ios. Frid. Christi. Löffler.*) Züllichau. 1782. mai. 8. rec. ibid. 1792. mai. 8. *Hart.*

bus et orta inde controuersia plura leges in *Ern. Ludou. Rathlefii* Geschichte jetzt lebender Gelehrten, part. IV. Cellae, 1742. 8. pag. 283. *Harl.*

Aduersus hos, inquam, aliosque cum his facientes, non inficiandam doctrinae catholicae de Christo aeterno et ὁμοουσίῳ cum patre Deo antiquitatem, patrumque Nicaenorum fidem alienam ab Arianismo, vindicarunt e nostris quidem Augustanae confessionis subscriptoribus:

D. *Abraham Calouius* in confessione martyrum et aliorum fidelium ac inprimis ecclesiae doctorum post SS. apostolorum excessum vsque ad concilium Nicaenum de SS. Trinitate, Witeb. 1660. 4. et inter opera b. viri anti-Sociniana tom. II. pag. 484. seq. Vlm. 1684. fol.

Hermannus Conringius in programmatibus sacris, pag. 102. seq. Helmstad. 1651. 4.

[Osiander s. *Reuchlin.* in disp. supra memorata. *H.]*

[P] *Melchior Zeidlerus* in opere MS. aduersus Sandium, patrem, memorato apud Christoph. Hartknochium in historia ecclesiarum Prussicarum pag. 646. quod editurum se promisit Philippus Iacobus Hardtmannus libro de gestis Christianorum sub apostolis p. 181.

D. Godfridus Olearius ὁ μακαρίτης in diss. de Spiritus S. cum patre et filio adoratione et glorificatione, contra Guilelmum Whistonum. Lips. 1711. 4.

Vrbanus Godfridus Siberus in schediasmate, cui titulus: *martyres diuinitatis Christi testes.* Lipsiae 1714. 4.

[Recentius plures in hoc argumento versati sunt, vt *Ioh. Frid. Burscherus* doctrina publica eccl. Christ. post apostolos de Deo trinuno et de Iesu Chr. persona. Lips. 1780. 8.

Add. etiam qui de historia dogmatum scripserunt: *Guil. Münscher* Handbuch der christl. Dogmengesch. tom. I. p. 376. sq. tom. III. p. 369. sq. *I. C. F. Wundemann* Geschichte des christl. Glaubens von Athanasius bis auf Gregor den Gr. tom. I. p. 218. sq. *Fr. Münter* Handbuch der ält. christl. Dogmengesch. tom. I. p. 365. sq. *Beck.]*

Ex Romanae ecclesiae sociis *Rob. Bellarminus* lib. I. de Christo, capite 10. *Iodocus Coccius* thesauri catholici tom. I. p. 59. sq. 64. seq.

Dionysius Petauius S. I. praefat. ad tomum II. dogmatum theol. atque in tomo illo ipso, qui est de SS. Trinitate Paris. 1644. fol. nec non libro XVI. de incarnatione verbi, cap. 2. Paris. 1650.

Iosephus Saenz, cardinalis *de Aguirre*, in prolegomenis ad tom. II. Operum Anselmi Cantuariensis, Rom. 1688. fol.

Natalis Alexander, in selectis historiae ecclesiasticae capitibus, saeculo III. part. II. pag. 335. seq. edit. in fol.

Petrus Daniel Huetius libro II. origenianor. capite 2, quaest. 2.

Ludouicus Thomassinus in dogmatibus theol. tomo III. tractatu 2. qui est de SS. Trinitate.

Ex Anglis

Samuel Gardinerus in hypotyposi siue delineatione catholicae circa SS. Trinitatem fidei ex scriptis patrum ante-Nicaenorum desumta, Lond. 1677. 8. Eiusdem responsio ad obiectiones nuclei Sandiniani. Ibid. epistola ad Sandium in huius adpendice nuclei pag. 106. et responsio valedictoria, cum adpendice de Cingallo. *) Lond. 1681. 8.

Georgius Bullus, postea episcopus S. Dauidis, a. 1705. denatus, in defensione fidei Nicaenae de aeterna diuinitate filii DEI ex scriptis SS. patrum, qui intra tria prima ecclesiae christianae saeculi floruerunt, in qua obiter quoque CPolitanum symbolum de diuinitate Spiritus S. ex antiquiorum testimoniis adstruitur. Oxon. 1685. 4. Amstel. 1688. 4. et inter viri doctissimi opera, Lond. [P] 1703. fol. in quibus etiam exstat eiusdem iudicium veteris ecclesiae de necessitate credendi, quod Christus sit Deus, contra Sim. Episcopium, quod separatim prodierat quoque Amstelod. 1697. 8. Nec omittenda eius primitiua et apostolica traditio dogmatis, in ecclesia catholica recepti, de Iesu Christi seruatoris nostri diuinitate asserta et euidenter demonstrata contra Zwickerum, eiusque nuperos in anglia sectatores.

Danielis Whitby de vera Christi deitate aduersus Arii et Socini haereses, Oxon. 1691. 4.

Eduard Stillingfleet capite nono libri, anglice editi, cui titulus: a discourse in vindication of the Trinity. Lond. 1697. 8. pag. 177. seqq.

Io. Ernestus Grabe in libro, anglice post eius obitum vulgato, cui titulus: *some instances of the defects and omissions in* Mr. Whistons *collection of testimonies from the Scriptures and the Fathers against the true Deity of the Son and the Holy Gost, and of misapplying and misinterpreting them.* Lond. 1712. 8.

Ex aliis reformatis:

Io. Amos Comenius in admonitione ad omnes Christianos de irenico irenicorum. Amstelod. 1660. 8. pag. 97. seq. Idem in iterata admonitione etc.

Stephanus le Moyne in notis ad varia sacra, Lugd. Bat. 1684. 4. pag. 137 — 292.

Frid. Spanhemius fil. tom. III. opp. pag. 1216. seq.

Io. Hornbeckius tom. I. Socinismi confutati pag. 394. seq.

Benedictus Pictetus tom. I. theologiae christianae, lib. III. cap. 20. p. 212. seq.

Armandus Borbonius et *Stephanus Dechamps* in epistolis et notis, editis gallice a. 1689.

VIII. PHOTINVS, de Gallograecia Ancyranus in patria diaconus, atque inde episcopus Sirmiensis, *) quem Scotinum Lucifer et Athanasius adpellant, *vir*, (vt de eo cap.

n) Sandius sub Hermanni Cingalli nomine edidit librum pro Arii haeresi, quem inscripsit *scriptura S. Trinitatis reuelatrix*, Goudae, 1677. 12.

o) Sirmium, caput Illyrici. Hodie *Szerem*, vicus.

cap. 16. Vincentius Lirinensis,) *et ingenii viribus valens et doctrinae opibus excellens et eloquio praepotens, quippe qui vtroque sermone* (graeco et latino) *copiose et grauiter disputaret et scriberet*, instaurator sectae Ebionis, Artemonis et Pauli Samosateni, (Socini anteambulo,) haeresin suam non videtur prodidisse [?] ante a. C. 341. vti ex *Socratis* II. 14. seq. obseruat *Matthaeus Larroquanus* in diss. de Photino, Geneu. 1670. 8. Confer Benedictinorum notas ad S. Ambrosium tom. II. pag. 445. Igitur licet in Ario etiam Photini sectam, antequam nasceretur, damnauerit ecclesia, tamen proprie damnatus Photinus non est a. 325. in concilio Nicaeno, nec in concilio eodem tempore habito Romae sub Siluestro, vt refertur in conficto quodam epilogo concilii romani. Neque a. 336. cum magistro suo, Marcello, Ancyrano, in synodo CPol. vt Sulpicii Seueri, diuerso gesta tempore perperam coniungentis, fide, tradunt *Petauius* diss. de Photino, *Pearsonius* commentario ad symbolum apostol. p. 212. et *Chifletius* ad Vigilium pag. 121. Sed primum in synodo secunda Antiochena a. 345. ab Eusebianis. *Athanas. de synodis et Socrates lib. I. cap. 19.* Deinde a catholicis in concilio Sardicensi a. 347. nisi Sardicensem cum Sirmiensi synodo confudere *Epiphan. LXXI. 1. et Sulpicius Seuerus II. 36.* tertio, in synodo Mediolanensi, itidem a catholicis a. 347. *Hilarius in fragm. Liberius, papa, et episcopi catholici in synodo Ariminensi et epistola Valentis et Vrsacii ad Iulium, pontificem rom.* quarto a. 349. in synodo Sirmiensi depositus ab episcopis catholicis occidentalibus, licet ob existimationem fauoremque populi remoueri non potuisset. *Idem Hilarius in fragm.* quinto in altera synodo Sirmiensi a. 351. iterum depositus ab orientalibus episcopis, atque a Basilio Ancyrano conuictus et relegatus est. *Hilarius, Epiphan. Sozomenus IV. 6. Socrates II. 30.* etc. sexto in concilio Mediolanensi a. 355. Denique inter alios haereticos in multis posterioribus synodis, vt Romana sub Damaso, CPolitana I. Oecumenica aliisque. *Fabr.* Noster autem Fabr. infra vol. XI. in recensione conciliorum edit. regiae, Labbei et Harduini, p. 379. plura refert, et locum nostrum retractat p. 378. in nota *c*. Priore igitur loco, „*Dionysii Petauii* S. I. diss. inquit, de Photino, haeretico, eiusque damnatione in quinque synodis facta, exhibetur a *Labbeo* tom. II. pag. 729. [et a *Mansio* in collectione concil. amplissima, tom. III. p. 185.] Eadem saepius prodiit ad calcem rationarii temporum Petauiani et cum Sirmondi diatriba duplici Sirmitana, Petauio opposita, exstat quoque tom. IV. operum Sirmondi, Paris. 1696. fol.*) ad-

*) Petau. primus *Baronii* ordinem rationesnes adgressus est, et plura in medium protulit concilia in notis ad Epiphan. p. 306. Sed *Baronii* defensionem suscepit *Sirmondus* in diatriba de anno synodi Sirmiensis et de fidei formulis in ea editis, post eius mortem a *Baluzio* Marcae opusc. p. 451. sqq. subiuncta. Petauius respondit in diss. de Photino haeretico eiusque damnatione, tertiae edit. rationarii temporum, Paris. 1636. 8. addita. Sed Sirmondus opposuit diatribam secundam, examen continentem dissertationis, quam de Photino, haeretico, eiusque damnatione Dion. Petauius in lucem nuper edidit, a Baluzio etiam Marcae opusc. pag. 501. adiunctam. Quo facto Petauius conscripsit elenchum diatribae vtriusque de Photino et Sirmiensi synodo, primum probabiliter editum in IV. tomo Sirmondi Opp. vbi pag. 531. sqq. ed. Paris. aut tom. IV. pag. 369. sqq. ed. Ven. scripta vtriusque memorata sunt collecta. v. Walch. l. c. III. pag. 6. sq. Elenchus quoque est in tom. III. de doctrina temporum, ed. Amstel. v. *Niceron.* mem. XV. DD. tom. I. pag. 250. sq. vers. Baumgart. *H.*

adiunctum habens eiusdem Petauii elenchum aduersus Sirmondum. Consulendus idem *Petavius* notis ad Epiphanium pag. 307. sqq. *Petri de Marca* diss. 10. ecclesiast. de tempore synodi Sirmiensis plenariae, et de Valentis et Vrsacii venia, ad calcem operis de concordia sacerdotii et imperii: *Matth. Larroquani* diss. de Photino, Geneu. 1670. 8. eiusdem Considerations servant de réponse à ce que Ms. David a ecrit contre la diss. sur Photin, à Rouen 1671. 4." Pag. autem 378. scripserat Fabric. „*Sirmiense* concil. plenarium, a. C. 357. in quo damnatus Photinus. Exemplum fidei, Sirmii ab orientalibus contra Photinum, conscriptae, vna cum 27. anathematismis: latine ap. *Hilarium* de synodis, graece apud *Athanas.* de synodis p. 900. et *Socratem* II. 30. Exemplum blasphemiae apud Sirmium per Osium, Cordubensem, et Potamium, Vlyssiponnensem episcopum, lat. et gr. apud laudatos auctores. Confer. *D. Io. Ge. Dorschei* collatio ad concilium Sirmiense Argentor. 1650. 4." „Atque in nota ita retractat ea, quae in tomo nostro scripserat." Vt suppleam et emendem, quae de Photini damnatione notaui vol. VIII. p. 315. [vet. ed. siue nostro, in quo versamur, loco:] Reprobatus est primum in synodo secunda Antiochena a. 345. ab Eusebianis. *Athanas.* de synodis et *Socrates* libr. I. cap. 19. Synodicon *Pappi*, cap. 43. Deinde a catholicis in concilio Sardicensi a. 347. nisi Sardicensem cum Sirmiensi synodo confuderunt *Epiphan.* LXXI. 1. et *Sulpicius Seuerus* II. 36. Tertio damnatus in synodo Mediolanensi, ibidem a catholicis a. 347. *Hilarius* in fragm. *Liberius, papa,* et episcopi catholici in synodo Ariminensi et epistola *Valentis* atque *Vrsacii* ad Iulium, pontificem rom. [in qua tamen magis de reconciliatione Vrsacii ac Valentis, quam de Photino agebatur:] Quarto a. 349. in synodo romana. *Hilarius* in fragm. Quinto, eodem anno in synodo Sirmiensi depositus ab episcopis catholicis occidentalibus, licet ob existimationem fauoremque populi remoueri non potuerit. Idem *Hilarius.* [Sed synodus romana, quae Marcae est opinio, a Sirmiensi, eodem anno secundum Petauium habita haud diuersa est, et omnis controuersia in coniecturis posita:] Sexto in concilio Mediolanensi a. 355. Septimo in altera synodo Sirmiensi a. 357. iterum depositus ab orientalibus episcopis, atque a Basilio Ancyrano conuictus et relegatus est. *Hilar. Epiphan. Socrates* II. 29. 30. *Sozomen.* IV. 6. *Philastr.* cap. 65. *Synodicon Pappi* cap. 50. Sirmiensem synodum ante Mediolanensem habitam commemorans. Octauo, pulsum a Valentiniano, (qui a. 364. coepit imperitare,) Photinum scribit *Hieronymus* cap. 107. de script. eccles. nempe iterata vice, postquam a Iuliano a. 362. reuocatus ab exsilio fuerat. Vid. *Tillemontium* tom. VI. memor. p. 354. Denique in multis posterioribus synodis damnatus inter alios haereticos, vt romana sub Damaso, CPolitana I. oecumenica, aliisque." Hactenus *Fabricius* noster. *Walch.* in historia haeresium, (Entwurf einer vollständigen Historie der Ketzereien, Spaltungen vnd Religionsstreitigkeiten, bis auf die Zeiten der Reformation.) part. III. Lips. 1766. 8. (vbi p. 3—70. historiam haereseos Photini copiose docteque persequitur,) pag. 42. sqq. inuestigat diligenter, quot concilia, in quibus Photini haereses condemnabantur, sint habita, et primum refert ea, quae Hilarius, Sulpitius Seuerus, Epiphanius, Socrates, Sozomenus, et Hieronymus haud satis dilucide distincteque de illis memoriae prodiderunt; tum enumerat diuersas Baronii, Petauii, Sirmondi, Larroque, Marca, (qui medium tenet inter Petauii et Sirmondi rationes, sex synodos contra Photinum congregatas numerat in synopsi chronologica, in opusculis p. 185. cui maximam partem accedunt

dunt *Pagius* in crit. in annal. Baron. tom. IV. p. 410. 413. 439. 502. edit. Mans. Ittigius aliique recentiores,) Tillemontii, Constantii, in notis ad Hilar. tom. II. Opp. p. 635. 639. edit. Veron.) Fabricii nostri, (quocum tamen non plane consentit,) et Mansii, (in tom. III. collect. ampliss. concilior. p. 92. sqq.) Denique examinat et veterum et recentiorum narrationes de illis rationesque, suamque dicit explicatque sententiam, secundum quam Photini haeresis tantum certo condemnata fuit in conciliis, Antiocheno a. 344. Mediolanensi, a. 355. Sirmiensi 351. vel, secundum Marcam, Romano a. 350. in quo quidem Photinus haereseos arguebatur, sed propter vim factionis aduersariae munere priuari non potuit, quod factum a. 364. et in conciliis, Rom. a. 375. et CPolit. a. 381. negat vero cum Baronio aliisque contra Petauium, in concilio Sardicensi a. 347. de Photino fuisse actum et illum condemnatum. Sed vberior diuersarum narrationum atque opinionum rationumque expositio pertinet ad historiam eccl. atque conciliorum. Atque *Walch* prouocat quoque ad suam conciliorum historiam (*Entwurf einer vollständigen Historie der Kirchenversammlungen*, Lips. 1759. mai. 8.) p. 182. sqq. *Lardneri* credibil. of the G. H. part. II. vol. IX. pag. 15. sqq. aliòsque bene multos tam veteris, quam recentioris aetatis. Add. *Semler* histor. introduct. praemissam Baumgartenii theologiae polemicae, vol. III. p. 24. sqq. de Ario eiusque doctrina et fatis, pag. 62. sqq. de symbolis catholicorum atque Arianorum, et pag. 80. sqq. de concilio Sirmiensi a. (vt scribit Semler.) 357. contra Photinum habito: et *Schroeckh.* hist. eccl. christ. tom. VI. p. 191. sqq. *Harl.* Add. etiam *Fuchs.* Bibl. der Kirchenvers. tom. II. p. 183. sq.

Haec vt verisimillima paucis adnotare volui ex copiosis de Photino diatribis Petauii, Sirmondi, Larroquani: et ex Petri de Marca ac D. *Dorschei* nostri de concilio Sirmiensi, tum *Tillemontii* tom. IV. memor. pag. 328. seq. et b. doctoris mei, *Tho. Ittigii*, historia Photini, quae erudita illius viri commentatio in heptade dissertationum cum adpendice diss. de haeresiarchis apostolicae aetatis lucem vidit Lipsiae [?] 1696. 4. Vide sis etiam, quae de Photino *Beueregius* ad can. 7. Laodicen. et 1 CPol. *Elmenhorstius* pag. 148. ad Gennadium de dogmatibus eccles. *Cotelerii* monumenta ecclesiae graecae tom. III. pag. 384. q) Mortuus Photinus in Galatia a. C. 376. vt testatur Hieronymus in chronico.

Photini scripta.

Post habitam cum Basilio, Ancyrano, dissertationem, tum graeco, tum latino sermone scripta in exsilio vulgauit, quibus, excepta opinione sua, reliquas omnes falsas conabatur osten-

q) Add. *Sandii* nucleum historiae eccles. pag. 116. sq. de *Photino*, cum Samosateno et Sabellio sentiente; p. 224. sq. de illo, in concilio Sirmiensi (a. 359. scripsit Sand.) ab Arianis condemnato; pag. 64. et 66. quomodo Photiniani dixerint, filium non esse ante Mariam, nec Christum fuisse deum, sed purum hominem, nec esse trinitatem personarum in diuinis. — *Sagittarii* introduct. in hist. eccles. I. sect. LX. pag. 1145. sqq. qui priorem synodum Sirmiensem, a catholicis aduersus Photinum coactam, adserit a. 350. posteriorem vero, ab Arianis contra istum celebratam, refert ad a. 351. *Harl.*

ostendere. *Λόγους τε τῇ Ῥωμαίων καὶ Ἑλλήνων φωνῇ συγγράφων ἐξέδωκε, δι' ὧν ἐπειρᾶτο πλὴν τῆς αὐτοῦ τὰς τῶν ἄλλων δόξας ψευδεῖς ἀποφαίνειν.* *Sozomenus* IV. 6. Hoc fuit opus *aduersus omnes haereses*, vtraque lingua a Photino editum, de quo *Socrates* II. 31. *ἐν φυγῇ τε διάγων τοῦ λοιποῦ λόγον συνέγραψεν ἀμφοτέραις γλώσσαις, ἐπεὶ μηδὲ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἦν ἄμοιρος. Ἔγραφε δὲ κατὰ πασῶν αἱρέσεων, τὸ οἰκεῖον μόνον δόγμα παρατιθέμενος.*

S. Hieronymus cap. 107. de scriptor. eccles. *Photinus a Valentiniano, principe, pulsus ecclesia, plura scripsit volumina, in quibus vel praecipua* r) *sunt contra Gentes, et ad Valentinianum libri.*

Rufinus commentario in symbolum: *Comperi, nonnullos illustrium tractatorum aliqua de his pie et breuiter edidisse: Photinum vero, haereticum, scio eatenus conscripsisse, non vt rationem dictorum audientibus explanaret, sed vt simpliciter ac fideliter dicta ad argumentum sui dogmatis traheret.*

Photinum confutarunt e Graecis *Diodorus*, Tarsensis, libris IV. teste Theodorito lib. II. de haeret. fab. c. 11. e Latinis *Audentius*, Hispanus, in libro *de fide aduersus omnes haereticos*. Gennad. cap. 14. de S. E. nec non auctor quaestionum V. et N. T. qui exstat inter Augustini opera et Photino adhuc superstite videtur scripsisse.

Alii Photini.

Photinus, Lugdunensis episcopus, quem celebrant Lugdunenses in notissima apud *Eusebium* epistola lib. V. et martyrologia 2. Iunii.

Photinus, martyr Nicomediensis sub Diocletiano, 12. August.

[P] Photinus, CPol. presbyter, clarus imperante Mauritio circa extremum saeculi VI. et auctor vitae Iohannis, ieiunatoris, ex qua fragmentum in synodo Nicaena II. actione 4. tom. III. edit. Binianae pag. 570.

[*Photinus*, episcopus Ὄτρου, et *Photinus*, episcopus τῶν Θερμῶν, qui subscripserunt concilio CPolitano sub Gennadio, patriarcha, a. C. 459. in cod. *Vindob.* caesar. XLIV. teste *Lambec.* comment. VIII. p. 891. et 893.

Martyrii *S. Photinae*, Samaritanae, filiorumque ipsius et sororum historia, in cod. *Vindob.* caesar. CXI. de quo, adhuc inedito, v. *Lambec.* comm. IV. p. 128. sqq. qui praeter ea notat, memoriam illius celebrari d. XX. Martii, et ablegat lectores ad Baronii notas ad martyrolog. roman. illo die, et ad Bolland. etc. acta Sanctor. m. Mart. *Harl.*]

XI. AB-

r) MS. Guelpherbyt. notante S. E. Cypriano: *in quibus libri praecipui sunt contra Gentes,*

IX. AETIVS, Antiochenus, s) relicta cultura vineae, artem fabrilem in aere auroque exercuit, inde famulus medici (Sopolidis,) t) atque ab Armenio quodam pecuniis largius suppeditatis ipse artem professus medicam, et lingua factiosus atque Aristotelis imbutus dialectica, exortae Arii haeresi non modo adsensit; sed etiam vlterius ex Arii principiis provehere, et cum discipulo, Eunomio, Anomoeorum sectae princeps esse instituit, per Theophilum Blemmyn et Leontium, Antiochiae episcopum, Gallo, caesari, quem sacris literis etiam instituit, u) commendatus, et amicus Georgii Tarbasthenitae, Ariani, qui post eiectum S. Athanasium ecclesiae Alexandrinae praefuit. v) Ab eo diaconatum quoque suscepit, w) quem Leontius Antiochiae obtulerat, vbi haeresin suam primum spargere coepit x) sub Constantio, a quo missus in exsilium, sed a Iuliano reuocatus, cuius ad Aëtium litterae exstant, *Sozomeno* V. c. 5. etiam memoratae, et singularis gratiae ac beneficiorum documenta. Quum epistolam illam ad Aëtium Iulianus scriberet, iam episcopus y) ordinatus ille erat in synodo CPolitana a. C. 361. Postea a. 365. in discrimen capitis venit, apud Procopium, tyrannum, delatus, quod Valenti faueret, sed amici intercessione dimissus CPolin se contulit, ibique non diu post obiit praesente discipulo, Eunomio. z) Propter haereseos proteruam [P] disseminationem ἀθέω cognomen Aëtio tribuitur ab Athanasio aa), Socrate, Sozomeno, Suida, aliisque.

Ff 2 Eius

s) *Socrates* II. 35. *Suidas* in Ἀέτιος. *Nicetas* V. 30. thesauri etc. Fallitur *Damascenus*, qui Aëtium *Cilicem* vocat haeresi 76. et *Vossius* de philosophia pag. 103. qui ex Apamea Mesopotamiae oriundum facit. *Fabr.* Quod Damascenus Aëtium vocat *Cilicem*, falsa lectio esse videtur, et inde orta, quoniam *Basilius* libr. I. aduers. Eunom. pag. 10. vti *Philostorg.* III. c. 15. eius patriam fuisse, tradunt, *Coelen* (vnde aliquis perperam legendo aut compendium scribendi male interpretando stulte effinxerit *Cilic.*) *Syriam*, in qua Antiochia sita est, aut quod Aëtius, Antiochia pulsus, Anazarbum *Ciliciae* venisse, ibique Athanasio, Anazarbi episcopo, et Ariano adhaesisse, iterumque Antiochia, quo redierat, pulsus, *Ciliciam* profectus dicitur. Plura de Aëtio, eius vita, fatisque et erroribus v. in *Iac. Gothofredi* diss. ad Philostorg. III. §. 15. 16. et 17. pag. 153. sqq. et ad libr. VI. cap. 7. VII. cap. 5. et 6. VIII. cap. 2. pag. 216. 288. sqq. 316. sq. Geneu. 1643. 4. Add. *Caue* hist. litt. SS. eccl. I. p. 218. *Du Pin* hist. eccl. vol. II. p. 98. *Chr. Guil. Franc. Walchii* Entwurf einer — Hist. der Ketzereien etc. tom. II. p. 119. sq. *Roesler* Bibl. der Kirchenv. part. II. p. 4. — *Wittich* Handbuch der christl. Kirchen u. Dogmen-Gesch. part. I. p. 58. in primis *Schroeckh* christl. Kirchen-Geschichte tom. VI. pag. 119—123. *Harl.*

t) *Philostorg.* III. 15. *Niceph.* IX. 17.

u) *Philostorg.* III. 27. [ad quem loc. v. Gothofredi diss. p. 189. sqq.]

v) Haec de Aëtio ex Athanasii, Galatarum episcopi, fide *Greg. Nyssenus* lib. I. contra Eunom. pag. 292. seq. quae conferenda cum Philostorgio, Aëtii encomiaste.

w) *Epiphan.* LXXVI. 1. confer *Tillemont.* tom. VI. memor. pag. 409. seq.

x) *Sozom.* IV. 12. *Iulian.* epist. 31.

y) *Philostorg.* VII. 6. *Epiphanius* tom. I. p. 992.

z) *Philostorg.* IX. 6. [vbi vid. *Gothofredi* diss. pag. 376.] Alios Aëtii discipulos, Demophilum, et Hypatium, memorat *Epiphanius* tom. I. pag. 886.

aa) *Balthasar Germon* de veteribus haereticis, ecclesiasticorum codicum corruptoribus p. 573. per Chronitas, putat, ab Aëtio intelligi Eudoxium, Menophilum aliosque, a quibus persecutionem passus fuerat, Arianos. Sed aliud visum

Eius scripta, *trecenta κεφάλαια*, siue *capita de fide*, e quibus opusculum, septem et quadraginta capitulis constans, exhibet ac refellit *S. Epiphanius* haeresi LXXVI. 10. seq. Idque ipsum est opusculum περὶ γεννητοῦ Θεοῦ καὶ ἀγεννήτου, quod a Chronitis, hoc est a catholicis christianis, corruptum esse queritur in prooemio apud *Epiphan.* tom. I. pag. 924. 931. quod ipsum prooemium [bb]) etiam exstat apud Athanasium dialogo 2. de trinitate, tom. II. pag. 192. vbi illud confutat, opusculi ipsius etiam argumenta deinceps exhibens et refellens.

De *epistolis* Aëtii Socrates II. 35. Ἐπιστολάς τε συνετάττει πρὸς τὸν βασιλέα Κωνστάντιον καὶ πρὸς ἑτέρους τινὰς ἐρεσχελίας συμπλέκων καὶ σοφίσματα μελετῶν. Epistolarum ad Constantium mentio etiam apud Suidam in Ἀέτιος. Ex vna illarum videntur esse, quae referunt *Epiphanius* LXXVI. 3. p. 916. et *S. Basilius* de Spiritu S. cap. 2. Ἔστι γάρ τι αὐτοῖς παλαιὸν σόφισμα, ὑπὸ Ἀετίου τοῦ προστάτου τῆς αἱρέσεως ταύτης ἐξευρεθὲν, ὅς ἔγραψέ που τῶν ἑαυτοῦ Ἐπιστολῶν λέγων. Τὰ ἀνόμοια κατὰ τὴν φύσιν ἀνομοίως προφέρεσθαι. Καὶ ἀνάπαλιν, τὰ ἀνομοίως προφερόμενα ἀνόμοια εἶναι κατὰ τὴν φύσιν.

Alii Aëtii.

Ianus Cornarius dubitat, idemne cum haeretico sit Aëtius, auctor operis medici, quod graece habemus, atque idem Cornarius latine vertit. Plane etiam cum illo confunditur ab *Hendreichio* in pandectis Brandenburg. et tamen traditur claruisse a. 437. atque in bibliotheca medica Lindenio-Mercklinianа nouo errore dicitur discipulus Eunomii, quum Aëtius, haereticus fuerit Eunomii magister. Sed rectius vtique distinguit Gesnerus in bibl. opusque illud iatricum Aëtio, medico iuniori et ab haeretico illo longe diuerso, tribuunt. *Marsilius Cagnatus* [cc]) lib. IV. variar. obseruatt. c. 17. *Lambecius* VI. p. 103. [p. 236. ed. Kollar.] de bibl. [[?]] Vindob. *Vossius* lib. de philosophia cap. 12. §. 30. *Hermannus Conringius* introduct. ad artem medicam §. 19. qui refert ad saeculum quintum, et *Io. Ionsius* lib. IV. de scriptoribus hist. philosophicae pag. 319. qui Iustiniani aetate hunc celebrem fuisse adfirmat. Fallitur quoque *Tiraquellus*, qui lib. de nobilitate pag. 232. [suspicatur ex loco Paulli Aeginetae corrupto, *Cappadocem* fuisse Aëtium, et] notat, Eunapium Aëtii, medici, qui sub Constantino Magno medicorum ante se dicta coniunxerit, vitam descripsisse: nam Oribasii, ex quo multa hausit Aëtius, non Aëtii, cuius ne verbo quidem meminit, vitam Eunapius scripsit. Ceterum iuniores Oribasio scriptores pauci ab Aëtio laudantur; neque mihi constat, quo argumento ad Iustiniani aetatem illum Ionsius detrudat, nisi, vt suspicor, quod apud Cagnatum

sim *S. Athanasio* dialogo 2. de trinitate tom. II. pag. 193. vbi Aëtium ita adloquitur: τίνας δὲ λέγεις Χρονίτας; τοὺς ἀπὸ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων μέχρι καὶ σήμερον κηρύττοντας Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα.

bb) Fallitur Caueus, qui illud habet pro Aëtii epistola ad Eunomium scripta.

cc) In Lampade artium Gruteriana tom. III. p. 646. seq.

tum legit, dignitatem comitis Ὀψικίυ, dd) quae scriptori huic in manu exaratis quibusdam libris tribuitur, apud idoneos auctores vix ante aetatem Iustiniani reperiri, vti post illam reperitur saepe, apud Theophanem, et in historia miscella. At ex eo ipso, quod Oribasii scripta laudat, non Constantino Magno modo, sed etiam Aëtio, haeretico, se prodit iuniorem: nam ille medicinam quidem fecit et ipse, sed ante Iuliani imperium; sub quo, vel post quod, Oribasius scripsit. Praeterea satis distinguitur ab eo praeclari operis medici auctor, quod illud veterum nemo tribuit haeretico, vbi de illo sermo est. At hic scriptor in quibusdam codicibus MSS. ee), Cornario et Cangio teste, diserte vocatur, Ἀέτιος Ἀμιδηνὸς, Κόμης

dd) Amplissimum fuit Θέμα ὀψικίυ siue *Asiae provinciae*, cui praesidii loco imponebatur *legio obsequii*, h. e. militum, qui imperatorem, ordinis tuendi et honoris caussa, praeibant. Huic Θέματι et legioni Ὀψικίυ comes praefuit, de quo consulendus *Constantinus Porphyrogenitus* libro I. de thematibus pag. 9. qui docet, illud a mari et sinu Astaceno et a promontorio Dascilio ad Tritonem vsque et montes Sigrianae atque Proconnesum ad ipsam quoque Abydum, Cyzicum et Parium se porrexisse. Vide et *Cangium* in glossario vtroque, *Vulcanium* ad Constantinum pag. 63. [*Lambec.* comm. VI. pag. 235. not. 2.] Acta Sanctor. tom: I. Iunii pag. 760. et *Montfauconi* Diarium Italicum, p. 78.

ee) Sic Κόμης Ὀψικίυ dicitur in tribus codd. bibl. publ. Paris. quorum lection. varr. exempla possedit *I. C. G. Ernesti*, prof. Lips. teste *Weigelio* in disp. mox memoranda pag. 8. et in aliis codd. Atque *Amidenus* vocatur in cod. caes. *Vindobon.* memorabili et peruetusto XVII. in quo continetur Aetii τετράβιβλος, siue syntagma (integrum) medicinae ex veteribus contractae, diuisum in quatuor primarias partes, seu sectiones, quarum quaelibet quatuor libros complectitur, ita vt totum syntagma in vniuersum constet libris *sedecim;* argumentum totius operis inscribitur atque incipit: Δήλωσις τῶν ἐμπεριεχομένων ἐν τοῖς ις' βιβλίοις τῦ Ἀετίυ· et libri primi initium est: Ἀετίυ Ἀμιδηνῦ βιβλίον πρῶτον· σύνοψις τῶν τριῶν βιβλίων Ὀριβασίυ etc. Atque *Lambec.* l. c. pag. 245 sq. notat, ed. gr. Aldinam posse beneficio huius cod. MSti caes. non solum plurimis locis emendari atque illustrari; sed etiam integris *octo posterioribus libris* suppleri: in nota autem 2. et 3. corrigit errorem *Petri Castellani*, in libro de vitis illustrium medicorum pag. 130. perperam legentis *comes opificii*, et *libris septemdecim* in not. 4. obseruat, ex hac inscriptione aliisque Aetii locis manifeste adparere, Aetium Oribasio esse aliquanto iuniorem. — Ibid. in cod. XVIII. chartaceo antiquo continentur eiusdem operis libri IX. (initio mutilus,) X. XI. XII. XIII. XIV. et, (qui fine caret,) XV. (*Lambec.* l. c. pag. 236. sq.) — Ibid. in cod. XXVII. nr. 5. sunt *miscellanea medica*, et inter illa, *excerpta ex Aetii libro II. de spectabilis terrae, de metallicis et de animalibus.* (*Lambec.* l. c. pag. 277.) — In cod. LI. in duo voll. diuiso, sunt Aëtii contractae medicinae librorum XVI. libri posteriores nouem, sine vlla communi epigraphe: prius volumen continet libros integros quinque, n. VIIIum, IX. X. XI. XII. et decimi tertii initium: in vol. II. continuatur liber XIII. quem excipiunt tres reliqui integri. — In cod. LII. libri sex, n. octauus, nonus, decimus, vndecimus, duodecimus et decimus tertius, manu Io. Magenbuchii circ. a. 1523. scripti. Illos duo codd. recenset *Kollarius* in suppl. ad Lamb. comment. pag. 394. sqq. et pag. 396. se in vsum Lipsiensis cuiusdam eruditi, (Hebenstreiti opinatur,) ex codd. Aetii Vindobon. ab ipso et Lambecio recensis innumeras paene collegisse VV. lectt. et „tantam, ait, in impressis graecis latinisque exemplaribus erratorum omissorumque copiam comperisse mihi visus sum, vt hoc Aetii opus non prius salutari arti vtile fore existimem, quam cum scriptis libris nostris diligentissime fuerit comparatum, emendatum atque suppletum." Atque, vt postea declarabimus, XVI. libros graecos edituri erant quidam viri docti, et in codd. Vindobon. comparandis curandaque noua versione versatur cl. *Weigelius*, ideo a. 1798. Vindobonae commoratus. *Harl.*

Κόμης τȣ̃ ὀψικίȣ, quum haereticum, Syrum patria et Antiochenum, omnes, nemo Mesopotamium, nemo Amidenum, ff) nemo Opsicii comitem adpellet. Christianum se perspicue testatur tetrabiblo 2. lib. IV. cap. 50. sed non minus superstitiosum, quam Christianum. Nam ad educendam, si quis incautus hauserit, spinam, suadet adprehenso aegri gutture dicere: *Blasius, martyr et seruus Christi, dicit, aut adscende aut descende.* Praeceptorem [P] suum, nomine praeterito, laudat tetrabibl. 1. libr. II. cap. 175. sed illum *Lucium* vocat tetrab. 4. lib. III. pag. 761. gg) quum Aëtii, haeretici, magister, a quo medicinam didicit, dictus sit Sopolis, vt supra notare me memini. Alexandriae se versatum et oleum nardinum et salcae ibi se parasse innuit aliquot locis libri primi p. 22. 23. 63. vnde in illa vrbe, quae claris medicorum nominibus celebratissima fuit, studiorum gratia vixisse colligit *Conringius* lib. I. de Hermetica medicina cap. 9. Ex Coele Syria prope Hierichuntem se gagatem adtulisse scribit pag. 68. hh) Diuisio librorum est ab ipso auctore; nec vero horum in tetrabiblos digestio, quam *Photius* cod. CCXXI, bibl. ignorat, librorum sedecim argumenta referens. Quisquis est illius auctor diuisionis, (nam in MS. codice reperisse se eam Cornarius testatur,) sequutus est exemplum Thrasylli, qui scripta Platonis sic per tetralogias, vt Porphyrius Plotini dissertationes enneadibus distinxit. Aëtius ipse, suos libros laudans, semper librorum numeros memorat, *quintum, octauum, decimum tertium, decimum quartum, quintum decimum;* nusquam tetrabiblorum facit mentionem. *Fabr.* Add. *Freind* loco mox memorando, pag. 157. ed. *Paris.* opp. Sed multo accuratius scripserunt de Aëtio *Carolus Weigel,* atque *Curt Sprengel.* Prior in disp. inscripta: *Aëtianarum exercitationum specimen*, d. XXVI. Mart. 1791. 4. adsumto socio Leopoldo Reinhold, Lipsiae ventilata, qui ab initio monet, praeter *Freindium,* (praecipue in dogmatibus Aëtii recensendis eiusque arte med. examinanda versatum,) in hist. med. p. 21. sqq. Lugd. Bat. 1734. 8. (s. p. 144—157. ex latina Io. Wigani versione part. II. Opp. omnium medicor. *Freind.* ed. II. Paris. 1735. 4. qui a. C. 500. adserit Aëtii aetatem,) neminem eruditorum de Aëtio curate disputasse, manca esse, quae habeant Fabricius (h. l.) Hallerus in bibliothecis aliique in compendiis hist. med. Primum igitur docet, *Amida,* hodie *Caraemid* s. *Diarbeckr,* oppido in Mesopotamia, Tigri fluuio vicino, Aëtium esse ortum, et refellit Cagnatum ac Tiraquellum. Tum ostendit, eum scripsisse inter an. 540. et 550. tempore Iustiniani. Postea de eius vitae genere, professione christiana munereque, κόμης Ὀψικίȣ, agit, obseruatque, illum in Aegypto vixisse et medicinam exercuisse. Deinde de Synonymis breuis est; copiosior vero de Aëtii dogmatibus; quorum quidem amplior notitia etiamsi potius pertineat ad historiam medicinae; pauca tamen, duce Weigelio, hic commemorabimus. Compilauit quidem Aëtius, quae ante ipsum scripta erant; sed ita, vt iudicium, etiam limam adhiberet

ff) *Abydenum* pro *Amideno* suspicatur Cagnatus, sed contra fidem MSS. et Photii cod. CCXXI.

gg) In Tetrab. VI. serm. III. c. 14. pag. 490. *Lucius* quidem vocatur praeceptor, sed ex nexu orationis docet *Weigel.* disp. pag. 12. sq. non *Aetii* nostri, sed veterem illum, *Asclepiadis Bithynii* praeceptorem esse intelligendum. *Harl.*

hh) De Galeno, qui gagatem ibi inuenit, locus est intelligendus. *Harl.*

hiberet, et auctores in compendium redigeret. Hinc etiam a Galeno, quo tamen prae ceteris vtebatur, et cuius verba interdum fecerat sua, hinc inde, vt pote qui metho- dicae sectae potius addictus esset, quam Galenicae, recessit. Quo modo autem dici ille possit methodicus, exposuit Weigel, idemque, quas artis salutaris partes ac qua ratione tractarit Aëtius, breuiter quidem, at diligenter, opinor, explicuit. Denique codd. editt. et commentatores, nec vero omnes, et breuiter, nominat. Multo curatius fusiusque dogmata Aëtii propria, missis eorum placitis, quae ille excerpserat, recenset, et interdum examinat, paucis de Aëtii vita arteque praemissis, cel. *Curt Sprengel* in: Versuch einer pragmatischen Geschichte der Arzneikunde, part. II. Halae 1793. 8. pag. 199 —209. Hunc autem Aesculapii filii ipsi consulent, aut Aetium ipsum legent. Nam *Boerhaav.* in methodo studii med. (p. 432. Lond. 1728. 8. vti citauit Weigel. p. 4. s. p. 830. sq. part. XIV. methodi emaculatae et access. locupletatae ab *Alberto ab Haller*, qui in not. a. pauca de arte Aëtii editionibusque adscripsit, tom. II. Amstel. 1751. 4.) „quoties, ait, quis vult de morbo quocumque scribere, semper in indice prius euoluat *Aëtium:* nullus enim scriptor, ex quo possumus discere, quid Hippocrates et Galenus de morbis censuere, quam ex Aëtio. Nam vti Iustinianus, quum pandectas iuris peritorum colligeret, iussit, prius euolui omnes scriptores; sic fecit Aëtius: in illo enim inueniemus auctores, quos ignoraremus." — *Alb. de Haller.* in bibl. medicinae pract. tom. I. pag. 299. sqq. quaedam de Aëtio tradit: copiosius refert argumenta singulorum librorum: tum codd. MSSt. editiones atque commentatores paucis, nec plene commemorat. Add. eiusdem bibl. botan. tom. I. p. 158. sqq. et tom. II. in addendis p. 637. eiusd. bibl. anatom. tom. I. pag. 116. et bibl. chirurgic. I. pag. 105. — *Hamberger.* zuverl. Nachr. III. p. 283. sqq. Is Aëtii aetatem refert ad a. circ. 500. — *Saxii* Onomast. II. p. 33. sqq. et in Analect. pag. 534. vbi aetatem Aëtii adsignat a. circ. 530. *Harl.*

Aëtii medici [codd. MSSt. et] editiones.

[Primum *codd.* qui multi supersunt, post Hallerum aliosque paucis indicabo. Codd. Vindob. caes. iam supra laudaui copiosius. — *Florentiae* in bibl. Laurent. in plut. 75. cod. II. *Aëtii* libri medicinales VII. a. libr. IV. vsque ad XV. — in cod. V. nr. 1—3. libri III. a libro VI—VIII. et nr. 4. capita nonnulla excerpta ex libro II. et III. — in cod. VII. nr. 1—3. libri IV. a libr. XIII. vsque ad XVI. — in cod. VIII. nr. 1. opusc. (quod *Aëtii* esse, suspicatur Montfauc.) inscriptum: *ἑτέρα διάγνωσις οὔρου, alia vrinae dignotio;* nr. 2. *Aëtii* synopsis de vrinis, translata e medica arte Persarum; nr. 3. *Aëtii* de significatione ex pulsibus, excerptum breuissimum. — In cod. X. nr. 7. fragmentum ab extremo capite libri IX. vsque ad cap. 69. libri XII. — In cod. XII. *Aëtii τμήματα δύο, Α' καὶ Β' segmenta duo, primum et secundum;* contractae ex veteribus, medicinae libri tres priores: — et in cod. XIII. nr. 1— 3. libr. XIV. XV. XVI. plura autem capp. continet liber XIV. in cod. quam in edit. — in cod. XVIII. libri IX.—XIII. — in cod. XX. libri quinque priores, et in cod. XXI. libri octo posteriores. De his codd. consules *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. III. pag.

pag. 139. 146. 151. 153. 157. 159. 160. 166. 168. et 169. — *Venetiis* in bibl. D. Marci sunt in cod. CCLXXXIX. libri VII. priores, et in cod. CCXC. libri nouem posteriores; in cod. autem CCXCI. libri sedecim; denique in cod. DXCVI. libri octo priores. v. cat. codd. gr. Marc. pag. 138. et 312. et cel. *Morellum* in bibl. gr. et lat. mstа Marc. tom. I. pag. 165. de cod. CCLXXXIX. inprimis pag. 166. de cod. CCXCI a variarum lectionum bonitate commendabili, et quem contulit Weigel. Accedit, vt in quibusdam codd. Paris. aliisque *Africani* (h. e. Sexti Iulii Africani) excerptum de ponderibus et mensuris. — In bibl. *Escorial.* Hisp. *Aëtii* (vitiose apud *Plüer* in itin. per Hisp. pag. 155. *Aelii Armideni Canitis*, et in *Clarkii* Briefen von dem gegenwärtigen Zustande des Königr. Span. p. 394. *Aelii,*) in quatuor codd. gr. 1) Medicinae tetrabiblos I. et II. sermones duo; 2) tetrabibl. I. 3) duae vltimae; 4) de arte medendi. — *Paris.* rerum medicinal. libri, in duodecim codd. Atque secund. catal. codd. Paris. vol. II. in codd. MMCXCI. et sequentibus duobus; item in cod. MMCXCVIII. sunt libri ipsi sedecim, et praeterea in primo illorum, nr. 4. liber singularis, vbi de rebus chirurgicis, antiballomenis, ponderibus ac mensuris agitur, et a nonnullis tribuitur *Aëtio:* in codd. MMCXCIV. et tribus sequentibus, ac MDXXXIII. reliquisque sunt pauciores libri. In codd. MMDCCCXLVII. nr. 6. et 7. *Aëtii* II. fragmenta de Theodori antidoto, et de curanda podagra. Conf. *Weigel.* disp. p. 27. sq. apud quem diversus est plurimorum codd. Paris. numerus: trium codd. Par. lectiones varr. penes I. C. G. Ernesti fuisse, supra iam adnotauimus. — In *Montfauc.* bibl. *Coislin.* memoratur p. 448. sq. cod. CCCXXXV. sub cuius finem exstare dicitur, adnotante medico quodam in fronte libri: „Synopsis trium librorum Oribasii ad Iulianum, ad Eustathium et ad Eunapium; ac librorum methodi medendi Galeni, Archigenis, Rufi aliorumque veterum illustrium. Explicatio *Aëtii Asnideni* (sic) dicti, comparata ex Dioscoridis lib. de alimentis, digesta ordine alphabetico et descripta a Simeone magistro, dicto Seth, et oblata Michaëli Ducae, imperatori. Liber est Simeonis Sethi, qui vixit sub Michaële Duca a. C. 1075. Is vero longe auctior est eo, nuper edito Paris. a. 1658. ap. vid. Mathurini du Puy." — Ib. pag. 598. in cod. CCCLXXXVII. f. opusc. a Montf. gr. ac lat. p. 596. sqq. edito, de artium et disciplinarum inuentoribus, inter medicos celebres nominatur *Aëtius.* — In *Britannia* sec. catal. codd. Angl. et Hibern. adseruantur in bibl. *Bodlei.* in cod. LXXXVIII. liber quintus μείζων: saepiuscule variat ab editis. — nr. 260. excerpta ex Aëtio, cap. 68. — nr. 749. de re medica. — *Leidae* in bibl. publ. opera medica, libris IV. — inter codd. Vossian. opera omnia, vt scribitur quidem et adnotationes mstae in sex primos Aëtii libr. v. cat. bibl. Leid. p. 334. 394. 372. — *Patauii* in bibl. S. Ioan. in viridario *Aëtii* opera. (*Montfauc.* bibl. biblioth. MSS. I. pag. 485. C.) De cod. in bibl. senat. *Lipsica* postea sermo erit. MSt. cod. quem consuluit Cornar. habuit τετραβίβλος inscriptionem ante aliquot sermones partiales. v. eius praef. ad versionem suam a. 1542. quam ille rationem sequutus est. *Harl.*]

Operis titulus apud Photium est: βιβλίον ἰατρικὸν ἐν λόγοις ις'. *Opus medicum libris XVI.* Pro quo Cornarius inscripsit *medicinam e veteribus contractam*, non male, quod ad pharmacorum inprimis tum simplicium tum compositorum notitiam et rationem vniversam medendi adtinet: nam ceteras artis salutaris partes minus adtigit. *Crede mihi,* inquit

Corna-

Cornarius, *quisquis es rerum medicarum studiose, si totum Galenum contractum, si totum Oribasium explicatum, si Paulum* (Aeginetam) *ampliatum, si omnes veterum speciales tum per pharmaca, tum per chirurgiam aggressiones ad omnes affectiones in summa habere voles, Aëtium habes, vnde totum hoc petere ac ferre potes.* Singulorum librorum argumenta vberius Photius, breuius Gesnerus in bibliotheca persequitur. In cod. MS. Caesareo [XVII. supra laudato] haec nota praemittitur: ἐν μὲν τῷ πρώτῳ καὶ δευτέρῳ λόγῳ σύνοψίς ἐστι τῶν περὶ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων Γαληνοῦ, καὶ τοῦ περὶ τροφῶν δυνάμεων. Deinde: σύνοψις τῶν τριῶν βιβλίων Ὀριβασίου, λέγω δὴ τῶν πρὸς Ἰουλιανὸν, καὶ τῶν πρὸς Εὐστάθιον, καὶ τῶν πρὸς Εὐνάπιον καὶ τῶν θεραπευτικῶν βιβλίων Γαληνοῦ καὶ Ἀρχιγένους καὶ Ῥούφου, καὶ ἑτέρων τινῶν ἀρχαίων ἐπιστημῶν. Σύνοψις τῶν ἁπλῶν Γαληνοῦ πρῶτον.

[P] *Graece* tantum priores octo libri hactenus viderunt lucem, ex Asulani et Aldi officina Venet. 1534. fol. [ii]) Ceteri octo posteriores, MSS. fuere in bibl. *Renati Moreau*, teste *Labbeo* p. 212. bibl. nouae MSton. [kk]) atque in variis bibliothecis supersunt, vt in caesarea, teste *Lambecio* VI. p. 102. [p. 235. v. supra de hoc aliisque codd.]

Latine Ianus Cornarius primum edidit libros sex *ab octauo vsque ad decimum tertium*, solorum illorum codicem graecum MS. nactus. [ll]) Nonnulla, perperam expressa, castigat Cornarius ipse in commentariis suis ad Galeni libros de medicamentis κατὰ τόπους.

Hinc

ii) Exemplum in manibus habeo Aldinae ed. inscriptae: Ἀετίου Ἀμιδηνοῦ — — *Aetii Amideni librorum medicinalium tomus primus*, primi scilicet libri octo nunc primum in lucem editi. Ne quis alius impune aut Venetiis, aut vsquam locorum hos Aetii libros imprimat, et Clementis VII. pont. max. et senatus Veneti decreto cautum est. MDXXXIIII. (1534.) fol. graece. In fine; Venetiis, in aedibus haeredum Aldi Manutii et Andreae Asulani. mense Sept. MDXXXIIII. In breui praefat. scriptor, Asulanus forte, profitetur, hos primos octo libros, ex codd. antiquissimorum collectione summo studio diligentiaque recognitos, eiusmodi exire, vt vel doctissimi cuiusque iudicio satis fuerit factum: denique „reliquos, inquit, octo libros exspectabitis: quos, vbi primum exemplaria, quae totius operis editionem morantur, acceperimus: eadem cura, vel etiam acriore emendatos emittemus." Sed a promissis stare non potuerunt Aldi heredes. Adde de hac graeca et pluribus lat. edd. *Clement* bibl. curieuse, histor. etc. tom. I. pag. 71. sq. *Harl.*

kk) Atque a *Ren. Mor.* exspectabatur integrum Aetii opus. v. *Conringii* introduct. in vniuersam artem medicam, ed. Schelhammerianae. Helmstad. 1687. 4. cap. III. §. 19. *Harl.*

ll) Inscriptio rarioris huius edit. cuius exemplar est in bibl. acad. Erlang. haec est: *Aetii Antiocheni medici de cognoscendis et curandis morbis; sermones sex*, iam primum in lucem editi, interprete *Iano Cornario*, Zuiccau. medico. Quae in singulis sermonibus continentur, in principio cuiusque habetur. De ponderibus et mensuris ex Paulo Aegineta, eodem interprete. Basil. in offic. Froben. a. M. D. XXXIII. (1533.) fol. In perbreui praefat. se quoque alios quinque, n. primum et quatuor, qui deinceps sequuntur, quos se nactum esse scripsit, postquam sex illi sermones iam sub prelo essent, pollicetur. In epistola nuncupatoria ad Carolum V. imper. data Zuiccauii Boethlandiae, cal. Sept. 1532. errat, dum ab Eunapio Aetii vitam esse descriptam scribit, et dum illum medicum eundem esse putat cum Aetio, diacono, verum haereseos Eunomianae,

Hinc *Io. Baptista Montanus*, medicus Veronensis, primos septem, nec minus tres posteriores ex sua versione addidit, atque ita vniuersos XVI. iunctim vulgauit Basil. 1535. fol. apud Froben. *Fabr.* *Aetii Amideni libri medicinales partim a Io. Bapt. Montano, partim a Iano Cornario translati* v. *Clement*. l. c. qui memorat edd. 1535. et 1538. Basil. apud Froben. fol. *Haller*. l. c. alteram edit. a. 1536. Basil. prelum reliquisse tradit, addito asterisco, testante, Hallerum possedisse illam ed; sed in nota ad *Boerhauii* method. studii medic. p. 831. illius edit. mentione omissa, scribit, ed. 1535. se habere. Editio a. 1535. est in bibl. publ. Noricae, teste *Panzero*, A. T. VI. p. 305. nr. 1007. *Harl.*

Deinde *Ianus Cornarius* totum opus de integro vertit Francofurti, vbi tunc medicum agebat a. 1541. atque ex sua versione, ad duo exemplaria exacta et ad Galeni ac Pauli Aeginetae lectionem collata, edidit Basil. 1542. fol. mm) optans non modo a Montano idem fieri, sed etiam ab *Christophoro Orostio*, Hispano, nn) qui aliquot versionis Montani, et Cornarii loca perstrinxerat. Hunc enim Oroscium tangunt verba: *Atque utinam etiam hi, qui ex Hispanis altas de montibus umbras nobis vtrisque offendunt, et in alienis libris ingeniosi sunt, huc incumberent, vt similem, aut potiorem (qualem ostentant) operam praestarent: plenis buccis studium hominum collaudarem. Iam quod illos facere nuiat, nemini prodesse video. Et reuera*

nomianae, et fuisse castrorum Iuliani, apostatae vt medicum atque etiam sophistam ita vna cum Oribasio sectatorem. Impetrauit veró opera Matthaei Aurogalli exemplar mst. gr. multis locis tum situ, tum carie ac blattis exesum ex bibliotheca familiae Hasisteniae. In eadem epistola mire laudat Aetium.

Posthaec lucem adspexerunt *Aetii Amideni* operis medici libri XVI. latine redditi a *Io. Baptista Montano* et *Iano Cornario*. Venetiis in offic. Lucaeantonii Iuntae. 1534. fol. tom. I — III. Montanus, codicem mst. roman. nactus, vertit septem priores et tres vltimos libros et adiunxit sex libros, a Cornario latine factos. vid. *Clement* l. c. et catal. Pinell. I. pag. 281. Illam editionem Cornarius recudi fecit, vt mox ad Fabricii verba notabimus. *Haller*. in bibl. med. pract. tom. I. pag. 302. Montani edit. apud Aldum 1534. fol. 1553. a. prodiisse scribit: sed ego dubito. *Harl.*

mm) Inscriptio huius edit. (cuius exemplar seruatur in bibl. acad. Erlang.) haec est: *Aetii medici gr. contractae ex veteribus medicinae tetrabiblos, h. e. quaternio, id est, libri vniuersales quatuor, singuli quatuor sermonum quaterniones, id est, sermones XVI. per Ianum Cornarium medicum physicum latine conscripti.* Froben. Basil. MDXLII. (1542.) fol. In fine: Excusum Basileae impensis Hier. Frobenii, et Nic. Episcopii, mense Sept. M. D. XLII. Epistola dedicat. ad senatum imper. vrbis Francforden. data est Francfordiae cal. Nou. 1541. In illa iudicat de Montani labore atque edit. et de Hispani cuiusdam (Horoscii) opera furtoque litterario; se, profitetur, totum Aetii opus, ne amplius esset stili diuersorum interpretum in vno opere pugna, denuo conuertendum suscepisse, et, vti in relatorum, (vt ait,) commentariorum editione potissimos locos prioris suae in Aetio translationis, indicasset et retractasset, ita hoc saepius se fecisse in huius repetitae suae translationis editione. Quod Montanus in sua praefatione argumenta hand leuia contra Aetii antiquiorem aetatem, a Cornario defensam, protulit: Cornar. in dedicat. ad hanc ed. a. 1542. haud quidem dimittit pristinam suam sententiam neque tamen acrius defendere conatur; et *nihil*, ait, *pronuncio neque quicquam refert:* quod tamen falsum est. *Harl.*

nn) V. Fabr. ad finem huius de Aetio sectionis. *Harl.*

ra in quatuor versibus, si quando aliquid e suo exemplari, velut potiore, citat ille, plures errores in conuertendo admittit, quam integro sermone prioris editionis inueniuntur. Deinde leuissima quaeque et nullius momenti notat: verum vbi nodus aliquis incidit, ibi transilit velut angue conspecto, et nihil hic secat Tenedia ipsius bipennis. Sed huc progredi nolebam: hoc volebam expetendum mihi videri, vt ex Hispanis latina Aëtii translatio extaret, quo sic studiosi medici vel auctam vel decurtatam aut etiam corruptam lectionem diuersorum graecorum exemplarium cognoscerent. oo) Recusa Cornarii interpretatio est Basil. 1549. fol. pp) atque inter medicos principes Henrici Stephani, *) Geneu. 1567. fol. Exstant et editiones duae Lugdunenses [?] a. 1549. fol. et 1560. 12. qq) Conferendum quoque ad duos priores libros, *Simeonis Sethi* opusculum περὶ τροφῶν δυνάμεων, de quo infra, lib. VI. Excerpta ex Aëtio leguntur in collectionibus scriptorum de balneis et de febribus, Venet. 1553. fol. 1576. rr) fol. *Io. Brodaei* notae in octo priores Aëtii libros fuere MSS. in bibliotheca Vossii. *Fabr. Christph. Oroscius*, siue *de Horoszco*, scripsit adnotationes in Aetii interpretes, Montanum et Cornarium, cum indice Basil. 1540. 4. contra quem tam Cornar. se defendit, (vti iam Fabr. posthaec et iam antea obseruauit,) quam *Thom. Reinesius* dedit in eum animaduerss. in epistolis ad Daumium pag. 336. sq. Ienae 1670. 4. Idem *Reinesius* in variis lectionibus, Altenburg. 1640. 4. *Hieron.*

oo) Prodiit deinde *Lacunae* [falso: sed *Oroscii*] epistola apologetica ad Cornarium, Lugd. 1554. 8. qua plures eius in interpretatione admissas hallucinationes exagitat. *Fabr.* De Oroseii commentario, ait *Bernard.* in ep. ad Reiskium in huius vita pag. 298. in Aëtium minus praeclare sentit Th. Reines; si spes decollat de edit. Gunzii, rem gratam feceris, si illum miseris. v. paullo post de Oroscii comm. *Harl.*

pp) Recusa est, teste Weigelio, Venet. in officina Farreana 1543. *Harl.*

*) V. *Goetzii* mem. bibl. Dresd. II. fasc. I. p. 162. sqq. *Harl.*

qq) De ed. a. 1549. fol. v. *Goetzii* memorabb. bibl. Dresdensis tom. II. p. 182. sq. qui adnotat, illi exempl. Dresd. a. Reusnero varr. obss. in marg. esse adscriptas. — Ed. a. 1560. constat IIII. tom. et inscriptio haec est: *Aëtii medici graeci contractae ex veteribus medicinae Tetrabiblos*, hoc est, libri quatuor, in totidem tomos partiti, *Iano Cornario*, medico, interprete. Accesserunt in duos priores libros de simplicibus scholia per *Hugonem Solerium*, Sanionensem, suo quaeque loco digesta. Cum ditissimo indice, Lugduni ap. Sebastianum de Honoratis M. D. LX. 12. — Recusa etiam Venet. ap. Io. Gryphium, 1549. 8. notante Hambergero l. c. De edd. *Haller.* in bibl. med. pract. I. p. 302. consulere iubet *Schelhammer.* vniu. med. I. pag. XXXVIII. — *Solerii* scholia prodiisse dicuntur Venet. 1549. 8. — Nouissime in *Halleri* medicae artis principibus. Lausan. 1769. 8. — *Ponticus Virunius*, patria *Bellunensis*, non, *Taruisinus*, vti Lambec. Vossius et Fabricius scripserunt, mortuus a. 1520., dicitur quoque *Aetium* aliosque medicos graecos latine vertisse. v. *Apostoli Zeni* dissertazioni Vossiane tom. II. (vbi a pag. 295. vitam scriptaque *Pontici Virunii* persequitur,) pag. 310. et 312. nr. 45. atque *Fabr.* bibl. med. et inf. aet. tom. VI. pag. 5. sq. ed. Mansi. — De significationibus stellarum, ex sermone III. Tetrabibli *Aetii Amideni*, cap. 164. gr. cum versione lat. in *Dionys. Petauii* Vranologio, Lutet. Paris. 1650. F. pag. 421—424. et ibid. pag. 268. ad auctar. operis de doctrina tempor. Petau. locum de Vergiliis, quae cal. April. sub initium noctis adpareant, interpretatur et acriter disputat contra *Salmasium*, qui in exercitatt. Plinianis multa Aetii loca citat explicatque. — Caput XXV. serm. I. tetrab. III. edidit graece *I. C. Hornius*, Lipsiae 1654. *Harl.*

rr) V. *Stolle* Nachr. von den Büch. — in der Stoll. Bibl. tom. II. p. 482. sqq. *Harl.*

ron. Mercurialis in variis lect. Venet. 1598. 8. *Iac. Nic. Loens.* in miscell. epiphyll. III. cap. 8. et 23. (in Gruteri thes. crit. tom. V. supplem.) *Io. Brodaeus* in miscell. VII. 29. (in Grut. thes. crit. IV. pag. 25.) *Caspar. Barth.* in Aduersar. Francof. 1624. fol. *Caspar. Hofmann.* in variis lectionibus, Lips. 1619. 8. *Dan. Guil. Triller* in obss. criticis, Francof. ad M. 1742. 8. aliique apud Weigel. passim emendarunt aut illustrarunt.

Integros Aetii libros rec. aetate plures edituri erant: quorum vero consilium mors destituit. Primum Boerhau. ea de caussa ex cod. reg. Paris. octo Aetii posteriores libros sibi curauerat describendos. Id exemplum e sectione librorum Petri van der Aa, bibliopolae Lugdun. peruenit ad *Iustum Godofr. Gunzium*, Professorem Lipsiens. et regis Poloniae archiatrum, sedecim Aetii libros gr. et lat. recensere instituentem, qui ad opus rite profligandum multa, vt ex eius bibliothecae catalogo colligi potest, subsidia congesserat litteraria. Dein illius chartas nactus *Io. Ern. Hebenstreit*, medicus Lips. et philologus, de iisdem XVI. libris recensendis cogitauit, et in duobus prolusionibus promulsidem dedit ac saliuam eruditorum valde mouit: Prior inscripta est:

Tentamen philologico-medicum super *Aetii Amideni* synopsis medicorum veterum libris octo, post illos octo, quos Aldus Manutius Venetiis 1534. euulgauit, qui supersunt, nondum editis ex MSto *Gunzii*, sistens libri seu sermonis noni aliquot capita, gr. et lat. (ex versione Iani Cornarii) Lipsiae 1757. 4. iterum in nouis actis eruditor. m. Sept. a. 1757. part. I. pag. 505. sqq. vbi in introductione docte disputatur de his Aetii libris eorumque codd. atque editt. atque in not. *f.* obseruatur, in *Oroscii* adnotatt. in interpretes Aetii varia haberi, quae in MSStis Aetii, per Hispanias exstantibus, inuenta, et a Cornario omissa dicuntur esse, quorum aliqua ad libros adtineant posteriores. Praeter ea Kollar. contulerat in illius vsum cod. caesar. — Posterior prol. inscripta est: *Aetii Amideni* Ἀνεκδότων libri IX. cap. 28. exhibens tenuioris intestini morbum, quem ileon, et chordapsum dicunt, vna cum veterum super hac aegrotatione sententiis. Lips. 1757. 4. conf. *I. A. Ernesti* opuscula oratoria etc. in elogio Gunzii p. 302. et in memoria Hebenstreitii pag. 228. sq. vbi Ernesti prodit, se Hebenstreitio exemplum Aetii, morte Gunzii destituti, mutum tradidisse. add. *Saxii* Onom. II. p. 34. sq. Boerhau. apographum a I. Aug. Ernesti recognitum bibl. Lips. senatoriae postea est illatum, quo potissimum, tamquam fundo, vsurus est Weigelius in noua, quam promisit, editione, in qua quid exspectandum sit, indicat *Brehm* in: bibliographischen Handbuch etc. part. I. Lips. 1800. 8. pag. 46. sq. — *Franzii* quoque, professoris quondam Lips. consilio, integri Aetii edendi, mors obstitit. Atque de Franzii codice, qui multis in locis auctior est eo, quem Cornarius sequutus est, v. *Schneideri* praefat. ad Nicandri Alexipharm. pag. XV. sq. *Harl.*

Index scriptorum ab Aëtio medico laudatorum.

Compositus a me ad paginas editionis latinae H. Stephani. ss)

Adaman-

ss) Qui ex futura edit. Weigel. augeri poterit. *Harl.*

tt) Antylli nomen pro Antalo reponendum in bibl. Coisliniana pag. 598.

Demo-

Hero-

Mone

Theo-

Thomas Reinesii animaduersiones ad Oroscium et plura Aëtii loca leguntur in epistolis ad Daumium p. 336. seq. Nam quae [*] supra p. 321. [ed. vet.] exhibui, Cornarii verba, ad huncce *Christophorum Horozco,* siue *Horoscium,* respiciunt, qui Basil. 1540. **) 4. adnotationes in interpretes Aëtii, Montanum et Cornarium, edidit, et cuius nomen ad *altas,* quas loquitur Cornarius, *de montibus umbras* manifeste adludit. Vsus is est codice Aëtii graeco Pintianeo.

Aëtii, Cappadocis, mentio in graeca editione Pauli Aeginetae, cuius liber quartus his verbis incipit: ὀρθῶς οἶμαι τὸν Καππαδόκην Ἀέτιον εἰπεῖν, μείζονας τῶν νόσων χρῆναι τὴν τῶν βοηθημάτων ὑπάρχειν δύναμιν, καὶ διὰ τοῦτο μὴ δύνασθαι τυγχάνειν ἰάσεως τὸν ἐλέφαντα. Sed sunt haec Aretaei verba lib. II. de curatione morborum diuturnorum cap. vlt. Itaque et Aretaei nomen pro Aëtio reponendum pulcre suboluit Tiraquello lib. de nobilitate, atque in latina Aeginetae versione, quam dedit Cornarius, Aretaei nomen pro Aëtio legitur. De Aretaeo hoc Cappadoce dixi lib. IV. [cap. 4. vol. IV. pag. 703. sqq.]

Aëtii cuiusdam τὴν περὶ ἀρεσκόντων τοῖς φιλοσόφοις συναγωγὴν, *collectionem eorum, quae philosophis placuerunt,* laudat *Theodoritus* H. E. I. cap. 5. atque ex illa, quemadmodum ex Plutarchi Porphyrii libris eiusdem argumenti nonnulla referre se ait libro II. et IV. atque V. de curatione graecarum affect. Hunc Aëtium ethnicum fuisse, ex eodem Theodorito colligere licet, quoniam eius auctoritatem, vbi aduersus ethnicos scribit, illis opponit, ne videatur philosophis iniuriam facere, quorum dissidia et opiniones ineptas persequitur. Fuit itaque Aëtius iste ab haeretico pariter, medicoque diuersus, quos ambos certum est e Christianis exstitisse.

**) A. 1538. signatur in act. erudit. supra citatis; sed in *Goetzii* memor. bibl. Dresd. vol. II. pag. 183. vbi recensetur, a. 1540. additur. *Harl.*

Aëtium, ἔφορον Palaestinae, memorat *Philostorgius* III. 12. Hic est Aëtius, Lyddae, siue Diospolis, episcopus, qui cum Ario fecit, vt patet ex eius epistola apud *Theodoritum* lib. I. histor. eccles. cap. 5.

Aëtius, praefectus CPolitanae vrbis, in ecclesia cultro, sub libello supplice occultato, percussus a. C. 410. Chron. paschale pag. 310.

Omitto Aëtium, ὑποστράτηγον sub Ioanne, (qui post Honorium exstinctum tyrannidem in occidente occupauit a. C. 424.) et deinde reconciliatum Valentiniano, imp., comitisque dignitatem adsequutum, et quater consulis quoque: sed qui, conseruator licet imperii, post magnas res gestas suspectus, eiusdem imperatoris gladio, lacrimabile fatum clausit a. 459. De hoc satis multa annalium scriptores, Iornandes c. 34. 36. etc.

[P] De Aëtio, siue Etio, archidiacono Paris. qui in concilio Parisiensi a. C. 577. caussae Praetextati, Remensis archiep., adfuit, vide Gregorium Turonensem V. 18. De Aëtio, eunucho, gratioso apud Augustam, Irenem, qui, imperium fratri suo, Leoni Clocae, paraturus, impediuit, ne Irene Carolo Magno nuberet, annalium scriptores ad a. C. 802. *Fabr.*

[In cod. *Naniano* LXIII. nr. 35. secundum cat. codd. Nan. graec. pag. 105. legitur Ἀαιτίου (sic) πρεσβυτέρου Κωνσταντινουπόλεως, ὁμιλία λεχθεῖσα εἰς τὸ γενέσιον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ. — — λόγος λς'. (u. in illa plurium libellorum collectione.) *Harl.*]

Aëtium Sicanium quoque ingerit Hendreichius in pandectis Brandenburgicis, ex cuius et aliorum libris excerptum sit scriptum περὶ μελαγχολίας, quod inter Galeni opera legitur tom. IV. edit. graecae Basil. pag. 496. Sed non dubium est, Aëtium illum eumdem esse cum Aëtio, cuius libros XVI. de re medica habemus. In titulo autem libri de atra bile, qui Galeno perperam tribuitur, legendum: Ἐκ τῶν Γαληνοῦ, καὶ Ῥούφου καὶ Ποσειδωνίου καὶ Ἀετίου, non, vt editum est, ἀπὸ Σικαμίου τοῦ Ἀετίου.

Aëtium denique quemdam Labeonem idem Hendreichius nobis effinxit. Verum is est Accius siue Attius, de quo scholiastes ad illud Persii Sat. I. 50. *Non hic est Ilias Atti ebria veratro: Accius Labeo Iliadem Homeri versibus foedissime composuit.*

X. Ceteri saeculo IV. haeretici sunt:

AERIVS, monachus, cum Ario sentiens, et amicus Eustathii, Sebasteni, a quo presbyter in minore Armenia constitutus episcopatum ei inuidere coepit, contenditque, presbyterum dignitate et ratione muneris nequicquam inferiorem esse episcopo, vv) vt narrat *Epiphanius*

vv) Non minus peccabat Aërius, vsum ecclesiae sua aetate improbans et episcopos contemnens, quam ab Aërii haeresi alieni sumus nos, qui illud inter episcopos et presbyteros discrimen ab ecclesia induci potuisse et inductum esse libenter agnoscimus; at Apostolorum aetate adhuc ignoratum

phanius haeresi 74. ww) vt omittam alia, quae de eo *Damascenus* haeresi 74. *Philastrius* c. 72. *Augustinus* et auctor Praedestinati cap. 53. et *Zonaras* apud *Cotelerium* tom. III. monument. pag. 470. Apud eundem *Damascenum* tom. I. Coteler. pag. 325. pro τῶν ὀνομαζομένων Ἀερειανῶν puto legendum Ἀερειανῶν. Quod postea vidi etiam probari *Mich. le Quien* tom. I. Opp. Damasceni pag. 109. [add. Fabr. not. in Philastr. pag. 141.] Scripta Aërii nulla memorata reperi. *Fabr.* *Aerius* eiusque adseclae contendebant 1) in his rebus ac muneribus, quibus tum episcopi cum presbyteris communiter fungebantur, presbyteros haud inferiores esse episcopis; de quorum quidem propria ἐπισκοπῇ nihil monuit Aerius: 2) preces et sacrificia s. potius, vti vocantur, oblationes pro defunctis esse inutiles, siue potius, defunctis nihil prodesse; 3) a cibo se certis et constitutis diebus abstinere, esse illegitimum, et cuiusque arbitrio relinquendum; 4) sacrificium agni tempore, quo memoria resurrectionis Christi celebratur, doctrinae christianae repugnare. De Aerio eiusque dogmatibus atque sectatoribus, qui etiam *Syllabici* vocantur, teste *Danaeo* ad Augustin. de haeresi pag. 141. et *Hildebr.* diss. de Aerio §. 7. conf. etiam *Tillemont.* in Memoir. pour l'histoire eccles. tom. IX. p. 87. *Arnold* Kirch. vnd Ketzerhist. tom. III. pag. 381. *Lardner* in: Credibility of the G. H. part. II. vol. VIII. pag. 285. in primis *Christi. Guil. Franc. Walch* in: Entwurf einer vollständ. Historie der Ketzereien etc. part. III. pag. 321—338. qui ceteris curatius diligentiusque versatur in inuestigandis explicandisque et examinandis Aerii placitis et ab omni partium studio alienus, illum, vti iam iudicarunt Epiphanius atque Augustinus, eximit numero haereticorum, et aliquoties refutat Danaei atque Hildebrandi iudicia atque interpretationes. Quod amicus fuit Eustathio, Sebasteno, hic vero, (monente *Moshemio* in institutt. hist. eccles. pag. 172.) Semiarianus; *Walchio* l. c. pag. 328. probabile esse videtur, (neque tamen secus sentientibus Epiphanio aliisque litem intendere conatur,) Aerium partibus Semiarianorum fauisse. Nec dissentit *Schroeckh* in: christl. Kirchengesch. part. VI. pag. 235. vbi de Aerio eiusque placitis copiose agit. — Walchium in primis sequitur *Lud. Guil. Wittich,* qui in: Handbuch der christlichen Kirchen- v. Dogmengeschichte etc. tom. I. pag. 57. sq. de Aerio et Aerianis scitu maxime necessaria breuiter refert. *Harl.*

[P] APOLLINARIS, Dimoeritarum, siue Apollinaristarum, auctor, de cuius scriptis dixi volumine superiore [VIII. cap. XII. pag. 587. sqq.]

COLLVTHVS, Alexandrinus presbyter, Arii aequalis, et cum ipso aliorum haereticorum placitorum disseminator, licet eius sectam diuturnam fuisse neget *Epiphanius*

ratum fuisse nobis persuademus. Vide *D. Ioach. Hildebrandi* discussionem haereseos Aërii, quae protestantibus impingitur. Helmstad. 1656. 4. *Balthas. Bebelium* sec. IV. tom. II. pag. 1134. seq. *Fabr.* add. *Guil. Alex. Schwollmanni,* minist. verbi diuini in arce Gottorp. et eccl. Fridrichsberg. comment. de episcopis a presbyteris diuersis. Hamburg. 1780. 4. — *I. Fr. Grunеri* exercit. de origine episcoporum eorumque in ecclesia primitiua iure. Halae Sax. 1764. 4. — *Fabric.* noster in bibliogr. antiquaria, pag. 654. sqq. ed. Schaffshausen. multos alios VV. DD., in vtramque partem disputantes, in medium produxit. *Harl.*

ww) Vixit Aerius medio saeculo IV. adhuc a. 376. *Harl.*

nius LXIX. 2. pag. 728. Quantum ex *Philastrio* cap. 78. et Augustino atque auctore Praedestinati haeresi [?] 65. colligitur, diuersum a DEO induxit principium ποιητικὸν malorum, atque adeo visus suffragari Manichaeo. Confer *Petauium* dogmat. theol. tom. II. pag. 36. seq. In concilio Alex. a. 324. depositus, et ante a. 340. defunctus Colluthus fuit. Vide *Tillemontium* tom. VI. pag. 231. Pro Colluthianis apud Honorium male *Colicianorum* nomen legitur. xx) Ab hoc diuersus et iunior Colluthus, haereticus Monophysita et Seuerianus, cuius fragmenta quaedam leguntur in actis concilii Lateranensis a. 649. tom. II. Binii, parte II. pag. 468. ex eius satisfactione pro Theodosio, Alexandrino haeretico, et ex rescriptis contra Themistium, agnoëtam, pro eodem Theodosio.

HIERACAS, Leontopolitanus, Aegyptius, auctor Hieracitarum, linguae graecae atque pariter patriae Aegyptiacae nec non medicae artis et astronomiae atque aliarum scientiarum peritus, vt ex eius λόγοις adparere testatur *Epiphanius* LXVII. 1. qui mox mentionem facit eius ἐξηγήσεων in libros Veteris et Noui Testamenti. Sed et longam ab eodem πραγματείαν siue commentationem de Spiritu S. compositam esse, refert pag. 711. seq. quod ex Epiphanio repetit etiam *Nicetas* IV. 34. thesauri orthodoxae fidei. yy) Praeterea commentarios allegoricos in Hexaëmeron graece et aegyptiace, et Psalmos nouitios siue νεωτερικούς. Quum Epiphanius ista scriberet a. C. 375. iam obierat Hieracas maior nonagenario, quum ad obitum vsque calligraphi artem exercuisset. Vide pag. 712. Vetus Testamentum non recepisse, legas apud *Athanasium* contra haereses tom. I. pag. 1083. licet Vetere et Nouo Test. vti scribit *Damascenus* haeresi 67. diuinae naturae diuisionem in filio inducere sit visus Hieracas, οὐδ᾽ ὡς Ἱερακᾶς λύχνον ἀπὸ λύχνου, ἢ ὡς λαμπάδα εἰς δύο. Arius epistola ad Alexandrum, apud *Athanas.* de synodis tom. I. p. 885. *Epiphanium* LXIX. 7. et *Hilarium* VI. de Trin. De Hieracitis locus insignis Ioannis, Carpathii episcopi, ex MS. opere de Anachoretis, productus a Cangio in adpendice ad Glossarium graecum: πλανᾷ αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἀληθοῦς πίστεως, καὶ ἄγει αὐτὸν εἰς τὸ φρόνημα τῶν λεγομένων Ἱερακιτῶν, οἵτινες λέγουσι, μὴ ἀνθρώπινον σῶμα ἀνειληφέναι τὸν Σωτῆρα, μήτε ἐγείρεσθαι τὸ ἡμέτερον σῶμα ὃ περικείμεθα. Καὶ ὅτι τρεῖς εἰσιν ἀρχαὶ, Θεὸς καὶ Ὕλη καὶ Κακία. Ἐξ ὧν κατασκευάζεται, μηδὲ ἐνηνθρωπηκέναι τὸν Λόγον, καὶ τέλειον ἀναληφθῆναι ἄνθρωπον, μήτε μὴν [?] σώζεσθαι, τὸ εἶναι ἕνα τῶν πάντων αἴτιον. *In errorem abripit eum a recta fide et abducit ad sententiam Hieracitarum, qui aiunt, a Saluatore non esse adsumtum corpus, neque corpus nostrum, quo sumus induti, resurgere. Et tria esse principia, DEum, materiam et malitiam. Ex quibus consequitur, nec verbum factum esse hominem, neque perfectum hominem suscepisse, nec saluum teneri dogma, quod vna sit omnium caussa. Fabr.* Conf. *Cauei* hist. litter. scriptor. eccl. I. p. 161. secundum quem *Hieracas* vixit circ. an. 302. — *Tillemont.* Mem. pour servir a l'hist. eccl. tom. IV. part. II. pag. 817. *I. G. Walch* hist. eccl. N. T. pag. 1211. sq. et alios, quos ille laudat. *Harl.*

LVCIVS,

xx) Conf. *Semleri* introduct. etc. praemissam Baumgartenii theol. polem. tom. III. p. 22. sq. not. 37. vbi etiam locum in Alexandri, episcopi, epistola ad episcopos, aliter explicat, ac *Ceiller* in: Hist. generale des Auteurs etc. tom. IV. p. 103. fecerat, et p. 26. sq. *Harl.*

yy) Conf. *Montfauc.* palaeogr. gr. pag. 329 *Harl.*

LVCIVS, ὁ δεύτερος Ἄρειος Nazianzeno orat. XXIII. pag. 417. ab Arianis in Samosatenam primum, deinde in Alexandrinam sedem, Petro, Athanasii successore, detruso, euectus a. C. 371. de cuius truculentia in catholicos meminit *Socrates* IV. 21. 36. *Epiphanius* LXXIII. 38. pag. 886. et LXVIII. 10. pag. 726. seq. et vberius *Petrus* ipse in epistola apud *Theodoretum* IV. 22. hist. ad quam addendae notae *Georgii Henschenii* in Actis Sanctor. Maii tom. III. pag. 207. seq. Anno 375. adhuc sedisse constat ex *Epiphanii* LXVIII. 10. Postea iterum exturbatum Lucium CPolis excepit, vt narrat idem *Socrates* IV. 37. hinc CPoli etiam excedere coactus est una cum Demophilo a. 380. *Niceph.* XII. 8. Ex huius Lucii sermone de paschate pauca quaedam referuntur in actis concilii Romani Lateranensis, sub Martino I. habiti a. C. 649. tom. II. edit. Binianae pag. 466. *Fabr.* It. in *Harduini* concil. tom. III. p. 629. Conf. *Hieronym.* de viris illustr. cap. 118. ibique interpretes in *Fabricii* biblioth. eccles. pag. 208. sq. *Tillemont.* Mem. eccles. vol. VI. ad haeres. Arian. art. 123. et 134. *Sandii* nucl. hist. eccl. pag. 246. et 256. *Cauei* hist. litter. SS. eccles. I. pag. 254. *C. Guil. Fr. Walchii* Histor. der Ketzereien etc. II. pag. 670. *Harl.*

MACEDONIVS, sed cuius nulla scripta memorari memini, episcopus ab a. C. 343. [zz]) CPolitanus, a. 361. depositus et in concilio CPolitano, quod inter Oecumenica secundum est, damnatus a. 381. Hunc de patre et filio similia cum catholicis sensisse scribit *Ratramnus* lib. II. contra graecos cap. 2. at enim noluit quidem Macedonius cum Arianis creaturam adfirmare, quem filium nuncupat S. Scriptura: tamen ὁμοιούσιον tantum cum Semi-Arianis [a]) etiam, non ὁμοούσιον patri illum esse docuit, vt ex *Theodorito* II. 2. hist. et aliis veteribus scriptoribus patet. Spiritum S. vero κτίσμα esse et ποίημα haud erubuit profiteri, vt post alios plurimos tradunt *Io. Zonaras* apud Cotelerium. III. monument. pag. 465. et *Photius* epist. 1. pag. 7. *Fabr.* Hinc Macedoniani a Graecis quoque vocabantur πνευματομάχοι. Enimuero, num et quatenus Macedoniani de S. Spiritu adeo impie edixerint *Walch* in hist. haer. III. pag. 84. sqq. sobrie diligenterque inquirit. — Quando autem Macedonius e vita excesserit, haud omnino exploratum est. Sed probabile videtur VV. DD. eum haud multo post, quam a. 360. munere CPolitano, in primis auctore atque impulsore Acacio, fuit priuatus, fatis interceptum esse. v. *Baron.* ann. CCCLX. §. 20. tom. V. p. 6. Falsa igitur est narratio, Macedonium ipsum interfuisse concilio oecumenico CPolitano II. a. 381. De eo autem alii, vt *Arnold* in: Kirch. vnd Ketzerhist. tom. I. p. 212. ed. Schafshaus. lenius, alii, vt Ittig. et Goetz. in diss. de Macedon. Lips. 1688. 4. seuerius iudicant. Medium tenet, vitam, fataque et opiniones atque controuersias turbasque inter doctores sacr. illius tempore et postea motas, tum fata Macedonianorum, qui Semiariani fuerant, et olim aliis quoque nominibus insigniebantur, candide copioseque persequitur *Walch.* in hist. haer. III. pag. 70 — 119. Idem diligenter colligit testimonia iudiciaque tam veterum quam recentiorum

zz) Al. a. 342. v. *Pagi.* crit. in annal. Baron. a. 342. §. 17. tom. IV. pag. 400. ed. Mansian. et *Walch.* hist. haeres. III. p. 77. *Harl.*

a) Vide Epiphanium LXXIII. 23. et 27. pag. 870. et 875. vbi Macedonium semiarianis accenset. Confer, quae idem de Pneumatomachis haeresi l. XXIV.

tiorum omniaque lance aequa ponderat enumeratque Macedonii adſeclas, inter quos eminuerunt *Marathonius*, (circ. a. C. 358. 360.) qui, militia relicta, caſtra ſacra ſequutus, primum diaconus euaſit, dein ſeceſſit in monaſterium, quod ipſe CPoli condidit; tum a Macedonio epiſcopus Cyzic. conſecratus eſt, et poſt Macedonii mortem, Macedonianorum epiſcopus CPoli fuiſſe videtur, a quo Macedonicis etiam nomen *Marathonianorum* adhaeſit, v. *Sozomen.* IV. cap. 20. et 27. *Socrat.* II. cap. 38. et 45. et *Tillemont.* l. c. tom. VI. pag. 397. et 770. — atque *Eleuſius*, ſemiarianus, qui varias expertus eſt vitae munerumque mutationes. (v. *Lequien* orient. chriſtian. tom. I. pag. 750. ſqq.) Poſthaec concilia ſynodosque, in quibus Macedonianorum doctrina damnata eſt, et aduerſarios, qui illam oppugnarunt iique multi ſunt, diligentius, quam *Vogt.* in bibl. haereſiol. vol. I. faſc. I. pag. 196. ſq. vbi adverſariorum dedit catalogum, recenſet Walch. ſuamque de erroribus et litibus Macedonianorum moderate intelligenterque dicit ſententiam. Quae *Natalis Alexander* in hiſt. eccl. N. T. ſaec. IV. diſſ. 43. p. 525. *Sagittarius* in introduct. in hiſt. eccles. I. pag. 1034. ſqq. et *Lud. Ceiller.* hiſt. des auteurs eccles. tom. V. pag. 594. ſqq. de ea re ſcripſerunt, ea Walchio haud ſatis fecerunt. Curate quoque poſt illum Macedonii eiusque ſectae hiſtoriam exponit cl. *Schroeckh* in hiſt. eccl. chriſtiana, tom. VI. pag. 77. ſq. in primis pag. 197. ſqq. — *Goetz.* diſſ. de Macedon. recuſa notisque illuſtrata eſt in *Vogtii* bibl. haereſiol. vol. I. faſc. I. pag. 165. ſqq. — *Sauberti* diſſ. ad initium euangelii S. Ioannis, a Macedonianis corrupti. Altdorf. 1679. 4. citatur a Walchio; a quo etiam pag. 72. not. 1. memorantur alii eiusdem nominis:

Macedonius, *Mopsueſt.*, aequalis, et turbis quoque implicitus arianis; v. *Socrat.* H. E. II. cap. 19. et *Hilar.* tom. II. pag. 662.

Macedonius, epiſcopus ſub Anaſtaſio, imper., *CPolitanus*, qui tamen propter animum ac ſeueritatem contra Eutychianos munere depoſitus eſt. *Walch.* laudat *Pfaffii* primit. Tubing. pag. 50. *Natalis Alexand.* H. E. tom. I. pag. 277. et *Lequien* orient. chriſtian. tom. I. pag. 220, atque obſeruat, plures *Macedonios* nominari in *Vogtii* bibl. haeres. vol. I. faſc. I. pag. 171. ſqq. — A Fabricio in bibl. gr. adhuc proferuntur:

Macedonius, *Antiochenus*, inter Monothelitas memoratus, in vol. XII. pag. 195. et 203.

Macedonius *CPolit.* ex medico monachus, in vol. XIII. pag. 312.

Macedonius, *conſul*, poeta epigramm. v. ſupra, vol. IV. pag. 481. *Harl.*

MARCELLVS, Ancyranus b), circa a. C. 373. vel 374. demum, biennio, ante quam Epiphanius aduerſus haereſes ſcriberet, obiit. Facere [?] cum Sabellio,

b) Epiſcopus Ancyrae, quae vrbs fuit primaria in Galatia: hinc a veteribus hiſt. eccl. ſcriptoribus aliisque frequenter dicitur *Galata.* v. *Walch.* hiſt. haer. III. p. 233. Marcellus iam initio ſaec. IV. circ. a. 314. fuit diaconus: et in initio litium cum Arianis, iam ſenex. vid. *Wormii* hiſt. Sabell.

lio, c) licet negaret, d) visus atque ideo in synodo CPol. a. C. 336. depositus, sed in Sardicensi a. 347. restitutus est. Vide *Epiphanium* haeresi LXXII. qui eius expositionem fidei pag. 842. seq. et epistolam de fide, qua se Iulio, episcopo romano, purgare voluit, seruauit pag. 834 — 836. [Epist. ad Iul. gr. et lat. in *Coustant* epp. romanor. pontificum etc. Paris. 1721. fol. pag. 390. *Harl.*] Contra Marcellum scripsit non modo *Acatius*, Caesareensis, ex quo idem *Epiphanius* pag. 838 — 842. sed et *Basilius M.* in pluribus epp. qui tamen postea mitius sensit, ac *Basilius*, Ancyranus, teste *Hieronymo* cap. 89. et Suida Βασίλειος: tum Acacii decessor, *Eusebius*, de cuius quinque libris contra Marcellum dixi alio loco e) vbi etiam de amplo Marcelli opere aduersus Asterium, sophistam, et alios Arianos, ex quo fragmenta apud Eusebium supersunt: [nec non *Diodorus, Tarsensis*, v. infra in h. vol. p. 359. ed. vet.] *Gregorii Nysseni* epistola ad Sebastenos, quae apologiam de receptis in communionem Marcellianis continet, edita est a *Laur. Alexandro Zaccagnio* in collectaneis monumentorum veterum pag. 358. *Fabr.* Multo plenius et diligentius de Marcello Ancyrano eiusque placitis indeque ortis controuersiis, et, quae in vtramque partem a pluribus tum antiquioribus tum recentioribus auctoribus, atque in conciliis synodisque disputata sunt, fusius agit, intelligenter iudicat et Marcellum, negat, esse haereticis adnumerandum, *C. Guil. Franz. Walch.* in histor. haeresium saepius laudata, tom. III. pag. 229 — 299. nobisque fecit otium, Conf. quoque possunt *Tillemont.* Mem. tom. VII. p. 502. sqq. *Cav.* hist. litt. scriptt. eccl. I. pag. 202. sqq. *Du Pin* II. pag. 106. sqq. *Basnage* in annal. polit. eccl. tom. II. pag. 556. sqq. Lardner aliique a Walchio iam citati, interdum refutati. *Montfauc.* diatriba de caussa Marcelli Ancyrani, praefixa illius nou. collect. patrum et scriptor. graec. tom. II. pag. 1. sqq. Paris. 1707. fol. qui Marcellum defendit a crimine haereseos, — rec. et illustrata in *Vogtii* bibl. haeresiol. vol. I. fasc. 2. pag. 297. add. ibid. p. 339. atque *C. G. Fr. Walch*, l. c. pag. 254.

Sabell. pag. 177. *Montfauc.* diat. de Marcell. cap. I. p. 302. aliosque, a Walchio l. c. pag. 258. citatos. *Harl.*

c) Conf. *Walch.* l. c. pag. 249. sqq. in primis pag. 280. sqq. 289. sqq. *Harl.*

d) De SABELLII haeresi doleo intercidisse dissertationem, quam promisit, b. doctor meus, *Tho. Ittigius*, in adpendice de haeresiarchis apostolicae aetatis pag. 432. Duos fuisse Sabellios υἱοπατρίας et ταυτουσίας propugnatores, vnum Libycum, siue Afrum, alterum Pentapolitanum episcopum, scribit *Timotheus*, presbyter, de receptione haereticorum, editus a Cotelerio III. monument. pag. 385. Sed Libycus ab illo Pentapolitano neutiquam diuersus est, qui [vti quidam tradiderunt, sed minus probabiliter,] haeresin praeceptoris sui, Noëti, disseminare latius coepit a. C. 257. vt notarunt Benedictini notis ad S. Ambrosium tom. II. pag. 445. *Petauius* dogm. theol. tom. II. pag. 33. seq. et nimis operose *Christianus Wormius* in historia Sabellianismi, edita Francof. 1696. 8. capite III. Idem de Marcello Ancyrano videndus capite V. *Fabr.* Conf. *Tillemont.* mem. etc. IV. pag. 239. *Sand.* nucleum hist. eccl. p. 78. sqq. 111. sq. *Moshem.* comment. de reb. christianor. pag. 688. sqq. *Lardner* credibility of the G. H. part. II. vol. IV. pag. 595. 602. sqq. vol. IX. pag. 73. sqq. in primis *C. G. Fr. Walch.* in hist. haeres. saepius laudata, tom. II. pag. 14 — 64. qui multos alios VV. DD. excitat, interdum, Worm. Sandium aliosque refutat et omnem rem caussamque Sabellii docte explicat. Add. *Semleri* hist. dogmatum tom. I. p. 138. seqq. praemissam Baumgartenii, theol. polem. *Harl.*

e) Septimo cap. IV. pag. 394. sq. sect. 7. vbi quoque de *Rettberg. Marcellianis* agitur. *Harl.*

254. sq. *I. G. Walck.* in hist. eccl. N. T. I. pag. 1513. sqq. qui, vt iam antea fecerant *Garnier* ad opp. Mar. Mercatoris tom. II. pag. 312. *Caueus* l. c. pag. 203. *Weismann* in memor. hist. eccl. vol. I. pag. 326. aliique, nil certi pronuntiare audet, quod Marcellus, quamvis (initio quidem in libro contra Asterium,) non recte satis de trinitate et de Christo loquutus videretur; varius tamen fuit, nec ita se gessit, vt iure pro haeretico, proprie ita adpellato, possit haberi. Eius tamen filius, theologus Gottingens. in hist. haer. l. c. pag. 280. sqq. illam quaestionem subtilius et sollertius explicat, dirimitque litem secundum Marcellum. — M. *Christ. Henr. Vogel.* diss. de Marcello, Ancyrae episcopo, Gotting. 1757. 4. *Christi. Frid. Ihgeni* diss. de Marcello, Ancyrae episcopo, haereticorum catalogo eximendo. Hafniae 1733. cum primis *Schroeckh.* hist. eccl. christian. tom. VI. pag. 180 — 191. Sed aetas illa et sequens similis paene erat arenae gladiatoriae, in qua homines, interdum docti paratique, interdum more Antabatarum, et in factiones fere descripti, nonnulli eorum atrogantia fastuque aut inuidia odioque incensi, furiisque humorum quasi decretoriorum flammati, ad internecionem vsque certare et inter se de dogmatibus diuinaeque doctrinae, ad salutem hominum vnice efficacis, interpretatione modo vera, modo peruersa ferociter digladiari, ciuitatemque lacerare consueuerunt. Et illi homines fuerunt theologi, pacis, temperantiae ac lenitatis praecones. *Harl.*

Arii fautores, principio proditae haereseos. f)

Achilles, presbyter.
Aëtius, Diospolitanus episcopus. [v. supra §. IX.]
Aithalus, presbyter.
Ammon, siue Parammon, diaconus.
Antonius, Tarsensis.
Arius, presbyter, (diuersus ab Ario, haeresiarcha.)
Asterius, sophista. [de quo vide infra cap. 28. libri V. §. XI. pag. 612. vet. ed. vol. VIII.]
Athanasius, Anazarbensis.
Auxentius, Mediolanensis. g)

[Basi-

f) De multis Arii fautoribus atque adseclis vberius egerunt *Buddeus* in isagoge etc. pag. 904. sqq. *Lardner* in: Credibility of the G. H. part. II. vol. VII. p. 284. *Caueus* in hist. litt. SS. eccl. I. de saeculo Ariano, pag. 159. sqq. *Chr. Guil. Franc. Walch* in historia haeresium etc. part. II. pag. 445. sqq. maxime pag. 658. sqq. *Schroeckh* in hist. eccl. christ. part. V. et VI. de haeresi, controuersiis et factionibus Arianorum: ad quos aliosque de Ario eiusque discipulis scriptores, supra iam laudatos ablegamus historiae ecclesiast. studiosos. *Harl.*

g) Circ. a. Ch. 362. aut secund. *Schroeckh* H. eccl. VI. p. 117. episc. Mediol. ab a. 355. Duo autem Auxentii, episcopi Mediolanenses, innotuerunt in historia Arianorum. De quo h. l. est sermo, is est senior, semiarianus, cuius fidei confessio exstat in *Hilarii* Opp. tom. II. p. 600. sq. ed. Veron. de qua *Weismann.* in memor. hist. eccl. tom. I. pag. 363. initius sensisse, animaduertit et de Auxentio agit *Walch.* l. c. pag. 663. et *Wittich.* Handbuch der christl. Kirch. u. Dogm. Gesch. I. pag. 184. *Harl.*

[Basilius, Ancyrae episcopus, de quo in cap. seq. agitur.]
Caius, Pannonius.
Cares, presbyter.
Carponas, presbyter.
Ethales, Ἐθάλης, presbyter.
Eudoxius, Germaniciae episcopus. *)
[Eunomius, de quo supra iam disputatum est, et conf. *Walch.* hist. haer. II. p. 665. sq. *H.*]
[P] Eusebius, Caesareensis episc.
[Eusebius *Emesenus.* v. supra, vol. VII. pag. 411. praecipue pag. 412. sq. *Fabric.* in bibl. med. et inf. aetat. tom. II. pag. 127. sq. ed. Mans. *Cav.* hist. litt. SS. eccl. I. p. 207.

k) Patria Armenus, inclaruit circ. a. 360. primum Germaniciae, quae prouinciae Euphratensis vrbs erat in confinio Ciliciae, Syriae, et Cappadociae sita, episcopus; dein, mortuo Leontio a. 356. paullo post *) per vim occupauit ecclesiam Antiochenam, in synodo Seleuciensi depositus ab Acacianis. A. 359. exeunte, vel potius ineunte sequenti, mens. Ian. 27. Macedonio in synodo 72. episcoporum deposito, sedem CPolitanam adsequutus, obiit a. 370. (a. 372. sec. *Sandium* in nucl. H. eccl. pag. 252. sq.) dum Niceae, vt episcopum ordinaret, versaretur. Homo erat varius atque inconstans; primum sectatus est Arianorum errores, dein Semiarianis se adplicuit; denique fecit immoderate cum Aetianorum secta. Ex *Eudoxii*, patriarchae CPolitani, *oratione de incarnatione dei verbi* excerpta sunt *Vindob.* in cod. caesar. LXXVII. nr. 77. v. *Lambec.* comm. III. p. 418. ed. Kollar. Ad hunc etiam is ibid. p. 66. sq. refert, quae in cod. XV. f. in catena in Psalterium sub *Eudoxii* nomine occurrunt. (v. supra, vol. VII. pag. 652. et 654.) et diserte nominatur Εὐδόξιος φιλόσοφος in catena patr. in cantica sacra in cod. CLXVII. caesar. et *Lamb.* IV. pag. 594. intelligit Eudoc. CPol. arianum. Insuper *Bandini* de codd. gr. bibl. Laur. I. pag. 21. de cod. IX. nr. 7. plut. 5. *Eudoxii, philosophi*, (qui si idem est, ac noster,) fragmenta in cat. in Daniel. et pag. 92. *Eudoxii, philosophi*, scholia in cantica S. Script. memorat. Ita quoque in cod. *Coislin.* LXXXI. v. *Montf.* bibl. coisl. pag. 138. add. pag. 244. de cod. CLXXXVIII. item in cod. *Paris.* CXXIX. et cod. *Veneto* D. Marc. XVII. in catena in cantica V. ac N. T. vid. cel. *Morell.* in bibl. MSt. gr. et lat. Ven. pag. 34. — Fragmentum libri *de incarnatione* habetur gr. apud *Damasc.* in collectione quadam testimoniorum in cod. msto Claromontano, cap. 9. vbi Eudoxius diserte dicitur episcopus CPolit. Arianus. v. *Labbei* conspect. oper. Damasc. p. 50. Alia habentur ap. Nicephor. patr. antirrh. contra Epiphanidem, (v. supra, vol. VII. pag. 624. fin.) et in *Leontii* Byzant. libr. de scriptis, quae patribus ab Eutychianis supposita sunt, pag. 1111. bibl. PP. tom. IV. part. II. Paris. 1654. Conf. *Caueum* (quem in multis sequutus sum,) in hist. litt. SS. eccl. I. pag. 218. sq. *Tillemont.* Memoir. tom. VI. pag. 423. sqq. *Walch.* in hist. haeres. II. pag. 664. sq. vbi adnotauit, Eudoxium fuisse primum Arianum, dein Semiarianum; pag. autem 543. §. III. tradidit, primum stetisse eum a partibus Semiarianorum; postea sequutum esse castra Arianorum: add. eundem pag. 537. §. IV. et pag. 545. §. VI. Laudat Eudoxium *Sand.* in nucleo hist. eccl. pag. 238. add. eund. pag. 242. it. cl. *Schroeckh* in hist. eccl. christ. tom. VI. pag. 145. sq. pag. 166. et pag. 179. de orat. quadam, inconsiderate dicta. — De *Eudoxio, sophista*, Cappadoce v. *Fabric.* paullo infra pag. 366. ed. vet. cui in indice adscribit fragm. in catena. — *Eudoxii*, Rhomyli, Zenonis et Macarii, martyrum, supplicium, sub Traiano, Florent. in cod. Laurent. XX. nr. 6. plut. 11. et gr. ac lat. in actis SS. ad diem V. Sept. tom. II. pag. 511. v. *Bandin.* cat. codd. gr. Laurent. I. p. 514. *Harl.*

*) A. 359. scripsit *Lambec.* Contra *Schroeckh*, sub fin. a. 357. *Walch*, vero p. 533. hist. haer. II. tradit, id factum esse a. 358. *Harl.*

207. *Walch.* hist. haeres. II. pag. 667. Curatius et copiosius *Schroeckh* hist. eccl. christ. tom. VI. p. 70. sqq. de eo egit et iudicauit, it. p. 117. *Harl.*]

Eusebius, Nicomediensis episc. [i])

Eustathius Sebastenus. [k])

Euzoius Antiochenus. [l])

Gregorius, Beryti episc.

Georgius, Alexandrinus, atque inde Arethusae presbyter, ac denique episcopus Laodicenus. [m])

Helladius, diaconus.

Irenaeus, diaconus.

Iulianus, diaconus.

Iulius, diaconus, qui cum Ario subscripsit epistolae apud Epiphan. LXIX. 7.

Leontius, Antiochenus. [v. *Cauum* l. pag. 211. *Schroeckh.* l. c. pag. 96. sq. *Sand.* l. c. pag. 217.]

Lucius, diaconus. [n])

Macarius, diaconus.

[Marathonius, de quo v. supra paullo ante in voc. *Macedonius.* *H.*]

Marcus, Alexandrinus. [o])

Maris

i) Vide supra vol. VII. p. 415. *Walch.* l. c. p. 667. sq. *Cau.* l. c. tom. I. p. 186. *Schroekh.* l. c. pag. 53. (vbi quoque *Eusebius*, cubiculi praepositus, apud quem, vt *Ammian. Marcell.* lib. XVIII. cap. 4. ait, multa Constantius potuit, Arianorum fautor nominatur,) p. 55. et 77. vbi iste mortuus dicitur a. 341. *Harl.*

k) Semiarianus fuit. v. *Walch.* l. cit. p. 668. vbi prouocat ad suum libr. Antiquitt. pallii philos. p. 239. sqq. in primis tom. III. p. 536. sqq. de Eustathianis, vbi ea, quae in libro Antiqq. pallii etc. scripserat, partim retractauit, partim auxit, aut omisit, et *Schroeckh.* l. mem. p. 117. 161. 166. p. 170. vbi Eustathius opera fraudeque Acacianorum munere a. 360. priuatus fuisse dicitur, et de eius controuersiis pag. 243. 244. sqq. Add. supra de *Eustathiis* pag. 153. huius vol. *Harl.*

l) Duo exstiterunt *Euzoii*, Ariani; senior, constans Arii ab initio motuum Alexandrinorum sectator, et Aetii aduersarius, a. 364. fit episcopus Antiochiae, et moritur a. 376. — Iunior, vir doctus ac diligens, post Acacium, a. 366. defunctum, episcopus apud Caesarienses constituitur, sed circ. a. 380. remouetur ab officio. v. *Hieronym.* de viris illustr. cap. 113. ibique interpret. *Fabricii* bibl. eccles. *Cauum* l. c. pag. 231. et *Walch.* hist. haeres. II. p. 669. *Harl.*

m) Duo fuerunt *Georgii*: alter episcopus Alexandrinus, primum Semiarianorum, dein Anomoeorum sectator, et martyr, de quo multus est *Sandius* in nucleo H. E. p. 220. sqq. qui cum et famosum illum equitem, *Georgium*, sanctis adnumeratum, cum nonnullis putat esse vnum eundemque, et p. 246. Add. *Walch.* hist. haer. II. p. 669. et *Schroeckh.* l. c. p. 109. sq. et 342. coll. tom. V. p. 55. et p. 74. sqq. de *Gregorio*, Cappadoce. Alter *Georgius*, episcopus Laodicenus, de quo in cap. seq. p. 373. vet. ed. sermo erit. *Harl.*

n) De quo v. paullo ante hunc catalog. fautorum etc. voc. *Lucius.* *Harl.*

o) De *Marco*, episcopo Arethusiorum, Ariano, v. *Schroeckh.* l. c. p. 151. et *Sand.* l. c. pag. 247. sq. *Harl.*

Maris, episcopus Chalcedonensis. [v. *Schroeckh.* l. c. pag. 343. *Sand.* pag. 168. et 245.]
Menas, diaconus.
Menophantus, Ephesi episc.
Menophilus.
Narcissus, Neroniadis, siue Irenopolis in Cilicia episcopus.
Paramon, siue Ammon, diaconus.
Patrophilus, Scythopolitanus episcopus. [*Sand.* l. c. pag. 247.]
Paulinus, Tyri episcopus.
Pistus, presbyter Mareotis, et deinde Arianorum episcopus Alex. [*Sand.* pag. 161. et 165.]
[*Sabinus*, semiarianus, episc. Macedonian. Heracl. v. supra, vol. VII. p. 424. not. *Walch.* hist. haer. tom. II. p. 672. *Harl.*]
Saras siue Seras, presbyter ac deinde episcopus Paretoinensis in Libya.
Sarmatas, presbyter.
Secundus episcopus Ptolemaidis Pentapolitanus.
Serapion, diaconus.
[Siluanus, primum Semiarianus, sed lenis; dein sequutus est partes orthodoxorum. v. *Walch.* l. c. pag. 672. qui laudat *Maran.* sur les Semiariens §. 6. *Harl.*]
Sisinnius, Libycus.
[Theodorus, Heracleae in Thracia episcopus. vid. in cap. seq. voc. *Theodorus* pag. 412. vet. ed. *Harl.*]
Theodotus, Laodicenus episcopus.
Theognis, Nicaenus episc.
Theonas, Libyae episcopus Marmaricensis. [conf. *Cauei* H. lit. SS. EE. I. p. 172.]
Valens Pannonius.
[Vlphilas, Gothorum episcopus, primum subscripserat concilio Nicaeno; dein transit ad Arianorum partes. v. *Schroeckh.* l. c. pag. 31. *Sand.* l. mem. p. 175. sq. *Cau.* hist. litt. SS. EE. I. p. 229. sq. inprimis *Walch.* l. c. p. 555. p. 673. sqq. qui alios quoque laudat viros doctos, et p. 675. quaedam notat de Vrsacio et Valente, et *Saxii* Onomast. I. p. 430. sqq. *Harl.*]
Vrsacius, Pannonius.
Zosimus, diaconus.

CAPVT XIX. (olim XXIV.)

De aliis saeculi IV. scriptoribus, hactenus indictis.

ACACIVS luscus, Eusebii, a. C. 339. defuncti, in episcopatu Caesareensi successor librorumque haeres, sed in fide mire inconstans et iam Semiarianorum, iam Anomoeorum promachus, iam Nicaeni subsignator symboli, obiit circa a. C. 366. Vide *Tillemontium* tom. VI. memoriar. historiae eccles. p. 304. *Fabr.* De hoc *Acacio* aliisque vel sectatoribus vel aduersariis haereseos Arianae copiose docteque disserit *Walch.* l. c. II. p. 656. sqq. *Lardner* Credibil. of the G. H. part. II. vol. VII. p. 284 sqq. *Schroeckh.* in hist. eccl. christiana, tom. VI. p. 56. et 137. sq. it, tom. X. p. 468. de alio *Acacio*, episcopo Beroënsi, aduersario Chrysostomi, et tom. VII. p. 395. sq. de alio *Acacio*, episcopo Amidensi, init. saec. V. qui multos Persas, captiuos milites, ope vasorum sacrorum e captiuitate romanorum militum redemtos, liberauit, regique Persarum remisit. — *Acacii* fragm. occurrunt in catenis etc. et in Theodoret. in loca difficilia S. script. v. *Montfauc.* bibl. Coisl. p. 41. 42. et 187. in codd. *Venet.* D. Marc. v. catal. codd. gr. Marc. p. 17. et 289. in codd. *Vindob.* caesar. v. *Nessel.* catal. part. I. p. 20. et 241. etc. *Harl.*

Huius Acacii expositio fidei, in synodo Seleuciensi a. 359. edita, cuius meminit Suidas in Ἰοβιανός, exstat apud *Epiphan.* LXXIII. 25. cui subscripsere:

Apollonius, episcopus Oxyrinchi.
Arabion, Adraonum, l. Ἀδράων in Arabia.
Augarus, Cyri Euphratesiae.
Augustus, Euphratesiae.
Barochius, Arabiae.
Basilius, Cauniorum Lydiae.
Charisius, Azoti.
Cyrion, Doliches episcopus.
Elissaeus, Diocletianopolitanus.
Euagrius, episcopus Mitylenes insularum.
Eudoxius, episcopus. [v. *Walch.* hist. haeres. II. p. 664. sq.]
Eusebius, Sebastenus in Palaestina.
Eusebius, Seleuciensis in Syria.
Eustathius, Epiphaniae episcopus.
Eustathius, Pinarorum et Didymorum.
Eutychianus, Patarorum in Lycia.
Eutychius, Eleutheropolitanus.
Exeresius, Gerasorum.

Georgius

Georgius Alexandriae. [v. *Walch.* l. c. p. 320. sq. ac p. 669. et de alio *Georgio*, Alexandrino, eiusdem aetatis ib. et infra in h. vol. p. 373. vet. ed.]
Germanus, Petrarum.
[P] Heliodorus, Sozusae Pentapolis episcopus.
Irenaeus, Tripolitanus in Phoenicia.
Leontius, Lydiae.
Magnus, Themisorum in Phrygia.
Pancratius, Pelusii.
Paulus, Emesenus.
Petrus, Hippi Palaestinae.
Philicadus, Augustadorum in Phrygia.
Phoebus, Polychalandae Lydiae.
Ptolemaeus, Thmueos Augustonicea.
Pollux, prouinciae secundae Libyae.
Serapion, Antipyrgi Libyae.
Seras, Σέρας Paraetonii Libyae.
Stephanus, Ptolemaidis Libyae.
Theoctistus, Ostracines.
Theodosius, Philadelphiae Lydiae.
Vranius, Tyri.
Zoilus, Larissae Syriae.

De caeteris Acacii scriptis dixi supra in Eusebio tom. VII. huius bibl. pag. 336. not. s. vbi et de aliis Acaciis. Sed occasione Acacii, Caesareensis in Palaestina episcopi, iuuat hoc loco syllabum Caesareensium episcoporum subiicere, qualem ex actis Conciliorum *Hadrianus Relandus* in Palaestina sua lib. III. pag. 676. seq. exhibuit. Praemittam autem illi locum de antiquioribus Caesareensibus episcopis, qui exstat in Constitutionibus apostolorum Clementinis lib. VII. cap. 46. *Καισαρείας δὲ τῆς Παλαιστίνης πρότερον μὲν Ζακχαῖος ὁ ποτὲ τελώνης, μεθ' ὃν Κορνήλιος, καὶ τρίτος Θεόφιλος.* Ad quae verba Cotelerius: *Concordant in* Zacchaeo *alia Clementi pariter adscripta, itemque Rufinus praefatione ad recognitiones, ac haereseographus Sirmondianus, haeres. 11. et 13. In* Cornelio *Martyrologia, nec non Egesippus tractatu de distantiis locorum terrae sanctae.* Theophili *autem episcopi, huius aut alterius, ad quem euangelista, Lucas, scripserit, mentio fit ab Isidoro, originum libro VI. cap. 2. Verum Pseudo Clementis apocryphos libros aut non legit, aut potius lectos spreuit Eusebius, Caesariensis, alias tanta ecclesiae suae ornamenta nequaquam in operibus suis omissurus.*

[P] Episcopos Caesareae hos inuenio in actis Conciliorum commemoratos:

THEOPHILVM, qui actis concilii Caesareensis, habiti anno aerae christianae 198. subscripsit. Vide Eusebium *histor. eccles.* V. 23. Hieron. cap. 43. Catalog. et Stephani Baluzii nouam collectionem conciliorum, Parisiis editam anno huius saeculi septimo pag. 12.

AGRI-

AGRICOLAVM. Hic subscripsit concilio Ancyrano habito anno 314. Vide tomum I. conciliorum generalium pag. 1475. At alii Agricolam hunc non agnoscunt, sed seriem episcoporum a Theoctisto ad Eusebium ita texunt, THEOCTISTVS, DOMNVS, THEOTECNVS, AGAPIVS, EVSEBIVS. Confer Eusebii *histor. eccles.* VI. 19. et VII. 14.

EVSEBIVM, p) ab amicitia martyris, Pamphili, dictum, virum scriptis clarissimum. Hic subscripsit concilio Palaestino, habito anno 318. Vide Baluzii nouam collectionem conciliorum pag. 23. Subscripsit et concilio Nicaeno. Vide tom. II. conciliorum general. pag. 51. [v. *Walch.* l. c. p. 676. sq.]

ACACIVM. Hic successit Eusebio. Theophanes in Chron. Ἀποθανόντος (Εὐσεβίου) Ἀκάκιον μαθητὴν καὶ διάδοχον τοῦ θρόνου Καισαρείας ἐάσας. Hieronymus epist. ad Minervium: *Acacius, Caesareae, quae prius turris Stratonis vocabatur, post Eusebium Pamphili episcopus.* Hic subscripsit conciliabulo Seleuciensi anno 359. (Vide Epiphanium *Haeres.* LXXIII. pag. 874. aut Baluzii supplement. concilior. pag. 66.) et concilio Antiocheno anno 363. Vide Socratis *histor. eccles.* III. 25. aut *tom.* II. concilior. pag. 828. Huius et Euzoii studium in instauranda celebri bibliotheca Caesareensi, quam Pamphilus dedicauerat, laudat *Hieronymus* in epist. ad Marcellam et in catal. script. ecclesiasticorum. Laudat plus semel codicem euangelii Matthaei, chaldaico et syro sermone sed hebraicis litteris conscriptum, qui in illa bibliotheca erat. Hinc discimus, euangelia Matthaei hebraea, quae circumferuntur, esse commentitia. Chaldaicum syrumque erat id, quod citat Hieronymus, sed hebraicum adpellat, quod litteris esset conscriptum hebraeis. Vide eum l. III. *dial. aduersus Pelagianos*, pag. 533. [q] (De Acacii successore, Euzoio r) ita Epiphanius LXXIII. 37. p. 885. Ἐξ αὐτῶν γὰρ Εὐζώιος etc. *Ex hoc enim grege Caesariensis* EVZOIVS *prodiit, illorum* (Semiarianorum) *discipulus, qui post Acacium sedi illi praefuit; cum ante* PHILVMENVS *a Cyrillo, Hierosolymitano, in illa constitutus fuisset, ac deinde* CYRILLVS *senex ibidem ab Eutychio collocatus, ac demum* GELASIVS *ab Cyrillo, Hierosol., cuius sororis erat filius, rursus esset impositus. Cum enim hi tres illis ordinati forent, et ob mutuas simultates dignitate cessissent, postmodum* EVZOIVS *sedem illam obtinuit.* Hieronymus de scriptor. E. cap. 113. *Euzoius apud Thespesium, rhetorem, cum Gregorio, Nazianzeno episcopo, adolescens Caesareae eruditus est: et eiusdem postea vrbis episcopus plurimo labore corruptam bibliothecam Origenis et Pamphili in membranis instaurare conatus est. Feruntur eius varii multiplicesque tractatus, quos nosse perfacile est.* Idem cap. 131. *Gelasius, Caesareae Palaestinae post Euzoium episcopus, accurati limatique sermonis, fertur quaedam scribere, sed celare.)*

GELA-

p) Ante Eusebium perperam scribunt episcopatu Caesareensi functum Pamphilum, martyrem, Iuo Carnotensis et Petrus de Natalibus.

q) Conf. in cap. antec. inter Arii fautores etc. voc. *Euzoius*; ibique de duobus hominibus eiusdem nominis. *H.*

GELASIVM. Subscripsit concilio Constantinopolitano anno 381. Vide tom. II. concilior. pag. 956.

EVLOGIVM. Subscripsit concilio Diospolitano, anno 415. Vide tom. II. concilior. pag. 1532. an forte *Euzoius* legendum?

GLYCONEM. Subscripsit concilio Chalcedonensi per Zozimum, anno 451. Vide tom. IV. concilior. pag. 80. et 787.

IRENAEVM. Mentio eius fit in actis concilio Chalcedonensi subiectis. Vide tom. IV. concilior. general. pag. 889.

ELIAM. Subscripsit concilio Hierosolymitano anno 536. Vide tom. V. concilior. pag. 284.

IOHANNEM. In actis concilii Constantinopolitani, anno 553. Vide nouam collectionem Baluzii pag. 1497. et tom. V. concilior. pag. 192. et 416.

Alios quosdam Caesareae Palaestinae episcopos vide apud *Sandium* pag. 33. adpendicis ad nucleum historiae ecclesiasticae.

ALEXANDER, Alexandrinus ab a. C. 312. ad 326. episcopus, successor Achillae, fratris, aduersarius praecipuus Arii, quem in concilio Alexandrino a. 324. et Nicaeno a. 325. damnauit post haeresin ipsius variis prius scriptis epistolis confutatam, quas cum responsoriis episcoporum in vnum volumen congessit, vt ex Socrate et Sozomeno notaui supra pag. 218. r) Ex his exstant.

[P] 1. Epistola encyclica de depositione Arii, apud *Socratem* lib. I. cap. 6. *Gelasium* II. 3. de actis concilii Nicaeni, [libr. II. cap. 3. p. 793. sq. tom. III. Mans. collect. concilior. amplissimae,] (vbi etiam subscriptiones) s) tum apud *Nicephorum* VIII. 8. et in Tripartita I, 13. [*Montfaucon* curatius edidit in vol. I. opp. Athanas. p. 397.]

2. Ad

r) Copiosius et curatius de *Alexandro* eiusque controuersiis disserit *Walch.* in historia haeresium saepe citata II. p. 412. sqq. et saepius per totam paragr. XX. p. 443. sqq. — nec non §. IX. sqq. p. 424. sqq. praecipue de concilio Alexandrino et altera synodo presbyterorum atque diaconorum Alexandrinorum et prouinciae Mareotidis p. 432. sqq. de epistolis Alexandri adhuc superstitibus et aliis tum p. 439. sq. et 448. quando et ad quos duae illae, quae supersunt, epistolae fuerint scriptae, et p. 485. quando Alexander e vita discesserit, p. 445. qui fuerint tres illi episcopi Syri, de quibus Alexander ad Alex. CPol. loquitur, denique p. 584. sqq. et 594. quaenam illius fuerit doctrina, ab Athanasiana tamen et veritate discrepans et dubia. Add. *Semler.* in historia dogmatum, praefixa tom. III. Baumgarten. theol. polem. p. 11. sqq. et p. 24. sqq. *Du Pin* hist. eccl. vol. II. p. 27. *Caue* hist. litt. scriptor. eccl. vol. I. pag. 173. sq. *Schroeckh.* hist. eccl. christ. tom. V. p. 324. sqq. *Harl.*

s) In Gelasio subscribuntur nomina 55. presbyterorum, et diaconorum 29. sed in noua Athanasii editione tom. I. pag. 401. habes nomina presbyterorum 36. et diaconorum 44.

2. Ad Alexandrum, CPolitanum, †) (sunt, qui Thessalonicensem malint) τόμος siue epistola de fide, apud *Theodoritum* lib. I. hist. cap. 4. vbi Valesius verba: πρὸς ὁμώνυμον, male vertit *ad gentilem suum.*

Tales fere septuaginta ad diuersos episcopos (τοῖς πανταχῆ ἐπισκόποις *Sozom.* lib. I. c. 15.) scripsisse refert *Epiphanius* LXIX. 4. Nominatim ad Macarium, Hierosolymitanum, Eusebium Caesareensem, Asclepium Gazaeum, Macrinum Iamniensem Zenonem, Tyrium Philogonum Antiochenum, Eustathium Berrhoënsem.

His accedit 3. quam e codice MMCDXVII. regis christianissimi u) dedit *Cotelerius* ad constitutt. apostol. 28.

Καθαίρεσις Ἀρείε καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, ὑπὸ Ἀλεξάνδρε ἀρχιεπισκόπε Ἀλεξανδρείας.

Depositio Arii et eorum, qui cum illo, per Alexandrum, archiepiscopum Alexandriae.

Ἀλέξανδρος πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις Ἀλεξανδρείας καὶ Μαρεώτε παρὼν παροῦσι, ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς ἐν κυρίῳ χαίρειν.

Alexander, presbyteris et diaconis Alexandriae atque Mareotae praesens praesentibus, dilectis fratribus in domino salutem.

Εἰ καὶ φθάσαντες ὑπεγράψατε εἰς ἐπιστολὴν τοῖς περὶ Ἄρειον πεποιημένην x) αὐτοῖς ἀρνήσασθαι μὲν τὴν ἀσέβειαν, πεισθῆναι δὲ τῇ ὑγιαινούσῃ καὶ καθολικῇ πίστει, καὶ ἐδείξατε ἑαυτῶν ὀρθὴν τὴν προαίρεσιν, καὶ τὴν ἐν τοῖς δόγμασι συμφωνίαν τῆς καθολικῆς

Licet iam subscripseritis illis, quae ad Arium et Arianos misi, adhortans eos ad negandam impietatem et ad adsentiendum sanae atque catholicae fidei, rectamque sententiam vestram ostenderitis, nec non in dogmatibus consonantiam cum ecclesia catholica; tamen, quia et ad ἐκκλη-

[differt quoque in nonnullis lectionum ab ea ep., quae legitur ap. Socratem. conf. *Semleri* histor. dogm. cit. §. 78. p. 35. sqq. *Harl.*]

†) Dubitat *Walch.* l. c. p. 436. sqq. eam ad Alex. CPol. esse scriptam, et arbitratur, eam potius fuisse encyclicam. *Harl.*

u) Exstat et in Caesarea bibl. teste *Lambecio* III. pag. 87. *Fabric.* p. 232. sq. ed. Koll. cod. LVII. nr. 42. exstat *Alexandri* archiepiscopi Alexandrini breuis epistola ad presbyteros et diaconos Alexandriae et Mareotidis, (quam ex cod. regio edidit *Cotelerius* in not. ad PP. apostolicos col. 517.) et nr. 43. eiusdem ep. encyclica ad omnes vbique orthodoxos episcopos, in quo cod. vti in *Gelasii Cyziceni* syntagmate actor. concilii Nicaeni p. 51. ed. Parisinae *Roberti Balforei* ap. Fred. Morell. 1599. 8. reperiri subscriptionem presbyterorum et diaconorum Alexandriae et Mareotidis, adnotat Lambec. — *Paris.* in bibl. publ. cod. CDLXXIV. nr. 11. depositio Arii et sociorum ab Alexandro, Alexandrino, et 12. *Alexandri* epist. ad omnes catholicae ecclesiae episcopos. — In cod. MMDV. eiusd. liber inscriptus περὶ φυσῶν, i. e. *de naturis*, in quo de rebus ad astrologiam, quam iudiciariam vocant, pertinentibus disseritur. — In cod. *Coislin.* CXXII. in Niconis collectione loca ex Alexandro ad M. Eusebium, et in cod. CCXCVII. in collectaneis ex variis scriptoribus, loca ex Alexandri quaestione ad Eusebium. v. *Montfauc.* bibl. Coislin. p. 198. et 414. *Harl.*

x) l. c. μισθ.

ἐκκλησίας, ὅμως ἐπειδὴ καὶ πρὸς τὰς ἄλλας ταχοῦ συλλειτουργοὺς ἐπέστειλα περὶ τῶν περὶ Ἄρειον, ἀναγκαῖον [P] ἡγησάμην, ὑμᾶς μὲν τοὺς τῆς πόλεως κληρικοὺς συναγαγεῖν, ὑμᾶς δὲ τοὺς ἀπὸ τοῦ Μαρεώτου μεταπέμψασθαι, μάλιστα ὅτι καὶ ἀφ' ὑμῶν Χαίρης καὶ Πιστὸς πρεσβύτεροι, καὶ Σαραπίων, καὶ Παρράμμων, καὶ Ζώσιμος, καὶ Εἰρηναῖος διάκονοι, ἐπηκολούθησαν τοῖς περὶ Ἄρειον, καὶ ἠγάπησαν σὺν αὐτοῖς καθαιρεθῆναι· ἵνα καὶ τὰ νῦν γραφόμενα γνῶτε, τήν τε ἐν τούτοις συμφωνίαν ἑαυτῶν ἐπιδείξησθε, καὶ τῇ καθαιρέσει τῶν περὶ Ἄρειον καὶ τῶν περὶ Πιστὸν σύμψηφοι γένησθε. Πρέπει γὰρ τὰ παρ' ἐμοῦ γραφόμενα γινώσκειν ὑμᾶς, καὶ ἕκαστον ὡς παρ' αὐτοῦ γραφόμενα, ἐν τῇ καρδίᾳ κατέχειν.

omnes ubique terrarum comministros de Ariana secta litteras dedi, necessarium censui, ut vos quidem [P] ciuitatis clericos congregarem, vos vero, qui de Mareota estis, arcesserem, praecipue quum ex vobis quoque Chaeres et Pistus presbyteri, Serapio, Parammon, Zosimus, et Irenaeus diaconi, Arianos adsectati fuerint, atque cum illis deponi voluerint; quo tum, quae nunc scriptis mandata sunt, cognoscatis, tum vestrum in iis consensum demonstretis, itemque Arii, Pisti, sociorumque depositioni suffragemini. Decet enim, vos, quae a me scripta sunt, scire, et vnumquemque ea, quasi a se essent exarata, corde retinere.

Constantini M. epistola, scripta sub extremum a. 323. Nicomedia ad Alexandrum hunc et Arium exstat integra apud *Euseb.* II. 64—72. de vita Const. et ex parte apud *Socratem* I. 4. Niceph. VIII. 13. Confer *D. Balthasaris Bebelii* diss. ad hanc epistolam, editam Argentorati 1663. *Dannhaueri* salue reformatum contra Bergium pag. 171. seq. et *Tillemontium* tom. VI. memor. pag. 228. qui Eusebium, Nicomediensem, imperatori stylum suum commodasse in hac epistola scribenda suspicatur. De *Alexandro* altero, qui S. Athanasium successorem habuit, accurate, vt solet, idem *Tillemontius* pag. 213—238. et de *Alexandro, CPolitano,* tom. VII. p. 32. seq. *Fabr.* Plura leges de hac epistola in *Walchii* citata haeresium historia, tom. II. pag. 457—461. *Harl.*

AMBROSIVS, Alexandrinus, Didymi auditor, diuersus ab Ambrosio, Alexandrino, celebri illo w) Origenis ἐργοδιώκτῃ, [P] scripsit teste Hieronymo cap. 126. catalogi, *adversus*

w) Dixi de hoc in volumine VII. huius bibl. pag. 289. sq. A duobus his diuersi 1) *Ambrosius,* Mediolanensis episc. de quo nota vox Theodosii, imp., apud *Theodoritum* V. 18. hist. Ἀμβρόσιον γὰρ οἶδα μόνον ἐπίσκοπον ἄξιον καλεῖσθαι, *vnum Ambrosium noui, qui episcopus dici mereatur.* Illum a. C. 398. obiisse probat Papebrochius in diss. de anno et die mortis S. Ambrosii, quae exstat ante tomum I. Act. Sanctor. Aprilis pag. XXXVIII. seq. De eius vita ex veteribus videndus Paulinus, presbyter, (diuersus a Nolano) Ambrosii notarius: tum metaphrastes ac Benedictinis graece et latine editus. E recentioribus *Erasmus* XXVIII. epist. 3. *Baronius* ante edit. Ambrosii romanam et in annalibus, tomo IV. Tillemontius tom. X. memor. Paris. 1705. 4. et huius memoriis tunc necdum editis vsi Godfridus Hermantius in vita Ambrosii libris XII. distincta editaque gallice Paris. 1678. 4. et Benedictini Iac. Frichius et *Nic. Nourritus* ante luculentam suam Ambrosii editionem Paris. 1686. fol. Non alienum ab instituto meo adscribere iudicium, quod de Ambrosio hoc fert *Combefisius* in bibl. concionatoria. *Suspexi Ambrosii in reddendis vertendisque graecis (Philonis) Origenis, Eusebii*

versus Apollinarem volumen multorum versuum *de dogmatibus* et *commentarium in Iob.* Vide acta Sanctor. 17. Martii tom. II. p. 513. seq.

Apud Caueum calami errore post Ambrosium, Didymi auditorem, Ambrosius etiam Tomitarum episcopus memoratur, sed pro Ambrosio ibi legendum Theotimus.

AMMON siue AMMONAS vel AMMONIVS inter primos *) monachos et coenobii Nitriensis in Aegypto conditor, de quo *Athanasius* in vita Antonii et epist. ad Dracontium tom. I. pag. 957. *Palladius* in hist. Lausiaca cap. 7. *Rufinus* in vitis patrum cap. 29. *Socrates* IV. 23. *Sozomenus* lib. I. cap. 14. atque inde tripartita lib. I. c. 11. Graeci Menologio 4. Octob. Huic tribuuntur *capita XIX. Paraenetica* siue Ascetica, quae e graeco versa latine edidit *Gerh. Vossius* inter Ephraemi Syri opera tom. II. pag. 499. Exstant eadem Ammonae capita ascetica graece MSS. in bibl. caesarea. Incipiunt: τήρει σεαυτὸν ἀκριβῶς ἀγαπητέ. Ex eiusdem institutionibus asceticis capita XXII. Τέσσαρα πράγματα εἰσιν. Hoc idem scriptum memorat *Labbeus* pag. 91. bibliothecae nouae MSS. *de quatuor illis, quorum si vel vnum quis habeat, nec poenitentiam agere potest, nec DEus eius orationem exaudit.* Alius *Ammon*, Arianus, quem ab Alexandro episcopo Alex. eiectum ecclesia, testatur *Athanasius* ad solitariam vitam agentes tom. I. p. 818. Alius, episcopus Pachnemunitanus in Aegypto, ab Arianis sub Constantio et deinde iterum a. 373. missus in exsilium, cuius mentio apud *Athanas.* in apologia ad Constantium et [?] epist. ad Antiochen. tom. I. p. 705. 580. et apud *Epiphan.* LXXII. 11. Alius *Ammon*, Thebaidis episc. ad quem exstat epistola canonica Theophili Alexandrini, in pandectis canonum Beuereg. tom. II. p. 170. Idem *Ammon* episcopus *Elaearchiae*, cuius epistolam ad Theophilum Alex. de vita et conuersatione SS. Pachomii et Theodori edidit Papebrochius in actis S. Pachomii, tom. III. Maii p. 63. [*Florent.* in cod. Laur. IX. nr. 22. plut. 11. v. *Bandini* cat. codd. gr. Laur. I. p. 505. *Harl.*] Alius *Ammon*, episc. Hadrianopolitanus, laudatus a *Cyrillo*, *Alex.*, libro ad Reginas tom V. parte II. pag. 50. et *S. Maximo* ad Dionysium Areopag. cap. 7. de coelesti hierarch. pag. 88. Ἄμμων ὁ Ἀδριανουπολίτης ἐν τοῖς περὶ ἀναστάσεως αὐτῶ κατὰ Ὠριγένους λόγοις. Eiusdem Ammonis nomen excidit p. 423. ad cap. 7. de eccles. hierarchia,

Eusebii, maximeque Basilii, dexteritatem, quo in genere omnium facile princeps videri possit, mihique sane multis partibus Hieronymo superior videtur: sic tota sensus expressione stilo ipse suo ac puriori nitet, nec tam ex aliorum scriptis in suos videtur alueos corrogare, quam a se propria fundere 2) *Ambrosius*, monachus graecus, cuius sermonem ad virgines sacras, latine versum sub Ambrosii Mediolanensis nomine edidere actorum Sanctorum curatores. Vide *Baronium* ad a. 328. n. 107. et Benedictinos not. ad Ambros. tom. II. p. 478. 3) *Ambrosius*, *thaumaturgus*, quem περὶ εὐχαριστίας καὶ πίστεως laudat Io. Damascenus in parallelis p. 773. Ne dicam de *Ambrosio Autperto*, vel de *Ambrosio*, ad quem Petrus Damiani scripsit opusc. I. aut de *Ambrosio Coriolano*, vel de *Ambrosio Taegio*, ord. praedicator. et de *Ambrosio*, *Camaldulensi*, aliisque iunioribus.

*) Vid. *Tillemont.* tom. VII. memor. pag. 153. seq. [*Schroeckh.* l. c. T. V. p. 174. et tom. X. pag. 120. sqq. de alio *Ammonio*, eremita Nitriensi, saec. IV. et V. *Harl.*]

rarchia, ita enim legendus ille locus: ἀνάγνωθι Μεθοδίȣ τȣ̃ ἁγίȣ μάρτυρος καὶ Ὀλυμπίȣ Ἐπισκόπȣ τῆς Λυκίας sancti martyris et episcopi Olympi in Lycia (haec enim omnia ad vnum Methodium pertinere, acute vidit Caueus,) καὶ Ἄμμωνος Ἀδριανȣπόλεως τὰ κατ' αὐτȣ̃ (Ὠριγένες) περὶ ἀναστάσεως γραφέντα. Praeter hos *Ammon* siue *Ammonius* quidam Alexandrinus scriptor graecus quinti saeculi subinde citatur in catenis graecorum patrum. y) Sed de hoc et aliis Ammoniis dixi lib. IV. cap. 29. vol. V. pag. 712. sqq. 723. sqq. Incertum cuius Ammonii *plures epistolas* ferri apud Chaldaeos scribit Hebediesu in catalogo n. 50.

ANASTASIA, sub Diocletiano martyr romana, cuius nomine epistolae duae z) ad Chrysogonum cum huius responsoriis exstant apud *Suidam* in Χρυσόγονος et *Nicephorum* lib. XIV. sub extrem. Huius Anastasiae vita apud Surium 25. Dec. Alia *Anastasia*, martyr virgo, de qua apud eundem Surium ad 28. Octobr.

S. ANTONIVS, Ammonis suppar, monachorum et ipse Aegyptiorum atque eremitarum post Paulum, Thebanum, pater, abstinentis vitae, sanctitatis et zeli pro Christo, in mediis persequutionibus probati, laude clarissimus, obiit in Thebaide 17. Ianuar. a. C. 357. [Ⓟ] aetatis CV. aa) Neque scriptis, neque sapientia externa, neque arte quacumque; sed sola

y) Ex *Ammonii, presbyteri Alexandrini*, opere contra Eutychetis et Dioscori haeresin, in cod. *Taurin.* CC. nr. 19. v. cat. codd. gr. Taur. p. 298. *Harl.*

z) Oliuierus Maillardus sermone IV. post cineres: *Scotus dicit in tertio, quod, quando quis offendit nos, non possumus optare damnationem suam sine peccato mortali, nec etiam, quod moriatur, nisi in duobus casibus. Primo quando impedit bonum commune et seruitium diuinum: secundo, quando est publicus peccator, et non vult se corrigere. Et fundat se in vna littera, quam mandauit S. Athanasia beato Chrysogono, quae habebat virum malum, et rogabat eum, quod oraret, vt moreretur: nec ipsa peccauit in hoc, quod impediebat eam a seruitio diuino.* Vide Menagiana tom. IV. pag. 208.

aa) Secundum *Saxium* in onom. I. pag. 396. natus est Antonius a. Chr. 251. et mortuus a. C. 356. isque laudat praeter alios *Pagii* crit. Baron. ad a. C. 318. nr. XIV. XV. p. 645—648. tom. III. ad a. Ch. 345. nr. II. pag. 403. sq. et a. 358. nr. II. p. 625. sq. tom. IV. Add. praeter eos, quos iam citauit Fabricius, *G. Caue* hist. litter. SS. eccl. tom. I, p. 200. *Du Pin* nouv. bibl. tom. II. pag. 66. *Cas. Oudin.* comment. de S. S. eccl. tom. I. p. 322. sq. *G. Stollii* Nachricht von den Kirchenvätern, p. 252. *R. Ceillier* hist. gen. des AA. eccl. tom. IV. pag. 501. *I. G. Walch.* H. eccl. N. T. p. 1511. *Hamberger* z. N. II. p. 751. sq. copiosius *Schroeckh.* in hist. eccl. christ. tom. V. pag. 154. sqq. et p. 160. sq. de eius septem epistolis et aliis, quae illi adtributa sunt, opusculis, differit. *Athanasii* et aliorum de S. Antonio scripta, cum notis et comment. praeuio *Io. Bollandi*, in actis S. S. Antwerp. Ian. tom. II. pag. 107. sqq. *Brüggemann* in: View etc. ex Herberti typogr. antiqq. I. p. 307. memorat Here begynneth the lyfe of Saynte Anthonye. Lond. by Iulyian Notary. 4. s. a. nota. — *Florent.* in cod. IV. Laurent. Antonii vita, teste *Bandin.* cat. codd. gr. I. pag. 100. sed num sit ab Athanasio, an ab alio scripta, non additur. Vita Antonii, auctore Athanasio, in cod. *Coislin.* CCLXXXII. de quo v. *Montfauc.* bibl. Coisl. pag. 399. De loco, vbi natus est *Antonius*, disquirit *Wesseling.* ad Hieroclis Synecdem. in veter. Romanorum itinerariis, p. 729. *Harl.*

ſola in DEum pietate inclaruiſſe Antonium, ſcribit Athanaſius in eius vita pag. 121. *ὀ γὰρ ἐκ συγγραμμάτων, ὀδὲ ἐκ τῆς ἔξωθεν σοφίας, ὀδὲ διά τινα τέχνην, διὰ δὲ μόνην θεοσέβειαν ὁ Ἀντώνιος ἐγνωρίσθη.* Et pag. 95. *ὅτι μὴ μεμάθηκε γράμματα.* Graece non calluiſſe Antonium, teſtatur Palladius in Lauſiaca hiſtoria cap. 69. verum *ſeptem* eius, apoſtolici ſenſus ſermonisque *epiſtolas* ad diuerſa monaſteria, ex aegyptiaca in graecam linguam translatas iam olim teſtatus eſt *Hieronymus* c. 88. de ſcriptoribus eccleſ. addens, praecipuam ex his eſſe *ad Arſenoitas.* Hodie ſeptem illas epiſtolas aſceticas lectu dignas et praeclaras habemus latine e graeco verſas a *Valerio Saraſio.* Sed in bibliotheca patrum [bb]), quod mireris, vniuerſae praeter primam ad fratres Arſenoitas inſcribuntur, male hoc quidem, excepta ſecunda, quam vere ad Arſenoitas ſcriptam et Hieronymi iudicio ceteris praelatam dubium haud eſt. Haec ſola etiam ad Arſenoitas inſcribitur in antiquioribus editionibus, vt in Micropresbytico Baſil. 1550. fol. et in Orthodoxographis 1555. fol.

2. Caueus auctor eſt, in bibliotheca patrum haberi ſub Antonii nomine *ſermonum libros duos*, illosque auctoris eſſe longe recentioris, atque id Baſilii, Chryſoſtomi, et aliorum in iis nomina deprehenſa ſatis liquido oſtendere. Sed in bibliotheca patrum Lugd. nusquam duos illos ſermonum libros, verum tom. IV. p. 77. ſqq. vnicum tantum breuem Antonii ſermonem reperies, *de vanitate mundi et reſurrectione mortuorum*, qualem latine ex veteri codice Aldi Manutii vulgauerat *Gerhardus Voſſius* ad calcem Gregorii, thaumaturgi, pag. 128. Mogunt. 1604. 4. At enim ſermonum libri duo, quos Antonio noſtro *Trithemius* tribuit, et qui in bibliothecis patrum antiquioribus Paris. a. 1575. tomo I. et 1589. tomo V. latine leguntur, ſunt *Antonii*, monachi longe iunioris, qui ab excerpendi ſtudio dictus eſt *Meliſſa*, libri duo locorum communium de virtutibus et vitiis, de quibus [*] dicam infra capite trigeſimo, et quorum auctorem Caueus alibi refert ad medium ſaeculum a Chriſto nato duodecimum.

3. *Exhortatio ad monachos*, apud Athanaſium in Antonii vita pag. 25. 60. edit. primae Hoeſchelianae.

4. *Regula* monachis praeſcripta [cc]) primo loco legitur latine in codice regularum monaſticarum, collecto a *Benedicto*, Anianenſe abbate, (qui a. C. 800. claruit,) edito *a Luca Holſtenio*, Rom. 1663. 4. et Paris. 1663. 4. Eiusdem regulae verſionem ex arabico edidit Abraham, Ecchellenſis, Paris. 1646. 8. *Fabr.* Inſcriptio libri eſt: *Antonii* regulae, ſermones

bb) Bibl. patrum edit. Lugd. tomo IV. (ſic et in aliis editionibus bibliothecae patrum Paris. et Colon.) Praemittitur Symphoriani Campegii ſiue Champerii, Lugdunenſis, epiſtola, cuius etiam latinam epiſtolarum verſionem eſſe, falſo traditur in Hendreichii pandectis Brandenburgicis. *Antonii* epiſtolas, a Symphoriano primum editas Paris. 1515. et deinde cum Dionyſio, Carthuſiano ad Dionyſium Areopagitam recuſas, notat *Io. Godfridus Olearius* in bibliotheca ſcriptorum eccleſiaſticorum p. 64.

cc) Dubia ſpuriaque cum ſcriptis reliquis videtur eſſe *Oudin.* l. c. *H.*

ria, documenta, admonitiones, reponsiones et vita duplex. Omnia nunc primum ex arabica lingua latine reddita studio *Abrah. Ecchellensis*. Paris. Adr. Topinart. 1646. 8. — *Paris.* in bibl. publ. sunt in cod. *syriaco* XCIV. nr. 2. *officium schematis sci*, i. induendi habitus monastici, quod, (vt ait confector catal. codd. Paris. vol. I. p. 60.) Scto Antonio tribuitur, et e lingua coptica in syriacam et arabicam conuersum est. Ibid. inter codd. syriacos sunt in cod. CXLV. nr. 3. et 4. *Antonii* monita, discipulis testamenti loco relicta, et eiusdem epistolae asceticae: atque in cod. CLIV. nr. 6. monita quaedam ascetica, quorum auctor fertur S. Antonius. v. cat. cit. pag. 67. et 68. *Harl.*

5. *Epistolae XX.* latine versae ex Arabico ab Abrahamo, Ecchellensi, et cardinali Barberino dicatae, Paris. 1641. 4. [al. 8.] Has Antonii ingenio, diuina eius sapientia, hominis vere θεοδιδάκτου dignissimas et eius viuos characteres esse, adfirmat *Combefisius* in bibl. concionatoria. Aliae illius epistolae, vt quas ad Constantinum M. scriptas memorat *Sozomenus* II. 31, quemadmodum et Constantini ad Antonium, de quibus *Hieron.* in chron. ad a. 355. etc. interciderunt.

6. *Sermones XX. ad monachos.*

7. *Admonitiones et dogmata varia ad monachos.*

8. *Sententiarum quarumdam expositio et ad interrogata varia responsiones.* Haec omnia itidem ex arabico conuersa a se, latine vulgauit idem Ecchellensis, adiuncta duplici S. Antonii vita itidem ex arabico versa, et Borhaneddini Alzernouchi, scriptoris arabis, libello ethico, qui *Enchiridion studiosi* inscribitur, quem arabice cum eiusdem Ecchellensis, et altera *Frid. Rostgaardi* versione vulgauit *Relandus*, Traiecti ad Rhen. 1709. 8.

De Antonii vita, ab *Athanasio* scripta, dixi lib. V. cap. 2. pag. 187. sq. vol. VIII. Illius lectione multos ab ethnicismo ad dogma christianum conuersos scribit *Augustinus* VIII. 6. Confess. Laudant et Nazianzenus, Palladius multique alii. Illustrat etiam *Caspar Barthius* LVII. 1. Aduersar. De symbolis, S. Antonii imagini adpingi solitis, igne, sue, libro, baculo, tintinnabulo, Tau vesti appicto, fuse disserit *Theophilus Raynaudus* tom. VIII. opp. pag. 367. seq. atque chronotaxin Antonianam, siue vitam S. Antonii, ordine annorum digestam, exhibet pag. 411 — 421. Accurate etiam de illo *Tillemontius* tom. VII. membr. pag. 101. seq. et de eius scriptis pag. 134. seq.

[P] AQVILIVS dd) SEVERVS *in Hispania de genere illius Seueri, ad quem Lactantii duo epistolarum scribuntur libri, composuit volumen quasi ἐδοιπορικὸν totius suae vitae statum continens, tam prosa quam versibus, quod vocauit καταστροφὴν siue πεῖραν,* ee) *et sub Valentiniano*

dd) In quibusdam Honorii Augustod. codicibus male *Achillius.* Alii *Acilius.* Apud *Freculphum* tom. II. chron. lib. II. c. 15. *Acylius* (Graecis Ἀκύλιος.) Apud eumdem pro verbis καταστροφὴν siue πεῖραν, monstrum habes vocabuli *cintacipoiam siue petram.*

ee) In quo opusc. totius vitae conditionem depinxit. v. *Caue* hist. litter. SS. eccl. I. p. 225. *H.*

tiniano principe obiit. Haec *Hieronymus* cap. 111. catalogi. [vbi v. interpretes in Fabri bibl. eccles.] Sed volumen illud Aquilii, quod ex graeco carmine et prosario sermone mixtum fuisse innuit Hieronymus, perinde, vt duos illos Lactantii, latini scriptoris, epistolarum libros desideramus. Ex Hieronymo idem repetit Pseudo Dexter in chronico ad a. C. 370. *Aquilius Seuerus domo Toletanus, ex genere alterius Aquilii Seueri, ad quem Lactantius nuncupauit volumen epistolarum, hoc tempore magno in pretio habetur.* In alio fragmento chronici, quod sub Dextri nomine exstat ad calcem bibliothecae hispanicae Nic. Antonii ad a. C. 372. tantum haec leguntur verba: *Aquilius Seuerus Toletanus floret.* De familia apud Romanos celebratissima *Aquiliorum* accurate *Ioannes Glandorpius* in onomastico p. 111. seq. et *Philippus a Turre* in monumentis veteris Antii cap. 2.

BASILIVS, episcopus Ancyranus, (non confundendus cum Basilio, Ancyrano presbytero, qui tempore Iuliani martyrium subiit, et de quo acta Sanctor. ad diem XXII. Martii, ac *Io. Tillemontius* tom. VII. memor. pag. 375. seq. 728. seq.) Apud *Hieron.* cap. 89. catalog. multi codices, etiam Io. Marcianaei editio habet: *Basilius, Ancyranus episcopus, artis medicinae,* quemadmodum et apud Freculfum et Honorium legitur, et graecus Hieronymi interpres atque Suidas: ἰατρὸς τὴν τέχνην, licet haec verba in Francofurtensi Sophronii editione sint omissa. Quoniam mihi insolens videbatur loquutio, *episcopus artis medicinae,* pro artis illius perito: atque in Miraei editione reperiebam, *Basilius, Ancyranus, episcopus Arcis Mecheae,* hanc potius amplexus sum lectionem, quum plures referrem Basilios, supra pag. 6. in h. v. et p. 7. [ibique vid. adnotata] praecipue cum et Caueo ff) illam vidissem placuisse. Iam vero adtentius Hieronymi verba cogitans, fateor, illum arcis Mecheae episcopatum suspectiorem etiam mihi videri. Omitto, quod apud alios veteres de hac Basilii ἐπισκοπῇ altum silentium. Illud tantum vrgeo, apud Hieronymum necessario iungenda esse verba *Ancyranus episcopus*; nam [P] certe Hieronymus scripsit diu post a. C. 336. quo datus est Basilius Marcello, Ancyrano, successor. Ita arci Mecheae nullus locus relinquitur. Ceterum episcopos artis medicae peritos plures habemus, (ne de Aetio, quae supra dixi, repetam,) quos referunt *Andreas Tiraquellus* lib. de nobilitate pag. 262. seq. *Theophilus Raynaudus* tom. VIII. opp. pag. 569. 587. *Abraham Bzouius* in nomenclatore sanctorum professione medicorum Colon. 1623. 12. *Christianus Benedictus Carpzouius* in diss. de Medicis ab ecclesia pro sanctis habitis, Lips. 1709. 4. neque tamen cum Tiraquello gg) mihi facile persuaserim, Basilium, Ancyranum, intelligi, quando a *Paulo Aegineta* IV. 55. et VII. 19. Basilii medicamenta referuntur. Denique nec genus loquendi adeo insolens debet videri, quod est Hieronymo vsitatum. Sic statim de Theodoro cap. 90. *Theodorus, Heracliae Thraciarum episcopus, elegantis apertique sermonis et magis historicae intelligentiae.* Scripta Basilii; quae Hiero-

ff) Et *Caueum* in histor. litterar. S. S. eccles. I. pag. 210. et ib. p. 640. sq. de altero *Basilio*, presbytero Ancyrano, qui claruit a. C. 787. quo in synodo II. Nicaena iconomachiae reus factus est. At postea scripsit *confessionem*, s. libellum supplicem, in quo iconomachos deuouit et imaginibus deberi cultum confessus est; quae *confessio* exstat gr. ac lat. inter acta conciliabuli Niceeni, concil. tom. VII. p. 56. *Harl.*

gg) Lib. de nobilitate p. 345.

Hieronymus commemorat, perierunt vtraque, *liber de Virginitate*, nec minus alter *aduersus Marcellum, Ancyranum*. Quamquam vero semiarianos inter diu eminuit hic Basilius, vt adparet ex *Epiphanii* haeresi 73. §. 1. vbi acta concilii Ancyrani a. 358. et Basilii professionem fidei §. 11. pag. 859. exhibet: cui iungendus *Athanasius* de synodis tom. I. pag. 916.: tamen Eunomianos in eodem concilio condemnauit, et Photinum confutauit in concilio Sirmiensi a. 351. [v. *Ittig.* histor. Photin. p. 454.] Depositus postea concilio CPol. a. 360. et relegatus in Illyricum, vna cum aliis Macedonianis Iouiniano, imp., obtulit a. 363. libellum supplicem, rogans in episcopatum suum restitui, vt narrat *Socrates* III. 25. Sed repulsam tulit, Athanasio in Ancyrana sede ipsi praelato. Confer [*Sozomen.* lib. IV. cap. 24.] *Tillemontium* tom. VI. memor. hist. eccles. *Fabr.* item *C. G. Franc. Walch* histor. haeresium citatam, tom. II. pag. 663. sq. *Schroeckh.* hist. eccl. christ. tom. VI. pag. 115. sq. *Harl.*

CRESCENTII, (Κρισκεντίε) et Alexandri Alexandrini, scripta contraria *de Paschate*, quo die celebrandum esset, quibus acerrime inter se pugnauerint, memorat *Epiphanius* haeresi LXX. 9. p. 829.

DIADOCHVS, Photices in veteri Epiro siue Illyrico episcopus, ab *Oudino* [tom. I. p. 1262. sqq.] et *Cauco* hh) ad a. C. 450. refertur, non aliam ob rationem, quam quod Victor Vitensis ii) libros de Persequutione [?] Africana dicauit cuidam *erudito a tanto pontifice totoque laudis genere praedicando beato Diadocho, cuius, vt astra licentia, exstant quamplurima catholici dogmatis monumenta dictorum.* [conf. *Fabr.* infra vol. IX. pag. 446. vet. ed. de Photio.] Ob eamdem caussam *Cotelerius* III. monument. eccles. graecae p. 598. *Victoris* illius

hh) In histor. litter. scriptor. eccl. I. p. 472. ed. Basil. Add. *Du Pin* hist. eccl. vol. III. pag. 5. *Saxii* onom. litt. I. p. 510. sq. *Hamberg.* z. N. III. p. 173. Diuersus est a *S. Marco*, discipulo S. Chrysostomi, Eremita Aegyptio et Asceta, circ. a. C. 400. de quo egit quoque Fabric. et in hac sectione et infra, vol. IX. pag. 445. vet. ed. de Photii cod. CC. add. *Cauei* hist. cit. vol. I. pag. 372. *Du Pin* hist. eccles. vol. III. p. 2. *C. Oudin.* comm. de SS. eccl. I. 902. sqq. (vbi quoque is recenset *codd.* opusculorum Marci, asceтae, Venetum D. Marci, anglicanos, et Bauaricum, (in quo sunt VII. sermones, v. cat. codd. gr. Bau. p. 34.) atque iudicat, Marcum Pelagianam sapuisse doctrinam, atque nimium indulsisse humanae libertati; idem opinatur, quatuor rationibus ductus, Marcum hunc esse quoque auctorem homiliarum seu quaestionum asceticarum XLIX. quae sub nomine *S. Macarii*, s. Aegyptii s. Alexandrini, circumferuntur; denique monet, Marcum nostrum caute distinguendum esse ab alio, itidem monacho, qui tempore Leonis, imperatoris, philosophi, circ. a. 900. vitae sanctitate clarus, saucium illum imperatorem curauit:) item *Hamberg.ri* z. N. III. pag. 1. sqq. et *Saxii* onom. I. p. 470. sq. Vita Marci, eremitae, in cod. *Paris.* teste *Montfauc.* in Palaeogr. gr. p. 323. — Ibid. p. 328. de haeresi Marci in cod. Baluz. qui continet Nicetae Choniatae Acominati panopliam dogmaticam. *Harl.*

ii) In bibliotheca Iohannea huius vrbis Hamburgensis exstat editio Victoris Vitensis Parisina anni 1569. 8. collata a Frid. Lindenbrogio cum codice praeclaro Lugdunensi. Ceterum cum iis, quae de hoc scriptore obseruarunt *Petrus Franciscus Chifletius* in sua Victoris editione Diuion. 1664. 4. et *Theodoricus Ruinartus* Paris. 1694. 8. conferendus *Tillemontius* tom. XVI. memor. et anonymus scriptor, qui vitam nouam Victoris gallica lingua edidit Paris. 1708. 8.

lius historiam suspicatur scriptam esse in veteri Epiro, non CPoli, vt volebat Chifletius; nec Acacio, CPol., dedicatam, quod refellit etiam *Tillemontius* tom. XVI. pag. 597. atque praef. ad Victorem Theodoricus Ruinartus. Hic tamen non in Epiro, sed in Africa illum scripsisse existimat; vnde consequitur, esse etiam incertum, Photicesne episcopus Diadochus, an alius potius hoc nomine episcopus Africanus a Victore innuatur. At *Marcum Diadochum*, cuius homilia aduersus Arianos in codice caesareo pariter et Basileensi, scriptis S. Athanasii admixta legitur, ad saeculum VI. referunt viri docti, putantque, esse vnum ex illis duobus Marcis, Aegypti episcopis, (Philarum alter fuit, alter Zygrensis,) qui subscripserunt epistolae Athanasii ad Antiochenos tom. I. pag. 580. et quos ab Arianis missos in exsilium queritur apologia pro fuga pag. 705. et epist. ad solitarios pag. 858. Illa homilia incipit *ἀρχῆς κρείττονα τὸν λόγον ὁ Θεολόγος λέγει*, eamque *Lambecius* III. pag. 85. kk) promisit se vulgaturum

kk) S. pag. 225. sqq. ed. Kollar. in cod. LVII. nr. 36. In eodem vol. in cod. XLII. citatur *S. Diadochus*, Photices in veteri Epiro siue Illyrico episcopus, in anonymi commentario in praecipua V. et N. T. loca, et in cod. LVIII. nr. 2. notabilis locus ex *capitibus asceticis de vero deum adorandi modo in spiritu et veritate.* v. *Lambec.* cum nota Kollarii, III. p. 179. sqq. et pag. 258. sq. — In cod. caesareo CLVI. nr. 12. sunt *Diadochi*, ἐπισκόπου Φωτικῆς τῆς Ἠπείρου τοῦ Ἰλλυρικοῦ, *capita ascetica decem de perfectione spirituali;* vide *Lambec.* cat. codd. gr. IV. pag. 329. — in codd. CLVIII. nr. 1. eiusd. *capita centum ascetica*, praefixis *decem definitionibus*, (quarum secundam, n. *definitionem spei*, apud Photium mancam, *Lambec.* IV. p. 341. supplet ex hoc cod.) et in cod. CLIX. nr. 1. eadem capita, sed omissis decem illis definitt. (*Lambec.* IV. pag. 343.) — Eadem centum capp. exstant in codd. CCXXXIV. nr. 17. — CCXXXVII. nr. 2. — CCXL. nr. 4. praefixis decem definitionibus. — in cod. CCXXVII. nr. 16. excerpta quaedam. — in cod. CCXXXVII. nr. 3. eiusd. *quaestiones et responsiones sacrae* 38. et nr. 4. caput quoddam asceticum. — Idem *Diadoch.* citatur in Io., patriarchae Antiocheni, eclogis asceticis, in cod. CCXLI. nr. 1. et in locis communibus asceticis, in cod. CCLI. v. *Lambec.* V. p. 151. p. 187. nr. 2. vbi notat Kollar. ad nr. 3. *quaestion. et responsiones* ab *Oudino* I. pag. 1263. tribui iuniori cuidam Diadocho, in *Barocc.* tamen cod. adscribi eas etiam Diadocho, Photices episcopo: et in not. *D.* animaduertit contra Lambec. quaestiones etc. illas priores nouem exstare quidem in adpendice opusculorum *Symeonis iunioris theologi*, a *Iac. Pontano* editorum pag. 358. sqq. sed latine tantum; item in supplemento bibl. patrum Morelliano 1639. tom. I. p. 842. nequaquam vero quaestiones prioribus similes cod. fol. 93. sequi; verum hanc inscriptionem: *Visio S. Diadochi*, qua de variis fidei mysteriis continetur colloquium; duo igitur hic diuersa opuscula Diadocho adtribui. Eaedem Diadochi *visiones* sunt in cod. *Barocc.* LXIX. p. 205. b. Tum ap. *Lambec.* l. c. pag. 188. nr. 4. — p. 209. nr. 16. p. 214. nr. 4. p. 222. nr. 1. ibique not. Kollar. 1. de Ioannis Antiocheni eclogis, et p. 324. sqq. Ex his caesareis codd. nec non cod. XXXVI. in quo itidem exstant *practica capp. centum* etc. sed desunt decem praeuiae definitiones, illa capp. ascetica posse multo correctiora, quam in editis factum sit, in lucem proferri, cum *Oudino* l. c. I. p. 1263. iudicat *Kollarius* in supplem. ad Lambec. comm. p. 269. sq. — In indice cod. *Antonii Eparchi.* v. infra, vol. IX. pag. 487. vet. ed. — *Monachii* in cod. LXXXIIX. *Marci*, monachi, sermones X. et *Diadochi*, Photices episcopi, capp. 100. de perfectione. v. catal. codd. gr. Bauar. pag. 34. — *Augustae* Vind. *Diadochi* capp. centum; in duobus codd. eadem et definitiones fidei decem. v. *Reiseri* indic. MSS. August. p. 23. 26. et 28. ibid. p. 38. nr. 55. *Marci* alicuius monachi preces ad deum. — In *Montfauc.* bibl. *Coislin.* p. 111. loca Diadochi et Marci monachi in cod. XXXVII. et pag. 190. siue cod. CXVII. it. pag. 198. s. cod. CXXII. siue *Niconis* collectione locorum SS. etc. p. 188. in cod. CXV. et p. 193. s. cod. CXX. it. p.

305.

gaturum esse e codice caesareo in supplemento, quod edere in animo habuit, bibliothecae patrum. Sed primus e codice Basileensi publicauit, latinamque versionem suam addidit *Io. Rudolphus Wetstenius*, ll) ad calcem Origenis de oratione pag. 152—173. Basil. 1694. 4. *Photius* in bibliotheca sua cod. CC. *Marci*, sed quem monachum adpellat, *librorum nouem asceticorum* facit mentionem. In postremo aduersus Melchisedecitas pugnasse, et simul haereseos non minoris rerum semetipsum libri auctorem Marcum peregisse, Photius adnotat, mm) ac deinde proxime cod. CCI. subiicit *Diadochi*, Photicees in veteri Epiro episcopi, *definitiones decem*, nn) *et capita centum ascetica* de spiritali perfectione, quae ex *Francisci Turriani* versione lucem viderunt latine Florent. 1570. 8. Antwerp. 1575. 12. Lugd. 1627. 12. ne bibliothecas patrum oo) memorem: sed et graece pp) cum duabus centuriis sententiarum spiritalium

305. s. cod. CCLIX. S. *Anastasii* quaestion. et resp. — p. 590. s. cod. CCLXXVI. in parallelis S. Ioannis. — p. 306. s. cod. CCLXII. inter scholia ad Ioannis Clim. scalam (add. infr. in hoc vol. p. 618. nr. 3. vet. ed.) — p. 414. s. cod. CCXVI. eiusdem et Marci, monachi, inter testimonia variorum. — p. 199. s. cod. CXXII. *Diadochi capp. moralia et ascetica decem.* — pag. 306. s. cod. CCLXII. — p. 312. s. in cod. CCLXVIII. inter scholia ad Isaaci Syri etc. sermones asceticos. — *Paris.* in nouem codd. bibl. publ. *Diadochi* capita ascetica, v. indic. ad cat. codd. Paris. II. sub voc. *Diadochus.* — *Florentiae* in bibl. Laurent. cod. IX. nr. 28. *Diad.* capita gnostica, siue definitiones X. — in cod. VI. nr. 8. loca Diad. inter testimonia de praescientia etc. dei. — Citatur quoque in expositione sacrorum praeceptorum, et in collectione capp. asceticorum. v. *Bandin.* cat. gr. Laur. I. pag. 506. III. p. 295. I. p. 99. et 495. — *Venetiis* in bibl. Marc. cod. CXXXII. centum capp. de perfect. spirituali, praefixis X. definitt. v. cat. codd. gr. Marc. p. 77. — ibid. in bibl. *Naniana* XCV. nr. 8. et 9. decem definitt. et centum capp. ascetica. v. cat. codd. gr. Nan. p. 187. Inter codd. bibl. Bodlei. in cod. *Barroc.* V. sententiae et praecepta ascet. ex Marco, monacho, Diadocho aliisque. — cod. LXX. plura Marci et Diadochi opusc. — nr. 290. et 291. fragmm. et excerpta ex vtroque. — nr. 737. in cod. *Laudi* Diad. capp. C. — De cod. *Galei* paullo post sermo erit. In alio cod. Galei, nr. 6157. loca ex Diadocho aliisque asceticis. *Harl.*

ll) V. supra, vol. VII. p. 222. *Harl.*

mm) *La Croze* in epist. ad nostrum Fabric. in Thesauro epist. Lacroz. tom. III. pag. 125. quod Fabr. h. l. scripserat: *in postremo — Photius adnotat*, ita corrigit eum: „Hic Andream *Schottum* et *Dù Pin* sequutus es; nec enim graeca adiisti, quae aliter habent, apud *Photium* cod. CC. ὁ δὲ θ΄ κατὰ Μελχισεδεκιτῶν ἀγωνιζόμενος οὐδὲν ἧττον τὸν γεννησάμενον αὐτὸν αἱρέσεως ἔνοχον οὐ μετριωτέρας συνίστησι· quae sic verto: *Nonus vero, qui contra Melchisedecitas pugnat, nihilominus auctorem suum*, (siue parentem, quod de auctore libri intelligendum est,) *haereseos haud leuioris reum traducit.* Itaque nonus ille *Marci* sermo Photio haereticus visus est, proptereaque fortasse periit; ab amanuensibus ideo neglectus. De significatione vocum illarum ὁ πατὴρ τοῦ λόγου et ὁ γεννησάμενος τὸν λόγον, scis, quae dixerit *Casaubon.* ad Athen. p. 3. n. 20. quibus adde *Clement. Alexandrini* verba initio Stromatum: καλὸν δ' οἶμαι καὶ παῖδας ἀγαθοὺς τοῖς ἔπειτα καταλείπειν· οἱ μέν γε παῖδες, σωμάτων, ψυχῆς δὲ ἔγγονοι οἱ λόγοι." Hactenus La Croze. Add. paullo infra de Diodoro, nr. 6. pag. 359. vet. ed. *Harl.*

nn) Ex his *S.* *Maximus* in diss. cum Pyrrho tom. II. opp. p. 168. θέλησιν τὸ αὐτεξούσιον ὁ μακάριος ὡρίσατο Διάδοχος ὁ Φωτικῆς, etc. Et in opusculis pag. 153. eiusdem tom. II. affert locum, ex sexto κεφαλαίῳ τῶν ἀσκητικῶν. Et tom. I. p. 303. citat Diadochum ἐν τῷ ἑκατοστῷ κεφαλαίῳ.

oo) Ex gr. Lugdun. tom. V. p. 884. *H.*

pp) *Oudin.* supplemento de scriptoribus eccles. pag. 91.

lium S. Nili, collatis cum tribus MSS. exemplaribus, et scholiis adpositis, Florentiae apud Bartholomaeum Sermaterellium 1578. 8. Eiusdem [P] Diadochi homilia, quam memorat Allatius, et Holstenius edere voluit, in CHRISTI adscensionem, incipit: *Φέρε μοι νῦν τὰς ἱερατικὰς ἱερεῖς*. *Fabr.* conf. infra, vol. IX. pag. 96. nr. XI. vet. ed. inter elogia et vit. Sctor. *Harl.*

Illos Marci libellos asceticos etiamnum habemus, excepto vltimo, qui hactenus in lucem non est prolatus. qq) Exstat autem MS. apud Galeum λόγος εἰς τὸν Μελχισεδέκ. [v. infra, vol. IX. p. 445. vet. ed.] Ceteri editi sunt, sed alio ordine, quam a Photio referuntur, praemittiturque illis propemii loco, quod Marci non est, neque a Photio agnoscitur; sed est pars homiliae 37. S. Macarii, vt a multis iam fuit adnotatum.

1. *De paradiso et lege spiritali*, capita siue sententiae 200. Haec cum Vincentii Opsopoei versione leguntur in micropresbytico Basil. 1550. p. 263. et in priore orthodoxographorum editione, Basil. 1555. p. 568.

2. *De his, qui putant, ex operibus se iustificari*, capita 211. Istos duos libellos graece et latine cum versione sua edidit *Vincentius Opsopoeus*, Hagenoae 1531. 8. atque emendatius *Ioannes a Fuchte*, Helmst. 1616. [al. 1617.] 8. dolens, sibi ad manus haud fuisse editionem graecam Paris. 1513. Libellum posteriorem, quo tam praeclare de beneficio DEI

qq) Editi postea sunt *Marci sermones de ieiunio et de Melchisedech, qui deperditi putabantur, nunc primum cum latina interpretatione a Balthassare Maria Remondini in lucem prolati.* Romae, ex typogr. Anton. de Rubeis. 1748. 4. (in 8. citatur in bibl. selecta hist. eccl. V. et N. T. Venet. 1776. 8. pag. 536.) Calci adiectae sunt aliquot editoris obseruatt. — De *Marco, eremita*, diuerso a Diadocho, paullo ante egi, et notaui, Oudinum aliquot codd. iam recensuisse, quibus nonnullorum addidi notitiam, aliosque hic memorabo. In cod. *Th. Gale* CI. f. in catal. cod. Angliae II. nr. 5955. sunt *Diadochi, ep. Carpathii*, capp. ascetica cum prolegomenis et scholiis; eiusdem quaestiones et responsiones, eiusdem visio; *Marci, monachi*, capp. de ingenito et genitis s. de physiologia ascetica; capp. moralia; capp. de oratione; capp. gnostica; capp. de actione et contemplatione spiritali; atque alia quaedam capita: omnia quidem collata cum alio cod. MS. tum in cod. CII. siue nr. catal. 5956. *Marci*, monachi, *sermo de Melchisedec*; eiusd. opusc. de vitiorum et virtutum oppositione. — In bibl. Bodlei. secund. cat. cit. I. nr. 737. in cod. *Laud.* sermo *in Melchisedech*, cum septem aliis Marci sermonibus. — *Venetiis* in bibl. Marc. cod. CXXXII. sunt libelli editi, a Fabricio indicati; sed alio ordine; praeterea nr. 9. λόγος *contra Melchisedechitas*. Idem ibid. in cod. CXXXIII. cum aliis sex sermonibus, n. ap. Fabricium nr. 3. 1. 2. 5. 8. et 7. v. cat. codd. gr. Marc. p. 76. et 77. — Ibid. in cod. *Naniano* CXXII. sermo de poenitentia. — Secundum *Montfauc.* bibl. *Coislin.* p. 199. in cod. CXXIII. sermo *contra Melchisedechitas* cum aliis octo libr. nempe nr. 1. 2. 3. 4. 5. 8. 7. 6. et saepius loca ex Marco monacho in aliis codd. Coislin. supra ad Diadochum citatis. — *Paris.* in bibl. publ. nr. 1. in quinque codd. nr. 4. et 5. in tribus codd. nr. 3. 2. 6. 7. et in cod. MXXXVII. nr. 3. quoque in cod. CCCLXII. et nr. 8. etiam in cod. MCLXXXI. — *Vindobonae* in cod. CCXXXVIII. nr. 15. excerpta ex *Marci* erem. sermonibus catecheticis ad discipulos suos. v. *Lambec.* comm. V. p. 209. *Harl.*

DEI ex ſola per Chriſtum gratia credentes iuſtificante Marcus ſcripſit, ſeparatim latine fecit recudi *D. Samuel Schelwigius*, Gedani 1688. 4.

3. *De poenitentia, cunctis neceſſaria.*

4. Reſponſio, ſiue *dialogus ad eos, qui de diuino baptiſmate dubitabant.* Hunc latine etiam vertit *Petrus Franciſcus Zinus*, cuius interpretatio cum S. Ephraemi, Nili atque Eſaiae, aſcetae, ſcriptis quibusdam vidit lucem Venet. 1574. 8.

5. (Photio VIII.) *Praecepta ſalutaria* ad Nicolaum, monachum, de ira et libidine compeſcenda, cum eiusdem Nicolai epiſtola, qua gratias Marco agit.

6. (Photio VII.) *Capitula de temperantia et ieiunio.* Partem poſteriorem, quae in editione Pici deſideratur, vertit *Zinus* et cum ſuperiore 4. latine edidit.

7. (Photio VI.) *Diſputatio cum ſeculari cauſidico.*

8. (Photio V.) *Conſultatio intellectus cum ſua ipſius anima.* Hanc quoque *Zinus* vertit.

Hi octo libelli, latine verſi a *Iohanne Pico,* viderunt lucem Paris. 1563. 8. atque deinde ſaepius in bibliothecis patrum [ex. gr. Lugdun. tom. V. et XII.] cum fragmento *epiſtolae.* [gr. vna cum *Nicolai,* monachi, ad Marcum epiſtola, nitide editi a *Guil. Morello,* Paris. 1563. 8. vna cum *Heſychii*, Hieroſol., capitibus, (a Photio cod. CXCVIII. memoratis,) *ἀντιῤῥητικοῖς καὶ εὐκτικοῖς.* add. infra, vol. XIII. p. 753. *H.]* Graece vero et latine in auctario Ducaeano tom. I. Pariſ. 1624. fol. [et in bibl. Morelliana patrum, tom. XI. a. 1644. Opera et ſermones in Gallandii bibl. PP. VIII. p. 3. ſq.]

[P] Praeter illa octo, *Nicephorus* XIV. 54. teſtatur, ſe euoluiſſe libros alios Marci huius XXXII. *δι' ὧν πᾶσαν*, inquit, *ἀσκητικῆς πολιτείας ὁδὸν διεξέρχεται.* Atque *Tho. Galeus* habuit MSta [quae paullo ante citaui,] ſub illius nomine *κεφάλαια ἠθικὰ* et *γνωστικὰ, ἀντίζυγα* vitiorum et virtutum, paraeneſin aſceticam, litterarum ordine. *Περὶ πράξεως καὶ θεωρίας πνευματικῆς.* Orationem in S. crucem. Capita *περὶ ἀγεννήτου.* Laudatur hic Marcus inter clariſſimos ſaeculo IV. Aegypti monachos a *Palladio* in Lauſiaca cap. 20. qui eum prope centum annos natum vidiſſe ſe teſtatur, et a *Sozomeno* VI. 29. Marci fragmenta quaedam leguntur in Corderii Catena ad Lucam, vbi praeter rem adpellatur archiepiſcopus. Nam in MS. Mazariniano monachum diſerte vocari, notatum Combefiſio in bibl. patrum concionatoria. *Fabr.* — In catal. codd. gr. *Taurinens.* pag. 472. cod. CCCXLV. citantur *Diadochi,* philoſophi platonici, *elementa theologica.* Sed ille eſt *Proclus,* qui etiam Diadochus cognominatur. *Harl.*

DIDYMVS, Alexandrinus, Didymo, Alexandrino grammatico chalcentero annis prope quadringentis iunior, nec cum monacho Aegyptio rr) *Didymo,* (de quo *Socrates*

 IV.

rr) De aliis Didymis *Ionſius* III. 2. [add. *Lambec.* comm. de bibl. caeſar. VII. p. 39.]

IV. 33.) confundendus, parua aetate quadrimulus, quum adhuc etiam prima litterarum ignoraret elementa, oculorum vsum amisit; sed maiore inde desiderio scientiae verique luminis inflammatus, precibus et audiendi meditandique impigro studio tantum profecit, vt non modo [tt]) grammaticae, rhetoricae, dialecticae, geometriae, arithmeticae, musicae et astronomiae, ceteraeque philosophiae [u]) adyta penetrauerit, sed et sacrarum litterarum insigni peritia instructus, doctorem ecclesiae praestiterit tanto magis eximium, quanto etiam magis vitae exemplo et morum sanctitate celebratum. Viuebat adhuc, catechetae, h. e. professoris theologiae, Alexandrini fungens munere, quum Hieronymus a. C. 392. librum suum de scriptoribus ecclesiasticis componeret, quo tempore annum octogesimum tertium aetatis testatur eum excessisse, quod ego adtigisse interpretor. Nam quinque et octoginta quum excessit annos, [P] obiit [uu]) a. 396. decennio postquam eum frequentarant Hieronymus et Rufinus: ne de Palladio et Ambrosio, Alexandr., Euagrio, Isidoro innumerisque aliis, qui eius audiendi causa concurrerunt, iam memorem.

Didymi

ss) Vide *Socratem* IV. 25. *Sozom*. III. 15. *Rufin*. XI. 7. Hist. *Theodoritum* IV. 29. Tripartitam VIII. 8. *Cassiodorum* c. 5. Inst. diuin. lit. *Nicephorum* IX. 17. et e recentioribus *Tillemontium* tom. X. p. 387. seq. Porro illustre Didymus exemplum est ex iis, qui, oculorum luce orbati, magnam doctrinae laudem obtinuere: quales commemorantur alii nonnulli a Iacobo Gutherio in Tiresia siue diatriba de coecitatis et sapientiae coniunctione. *Fabr*. Conf. *G. Caue* hist. litt. SS. eccl. tom. I. p. 253. *L. Ell. du Pin* nouv. biblioth. II. p. 129. *I. Basnagii* animaduerss. in Didymum et eius opera, in *Canisii* lection. antiquis tom. I. p. 197. sqq. Disputat praecipue contra Baronium, qui ex vno Didymo duos finxerat. *G. Stolle* Nachricht von den Kirchenvätern, pag. 288. *R. Ceillier* Hist. gen. des AA. eccles. tom. VII. p. 727. *I. G. Walch*. hist. eccl. N. T. pag. 1364. *Iac. Bruckeri* hist. critic. philos. tom. III. periodi II. pag. 471. sq. et in adpendice s. vol. VI. pag. 549. sq. *Hambergeri* z. N. part. II. p. 899. sqq. — *Veterum testimonia de Didymo, Alexandrino coeco: ex quibus tres libri de Trinitate, nuper detecti, eidem adseruntur. Ferdinandus Mingarellus*, theologus Camaldulensis, *collegit, atque animaduerss.* adiecit. Romae 1764. 4. (qui in secunda animaduersione probabiliter demonstrauit, Didymum videri a. C. 335. auctore Athanasio, catechetae munus obtinuisse, et in animadu. III. contra Tillemontium disputans, annum mortis refert ad a. Chr. 395.) *Saxium* in Onom. I. pag. 398. sq. qui, „obiit Didymus, ait, circa a. Ch. 395. *Hieronymus* saltem librum suum de scriptoribus eccles. a. 393. scribens, sic de eo, cap. 109. *viuit vsque*, inquit, *hodie, et octogesimum tertium aetatis excessit annum*.“ Atque *Schroeckh*. in hist. eccl. christ. part. VII. pag. 74. sqq. qui inter alia obseruat, *Didymum* ab *Hieronymo*, illius discipulo, quidem laudari, sed tamen in apol. aduers. Ruffinum L. I. pag. 135. tom. II. Opp. lib. II. pag. 147. 148. culpari, quod Origenis fuerit in quibusdam placitis sectator atque admirator. *Harl*.

tt) V. supra, vol. III. p. 491. *Harl*.

uu) Ita *Sigebertus Gemblacensis*, cum quo non difficile fuerit conciliare Palladium, ex cuius sententia ad annum 399. Didymi obitum referendum colligit *Tillemontius* tom. X. memor. pag. 392. 796. Annos 85. aetatis Didymo tribuit *Palladius* cap. 4. Lausiacae historiae.

Didymi scripta, quae exstant. vv)

1. *Liber* insignis *de Spiritu S.* graece quidem intercidit; sed ab *Hieronymo* circa a. 386. latine e graeco versus exstat ex illius versione inter Hieronymi opera, in Io. Marcianaei editione tom. IV. praeter auctoris et interpretis ww) mentem discerptus in libros III. Meminit Augustinus lib. II. quaest. in Exod. cap. 25. Niceph. IX. 17. Prodiit separatim primum Coloniae a. 1531. 8. deinde libri III. quatuor exemplarium collatione a multis mendis epurgati, *Ioanne a Fuchte* curante, Helmstadii 1614. 8. Occurrit et in quibusdam bibliothecae patrum editionibus Paris. 1589. 1654. Plura huius scripti loca illustrat Caspar Barthius in aduersariis. Analysin eius summaque capita vide, si lubet, apud *Abrahamum Scultetum* tom. IV. medullae patrum pag. 428. *Fabr. Leidae* inter codd. Scaliger. v. cat. bibl. Leid. p. 339. 2. *Harl.* Excerpta ex hoc libro vernaculo sermone leguntur in *Roesler.* bibl. der Kirchenv. VI. p. 384. sq.

2. Cum eodem libro *de Spiritu S.* lucem viderunt primum, sed itidem latine tantum, Didymi *breues enarrationes in epistolas canonicas*, Coloniae 1531. 8. fallitur enim Caueus, qui a Canisio primum editas scribit. Exstant et in editionibus patrum omnibus Paris. a. 1575. tom. VI. a. 1589. 1644. 1654. tom. IX. Colon. 1618. et Lugd. 1677. tom. IV. Illas enarrationes ex graeco latine vertendas curauit Cassiodorus ab *Epiphanio*, scholastico, vt ipse narrat cap. 8. de institut. diuinarum litterarum. *Sed cum de reliquis canonicis epistolis*

vv) In variis codd. occurrunt libri aut fragmenta opp. Didymi. In bibl. *Bodleiana* secund. cat. cod. Angliae etc. in cod. *Barocc.* CLIV. in catena in L. priores Psalmos: (verum quod in pluribus catenarum edit. et codd. anglicis, Venetis Vindob. gallicis etc. seruata sunt illius loca, istarum mentionem facere desinam.) nr. 277. in cod. Oliu. Cromwell. (pariter in codd. *Coislin.* LXXXIII. et CCLXXXII. sec. *Montfauc.* bibl. Coisl. p. 139. et 399.) in Palladii hist. Lausiaca, nr. 58. vita etc. Didymi. — nr. 1242. in cod. Laudi, VII. epp. canonicae, cum glossis Bedae, *Didymi* et Clementis. — *Oxoniae* in cod. XII. collegii Iesu, s. nr. catal. 2031. *Didymus* de Spiritu S. — idem opusc. *Cantabrigiae* in cod. collegii Caio-Gonv. LXV. 5. siue catal. nr. 755. et in cod. CXCVIII. Pembroch. siue nr. 2126. catal. — idem in cod. eccl. Dunelmens. CXLVI. s. nr. 261. cat. tom. II. — in cod. XI. eccl. Hereford. s. nr. 1603. cat. — Inter codd. Vossian. ibid. nr. 2145. et nr. 2290. *Did.* περὶ aut μέτρα μαρμάρων καὶ παντοίων ξύλων in bibl. Iacobaea, nr. 7883. *Didymi* opuscula quaedam. — *Vindobonae* in codd. caesar. *Didymi* lib. vel potius fragmentum libri *contra Manichaeos* in cod. CV. fragmenta quaedam miscell. in cod. CLXIV. nr. 6. alia fragmenta in cod. CLXVII. et CLXVIII. v. *Lambec.* comment. vol. IV. pag. 50. ibique Kollar. ibid. pag. 384. sq. pag. 392. sq. et 395. — *Monachii* in cod. CCXXXVIII. *Did.* περὶ τῶν μαρμάρων καὶ παντοίων ξύλων μετρήσεως, ex Anatolio, v. cat. codd. gr. Bauar. p. 82. et in cod. *Parisin.* MMCDLXXV. nr. 2. et in cat. codd. bibl. Paris. publ. II. p. 508. dicitur opus ineditum: sed alius *Didymus, Alexandr.* videtur fuisse auctor. v. supra vol. VI. pag. 363. — *Venetiis* in *Naniano* cod. XXIII. s. catena in Psalmos insunt plura Didymi loca, quae omnia *Mingarellius* exscripsit in codd. gr. msst. apud Nanios, pag. 19. sqq. et in animadu. quinta, veterum testimon. de Didymo supra laudatorum. *Harl.*

ww) Caue credas *Eliae du Pin*, qui ab Hieronymo in tres libros distinctum scribit, nam vnum librum agnoscit *Hieronymus* in catalogo c. 109. et lib. II. in Rufin. et, qui Hieronymi versionem legit, *Ratramnus* lib. II. contra Graecos, cap. 5.

epistolis magna nos cogitatio fatigaret, subito nobis codex Didymi, graeco stylo conscriptus, in expositionem septem canonicarum epistolarum, Domino largiente, concessus est, qui ab Epiphanio, viro disertissimo, diuinitate iuuante, translatus est. Labbeus xx) testatur, se [P] hasce Didymi enarrationes vidisse MStas in quodam codice antiquo coenobii S. Mariae montis DEi, vna cum Clementis, Alexandrini, adumbrationibus in easdem epistolas, quarum et ibidem Cassiodorus mentionem facit.

3. *Liber aduersus Manichaeos,* siue maior certe libri pars: nam integer non videtur ad nos peruenisse, quoniam in eo non reperiuntur haec verba, quae ex Didymo aduersus Manichaeos laudat Damascenus in parallelis pag. 507. φιλοῦσι τὰ ἁμαρτήματα ἐκ πλήθους ὄχλων καὶ εὐθηνίας τῶν ἀναγκαίων τίκτεσθαι. Quantum vero illius libri habemus, e graeco vertit *Franciscus Turrianus*, e cuius versione dedit latine primus *Antonius Possevinus* in apparatu S. ad calcem litterae D. Venet. 1603. Colon. 1608. fol. Deinde *Henr. Canisius* tomo V. lectionum antiquarum Ingolstad. 1604. 4. pag. 17. Hinc in bibliothecis patrum Colon. et Lugd. tomo IV. Graece porro primus exhibuit cum noua versione *Franciscus Combefis* in parte secunda auctarii nouissimi pag. 21—32. Paris. 1672. fol. yy) Donauerat ipsi graecum apographum suum ex Italia redux Emericus Bigotius. Antequam graece prodiret, initium ex illo produxit Petrus Possinus ad S. Nili epistolas pag. 342.

[4. Fabricius inter scripta deperdita retulerat *περὶ τριάδος de S. trinitate libros* III. et de iis ea, quae sequuntur, scripserat: „incertum, an iidem cum libris duobus contra Arianos atque simul cum illis computato libro de Spiritu S. vel sectarum volumine. zz) Meminit *Socrates* IV. 25. qui μέγιστον συνήγορον τῆς οἰκείας πίστεως habitum ab ecclesia suae aetatis Didymum, eodem loco testatur.“ Sed detexit eos *Io. Aloysius Mingarelli* in cod. quodam graeco patris cuiusdam incerti, atque de eorum librorum origine opusc. sermone italico, et separatim et tom. XI. Calogerae Nuova racolta d' Opuscoli scient. etc. editum composuit. Illius vestigia sequutus est frater, *Ferdinandus Mingarellus,* in opere, supra iam citato, *veterum testimonia de Didymo, Alexandrino* etc. In prima animadu. docet, hunc Didymum coecum Alexandriae monachum fuisse; in animadu. IV. operam dat, demonstrare, Didymi libros III. de trinitate, ex aliorum opinione deperditos, eosdem esse, quos frater ipsius ab vmbris reuocasset, et verisimil unum esse existimat, Didymum

xx) Tom. I. de scriptoribus eccles. pag. 230. *Fabr.* In cod. *Coislin.* CCXXIV. fol. 112. epistolae catholicae, cum commentariis Chrysostomi, Origenis, *Didymi* et aliorum. v. *Montfauc.* bibl. Coislin. p. 275. *Harl.*

yy) Graece ex Combefisii auctario et lat. interprete *Turriano* in *H. Canisii* lect. antiq. ed. *I. Basnagii*, tom. I. p. 197. sqq. *Gallandus* in bibl. PP. tom. VI. p. 309. sqq. conf. *Lambec.* comm. de bibl. caesar. IV. p. 50. sq. de cod. CV. ibique notas Kollarii, et supra, vol. VII. pag. 526. *Harl.*

zz) Hoc vltimum contendit *Mingarell.* in *veterum testimoniis* citatis, animadu. IV. quoniam omnes in illo libro de Trinitate ante Macedonianam haereses ortae memorentur.

dymum libros II. contra Arianos Eunomio, et III. de Trinitate Lucio opposuisse. In animadu. V. reliqua Didymi Alex. scripta; partim edita, partim inedita adhuc perlustrat. In additamento respondet anonymo cuidam Romanensi, qui in: Gazette litteraire de l'Europe, a. 1764. euincere studuit, librum istum haud profectum esse a Didymo coeco. Conf. longas censuras in nouis act. eruditor. Lips. m. Iun. 1768. pag. 248. sqq. et (Schroeckhii) in noua bibl. theol. tom. VII. Lips. 1766. 8. part. IV. p. 303—312. atque *Schroeckh.* in hist. eccl. christ. VII. p. 85. — Lucem viderunt *Didymi libri tres de Trinitate*, a *Io. Aloysio Mingarello*, gr. et lat. Bonon. 1769. fol. v. *Mauri Boni* degli autori classici — bibliot. portatile etc. part. I. Venet. 1793. pag. 287. *Harl.*]

Scripta Didymi deperdita.

Συγγραφέα et sacrorum expositorem scriptorum, qui multos S. scripturae libros explicauerit, laudat *Palladius* in Lausiaca (pag. 15. edit. Meursii,) et in vitis patrum Rosweidi pag. 751. Quin in Heraclidis paradiso, (in iisdem vitis pag. 710.) legas, testamentum vetus ac nouum ad verbum interpretatum esse, sectas autem omnes tam subtiliter firmiterque, exposita super ipsas ratione disseruisse, vt omnium scientiam veterum peritiamque transiret. *Huius aliquanti dicta*, inquit Rufinus lib. XI. hist. eccles. cap. 7. *vel communiter disputata vel proponentibus responsa, adhibitis notariis descripsere, quae etiam nunc in magna admiratione habentur. Nos tamen, qui et viuae vocis eius ex parte aliqua fuimus auditores, et ea, quae a nonnullis dicente eo descripta, legimus; longe maiorem gratiam et diuinum nescio quid, ac supra humanam vocem sonans, in illis magis sermonibus, qui de ore ipsius proferebantur, cognouimus.*

[P] Εἰς τὸν Λὼτ καὶ τὸν Δαβίδ. citat *Io. Damascenus* in sacris parallelis pag. 789. tom. II. Opp.

In Iobum commentarii. Hieron. cap. 109. catalogi. Fragmenta plurima in catena patrum graecorum ad Iobi librum.

Λόγος εἰς τὸν Ἰώβ. *Damascenus* in parallel. pag. 789.

Commentarii in Psalmos omnes. Hieron. cap. 109. catalogi. Et epist. 89. ad Augustin. Nicephorus IX. 17. Fragmenta bene multa in Catena ad Psalmos Corderiana; et in codd. catenar. in Psalmos.

In Prouerbia. Cassiodorus cap. 5. Institut. diuin. lit. *in quo libro Didymum expositorem in graeca lingua reperimus, qui ab amico nostro viro disertissimo Epiphanio in latinum sermonem diligentissime, domino iuuante, translatus est.* Ex hoc commentario fragmenta in catena patrum ad prouerbia, quam latine Theodorus Peltanus edidit, et in Catena Corderiana ad Lucae VIII. 5.

In Ecclesiasten. Io. Damascenus in sacris parallelis pag. 685.

In Canticum canticor. Catena a Meurſio edita pag. 19. [v. ſupra, vol. VII. p. 397. ſq.]

In Eſaiae poſtrema a quadrageſimo vsque capita, tomi XVIII. Hieronymus prologo in Eſaiam. *Didymus cuius amicitiis nuper vſi ſumus, ab eo loco vbi ſcriptum eſt:* Conſolamini, conſolamini populum meum, ſacerdotes, loquimini ad cor Ieruſalem, *vsque ad finem voluminis, decem et octo edidit tomo V.* Meminit et cap. 109. Catalogi et Nicephorus IX. 17. citat Damaſcenus pluribus locis ſacr. parallel. pag. 307. 341. 677. 721. 781.

In Ieremiam citat catena Ghisleriana tom. I. pag. 39. tom. II. pag. 704. 753.

In Hoſeam libri III. ad Hieronymum ſcripti, teſte ipſo *Hieronymo* cap. 109. de S. E. et apologia vltima in Rufin. p. 164. et prooem. in Hoſeam, et Zachariam. Citat Damaſcenus in parallelis pag. 778. Hieronymi verba ex prooemio in Hoſeam adſcribere placet: *Ante annos circiter viginti duos, quum eſſem Alexandriae, vidi Didymum et eum frequenter audiui, virum ſui temporis eruditiſſimum, rogauique eum, vt, quod Origenes non fecerat, ipſe compleret, et ſcriberet in Oſee commentarios: qui tres libros me petente dictauit, quinque alios in Zachariam.*

In Zachariam libri V. Hieronymo rogante ſcripti. Id. prooemio in Zachariam: *Didymus quinque explanationum libros me rogante dictauit, quos cum aliis tribus in Oſee et mihi προσεφώνησεν. Sed tota eorum ἐξήγησις allegorica fuit, et hiſtoriae vix pauca tetigerunt.*

[P] Etiam *in Michaeam* ſcripſiſſe Didymum tres libros, notat Tillemontius tom. X. memor. pag. 393. ſed decepit eum corruptus prooemii Hieronymiani in Zachariam locus: *quos cum tribus aliis in Oſee et Michaea προσεφώνησεν*, pro: *et mihi προσεφώνησεν*, vt e MSS. cod. recte Marcianaeus reſtituit.

In euangelium Matthaei, meminit *Hieron.* cap. 109. Catalogi et prooem. in Matthaeum: *Nicephorus* IX. 17. Citat *Damaſcenus* pag. 676. parallel. In catena edita ad Matthaeum nusquam, quod miratus ſum, Didymi nomen occurrit.

In euangelium Iohannis. Hieron. c. 109. catalogi. *Nicephorus* IX. 17. citat *Damaſcenus* pag. 754. et ſaepius auctor catenae patrum graecorum editae in Iohannem.

[*In acta apoſtolorum.* v. *I. Chriſtph. Wolfii* anecdota gr. tom. IV. pag. 1. ſqq. vbi inter excerpta ex Catena MS. in acta apoſt. et epp. cathol. multas *Didymi* interpretationes, ex eius comment. in acta apoſt. ſumtas, gr. adtulit, latine vertit, et hinc inde explicuit. — In cod. *Coislin.* XXV. qui complectitur *acta apoſtolorum* et *epp. catholicas* cum commentariis ex Chryſoſtomo, *Ammonio,* presbytero, *Didymo* aliisque patribus et auctoribus collectis et in ordinem digeſtis ab Andrea, presbytero. v. *Montfauc.* bibl. Coislin. p. 75. ſq. et p. 263. de cod. CCII. qui continet *acta apoſtolor.* cum Chryſoſtomi, *Didymi* aliorumque commentariis. et pag. 264. in cod. CCIV. ſ. catena in epiſtolas Paulli. —

Leidae

Leidae inter codd. Vossian. *Didymus* ad cap. III. actorum apostol. vers. 19. et 21. gr. v. cat. bibl. Leid. p. 401. nr. 4. — *Vindobonae* in cod. caes. CCLI. qui continet anonymi locos communes asceticos de interpretationibus diuinorum praeceptorum domini ex varior. patrum opp. collectos fol. 187. exstat *Didymi* fragmentum expositionis in *acta apostolorum.* v. *Lambec.* comment. V. p. 324. sqq. *Harl.*]

In epistolam ad Galatas, (vel certe in illum locum, vbi Petri, a Paulo reprehensi, fit mentio:) Hieron. epist. 89. ad Augustin.

In epistolam ad Ephesios commentarioli. Hieron. 1. in Rufin. et prooem. in epist. ad Ephes.

In epistolam ad Corinthios. Hieron. epist. 31. ad Pammachium: *Origenes, Dionysius, Pierius, Eusebius Caesariensis, Didymus, Apollinaris, latissime hanc epistolam interpretati sunt.* Citat *Damascenus in parallelis* pag. 721.

Sectarum volumen. [a]) Didymus ipse libro de Spiritu S. tom. IX. opp. Hieron. pag. 323. *Quod autem ab aliis capiatur Spiritus S. et non alia capiat, et nunc et in sectarum volumine, prout potuimus, expressimus.* Et pag. 328. *Hoc ipsum, quod subsistit Spiritus, sapientiae est, et natura eius nihil est aliud, nisi Spiritus veritatis et Spiritus Dei, de quibus iam abundanter in sectarum volumine disputauimus.* Memorat et Didymi aduersus sectas opus Heraclides in paradiso c. 1. p. 710. Ab hoc non distinguendum *dogmatum volumen,* cuius meminit p. 332. *Ex quibus ostenditur, esse Spiritum S. creatorem, vt iam in dogmatum volumine breuiter ostendimus.* Hic est *liber de dogmatibus,* cuius et *Hieronymus* cap. 109. catalogi mentionem facit. Et Theodoritus IV. 29. hist. testatur, eodem tempore Ephraimum Edessae, et Alexandriae Didymum κατὰ τῶν ἀντιπάλων τῆς ἀληθείας δογμάτων scripta composuisse. Sed quae *Stobaeus* eclog. ethic. pag. 151. ex Didymo περὶ αἱρέσεως adfert, petita sunt ex Didymi alterius [b]), ethnici scriptoris, [P] libro περὶ Φιλοσοφίας πυθαγορικῆς, quem laudat Clemens Alex. I. Strom. pag. 309. et cuius περὶ τῶν Πλάτωνι ἀρεσκόντων, laudat Eusebius XI. 23. praeparat. *Epitomen* Stobaeus floril. serm. 101. pag. 557. Vide *Io. Christophori Wolfii* dissertationem, qua philosophumena, quae sub Origenis feruntur nomine, pro illo Didymi sectarum volumine haberi non posse, neque volumen dogmatum Didymi Alex. a sectarum volumine diuersum esse disputat aduersus Christophorum Augustum Heumannum. Prodiit illa dissertatio vna cum secundis laudati Wolfii ad Φιλοσοφουμένων scriptorem curis Hamburg. 1714. 8. *Faor.* v. supra, vol. VII. p. 227. sq. not. *v.* et *w.* *Harl.*

a) V. supra ad nr. 4. *Harl.*

b) Incertum, sitne hic Didymus Heraclidae F. grammaticus et musicus, Nerone clarus imperante, Suidae memoratus, cuius libro περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν Ἀριστοξενείων τε καὶ Πυθαγορείων vsi Ptolemaeus et Porphyrius, vt dixi supra, lib. II. cap. 13.

Contra Arianos libri II. Hieron. cap. 109. de S. E. *Nicephorus* IX. 17. hist. Videtur respicere Didymus ipse sub extremum explanat. in 1. Iohannis, Arianos perstringens, *horum*, inquit, *singula examinationem, vt fuit possibile, in aliis habuerunt.*

Πρὸς φιλόσοφον. *Damascenus* pag. 643. parallel.

Liber ad Rufinum, quare moriantur infantes, quum propter peccata corpora acceperint. Hieronymus apologia vltima ad Rufin. pag. 164. *Extat liber Didymi ad te, quo sciscitanti tibi respondit, non eos multa peccasse, et ideo corporum carceres tantum eis tetigisse sufficere. Magister meus et tuus eo tempore, quo tu ab eo ista quaerebas.*

De impari numero, siue septenario. *Hieron.* apologia pro libris aduersus Iouinianum.

Περὶ ἀσωμάτε. *Damascen.* pag. 780. parallel.

Ὑπομνήματα εἰς τὰ περὶ ἀρχῶν Ὠριγένες, *in libros Origenis de principiis commentaria* e) apologetica, aduersus eius aduersarios, quos calumniari, quae non intelligerent, arguit, teste *Socrate* IV. 25. His praecipue in se odium multorum et inuectiuas contraxit bonus Didymus: atque propter hos commentarios factum est, vt etiam post fata sit cum Origene et Euagrio proscriptus non vno in concilio. Vide cardinalis, *H. Norisii, diss.* de synodo quinta, capite VII. vbi contra Halloisium docet, a quinta synodo [?] generali vtique fuisse damnatos Euagrium, Didymumque a. 553. neque in hoc errasse concilium Lateranense sub Martino, papa, a. 649. synodumque sextam in Trullo a. 680. et septimam 787. Nicaenam, quae exemplum illud concilii quinti sunt sequutae. Argumenta Norisii labefactare non potuit *Io. Garnerius* in diss. de eadem quinta synodo, quam Liberati breuiario subiunxit. Hieronymus lib. II. in Rufin. pag. 148. *Quid respondebis pro Didymo, qui certe in Trinitate catholicus est, cuius etiam nos de Spiritu S. librum in latinam linguam vertimus. Certe hic in his, quae ab haereticis in Origenis operibus* (ex Rufini scilicet opinione) *addita sunt, et in ipsos περὶ ἀρχῶν, quos tu interpretatus es, libros breues dictauit commentariolos, quibus non negaret, ab Origene scripta, quae scripta sunt, sed nos simplices homines non posse intelligere, quae dicuntur, et quo sensu in bonam partem accipi debeant, persuadere conatur, hoc duntaxat de Filio et Spiritu S. Ceterum in aliis dogmatibus et Eusebius et Didymus apertissime in Origenis scita concedunt, et quod omnes ecclesiae reprobant, catholice et pie dictum esse defendunt.* Idem apologia postrema pag. 163. *In Didymo memoriam praedicamus, et super Trinitate, fidei puritatem. Sed in ceteris, quae Origeni male credidit, nos ab eo retrahimus. Magistrorum enim non vitia imitanda sunt, sed virtutes.* Adde pag. 159.

De

e) V. supra, vol. VII. p. 233. nr. 19. *Harl.*

De prouidentia et iudicio DEi in hac vita, ne erremus, iussit Didymus [d]) obseruare diligenter varietatem corporum rerumque, quibus mundi decus constat, et rationes, quibus Deus per aspera nos ad virtutem ducit ac sapientiam. Τὺς περὶ προνοίας καὶ κρίσεως κατὰ σαυτὸν ἀεὶ γύμναζε λόγυς, φησὶν ὁ μέγας καὶ γνωςικὸς διδάσκαλος Δίδυμος, καὶ τύτων τὰς ὕλας διὰ μνήμης φέρειν πειράθητι. Καὶ τὺς μὲν περὶ κρίσεως λόγυς ἐν τῇ διαφορᾷ τῶν σωμάτων καὶ κατὰ τὸν κόσμον εὑρήσεις. Τὺς δὲ περὶ προνοίας, ἐν τοῖς τρόποις τοῖς ἀπὸ κακίας καὶ ἀγνωσίας ἐπὶ τὴν ἀρετὴν ἢ ἐπὶ τὴν γνῶσιν ἡμᾶς ἐπανάγυσι. *Sermones de prouidentia et de iudicio Dei, assidua meditatione tecum ipse reuolue, ait magnus doctor et spiritali scientia instructus, Didymus, eorumque sermonem materias fac in memoria circumferas. Omnes enim fere in his labuntur. Et sermones quidem ac rationes de iudicio, in differentia corporum et in partibus mundi reperies. Sermones autem de prouidentia, in modis illis, quibus a vitio et ignorantia ad virtutem et cognitionem ducimur, deprehendes.*

[T] Styli simplicitatem significare, non vitium reprehendere voluit Hieronymus, quando praef. ad librum Didymi de Spiritu S. scripsit: *Imperitus sermone est, sed non scientia, apostolicum virum ex ipso stylo exprimens tam sensus lumine, quam simplicitate verborum.*

DIODORVS, siue **THEODORVS**, e monacho *Antiochenus* presbyter a Meletio, post Valentis mortem reuerso ab exsilio, constitutus a. C. 378. *Tarsi* episcopus et metropolitanus Ciliciae; [e]) non diu post interfuit concilio Antiocheno sub extremum anni 379, et CPolitano oecumenico 381. vbi Nectarium ordinauit episcopum. Maximam aduersus ethnicos pariter et haereticos constantiae, zeli et industriae laudem meruit adhuc presbyter: nam episcopatus eius incidit in tempora ecclesiae pacatiora sub Theodosio M. Laudatus a S. Chrysostomo tum presbytero est, quum Antiochiam Diodorus episcopus inuisisset circa a. 387. et Chrysostomum pro concione laudasset. Chrysostomi in Diodorum hunc duplex encomium apud *Facundum* IV. 2. [f]) e quibus alterum graece et latine editum est ab *Emerico Bigotio* ad calcem Palladii de Chrysostomi vita, Paris. 1680. 4. pag. 229 — 235. [g]) Exstat et S. Epiphanii ad eum epistola, qua librum de gemmis ipsi dicauit. Obiit *plenus dierum* ante a. 394. quo successor eius Phalerius synodo CPolitanae subscripsit, ac fortasse iam anno 392, decesserat, vt persuasum Tillemontio, qui de hoc Diodoro tradit accurate tomo VIII. memor. [p. 558. sq. Notes sur le Diodore de Tarse p. 802. sq. ed. Paris.] Sunt interdum,

d) Apud Socratem IV. hist. c. 23. pag. 237.

e) Vide *Domni, Antiocheni*, epistolam synodicam in Diodori laudem, quam seruauit Facundus VIII. 5. Theodorum pro Diodoro vocat *Photius* cod. CCXXIII. *Facundus* IV. 2. Diodorum Tarsensem, Theodori Mopsuesteni magistrum, a Nestorianae haereseos ἐγκλήματι defendere cupiens, laudat epistolam Athanasii, verum, quae non ad illum, sed ad Diodorum, Tyrium, scripta est.

f) In defens. trium capitulor. lib. IV. pag. 374. sq. ed. Sirmond. in opp. tom. II. Veron. *Harl.*

g) Iterum a *Montfaucon* in sua edit. Chrysostomi, tom. III. p. 747. sq. *Harl.*

dum, qui confundant cum aliis Diodoris, siue Theodoris, vt Diodoro, Tyrio [h]) et Theodoro, Mopsuesteno, a quibus est diligenter distinguendus. [i]) Sed nunc scripta eius strictim percensere, iuuat.

1) Libri VIII. siue capita LIII. *κατὰ εἱμαρμένης*, *contra fatum*, illudque adserentes astronomos atque astrologos et haereticos, Bardesanem aliosque. Ex hoc opere, quod memorat et Theodorus, lector, apud Suidam Διόδωρος, atque syriace superesse, Hebed Iesu auctor est, exstant ampla excerpta apud *Photium* cod. CCXXIII. [k]) Quod autem in hoc opere scripsit Diodorus pag. 358. τὸ τῶν χριστιανῶν γένος πρὸ τετρακοσίων ἐτῶν τὴν ἀρχὴν ἐσχηκέναι, ἀθρόον δὲ πᾶσαν λαβεῖν τὴν οἰκουμένην, [?] *Christianos coepisse ante annos CCCC., atque totam occupasse terram*, non praecise, sed cum aliqua latitudine accipiendum.

2) Singulare opus *aduersus ethnicos* eorumque idola scripsisse, colligit Tillemontius ex Iuliani, imp., epistola ad Photinum, cuius magnam partem, latine versam, refert *Facundus* IV. 2. pag. 522. vbi inter alia de Diodoro, quem *Nazaraei magnum* blasphema adpellat: *Iste enim malo communis vtilitatis Athenas nauigans et philosophans imprudenter, musicorum participatus est rationem, et rhetoris confectionibus odibilem adarmauit linguam aduersus coelestes Deos, vsque adeo ignorans paganorum mysteria, omnemque miserabiliter imbibens, vt aiunt, degenerum et imperitorum eius theologorum piscatorum errorem.* Videtur hoc esse, quod Theodorus, lector, apud Suidam memorat κατὰ Πλάτωνος περὶ Θεοῦ καὶ Θεῶν. Mirum autem, quod ignorantiam saecularium litterarum Diodoro obiectat *Hieronymus* in catalogo cap. 119.

3. *Ad-*

h) Vide *Tillemont.* tom. VIII. pag. 239. 561. 712. seq. [et de Theodoro, Mopsuesteno, infra, vol. IX. p. 153. sqq. vet. ed.]

i) Conf. *Fabricium* nostrum in Delectu argumentor. et scriptor. pro veritate relig. christianae p. 168. sq. *Du Pin* in Hist. eccles. vol. II. p. 188. *Caueum* in histor. litter. SS. eccles. p. 266. sq. *Schroeckh.* hist. eccl. christ. tom. X. pag. 269. sqq. Diodorus, Tarsensis, vir doctissimus et magister Chrysostomi, in indagando sacrorum oraculorum sensu historico, repudiatis allegoriis, simplicem duntaxat interpretationem ad meliorem certioremque verborum intelligentiam sectatus est, (v. *Caueum* l. c. praesertim *I. A. Ernesti* narrat. crit. de interpretat. prophetiar. Messianar. in ecclesia christiana p. 498. sq. in opusc. theolog.) Neque tamen immunis erat ab erroribus, et in argumentis de Spiritu S. Nestorianismo viam strauisse videbatur. Atque Nestorium habuit discipulum. In libris tamen contra fatum nulla Nestorianismi de Christo vestigia deprehendebantur. Eidem Diodoro a *Maturino Veyss. la Croze* tribuuntur *quaestiones ad orthodoxos*, quae inter *Iustini, martyris*, opera recenseri solent. v. supra vol. IV. p. 380. sq. vbi inter *Diodoros* etiam de nostro et de mem. quaestionibus sententiaque *la Croze* vberius disputatum est, et vol. VII. p. 65. sect. 10. not. v. atque infra, vol. X. p. 525. vet. ed. *Diodorus, Tarsensis*, laudatur in scholiis Marcian. ad Homerum, teste *Villoison* in Anecd. gr. II. p. 184. not. *Harl.*

k) V. infra vol. IX. p. 475. ed. vet. Hoc Photii caput, s. excerpta ex *Diodori, Tarsensis*, libris IIX. contra fatum vna cum excerptis ex *Iobi, monachi*, libris IX. de oeconomia Christi, in cod. Photii CCXXII. separatim exstant in cod. Vindobon. caesareo CCX. nr. 14. testibus *Nesselio* in cat. codd. caes. part. I. p. 309. et *Lambecio* V. p. 418. de cod. caes. CCLXVI. 14. *Harl.*

3) *Aduersus Photinum*, [v. supra, p. 226.] *Malchionem, Sabellium et Marcellum, Ancyranum*, de quo *Theodoritus* lib. II. de haereticis fabulis cap. vlt. *κατὰ τῶν τεττάρων τύτων συνέγραψεν ὁ θεῖος Διόδωρος ὁ τῶν Κιλίκων ἰθύνας μητρόπολιν, Θεὸν προαιώνιον τὸν Χριστὸν ἀποδείξας, ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἐνανθρωπήσαντα, καὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων πραγματευσάμενον σωτηρίαν.* Scripta cetera Diodori Theodoro, lectori, apud Suidam in Διόδωρος memorata sunt:

4) Χρονικὸν διορθώμενον τὸ σφάλμα Εὐσεβίυ τῦ Παμφίλυ περὶ τῶν χρόνων. *Chronicon, quo errata, ab Eusebio in libro de temporibus admissa, emendantur.* [v. supra, vol. VII. pag. 444.]

5) Περὶ τῦ, εἷς Θεὸς ἐν Τριάδι. *De eo, quod sit vnus Deus in Trinitate.* Aduersus Arianos, siue Eunomianos, aduersus quos Diodori opus exstare apud Syros testatus est Hebed Iesu in catalog. scriptorum chaldaicorum.

6) Κατὰ Μελχισεδεκιτῶν, *contra Melchisedecitas*, haereticos, quibus, Theodotum Byz. et Hieracen sequutis, Melchisedech erat Spiritus S. Ex auctore praedestinati cap. 34. cognoscimus, aduersus Melchisedecitas scripsisse etiam *Dionysium*, Hierosolymorum episcopum; quemadmodum eosdem oppugnatos a *Diadocho*, Photices episcopo, [de quo paullo ante plura sunt adnotata,] constat ex Photii cod. CC.

7) Κατὰ Ἰυδαίων. *Contra Iudaeos.* Etiam hoc est inter ea Diodori scripta, quae syriace superesse Hebed Iesu scripsit. [v. supra, vol. VI. p. 747.]

8) Περὶ νεκρῶν ἀναστάσεως. *De resurrectione mortuorum.*

[?] 9) Περὶ ψυχῆς, κατὰ διαφόρων περὶ αὐτῆς αἱρέσεων. *De anima, aduersus varias de illa haereticorum opiniones.*

10) Πρὸς Γρατιανὸν κεφάλαια. *Capita ad Gratianum, imp.* Huius Gratiani, Valentiniani et maioris Theodosii edictum, quo solos illos habere ecclesias permittunt, qui communicant Nectario, CPol. Timotheo, Alex. Pelagio Laodiceae et Diodoro Tarsi et totius concilii (κοινῦ), sub vicario Asiae constituti, apud *Facundum* IV. 2.

11) Περὶ σφαίρας καὶ τῶν ἑ ζωνῶν καὶ τῆς ἐναντίας τῶν ἀστέρων πορείας. *De sphaera et quinque zonis et contrario astrorum motu.*

12) Περὶ τῆς Ἱππάρχυ σφαίρας. *De sphaera Hipparchi*, Bithyni, qui, vt ait Plinius II. 26. ausus, rem etiam Deo improbam, adnumerare posteris stellas ac sidera ad nomen expungere, organis excogitatis, per quae singularum loca atque magnitudines signaret.

13) Περὶ προνοίας. *De prouidentia.* Hic est, quem syriace adhuc superesse Hebed Iesu scripsit, Diodori *liber*, quem vocat *politicorum*. Vide *Rich. Simonis* epistolas, gallice editas III. 19. pag. 111.

14) Περὶ

14) Περὶ φύσεως καὶ ὕλης, ἐν ᾧ τί τὸ δίκαιόν ἐςι. *De natura et materia, in quo scripto tractatur de eo, quod iustum est.*

15) Περὶ Θεοῦ καὶ ὕλης Ἑλληνικῆς πεπλασμένης, (al. minus bene πεπλανημένης.) *De Deo, et falsa Graecorum materia.*

16) Ὅτι αἱ ἀόρατοι φύσεις οὐκ ἐκ τῶν ςοιχείων, ἀλλ' ἐκ μηδενὸς μετὰ τῶν ςοιχείων ἐδημιουργήθησαν. *Naturas inuisibiles non ex elementis, sed vna cum elementis ex nihilo factas esse.*

17) Πρὸς Εὐφρόνιον φιλόσοφον, κατὰ πεῦσιν καὶ ἀπόκρισιν. *Ad Euphronium, philosophum, per interrogationem et responsionem.* Nescio, an hic sit liber ille scriptus a Diodoro, adhuc presbytero, in quo amoenitatem dialogorum Platonicorum desiderat *S. Basilius* epistola 167. Meminit illius epistolae Basilii ad Diodorum etiam *Facundus* IV. 2. p. 513.

18) Κατὰ Ἀριστοτέλους περὶ σώματος οὐρανίου. Πῶς θερμὸς ὁ ἥλιος. Κατὰ τῶν λεγόντων ζῶον τὸν οὐρανόν. *Contra Aristotelem de corpore coelesti: et quomodo sol sit calidus. Et contra eos, qui coelum animal esse dicunt.*

19) Περὶ τοῦ πῶς ἀεὶ μὲν ὁ δημιουργὸς, οὐκ ἀεὶ δὲ τὰ δημιουργήματα. *De eo, quomodo opifex quidem semper, opera vero eius non semper permaneant.*

[P] 20) Πῶς τὸ θέλειν καὶ τὸ μὴ θέλειν ἐπὶ Θεοῦ, ἀϊδίου ὄντος. *Quomodo velle et nolle sit in Deo aeterno.*

21) Κατὰ Πορφυρίου, περὶ ζώων καὶ θυσιῶν. *Contra Porphyrium de animalibus et sacrificiis.*

22) Κατὰ Μανιχαίων. *Contra Manichaeos* et Addae, Manichaei, *μόδιον*, libri XXV. Phot. cod. LXXXV. Meminit et Diodori inter Manichaeorum aduersarios *Theodoretus* lib. I. haeretic. fab. capite vlt. Atque Diodori contra Manichaeos opus ferri apud Syros, testatus est Hebed Iesu. [conf. supra, vol. VII. p. 326. et infra, vol. IX. p. 402. vet. edit. de Photii cod. LXXXV.]

23) Περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, διάφορα ἐπιχειρήματα. *De Spiritu S. varia argumenta,* Macedonianis, vt videtur, opposita. f) In his Nestorio praelusisse Diodorum, notat *Photius* cod. CII. qui illa in eodem volumine legit, quo Gelasii, Caesariensis, liber contra Eunomianos comprehensus ferebatur. Duos magnos viros, Diodorum, Tarsi et Theodorum, Mopsuestiae episcopum aduersus Arianos et *Macedonium* et Apollinarem pugnasse, testatur etiam *Leontius* de sectis p. 448.

24) Πρὸς

f) V. infra, vol. IX. p. 407. vet. ed. de Photii cod. CII. et *C. Gu. Fr. Walchii* histor. haeresium, tom. III. p. 115. *Harl.*

24) Πρὸς τοὺς Συνουσιαστάς *aduersus Synusiastas*, quem titulum et Diodori nostri, et Theodori, Mopsuesteni, et Theodoti, Antiocheni, et Cyrilli, Alex., aduersus Apollinaristas scriptis fuisse praepositum, notat *Sirmondus* ad Facundi VIII. 4. tom. II. Opp. p. 655. Diodori ex *libro primo* contra Synusiastas fragmenta leguntur apud *Leontium Byz.* lib. III. contra *Nestor.* et *Eutychem* tom. IX. bibl. patrum edit. Lugd. pag. 704. Vide et *Garnerium* ad Marium Mercatorem tom. II. pag. 317. 318. Ob hos libros, quos adhuc habent Syri, si catalogo Hebed Iesu fides, videtur potissimum Diodorus male audisse post mortem [m]) Nestorianis, ad eum prouocantibus: vnde Cyrillus epist. ad Succensum et Acacium eundem perstrinxit, et singulari opere, quod hodie non exstat, Diodori et Theodori loca oppugnanda sibi sumsit, quae vicissim tueri conatus est in alio opere, itidem deperdito, Theodoretus. Quemadmodum Diodorum ac Theodorum strenue defendit et multis *Facundus*. Ceterum licet ambos, Diodorum, Tarsensem, et Theodorum, Mopsuestenum, condemnatos esse in synodo quinta scribat Photius cod. XVIII. tamen in synodi actis hoc non reperitur.

[P]. 25) *Aduersus Contentiosum* nescio quem, liber, quem apud Syros exstare, Hebed Iesu auctor est, testatus praeterea, composuisse Diodorum libros sexaginta, quos combusserunt Ariani.

26) Praecipuus Diodori labor fuit, quo *plerosque sacrae scripturae libros* interpretando, imitatus est Eusebium, Emesenum, [n]) atque ipse praeiuit Ioanni Chrysostomo atque Theodoro, Mopsuesteno, ita, vt sensum litteralem et historiam potius, quam ex recepto apud plerosque alios illis temporibus more allegorias sectaretur, ψιλῷ τῷ γράμματι τῶν θείων προσέχων γραφῶν, τὰς θεωρίας αὐτῶν ἐκτρεπόμενος, vt est apud *Socratem* VI. 3. siue, vt *Sozomenus* VIII. 2. περὶ τὸ ῥητὸν τῶν λόγων τὰς ἐξηγήσεις ποιήσας, τὰς δὲ θεωρίας ἀποφεύγων. Speciatim memorantur eius ἑρμηνεῖαι in *Pentateuchum*. Suid. in Διόδωρος ex Theodoro, lectore.

In Psalmos, id.
In IV. Regnorum libros.
Εἰς τὰ ζητούμενα τῶν παραλειπομένων.
In Prouerbia, cui addidit dissertationem *de differentia theoriae atque allegoriae*, siue sensus mystici ab allegorico atque morali. Τίς διαφορὰ θεωρίας καὶ ἀλληγορίας. Suid.
In Ecclesiastem.
In Canticum canticorum.
In Prophetas.

In

m) Confer *Liberatum* cap. 10. et *Leontium* Byz. de sectis pag. 448. seq. *Tillemontium* tom. VIII. 565. seq.

n) *Hieron.* c. 119. de scriptor. eccles.

In quatuor evangelia.
In Acta apostolorum. Idem Suidas.
In apostolum commentarii. Hieron. cap. 119. de scriptoribus eccles.
In primam epistolam Iohannis. Suid. in Διόδ.

Fragmenta horum commentariorum frequentia in graecorum patrum ad libros sacros catenis, in quibus Diodori nomen frequentissimum est, sed et cum Theodori, Mopsuesteni, haud raro confunditur nomine. *Fabr.* Conf. supra, vol. VII. p. 640. sq. 645. sq. etc. et codd. ibi memoratos aliosque. In *Montfauc.* bibl. Coislin. MSSt. catenae, quibus fragmenta *Diodori, Tarsensis*, intexta sunt, citantur p. 41. 42. 187. 244. 245. 247. inprimis notandus est p. 137. cod. LXXX. qui complectitur *Theodoreti* interpretationem in Psalmos, additis ad marginem scholiis, excerptis ex variis patribus, etiam ex *Diodoro, Tarsensi*, quoniam is aliquando adpellatur haereticus. *Harl.*

Diodori et Theodori Mopsuest. scripta Nestorianis curantibus in Armenorum, Persarum et Syrorum linguas conuersa fuisse, auctor est *Liberatus* cap. 10. breuiarii.

Antiphonarum in ecclesia vsum ad Diodorum et Flauianum, Antiochenum, velut auctores, refert *Theodoritus* lib. II. hist. cap. 24. [P] de quo consule *Io. Bonam* de diuina psalmodia cap. XVI. §. X. pag. 513.

Inter eos, quorum *liturgiae* apud orientales feruntur, *Diodorus* quoque numeratur ab *Abrahamo, Ecchellensi*, ad catalogum Hebed Iesu pag. 134. Confer *Io. Bonam* rerum liturg. lib. I. cap. 9. Videtur tamen non Diodorus, Tarsensis, sed Theodorus, Mopsuestenus, intelligi. Illas liturgias e graeco conuersas syriace habent Maronitae voluitque illas edere, qui latine se vertisse testatur, *Rich. Simon.* tom. II. bibl. selectae pag. 173. Nouissime has liturgias latine vulgauit ex versione sua *Eusebius Renaudotus*, in volumine posteriore collectionis liturgiarum orientalium Paris. 1716. 4. vbi inter alias Theodori, Mopsuesteni, quoque liturgia legitur. [v. supra, in h. vol. p. 149.]

Pelagii perinde vt Nestorii praecursorem fuisse Diodorum, *Christianus Lupus* in diss. ad synodum Ephesinam cap. I. non dubitat, sed liber aduersus dogma de peccato originis, lectus a Photio cod. CLXXVII. quo potissimum argumento Lupus vtitur, non Diodori, Tarsensis est, sed Theodori, Mopsuesteni, vt notauit Rigberius siue Gerberonius in notis ad Marium Mercatorem pag. 102.

In extremo iudicio solum iustos e viuis immutandos statuit. Vide *Elmenhorstii* notas ad Gennadium de eccles. dogmatibus cap. 8.

ESAIAS, quem male archiepiscopum facit *Corderius* catena ad Lucam pag. 473. inter monachos celebratur a *Palladio* in Lausiaca cap. 15. sq. Eius *capitula XIX. ascetica* graece et latine vulgauit *Petrus Possinus* in thesauro ascetico Paris. 1684. 4. p. 315. 325. *Praecepta*

cepta LXVIII. pro tironibus., latine, *Lucas Holstenius* in codice regularum monasticar. veterum Rom. 1661. 4. *Sermones XXIX.* ex codice, quem Antonius Gibertus peruetustis characteribus scriptum ipsi commodauit, interpretatus est *Petrus Franciscus Zinus*, Veronensis, inscriptosque Petro Contareno, Paphi episcopo, latine vulgauit Venet. 1574. 8. vna cum scriptis de eodem argumento SS. Ephraimi, Nili et Marci, eremitae. Inde recusi in bibliothecis Patrum latine; nam graece needum viderunt lucem, quod sciam. *Fabr.* *Caueus* in hist. litter. SS. eccl. I. p. 254. de *Esaia*, ortu, vt videtur, Alexandrino, patre tamen Hispano, mercatore, nato claroque eremita in Aegypto circ. a. 371. paucis agit; sed ignorat, num hic auctor sit *sermonum* XXIX. *ad fratres*, certe, qua aetate vixerit homiliarum auctor, haud satis constare, profitetur, citatque *Tillemont.* mem. eccl. vol. VII. ad vit. *Mucii.* Plura narrantur de eo in *Fabricii* bibl. lat. tom. II. p. 169. ed. Mansi, et inter alia, quae conferenda sunt, adnotatur, a *Cotelerio* in Monum. I. p. 445. adferri quaedam *Esaiae*, abbatis, inter apophthegmata patrum, Zini interpretis locum ibid. in notis p. 802. sq. et 809. emendari ex cod. Colbertino, X. saec. (iudice *Montfauc.* Palaeogr. gr. p. 47. sed secundum catal. codd. gr. Parisin. bibl. publ. in qua designatur nr. DCCCLV. saec. XII. et qui continere dicitur *triginta* sermones,) atque p. 808. agi de Esaia, scriptore. — *Vindobon.* in cod. caesar. CLVI. nr. 14. sunt *abbatis*, *Esaiae* capp. X. ascetica, et nr. 23. *Esaiae, presbyteri et anachoretae*, capp. tria ascetica de nouitiis, de monocellitis et de iis, qui habitare volunt in coenobio, (quae respondent sermoni inter Esaiae latine editos tertio;) v. *Lambec.* comm. IV. p. 330. et 332. — Ibid. in cod. caes. CCXXXIV. nr. 8. *Esaiae, abbatis*, capp. XXII. *de ascesi* s. *de exercitatione spirituali et de quiete*, vbi *Lambec.* vol. V. p. 147. sq. nr. 2. obseruat, diuersa esse haec XXII. capp. ab eiusdem Esaiae, abbatis, oratt. XXIX. ad fratres, secum degentes, latine in tomo II. magnae bibl. vett. patrum graeco-lat. Paris. a col. 181—250. Contra Kollar. in nota A. monet, capp. illa XXII. in cod. Vind. non differre a XVIIII. asceticis Esaiae, abbatis, capp. quae Possin. edidit, si capitum diuisionem excipias. — In cod. CCXXXVII. nr. 13. excerpta ascetica ex scriptis *Esaiae*, abbatis, *Euagrii, monachi*, et aliorum; *Lambec.* ib. p. 191. vbi Kollar. in not. animaduertit, excerptum ex Esaiae scriptis esse vnum eorum capitulorum, quae Possinus edidit, idque quartum et decimum: reliqua duo inter edita non comparere; vnde fortassis non male quis coniiciat, illa quoque, a *Possino* edita, non esse opus ὁλόκληρον. In eod. cod. nr. 24. (*Lamb.* p. 196.) apophthegm. et monita miscellanea abbatis, *Esaiae*, et aliorum ex vitis patrum collecta. — In cod. CCXLI. nr. 1. citatur Esaias in *Ioannis*, patriarchae Antiocheni, *) eclogis asceticis, v. *Lambec.* V. p. 222. sqq. ibique *Kollar.* de *Ioanne*, patriarcha Antioch. — Idem *Esaias* citatur aliquoties in cod. CCLI. s. in locis communibus asceticis. *Lamb.* V. p. 324. sqq. — *Paris.* in bibl. publica sunt secundum II. vol. cat. in quinque codd. *Esaiae* sermones ascetici. n. in cod. olim Colbertino memorato, tum in cod. CMXVI. nr. 3. excerpta ex variis Esaiae, abbat., asceticis opp. nr. 4. *Macarii*, abb. epist. ad illum Esaiam; nr. 5. alia excerpta ex Esaia, et nr. 15. Esaiae opusc. ascetica. In cod. MLXVI.

Nn 2

*) Inter scripta ascetica insigniora commendatur Esaiae liber a *Ioanne*, Antioch., apud *Cotelar.* I. monument. p. 167.

MLXVI. nr. 6. Hesaiae homilia de humilitate, et de iis, quae tirones seruare debent: — in cod. MXCII. nr. 4. praecepta ad fratres; nr. 5. praecepta ad illos, qui saeculo valedixerunt; nr. 6. homiliae variae: omnia gr. inedita: — in cod. MCXL. capp. ascetica, in duo libros diuisa, quorum vnusquisque praecepta centum continet. *Harl.*

[P] EVAGRIVS ab Iboris o) Ponticus Hyperiborita, quem sacras literas docuit diaconumque p) CPoli a. 381. Greg. Nazianzenus ordinauit, (non confundendus cum *Euagrio*, presbytero circa idem tempus *Antiocheno*; a quo vitam B. Antonii, quam Athanasius scripsit, latine versam testatur *Hieronymus* cap. 125. de scriptor. eccles. et sub cuius nomine saepius illa versio lucem vidit, vt dixi lib. V. cap. I. [vol. VIII. p. 187. sq.] (confer *Rosweidum* ad vitas Patrum tom. I. pag. 20. et *Tillemontium* tom. XII. memoriar. p. 14. q) postea lustratis Hierosolymis cum eodem Nazianzeno adiit Aegyptum et Macarii vtriusque fuit discipulus, nec minore sanctitatis, (nisi quod Origenis fauore r) male audiit,) et doctrinae gloria in Scetensis Nitriae monasterio per plures annos vixit, plura etiam ascetica scripsit, vt veteribus memorantur:

1. Μοναχὸς ἢ περὶ πρακτικῆς. *Monachus, siue de vita practica.* *Socrat.* IV. 23. *Suid.* in Μακάριος. *Palladius* cap. 86. *Nicephorus* XI. 42. qui c. 43. plura ex illo libro adducit. Hic est *liber centum sententiarum* pro Anachoretis, per capitula digestus, quem *olim* (a Rufino, vt opinor,) *translatum, quia vitiatum et per tempus confusum vidit, partim reinterpretando, partim emendando, auctoris se veritati restituisse*, ait *Gennadius* cap. 11. de S. E. Hunc Euagrii libellum vna cum epistola eiusdem ad *Anatolium* graece et latine vulgauit *Cotelerius* Paris. 1686. 4. tom. III. monument. graec. pag. 68—102. subiunctis aliis capitibus XI. quae inscribuntur: τῶν κατὰ μοναχῶν τὰ αἴτια καὶ ἡ καθ' ἡσυχίαν τούτων παράθεσις, rerum monachalium rationes, earumque iuxta quietem adpositio, p. 103—115.

2. Γνω-

o) Vide *Cotelerium* tom. III. monument. pag. 543.

p) Ita *Socrates* IV. 23. At *Sozomenus* VI. 30. et *Nicephorus* XI. 42. scribit, eum Gregorii illius fuisse archidiaconum: lectorem vero Caesareae a S. Basilio et diaconum a Greg., Nysseno, ordinatum tradit *Palladius* Lausiaca hist. cap. 86.

q) Conf. plura de *Euagrio, Pontico*, notata supra, vol. VII. pag. 433. sqq. vbi iam de scripto, περὶ διαφόρων λογισμῶν, illi vindicato, et de eius fragmentis in catenis atque codd. de editt. item de eius opp. in *Gallandi* bibl. gr. lat. vett. patrum, etc. disputauimus, vol. VIII. p. 661. etc. infra, vol. IX. p. 52. ed. vet. *L. Ell. du Pin* nouv. bibl. III. p. 1. *G. Stollii* Nachricht. von den Kirchenv. p. 516. sqq. *I. G. Walch* hist. eccl. N. T. p. 1504. *Hamberger* 2. N. II. p. 920. sqq. *Saxii* Onom. I. p. 441. qui iam ex Thesauro epist. Lacroziano, tom. I. p. 304. obseruat, *Euagrium de monachis aegyptiis*, quem periisse omnes adhuc censuerunt, ex versione *Rufini* in perantiquo cod. fuisse penes Io. Laur. Moshemium. *G. I. Voss.* II. de histor. gr. cap. 19. pag. 206. sq. et in hist. de controuersiis, quas Pelagius eiusque reliquiae mouerunt, ed. II. Amstel. 1655. 4. pag. 6. sq. et 8. *Harl.*

r) Condemnatus cum Origene in quinta synodo a. 553. et in Lateranensi a. 649.

2. Γνωςικὸς ἢ περὶ τῶν καταξιωθέντων γνώσεως. *Gnosticus, siue de iis, qui scientiam consequi meruerunt.* *Socrat.* IV. 23. et *Suid. Niceph.* Hic est *liber quinquaginta sententiarum* pro eruditis ac studiosis, quem idem *Gennadius* primum se latinum fecisse testatur. Citat *S. Maximus* in cap. 7. Dionysii, Areopag., de coelesti hierarchia et ex illo videntur esse Cotelerio, quae velut e practico Euagrii [?] adfert *Socrates* III. 7. hist. Hunc Euagrii libellum videtur inter S. Nili opera graece et latine *Suaresius* vulgasse sub capitum gnosticorum titulo.

3. Ἀντιῤῥητικὸν *Antirrheticus* contra tentatores daemones, in octo partes diuisus secundum numerum *octo vitiosarum cogitationum,* Socrat. Niceph. et Suidas. *Palladius* cap. 86. Lausiac. vbi male *tres libri* pro *octo*, vt rectius Gennadius, qui iussum se ait eumdem eadem simplicitate, qua in graeco inuenerit, latine transtulisse. Huius scripti compendium latine in bibliothecis patrum prodiit atque inter Io. Damasceni opera: et graece ac latine vulgatum est ab *Emerico Bigotio* ad calcem Palladii de vita S. Chrysostomi Paris. 1680. 4. p. 349—355.

4. Προγνωςικὰ προβλήματα. *Prognostica problemata DC.* Socrat. et Suid. S. Maximus ad Dionys. tom. I. p. 94. et 396.

5. Στιχηρά. *Sententiarum libri II.* alter ad monachos συνοδίτας *) atque in coenobiis degentes, alter ad virginem. Socrat. Suid. Niceph. locis laudatis. Hieron. ad Ctesiphontem aduersus Pelag. de Euagrio: *scribit ad virgines, scribit ad monachos.* Gennadius: *composuit et coenobitis et synoditis doctrinam aptam vitae communis, et ad virgines, Deo sacratas, libellum, competentem religioni et sexui.* Palladii codices non memorant ςιχηρά, sed ἱερά, pro quo in Heraclidis paradiso ἱερέα, vtrumque vitiose, vt est verisimile. Στιχηρά ista exstant ex Gennadii versione latine in *Holstenii* adpendice regularum rom. 1661. 4. pag. 34. atque in bibl. Patrum edit. Lugd. 1677. tom. XXVII. pag. 469—471.

6. *Edidit et paucas sententiolas valde obscuras, et vt ipse in his ait, solis monachorum cordibus cognoscibiles, quas similiter ego latinis edidi.* Gennad.

7. Hieronymus ad Ctesiphontem contra Pelagium, de Euagrio: *scribit ad eam, cuius nomen nigredinis testatur perfidiae tenebras: edidit librum et sententias περὶ ἀπαθείας, quam nos impossibilitatem vel imperturbationem possumus dicere. - - Huius libros per Orientem graecos, et, interpretante discipulo eius, Rufino, latinos plerique in Occidente lectitant.*

*) *Synoditae* monachi, qui non solitarii, sed cum aliis eadem domo vel eremo simul degebant. Vide *Muratorii* anecdota graeca pag. 48.

[P] Suidas in Εὐάγριος ait, eum scripsisse ὑπόμνημα εἰς τὰς παροιμίας Σολομῶντος, quod viri docti *) nihil esse volunt aliud, ac στιχηρὰ illa supra memorata et imitatione prouerbiorum Salomonis ab Euagrio scripta, quae et ipsa libris στιχηροῖς, siue per commata ac στίχους scriptis, adnumerant. Ceterum in catenis ad prouerbia, tam Peltaniana, quae lucem vidit, quam MStis, quae in bibl. Coisliniana aliisque bibliothecis adseruantur, Euagrius subinde citatur. Huius, non Euagrii, vt Corderius putauit, scholastici videntur esse Combefisio, quae in catena ad X. Lucae leguntur *de eo, qui incidit in latrones*, et in Lucae XIX. *de minarum distributione.* Citatur et Euagrius noster in catenis passim tam editis, quam MSS.

Scholion Euagrii de ΠιΠι siue *tetragrammato Dei nomine* edidit graece et latine *Cotelerius* tom. III. monument. pag. 116. 117.

Sermonem dogmaticum de S. Trinitate, ad eos, qui monasticam vitam degunt in patria, dum esset CPoli cum S. Gregorio, Naz., compositum edidit graece et latine *Iosephus Maria Suaresius* inter S. Nili opuscula Rom. 1673. fol. p. 358. testatus, Nili et Euagrii scripta sic permisceri in codd. MSS. vt vix ac ne vix quidem discerni queant. Idem confirmans *Cotelerius* ad tom. III. monument ecclesiae graecae pag. 544. *Euagrium, monachum, constat quidem, multa scripsisse, eorumque quaedam tum fragmenta et citationes habemus in codice regularum, in Patrum vitis et apophthegmatibus, in catenis, in libris excerptorum, in thesauro ascetico et in scholiis ad Climacum, nec non apud Palladium, Socratem, Climacum, Dorotheum, Maximum et Nicephorum, itemque in Damasceno Billii et Palladio Bigotiano; sed difficultatem parit non mediocrem, quod fuse probatum est a doctis, et saepe adparet, etiam in marginibus nostris, nempe eadem cum libris impressis, tum in exemplaribus, manu exaratis, modo Euagrio, modo Nilo adsignari.*

EVSEBIVS, Emesenus episcopus, a. C. 360. defunctus, de quo dictis a me lib. V. cap. [1. vol. VII. p. 412. sq. et p. 411. de Eusebio, *Emeseno*, cognominato *Pittaco.*] *Fabr.* add. *Walch* Ketzergeschichte etc. p. 666. sq. (qui alios quoque laudat, in his *Assemanni* bibl. oriental. tom. III. p. 44.) et *Schroeckh.* hist. eccl. christian. part. VI. p. 700. *Harl.*

EVSTOCHIVS, EVDOXIVS, **) STAGIRVS, PRONOVS, PHOTIVS, sophistae, clari amicitia et epistolis Gregorii, Nazianzeni, qui Eustochii inuidiam et ambitionem sophisticam grauiter perstringit epist. 61. (55.) Ad hunc Eustochium, Cappadocem,

*) Vide *Casimirum Oudinum* supplemento de S. E. pag. 49.

**) *Eudoxii*, archiep. CPolitani, qui sub Constantio, imp. a. C. 359. sedem eccl. CPol. per vim occupauit, fragmm. in cat. in Psalterium, in cod. caesar. Vindob. XV. v. *Lambec.* III. p. 66. sq. — excerpta ex eiusd. orat. de incarnatione dei verbi, ib. in cod. LXXVII. nr. 77. v. *Lambec.* ibid. p. 418. it. de cod. CLXVII. in vol. IV. p. 392. sqq. et *Baron.* annal. eccl. tom. III. a. 359. *Harl.*

cem, [?] epistola Iuliani, imp. 20. et duae vel tres Libanii. Teste Suida scripsit τὰ κατὰ τὸν Κώνςαντα τὸν βασιλέα (ita legendum) καὶ ἀρχαιολογίαν Καππαδοκίας καὶ λοιπῶν ἐθνῶν, *Cappadociae et reliquarum gentium antiquitates et res gestas ab imperatore Constante.* Vide *Cangii* notas ad Zonaram pag. 31. ex *Eudociae* ioniis MSS. [et ipsam *Eudociam* in violar. p. 166. vbi legitur βασιλέα.] Hunc Eustochium citari a Stephano Byz. in Παντικάπαιον, adsentior Küstero.

EVTHALIVS, episcopus Sulcensis, v) a Turriano aequalis existimatus magni Athanasii, a *Caueo* refertur ad a. C. 396. w) quod ipse prologo ad epistolas Pauli, apostoli, innuat, se scripsisse *Arcadio quartum et Honorio tertium COSS.* Sed illa verba non Euthalii sunt, verum auctoris antiquioris, e quo memoriam martyrii S. Pauli, apostoli, ibi repetit, et qui illius epistolas ante Euthalium diuiserat in capitula. Itaque mox deinde subiungit: καὶ ἀπὸ τῆς ὑπατίας τετάρτης μὲν Ἀρκαδίου, τρίτης δὲ Ὀνωρίου μέχρι τῆς παρούσης ταύτης ὑπατίας πρώτης Λέοντος Αὐγούστου, Ἰνδικτιῶνος δωδεκάτης, Ἐπιφὶ ε΄, Διοκλητιανοῦ ρόδ΄, ἔτη ξγ΄. *a consulatu quarto Arcadii, tertioque Honorii vsque ad praesentem hunc consulatum primum Leonis Augusti, indictione XII. Epiphi mensis die V. Diocletiani vero annum CLXXIV. sunt anni LXIII.* Vnde conficitur, Euthalium haec scripsisse a. C. 458. x) nam apud *Zaccagnium* in notis p. 536. calami errore male excusum *quingentesimo* pro *quadringentesimo quinquagesimo octauo.* Hic *Pauli* quidem *epistolas,* y) cum diaconi adhuc munere fungeretur, νέος

v) Σέλκης Ἐπίσκοπος adpellatur in codice Vaticano, et illo, quem laudat Turrianus, praef. ad constitutiones apostol. Sed incertum, vbi illa vrbs fuerit. Vide *Zaccagni,* praef. p. LXIV.

w) Sed in ed. Basil. 1741. tom. I. p. 446. correxit errorem suum, duce Zaccagnio, et retulit Euthalii aetatem ad a. Chr. 458. nec tamen reticet quasdam dubitationes. *Harl.*

x) Ad hunc annum *Euthalii* aetatem quoque refert *Saxius* in Onom. I. p. 516. citatque *Pagii* critic. Baron. 458. XII. p. 223. 224. add. *Oudin.* comm. de SS. eccl. I. p. 1266. *Hamberger.* zuverl. Nachr. III. p. 195. sq. *Nath. Lardner's* Credibility of the Gospel History., part. II. vol. XI. p. 205. *Long.* biblioth. sacram. p. 718. — Vita et peregrinatio Paulli, apostoli. Scripta ab *Euthalio,* diacono, etc. Cui adiecta est vita Paulli, ex *Hieronymo,* gr. scripta a *Sophronio.* In gratiam studiosae iuuentutis graecolatine edita: impensis Io. Hartmanni, bibliopolae Francof. Marchiae 1601. 8. - *Florent.* in bibl. Laurent. cod. XIII. qui continet N. T. excepta Ioannis apocalypsi, plut. 6. sunt nr. 6. sqq. epistolis Paullinis et catholicis praemissae *Euthalii,* (quamquam non nominati, sed illius esse, patet ex Zaccagni monumentis etc.) *hypotheses,* quarum initia refert *Bandin.* in cat. codd. Laur. gr. I. p. 123. sqq. Eiusdem *Euth. hypothes.* praefixae sunt singulis fere scholiis in catena patrum in epp. Paullinas, in cod. Laur. XIX. nr. 2. sqq. plut. 8. pari modo catenae s. *Nicetae* expositioni in epp. Paulli, in cod. X. nr. 2. sqq. plut. IX. — in cod. VI. nr. 1. plut. X. *Euthalii* narratio de S. Paullo, et cod. VII. nr. 2. eadem narratio atque nr. 3. *Euthalii* hypotheses in epp. Paullinas, (in cod. tamen qui continet comment. in epp. Paullinas, Chrysostomo tributae,) teste *Bandin.* l. c. pag. 562. 404. sqq. 474. et 475. Ad *Euthalium* epistol. scripsit Libanius, et ad *Euthalium, monachum* Nilus. v. *Montfauc.* bibl. Coislin. p. 516. et 562. *Harl.*

y) Ἀποςολικῆς βίβλου, versibus distinctae, meminit *Hesychius,* Hierosol., praef. ad σιχηρὸν duodecim prophetarum, vbi ad Euthalium respicere videtur *Rich. Simonio,* qui illum, sed sine nomine

νέος χρόνων καὶ μαθημάτων: *actus* vero *apostolorum* et *catholicas epistolas*, episcopalem dignitatem iam adeptus, lectionibus, capitulis ac versiculis distinxit, (sequutus pium quemdam Patrem, qui Paulli epistolas in capita, vt iam dixi, circa a. C. 396. digesserat) argumentis praeterea, (nisi et illa ab alio antiquiore sunt,) capitulorum [P] indicibus, atque catalogis auctoritatum scripturae, quae in ipsis laudantur, illustrauit. Misit illa deinde, ex codicibus bibliothecae Caesareensis accurate recensita, ad *Athanasium*, Alexandrinum, non primum illum et magnum, sed alterum, iuniorem, qui a. C. 490. Alexandriae ecclesiae episcopatum obtinuit et Petro Moggo successit. Horum omnium partem primus edidit *Franciscus cardinalis Ximenius* in celeberrima Complutensium bibliorum editione a. 1514. Etiam Erasmus iam in prima editione Noui Test. a. 1516. quae mihi ad manus est, atque deinde in ceteris, argumenta epistolarum Pauli et septem catholicarum edidit. Hinc cum commentariis *Oecumenii*, graece vulgatis, curante *Giberto*, episcopo, Veronae 1532. fol. plura etiam Euthalii excusa sunt, et in luculenta editione Noui Test. graeca, quam dedit H. Stephanus Paris. 1550. fol. Prologum in Pauli epistolas integrum primus publicauit e Berneggeri codice graece in sua Noui Test. editione *Io. Henricus Boeclerus*, Argentorat. 1645. 1660. 12. vnde saepius recusus est in variis Noui foederis editionibus, vt Curcellaeana altera, etiam in Millianae, et in criticis sacris Anglis Francofurti et in Belgio recusis tomo VII. Berneggeri codex a Boeclero reginae Christinae oblatus, et ab Alexandro VIII., pontifice, Vaticanae bibl. illatus est. Denique vniuersas Euthalii, quas supra memoraui, lucubrationes ex codd. Vaticanis accurate descripsit et cum latina versione sua notisque ac prolegomenis vulgauit doctissimus *Laurentius Zaccagnius* in collectaneis monumentorum veterum ecclesiae graecae. Rom. 1698. 4. [x]) Inter legendum duo mihi digna visa sunt animaduersione, pag. 407. verbis: *καὶ αὖ πάλιν σοφῶν γε ὁ πανάριστος βιωφελῶς τῇ μελέτῃ τὸ πᾶν ἀνέθηκεν*, non respicitur Dauid, rex, sed Cleobulus Lindius, cuius notum apophthegma, *μελέτη τὸ πᾶν*. Pag. 523. de epistola ad Romanos: *διὸ πρώτη τέτακται, οἷα δὴ πρὸς ἀρχὴν ἔχοντας εἰς θεοσέβειαν γραφεῖσα*. *Propterea primum locum habet, vtpote quae ad eos, qui prima principia pietatis tenebant, scripta fuerit.* Ita reddendus hic locus, non, *qui pietatis principatum tenebant.* Nam, vt pag. 528. docet Euthalius, putat epistolas Pauli collocatas *κατὰ προσαύξησιν* profectuum eorum, ad quos ille scripsit, vt a minus perfectis incipiens ad perfectiores progrediatur. *Fabr.* Repetitum est Euthalii opus in *Gallandii* bibl. patrum tom. X. p. 197. sq. vbi in Prolegg. c. 6. p. II. etiam breuiter de Euthalio agitur. *B.*

Dubitari potest, inquit idem vir dignissimus laude in praef. pag. LXX. an Euthalius praeter horum noui foederis librorum distinctiones, commentarium aliquod in apostolorum acta conscripserit. [P] *Franciscus* enim *Turrianus* in praefatione ad constitutiones apostolicas

mine auctoris MS. euoluit in bibl. regis christianissimi, epist. criticis gallice editis Basil. 1699. 12. p. 78. sq. . Zaccagnio, quem vide praef. ad vetera monumenta pag. LXVII. et in opere ipso pag. 402. Idem obseruat, Euthalii diuisiones librorum sacrorum frequenti in vsu apud graecos Christianos fuisse, idque plurimis codicibus MSS. confirmari, quibus fere omnibus habentur capitula ab Euthalio excogitata.

x) V. *Baumgarten*, Nachricht, etc, tom. II. p. 443. sqq. *Harl.*

licas pag. 17. Euthalium commentar. in acta apostolorum scripsisse, eiusque eruditissimum in ea ipsa acta prologum exstare tradit, in quo sic se acta expositurum pollicetur, vt multis in locis τῶν ἀποστολικῶν διατάξεων, hoc est, apostolicarum constitutionum mentionem faciat, quas, inquit, ἥ τε πρὸς τοὺς ἐναντίους, ἥ τε πρὸς τοὺς οἰκείους πεποίηνται, *quas siue contra aduersarios, siue etiam ad fidelium vsum fecerunt. Holstenius* quoque in obseruationibus ad Stephanum de Vrbibus, verbo Ἀττάλεια, *Euthalii*, diaconi, in acta apostolorum commentaria laudare videtur. Attaliam enim, vrbem, notat, ab Euthalio, diacono, aliisque secundum D. Lucam in actis c. XIV. vers. 24. Pamphyliae adsignari. Praeterea *Lambecius* lib. III. bibliothecae caesareae [vol. III. p. 174. ed. Kollar.] testatur, in eiusdem bibliothecae codice theologico XLVI. exstare Catenam Patrum in Pauli epistolam ad Romanos, in qua cum aliis patrum expositionibus, Euthalii fragmenta quaedam fol. 4. et 5. continentur. *Guilielmus* denique *Caue* in ecclesiasticorum scriptorum historia literaria, vbi de Euthalio agit, ipsum in apostolorum acta, et in Lucae euangelium commentaria, qui alicubi latent, scripsisse tradit. Et sane, quae ex Euthalii in acta apostolorum commentariis laudant Turrianus, atque Holstenius, in prologis, et capitulis, nunc primum a nobis editis, non reperiuntur: codices tamen, quibus ipsi vsi fuisse videntur, adhuc inuenire non potui, licet eos in vrbanis bibliothecis diu multumque quaesierim. Quod autem Euthalii fragmentum in Catena Patrum in Pauli epistolam ad Romanos exstare, ait Lambecius, fieri potest, vt ex prologo in epistolas Pauli desumtum fuerit. Sed in vetustissimi Vaticanae bibliothecae codicibus, qui variorum continent commentaria in Pauli epistolas, nullum Euthalii operum fragmentum adparet, multumque vereor, ne ista commentaria in Lucae euangelium perperam a quibusdam Euthalio tribuantur. *Hactenus Zaccagnius.*

Alius, vt videtur, *Euthalius*, qui primarius Alexandrinus diaconus interfuit concilio Chalcedonensi a. C. 451. Alius *Euthalius*, monachus Rhodius S. Basilii, quem circa a. 1300. Concordantias graecas in S. Scripturam composuisse, sed nunquam editas, narrat Sixtus Senensis.

[*] FLAVIANVS, episcopus Antiochenus, ab a. C. 381. ad 403. ex cuius Homilia in Ioannem, baptistam, et in illud, *Spiritus Domini super me*, fragmenta exhibet *Theodoritus* dialogo 1. et 2. Epistolam ad Osroënos episcopos et alteram ad episcopum quemdam Armenium laudat *Photius* cod. LII. [aa]) Orationem pro Antiochenis, qua Theodosii aduersus seditiosos illos iram sedauit, *Chrysostomus* orat. XX. ad pop. Antiochen. Confer *Petri Francii* orationem XXXIV. et *Tillemontium* tom. V. hist. imperator. pag. 592. seq. *Fabr.* It. *Tillemont.* mem. eccles. tom. X. ad vit. Flauiani. *Cau.* hist. litt. S. S. eccl. tom. I. ad a. 381. pag. 277. Iuuit Chrysostomum et ab eo laudatur, atque eloquentia morumque grauitate leniuit animum Theodosii, imperatoris, Antiochensium seditione et furore valde laesi, atque ad

aa) V. infra, vol. IX. p. 391. ed. vet.

ad iram poenasque repetendas incensi. add. *Schroeckh.* hist. eccl. christ. tom. X. p. 345. sq. 361. sq. 418. et 437. sqq. in vita Chrysostomi. *Harl.*

Alius *Flauianus*, episcopus CPol., Procli successor, ab a. C. 446. ad 449. ad quem exstant Leonis M. epistolae. Huius Flauiani epistolam ad eumdem Leonem graece et latine vulgauit *Cotelerius* tom. I. monument. pag. 50. et *Baluzius* in noua concilior. collectione pag. 1373. Incipit: εὐσεβείας καὶ τȣ̃ ὀρθοτομεῖσθαι. Alia legitur ante acta concilii Chalcedonensis, et incipit: ȣ̓δὲν ἵστησιν ἄρα τὴν τȣ̃ διαβόλȣ πονηρίαν. Ibidem exstat fides, quam imp. Theodosio Flauianus obtulit. Confer *Paschasii Quesnelli* notas ad Leonem M. speciatim dissertationem VIII. quae est de caussa huius Flauiani. *Fabr.* Add. infra vol. IX. p. 323. ed. vet. et XI. p. 430. *Cauei* hist. litt. SS. eccl. I. p. 438. *R. Ceillier* Hist. gen. des AA. eccles. tom. XIV. *M. le Quien* or. christ. tom. I. p. 216. *Hamberg.* zuverl. Nachr. III. pag. 152. *Saxii* onom. I. p. 509. qui laudat *Pagii* crit. Baron. 446. XI. p. 601. sq. tom. VII. — *Flauiani* — epist. ad Leonem roman. cum alia, et cum eiusdem confessione fidei, gr. et lat. ex versione veteri exstat quoque in *Io. Harduini* collect. concil. tom. II. p. 3. sqq. *Harl.*

GELASIVS, Caesareae Palaestinae post Euzoium episcopus, (supra pag. 340.) circa a. 367. a Cyrillo, Hierosol., auunculo, constitutus, concilio CPol. interfuit a. 381. anno 394. defunctus. Eius *expositio* [bb]) *symboli* laudatur a Leontio lib. I. contra Nestorium et Eutychen: *homilia in Epiphania*, a Theodorito dialogo 2. *Practica* στοιχειώσεις *secundum ecclesiam*, ex cuius libro II. fragmentum in c. 15. collectionis testimoniorum, quam sub Damasceni nomine in codice Claromontano euoluit Labbeus. *Et liber contra Anomoeos* a Photio cod. CII. Nam λόγοι γ' ἱστορίας ἐκκλησιαστικῆς *libri III. historiae ecclesiasticae* et τὰ μετὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν Εὐσεβίȣ τȣ̃ Παμφίλȣ siue *continuatio historiae ecclesiasticae Eusebii*, quae memorat cod. LXXXIX. nihil aliud sunt, ac libri historiae concilii Nicaeni, qui exstant, et de quibus mox dicam in Gelasio, Cyziceno. In illis pag. 6. alterius *Gelasii* fit mentio: ὅγε μὴν Ῥȣφῖνος ἤγȣν Γελάσιος ταῦτα λέγει ὧδε. Quod autem dicto loco Photius ait, alibi se legisse, quod Gelasius, Caesareensis, [?] historiam Rufini graece verterit a Cyrillo, Hierosol., adiutus, hoc temporis ratio qui patitur, quum Rufinus historiam suam circa a. 400. Chromatio inscripserit, et Gelasius a. 394. Cyrillus a. 386. sit extinctus? Confer *Tillemontium* tom. VIII. memor. *Fabr.* *Caueum* l. c. p. 274. supra, vol. VII. p. 424. not. *m.* vol. VIII. p. 291. de *Gelasii* fragmm. in Theodorito: infra vol. IX. de Photio, p. 383. XV. vet. ed. p. 402. LXXXVIII. et 407. CII. *Harl.*

Alius *Gelasius*, auctor libri *de duobus naturis* contra Eutychem et Nestorium, atque, vt Fulgentii et Ioannis II., papae, nec non Gennadii, aliorumque auctoritate constat, *Gelasius;*

bb) Hanc intellige *Gelasii* expositionem μαθήματος, ex qua fragmenta quaedam adferri in collectione graeca MS. testimoniorum sub nomine Io. Damasceni in cod. Claromontano cap. 4. notauit *Caueus* ex Labbei conspectu operum Damasceni p. 49. Μάθημα pro symbolo, obuium apud veteres Christianos scriptores. Vide thesaurum Suiceri.

Gelasius, papa, qui Romae episcopus fuit ab a. 492. ad 496. *Quisquis ille est*, inquit *Petavius* tom. IV. dogm. theol. de incarnatione verbi II. 3. pag. 122. *latine profecto scripsit, et quidem terse at diserte, in quo minime est audiendus Melchior Canus* (VI. 8. locor. commun. ad 9. argum.) *qui propterea negat, se Gelasio, Caesareensi, opus illud tribuere, quod purum et politum sermonem dicit eum Hieronymus habuisse, qualem in hoc libello non agnosco.* Nisi, inquit, bono et eleganti auctori contigit malus et impurus interpres. *Mirum ita pronunciasse de Gelasio isto, qui vtrumque illum legisset. Nam commode sane et pure loquitur, vt ecclesiastico scriptori et quidem saeculi istius conuenit.* Confer eumdem *Petauium* III. 2. 2. et *Forbesium* XI. 16. instruct. historico theol. *Caueo* [tom. I. p. 463. sq.] non adsentior, qui post Vossium aliosque hunc librum graece versum putat memorari a Photio cod. CII. vbi laudat Gelasii, Caesareensis, μονόβιβλον aduersus Anomoeos. *Fabr.* Add. de *Gelasio*, pontifice romano, infra, vol. XI. p. 413. 414. 415. 416. et 443. *Fabricii* bibl. med. et inf. latinit. tom. III. p. 27. sq. ed. Mansi; vbi adnotatur, librum *de duabus in Christo naturis* exstare etiam in *Io. Heroldi* haeresiologia, Basil. 1656. fol. in bibl. patrum Lugd. tom. VIII. p. 700. *Hambergeri* zuverl. Nachr. III. p. 272. sqq. et *Saxii* Onom. II. p. 10. a quibus multi alii laudantur viri docti. *Harl.*

Alius *Gelasius*, presbyteri *Cyziceni* filius, qui testatur, ad se peruenisse acta synodi Nicaenae ἐν βίβλῳ ἀρχαιοτάτῃ ἐγγεγραμμένα ἐν μεμβράναις *in codice antiquissimo scripta in membranis*, quae antea fuerint *Dalmatii*, archiepiscopi Cyziceni. Nihilominus tamen non haec, qualia in illo codice reperit, acta vulgasse se integra solaque, sed ex scriptis etiam Eusebii ac Rufini, (quem tamen falso scribit concilio Nicaeno interfuisse,) aliorumque collecta in tres libros, siue τρία συντάγματα [cc]), digessisse se profitetur, pag. 2. *Cuius synodi acta omnia*, τὰ πεπραγμένα πάντα, *quum, vt supra dixi, cognouissem prius et perquisiuissem, vix tamen inuenire poteram, quae illis tractata et conscripta sunt, apud plures viros, litterarum studiosos, tam aperte expressa, quam apud Ioannem quemdam* Ἰωάννῃ μέν τινι πρεσβυτέρῳ ἀνδρὶ παλαιῷ ἄγαν γραφικῷ ἐν τετραδίοις παλαιοῖς λίαν, *presbyterum, virum senem et scribendi admodum peritum, in quaternionibus valde antiquis: neque tamen omnia inde habui, sed ex aliis etiam scriptoribus variis, vt ex Eusebio Pamphili, episcopo Caesareae et Rufino,* [372] *presbytero Romano,* τῶν καὶ τῇ ἁγίᾳ ἐκείνῃ κοινωνησάντων συνόδῳ, *qui etiam sanctae illi synodo interfuerunt, aliisque pluribus. Neque vero totius harmoniae consequentiam inueni in sacro illo codice, in quem, vt supra dixi, prius incideram. Solus admirandus Eusebius* ἀτρεπτὶ τῇ λεωφόρῳ τῆς ἀληθείας *constanter publicam veritatis viam ab aduentu Domini vsque ad magni Constantini tempora ingressus est. Sed neque omnia inuenire potui, attamen, quae nota mihi et veritati consentanea in libro, quem antea legeram, reperi, collecta ex vtrisque necessarium existimaui in hunc librum descripta conferre ad communem vtilitatem, confirmationemque eorum, qui in haec inciderint.* Tertius liber [dd]) non integer videtur ad nos

perue-

cc) Tertii συντάγματος meminit pag. 54. edit. Commelinianae.

dd) *Vossius* II. 21. de hist. graecis pag. 264. *Videtur tertius liber omissus, quia non omnibus proba-*

peruenisse; nam et breuior est ceteris, vnaque et altera Constantini epistola absoluitur, et nihil habet de baptismo Constantini M. quod tamen in eo legisse se Photius profitetur cod. LXXXIX. vbi hoc opus quemadmodum et cod. LXXXVIII. refert ad Gelasium, Caesareensem, duos vel tres Gelasios, Caesareenses episcopos, reperisse se testatus: quum in codice XV. eiusdem bibliothecae laudetur sub simplici nomine Gelasii: *πρακτικὸν τῆς πρώτης συν'όδε ἐν τρισὶ τόμοις. Γελασίε δὲ ἔφερε τὸ βιβλίον ἐπιγραφήν.* Neque Caesareae, neque Cyzici, sed in Bithynia ee) scripsisse se post a. C. 475. testatur auctor ipse in praef. his verbis *μετὰ δὲ καιρές τινας φθάσας ἐνταῦθα, τῇ τῶν Βιθυνῶν ἐπαρχίᾳ λέγω, κατ' εὐδοκίαν Θεῦ, non multo tempore post, quum huc, in prouiniam dico Bithynorum, volente Deo peruenissem, et commotio atque inquisitio plurima fieret sub impii Basilisci tyrannide aduersus catholicam et apostolicam Dei ecclesiam, et fidem apostolicam, in ea constitutam, succendente potissimum atque commouente imperatoris aulam eorum factione, qui haeretico, Eutychi, consentiebant, qui nobis subdole proponebant, vt fidem Patrum, Nicaenam inquam, retineremus. Sed conuincebantur a nobis illius fidei hostes etc.* Prodiit primum hoc opus cum *Rob. Balforei Scoti* versione Paris. 1599. 8. adiunctum habens librum Theodori, in Rhaitensi monasterio presbyteri, quem vtraque lingua ante Balforeum vulgauerat Beza. Hinc cum actis synodi Ephesinae et synopsi synodorum oecumenicarum apud Commelin. 1604. fol. ff) Postea in editione conciliorum generalium Romana, quam curauit *Sirmondus*, 1608. fol. et in conciliis Binii Colon. 1618. *Labbei* Paris. 1672. II. p. 105. et *Harduini* 1716. fol. p. 345. 423. [etiam Mansi coll. ampl. tom. II. atque excerpta inde in Fuchs. bibl. conc. tom. I. p. 416. sq.] Hos Gelasii libros et alia quaedam, ad Nicaenam synodum et Arii causam pertinentia, cum versione Francisci [?] Iunii soceri sui, propriisque notis editurum se promisit *Vossius* pag. 264. de hist. graecis. Sed numquam lucem vidit ille Gelasius Iunio Vossianus, neque quo deuenerit,

probarentur, quae scripsisset de baptizato Constantino paullo ante mortem, idque ab episcopo orthodoxo. Confer D. *Ittigii* historiam concilii Nicaeni pag. 4.

ee) Nota tamen, quod fuit quoque Caesarea quaedam Bithyniae.

ff) *Gelasii συνταγμα των κατα την ἐν Νικαιᾳ ἁγιαν συνοδον πραχθεντων. Τα πρακτικα της οἰκεμενικης τριτης συνοδε της ἐν ἐφεσῳ συγκροτηθεισης. Συνοψις τῶν ἁγιων καὶ οἰκεμενικων συνοδων, κτ, καὶ ποτε, καὶ κατα τινων ἑκαστη αὐτων συνηχθη.* 1604. fol. Separatim additae sunt versiones *Balforei*, *Theodori Peltani* et *Abrahami Sculteti*. v. *Hambergeri* zuverl. Nachr. III. p. 228. sq. qui praeterea laudat *G. Cauei* hist. litt. SS. eccl. I. p. 454. sq. (qui vero existimat, pluribusque ostendere studet, copiosas istas disputatt. ex ipsius Gelasii, saltem antiquissimi codicis ab eo vsurpati, auctoris cerebro profluxisse,) *L. Ell. du Pin* nouv. bibl. tom. IV. p. 280. et *R. Ceiller* Hist. gen. des AA. eccles. tom. XV. p. 359. inprimis *Fabric.* nostrum infra, vol. XI. pag. 557. sqq. vet. ed. vbi etiam codd. msst. memorantur, et vol. IX. p. 402. sq. vet. ed. *Schroeckh.* hist. eccl. christ. V. p. 335. etc. — *Paris.* in bibl. publ. codd. CDXIII. et CDXIIII. *Gelasii* historia concilii Nicaeni, ac prior descriptus dicitur a. 1561. e vetusto exemplari bibl. Grimanianae, in posteriore autem tria priora capp. desiderantur. — *Vindobon.* in cod. caes. LVI. nr. 2. ex Gelasii libro secundo actor. concilii Nic. primi fragmentum valde notabile a cap. XII. vsque ad cap. XXIII. v. *Lambec.* comm. VIII. p. 1027. sq. — *Taurini* in bibl. regia cod. X. *Gelasii* syntagma actor. concilii Nic. v. cat. codd. gr. Taur. p. 75. — *Venetiis* in bibl. cuiusdam archiepiscopi, cod. rec. *Gelasii* historia, teste *Montfauc.* in diario ital. p. 46. *Harl.*

nerit, constat, quum nec in catalogo MSS. Isaaci Vossii, quae iam accesserunt bibliothecae publicae Leidensi, illius fiat mentio. Errores Gelasii persequitur *Io. Launoius* VIII. 1. epist. p. 697. Non adeo esse contemnendum tamen ostendunt b. doctores, *Balthasar Bebelius* in antiquitatibus saeculi IV. parte I. p. 65. seq. et *Io. Georgius Dorscheus* in διατυπώσει concilii Nicaeni p. 85. seq.

Fuit et *Gelasius*, medicus, quem commendat Symmachus lib. I. epist. 66. ne dicam de *Gelasio*, Africano Thanensi episcopo, (cuius esse dialogum, Vigilio tributum, monet *Io. Dallaeus* lib. de fidei ex S. Scripturis demonstratione p. 40.) nec de *Gelasio* II., papa, qui fuit a. C. 1118.

GEORGIVS, Alexandrinus primum, deinde in Syria Arethusanus presbyter, denique ope Eusebianorum episcopus Laodicenus, modo Arianas partes, modo iterum aduersarias Eunomianis Homoeusianorum sequutus est, vide *Iac. Gothofredum,* ad Philostorgii VIII. 17. p. 353. *Fabr.* Erat dux Semiarianorum. conf. supra, vol. VII. pag. 327. *Cauei* hist. litt. SS. eccl. I. p. 208. ad a. 304. *Tillemont.* tom. VI. p. 259. *C. Guil. Franc. Walch* hist. haeresium etc. II. p. 669. sq. *Schroeckh.* hist. eccl. christ. VI. p. 116. *Harl.*

Eius *Homiliam in illud Prou. VIII.* Κύριος ἔκτισέ με, Antiochiae a. 361. habitam, memorat *Theodoritus* II. 31. Hist. *Vitam Eusebii,* Emeseni, *Socrates* II. 9. (siue *encomium,* vt idem adpellat lib. I. cap. 24.) *Sozomenus* III. 6. *Epistolam ad episcopos, Ancyrae* congregatos, contra Aetium acrem, quam seruauit *Sozomenus* IV. 13. Epistolam *ad Alexandrum,* Alex. et aliam *ad Arianos* Athanas. de synodo Ariminensi et Seleuciensi. *Libros contra Manichaeos Epiphan.* tom. I. p. 638. *Theodoritus* lib. I. de haereticis fab. c. 28. *Phot.* cod. LXXXV. [v. infra, vol. IX. p. 402. ed. vet.] Confer *Allatium* de Georgiis. 305.

HELLADIVS, qui in episcopatu Caesareensi Cappadociae Basilio M. successit a. 379. atque interfuit concilio CPolitano non modo a. 381. sed etiam 394. licet apud Balsamonem Palladii nomen pro Helladio occurrat. De asperis eius moribus consuli potest *Tillemontius* tom. IX. p. 589. seq. *Vitam* decessoris sui, *Basilii M.,* scripsisse traditur, de qua dixi supra p. 62. Sed quae Damascenus ex illa profert, iunioris scriptoris aetatem sapere eruditis videntur. [v. *Caueum* l. c. I. p. 267.]

S. HIERONYMI, Stridonensis Dalmatae, doctoris ecclesiae illustrissimi, licet latini scriptoris, mentionem hoc loco omittere nefas duxi, quoniam non modo ipse plurima gg) de graeco conuertit, [P] sed nonnulla eius quoque iam olim e latino graece versa sunt

gg) Sunt illa (praeter libros sacros) Origenis et Eusebii plurima, nec non Theophili et Didymi, Alexandrinorum: tum regula Pachomii, epistolaeque, et regula Theodori atque Oresiesis doctrina.

sunt a *Sophronio*, atque *catalogus scriptorum ecclesiasticorum* Hieronymianus graece siue ab illo Sophronio siue ab alio translatus, etiamnum exstat, vt dixi supra cap. 21. [in h. vol. pag. 158. sqq.] Nunc addo, quod *vitam S. Hilarionis*, quae inter vitas Simeonis Metaphrastae 24. Octobris legitur, illam ipsam esse, quam Sophronium eleganti sermone graeco vertisse, *Hieronymus* in catalogo c. 134. auctor est, sibi persuasit *Heribertus Rosweidus* notis ad vitam Hilarionis, ab Hieronymo scriptam, in vitis Patrum p. 65. *Exstat inter vitas, Metaphrastae nomine editas a Lipomanno* (tom. VI. pag. 360.) *Hilarionis vita e graeco per Gentianum Heruetum translata. Sed ea Sophronii nomen non praefert. Accepi eam graece Parisiis beneficio Sirmondi nostri, vbi nullus vel auctor vel interpres assignatur. Existimo tamen, eam esse, quam Sophronius ex Hieronymi textu vertit. Eodem enim ordine procedit, etsi in quibusdam subinde variet, et quaedam etiam addat.* Exstat et graece MS. in bibl. Caesarea aliquoties, teste *Lambecio* tom. VIII. p. 252. 259. 262. [s. p. 539. 552. 557. Kollar. ed.] et incipit: *ἐν παλαιστίνῃ πόλις ἐστὶν ἐκ ἔλαττον ἢ πέντε καὶ τεσσαράκοντα σαδίους ἀπέχουσα Γάζης.* [*Florentiae* in bibl. Laurent. cod. IX. nr. 1. plut. 11. est fragmentum illius vitae. v. *Bandin.* cat. cod. gr. I. p. 502. integra in cod. *Coislin.* CX. et CXLV. antiquo, fol. 158. sqq. v. *Montfauc.* bibl. Coisl. p. 185. et 211. *Harl.* —] Sed vt Sophronii versione vsum auctorem huius graecae vitae nemo negauerit: sic interpolationes et additiones, si cum Hieronymi latina conferantur, tales sunt, vt interpolatorem potius, qualis fuit Simeon Metaphrastes, quam interpretem deceant. Confer *Tillemontium* tom. VII. memor. p. 572. Metaphrastae etiam tribuitur ab *Allatio* de Simeonum scriptis p. 126. MStorum codicum haud dubie auctoritate. *Fabr.* *Lambec.* comm. de bibl. caes. vol. VIII. pag. 316. sqq. operose demonstrare studuit, neque *Hieronymum*, neque *Sophronium* esse auctorem sermonis *de adsumtione b. virginis in coelum.* Sed h. l. nec vacat, nec commodum est, de Hieronymo pluribus disserere. *Harl.*

Praeterea non omittendum, quod post Origenis et Eusebii studia, graecos bibliorum V. T. codices Hieronymus recensuisse et castigasse traditur, id non de ipsis graecis codicibus, sed latina versione intelligendum, docuit *Humfredus Hody* lib. III. de bibliorum textibus originalibus p. 355. quo viro nemo diligentius de Hieronymi opera, in libros sacros prisci foederis impensa, tractauit. [v. supra, vol. III. pag. 717. sq.] Similiter intelligendum, quod capite vltimo catalogi, vbi scripta sua recenset Hieronymus, *Nouum Testamentum graecae se fidei reddidisse* scribit, hoc est, adcurata latina versione donasse. [conf. supra, vol. IV. p. 870. sqq.]

De Hieronymo ipso, qui a. 331. Stridone natus, et nonagenario propior, presbyter Bethlehemiticus a. C. 420. obiit, nihil dicere, quam pauca, praestat, post accuratam praecipue *Tillemontii* industriam tom. XII. memor. Huius commentariis vsus etiam Io. Marcianaeus, cui Hieronymi [*] vitam, gallice editam Paris. 1706. 4. et praeclaram Hieronymi operum editionem debemus Paris. 1693. 1706. quinque voluminibus fol. licet in hac nonnulla desiderare visi sint, non sine ratione fortasse, *Richardus Simon* in epistolis criticis, gallice editis Basileae 1699. 12. et *Ioannes Clericus* in Hieronymianis quaestionibus Amst. 1700. 8. et bibliothecae selectae, gallice editae, tomo XVII. *Fabr.* *Hieronymi* vitam operaque fusius

ſius perſequitur et codd. atque edd. copioſius recenſet *Schoenemann.* in biblioth. hiſtor. literaria patrum latin. tom. I. p. 426—536. Add. quae adnotaui et collegi de Hieronymo, eiusque opp. etc. in Breuiore notitia litteraturae rom. pag. 640. ſqq. et in Supplementis ad illam, part. II. pag. 278. ſqq. add. bibl. ſelectam hiſtoriae eccles. cum V. tum N. T. Venet. 1776. 8. p. 317. ſq. *Harl.*

Alius fuit HIERONYMVS, theologus graecus, aetatis non vsquequaque certae, cuius Φιλοπονίαν, *dialogi* more ſcriptam, *de ſenſu gratiae diuinae in baptiſmo Chriſtianiſmi,* primus e codice regis chriſtianiſſimi edidit Fed. Morellus in folio fugitiuo Paris. 1598. 8. Atque ſimiliter ſeparato ſchedio ibid. 1612. 8. eiusdem ſcriptoris *dialogum de SS. Trinitate Chriſtiani cum Iudaeo.* Paucis viſum, opinor, opuſculum vtrumque, licet *Chriſtiano Daumio* curante Cygneae, poſterius quidem a. 1677. [hh]) et prius a. 1680. 8. ſed ſimiliter ſeparatis foliis

hh) Huius editionis, quam habeo, inſcriptio haec eſt: *D. Hieronymi, theologi graeci, dialogus de S. Trinitate.* Graeca ex biblioth. Frid. Lindebrogii primùs a. MDCXII. Lutetiae edidit ac latine vertit *Fed. Morellius*, interpres et architypographus regius. Huic acceſſerunt hac editione *Gennadii, ſcholarii,* — dial. de via ſalutis humanae inſcriptus: eiusdem confeſſio de fidei noſtrae articulis: item oratio ad vnum et trium perſonarum deum. Omnia graecolatina B. *Martini Sabarienſis Pannonii*, epiſcopi Turonenſis profeſſio fidei de Trinitate. Denuo in lucem edita cura et ſtudio *Chriſtiani Daumii.* Cygneae ap. Sam. Ebel. 1677. 8. Quod *Caſp. Barth* cum in notis ad Gallum Confeſſorem, tum inprimis in Aduerſariis Hieronymum graecum adduxit, et nonnulla illuſtrauit lib. LV. aduerſar. toto capite 7. hoc caput Daumius integrum inſeruit ſuae edit. p. 74. ſqq. breuibus ſuis adiunctis notis. Illam edit. copioſe quoque recenſuit *Io. Fabric.* in hiſt. bibl. Fabr. VI. p. 446. ſqq. errat vero, dum ſcribit, Fabricium noſtrum in bibl. gr. (noſtro quondam loco in ed. vet.) vtrumque colloquium cum Morelli interpretatione exhibuiſſe. Fabricius enim φιλοπονίας tantum retinuerat verſionem Morellianam; contra ea ἐρωτήσεως Ἰουδαίου interpretat. Morellianam ita emendauit, vt plane noua videri poſſet. — *G. Caue* in hiſt. litt. SS. EE. I. p. 282. *Hieronymum*, de quo hic ſermo eſt, ſuſpicatur, (at infirmo nixus talo,) eundem eſſe *Hieronymum*, natione Dalmatam, presbyterum et monachum, qui condidit *hiſtoriam de vitis SS̃torum in Aegypto*, et claruit ſub Theodoſio M. circ. a. 386. certe Theodoſio adhuc imperante, ante a. 395. eiusque ſtilum et argumentandi rationem laudat; attamen argumenta contra Iudaeos non adeo acuta et ad omnes conuincendos firma ſunt validaque. Multo infirmiora nec idonea illa eſſe iudicat *Harenberg.* in commerc. litter. Daumii et Hilarii, rectoris quondam Cellerfeldenſis, ſuper ſcriptis Hieronymi graeci et (praecipue) Gennadii, ſcholarii, de quo v. *Carpzouii* praefat. ad Hieron. gr. (de cuius editione poſtea ſermo erit,) pag. 14. ſqq. et 18. ſqq. Atque *Carpzou.* de argumentorum vi et ratione curatius diſſerit, et p. 21. tandem concludit, doctorem graecum, ſi etiam non plane acutiſſimum et doctiſſimum, antiquum tamen eſſe et pium. Idem vir, annis meritisque grauiſſimus praef. pag. 8. ſq. comparato fragmento *Hieronymi* quodam, in quo Iudaeo, *quare nos crucem adoremus*, quaerenti, Chriſtianus illius fauces obturare inducitur, ap. *Damaſcenum* lib. III. de imaginibus, (tom. I. p. 385. ed. Lequien,) qui eum vocat *Hieroſolymorum Presbyterum*, cum noſtro, colligit, (v. quoque eius praef. ad iſtud fragm. p. 219. ſq.) id fruſtum eiusdem eſſe ſcriptoris, a quo dialogi duo, et inde conicit, Hieronymum graecum fuiſſe Hieroſolymorum Presbyterum, et ſaeculum fortaſſe ſeptimum aut ſextum viuendo anteceſſiſſe: id certum eſſe, eum, quod verba

foliis recudi contigerit. Vt tamen illa hoc loco recudi facerem, non modo mouit me, quod antiqua, pia lectuque digna et breuia ſunt, verum etiam, quod non paucis locis illa emendatiora exhibeo ope antiquarum membranarum, in quibus poſt Adriani iſagogen in ſacras litteras, vtrumque Hieronymi opuſculum MS. ſeruat bibliotheca Iohannea huius vrbis Hamburgenſis. ii) Alius ab vtroque *Hieronymus*, in Aegypto degens, ad quem exſtat epiſtola Procopii, Gazaei, ex qua Procopium male ad ſaeculum IV. quo S. Hieronymus, Dalmata, vixit, referre volebat Iſaacus Voſſius.

Προκόπιος Ἱερωνύμῳ.

Πάλιν Αἴγυπτος καὶ τρυφὴ, καὶ πένητες ἡμεῖς παρά σοι, καὶ λόγος ἀπόντων οὐδείς. Οὐδὲν τοῦτο πρᾶγμα. γέλα μόνον χρυσῷ ῥέοντα τὸν Νεῖλον ὁρῶν. κἂν ἔτι μᾶλλον τὴν ὀφρῦν ἀνασπάσῃς, οἴσομεν πάντως ὑπερορώμενοι. Ἔσεται γὰρ ἦμαρ, ὅτε πάλιν ὄψεις τὴν Ἐλοῦσαν καὶ δακρύσεις ψάμμον μεθισταμένην τοῖς πνεύμασι καὶ τέμνουσαν εἰς ῥίζας τὴν ἄμπελον· ἔνθα καὶ Νύμφαι ξέναι τινὲς, καὶ θαλάττιαι, καὶ [P] Ζεὺς ὑέτιος οὐδαμοῦ. Τότε γελάσω μὲν ἐγὼ καὶ κωμῳδήσω τὴν τύχην. Σὺ δὲ νομίσεις εὐδαίμονα, τὸν νῦν ἀπεῤῥιμμένον, ἐμέ. Πλὴν ἐν ὅσῳ ἄν σοι δίδωσιν ὁ Νεῖλος τρυφᾷν, γράφε μόνον καὶ λάλει σμικροὺς ἡμᾶς καὶ χαμαί τινας ἐρχομένους. Οὕτω γὰρ καὶ σοῦ γράφοντος ἀπολαύσομεν, καὶ σὴν ἀλαζονείαν τῇ τοῦ μέλλοντος ἐλπίδι παραμυθήσομαι.

Procopius kk) Hieronymo.

Iterum Aegyptus et mollities, nosque tibi pauperes, et abſentium ratio nulla? Nihil eſt iſtud: rideas modo auro fluentem ſpectans Nilum. Etiamſi magis etiamnum adtollas ſupercilium, contemtum omnino patiemur. Erit enim tempus, quum iterum videbis Eluſam, et flebis arenam disiectam ventis et radice tenus vaſtantem vites. Peregrinae aliquae et mari aduenientes Nymphae [P] et Iupiter pluuius ibi nusquam. Tunc quidem ipſe ridebo et ſubſannabo fortunam. Tu vero me, nunc abiectum, tum beatum putabis. Verum tamen, dum tibi Nilus in deliciis viuere permittit, ſcribe tantummodo, et nos minutos et velut quosdam humo prorepentes adpelles. Sic enim et te ſcribente fruemur, et tuam ſuperbiam futuri exſpectatione mollius feram.

Poſſit aliquis ſuſpicari, cum alterutro ex his duobus, et maxime cum hoc poſteriore commune aliquid habere *Hieronymum*, ſub cuius nomine *Vitae patrum et monachorum Aegypti*

verba ex ſymbolo Nicaeno CPolitano adducit in dialogo de Trinitate, et ex ſcriptis Athanaſii, (ſaec. IV.) ex cuius quaeſtione 39. ad Antiochum etiam totum fere fragmentum ap. Damaſcenum eſt deſumtum, crebro vtitur, ſaeculo IV. non videri eſſe ſuperiorem. Atque *Io. Chſtph. Wolf.* dum inter ſcriptores graecos antiiudaicos, in bibl. hebr. part. II. p. 998. *Hieronymi* mentionem facit, eum nominat *Presbyterum Hieroſolymit.* prouocans ad Io. Damaſcenum. Add. *Saxii* Onom. I. p. 426. ſq. qui Hieronymum, theolog. graecum eſſe incertae aetatis pronuntiat. *Harl.*

ii) Sed, cur illa h. ed. excluſerim, cauſſam poſtea dicam. *Harl.*

kk) Eſt haec XXVI. inter epiſtolas Procopii, Gazaei, de quibus dixi lib. II. c. 10. §. 30. [vet. ed.]

Aegypti habentur MSS. post historiam Palladii Lausiacam in codice Colbertino MCCXIII. [in bibl. publ. *Paris.* cod. DCCCLIII. nr. 5.] hoc titulo: Ἑτέρα ἱςορία εἰς τὰς βίυς τῶν ἁγίων τῆς Αἰγύπτυ συγγραφεῖσα παρὰ Ἱερωνύμυ μοναχῦ καὶ πρεσβυτέρυ τῦ ἐκ Δαλματίας. Notat quidem Cangius, eam a Palladio in Lausiaca verbotenus exscribi, auctoremque vixisse sub Theodosio Magno, vt ipsemet testatur in Ioanne abbate. Sed mihi quidem videtur scriptor ille graecus, quisquis fuit, antiquis omnibus ignotus exscripsisse Palladium potius, eoque esse iunior, atque ideo etiam Palladio in codice non praemissus, sed subiunctus. ll) Tribui autem Hieronymo eum existimo, non quod graeci illius scriptoris nomen hoc sit, sed quod vitae quaedam in hac collectione exstent graece versae ex illis, quas S. Hieronymus, latinae ecclesiae lumen, romano sermone mm) scripsit. Illum enim esse, qui per Hieronymum, monachum et presbyterum τὸν ἐκ Δαλματίας, intelligitur, ne dubitandum quidem esse opinor. Atque is ipse est, qui Theodosii, imp., aetate scribere se prodit in vita Ioannis, abbatis. *Fabr.* „Meminit quoque, ait *Carpzou.* praef. p. 10. not., alicuius *Hieronymi graeci* Damascius, philosophus, in Excerpto, quod veterum philosophorum sententias edisserit de principiis rerum, et ex MSt. Oxoniensi publicauit *Io. Christph. Wolf.* Anecd. graec. tom. III. p. 253. Quis vero etiam ille sit, non habeo dicere."

Fabricius igitur in vet. ed. ex cod. Hamburg. emendatiorem dederat 1) *Hieronymi* φιλοπονίαν siue commentat. christiano cuilibet vtilem, de sensu christianismi, cum breuibus paucisque notis suis, et Morelli interpretatione; 2) Hieronymi dialogum cum Iudaeo, gr. ac lat.; 3) fragm. Hieron. presbyteri Hierosolym., supra memoratum περὶ τῆς τῦ ςαυρῦ προσκυνήσεως ap. Io. Damascenum. At ea hic repetere nolui. Nam b. *Io. Bened. Carpzou.* abbas regiae Luterae et theol. Helmstad. primum in progr. Helmstadii a. 1768. 4. edidit *Hier.* dialogum de S. Trinitate gr. lat. cum notis variorum et suis, tum a. 1769. 4. *Hier.* φιλοπονίαν. Postea dialogos illos II. addito fragmento, ex Fabr. nostri recensione, cum varietate lectionis, notisque Fabr. Barthii et Daumii emendatiores iunctim edidit, et adnotationibus suis varii generis eruditis illustrauit, hac praefixa inscriptione: *D. Hieronymi duo dialogi graeci qui supersunt.* Iterum recensuit, et cum adnotatt. breuibus *Casp. Barthii ac Christ. Daumii,* amplioribus autem suis, nouaque versione latina edidit *Io. Bened. Carpzou.* Altenb. 1762. 8. conf. *Gottl. Wernsdorf.* programmatum censuram in bibl. theolog. Gedan. p. 66. (cuius tamen coniecturae p. 451. propositae Carpzou. in ed. II. pag. 102. seq. non adsentitur:) et censuram prioris ed. in *Ernesti* noua theolog. bibl. tom. IX. part. I. pag. 90. sqq. et posterioris ed. in eiusdem in bibl. nouiss. tom. II. part. VI. pag. 563. sqq. *Harl.*

HOSIVS

ll) Hoc Fabricii iudicium Carpzouio praef. pag. 5. sqq. tutius probabiliusue esse, quam Cauei opinio, supra adducta, esse videtur. *Harl.*

mm) Vt Hilarionis, Malchi, Pauli, eremitae etc.

HOSIVS, Cordubensis vltra sexaginta annos episcopus, quum pluribus synodis catholicis interfuisset, Nicaenae nn) vero a. C. 325. et Sardicensi a. 347. etiam praefuisset, postea, praeualentibus sub Constantio Arianis, *ad horam cessit*, vt de eo *Athanasius* de fuga tom. I. pag. 304. qui tamen, non mansisse Hosium in Arianis partibus, sed catholicum obiisse, testatur. Discessit e vita maior centenario a. C. 361. De illo Isidorus Hisp. de scriptoribus eccles. cap. 1. *Hosius, Cordubensis, ecclesiae ciuitatis Hispaniorum episcopus, eloquentia viribus exercitatus, scripsit ad sororem suam* de laude virginitatis *epistolam pulcro ac diserto comtam eloquio. Composuitque et aliud opus* de interpretatione vestium sacerdotalium, *quae sunt in veteri testamento, egregio quidem sensu et ingenio elaboratum.* In Sardicensi *etiam* concilio *quam plurimas edidit ipse sententias.* Ex his nihil hodie exstat praeter Canones XX. concilii Sardicensis. Praeterea *epistolam* Hosii insignem *ad Constantium, imp.*, seruauit Athanasius in sua ad solitarios scripta, qui etiam Nicaenam fidei formulam ab eo maxime conceptam innuit. De *Hosio* accurate *Tillemontius* tomo VII. memoriar. pag. 313. seq. et *Nicolaus* [P] *Antonius* bibl. Hispanae libro II, cap. I. oo) Vtrum hic sit ille *Hosius*, cui commen-

nn) Vide *Io. Launoium* lib. VIII. epist. 1. pag. 693. *Tillemont.* tom. VI. pag. 637. edit. Paris. *Fabr.* At enim, qui Hosium praefuisse concilio Nicaeno diserte scripserunt, ii omnes demum post Carolum M. vixerunt. Tum neque ex voc. προεδρια, neque ex historia eccl. antiqua probari potest, cum προεδρία s. primo loco, episcopis aut patriarchis honoris caussa concesso, aut quod decretis concilii Nicaeni primus subscripsit, coniunctam fuisse potestatem quandam superiorem: quae aliaque docte lateque exposuit *Aug. Guil. Ernesti* in disp. historico-critica, qua Hosium concilio Nicaeno non praesedisse ostenditur. Lipsiae 1758. 4. et summam huius disp. v. in ephem. litter. Erlangens. a. 1758. plag. 48. pag. 507. sqq. Ernesti argumenta comprobat ornatque cl. *Schroeckh.* in hist. eccl. christ. tom. V. p. 335. sq. Atque antea *Natalis Alexander* in histor. eccl. saec. IV. p. 259 et *Cauens* in hist. litt. S. S. eccl. I. p. 185. sq. ad a. 316. (vbi de Hosio multus est,) aliique docuerunt, inane esse Baronii, (*Henschenium* in actis Sctor. tom. III. Febr. p. 637. patronum nacti,) aliorumque somnium, Hosium illum principis honoris locum sustinuisse tamquam romani pontificis, Siluestri, legatum, atque ex ipsis Pontificiis *Fr. Biuarium*, in comm. in Dextri chron. ad a. 324. contendisse, Hosium tantum nomine suae prouinciae subscripsisse, praesidisque officio functum ob praeclarae ipsius doctrinae et confessionis merita, etc. accessit auctoritas, qua valuit apud Constantin. M., imper. *Harl.*

oo) Add. *Du Pin* hist. eccl. vol. II. pag. 50. *Semler* in histor. christianae doctrinae, praemissa III. vol. Baumgart. theol. polemicae, pag. 22. not. *Schroeckh.* l. c. pag. 326. sq. 345. atque in tom. VI. de concilio Sardicensi, pag. 85. vbi monet, Hosium praefuisse illi concilio non tamquam legatum episcopi romani, quum post illum tres episcopi italici, pontificis rom. nomine missi, subscripserint, sed ei illum principis loci honorem concessum esse propter auctoritatem, in concilio Nicaeno partam, et propter eius satis cognitum purae doctrinae amorem studiumque; pag. 139. sqq. concedit quidem, Hosium in concilio Sirmiensi, a Constantio, imper. a. 357. congregato, subscripsisse symbolo Arianorum; sed docet ex *Athanasii* hist. Arianorum ad monachos p. 372. apolog. contra Arianos, p. 205. et ex *Sozomeno* IV. cap. 12. Hosium, centenarium hominem, vi adactum aut falsa quadam persuasione deceptum id fecisse, atque eum, morti vicinum, a. sequenti 358. conquestum de vi, arianam condemnasse haeresin. — *Chr. Guil. Franc. Walch* in hist. haeresium, germanice scripta, tom. II. p. 458. inprimis pag. 462. sqq. 467. sq. 470. not. et pag. 678. — *Vindobon.* in cod. caesar.

commentarium, latine scriptum, in Timaeum Platonis *Chalcidius* dicauit, non plane exploratum esse profiteor, vti nec, quod in codice bibl. Bodleianae adnotatum reperit *Christophorus Wase* exercitatione III. animaduersionum Nonianarum, pag. 40. Chalcidium Hosii, Hispani episcopi, fuisse archidiaconum.

IACOBVS, Nisibenus, qui concilio Nicaeno a. C. 325. et Antiocheno a. 341. interfuit, vt plurima scripsit syriaco [et armenico] sermone, quae *Gennadius* cap. 1. pp) commemorat: ita videntur illius nonnulla graece versa iam innotuisse tempore Athanasii, qui cum Hosio, Alexandro Alex., Philogonio, Eustathio aliisque orthodoxis episcopis scriptoribus *Iacobum* quoque Mesopotamiae praesulem laudat I. aduersus Arianos tom. I. pag. 252. De Iacobo illo praeter *Tillemontium* tom. VII. pag. 260. seq. *Wilhelmus* noster *Ernestus Tentzelius* in exercitationibus selectis parte I. exerc. VI. *Fabr.* De hoc Iacobo, vindice doctrinae purioris primario, miraculis, quae ab eo patrata finguntur et aliis rebus, ad eum pertinentibus, vi *Theodorit.* histor. religiosae cap. I. p. 768. Opp. tom. III. eiusd. histor. eccles. lib. II. cap. 30. sq. *Cauei* hist. litter. SS. EE. I. *Du Pin* hist. eccl. vol. II. p. 49. *Cas. Oudin.* comm. de SS. EE. I. pag. 321. sq. vbi quoque codd. syriacos et arabicos, quibus homilias et alia *Iacobi*, Nisibis, h. e. Antiochiae Amygdoniae in Mesopotamia, episcopi scripta continent, et in biblioth. in Anglia et Hibernia seruantur, enarrat. In bibl. *Leidensi* inter codd. orientales, a Iac. Golio ex oriente adlatos, nr. 55. in cat. bibl. Leid. p. 411. exstat *Iacobi, episcopi Edesseni,* hexaemeron, siue historia creationis, ad Constantinum, imp. Atque *Cau.* l. c. id opus, notat, temporis quidem rationibus optime congruere; sed, num Iacobi sit opus, aliorum submittit iudicio; *Oudin.* vero l. c. addit, silentium veterum de opere eiusmodi, fidei plurimum detrahere. Inter eosdem codd. in cat. bibl. Leid. p. 409 nr. 7. occurrit *Pentateuchus* et eius comment. ling. arab. charact. syr. ex Ephraemo, Dionysio, *Iacobo Edesseno* etc. — Add. *Schroeckh.* hist. eccl. christ. tom. VI. p. 49. sq. qui animaduertit, scripta, a Gennadio tributa Iacobo, Nisibeno, auctorem habuisse *Iacobum Sapientem,* episcop. in Mesopotamia, multo seriorem, idque adsatim demonstratum esse ab *Assemanno,* in bibl. orientali, tom. I. pag. 19. sqq. *S. Iacobi,* episcopi Nisibeni, *Sermones,* armenice et latine, cum praef. notis et dissertatione de Ascetis. Omnia nunc primum in lucem prodierunt Romae 1756. fol. v. *Ernesti* nou. bibl. theolog. tom. VIII. part. III. nr. 1. pag. 195. sqq. *Harl.*

IOANNES, ab a. C. 386. episcopus HIEROSOLYMITANVS, famae Origenis aduersus Epiphanium et Hieronymum strenuus defensor, obiit a. C. 416. Vide *Tillemont.* tom. XII. memor. Non exstat eius *liber aduersus obtrectatores studii sui,* memoratus *Gennadio* cap. 30. in quo demonstrauit, se Origenis ingenium, non fidem sequutum. Hanc suspicor

sar. cod. II. nr. 91. secund. *Nesselii* catal. part. I. pag. 12. siue cod. LVII. sec. *Lambecii* comm. III. p. 244. est *Hosii* ad imp. Constantium, pro S. Athanasio epistola. *Harl.*

pp) Vbi v. interpretes in *Fabricii* biblioth. eccles. p. 6. *Harl.*

ſpicor eſſe illam apologiam ad Theophilum, Alex., ad quam reſpondet Hieronymus epiſtola 61. Librum de inſtitutione monachorum Carmelitici ordinis ad Capraſium, monachum, libenter omitto, qui velut e graeco verſus latine a Carmelitis falſo iactatur, ſaepiusque editus eſt, (etiam in operibus Thomae a Ieſu tom. I. p. 416. ſeq.) et cum pluribus aliis ſcriptis, non maiori pudore ſuppoſitis huic Iohanni Hieroſol. vulgatus a *Petro Waſtelio*, additis ampliſſimis vindiciis, Bruxell. 1643. fol. Sed his vindiciis et eiusdem Waſtelii apologetico pro Ioannis, Hieroſol., monachismo in Carmelo, ibid. 1611. 8. nec non *Bernhardo Alegre*, qui in paradiſo Carmelitici decoris pag. 576. ſeq. copioſe diſputat aduerſus Baronium et Bignaeum, vt Iohannem, Hieroſol., adſcribat Carmelitis, videre, iuuabit, quae oppoſuit *Papebrochius* in tractatu praeliminari ad tom. III. Act. Sanctor. Maii pag. XX. ſeq. et tom. I. April. p. 780. ſeq. nec non *Conradus Ianningus* in apologia pro Papebrochio aduerſus Sebaſtianum a S. Paulo, praemiſſam Actis tom. I. Iunii §. XLIX. ſeq. pag. XL. etc. *Fabr.* Plura v. infra, in vol. IX. p. 280. ſqq. vet. ed. — Inſtitutiones catecheticae illuminatorum et myſtagogicae, in cod. Auguſt. Vind. de quo libro pluribus diſſerit *Reiſer* in indice bibl. Auguſtanae p. 13. De alio ſeriore Io. patriarcha Hieroſolymit., v. *Lambec.* comm. III. p. 178. et Kollar. ibid. in nota *B. Harl.*

[P] IVLIVS I. epiſcopus romanus ab a. 337. ad 352. de quo *Tillemontius* tomo ſeptimo, et *Henſchenius* tomo II. Act. Sanctor. April. XII. pag. 82. ſeq. *Epiſtola* ſub eius nomine ad *Dionyſium, Corinthium,* qq) quae incipit: θαυμάζω πυνθανόμενος, graece et latine vulgata eſt a *Lud. Antonio Muratorio* in anecdotis graecis pag. 341 — 346. ſubiuncta diſquiſitione ad Antonium Mariam Saluinium, qua aduerſus *Gennadium* cap. 2. de S. E. negat, auctorem illius Iulium eſſe; rr) ſed ab Apollinari vel Timotheo, Apollinaris diſcipulo, ſuppoſitam probat auctoritate *Facundi*, lib. I. cap. 5. *Euagrii* lib. I. Hiſt. cap. 31. ac *Leontii Byz.* Plura de epiſtolis, Iulio aliisque per Apollinariſtas ſuppoſitis, *Michael le Quien* in diſſ. ſecunda Damaſcenica. Iulii epiſtola *ad Docimum* citatur Act. 1. concilii Epheſini, et a Cyrillo, Alex., in apologetico. Ex verbis πρὸς Δόκιμον, apud Facundum eſt ad Prosdocimum ss). Epiſtola ad

qq) V. *Montfauc.* bibl. Coisl. p. 390. *Harl.*

rr) V. ſupra vol. VIII. pag. 319. not. *mm. Harl.*

ss) Hanc epiſtolam *ad Prosdocimum* gr. et lat. exhibuit *Petrus Conſtantius* ex cod. a Mich. Le Quien ſibi communicatam in adpendice ad tom. I. epiſtolarum romanorum pontificum pag. 73. ſqq. et adducit loca Athanaſii atque Ambroſii, quae *Iulium* adprime illuſtrant: (aliae Iulii epp. ſunt ap. eumdem Conſtant. p. 352. 387. 399. 403. etc.) deinde M. *Io. Gottlieb Ehrlich*, in diſp. inſcripta: *Iulii Primi, epiſcopi romani, ad Prosdocimum epiſtola de Trinitate et incarnatione,* quam ex cod. Oxonienſi edit, vertit, vindicat et illuſtrat. Lipſiae 1750. 4. pag. 25. ſqq. In doctis notis primum monet, codicem quidem Laudianum bibl. Bodleianae membr. circiter 700 annor. (ex quo illam epiſtolam integram deſcripſit,) et concilium Epheſin. habere πρὸς δόκιμον Marcum tamen Mercatorem, Facundum et alios concilii Epheſini interpretes latinos lectionem πρὸς Προσδόκιμον ſuadere; quam poſtremam lectionem ideo praeferendam exiſtimauit, quia codex in ſubiuncta ſalutatione Προσδοκίῳ legat. In iisdem notis paſſim obſeruat Ehrlich, Arianorum errores a Iulio impugnari, examinatque lect. cod. Quieniani,

ad Alexandrinos pro Athanasio, quae incipit: συγχαίρω κἀγὼ ὑμῖν, ἀδελφοί, exstat apud *Socratem* II. 23. Hist. et apologia secunda S. Athanasii, qui epistolam Iulii *ad Orientales* etiam in sua apologia de fuga conseruauit, Tom. I. pag. 739 — 754. Incipit: ἀνέγνων τὰ γράμματα. tt) Praeter has epistolas in tomis conciliorum sub Iulii nomine exstat latine epistola increpatoria ad Orientales pro caussa Athanasii et excessibus contra romanam ecclesiam, quae incipit: *decuerat vos, fratres*, cum epistola Orientalium ad Iulium, cuius initium: *licet circa omnes romanam ecclesiam*, Iuliique epistola ad Orientales, Theognium, Theodorum, Berinthum, altera, quae incipit: *decuerat vos aduersus sanctam ecclesiam*. Has Blondellus etiam in Pseudo-Isidoro suo pag. 443. sq. exhibet cum censuris suis, quibus eas suppostitias esse demonstrauit. *Liturgiam* sub Iulii nomine, versam e Syriaco, latine exhibet *Eusebius Renaudotus* tom. II. collectionis liturgiarum p. 227.

LIBERIVS, romanus episcopus ab a. 352. ad 366. qui communione cum Arianis labem nomini suo adspersit, a catholico dogmate alioqui haud alienus. uu) Vide

Tille-

niani. In praemissa disquisitione historiam et libellos Iulii aliaque scite persequutus est *Ehrlich*; quare, quae docte lateque exposuit, paucis comprehendam. Pag. 6. monet, epistolae *ad Prosdocium* fragmentum quoddam a concilio Ephes. act. I. concil. *Harduini* tom. I. p. 1401. sqq. a *Cyrillo*, *Alex.*, apologet. pro 12. capitibus apud Marium Mercator. ed. Garnerii P. 2. ab *Eulogio* ap. Photium cod. CCXXX. graece, a *Mario Mercatore* autem ed. Baluz. p. 178. et *Facundo Herm.* lat. exhiberi; fragm. autem ex alia quadam Iulii epistola, a Leontio lib. I. contra Nestor. et Eutych. in MStis citari, contra Harduin. obseruat. Tum argumenta *Mich. le Quien* et *Constantii*, qui, vt Iulii epistolam ad Prosdocium ab Apollinari, aut Apollinarista, conscriptam esse ostenderent, omni studio egerunt, singula persequitur, et fuse docteque refutat, ideoque multa huius epistolae loca, quae Apollinaris errores redolere videbantur, aliter explicat et interpretatur vindicatque illam epistolam Iulio et ab Apollinaristarum haeresi, de qua quaedam inserit, liberat. — *Vindobon.* in cod. caesar. LVII. nr. 55. est Iulii epistola ad Danium, Flacillum, aliosque nonnullos episcopos orientales pro S. Athanasio, et nr. 63. eiusd. ep. ad presbyteros, diaconos et populum ecclesiae Alexandrinae pro S. Athanasio; nr. 68. *Vrsacii* et *Valentis*, episcoporum, de falsis suis contra S. Athanasium criminationibus confessio poenitentiae ad pontificem rom. Iulium I. ex latino in graecum sermon. translata. v. *Lambec.* comm. III. p. 236. 238. et 239. — In cod. CLXXXVII. nr. 20. *Iulio* supposita epistola ad *Iuuenalem*, ep. Hierosolymit., (de quo vid. *Caueum* l. c. p. 419.) mortuum a. 457. vel 458. teste cod. *Lambec.* IV. p. 446. — Varia fragmm. et gr. et lat. *Constant.* l. c. p. 82. et pag. 83. quae Cyrillus et Iuuenalis Hieros. ad Iulium et Iulius ad Cyrillum de die natali Christi scripsisse traduntur. Plura de *Iulio* I. fortissimo purioris doctrinae aduersus Arianos vindice eiusque epistolis aliisque scriptis v. apud *Fabricium* nostrum in bibl. mediae et inf. latinitat. tom. IV. p. 201. ed. Mansi, vbi epist. ad Prosdocimum adseritur *Timotheo*, Apollinaris discipulo; *du Pin* hist. eccl. vol. II. p. 51. *Caui* hist. litt. SS. EE. I. pag. 204. ad an. 337. *Harl.*

tt) Duae hae epp., a nemine in suspicionem vocatae, sunt quoque in *Petri Constantii* epp. roman. pontificum, tom. I. *Harl.*

uu) Sed distinguenda sunt tempora, antequam propter acre Athanasii studium et constantiam missus erat in exsilium, ab eo, quum in exsilio, propter multa, quae, teste Athanasio, perpessus est, et vt episcopatum suum recuperaret, consilii animique mutationem simularet et Arianorum partibus

Tillemontium tom. VI. p. 781-790. tom. VIII. p. 714. et Benedictinorum notas ad S. Ambrosium tom. II. pag. 173. *Io. Morinum* de facris ordinationibus p. 346. fed et *Matthaei Larroquani* diff. de Liberio romano, Geneu. 1670. 8. De fcriptis eius non habeo, quae addam *Cauei* induftriae, quem fi placet, confule. {tom. I. p. 213. add. *P. Couftant* epp. rom. pontific. p. 422. fq. 458. 463. adpend. ad epp. p. 89. 95. 97. et 99. *Fabric.* noftrum bibl. med. et inf. lat. tom. IV. p. 273. fq. ed. Manfi. *Schroeckh.* H. E. chrift. IV. p. 105. fq. 141. fqq. Bollandiniani in act. Sctor. m. Sept. in commentat. de S. Liberio; *Walch.* hift. haer. II. p. 518. 520. 530. *Harl.*}

[P] LVCIFER, Calaritanus, fiue, vt veteres, Caralitanus (Καραλιτανὸς) in Sardinia epifcopus a. C. 371. defunctus, licet latine fcripferit, non tacendus eft mihi, quoniam fcripta eius graece transferenda curauit S. Athanafius, fiue, vt in Marcellini et Fauftini libello precum pag. 38. traditur, ipfe transtulit. *Dicant nunc, quid Lucifer nouum docuerit - - Et bene quod libros fcripfit ad Conftantium, non vt plerique, gloriam captans ingenii, fed diuina teftimonia aptiffime congerens contra haereticos* (Arianos) *et contra ipfum patronum haereticorum* (Conftantium.) *Quos quidem libros quum per omnia ex integro ageret, fufpexit et Athafius vt veri vindices, atque in graecum ftilum transtulit, ne tantum boni graeca lingua non haberet.* Ad hunc Luciferum duae Athanafii epiftolae exftant latine inter Luciferi opera et inter Athanafii tom. II. edit. nouae p. 965. Earum alteram emendatiorem quoque dedit *Chifletius* ad Vigilium p. 109. De Lucifero, quem ardor incredibilis et conftantia confefforibus, afperitas in epifcopos poenitentes horumque receptores, fchismatis reis adfcripfit, videndi *Godfridus Hermantius* in vita Athanafii, libro praecipue IX. cap. 11. *Tillemontius* tom. VII. memoriar. p. 514. feq. et tom. XII. p. 50. vbi de Hieronymi dialogo aduerfus Luciferianos, qui Luciferum ipfum tamen beatum vocare non dubitat et bonum paftorem; *Pafchafius Quesnellus* differtatione XIV. ad Leonem M. e qua repetitae notae, quae Fauftini et Marcellini libello precum in editione Oxonienfi fubiiciuntur; Benedictini notis ad S. Ambrofium pag. 1127. et *Papebrochius* tom. V. Act. Sanctor. Maii 20. p. 197. ad 225. qui p. 205. laudat Ambrofii Machin, archiepifcopi Calaritani, defenfionem fanctitatis Luciferi, ad Vrbanum VIII. editam Carali a. 1639. fol. Pro eadem pugnat *Antonius Macedo* in libro de Diis tutelaribus orbis chriftiani p. 215. feq. licet contra eamdem multi, vt *Natalis Alexander* in felectis capitulis hiftoriae faeculi IV. parte I. p. 245. feq.; et *Apoftolicus vir* dicitur in libello precum, a Luciferianis compofito, p. 10. *Sed et Apoftolicus vir, Lucifer, ob hoc, quod bene effet agnitus*

bus fe fauere profiteretur. Quare a. C. 358. opera multorum epifcoporum ab imp., Conftantio, iterum accepit prouinciam facram romanam. Atque recentiore aetate exftiterunt, qui defendere auderent Liberium, et negare, Liberium ad Arianorum partes vmquam transiiffe. v. diff. de non commentitio, eoque gemino, fed excufato lapfu *Liberii*, rom. pont. Vindobon. 1776. 8. et *Schroeckh.* l. c. pag. 144. fq. — *Merendam* vero de geftis *Liberii*, exfulis, p. 147. 179. opp. *S. Damafi*, Romae 1754. aliosque multos, qui oftendere ftuderent, eum non fuiffe Liberii lapfum, qui dogmaticum pontificum romanor. iudicium errori obnoxium euincerent, aut qui alia ratione hiftoriam explicarent, citauit auctor biblioth. felectae H. E. etc. Venet. 1776. 8. p. 299. *Harl.* Ad eos acceffit *F. A. Zaccaria* in diff. *de commentitio Liberii lapfu*, in diff. eius de rebus ad hift. eccl. et antiq. pert. tom. I. p. 282—335.

agnitus per contemtum saeculi, per studium sacrarum litterarum, per vitae puritatem, per constantiam fidei, per gratiam diuinam, a romana ecclesia missus est legatus ad Constantium: et ob hoc, quod fidem venerabilem vindicauit, quod detexit et conuicit haereticos, ductus est in exsilium cum omni atrocitate iniuriarum. In scriptis eius familiam ducunt *libri duo Athanasii ad Constantium, imp.* in quibus totam S. Scripturam ordine percurrit, ex singulis libris ordine repetens, quae ad Constantium adplicet et quibus persequutionem eius [[illegible]] detestetur. Liber secundus a Ieremia incipit. Quoniam vero alia versione vsus est Lucifer, loca pleraque aliter leguntur, quam in latinis nostris bibliorum codicibus, vt adparet ex collatione, qua *I. Ludouicus de la Cerda* cap. CLXIII. Aduersariorum sacrorum p. 404—414. dicta in priore Luciferi libro citata cum interpretatione Vulgata contulit. Cetera Luciferi scripta, non minorem ardorem spirantia, sunt: *de regibus apostaticis. De non conueniendo cum haereticis. De non parcendo delinquentibus in Deum. Quod moriendum sit pro filio Dei.* Quibus denique *epistola* breuis *ad Florentium* subiicitur. Nonnullae *Latini Latinii* castigationes ad editionem Luciferi, curatam a Ioanne Tilio, Paris. 1568. 8. atque in editionibus Patrum Paris. Colon. et Lugd. repetitam, exstant in eius bibliotheca sacro-profana pag. 157 — 163. Sed (Obseruatt. sacr. p. 139.) non vidisse lucem, dolemus, editionem Luciferi, quam parare se professus est *Cotelerius* ad constitutt. Apostol. II. 57. his verbis: *Ceterum hic, vbi locum Luciferi illustrare conatus sum, auctoris omnium (quod nemo nescit) deprauatissimi, vtilissimi tamen ad cognitionem scripturarum, admonitum te velim, lector candide, me in purgando eo Augiai stabulo plurimum laboris impendisse, paratumque esse ad procurandam editionem, si librum aliquem MS. nactus fuero. Vt si forte in manus tuas, aut notitiam venerit, mecum communicare non dedigneris, hominem non ingratum singulari beneficio tibi deuincturus.* Sunt, qui suspicentur, consilium illud deinde Cotelerium abiecisse, ne Luciferi verbis regem suum, Hugenottis tunc grauem, pulsare videretur. Qui vero Luciferi in Constantium, imperatorem suum lacessentis acerrime, scripta laudant, facilius excusabunt, quae Lutherus, externi regis scripto respondens, paullo asperius scripsit. *Fabr.* Plura de *Lucifero* memoriae prodidit *Fabric.* in bibl. med. et inf. latinit. tom. IV. pag. 282. sqq. ed. Mansii, qui animaduersione adiecta grauiter in Lutherum inuehitur. Atque ego in Breu. not. litter. rom. pag. 592. sqq. et in Suppl. II. p. 238. egi de illo, aliosque laudaui V. D. quibus addes *I. G. Walch.* hist. eccles. p. 1535. *Stollium* in: Nachricht von den Leben — der Kirchenv. cap. X. p. 283. sqq. vbi bene multos citat, etc. auctor. bibl. selectae H. E. p. 303. sq. *Ceiller* Hist. des auteurs eccles. tom. V. p. 385. sqq. inprimis de eius ingenio animoque incontinenti dicendique genere immoderato et aspero, satis sectaque *Schroeckh.* in H. E. christ. tom. VI. p. 206. 220. et *Chr. Gu. Franc. Walch* in: Entwurf einer vollständig. Historie der Ketzereien etc. s. hist. haeresium, part. III. sect. III. p. 338 — 377. — *Gallandus* in biblioth. patr. vol. VI. *Luciferi* opera ex ed. Paris. 1644. recudi fecit et aliquoties bene emendauit; sed plenior magisque critica est ed. inscripta: *Luciferi episc. Calaritani opera omnia, quae exstant.* Curantibus *Io. Dominico* et *Iac. Coletis,* Sebastiani filiis. — Venet. excud. fratres Coleti. 1778. fol. cum vita Luciferi pag. 35. sqq. prolegomenorum, de qua ed. v. cl. *Villoison* in anecd. gr. tom. II. pag. 245. not. nr. VI. et longam censuram in D. *Io. Christph. Doederlein* theol. bibl. vol. I. part. VIII. p. 599. sqq. *Harl.*

MAR-

MARCVS, Arethusius, auctor confessionis, editae in concilio Sirmiensi a. 351. teste *Socrate* II. 30. deinde martyr sub Iuliano, laudatus in Nazianzeni orat. 48. Vide *Tillemont.* tom. VII. memor. pag. 726. et *Tho. Ittigii* historiam Photini p. 454.

De MARCO, eremita, dictum supra, p. 349. seq. [v. *Iriart.* cat. codd. gr. Matrit. pag. 43. *Harl.*]

MELETIVS, Melitenus, ab Acacio a. 360. ex Sebasteno vv) Antiochiae ordinatus episcopus, mox post mensis spatium ab Arianis iterum expulsus est, Euzoio in eius locum euecto. Cum hoc Meletio quod communicare nollent Eustathiani: non mediocris in [P] ecclesia motus concitatus est, quem ordinatus a Lucifero Paulinus Eustathianorum episcopus, etiam auxit. Sed sub Iouiano redditus ecclesiae suae Meletius a. 363. atque sub Valente iterum eiectus in exsilium a. 364. Paulino locum dedit, donec sub Gratiano tertium a. 378. reuocatus eodem Paulino, frustra per aliquod tempus schisma continuante, tandem cum eo in gratiam rediit. Vide Acta Sanctor. 12. Febr. et *Tillemontium* tom. VIII. memor. p. 341. seq. 760. sq. ww) Meletium hunc, durante concilio CPoli a. 381. quum Nazianzenus ab eo episcopus CPol. ordinatus esset, defunctum, pro funere laudauit Gregorius, Nyssenus, cuius oratio adhuc exstat, vt dixi supra p. 129. nr. 60. [add. cod. *Laurent.* X. nr. 10. plut. 5. et *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. I. p. 23.] quemadmodum et exstat sermo Chrysostomi, in ipsius laudem dictus Antiochiae a. 386. qui incipit: *πανταχȣ̃ τῆς τιμίας καὶ ἱερᾶς ταύτης ἀγέλης*, et citatur in synodo secunda Nicaena actione IV.

Huius Meletii primum, quem Antiochiae habuit, sermonem seruauit *Epiphanius* LXXIII. 29. 33. Meminit *Sozomenus* IV. 28.

Praeterea epistolam ad Iouianum, imp., in concilio Antiocheno a. 363. scriptam, *Socrates* III. 25. et *Sozomenus* VI. 4. Perstringunt illud concilium *Hieron.* in chron. et *Athanasius* tom. III. edit. nouae pag. 31.

Alii Meletii decem.

Cum hoc Meletio non confundendus 1) MELETIVS, Lycopolitanus in Thebaide Aegypti episcopus, atque sub Diocletiano et Maximiano confessor, a quo schisma *Meletianorum*, negantium ad poenitentiam recipiendos, qui persequutionis metu Christum abnegaue-

vv) Vide *Philostorg.* V. 1. *Socratem* II. 44.

ww) Add. Acta SS. tom. II. Febr. p. 585. *du Pin* H. Eccl. vol. II. p. 187. *Cauei* hist. litt. SS. EE. I. p. 223. sq. ad a 360. *I. G. Walch.* H. eccl. N. T. p. 1519. et filii, *Ch. Gu. Franc. Walch.* hist. haeres. II. p. 679. V. *Stollii* Nachr. von d. Leben der Kirchenv. p. 562. §. III. *Schroeckh.* H. E. christ. VI. p. 173. sqq. et X. p. 344. sq. infra, vol. IX. de Photio p. 389. ed. vet. de loco quodam Antiocheni dubio. *Harl.*

negauerant. De hoc *Epiphanius* haeresi LXVIII. Hi deinde male audierunt ob communionem cum Arianis; xx) vnde non a melle Meletianos, sed ab amaritudine *Picritianos* adpellat S. Athanasius, yy) licet Meletius ipse inter primos Arii haeresin notasset et ad Alexandrum detulisset. zz) Meletianum schisma vtcunque sopitum in concilio Nicaeno, quibusdam illud adhuc continuantibus, vt Iohanne, Memphitano, et Callinio, Pelusiota episcopo atque Paphnutio anachoreta. Vide *Tillemontium* tom. VI. pag. 233. 662. 735. et b. *Ittigii* historiam concilii Nicaeni pag. 13. et 62. *Fabr.* Inprimis *Schroeckh* l. c. part. V. ed. I. p. 280. sqq. ed. II. pag. 265 — 273. et *Ch. Gu. Fr. Walchii* hist. haeres. tom. IV. p. 355 — 410. *Vindobon.* in cod. caes. LVII. nr. 78. *Meletii,* episc. aegyptiaci, *Breue*, s. recensio compendiaria episcoporum aegyptiacor. vna cum presbyteris et diaconis tam alexandrinis, quam ruralibus, data S. Alexandro archiepiscopo Alexandrino, v. *Lambec.* comm. III. pag. 241. *Harl.*

2) Alius Meletius, *Sebastopolitanus* episcopus, quem concilio Nicaeno a. 325. interfuisse testatur *Athanasius* orat. I. in Arianos tom. I. p. 291. et *Philostorgius* lib. I. c. 8. Vide *Valesium* ad Eusebii VII. 32.

3) *Meletius*, ad quem haec exstat Libanii epistola [237. ed. Wolf. p. 113. et antea in illius anecdot. gr. III. p. 275. sq. ep. XV. Idem *Liban.* ep. 898. ed. mai. laudat Meletium. *Harl.*]

4) Meletius, episcopus *Mopsuestenus* in Cilicia secunda, Nestorianus: cuius epistolae vndecim supersunt latine in synodico aduersus tragoediam Irenaei. Depositus est in concilio Ephesino a. C. 431. [infra, vol. IX. p. 154. et 155. not. *l.* vet. ed.]

5) Meletius, chorepiscopus. Garnerii auctar. ad Theodoriti opera p. 198.

6) Meletius, monachus, cuius liber de natura hominis ita inscribitur in codice Seguieriano a) et altero Caesareo b): *πόνημα κατὰ σύνοψιν περὶ φύσεως ἀνθρώπου, ἐξερασ-*

xx) *Epiphanius* LXVIII. 4.

yy) *Athanas.* epist. ad solitarios, tom. I. p. 864. D. *Ittig.* diss. de Photino pag. 427.

zz) *Epiphanius* LXVIII. 6. ad quem confer *Godfr. Hermantium* lib. I. de vita Athanasii cap. 7.

a) S. *Coislin.* CCCLXXXIV. fol. 162. v. *Montfauc.* bibl. Coisl. p. 588. *Harl.*

b) N. XX. nr. 1. vbi, teste *Lambecio*, comment. VI. part. II. p. 246. inscriptio est: *σύνημα εἰς σύνοψιν περὶ φύσεως — μοναχοῦ ἐκ τῶν τῆς ἐκκλησίας ἐνδόξων καὶ τῶν ἔξω λογ. φιλοσ.* Sequitur anonymi cuiusdam praefatio, quae in Petraei ed. Veneta lat. perperam adtribuitur ipsi Meletio, ac principio suo ibi caret, et in hoc principio in cod. leguntur vocc. a Fabricio citata, quasi a Meletio profecta; — — *μοναχοῦ θέματος* — — Τριάδος, atque Lambec. et Kollar. in not. explicant, quid sit *θέμα Ὀψικίς*, s. pars Asiae minoris, cuius metropolis Nicaea. In hac prouincia quoniam fuit etiam Phrygiae vrbs, Tiberiopolis, Kollar. inde efficit, *Meletium* nostrum ex oppido *Aeroco*, in minoris Asiae comitatu siue prouincia Comitis Anteambulonis sito, et ad episcopatum Tiberiopolitanum

ἐξερανισθὲν καὶ συντεθὲν παρὰ Μελετίου μοναχοῦ [?] θέματος τοῦ Ὀψικίου βάνδου ἀρχαίου *) χωρίου Τιβεριουπόλεως (in Phrygia maiore) μονῆς λεγομένης τρεῖς, ἤτοι τῆς ἁγίας Τριάδος:

num pertinente, oriundum, in monasterio S. S. Trinitatis monasticam vitam vixisse. Tum coniicit, an legi possit βάνδου ἀκρεχοῦ· χωρίου Τιβεριουπόλεως etc. Cotelerio tamen, monet, in monument. eccl. gr. tom. III. p. 580. legendum videri: βάνδα ᾱ. κρόκα vel κροκία, *vexilli primi crocei*. Illius anonymi praefationem excipit genuina ipsa Meletii praefatio. Opus autem Meletii non est integrum in illo codice. Praeter ea in eadem bibl. eodemque Lambecii vol. exstant p. 231. sq. in cod. XIV. nr. 1. anonymi auctoris opusc. graeco barbarum de structura hominis ex Galeno, Hippocrate et *Meletio, philosopho*, collectum; nr. 4. anonymi auct. eclogae graeco-barbarae ex *Meletii Iatrosophio*, in capp. 217. diuisae, inc. ἀρχὴ τοῦ Μελετίου Ἰατροσοφίου· — p. 237. in cod. XIX. *Meletii* liber auctior, a Fabricio ipso paullo post indicatus. — pag. 278. in cod. XXVII. nr. 9. anonymi auctoris *epitome* libri *Meletii* de natura structuraque hominis incipit a speciali diss. *de capite*. — *Monachii* in cod. CXXXV. *Meletii*, monachi, compendium de natura hominis ex variis sacris et profanis auctoribus collectum: additae sunt medicae quaedam obss. praesertim ex Galeno. v. cat. codd. gr. Bauar. p. 55. — *Oxon.* in bibl. Bodleiana secundum cat. nr. 27. *Meletii* versus iambici ad Studitam: nr. 131. 260. *Mel.* de constructione hominis σύνοψις, et nr. 261. sic indicatur in cat. *Melet.* monachus, (an Nemesius?) de natura hominis. — ibid. in collegio Iesu, nr. 2126. *Meletius*, monach. de musica et canticis ecclesiasticis, gr. cum perpetuis notis musicis. — *Venetiis* in bibl. Marc. cod. CCXCVII. vbi quoque inscriptio fere eadem est, quae in cod. Coislin. aut Vindob. πόνημα ἐν συνόψει περὶ φύσεως ἀνθρώπου — — τῆς ἐκκλησίας ἐνδόξων, καὶ τῶν ἔξω λογάδων, καὶ φιλοσόφων· in cod. DXXI. de natura hominis: init. τὰ περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῆς. v. cat. codd. gr. Marc. p. 139. et 280. — *Florentiae* in cod. Laurent. XIX. 1. est *Iatrosophion* etc. cuius caput decimum inscribitur *Meletii*, monachi, de natura hominis. v. *Bandini* cat. codd. gr. Laur. III. p. 167. Ibid. p. 283. sqq. differit, aut repetit, quae Fabr. noster h. l. obseruauit de Meletio et num ab aliis eiusdem nominis sit diuersus, dum recenset cod. I. in quo nr. 2. plut. 86. *Meletii* πόνημα ἐν συνόψει περὶ φύσεως ἀνθρώπου etc. (vt in aliis antea memoratis codd. legitur,) opus est integrum: quod etiam, maximam quidem partem integrum, at tamen in ordine ac diuisione capitum aliisque rebus ab eo, quod in superiore cod. superest, discrepans, exstat in cod. XX. nr. 1. plut. 86. teste *Bandin.* III. p. 564. — In cod. *Coislin.* CCCXXXV. inter opuscula et fragmm. variorum medicorum sunt fol. 75. excerpta de morbis ex Hippocrate, Galeno et *Meletio*. *Paris.* in *septem* codd. bibl. publicae est *Meletii*, philosophi et medici, ***lib. de natura hominis.*** Atque in cod. quidem MMCCXXIIII. citantur ***Meletii tres libri de re medica***: et ab auctore catal. codd. Paris. II. p. 464. opus illud in eo cod. sic designatur: „*Meletii, monachi, libri tres*, quorum primus est de natura structuraque hominis, reliqui duo de rebus ad medicam pertinentibus. Libri primi capita XIV. secundi XXVI. tertii LIV. Praefixus codici index capitum librorum primi et secundi; at index capitum libri III. subscriptus est libro ipsi tertio.“ Id si vnum opus vnius auctoris est, fit probabile, ***Meletium, monachum***, a *Meletio, medico*, (de quo v. infra, in vol. XIII. p. 328. sq. in elencho medicor. vett.) haud diuersum fuisse; nec adeo inaudita res est, doctos homines et sacris et medicis doctrinis artibusque laudabilem dedisse operam. Saltem, Meletium, monachum, si quoque alius Meletius, arti salutari vnice vacans, in viuis fuerit, artis medicae non omnino expertem fuisse, ideoque duos illos facile a scribis aliisque, etiam doctioribus hominibus, potuisse confundi, inde colligitur. Tum cognoscitur ex eo, librum de natura hominis fuisse primam maioris operis, partem: in cod. MMCCXCIX. tres esse *Meletii* monachi, partes, auctor cat. II. p. 478. eo ordine declarat: 1) tractat. de natura hominis; 2) liber

Τριάδος: Συλλογὴ ἐκ τῶν τῆς Ἐκκλησίας [d]) *ἐνδόξων καὶ τῶν λογάδων Φιλοσόφων.* Prodiit tantum latine Venet. a. 1552, 4. ex versione *Nic. Petreii,* Corcyraei. Graece habetur etiam aliquoties MS. Oxonii in bibl. Bodlei. Graeco altero bibl. caesareae codice [XIX. v. *Lambec.* VI. p. 237. sq. et altero in cod. Laurent. *H.]* caput XXXV. de anima quintuplo maius occurrit. *Fabr.*

[Huc reducam ex vol. IX. vet. ed. post praefat. *indicem, scriptorum, qui citantur a Meletio in libro de structura hominis,* a Fabricio concinnatum ad paginas edit. Venetae 1552. 4.

Incertum, diuersus ne ab hoc, (vel illo, quem mox referam,) sit Meletius, ad quem Theodori, Studitae, epistolae supersunt inter ineditas illas CCLXXVII. quas, Sirmondo haud visas, seruat codex bibl. Seguierianae. *Fabr.* V. *Montfauc.* bibl. Coislin. p. 147. 149. 317. 320. et *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. III. p. 284. *Harl.*

7) *Μελέτιός τις, Θεοφόρος ἀνὴρ καὶ τῶν γραφῶν ἀκριβὴς ἐξεταστής,* cuius de azymis scriptum inter S. Iohannis Damasceni opera edidit *Mich. le Quien* tom. I. p. 648. seq.

8) Meletius ὁ Πηγᾶ, Cretensis, a Syluestro, patriarcha Alex. ordinatus presbyter et a. 1582. protosyncellus, inde exarchus patriarchae CPol. et in patriarchatu Alexandrino Syluestri successor dignissimus, laudatus *Iosepho Scaligero* epist. 157. et *Georgio Dousae* in itinere CPol., de cuius scriptis aduersus Latinos, aliisque dicendi locus infra libro VI. Vide interim *Crusii* Turco-graeciam p. 234. *Hottingerum* parte V. Hist. eccl. p. 62. seq. *Allatium* de

2) liber de anima; 3) de IV. elementis opusculum ineditum. Eidem Meletio, philosopho ac medico, in cod. MMCCXII. et sequenti tribuitur commentarius in Hippocratis aphorismos, atque in codd. MMCCXL. et MMCCCXV. versus politici de vrinis, illarumque differentia. *Harl.*

c) Al. [vt in cod. caesar. XX. citato,] *ἀκροκῶ.* *Ὀψίκιον* et *Θέμα Ὀψικίῳ* quid sit, dixi supra, [pag. 229. not. *dd.*]

d) In cod. Coisl. deest *ἐκκλ.* tum legitur *ἐνδόξων, καὶ τῶν ἐξ εὐλογάδων φιλ.* *Harl.*

de consensu pag. 996. Rich. Simonis hist. critic. tom. IV. pag. 11. seq. et praecipue *Eusebium Renaudotum* ad Gennadii et aliorum recentium Graecorum scripta p. 91. seq. [v. ad nr. 9.] Epistola huius Meletii ad Ianum Dousam exstat inter Arminii eiusque sequacium epistolas n. XXV. *Fabr.* *Paris.* in bibl. publ. cod. MCCLIV. est *Meletii Pigae*, alexandrini patriarchae, *euangelicae doctrinae periodus.* Praemittuntur versus elegiaci in laudem auctoris, et epistola ad Ioannem quemdam Simontam. Plura leges infra in vol. X. p. 437. ed. vet. et vol. XI. p. 770. sq. in *Demetrii Procopii* recensione eruditorum Graecorum. *Renaudot.* edidit *Gennadii*, patriarch. CPol., homilias de sacramento eucharistiae, *Meletii Alexandrini*, *Nectarii Hierosolym. Meletii Syrigii* et aliorum de eodem argumento opuscula, gr. et lat. Paris. 1709. 4. Renaud. in praef. agit de *Francisco Prossalente.* Add. *Saxii* Onom. IV. p. 57. et 571. *Harl.*

9) Meletius Syrigus, Cretensis, qui iussu synodi CPol. et patriarcharum mandato a. 1638. oppugnauit confessionem Cyrilli Lucaris. Vide laudatum *Renaudotum* p. 151. seq. et *Rich. Simonem* in libro de sententia eccles. oriental. circa transsubstantiationem, edito gallice aduersus Tho. Smithum, Paris. 1684. 12. *Fabr.* Conf. infra, vol. X. p. 437. ed. vet. et XI. p. 777. in laudata Procopii recens. *Saxii* Onom. IV. p. 439. et *Kollarii* supplement. ad Lambecii comment. pag. 240. *Harl.*

10) Meletius, calligraphus XI. saeculi, cuius aliquot codices MSti graeci in bibl. Seguieriana et Colbertina. [e]) Omitto *Meletium, ducem,* de quo martyrologia et menologia 24. Maii. [f]) Alios item martyres [P] hoc nomine, nec non duos *Meletios*, hegumenos monasterii S. Pauli Latris, quorum alter saeculo XIV. alter saeculo XV. fuit, quorum mentio in codice Colbertino operum S. Ephraim apud Montfauconum in palaeographia graeca p. 78. *Meletii Macris* mox infra faciam mentionem in Nectario, Hierosol. *Fabr.*

Meletius, Alexandr. patriarcha. vide infra, vol. X. pag. 515. ed. vet.

Meletius,

e) In *Montfaucon.* bibl. Coislin. occurrunt p. 305. *Meletius*, calligraphus, qui cod. CCLX. continentem Dorothei opp. aliaque, descripsit, atque in fine in iambis graeco barbaris tam indicem librorum, quam nomen suum posuit: p. 113. *Meletius, monachus*, cuius sumtibus cod. XXXVIII. secundum notam fol. 502. a Demetrio, hierodiacono, a. 6490., i. e. an. Chr. 1432. scriptus est: p. 127. *Meletii Nili* manu exaratus est cod. LX. continens Ephraemi aliorumque opuscula, et p. 174. cod. CCXXIII. s. synaxarium pro media anni parte, studio et expensis Ioannicii, hieromonachi, a. m. 6809. manu *Meletii peccatoris.* — Teste *Montfauc.* in palaeogr. gr. p. 55. in subscriptione cod. Colbertini saec. XI. legitur: datus est hic liber IV. euangeliorum monasterio deiparae Hieracis a *monacho, Meletio, eremita:* — *Nicolaus Meletius* inter eos, qui Mediceis codd. exscribendis operam impenderunt, citatur a *Bandinio* in praef. ad cat. codd. gr. Laurent. tom. I. pag. XI. not. 1. *Harl.*

f) *Meletii, ducis*, martyrium *Florent.* in cod. Laurent. XIV. nr. 8. plut. 9. ex quo cod. illa acta fabulosa graece sumta et cum versione *Dan. Cardoni* S. I. recepta sunt in Acta SS. ad 24. Maii, tom. V. p. 436. indice *Bandin.* in cat. codd. gr. Laur. I. p. 410. *Harl.*

Meletius, metropolita Athen. v. *Dem. Procop.* de eruditis Graecis, nr. 42. infra, vol. XI. p. 784. et confer vol. XIII. p. 486. not. vt mittam *Meletium Gypaldum* et *Meletium*, *protosyncellum*. *Harl.*]

NECTARIVS, ortu Tarsensis, Cilix, e senatore ac praetore CPol. atque adeo Laico, g) necdum baptizato, episcopus CPolitanus a. 381. post Nazianzeni abdicationem constitutus, [v. *Sozomen.* H. E. libr. VII. cap. 8.] praefuit concilio CPol. a. 394. 27. Sept. et a. 393. defunctus successorem habuit Ioannem Chrysostomum. Vide *Tillemont.* tom. IX. pag. 486. seq. qui eundem esse putat Nectarium, quem vna cum coniuge de iactura filii vnici solatur *Basilius* M. epist. 188. 189. h) Eius *homilia in Theodorum*, στρατηλάτην martyrem, quem primo sancto ieiunii sabbato Graeci colunt, (et in quem Gregorii, Nysseni, etiam homilia exstat,) latine saepius prodiit, Ioach. Perionio interprete, et inter homilias quasdam Chrysostomi Paris. 1554. 8. i) et tom. V. Lipomanni, et apud Surium tom. VI. 9. Nou. Graece MS. exstat in variis bibliothecis et in caesarea quidem saepius. Vide *Lambecium* IV. pag. 97. 124 seq. VIII. p. 86. 231. 349. k) Incipit: ὡς πολὺ τὸ πλῆθος τῆς χρηστότητός σου Κύριε. *Sententiam synodicam* de Agapio et Gabadio, quorum vterque Bostrensem episcopatum sibi vindicabat, habes in iure graeco romano *Marqu. Freheri* lib. IV. pag. 247. l) petitam, vt habet titulus, ἐκ τῶν πραχθέντων ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπομνημάτων. Data est Arcadio tertium et Honorio iterum COSS. hoc est a. C. 394. quo concilium celebratum est.

g) Alia exempla episcoporum e Laicis habes apud *Allatium* de aetate et interstitiis in collatione Ordinum pag. 170. seq.

h) Add. *Cauei* hist. litter. SS. EE. I. p. 277. ad a. 381. qui dubitat, Nectarii homil. de S. Theodoro esse genuinam; *Lud. Ell. du Pin* qui admodum pauca habet in noua bibl. auctorum eccles. saec. IV. tom. II. p. 246. aut p. 432. ed. Colon. 1692. 4. Plura tradit *Oudin.* in comm. de SS. eccl. I. p. 686. sqq. vbi iam refert codd. graecos bibl. Bodlei, nr. 274. Th. Roë cod. XXVIII. p. 121. et cod. DCCXXVI. Guil Laudi cod. LXXXIV. nec non codd. *Bauar.* gr. *Monachii* enim sunt in codd. VIII. et LXIII. *Nectarii* oratt. de Theodoro, et de ieiunio atque eleemosyna; ac in cod. CXIV. orat. in martyrem, Theodorum, (vid. cat. codd. gr. Bauar. p. 3. 18. et 45.) De codd. *Vindobon.* postea sermo erit. *Mosquae* in bibl. synod. v. *Matthaei* notit. codd. Mosq. graec. p. 37. nr. 15. — *Leidae*, in bibl. publ. inter codd. Vossian. v. cat. illius bibl. p. 401. nr. 4. — In cod. *Coislin.* CCLXXXV. fol. 118. v. *Montfauc.* bibl. Coisl. p. 401. — *Paris.* in tredecim codd. bibl. publ. sec. cat. codd. vol. II. — *Florentiae* in bibl. Laurent. Medic. teste *Bandinio* in indice: ibid. in cod. bibl. b. Mariae. v. *Montfauc.* diar. ital. p. 363. — Conf. Acta Sctorum m. Octobr. — collecta a *Cornelio Byeo*, *Iac. Byeo*, *Io. Baptista Fonsono*, presbyteris theologis, tom. V. quo dies X. et XI. continentur. Bruxell. 1786. fol. *Harl.*

i) V. infra, vol. I. p. 148. vet. ed. *Harl.*

k) In cod. caes. CXLIV. nr. 24. p. 223. vol. IV. ed. Kollar. it. *Lambec.* de cod. CLI. nr. 6. ibid. p. 287. sqq. de alio Theodoro, duce exercitus et martyre. Add. *Kollar.* ad IV. p. 142. et 144. Eadem *Nectarii* narratio de Theodoro, martyre, in codd. caesar. XI. nr. 27. XV. nr. 27. et XXXII. nr. 9. Lamb. VIII. p. 184. 490. sq. et 138. *Harl.*

l) *Oudin.* l. c. citat quoque syntagma canonicum *Io. Zonarae*, pag. 525. cum syntagm. canonico Theodori Balsamonis, p. 761. Paris. 1620. fol. gr. cum Gentiani Herueti lat. vers. *Harl.*

Alii Nectarii.

Nectarius, hieromonachus, cuius lucubrationem, carmine ſcriptam graeco de abbatibus, qui ante ipſum claruerunt, exſtare MS. in bibl. regis Galliae codice MMCXCVIII. teſtatus eſt *Labbeus* in bibl. nou. MSS. p. 135. *Fabr.* Secund. cat. codd. bibl. Paris. publ. II. p. 309. in cod. MCCCLXXI. nr. 10. *Nectarii*, hieromonachi et abbatis, verſus de illis, qui monaſterio quondam praefuerunt. — Manu *Nectarii, hieromonachi* monaſterii S. Nicolai Caſularum vrbis Hydruntis a. 6977. Chriſti 1469., ſcriptus eſt cod. Paris. in quo eſt Calliſthenes de vita Alexandri M. v. *Montfauc.* palaeogr. gr. pag. 83. *Harl.*

Nectarius, Hieroſolymitanus patriarcha, patria Cretenſis, defunctus a. 1665. ſucceſſore Dorotheo, qui eius vitam ſcripſit, in qua narrat, poetica illum didiciſſe a Meletio Macre: Philoſophiam hauſiſſe Athenis a Theophilo Corydale, philoſopho peripatetico. Huius Nectarii *Confutatio imperii papae in eccleſiam*, liber haud [P] contemnendus, lucem vidit Moldauenſibus typis a. 1682. m) et latine, Petro Allixio interprete, Lond. 1702. 8. *Fabr.* V. paullo ante ad Melet. Syrigum nr. 9. — Docente cel. *Villoiſon.* in litteris ad me datis prodiit liber vtilis: *ἐπιτομὴ τῆς Ἱεροκοσμικῆς* (ſacrae et profanae) *ἱστορίας, εἰς πέντε μερισθεῖσα τμήματα, ὧν τὰ μὲν τρία πρῶτα ἐν συντομίᾳ διαλαμβάνουσιν οὐ μόνον τὰ τοῦ ἁγίου θεοβαδίστου ὄρους Σινᾶ, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ ἐκεῖθεν ᾠκοδομηθέντος θεοδοξαστοῦ μοναστηρίου· τῶν δ᾽ ὑστέρων τὸ μὲν περιέχει τὰ τῶν βασιλέων πάσης γῆς Αἰγύπτου, μέχρι Μωαμὲθ, καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ, ἕως Σουλθὰν Σελὴμ· τὸ δὲ περὶ τοῦ αὐτοῦ Σελὴμ καὶ περὶ τῆς μάχης, ἣν ἤγειρε κατὰ Περσῶν. ἔτι δὲ περὶ τῆς αἱρέσεως τοῦ Τεχὴλ, νέου προφήτου τῶν περσῶν, πραγματεύεται· συγγραφεῖσα παρὰ τοῦ μακαριωτάτου πρώην Ἱεροσολύμων πατριάρχου Νεκταρίου τοῦ κρητὸς. αψπγ´* (1783.) *ἐνετίῃσιν.* 4. *Nectarii*, patriarchae, nomine, (vt ea, quae Fabric. olim in vol. X. p. 541. ſcripſerat, huc reducam,) a Doſitheo, ſucceſſore, edita graece eſt *ἀντίῤῥησις* contra Petrum Franciſcanum, qua papae imperium in eccleſiam oppugnatur. Eam, aiunt, ſcriptam primum arabice, quod idioma hodie in Syria Palaeſtinaque vulgare eſt. Nectarium, ſiue, quem auctorem eſſe volunt, Doſitheum, oppugnat praeter *Stephanum de Altimura* *) Nic. Comnenus in praenotionibus myſtagog. reſponſo VI. ſect. 2. qui ſect. 5. p. 384. Nectarium vocat vagum ex more Photianae ſectae patriarcham, qui, vix annum in ſua eccleſia moratus, Aſiam, Aegyptum, Europam ad corradendam pecuniam peragrauerit. — [Atqui probabiliter eſt ille quoque Nectarius, patriarcha, cuius (ante memoratam) deſcriptionem montis Sinai atque coenobii, quum viſitandi cauſſa eodem conceſſiſſet, adcurate confectam vidit *Montfaucon*, et narrauit in diario ital. p. 211. conf. *Demetr.*

m) Vide Ephemerides Paris. a. 1710. pag. 11. 13. Nouellas reip. litterar. a. 1702. tom. II. pag. 112. Acta Er. 1703. pag. 292. Memorias Treuoltinas a. 1704. tom. II. pag. 35. edit. Amſt.

*) Sub hoc nomine latuit *Michael le Quien*, (indice *Pfaffio* in diſſ. de traditionibus, p. 26.) Is ſcripſit *Panopliam contra ſchisma Graecorum*, qua romana et occidentalis eccleſia defenditur aduerſus criminationes *Nectarii*, nuperi patriarchae Hieroſolymitani, quas congeſſit in libro de primatu papae, 1718. 4. vti Fabric. olim in vol. X. p. 444. notauerat. *Harl.*

Demetr. Protop. de erudit. Graecis infr. tom. XI. p. 777. sq. et Nouveaux Mém. des Missions de la Compagnie Iesus, tom. VII. p. 1. 2. 10. et 11. Paris. 1729. 8. *Harl.]* — Subiungit Nectarius *Leonis*, diaconi nomophylacis, expositionem fidei pag. 369. et relationem *Macarii*, Nicomediae, et aliorum episcoporum et clericorum, nec non definitionem *Philothei*, Alex. *Dorothei*, Antiocheni et *Ioachimi*, Hierosol. contra synodum Florentinam, p. 372. 377. Hactenus *Fabricius*. Ab hoc praeterea in vol. X. p. 541. adduntur, h. l. commodius inserendi:

Nectarius, Synaxarii auctor, Nicephoro Callisto antiquior. v. *Goarum* ad EuchＯlog. p. 661. et *Nic. Comnenum*, p. 138.

Nectarius, Calaber, abbas Casulanus, quem, a. 1181. defunctum, laudauit *Georgius Cuphara*: interfuit concilio Lateranensi a. 1180. vt ex actis eius concilii, et *Georgii Corcyrensis* ad Nectarium epistola *Baronius* ad a. 1180. nr. 9. sq. docet. Eius epistolae ad *Georgium*, Corcyrensem archiepiscopum, et alios citantur a Nic. Comneno pag. 12. 207. 227. 342. etc. — Fabricius quoque in vol. X. p. 135. vet. ed. *Nectarium*, abbatem Casularum, inter melodos graecorum numerat, citatque *Allat.* pag. 181. contra Hottingerum. De Manuelis, patriarchae CPolit., litteris, datis tribus monachis, Marco, *Nectario*, et Isaacio, qui ad ipsum ex Calabria venerunt, in cod. Vindob. caes. XLVIII. nr. 12. v. *Lambec.* comm. VIII. p. 964. sq. *Harl.*

Nectarium, Pictauiensem, quem pro Victorino aliqui comminiscuntur, libenter omitto.

NICOBVLVS, Gregorii, Nazianzeni, amicus et propinquus, auctor carminis epici ad filium cognominem, quo respondet carmini, quod eius nomine ad parentem Nazianzenus scripserat, veniamque pro filio petierat, vt liceret illi extra patriam dare operam eloquentiae. Legitur inter Nazianzeni poemata tom. II. opp. p. 115 — 120. Incipit: τέκνον ἐμὸν, μύθοις ποθέων ποθέεις τὰ φέριστα. De *Nicobulo*, multis antiquiore saeculis, qui de Alexandro M. scripsit, feci mentionem lib. III. [cap. II. vol. III. p. 47.]

ORESIESIS, (aliis *Oriesis*, *Orsesius* vel *Orsisius*, vide *Rosweidum* ad vitas patrum p. 110.) inter Aegypti monachos in vico Thebaidis Tabbena siue Tabbenesio, cum Pachomio et Theodoro clarus, de quo *Tillemontius* tom. VII. pag. 479. seq. 499. 686. 761. Eius *testamentum Gennadio* cap. 9. tantopere laudatum, et quod pro deperdito habet Caueus, [I. hist. litt. SS. EE. pag. 209. ad a. 344.] vtique videtur esse illa doctrina monastica, quam ex graeco versam, latine tantum habemus, editam ad calcem S. Prosperi de vita contemplatiua Colon. apud Io. Gymnicum 1538. 8. et in bibliothecis patrum Paris. Colon. et Lugd. (tom. IV. p. 92.) et in codice regularum monasticarum Holsteniano tom. I. pag. 121. Rom. 1661. 4. Paris. 1663. 4. *Fabr.* Conf. *du Pin* hist. eccl. vol. II. pag. 55. siue p. 117. ed. Colon. *Harl.* Orsiesii Abb. Tabenn. doctrina de institutione monachorum legitur etiam in *Gallandii* Bibl. PP. tom. V. p. 40. sq. et ibid. p. 51. sq. eiusdem libellus de sex cogitationibus Sanctorum. Add. Gallandi Prolegg. p. 8. sq. *B.*

Iunior

Iunior existimatur *Orestes*, abbas, cuius libellus breuis de sex cogitationibus sanctorum ex Goldasti codice latine editus ab *Henrico Canisio* tom. V. lect. antiquar. parte II. pag. 951. [ed. nou. tom. I. p. 168.]

PACHOMII, monachorum Tabbenensium auctoris praecipui et medio saeculi quarto defuncti, vitam, ab auctore incerto, sed qui illis temporibus vixisse se profitetur, traditam exhibet *Bollandus* tom. III. Act. Sanctor. Maii p. 295. graece quidem in adpendice ad calcem illius voluminis e MSS. Florentino, *) Vaticano et Ambrosiano p. 25. et 51. (758.) latine

*) Siue cod. Laur. IX. nr. 20. plut. 11. In eod. cod. nr. 24. sunt ex vita Pachomii paralipomena, lat. quoque in actorum tomo cit. pag. 334. graece p. 814. v. *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. I. p. 505. qui etiam p. 100. adnotat, multa Pachomii loca citari in expositione sacrorum praecept. in cod. IV. plut. 6. Iuuat hic nostri et aliorum *Pachomiorum*, partim incertae aetatis memoriam, scripta et codd. excitare. Fabricius infra in vol. X. p. 440. vet. ed. ex Actis concil. tom. IX. Harduini p. 397. refert, *Pachomium, abbatem Hieromonachum,* vnioni cum Latinis fauisse. — In cod. *Mosquensi* XI. qui continet Patericum, siue varias adhortationes et narrationes ex variis scriptis et vitis patrum, inter nomina auctorum et indices librorum, ex quibus ille codex est conscriptus, citari quoque ἐν τῷ βίῳ τοῦ ἁγίου Παχωμίου, adnotauit *Matthaei* in notitia codd. gr. Mosquens. pag. 16. — *Florentiae* inter codd. bibl. B. Mariae, in cod. XIII. saec. sunt regulae SS. Basilii, *Pachomii* et Augustini, teste *Montfauc.* in diario ital. p. 371. — In bibl. *Bodleiana*, in cod. CCXL. Barocc. regulatio regulae Pachomianae. — Inter codd. Cromwelli nr. 277. 67. de *Pachomio* et Tabennesiis, ex Palladii Lausiaca historia. — Inter codd. Wheleri, nr. 9105. catal. codd. Angliae etc. II. p. 357. *Pachomii* quaedam contra Monophysitas. — *Vindobon.* est cod. caesar. XXX. qui continet Theodoreti historiam religiosam etc. scriptus a *Pachomio* quodam: qui quis fuerit et quo tempore vixerit, ignorat *Lambecius* comm. VIII. p. 681. conijcit autem, eumdem esse auctorem supplementi capitis XXVI. de Symeone Stylita, adiecto operi Theodoreti in illo codice. — Idem *Lambec.* VII. p. 505. sqq. copiosus de Arsenio eiusque controuersia, mouet, *Pachomii, patriarchae CPolit.*, anno decimo septimo post vrbis CPolitanae per Turcas expugnationem, diploma integrum exaugurationis et excommunicationis Arsenii subiectum esse a *Martino Crusio* in Turco-Graecia *Emm. Malaxi* H. E. CPolit. p. 146. sqq. (*Crusius* in eadem Turcograec. libr. IV. exhibuit *Pachomii*, Ganni metropolitae, et Chorae epistolas. v. supra, in vol. VIII. p. 94.) *Lambec.* VII. pag. 545. animaduertit, in fine cod. CXXXIV. a. 1429. scripti adnotatum legi, illum librum esse *Pachomii, Albanitae.* add. *Montfauc.* Palaeogr. gr. p. 78. et 105. — *Pachomium, monachum,* multos codd. qui nunc sunt in bibl. Paris. publ. saec. XVI. scripsisse, tradit *Montfauc.* in palaeogr. gr. p. 105. et p. 480. in descriptione montis Atho, gr. et lat. inter fundatores monasterii Dionysii post Alexium Comnenum, imperatorem, celebratur *Pachomius* quidam *monachus* (qui olim fuisset Alexander, Authentes Valachiae,) Petri Voeuodae gener. — In cod. *Naniano* gr. CXXV. saec. XVI. reperiuntur 29. opusc. varii argumenti et 15. epp. (praeter alia, quae in indice subiecto indicantur quidem, at excisa sunt.) *Pachomii, monachi,* quem schismaticum et *Rhacendytam* vocat et Fabricio ignotum fuisse scribit *Mingarell.* in cat. codd. gr. Nan. CCLVIII. sqq. vbi singula, quae continentur in cod. recenset, quae omnia hic repetere haud vacat. Illum tamen vixisse post inuentam artem typographicam, patet ex opusc. nr. 18. aduersus *Mart. Lutherum*, quem fratrem vocat, κατὰ τοῦ Φρὰ μαρτὶ λάτερι; et ex epistola tertia *ad Venetos typographos.* Inter opuscula sunt plures sermones: in his, *contra Monophysitas*, (qui igitur idem esse videtur, (quem paullo ante notauimus, in cod. exstare Wheleriano:) nr. 14. et 15. de Car-

latine autem ex versione *Danielis Cardani* S. I. pag. 295. et 334. Ammonis quoque, episcopi, epistolam περὶ βίου μακαρίου καὶ πολιτείας Παχωμίου καὶ Θεοδώρου, e MS. Florentino graece ad calcem volum. [P] pag. 63. et latine pag. 347. Cui praemissa quaedam ἐκ τῶν ἐντολῶν τοῦ Παχωμίου, cuius generis sunt *monita spiritalia* Pachomii ex MS. Aldino latine edita a *Gerhardo Vossio* in adpendice ad Gregorium, thaumaturgum, pag. 130. Mogunt. 1604. 4. [sunt etiam in bibl. PP. tom. IV.] Incipiunt: *Honora Deum, et valebis.* Tabulam aeneam, instituti monastici regulas complectentem, Pachomio traditam ab angelo, narrat *Palladius* in Lausiaca cap. 38. et argumentum eius refert. Prodiit etiam saepius *Pachomii regula* vberior, latine, quam ab auctore primum scriptam Aegyptiaco sermone, deinde versam graece, et e graeco ad Siluani monachi preces latine redditam a *S. Hieronymo*, nolim inficiari. *) Primus

Cartanitis haereticis eorumque haeresi: nr. 16. et 17. contra Latinos: nr. 27. ars grammatica cum scholiis Pachomii: nr. 28. VIII. canones, in his canon sextus in *S. Pachomium.* — Add. supra, vol. VI. p. 548. — In cod. CXXVI. nr. 1. iterum exstat opusc. aduersus Lutherum, (κατὰ ἁγιοκατηγόρων etc.) — In cod. CXXVII. nr. 13. idem opusc. et nr. 14. — 22. alia, in his quaedam, quae in cod. CXXV. non reperiuntur; ex. gr. nr. 19. collectio monumentorum ecclesiastic. ex quibus constet, vitam monachorum debere esse communem; nr. 21. canon in SS. Athanasium et Cyrillum Alex. nr. 22. canones apostolorum: exscripsit Mingarell. p. 282—297. Inscriptio autem haec est: Διήγησις Δανιὴλ μητροπολίτου Ἐφέσου καὶ περίοδος τῶν ἁγίων τόπων. — In cod. CCCV. scripto saec. XVI. (de quo iam plura adnotaui supra ad vol. VI. p. 347. sq.) est *Grammatica* monachi, *Pachomii Rusani.* Idem eius praefationem. siue προθεωρίαν εἰς τὴν γραμματικήν, (notandam propter memoriam plurium graecor. grammaticorum,) publici iuris fecit. Nr. V. *Pachomii*, (vti suspicatur Mingarell. p. 515.) longa epist. ad Ignatium, episcopum, et monasterii in insula Chio praesulem: nr. VII. *Pachomii* orat. a Mingarellio p. 261. edita: et alia supra loc. cit. indicata. Pag. 221. eiusd. cod. a recentiore manu haec notantur: τὸ παρὸν βιβλίον ἔναι τοῦ ἁγίου γεωργίου τοῦ εἰς τὰ ἐρημικὰ τῶν βενῶν ζακύνθου καὶ ἦτον τοῦ παχωμίου τοῦ ῥουσάνου κόνος καὶ ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ὅλον. — *Valent. Ernest. Loescher* in adpendice ad Stromatea, s. dissertatt. sacri et literarii argumenti, etc. Wittemberg. ap. Sax. 1723. 4. p. 121 — 169. ex cod. msto primum gr. cum vers. lat. edidit *Pachomii, monachi, sermonem* *) *contra mores sui saeculi et prouidentiae diuinae contemtum*, n. quod Saracenis permitteret deus, christianos adficere cladibus. Pag. 170. in metalogo animaduertit, duo tantum *Pachomios* in censu scriptorum fuisse cognitos, alterum *Tabennensem*, archimandritam, ex primis Ascetis, saec. IV. ineunte, et *regulae monasticae* auctorem; alterum patriarcham *CPolitanum*, initio saec. XVI. florentem: inter hos medium esse *Pachomium*, monachum, cuius edidit sermonem. „Videtur autem, ait Loescher., Aegyptius aut Syrus ortu fuisse, atque currente saeculo septimo scripsisse, sub Rhinotmeto vel Pogonato, quos vocamus, Augustis. Nam quum a. Ch. 636. Saraceni Hierosolyma occupauerint, Syriam praeterea, et deinceps Asiae magnam partem, deuorarint, ipsique Byzantio graues admodum facti fuerint: Pachomius, testis harum miseriarum, sub barbarorum et gentium nomine Saracenos descripsit, et auctorem mali Muhammedem sub Pseudo-prophetae voc. cap. II. indicauit. Facit praeterea mentionem vrbium, a Christianis secure reaedificatarum, postquam a Saracenis prima irruptione destructae fuerant, cap. V. quod vix alibi, quam in Syria fieri potuit." Hactenus Loesch. *Harl.*

o) Secus tamen sentit *Caueus* in hist. litt. S. S. E. E. I. p. 208. ad a. 340. vbi de *Pachomio*, Thebaide

*) Est quoque, at mutilus, in cod. Naniano CXXV. nr. 20.

mus edidit *Achilles Statius*, Romae 1575. deinde *Petrus Ciacconus* ibid. 1588. Hinc bibliothecae patrum collectores. Non hanc modo regulam cum Hieronymi praefatione, sed etiam *Pachomii epistolas*, quas Gennadius memorat, et plures etiam, illi non memoratas, latine ex interpretatione eiusdem Hieronymi seruauit *Benedictus Anianensis*, qui saeculo IX. claruit, in concordia siue codice regularum, qui ex *Lucae Holstenii* editione prodiit Rom. 1661. 4. recusus Paris. 1663. 4. Plura de Pachomio *Rosweidus* in vitis patrum pag. 81. sqq. praeludio ad vitam Pachomii, a Dionysio Exiguo latine versam, et *Tillemontius* tom. VII. *Fabr.* st. *du Pin* H. eccl. vol. II. p. 116. ed. Colon. (qui Pachom. ad a. 400. diem obiisse tradit.) *Fabricii* bibl. mediae et inf. latin. tom. V. p. 188. sq. ed. Mansi. *Gennad.* de vir illustr. cap. 7. pag. 8. ibique not. in *Fabricii* biblioth. ecclesiast. inprimis *Schroeckh.* H. E. christ. tom. V. pag. 168. sqq. et tom. X. p. 108. *Harl.* In *Gallandi* B. PP. tom. IV. p. 715. sq. leguntur Pachomii regula, epistolae et verba mystica, interprete Hieronymo; p. 735. sq. Praecepta Pachomii e cod. Florent. add. Galland. proleg. c. XVII. *B.*

PAVLINVS, qui ex presbytero a. 362. ordinatus a Lucifero episcopus Antiochenus, magnorum motuum materia fuit, quarum supra in Meletio mentionem feci. Eius *fidei professio*, ab Athanasio probata, exstat apud *Epiphanium* LXXVII. 21. *p*) Hunc Paulinum aetate antecessit non modo *Paulinus*, qui ex Tyrio praesule episcopus Antiochenus a. 331. fauens Arianis, et amicus Eusebii, Caesar., qui illi scripta quaedam dedicauit: sed etiam *Paulinus*, qui ante Eustathium et post Philogonium per breue tempus episcopus Antiochenus fuit a. C. 324. et cuius *maleficiorum libros*, a Macedonio, episcopo Mopsuesteno, et confessore combustos referunt orientales in epistola synodica, quae edita est a *Pithoeo* in Hilarii fragmentis parte II. p. 26. Confer *Valesium* ad Sozomeni III. 11. et *Tillemontium* tom. VII. Alii *Paulini*, qui, vno Pneumatomacho excepto, latine omnes scripserunt: *q*)

Paulinus *Aquileiensis* patriarcha, qui Felicem, Orgelitanum, et Elipandum, Toletanum, oppugnauit, defunctus a. C. 804. De eo *Bollandus* [P] in actis Sanctor. ad XI. Ianuar. tom. I. pag. 713. seq. Vide et *Sirmondi* opera tom. IV. p. 641. *Fabr.* Add. *Caui* hist. litt. SS. EE. I. p. 636. sq. *Saxii* Onom. II. p. 93. et 544. *Opera omnia S. Paulini*, patriarchae Aquileiensis, collegit, notis et dissertatt. illustrauit *Io. Franc. Madrisius*, Vtinensis, congreg.

baide in Aegypto nato et Tabbenensium monachorum auctore atque institutore, mortuoque a. 350. aut 360. agit; et mirum sane esse, arbitratur, Hieronymum, si hanc transtulisset regulam, Pachomium, inter scriptores ecclesiasticos non retulisse. Crediderit potius, breuem illam *regulam*, quam Palladius exhibet, a Pachomii successoribus auctam et locupletatam; saltem dicendum esse, Palladianam esse alterius compendium. *Harl.*

p) Naturae debitum reddidit a. Ch. 388. Conf. *Schroeckh.* H. E. christ. tom. XII. p. 54. sqq. et 84. sq. inprimis *Christ. Guil. Franc. Walch.* in historia haeresium, tom. IV. cap. 7. de *Meletio* et *Meletianis* motibus in Aegypto et Antiochiae p. 355—502. in quo frequens fit *Paullini* mentio, praesertim a pag. 411. p. 444. sqq. 455. sqq. 460. sqq. 473. sqq. *Harl.*

q) De *Paulinis*, qui latine scripserunt, et quorum plenior historia non pertinet ad bibliothecam graecam, copiosius commodiusque disserit *Fabricius* noster in bibl. med. et inf. lat. tom. V. p. 204. sqq. ed. Mansi. *Harl.*

congreg. oratorii presbyter, addita duplici actorum veterum adpendice, Venet. 1737. fol. v. *Mansium* ad Fabr. l. c. pag. 204. — *Dublini* in cod. coll. S. Trinit. CCXC. s. nr. 430. catal. codd. Angliae etc. II. part. II. p. 31. est *de S. Paulino*. *Harl.*

Paulinus, *Bitterensis* in Gallia episcopus, clarus sub quinti saeculi initia. Eius epistolam de signis terrificis apud *Baronium* ad a. 418. exstare scribit *Oudinus*, I. p. 923. Sed ego incassum eam illo loco quaesiui. [conf. *Caue* H. E. p. I. pag. 389. *H.*]

Benedictus Paulinus, *Burdegalensis*, ad quem scripsit *Faustus*, Reiensis, r) et quem cum Nolano videtur confundere *S. Auitus* epist. 4.

Paulinus, *Mediolanensis* presbyter, qui vitam magistri sui, S. Ambrosii, Mediolanensis episcopi, scripsit. Idem, qui vt diaconus adhuc Caelestium, Pelagianum, Carthagine oppugnauit. Vide *Baron.* ad a. C. 369. n. 37. et a. 418. n. 11. seq. *Fabr.* Item *Caueum* l. c. pag. 402. ad a. 420. *Saxii* Onom. I. p. 460. — *Paulini*, Mediolanensis, libell. *de benedictionibus patriarcharum* ex cod. Bonon. edidit *Io. Aloysius Mingarellius* in Io. Chrysost. *Trombelli* opusculis Cypriani, Hilarii et aliorum pag. 199. sqq. v. *Mansium* l. c. p. 205. et *Saxium* l. mem. Inter codd. Vossian. in cat. codd. Angliae etc. II. p. 63. nr. 2359. vita S. Ambrosii, auctore *Paulino*. *Harl.* Paullini Mediol. tria opuscula 1. vita Ambrosii, 2. lib. aduersus Caelestium, 3. de bened. patr. in *Galland.* B. PP. VIIII. p. 21. sq.

Meropius Pontius Anicius Paulinus, amicus Ausonii, nat. a. Ch. 353. vel 354. episcopus *Nolanus* a. C. 431. defunctus, doctrinae et eloquentiae laude, poeticae quoque facultatis gloria clarissimus. Operibus eius, a Ducaeo, Rosweido, Chifletio, et Io. Baptista Brun s) illustratis, addenda, quae in lucem protulit *Muratorius* in anecdotis latinis tom. I. Mediolan. 1697. 4. *Caroli Perraulti* poema gallicum de hoc Paulino prodiit Paris. 1686. 8. *Fabr.* V. *Caueum* l. c. I. p. 288. sq. et in nota alii, qui de hoc Paulino egerunt, sunt nominati: *Saxii* Onom. I. p. 453. sqq. et 594. *Moller*, homonymoscopiam p. 601. sqq. *Schroeckh* H. E. christ. VII. p. 131. sqq. IX. p. 210. sq. et quae ego scripsi de hoc et *Paulino Petrocorio* in Not. br. p. 741. sqq. atque in Supplem. II. p. 364. sqq. — *Leidae* inter codd. Vossian. *Paulini* ep. ad Seuerum et de cura pro mortuis agenda ad Paulin. episc. Nolan. v. cat. bibl. Leid. p. 375. nr. 104. et p. 376. nr. 114. — Sec. cat. codd. Angliae etc. II. part. I. p. 228. nr. 7557. *Paulinus*, *Prosper* et *Hilarius*. *Harl.* *Mingarelli* praef. ad anecd. Paulini Nol. in Galland. B. PP. VIII. p. 13. sq. Prolegg.

Paulinus, *Pellaeus*, Ausonii nepos, cuius eucharisticon de vita sua, quod carmine heroico scripsit, octogenario maior a. 456. exstat ad calcem Paulini Petrocorii, de quo infra. Confer *Tillemontium* tom. XVI. p. 416. seq.

r) De *Fausto*, in specie de eius variis quaestionibus ad Bened. Paulin. v. Fabr. bibl. med. et inf. lat. II. p. 149. nr. 7. De hoc *Paul.* v. *Saxii* On. I. p. 512. sq. *Dublini* in coll. S. Trinit. nr. 755. cat. cit. p. 44. sunt epp. *Paulini* ad Faustum, et huius ad Paulinum. *Harl.*

s) Paulini opera, a Brunio expolita et illustrata, prodierunt Paris. 1685. 4. Petri Franc. Chiffletii — *Paulinus* illustratus, Diuione 1662. 4.

Paulinus, cuius tractatus de initio quadragesimae, de die dominica paschae, de obedientia, de poenitentia, de Neophytis memorat *Gennadius* de S. E. cap. 68.

Benedictus Paulinus *Petrocorius*, Aquitanus, qui libros sex de vita S. Martini, scriptos carmine heroico, dedicauit Perpetuo, Turonensi episcopo, quem patronum suum adpellat. Is Perpetuus concilio Turonensi praesedit a. C. 461. Huius Paulini editionem meliorem cum Francisci Iureti et Io. Frid. Gronouii notis debemus *Christiano Daumio*, Lipsiae 1681. 8. *Fabr.* Conf. *Oudin.* l. c. I. pag. 1287. sq. *Caueum* I. p. 449. sq. *Harl.*

[*Mansi* ad Fabr. l. cit. p. 206. docte disserit de *Paullini Puteolani* historia a mundo creato ad Henricum VII. Romanorum Augustum, saec. ineunte XIV. in cod. bibl. Caesenatensis Malatestarum. Sed multo curatius et copiosius de hoc aliisque illius operis codd., de *Paulino* illo eiusque aetate, patria (n. Veneta,) conditione etc. agit *Ioseph. Maria Mucciolus* in catal. codd. MSS. Malatest. Caesenatis biblioth. fratrum minor. conuentual. Caesenae, tom. II. 1784. F. p. 59—62. *Harl.*]

Paulinus, *pneumatomachus*, de quo Palladius in hist. Lausiaca capite de Rufino pag. 124. edit. Meursii.

[*Ioannis Paulini Sueci* iudicium de cometa in Suecia, viso m. Dec. 1680. etc. in bibl. Bodlei. inter codd. Ashmoleani, nr. 6654. — ibid. inter codd. Bodlei. nr. 2972, 20. de corio serpentis, opus translatum a *Io. Paulino* ex arabico *Algani*, philosophi, in latinum.

De *Pauliniano*, aequali Hieronymi, v. hunc in epist. CX. pag. 822. sq. *Epiphan.* Opp. tom. II. p. 312. sq. *Schroeckh.* H. E. christ. tom. X. p. 152. sqq. *Harl.*]

[P] Paulinus *Suetonius*, consul a. C. 66. quem de Atlante, monte, citat *Plinius* V. 1. hist. Nam alios Paulinos, consules, libenter praetereo, quos in Almelouenii fastis pag. 191. si placet, videbis. Tantum notabo, *Paulinum* quoque Nolanum accensendum iis, qui consulatum honorarium gesserunt. Vide *Antonii Pagi* praef. ad diss. Hypaticam. §. XXVI.

Paulinus, *Treuirensis* episcopus, depositus in concilio Arelatensi a. 353. atque inde a Constantio missus in exilium. Vide Baluzium ad Lupum Ferrariensem p. 498. seq. edit. Lipsiensis.

PETRVS ab a. 300. Alexandrinus episcopus, qui martyrium obiit a. C. 311. Acta eius martyrii latine ex *Anastasii* bibl. versione exstant apud *Surium* 25. Nou. Incip. *ad corroboranda corda credentium.* Alia ex Simeone Metaphraste graece et latine cum notis in *Combefisii* selectis triumphis martyrum, Paris. 1660. 8. pag. 189. Incipit: ἔχε μὲν ἡ ἐπιφανὴς Νικομήδεια. De eius *canonibus XV. poenitentialibus*, a. C. 306. scriptis, qui cum Io. Zonarae et Theodori Balsamonis scholiis, Parisiis primum a Frontone Ducaeo, deinde Oxoniae a *Guil. Beueregio* tom. II. pag. 887. sqq. magni synodici graece et latine vulgati sunt, conferendus *Tillemontius* tom. V. pag. 450. seq. et *Lambecius* VIII. pag.

414. *) *Liber de diuinitate*, a Cyrillo Alex. atque in Actis Concilii Ephesini, act. I. p. 508. act. VII. pag. 836. concil. tom. III. et Chalcedonensis act. I. p. 286. conc. tom. IV. citatus, nec non *Homilia de aduentu Saluatoris*, quam laudat Leontius, Byzantinus, contra Nestorium et Eutychem, interciderunt. *Diatribam de Paschate*, chronico Alex. siue paschali praefixam et a Petauio pridem graece in Vranologio Paris. 1630. F. p. 396. editam, non Petro huic Alexandrino, sed longe iuniori scriptori sub sexti extremum saeculi tribuendam esse, iam notarunt viri doctissimi. [in cod. Laurent. XL. nr. 26.] *Proterium*, Alexandrinum, de quaestione Paschali videtur vocare *Io. Lelandus* de scriptoribus Britannicis p. 387. *Fabr.* Conf. *Caui* hist. litt. SS. EE. I. pag. 160. *Du Pin* nouv. biblioth. tom. II. p. 32. *R. Ceillier* Hist. gén. des AA. eccl. tom. V. p. 174 *Io. G. Walch.* hist. eccl. N. T. p. 1509. *Saxii* Onom. I. p. 389. qui alios citat VV. DD. *Schroeckh.* H. E. christ. tom. V. p. 55. et p. 265. sqq. *Harl.* *Galland.* bibl. Patr. prolegg. tom. IV. p. 10. sq.

*) De cod. XLIV. nr. 20. p. 876. sq. ed. Kollar. atque Lamb. ex hoc cod. supplet lacunam, quae reperitur in syntagm. canonum Theodori Balsamonis et in ed. conciliorum Parisina Labbeana, vbi Petri Alex. canones tom. I. col. 955—968. exstant. XV. canon. ibid. p. 918. in cod. XLV. nr. 23. Fragmenta *Petri* canonum de poenit. sunt in cod. caes. CCLI. et XVIII. nr. 4. v. *Lambec.* comm. V. p. 327. et vol. VI. part. I. p. 129. sq. in cod. XLV. nr. 4. *Petri Alex.* sermo de poenitentia, vna cum Zonarae et Balsamonis scholiis. Sermonem hic subdiuisum esse in canones XV. vltimum tamen in hoc cod. inscribi, τῦ αὐτῦ (Petri) ἐκ τῦ λόγυ, τῦ εἰς τὸ πάσχα, notat *Kollar.* in supplem. ad Lambec. p. 315. Atque sic quoque in aliis codd. vt in *Taurin.* bibl. cod. CIII. fol. 196. v. cat. codd. gr. Taur. pag. 196. — In cod. *Coislin.* CCCLXIV. etc. — *Venetiis* in cod. Marc. DIV. inter alia sunt excerpta ex *Petro, episcopo Alex.*, ex libro de diuinitate et ex ep. ad Epictetum etc. secundum cat. codd. Marcian. p. 267. sed cel. *Villoison* in anecd. gr. II. pag. 247. obseruat, Zanettum ad marginem sua manu notasse, vltimum excerptum non esse ex *Petro*, sed ex opere *Athanasii* contra Arianos desumtum. — *Florent.* in bibl. Laurent. canones adlati in eius sermone de poenit. in cod. XXII. nr. 20. — canones XIV. in cod. XL. nr. 25. plut. 5. et nr. 26. excerptum ex eius sermone de paschate. — canones XV. in cod. VIII. nr. 36. plut. 9. — in cod. I. nr. 6. plut. 10. Citatur etiam in expositione sacror. praeceptor. ἐκ τῶν κανόνων, in cod. IV. plut. 6. v. *Bandini* cat. codd. gr. Laurent. I. pag. 47. 78. 399. 468. et 99. — *Paris.* in bibl. publ. *canones* in vndecim codd. sec. catal. codd. Paris. tom. II. — praecepta ad instituendam vitam vtilia, in cod. MXXXIV. nr. 15. — In bibl. *Coislin.* cod. CV. fol. 32. martyrium *S. Petri Alex.* pro 25. Nou. — in cod. CXIIX. ex vita S. *Petri, Alex.* — cod. CXXII. ex *Petro Alex.* canon. 15. — cod. CCIX. fol. 96. canones ex or. de poenitentia. — cod. CCLXVIII. in scholiis ad Isaaci Syri, anachoretae et episc. Niniues, sermones etiam occurrunt scholia ex *Petro, abbate*, et *S. Petro, Alexandr.* — cod. XXXVII. *Petri, Alex.* loca in Niconis collectione etc. v. *Montfauc.* bibl. Coislin. p. 178. 192. 198. 268. 312. 564. 111. pag. autem 194. de cod. CXX. in quo etiam est catalogus patriarchar. CPolitan. a b. Marco ad *Petrum* quadragesimum numero. — In bibl. *Escorial.* canones poenitential. cum Balsamonis comment. teste *Plüero* in itinerar. per Hispan. p. 186. — *Oxon.* in bibl. Bodlei. *canones* in codd. Barocc. XXVI. LXXVI. et cum scholiis Balsamonis in cod. CCV. — epist. de lapsis tempore persequutionis, in cod. Barocc. CLVIII. — Inter codd. *Seldeni* nr. 3401. catal. sic citatur: *Petri, Alexandr. episc.* adsertio, paschatis festum a Iudaeis recte coniici in lunam XIV. mensis 1. sicut et excidii Hierosolymitani, (conf. supra, vol. IV. not. nr. 9.) — in tom. II. cat. codd. Angliae, inter codd. collegii *Etonensis*, nr. 1836. inter codd. *Io. Mori*, nr. 9198, 32. *Dublini* inter codd. collegii S. Trinitat. nr. 277. catal. *Petri, Alex.* canones. — inter codd. *Th. Gale* nr. 5905. *Petri* epist. cum scholiis Balsamon. *Harl.* *Petri Alex.* canones (cum Balsam. et Zon. schol.), alia fragmenta, et lib. de tempore paschatis celebrandi, ap. *Galland.* B. PP. IV. p. 91. sq. *B.*

PETRVS, S. Athanasii, a. C. 373. 2. Maii defuncti, in episcopatu Alexandrino successor, ab Arianis, qui Lucium eius loco intruserant, in carcerem coniectus, in illo scripsit *epistolam encyclicam*, cuius praecipua pars legitur apud *Theodoritum* IV. 22. add. cap. 18. 19. Hist. et *Nicephorum* XI. 28. et cum notis *Georg. Henschenii* tom. III. Act. Sanctor. Mai. p. 207. seq. Alterius *epistolae ad episcopos Aegyptios, fidei caussa exsules*, fragmenta duo latine seruauit *Facundus* IV. 2. XI. 2. Post Valentis, imp., mortem a. 378. sedi Alexandrinae restitutus Maximum, philosophum, loco Nazianzeni in CPolitanam sedem euexit a. 379. Vide *Valesium* [P] ad Sozomeni VII. 9. et Theodoriti V. 8. Annalium scriptores ad a. C. 379. Defunctus a. 381. successorem habuit Timotheum. *Tillemont*. VI. memor. pag. 620. seq. *Fabr.* *Du Pin* H. E. vol. II. p. 105. *Caue* l. c. pag. 254. *Schroeckh*. l. c. tom. XII. p. 41. sqq. et 52. *Harl.* Petri II. epist. encycl. et fragmm. in Galland. B. PP. VII. p. 337. vbi v. prolegg. p. 9. sq.

PETRVS, S. Basilii et Gregorii Nysseni, frater, episcopus Sebastenus, a. 391. adhuc superstes, de quo *Bollandus* in Actis Sanctor. ad 9. Ianuar. tom. I. p. 388. seq. et *Tillemontius* tom. IX. 572. 737. seqq. *Fabr.* Add. *Caueum* l. c. I. pag. 246. ad a. 370. qui, quo anno Petrus obierit, incertum esse pronunciat, additque, exstare opus MS. sed arabice scriptum, *Alborhan*, siue *demonstratio*, dictum, ex eiusque parte prima nonnulla in gratiam transsubstantiationis proferre *Abr. Ecchellensem* not. ad catal. Hebediesu p. 51. suspicatur tamen, id opus non omnino genuinum esse. *Harl.*

Exstat eius *epistola ad* fratrem, *Gregorium, Nyssenum,* praemissa huius libris aduersus Eunomium. Meminit huius Petri Basilius, frater, epist. 272. et 307. *Fabr.* *Vindobonae* in cod. caes. LXIII. nr. 2. est *Gregorii, Nysseni,* liber de creatione et structura hominis, cum praefat. ad *Petrum, fratrem,* quem vocat *episcopum.* v. *Lambec.* comment. III. p. 289. sq. — Aliorum *Petrorum* notitiam dedit *Fabric.* infra, vol. X. p. 329. sq. de quibus aliisque *Petris* ad illum locum plura b. c. d. notabimus. Add. indic. scriptorum general. ad bibl. gr. et *Saxii* Onom. in ind. comm. s. part. VII. p. 401. sq. — De *Petro Mansur* v. infra in h. vol. s. vol. VIII. vet. ed. p. 802. sq. — De *Petris*, qui lat. scripserunt, v. *Fabricii* bibl. med. et inf. latin. tom. V. p. 232 — 286. *Molleri* Homonymoscop. p. 149. 606. sq. et 921. sq. vt indices ad catalogos codd. saepe laudatos omittam. Ecquis omnes *Petros*, graecos, latinosque, quorum nomina scriptaque partim celebrantur, partim obscura sunt, numero illorum paene infinito, enumerare et recensere poterit, aut h. l. quaeret? *Harl.*

THEODORVS, presbyter, Pachomii, (de quo supra,) in abbatia Tabennensis monasterii successor, a vitae Pachomii scriptoribus etiam atque etiam celebratus, scripsit, *Gennadio* c. 8. teste, epistolas tres ad monasteria, ex quibus vnam de paschate, ex graeco versam, latine habemus in codice regularum, quem edidit Holstenius tom. I. pag. 117. De hoc Theodoro Tillemontius tom. VII. pag. 469. seq. Alius *Theodorus, monachus*, discipulus S. Antonii et Amonis, quem in Antonii vita Athanasius memorat.

THEO-

THEODORVS, Heracleae, quae ipsum genuerat, episcopus in Thracia, depositus in synodo Sardicensi a. 347. Obiit sentiens cum Homoeusiastis, siue semi-Arianis, circa a. 355. (adeoque non confundendus cum iuniore Theodoro siue Dorotheo *) qui ex Heracleae episcopo factus episcopus Antiochenus post a. 370.) *elegantis apertique sermonis et magis historicae intelligentiae, edidit sub Constantio, principe, commentarios in Matthaeum et Iohannem et in Apostolum* (siue Pauli, apostoli, epistolas) *et in Psalterium*, Hieron. c. 90. [ad quod cap. vid. interpretes in *Fabric.* bibl. eccles. p. 180. *H.*] de S. E. Ex hisce commentariis fragmenta bene multa leguntur in Catenis editis atque ineditis graecorum patrum ad iam dictos S. Scripturae libros, v) et in alios quoque, vt in Catena ad Lucam edita et in inedita ad Prophetas maiores, cuius mentio apud *Montfauconum* Palaeographiae graecae p. 317. Non pauca etiam ex Catenis MSS. excerpsit deditque latine *Combefisius* in bibliotheca concionatoria. Commentarium Theodori in Psalmos integrum cum patrum in Psalmos Catena *Balthasar Corderius* graece et latine edidit Antwerp. 1643. fol. quem codex caesareus anonymum, Mazarinianus cum expresso auctoris nomine illi suppeditauit. *Fabr.* Enimuero errasse *Corderium* nostrumque *Fabricium*, nec commentarium, qui nomine Theodori circumfertur, esse Theodori vnius, sed multorum patrum, adeoque in catenarum numero ponendum esse ex Garnerio ad ed. Basilii M. opp. Paris. 1721. tom. I. pag. 89. docet *Kollarius* ad Lambecii comm. III. p. 59. not. B. vbi Lambec. a pag. 56. cod. caes. XI. qui continet comment. in totum Psalterium, recensuit et comment. quod in cod. propter defectum principii nomen auctoris non legitur, cum Corderio adscripsit Theodoro, Heracl., et de hoc fuse disseruit. — *Theodori, Heracleotae,* et aliorum expositio in Isaiam exstat in cod. reg. *Escorial.* teste *Plüero* in itinerar. per Hispan. p. 191. — De Theodoro illo v. etiam *Lardner* Credibility etc. pag. 323. *I. G. Walch.* H. eccl. p. 1515. sq. *Chr. Guil. Franc. Walch.* hist. haeresium etc. tom. I. p. 672. sq. et *Schroeckh.* H. E. christ. tom. VI. p. 53. sq. *Harl.*

[P] THEOTIMVS, *Scythiae Tomorum episcopus, in morem dialogorum et veteris eloquentiae breues commaticosque tractatus edidit. Audio, eum et alia scribere.* Haec *Hieronymus* c. 131. w) de S. E. scribens ipse a. C. 392. Citatur Theotimus a Damasceno in parallel. De eodem *Baronius* ad martyrolog. et Acta Sanctor. XX. April. Alius *Theotimus*, iunior, itidem Scythiae episcopus, cuius epistola ad Leonem, imp., de Timotheo Aeluro et synodo Chalcedonensi exstat latine in Actis Concil. tom. IV. edit. Labbei pag. 911. *Fabr.* De vtroque *Theotimo* v. *Cauei* hist. litter. SS. EE. I. p. 288. ad a. C. 392. et p. 445. ad a. 457. De priore conf. *Schroeckh.* H. E. christ. VII. p. 376. sq. et tom. X. p. 245. sq. *Harl.*

TITVS,

u) Vide *Tillemont.* tom. VI. memor. pag. 794. [et *Cauei* hist. litt. S. S. EE. I. p. 203. vbi de superiore *Theodoro* est copiosus, et *Möller.* Homonymoscop. p. 521. sq. *Harl.*]

v) V. supra, vol. VIII. p. 645. 652. de comment. s. potius de catena in Psalmos, p. 669. 673. etc. *Harl.*

w) Ad h. cap. v. interpr. in Fabr. hist. eccles. p. 158. *Harl.*

TITVS, Boſtrorum, (Arabiae metropolis,) epiſcopus, ſub Valente defunctus, de quo *Tillemontius* tom. VII. p. 382. ſeq. ſcripſit *libros quatuor aduerſus Manichaeos*, quorum argumenta dedi e codice Holſteniano in volumine V. huius bibliothecae pag. 293. x) vbi etiam de editione latina Henrici Caniſii, qui libros duos priores integros cum tertii initio vulgauit e verſione Franciſci Turriani. Non plura, quam vertit Turrianus, exſtant graece MS. in codice Holſteniano, quem ſeruat bibliotheca Iohannea vrbis Hamburg. *Commentarius in Lucam*, ſub Titi nomine editus, ex Theodori Peltani verſione latine Ingolſtad. 1580. lat. in bibl. max. patrum, Lugd. tom. IV. p. 415—474. cum libr. III. adu. Manich. ex vers. Turriani, et, graecis additis, a *Frontone Ducaeo* in auctario bibl. patrum Paris. 1624. fol. tom. II. p. 762. non eſt huius Titi, ſed ſcriptoris, Cyrillo, Alexandrino, ac fortaſſe ſaeculo ſexto iunioris, qui ex variis antiquioribus eccleſiae doctoribus illum commentarium collegit. Vide *Rich. Simonem* lib. III. Hiſt. criticae N. T. c. 30. *Eliam du Pin* tom. II. bibl. ſcriptor. eccleſ. pag. 129. *Petitdidierium* in obſeruationibus ad Dupinii bibliothecam, gallice editis, tom. II. pag. 368. ſeq. Sauilii notas ad Chryſoſtomum tom. VIII. pag. 215. qui eiusdem auctoris *quaeſtiones in Matthaeum* et *Iohannem* graece ſe habere MStas teſtatus eſt. In Matthaeum etiam editae ſunt latine Venetiis a. 1555. a Chriſtophoro Serrarigo; incipiunt: *Διὰ τί λέγεται εὐαγγέλιον; ἡ παροῦσα βίβλος λέγεται, ὅτι κολάσεως ἀναίρεσιν καὶ ἁμαρτημάτων λύσιν καὶ δικαιοσύνην καὶ ἁγιασμὸν καὶ ἀπολύτρωσιν καὶ υἱοθεσίαν καὶ κληρονομίαν τῶν οὐρανῶν πᾶσιν εὐαγγελίζεται.* Quaeſtionum in Iohannem hoc eſt initium: *Τίνος ἕνεκα πάντα τἄλλα παραδραμὼν οὗτος Εὐαγγελιστὴς περὶ τῆς ἀϊδίου γενέσεως εὐθέως διηγεῖται; ἐπειδὴ οἱ ἄλλοι εὐαγγελισταὶ* etc. In Catena Corderiana ad Lucam exſtant nonnulla *Titi*, quae in vulgato ad Lucam commentario deſiderantur. y) Atque vt Combefiſio in bibl. concionatoria notatum, *in catena regia in Matthaeum et Lucam ſaepius allegantur Titi, editis meliora. Quumque regia in Lucam Catena ipſe fere* [!] *ſit ſub compendio Titi commentarius, cui ſimilis quae exſtat in codice Raphaelis du Freſne, quum Titi vulgati ſunt, quae in illa habentur, nunquam illo citatur, ſed quum noua illa et qualia etiam occurrunt in Matthaei catena. Exiſtimem ergo, perditos commentarios ſenioris Titi eſſe, cui in Catena Regia Sancti nomen ſubinde tribuitur.* Denique *Titi, Boſtrenſis, iunioris,* Homiliam in ramos

x) S. vol. VII. p. 331. ſq. noſtrae edit. vbi v. cel. *Keil.* additamenta, et cauſſam, cur in h. ed. argumenta mem. ſint omiſſa. Add. *Cauei* hiſt. cit. I. p. 228. ad a. 362. *I. G. Walch.* H. E. noui teſt. p. 1520. *Hamberger* z. N. II. p. 773. ſq. *Harl.*

y) Plura vid. ſupra, in vol. VIII. p. 684. ſq. p. 688. fin. Sic in aliis catenis occurrunt *Titi Boſtr.* expoſitiones, v. vol. cit. p. 670. not. 673. not. 675. 676. 688. 693. et paſſim in codd. bibl. *Coislin.* Bibl. Coisl. Montfauc. et in aliis collectionibus etc. ibid. recenſis occurrunt loca Titi, v. p. 63. p. 186. de cod. CXII. p. 251. de cod. CCI. p. 390. de cod. CCLXXVI. — citatur *Titus* p. 354. in Photii narrat. de Manichaeis repullulantibus, quam *Montfauc.* a p. 349. ex cod. CCLXX. gr. et lat. edidit. — Sub nomine *Titi, Boſtrenſis*, ſunt comment. in Lucam in quinque codd. bibl. publ. *Paris.* et comm. in euangelia Matthaei, Lucae et Ioannis, in cod. *Taurin.* CIX. qui copioſe recenſetur in cat. codd. Taur. p. 215. ſq. — *Titus, Boſtrenſis, Monachii* in cod. XLI. v. cat. codd. gr. Bau. p. 11. add. *Bandin.* cat. codd. gr. Laurent. I. p. 161. *Harl.*

ramos palmarum graece et latine vulgauit *Combefisius* tom. I. auctarii noui p. 638. Incipit: ὥσπερ ἡ ἀμέτρητος. Eadem latine in bibliotheca Combefisii concionatoria, atque (vbi cetera etiam Titi, aduersus Manichaeos et quae in Lucam ipsi tribuuntur), in tomo quarto bibliothecae patrum, edit. Lugd. p. 474. sqq. [et in *Galland.* B. PP. tom. V. p. 351. vbi et p. 267. libri III. adu. Man. eorumque supplementa. *B.*] *Fabr.* Hom. in ramos etc. est in cod. MCLXXIII. nr. 57. bibl. publ. *Paris.* et alia in natiuitatem praecursoris, ibid. in cod. MDXXI. nr. 31. *Harl.*

TRIPHYLLIVS, Constantii, imp., temporibus clarus Ledrorum, Λεδρῶν, in Cypro episcopus, descripsit *miracula* magistri sui, *Spyridonis*, versibus iambicis, vt narrat Suidas, Τριφύλλιος. Eloquentissimum suae aetatis quum adpellasset *Hieronymus* cap. 92. de S. E. *legi*, inquit, *eius in Cantica commentarios. Et multa alia composuisse fertur, quae in nostras manus minime peruenerunt.* Plura de *Triphyllio*, de cuius scriptis nihil plane aetatem tulit, *Iacobus Hasaeus* erudita diatriba de Berytensi ICtorum academia cap. IX. §. V. p. 91. seq. *Fabr.* Add. supra, vol. VIII. p. 633. infra, vol. IX. pag. 143. et *Cauei* hist. litt. SS. EE. I. p. 206. ad a. 340. ed. Basil. *Harl.*

CAPVT XX. (olim XXV.)

MAXIMI, philosophi, carmen περὶ ἀπαρχῶν, z) nunc primum editum e codice Mediceo. aa)

Nactus MAXIMI, philosophi, quem Iulianus audiuit et magni fecit, poema, Suidae memoratum, περὶ καταρχῶν, de electionibus, siue auspiciis actionum, quas aliquis suscipit, ex positu Lunae prosperene an secus successurae sint diiudicandis, descriptum e codice Mediceo: rogaui praeclarum atque insigniter eruditum virum D. IOANNEM RENTDORFIVM, vt versionem eius componeret, quod ille quidem pro suo in bonas litteras amore et in me beneuolentia fecit; vnde illud antiquitatis monumentum [P] cum illius interpre-

z) Περὶ καταρχῶν ap. Suidam et Eudociam p. 300. Ἰωνιᾶς, vbi adscribitur *Maximo Epirotae* s. *Byzantino*. *Harl.*

aa) Diu haesitaueram, vtrum hoc carmen celebre hic repeterem, nec ne; sed cogitatio, et Fabricium nostrum aliquoties in bibl. gr. meminisse huius capitis et carminis, a se editi, et vero haud paucos viros doctos, qui vel de auctore, vel de argumento locisque nonnullis huius carminis, vel de fonte, vnde haustum sit, saepe in vtramque partem disputarunt, ad hoc caput bibl. gr. prouocasse, nec, quantum equidem scio, alibi recusum esse poema, vicit tandem dubitationem, idque ego intactum recudi feci: at quae emendanda, tentanda illustrandaque viderentur, criticorum sagacitati rerumque astrologicarum peritorum sedulitati relinquere satius esse duxi. Atqui *Toup* in Emendatt. in Suidam et Hesych. aliquot loca, multo plura *Doruill.* comm. ad Charit. passim, tum *Valcken.* ad Euripid. Hippolyt. aliique critici hinc inde nostri carminis loca tentarunt atque illustrarunt. Sed futuro carminis editori inquisitionem locorum et emendationum, a criticis excogitatarum, examen relinquere cogimur. — Codex autem *Mediceus*, ex quo descriptum Fabricius dedit poëma, est XXVII. plut. 28. de quo vide *Bandin.* catal. codd. gr. Laurent. II. pag. 52. Idem tamen ibidem pag. 61. vbi cod. XXXIV. plut. 28, qui continet syntagma astrologicum, ex variis collectum astrologiae iudiciariae scriptoribus, et quidem nr. 17. Μαξίμου περὶ καταρχῶν μεταφρασθὲν etc. *Maximi de electionibus* (carmen) *ex heroico metro in pedestrem dictionem translatum*, late recensuit; animaduertit, praecedere tres hexametros, (quos adfert;) metaphrasin inc. πῶς ὁ τεχθεὶς ἄνθρωπος αὐξοφωτούσης τῆς σελήνης ἐμαρχαντος ἔσαι etc. tum, tria sequi capita (v. supra, vol. IV. pag. 159. not. zz.) reliquorum vero ait metaphrasis capitum tituli, cum illis dicti poematis concordant; vltimum περὶ κλοπῆς. Gaudendum igitur esse, exclamat, quod duobus vel tribus capitibus mutilo Maximi carmine, eius saltem metaphrasis integra ad nos peruenerit. — De *Maximo, Ephesio*, Iuliani, imperat. magistro et de hoc poëmate, iam plura scripta sunt supra in vol. III. p. 527. inter philosophos cynicos, et vol. eod. p. 499. inter philos. peripateticos, (collato tamen *Bruckero* I. mox citando p. 288. sq.) item in vol. IV. pag. 158. sqq. de astrologis vett. ineditis. At in hoc vol. infra p. 769. vet. edit. in catal. plurium *Maximorum*, id carmen maiori iure tribuitur *Maximo, Byzantio*, siue *Epirotae*, itidem Iuliani, imp., praeceptori. Atque huic *Max. Epirotae* id carmen vindicandum esse docet *Brucker.* in hist. critica philos. vol. II. p. 289. et adserere videtur *Saxius* in Onom. I. pag. 409. dum ad a. 357. *Maximus*, ait, *Epirota*, philosophus et sophista *Byzantinus*, magister *Iuliani*, mox Augusti, non miscendus cum *Maximo, Ephesio*, itidem Iuliani praeceptore, et citat inter alios Fabricium in hoc vol. et cap. *Maximum, Ephesium*, magicis artibus deditum (teste *Theodoreto* in hist. eccl. libr. III. cap. 28. p. 148.), philosophis platonicis, non, cynicis, licet moribus et institutis nonnullis fuerit cynicus, adnumerandum esse, contra Baronium aliosque euincere studuit *Moshem.* in comm. de turbata per Platonicos ecclesia, subiuncta vol. II. *Cudworthi* system. intellectual. pag. 781. sq. ed. II. Lugd. Bat. 1773. 4. *Harl.*

terpretatione exſtare hoc loco volui. Argumentum quidem vanum eſt vt vel maxime, atque vt Doblerus recte adnotauit, electionum doctrina, a Ptolemaeo cunctisque ſanioribus aſtrologis ſemper neglecta, a nugatoribus inuenta et tradita fuit: tamen graecae linguae et antiquitatis amatores in hoc monumento, licet capite mutilo, inuenient nonnulla, quae non illibenter fortaſſe percipient ex ſcriptore tam vetuſto tamque clari nominis: atque vanitatis ipſius vanitatem haud melius licebit cognoſcere, quam ſi a tam celebris auctoris ingenio nihil tamen ei acceſſerit, per quod hominibus, minus ſuperſtitioſis, credibilior videri poſſit. *Fabr.*

[At *Ruhnken.* in cel. *Heynii* addendis ad Virgil. tom. IV. p. 236. edit. I. hoc carmen a Fabricio vulgatum, iudicat, non ſcriptum eſſe a Maximo, ſed a poeta Alexandrino, Callimachi et Apollonii Rhodii aequali. Alia quaeſtio et controuerſia orta eſt. *Weſſeling.* in Probabilibus, cap. 17. auctorem carminis, quod deperditis adnumeratur, ἔργα καὶ ἡμέραι, et quod ab Orpheo ſcriptum audacter pronuntiauit *Tzetzes* in praef. ad Heſiodi E. καὶ Ἡ. p. 4. b. ed. Heinſii, auctorem deprehendiſſe et ipſum carmen veluti recuperaſſe ſibi viſus eſt. Namque, quum in carmine, quod h. l. ab Fabricio ſub *Maximi* nomine editum eſt, duo fragmenta, alterum decem, nouem alterum verſuum, quae quidem a Tzetza ex Orphicis Ἔργοις excitata ſunt, ad verbum expreſſa animaduertiſſet, aliosque verſus aliquot, a Tzetza tam in Chiliadibus, quam in commentario ad Lycophronem, tamquam ex Orpheo petitos in noſtro carmine reperiſſet: exinde effici et patere putabat, Maximi, philoſophi, poema eſſe vnum idemque cum Orphei Georgicis, et Tzetzam opinionis aut codicis cuiusdam inſcriptione deceptum, id Orpheo adſcripſiſſe. Id Weſſelingii iudicium omnino comprobat *Thom. Tyrwhitt* in praef. ad ſuam edit. poematis, Orpheo vulgo adſcripti, *de lapidibus*, p. XI. not. Sed multum diſcedit refutatque copioſius Weſſelingii argumenta *Car. Gotthold Lenz* in comment. de fragmentis orphicis, ad aſtronomiam et agriculturam ſpectantibus, Gotting. 1789. m. 8. et, plurimis mutatis auctisque, ita vt nouum exſurgeret opus, in comment. *de perſonati Orphei ἔργοις καὶ ἡμέραις*, in: Neuem Magazin für Schullehrer, herausgegeben von G. A. Ruperti v. H. Schlichthorſt, tom. II. part. II. Bremae 1794. 8. p. 359 — 387. Atque ipſe Weſſelingius, plura ex Apollonio et Arato, a Maximo adumbrata, et interdum iisdem paene verbis expreſſa eſſe vidit. Lenz. igitur primum arbitratur, Maximum, Iuliani praeceptorem, non eſſe excludendum, et argumentum carminis paucis indicat: tum p. 366. ſq. (neu. Magaz.) „*Maximi*, ait, carmen pro excerpto ſiue epitome maioris cuiusdam operis habendum, et, quum in ſegmento π. γεωργίας plures ex Orpheo verſus repetantur, vel hanc totam de agricultura particulam ex orphico carmine fluxiſſe, vel totum forte carmen π. καταρχῆς (ἀπαρχῶν ſ. καταρχῶν) ex quodam Orphicorum codice eſſe decerptum, et ad Iuliani, qui aſtrologicis ſubtilitatibus faueret, commoda in epitomen contractum, probabili quadam coniectura ſtatuere poſſe videor —“ etc. et ſimilitudinem aut diuerſitatem oſtendit. Dein adpoſuit ipſa Orphici carminis λείψανα, doctisque illuſtrauit adnotationibus, in quibus ſaepiuſcule comparat Maximi verſus et lectiones. Atque nos poſtea ſuo quamque loco ex nouo promtuario, ſeu Neuem Magazin etc. mem. indicabimus. Add. *Maittaire* A. T. III. p. II. p. 642. ſq. not. qui adduci non poteſt, vt credat, vnum eumdemque Maximum poema aſtrologicum περὶ καταρχῶν, et opus rhetoricum περὶ ἀλύτων ἀντιθέσεων, *de oppoſitionibus inſolubilibus*, argumentis adeo diſſimilibus, compoſuiſſe. *Harl.*]

ΜΑΞΙΜΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ

περὶ καταρχῶν.

Desunt multa.

Εἰ δὲ νεμειήταο μέσην κατὰ μοιρῶν ὁδεύοι Περὶ ξενιτείας.
Δευτέρῃ ἐν ἠοῖ, ἀγανωτέρη ἔσσεται οἶμος, ☽ in ♌
Ἤματι νυκτί τε δὴ ἀπειρέσια τροχάουσα.
Μαψίδιοί τε πέλοιντο πόνοι τῆμος δὲ βροτοῖσιν
Γαίῃ ἐν ἀλλοδαπῇ, τῷ καὶ πεφυλαγμένος εἴης.
Μή σε λάθῃ κούρης θεάντιδος ὠκέα κύκλα
Λοίγιον εἰς ἀρχὴν ἰχνευμένα θηρὸς ἐν αἴγλῃ.
Εἰ δὲ κόρην αὐγῇσι περισκέπτοις ἐπιλάμποι
Ἀστραίην, δηρὸν μὲν ὁμιλήσεις ξένῃ αἴῃ, in ♍
[P] Ἀβλαβέως δ' οἶκόν τε φίλους τ' εἰσόψεαι αὖτις.
Εἰ δ' ἐν ὀπωρινοῖς ἐνὶ γλήνεσιν αὐγάζοιτο
Χηλάων, αἵ τ' τ' ἠελίῳ ἀτάλαντα φέρουσιν· ☽ in ♎
Εἰ μὲν ἐπὶ πρήξει τε καὶ ἔργοις ἰθυδίκοισιν
Οὔτ' ἔτι χάρμα φέρει περιώσιον οὔτ' ἔτι πῆμα.
Εἰ δέ τ' ἐπὶ σκολιοῖσι καὶ οὐκ εὐήρεσιν ἔργοις,
Τῆμος δ' ἐντύνηται ὁδὸν πολυπαίπαλος ἀνήρ,
Ἧκε παλιμποίνησιν ὅγ' ἐγκύρσειε δίκῃσι.
Εἰ δὲ πέλοι τιτηνὶς ἐν ἀστράσιν ἠερίοισιν
Σκορπίου αἰθερίοιο, φέροιό κεν ἐσθλὸν ὄνειαρ. in ♏
Εἰ δέ κεν οἰκεῖόνδε λιλαίεαι αὖτι νέεσθαι
Καί δ' ἂν ἐπίκρυφον οἶμον ἐπιφραδέως ἂν ἕλοιο,
Δεικήλῳ δ' ἐνὶ τῷδε φάοι πανδῖα σελήνη,
Κερδαλέον τ' ἀνύσαιο θεῶς ἐρικυδὲς ὄνειαρ
Εἰδώλῳ ἐν τῷδε σεληναίην ἐσαθρήσας.
Εἰ δέ κε τοξευτῆρος ἐλαφροῦ φαίδιμον ἄστρον
Τιτηνὶς φαιδρῇσιν ἐπαυγάζῃ ἀμαρυγαῖς in ♐
Γαῖαν ἐς ἀλλοδαπὴν δ' ἐθέλοις τῆμος δὲ νέεσθαι
Ἦ τ' ἂν ἔτι προτέρῳ δολιχὴν τελέσειας ἀταρπὸν
Θηθύνων καὶ δηρὸν ἀπέσσεαι, ἀσπασίως δὲ
Πολλῶν ἠελίων ἀνύσας περιμήκεα κύκλα
Σοὺς ἑτάρους κτῆσίν τε καὶ ἀγλαὸν ὄψεαι οἶκον.
Ἐς δὲ πάτρην νόστησον ἰδὼν ἐρίωπα σελήνην
Τοξευτῆρι θέουσαν ὁμοῦ, τῆμος γὰρ ἅπασαν
Εὐφροσύνην ἕξεις ἐσιδὼν πατρώϊον οὖδας.
Μὴ μὲν ὁδοιπορίης μιμνήσκεό φαίε' ἀθρήσας
Μήνης αἰγοκερῆος ἐν ἀστράσιν ἰχνεύοντα in ♑

Ἡ γὰρ

MAXIMI PHILOSOPHI

de electionum auspiciis.

Si vero Nemeaei (leonis) mediam partem ingrediatur luna
Secunda die, mollius erit iter
Interdiu noctuque per immensa procurrens.
Vani tunc erunt hominibus labores
Terra in aliena, quod obseruare debes.
Nec te lateant puellae Theantidis [bb]) celeres orbes,
Exitiale principium vestigiis consequentes, scorpii in splendore.
Si vero virginem radiis conspicuis illustret
Astraeam, satis diu deges aetatem in terra aliena,
[P] Innoxius tamen domum amicosque rursus visurus.
Si vero in autumnalibus luminibus splendeat
Chelarum, soli paria ferentibus:
Si ob actionem ac facta recti iustique iudicii,
Non feret amplius gaudium nimium neque damnum:
At si ob peruersa ac non expedita opera
Tunc iter carpet vir admodum vafer,
Iterum incurret laboriosas in lites ac molesta iudicia.
Si autem luna sit astris in vernis
Scorpii aetherei, feret quoque eximium emolumentum.
Si vero cupit ad res domesticas reuerti,
Et secretum iter prudenter agere;
In hoc signo quum splendet nobilis luna:
Promte feret lucrosum ac praestans emolumentum,
In simulacro hoc lunam quum adspexerit.
Quum vero sagittarii celeris clarum sidus
Luna illustrat splendidis fulgoribus,
In terram alienam tunc optes abire,
Aut si iam prius longam perfeceris viam,
Tempus producens diu aberis, verum lubenter:
Multorum solium peractis magnis circulis
Amicos, opes ac claram adspicies domum.
In patriam redi videns lumen magnum habentem lunam,
Cum sagittario simul incedentem, tunc enim omnino
Laetus eris patrium ingrediens solum.
Itineris noli recordari, lumen adspiciens
Lunae, capricorni in astris incedentis;

bb) Lunae.

Ἦ γάρ σοι δολιχός τε πόρος καὶ ἄπρηκτα κέλευθα
Ἔσσεται, καὶ δ' ἂν cc) κε κατηφείησιν ἔχοιο.
Πάτρην δ' εἰσανιόντι μετ' αἰγοκερῆος ἐοῦσα
Ὑψίκερως μήνη, πρηῢν καὶ ἀπήμονα νόστον
Σημαίνει, σὺ δὲ μήτι νόῳ νοσφίζεο τῶνδε.
Ὑδροχόου δ' ἠῶ πρώτην πεφυλαγμένος ἔσσο, in ♒
Εἰ δέ κε δεύτερον ἦμαρ ἄγοι πρηΐα κεν εἴη
Καὶ πρῆξιν κε φέρῃσιν ἀπήμονα κερδαλέην τε.
Ἰχθῦσι δ' εἰαρινοῖσιν ἐπὶ στρατίην πολεμόν τε in ♓
Στειχέμεναι. καὶ δ' ἂν κε φέροιο γριπεῦσιν ὄνειαρ.
[P] Ἠδὲ καὶ ὅσσοι φῶτες ἀνὰ δρυμὰ βησσήεντα
Στείχοντες ταχυνῇσι κυνηλασίῃσι μέλονται.
Χρὴ δὲ καὶ εἰς ἑτέρους σε περιφραδέως ἐσαθρῆσαι in planetarum
Ἀστέρας, οἳ κεραῆς ταυρώπιδος ἀργέτιν αἴγλην
Δέρκονται τετράγωνον ἐπισχόντες ἀταρπὸν
Μὴ τρίπλευρον ἔχωσι σεληναίης ἀμαρυγὴν
Ἢ διάμετρα φέρωσιν ἐπ' ἀγλαὰ φάεα μήνης.

Εἰ μὲν γὰρ κακοεργοὶ ἐπ' ἀκτῖνας τανύσαντο,
Δείδιθ' ὁδοιπλανίην. ἐσθλοῖς δ' ὁρόωσι σελήνην
Βαίνουσαν κατὰ μέτρον ἐϋσταθέων εἰδώλων,
Θαρσήσας ξείνης ἐπὶ ἤθεα καλὰ πόληος
Στειχέμεναι. καὶ δ' αὐτὸς ἀτάρβητος πέλοι οἶμος.
Εἰ δὲ γάμου λελίησαι ἐπαυρέμεν ἱμερόεντος dd) Περὶ γάμου.
Ἐς θαλάμους δ' ἀγαγέσθαι ἐνηέα βούλεαι εὔνιν,
Σκέπτεσθαι κεραὴν ἑλικόδρομον. Κῆν μὲν ἔῃσι
Τοξευτῆρα κατ' αὐτὸν ἢ ἰχθύας ὑγροκελεύθους
Ἢ καὶ ὑδροχόου περὶ τείρεσιν αὐγάζηται.
Ὄλβιον ἐκτελέσεις γάμον ἠνεκὲς, οὔτινα λώβην
Οὐδ' ἔτ' ἐπεσβολίην δυερὴν οἴκοισι φέροντα,
Οὐ μὴν νείκεα λυγρὰ τὰ καὶ πινυτήν περ ἐοῦσαν
Ἀνέρι καὶ ποθέοντι θοῶς ἤχθηρεν ἄκοιτιν,
Ἔσται δ' ἠπιόμυθος, ἐχέφρων, ἀγλαοεργός.
Οὕνεκεν ἤμασι τοῖσδε πόρων περικαλλέα ἕδνα
Κουριδίην οἴκοισιν ἑοῖς εἰσῆται ἄνασσαν
Ἀνὴρ εἰ μονίην στυγέοι καὶ ἐλεύθερον ἦμαρ. Luna
Ἢν δ' ἄρα νυκτιφαὴς ἐπέχῃ κλυτοῦ ἀρνειοῖο. in ♈ vel ♉
Ἀστέρας ἢ ταύροιο κατ' εὐκεράοιο πολεύῃ,
Μὴ σύγε μοι μνώοιο πολυκτεάνων ὑμεναίων,

Τεῦξει

cc) Fortasse δαπάνην Holsten.

dd) *Lenz* l. c. pag. 369. animaduertit, formam operis in Orpheo et Maximo eandem deprehendi: Orpheum praecepta sua ad Musaeum omnia dirigere;

Nam longum tibi iter ac moleſtae viae
Erunt, et dedecus non deerit.
Patriam vero ingredienti, cum capricorno dum incedit
Luna, celſa gerens cornua, amoenum ac commodum reditum
Deſignat; tu vero noli haec mente excidant.
Aquarii primam auroram (l. diem) obſeruato.
Etiam diem alterum quum peragit, nam erit auſpicatus,
Actionem ferens non moleſtam, ſed lucroſam.
Piſcibus in vernis, ad pugnam bellumque
Ire iuuat: feres et tunc piſcatoribus emolumentum:
[¶] Etiam iis qui per ſiluoſos ſaltus
Incedunt, et citas venationes curant.
Oportet et vt alios prudenter inſpicias
Planetas, qui cornutae tauri faciem habentis candidum ſplendorem (lunae)
Contemplantur, quadrata dum inambulant in via,
Nec triangularem habeant lunae fulgorem,
Aut aduerſa ferant ſplendida lunae lumina:
Nam ſi malefici ad radios ſe extendant,
Eſt quod metuas vagationes, bonis vero adſpicientibus lunam
Per gradus ſignorum fixorum incedentem,
Confidens bonis peregrinae vrbis moribus,
Licebit iter facere, imperturbata erit via.
Si autem coniugio cupis deſiderabili frui
Inque thalamos vis ducere frugi vxorem:
Inſpicere oportet cornutam flexuoſe currentem lunam, et quidem ſi ſit
Iuxta ſagittarium aut piſcium humidas vias,
Vel aquarii circa aſtrum ſi ſplendeat:
Felices nuptias obtinebis ſine noxa, quae nullum damnum
Neque moleſtas rixas in domum inferent,
Neque aſpera iurgia, quae et prudentem,
Viro amore flagranti, celeriter reddunt vxorem inimicam.
Erit vero mitis, prudens, operibus ſplendens;
Quapropter his diebus praebens pulchra dona
Iuuenem in domum ſuam introducet dominam,
Vir qui ſolitudinem ac liberum diem odit.
Quum vero noctiluca occupat praeclari arietis
Sidus, vel iuxta taurum pulcre cornutum incedit,
Diuites hymenaeos ne cogites,

Nam

dirigere; in Maximo non minus ſingula ad diſcipulum aliquem, Muſaeum an Iulianum? ſpectare; Maximum ab alio argumento ad aliud tranſiturum formula, ἃ δὴ vt v. 59. fere vti; et prorſus eodem modo partes partibus nectere Orpheum, etc. *Harl.*

Τεύξει γὰρ Φαέθουσα σεληναίη κλυτοπῶλος
Τῆμος καὶ Φιλίην μινυανθέα καὶ ταχύβουλον
Ἀστασίην. λήσει δ' ἐρατῆς καὶ ἀκηράτου εὐνῆς
Κουρίδιόν τε λέχος προλιπεῖν πόσιός τε λαθέσθαι.
Τεύξει ὁμοφροσύνην τῷ σε φράζεσθαι ἄνωγα,
Ὁππότ' ἐνὶ κριοῖο παλινστρέπτοιο κελεύθου
Αἴγλη ἐρευθομένην ἐσίδῃς χρυσάμπυκα μήνην.
Εἰ δὲ κόρης ἀτάλαντος ὁ μὴν ἀνύῃσι κέλευθον
Ἢ καὶ μαιονίῃσιν ἐφ' ὕδασιν ἰνδάλληται,
[♈] Αἴτε κατ' εὐκραίρητος ἐρυγμήλοιο φέρονται
Σιδονίου ταύροιο, καὶ ἐς δόμον ἀρτύνοιο
Ἕδνοισιν βρίθουσαν χλιδάνην ἑλικώπιδα νύμφην
Ἥ τ' ἂν γείτοσι χάρμα δυσηλεγέεσσιν ἄγοιο
Ξυνὴν ὀθνείοισιν ἔχων δυσπέμφελον εὐνήν.
Οὐ γάρ κεν στέρξειεν ἑνὸς λέχος ἤμασι τοῖσδε
Γημαμένη, εἰ δ' εἰ νόον αἰνετὸν Ἰκαριώνης
Ἠὲ καὶ Εὐάδνης καπανηΐδος ἐντύναιτο
Ἠὲ καὶ Ἀρσινόης ee) ἐρικυδέος, ἠὲ καὶ αὐτῆς
Λαοδαμης ἥτ' αἰὲν ἐπ' ἀνέρι κηραίνουσα,
Πάντα γὰρ ἤθεα καλὰ διασκίδνησι γυναικῶν
Ταύρῳ ἐπεμβεβαυῖα Θεαντὶς χρυσοέθειρα.
Εἰ δὲ θεραπαίοισιν ἐπορνυμένη διδύμοισιν ☽ in ♊
Δεύτερον ἦμαρ ἄγῃσι, γάμου μεμνημένος εἶναι,
Οἰκοσόον γὰρ ἄκοιτιν ἐνιμμεγάροισι κομίζεις.
Μὴ μὲν ἔοι φλογερῷ ἐνὶ Καρκίνῳ, ἢ γὰρ ἂν ὦκα in ♋
Ἐκπροφύγοι μεγάρων ἄλοχος πόσιν ἐχθήρασα
Ἄσπετ' ἐπεσβολέουσα καὶ ἄκριτα παιφάσσουσα.
Εἰ δὲ τύχοι γλήνεσσι νεμειηταο Λέοντος in ♌
Θειαντὶς κούρη φορέουσ' ἐριλαμπέτιν αἴγλην,
Ἥτ' ἂν ὑπερφίαλόν τε δυσεργητόν τε γυναῖκα
Τέτμοι ἀνὴρ, ἀτενεῖ δὲ νόῳ κεχαρημένη εἴη.
Οὐδέ κεν εὐπειθῆ μιν ἔχοι πόσις οὔτ' ἐπέεσσιν
Οὔτ' ἔργοις, ἀλλ' αἰεί κε πανήμερον ὀρσοπολεύοι
Μύθῳ ὀνειδίῳ κέ τε πληγῇσιν ἰάπτοι.
Μαψίδιοι μῦθοι κενὰ δ' ἔργματα τῇδε πέλοιντο,
Πολλάκι καὶ χείρεσσιν ἑὸν λωβήσατ' ἄκοιτιν
Δρασσομένη Χαίτης ἢ καὶ ῥεθέεσσιν ἐφεῖσα

Ἀτηρὰς

ee) MS. ἀρσίκπης. *Fabr. Gratianus de S. Bauone* (h. e. *Io. Alberti*) in Miscell. Obss. vol. VIII. tom. II. p. 287. sqq. scripsit in hunc Maximi locum animaduersionem, et pro Ἀρσινόης legendum coniicit Ἀρσίκτης, quod ad msti lectionem proxime accedat, atque ap. Hesychium Ἀρσίκτη· ἡ Ἄλκηστις. Alcestin igitur, Admeti coniugem, quae hic Ἀρσίκτη audit, optime coniungi cum

Nam faciet splendens luna, citatis gaudens equis,
Tunc amicitiam, ad exiguum tempus durantem, et praecipitis consilii
Discordiam: volet enim amabilem ac incorruptum amplexum
Connubialemque lectum relinquere, ac mariti obliuisci.
Faciet autem concordiam, cui animum vt aduertas hortor,
Quando in arietis iterum viam vertentis semita,
Splendore rubram inspexeris, ac fraenis aureis insignem lunam.
Si vero cum virgine pari passu Luna perficiat viam,
Vel obstetricibus sub Hyadibus appareat,
[P] Quae iuxta capitonis et prauiter boantis
Sidonii tauri, vt et domum arcturi:
Donis onustam, delicatam, ad venustam sponsam,
Vicinis etiam molestis gaudium afferentem, adducit,
Commune cum alienis perniciosum quae habeat cubile:
Non enim diliget vnius viri lectum, his diebus
Quae nupserit, et si animum laudatum Icariones (Penelopes)
Vel Euadnes, Capanei vxoris, instructum gerat,
Vel inclytae Arsinoae, siue etiam
Laodamiae, ob virum dolore semper se lacerantis.
Omnes enim castos mulierum mores dissipat
Tauro incedens velociter in aureo aethere luna.
Quum vero ministrantibus procedit geminis,
Secundus dies dum agitur, coniugii ne immemor esto,
Nam vxorem, domus curam habentem, domum deduces.
Noli ardenti in cancro, dum vadit, (vxorem ducere) nam celeriter
E domo pedibus aufugiet vxor, inimicitias gerens,
Magna et innumera probra effutiens ac iterans.
Quum vero incurrit in lumina Nemeaei leonis,
Theae filia diua puella ferens splendidum fulgorem,
Certe perfidam ac grauiter irascentem mulierem
Inueniet vir, quae obstinato animo se delectabit,
Neque enim obsequentem sibi habebit maritus neque verbis
Neque operibus, sed semper et per totum diem propera versabitur
Verbis probrosis; atque plagis incesset:
Vani sermones, vanaque illi erunt opera.
Saepe et manibus contumeliose suum maritum excipiet,
Prensans comam, aut etiam genis iniiciens

Infestas

cum Icarii filia, *Penelope*, et cum *Laodamia*, Protesilai, vt et cum *Euadne*, Capanei vxore. *Wesseling.* in Probabil. cap. VII. p. 65. Ἀρχίλ-ους verum esse existimabat, eoque nomine Iunonis pellicem, Eurysthei matrem fuisse, *Tzetzes* Chiliad. II. 36. monuit. *Harl.*

Ἀτηρὰς παλάμας, ἢ ἐπιῤῥήσουσα χιτῶνας.
Ἦν δέ γε δῖα Θεὰ ὑπεριονὶς ἐν σαχύεσσιν — ☽ in ♍
Ἀσραίης κούρης εὐώπιδος αὐγάζηται,
Χήρην μοι τῆμος δὲ συνάορον ἐντύναιο,
Παρθενικὴν δ' ἀλέασθαι, ἐπεὶ μογερᾶ βιότοιο
Αὐτή τ' ἠδὲ πόσις κεκορήσεται πήματα ff) πάντα.
Ἦν δέ νυ χηλάων ἐνὶ τείρεσιν αὐγάζηται — ☽ in ♎
Κουριδίην μὲν ἀεικὲς ἐὸν πρὸς δῶμ' ἀγαγέσθαι.
Ὠνητὴ δ' ἄν τοι πολυφιλτέρη εὖτε πέληται.
[P] Πολλάκις ὧδε γὰρ ἄστρον ἀναγκαίῃ ὑπὸ λυγρῇ
Λέκτρον ἀεικέλιον γαμίων πάρος ἤγαγε θεσμῶν.
Εἰ δὲ πέλοι πανδῖα χαλαζήεντα κατ' αὐτὸν — ☽ in ♏
Σκόρπιον ἀλγινόεντα, τότ' ἐν πρώτῃ γαμέοιο
Ἠοῖ παρθενικὴν καί κεν φρένας ἠπίη εἴη
Ἀρτίφρων ἀγάνῃσι πεποιθυῖα πραπίδεσσιν.
Εἰ δέ τε δεύτερον ἦμαρ ἠὲ τρίτον ἰθύσειεν
Ἠτ' ἂν καὶ δμώεσσι δυηπαθέεσσι μιγείη.
Ἦν δὲ πελάζηται μήνη κλυτῷ αἰγοκερῆϊ — ☽ in ♑
Πρῶτα, γάμῳ μὲν ἄγει λύπας καὶ πήματα λυγρά.
Εἰ δ' ἄρα δεύτερον ἴσχοι ἀνὴρ λέχος, ἔσσετ' ἄμεινον,
Ἢ χήρην ἐπάσει παντερπέα τῶδε δάμαρτα.
Μὴ μὲν δὴ συνόδοισι σεληναίης ἀγάγοιο — ☽ ☉ ☌ ☍
Εὐνέτιν ἐν μεγάροισιν ἢ ἐν διχομήνιδι πλείῃ,
Οὐ γάρ κεν γάμος εἴη ὀφέλλιμος ἤμασι τούτοις.
Σκέπτεο δ' εἰ κ' ἐσθλοῖσι σὺν ἄστρασι δινεύηται — ☽ ☌ ♃ ♀ ☿
Ἢ φαέθοντι κλυτῷ ἢ ἑωσφόρῳ αἰγλήεντι
Ἠὲ καὶ εὐπέπλου μαίης ἐρικυδέϊ παιδί.
Τεύξει γὰρ βιότῳ τε μέγα κλέος εὐφροσύνην τε
Ἤθεα, μειλιχίην τε χάριν τ' εὐεργέα δώσει.
Νῦν δ' ἄγε μοι κούρη πιμπληΐας ἔννεπε Μοῦσα — Περὶ Νόσων.
Ὅσσα φέρει νούσοισιν ἀκήματα δῖα σελήνη
Ὅσσα τε λυγρὰ πέλονται ἐν εἰδώλοισι θεούσης
Δωδεκάτοις ἐνὶ τέρμα πολυτλήτου βιότοιο.
Εἰ μέν γ' εἰαρινοῖσιν ἐν ἄστρασιν ἀρνειοῖο — Luna in ♈
Πασιφαὴς εἵλοιτο βροτοῖς πανδῖα σελήνη
Ὁππότε τις νούσῳ ἀρήμενος ἀλγινοέσσῃ
Ἀργαλέην ἴσχῃσι μεληδόνα μηνύτι πῆμα
Δειδέχθαι, παιὼν γὰρ ἀκέσσιμος gg) ἀνθρώποισι.

150. Εἰ

ff) ἤματα corrig. *Toup.* emendatt. etc. tom. IV. p. 210. *Harl.*
gg) MS. αἰνέσιμος.

Infestas manus, aut lacerans vestes.
Si vero diua luna in spicis
Astraeae virginis venustae splendet,
Viduam mihi videtur tunc conueniens vxorem accipere,
Virginem vero vitare, laboriosa enim vita, postquam
Eam acceperit, maritus satiabitur, in omnibus damna erunt.
Quum vero in chelarum lumine splendet,
Virginem aetate iuuenili conducit in domum suam deducere.
Vtilis namque ac amicissima erit.
[P] Saepe enim sic sidus tristi sub necessitate
Lectum coniugalem induxit noxium ac nefarium.
Si vero sit nobilis (luna) iuxta grandinem ferentem
Scorpium dolore afficientem, tunc prima nuptias contrahe
Luce cum virgine, nam ingenium mite habebit,
Mentis integra, placidis confidens praecordiis.
Si vero secundum aut tertium diem dirigat,
Certe et cum ancillis miseris corpus miscebit.
Quum vero luna in vicinia est inclyti capricorni,
Nuptiis primo die tristitias affert atque horridas noxas.
Si vero secundo, vir meliorem habebit lectum,
Aut viduam consequetur iucundam vxorem.
Noli in congressibus lunaribus ducere
Vxorem in domum, aut in pleniluniis,
Nam nuptiae his diebus non erunt proficuae.
Inspecta, si cum bonis astris circumagatur,
Vel cum inclyto Ioue, vel cum phosphoro lucente,
Vel etiam cum glorioso filio Maiae, pulchrum peplum habentis:
Nam faciet vitam valde gloriosam hilaremque,
Pulchra et domicilia, ac blandam suauitatem, dabit.
Nunc vero ades mihi puella Pimpleia, cane Musa,
Quot fert aegris medicamina diua luna,
Quot graues (morbi) sunt, in signis dum currit
Duodecim, ad terminum vsque multum aerumnosae vitae.
Si enim verno in sidere arietis
Omnibus apparens circumagitur diua luna,
Quisquis morbo corripitur doloroso,
Molestam qui habet curam menti noxiam,
Oportet exspectare, nam medicus sanat homines.

Εἰ δέ τε οἷς κεν τῆδε κατ' εἰδώλοιο φέρηται
Εὐδερκὴς κερόεσσα σεληναίη κλυτόπωλος
Ἔμπλην ἀργαλέων ὀδυνάων ὀξειάων
Αἵτε κάρηνον ἔχουσιν ὀϊζυροῖο βροτοῖο,
Αἱ δὲ γὰρ ἔτι ταχεῖαν ἐπαυρίσκονται ἀρωγήν
Ἡ δὲ γυνὴ βαρύθησιν ἐπ' ὠδίνεσσι μογεῦσα
Ἡμιτελῆ γυίων ἀποσείσεται ἀκλέα παῖδα.
[P] Πρὶν φάος ἠελίοιο φίλοις ὤπεσσιν ἀθρῆσαι
Ἤματι μὲν πρώτῳ μάλ' ἀεικελίῃ ὑπὸ νούσῳ.
Μοχθήσει καί τ' ἐγγὺς ἀδευκέος ἔσσετ' ὀλέθρου.
Εἰ δὲ φάος μὲν ἔχοι κριῷ ἔπι, δεύτερον, ἤδη
Σώζεται ἐκ καμάτοιο φυγὼν ἐριώδυνον ἄτην.
Ἢν δὲ κατ' εὐκεράοιο βόος μετ' ἀνεισομένης που — Luna in ♉
Ἰνδαλθῇ κερόεσσα, πότ' αὖ μέγα θαρσαλέος τοι
Αὐγῆς ὠπτοίητον ἐπ' ἀνέρι προσιοῦσαν
Ἤτορ καὶ πραπίδων ἑτέρη ῥέα δύσφορον ὁρμὴν
Πλαζομένοιο, νόσοιο πότμον γέ μιν ἔτι φέρουσαν
Νοῦσον ἔχειν δοκεῖαν ἀκεσφορίην ἐρατεινήν.
Εἰ δέ τι δειρῆς ἐντὸς ἔχοι ὀλοφώϊον ἄλγος
Ἠχί τε σύριγγες σφάγιαι βροτὸν ἀμφὶς ἔχουσιν.
Φράζεσθαι σ' ἐπέοικε συνάγχης λοίγιον ἄχθος
Μὴ μὲν δὴ πρώτῳ ἐνὶ ἤματι τῷδε λεχωΐς
Ἀμβλώοι ῥιγηλὸν ἐπαζομένη κακὸν οἶτον.
Δευτέρῃ εἰν ἠοῖ δὲ πέλοι ἐλαφρότερον ἄλγος
Εἰ τόκος ἐκ μελέων ἀνεμώλιος αἴξησιν.
Μὴ μὲν δὴ διδύμοισιν ἐπιθρώσκουσα σελήνη — in ♊
Ἰξύος ἄλγος ἄγοι μηδ' ὤμοισιν κακότητα
Ἢ πάρεσιν μελέεσσι φέροι, δύστλητα γὰρ ἔσται
Κήδεα καὶ δ' ἀκεσφορίην ἀνεμώλιον ἔλποι.
Ἢν δέ τις ἄλλη νοῦσος ἐπιβρέμπει μὲν ἐν ἠοῖ
Πρώτῃ κλινοπετῆ τεύχοι βροτὸν ἐς χρόνον ἄξει
Ἴησιν δηρὸν δ' ἂν ἐνὶ λεχέεσσι κλιθείη
Τηκόμενος δυερῇσι πανημαδὸν ἐλπωρῇσιν.
Εἰ δ' ἀρχὴ καμάτοιο πέλοι ἐνὶ δευτέρῃ ἠοῖ,
Ἧτ' ἂν ὠκοίησιν ὑπ' ἀρτεμίῃσι ἔχοιτο.
Ἤματ' ἐπὶ τρία μοῦνον ἐνὶ λέκτροισι μογήσας.
Ἢν δὲ γυνὴ τῆμος δὲ φέρουσ' ὑπομήτριον υἷα
Ἀμβλώσῃ ξυνήν κεν ἐς ἀΐδα παιδὶ κέλευθον
Στέλλοιτ' εἰ μή τίς μιν ἐρύσσεται ἤπιος ἀνὴρ

Ἀγλαο-

Si vero his signi viis fertur
Pulchro visu luná cornuta, citatis gaudens equis,
Propior, molestis ac acutis doloribus
Grauatum habebunt caput miseri homines,
Neque inuenient facile promtum auxilium.
Mulier vero, grauibus ex partu doloribus laborans,
Enitetur membris imperfectum, infantem ignobilem
[P] Antequam lumen solis dulcibus oculis adspiciat,
Primo die, valde acerbo ex morbo
Labbrabit, vicinusque erit amaro exitio:
Si vero adhuc secundam lucem in ariete adspexerit,
Liberabitur ex morbo, fugiens summos mortis dolores.
Quum vero iuxta insignem cornibus taurum orientem
Apparet cornuta luna, tunc valde audacem (iniiciet)
Impotenti hh) desiderio flagrantem viri
Cor et mentem qui agitet grauem impetum
Animi, mire iactati, mortem tamen non afferentem
Morbum, qui desideret leuari medela amoris.
Si quis vero intra collum habeat exitialem dolorem
Vlceraue in iugulo habeant exedentia homines, seorsum
Cauere conuenit cynanches noxium dolorem.
Si primo die, quo puerpera
Abortit, non incurrit horrificum malum exitium,
Secunda luce mitior erit dolor,
Vbi foetus ex membris abortiuus prodierit.
Ne sane geminis incedens luna
Lumbi dolorem afferat, neque humeris malignitatem,
Neque dissolutionem membris ferat, nam toleratu difficilis
Est cura, et remedium quod affertur in vanum sperare facit.
Si vero alius morbus adfremat luce
Prima, in lectum procumbentem hominem facit; protrahitque
Sanationem, diu vt in lecto reclinatus
Consumatur molesta spe per totum diem.
At quum initium morbi erit secundo die,
Si domibus sub prosperis se habeat,
Tribus solum diebus in lecto laborabit.
Si tunc mulier, puerum in vtero ferens,
Abortierit, communem obscuram viam cum infante
Petet, nisi mitis stella seruauerit

hh) Leg. αὐδῆς ἀπτοίητον. et ἱπερηρία Hesych. ἀμφίβολα.

Ἀγλαοφεγγέα δῖαν ἐσαθρήσαις κερόεσσαν.
Πρηΰτατος δὲ πέλει κάματος βροτῷ αὐδήεντι
Εἴ κεν συμφορέηται ἀγαυῇ Θειαντῖνι, in ♋
Καρκίνῳ αἰγλήεντι θοὴν δὲ φέρει ἐπ᾽ ἀρωγὴν
Μοῦνόν μοι ςέρνοισιν ἔχοι ὀλοφώϊον ἄλγος·
[Ρ] Δυσπονέως γάρ μιν παιήονος ἔργα σαώσοι.
Μηδὲ ποδὸς πληγή μιν ἐπεισέρχοι ὀδύνῃσιν
Τῆμος, δὴ γὰρ ἂν ἔτι μετ᾽ ἀρτιπόδεσσι λέγοιτο
Ἀμβλώσει δ᾽ ὅπερ τι φέρει κακὸν οὐδέ τι λοιγόν.
Κοῦφως δ᾽ αἱμορρύτοισιν ἐπ᾽ ὠδίνεσσι πονοῖτο
Ἡμιτελὲς ῥίψασα γυνὴ ἀνεμώλιον ἄχθος.
Ναὶ μὴν ἠϋγένειον ἐπιςείχουσα λέοντα ☽ in ♌
Εἴη τοι ῥηΐσια καὶ ἤπιος· ὅτι γὰρ ἐσθλὸν
Ἄρξασθαι τῆμος δὲ δυσηλεγέος καμάτοιο.
Οὐ γάρ κεν προφύγοισθα κακὸν φλογερῶν ὀδυνάων
Εἰ μὴ γαςέρος ὦκα βάλοις ἀπὸ λύματα πάντα,
Οὐ μὲν δὴ κυέουσαν ὅτ᾽ ἀμβλώσειε γυναῖκα
Ῥεῖά κεν οὐδ᾽ αὐτῇ παιηονὶς ἰήσαιτο
Ἠπιόνη χείρεσσιν ἀκεσφορίην γ᾽ ἐπάγουσα.
Εἰ δ᾽ ἄρα συμφορέοιτο δίκῃ πανδῖα σελήνη, ☽ in ♍
Δηρὸν ἀμυδρὴ νοῦσος ἐφημερίοις κε πέλοιτο
Ἀνθρώποις, πότμον δ᾽ ὑπαλεύεται ὅς κεν ἐν ἠοῖ
Ἄρξηται κείνῃ μογέων εὐήρεα γυῖα,
Μοῦνον μὴ ςομαχοῖο κακὴ πελίη[ll]) βαρύθοιτο
Ἢ πλευρῆς, οὐ γάρ τι φέρει λαιψηρὰν ὑγείην.
Μηδέ τις αἵματος ἀνδρὶ ῥοὴ τῆμος δὲ πέλοιτο,
Μηδέ τι θηλυτέρῃσιν ἐφανδάνοι ἀμβλώσεσθαι.
Τηνίκα λοιγὸν ἄγει γὰρ ἀνάρσιον, εἰ δὲ τύχῃσιν
Ὠδῖνα ζώοισιν ἐπὶ βρεφέεσσι λύεσθαι,
Ἦτ᾽ ἂν ἐλαφρίσαιτο πόνον ςυγερῶν ὀδυνάων
Ἀςραίη κούρη ςαχυηφόρος ἠπιόδωρος.
Δείδιθι χηλάων ἐνὶ τείρεσι χρυσοέθειραν ☽ in ♎
Μήνην, μηδέ τε νούσῳ ὑπ᾽ ἀργαλέῃ μεμογηκὼς
Κλινοπετὴς γίνοιο, φέρει δ᾽ ὀλοφώϊον ἄςρον
Δοιῶν μοιράων ἑτέρην βροτῷ ἀλγινόεντι,
Λαιψηρὴν ὑγείην ἢ αἰνότλητον ἀνίην,
Εἴκεν δηθύνῃσι πόνος, καὶ ἀδευκέα πότμον
Καί τε γυναιξὶν ὄλεθρον ὅτ᾽ ἂν βρέφος ἐκπροθόρῃσιν

Ψυχο-

ll) Κακηπελίη corrigit *Toup*. emendatt. tom. II. p. 525. not. *Harl.*

Pulchre splendentem diuam adspiciens cornutam lunam,
Mitissimus autem tunc erit morbus homini spiranti.
Si vero ii) fulgida Theantine (luna) fertur
Cum Cancro splendente, promtum auxilium feret;
Solum ne kk) in pectore adsit exitialis dolor,
[P] Difficili enim cum labore medicamenta eum sanabunt.
Ne plaga pedis superueniat doloribus partus;
Tunc enim non cum integris pedibus si cubet,
Abortiet, nullum tamen fert malum neque noxium,
Sed leuiter cruentis partus doloribus laborabit,
Imperfectum excutiens mulier inutile onus.
In barbigero leone incedens (luna)
Iucunda sit tibi et mitis: non enim bonum est
Tunc incipere aerumnosum morbum.
Nam tunc non effugies malum acerrimorum dolorum,
Nisi ex vtero celeriter excutias omnes sordes.
Grauidam, si abortierit, mulierem, non
Facile sanabit ipsa Paeonia
Epione, manibus afferens remedium.
Si vero feratur cum Virgine, iustitiae praeside, nobilis luna,
Diu obscurus morbus ad exiguum tempus viuentibus erit
Hominibus: mortem tamen effugiet, si in luce
Illa incipiat morbus, dolore infestans pulchra membra,
Modo ne stomachum maligni liuores ingrauent
Aut latus, (dolores) non enim facile sanabitur.
Ne tunc aliqua fluxio sanguinis viro obueniat,
Neue quid feminis placeat, vt abortum inferant;
Tunc enim noxium et intolerabile fert malum. Si vero contingat,
Parturientem viuos foetus eniti,
Alleuabit sensus saeui doloris
Astraea virgo, spicam ferens et suauis muneribus.
Metue chelarum in signo auream
Lunam, ne morbo afflictus molesto,
Lecto sis affixus: fert enim exitiale astrum
Homini aegroto vnam ex duabus sortibus,
Aut celerem sanationem, aut intolerabilem angorem,
Si morbus moretur, ac amaram mortem;
Etiam mulieribus exitium, foetus quando prodiit,

Mortuus

ii) Ἀγαυὴ Θεαντίνη.

kk) Μοῦνον μή.

Ψυχολιπὲς μολἕον, τὰ δέ σε φρεσὶ πευκαλίμῃσι
Φράζεσθαι ἐπέοικεν ἵν' ἄλγεα δεινὰ φύγῃσθα.
Ὀκταπόδην δ' ἐπὶ θῆρα φαγεῦσ' εὔωπις ἀνάσσα — ☽ in ♏
Σκορπίον, ἐν πρώτῃ μὲν ἐναίσιμος ἠριγενείη,
[P] Εἰ δέ γε δεύτερον ἦμαρ ἄγοι, κίνδυνον ἰάψει.
Τοξευτῆρι δ' ἐλαφρῷ ὁμοδρεύουσα σελήνη — ☽ in ♐
Μειότερον θήσει κάματον βροτῷ, ὦκα δὲ καλὴν
Ἀρτεμίην σπάσειε φίλην καὶ εὐήρεα γυῖα
Αὐτὰς δ' αἰγοκερῆα διαστείχουσα φερίστη — ☽ in ♑
Ὠκείην γυίοισιν ἄγουσ' ἐπιτάρροθον ἀλκὴν
Μὴ μὲν ἔοι τῆμος δὲ ἐπὶ πλευρῇσι μογῆσαι
Ἀνέρι μηδέ τε λῦμαρ ἐν ἰχίῳ ἐμπελάσειεν,
Δηρὸν γὰρ βροτὸν ἄνδρα κακὴ πελίη δαμάσειε.
Εἰ δὲ γυνὴ μογερῶν γυίων βρέφος ἠλιτόμηνον
Ἔνδοθεν ἐκπροβάλῃσιν ὑφ' αἱματόεντι μιασμῷ,
Ἤματι μὲν προτέρῳ παῦρον πόνον ἐγγυαλίξει,
Ἔμπης δ' ἠελίου κεχαρήσεται ἀκτίνεσσιν
Δηρὸν ὁρῶσα φάος τερψιμβρότου ἠελίοιο.
Δευτέρῃ ἐν ἠοῖ δὲ κακώτερον ἄλγος ὀπάσσει.
Ὑδροχόον δ' ἐφέπουσα φαεσφόρος αἰγλήεσσα — ☽ in ♒
Ἄλλας μὲν νόσους ἰήσεται, εἰ δέ κε κρείσσων
Χρειὼ ἀναγκαίη σε βιήσεται αἰνὰ παθόντα
Ἀργαλέου ὑδέροιο, τότ' αὖ κακότητα φράσασθαι
Δύστλητον. Τοίη γὰρ ἐπὶ μογερὴν ἄγει ἄτην.
Ἠοῖ δὲ πρώτῃ χαλεπὴ πέλει εὖτε γυναικὶ
Ἄμβλωσις γίνηται ὀϊζυροῖο τόκοιο.
Εἰ δ' ἄρα δεύτερον ἦμαρ ἄγοι φαεσίμβροτος αἴγλη,
Μειότερον τελέσειε πόνον, λῆξίν τ' ὀδυνάων.
Ἰχθύσι δ' εἰαρινοῖσι παλίγκοτα πήματα φεύγει — ☽ in ♓
Ῥηϊδίως εἴπερ τε νόσῳ δέμας ἀλγυνθείη.
Εἰ δέ τε νειαίρης γαστρὸς λύσις ἀντήσειεν
Ἢ νεύρων τά τε φωτὶ ποδῶν ὑποέκλασεν ἄρθρα,
Οὐκ ἂν ῥηϊδίως μιν ἀπήμονα πορσύνειας.
Χρὴ δέ σ' ἐπίφρονα μῆτιν ἐνὶ στέρνοισιν ἔχοντα — ☽ cum ♃ ☿ ♀
Ἴδμεναι οὕνεκα δῖα σεληναίη κλυτόπωλος
Εἰ μὲν συμφορέηται ἐνηέσιν ἀστράσι καλοῖς,
Εὐδερκεῖ φαέθοντι ἢ εὐσκόπῳ Ἑρμάωνι
Ἠὲ Παφοῦ μεδεούσῃ ἀγαυῇ Κυπρογενείῃ,
Κουφότερον τελέει πόνον ἀνέρι καὶ χύσιν ἄλγους
Ὦκα φέρει πρὶν αἰστῶσαι εὐήρεα γυῖα.

Εἰ

Mortuus in lucem veniens, quod prudenti mente
Confiderare conuenit, vt graues dolores effugias.
Octipede in fera fplendens pulchra regina
Scorpio, primo quidem die propitia orietur,
[P] Secundum vero diem cum agit, periculum afferet.
Sagittario celeri vero concurrens luna,
Morbum leuiorem reddet homini, praeterea bonam
Et gratam incolumitatem praebet et fana membra.
Pariter fi per capricornum incedens feratur,
Promtum membris adducit auxilium, fert et robur falubre,
Ne vero tunc laterum dolore laboret aliquis,
Neque lumbis viri noxium quid appropinquet.
Nam diu malignum malum hominem domabit.
Quum vero mulier infantem immaturum
Eiicit cruento cum inquinamento,
Prima quidem die breuem laborem tribuet,
Solis tamen radiis gaudebit
Diu, intuens lumen oblectantis homines folis.
Secundo vero die grauiorem dolorem afferet.
Aquarium at infequens lucida fplendidaque luna,
Alios quidem morbos fanabit, fi vero potentior
Dura neceffitate tibi vim fecerit grauia perpetienti
Moleftae aquae intercutis, malignitatem caue
Toleratu difficilem, haecce enim ad triftem ducit noxam.
Primo die quum difficilis fuerit mulieri,
Abortio erit aerumnofi partus.
Secundam at diem quum agit homines delectans fplendor,
Leuior erit labor, ceffabuntque dolores.
Pifcibus in vernis mala infefta fugat
Facile, fi corpus morbo tunc doleat.
Si vero imi ventris fluxio occurrat,
Aut artus infringat neruorum homini in pedibus,
Non facile fanum reftitues.
Oportet autem prudentem mentem in pectore gerentem
Scire, quando alma luna citatis gaudens equis,
Feratur vel cum benignis ac beneficis ftellis,
Aut fole late vidente, aut prouido Mercurio,
Siue in Cypro nata imperante admirabili Venere:
Mitiorem efficiet laborem viro, ceffationemque doloris
Celeriter affert, antequam extinguantur bona membra,

[℞] Εἰ δέ τε λοίγιον ἄστρον ὁμοστρομένη περόεσσῃ, ☽ cum ♄
Ἢ Φαίνων δύστλητος, ἢ Ἄρης εἰρεκύδοιμος, et ♂
Πλειότερον κάματον τελέσει καὶ ἀεικέα νοῦσον.
Θηλυτέρῃσι δὲ πάντα κακώτερα φαίνεται ἄστρα ☽ in signis
Ὅσσα διαστείχῃσιν ἀγαυὴ Θειαντίνη. foemin.
Καὶ γὰρ Ζηνὶ συνοῦσα καὶ αὐτῇ Κυπρογενείῃ,
Ἀμβλώσεις χαλεπάς τε δυσηλεγέας τε τίθησιν.
Ἀλλὰ σὺ μὴ μούνην πανδερκέα βάλλεο μήνην ☽ vacua
Ἔμμεναι, εὖτε γυναικὶ πέλει ἀμβλώσιμον ἦμαρ. cursu.
Νῦν δ' ἄγε μοι κατάλεξον εὔθρονε πότνια μοῦσα Περὶ τομῆς
Πῶς κεν ἂν ἐν λοίγοιο τομεὺς ἐπὶ ἄνδρα σίδηρος καὶ χειρουργίας.
Ἀρτεμίην τεύξειεν ὑπ' ἰητῆρος ἀγαυοῦ
Σώματι δυσπαθέοντι λύσιν καμάτοιο τιτύσκων.
Εἰ μὲν ἀπ' ὠκεανοῖο νέον προφάνῃσιν ἀγαυὴ
Πληιὰς αἰθερόεσσ' ἢ καὶ πανδῖα σελήνη
Ταύρῳ ἐνιδρομένουσα καὶ οὐρανὸν ἰνδάλληται
Ἠὲ καὶ ὑγροφόροιο κατ' αἰγοκερῆος ὁδεύοι.
Φείδεο μὴ χάλυβος μήδ' ἐς χέρα τῆμος ἵκοιτο
Ἀκμὴ παμφαίνοντος εὐσμήκτοιο σιδήρου
Μηδέ τε μοι χρόα φωτὸς ἐπὶ μογεροῖσιν ἰάψει
Ὦκα πόνοις καὶ δ' αὖτις ἀναβλήδην γε τάμοιο
Αὔτως δ' ἢν φορέηται ἐπ' ἄστρασιν ἰκαριώνης
Παρθένου ἡσυχίην ἀγέμεν καὶ λώϊον εἴη
Μὴ μὲν δὴ κελάδοντος ἀπ' ὠκεανοῖο φέροιτο
Ἀστραίη κούρη σταχυηφόρος· ἡ γὰρ ἀνίας
Τεύξει τεμνομένοισι καὶ ἄλγεα δακρυόεντα.
Ὣς δ' αὔτως τροπικοῖσιν ἐν εἰδώλοις ἀλέασθαι
Πανδῖαν στείχουσαν ἐπὶ πολὺ βέλτερον ἔσται
Ἀτρεμίην ἐχέμεν μηδ' ἐν συνόδοισιν ἐούσης ☽ ☉ ☌
Θηγαλέῳ γε τάμοιο δέμας πυρόεντι σιδήρῳ.
Αὔτως δ' ἂν διχόμηνον ἀλεύεσθαι ἐπέοικεν ☽ ☉ ☍
Φράζεσθαι δ' οὕνεκεν στυγερῷ πυρόεντι συνείῃ ☽ ☌ ♂
Μήθ' αἱμάκις χρειώ σε τομῆς ἐπὶ φωτὶ λάβῃσιν.
Ὣς δ' αὔτως τοῖς ἐστιν Ἄρης ἐνὶ δεικήλοισιν
Ὠρονομῶν πολλοὺς μὲν ἐφημερίους κακότητι,
Βλάψει οὕνεκεν ἀκμὴν χαλυβηΐδα σώματος ἄγχι
Δέξονται καὶ δ' ἂν κε καὶ αἵματος ἄσχετον ὁρμὴν
[℞] Τεύξειεν βλύζοντος ἄδην στυγερῇ ἐπ' ἀκωκῇ.
Εἰ δὲ Κρόνῳ συνίῃσι φαεσφόρος ἀργέτις μήνη ☽ ☌ ♄
Καίγε τομὴν ἐπάγῃσιν ἀνὴρ παιῶνι μεμηλὼς
Δηρὸν μοχθήσειεν, τέλος δ' ἀναδέξεται αἰνὸν

Καίτε

[P] Si vero noxium aſtrum ſimul currat cum cornuta luna,
Aut Saturnus noxius, aut Mars, bellicum canens,
Intentiorem faciet laborem atque minus ſanabilem morbum.
In femineis at ſignis omnia aſtra apparent magis maligna,
Quotquot permeat illuſtris Theae filia:
Nam et cum Venere et cum Ioue coniuncta
Abortiones duras ac acerbas efficit.
Sed tu ne ſolam omnia videntem optes lunam
Permanere in die, quando mulieri accidit abortio.
Nunc adſis mihi, recenſe, pulchri throni auguſta muſa,
Quomodo in noxiis morbis ſecans viri venas ferrum,
Sanitatem efficiat, ſub praeclaro medico,
Corpori grauia perpetienti, vt morbus ceſſet, intento.
Si quidem ab oceano recenter praefulgeat mira
Pleias, auſpicato et incedat alma luna
In tauro currens coelum illuminet,
Aut in aquario aut capricorno eat,
Parce, ne chalybs tunc in manus veniat,
Aciesue fulgorem vibrantis et bene deterſi ferri,
Ne cutem hominis in aerumnoſis feriat
Celeriter laboribus ſed potius dilationem patiatur.
Similiter quando fertur in aſtris Icariae
Virginis, quieſcere iuuat, et melius erit.
Noli venaeſectionem adhibere tempore, quo reſonante ab oceano oritur
Aſtraea virgo, ſpicam gerens, nam aerumnas
Excitat venam ſecantibus, doloresque lachrymoſos.
Illico autem tropicis in ſignis quum verſatur
Diua incedens luna, multo melius erit.
Quieſcamus, ne, in congreſſibus dum incedit,
Quis acuto feriat corporis venas candente ferro.
Similiter et quum dimidiatum lumen efficit, conſentaneum eſt
Vt caueas: Si vero horrido Marti ſit vicina,
Non ſimul oportet vt venas homini incidas.
Quando itidem Mars in ſimulacris
Horam regit, multis quidem hominibus malignitate
Nocebit, ſi ferreum mucronem corpori prope
Admouerint: praeterea et ſanguinis irreuocabilem impetum
[P] Efficiet, abunde ſcatentis aſpero ſub mucrone.
Si autem Saturno congrediatur lucifera candida luna,
Atque venas inciderit vir, medicinae intentus;
Diuturnum tempus laborabit, tandem vero referet laudem,

Καίτε δυσαχθέα νοῦσον ἐπ' ἀνέρι τῷδ' ὀπάσειεν.
Εἰ δέ τ' ἄνευ καμάτοιο καὶ αἰνοτλήτου ἀνίης
Βέλεαι ἐντύνασθαι ἀοσσητῆρα σίδηρον
Μήνην αὐγάζοιο σὺν αἰγιόχῳ Κρονίωνι ☽ cum ♃
Ἠὲ Διωναίῃ, καὶ εἰ φάος ἐλλιπὲς εἴη vel ♀
Λῆγον ἀπὸ διχομήνου ἐπ' εἰκάδι καὶ δ' ἔτι πρόσσω
Πλὴν συνόδου. λώϊον γὰρ ἀκεστορίην ἀνύσαιο,
Ἣν ἀλέῃ συνόδοιο μεμυκότα φάεα μήνης.
Ὣς δ' αὔτως συνιόντες ἀπ' ὠκεανοῖο ῥοάων
Φωσφόρος ἢ Φαέθων τελέουσ' εὐήρεα τμῆσιν
Αὔτως δ' εἰ φλέβα κεῖραι ὑφ' αἵματι πεπληθυῖαν
Ἱμείρεις ταύτῃσιν ἐφημοσύνῃς πεπίθοιο.
Εἰ δ' ἄρα καὶ δμώων ὀλοφώια ἔργα πύθοιο, Περὶ δραπετῶν.
Οἵτε ἑοὺς λείποντες ἐνιμμεγάροισιν ἄνακτας
Γαῖαν ἐς ὀθνείην ποσὶ καρπαλίμοις ἀλάληνται
Δρησαὶ ἀταρτηροὶ φιλίην λείποντες ἐδητὺν
Οὔτε τραπέζης μνῆσιν ἐφέστιον οὐ Κρονίωνος
Ἑρκείου, οὐ σέβας ἁγνὸν ἐνὶ πραπίδεσσι σέβοντες.
Ἀλλὰ σὺ καὶ τοίων μερόπων ἐπιφράζεο μοῖραν.
Ἢν μὲν ἔῃ πανδῖα μετ' εὐσκόπου ἀρνειοῖο ☽ in ♈
Ὦκά μιν ἐξανάγοιο τάχ' ἂν δὲ καὶ αὐτὸς ἵκοιτο
Δεσπόσυνον ποτὶ δῶμ' ὑπὸ δείλεος ἠΰτε τις φώρ
Παλλόμενος κραδίην ὑπὸ δείματι καὶ δέ κεν ὦπας
Ταρβαλέοις δακρύοισι πεφυρμένος ἰνδάλλοιτο.
Ἢν δέ γε ταῦρον ἔχῃσι παλέμφοιτος κερόεσσα, ☽ in ♉
Ἀνέρος ἀφνειοῦ ἐνὶ δώμασιν ἠλασκάζων.
Δμῶς ὀλοὸς κρύπτοιτο. Μόλις δέ κεν εἰς ἑὸν οἶκον
Σπουδῇ ἀναγκαίῃ μιν ἄναξ ὑποδέξεται αὖτις
Ὀτλήσας μάλα πολλὰ καὶ ἐν πραπίδεσσι μογήσας
Ἢν δ' ἐν Ἀμυκλαίοισιν ἴδοις κεράωπα σελήνην
Ἠιθέοις, ταχέως μιν ἑὸν δ' ἐμὸν εἰσανάγοιο
Ἢν δ' ἄρ' ἀλεύηται πέντ' ἤματα κρυπταδίη τε
Λανθάνοι ἦτ' ἄν μιν τρίτατον μετὰ μῆνα δέχοιο.
[P] Εἰ δέ γε καρκίνου οἶκον ἑὸν βασιλεῖα σελήνη ☽ in ♋
Οἰχνεύῃ, τέτμοις κεν ἐν ἱερῷ ἄλσεϊ δμῶα,
Ἠὲ καὶ ἐν τεμένει κρυφίην ποιεύμενον αὖλιν
Δευτέρῃ ἐν ἠοῖ Θεόθεν δ' ἱκέτην δ' ἀνάγοιο
Ὀρθῇσιν χαίτῃσιν πεφρικότα βαμβαίνοντα.
Ἢν δὲ νεμειήταο πέλῃ κατὰ ἄστρα λέοντος ☽ in ♌

Ἡ μὲν

Quamuis grauem morbum illi viro induxerit.
Si vero ſine labore ac graui moerore
Velis dirigere auxiliare ferrum,
Lunam ſplendentem cum Ioue Aegiocho inſpice
Aut cum Venere, et quum lux decreſcens
Ceſſat, a dimidiato menſe vigeſima (die). et vlterius,
Praeterquam in congreſſu, nam ſanitatem melius perficies,
Si vitaveris extenſum lunae in coniunctione ſplendorem.
Similiter quum vna procedunt oceani ab aquis
Lucifer vel Iupiter, efficiunt ſalutarem venaeſectionem,
Sic quando venam incidere ſanguine repletam
Deſideras, his mandatis mm) obediens eſto.
Si vero vis ſcire opera noxia ſeruorum,
Qui ſuos relinquunt in aedibus dominos,
In terram externam celeri pede vagantur,
Famuli damnoſi ſuauem linquentes cibum,
Neque memoriam menſae domeſticae, neque Iouis
Hercaei ſacram reuerentiam mente venerantes.
Attamen tu talium quoque hominum conſidera fatum.
Si quidem incedat diua luna conſpicuo cum ariete,
Statim illum adduxeris, celeriter et ipſe adueniet
Herilem ad domum, a metu velut quidam fur,
Corde palpitante et timore ſtimulante
Lachrymis terribilibus perfuſus apparebit.
Quum vero taurum habet iterum veniens cornuta luna,
Diuitis in aedibus viri errans
Perniciosus ſeruus in occulto lateat: vix enim ſuas in aedes
Induſtria neceſſaria eum dominus rurſus recipiet,
Valde multa perpeſſus et cogitationibus laborans.
Quum vero in Amycleis vides cornutam lunam
Iuuenibus, celeriter eum in domum tuam introducas.
At ſi aufugerit et per quinque dies occultos
Lateat, eum vel poſt tertium menſem recipies.
[P] Quum vero ad cancrum domum ſuam luna regina
Proficiſcitur, inuenies ſacro in loco famulum,
Vel in delubro occulte degentem.
Secunda in die a templo ſupplicem adduces
Porrectis manibus horreſcentem, dentibus ſtridentem.
Si vero ſit circa ſtellas Nemeaei leonis,

mm) Ἐφημοσύναις.

Ἡ μὲν ἐπὶ πρώτῃ ἠοῖ δρόμον ἐντύνειεν,
Λήσεται, ἐδέ μιν αὖτις ἐφεστίοισιν ἄνακτος
Ἀρθρήσαις θεράποντα φυγόπτολιν. Εἰ δέ γ' ἐν ἠοῖ
Δευτατίῃ ἄροιτο φυγὴν, ἐ πάντα τελέσσει
Δρησμοσύνης. Εὕροις δ' ἂν ἐνιμμεγάροισί μιν ἀνδρὸς
Ἀφνειοῦ ναίοντος ἀγηνορίῃσι νόοιο,
Δίζεο δ' ἐν χώρῃ μιν ἢ ἐν ἐριθηλέϊ κήπῳ.
Εἰ δὲ σεληναίης ἐνὶ παρθένῳ ἰχνευέσης ☽ in ♍
Λείποι οἶκον ἄνακτος, ἕλοις κέ μιν ἐν πολέεσσιν
Ἤμασι. δηθύνει γὰρ ἀπόκρυφος εἰ κ' ἐνὶ τῷδε
Δεικήλῳ μήνης εὐφέγγεος αἰθροπολεύσης
Φύξιμον ἦμαρ ἕλῃσι καὶ ἐν θαλεροῖσι πετηλοῖς
Πεπτηὼς ἀλέηται ἑὸν δηναιὸν ἄνακτα.
Χηλαῖσιν δ' εἵνεκεν σὺ σεληναίην ἐσαθρήσαις ☽ in ♎
Θαρσαλέως δρήστην προτιόσσεο, δὴ γὰρ ἄνεισιν
Αὐτόματος σκέψει δὲ καὶ αἱμυλίοισι λόγοισι
Πρηΰνει θυμὸν δυσπέμφελον οἷο ἄνακτος
Ἢν δὲ σκορπιόεν δέμας ἴχῃ δῖα σελήνη ☽ in ♏
Ἦτ' ἂν ἔοι θεράπων ἐν ἀνακτόρῳ ἢ τεμένεσσι
Κρυπτόμενος, καὶ δ' ἂν κεν ἑκὼν οἶκον δὲ νέοιτο.
Εἰ δ' ἄρα τοξευτῆρα διϊχνεύοι κερόεσσα, ☽ in ♐
Ἢν μὲν ἐνὶ πρώτοις πέντ' ἤμασιν αἰσυλοεργὸν
Δμῶ' ἂν ἄγῃ δοίῃ τε δίκην δρησμοῖο ταχεῖαν.
Εἰ δ' ἂν ὑπερβάλλοι πέντ' ἤματα δηρὸν ἂν αὔτως
Πλάζοιτ', ἐδέ μιν ὦκα κιχήσεαι, ἀλλὰ χρόνοιο
Πολλοῦ μεσσάτιον τελέει χρόνον ἠλασκάζων,
Ἢν δ' ἄρ' ἐν αἰγόκερῳ φυγῇ δμὼς οἷο ἄνακτος ☽ in ♑
Ἐν ξείνῃ ληφθεὶς ἄγεται ποτὶ δώματα θᾶσσον.
Ὑδροχόῳ εἵνεκεν κεραὴν εὐῶπιν ἀθρήσαις ☽ in ♒
Νεισομένην ὅτε δρῆστις ἐπεντύνῃσι κέλευθον
Λαιδρὸς ἀνὴρ τότ' ἄνακτος ἑῇ πάτρην ἀπολείπων
[P] Ἐν πόλει ὀθνείῃ βίον ἄρνυται, ἔτ' ἐπὶ δηρὸν
Λήσεται, ἀλλά μιν ὦκα τέτμοι ἐπὶ φωτὶ κυρεῦντα
Ὃς δήμῳ θεράπων κοινὸς πέλει ἠὲ φερόπλῳ
Ἀνέρι τῷ στρατίῃ τε βοηδρομίῃ τε μέλονται. ☽ in ♓
Εἰ δ' ἄρ' ἐν εἰαρινοῖσι φαεινομένη φορέηται
Ἰχθύσιν ἠοῖ μὲν προτέρῃ κίνδυνον ἰάψει
Δρήστῃ ἀταρτηρῷ, τάχα δ' ἂν καὶ ὀλέθριον ἦμαρ.
Αἶψα δ' ἄρα ξίφει τμηθεὶς ἀμφηκέϊ δειρήν.
Δευτέρῃ εἰν ἠοῖ δὲ φυγὼν σῶος κε πέλοιτο
Καίκεν ἄνακτος ἵκοιτο δόμον περίαλλα πεποιθώς.

Χερ'

Et ipſa quidem primo die curſum dirigat,
Latebit, nec eum iterum in aedibus heri
Viſurus es ſeruum, qui ciuitate exceſſit. Si vero in die
Altera aufugerit, non omnino perficit
Fugam: at inuenies eum in aedibus viri
Diuitis degentem feroci mente,
Quaere in agro ſiue in horto amoeno.
Luna in virgine incedente, ſi
Linquat heri domum, recipies eum poſt multas
Dies: morabitur enim diu occulte, ſi in hoc
Signo dum luna ſplendens in aethere gyrat,
Diem fugae elegerit, in foliis vireatibus
Procumbens vitabit ſuum antiquum dominum.
Lunam in chelis vbi inſpexeris,
Fidenter ſeruum adſciſce: vtilitatem enim
Sponte curabit, et blandis verbis
Leniet grauem iram domini ſui.
Si autem ſcorpium teneat alma luna,
Famulus erit in templo aut delubro
Se abſcondens, tamen ſua ſponte domum reuertetur.
At enim ſagittarium ſi pertranſeat cornuta luna,
Et primis quinque diebus nefaria perpetrantem
Seruum faciat, luet ille celerem fugae poenam:
Si vero quinque dies excedat, diu
Errabit, neque tam cito inuenietur, ſed tempus
Medium non exiguum tranſiget oberrans.
In capricorno attamen qui fugit ſeruus dominum ſuum,
In peregrina terra captus ad aedes citius reducetur.
In aquario quum venuſtam adſpicis cornutam lunam,
Ac ſeruus fugae in viam ſe dat,
Audax homo, tunc heri ſui patriam relinquens
[P] In vrbe externa vitam deget, at non diu
Latebit, ſed cito inueniet verſantem cum homine
Qui populi communis ſit miniſter ſiue arma ferens
Cui exercitus ac ſacra certamina ſint curae.
Si vero in vernis ſplendens feratur
Piſcibus, primo die periculum obueniet
Seruo damnoſo, fortaſſis et exitialis dies
Statim gladio ancipiti ſecabit collum.
Secundo die fugiens erit incolumis
Etſi domini ingrediatur domum grauia paſſus.

Oportet

Χρὴ δὲ περίφρονα μῆτιν ἐνὶ φρεσὶν αἶψα τίθεσθαι ☽ vacua cursu.
Εἰ μὲν γὰρ μούνην σὺ σεληναίην ὁρόῳο
Οὔτι φέρει δρησμὸν βροτῷ ἀνέρι, μαψιδίην δὲ
Οἴσει ἀλὴν τῇ καὶ τῇ ἀλυσκάζοντι κέλευθον
Ἀγχόθι δεσποσύνων μεγάρων καὶ ὁμήθεος οἴκου. ☽ cum planetis.
Εἰ δὲ τύχοι πανδῖα σὺν ἀστέρι δινεύουσα
Ὅν τε πλάνητα λέγουσιν ἐπὶ χθονὶ φῦλ᾽ ἀνθρώπων.
Ἦτ᾽ ἂν προσσοτέρω θεράπων ὁδὸν ἐντύνοιτο.
Φεύγων νεῖκε᾽ ἄνακτος ὁμοκλήν τ᾽ ἀλγινόεσσαν.
Ἀλλ᾽ ἢν μὲν φαίνοντι συνῇ κερόεσσα σελήνη
Ἢ φλογερῷ πυρόεντι, φυγὴν ἀνεμώλιον ἴσχει
Δοῦλος ἀνὴρ κενεῇσιν ἐπ᾽ ἐλπωρῇσι γεγηθώς.
Ἢ γὰρ ἂν ἐς δόμον αἶψα λυγρῇ πεπεδημένος ἄτῃ
Βαιῇ ἀναγκαίῃ βεβιημένος ἀλγινοέσσῃ
Εἰ δὲ Ζηνὸς ἄνακτος ἢ ἁγνῆς ἀφρογενείης
Ἴχνια βαίνῃσιν θεαντιὰς ἀγλαόφαιτος
Ἦτ᾽ ἂν κρυπταδίην εὐήρεα φύξιν ἕλοιτο
Ὀτρηρὸς θεράπων ποσὶ καρπαλίμοισι πιθήσας.
Μὴ μὲν ἀταρτηρῇσιν ἐνὶ φρεσὶ μητίσαιτο
Δεσπότεω φερέμεν κειμήλιον, ἢ γὰρ ἂν εἴη
Διχθαδίη ἄτη, καὶ κτήματος οἰχομένοιο,
Καὶ δμωὸς ὠρσοφυγόντος ἀμειλίχου, ἀλλά σ᾽ ἄνωγα.
Μιμνέμεν ἐν οἴκοισι, φέρειν τ᾽ εὐήρεϊ θυμῷ
Φωρίδιον βλάβος αἰνόν, ἐπεὶ μετὰ ποσσὶ διώκων
Οὐκ ἐκίχης οὐδ᾽ εἰ μὲν ἔχοις πόδας Εὐφήμοιο
Εὐρωπηϊάδα, τὸν ἐν πολυηχέϊ πόντῳ
Ὦκα θέειν ἐνέπουσιν ὁδῷ πεφρημένον ὑγρῇ,
[P] Οὐδ᾽ εἴ σοι πτερύγεσσιν ἐπήρεα νῶτα γένοιτο
Οἷά γ᾽ ἐνιμμελέεσσι Βορήϊοι υἷες ἔχεσκον.
Οὓς ὑποκυσαμένη ῥαδινὴ τέκεν Ὠρειθυῖα
Ὁππότε μιν χορὸν ἁγνὸν ἐπ᾽ Ἰλισσοῖο ῥοῇσιν
Ἱσταμένην Βορέης ἀνεράψατο τῆλε δὲ γαίης
Ἀτθίδος ἐν νεφέεσσι μεταχρόνιον φορέεσκεν
Μεσφ᾽ ὅτ᾽ ἐπὶ Θρῄκης χιονώδεας ἷξεν ἐναύλους.
Οὐδ᾽ ἢν**) Ἰφίκλοιο θοώτερος αὐγάζοιο
Ὅς τε καὶ ἀνθερίκεσσιν ἐπέτρεχεν οὐδέτι καρπὸν
Σίνετ᾽ ἀήσυρα γυῖα φέρων ἐπὶ λήϊον αὖον.
Εἰ δέ τ᾽ ἔοι κερόεσσα σὺν εὐσκόπῳ Ἑρμάωνι ☽ ☿
Οὐκ ἐκφύγοι θεράπων ὀλοφώϊος ἀλλὰ τάχιστα

Εὕρεις

**) Versus Orphei apud Tzetzem Chil. II. hist. 42.

Oportet autem ſagaci mente iam obſeruare,
Nam ſi quidem lunam cernas ſolam,
Non affert homini fugam, vanum vero
Adducit fugae conatum hanc vel illam declinanti ſemitam
Prope heriles aedes et familiarem domum.
Si vero alma luna cum ſtella occidat
Quam errantem nominant in terra humanae gentes,
Vlterius quidem famulus viam diriget,
Fugiens heri rixas ac moleſtam vociferationem.
Luna vero cornuta vicina ſi ſit Saturno
Vel Marti ignito, fugam inanem habebit
Seruus, vanis ſpebus gaudens:
Statim enim ad domum vinculis conſtrictus horrida noxa
Cogetur vi adactus vitam aerumnoſe ducere.
Si vero Iouis regis ſiue caſtae Veneris
Veſtigiis inhaereat Theae filia, ſplendore clara,
Tunc occultam fugam feliciter capiat
Fugitiuus ſeruus paſſibus citatis fretus.
Modo ne tunc ſceleſtum in animum inducat
Res pretioſas domini vt auferat, nam eſſet
Duplex damnum et rerum amiſſarum
Et nequam fugientis ſerui: verum te hortor,
Memineris in aedibus ferre et aequa mente tolerare
Noxium furtiuum damnum: quoniam pedibus perſequens
Nihil obtinebis, etiamſi pedes habeas celebris,
Europam qui abſtulit, tauri, quem in reſonante mari
Celeriter cucurriſſe aiunt humida cum ferretur via:
[P] Neque, ſi tibi eſſent alis inſtructa terga
Qualia ſuo Boreae nati habebant in corpore,
Quos grauida facta facilis peperit Orithyia
Quando caſtum chorum ad Eliſſi fluenta
Componentem Boreas rapuit procul a terra
Attica nubibusque per coelum detulit,
Donec ad Thraciae niuoſas perduxiſſet antra.
Nihil proderit, etiam licet Iphiclo ſis velocior,
Qui ſuper extremis frugum currebat ariſtis, nec fructus
Laedebat, leuia membra ferens ſuper ſiccas ſegetes.
Si vero cornuta luna cum conſpicuo Mercurio incedat,
Seruus noxius non effugiet, ſed quam celerrime

Εὕροις εἰ καὶ γοῦνα θοώτερα καὶ πόδας ἴσχοι
Κουφοτέρους Λάδαο καὶ ὠκυδρόμοιο Φαΰλλου.
Μὴ μὲν δὴ συνόδοισιν ἐπισείχουσα σελήνη
Ἢ καὶ πλησιφαὴς εἴη δρησμοῖο τυχόντος.
Ἢ γὰρ ἂν ἠλασκάζοι ἐπὶ ξείνης τότε γαίης,
Ἢ δέσμοισιν ἔχοιτο παρ' ὀθνείοισι βροτοῖσι,
Εἰ δὲ Κρόνῳ κρυόεντι συνείη δῖα σελήνη,
Καί τε δμῶς προφύσησιν ἔχων κλωπήιον ἄχθος·
Ἄλλοις φώρεσι κέρδος ἀποίσεται, οὐ γὰρ ὄνησιν
Ἁρπακτοῖς κτεάτεσσι φέρει τηλεσκόπος ἀστήρ,
Ἀλλ' ἐπάγει θεράποντι δολόφρονι πολλάκις ἄνδρα
Λαιδρότερον φαίνων καὶ φῶρ' ἐπὶ φωρεῖ κύρσαι.
Εἰ δὲ τέχνης ἐθέλεις δεδαηκότας ἐντύνασθαι

Περὶ παιδῶν. διδασκαλίας.
☽ in ♈ ♉ ♍ ♋
in ♃ vel ♄ □ △ ☍
et extra ☉ ☌ ☍ neque decrescentem.

Ἢ σοφίης υἱῆας ἢ ὀτρηροὺς θεράποντας,
Χρυσοφαὴς εἴη τοι ἐπ' ἀρνειοῖο σελήνη
Ἠὲ καὶ ὠκυπόροισιν ἐπ' ἰχθύσι καλὰ φαείνοι
Ἢ κούρης ἐπέχοι φιαρὸν δέμας ἰκαριώνης,
Ἠὲ καὶ αἰπυτάτῳ ἐνὶ καρκίνῳ ἰνδάλλοιτο
Ζηνὸς μητιέταο κεχαρμένη ἀκτίνεσσιν
Ἢ παφίης αἴγλησιν ἐρευθομένη τετραγώνοις
Ἠὲ τριπλεύροισιν καί τ' ἂν πολὺ λώιον εἴη
Ἠὲ κατ' ἰθὺν ἴῃσιν ἐπ' ἑκδομάτοιο βεβῶσα
Δεικήλου, καὶ γὰρ τὸ πέλει τέχνησιν ὄνειαρ.
Μὴ μὲν δὴ σύνοδον τούτοις ἐνὶ τείρεσι θείη
Ἢ διχόμηνον ἄγοι σέλας ἔκφατον εὖτέ σε χρειὼ
[℣] Τέχνην ἢ σοφίην δεδαήμεναι ὀτρύνῃσιν·
Οὐ γὰρ ἂν ἐκτελέσειαι ἃ βούλεαι, οὐδέ τιν' ἐσθλὴν
Παιδὶ δαημοσύνην διχομήνιας ἐντύνειεν.
Οὐδ' ἔτι λειψιφαής, ἀνεμώλια δ' ἔργα τίθησιν,
Εἰ δὲ γεωπονίης σε φιλομβρότου ἵμερος αἱρεῖ oo)

Περὶ γεωργίας.

Καί τ' ἐπὶ χρυσείης γενεῆς ἐντύνεαι ἔργα
Γαῖαν ἐπὶ ζείδωρον ἄγοις εὐκαμπὲς ἄροτρον
Ἢ γύροις ἐνὶ κλῆμα μεθυμναίου λελίησαι.
Καταθέμεναι καλὰ καρπὸν ὀπώρης εἰδ' ἄρ' ἑλέσθαι

oo) Hos versus, 456—465. citat *Tzetzes* in prooem. Hesiodi E. p. 4. ἃ et τῶν, inquit, τοῦ μεγάλου Ὀρφέως ἔργων καὶ ἡμερῶν οὕτως ἐστὶν ἡ ἀρχή inc. vero: ἃ δὲ γεωπονίας σε φιλαμβρότου ἵμερος αἱρεῖ etc. eosque versus persequitur explicatque *Lenz* l. c. pag. 369. sqq. In ***Maximi*** igitur loco φιλομβρότου (quod etiam legitur in ed. *Hesiodi* Trincau.) praeferendum putat et interpretatur id voc. nouum atque ad analogiam similium factum, ***mortalibus carus*** siue ***utilis***, commodis eorum inseruiens.

Reperies, licet Euro velociora habeat genua, et pedes
Leuiores, quam Ladas habuit ac velox curſor Phaallus.
Ne quidem in coniunctionibus means luna,
Vel pleno lumine fugam capientibus fauet:
Aut enim terra in peregrina errabit,
Aut in vinculis erit exteras apud gentes.
Si vero Saturno Saturnioque vicina ſit alma luna,
Atque ſeruus ſe immiſcuerit, habens furtiuum onus,
Furibus aliis lucrum exiget: non enim emolumentum
Rapacibus fert procul apparens ſtella,
Sed inducit famulo doloſo ſaepe virum
Procaciorem, Saturnus, et fur furi ſuperueniet.
Si vero velis parare artium doctos,
Aut ſapientiae filios ſagaces cultores:
Sit tibi aureo fulgens lumine in ariete luna,
Siue in piſcibus, cito perneantibus, pulchre ſplendeat,
Siue Virginis Icariae ambiat lucidum corpus
Aut in excelſo cancro appareat,
Iouis conſi laeta radiis
Aut Veneris ſplendore rubens quadratum locum obtineat,
Vel trigonum, quod et multo melius fuerit;
Vel oppoſita eat e domo progrediens
Signi, nam et hoc artibus erit emolumento.
Non quidem, in coniunctione cum his aſtris ſi currat,
Aut dimidiatum agat lumen perſpicuum, tunc te oportet
[P] Artes ſiue ſapientiam vt diſcant incitare (iuuenes.)
Neque enim perficies quae vis, neque bonarum artium
Scientiam puero dimidiata lunae lux parabit,
Nec deficiens vtilem operam ponit.
Si vero agriculturae hominibus gratae deſiderio tenearis
Et aureae aetatis aggredi vis opera,
Terram frugiferam proſcindere curuo aratro:
Aut in ſcrobibus palmitem Bacchi deſideras
Accumulare dulcemque autumni fructum condere,

viens. Antea in comm. de fragmm. Orph. p. 15. coniecerat, *ἀ δὲ γεωπ. σε, φίλ', ἄμβροτος ἵμερος αἰρῇ*, *quod ſi te, amice, immortal.*, (h. e. ingens) *agri colendi deſiderium tenet*: in verſu 458. *ἄγων* apud Tzetzem. — in v. 460. *ὀπώρην* non, *vuas*, ſed omnino *poma* vertere malit Lenz, quum de arbuteis omnibus, qui quidem edules ſunt, fructibus ſaepe hoc voc. accipiatur. *Harl.*

Ἱμείρεις σκαπάνῃ τε λαχαινέμεν ἄμβροτον αἶαν, pp)
Αὐτίκα τοι καὶ πᾶσαν ἐπητυμίην καταλέξω
Ὅππως ἂν δῖα γε σεληναίη πεπίθοιτο
Ὀμπνιά σοι Δήμητρος ἀερσινόοιό τε Βάκχου qq)
Δῶρ᾽ ἀναπεμπέμεναι καὶ ἐπήτανον ὄλβον ὀπάζειν.
Εἰ μὲν γὰρ στείχῃσιν ἐπ᾽ ἀρνείοιο θοοῖο — ☽ in ♈
Πάντα φέρει κλυτὰ ἔργα φυτευέμεν ἠδὲ βαλέσθαι
Σπέρματα καὶ σηκοὺς εὐεργέας ἀμφιπένεσθαι
Καὶ δ᾽ ἂν ἀεργηλὸν χῶρον τότε καλὰ τάμοιο
Βουσί τε καὶ σμηνύσσιν, ἔοι δὲ καὶ κάρπιμος ὦκα.
Ὡς δ᾽ αὔτως ταύρῳ κεραῷ πονέοιο ἕκαστα — ☽ in ♉
Ὅσσα τε γειοπόνων ἐρικύσσεα φαίνεται ἔργα.
Μὴ μὲν δὴ τῆμος δὲ θέλειν ἐρίβωλον ἄρουραν
Ἄρνυσθαι μισθῷ ἐπιλατρίῳ, οὐ γὰρ ἄμεινον
Οὐδὲ φέροι κεν ὄνειαρ ἐπ᾽ ἀλλοτρίῳ μογέοντι.
Εἰ δὲ θεραπναίοισιν ἐν ἄστρασι δινεύηται — ☽ in ♊
Κέρσεις εὐεάνου αἰτωλίδος, ἥτ᾽ ἂν ἐμοῖσι
Μύθοισιν πεπίθοιο καὶ ἀρξάμενος πονέεσθαι
Ἀμφὶ γεωπονίῃ τε φυτίῃ θ᾽ ἱμεροέσσῃ,
Ζηλωτὸς πολλοῖς δὲ πέλοις ἐπὶ κέρδεϊ τῷδε
Κήπους δ᾽ εὐθαλέας τεύξεις καὶ γῦρον ὀρύξεις
Γαῖαν ἀεργήλην τε προμηθέως ἀνύσαιο — ☽ in ♋
Εὔεργον μήνης ἐνὶ καρκίνῳ αἰθεροπολέσης.
Εἰ φλογερῷ δὲ λέοντι φάος πολυδερκὲς ἐφείη — ☽ in ♌
Ἠερόφοιτος ἄνασσα, τότε σπόρον ὁπλίσσαιο
Κριθῶν ἠὲ πυρῶν καὶ τ᾽ ἂν πολύχοια γένοιτο.
Ἄλλο δὲ μήτε βάλοι κατ᾽ αὔλακος, οὐ γὰρ ἄμεινον.
Ἀστραίη κούρη δὲ πέλει πρὸς ἅπαντα φέριστη rr) — ☽ in ♍
[P] Σπέρματα καὶ δὲ φυτοῖσιν ἐναίσιον ἔν τε βόθροισιν
Βάλλειν ἔρνεα πάντα τά τε δρυὸς ἄκρα λέγονται, ss)
Οἴνας δ᾽ ἐξαλέασθαι, ἐπεὶ στυγέει περὶ ἄλλα tt)

Ἰκαρίου

pp) Apud Tzetz. ἱμείρῃ — λαχῆναι. — ἄμβροτος αἶα est *terra praestantissima*. — v. 463. ap. Tzetz. ὅππως ἂν πανδῖα et hanc lect. illi epitheto Lunae, in Maximi carmine obuio, praestare, iudicat explicatque *Lenz* p. 372. *Harl.*

qq) Bacchus vocatur ἀερσίνοος actiue, i. e. ἐπαίρων s. ἐγείρων τὰς φρένας. v. Lenz. et de epitheto ὄμπνια. — In v. 465. ἐπηετανὸν ap. Tzetz. nec id damnat, quia etiam alibi quatuor syllabis efferatur, et ὄλβον ἐπηέτανον posse h. l. de largis messibus, quotannis redeuntibus, accipi, censet *Lenz* p. 373. In ipso autem carmine, ait Lenz, cuius summam in Maximo inueniri contendimus, a vernis inde sideribus totius anni opera persequutus esse videtur auctor, ita, vt, ad virginis coelestis signum deductus eius fabulam adspergeret. *Harl.*

rr) Hunc et sqq. octo versus adducit *Tzetzes* Chil. IV. 128. et, μέμνηται, inquit, ταύτης (τῆς ἠριγόνης) καὶ Ὀρφεὺς ἐν Γεωργίᾳ γράφων· exhibet vero in v. 489. — φυτοῖσιν ἐναίσιμος ἔν τε βόθροισι

Desideras et ligone exercere terram.
Statim tibi omnem veritatem dicam,
Vt nobilis luna obsequatur
Almaque tibi Cereris et superbi Bacchi
Dona mittat, ac abundantem felicitatem praebeat.
Si quidem in celeri ariete incedit,
Omnia fert opera plantationis praeclara, facitque iactare
Semina, ac de stabulis bene munitis ss) satagere.
Et si tunc terram incultam bene proscideris
Bobus et mulis, celeriter fruges dabit.
Similiter in cornuto tauro perfice singula
Agricolarum opera praeclara, quaecunque se offerunt.
Tunc vero noli glebosum agrum
Elocare certum pretium persoluenti: non enim bonum
Neque vtile laboranti alienum agrum.
Si vero in astris famulantibus occidit
Pueris pulchre vestitae Aetolicae (Ledae,) meis
Verbis obsequens incipias laborare
Agros vt colas et plantas desiderabiles,
Multi inuidebunt tibi lucrum hoc,
Hortos virentes instrues et fossam duces.
Terram incultam prouide perficies
Facilemque experieris, luna in cancro dum incedit.
Quando saeuo in leone lumen multa intuens versatur
Aerem frequentans regina, tunc semina para
Hordei aut tritici, et foecunda erunt:
Alia vero ne committas sulcis, non enim bonum.
Astraea virgo praestantissima est ad omnia
[tt] Semina ac plantis fausta est sulcisque
Et ad inserendos stolones omnis generis arbuteorum fructuum.
Vites vero (iuuat) vitare, nam odio persequitur vehementi

 Icarii

θρεισι· quod vero prima syllaba τῶ βόθρεις vulgo intenditur, malit Lenz p. 374. ἐν δέ τε βόθροις. *Harl.*

ss) εὐερκέας.

tt) Hic versus separatim a *Tzetze* ad Lycoph. 83. laudatur: *δρύκαρπα πᾶσαν ὀπώραν, ὥς πε φησὶν ἐν ταῖς δωδεκαετηρίσιν Ὀρφεύς· Βάλλειν — — τὰ δρυὸς ἄκρα λέγεσθαι.* de quo paullo copiosius agit *Lenz* p. 374. sq. et refutat Eschenbach. qui p. 167. suae ed. Orphei his verbis adductus, totum ἔργων fragmentum Δωδεκαετηρίσι vindicare voluit. Add. *Gesner.* ad h. fragment. inter fragmenta Orphei p. 397. qui λέγεσθαι apud Tzetzen rectum esse et conuenire cum βάλλειν pronuntiat. *Harl.*

uu) Tzetz. περίαλλα, iunctim. *Lenz.* p. 375. monet et pluribus rem illustrat, Orpheo virginem

Ἰκαρίου κούρη ἔλινους vv) καὶ ἀδευκέας οἴνας.
Μνωομένη ὅσα λυγρὰ διωνύσοιο ἕκητι
Ἀκταῖοι μήσαντο μέθῃ δεδμημένοι αἰνῇ.
Ἰκάριον καὶ μήν σαφελαῖς κορύναις ἐδάιξαν
Σφαλλόμενοι δώροισι χοροιμανέους ἰοβάκχου ww)
Ἀλλὰ σὺ χηλάων ἐνὶ τείρεσιν αἰθροπολεῦσαν D in ♎
Εἰσορόων κερόεσσαν ἐπιφραδέως πονέεσθαι
Ἀμφὶ γεωτομίῃ· σὺ δέ κεν νείοιο βάλοιο
Σπέρματα θαρσαλέως θεῖναί τ' ἐπὶ κλήματα γύροις
Πάντα τε δένδρεα καλὰ τά τ' εἴαρι τηλεθάοντα
Τέρχνεσιν ἀργέννοισι φίλην δείκνυσιν ὀπώρην.
Ἦν δὲ σκορπίου δέμας αἴθριον ἐκπεράῃσιν D in ♏
Αἴγλαις ἀργεννῇσι κλυτὴ πανδῖα σελήνη,
Σπέρματα δάσσεσθαι νειοῖς ἔνι καί δέ κεν εἴη
Τῆμος ἐνιβληθέντα κατ' αὐλακόεσσαν ἄρουραν
Ὄμπνια Δηοῦς δῶρα καὶ ἐμπλήσειεν ἀλωήν
Καὶ δέ κ' ἀεργήλην γαῖαν τῆμος δὲ τάμοιο.
Εἰ δ' ἄρα τοξευτῆρι φάοι ταυρῶπις ἄνασσα D in ♐
Μὴ σύ γε πύρεσιν βαλέειν χθόνα βωτιάνειραν
Μηδὲ θέμεν κρῖ λευκὸν ἐν αὔλακι, μηδέ τιν' ἄλλα
Χέδροπα, πάντα γὰρ αἶψ' ἀλιώσεται οὐδ' ἔτι ποίη
Βλώθρη ὑπερτείλασα πυκάσσεται οἴνοπα βῶλον. x)
Ἀλλὰ σύ μοι τῆμος δὲ βάλοις περιμήκεα σῆκον
Ἄρνασιν ἢ ἐρίφοισι βοῶν τ' εὐερκέα μάνδρην
Πορσύναι πονέοις δὲ καὶ ὠκυπόδεσσιν ἐφ' ἵπποις
Φορβήν τ' ἐντύναιο νεογλαγέας περὶ πώλους.
Αὐτὰρ δ' αἰγοκερῆα διαστείχουσα σελήνη D in ♑
Μήλοισιν σύμπασιν ἐναίσιμος ἠδὲ φερίστη
Εἴκεν ἄγοις ἑτέρην χώρην ἐριαχθέα ποίμνην
Ἠδ' ἀγέλας καὶ δ' ἂν καὶ αἰπόλια πλατέ' αἰγῶν
Ὦκα θεοῖ, νομὸν ἄλλον ἐπιστείβοντα πόδεσσιν.
Ὑδροχόος τε φέρων εὐώπιδος ἀργέτιν αἴγλην D in ♒
Μήνης, ἐν μὲν ἄροτρα καὶ αὔλακα πορσύνειας
Εὖ δὲ καὶ ἐν γύροις ὑποδέξεται ἔρνεα καλὰ

nem coelestem, plerisque aliis Dicen s. Iustitiam habitam, esse filiam Icarii, Erigonem: a Maximo vero varia nomina in vnum idemque confundi et hoc signum *Astraeam* saepe vocari aut *Astraei* filiam 586. s. alibi, Δίκην 208. *Icarionem* alibi, 288. 443. *Harl.*

vv) Λινοῦς Tzetz. *Harl.*

ww) Tzetz. χοροιμανέοιο Βάκχοιο contra metrum; melius Stephan. in poes. philos. χοροιμανέοιο praeferenda tamen videtur Lenzio pag. 376. lectio Maximi. Bacchus χοροιμανὴς est Bacch. chorearum amantissimus, *Harl.*

x) Maxi-

Icarii filia vineas et ingrata vina,
Memor quot mala propter Bacchum
Actaei (maritimi) machinati sint turpissima ebrietate subacti:
Icarium siquidem clauis duris obtruncarunt
Titubantes donis insanientis tripudiis Bacchi.
Sed tu chelarum in signo aetheris incolam
Contemplans cornutam lunam, consulto labora,
Humum vt scindas (vomere,) et nouali ingeras
Confidenter semina, et in fossis vt palmites ponas,
Omnes quippe arbores frugiferae in vere virentes,
Nouis celeribus plantis gratum ostendent fructum.
Si autem coeleste scorpii corpus pertranseat
Candidis splendoribus inclyta nobilis luna,
Semina copiose diuidas noualibus et sint
Tunc iacta in sulcata terra
Munera Cerealia aurorae dona, et impleant trituram.
Et tunc agrum incultum vomere scindas,
Si vero in sagittario splendeat taurino vultu Regina,
Ne triticum mandes terrae viros alenti,
Neque album hordeum sulcis committas, neque alia
Legumina: nam omnia celeriter pereunt, nec vlla herba
Proueniens perfecta densabit nigram glebam.
Sed tu mihi amplum tunc struas stabulum,
Agnis et haedis bobusque bene septam mandram
Para laboriosis, pedibusque qui sunt celeres, equis
Pabulum ac dirige circa recens lactentes equuleos.
Illico vt capricornum peruadit luna,
Ouibus vniuersis vtilis est atque praestans,
Si prae te agas aliam in terram gregem ouium
Aut armenta boum, aut greges magnos caprarum,
Velociter currentes, et aliud pascuum pedibus calcantes.
Aquario ferente pulchrae aspectu candidum splendorem
Lunae, opportune aratris ac sulcis dabis operam,
Et bene excipiet in fossis germina egregia,

Agri-

xx) Maximum, si compendium Orphei concinnaret, locum illius ap. Tzetzen Hesiod. E. 504. p. 125. a (Gesner. fragmm. Orph. p. 393. n. 3.) obuium, s. hiemis descriptionem, qui post versum 513 Maximi locum suum fuisset habiturus, data opera non transscripsisse in sectionem de agri cultu, suspicatur Lenz. pag. 377. *Harl.*

[P] Εὖ δ' ἂν ἀεργήλοις σῦνιν πήξειας ἀρέραις.
Αὔτως δ' εἰαρινοῖσιν ἐν ἰχθύσιν ἐςὶ φερίςη ☽ in ♓
Γειοπόνοις Θειαντὶς ὅτ' ὄμπνια ἔργα πέλωνται
Δηῦς εὐωδεινέος εὐςεφέος τ' Ἰοβάκχου.
Σκέπτεσθαι δ' ἐπέοικε καὶ ἀςέρας ἠνεκὲς ἄλλους. ☽ cum ♃ vel ♀
Ἢν μὲν γὰρ Φαέθων τε καὶ ἁγνὴ Κυπρογένεια
Μήνῃ συμφορέοντ' ἢ εὔπτερος ἀργειφόντης,
Πάντα τά δ' ἀλδήεντα καὶ αὔξιμα τοῖσδε πιφάσκοις
Πολλήν τ' εὐεςὼ φερέμεν καὶ θέσφατον ὄλβον.
Εἰ δὲ Κρόνος κρυόεις Ἄρης τ' ὀλοφώιος εἶεν ☽ cum ♄ vel ♂
Ἀμφὶ σεληναίῃ, μινύθουσ' ἐρικύδεα ἔργα
Ἠδ' ἄλιον φαίνουσι γεωπονίην μερόπεσσι,
Τοὶ γὰρ ὅρα δίκηλα κατ' οὐρανὸν ἀγλαὰ πρῶτον
Οἷς κούρη Θειαντὶς ἐναίσιμα ἔργα προφαίνει ☽ cum ♃ ♀ vel ☿
Αὖτις δ' ἀςέρα καλὸν ἐρισθενέος Κρονίωνος
Ἢ παφίης ἢ φαιδρὸν εὔσκοπον ἑρμάωνα
Ξυνὴν γὰρ τούτοισι διϊχνεύουσα κέλευθον
Ἀρχὴν καὶ τέλος ἐσθλὸν ἄγει μερόπων ἐπὶ ἔργοις.
Εἰ δ' ἄρα καὶ δεσμοῖσιν ἀεικέσιν αἰχμάζοιτο Περὶ τῶν ἐν δεσμοῖς.
Δειλὸς ἀνὴρ κριῷ μὲν ἔχων ἐριώπεα μήνην ☽ in ♈ ♊ ♋ ♌
Δηναιὴν εὕροι κε λύσιν δυερῶν ὀδυνάων.
Ὣς δὲ καὶ ἐν θερινοῖσιν ὁρωμένη εἰδώλοισιν
Ἢ διδύμοις ἢ δ' αἰπυτάτῳ ἐνὶ καρκίνῳ οὖσα,
Ἠὲ νεμειήταο κατ' ἀργαλέοιο λέοντος,
Πουλὺν ἐπὶ χρόνον οἴσει ἀπείρατα δεσμὰ βροτοῖσιν.
Ὣς δὲ καὶ ἐν σκορπίῳ αἰθερίῳ ἠδέ τ' ἐλαφρῷ
Τοξευτῇ, ταύρῳ τε καὶ ἐν ζυγῷ αἰγλήεντι
Ἠὲ καὶ Ἀςραίου ςαχυηφόρῳ ἀμφὶ θυγατρὶ
Δινεύουσα, ταχεῖαν ἄγει λύσιν ἠμερίοισιν,
Ἔκ τε πόνων ἀνέπαυσε καὶ ἄψεα κούφισεν ἀνδρός,
Μὴ μὲν ἀλιπλάγκτοισιν ἐν ἰχθύσιν αὐγάζοιτο,
Εἰ γὰρ ἀνατλήσειεν ἀεικέλιον βροτὸς ἄλγος
Καὶ δὲ μόλις δεσμοῖο δυσηχέος ἄσπετον ἄχθος
Ἐκπροφύγοι, πολλοὶ δὲ καὶ ἐς βιότοιο τελευτὴν
Εἰλλάδας ἀργαλέας γυίων ἐφόρησαν ὕπερθεν.
Ἢν δὲ σὺν ἀςέρι μήνη ἐνηεῖ καλὰ φανείῃ ☽ ♃ ♀ ☿
Ζηνὸς ἢ Ἑρμείαο ἢ εὐεάνου Ἀφροδίτης,
Ἦτ' ἂν κουφότερός τε πόνος παῦρός τε γένοιτο
[P] Εἰ δὲ Κρόνῳ κρυερῷ ἢ Ἄρεϊ συμφορέηται, ☽ ♂ ♄
Πολλάκις ἀργαλέοιο βίῃ δεσμοῖο πονηθεὶς
Μέσφα πότμου φέρεται συναπτῷ ἀδάμαντι.

[r] Recte etiam incultis vomerem infiges agris.
Similiter vernis in piscibus optima est
Agricolis Theae filia, dum alma opera exercent
Cereris odoriferae ac florente corona cincti Bacchi.
Diu multumque etiam obseruare conueniet et alias stellas.
Si enim Iupiter ac casta Venus
Lunae circumferatur, siue alatus Mercurius:
Omnibus, in lucem quae proferuntur, incrementum dat,
Multumque fert facile fructum ac opes diuinitus auget.
Si vero Saturnus humidus noxiusque Mars eant,
Circa lunam, imminuunt opera ne sint gloriosa,
Agriculturamque hominibus ostendunt multi sudoris.
Haec ergo praeclara signa in coelo inprimis expende,
Quibus filia Theae vtilia opera profert,
Statim vt eximiam Iouis validi stellam,
Siue Veneris, siue fulgentem ac conspicuum Mercurium
Habeat comitem et in eadem simul cum illis sit semita,
Praeclarum initium facit atque finem hominum operibus.
Si vero indecoris duris in vinculis teneatur
Aerumnosus vir, in ariete dum est venusta luna,
Tardam inuenit solutionem acerbissimorum dolorum.
Sic et in aestiuis si conspiciatur signis,
Siue in geminis siue in excelso sit cancro,
Vel etiam in Nemeaeo molesto leone,
Longo tempore feret hominibus grauissima vincula,
Quum vero in scorpio aethereo, siue veloci
Sagittario, tauro, vt et lucida libra,
Siue in Astraei spicam ferente filia
Versatur, celerem liberationem affert mortalibus,
Finemque laboribus imponit et statim hominem leuat.
In piscibus, pontum pererrantibus, luna ne splendeat,
Si enim ibi oriatur, exantlandus homini noxius est dolor,
Et vix vinculi molesti ingens onus
Effugere licet: multi vero vsque ad vitae finem
Truces compedes super artubus tulerunt.
Si vero luna cum benefica stella pulchre splendeat,
Iouis vel Mercurii vel pulchre vestitae Veneris,
Leuiores ac pauci erunt labores.
[P] Si autem rigido cum Saturno vel Marte circumferatur,
Saepe vi aerumnosa vinculorum laborans,
Ad mortem vsque in custodia adamantina habebitur.

Εἰ δέ τι κλεμμάδιον μεγάρων κειμήλιον ἔρδοι — Περὶ κλοπῆς.
Ἢ μὲν ἐν ἀρνειῷ κεραῇ τροχάησι σελήνη, — ☽ in ♈
Σώεται ἂψ ἐς δῶμα καὶ ἐς χέρας εἰσιν ἄνακτος.
Ταύρῳ δ' ἐμβεβαυῖα παλίμφοιτος κερόεσσα — ☽ in ♉
Πέμπει πρὸς σθεναρὸν κτῆμα βροτὸν, ἐδέ τε ῥεῖα
Αὐτὸ κίχοις, ἐδ' αὐτὸς ὀνήσεται ἠλίθιος φὼρ
Κέρδεος ἀρπαλέοιο δίκην ἰθεῖαν ὑπεχών.
Φράζεο δ' εἰς δεκάτην τόδε μοι ταύροιο κέλευθον·
Αἱ δ' ἄλλαι καλαὶ καὶ ἀπήμονες ἀνέρι μοῖραι
Οὐδέ τ' ἀνεκρηὴν ἐπάγεσ' αἰδήτμονα θωὴν
Ἢν μὴ Ἄρει ξυνοῖο δρόμε τετύχησι σελήνη.
Ἢν δέ κε δεικήλοις διδύμων περάῃσιν ἄνασσα — ☽ in ♊
Εἰ τέτμοις μὲν yy) παῦρον δὲ νόῳ νοσφίζεο πῆμα.
Καρκίνῳ αὖ ἐφέπεσα φαεσφόρος εἰ μὲν ἕλοιτο — ☽ in ♋
Ἄργυρος αἰγλήεις, ἀνάγει πάλιν ἐς τεὸν οἶκον
Χρυσὸν τ' εὐλαμπῆ κτῆσιν δ' ἀλιώσεται ἄλλην
Ἥτις ἂν ἐκ μεγάρων συλήσιος ἰχνεύσειεν.
Εἰ δὲ λέοντος ἔχησι μένος πολυωπέτις αἴγλη — ☽ in ♌
Μήνης ἠϋκόμοιο τό τ' ἐ μάλα θαρσαλέες σοι
Αὐδησῶ παλίνορσον ἑλεῖν κτέαρ, εἰ δέ τε κέρην — ☽ in ♍
Ἀστραίε δίῃσι κερασφόρος ἀργέτα μήνη,
Δηθύνει κλόπιον χρόνιον δ' ἀναφαίνεται αὖτις
Δήεις κ' εἰ χηλῇσιν ὁμοδρομέοι κερόεσσα· — ☽ in ♎
Εὔροις τ' εἰ καὶ ἐπ' ὀκταποδῆ βεβαυῖα τύχησιν — ☽ in ♏ ♐
Σκορπίῳ. Ἢν δέ γε τοξότεω δέμας αἰνὸν ἔχησι,
Ὄλλυται, ἑρμαῖον δὲ πέλει φώρεσσιν ἀνιγροῖς.
Αἰγοκέρῳ δ' εἰ κεν κλυτὰ τείρεα παμφαίνησιν — ☽ in ♑
Αἴγλησιν φιαρῇσι παλιστρεπτοῖο σελήνης
Ἦτ' ἂν δηναίη πέλοι εὕρεσις. Εἰ δέ κεν ἄστρον — ☽ in ♒
Ὑδροχόε δίῃσιν ἀγαυὴ Θειαντίνη
Ἐν δοίῃ σώσεις τε ἀπολλυμένε κτεάνοιο.
Ὡς δὲ καὶ εἰαρινοῖσιν ἐν ἰχθύσιν αἰθροπολεύσης — ☽ in ♓
Εὐκεράε μήνης, μόλις οἴσεαι ὅττι καὶ φῶρος
Εἰς παλάμας κεν ἕλοι, θαμέως δὲ κεν ἀμφὶ κλοπεῖε
Εἰσαΐοις, τὰ δὲ πολλὰ πέλοντ' ἀνεμώλιοι αὔτως
Μῦθοι ἐπαγγελίῃσι κεναῖς θέλγοντες ἀκεάς.
Εἰ δὲ σεληναίη ξυνὸν τρίβον ἐν κονέῃσιν — ☽ cum planetis maleficis et beneficis.
Ἄστροις ἀργαλέοις, δήεις κτέαρ. ἢν δὲ φερίστοις
Ζηνὶ κελαινεφέϊ, κλόπιον κτέαρ ὄλλυται αὔτως

Ἢν

yy) Μὲν versus non patitur.

Si vero aliquid pretiosae supellectilis aedium furto pereat,
In ariete cornuta currente luna,
Mox seruabitur, ac in domum manusque heri redibit.
In tauro autem dum incedit vicibus splendens luna,
Immittit molesto furto hominem; neque enim facile
Id recuperabis, neque iuuabitur ipse stolidus fur,
Lucri rapacis poenam aperte subiturus.
Decimam caue maxime tauri semitam:
Namque aliae bonae et innoxiae sunt viro partes,
Neque grauem et ignominiosam adducunt poenam
Si non cum Marte communi cursu pergat luna.
Quum vero per signa geminorum transit Regina,
Si inuenias furem, exiguum aequa mente ferto damnum.
Cancrum quum insequitur lucifera, si auferatur
Argentum splendidum, rursus in domum tuam adducit
Fulgidum aurum: possessionem depraedabitur aliam,
Quae ex aedibus furti vestigia indicauerit.
Sed si validum leonem teneat splendens varia facie
Luna, bene comatum, tunc non valde confidenter tibi
Dicam te rem tuam recuperaturum: si vero puellam
Astraeam traiiciat cornifera candida luna,
Longo tempore res furtiua morabitur: sed rursus apparebit
Infestus praedo; in chelis quando decurrit cornuta luna.
Inuenies etiam si in octipede incedere eam contingat
Scorpio: At si teneat sagittarii corpus noxium,
Periit, lucrum vero erit furibus perniciosis.
Capricorni vero inclytum sidus si illuminetur
Lucidis radiis per vices reuertentis lunae.
Licet tarda, tamen erit inuentio. Sed si astrum
Aquarii pertranseat illustris Theae filia,
Dubia erit perditae rei recuperatio.
In vernis piscibus si aetherem permeet
Conspicua cornibus luna, vix referes quod fur
[P] In manus ceperit: Saepe quidem de fure
Inaudies, plerumque autem futuri sunt inanes
Sermones, vano tumore qui aures demulceant,
Si vero lunae communis simul sit cursus cum festinantibus
Malignis stellis, rem recipies: sed si cum benignis,
Ioue nubes cogente, res furtiua simpliciter periit.

Ἢν δ' ἴσχῃ Κρονίωνα σεληναίη ἁμαδὶη
Ἐν γενέθλῃ, παράδος μιν ἐπ' ἠγάθεον Φαέθοντα
Οὔ τι λίην Φώρεσσι δ' ἐναίσιμα γίνεταί ἐσθλὰ
Τείρεα Κυπρογένεια καὶ αἰγλήεις Διὸς ἀςὴρ
Ἠδὲ καὶ ὠκυδρόμοιο Φερεπτέρου Ἑρμάωνος.

ΜΑΞΙ'ΜΟΥ ΠΕΡΙ' ΚΑΤΑΡΧΩ͂Ν ΠΕΠΑΗ'ΡΩΤΑΙ ΒΙΒΛΙ'ΟΝ ἝΝ.

Si vero habeat Saturnium luna ſimul incedens
Cum naſcitur, permitte ipſum diuino Ioui,
Neque enim furibus admodum vtilia ſunt aut fauentia
Aſtra Venus, et lucidi Iouis ſtella
Vel etiam velocis alati Mercurii.

CAPVT

CAPVT XXI. (olim XXVI.)

De philosophis, SYRIANO, PROCLO et MARINO.

(Cum supplementis G. C. Harles.)

Syriani aetas et monumenta. Index scriptorum, in eius commentariis ad metaphysica Aristotelis laudatorum. Procli, Lycii, aetas et praeceptores. Alii Procli. Marinus, Procli discipulus. Alii Marini. Procli liber zz) de prouidentia et fato et eo, quod in nobis, ad Theodorum, mechanicum, nunc primum latine editus ex veteri versione Guilelmi de Morbeka. II. Excerpta ex libro inedito de decem dubitationibus circa prouidentiam. III. Excerpta monobibli inediti a) de malorum subsistentia. IV. De Procli hymnis editis ac deperditis. V. De Procli scriptis aliis editis: Theologia platonica, VI. Institutione theologica, VII. libris duobus de motu. VIII. hypotyposi astronomicarum positionum, IX. sphaera, X. paraphrasi tetrabibli Ptolemaei, XI. commentariis in primum Euclidis librum, XII. in Hesiodi opera et dies, XIII. Chrestomathia grammatica, XIV. Argumentis XVIII. adversus Christianos de mundi aeternitate, XV. Commentariis in Timaeum, XVI. Alcibiadem XVII. et politiam Platonis. XVIII. Index scriptorum, in his commentariis laudatorum. XIX. Characteres epistolici. XX. De effectibus eclipsium solis et lunae. XXI. Scripta Procli inedita. XXII. Deperdita.

[*Cum auctario G. C. Harles.*]

SYRIANVS, Philoxeni F. patria Alexandrinus, philosophus eximius et post praeceptorem, Plutarchum, Nestorii F. Atheniensis scholae magna gloria fuit, in qua platonicam praecipue docuit philosophiam et, successore relicto Proclo, discipulo, diem obiit circa annum Christi, vt coniicio, 450. Laudat hunc saepe Proclus in suis commentariis sub διδασκάλε et

zz) Sed has particulas, a Fabricio olim huic capiti insertas, in hac editione cur h. l. omiserim, suo loco postea indicabo. *Harl.*

a) *Proclus* theol. platon. III. 18. p. 151. ἀρητεῦ γὰρ περὶ τέτων ἡμῖν ἐν ἑνὶ τῶν μονοβίβλων ὅπε καὶ δεδείχαμεν τὴν μὲν ἀλήθειαν τῷ φιλοσόφῳ σύςοιχον. Damascius inedito περὶ ἀρχῶν opere: καὶ τῦτό ἐςιν, ὅπερ ὁ φιλόσοφος Πρόκλος ἐν τῷ μονοβίβλῳ ἀπόῤῥητον ἀξίωμα κέκληκεν τὸ κατὰ τὴν ἀδίνασαν ἐκεῖνο γνῶσιν, ὡς ῥητὸν ἀξίωμα τὸ κατὰ τὴν ἤδη διαρθρωμένην. Hunc *de subsistentia mali* librum etiam in bibl. quadam Patauina exstare, notat *Tho. Galeus* ad Iamblichum de mysteriis aegypt. p. 201. Ceterum ex dubitationibus circa prouidentiam habet *Bessario*, quae adfert lib. II. contra calumniatorem Platonis cap. 9. *Quamobrem Proclus, Lycius, vir eximiae singularisque doctrinae, in hunc modum necessitatem exponit, siue eam prouidentiae, siue praedestinationi, siue fato tribuerit. Deus, inquit, res diuisibiles indiuisibiliter intelligit, quae in tempore sunt, sine tempore: non necessarias necessario, mutabiles immutabiliter, longe omnia melius, quam ordo ipsorum et ratio postulat. Fabr.* Conf. *I. G. Voss.* de philosophor. sectis, cap. XVI. §. 3. pag. 78. *Hamberger.* Z. N. III. p. 174. sq. *Henr. Valesii* emendation. lib. I. p. 12. ibique Burmanni notam, et ibid. in libr. de critica, cap. 20. p. 168. *Saxii* Onom. I. p. 498. ad a. Chr. 451. supra in cat. Platonic. vol. III. p. 188. fin. *Harl.*

et καθηγεμόνος sui nomine, et eodem tumulo ossa sua mortui ad Syriani corpus reponi iussit in suburbio Atheniensi, vt narrat *Marinus* in Procli vita cap. 36. Defuncti manes [P] Isidorus, philosophus, ἐπιτάφιον θυμιαθρίδα, siue thuribulum, secum adferens, cultu est prosequutus, teste *Damascio* apud Photium cod. CCXLII. pag. 564. Scripta Syriani haec memorat Suidas. [add. *Eudoc.* Ἰωνιὰν p. 389.]

Εἰς Ὅμηρον ὅλον ὑπόμνημα ἐν βιβλίοις ζ. *Commentarium, libris VII. distinctum, in totum Homerum.* [v. supra, vol. I. p. 525.]

Εἰς τὴν πολιτείαν Πλάτωνος. *In remp. Platonis, libris IV.*

Εἰς τὴν Ὀρφέως θεολογίαν βιβλία δύο. *In Orphei theologiam libris II.*

Περὶ τῶν παρ' Ὁμήρῳ Θεῶν. b) *De Diis apud Homerum.*

Συμφωνίαν Ὀρφέως, Πυθαγόρου καὶ Πλάτωνος. *Consensum Orphei, Pythagorae et Platonis.* [v. supra, vol. I. p. 142.]

Περὶ τὰ λόγια βιβλία δέκα. *In Oracula* (chaldaica) *libros X.* [καὶ ἄλλα ἐξηγητικά, ait Eudoc.]

[d Ὕμνος εἰς Ἀχιλλέα τὸν ἥρωα memoratur a *Zosimo* histor. libr. IV. cap. 18. p. 310. ed. Reitemeier.

Ad deperdita eius scripta quoque pertinet commentarius in *Aristotelis* libr. de coelo. v. supra, vol. III. p. 230. §. X. it. eius comm. in *Aristot.* libr. de interpretatione. v. supra, vol. III. p. 213. Add. *in Aphthonii progymnasmata graeci commentarii auctoris anonymi,* Syriani, *Sopatri et Marcellini.* Venet. 1509. fol. v. supra, vol. VI. pag. 70. 71. 72. *Harl.*]

Ex

b) Apud Suidam [et Eudoc. l. c.] legitur εἰς τὰ Πρόκλου περὶ τῶν παρ' Ὁμήρῳ Θεῶν. Verum si quis cogitet, Proclum fuisse iuniorem Syriano, eiusque discipulum, et apud eumdem Suidam [it. ap. *Eudociam* p. 366.] in Πρόκλος videat scripta eadem plane memorari, ὑπόμνημα εἰς ὅλον τὸν Ὅμηρον, εἰς τὴν πολιτείαν Πλάτωνος, εἰς τὴν Ὀρφέως Θεολογίαν, περὶ τῶν παρ' Ὁμήρῳ Θεῶν, συμφωνίαν Ὀρφέως, Πυθαγόρου καὶ Πλάτωνος et περὶ τὰ λόγια, facile veniet illi in mentem cogitare, verba εἰς τὰ Πρόκλου vel esse notam marginalem lectoris, memoriam Suidae coarguentis et ad Proclum haec referenda esse obseruantis: aut si verba Suidae sunt, quod tamen aegre mihi persuadeo, ita intelligenda sunt, vt innuant, Syrianum simul in hisce Procli scriptis elaborasse, et sub illius praeceptoris sui ductu Proclum haec elucubrasse, aut ex eius ore vel scriptis pleraque eorum repetiisse. Haec certe malim, quam cum Ionsio ista habere pro commentariis Syriani εἰς τὰ Πρόκλου, ac Syriano alicui iuniori tribuere. Licet verum sit, fuisse *Syrianum* iuniorem philosophum, aequalem Hegiae et Isidori, qui Marino successit, cuius meminit *Damascius* in Isidori vita apud Photium cod. CCXLII. pag. 568. Παρῆσαν δὲ Συριανὸν καὶ Ἡγίαν ὁ Ἰσίδωρος, χρεὼν ἄν φιλοσοφίαν ὑπορρέουσαν ἀνασώσασθαι. Omitto *Syrianum*, ducem in Aegypto, a quo grauia passus a. C. 355. S. Athanasius, qui in apologiis pro fuga atque alibi mentionem eius facit.

Ex his omnibus nihil tulit aetatem, et fortasse Syrianus illa numquam scripsit; sed Proclus, in cuius scriptis eadem Suidas diserte memorat, licet ex Marino constet, Proclum ansam eorum ex Syriani scholis accepisse. - *Timaeum, platonicum,* commentariis illustratum a Syriano ex Proclo in eumdem Timaeum patet [c]), qui etiam laudat praeceptoris sui *συμφωνίας γράμματα*, quibus consensum doctrinae platonicae cum ceteris philosophis, praecipue antiquioribus, Pythagora, Orpheo et chaldaicis oraculis persequutus fuit. Syriani *in Magnam Syntaxin Ptolemaei* memorat Theodorus, Meliteniota, prooemio in astronomiam p. 224. Ceterum hodie nihil eorum omnium, sed tantummodo habemus Syriani, (huius, vt mihi persuadeo,) *commentarium in* [?] *Hermogenis, rhetoris, περὶ στάσεων,* (de quo dixi lib. IV.) [c. 33. supra, vol. VI. p. 73. et 75. bis.] graece editum cum Hermogene et aliis rhetoribus Venet. apud Aldum 1509. fol.

Praeterea, sed latine tantum, lucem viderunt Syriani *commentarii in librum III. XIII et XIV. Metaphysicorum Aristotelis*, in quibus hoc inprimis dat sibi negotii, vt Platonem suum aduersus Aristotelis et Peripateticorum obiectiones defendat. Prodierunt ex Hieronymi Bagolini interpretatione Venetiis 1558. 4. Graece nondum viderunt lucem, licet exstent MSS. in variis bibliothecis Italiae et Galliae, [d]) etiam ex doctissimi Holstenii beneficio in bibliotheca Iohannea huius vrbis Hamb. et quidem duobus foliis in extremo, latinis editis auctiora. De codicibus Seguierianae siue Coislinianae bibliothecae vide *Montfauconi* catalogum p. 221. seq. et 446. obseruoque, in altero codice ibi eadem exstare, quae Bagolinus vel non habuit, vel in versione sua omisit, atque in Holsteniani MSti duabus postremis paginis exstant *de Prouidentia.* Siue, vt graecus habet titulus: *Εἰς τὰ περὶ προνοίας, τίνα συντελοῦντα.* Incipit: *τῶν οὐσιῶν κατὰ Ἀριστοτέλην ἡ μέν ἐστιν ἀσώματός τε καὶ ἄνευ σώματος, εἶδός τι ἄϋλον καὶ χωρὶς ἐνέργεια τις οὖσα ἀπάσης δυνάμεως κεχωρισμένη, ἣν οὐσίαν καὶ νοῦν καλοῦν* etc.

Catalogus

c) V. supra, vol. III. p. 94. et 95. *Harl.*

d) V. supra, vol. III. p. 258. vbi in nota nominantur codd. in quibus graece supersunt memorati *Syriani* commentarii. Praeter ea *Mosquae* in bibl. synod. exstat cod. chartac. saec. vt videtur XVI. qui continet *Aristotelis* metaphysica cum schol. Alexandri Aphrodisei: in illo fol. 227. legitur: *Συριανοῦ τοῦ Φιλοξένου περὶ τῶν ἐν τῷ β. τῆς μετὰ τὰ φυσικὰ ἀριστοτέλους, πραγματείας λογικῶς ἠπορημένων καὶ δικαίως ἠξιωμένων·* et eiusdem *ἐπίσκεψις τῶν ἀριστοτ. ἀποριῶν πρὸς τὰ μαθήματα καὶ τοὺς ἀριθμοὺς τῶν ἐν τῷ μ καὶ ν. τῆς μετὰ τὰ φυσικὰ πραγματείας.* v. *Matthaei* not. codd. Mosquens. p. 9. et 10. In cod. *Taurin.* XXXII. *Syriani* comment. in librum II. Metaphys. Aristot. — eiusd. speculationes in Aristot. dubia circa mathemata et numeros in XI. et XII. Metaphys. libro, (initium h. l. aptius videtur, quam quod legitur in bibl. Coislin. pag. 222.) — eiusd. definitiones quaedam de prouidentia. v. cat. codd. gr. Taurin. p. 439. sq. — iidem libr. in cod. *Escor.* teste *Pluero* in itinerar. per Hisp. p. 190. Passim in codd. a *Montfauc.* in Bibl. biblioth. MSS. excitatis v. indic. voc. *Syrian.* et cl. *Buhle* de Aristot. codd. msst. vol. I. Opp. Arist. p. 186. sq. et 313. *Harl.*

Catalogus ſcriptorum, a Syriano in commentariis ad metaphyſ. citatorum, compoſitus a me ad paginas edit. latinae Venetae.

Comoedia-

Syriani

[P] Syriani discipulus genuinus et in schola Atheniensi *successor* e) fuit PROCLVS, Lycius, cuius vitam scripsit, qui Proclo deinde successit, *Marinus*, Neapolitanus. Eam, dimidia parte mancam, cum nescio cuius versione latina vulgauit primus *Guil. Xylander*, additam Marci Antonini praeclaris, quibus se ipsum monet, libellis. Tiguri 1558. [1559.] 8. apud Andream Gesnerum. Recusa deinde ibidem vtraque lingua cum eodem M. Antonino est. a. 1599 8. et sex libris theologiae platonicae praemissa ab *Aemilio Porto*, Hamburg. 1618. fol. Nam latinam editionem Lugdunensem apud Io. Tornaesium 1559. 12. e bibl. illustrissimi principis, Ottonis Henrici, et quam non memini me videre, memorat autem catalogus Bodleianus, Lugdunensem alteram a. 1626. 8. libenter omitto. Integram dare Holstenius quum voluisset, fato prohibitus locum mihi dedit, qui ex codice Gudiano descriptam suppleui, ac cum versione mea et notis separatim edidi Hamburg. 1700. 4. recusam deinde ad calcem bibliothecae meae latinae, Londin. 1703. 8. Est autem scriptum lectu iucundum illis, qui res philosophorum illius aetatis cognoscere voluerint, totumque ita comparatum, vt ex virtutibus Procli, quarum omnes gradus eum impleuisse contendit, vere felicem eum fuisse colligat. Hinc etiam libello titulum fecit Πρόκλος siue *περὶ εὐδαιμονίας, de felicitate.* f) Quum enim sub notis illis quatuor cardinalibus, omne genus virtutum complectatur, prudentia, fortitudine, iustitia ac temperantia: id scilicet agit Marinus, vt his virtutibus vniuersis enituisse Proclum doceat gradu primum infimo, qui ipsi est physicus, ita vt, prudentia bonus habitus sensuum, fortitudine robur, per temperantiam pulcritudo, per iustitiam valetudo integra corpusque bene sanum, quo ille vsus est, significetur. Deinde similiter conspicuos in ipso fuisse docet virtutum gradus sese excipientes ad summum vsque, ethicarum, politicarum, purgatoriarum, purgatique iam ac defaecati animi, tum contempla-

e) Hinc Διάδοχος cognominatus. Successor autem Syriani factus fuisse a. C. 450. videtur *Saxio* in Onom. I. p. 509. sq. v. de Proclo, nato Byzantii, a. Chr. 412. denato Athenis a. C. 485. *Suid.* h. v. *Eudocia* h. v. pag. 366. supra in catal. Platonicor. vol. III. p. 186. et p. 594. in cat. Peripateticor. *Cauei* hist. litter. SS. EE. I. p. 552. *Brucker.* hist. crit. phil. II. p. 318. sqq. qui, duce potissimum Marino, multus est de vita, ingenio, eruditione, philosophia et theurgia etc. Procli; *Lambec.* comm. de bibl. caesar. vol. VII. p. 92. sqq. qui de anno Procli natali et a. quo mortuus sit, (ab a. 443. siue 444. vsque ad a. 518. s. 519. rationes subducit,) in alia omnia transit, immo in Suppl. ibid. p. 109. not. mortis annum curatius at falso definire studuit; atque Kollar. Lambecii errores refutat p. 110. sq. not. docetque, ab illo duos Proclos fuisse confusos; — *Burigny* de vita et placitis Procli, et de codd. msstis quibusdam, vbi inedita quaedam huius philosophi reperiuntur, comment. in Hist. de l'Acad. des Inscr. tom. XXXI. p. 139. sqq. germanice versa in: *Hissmanni* Magazin für die Philosophie u. ihre Geschichte, tom. IV. pag. 197. sqq. inprimis *Tiedemann* in: Geist der speculativen Philosophie, tom. III. cap. 15. pag. 519. sqq. *Cudworth* hinc inde in systemate intellect. ex lat. Moshem. versione, ed. Lejd. 1773. 4. p. 369. sq. 842. sq. etc. *Hamberger* zuverl. Nachr. III. p. 245. sqq. atque ego in Introd. in hist. L. Gr. II. part. I. pag. 575. sqq. plura collegi scripsique de Proclo. *Harl.*

f) Florent. in cod. *Laurent.* III. n. 4. v. *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. III. p. 289. *Harl.*

templatoriarum ac theurgicarum denique. g) Nihil praeterea intermittit eorum, quae ad ſtudia eius et amicitias atque alia, narratione digna, pertinent, quibus laudes eius celebrentur. Verum haec, qui cognoſcere voluerit, libellum Marini, non eſt enim admodum copioſus, conſulat. Neque mihi placet hoc loco repetere, quae vel ad illuſtrandum Marinum, vel ad aetatem Procli conſtituendam alibi [P] dixi: tantum obſervo praeter ibi a me notata ſic virtutes quatuor cardinales in argumentum laudis ſumſiſſe Agathonem, vbi Deum amorem celebrat apud Platonem in conuiuio pag. 325. Dionem Chryſoſtomum, vbi laudare inſtituit Traianum imp. diſſertatione III. de regno p. 37. ſeq. Ariſtidem, quando ab eo laudatur Marcus Antoninus, tom. I. oratione X. Iamblichum denique cap. 29—32. in vita Pythagorae, vbi in laudes philoſophi illius excurrit.

Obiit Proclus Athenis anno Chriſti 485. aetatis 75. a Iuliani h) imperio 124. vt emendandus ſit *Ioannes Keplerus,* qui, Cedrenum ſequutus, Proclum ſub Conſtantino, Maxentio ac Iuliano ait vixiſſe pag. 245. Harmoniae mundi. Sed grauius etiam errant ii, qui Marinum, Procli diſcipulum, confundunt cum Marino, Tyrio, quem in geographia ſua caſtigat Claudius Ptolemaeus: aut qui Plutarchum Syriani et Procli praeceptorem eumdem cum Plutarcho, Chaeronenſi, faciunt, atque inde Proclum etiam ad vicina Traiano tempora reducunt. Sed quo facilius ſit erroribus huiusmodi occurrere, eosque euitare; age Proclos varios itemque Marinos paullo diſtinctius recenſeamus.

Procli varii, noſtro antiquiores.

Calpurnius Proclus, in veteri inſcriptione Ancyrana; apud *Montfauconum* pag. 161. Palaeographiae graecae.

Clau-

g) Timaeus Locrus pag. 564. edit. Galei, pulcritudinem cum iuſtitia confert, et cum temperantia ſanitatem.

h) Marinus cap. 36. Vitae Procli: ἐτελεύτησε δὲ τῷ δ' καὶ π' καὶ ρ' ἀπὸ τῆς Ἰυλιανῦ βασιλέιας, ἄρχοντος Ἀθήνησι Νικαγόρυ τῦ νεωτέρυ, μηνὸς κατὰ μὲν Ἀθηναίυς μυνυχιῶνος ιζ', κατὰ δὲ Ῥωμαίυς Ἀπριλίυ ιζ'. Scholion, in MS. adiectum, monet, non de Iuliano, apoſtata, ſed de alio, neſcio quo, Iuliano verba Marini accipienda eſſe, ὐ τὸν παραβάτην Ἰυλιανὸν λέγει, ἀλλ' ἐν Ἀθήναις κληρωτὸν ἄρχοντα. Sed hoc ſcholion falſum eſſe non dubito. Nam in Iuliano, imp., tempus optime congruit, et nomen βασιλέιας, nec mirum, philoſopho pagano, Marino, natione Syro, ſanctiſſimam fuiſſe apoſtatae memoriam, vt ab illius imperio quamdam veluti epocham repetere voluerit, qui tantis beneficiis et honoribus adfecerat philoſophos, et ipſe non mediocriter in philoſophia profecerat. Etiam in more poſitum orientalibus, aeram ducere ab exortu principis alicuius, qui de ipſis eſſet praeclare meritus, eamque producere quam diutiſſime liceret, donec alterius maiore beneficio prioris recordationem veluti delerent, vt bene obſeruauit Ioh. Harduinus in chronologia Vet. Teſtamenti. Alioqui Syris et aliis Aſiae populis ſollemne eſt, annos ab Alexandri Macedonis regno numerare, vt notat Andreas Maſius praefat. ad librum Moſis Barcepha de paradiſo, et Henricus Noriſius libro de Epochis Syro Macedonum.

Claudius Aurelius Proclus, heros, in antiquo marmore Oxoniensi pag. 299. edit. Humfredi Prideaux. Huius fortasse filiam, Ἰελίαν Πρόκλαν Ἡρωΐδα, vides memorari in numo veteri apud *Seguinum* pag. 61. et 74. Nisi ea propius attingit Iulium Proclum, a Commodo, imp., vna cum suis, vt narrat Lampridius, interfectum.

Claudius Proclus, sophista Smyrnaeus et praetor tempore M. Aurelii Antonini, cuius fit mentio in numis, vt in illo, quem exhibet *Ezech. Spanhemius* de Vesta et prytanibus Graecorum tom. V. thesauri rom. Graeuiani p. 701. * Vide *Godfr. Olearii* notas ad Philostratum p. 602.

Proclus ab a. C. 434. patriarcha *CPolitanus* a. C. 446. defunctus, de cuius vita et scriptis dicam infra capite XXVIII.

Eutychius Proclus, Siccensis, Afer, *grammaticus*, quo praeceptore vsus est M. Antoninus, vt narrat in huius vita Iulius Capitolinus cap. 2. Videtur hic Proclus ille esse, qui sui temporis doctissimus grammaticus Trebellio Pollioni dicitur in Aemiliano Tyranno.

Iulius Proclus, quem Commodus, imp., iussit cum suis interfici, teste *Aelio Lampridio* in eius vita cap. 7. Hunc suspicor esse Proculum, ad quem rescripsit Marcus et Verus.

Proclus, siue Proculus, inter *iurisconsultos* memoratus apud Aelium Lampridium, siue quisquis locum illum Lampridio intrusit in Alexandro Seuero cap. 68. Certe ad Alexandri Seueri tempora referri non potest, si is est Proculus, a quo Proculiani, magna auctoritate ICtus Neronis tempore, vt constat ex Pomponio lib. I. D. de orig. iuris tit. 2. vbi narrat, successorem huius Proculi Pegasum fuisse, praefectum vrbi temporibus Vespasiani, imp.

Proclus, Προκλήϊος, siue Proculeius, Themisonis F. *Laodiceae* in Syria hierophanta, scripsit, Suida teste, Θεολογίαν. Εἰς τὴν παρ' Ἡσιόδῳ τῆς Πανδώρας μῦθον. Εἰς τὰ χρυσᾶ ἔπη. Εἰς τὴν Νικομάχȣ εἰσαγωγὴν τῆς Ἀριθμητικῆς. Et alia quaedam geometrici argumenti.

Larginus Proclus, qui in Germania praedixit mortem Domitiani, imperatoris. Vide *Xiphilinum* pag. 225.

Lucianus Proclus, senator rom. sub eodem Domitiano, de quo *Xiphilinus* pag. 222

Proclus *Mallotes*, (Μαλλώτης) Cilix, philosophus stoicus. [i]) Scripsit teste eodem Suida ὑπόμνημα τῶν Διογένȣς σοφισμάτων, et aduersus Epicurum. Huius, vt opinor, mentionem

i) V. supra, vol. III. p. 574. sq. *Harl.*

tionem facit Proclus Lycius in Timaeum Platonis pag. 166. ἄτρεπτα ἄρα μένει τὰ ἐράνια, ὥσπερ δὴ [?] τῶν ἀρχαίων Πρόκλος τε ὁ Μαλλώτης καὶ Φιλονείδης εἰρήκασι, τῶν δὲ νεωτέρων οἱ ἀπὸ Πλωτίνου πάντες Πλατωνικοί. Incertum, quisnam Proclus a Nerone iussus cum Virginio Rufo venas sibi praecidere.

Proclus *Mallotes* alter, stoicus et ipse, Suidae memoratus.

Proclus, *medicus* methodicus. Infra, in Rhegino.

Proclus, *Metapontinus*, cuius inter Pythagoricos philosophos Suidas capite vltimo vitae Pythagorae mentionem facit. *Fabr.* V. supra, vol. I, p. 865. vbi quoque Proclus *Laodicenus* memoratur. *Harl.*

Proclus, siue Proculus, Montanista, σπουδαστὴς Μοντανοῦ, aduersus quem scripsit Caius [k]), presbyter romanus, σπουδαίαν διάλεξιν, teste *Photio* cod. XLVIII. Meminit et *Eusebius* II. 25. et III. 31. Hist. sed et *Hieron.* de S. E. cap. 59. et *Theodori.* ... III. 2. de haereticis fabulis: κατὰ δὲ Πατρόκλου τῆς αὐτῆς αἱρέσεως (de Montanistis ibi sermo est) προστατεύσαντος συνέγραψε Γαΐος. Vbi pro *Patroclo* legendum esse *Proclum*, multi iam notarunt. Vti vicissim apud Suidam in Παράβυστον pro Προκλέους legendum Πατροκλέους ex Harpocratione. Hic auctor Proclianorum, siue Montanistarum κατὰ Proclum, cuius meminit scriptor adpendicis ad Tertull. de praescript. c. 52. *Accesserunt alii haeretici, qui dicuntur secundum Phrygas: sed horum non vna doctrina est. Sunt enim, qui* κατὰ *Proclum dicuntur; sunt, qui secundum Aeschinem pronunciantur. Hi habent aliam communem blasphemiam, aliam blasphemiam non communem, sed peculiarem et suam. Et communem quidem illam, qua in apostolis quidem dicunt Spiritum S. fuisse, paracletum non fuisse: et qua dicunt, paracletum plura in Montano dixisse, quam Christum in euangelium protulisse, nec tantum plura, sed etiam meliora atque maiora.* Quaenam blasphemia illorum non communis fuerit, non addit, de Montanistis secundum Aeschinem monere contentus, *eos adiecisse etiam haec, vt dicerent, Christum ipsum esse Filium et Patrem.* Procliani inter haereticos, qui, cum ad ecclesiam accedunt, rebaptizandi sunt, referuntur a Gennadio de eccles. dogmatibus cap. 52. Nescio, an ab his diuersi sint Proclianitae, de quibus auctor Praedestinati c. LV. licet illos a Proclino [l]) nomen aiat accepisse. *Dicunt isti, Dei filium sic paruisse in terris, sicut Raphaëlem, angelum, aut Gabrielem, non carne assumta sed visa.* Alia sunt, quae Proclianitis Philastrius c. 56. tribuit, faciens eos discipulos Seleuci et Herniae, (qui Tertulliano Hermogenes:) *Alii sunt discipuli horum, qui Proclianitae appellantur et Hermiotitae. Addunt etiam diuersos errores, docentes, quod [?] in Ezechiele propheta [m]) scriptum est de quatuor animalibus,*

k) Confer *Stephanum le Moyne* ad varia sacra p. 939. seq [et supra, vol. VII. p. 181. sq.]

l) *Proclini* alterius, platonici, mentio apud Porphyrium in Plotini vita. [v. supra, vol. III. p. 186.]

m) Ezech. I. 5. seq. Confer *Iac. Thomasii* praefationes p. 385. seq.

malibus, quod leonem regem esse Parthorum, n) vitulum Aegyptiorum, aquilam Romanorum, hominem vero pissimorum tenere similitudinem arbitrantur. Hi sapientiae libro vtuntur Sirach illius o), qui scripsit post Salomonem, id est, post multa tempora, librum vnum sapientiae. Christum autem in carne venisse negantes, p) resurrectionem et iudicium non sperantes, de virgine natum eum non credentes, qui in locis q) Galatiae commorantur, et vt vulpes latitantes, plurimos depraedantur, sicut Salomon testatus est dicens: r) Prendite nobis vulpes minimas, exterminantes vineam *Domini Saluatoris.*

Proclus Pompeianus, patria *Naucratites*, Athenis eloquentiam professus, Adriani, sophistae, discipulus, praeceptor Philostrati, qui plura de eo refert lib. II. Sophistarum p. 602. edit. praeclarae desideratissimi Olearii nostri. Eiusdem orationem *πρεσβευτικὴν ἐπὶ πάντας τοὺς παιδεύοντας* Ἀθήνησι memorat in Hippodromi vita p. 616. sq. Hippiam et Gorgiam imitari, siue Ἱππιάζοντι et Γοργιάζοντι similis esse in dicendo fuit visus. Memoriae vi, quantumuis nonagenarius, miranda polluit, hac in parte vel par Simonidi vel etiam superior. Si quis semel drachmas centum persoluisset, semper huic eum, quandocunque vellet auscultare dicentem, integrum erat.

Proclus, philosophus, Thalmudicis scriptoribus memoratus פרוקלוס בן פלוספוס qui Gamalielem, in vrbe Acco in balneo Veneris lavantem, reprehendit. Tractatus Avodah Sarah in opere Mishnico Surenhusiano tom. IV. p. 375.

Proclus *Pompeianus*, supra in Naucratita.

Proclus, *praefectus vrbi* sub Theodosio Magno, atque anno eius decimo capite plexus. Hunc celebrat epigramma, quod graece et latine [P] seruatum CPoli in stylobata obelisci in hippodromo prope Sophiae templum. Graecum exstat etiam in anthologia l. 4. c. 17. latine apud Bondelmontium, sed et *Gyllium* in descriptione CPoleos II. 11. *Gruteri* inscript. p. CLXXXV. 6. *Georgium Dousam* in itinere CPol. p. 38. *Iac. Sponium* itineris sui p. 46. *Athan. Kircherum* tom. III. Oedipi p. 308. *Franciscum Iunium* s) catalogo pictorum

n) Ita legendum puto pro *Pastorum*, ac per Parthos intelligo Persas.

o) Libro Sirachidis titulum σοφίας tribui a multis veteribus, notauit *Cotelerius* ad Clementis, romani, epist. tom. I. patrum apost. p. 178. seq. Non minus constat, etiam ecclesiasticos scriptores passim vsos Siracidis libro, vt hoc haeresibus Proclianorum addi a Philastrio non esset necesse.

p) Hoc vnum de Proclianis repetit *Augustinus* c. 60. *Proclianitae sequuti sunt istos* (Seleucianos et Hermianos) *et addiderunt, Christum non in carne venisse.* [v. *Schroeckh* hist. eccl. christ. tom. IX. p. 407.]

q) *Nazianzenus* orat. XIV. p. 221. καὶ ἡ Φρυγῶν ὡς ἔτι μανία τελέστων τε καὶ τελουμένων, μικρᾶ τοῖς παλαιοῖς παρακλήσεις. Καὶ ἡ ΓΑΓΑΤ῀ΩΝ ἄνοια etc.

r) Cantic. II. 15.

s) Iunius Proclum illum habet pro mechanico et artifice. Sed tali epigrammate potius mos celebrare praefectum, qui obelisci excitandi curam habuit, quam artificem, qui hoc est exsequutus, licet de artifice Grotius etiam accipere maluerit.

pictorum p. 182. *Carolum du Fresne* in CPoli Christiana p. 105. et *Anselmum Bandurium* lib. VII. antiqu. CPol. pag. 182. Mihi satis iam erit, graeci epigrammatis latinam versionem adponere, quam fecit vir summus, Hugo Grotius, praecipue, quoniam apud Iunium inemendata legitur:

Strata iacebat humi quondam quadra forma columnae,
Theudosii iussu principis, arte Procli,
(Quippe nefas aliis,) moles surrexit in altum.
Intra ter decies tanta duosque dies.

Aliam *Latinus Latinius* edidit in consideratione septima ad obeliscos Mich. Mercati:

Pondus humi aeternam quadrata mole columnam
Theudosius princeps munus vt erigere est
Ausus, mandauit Proclo, tantamque columnam
Terdecima erectam luxque secunda dedit.

Proclus *Proculeius*, vide in Laodicensi.

Proclus *Quintillianus*, procos. Asiae sub Decio. Chronicon Paschale p. 270.

Proclus, *Rheginus*, medicus, secta methodicus, cuius mentio apud Galenum in introductione. *Fabr.* V. infra, vol. XIII. pag. 380. in elencho medicorum, vbi etiam *Proclianus* et *Proculus* inter medicos nominantur. *Harl.*

Proclus, *Siccensis*. Vide supra, in Eutychio Proclo.

Proclus, *Torpacion*. Tertullianus libro ad Scapulam cap. IV. *Ipse etiam Seuerus, pater Antonini, Christianorum memor fuit. Nam et Proculum Christianum, qui Torpacion cognominabatur, Euhodeae procuratorem, qui eum per oleum aliquando curauerat, requisiuit, et in palatio suo habuit vsque ad mortem eius: quem et Antoninus optime nouerat, lacte christiano educatus.* Putant viri clarissimi, hunc Proculum, christianum, eum esse, cuius meminit Capitolinus in Marco, et *Eutychium* graece idem esse Afris *Tobracon*, siue *Topracon*, quomodo rescribi volunt apud Tertullianum: *Euhodiae* autem *procuratorem* interpretantur, τῆς εὐοδίας διοικητήν, quod *Itinerarii* in orbe romano [P] *rationarius* esset ab imperatore Marco constitutus, vt honestam functionem sine inuidia, et incommodo periculoque, obtineret. Quapropter etiam Capitolinus factum adfirmat fuisse proconsulem, videlicet honorarium, itineris curandi caussa. Sed ista ab eruditis viris nullo auctore asseruntur. Non negamus, aliquando *procuratores* adpellari prouinciarum praesides; sed itinerarii rationarium et procuratorem adpellari *proconsulem*, nobis plane nouum, et hactenus non lectum, non auditum fuit. Adpellatur igitur iste Proculus *Euhodiae procurator*, quia *Euhodiae*, feminae satis notae illo saeculo, res procurabat, et administrabat: tantum abest, vt sit Proculus ille Marci in grammaticis praeceptor, quem in tantum gratus imperator dilexit, vt vsque ad procon-

proconsulatum prouexerit oneribus in se receptis. *Euhodiae* nomen feminae esse, constat ex hac inscriptione, quae Romae visitur in monte Caballo, et legitur apud Gruterum:

D. M. HERMES EVHODIAE CONIVGI SVAE BENE MERENTI.

Et forte *Euhodia* haec Tertulliani, erat filia *Euhodi*, imperatoris, Seueri, liberti, qui fuit τροφεύς, vt adpellat Dio, Antonini, filii Seueri. Libertum autem *Euhodiae* Proculum hunc fuisse suspicor, et ab *Euhodia*, patrona, rebus suis administrandis procurandis admotum. Qui, vt puto, seruitutem seruiebat, *alipilarii* munus implebat: vnde ei cognomen *Dropacion:* ita enim nobis rescribendum videtur apud Tertullianum. Est enim in veteribus lexicis, *Alipilarius*, δροπακιστής. Lauabant enim vnguento dropace. *Haec ad illum Tertulliani locum vir doctissimus Samuel Petitus commentario ad leges Atticas p. 301. sq.*

Proclus, qui contra *Valentinianos* scripsit. Tertull. c. 5. contra Valentinianos: *vt Iustinus, philosophus et martyr, vt Miltiades, ecclesiarum sophista, vt Irenaeus, omnium doctrinarum curiosissimus explorator, vt Proclus noster, virginis senectae et christianae eloquentiae dignitas.* Incertum, idemne Proclus, Montanista, auctor Proclianorum, a quo Tertullianum ipsum, vt Montanum sectaretur, persuasum nonnulli suspicati sunt.

Quamquam idem nomen est Proclus, et Proculus: tamen nolo in Proculis coacervandis copiosior esse: itaque libenter omitto Proculum Iulium, Romuli, inter Deos recepti, iuratum testem, *Liu.* I. 16. Plutarch. quaest. rom. etc. Proculum, tyrannum, (Probi tempore) de quo Vopiscus: tum consules, Proculum Virginium Rutilum A. V. C. 267. Proculum Geganium Macerinum a. 313. C. Plautium Proculum [P] a. 395. P. Plautium Proculum a. 427. Q. Aradium Rufinum Valerium Proculum a. 340. Alii Proculi illustres vel apud vnum Tacitum celebrantur septem vel octo, atque in veteribus inscriptionibus innumeri.

Notum est ex Plutarchi Coriolano p. 218. Proclos a Romanis dictos, qui absente, siue procul versante, patre nati essent. *ἐνίας δὲ συντυχίας γενέσεως μέχρι νῦν καλοῦσι, Πρόκλον μὲν ἐὰν ἀποδημοῦντος πατρὸς γένηται, καὶ Πόσθουμον ἂν τεθνηκότος.* Vet. gloss. *Proculus τηλέγονος.* Festus: *Proculum inter cognomina eum dicunt, qui natus est, patre peregrinante a patria procul. Proculos, sunt qui credant, ideo dictos, quia patribus senibus, quasi procul progressis aetate, nati sunt.*

Aliud nomen Procles, Προκλῆς, quo fuit vnus Aristotelis gener, (Pythiadis secundus maritus,) et alter generi filius patri cognominis, qui philosophiae apud Theophrastum dedit operam. Vide *Sextum Empiricum* contra grammaticos pag. 51.

Procli, nostro iuniores.

Proclus, ὀνειροκρίτης, qui Anastasii, imp., mortem praedixit, teste *Theophane* p. 140. *Cedreno* p. 298. et auctore chronici paschalis p. 331. cui φιλόσοφος Ἀσιανὸς adpellatur. Idem

Proclus est, quem *Io. Zonaras* lib. XIV. annal. p. 55. narrat Archimedis exemplo classem Vitaliani Thracis, tyrannidem aduersus Anastasium adfectantis, incendisse ope speculorum vstoriorum, ex aere fabricatorum. *Κάτοπτρα γὰρ ἄδεται χαλκεῦσαι πυρσοφόρα ὁ Πρόκλος καὶ ἐκ τοῦ τείχους ταῦτα ἀπαιωρῆσαι κατέναντι τῶν πολεμίων νεῶν, τούτοις τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων προσβαλουσῶν πῦρ ἐκεῖθεν ἐκκεραυνοῦσθαι καταφλέγον τὸν ἐπιβάτην τῶν ἐναντίων στρατὸν, καὶ τὰς νῆας αὐτάς.* Non speculorum ope, sed viui sulphuris id peregisse Proclum, legas in chronico Ioannis *Malalae* tom. II. pag. 121. Quemadmodum autem Proclum hunc cum Proclo Lycio, philosopho; ita Marianum, praefectum christianum, cum Marino, Procli, philosophi, discipulo ethnico confuderunt iam dicti scriptores, ansamque errandi dedere *Lambecio*, lib. VII. p. 46. sq. 404. seq. [p. 96. sqq. 104. sqq. 110. ibique not. Kollar. qui, Lambecii errorem notat, et supra ad init. sect. de Proclo Lycio, *Harl.*] vt copiosius exposui pridem in prolegomenis ad vitam Procli Lycii, a Marino scriptam.

Proclus, Pauli Byz. filius, ICtus et quaestor Iustini, imp., de quo Theophanes, cui *ἀνὴρ συνετὸς καὶ ἀγχίνους* dicitur, tum *Procopius* lib. I. de bello Persico c. 11. et ex eo Suidas in *Πρόκλος*, e recentioribus *Anselmus Bandurius* ad antiquitates CPol. pag. 839. 840. et *Nic. Alemannus* ad Procopii anecdota pag. 102. edit. regiae. In huius Procli statuam epigramma in anthologia lib. IV. p. 433.

[P] *Πρόκλος ἐγὼ Παύλου, Βυζάντιος, ὃν περὶ δῶμα*
Τηλεθάοντα δίκης βασιλήιος ἤγπασεν αὐλή,
Ὄφρ' εἴην στόμα πιστὸν ἐριοθενέος βασιλῆος.
Ἀγγέλλει δ' ὅγε χαλκὸς, ὅσον γέρας ἐστὶν ἀέθλων,
Καὶ τὰ μὲν ἄικελα πάντα καὶ υἱέϊ καὶ γενετῆρι,
Ἐν δ' ὑπάτων ῥάβδοισι παῖς νίκησε τοκῆα.

Paulus, Procli pater, consul fuit a. C. 512. Eius nomen in fastis non occurrit, et tamen ait poëta, patrem a filio fascium consularium numero superatum. Nimirum saepius hic consulatum gessit honorarium siue codicillarem, licet consul ordinarius numquam fuerit. Vide *Petri Relandi* fastos ad A. V. C. 1264. Ita Vettium Proclum, qui cum Iulio Lupo consul memoratur apud Gruterum p. MLXXI. 4. frustra quaeres in fastis.

PROCLI Lycii praeceptores praeter *Plutarchum*, Atheniensem, et *Syrianum*, (de quo supra,) *Orion*, grammaticus, ex philosophis peripateticis *Olympiodorus*, ex mathematicis *Hero*, in eloquentia *Lachares*.

Condiscipuli, Nicolaus Lycius, Archiadas, Domninus Syrus, et Hermias. Auditores Heliodorus et Ammonius, Hermiae filii, Hierius Plutarchi, Asclepiodotus, Zenodotus, Seuerianus, Pamprepius, Vlpianus Gazaeus, Hegias. Praecipue vero MARINVS, qui Proclo in cathedra Atheniensi successit, patriam communem habens cum S. Iustino, martyre,

martyre †), Flauiam Neapolin Samariae siue Palaestinae, prope montem Garizim. *) Marino deinde successit Isidorus, qui et ipse Proclum audiuerat, et postea, recusante Hegia, locum Marini obtinuit. Marinum quoque audiuit Agapius, teste Suida, Ammonium Simplicius, Asclepius Trallianus et Ioannes Philoponus. Isidoro deinde successit Damascius, Damascenus, qui vitam Isidori, magistri sui, scripsit, ex qua insignia excerpta leguntur apud *Photium* cod. CCXLII. Illam vitam duplo auctiorem editurum se promisit *Valesius* p. 86. ad Socratem. De vita Procli a Marino scripta iam dictum: de προθεωρίᾳ Marini, quae itidem exstat ad data geometrica Euclidis, vide quae notaui lib. III. c. 19. §. 11. [vol. IV. p. 66. 78. sq. et p. 49. *Paris.* bibl. in octo codd. exstat *Marini* praefat. *Leidae* in bibl. publ. inter codd. Scalig. v. cat. bibl. Leid. p. 341. nr. 48.] In illa laudat Marinus Pappi ad eadem data commentarium, Euclidis XIII. lib. elementor. phaenomena, musica et optica, Archimedem de helice, Apollonium, Pergaeum, ἐν τῇ περὶ νεύσεων καὶ ἐν τῇ καθόλε πραγματείᾳ, Diodorum, Serenum, et Claudium Ptolemaeum. De Marini scriptis deperditis non repetam, quae ex Suida et Damascio apud Phot. [P] pridem notaui in prolegomenis ad Procli vitam, quam versibus etiam scripsisse Marinum Suidas testatur, similiter vt *Photius* cod. CLXVIII. auctor est, Basilium Seleuciensem S. Theclae vitam, versibus et prosa composuisse. Sed versibus scripta Procli vita, similiter vt illa Theclae pridem intercidit, prosaria vtraque tulit aetatem. *[Marini* epigr. in Procli vitam, in *Brunckii* analect. vett. poet. gr. II. pag. 446. *H.]*

Marini alii.

Marini nomen dominum Syris significat, vt constat vel ex Philonis, Iudaei, libro in Flaccum et frequens admodum fuisse in Oriente reperitur.

Marinus, Apsiliensis, cuius meminit Theophanes in Leone Isauro: praefectus praetorio, quem apud Leonem plurimum potuisse testatur, sed tamquam iniustum perstringit Cyrillus, Scythopolitanus, in vita S. Sabae, Coteler. III. monument. p. 304.

Marinus ab Aquis Tabilitanis in Numidia, traditor, cuius mentionem facit Optatus de schismate Donatistar.

Marinus, Arelatensis, eidem Optato memoratus, qui concilio Arelatensi a. C. 314. praefuit.

Marinus Arianus ex Thracia arcessitus et a. C. 386. Demophili mortui in locum episcopus ab Arianis CPoli constitutus. Socr. V. 23. et Suid. in Ἀρειανοί.

†) Vide *Ez. Spanhemium* diss. IX. de vsu et praestantia numism. edit. in 4. *Henricum Noris* diss. V. de epochis Syro Macedonum, et *Io. Harduinum* in numis antiquis populorum et Vrbium illustratis.

*) Conf. supra, vol. III. p. 498. sq. vol. VII. p. 718. med. *Ionsius* de scriptor. hist. philos. libr. III. cap. 19. p. 103. *Brucker.* hist. crit. phil. tom. II. p. 318. sq. 337. sq. *Hamberger* z. N. III. pag. 245. sq. not. *Saxii* Onom. II. p. 5. qui alios quoque VV. DD. citat. *Harl.*

Marinus, Ariminenfis diaconus, fub quarti faeculi finem. Vide *Tillem.* tom. VI. memor. p. 785.

Marinus, Bardefanifta, contra quem disputat Origenes, fiue quisquis auctor, in dialogis contra Marcionitas.

Marinus, Beryti epifcopus. *Euagr.* III. 23. hift.

Marinus, dux Thracicarum copiarum apud *Nicephorum* CPol. in breuiario f. 17.

Marinus, in Gallia epifc. cuius mentio in Conftantini M. epift. apud *Eufebium* X. 5. p. 392.

Marinus, ad quem Eufebius fcripfit. Vide tom. VI. huius bibl. n. 99.

[Marinus *(Ioannes)*, comment. de facris ecclefiae ordinationibus. v. *Oudin.* de SS. EE. tom. II. p. 351. *Harl.]*

Iulius Marinus, Tacito memoratus VI. annal. 10.

Marinus, medicus, cuius libros XX. ἀνατομικῶν Galenus ait fe IV. librorum compendio complexum, *de libris propr.* Ionfio iudice is fuit *Pofthumius Marinus*, cuius Plinius X. 6. epift. meminit. Sed Dan. Clericus Galeno memoratum putat Pofthumii Marini patrem. Vide *Dan. Clerici* part. III. Hiftor. medicinae lib. II. c. 1. p. 70. et c. 3. p. 102. *Fabr.* Plura leges de hoc *Marino* et *Pofthumio Marino* infra, vol. XIII. p. 321. in elencho medic. vett. *Harl.*

Marinus, Neapolitan., quem memorat Pfeudo-Ignatius epiftola ad Mariam, Caftabalitidem. *Fabric.* — *Marini, Neapolitae,* de vita et obitu Paulli, in cod. Scorial. Hifp. in *Montfauc.* bibl. bibl. MSS. I. p. 621. *D.* nifi pro voc. *Paulli* legendum fit *Procli;* nam in indic. in eod. voc. *Mar. Neapol.* citatur fimul vol. II. p. 1061. *B.* et quidem cod. Coisl. in quo tamen eft *Marini Neap. Proclus*, atque in cat. codd. Efcor. in *Plüeri* itin. per Hifp. p. 181. occurrit tantum *Marini Neapol. Proclus* f. *de felicitate. Harl.*

Marinus, Neapol., magifter militum fub Alexio Comneno. Cangius p. 392. ad Alexiadem.

Pofthumius Marinus. Vide fupra in medico.

Marinus, fiue vt a Iuftiniano et Zonara vocatur, Marianus, Syrus, praefectus praetorio fub Anaftafio, imp., quem cum Marino, Procli philofophi difcipulo, videtur confundere Io. Malala. Vide Valefium ad Euagrii III. 42. Suidam in Ἀναστάσιος.

[Marini *Sanuto,* cognomento Torxelli, feu Torcelli, patritii Veneti, opus et epiftolae, in cod. XXIII. bibl. Laurent. Medic. — de geftis terrae fanctae etc. Romae, in codd. Vatic. CXCIII. et CXCIV: opus integrum ibid. nr. LXXXV. aut nr. MMCMLXXI. et MMCMLXXII. ib. in cod. Ottobon. v. *Montfauc.* bibl. bibl. MSSt. I. pag. 288. *A.* pag. 18. 73. *D.* 107. *A.* 187. *C. Harl.*]

Marinus, fenator et martyr, cuius memoriam recolunt menologia Graecorum 16. Dec. De hoc et altero martyre, quem celebrant 18. Oct. vide Acta Sanctor. tom. II. Mart. p. 755.

[Marinus, Tyrius. V. fupra, vol. V. p. 272. *Harl.]*

Nunc

Nunc ad PROCLVM Lycium vt reuertar, scripta eius commemoraturus, antequam hoc faciam, cum lectore communicabo nonnulla ipsius hactenus inedita ex codice MS. quem bibliothecae Ioh. huius vrbis, patriae suae, legauit Lucas Holstenius. Versio inculta fateor et tantum non barbara, sed ex qua graecae linguae et philosophiae platonicae peritis pulcras sententias auctoris perspicere nec difficile, vt confido, erit, nec iniucundum.

[P] PROCLI LYCII

De prouidentia et fato, et eo, quod in nobis, ad THEODORVM, *mechanicum.*

Guilelmo de Morbeka, ord. praed. v) archiep. Corinthi, interprete.

I. Conceptus quidem tuae animae, o amice Theodore, maturos esse puto et congruos viro, amanti Entia speculari: et acceptaui, quod et ad nos putasti oportere de iis scribere, et multis apud vos entibus potentibus conquirere et condubitare tibi circa talia problemata. Oportet autem et nos, vt videtur, apparentia de iis, quae misisti, insinuare quaecunque rebusque aestimamus consonare, et gloriosissimis antecedentium philosophorum, et non vane audire quaestiones tuas, viri vtique optimi in mechanicis et nobis olim noti, sicut aestimo, et ipse scripsisti. Quaeris autem millesies dicta quidem et neque requiem habitura vnquam secundum meam opinionem, eo, quod anima prouocetur ad id, quod circa ipsam consistit negotium, cum dederit iam multas directiones, et ab illis Plotinicis et Iamblichicis elaborata et ante hos a diuino Platone scripta, et, si non graue dicere, et ante hunc a theologis praeconisata, maniaco ore dicentibus, qualia solus demonstrationibus Plato explicuit. Et quid oportet Platonem et diuina sapientes tibi producere? Sed et ipsis Diis, quae sui ipsorum sapienter scientibus, et quae et qualia post seipsos egenuerunt differenter elucidata, et non cum aenigmatibus sicut theologis. Oportet igitur et nos, consequenter illis scribentes, vt dixi, insinuare tibi de iis, quae interrogas.

II. Patienti dignum indulgentia, si adspiciens ad rerum humanarum omnimodas tragicas et comicas aliasue connexiones, vnum residere conditorem et factorem talium colligationum in vniuerso solum aestimasti, et hunc fatum vocasti, magis autem εἱρμὸν, id est, connexionem funium ipsam et consequentem generationem [P] conductam fatum ponens ab aliqua vtique necessitate ineuitabili talem dramaturgiam, id est, operationem dirigi solus putasti, et hanc prouidentiam hymnizasti, et solummodo αὐτεξούσιον, id est liberi arbitrii existere et dominam omnium. Humanae autem animae vulgatum αὐτεξούσιον, nomen solum esse, et vt vere nihil ordinata ipsa in mundo et seruiente aliorum actionibus, et existente parte mundialis operis, magis autem, vt tuis verbis assequens dicam, mechanica facientem quidem esse irrefragabilem causam omnia mouentem quaecunque mundus iste comprehen-

v) Circa a. C. 1280. [conf. *Fabricii* bibl. med. et inf. lat. tom. V. p. 88. et *Lambec.* comm. de bibl. caesar. I. p. 269. sq. ibique not. Kollar. *Harl.*]

prehendens in se ipso habet: mechanemate autem vno quasi ente vniuerso, tympanis quidem implicatas proportionaliter totas esse sphaeras; iis autem, quae ab iis mouentur, partialia animalia et animas, et omnia ab vno dependere mouente, et forte tuimet artem honorans et haec aestimasti, vt et vniuersi factor mechanicus quidam sit, et tu imitator optimi causarum. Sed hos quidem cum studio ludum comminiscentes scripsimus.

III. Ad ipsum iam agonem versi dicamus, quod trium horum maxime est tibi considerandum differentiam, si debeas ad ianuam venire quaesitorum. Quorum primum quidem est, prouidentiam et fatum non hac differre, qua scripsisti, hoc quidem connexam consequentiam, hanc autem necessitatem huius causam; sed ambo quidem causas mundi et eorum, quae in mundo fiunt, esse, praeexistere autem prouidentiam Fato, et omnia quidem, quaecunque fiunt secundum Fatum, multo prius a prouidentia fieri, contrarium autem non iam verum esse, summa enim totorum a prouidentia recta, esse diuiniora Fato. Secundum autem, aliam quidem esse animam separabilem a corpore, et deuenientem in hunc mortalem locum desuper aliunde a Diis: aliam autem esse, quae in corporibus, consistentem et inseparabilem a subiectis, et hanc quidem dependere a Fato, illam autem a prouidentia secundum sui ipsius substantiam. Tertium autem, scientiam et veritatem aliam quidem inexistere animabus in generatione versis, quamuis sint immaculata secundum vitam; aliam autem refugientibus ex hoc loco, et factis ibi et locatis, vnde prius casus et qui in hunc mortalem locum descensus. Horum igitur trium, sicut diximus, si sufficienter inuenies solutiones, omnium tibi manifesta erit solutio, de quibus quaesiuisti. Prouidentia quidem enim, dicto modo differente a Fato, palam erit qualiter diffugiunt multa Fatum, prouidentiam autem nihil: et qualiter desuper [?] prouidentia Fatum gubernat, quod ipsa produxit, separauit eius epistasiam, id est, superstationem vsque ad ab altero mobilia, aut ad sortita in ab altero mobilibus primam subsistentiam: anima autem rursum ostensa alia esse ea, quae a corporibus separabili, et alia ea, quae in corporibus plantata; manifestum fiet tibi, quae quidem, quae *αὐτεξούσιον*, id est, libertatem arbitrii habet et *τὸ* quod in nobis; quae autem quae necessitati seruit et sub Fato ducitur, et vbi horum complicatio, propter quam haec quidem hebetat *τὸ αὐτεξούσιον* propter deteriorem vitam; haec autem participat aliquo idolo electionis propter meliorem vicinitatem ipsi animam. Scientia autem tibi duplici apparente, euidens erit, qualiter et Plato et Socrates, addatur autem iis et magnus Parmenides, et hic animam entem aiunt cognoscere veritatem, purgatam a materiali tenebra et a passionibus, quascunque ipsi corpus et quae ad haec commixtio intulit, et maiori modo et sincerius exterente scientia sortiri factam extra corpora et extra generationem et materiam amaram.

IV. Iis itaque tribus problematibus necessariis entibus, et ab antiquis bene discussis, hoc quidem Iamblichus in iis, quae de prouidentia et Fato mille accessibus elaborauit, hoc autem omnes Platonis amatores duplicem diuulgantes animam, hoc autem in multis locis Plotinus, in multis autem et Porphyrius speculationem et speculatiuam virtutem distinguentes, omnia autem Plato, assequi potentibus. Necessarium vtique a primo nos facientes principium, inuenire differentiam Prouidentiae et Fati. De omni autem ait Plato: *o amice, vnum principium scire, de quo est speculatio, aut de omni peccare, necesse.* Oportet autem et,

vt

vt daemonius Aristoteles docet, post si est, quaerere consequenter, quid est. Siquidem igitur quaeris, siue est Prouidentia siue etiam non, et de Fato eodem modo; oportebat primum, quia est vtrumque, tibi ostendi, et, si de iis iam dubitares, nollem tibi spondere rationem quod haec essent. Quoniam autem et esse ambo et ipse confiteris, et propter potentatum horum cogis omnia, palam aestimo reliquum quod de, quid est vtrumque, tibi dicendum: ex hoc enim et qua differunt erit planum. Hoc autem cognito, soluentur tibi multa dubiorum, vt diximus. Rursum autem quoniam ad inuentiones eius quod quid est conferre quidem aiunt, et diuisiuam methodum, quoniam propter hoc Deorum dationem in homines in Philebo Socrates laudauit, conferre autem ad principii [?] rationem et communes nostros vocatos conceptus a quibus possibile multa venari demonstrabilium, vt Aristoteles scripsit: oportet vtique et nos iis vtentes explicare Prouidentiamque et Fatum, quid dicimus quantum ad hoc quidem, communibus conceptibus circa haec vtentes; quantum ad alia autem, diuisionibus entium articulatim, a quibus, vt mihi videtur, solummodo inueniemus, quae quidem Fati, quae autem Prouidentiae ratio. Si autem haec nota, lumen clarum accendent quaesitis, et forte satisfacient capientibus nos in praesenti de ipsis dubitationibus.

V. Dicantur igitur de iis communes conceptus apud omnes indubitanter entes, Providentiam quidem causam esse bonorum iis, quibus prouidetur, Fatum autem causam quidem esse et ipsum, sed connexionis cuiusdam et sequentiae iis, quae generantur. Quod enim hos habemus irrefragabiles de iis conceptus omnes, manifestamus: et hominum procuratores boni aliis, et quodcunque statuentes prouidisse bene passis dicentes; et rursus eum, qui per multas complexas inuicem causas et nobis ignotas euolutum, non aliter quam Fatum nominantes. Et vita nostra plena est nominibus iis, quoniam et nomina attestantur iis conceptibus. Nam πρόνοιαν, id est Prouidentia, quidem eam, quae ante intellectum qualificat omnino operationem, quam soli bono attribuere necessarium, hoc enim solum intellectu diuinius, quia et intellectus qui valde laudatus desiderat bonum et cum omnibus et ante omnia. Fatum autem connectentem omnia nata talem connexionem habere insinuat. Manifestant autem eam nobis qui circa diuina sapientes et κλωστῆρας, id est alligatores quosdam dispartitos nominantes, et momenta partium, per quae, vt mihi videtur, connexionem volunt et ipsi significare fatatorum: quoniam ipsius fatum secundum vnam causam connexorum exaltatam infert. Et etiam quod non id quod prouidetur, datio, neque id quod connectitur fatum, neque quae in hoc procedens connexio, sed connectens: sumes vtique ab eo, quod omnes nos factiuam quandam virtutem phantasiamus, prouidentiamque et fatum. Vbique autem factiuae causae ab effectibus distinctae sunt, et sunt tria haec differentia ab inuicem, faciens, quod fit, actio. Sicut vtique in iis prouidens, quod prouidetur, eam quae a prouidente in prouisum factionem: et rursum connectens, quod connectitur, eam quae a connectente in connexum factionem. Et palam quod secundum vtramque [?] trinitatum, faciens non est tale, quale factum, sed si hoc varium, oportet faciens simplex existere, si participans bono faciens, factum inparticipabile esse. Etenim vbique faciens diuiniorem facto sortitum est partem. Prouidentiam ergo causam bonorum dicentes, ipsam dicemus fontem esse bonorum, non adhuc indigere bonificantibus aliis. Et Fatum causam connexionis ponentes, non adhuc

adhuc et ipsum ab aliis connecti dicemus. Talibus itaque entibus communibus conceptibus, quos de iis praeaccepimus, deinceps vtique erit speculari, quibus vtrumque praestat. Prius, Fatum quibus.

VI. Ex conceptibus quidem igitur iis habemus quod connexorum est causa: quae autem connectantur, quae quidem sint, consideremus. Entium igitur haec quidem in aeternitate substantiam habent, haec autem in tempore. Dico autem in aeternitate quidem, quorum operatio cum substantia aeternalis: in tempore autem, quorum substantia non est, sed semper fit, quamuis in infinitum tempus sit. Haec autem media horum, aliqualiter sunt habentia substantiam quidem stantem et meliorem generatione, operationem autem tempore mensuratam. Oportet enim omnem processum a primis in vltima fieri per media. Entibus igitur aeternis secundum ambo necesse est et mediam esse latitudinem, et aut substantiam habere aeternalem, operationem autem tempore indigentem, aut e contrario: sed hoc impossibile, vt non operationes ante substantias ponentes fateamur. Relinquitur ergo mediationem facere, substantiam quidem aeternam, operationem autem temporalem. Hos itaque tres entium ordines tibi ostensos dicimus, intellectualem, animalem, corporalem. Dico autem intellectualem quidem omni aeternitate et entem et intelligentem: corporalem autem semper fientem aut infinito tempore, aut parte temporis. Animalium autem aeternalem quidem secundum substantiam, operationibus autem vtentem temporalibus. Vbi itaque tibi ponendum quae connectuntur? Considera a Diis intellectum eius, quod est, εἱρεσθαι, id est, connecti, sumens non aliquid aliud dicentem, quam quae secundum tempus, alias aliud fiunt, copulari inuicem, non sequestrari; etsi in eodem sint tempore, distantia secundum locum, habere quandam coordinationem ad inuicem: quare aut locis aut temporibus ipsa partita per εἱρμὸν, id est, connexionem, conduci aliqualiter in vnum, et in vnam compassionem: et totaliter quae connectuntur non posse a se ipsis hoc pati, sed [?] altero indigere exhibituro ipsos εἱρμὸν, id est connexionem. Si igitur quae sub fato ordinata haec sunt quaecunque connectuntur ad inuicem propter communem de fato conceptum nostrum: quae autem connectuntur, et partibilia sunt, aut locis aut temporibus distantia, et ab alio nata sunt connecti propter de connexione apud omnes obtentam aestimationem: haec autem ab altero mobilia sunt et corporalia. Quae enim extra corpora, haec quidem et loco meliora et tempore, haec autem, etsi secundum tempus operentur, a loco pura esse videntur.

VII. Palam vtique quod quae a Fato reguntur et connectuntur, ab altero mobilia sunt et corporalia omnino. Si autem hoc demonstratum est, manifestum quod causam connexionis Fatum ponentes, ipsum praesidem ab altero mobilium et corporalium exponemus. Hoc autem sumentes, nos ipsos interrogabimus, quae corporum causa dicitur, quae et est proxime, et a quo etiam quae ab altero mobilia mouentur et aspirantur et continentur, et quaecunque vtique possint: et ad aspicientes ad nostra primo si velis corpora haec consideremus, quid mouens ipsa et nutriens et retexens semper et perstringens? Hoc autem non et quod plantatiuum (τὸ ἐμφυτον) est, quod et aliis animalibus exhibet similem opportunitatem, et vsque ad ea, quae in terra sunt eradicata duplicem habens operationem: hanc quidem renouantem extinctum corporum, vt non penitus cedant discerpta; hanc autem contentiuam

tiuam in eo quod secundum naturam singulorum: non enim idem ei quod est apponere deficiens, et conseruans contentorum virtutem. Si igitur non solum in nobis et aliis animalibus et plantis, sed et in hoc omni multo ante corpora est vna mundi natura contensiua ens corporum consistentiae et motiua, sicut et in nobis: aut qualiter omnia corpora naturae ἔκγονα, id est, progenita dicimus, necesse vtique naturam caussam esse connexorum, et in hac quaerere vocatum Fatum. Et propter hoc forte et daemonius Aristoteles eas, quae praeter consuetum tempus augmentationes aut generationes, *penes* w) *(Fatum)* παρὰ τὴν εἱμαρμένην consueuit vocare. Et diuinus Plato ait, *Mundum totum secundum seipsum consideratum sine intelligentialibus Diis, tanquam corporeum reuoluere Fatum, et complantatam concupiscentiam.* et cum iis Dii responsa x) dantes, *non naturae inspicias,* aiunt, *fatatum nomen huius,* attestantes nostris demonstrationibus. [P] Isto igitur inuentum est quid Fatum, et quomodo huius mundi natura substantia quaedam ens incorporea: siquidem corporum praeses et vitatum substantia, siquidem intrinsecus mouet corpora et non de foris, mouens omnia secundum tempus, et connectens omnium motus et temporibus et locis distantium: secundum quam et mortalia coaptantur aeternis, et illa concirculantur, et haec inuicem compatiuntur. Etenim quae in nobis natura, partes omnes corporis nostri colligat et connectit, eaque in inuicem factiones ipsorum: et est Fatum quoddam et haec nostri corporis, et vt in isto haec quidem existunt principaliores partes, haec autem minus principales, et assequuntur haec illis: sic vtique et in toto, et assequenter minus principalium generationes principaliorum motibus, puta coelestium periodis, quae sub luna generationes: et imago qui huius circulus, eius qui illius, et in aeternis. Et diuulgata haec entia omnibus antiquis, prolongare nolo.

VIII. Prouidentiam itaque non est tibi difficile videre, quam dicimus. Si enim fontem bonorum, primum quidem diuinam ipsam causam determinans recte dices. Vnde enim aliunde omnibus bona quam diuinitus? Ita et bonorum quidem, ait Plato, nullum alium causandum quam Deum. Deinde omnibus superstantem intelligentialibusque et sensibilibus, superiorem esse Fato. Et quae quidem sub Fato entia, et sub Prouidentia perseuerare, τὸ connecti quidem a Fato habentia, bonificari autem a Prouidentia, vt et connexio finem habeat bonum, et Prouidentia Fati in se ipsa. Quae autem rursum sub Prouidentia, non adhuc omnia indigere et Fato, sed intelligentialia ab hoc exemta esse. Vbi autem in corporeis penitus, siquidem et τὸ connecti et tempus inducit et corporalem motum. Ad haec etiam et Plato, vt aestimo, respiciens dixit, mixtam quidem huiusmodi consistentiam ex intellectu et necessitate, intellectu participante necessitati corporum: motiuam causam, necessitatem vocans, quam et in aliis Fatum appellauit, corporibus dans ab hoc cogi iis, quae ab ipso mouentur. Et hoc recte. Omne enim corpus cogitur et facere quodcunque facit, et pati quodcunque patitur, calefacere et calefieri, et infrigidare aut infrigidari.

w) Imo *praeter.*

x) Oracula Chald. infra, cap. 14.

frigidari: electio autem in iis non est, propterea quod et corporum proprium dices esse τὸ necessarium, et sine electione: si non quid melius adhuc corporibus. Etenim quod circulo mouetur circulariter, nobile ens, ex necessitate sic mouetur, [P] sicut ignis ad circumferentiam, terra autem ad medium. Necessitatem quidem igitur corporum generationibus praefecit ille, propter hoc et corruptionibus: intellectum autem extulit, ab hoc principari necessitati determinans. Si igitur Prouidentia et supra intellectum est, palam, quod intellectui quidem principatur, et iis, quae sub necessitate hac: solis autem iis, quae sub ipsa, necessitas. Et propter hoc omne quidem intellectualiter ens, sub Prouidentia perseuerat solum, omne autem quod corporaliter, sub necessitate.

IX. Duo itaque genera tibi intelligantur, haec quidem intellectualia, haec autem sensibilia: et regna duo duorum, Prouidentiae quidem sursum intellectualiumque et sensibilium, fatis autem deorsum, sensibilium. Et Prouidentia differt a Fato, qua differt Deus a Diuino quidem, sed participatione Diuino, et non prime. Quoniam et in aliis, vt vides, aliud quod prime, et aliud quod secundum participationem velut lumen sol, et quod in aëre lumen, sed hic quidem prime, hoc autem propter illum lumen. Et vita prime quidem in anima, secundarie autem in corpore propter illam. Sic igitur Prouidentia quidem Deus per se: Fatum autem Diuina aliqua res et non Deus: dependet enim a Prouidentia, et velut imago est illius. Si enim vt Prouidentia ad intellectualia entium, sic Fatum ad sensibilia. Regnant enim, haec quidem super intellectualia, hoc autem super sensibilia. Et permutatim, aiunt geometrae, et vt Prouidentia ad Fatum, sic intellectualia ad sensibilia. Intellectualia autem prime sunt entia, et ab iis altera: et Prouidentia ergo prime est quod est, et ad hanc dependet et Fati ordo. Sed de iis quidem satis.

X. Ad secundam autem discussionem, si velis, accedamus. Separabilis a corporibus anima et inseparabilis. Sume autem et hanc ab Aristotelis philosophia. Dicit autem ille, omnem animam habentem operationem corpore nihil indigentem, et substantiam alteram sortitam esse talem extra corpus et separabilem. Et haec necessarie. Si enim operatione sine corpore ente, substantiam ferentes in corpus ordinemus, melior operatio erit quam substantia nihil ipsa indigens deteriori, vt habeat secundum naturam radicata in illo. Sed hoc impossibile. Necesse ergo, separabiliter a corpore separantem et esse a corpore ipsam separabilem. Considera ergo o amator, quam earum, quae in nobis animam confitebimur corpore nihil indigere ad sui ipsius secundum naturam operationes. Ergone sensum? [P] Sed corporibus pro organis vtitur omnis virtus sensitiua, et cum iis operatur circa propria sensibilia oculis, auribus, aliis omnibus; simul mota et compatiens. Quid autem iram et concupiscentiam? Sed vides, quod et haec saepe cooperantur tum corporeis partibus, corde et hepate, et neque haec pura sunt a corporibus. Etenim quomodo possent, quae cum sensu operantur, non etiam corpore indigere, sensu per corpus semper moto? Appetitiuas autem virtutes quod cum sensu operentur, omnes, vt aestimo, cognoscimus. Quid enim vtique irascetur insensibilis, quid etiam concupiscet? recte et Plotino dicente, quod passiones omnes aut sensus sunt, aut non sine sensu. Quare si et irascens cum sensu, contristantis sensum habens, et concupiscens sensum delectantis; quod autem cum sensu opera-

tur,

tur, cum corpore operatur, etenim sensus cum corpore: necesse ergo et irascens omne et concupiscens cum corpore operari. Hae quidem itaque species vitae irrationales omnes entes, eam quae secundum naturam operationem habent cum corpore.

XI. Ad ipsam autem iam rationalem aspiciens naturam, vide illius vitam tertiam et primam etiam insidentem inferioribus vitis, et corrigentem aut deficiens ipsarum cognitionem, sicut quando sensum deceptum circa sua cognoscibilia desuper ipsa arguit. Dico autem puta solem pedalem dicentem, aut aliud cum consueta deceptione pronunciantem ex talibus, aut immensuratum ens motu erudientem, quando percutit furorem. Hoc itaque illud Homeri: y) *tolera corde*, clamans et sicut canem latrantem ab impetu reprimens, aut rursum quando concupiscentiam lasciuientem anima delectationes has quae ex corporibus pullulant, conatur detinere, petulantiam illorum meliorata temperamentis. In talibus enim omnibus operationibus manifestat vtique omnes irrationales motus reprehendens cognitiuos et appetitiuos, et absoluens seipsam ab iis tanquam alienis entibus. Oportet autem vniuscuiusque naturam venari non ab iis, quae peruerse ipsa vtuntur, sed ab iis, quae secundum naturam operantur. Si igitur quando in nobis ratio vt ratio mouetur, vmbrosam impressionem delectationum concupiscentiae coercet, punit furoris praecipitem motum, reprehendit sensum tanquam deceptione [?] plenum, dicens quod neque audimus circum nihil, neque videmus: et haec loquitur respiciens ad intrinsecas rationes, quarum nullam per corpus nouit aut per corporeas cognitiones: manifestum quod secundum hanc operationem elongat seipsam euidenter a sensibus, contra quorum sententias et a delectationibus illis et tristitiis sequestratur.

XII. Post hanc autem video alterum et meliorem ea, quae in nobis rationali anima motum, quiescentibus iam inferioribus, et nullum tumultum, veluti in multis consueuit, exhibentibus, secundum quam conuersa est ad seipsam, et videt sui ipsius substantiam et virtutes quae in ipsa, et harmonicas rationes ex quibus consistit, et multas vitas quarum est complementum, et reinuenit seipsam entem mundum rationalem, imaginem quidem eorum quae ante ipsam, a quibus egressa est: exemplar autem eorum quae post ipsam, quibus superstat. Ad hanc enim operationem animae et arithmeticam, o amice, et geometriam vestrae artis matrem, multam habere partem aiunt quae a sensibus quidem ipsam elongant, purgant autem intellectum a circumfusis speciebus vitae irrationabilibus, traducunt autem ad incorpoream specierum comprehensionem, velut sacrorum sanctissimorum anterius circumlustrationes futuris mysticis praetendentes. Etenim considera, qualiter ex intellectualibus operationibus scientiae praelocatae purgatiuam quam diximus sortitae sunt virtutem. Si enim assumebant quidem animam idolis repletam, et nihil subtile cognoscentem et sine materiali garrulitate, elucidant autem rationes necessitatem demonstrationum irrefragabilem habentes, et species omni certitudine et immaterialitate plenas, et nullatenus eam

 quae

y) Τλῆθι φίλη κραδίη.

quae in sensibilibus grossitiem aduocantes: quo modo non purgatiuae quidem sunt intellectualis nostrae vitae a replentibus nos ἀνοίας, id est intellectualitate, inapplicabiles autem ad Diuinam entium circumscriptionem.

XIII. Post has ambas operationes rationalis, vt dictum est, huius animae, ad ipsam iam summam recurrens ipsius intelligentiam, per quam videt quidem sorores ipsius in Mundo animas, coelumque et totam generationem secundum patris voluntatem sortitas, quarum et ipsa pars quaedam ens, illarum speculationem desiderat. Videt autem supra omnes animas, intellectuales substantias et ordines. Supra omnem enim animam residet intellectus Dei formis, qui et animae [?] dat intellectualem habitum. Videt autem rursus et ante haec eas, quae supra intellectum Deorum ipsorum, μονάδας, a quibus intellectuales multitudines suscipiunt vniones. Oportet enim supra vnita locari vnificas causas, sicut supra viuificatas, viuificantes; et supra intellectuales factas, intellectualificas; et supra omnia similiter participantia, imparticipabiles hypostases. Secundum omnes enim has sursum ductiuas intelligentias palam aestimo facere non penitus coecis, quomodo et sensum relinquens deorsum et corpora, intellectualibus circumspectionibus sursum deducitur circa supermundanorum Deorum et deflexas et vere mysticas ἐπιβολάς, id est adiectiones. Aut vnde nobis et ex qualibus operationibus elucidarunt Deorum ἔγγονοι, id est progeniti dispensationes Deorum occultas? Qualiter autem ἐνθεασιάζειν, id est indiuinare dicuntur animae, et sobrietate meliorem maniam sumentes coaptari Diis ipsis. Sibyllam dico eam, quae post partum mox prolocuta est mira, et audiuisse praesentes quae sit, et ex quali ordine venit in eum qui circa terram locum, et si qua etiam alia anima sic fuit diuinae partis.

XIV. Summatim igitur dicamus, quod rationalis anima et intellectualis secundum naturam qualitercumque mota, sit extra corpora et sensus: quare necessarium ipsi, et substantiam habere separabilem ab ambobus: hoc autem rursum manifesto ex se iam euidens, quod secundum naturam quidem operans melior est quam vt a Fato ducatur, decidens autem in sensum, et irrationalata, et corporizata, assequitur iis quae deorsum, et conuiuens eum ipsis quantum cum vicinis non sobriis, obtinetur et ab aliorum regnante causa. Etenim rursus oportebat aliquod etiam tale esse entium genus, secundum substantiam quidem supra fatum ens, secundum habitudinem autem sub ipso aliquando ordinatum. Si enim sunt quidem quae tota aeterna supra fatales leges locata sunt, sunt autem quae secundum omnem sui ipsorum vitam ordinata sunt sub periodis fati: oportet vbique et intermediam horum esse naturam eorum, quae quandoque quidem extra fatalem factionem, quandoque autem sub ipsa perseuerantium. Nam processus entium nihil relinquunt vacuum, multo magis quam corporum situs. Sed extremorum sunt vbique mediationes, quae et illis exhibent colligationem ad inuicem. Ista non Plato solus, sed et *) responsa plane nobis releuarunt. Primum quidem iussa diuinis [?] illis qui dignificati fuerunt fieri auditores mysticorum illorum sermonum,

*) Oracula Chaldaica, supra cap. 7.

nium, *non naturae inspicias fatatum nomen huius.* Et iterum: *neque coaugeas fato cuius finis.* Et vbique ab ea quae secundum fatum vita auertentia, et ab eo quod est *corporalizare fatalibus gregibus*, per quae a sensibus nos abducunt, et a desideriis materialibus: per haec enim corporizamur, et corporati ex necessitate a Fato ducimur. Captat enim similitudo entia ad inuicem vbique, assimilatum autem cuicunque assimilatum est, eadem cum hoc fruitur politia, quare et praeside politiae; nihil enim sine praeside neque principatu est in vniuerso, siue totorum dicas, siue partium. Principantur autem alia ab aliis, etenim haec quidem aliter viuunt, haec autem aliter. Deinde de diuinissima nostra vita docentia [aa]) et de immaculata politia, qualiter iam ab omni fatali politia absoluuntur. Quicunque autem pacis opera intelligentes reuerendi fient, sortis fatalem alam [bb]) effugiunt.

XV. Hanc igitur et talem praeiaciens vitam anima non erit eorum quae ducuntur a Fato. Si autem velit corpora plasmare, et corporalibus bonis vocatis intendat, et honores prosequatur et potentatus et diuitias, idem patitur vinculato philosopho et in nauem ingresso, etenim iste seruit mouentibus nauem ventis, et si conculcet aliquis nautarum ipsum, et iniurietur aliquis vinculantium. Valere igitur dicentes iis ad quae alligamur, et virtutis valorem speculabimur, et Fatum non in nos aliquid operans, sed in ea quae circa nos. Quoniam et quicunque extrinsecus attingentia concidere [cc]) nobis valet, ciuitatem muris spoliauit et lapidibus, o amice, et ligna in flammam redegit, mortalia omnia et vstibilia, et pecunias dissipauit, extrinsecus entia, et propter hoc apud alios fore potentia. Eorum autem quae in nobis, nullus ita est potens, vt auferat aliquid, etsi omnem habeat humanam potestatem. Etenim si temperati simus, illis insidentibus sumus: et, si speculatores entium, neque hoc habitu spoliamur; sed factis omnimode diris illis vt dicis effectibus laudantes perseueramus, omnium principantes et quaerentes causas factorum.

XVI. Nequaquam igitur ab vltimis operationibus exprobremus animae necessitatem, sed a primis admiremur ipsius virtutem [P] insuperabilem, et, si sic sapiamus, nihil nos turbabit deorsum patientium, sed quando corpore turbato et nos dira aliqua sustinere dicimus, non nos sumus qui dicimus, sed est concupiscentiae verbum. Huius enim et delectationes corporis, quare et tristitiae. Et quando spoliati pecuniis dolemus, aut non obtinentes, etenim τὸ amatiuum pecuniae, hoc animae est: et rursum quando vituperati et a potentatu decidentes indignamur, non est eius quae sursum animae passio, sed eius quae circa cor, deorsum habitantis. Etenim τὸ amatiuum honoris, illius est: quae autem in nobis ratio in omnibus talibus decepta sequitur et simul conturbatur deterioribus, intellectus ens coecus et nondum purgatus illud, quo potest aspicere se ipsum et quae ante ipsum et quae post ipsum.

aa) Illa, de quibus iam dixit, oracula.

bb) An *aleam*.

cc) Hoc loco MS. erat hiulcum, quod vtcunque sensum odoratus suppleui.

Purus autem factus ab iis quibus amictus fuit quando decidit, cognoscet vtique quod in ipso, quomodo neque in corporeis, (post ipsum enim) neque in illis in quibus diuini libertas arbitrii, (ante ipsum enim) sed in viuere secundum virtutem. Haec enim libera solum et inseruilis, et libertate decens et potestas vt vere animae, et potestans qui hanc habet. Potestatis enim omnis opus τὸ habens ipsam continere et saluare,

XVII. Si autem quis in malitiam respicit, animae indebilitatem respicit, etsi habeat omnem aliam potentiam. Alia enim organorum potentia, et alia eorum quae debent vti organis. Omnis igitur anima secundum quod virtute participat, et quod est liberam esse: secundum quod autem malitia et debilitate et eo quod est seruire aliis et non fato solum, sed omnibus vt est dicere, volentibus appetibile aut dare, aut auferre potentibus. Quoniam et qui virtutem habet seruit iis qui desiderabile ipsi acquirere et coaugere solis sufficientibus entibus, isti autem sunt Dii, apud quos vt vere virtus est, et a qua quae in nobis. Et alicubi etiam Plato voluntariam seruitutem hanc maximam ait esse libertatem: omnem enim potestatem omnium habentibus seruientes, assimilamur ad ipsos, ita vt et totum mundum dispensemus, vt ait ille. Perfecta enim ens et superalata supereleuatur, et totum mundum dispensat. Hoc quidem igitur diuinissimis existit nostrarum animarum; sicut vltimis, veluti in carcere illigatis esse et viuere inuoluntaria vita pro voluntaria libera: intermediis autem harum, secundum quod absoluuntur a passionibus et corporibus superascendere necessitati ad potentiuantem generationi vitam,

[P] XVIII. Etenim rursum, si ante animam quidem est ὁ νοῦς siue intellectus et Deus, post animam autem passiones et corpora: et his quidem coacte agere conuenit, intellectui autem et Deo modo meliori omni necessitate, et quod solummodo liberum: necesse igitur animam aut apud illos, aut apud istos factam, aut necessitatem subintrare deteriorum, aut libertatem praemitti meliorum, et seruire quidem aut desuper principatam, aut desuptus. Seruientem autem aut comprincipari principantibus sibi, aut conseruire seruientibus solum. Hic itaque ascendens anima resumens ipsius potentiam, scilicet virtutem, nihil dirum aestimabit, etsi quodcunque fiat circa corpus et quae extra corpus. Non enim passiones organorum ad vtentes transeunt, sed et iis qualitercunque habentibus operabitur quis secundum virtutem, languente quidem si contingat corpore viriliter agens, sano autem temperante; et paupertate quidem praesente μεγαλοφρόνως, id est magnisapienter operans, diuitiis autem magnifice: vbique autem ex iis quae videntur affluere praeextollens vsuram virtutem, et contrariis oppositiones facientem inseruilem, et interiori fugit eas, quae deforis plagas melioratus. Non enim aestimes quod solis vobis dd) admittitur dicere, data virtute datam mouere grauitatem, hoc itaque multum diuulgatum, sed multo magis iis, qui secundum virtutem viuunt: datam ex omni virtutem alia virtute, quae vt vere, ornare. Et qui quidem sic habet, generosus est et liber, malus autem omnium est seruus, etsi principatur omnibus: similis

dd) Mechanicis.

militis iis, qui in Aegypto puniuntur, quibus laruas ridentes circumponentes puniunt; et iis necessitas praeualet non tenentibus seipsos. Elongatis enim ipsis a Diis, tanquam brutis vtitur vniuersum.

XIX. Quando igitur videre volueris τὸ in nobis, vide animam, secundum naturam viuentem. Viuit autem secundum naturam, quae non debilis. Nihil enim debile in eo, quod secundum naturam. Non est autem debilis, quae non malitia repleta, debile enim malum in omnibus. Et, si sic respicias, videbis naturam eius, quod in nobis qualis quaedam est, vtentem omnibus circumstantibus recte, et aut prohibentem fieri, aut factas passiones deteriorum curantem, tradentem autem fato agere in ea, quae post ipsum, quorum est dominus, coordinatam autem iis, quae ante ipsam, a quibus melioribus entibus non abscissa est. Talia et de secunda discussione a nobis dicta sint.

[P] XX. Ad tertium autem consequenter accedentes dicamus, qui sunt et quales modi cognitionum, quos indistinctos sinentes latebimus nos ipsos errantes et circa res et circa diuini Platonis institutiones. Siue igitur aliam quidem intelligemus cognitionem ex ab Aristotele diuulgatis, et a Platone etiam quae sine caussa solam cognoscentem ipsius quia veritatem: quoniam incipientibus purgari animabus attribuere primam constituerunt opinionem ipsam notantes, iis quidem, qui erudiuntur circa agibilia, absolutis iam ab humanis circa entia tractantibus. Etenim παιδεία, id est eruditio, est purgatio immensurationis passionum: et multo magis ad impossibilitatem a mediocritate passionum via, non adhuc ratione volente compati quidem, sed mediocriter, omnem autem funem passionum exuente.

XXI. Hac autem tanta ente, alteram ad sursum tradiderunt nobis ex eodem gymnasio. Aiunt eam, quae ex principiis quidem procedentem, vt suppositionibus cognitionem et causas cognoscentem, omnia autem necessaria concludentem: qualem vtique et arithmeticam et geometriam inuenit quae ab illis ratio, quia quidem et syllogizantur, et ex necessariis concludunt, opinatiua solum cognitione supra locatas. Quia autem vsque ad sua principia stantes horum causas superius gaudere sinunt non multum tractantes, propter haec itaque a perfectissima cognitione deficientes se ipsas ostendentes. *Geometrae enim*, ait, *sermo non erit ad interimentem principia.* Quare hoc quidem erit et in iis planum, quod a principiis illis confessis: quod autem circa ipsa principia, obscurum et ignotum dimissum.

XXII. Tertium igitur superius ascendentes dic me dicere humanae animae cognitionem vsque ad vnum ascendentem et vsque ad insuppositum per omnes, vt est dicere, species, has quidem diuidentem, has autem resoluentem, ex vnoque multa facientem et e multis vnum. Hanc quam θριγκὸν quidem mathematum determinat ᵃᵃ) qui in politia Socrates, qui

aa) Plato VII. de rep. ἆρ' ἂν δοκεῖ σοι ὥσπερ θριγκὸς τοῖς μαθήμασιν ἡ διαλεκτικὴ ἡμῖν ἐπάνω κεῖσθαι.

qui autem in Epinomide Xenus ff) colligationem ipsorum notat. Ab hac enim et geometrae et vnusquisque aliorum scientium sumunt de suis principiis theoriam, multa principia et diuisa ex vno omnium principium reiungentem. Quod enim in omnibus est entibus illud, hoc in geometria quidem punctum, in arithmetica [?] autem monas, et in singulis quod simplicissimum: a quo producentes quae sub ipsis singulae scientiarum demonstrant. Sed horum quidem vnumquodque dicitur quoddam principium, et est. Omnium enim entium principium simpliciter est principium, et vsque ad illud ascensus summe scientiarum.

XXIII. Quartum autem adhuc tibi et hac simpliciorem intelligendum nostram cognitionem, quoniam non adhuc methodis vtentem et resolutionibus aut compositionibus aut definitionibus, aut demonstrationibus: sed ἐπιβολαῖς, id est adiectionibus simplicibus et velut autopticis et per se visiuis entia speculantem collaudant, qui secundum ipsam operari possunt, intellectum iam et non scientiam ipsam venerantur, dicentes. Aut non audisti Aristotelem quidem in demonstratiuis libris sic aliqualiter dicentem, quod melior omni substantia intellectus in nobis, et quis iste sit determinantem, *quo terminos*, gg) inquit, *cognoscimus*; Platonem autem in Timaeo, intellectum et scientiam circa entia, cognitiones esse animae, pronunciantem. Etenim videtur scientia quidem esse animae, secundum quod est anima cognitio: intellectus autem, secundum quod anima est imago eius, qui vt vere intellectus, etenim ille videns intellectualia, magis autem ens vna, inquit, ἐπιβολῇ, id est iniectione vel intuitu et attactu intellectorum seipsumque intelligentem et illa in seipso entia conspicit, propter quod et intelligit quae est, et quod intelligens est simul intelligit cognoscens et seipsum quis est. Hunc igitur imitans secundum quod potest anima, fit et ipsa intellectus, scientiam supercurrens et relinquens multas methodos, in quibus prius decorabatur, et oculum solum erigens ad entia, contingentia quidem et ipsa intelligens, sicut et intellectus, contingens autem alias aliaque omnia ille simul, *hanc enim fatalem connexuit*, ait, *omnium pater*.

XXIV. Quintam etiam post has omnes cognitiones intelligentiam volo te accipere, qui credidisti Aristoteli quidem vsque ad intellectualem operationem sursum ducenti, vltra hanc autem nihil insinuanti. Assequentem autem Platoni, et ante Platonem theologis, qui consueuerunt nobis laudare cognitionem supra intellectum, et μανίαν vt vere hanc diuinam diuulgant: ipsum aiunt imum animae, non adhuc hoc intellectuale excitantem et hoc coaptantem vni. Omnia enim simili cognoscuntur, sensibile sensu, scibile [?] scientia, intelligibile intellectu, vnum vniali. Intelligens quidem etiam anima et seipsam cognoscit et quaecunque intelligit contingentia, sicut diximus. Superintelligens autem et seipsam et illa ignorat, quo adiacens τὸ vnum, quietem amat, clausa cognitionibus muta facta et silens intrinsecus silentio. Etenim quomodo vtique adiacet indicibilissimo omnium, aliter quam soporans

ff) Hospes, qui apud Platonem loquens inducitur.

gg) Ὅροι *definitiones*.

ſoporans quae in ipſa garrula materia. Fiat igitur vnum vt videat τὸ vnum, magis autem vt non videat τὸ vnum. Videns enim, intellectuale videbit, et non ſupra intellectum, et quoddam vnum intelliget, et non τὸ autounum. Hanc, o amice, diuiniſſimam entis operationem animae aliquis operans, ſoli credens ſibi ipſi, ſcilicet flori intellectus, et quietans ſeipſum non ab exterioribus motibus ſed ab interioribus, Deus factus, vt animae paſſibile, cognoſcet ſolummodo qualiter Dii omnia indicibiliter cognoſcunt ſinguli ſecundum τὸ vnum quod ſui ipſorum. Donec autem circa ea quae deorſum voluimur, incredulitatis habemus circa haec, ſcilicet omnia diuino cognoſcente impartibiliter et ſuperaeternaliter: eſſe quidem aeternaliter entia, fieri autem temporaliter quae fiunt, neque tempore neque aeterno ente in τῷ vno. Tot quidem ſunt cognitionum ſpecies apud nos, ad quas vtique reſpicientes, poſſibile ſoluere et quaecunque de eo quod eſt ſoluere animam hic veritatem, et de non ſcire.

XXV. Quoniam autem tres fecimus diſcuſſiones, quas neceſſarias dicebamus eſſe ad quaeſitorum dearticulationem, ad ipſas iam tranſibimus dubitationes, et ſecundum vnumquamque ipſarum conſequentes apponam ſolutiones. Primo igitur ſcribis tanquam ſufficiens argumentum eius quod τὸ in nobis ſit friuolum, ſed opera eſt coeleſtium partium ſola, ad ſingula eorum quae fiunt factionem; hoc quod et nos homines, in quibuscunque dirigimus, hh) nos ipſos cauſamus euentuum: in quibus autem infortunamur, ad illam cauſam, ſcilicet neceſſitatem transferimus pro electione. Et haec dubitans putas obtinere eum qui de Fato communem conceptum, tanquam ente et principaliori ente in agibilibus quam noſtri impetus. Et neque ego ipſe video homines aliter aliqualiter habentes, quam imputantes ſibi ipſis directionis cauſam, peccatorum autem aliis. Sed in haec differimus, quod tu quidem multorum opinionem ſufficere [?] aeſtimas ad id quod de rebus indicium: ego autem illos quidem ſic ratiocinari propter quandam φιλαυτίαν, id eſt amorem ſui malum et inconvenientem aeſtimo. Inter autem ſapientes quibus competit ad totum et partes reſpicere, quem habent ad illa ordinem non negligere, omnium eorum quae fiunt, principaliter quidem cauſare Deum, a quo bonum aduenit omnibus: poſt illum autem, mundi periodum et tempus in quo quae fiunt coaptantur totis et coordinantur, nullo ſuper aduentitio ente ad totorum politiam: tertio autem ſeipſos in quibuscunque praeeligentes ſortiuntur et ſui ipſorum impetibus cooperantur ad rerum expletionem.

XXVI. Quando autem aliquid euenit praeter ipſorum electionem, tunc tota ſola et illorum factionem vt vincentem cauſantes merito, partialia quidem enim vbique cum totis neceſſarium operari, tota autem et ſine illis et quod iſto modo qui intellectum habent diuidunt factiones, ſed non vt tu ipſa diuiſiſti. Audi Platonem in legibus clamantem, quod Deus quidem omnia et poſt Deum fortuna et tempus humana

hh) Κατορθῶμεν proſpero ſucceſſu gaudemus.

humana omnia gubernant: Nostrum autem ab iis tertium dicere consequi artem, in tempore enim hyemis, ii) cooperari vtique aliquid et gubernatiuam, et sanationis medicatiuam, et totaliter agibilium politicam. Siue igitur dirigamus, Fatum, tempus et Deum causandum, vt quod fit tres causas habeat: hanc quidem ipsum facientem bonum, hunc autem ordinatum in vnam ad omne homologiam, aliam autem humanam totaliter. Etenim omne humanum opus pars est vniuersi, non e contrario autem, quia et aliis animalibus necesse partibus entibus, omnis et facere, sed et pati: omnis quidem huius mundialis consistentiae et dramatis, id est operis, pars finem habet bonum: nulla enim inordinata relinquitur partium sed contexitur ad τὸ bene vniuersi, non e conuerso autem omne quod bono sortitur, cum mundiali politia coordinatur. Est enim et supra Mundum vita, et vita Deorum et Animarum supra Fatum excedentium et Prouidentiae soli consequentium.

XXVII. Vbi igitur hic τὸ in nobis? quando quid fit, connectitur cum periodo mundi: et rursum quando ex illa sola efficitur. Vbi autem alibi dicemus, quam in nostris interius electionibus et impetibus? horum enim solorum nos Domini: iis autem quae extra, factis, cum aliis et pluribus et potentioribus. Oportet enim quod [P] extra generabitur partem fieri vniuersi vt et generetur: hoc autem coannuente et cooperante vniuerso vt in se ipsum faciat omne, parte sui ipsius agens in aliud et ab alio patiens. Et propter hoc ergo et in iis quae fiunt hos quidem laudamus, hos autem vituperamus, tanquam vtique et ipsos propter electionem dominos factos, et qualia quaedam vtique sint quae fiunt, talem non Mundum sed agentem dicimus. Non enim habentia a Mundo quod in ipsis quale, sed ab agentis vita. Coordinatur autem ad Omne propter Omne, et est tale iterum propter partem. Et quod haec vera scribimus, manifestabunt tibi et responsa, saepe victoriam dantia et nostris electionibus, et non soli ordini mundialium periodorum: puta quando et dicunt: *Te ipsum videns, verere.* Et iterum: *Cognosce te ipsum.* Iam instituit et in aliis: *Extra corpus esse te ipsum crede, et es.* Et quid oportet dicere, vbi et aegritudines voluntarias pullulare nobis aiunt ex tali vita nostra nascentes.

XXVIII. Non ergo oportet quae fiunt omnia remittere ad solum ordinem vniuersi, sicut neque ad nostrum impetum: neque rursum sequestrare animam a dominis electionum, in hoc ipso esse habentem scilicet in praeeligere solum, et haec quidem declinare, iis autem accurrere: quamuis in iis quae fiunt non sit Domina vniuersi. Oportet enim vnamquamque causam hoc solum expetere, in quo apta nata est. Natum est autem τὸ in nobis non esse actiuum solum, sed et electiuum secundum se: aut eligens agere cum aliis et peccare ipsum dicimus et dirigere propter electionem. Quoniam etsi actum bonum sit et agens ex electione mala operetur, malam

ii) Χειμῶνος procellae.

lam dicimus actionem. Nam quod quidem in acto bonum, propter aliud: quod autem prauum, propter eligens. Sic ergo euidens est omnibus, nos actionum secundum quod sunt eligibiles, dominos existere.

XXIX. Post hanc autem quaestionem dicis, quod omnes homines de futuro sollicitamur in omnibus, etiam in iis quae in nobis esse videntur. Et hic iterum vt alterum argumentum scribis ad haec quod non simus domini alicuius nos, siquidem ignoramus quod eueniet. Manifestare autem hoc studium nostrum circa diuinationes, etiam in quibus nos eligimus. Bene quidem igitur dicis, vt summatim est dicere, quod ergo, si amatores diuinationis omnes sumus, nihil est in nobis? Ego autem conuertens dicam sermonem melior factus: quod ergo, si nihil est in nobis, sed ex motu solo coacta sunt [!] quae fiunt, non vtique erimus amatores diuinationis. Quae enim in aliunde coactis opportunitas diuinatiuae, quorum et cognitio vt futurorum aut non futurorum? necessariis autem vtrisque euentibus superflua. Nam necessarium, impossibilem non fieri, quamuis millesies nos de ipso et praescientes et consiliantes existamus. Si igitur non, frustra sollicitamur de futuro. Non frustra autem, siquidem hoc secundum naturam nobis: (Nihil enim eorum quae secundum naturam, frustra) oportet vtique non omnia a circulatione ligantes cogere, sed aliquid et praecognitionem nobis proficuam poni, et vitas nostras non vt praecognoscentes patiamur solum, sed vt per praenosse ad hoc, quod et ipsi aliquid cooperari futuris, aut non cooperari, simus promtiores ad haec. Aut et non diuinationes solum, sed et orationes et sacrorum negotium omne aiunt conferre: aut et hoc vnguento vngentes et coronantes expellemus et circumscribemus, et neque sursum tendere manus, neque seruire dabimus ad potentes suspendere coelestes influxus. Frustra etiam omnino homines Deum semper inuocare in quibuscunque difficilibus sperauerunt, et ipsum Apollo frustra responsa dare, quia facientibus quidem haec, fugere existet eas quae a coelestibus periodis appensas poenas, non facientibus autem inefficax occurrere dirum.

XXX. Et quidem si non in ipsis esset facere et non, quomodo non et diuidi ista et sequentia responsis dare electionicus penitus inconueniens? Sed neque de Deo hoc proclamaremus, neque diuinatiuae et sacerdotalis vtilitatem ex humanis vitis describeremus; quoniam et historias omnes, barbaricasque et graecas habes contestificantes, quod propter diuinatiuam siue ex diuina inspiratione, siue ex humana arte multi vtique saepe cognouerunt quae oportebat agere, et cognoscentes inexcusabilium malorum in futurum liberi extiterunt, quas relegere tibi promtum. Illud determino decens ad praesentem speculationem, quando et diuinatiuam hanc multum diuulgatam, et eam quae sacrorum habere locum dicimus, ad fieri aliquid et non, et quando obtineri iis quae ex vniuerso delatis generationibus: Tanquam ergo, quandoquidem quae in omni omnia, diuinaeque et daemoniales causae concurrunt ad vnum, et veluti idem loquuntur, tunc et sacrificii opera inefficacia videntur: oppugnare enim toti partem et contraria ferre impossibile: et praecognitio nihil apponit aut aufert diuinatorum.

 natorum.

natorum. Quando autem multis entibus talibus haec quidem [P] aliquid aliud ferunt, haec autem aliud; puta haec quidem corruptionem, haec autem saluationem aegrotantium, qualia vtique secundum vnamquamque historiam est dicere in factionibus coelestium in nos, tunc et sacra talis adducta soluit eos qui a laedentibus defluunt iis quae a proficientibus nobis, vtens cooperatiuis virtutibus. Et futuri consideratio magnam habet partem in effectibus, et totaliter hic τὸ in nobis aut iis causis, aut aliis coordinatum, sicut in verberibus super auctum sui ipsius motu exhibet aliquando quidem alium, aliquando autem alium finem. Et hoc scito de iis quae extra fiunt. Vbique autem rursum illud praeexistere dico, scilicet qualem impetum et electionem characterizare τὸ in nobis, et esse hoc animae opus in ipsa manens, inecferibile in vniuersum. Iis igitur consequenter, vt mihi videtur, ipse gubernat omnia animalia et nos et alia secundum submissionem habere vitam ab aëre datam et a prima latione, in cerebri quidem parte rationalem, in sensitoriis autem eandem hanc innascentem circa alia et alia sensibilia, vocatam sensum, visum autem, auditum aut aliquem reliquorum tanquam subiectis differentem, vnum autem et differentem secundum se entem.

XXXI. Haec autem audiens te ordinantem, mirum existimaui si philosophiae amator et intellectualium speculationum, et quid dico intellectualium, sed et expertus earum quae secundum eruditionem viarum, et geometriae et arithmeticae inuentionum, dein tantum attribuisti sensibus, vt rationalis nostrae substantiae et intellectualis, non idola huius debilia, et per debilia organa vix tangentia cognoscibilia dicas: sed ipsam illam secundum subdescensionem factos aliquali sola organorum diuersitate distinctos ab inuicem et ab illa. Et quidem aut alicubi et prius ostendimus, sensu quidem omni inseparabili a corporibus ente, et ad seipsum conuerti impotente, rationali autem illa et intellectuali vita se ipsamque cognoscere apta nata, et propter sui ipsius cognitionem ad seipsam conuertere: quia et omne cognitiuum secundum operationem conuersum est ad cognoscibile, quare et quod sui ipsius ad seipsum. Qualem igitur vides intellectualis animae et sensitiuae identitatem, eius quae deorsum respicit, ad eam quae sursum tendit? In totorum principia consepulta in corporibus, ad eam quae pura est a corporibus, in iis quae secundum naturas operationibus, eius quae nusquam veritatem cognoscere potest, ad eam quae semper intendit ad Ens?

[P] XXXII. Si autem non frustra, neque in alio aliquo qui secundum naturam appetitus et sortientem quandoque veritate, sino dicere quod et substantiam diuinae animae ab aethere defluere inconueniens, si oportet impossibile inconueniens dicere. Quae quidem enim ab aethere animae, corpoream generationem sortitae sunt: animam autem demonstrat et Atheniensium xenus corporibus omnibus entem seniorem. Si autem vtique non corpus aetherem intelligis, sed intellectum aethereum, aut animam intellectualem aethera circumducentem; neque sic mihi videris verissimam caussam inuenisse animae. Alius enim fons animarum, a quo et aethereae animae, et quae eorum quae sub luna elementorum, et daemoniae animae, et nos: et ad illam oportet

oportet respicere, quam Plato quidem, occultans veritatem, *craterem* appellare mihi videtur, et conditorem non ex aethere, sed ante corpora ibi alicubi tradit et commiscentem animam, vti ait Timaeus, *et eam, quae Omnis* kk) *animam commiscens miscuit.* Qui autem a Deo traditi sermones fontem, per se laudant omnis animae empyrias, id est empyrialis, aetherealis, materialis: et hunc seiungunt ex tota Zoogonothea, id est specula, a qua et totum fatum suspendentes, duas faciunt σειρὰς, id est ordines, hanc quidem animalem, hanc autem, vt diximus, μοιραίαν, id est fortialem, fatalem. Et animam ex altera trahentes, quandoque autem fato seruire, quando irrationalis facta Dominum permutauerit, pro Prouidentia Fatum.

XXXIII. Quod autem, sicut dixi, neque geometriae et arithmeticae non quod intellectuali operatione dignam pronunciasti nostram animam sensibus ipsam coordinans, addisces vtique considerans quod hoc primum opus est scientiarum harum, cessare ab anima eam quae cum sensibus operationem, et abducere ex iis, vt possibile, et assuefacere intus videre, et rationes videre immateriales, et demonstrationes inquirere contrariantes sensibus: ii quidem enim recusant impartibilitatem, haec autem ab impartibilibus esse existentiam partibilibus ait et principia, iis quidem partibilia, iis autem impartibilia. Et sensus quidem, quae aliquid et singularia cognoscere putant: eae autem vniuersalia, et quorum eadem natura semper, quam non a sensibilibus acceperunt. Non enim sunt quae imperfecta perfectorum causa, sed desuper ab intellectu, propter quod et iudicant sensus, et exprobrant ipsis grossitiem cognitionis, eas quae [P] cum passionibus perceptiones cognoscibilium indeterminabiles a sensibus motus.

XXXIV. Etenim sunt entes ludicrae cognitiones, quae sensuum cognitiones: quae autem illarum iam studiosae et assuefacientes, a ludicris quidem absolui, venari autem Entis cognitionem pro ludicra. Hanc quidem igitur vitam et fatalem esse et pati alias alia cum corporibus, in quibus consistit quod a fato necessarium. Omnis enim species a materia separabilis, inde et abgeneratur et continetur: conuersa enim ipsa ad se ipsam non contingit dicere, quod aliud quidem est quod extrinsecus ipsi aduenit, aliud autem τὸ verum; dicit autem illud solum, quod passionem nunciauit, propter quod et ab altero mobilium est operationem non habens ab altero mobilium puram: sed intellectualem quidem secundum ipsius naturam, non tolerantem autem violentis passionibus sensus assequi, in seipsa autem iudicatoria continentem de foris fallacium motuum, et apponentem quidem τὸ deficiens quibus sensus patitur, arguentem autem ipsorum mendacium, et haec de proprio agentem. Non enim ab iis quae sensus est ll) iudicare sensum, sed ab intellectua-

kk) Τὴν τοῦ Παντὸς ψυχήν.

ll) Sunt, ἃ τῆς αἰσθήσεώς ἔργα

tellectualibus rationibus, quas non potest suscipere sensus cognitio. Ex contrario itaque sensui ponendum immaterialem et separabilem et in se operatiuum: et huic quidem et electionem dandum inclinationis ad vtraque sursum et deorsum; ad intellectum a quo genita est, et ad sensum quem genuit. Sensui autem et omnibus simul incorporatis vitis quod sine electione, quia et corporibus. Media enim rationalis anima intellectus et sensus ens, fertur quidem ab ambo propter instabilem electionis inclinationem, fit autem secundum habitudinem vtrumque extremorum, quorum secundum substantiam neutrum est: manifestat autem ipsius medium et quae ab intellectu perfectio, et quae a sensu deceptio. Dogma quidem igitur talem habet directionem, vt mihi videtur.

XXXV. Ad eam autem quae de bono opinionem, quam intermedie sermonum proiecisti, quod quidem singulis delectabile, dicens, bonum; hoc autem esse potitione, obtinere enim alia legalia apud alios. Verecundarer vtique in me ipsum, si non manifeste ad virum amicum scriberem, quod videtur, tanquam vtique et electioni meae indignum sit, vt aestimo, opinio de iis, et aetati quam |[P] habens existo. Iuueni enim quidem viro talem fieri opinionem, nihil mihi videtur mirum ad opiniones hominum in pluribus iuuentute aspiciente; intellectum autem senilem praesidem statuenti intellectualis prudentis iudicii conceptus conuenire existimo, et non quoscunque multorum famae et illibratae lationes perstrepunt. Nunc igitur, quoniam Persis quidem alia et delectabilia et legalia delectabilibus illis congrua, Graecis autem alia de eisdem iis videntur, et aliis alia: propter haec ad aliquod bonum, et hoc sicut et delectabile phantasiatur aliud aliis. Solum enim vtique hoc entium natura vt dicitur esse et est. Et quicunque quidem ipso natura singulis ente bono sortitur, finem vtique habebit homini conuenientem: quicunque autem ab illo peccat, etsi millies delectetur in praesentibus sibi et apparentibus bonis, imperfectum talis delectationis fructum metit.

XXXVI. Sed erat vt videtur verum, vno inconueniente dato alia accidere, quod vtique et ipse pati mihi videris. Fatum enim praestituens animae, coordinasti ipsam irrationalibus sensibus: iis autem conductis in idem, debili commiscuisti bonum. Oportet autem et priora et hoc ab anima eiicere, vt non lateamus nihil differens dantes hominibus aut brutis animalibus, quorum vita quidem inconuertibilis ad seipsam, curuatur autem in terram natura; passionibus autem materialibus commassata est cognitio. Et haec etiam Platone adamantinis vt est dicere, explicante sermonibus. Quod ergo bonum non est, non est delectabile idem, neque si omnes boues hanc proferant sententiam. Non enim nos esse boum delatores sed Deorum, apud quos obtinet intellectus, et quod Entis bonum quod et ipso intellectu diuinius est. Haec et in Gorgia accepta, et in Philebo, et in Politia, superfluum existimo per haec scripta rursum euidenter scripta fabulari.

XXXVII. Hoc autem apponam dictis, quod boni quidem inuestigationem non permiscendum delectabili, (non sic nos petulantia delectationis faciat desipere) humanorum autem et legalium et praeparationum omnimodas diuersitates referendum ad diuersas animarum vitas rationales, iracundas, concupiscitiuas, ab iis enim illae pullulant; *non enim a quercu*

quercu aiunt *neque a petra.* mm) Sed hos quidem multorum capitum bestia persuasit talia lege statuere qualia Persas, alios autem leoninum animae in aliud transposuit, qualia Thraces: [P] aliis autem praevalet ratio in legalibus et vere bonis. Et delectabile quidem omnibus commune. Omni enim delectabile praesens quod appetibile, bonum autem non omnibus, sed in quibus praesidet ratio. Non enim vident passiones bonum, sed sola haec. Et huic quidem delectabile et bonum idem, passionibus autem coecis non dedit conditura, boni investigationem, sed delectabilis, vnaquaeque enim vitae species inimpedite mota delectatur. Quare legalia quidem multa, et delectabilia omnimoda, et aliis alia: bonum autem apud illos solos, in quibus ratio praeualet passionibus. Non enim concupiscentiae dandum principatum, vt non asinis idem patiamur; neque furoribus, vt non leonibus: sed ei, quod in nobis optimo, et quod solum sumus, aut secundum quod maxime sumus. Etenim omnibus ex pluribus entibus, deterioribus et melioribus secundum melius esse. Nam quod melius, coniecturat boni natura.

XXXVIII. Sed quae posthaec scribis dubitans, videris vtique mihi in multis locis audiens Socratem dicentem nihil scire, et dicentes omnia scire deridentem, et adhuc nos abscedentes hinc verum maxime cognoscere extendentem et certiores scientias neque ipsas scientias entes arguentem, dubitare ne forte neque totaliter sit cognoscere verum, sed solum somniare circa ipsum. Et quidem oportebat cointelligere, si non est cognoscere Verum, non magis si est τὸ in nobis, nescimus, quam si non est: ignorantia enim amborum similiter positionem recusat. Quomodo igitur ad ostensionem eius quod non in nobis, vtimur ignorantia veritatis? Ignorantia ad esse hoc et non esse eandem potentiam, magis autem impotentiam habente.

XXXIX. Sed vt nihil tale patiamur, nos praediuisimus cognitiones omnes: et quibus hic anima participare potest, et quibus supremum sumens ordinem, quas has quidem habens Socrates, has autem sperans se habiturum absolutus a corpore, illuc ait perueniens scire verum. Metra enim alia, et alia cognitionis entia exhibuerunt ipsi occasionem talis spei. Quoniam et haec significatorum solitudine sunt Platonis amicis, si non solum purgatiue, sed et speculatiue possibile est viuere animam: circumferentem grossum hoc vinculum, et mediocriter, vt aestimo, discussione sortitus est sermo, quod forte [P] speculari quidem et hic possibile, vt eum qui in Theetyto nn) coryphaeum de coelo astronomizantem, et omnem entium naturam omniquaque perscrutantem, et eos qui in Politeia phylacas vsque ad bonum per dialecticam illam ascendentes, quam θρίγκον mathematibus instituit, speculatiuum autem rursum fieri perfecte impossibile, propter causas, quas ipse in Phaedone docet, corporis occupationes et molestationes, non sinentes sine impedimento et indistractam in nobis

mm) Οὐ γὰρ ἀπὸ δρυός, φησιν, οὐδ᾽ ἀπὸ πέτρης

nn) Theaeteto.

nobis fieri operationem illam. Vitae enim est τὸ speculatiuum, nomen operationis autem speculatio et Vnius.

XL. Et etiam quando mathematicas scientias hoc ipsum non permittit vocare scientias, non tanquam demonstrationum necessitatem ipsas habere negans dicit haec aliqualiter, sed tanquam a suprema scientiarum deficientes determinat. Et cur enim non oportet dicere plane a dialectica, quae non adhuc punctum aut Monadem hanc, sed ipsum τὸ bonum principium ponit, et omnium principia considerat. Vnde, vt aestimo, et mathematibus quidem in decisione lineae secundam assignat partem, in materialibus autem omniquaque et separatis speciebus eam quae ante has et cognitionem instituit, iis quidem eam quae ex suppositione, iis autem quae sine suppositione: hanc autem ergo et qui Epinomida composuit. Olim enim nobis haec pigritia coegit et indicium et sententiam colligationem vocauit mathematum, tanquam vnientem illorum omnium principium.

XLI. Si autem vtique et nihil scire Socrati promtum, et Pythii responsum propter hoc ipsum sapientissimum omnium protulit, vt ipse imponit responsum, considera profundum et Dei et Socratis, quomodo vtique τὸ nihil scire solum dicit excellens bonum existere, sed non scientem et hoc scire quod non nouit. Hoc quidem enim videtur esse praeopere oo) futuris sapientibus. Secundum veritatem autem in idem tendit sapientiae, et sapiens enter pp) est qui nouit se ipsum enter non sapientem, et non ignorans quod non nouit. Cuius enim alterius est nosse non scientem vnumquemque quam cognoscentis? et scientem oportet enim vtique et ipsum nosse perfecte quod non nouit; siquidem non scientem se ipsum sciet: hoc enim ignorans, neque si nouit ignorabit vtique. Quare nullus vtique seipsum prius non scientem cognoscet perfecte, antequam scientem [?] cognoscat, tunc enim et quod nouit simul, et quae non nouit sciet, et quod nouit cognoscet et quod non nouit, mediam habens notitiam et solummodo scientiam, et eorum qui non totaliter, quorum hoc quidem est intellectus, hoc autem sensus, hic quidem neque totaliter sciens veritatem, quia neque substantiam nouit, neque ipsam sensibilium quorum esse fingitur cognitio: hic autem ipsam Entis substantiam immediate sciens, et ipsam Entis entem Veritatem.

XLII. Media autem horum ens anima et nouit substantias entium, tanquam ante sensum ens, et non nouit tanquam post intellectum ens. Sapiens ergo quis factus cognoscet et quod nouit sciens, et quod non nouit sciens, tantum amice Socrati et responso de ea quae vt vere sapientia competens. Neque ergo propter mathematicas scientias a prima scientia distinctas, neque propter spem vt vere cognitionis post separationem ab hinc, neque propter Pythii responsum, exterminare oportet eas quae de scientia rationes. Plato

oo) Πάρεργα.

pp) Ὄντως.

to enim est ipse qui clamat, quod vtique interimentem scientiam de nullo neque de contingente adhuc affirmare possibile. Sed quam quidem scientiam sumet vtique anima et cum corpore ens, et quam erepta a vinculo, et quas quidem cognitiones simul et non scientias esse ponet. Vnam autem eam, quae vt vere scientiam et intellectum scientia meliorem et intellectu diuinificam intelligentiam, et hanc esse cognitionem quam anima phantasians et in hac vita accipere non potens desiderat eam qui a corpore exitum, tanquam tibi sortitura supernaturali hac et diuinali entium comprehensione. De iis quidem igitur satis.

XLIII. Consequenter autem iis quae diximus dubitas, cur vtique boni quidem deterius agunt, peccantes a finibus quos praestituerunt; mali autem sortiuntur ea quae appetunt? Tu quidem itaque et hoc existimas esse argumentum huius, quod non sit τὸ in nobis. Et quidem licet et aliis melioratis secundum dubitationem dicere, quod si eius quod non sit τὸ in nobis, est argumentum hoc, quod non secundum intellectum eueniunt bonis negotia; et eius quod sit haec quod secundum spem malorum ipsa fiunt, idem argumentum erit. Melius autem non oppugnatiue sermoni adiicere, sed ostendere tibi tantum, quod dubitationem hanc non ad interemtionem eius quod in nobis, noui antiquos proponentes, sed ad inquisitionem Prouidentiae. [P] Et magis perseueranter agonizantes, ad ipsum Plotinum illum, Iamblichum, aequiuocum tibi. qq) Etenim enter concutit de Prouidentia nostras inuictas praeacceptiones fortunalium rerum inexspectata illatio, et intellectuali inspectione indiget negotium, si debeat quis occursor a dubitatione ista saluatus committere Prouidentiae omne. Noui quidem igitur, vt dixi, non ad interemtionem eius quod in nobis, sed Prouidentiae haec dubitata prioribus.

XLIV. Quod autem et haec, non multo opus est argumento, sicut eius quod non sit τὸ in nobis, sed quod sit, magis addiscemus, illud cointelligentes. Quod ergo nullius nobis dominis entibus, neque electiuam vitam habentibus a seipsis, neque bonis neque malis a nobis entibus, sed plasmatis aliunde, non adhuc locum habet dubitare de euentibus, entibus aliunde malis aut bonis, tanquam praeter dignitatem euenientibus. Si enim non seipsos tales effecerunt, neque vtique retribui vtrisque oportebit pro vita, neque totaliter debebitur aliquid iis qui non sunt causa vitae quam habent. Quare si praeter dignitatem retributio fortunalium, ipsi vitarum vtique erunt causa, quorum dignitate in distributis ab vniuerso sortiri volunt: quoniam et omnium eorum quae circa nos, non in iis quae a totis habemus, exigimus retributiones habere, sed in quibuscunque aliquid cooperabimur. Si ergo non est τὸ in nobis, nihil habemus a nobis. Si hoc, neque expetemus retributiones eorum quae aliunde

qq) Theodorum Asinaeum.

aliunde in nos veniunt. Si hoc, neque eam quae praeter dignitatem distributionem euentuum causabimus.

XLV. Si ergo non est τὸ in nobis, non oportet quaerere quomodo praeter dignitatem boni quidam a finibus peccant, mali autem obtinent. Sed ente eo quod in nobis, et Prouidentia omnium obtinente, et tibi adducentes persuasionem post violentiam dicemus. Quomodo ergo? non enim erat τὸ in nobis eorum quae extra, dominans, sed cooperans. Quare merito, quae quidem intus, secundum sui ipsius disponit potentiam, quae autem extra, non adhuc, indigens et aliis ad illorum dispositionem, non in ipso iacentibus. Et ego valde laetor ad tales dubitationes, videns generosum aduentitium, qui saepe iubeo non confundere quae in nobis cum iis quae non in nobis: neque sic habere de iis quae non in nobis, tanquam ipsa fieri omnino, vt non et facta difficulter feramus. Nunc autem tanquam et illis assequi [?] iis, quae in nobis, debentibus, dubitatio accidit non factis, et supponentibus nobis vt bona quae non bona, et fieri quaerentibus. Melius autem erat, quae quidem in nobis enter entia et quaerere semper et acquirere sibi ipsis, quae autem extra et non in nobis, relinquere facientibus tanquam dominis et scientibus quae faciunt. Ad omnia autem quae in nobis, praeparatos esse per ea quae in nobis. Sed qualiter quidem habeat dubium ad id quod in nobis, ostendimus tibi per talia. Ad sermonem autem de Prouidentia magis vtique aliquid dicis, sicut diximus. Et dicta sunt multa ab antiquis quos dixi viris, et sic soluunt ipsum.

XLVI. Rursum igitur quaeris, quid τὸ in nobis? quod in principio sermonum oportebat quaerere. Deinde ad ipsum dubitans. Quaerens autem definis hoc esse, quod a nullo potestatum neque obtentum, sed et verbo dicens sic, αὐτοπερίγραπτον, id est ipsum circumscriptum, et αὐτενέργητον, id est ipsum operatiuum. Si autem hoc, et incorruptibile omnino, et potentissimum, et soli primo competens praesidi omnium entium, nobis autem τὸ in nobis non adhuc conueniens. Hunc itaque terminum longe ab intelligentia eius quod in nobis, quam habentes antiqui hoc humanis animabus attribuerunt, ego pono. Considera autem et tu ipse, quam vera dico. Vbique τὸ in nobis ad insinuationem assumunt operationis electionis, nos facientes dominos electionis et fugae, et vt alicuius bonorum aut contrariorum. Sicut enim idem dicunt electionem et voluntatem, sed hanc quidem esse boni solum, electionem autem bonorumque similiter et non bonorum, sicut vtique δόκησιν, id est exspectationem rr) non bonorum: propter quod et characterizare animam electionem similiter entem amborum et competere mediae naturae ei, quae ad ambo vertitur. Et hoc etiam communis fama testatur. Electiones enim horum laudamus, horum autem vituperamus. Malum autem omnibus inuolitum dicimus, et malum videtur bonum esse eligentibus ipsum, anima enim nulla cognoscens malum eligeret vtique sed fugeret. Propter ignorantiam autem studet circa ipsum: acutum quidem amorem boni secundum naturam habens, alicubi autem bonum videtur impotens.

XLVII.

rr) Cautionem.

XLVII. Anima igitur habente in substantia eam quae ad ambo inclinationem, τὸ bene dico et τὸ male, hanc potentiam ipsius [P] electiuam vocauerunt, propter quam aliud prae alio nati sumus eligere. Et sumes vtique ex diuisione definitionem talem potentiae huius. Quoniam omnis potentia aut rationalis est aut irrationalis, necesse et electionem in altero horum esse: non ens autem irrationalis, sine electione enim viuere illa omnes dicimus, rationalis vtique aliqua erit potentia. Omnis autem rationalis potentia aut cognitiua est aut appetitiua, sicut et omnis irrationalis. Electio autem ipsum hoc quod dicitur electio ens et desiderium, appetitus aliquis vtique erit. Omnis autem appetitus aut ad solum aspicit vt vere bonum, aut ad solum apparens bonum, aut ad ambo. Electionem autem neque ad solum vere bonum respicere dicimus, non enim vtique vnquam vituperaretur iuste: neque ad solum apparens, non enim vtique et laudaretur saepe. Ad ambo ergo nata est talis potentia.

XLVIII. Est ergo, vt summatim dicatur, electio potentia rationalis appetitiua bonorum verorumque et apparentium, ducens ad ambo animam, propter quam ascendit et descendit, et peccat et dirigit. ss) Huius potentiae operationem videntes biuiam in nouis vocauerunt ad ambo ipsius inclinationem. Quare erit vtique electionale, et τὸ in nobis, idem. Et secundum hanc potentiam et a diuinis differimus et a mortualibus; vtraque enim sunt insusceptiua eius quae ad ambo inclinationis: haec quidem in bonis veris solummodo locata, propter excellentiam; haec autem in apparentibus, propter defectum. Quoniam et haec quidem intellectus characterizat, haec autem sensus: hic quidem noster rex, hic autem nuncius: medii autem nos in electione fixi, et potentes quidem ad ambo moueri, vbicunque autem moueamur, a totis obtenti ex ea quae secundum dignitatem sortientes; siquidem ad melius, vt intellectus: si autem ad deterius, vt sensus. Non ergo in omnium potestate et potentia τὸ in nobis: quae enim omnibus potestatiua, potentia Vnialis est, et propter hoc omnium quia vna et Boniformis. Quae autem electiua, Dualis, et propter hoc non omnium: quia iis quae ad ambo inclinationibus minorata est ab ea quae ante omnia est. Fieret autem vtique et ipsum omnium, si non electiuum impetum haberet, voluntas autem sic solum. Nam volita vita est secundum bonum, quae et τὸ in nobis facit potentissimum, et Deiformis enter existit, propter quam et anima fit Deus, et totum mundum dispensat, ait Plato.

[P] XLIX. Neque ergo primo τὸ in nobis; sicut neque vltimo conuenit, sed medio. Tu autem, vt videtur, potestatem existimasti significare τὸ in nobis, omnium dominantem, ducentem omnia secundum suum impetum, obtinentem omnia quae desiderat, non definiens potentiam in appetibilibus, quae intra ipsas animas efficientibus talem eligentem animam; sed dans sibi et eorum, quae non in nobis, potentiam. Quae enim extra animam, non in nobis: propter quod et commixta vita nostra ex iis quae non in nobis et

ss) I. e. recte agit.

et iis quae in nobis. Et apud studiosos quidem multum τὸ in nobis: omnibus enim vtuntur, etiam iis quae non in nobis mensurare propter virtutem, et iis ytentes, et velut in seipsis facientes semper quod praesens ornantes. Apud multos [u]) autem τὸ non in nobis plus; assequuntur enim iis quae extra, non habentes intus vitam potentem ipsis assimilare illa. Vnde et ii quidem liberi dicuntur esse et sunt propter operationem eius quod in ipsis, et eius quod non in ipsis. In seruilem autem alii vociferantur necessitatem, consepelientes cum iis quae non ipsis quod in ipsis, et omnia habentes non in ipsis.

L. Super omnia colophonem dubiorum nobis apposuisti. Interrogans enim si nouit Deus futurum apud nos, siue non nouit? Et siquidem non nouit, nihil ipsum a nobis differre dicas, non scientibus neque ipsis. Si autem nouit, fore penitus hoc quod nouit, et ex necessitate. Hoc autem non τὸ in nobis perimit solum, vt vtique videbitur, sed et omne quod dicitur contingens, et consueuit etiam hoc ponentibus non omnia coacta esse, et est, vt est dicere, millies dictum, et complicant quidem coniunctum omnes ita. Si nouit Deus omne futurum, ex necessitate erit quod futurum. Sed ii quidem falsum esse aiunt, Deum determinate nosse omne, sed aiunt etiam ipsum indeterminari in fientibus indeterminate, vt saluent contingens. Alii autem determinatam cognitionem attribuentes Deo, admiserunt necessitatem in omnibus quae fiunt. Peripateticorum et Stoicorum haeresium sunt haec dogmata. Plato autem et quicunque huic amicus, et Deum determinate scire futura, et fieri contra secundum ipsorum naturam affirmant haec quidem determinate, haec autem indeterminate. Eorum enim quae in effectis [P] diuisim et subcontrarie inuicem sunt, in Diis secundum melius solum est praeacceptis.

LI. Dico autem, puta genitorum aut incorporeorum entium aut corporum, incorporaliter sunt amborum causae apud illos, et cognitio eodem modo incorporea. Et iterum intellectualium et non intellectualium entium, intellectualiter ambo apud Deos et secundum existentiam et secundum scientiam. Cognoscunt enim et quae non intellectualia, intellectualiter. Et rursum eorum quae fiunt inde intemporalium aut temporalium, intemporalis locata est apud ipsos causaque et cognitio. Quare quoniam et determinata et indeterminata quaedam fiunt, secundum melius amborum, determinatam dico cognitionem horum amborum praeacceperunt. Adhuc autem, non quale est cognoscibile, talis et cognitionis species, sed quale cognoscens. Merito, neque enim cognitio in cognoscibili est, sed in cognoscente. Huic igitur similis et conformis est in quo est, non illi in quo non est. Si igitur et cognoscibile indeterminatum, sed quando determinatum est quod cognoscit, non propter cognitum indeter-

u) Τὰ πολλὰ, vocat vulgus, quibus οἱ σπουδαῖοι opponuntur.

determinata est cognitio, sed propter cognoscens, determinata. Etenim meliori modo est deterius cognoscere, et deteriori modo melius.

LII. Quare quoniam Dii omnibus meliores, meliori modo omnia praeacceperunt: et haec quae quidem sunt, ante tempus quidem quae secundum tempus, vt diximus: incorporea autem corporea, immaterialiter autem materialia, et determinate videlicet quae indeterminata, et stanter instabilia, et ingenerabiliter genita. Non igitur si cognoscunt futurum, ex necessitate fixit huic euentum: sed huic quidem indeterminatam ex determinato generationem dans, Diis autem determinatam indeterminati praecognitionem. Neque enim tua fictio uu) tympanis et cornis vv) vtens et materiis corporalibus, si tua praecognitione corporaliter erat: sed illa quidem incorporaliter phantasia et vitaliter habuit futuri rationem: factum autem παράπηγμα id est fixio corporaliter confixa ex non tali intrinseca cognitione. Si autem haec in tua factione, quid vtique dices de Deorum praecognitione, apud quam indicibile existit et entis inenarrabile nobis et incircumscriptibile, non tanquam alius modus omnium περιοχῆς id est circumsidentiae et nullatenus συγγενὴς congener iis quae ab ipso fiunt. [P] Quare et cognoscunt Dii diuine et intemporaliter, quae in nobis, et nos operamur vt apti nati sumus. Et quocunque eligimus, praecognitum est apud ipsos, non propter in nobis terminum, sed propter eum, qui apud ipsos.

LIII. Haec tibi, o amicum caput, de iis, quae interrogasti, respondi, potens et per se ostendere quod est τὸ in nobis, a laudibus et vituperationibus, a consiliis et a prouocationibus aut dehortationibus, a iudicatoriis et accusationibus aut defensionibus, a politica omni eruditione, a legislationibus, ab orationibus, a sacerdotalibus viis, ab ipsa philosophia. Bene enim nosti et meum institutorem, ww) dicentem saepe, quod τὸ in nobis interemtum, superfluam pronunciat philosophiam. Quid enim erudiet, nullo ente, qui erudiatur? Quomodo autem erit aliquid, quod erudiatur, non ente in nobis quid fiamus meliores. Haec igitur iterum atque iterum reconsiderans, si aliquid adhuc dubitas, nullatenus patiaris xx) scribere. De quibus enim vtique et congruet nos facere sermones, quam de iis, in quibus nullus vtique nos nugacitatis accusabit, facientibus disputationes. Cum autem qui ex superbia cumulum et laqueum omnem qui ex eodem illis exercito aiunt stultiloquium, inclino tibi non aduentitie mihi.

uu) *Fixio*, παράπηγμα, astrolabium.

vv) Fortasse *tornis.*

ww) Syrianum.

xx) Te pigeat.

II. *PROCLI liber de decem dubitationibus circa Prouidentiam.*

Περὶ τῶν δέκα πρὸς τὴν πρόνοιαν ἀποριμάτων, *de decem dubitationibus circa Prouidentiam, liber.* Meminit huius scripti *Ioannes Philoponus* libro II. de mundi aeternitate aduersus Proclum cap. 5. αὐτὰ δὲ ταῦτα ἡμῖν ὁ Πρόκλος συνομολογῶν φαίνεται ἐν τῷ λόγῳ τῷ περὶ τῶν δέκα πρὸς τὴν Πρόνοιαν ἀποριμάτων. Λέγει γὰρ ἐν ἐκείνῳ ταῦτα. Τῆς δὴ ἐν προνοίας ὡς εἴρηται κ. τ. λ. quae ex illo profert, leguntur in hoc libro pagina statim secunda et tertia. yy) Exstat latine ex eiusdem *Guilelmi de Morbeka* versione in bibliotheca huius vrbis Hamburgensis ex legato praestantissimi Holstenii, in eodem codice, e quo librum ad Theodorum, mechanicum, ex eiusdem Guilelmi versione exhibui. Guilelmus, Corinthi archiepiscopus, dicitur hanc versionem absoluisse Corinthi a. C. 1280. quarto die Februarii. Ἀπορήματα illa [P] sunt hae decem circa Prouidentiam quaestiones, quas proponit primum, deinde suo more ad Platonis fere mentem resoluit atque explicat.

1. Num prouidentia ad omnia et singula pertingat, siue, vt Guilelmi, interpretis, verbis vtar, *si Prouidentia est omnium, totorum, partium, et vsque ad indiuiduissima coelorum et eorum quae sub coelo, aeternorum et corruptibilium.* Hoc adfirmat Proclus, atque vnumquodque singularium e rebus etiam minimis ab vnius Optimi Maximi Numinis bonifica vt appellat Prouidentia dependere contendit. *Nihil enim effugit illud vnum, siue in esse dicas, siue in cognosci. Et dicitur quidem, et recte dicitur, et in centro totus circulus esse centraliter, siquidem causa centrum, causatum autem circulus, et in vnitate omnis numerus monadice propter eandem rationem. In Prouidentiae autem vno maiori modo omnia sunt, siquidem et vnum maiori modo illud quam centrum et monas.*

2. Quomodo contingentia praesciat Deus iisque prouideat? Respondet Proclus, Deum pro perfectissima natura sua cognoscere in spermatibus suis et caussis indeterminata determinate, sicut et incorporaliter et indistanter distantia et corporata. Quam in rem plura disputauit libro ad Theodorum, mechanicum, cap. 50. seq.

3. Num et determinatorum et indeterminatorum sit caussa Prouidentia secundum idem et eodem modo? Respondet Proclus, prouidere nihil esse quam benefacere: hinc pro suo quaeque modulo et ordine participare de vno illo bono, vt et ipsi vnitas, et indeterminatis libertas constet. In eodem capite probat, prouidere Deum contingentibus etiam et indeterminatis, ne illa sint velut superaduentitia in vniuerso. *Si*

yy) *Procli* dubitation. X. circa prouidentiam; de fato et de malorum subsistentia, in II. codd. bibl. *Mediol.* Ambros. teste *Montfauc.* in bibl. bibl. MSSt. I. p. 522. *E.* Eodem teste ib. p. 608. *E.* est in cod. Basil. *Guil. de Morbena* (sic) versio lat. et in vol. I. pag. 24. B. in cod. quond. reg. Christinae, in bibl. Vatic. p. 450. trium illorum Procli librorum versio lat. *Guil. de Morbero* (sic). *Harl.*

Si itaque et volunt (vtpote autores) *prouidere determinate indeterminatis, et possunt Dii, omnino vtique et prouident, et prouidentes cognoscunt prouisorum dignitatem. Et Dii quidem exaltatim et ad omnia sui ipsorum extendentes prouidentiam, daemones autem partientes illorum superexistentiam, hi quidem aliorum gregalitatem acceperunt, hi autem aliorum, vt ait ille, in vltimam consummantes partitionem, vt hi quidem hominum sint, hi autem leonum, alii autem aliorum animalium, aut plantarum praesides, et adhuc partialius, hi quidem oculi, hi autem cordis, hi vero hepatis. Omnia autem sunt plena Diis, his quidem et his immediate prouidentibus; his autem per medios Daemones, vt dictum est: non illis omnibus adesse non potentibus; sed vltimis per se participare primis non potentibus.*

[P] 4. Quomodo Deorum participationes fiant, siue quomodo Dii prouidentes in inferiora operentur? Respondet Proclus, pro participantium idoneitate, *rationaliter in rationalibus, intellectualiter in intellectualibus, phantastice et sensibiliter in iis quae secundum phantasiam, aut sensum viuunt: essentialiter autem et per esse solum in his quae sine vita, esse obtinent. - - Igitur et prouidentia supra entia omnia secundum ipsam diuinam vnionem locata, et operante vnam operationem vni conuenientem omne accedens participat, et ita vt aptum natum est.* De oraculorum defectu ita disserit, vt operatione Dei manente semper eadem, loca vel homines inidonei sint ad eam participandam, velut si facie aliqua stante, speculum eius imaginem iam fulgidum suscipiat, iam obscurius vel debilem vel plane nullam reddat. *Siue igitur dicat quis chresteria quandoque quidem diuinatiuis participare Diis, quandoque autem deficere inefficacia facta, et velut ἄπνοα i. e. sine spiritu secundum quoddam tempus, in hoc reducendum causas irregularitatis, indeficientibus spiritibu vtentibus et operantibus in potentia participare ipsis semper. Nam veracia chresteria, quae apparentibus complent angelique et daemones, et heroës, in quos illustrant Dii et semper entes in vniuerso sortes, quamuis aquae aliquae et hiatus terrae non semper participare illis possint propter sui ipsorum instabilem naturam: siue rituum virtutes, ἀγάλματα siue imagines introeuntes quandoque et viuentia facientes et replentes diuina inspiratione, deficiunt in quibusdam periodis. Et horum defectum aestimo remittere conuenit ad suscipientia, et non ad variationem operationis Deorum, inspirantium ipsi. Neque enim lunae deficientis solem causare audemus, sed incidentiam ipsius in conum.*

5. Vnde et cur malum, cum sit Prouidentia? Respondet Proclus, duo haberi malorum genera, vnum in corporibus, praeter naturam; in animabus, contra rationem. Neutro autem regnum prouidentiae (vt verbo interpretis vtar) molestari, sed malo huic finem esse bonum, et vniuersi varietatem ac perfectionem: nam omne, quod praeter naturam, fieri, vt aliquid fiat eorum, quae secundum naturam, sed non vicissim. Atque inter spiritus perfectiores et brutas animantes debuisse quoque medias interpositas esse animas, ratione simul et ira atque concupiscentia praeditas, et libertate arbitrii gaudentes.

6. Si Prouidentia est, cur bonis viris mala fiant, mali triumphent? Respondet, bonis tamen non deesse virtutem, virtutisque materiam: atque singularem

rem illis in laudem cedere, quod virtutem [P] nudam colere malint, quam *malitiam cum omnibus suis abundantiis.* Malum non esse irritamentis carere malorum, et aduersa fortunae quosdam etiam expetisse, sapientes fortiter semper tulisse. Neque aequum esse, vt iidem omni simul genere bonorum abundent. *Oportet quandam experientiam etiam malorum eorum, quae hic ipsis inesse a quibus prouocatae animae appetant eam quae hinc translationem ad illum qui extra mala locum.* Multos per aduersa ad maiorem virtutem adductos esse, denique sola esse mala, quae ipsi committimus, non quae patimur. Inglorios malos omnes et inhonoratos, quamuis myrii adulatorum ipsos circumstent. Ad quaestionem, quam huic adiungit, cur inaequalibus aequalia a Prouidentia existant secundum arithmeticam (non geometricam) aequalitatem, velut ciuitate tota pereunte vt similis sit interitus hominum dissimillimorum, bonorum malorumque. Respondet, *primo quidem quod non secundum quod dissimiles sunt, hoc simile patiuntur, sed secundum quod similes ciuitatem eandem si forte inhabitare volentes, et nauem eandem intrare, et commilitare cum inuicem, et si quid aliud eiusdem cum iis speciei, et sic secundum ipsius actionem idem aliquid passi sunt. Sed secundum quod meliores et deteriores, diuersam habent communis passionis illationem, siquidem ii impatientes, ii autem mansuete ferentes perierunt. Et post separationem, hos quidem meliorum locus suscipit, hos autem qui deteriorum.* Addit deinde, esse quendam ordinem et fati communis periodum a diuersis principiis in eundem finem obuiantem, et concursum processuum, vbi compati coguntur imprincipaliores partes ex necessitate. Latere etiam nos veras animarum aequalitates.

7. Si Prouidentia etiam ad infirma se demittit, vnde tanta sortis in brutis animantibus inaequalitas, mutuae deuorationes et similia? Respondet: si in illis sit aliquid αὐτοκίνητον, causam altius quaerendam: si vero corporea tantum sint, nihil referre, si idem patiantur cum vmbra, omnimode transfigurata, atque fato subiecta sint.

8. Quare poenae post peccata non statim subsequantur, sed infligantur post tempus demum, et hoc interdum valde longum? Respondet, *inserta nequitiae radix, (sicut spinas ferens terra, etsi millesies excidas nascentes, similium est productiua,) easdem reddit operationes non flexa punitionibus.* Igitur Prouidentia, congruens tempus, non quale placet homuncionibus, sed quale ad sanationem animarum nouit proficere, exspectat, ac tolerando plures erudit. *Cum Diis enim, ait ille, fortunam et tempus omnia gubernare, siue dare aliquid bonorum oporteat, siue purgare contrariorum.* [P] Deinde vitium sibi ipsi poena et λώβη animi grauissima. Non bonus poenarum dispensator ira praeceps. Plato, seruum verberaturus, flagellum aliquo tempore sublime tenere visus est, causamque interrogatus, dixit, punire se sui ipsius praeimpetuantem iram. Archytas ad seruos in agro, qui iussa non fecerant poenamque exspectabant, bene valete, inquit, quia irascor. Et Theano ad seruam: si non essem irata, verberarem vtique te. Apud Aegyptios lex erat, praegnantem, iudicatam morte dignam, donec vtique peperrit, non morti tradere. Quid mirum Prouidentiam, delinquentes morte digna, potentes autem parere non quasdamcunque actiones, sed egregias, conseruare ad illas etc. Si Themistocles pro iis, quae egerat iuuenis, confestim soluisset poenam,

poenam, quis eruisset Athenas a Persicis malis? Quis etiam fuisset Πυθίας expositor? Si Dionysius in principio periisset tyrannidis, quis Siciliam a Chalcedonensibus liberasset, insuscitabilem fore exspectatam? Si Periander punitus fuisset non post multum aliquod tempus, quis vtique Apolloniam, quis etiam amoenam [zz]) Leucadiorum insulam, quis etiam Anaxorium eripuisset a sibi aduersantibus? - - Quid quod tempus illud poenarum dilatarum longum videtur nobis, tenuiter intuentibus, sed ad Prouidentiae oculum nihil est, vti vicissim *iste locus, in quo viuimus, corpora circumferentes, paruus omnino ad magnorum peccatorum punitionem: τίσεως autem carceres, et quae in inferno loca, multa vtique quaedam et inenarrabilia, et multitudines tormentorum inexcessibiles omnibus qui qualitercunque ibi sunt. - - Propter magnitudinem punitionis non simul tota fit adiectio. Excitare autem remorsiones animae ingeniatae sunt, praecursales ipsis maximarum passionum. Aiunt enim et Apollodorum, tyrannum, visionem vidisse, verberatum se ipsum et decoctum a qualibus quibusdam, et sui ipsius cor ex lebete clamans, ego tibi horum causa. Ptolemaei autem Cerauni vocantis amicos putare seipsum in somnis vocari ad iudicium a Seleuco, vultures autem tibi considere et lupos iudices. Talia malignis praeludia appensarum punitionum.*

9. Quomodo peccata aliena, parentum puta, vel superiorum, puniantur in liberis ac subiectis? *Quod autem peccatorum progenitorum δίκας sustinere dicuntur quidam, et reuelationes et τελεταὶ manifestant hoc, et etiam λύσιοι quidam Dii purgare ab iis affirmantur.* Respondet, gentem, siue familiam, et ciuitatem pro vno quodam corpore haberi, esseque illi suum praesidem πολιοῦχον atque ὁμόγνιον, adeoque non aliena [P] esse talia peccata propter illam coniunctionem atque similitudinem. *Quid igitur adhuc inopinabile et vindictas soluere animas translatas in altera corpora pro iis quae in aliis corporibus?*

10. Prouidentia vnius DEI laudatissima cognoscente omnia et in bonum reducente, quomodo et angeli prouidere dicuntur, et daemones, atque si velis et heroës et animae cum diis mundum condispensantes? Respondet, prouidere Deum vniuersaliter ac totaliter omnibus, vt vnum et bonum, caeteros partialiter, subordinate, et quibusdam.

III. *Liber Procli de malorum subsistentia.*

Περὶ τῆς τῶν κακῶν ὑποστάσεως μονόβιβλος, *de malorum subsistentia*, liber singularis, cuius mentionem reperit Holstenius in scholio marginali graeco codicis Medicei ad Proclum in Remp. Platonis, pag. 358. ad verba V. 9. a fine, εἴρηται μὲν οὖν διὰ πλειόνων ἐν ἄλλοις περὶ τούτων. Scholion ita se habet: Τὸ μὲν ἐν τῷ περὶ τῆς τῶν κακῶν

zz) Χαρίεσσαν, interpres reddit *gaudiosam*.

κῶν ὑποστάσεως μονοβίβλῳ, τὸ δὲ ἐν τοῖς εἰς τὸν λόγον τῆς Διοτίμας περὶ τῆς τῶν κακῶν ὑποστάσεως. Exstat et hic liber latine ex *Guil. de Morbeka* versione, atque haec capita ex Platonis maxime sententia persequitur, 1) an sit malum, 2) si sit, vtrum in intellectualibus? 3) si in sensibilibus, num secundum caussam principalem, 4) si non sit secundum caussam principalem, an substantia aliqua *) ipsi danda, an penitus ponendum ἀνέσιον et ἀνυπόστατον. 5) Et, si est hoc, quomodo subsistit, principio altero existente, et vnde incipit et vsque quo procedit? Et adhuc 6) quomodo, Prouidentia existente, est malum et vnde est? *Si non solum instituit bonorum naturam pater, sed et vult nihil esse vsquam malum, qua μηχανῇ vel arte subsistit malum, quod conditor subsistere non voluit? Non enim alia quidem ipsum velle, facere autem alia licitum; sed velle et facere in diuinis simul sunt et coniuncta: quare non solum inuolitum DEO malum sed et ἀνυπόστατον, non tantum illo non faciente, (nam hoc ne quidem fas cogitare,) sed nec esse faciente.* Respondet, malum physicum, hoc est, corruptiuum cuiusque substantiae, potentiae, operationis, non esse malum, sed bonum, quia propter bonum, et quia ex corruptione generatio, qua constat mundus, et vniuersi ordo ornatur. Non dari autem malum ἄκρατον et αὐτοκακὸν, aeternamue [?] ideam et εἶδος mali, ac substantiam, sed morale etiam malum esse bono mixtum atque vt bonum, a Deo, vt malum ab alia caussa impotente: nihil enim esse malum hoc, nisi minorem maioremue declinationem, recessum, defectum et priuationem ab αὐταγαθῷ, et tantum bono, velut tenebras a sole. Esse debilitatem et absentiam potentiae in operando, non potentiam: partialibus malum, vniuerso non malum.

II. Malum nec in diis nec in triplici ἡγεμονείᾳ meliorum generum: hoc est, nec in angelis, *(quomodo enim Deorum nuntios et elucidatores vocabimus, si malum qualitercunque in ipsis?* qui imaginem illorum gerunt et in προθύροις versantes de bonitate ipsorum participant,) nec in daemonibus nec in heroibus. *Aut praeter naturam ipsius faciet Deus, mala generans, aut omne subsistens inde erit boniforme, et ἔκγονον manentis in ipso bonitatis. Sed neque ignis, aiunt, infrigidare, neque boni, malum a seipso producere. Duorum igitur alterum, aut neque esse malum dicendum malum, si deitus: aut esse, et non deitus esse.* Contra eos, qui in daemonibus malum πρώτως esse docebant, ita disserit: *Sunt aliqui, qui et passiones daemonibus tribuunt, alii secundum naturam, quando mortes ipsorum et generationes alias et alias tragoedizant: alii ex electione solum, quando nequam quosdam et malos nominant daemones, quos et animas inquinare et ducere ad materiam, et eum, qui sub terra locus, ab itinere in coelum detrahentes. - - Hos rogare oportet, vtrum daemones, quos malos esse dicitis, et sibi ipsis esse dicitis tales, aut non sibi, sed aliis? Nam si sibi ipsis mali, duorum alterum, aut manent in malo, sempiterno tempore, aut transmutationis sunt susceptiui. Et siquidem semper mali, quomodo quod ex Diis subsistit, semper*

*) Malum ἀμενηνότερον *instabilius non ente* pronunciatur in oraculo chaldaico apud Proclum.

per malum? Melius enim non esse omnino, quam semper male esse. Si autem transmutantur, non sunt substantia mali, sed habitudine, in quibus melius et deterius et vitae alia species. Daemones autem semper omnes in daemonum ratione, et in suo ordine singuli. Si autem sibi ipsis quidem boni, aliis autem mali, quos ad deterius ducunt, simile ac si quis doctores vocaret nequam, et paedagogos quosdam, qui, castigatores peccatorum ordinati, non permittunt persequentibus fluctuose meliorem ordinem pro conueniente ipsis. Aut si quis ipsos, ante sacra stantes et inquinatum detinentes extra περιβολὴν, id est cortinas, malos nominaret, quia participatione interiorum prohibent. Erat igitur malum non extra manere dignis, sed esse talis ordinis et tali prohibitione dignum. Si igitur et ex daemonibus in mundo alii sursum ducunt animas, alii nondum valentes ascendere custodiunt in sui ipsorum moribus, neutros vtique merito dicemus malos, neque [P] illos separantes, neque hos detinentes. Oportebat enim esse et hos qui inquinatum et progressu in coelum indignum, in eo qui circa terram loco coercentes habent. Non ergo malum neque in iis ratio adinuenire videtur, secundum enim ipsorum naturam singuli faciunt quae faciunt, et semper eodem modo. Hoc autem non malum.

III. In animabus malum debilitas non semper et vnice adhaerendi melioribus vero et bono: descensus inde ad deteriora et obliuio, atque in corpore versantibus inclinatio κακεργέτις, et a ratione dissidium. Sunt, quibus τὸ πρώτως κακὸν et αὐτοκακὸν materia: et animabus debilitas per casum in materiam. Sed negat hoc Proclus, et esse etiam ex Deo corpus et materiam, ambo Dei gennemata profitetur: materiam τὸ πρῶτον ἀόριστον, substantialemque infinitatem perinde vt corpus mixtum, a Deo, vna caussa, dependere: Animas vero peccasse, antequam in materiam detruderentur. Non esse duo principia: Materiam nec bonum esse nec malum, sed necessarium et ab αὐταγαθῷ imo gradu distans.

IV. Bonorum causa vna, aeterna, determinata, vniuersalis, factiua Deus: maiorum causae multiplices et infinitae aliae animabus, aliae corporibus, fluctuosae, indeterminatae, inordinatae et singulares, naturam animarum et corporum ex necessitate circumambientes, ex impotentia, incommensuratione ἀσκόπῳ, inharmonizatione et debilitate, deteriorisque victoria. Bona habent hypostasin, mala parhypostasin. Bonum species, malum sine specie ac velut priuatio.

V. Malum habet agere et posse a contrario bono, quod debile et inefficax propter mixturam mali fit, et malum efficaciam et operationem transsortitur propter boni praesentiam, in vno enim ambo. Sic in corporibus quod praeter naturam est, debilitat id quod secundum naturam, latitante natura ad operandum, et ordine (in quo bonum) soluto. Sic in animabus malum quando vincit bonum, vtitur illius potentia ad suum, scilicet ea quae rationis, et inuentionibus ad concupiscentias; et tradunt inuicem ex sui ipsorum natura, hoc quidem de potentia, hoc autem de debilitate: quoniam secundum se, malum neque agere natum est neque posse: omnis enim potentia bonum, et omnis operatio extensio potentiae est. Quod et Plato sciens, iniustitiam ipsam secundum se et debilem et inactiuam esse ait: iustitiae autem

praesentia et potentiam habere et [?] ad agere duci non manentem in sui ipsius natura: neque in ἀζωΐα priuatio solum, quoniam et praeiacens ipsum vitale ens dat et malo vitae participationem. Vita autem omnis potentia secundum se, in potentia autem aliena factum malum, contrarium est bono sui ipsius potentia ad aduersari vtens: et magis quidem potentia inexistente maiores operationes et opera mali, minus autem minores. Iam et in corporibus naturae potentiis simul et quae in ipsis desinit praeter naturam operatio, et haec eo quod praeter naturam, tunc magis existente soluto omniquaque ordine. Quare et in animabus maiora quidem a minori malitia, minora autem a maiori opera: solificata enim a contrario, secundum turpe quidem ipsius et informe augetur, secundum virtutem autem et operationem minorata debilis simul et inefficax est. Non enim ab ipsa potentia, vt vtique et augmentata etiam potentia ad maius transitio esset: sed ex praesentia contrarii, puta si et caliditatis potentia vtatur ad sui ipsius opus frigiditas vincens et subiacens illius potentiam. Deficiente igitur contraria natura et eo quod magis defectu ad priuationem habet τὸ magis, ea autem quae virtutis submissione ad facere est debilior, malum quidem est magis, agit autem minus.

VI. Et quomodo potentia esset ens malum, si omnis potentiae opus saluare ipsam in quo est, malum autem dissipat vnumquodque cuius est malum. Est ergo malum inefficax et impotens secundum se, si autem, et inuoluntarium est vt ait ille, et inuolitum erit vtique: et sic primissimae trinitatis boni priuatio, voluntatis, potentiae, operationis. Bonum quidem enim et volitum est, et potens et efficax secundum ipsius naturam: malum autem inuolitum et debile et inefficax. Neque enim volitum vlli quod eius corruptiuum, neque potentiae quod potest ipsa corrumpere, neque operationis τὸ non secundum potentiam habere hypostasin ipsius. Sed sicut mala appetunt vt apparentia ipsis bona, et est malum iis apparens, volitum propter mixturam boni tale dicimus: sic vtique et potentia in malo et factio est apparenter, quia non secundum se neque qua malum, sed extrinsecus, cui et παρυφέστηκε, id est, iuxta extitit, et ad quod dicitur malum. Hoc ergo et mihi videtur et qui in Theaeteto Socrates ostendens potentibus aliqualiter assequi ipsa, neque [?] priuationem neque contrarium bono malum dicere, neque enim priuatio facere aliquid potens, aut totaliter potens: neque contrarium quod secundum se, neque potentiam neque operationem habet: sed sic aliqualiter subcontrarium ipsum nominare, quod secundum se quidem est priuatio, quia autem non omnino perfecta est priuatio, sed similiter cum habitu transsumens de potentia, inde et de operari in contrariationis partem constituitur, et neque priuatio est perfecta, neque contrarium, sed subcontrarium bono.

VII. Tria haec quae debilitari possunt, et in quibus est malum, anima particularis, animae idolum (in animalibus) et corpus. Corpori, *praeter naturam esse:* animae idolo, *praeter rationem esse:* animae, *praeter intellectum esse.* Secundum rationem vitae defectus, *aegritudo:* at ignorantia et intellectus priuatio, *turpitudo,* siue circa διάνοιαν, siue circa opinionem, hoc est iam scientiae, iam artis inopia. Turpe autem

autem et aegritudo aliter quidem in cognitionibus, aliter autem in impetibus. Etenim appetitus non secundum rationem, et sensuum autem multi et phantasiae praecipites, quibus quidem vita in actione appetitibus contrariantibus: quibus autem in speculationibus phantasia praeterincidente et purum ipsarum et immateriale auferente. Inde phantasiae inconuenientes aut consensus mali et electiones turpes, aut extra et in actionibus variis, aut secundum iram; aut secundum concupiscentiam factis. Et τὸ praeter naturam duplex: Est enim *turpitudo*, quae in corpore praeter naturam, speciei enim vt in monstris, est hoc debilitas et defectus. Et *aegritudo* eius, eo qui in ipso ordine et commensuratione soluta, vt in corruptione, morbo, dolore.

VIII. Multis malum meditatum quidem et intra animam manens occultatur et bonificatur vt turpe et inconueniens. Actum autem quale est, euidens fit: manifestatur autem poenitentia et animae conscientia, velut ipsa exprobrante sibi actum. Quoniam et medicorum artes vlcerum aperturis ad euidens ducentes passionem et intus occultatam causam facientem aegritudinem; imaginem exhibent prouidentiae operum, et factionibus turpibus et passionibus admittentis; vt vtique immutata ab eo qui in ipsis conceptu et sub causato et inflato malis habitu principium periodi et vitae sumant melioris. Quaecunque autem intus sunt passiones ipsius, ipsum malignantis bonum habent, secundum quod semper ad proprium ducunt animam, [P], cuius electiones in ipsis habent δίκην, ita quae in animabus lex ducit vnamquamque ad suum, et eam quae ex Prouidentia dignitatem.

IX. Non potest esse malum, si non contrarium cogitetur malum, quoniam boni gratia omnia et ipsum malum: sed omnia gratia boni. DEVS incausatiuus (ἀναίτιος) malorum, nusquam enim malum (qua malum) inde, sed ex aliis causis et quibus generare non secundum potentiam, sed propter debilitatem existere dictum est. Propter quod mihi videtur Plato circa regem omnium omnia ponens et illius gratia omnia, et quaecunque non bona, phantasiata enim vt bona, et haec entium sunt similiter bonorum, omnium causam illud appellare et non semel omnium, (neque enim malorum, sed et horum incausatiuum) et omnis entis causam, etenim horum tanquam entium, et qua bonum vnumquodque. Si itaque haec recte dicimus, et omnia vtique ex Prouidentia erunt, et malum habebit locum in entibus. Quare et faciunt dii malum sed tanquam bonum: et cognoscunt vt omnium vnialem habentes cognitionem, impartibiliter quidem partibilium, boniformiter autem malorum, vnialiter autem multitudinis. Alia enim animae cognitio, et alia intellectualis naturae, alia deorum ipsorum: hic quidem αὐτοκίνητος, siue ex se mobilis, hic autem aeternalis cognitio, hic autem indiuisibilis et vnialis ipso vno omnia et cognoscens et producens.

Hactenus excerpta ex Procli libro inedito de mali subsistentia.

IV. PROCLI hymni.

Complures olim a Proclo concinnati fuerunt hymni, quibus Barbarorum pariter et Graecorum numina celebrauerat, veluti quidam non municipalium sacrorum, sed ingentis

gentis omnium deorum templi, mundi hierophantes, vt narrat *Marinus* in Procli vita c. 19. Verum soli ex illis aetatem tulerunt *hymni quatuor*, [b]) quorum primus est in solem, secundus

b) Hodie plures Procli hymni sunt editi. In *Brunckii* Anal. vett. tom. II. p. 441. sqq. sunt H. 1) in Solem; 2) in Musas; 3) et 4) in Venerem; 5) et 6) sunt potius epigrammata: add. Lect. etc. in tom. III. p. 224. — rec. in *Iacobs* Anthol. gr. tom. III. p. 148. sqq. Quatuor priores hymni sunt quoque editi gr. ac lat. notisque illustrati a *Mich. Maittaire* in Miscellan. aliquot scriptorum carminibus, Londin. 1722. 4. — *Matriti* in regiae bibl. cod. XXIV. sunt inter alia *hymni sex*, qui sine vlla discriminis nota hymno Orphei subiiciuntur; sed *Iriarte* in cat. codd. Matrit. gr. p. 87. animaduertit, priores quatuor esse illos, qui sub *Procli* nomine edi solent; duo igitur sequentes, alterum *in Hecaten et Ianum*, atque alterum *in Mineruam et Polymetin* eidem Proclo adsignare maluit, et pag. 88. illos primus graece euulgauit. Eosdem duo hymnos cl. *Tychsen* postea emendatiores edidit gr. adspersis breuibus notis criticis, in: *Biblioth. der alten Litter.* etc. part. I. Gotting. 1786. 8. inter inedita, pag. 46. sqq. nec p. 5. dubitat V. D. illos esse Procli: „quippe, ait, inest iis idem orationis color, eadem sententiarum ratio et precum argumentum, pro purgatione mentis, pro animi et corporis salute, in quibus facile Platonicum agnoscas.“ Atqui Procli hymni omnino differunt ab *Orphicis*, licet quodammodo cum illis consentiant, atque ab *epicis* hymnis, et peculiare hymnorum genus, philosophicum constituunt atque ingenium philosophi hominemque pium, licet superstitiosis sectae suae opinionibus imbutum, produnt. Procli H. diis dicati, precum formam ac speciem continuo referunt, et toti fere precibus continentur. In eodem opere, part. II. pag. 10. sqq. vir doctus, littera *M.* signatus, de illis Procli hymnis intelligenter iudicauit, atque eruditum ad H. illos duo conscripsit commentarium. *H. in Hecaten et Ianum* recudi feci paucisque illustraui adnotatt. in Anthol. gr. poetica, Baruthi 1792. 8. pag. 79. sq. *Procli* H. in *Mineruam* cum quatuor H. a Fabricio iam editis, reperit quoque *Thom. Taylor* in cod. Harleiano, eumque ignorans, ab Iriarto iam esse euulgatum, in lucem primus sibi visus est emisisse in libro: *A Dissertation on the Eleusinian and Bacchic Mysteries*, Amstel. sine a. nota (1791.) mai. 8. Quoniam vero lectiones cod. Harlei. in quo plures etiam desunt versus, forsan a serioribus inserti, differunt ab iis, quas exhibuit Iriarte ex cod. Matrit. bene fecit censor in Ien. A. L. Z. a. 1793. m. Dec. p. 490. sq. quod vtriusque cod. lectiones diuersas enotauit comparauitque. Insuper cod. Harlei. confirmat quasdam Tychsenii suspiciones. Idem *Taylor* H. in *Mineruam* iterum, tamquam e cod. primum descriptum, edidit in opere: *Sallust.* on the Gods and the world an the Pythagoric Sentences of *Demophilus:* translated from the *Greek*, with a poetical Version. To which are added *five Hymns* by the Translator. Londin. 1793. m. 8. Sed IV. priores exstant in *Brunckii* analectis, et quinti H. textus a cod. Matrit. saepe discrepat. Atque *Taylori* inscitiam artis criticae grauiter carpit textumque H. in libr. de mysteriis ab illo esse negligenter exaratum mutilumque, et coniecturis magis adhuc deprauatum, pronuntiat *Gilb. Wakefield* in Silua critica etc. part. IV. Londin. 1795. 8. pag. 249. et 250. ideoque ex cod. bibl. Musei Britannici eum p. 248. sqq. graece recudendum curauit notisque illustrauit, et duo alios Procli hymnos, tamquam antea nondum editos, adiecit, ex eodem cod. depromtos, paucis adnotatt. additis. Enimuero secundus H. apud Wakef. est idem, qui ab *Iriarto* et *Tychsenio* cum inscriptione Ἑκάτης καὶ Ἰάνε editus est: tertius autem ap. Wakef. est fragmentum H. Procli in Musas, in Brunckii anal. tom. II. p. 443. a versu 18. vsque ad fin. — *Bernard.* in epist. ad Reiskium, subiuncta vitae Reiskii etc. p. 246. emendat quosdam hymni in Mineruam, tum inediti, versus. — *Pallas - Athene vom Proklus*, versio german. versibus heroicis, in opere menstruo: *Horen*, part. X. Tubingae 1795. 8. pag. 68. sqq. — *Procli hymni* in bibl. *Paris.* publ. cod. MMDCCLXIII. — quatuor hymni, *Florent.* in cod. Laurent. XXXV. nr. 6. plut. 70. v. *Bandin.* cat. codd. Laur. II. p. 691. et inter codd. latin. teste *Montfauc.* in bibl. bibl. MSS. I. p. 314. *E.*

Quod

dus et tertius in Venerem, (qui adferuntur etiam a *Iohanne Stobaeo* siue Stobensi tit. 63. florilegii, pag. 249. edit. Grotianae,) et quartus in musas. Hi elegantissimi hymni graece subiecti sunt hymnis Orphei siue Onomacriti editionis Florent. apud Philippum Iuntam 1500. 4. et Aldinae a. 1517. 8. Graece et latine, sed minus emendati et cum versione inepta leguntur [P] in *Iacobi Lectii* corpore poetarum graecorum heroicorum pag. 737. Coloniae Allobrogum 1606. fol. — [*Procli* — *hymni in solem et musas*, graece, latinis versibus a *Fed. Morello* expressi; accessit ex Ouid. Metam. lib. II. ecphrasis regiae solis, cum graeca eiusd. *Morelli* metaphrasi, Lutet. ap. eumd. Morell. 1616. 8.] — Separato folio illos vt publicis lectionibus illustraret, excudi curauit D. *Godfridus Olearius* Lipsiae 1700. 8. addita hymnis in solem et musas sua, ceteris metaphrasi Hugonis Grotii. Ceterum ratio fugit Lilium Gyraldum, quum hymnos istos tribuit non Proclo nostro Lycio, sed Hierophantae cuidam Laodicensi huius nominis, cuius aliorum scriptorum Suidas mentionem facit, nullam hymnorum. Neque *Ioanni Keplero* facile aurem praebuerim, qui lib. V. cap. 10. Harmoniae mundi, hymnum Procli in solem, quem [P] ad Christum adplicat pie magis, quam ex Procli sententia, pag. 246. coniicit fuisse partem *μητρωακῆς βίβλε*, de qua infra inter scripta huius philosophi deperdita. Porro inter deos, a Proclo hymnis celebratos, apud Marinum cap. 19. referuntur etiam Marnas Gazaeus, Aesculapius Leontuchus Ascalonita, et Isis, quae colitur Philis Aegyptiis; et Arabum Theandrites, quasi masculum Deum dixeris: ita enim legendum pro Θυανδρίτης, obseruaui e Damascio apud Photium pag. 565. qui eum describit *ἀῤῥενωπὸν ὄντα Θεὸν καὶ τὸν ἄθυλυν* (lege *ἄθηλυν*) *βίον ἐμπνέοντα ταῖς ψυχαῖς*. Sic *θῆλυν βίον* pro vita effoeminata dixit *Philo* lib. de profugis pag. 366. *περὶ ὧν πονέμεθα οἱ τὸν ἄνανδρον καὶ θῆλυν ὄντως βίον μεταδιώκοντες*. Versum Procli ex eius hymno, vt opinor, in Bacchum adfert Olympiodorus in vita Platonis p. 584.

[P] V. Εἰς τὴν Πλάτωνος Θεολογίαν Βιβλία ϛ΄. *In theologiam Platonis libri sex.* Opus subtile et eruditum; sed ex quo Syriani ac Procli citius, quam Platonis de DEO et rebus diuinis sententiam didiceris. *Hermannus* certe *Conringius* in libris de hermetica disciplina pag. 12. theologiam, quam in illis libris tradit Proclus, inepte ab eo Platonicam dici adfirmabat. Sed hoc sollemne recentioribus a Plotino vsque Platonicis, vt mille aliena dogmata philosophi illius doctrinae siue adtexant, siue substituant, et tamen pro genuino vniversa venditent Platonismo, quasi Plato, si non ita sensit, certe debuerit ita sentire, vt ipsi comminiscuntur. Proclum singillatim obseruat *G. Pachymeres* frequenter vsum esse scriptis, quae referuntur ad Dionysium Areopagitam, prooem. tom. I. pag. XLIII. Ἰςέον ὡς καί τινες τῶν ἔξω φιλοσόφων, μάλιςα Πρόκλος θεωρήμασι πολλάκις τῦ μακαρίε Διονυσίε κέχρηται, καὶ αὐταῖς δὲ ξηραῖς ταῖς λέξεσι. Haec e Pachymere repetit Suidas in Διονύσιος. Primus Procli hexabiblon ex codice bibliothecae Gottorpiensis, iussu et auspiciis principum gloriosae memoriae, Iohannis Adolphi et Friderici, in lucem, curante *Frid. Lindenbrogio*,

Quod autem hymni quatuor, a Pabricio in super. edit. h. l. inserti, aliquoties sunt recusi: eos ex hac edit. exsulare iussi. *Harl.*

gio *c*), protulit et versione addita illustrauit *Aemilius Portus*, Ferrariensis, Francisci Porti Cretensis filius, Hamburgi 1618. fol. Idem opus cum scholiis graecis marginalibus occurrere in bibliotheca Augustissimi imperatoris, refert *Lambecius* lib. VII. p. 37. *d*) Idem alibi testatur, in eodem thesauro librario exstare versionem antiquam Guil. de Morbeka, monachi dominicani, qui Clementis IV., papae, poenitentiarius fuit. Vide lib. III. pag. 323. et lib. I. pag. 147. seq. [p. 270. ed. Kollar.] vbi promisit, se illam translationem cum variis lectionibus graecis ex codd. Vindob. editurum in supplemento philosophiae Platonicae, sed cuius vulgandi spes non minus quam tot aliorum egregiorum promissorum, ipso defuncto, iamdudum intercidit.

VI. Στοιχείωσις Θεολογικὴ, κεφάλαια σιά. *Institutio theologica*, siue propositiones 211. *e*) cum totidem demonstrationibus, latine ex versione *Francisci Patricii* lucem adspexit

c) Vide Guil. Cambdeni epistolas p. 175.

d) In *Lambecii* comm. vol. VII. plures occurrunt et partim copiose recensentur codd. qui *Procli* libros theologicos continent. Atque breuitatis studio librorum, paragr. et V. et VI. a Fabr. memoratorum et in codd. obuiorum, notitiam, vbi opus erit, simul dabo. Sic in cod. XIV. nr. 1. *Procli* libri VI. περὶ τῆς κατὰ Πλάτωνα Θεολογίας etc. nr. 2. *institutio theologiae platonicae*, in capita *ducenta vndecim diuisa*. Atque *Lambec.* p. 79. obseruat., *Procli* institut. theologicam latine primum versam esse a *Guil. Morbecta* vel *Morbeta*, eamque ab illo esse absolutam Viterbi d. 18. Maii a. C. 1268. eamque translationem latin. exstare mstam inter codd. caesar. theologicos lat. in cod. CLXIV. nunc, adnotante Kollario, in classe histor. eccl. cod. XI. atque *Lamb.* in vol. I. pag. 269. sq. docet, libros sex de platonica theologia exstare gr. in codd. XXXIII. et XXXIV. inter codd. philosophicos et philologicos graecos atque in alio codice, et versionem *institutionum* etc. lat. a *Morbecta* factam, in cod. CLXIV. atque cum in textu, tum in Additamento, (a Kollario in nota subiecto,) de tribus illis codd. ac versione Morbectae paullo vberius differit, laudatque *Phil. Labbaeum* in Aristotelis et Platonis interpretum graecorum, typis hactenus editorum, conspectu. Lutetiae 1657. 4. vbi *Guillelmus Morbetus* adpellatur. — In cod. XV. vol. VII. pag. 82. de platonica theologia libri I. II. et IV. — in cod. XVI. ibid. eiusd. operis libri I. IV. et V. ibid. in cod. XVII. libri I. IV. V. et VI. — in cod. LVIII. (de quo v. *Kollarium* in Supplem. p. 415. sqq. qui hunc cod. cum editis exemplar. diligenter conferendum iudicat,) eiusdem operis libri sex. — *Augustae Vindel.* exstant in codd. MSS. comment. in Platonis theol. tomi II. rursus iidem libr. VI. et hypotyposes elem. theol. — tum liber I. cum principio secundi. v. *Reiscr.* cat. p. 74. 35. 41. — *Monachii* in cod. CLXV. de theol. platon. libri VI. et in cod. CLXVI. liber quartus. v. cat. codd. Bauar. pag. 64. — *Paris.* in bibl. publ. de theol. Plat. libri IV. in septem codd. — *Mediolani* in B. Ambros. *Procli* theol. teste *Montfauc.* bibl. bibl. MSS. I. p. 522. *E.* — *Venetiis* in codd. bibl. Marc. CXCII. et CXCIII. in theol. Plat. libri VI. et institut. theologica, — in codd. DXII. et DXXI. institutio theol. v. cat. codd. gr. Marc. p. 109. 276. 280. — *Venet.* in cod. Naniano CCLXV. lib. I. et II. v. cat. codd. gr. Nan. p. 453. — *Patau.* in bibl. Theatin. Procli Theologia. v. *Tomasini* bibl. Patau. MSS. p. 82. — *Oxon.* in bibl. Bodl. in cod. *Barocc.* CCXII. liber primus. — in cod. *Laudi* nr. 704. cat. theol. Plat. libri sex. In quinque codd. bibl. *Escorial.* sunt quidam Procli libri in Plat. theol. et in alio cod. Instit. theol. teste *Plücro* in itiner. per Hisp. p. 188. *Harl.*

e) Capita 100. de perfectione MS. gr. cod. MMCMLXXXIII. regis Gall. *Fabr.* In sex codd. bibl. *Paris.* publ. exstant. — *Taurini* in bibl. quondam regia in cod. CCCXVI. fol. 47. ex *Procli*

spexit Ferrariae apud Dominicum Mamarellum 1583. 4. titulo *elementorum theologicorum.* f) Proclo, patriarchae CPolitano, male tribuitur a Verderio in iterata edit. bibl. CPolitanae. [Add. *Lambec.* vol. I. p. 269.] Graece cum Francisci Porti translatione subiecta est libris sex theologiae platonicae, quos iam diximus prodiisse Hamburgi 1618. fol. Vetus latina interpretatio *Guilelmi de Morbetta* siue *Morbeka*, [P] seruatur MS. in bibl. Vindobonensi, vt testatur *Lambecius* lib. VII. p. 38. [p. 79. Kollar. vti iam ad nr. VI. notauimus.] Exstat etiam inter libros Holstenianos bibliothecae huius vrbis Iohanneae. Ibidem praeter theologiae platonicae libros sex et στοιχείωσιν Θεολογικὴν graece occurrunt *Nicolai, episcopi Methonensis*, qui circa a. C. 1190. floruit, animaduersiones in Procli institutionem theologicam, quibus falsa praecipue de fato doctrina, vna cum aliis quibusdam Procli dogmatis, a Christiano sensu alienis, oppugnatur. Νικολάȣ Ἐπισκόπȣ Μεθώνης ἀνάπτυξις τῆς Θεολογικῆς στοιχειώσεως Πρόκλȣ τȣ̃ Λυκίȣ, Πλατωνικȣ̃ φιλοσόφȣ, πρὸς τὸ μὴ συναρπάζεσθαι τȣ̀ς ἀναγινώσκοντας ὑπὸ τῆς ἐπιφαινομένης αὐτῇ πειθανάγκης, κοὴ σκανδαλίζεσθαι κατὰ τῆς ὑγιȣ̃ς πίστεως. Codex hic in folio, pollicis altitudine, quem Holstenius descripsit ex Vaticano 626. in fronte praefixa habet haec verba Iobi XXIX. 3. τῷ φωτὶ αὐτȣ̃ ἐπορευόμην ἐν σκότει. In catalogo MSS. Holstenianorum apud Morhofium 1. Polyhistoris p. 68. idem opus episcopi Methonensis memoratur his verbis: *Animaduersiones in Procli elementa theologica, ne quis eorum probabilitate ad Arianismum seducatur.* Sed pauca omnino legas in hoc opere aduersus Platonizantes Arianos, siue Platonicos Arianizantes. In epistola Iohannis Kirstenii ad Holstenium, quae legitur inter epistolas Gudianas p. 289. vbi eiusdem libri fit mentio, et dicitur fuisse apud elegantissimum Heinsium, Nicolaus iste Methonensis perperam *Methon* vocatur. Hic liber exstat etiam num. 129. inter codices MSS. Sereniss. electoris Bauariae. g) Expositio fratris Berealdi, ord. praedicatorum, in elementationem, vti vocat,

Procli element. theol. et in cod. CCCXLV. sub nomine *Diadochi, philosophi Plat.*, institutio theolog. propositionibus constans CCI. v. cat. codd. gr. Taur. p. 396. et 472. — *Florentiae* in bibl. Laur. Medic. cod. XXXII. nr. 7. plut. 71. instit. theol. at mutila; — contra opus integrum s. capp. CCXI. in cod. VIII. nr. 13. plut. 86. v. *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. III. p. 18. et 320. de codd. *Vindob.* aliisque v. ad §. anteced. — In Britannia sec. cat. codd. Angl. et Hibern. Oxon. in bibl. Baliolens. nr. 239. *elementatio theol.* (sic citatur in cat. part. II. Oxon. p. 7.) — *Cantabrig.* in bibl. domus S. Petri, cod. XVII. siue nr. 1679. catal. tom. I. part. III. p. 147. sic indicatur: „*Procli* — elementatio theologica, capitulis 211. Completa fuit translatio huius operis a fratre *Gu. de Morbetta*, ordinis fratrum Praedicatorum 15. Iun. a. 1268." — in cod. *Browne* IV. C. nr. 4184. cat. tom. II. p. 111. *Procli* elementa theologica. — *Bernae* in bibl. publ. sunt tantum capp. 157. Institution. theologiae, (ἡ καθ' ἕκαστα Θεολογικȣ̃ στοιχώσεως.) v. *I. R. Sinneri* cat. codd. bibl. Bern. pag. 166. — *Leidae* in bibl. publ. Procli elementaris physica; item theologica: inter codd. Vossian. institutio theol. v. cat. bibl. Leid. p. 336. nr. 59. et p. 391. fin. *Harl.*

f) V. cl. *Morelli* bibl. graeca et lat. etc. I. p. 117. *H.*

g) *Leidae* inter codd. bibl. publ. *Nic. episc. Methon.* refutatio theologicae informationis Procli etc. Capita sunt 198. cum confutationibus. Latine. — iterum in duobus codd. in quibus inscriptio respondet illi, quam Fabric. posuit; tantummodo in posteriore, opus est minus plenum, et dicitur esse Vaticani cod. ἀπόγραφον. v. catal. bibl. Leidens. p. 327. nr. 47. p. 334. nr. 4. et p. 335.

vocat, theologiae Procli, cuius principium *inuisibilia Dei*, scripta anno Christi 1454. exstat Oxoniae in collegio Balliolensi codice CCIV. *Fabr.* Hic addendus est *Procli de caussis liber, cum commentariis S. Thomae Aquinatis* Paduae 1493. fol. v. *Fossii* cat. bibl. Magliabech. II. p. 410. qui, „exstat, ait, cum *paruis naturalibus Aristotelis*, ab eodem expositore illustratis, et *altissimi Proculi* nomen refert. v. *Aristotelis*. [tom. I. p. 195.] Apud *Quetif* tom. I. p. 285. 286. de hoc libello auctoritate codd. MSS. pauca habentur, et verba haec ex codice depromta reperiuntur: *ex arabico esse translatum et in graeco penitus non haberi, vnde videtur ab aliquo philosophorum Arabum ex libro Procli, qui intitulatur elementatio theologica, exceptus.*" De eodem libro ea, quae sequuntur, scripsit *De la Croze* ad nostrum Fabric. in *Thes. epistol. La Croziano* tom. III. p. 126. „In recensendis *operibus Procli* nihil dixisti de libello *de caussis*, qui ex arabico versus exstat inter opera *Thomae Aquinatis* commentario illustratus tom. IV. eius p. 470. ed. Paris. nouissimae, ne quid de aliis editt. dicam, quae plurimae sunt. Sic vero incipit *Procli* tractatus: *Omnis caussa primaria plus est influens super caussatum suum, quam caussa vniuersalis secunda* etc. In quae *Thomas Aquinas* sic commentatur: Inueniuntur quaedam de primis principiis conscripta per diuersas propositiones distincta, quasi per modum sigillatim considerantium aliquas veritates, et in Graeco quidam inuenitur scilicet traditus lib. *Procli Platonici* continens *ducentas et IX propositiones*, qui intitulatur *eleuatio theologica*; (sic inepte interpretatur has voces graecas, στοιχείωσις θεολογικὴ *eleuatio*, a voce gallica *élever*, instituere:) in arabico vero inuenitur hic liber, qui apud Latinos *de caussis* dicitur, quem, constat, de arabico esse translatum, et in Graeco penitus non haberi etc. Is forte liber arabicus est, de quo *Herbelot* bibl. orient. pag. 966. col. 2. *Ketab Thoulougia, livre de la theologie. C'est le titre d'un ouvrage de Proclus philosophe Platonicien, traduit du Grec en Arabe.*" Hactenus De la Croze. *Harl.*

VII. Περὶ κινήσεως βιβλία β'. *De motu libri duo*, collecti ex Aristotelis physicorum libro III. seq. editique graece Basil. 1531. 8. et cum latina versione *Iusti Velsii*, medici, ibid. 1545. 8. quae, graecis omissis, etiam lucem adspexit Argentorat. fol. tum graece et latine cum versione *Spiritus Martini Cuneatis* Parisiis a. 1542. 4. [v. *Maittaire* A. T. in ind. pag. 184.] Prodierunt praeterea latine translati a *Iosepho Valdanio*, Brixiensi, Basil. 1562. 8. cum eiusdem scholiis, et duobus de mistione dialogis. Et gallice, *Petro Forcadello* interprete, Paris. 1565. vide *Crucimanii* bibl. gall. pag. 397. In manu exaratis codicibus hi

955. nr. 23. — Idem opus est 190. capp. gr. in cod. MCCLVI. bibl. publ. *Paris.* cui adiecta est epistola *Iac. Gaffarelli* de scopo auctoris memoratu digna, quam confector cat. codd. Paris. vol. II. p. 265. sq. formulis typograph. describendam curauit. Est quoque opus illud *Mediolani* in bibl. Ambrosiana, teste *Montfauc.* bibl. bibl. MSS. I. p. 521. B. — *Florent.* in bibl. Laurent. cod. XII. plut. 9. vbi sunt *Procli* theol. institt. siue proposit. CCXI. simul repetitis singulis subiicitur *Nic. Methonens.* illustratio et confutatio: desunt vero in hoc cod. tredecim capita. v. *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. I. p. 406. sq. vbi in nota 2 ex *Oudino* de SS. EE. saec. XI. tom. II. p. 855. sqq. egit de *Nicolao Methonens.* et de hoc eius opere, quod a Bonauent. Vulcanio latine versum seruatur in bibl. Leidensi; in reliquis autem notis exscripsit ea, quae Fabric. h. l. tradidit. Add. infra, vol. X. p. 294. ed. vet. *Harl.*

libelli inscribuntur στοιχείωσις φυσική. Vide *Lambecium* lib. VII. pag. 56. *h*) *Labbeus* in conspectu interpretum [?] graecorum Aristotelis et Platonis p. 13. libros duos elementorum physicorum Procli, a *Francisco Patricio* latine editos, a libris de motu male distinguit. Nempe Patricius edidit στοιχείωσιν θεολογικὴν eique hosce libros duos elementorum physicorum, in quibus potissimum de motu agitur, subiunxit Ferrariae 1583. 4. Eadem physica elementa Paris. 4. graece edita. Procli de loco sententiam expendit *Simplicius* ad 4. physic. vbi eum praeceptorem suorum praeceptorum vocat p. 142. b.

VIII. Ὑποτύπωσις τῶν ἀστρονομικῶν ὑποθέσεων, *hypotyposis astronomicarum positionum*, siue compendium quoddam praecipuorum traditorum ab Hipparcho, Aristarcho et, a quo interdum dissentit, Claudio Ptolemaeo, graece lucem adspexit Basileae 1540. 4. Latine vertit *Georgius Valla*, cuius interpretatio vulgata est Venetiis cum Psello de victus ratione et aliis, *i*) anno 1498. fol. iterum vna cum Ptolemaei magni syntaxi latine edita Basileae eo. 1541. fol. [v. supra, vol. V. p. 283. not. *t*.] Vertit etiam *Esromus Rudingerus*, Bambergensis, Ioach. Camerarii gener. *k*) Scripsit hoc opus Proclus, ex Lydia Athenas reuersus,

 in

h) Siue pag. 121. ed. Kollar. de cod. caesar. XXI. nr. 5. v. supra, vol. III. p. 225. §. IX. p. 227. — *Florentiae* in bibl. Laur. Medic. cod. XXVII. nr. 3. plut. 69. (in quo tamen multa desunt,) — in cod. XXXIII. nr. 6. plut. 71. v. *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. II. p. 645. et vol. III. pag. 22. — *Taurini* in bibl. quondam regia, codd. CXXXI. et CCCI. scripto a. 609. v. cat. codd. gr. Taurin. p. 229. et 392. vbi scriba illius cod. dicitur *Nicolaus Myliota, protocanonarcha.* — *Paris.* in tribus codd. bibl. publicae. — *Leidae* in cod. Vossiano; v. cat. bibl. Leid. p. 336. nr. 59. — in codd. *Barocc.* LXXVI. fragmentum, et CLXI. libri duo. — *Monachii* in cod. CL. (cat. codd. gr. Bauar. p. 60.) — *Augustae Vindel.* libri duo, in quatuor codd. v. *Reiser.* indic. MSS. bibl. August. p. 34. 75. 82. et 91. — *Matriti* in bibl. reg. cod. XXXIV. nr. 88. et cod. LXXVI. fol. 17. et 23. v. *Iriart.* cat. codd. gr. Matrit. pag. 135. et 273. add. quae notaui in Introd. in hist. L. Gr. II. part. I. p. 378. *Harl.*

i) Inscriptio longa incipit: *Georgio Valla* interprete, *Nicephori Blemmydae*: *Ge. Vallae* libell. de argumentis: *Euclidis* elementor. XIVtus cum *Hypsiclis* interpretatione: *Nicephorus* et *Proclus de astrolabio*, *Aristarch.* — — (post multos alios denique) *Psell.* de victu humano. Venet. per Anton de Strata 1488. per Sim. Papiensem, dictum Beuilaquam. 1498. fol. v. *Fossi* cat. bibl. Magliab. II. p. 410. in primis *Fabric.* bibl. lat. med. et inf. lat. in tom. VI. pag. 281. ed. Mansi: vbi tamen nulla fit mentio libelli ex versione Vallae *de fabrica et vsu astrolabii*, separatim editi. In Bodleianae quidem biblioth. catalogo tamquam libell. peculiaris *de astrolabio*, citatur; sed, vt *Maittaire* in A. T. IV. p. 661. in not. 1. bene monuit, in illo catal. id corpus diuersorum opp. ex variis auctoribus compositum, et cuius inscriptionem supra posuimus, membratim sparsimque discerptum, ac membra secundum ordinem alphabeticum esse disposita; et in cat. Bodlei. partes illius voluminis aliquoties sub falsa ann. nota excitari. Vallae interpretatio hypot. adhaeret quoque ed. *Ptolem.* Almagesti, a Ge. Trapezunt. e graeco conuersi, s. a. de qua vid. *Mittarelli* in bibl. MSS. S. Mich. Venet. in adpendice p. 391. sq. *Harl.*

k) Citat quidem hanc *Rudingeri* versionem, (sed sine die et consule,) etiam *Io. Fabric.* in historia bibl. Fabr. IV. p. 277. alios probabiliter sequutus: at tamen num illa reuera exstet, dubitandum videtur, needum certam eius mentionem factam legimus; nec *Strobel* in: Neue Beyträge zur Litteratur, besonders des XVI. Jahrhundertes vol. II. parte I. Noribergae 1791. 8. vbi de Rüdingero pag. 1—78. agit, notitiam illius potuit reperire. *Harl.*

in gratiam amici cuiusdam Lydi, qui illum, in Lydia versantem, eo nomine rogauerat. Laudat in illo praeter Aristarchum, Hipparchumque ac Ptolemaei magnam syntaxin, Theodosii sphaerica, Heronem, mechanicum, ἐν τοῖς περὶ ὑδροσκοπείων, Timocharin, Agrippam, Menelaum, et Apollonium Pergaeum. *Lambecius* hanc Procli hypotyposin astronomicam male ineditis accensuit lib. VII. p. 129. l) Huius libri pars p. 69. sq. agit περὶ τοῦ ἀστρολαβικοῦ ὀργάνου *de fabrica et vsu Astrolabii*, quae seorsim quoque latine Venet. 1491. m) *Georgio Valla* interprete, et Paris. 1557. 8. cum Nicephori Gregorae Astrolabio, ad calcem *Ioh. Martini Poblacionis* compendii de vsu Astrolabii prodiit, et MSta exstat in variis bibliothecis. Occurrit etiam sub Procli nomine in bibliothecis quibusdam, (vt Vindobonae et Oxonii inter codices Baroccianos,) libellus, qui inscribitur *Vranodromus* siue χόλιον Πρόκλου Οὐρανοδρόμου et incipit περὶ ἀνατολῶν καὶ δύσεων εἰπεῖν ἀστρολογικῶς ὁρμωμένῳ μοι κ. τ. λ. Vide *Lambecium* lib. VII. p. 87. *Fabr.* In cod. caesar. XLVIII. nr. II. *Procli* scholium astronomicum οὐρανοδρόμου, de XII. signis zodiaci: v. *Lambec.* VII. pag. 187. De cod. CXXV. et CXXVI. in praec. nota diximus. In cod. CXXXIX. est *hypotyposis* etc. at initio et fine mutila. (*Lamb.* VII. pag. 554.) — Seruatur quoque *Procli* Vranodromus in codd. Barocc. LXX. et CLXVI. et cod. Th. Gale, nr. 6076. tom. II. cat. codd. Angl. etc. — in cod. autem Cromwelli CXVIII. nr. 7. (siue sec. cat. codd. bibl. Bodlei. I. nr. 296.) *Procli hypotyp. astronom.* — *Venetiis* in bibl. Marc. CCCIII. *hypotyp.* nec non *expositio in tetrabiblon Ptolemaei*, ad quam nota indicat, illam expositionem in vetusto quodam libro, recentioribus litteris, *Proclo* adscriptam fuisse. n) — In cod. CCCXXIII. et cod. DXII. *Hypotyp.* v. cat. codd. gr. Marc. pag. 143. 148. et 276. — *Florentiae* in bibl. Laur. Medic. eadem in cod. VII. nr. 4. plut. 28. — cod. XII. nr. 9. cum nonnullis scholiis ad marginem scriptis. — In cod. XXVIII. — XLIII. nr. 3. — XLVIII. nr. 1. et cod. VI. nr. 26. plut. 70. v. *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. pag. 18. 24. 53. 66. 70. et 665. — *Paris.* in quinque codd. bibl. publicae. — In cod. CCCXXXIII. *Coislin.* v. *Montfauc.* bibl. Coislin. p. 450. *Harl.*

IX. Σφαῖρα. *De sphaera, siue circulis coelestibus libellus*, totus fere depromtus ex Gemini Rhodii Isagoge in phaenomena, quam post Edonem Hildericum edidit *Petauius* in Vranologio. *Procli* sphaera graece primum prodiit Venet. 1499. apud Aldum. o) *Ab alio, nescio,*

l) Siue p. 491. de cod. CXXVI. vbi exstat *Procli hypotyposis*, et Kollar. in not. A. castigat Lambec. qui vero bene obseruat, inter cetera huius libri capita esse quoque illa duo περὶ τοῦ ἀστρολαβικοῦ ὀργάνου et ἐπικάλυψις τῆς καθόλου πραγματείας inscripta: quae duo capita quoque leguntur in cod. caesar. CXXV. nr. 1. v. *Lamb.* l. c. pag. 471. sq. adde paullo post, in fine huius §. *Harl.*

m) Sed in anni nota error est, et pars totius operis a. 1498. supra memorati: quamquam *Maittaire* in A. T. IV. p. 784. citat *Procl.* de astrolab. Venet. 1491. ex cat. bibl. Bodlei. II. pag. 80. *Harl.*

n) V. cl. *Morelli* bibl. MSt. gr. et lat. Venet. tom. I. p. 183. sq. *H.*

o) Graece cum versione lat. *Linacri* eiusque dedicat. ad *Arthurum Principem*, inter *scriptores astronomicos* vett. graecos et latinos, Venet. ap. Aldum. 1499. fol. Plura v. in *Fossii* cat. bibl. Magliabech. I. col. 685. sqq. vbi et in cel. *Panzeri*

nescio quo, misere latine versam exactius transtulit Thomas Linacer, et dicauit Arturo, principi, vt tradunt Iouius et Georgius Lilius, siue, vt Erasmus lib. XXVI. epistola 14. regi Angliae, Henrico VII. qui, ab Andrea Tolosate, praeceptore [?] Arturi, principis, monitus, iam aliam exstare versionem, et munus est aspernatus et in Linacrum, velut impostorem, inexpiabile concepit odium. Vertit etiam *Elias Vinetus* Santo, cuius interpretatio lucem adspexit cum Paschasii Hamelii commentario in Archimedem de numero arenae maris, Paris. 1557. 8. exstant praeterea notae *Tusani* Paris. 1562. 8. et *Georgii Henischii* Augustae Vindel. 1609. 4. *Erasmi Oswaldi Schreckenfuchsii* scholia Basil. 1561. 8. et *Iacobi Ziegleri* ibid. 1536. 4. *Iohannis*que *Stöfleri*, Iustingensis, annos iam 79. nati, luculentus, (vt visum Vossio p. 166. de scient. mathem.) commentarius. Tubing. 1534. p) Saepissime praeterea lucem adspexit iste Procli libellus, tum seorsim, vt cum versione *Io. Laurenbergii*. Rostoch. 1611. 8. tum adiunctus siue praefixus Arato, Dionysio Alex. Cleomedi. Basil. 1523. 1547. 1561. 1585. 8. [Conf. supra, vol. IV. p. 99. sqq. vbi plures *Procli* de sphaera, cum Arato etc. edd. enumerantur: de edit. Basil. 1561. 8. v. *Wernsdorf* poetas lat. min. tom. V. part. I. p. 245. — *Procli Sphaera* a *Th. Linacro* ex graeco in latinum translata. Vlmae 1499. Sic citat hanc edit. *Maittaire* in A. T. IV. p. 709. et in not. erroris arguit Orlandum p. 392. et Beughem. p. 113. qui istam Vlmensem edit. *graece* et lat. excusam esse scripserant; idem notat errorem in cat. bibl. Barber. tom. II. p. 248. *Procli sphaeram gr. et lat.* per Linacrum, Venet. 1500. quum illa sit pars corporis Astronomicor. Venet. Ald. 1499. Enimuero num etiam ista ed. *Vlmensis* a. 1499. reuera exstet, dubium esse videtur. Saltem eius nec *Panzer* in A. T. nec *Zapf* in: Aelteste Buchdrucker Geschichte Schwabens, Vlmae 1791. 8. meminerunt. — Contra cl. *Panzer* l. c. IV. p. 346. ed. versionis illius, Lipsiae 4. sine anni nota adtulit. — lat. Paris. in offic. Christi. Wecheli. 1547. 8. — teste *Maittaire* in ind. pag. 183. *Linacri* versio lat. est in cod. mst. Triuisani, Patau. teste *Tomasino* in bibl. Patauinis, p. 111. et *Cantabr.* in bibl. coll. Trinitat. cod. XXIII. siue nr. 492. catal. codd. Angl. tom. I. part. III. *Harl.*] Eximiae editiones gr. lat. Paris. 1553. 4. et quam ex codicum MStorum collatione emendatam cum versione sua typis elegantibus exscribi curauit *Iohannes Bainbrigde*, astronomiae in academia Oxoniensi professor. Lond. 1620. 4. q) Italice per *Ignatium Danti* lucem vidit Floren-

zeri (multos alios VV. DD. citantis,) Ann. T. III. p. 461. sq. dedicat. Linacri scriptam esse ad *Arturum, Cornubiae Valliaeque Principem*, tantummodo animaduertitur. *Harl.*

p) Conf. Introd. in hist. L. Gr. I. pag. 102. sq. *Procli* Sphaera, gr. et lat. Geneuae. 1589. 8. exemplar cum multis virorum doct. notis mst. est in bibl. Leidens. v. catal. bibl. Leid. p. 187. — gr. cum versione lat. Th. Linacri. Colon. per Henr. de Nussia. 1515. 4. *Procli* sphaera. gr. et lat. Paris. 1542. 12. — graece, Paris ap. Io. Lodouicum Tiletan. 1543. 4. — gr. cum adnotatt. ex publicis *Iac. Tusani* praelectionibus excerptis. Paris. ap. Mart. Iuuenem. 1557. 4. — ex *lat.* Linacri vers. cum eiusd. Tusani adnotatt. ib. 1553. 4. (v. *Maittaire* A. T. III. p. 349. 695. et 625. *Harl.*

q) Cum *Ptolemaei* libro de hypothesib. planetarum etc. conf. *Brüggemann* View etc. p. 436. vbi quoque excitatur versio *Guil. Salysberye* anglica Lond. s. a. 12. — Eadem *Procli* et *Ptolemaei*. Item *Henr. Sauilii* praelectt. XIII. in princip. elementorum Euclidis, Oxonii habitae. Oxon. 1621. 4. v. cat. bibl. Leidens. p. 187. add. supra,

Florentiae 1571. 4. *Fabr.* — Florent. 1523. 4. in cat. bibl. Leid. p. 187. In *Paitoni* Bibl. degli autori-volgarizzati, tom. III. p. 183. tantum recensetur versio *Danti*, cum adnotatt. Florent. ex off. Iunt. 1573. 4. et alia versio ital. *Titi Io. Scandianese*, Venet. 1556. 4. — Inter imperfecta *Ioach. Camerarii* scripta memorantur illius 1) commentar. in hypotyposes Procli; 2) in sphaeram Procli accurati commentarii; 3) conuersio et explicatio hypothesium Procli. — Adiiciam codd. in quibus *sphaera Procli* exstat, notitiam: *Bononiae* in bibl. monasterii canonic. regul. S. Saluatoris, teste *Montfauc.* in diario ital. p. 408. — inter codd. *Ge. Wheleri*, nr. 9091. cat. codd. Angl. etc. tom. II. — In tribus codd. bibl. publ. *Paris.* — *Athanas. Georg. Manusi* in graecam linguam eruditam transtulit *Wuchereri* physicam (Vindob. 1801.), cui addita est adpendicis loco Πρόκλυ σφαίρα περὶ ἄξονος καὶ πόλυ, at in fine manca: sed integram Procli sphaeram mstam possidere dicitur *Anthimus Gazi*, ex quo ea, quae desunt, supplebuntur *Harl.*

X. Παράφρασις εἰς τὴν τῦ Πτολεμαίυ τετράβιβλον. *Paraphrasis in Claudii Ptolemaei libros quatuor de siderum effectionibus.* Hanc *Philippus Melanchthon*, vir astrologiae studiosissimus, graece r) edidit Basil. 1554. 8. hoc titulo: Πρόκλυ τῦ Διαδόχυ τῶν ἀσαφῶς εἰρημένων Πτολεμαίῳ καὶ δυσπαρακολυθήτως ἐν τῷ αὐτῦ τετραβίβλῳ ἐπὶ τὸ σαφέστερον καὶ εὐπαρακολυθήτως μεταχείρησις. s) Dicauit Melanchthon Hieronymo a Comerstad, qui illi dedit *Procli* apographum ex codice bibl. Moguntinae descriptum a Iacobo Aurelio Questebergio, de quo videsis *Petri Albini* Chronicum Misniae pag. 343. et de Comerstadio p. 346. Cum latina versione *Leonis Allatii* lucem adspexit Lugduni Bat. 1635. et 1654. 8. Vnde emendandus *Vossius* pag. 205. lib. de scientiis mathematicis, vbi de tetrabiblo agens, *latine*, inquit, *primus reddidit doctissimus Leo Allatius.* Quod merito mirabatur *Lambecius* lib. VII. de bibl. Vindobonensi pag. 89. [p. 191. de cod. XLVII. nr. 4. ed. Kollar.] Sed bene se habebunt Vossii verba, si ea non de tetrabiblo ipso Ptolemaei, sed de paraphrasi tetrabibli, a Proclo concinnata, intelligas. t) Solent etiam ad Proclum, veluti auctorem, a quibusdam, (vt in catalogo bibl. Thuanae tom. II. pag. 109.) referri *scholia graeca siue* ἐξήγησις in idem Ptolemaei quadripartitum, quam *Henricus Petri* Basil. 1599. fol. u) sine nomine auctoris

supra, vol. IV. p. 215. sub fin. In cat. bibl. *Schadelooch* tom. II. p. 283. sq. in vol. quodam plurium libror. est nr. 9. *Procli* de sphaera, liber vnus. Lips. 1574. 8. *Harl.*

r) Non cum versione, vt legas in Diario insigni literario, cui titulus: monathlicher Auszug. a. 1700. p. 810.

s) V. *Maittaire* A. T. III. pag. 659. et supra, vol. V. pag. 285. nr. IV. de cod. Vatic. Ptolem. cum Procli comm. et p. 289. de edit. *Harl.*

t) In cat. bibl. Thottianae, tom. IV. p. 272. occurrit nr. 584a). *Procli Diad.* paraphrasis in Ptolemaei libros IV. de siderum effectionibus; gr. Basil. ap. Io. Oporin. 1531. 8. *Harl.*

u) Loco a. 1599. forte legendum est a. 1559. Addita enim hac anni nota citatur haec edit. in cat. bibl. Leid. pag. 193. in cat. bibl. Thottian. IV. p. 25. bis, nec non ab *Hambergero* t. N. III. p. 255. inscripta: *In Claudii Ptolemaei Quadripartitum enarrator ignoti nominis, quem tamen Proclum fuisse quidam existimant. Porphyrii philosophi introductio in Ptolemaei opus de effectibus astrorum. Praeterea Hermetis philosophi de reuolutionibus natiuitatum libri duo, incerto interprete.* Basil. ex off. Petrina, 1559. fol. add. supra, vol. VI. p. 219. *Harl.*

auctoris vna cum Porphyrii, siue Antiochi potius, in tetrabiblum isagoge, sed admodum corrupta et [P] scholiis, e Demophilo collectis et ab Hieron. Wolfio latine versis, librisque duobus, Hermeti tributis, qui latine tantum exstant, de reuolutionibus natiuitatum, graece ac latine edidit cum *Anonymi*, an Hieronymi Wolfii? versione meliore paullo, quam versio *Georgi Vallae* a. 1502. v) Venetiis edita sic, vt auctor libri, non tantum interpres, Valla venditetur. Auctor, quisquis est, p. 48. 110. 139. citat Dorotheum, pag. 88. Cleopatram, p. 169. Porphyrium, philosophum, et p. 63. videtur commentarium in canonem Ptolemaei promittere. Ταῦτα γὰρ ἐν τῷ κανόνι μαθησόμεθα. pag. 111. λέγει δὲ παλαιὸν τὸν Νεχεψὼ w) καὶ Πετόσιριν, ἔτοι γὰρ πρῶτοι τὸ δι' ἀστρολογίας ἐξήπλωσαν προγνωστικόν. Nulla autem est ratio, cur illa ἐξήγησις Proclo tribuatur, et qui hoc primi fecerunt, videntur illam incauti cum paraphrasi, quam a Proclo compositam esse iam diximus, confudisse. Ceterum paraphrasis ista satis fideliter Ptolemaeum exponit, si a locis quibusdam paucis discesseris; in quibus nonnulla auctoris sui est praeteruectus, vt manifestum erit ei, qui Procli paraphrasin pag. 184. 225. 233. 254. 263. cum Ptolemaeo ipso contulerit. Fortasse non deerunt, qui dicant, Proclum ista in codice suo non reperisse; sed codices graeci Ptolemaei et arabica versio, illis in locis conspirantes, suadent mihi, vt malim credere, ibi aliquid a Proclo fuisse omissum. *Fabr.* De expositionis in tetrabibl. Ptolemaei codice *Veneto* Marc. v. supra ad §. VIII. — *Ptolem.* quadripart. cum *Procli* comment. *Romae* in cod. *Vatic.* quondam Christinae reg. et in cod. Ottobon. v. *Montfauc.* bibl. bibliothec. MSS. tom. I. p. 34. B. et p. 186. B. — paraphrasis in IV. Ptolem. libros de siderum affectionibus in cod. MMCCCXCIV. nr. 2. bibl. publ. *Paris. Harl.*

XI. Εἰς τὸ πρῶτον τῶν Εὐκλείδου στοιχείων βιβλία δ'. *In primum elementorum Euclidis libri quatuor*, quorum primo de natura, generibus et vsu mathematicarum disciplinarum disputat; secundo de geometria, quo etiam p. 19. claros recenset geometras ante Euclidem, tum de Euclide ipso differit eiusque scriptis et praecipue de praeclaro elementorum opere, in quod deinceps incipit fuse et erudite commentari. Τήν τε στοιχειωτοῦ διάνοιαν ἐμφανίζων καὶ πρὸς τὰς θεωρητικωτέρας ἐπιβολὰς ἀφορμὰς διδοὺς τοῖς τῶν νοητῶν καὶ ἀφανῶν θεαμάτων τῆς γνώσεως ἐφιεμένοις, vt ipse ait p. 48. x) Graece exstant ad calcem Euclidis, qui, scholiis

v) V. supra, vol. V. p. 288. sq. *H.*

w) Ita legendum pro χεψώ, vt p. 112.

x) De codd. *Procli* in Euclidem vide supra, vol. IV. p. 48. sqq. inter codd. Euclidis: de editt. versionis, a *Ge. Valla* confectae, ibid. p. 56. et p. 79. — de graeca ed. Basil. 1539. p. 57. sq. de ed. *Richardi*, p. 63. add. p. 75. §. IV. 79. §. XI. et p. 82. indicem scriptorum, in libr. VI. Procli ad Euclidem laudatorum; et p. 85. de insigni quodam Procli loco. — *Procli* scholia in primum Euclidis libr. in cod. *August.* Vindel. sec. *Reiser.* indic. etc. p. 82. — De codd. caesar. *Vindobon.* v. *Lambecii* comm. VII. p. 30. 130. sq. et 397. — Ex cod. *Veneto* Marc. CCCVI. notatu digniora quaedam excerpsit cel. *Morelli* in bibl. MSSta Ven. graeca et lat. I. p. 187. — *Thom. Burgess* in Musei Oxoniens. conspectu etc. Oxon. 1792. 8. p. 51—44. publici iuris fecit varias lectiones et supplementa *Procli* commentar. in primum Euclidis, excerpta ex cod. Voss. *Leid.* atque pag. 44. sqq. supplem. textus Basileensis ex cod. Bodlei. *Barocc.* CLXI. — *Mediolani* in cod.

ſcholiis Theonis, Alexandrini, illuſtratus, prodiit ex officina Heruagiana Baſil. 1533. fol. curante Simone Grynaeo. Latina verſio *Franciſci Baroccii*, Patricii Veneti, XXII. nati annos, ſcholiis et figuris illuſtrata, edita eſt Patauii 1560. fol. y) ſub titulo commentariorum ad vniverſam mathematicam diſciplinam, principium eruditionis tradentium. Baroccio iudice in editione graeca Baſileenſi commentarius Procli *dilaniatus potius quam impreſſus.* Praecipue dolendum, quod figurae mathematicae multae deſiderantur, ne de vitiis innumeris typographicis [?] dicam. In bibl. publica Vpſalienſi exſtat editio graeca Baſileenſis, manu Daſypodii egregie emendata ac ſuppleta integris quandoque foliis, vt Ericus Benzelius ad me ſcripſit. Ex codice quoque Barocciano CLXI. in bibl. Bodlei. lacunas editionis Baſileenſis licebit ſupplere; z) molitusque meliorem editionem praeclari huius operis *Eduardus Bernhardus.* aa) Ceterum non videtur in ceteros Euclidis libros Proclus ſcripſiſſe, quemadmodum recte iudicat Petrus Ramus in ſcholis mathemat.

XII. Ὑπόμνημα εἰς τὰ Ἡσιόδου ἔργα καὶ ἡμέρας. *Commentarius in Heſiodi opera et dies.* Hic commentarius, Suidae memoratus, etiamnum exſtat vna cum ſcholiis Emanuelis Moſchopuli et Ioh. Tzetzae commentario in idem Heſiodi poema: ſed exſtat minime integer, nam Tzetza quaedam interdum ex eo profert, quae in editis ſub Procli nomine fruſtra quaeras, et initio ſtatim inſcribitur non ὑπόμνημα Πρόκλου, ſed ἐκ τῶν Πρόκλου Διαδόχου. Vnde excerpta tantum habere nos recte colligebat *Heinſius* p. 69. ad Heſiodum. Multus eſt in ſenſu poetae morali explicando Proclus, et ſaepe praeter rem impetitur petulantiſſimis vani hominis Ioh. Tzetzae ſcommatibus. Editiones ſcholiorum in Heſiodum tres habemus, primam Venetam ex officina Trincauelli, 1537. 4. elegantem et emendatam, etſi in non paucis deficientem, quam ex MSto ſuppletam videre me memini inter libros Wowerianos in bibliotheca Gottorpienſi. [v. ſupra, vol. I. p. 599. et p. 595. ſq. de aliis codd. add. p. 588. ſq. not. *ss. H.]* Plenior eſt editio Baſileenſis. 1544. ſed paſſim corrupta, vitiataque et interpolata. Tertia denique Danielis Heinſii, qui editione Veneta, per Vulcanium MSti codicis auctoritate ſuppleta, vſus, ex hac et Baſileenſi meliora quaeque ſelegit, pluribusque locis Heſiodi interpretes male a librariis acceptos et in his Proclum, caſtigauit. Lugd. Bat. 1603. 4. Vide, ſi placet, quae dixi lib. II. cap. 8. [vol. I. p. 575. ſq. de ed. Graeuii, pag. 605.] Vbi etiam Indicem habes ſcriptorum, in graecis ad Heſiodum commentariis laudatorum. *Fabr.* *Matriti* in cod. VIII. bibl. regiae, fol. 4. exſtat *Procli* explanatio libri dierum Heſiodi, et fol. 51. *Procli praefatio in Heſiodi Theogoniam:* v. *Iriart.* cat. codd. gr. Matr. pag. 25. — *Venetiis* in bibl. Marc. cod. CCCCLXIV. et excerpta in cod. CCCCLXXX. v. cat. codd. gr. Marc. pag. 246. et 252. *Harl.*

XIII. Χρη-

Ambroſianae bibl. et *Bonon.* bibl. monaſterii etc. teſte *Montfauc.* in diar. ital. p. 15. ac p. 409. — In anglicam linguam *Thom. Taylor* transtulit *Procli* comment. in Euclidis primum, eiusque vitam, a *Marino* ſcriptam, Londin. vol. I. 1788. 4. et in vol. II. a. 1789. Procli elementa theolog. v. *Brüggemann* View. etc. p. 438. *Harl.*

y) V. plura, in vol. IV. p. 59. et in *Freytag.* Analect. litter. p. 714. *Harl.*

z) Atque incepit *Burgeſs* in conſpectu iam citato. *Harl.*

aa) Vide acta eruditor. a. 1705. p. 224.

XIII. *Χρηστομαθείας γραμματικῆς, sive περὶ Χρηστομαθείας βιβλία β'.* *Electorum grammaticorum libri duo.* Equidem in Suidae codicibus [et ab *Eudocia* p. 366.] *tres* memorantur, et apud *Photium* initio superioris cod. CCXXXIX. [P] *quatuor*, sed quum excerpta ex illis dedisset, *οἱ δὲ δύο*, inquit, *λόγοι τῆς Πρόκλου Γραμματικῆς Χρηστομαθείας ἐν τούτοις*, *atque haec ex grammaticorum Procli librorum libris duobus desumta sunt.* Ex his excerptis a Photio (quae sola habemus, opere ipso Procli deperdito), et quae *Andreas Schottus* Antverpiae ex suis et Ioh. Ferr. Nunnesii notis separatim, et Frid. Sylburgius, qui ex H. Stephani, magistri sui, codice, cum duobus MSS. collato, descripserat, castigatum cum notis suis edidit, ad calcem syntaxeos Apollonii Alexandrini Francof. 1590. Hanov. 1615. 4. bb); ex his, inquam, excerptis constat, Proclum in hoc electorum opere disseruisse non modo de omni genere carminum, sed etiam de celebrioribus poetis. *διεξέρχεται δὲ οὗτος εἰς εἶδός τε ἐστι γένος τε καὶ κατ' εἴδη καί τινας ἐπὶ μέρους μερίζεται*, ait Photius. Hinc non temere coniicio, *brevem vitam Homeri*, quam sub Procli nomine edidit *Leo Allatius* in libro de Homeri vita, et Iosua Barnesius praeclarae suae Homeri editioni praemisit, ex priore Chrestomathiae huius libro decerptam esse. *Fabr.* Vide supra, vol. I. pag. 322. sq. not. *k.* ubi, nec non in Introd. in hist. L. Gr. II. 2. pag. 380. sq. *de Procli vita Homeri et de Cypriis carminibus*, atque *Procli fragmentis*, a cl. *Tychsenio* in: Bibl. der alten Litterat. etc. part. I. editis et a cel. *Heynio* illustratis, uberius disserui. In Introd. l. c. etiam adduxi *Henr. Valesii* iudicium de Chrestom. et de Proclo in libr. de arte critica cap. XX. p. 168. sq. latum. add. infra, vol. IX. p. 489. sqq. de Photii cod. CCXXXIX. ubi Fabr. adiecit indicem scriptorum, in

bb) Add. infra de scriptis Procli deperditis, nr. 14. — Prioris ed. inscriptio est: *Apollonii Alexandrini* de syntaxi seu constructione orationis libri III. — nunc denuo a *Frider. Sylburgio* cum bonis exemplaribus collati et notationibus aucti. *Addita e Procli chrestomathia grammatica*, Photii, patriarchae CPol., electa; *ab Andrea Schotto primum edita*, latinitate donata et scholiis illustrata; nunc *iterum* a *Sylburgio* vet. exemplaris collatione passim emendata, suppleta, notationibus aucta. His accessere quatuor inventaria, verborum, rerum, auctorum, cum anomaliarum grammaticarum brevis adnotatio: opera et studio *Fr. Sylburgii*. Francof. ap. Andr. Wecheli heredes etc. 1590. 4. v. *Dav. Clement.* in: bibl. histor. et critique tom. I. p. 415. sed multo curatius recensuit illam edit. et de Proclo, atque Fabr. edit. *vitae a Marino conscriptae*, Londin. 1703. 8. recusa, diligenter egit *Freytag.* in adpar. litter. tom. II. p. 764—768. Enimvero et ex inscriptione et ex Sylburgii epist. ad Schottum colligi potest, ab Andr. Schotto iam antea in Hispaniis evulgatam fuisse editionem, quae vero ubi, et quando lucem adspexerit, reperire non licuit. Sylburgius autem Schotti edit. contulit cum perfectiore atque emendatiore exemplo, quod ex Henr. Stephani bibl. descripserat; at omisit Schotti ac Petri Io. Nunnesii notas; quae inveniuntur in edit. posteriore citata et inscripta: *Procli chrestomathia poetica*, *interprete et scholiaste Andr. Schotto*, Antwerp. Accessere et notae *Pet. Ioan. Nunnesii.* Valentini. Item fragmentum scriptoris incerti, antea Censorino tributum et cum eius de die natali libro continenter impressum. Nunc correctius et aliquot capp. ex veteri libro additis auctius editum a *Lud. Carrione*, Brugensi, cum notis eiusdem *Nunnesii.* Hanov. typis Wechel. etc. 1615. 4. Cum hac peculiari inscriptione et nova paginarum serie adhaeret illa ed. *Schotti* observatt. humanarum libr. V. etc. Hanov. eod. a. 4. at in eadem inscript. simul legitur, — *Seorsim vero edita Procli Chrestom. poetica*, *cum scholiis Andr. Schotti*, *et Petr. Ioan. Nunnesii. Harl.*

in Procli chrestomathiae laudatarum. — Procli chrestomathia est quoque Monachii in cod. CLXIIX. v. cat. codd. gr. Bauar. p. 64. — Londini, in bibl. reg. Procli chrestomathia poematica: sic citatur in Montfauc. bibl. bibl. MSS. I. pag. 632. E. Harl.

XIV. Ἐπιχειρήματα ιή κατὰ Χριστιανῶν. Duodeuiginti argumenta aduersus Christianos. [v. Gaudentius de philosoph. rom. cap. 208. Heum.] Meminit Suidas his verbis: ὃτος ἐςὶν Πρόκλος ὁ δεύτερος μετὰ Πορφύριον κατὰ Χριστιανῶν τὴν μιαρὰν καὶ ἐφύβριστον γλῶσσαν κινήσας, πρὸς ὃν ἔγραψεν Ἰωάννης ὁ ἐπικληθεὶς Φιλόπονος πάνυ θαυμασίως ὑπαντήσας κατὰ τῶν ιή ἐπιχειρημάτων αὐτῦ, καὶ δείξας αὐτὸν κἀν τοῖς ἑλληνικοῖς, ἐφ' οἷς μέγα ἐφρόνει, ἀμαθῆ καὶ ἀνόητον. Equidem hoc Philoponi aduersus Proclum opus non minus, quam Procli ipsius argumenta intercidisse putabat Guilielmus Caueus, vir doctissimus, in historia literaria scriptorum ecclesiasticorum, ratus, a Proclo ad Celsi, Iuliani, Porphyrii denique exemplum, vt ex Suidae verbis male collegit, vniuersam christianam religionem illis XVIII. argumentis impugnatam fuisse. Enimvero duodeuiginti ἐπιχειρήματα Procli directa sunt potissimum aduersus vnum dogma christianorum de mundo non aeterno, et etiamnum exstant in Iohannis Philoponi libris duodeuiginti de aeternitate mundi contra Proclum, quod hoc ipsum opus est, tantis a Suida celebratum laudibus. Lucem vero adspexit graece ex Trincauelli officina Venetiis 1535. fol. et latine ex versione Ioh. Mahotii, Argentenaei, Lugd. 1557. fol. Ex versione Caspari Marcelli vero Venet. 1551. fol. quam posteriorem, non visam mihi, memorat Labbeus in conspectu graecorum interpretum Aristotelis et Platonis p. 9. Hoc Philoponi opus oppugnat Simplicius commentariis ad physica et ad librum I. Aristotelis de coelo. Vide infra pag. 631. et 651. seq. Aduersus Proclum [P] videas licet etiam Ben. Pererium libro XV. physiologiae. Sed et in aliis scriptis suis Proclum hinc inde perstringit Philoponus, Ammonii illius, qui Proclum audiuit, discipulus, nominatim in libris commentariorum ad hexaëmeron, quos, a Balthasare Corderio Vien. anno 1630. 4. graece ac latine vulgatos, ex eodem, quo Corderius vsus est, MSto codice Vindobonensi longe meliores edere receperat Petrus Lambecius lib. I. pag. 138. seq. [p. 249. sqq. Koll.] lib. III. p. 75. [s. p. 203. sqq. ed. Kollar.] Grauissime etiam in Proclum inuehitur Georgius Pisides in κοσμουργίᾳ, v. 50. sq. quae vel hinc patet, quam falso olim Romae anno 1590. 8. vulgata sit ab Hieronymo Bunello, Iesuita, sub Cyrilli Alexandrini nomine hoc titulo: τῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Κυρίλλου Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας περὶ ζώων ἰδιότητας καὶ φυτῶν διὰ στίχων ἰαμβικῶν. Sed Procli scripta recensere pergamus. Fabr. De memoratis XVIII. capp. v. Gaudentius de philosoph. rom. cap. 208. et de nomine Procli v. Gatakeri Aduers. posth. cap. 34. §. 785. — De Marino v. Basnage hist. Iud. lib. II. cap. 8. §. 4. Heum.

XV. Εἰς τὸν τῦ Πλάτωνος Τίμαιον ὑπομνημάτων βιβλία έ. Commentariorum in Platonis Timaeum libri quinque. Opus insigne, atque, vt Holstenio pag. 81. ad Porphyrium audit, admirandum, in flore aetatis, quum duodetriginta annos natus esset, a Proclo elaboratum, vt testatur Marinus pag. 31. qui pag. 93. etiam auctor est, id omnibus ceteris scriptis illius praelatum fuisse. Ceterum quinque libris, qui

extant,

extant, non integer Timaeus Platonicus, sed vix tertia eius pars explicatur; desinit enim liber quintus in his verbis Platonis edit. gr. Basil. pag. 483. v. 4. Καὶ περὶ ψυχῆς δι᾽ ἥντε αἰτίας καὶ προνοίας γέγονε Θεῶν τῇ μάλιστα εἰκότως ἀντεχομένοις ὅτω καὶ κατὰ ταῦτα πορευομένοις διεξιτέον. Quare fortassis non errauerit, qui suspicetur, plures Procli in Timaeum Platonicum libros commentariorum intercidisse temporis iniuria. Citatur in Catena ad Pentateuch., a *Francisco Zephyro* latine edita, pag. 9. et ab *Olympiodoro* ad 3. Meteor. pag. 209. (59. b. Gr.) ex parte commentarii Procli deperdita, vt notat *Ez. Spanhemius* ad Callimachum p. 211. Ipsum porro Timaei Locri libellum, Dorice scriptum, περὶ ψυχᾶς κόσμω, ex quo Plato dialogum suum, (obseruante iam olim Timone Sillographo,) concinnauit, seruatum Proclo itidem debemus, qui eum commentariis suis praemiserat, et in iisdem passim Timaei verba citat in testimonium. ee) Prodiit *Timaei Locri* libellus, ex *Georgii Vallae* versione primum latine Venet. 1488. et 1498. fol. deinde *Lud. Nogarolae* graece et latine Parisiis a. 1555. 8. ex Morelli officina, tum frequenter admodum in editionibus Platonis graecis, Aldina, Basileensi etc. Latinis itidem ex versione Marsilii Ficini, et graecolatinis denique, vel eiusdem Ficini, vel [P] Ioh. Serrani versionem, argumenta et animaduersiones iunctas habentibus. Graece et latine etiam occurrit cum breuibus notis et versione Ioh. Serrani inter opuscula mythologica, physica et ethica, a *Thoma Galeo* edita Cantabrigiae ao. 1671. et Amstelodami anno 1688. 8. Procli commentaria lucem adspexerunt graece, subiecta operibus Platonis Basil. a. 1534. ap. Ioh. Valderum ff) et 1556. fol. ex officina Henrici Petri. *Nicolaus* quoque *Leonicus Thomaeus* latine vertit ex libro Procli tertio explicationem Platonis ex Timaeo, vbi de animorum generatione agitur, additis numerorum harmoniarumque figuris: Venet. 1525. 4. cum paraphrasi in Aristotelem de animalium motione et incessu, et versione mechanicarum quaestionum et Thomaei quaestionibus XX. et naturalibus LXXXIX. et Paris. 1530. fol. apud Simonem Colineum. Passim philosophus in hisce commentariis adhibuit et citat alios scriptores, qui in Timaeo Platonico interpretando erant versati, vt Adrastum, peripateticum, Aelianum et Albinum, platonicos, Aristoclem, (Asclepiodotus, cuius ὑπόμνημα in Platonis Timaeum laudat Olympiodorus in Aristot. Meteora l. 4. iunior est) Clearchum, Crantorem, Dercyllidem, Iamblichum praecipue, sed et Longinum, quem saepe refellit, tum Numenium, Origenem, (diuersum vtique ab Adamantio,) Plutarchum Chaeronensem, Porphyrium, Ptolemaeum, platonicum, Seuerum, Taurum, cuius fragmentum occurrit etiam ap. Philoponum aduersus Proclum de aeternitate mundi VI. 8. ac Theodorum Asinaeum, quem interdum simpliciter Ἀσιναῖον Φιλόσοφον vocat, vt libro II. in

ee) De Procli Timaeo, codd. et edd. conf. supra vol. I. p. 859. et 177. vol. III. p. 99. sqq. 123. sq. 126. sqq. de cod. *Neapolit.* vol. V. pag. 798. nr. 45. et quae scripsi in Introd. in hist. L. Gr. I. p. 388. sq. et p. 67. de cod. *Ghigiano*. De cod. *Veneto* Marc. v. cel. *Morelli* bibl. MSS. gr. et lat. Ven. p. 114. sq. de aliis codd. ital. *Montfauc.* in diar. ital. p. 238. 310. 367. — *Mediolani* in bibl. Ambros. multi sunt Procli in Platonem codd. teste *Montfauc.* in bibl. bibl. MSSt. I. p. 505. et in cod. *Guil. Pellicerii*, ib. II. p. 1199. A. vide paullo post, in indice scriptor. in Procli ad Timaeum etc. voc. *Proclus*, vbi ipse citat commentatores in varia Platonis opp. *Harl.*

ff) Conf. *Maittaire* A. T. Ind. p. 150. *H.*

Euclidem pag. 36. Inprimis autem utramque paginam facit ibi Syrianus, cuius explicationes, etsi quandoque subtiliores, quam veriores, non dubitat semper fere sequi et reliquis omnibus praeferre. At raro nominetenus illum compellat, sed vel τὸν ἡγεμόνα vel διδάσκαλον, aut πατέρα suum vocando innuit. Vehementer itaque eos fugit ratio, qui in editione graeca pag. 7. ad verba ὁ δὲ ὁ ἡμέτερος καθηγεμὼν ἐν τούτοις ἐπέχεις, in ora libri notarunt, Ammonium intelligi. Discipulus enim, non praeceptor Procli Ammonius, nec dubium est, ibi, vt in aliis horum commentariorum locis infinitis et pag. 362. ad politiam innui Syrianum. Neque vero contentus Platonis sensum simplici modo Proclus eruisse, verba illius in omnes partes versat, inueniens quandoque sensum *logicum*, *ethicum*, *physicum*, *theologicum*, ff) vnde [P] occasio illi inter non paucas subtiles nugas multa quoque praeclara et legi adprime digna adferendi. Dolendum autem plurimis librariorum mendis hosce commentarios scatere, quorum nonnulla inter legendum a me obseruata in indice, quem subieio, scriptorum adspunxi. Nunc antequam progrediar, moneo exstare in *Augustana* bibl. codicem insignem horum commentariorum MS. quem laudat *Eschenbachius* in Epigene pag. 72. sq. [v. *Reiser*. ind. MSS. August. p. 87.]. Deinde subiungo iudicium *Radulphi Cudworthi*, viri de historia veteris philosophiae optime promeriti, quod de Proclo et his eius commentariis tulit in opere incomparabili, anglica lingua edito, genuino systemate τοῦ universi p. 306. Ait ibi Proclum, non paucas proprias sibi et singulares opiniones commentum, platonicam simul philosophiam mirifice confudisse, et ei admiscuisse obscurissima quaedam et aegre comprehendenda dogmata: *Proclus had some peculiar phantasies and whimseys of his own, and was indeed a confounder of the Platonick Theology, and a mingler of much unintelligible stuff with it.* ff) Quod vero Tarinus ad Zach. scholasticum p. 237. ait, Proclum θεωρήμασι πολλάκις τοῦ μακαρίου Διονυσίου (Dionysii Areopagitae) κεχρῆσθαι καὶ αὐταῖς δὲ ταῖς ξηραῖς λέξεσι, verba repetita sunt ex Suida in Διονύσιος.

[illegible]

XVI. Εἰς τὸν Πλάτωνος Ἀλκιβιάδην. *In Alcibiadem priorem Platonis.* Excerpta ex hoc commentario latine a se reddita vulgauit *Marsilius Ficinus*, titulo *Procli de anima ac daemone, de sacrificio et magia.* Venet. 1497. gg) et 1516. fol. apud Aldum, cum Iamblicho, siue excerptis ex Iamblichi libro de mysteriis Aegyptiorum et aliis scriptis. hh) Prodierunt [illegible] eius

[illegible]

ee) Confer *Olympiodorum* in Platonis vita p. 588.

ff) Procli loca et *Cudworthi* eiusque docti interpretis, *Moshemii*, iudicia de eo leges in versione illius operis latina Moshemiana, *Systema intellectuale huius vniuersi* etc. Lenae 1733. 4. tom. I. p. 343. et Mosh. not. r. p. 344. 369. not. 864. 885. sq. not. vbi *Moshem.* copiose refutat Cudworthum; tom. II. pag. 122. 540. 585. 593. et 544. *Harl.*

gg) V. *Panzer.* A. T. III. p. 430. sq. *Harl.*

hh) V. supra, vol. III. pag. 126. sqq. de edd. Ficini: ac multorum codd. atque edd. Procli notitiam inseruit *Fischer* notitiae codd. atque edd. Platonis, praefixae ed. *Platonis Eutyphr.* etc. Lips. 1783. 8. pag. 176. sqq. et p. 208. dum edit. *Proclus in Platonis Alcibiadem*, *latine*, Venet. 1503. forma mai. adfert, habeo adscripta a Fabricio grates huius nominis iudicare; *Rich. Bentl.* in epist. ad Millium p. 34 sq. Oxon. *Fabricius* ad Sext. Empiricum p. 397. *Gesnerus* in fragm. Orphei p. 407. sq. — Eiusdem *Procli commentariorum in Parmenidem* apospasmatia vulga-

etiam plus simplici vice Lugduni, minore forma, tum Parisiis, Basileae et aliis in locis, sed et inter Ficini opera Basil. 1561. 1576. Paris. 1641. fol., Commentarius ipse Procli graece manu exaratus, sed vix dimidiam partem Alcibiadis platonici exponens, desinensque in verbis p. 259. seq. edit. Basil. οὐδὲ τῶν αἰσχρῶν καθόσον αἰσχρὸν, ἀγαθόν, occurrit in variis bibliothecis Galliae, Angliae, Italiae: [v. supra, vol. III. p. 83. 123. sqq.] Etiam Lugduni Batavorum inter libros Isaaci Vossii et Hamburgi in bibl. Iohannea ex legato Lucae Holstenii, quem codicem euoluens obseruaui, a Proclo laudari quoque Iamblichum in Alcibiadem, quod facit et in suis ad eumdem Platonis dialogum praelectionibus ineditis *Olympiodorus*. Idem plus simplici vice non Harpocrationis modo, sed et Procli et Damascii commentarium memorat, vt auctor mihi videatur iunior quidam [?] et diuersus ab Olympiodoro, Procli praeceptore. Hoc certe verisimilius, quam quod *Lambecius* lib. VII. p. 51. seq. ff) comminiscitur, praelectiones istas Olympiodori a iuniore quodam interpolatas esse. Interpolata igitur etiam fuerit vita Platonis, ab Olympiodoro isto scripta et post Laertium edita, in qua Proclus itidem laudatur. Illa nempe vita, vt hoc obiter notem, ex prima πράξει, siue lectione commentariorum Olympiodori in Alcibiadem deprompta est. In bibliotheca Vindobonensi latinam *Antonii Hermanni Gogauae*, Grauiensis, versionem commentarii Procli in Alcibiadem exstare, monuit *Lambecius* lib. VII. pag. 43. [p. 89. not. 1. ed. Koll.]

XVII. Εἰς τὴν Πλάτωνος πολιτείαν, *in libros Platonis de republica*. Ad calcem operis Procli in Timaeum in vtraque graeca editione exstat, (non commentarius integer aut expositio perpetua eiusdem philosophi in Platonis libros de rep. sed) collectio quaedam variarum dissertationum, siue praelectionum, ab illo Athenis publice propositarum, quarum prima traduntur, quae obseruanda sint Remp. Platonis exposituris. In ceteris varia Platonis loca et sententiae ex iisdem de rep. libris, (tum ex aliis quoque illius philosophi dialogis, vt ex Phaedro p. 398.) nullo librorum ordine philosophice ac theologice illustrantur. Praecipue autem fabulis Homeri aliorumque poetarum, de Diis commodum sensum adferre Proclus isto opere conatus est, vt iusta quaedam pro Homeri apologia in hisce dissertationibus contineri videatur, quam Conradus Gesnerus latinitate donatam seorsim edidit Tiguri 1542. 8. hoc titulo: *Apologiae quaedam pro Homero et arte poetica, fabularumque aliquot enarrationes ex commentariis Procli Lycii, Diadochi, philosophi platonici in libros Platonis de rep. in quibus plurima de Diis fabulae non iuxta grammaticorum vulgus historice, physice aut ethnice tractantur, sed theologicis, vt gentiles loquuntur, ex prima philosophia rationibus explanantur.* Confer [Introd. in hist. L. Gr. I. p. 281. et] *Kircherum* II. Oedipi I. p. 170. sq. Nempe iam olim obseruauit Tertullianus, ethnicos, quum fabularum puderet, quas de Diis commenti essent ad

eidgerunt. Cfr. *Bentleius* in ep. ad Millium p. 51 et ad Callimach. p. 472. tom. II. *Gesner.* d. l. p. 406. sq. *Ruhnken.* ad Xenoph. M. S. I. 2. 31. p. 220. et diss. de Longino sect. 6. — in librum X. de republ. *Alexand. Morus* ad Ioh. XI. 39. p. 970. sq. — *Salmur.* ff. De cod. *Veneto* Marc. vi. cl. *Morelli* bibl. MSt. gr. et lat. Ven. I. p. 115. et de cod. *Neapolit.* regio, v. supra vol. V. p. 78. nr. 144. *Harl.*

ff) Pag. 115. sq. de cod. caesar. XX. ed. Koller. *Harl.*

ad interpretationem rerum naturalium, (his adde etiam diuinas,) *confugisse, et dedecus suum ingenio obumbrasse*, siue, vt Arnobii verbis vtar, *quo scriptorum suorum impium defenderent audaciam, allegorias res illas et naturalis scientiae mentiti sunt esse doctrinas* lib. IV. pag. 150. Clemens X. recognit. p. 589. *Orphei et Hesiodi scripta in duas partes intelligentiae diuiduntur, id est, secundum litteram et secundum allegoriam. Et ad ea quidem, quae secundum litteram sunt, ignobilis vulgi turba confluxit, ea vero, quae secundum allegoriam constant, omnis philosophorum et eruditorum loquacitas admirata est.* Illius allegorici [?] sensus specimen eodem libro subiungitur, cui addenda homilia sexta Clementinorum p. 664. seq. edit. Ioh. Clerici. Vide et *Nazianzenum* Orat. III. sub extremum, vbi reprehendit ethnicos, saepe sub parum honestis et turpissimis imaginibus arcana sua occultantes. Qui vero poetas ac speciatim Homerum ad ethicum et physicum sensum reuocare conatus est, primus fuisse videtur Anaxagoras cum discipulo, Metrodoro, Lampsaceno, de quibus *Laertius* II. 11. ac de Metrodoro etiam *Tatianus* p. 80. Confer, quae Menagius ad illum Laertii locum et de Cronio, pythagorico, Porphyrius apud Stobaeum p. 152. Eclog. inprimis Plato conatus est, allegoricis fabularum sensibus quaesitis illarum absurditatem vtcunque abstergere: vide *Guil. Nicholsonus*, Platonem, ait, inter primos fuisse, qui *as de Condoms of Paganism*, tanquam Bossueti quidam pagani, Aethiopem dealbare et insulsa commenta suorum, excogitatis honestis interpretationibus, verisimiliora reddere adlaborarunt, parte II. collat. cum Theista p. 42. seq. Socrates tamen ipse apud Platonem in Phaedro negat, sibi esse otium, vniuersa ἀπιςα fabularum ad conuenientem sensum deducere. Quod difficillimum item esse adfirmat Strabo libro decimo. Et paucis omnino locis ac vix obiter Plato hoc fecit, dum poetas etiam exsulare iussit e sua rep. Iuniores vero Platonici, atque in his Proclus, omne ingenium suum eo impenderunt, vt abstrusissima quaeque dogmata de rebus diuinis sub illo fabularum velamine delitescere ostenderent. De Stoicis auctor est Cicero I. de natura Deorum, Zenonem, Chrysippum, Diogenem Babylonium, aliosque fabellas Hesiodi, Homerique ad physiologiam; et ea, quae de Diis immortalibus ipsi sentiebant, accommodare studuisse: adde *Menagium* ad Laert. VII. 148. Et de Porphyrii libro περὶ τῆς ἀλληγορουμένης Ἑλλήνων καὶ Αἰγυπτίων Θεολογίας *Petauium* p. 88. ad Iulianum. *Michaelis Pselli* ἀναγωγαὶ physico morales in fabulas quasdem graece editae a Conr. Gesnero ad calcem allegoriarum Heraclidis Pontici. *Alexander* in problematis p. 275. memorat librum secundum ἀλληγοριῶν τῶν εἰς θεοὺς ἀναπλαττομένων ἱςοριῶν. Aristoteles autem parum omnino vniuersae huic lubricae circa fabulas industriae tribuit, cuius verba haec sunt lib. III. (in quibusdam editt. lib. II. cap. 4.) Metaphys. περὶ τῶν μυθικῶς σοφιζομένων οὐκ ἄξιον μετὰ σπουδῆς σκοπεῖν. Eadem sententia Epicuri, vt docet Velleius apud Ciceronem, Stoicos ridens; cui adde *Gassendum* ad hoc Epicuri de sapiente effatum apud Laertium: [?] μηδὲ πλάττειν ἑκόντα. Iudaei tamen et Christiani plurimi etiamnum malunt cum stoicis et platonicis non tantum sensum historicum, physicum ac moralem in fabulis illis quaerere, vti haud absurde saepe numero faciunt veteres grammatici, et Palaephatus cum ceteris ἀπίςων scriptoribus, Phornutus libro de Diis, et alii: sed quoque sensum chemicum in illis ruspantur et astrologicum, quinimo theologicum. Ex Iudaeis sufficiat nominasse Leonem Hebraeum in dialogis de amore, castigatum a Iac. Thomasio in programmate 63. et Exercitatione, anno 1676. edita, de fabularum poeticarum vario sensu. Sic Moseh Albelda in libro *Drascha Mose* etiam ex talmudicis fabulis mysticum sensum

sum elicere conatus est, sed frigidum passim et insulsum, vt exemplis quibusdam ostendit *Guil. Henr. Vorstius* in bilibra veritatis p. 175. seqq. Inter christianos scriptores quis ignorat, a doctissimo quoque fabulas poetarum ethnicorum certatim ad historiam sacram trahi? Video praeterea, laudari Thomae de Wallis concordiam inter sacram scripturam et fabulas poeticas pia moralisatione institutam. Omitto Mich. Mayeri, Adami Habercornii, physici Cizensis, Iacobi Tollii et aliorum scripta, fabulas istas chemice explicantium, quod a sensu auctorum oppido alienum esse merito iudicauit *Gabriel Naudaeus* in apologia pro magis. Natalem comitem, Baconem Verulamium, Iohannem Turnerum et alios, qui physice interpretantur, non minus a sententia auctorum aberrare, contendit *Ioh. Clericus* tom. XV. bibl. vniuersal. pag. 57. seq. Idem vir clariss. historicum sensum sub fabulis delitescere eodem loco non dubitat, idque pluribus confirmauit in suis ad Theogoniam Hesiodi notis et in dissertationibus de Hercule, Adonide ac Cerere, quos tomo I. II. et VI. bibliothecae iam dictae vniuersalis inseruit. Eamdem causam tribus voluminibus egit Banierus, gallice editis sub titulo *explication historique des fables*. Feruntur et olim Manichaei dogmata sua in fabulis poetarum adumbrata iactasse, vt passim docet Alexander, Lycopolita, in libro de eorum placitis. kk) Sed tempus est, vt, missis fabulis earumque incertis allegoriis, ad Procli scripta redeamus. Ex iisdem in Platonem de rep. commentariis demonstrationes Procli ex libro IV. de rep. quod tres sint animae humanae partes, graece ap. Ioh. Valderum, sine temporis notatione Basil. 8. editae sunt cum Platonis, Aristotelis, Xenophontis, Plutarchi et Alex. Aphrodisei scriptis quibusdam ethicis ac politicis pag. 473.—496. [P] Suidae memorantur *Procli in politiam libri quatuor*, quod opus magis integrum fuisse videtur, quam dissertationes editae, de quibus iam egimus. Eis hinc inde in ora codicis Medicei adtexta sunt quaedam scholia, nescio cuius, auctoris adhuc ἀνέκδοτα. ll) Desideratur etiam in editis commentarius siue dissertatio Procli in locum Platonis X. de rep. vbi de Ere Armenio, MSta in bibliotheca Nobilium Saluiatorum Florentiae, ex qua in medium nonnulla minus protrita de hominibus rediuiuis adfert

kk) Iam multa de hac re prolata sunt supra ad vol. I. p. 530. sqq. §. II. et p. 586. sqq. not. oo. add. *Steger* ueber thierische Wesen und Thiergottheiten, (qui originem plurium mythorum illorumque intelligentiam explanare sustinuit,) in: Deutsche Monatsschrift, m. Aug. 1795. Lips. et Halberstadt, p. 309—362. et: Origine de tous les Cultes, ou Religion universelle par *Dupuis*, Citoyen François. Paris. 1795. 8. XI. tom. et 22. Planches de l'origine de tous les Cultes du Citoyen *Dupuis*, avec leur explication. conf. ephem. litter. Lipsiens. a 1796. plag. 104. et 105. *Harl.* Add. inprimis *Fr. Gedike* Comm. *über die mannigfaltigen Hypothesen zur Erklärung der Mythologie*, inreius: *Vermischte Schriften*, Berl. 1801. pag. 61—100. *B.*

ll) In cod. IX. membr. in IV. saec. XI. v. *Bandini* cat. codd. gr. Laurent. III. p. 192. sqq. qui, postquam Fabricium nostrum more suo compilauit, exscripsit scholion quoddam speciminis loco, denique ostendit, quatuor integros illius cod. quaterniones esse deperditos, et multa alia prope finem desiderari. De aliis codd. et cod. quondam in bibl. Nobilium Saluiatorum seruato vide supra ad vol. III. p. 92. not. ttt et uuu; et cl. *Villoison* in Anecdot. gr. tom. II. p. 264. sub finem, ac *Fischer* in notit. codd. Platon. supra laudata, p. 178. 179. etc. — *Procli* in Platonis Timaeum commentarii, et in eiusdem *Politicen difficiliorum quaestionum omnium enarratio* gr. Basil. ap. I. Valderum. 1534. form. mai. adiecti sunt ipsis Platonis dialogis. v. *Hamberger* t. N. III. p. 256. et *Fischer* l. c. p. 207. sq. *Harl.*

affert Alexander Morus in notis ad quaedam loca noui foederis ad Ioh. XI. 38. Actor. XX. 10. Rom. VI. 4. Vide etiam ad Philip. II. 3. et Hebr. XI. 1. Procli dissertationes aliquot in remp. Platonis, hactenus non editae, fuerunt etiam in bibliotheca Lucae Holstenii.

XVIII. Solent praeterea Proclo in MStis quibusdam, vt in codice Vindobonensi et Barocciano, et tribus regis Galliae ap. Labbeum pag. 109. bibl. nou. MSS. tribui *charactères epistolici*, qui breuis libellus incipit ὁ μὲν ἐπιστολιμαῖος χαρακτὴρ κ. τ. λ. et fine nomine auctoris graece prodiit typis regiis ex officina Fed. Morelli 1577. 4. sub *Libanii* nomine graece cum versione Casp. Stiblini praemissus est Phalaridis et Bruti epistolis ap. Commelin. 1597. 8. Latine ex *Wolffgangi Anemoecii* versione exstat in Gilberti Cognati farragine epistolarum laconicarum. Basil. 1554. 12. Alius libellus eiusdem argumenti sine nomine auctoris exstat in collectione epistolarum graecarum Aldina et graecolatina, quam ad Cuiacium vulgo referunt p. 164. incipit: τῶν ἐπιστολικῶν τύπων, Ἡρακλείδη, ἐχόντων τὴν θεωρίαν κ. τ. λ. Hunc alii Libanio, alii Theoni vindicant. Libanio etiam tribuit *Ioh. Sambucus* methodum conscribendarum epistolarum, quam latine edidit Basileae [1554. 12.] 1558. 8. et cuius epitomen esse illos charactères epistolicos, quos Proclo adscribi dicebamus, adfirmat Lambecius lib. III. p. 190. *Fabr.* Conf. supra, vol. I. p. 681. sq. et vol. VI. cap. 43. de Libanio, pag. 777. nr. 10. Inter codd. *Antonii Eparchi* est nr. XL. *Procli, platonici, περὶ ἐπιστολιμαίου χαρακτῆρος, de epistolis conscribendis et earum charactere*, v. infra vol. X. pag. 483. ed. vet. *Harl.*

XIX. Procli scriptum astrologicum, *de effectibus eclipsium solis et lunae iuxta singulas signorum triplicitates et decanos*, latine subiicitur tabulis astrologicis *Ioannis Schreteri*, quas excusas habeo Viennae Austriae ab Egidio Aquila 1551. 8. *De tribus poeticis generibus* dissertatio ex versione Fed. Morelli, vna cum Georgii Choerobosci figuris poeticis, Paris. 1615. 12. [mm]) Ac de editis Procli scriptis hactenus: iam de iis dicendum, quae in bibliothecis variis manu exarata delitescunt.

[P] *DE SCRIPTIS PROCLI INEDITIS.*

1. In Alcibiadem Platonis. Vide supra num. XVI.

2. In Politiam Platonis. Vide num. XVII.

3. In

mm) Inscriptio libri haec est in *Maittaire* A. T. III. p. 867. sq. *Georgii Choerobosci* liber de figuris poeticis oratorum et theologorum: graece, nunc primum ex bibliotheca *Fed. Morelli*, cum eius latina versione, et *Procli de poetica dissertatione*. Paris. ap. Fed. Morel. 1615. 12. — *De vita Homeri*, *Proclo* tributa, v. supra ad §. XII. Add. *Procli* commentarius in virtutes morales ac ciuiles et partes facultatesque animi, a *Raphaele Mambla* latine redditus. Romae, 1542. 8. *Harl.*

3. In Parmenidem Platonis *commentariorum libri septem*, quorum postremus non a Proclo, sed Damascio suppletus fuit. Opus Asclepiodoto, medico ac philosopho, dicatum, non modo graece MS. exstat in bibliotheca augustissimi imperatoris, teste *Lambecio* lib. VII. pag. 41. sed et latine ex versione inedita *Antonii Hermanni Gogauae*, Graviensis, vt idem pag. 41. testatum reliquit. nn) Libri quatuor graece occurrunt Oxoniae inter codices Bodleianos: libros sex in Italiae bibliothecis euoluisse se refert *Liuius Galantes* in comparatione theologiae christianae cum platonica. Exstant et in bibliotheca Medicea magni Hetruriae ducis. oo) Et in bibl. Monasterii S. Mariae, Florentiae, teste *Bernardo de Montfaucon* pag. 367. Diarii Italici. Latine MSS. in bibl. amplissimi senatus Lipsiensis. Meminit *Proclus* ipse ad Timaeum pag. 201. 203. 242. et theol. platon. lib. II. c. 10. p. 107. Ex libro II. IV. et VII. loca Orphei a Proclo laudata adfert *Eschenbachius*, MSto Augustano vsus, in suo Epigene. Vide et p. 59. et 72. Fragmentum ex illo producit *Lambecius* animaduers. ad Codini antiquitatt. CPol. num. 65. *Damascius* apud Photium p. 571. innuit, haec commentaria subtiliora visa fuisse Marino, quam vt ad ea animum adplicare posset. Verba eius haec sunt: Ὁ δὲ Μαρῖνος τῷ ἀτόνῳ τῆς φύσεως ἐδὲ τῦ Παρμενίδυ τὴν ὑπεραίρυσαν ἐξήγησιν τῦ διδασκάλυ ἤνεγκεν, ἐπὶ τὰ εἴδη δὲ τὴν θεωρίαν κατήγαγεν ἀπὸ τῶν ὑπερυσίων ἑνάδων ταῖς Φίρμυ καὶ Γαληνῦ τὸ πλέον ἐννοίαις ἐπισπώμενος ἢ ταῖς ἀκηράτοις ἐπιβολαῖς τῶν μακαρίων ἀνδρῶν. Confer Suidam in Μαρῖνος.

4. In Cratylum Platonis. Graece exstat non tantum in Barberina, et aliis Italiae bibliothecis, sed et inter libros MSS. Isaaci Vossii. pp) *Compendium in Cratylum* vocat Livius Galantes. Gesnerus in bibl. *Parecholas*. In catalogo MStorum Holstenianorum apud Morhofium I. Polyhist. p. 68. *Scholia selecta*. Citatur hoc opus a Lambecio ad Codinum n. 27. et apud Bandurium pag. 829. ad antiquitatt. Byz. Caput 142. et 143. inspicere iubet Holstenius in commentario ad veterem picturam Nymphaeum referentem.

5. Vra-

nn) S. pag. 85. sqq. ed. Kollar. de cod. caesar. XVIII. nr. 1. vbi *Lambec.* et de illo cod. multus est ac nonnulla excerpsit, et in not. 1. de *Asclepiodoto*, genere Alexandrino, qui omnium Procli discipulorum optimus fuisse traditur, plura narrat: pag. autem 88. sq. de *Gogauae* versione lat. in cod. CCLXVII. aut inter philosophic. latinos codd. nr. 44. agit; Kollar. vero in not. A. plura adfert, laudatque nostrum Fabric. — De Veneto aliisque codd. v. supra, vol. III. pag. 79. not. *zz* et *aaa*. et p. 82. add. cel. *Morelli* bibl. MSt. Ven. gr. et lat. I. p. 116. et supra ad §. XV. *Harl.*

oo) V. de cod. Medic. *Heinsii* epist. in Sylloge epp. Burmann. tom. V. p. 757. et *Fischeri* notit. codd. Platonis etc. l. c. p. 179. in qua notitia plures variarum biblioth. codices, in quibus *Procli* comment. in Parmenidem exstat, hinc inde memorantur. Add. cod. *Taurin.* CXXXI. fol. 78. et confector. cat. codd. gr. Taur. p. 250. *Montfauc.* Palaeogr. gr. p. 81. et 90. De cod. *Neapolit.* regio, v. supra, vol. IV. p. 787. nr. 192. *Harl.*

pp) Conf. cat. bibl. Leidens. pag. 397. nr. 46. in cod. bibl. Augustanae Vindel. v. *Reiser* indic. MSS. August. p. 82. add. supra, vol. III. p. 78. sq. ac vol. VII. p. 804. et hinc inde in *Fischeri* notitia codd. etc. citata, p. 179. bis terue, 182. 185. 192. sq. etc. *Harl.*

5. Vranodromus. Vide supra num. VIII.

6. Περὶ τῶν δέκα πρὸς τὴν πρόνοιαν ἀποϱημάτων. *De decem dubitationibus circa prouidentiam liber*, e quo excerpta dedi supra pag. 497. seq. [vet. ed.]

7. Περὶ τῆς τῶν κακῶν ὑποστάσεως Μονόβιβλος. *De malorum substantia liber vnus.* Etiam ex hoc dedi excerpta pag. 502.

8. *Commentarius in Claudii Ptolemaei harmonica*, XCVI. capitibus constans, MS. fuit in bibl. Palatina.

9. *Canones manuales*, memorati *Labbeo*, pag. 385. bibl. nouae MSS.

10. Στοιχείωσις φυσική. MS. in codice Bauarico CL. *Fabr.* It. in cod. *Tauris.* CXXXI. v. cat. codd. gr. Taur. p. 229. sq. At enim idem opus est, quod supra §. VII. sub titulo περὶ κινήσεως βιβλία β'. iam occurrit, et ab ipso Fabric. est obseruatum. *Harl.*

[Procli Diadochi commentar. in Nicomachi Gerasoni arithmet. institutiones, in cod. *Parisino* bibl. publ. MMCCCLXXV. *Harl.]*

De SCRIPTIS PROCLI PERDITIS.

1. Opus in plures libros distributum εἰς τὸν λόγον τῆς Διοτίμας περὶ τῆς τῶν κακῶν ὑποστάσεως, cuius mentionem fieri notat Holstenius in scholio quodam codicis Medicei commentariorum Procli ad Platonis politiam. Γυναικὸς Διοτίμας μαντικῆς mentio apud Platonem in conuiuio pag. 187.

2. In *Phaedonem* Platonis commentatus est admodum iuuenis, scripto excipiens ea, quae a Plutarcho, Atheniensi, audiuerat. Non tamen videtur illa in lucem edidisse. Confer, si placet, *Marinum* in Procli vita cap. 12.

3. In *Philebum* Platonis scripsisse se innuit pag. 53. et 222. in Timaeum, idemque licet colligere ex narratione *Damascii* apud Photium pag. 550. et Suidam in Μαρῖνος. Refert enim Damascius, Marinum, Procli discipulum, commentaria πολύστιχα in Philebum composuisse, eaque Isidoro censenda commisisse; sed ab eo, postquam illa legisset, nullum aliud tulisse responsum, quam ἱκανὰ εἶναι τὰ τοῦ διδασκάλου, quae verba Photii interpres, vir cetera doctus, sed in Photii versione, in his praecipue ex Damascio excerptis saepissime lapsus, non bene reddit, *videri magistro digna*, cum sensus sit, *sufficere ea, quae a praeceptore*, hoc est, vt mihi videtur, a Proclo in Philebum, *scripta essent.* Quem verborum Isidori sensum esse vidit etiam vterque Suidae interpres H. Wolfius et Aemilius Portus.

4. *In Phaedrum Platonis.* Meminit Proclus ipse lib. V. in Timaeum pag. 329. et lib. I. pag. 28. *Fabr.* In catal. tamen codd. Bauar. pag. 64. citatur cod. CLXIV. *Procli Diadochi in Parmenidem et Phaedrum Platonis libri VII. Hermiae* philosoph. scholiorum in Platonis Phaedrum. *Harl.*

5. Liber

5. *Liber pro Platonis Timaeo aduersus ἀντιῤῥήσεις Aristotelis.* Id. p. 226. βιβλίον ἰδίᾳ ἐκδεδωκὼς οἶδα τῶν πρὸς τὸν Τίμαιον Ἀριστοτέλους ἀντιῤῥήσεων ἐπισκέψεις ποιουμένων.

6. *In Protagoram Platonis* videtur innuere *Proclus* pag. 10. in Timaeum.

7. Καθαρτικὸς τῶν δογμάτων τοῦ Πλάτωνος, aduersus Domninum. Suid. Δομνῖνος.

[P] 8. In Theaetetum Platonis, laudat Marinus in Procli vita cap. vlt. Proclus ipse pag. 78. in Timaeum.

9. *Platonem de legibus.* Proclus ipse p. 178. in Timaeum ὡς ἐν νόμοις εἴρηται.

10. Ὑπομνήματα εἰς τὰς Πλωτίνου Ἐννεάδας. *Commentaria in Enneades Plotini.* Memoratur *Lilio Gyraldo* dialogo 2. de poetis antiquis. Sed *Paulus Colomesius* in notis ad Gyraldum pag. 77. negat, Proclum in Plotini libros scripsisse, nec dubitat, esse errorem confundentium Plotinum qq) cum Platone. rr) Video tamen, Procli in Plotinum commentarios memorari non tantum a *Marsilio Ficino* ad Plotinum, *Philippo Labbeo* bibl. MSS. pag. 286. et in *Ismaelis Bullialdi* notis ad Theonem, Smyrnaeum, pag. 224. sed etiam in nota quadam, codici vetusto MS. Iamblichi de mysteriis Aegyptiorum praefixa, et a *Thoma Galeo* descripta, memini eius mentionem fieri his verbis: Ἰστέον, ὅτι φιλόσοφος Πρόκλος ὑπομνηματίζων τὰς τοῦ μεγάλου Πλωτίνου Ἐννεάδας λέγει, ὅτι ὁ ἀντιγράφων εἰς τὴν προκειμένην τοῦ Πορφυρίου ἐπιστολὴν ὁ θεσπέσιός ἐστιν Ἰάμβλιχος. Ad quam anonymi obseruationem haec adnotat vir doctissimus: *Horum commentariorum, quae in Plotinum scripsit Proclus, praeter Anonymum hunc qui meminerit, vix reperio. Nisi forte ea intelligat Damascius quodam loco* περὶ ἀρχῶν. *Nam Ficinus, aliique post eum, Anonymum sequuntur.*

11. In Aristotelis librum περὶ ἑρμηνείας *praelectiones*, sed, vt videtur, numquam ab auctore in lucem editae, ex quibus, quantum memoria ipsi suggerebat, suo ad eumdem philosophi librum commentario inseruit *Ammonius*, Hermeae F. Procli discipulus, vt ipse testatur in limine commentarii his verbis: Εἰ δέ τι καὶ ἡμεῖς δυνηθείημεν εἰσενεγκεῖν περὶ τὴν τοῦ βιβλίου σαφήνειαν ἀπομνημονεύσαντες τῶν ἐξηγήσεων τοῦ θείου ἡμῶν διδασκάλου Πρόκλου τοῦ Πλατωνικοῦ διαδόχου τοῦ εἰς ἄκρον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τήν τε ἐξηγητικὴν τῶν δοκούντων τοῖς παλαιοῖς δύναμιν καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν τῆς φύσεως τῶν ὄντων κρίσιν ἀσκήσαντος, πολλὴν ἂν τῷ λογίῳ Θεῷ χάριν ὁμολογήσαιμεν.

12. Ὕμνοι. *Hymnos* non paucos Procli iampridem intercidisse, notaui supra num. II.

qq) Vicissim in D. Reiseri catalogo MStorum bibl. Augustanae pag. 75. pro Porphyrii oratione *de vita Platonis* et dispositione librorum eius, lege *de vita Plotini.*

rr) Conf. supra, vol. V. p. 696. sq. §. VI. *Harl.*

[P] 13. *Epigrammata.* Procli inter poetas ἐπιγραμματογράφους mentionem facit Tzetzes prolegomenis ad Lycophronem. *Fabr.* V. supra, vol. IV. pag. 493. et *Montfauc.* in bibl. Coisl. pag. 519. sq. de cod. Anecdot. anthol. gr., a *Leon. Philara* scripto. *Harl.*

14. Χρηστομαθίας *libri duo*, ex quibus excerpta duntaxat superesse dixi supra num. XII. In Gesneri bibl. vox χρηστομαθείας transfertur *de bona disciplina*, vti Petrus Crinitus suos Electorum libellos *de honesta disciplina*, inscripsit. Sed in eadem Gesneri bibl. et Simler. epitomes editionibus, quas inspexi, annorum 1555. 1574. et 1583. dicitur praeterea *Proclus* etiam scripsisse *Christomachiam*, eamque MStam seruari Romae in bibliotheca Vaticana. Non dubito autem, quin et heic *chrestomathia* legendum sit, et intelligantur illa ex Procli χρηστομαθίας libris excerpta, quae leguntur in bibliotheca Photii et quae separatim vna cum notis edidit Andreas Schottus.

15. Μητρωακὴ βίβλος, *liber de matre Deum.* Suidas: *ἔγραψε Πρόκλος μητρωακὴν βίβλον, ἥν, εἴ τις μετὰ χεῖρας λάβοι, ὄψεται, ὡς οὐκ ἄνευ θείας κατακωχῆς τὴν περὶ τὴν Θεὸν θεολογίαν ἐξέφηνεν ἅπασαν, ὥστε μηκέτι θορυβεῖσθαι τὴν ἀκοὴν ἐκ τῶν ἀπεμφαινόντων θρήνων.* Quae ad verbum petita sunt ex parte vitae Procli, quam primus in lucem protuli cap. 33. Ceterum non audiendus vir summus, qui lib. V. harmoniae mundi cap. 10. suspicatur, hymnum Procli in solem, qui etiamnum superest, fuisse partem *μητρωακῆς*.

16. Εἰς τὴν Ὀρφέως θεολογίαν. *In theologiam Orphei.* Meminit Suidas. Et videtur hoc opus in duos libros distinctum fuisse, vt colligo ex eodem Suida in Συριανός. Plura de eo *Marinus* cap. 27. Vnde disces, nihil aliud continuisse, quam electa ex Syriani commentariis, in Marini gratiam adnotata et a Marino congesta; ipse enim Proclus, quo minus proprio Marte in Orphica scriberet, in somnio deterritum esse se ferebat.

17. Περὶ τὰ λόγια, βιβλία ι΄. *In oracula libri decem.* Suidas. ss) Hoc opus partim ex Syriani ore, sed praecipue ex Porphyrii ac Iamblichi scriptis quinquennii spatio a Proclo collectum et septuaginta tetradas oraculorum, hoc est CCXXX. versus, complexum fuisse, testatur *Marinus* cap. 26. Meminit *Proclus* ipse pag. 359. in πολιτείαν, *εἴρηται διὰ πλειόνων ἐν τοῖς εἰς τὰ λόγια γεγραμμένοις.* Fortasse iam perierat, quum Psellus et Pletho pauca quaedam oracula illustranda et dissensum eorum a christianis dogmatis ostendendum sibi sumerent. Idem Psellus siue Simeon Sethi in libro de alimentorum facultatibus, vbi de Philomela pisce agit, p. 141. Proclum τὴν χαλδαϊκὴν [P] *φιλοσοφίαν αἰνιγματωδῶς ἐξηγούμενον* memorat, vbi sine caussa ambiguus haeret interpres clarissimus *Martinus Bogdanus*, vtrum nostrum Proclum Psellus intellexerit.

18. Ὑπόμνημα εἰς ὅλον τὸν Ὅμηρον. *In Homerum integrum commentarius.* Suidas. Sollemne fuit iunioribus platonicis in poetarum principem commentari, vt obseruatum

ss) V. supra, vol. I. p. 510. §. VIII. vbi CCXXX. numerantur versus. *Harl.*

tum viro summo Lucae Holstenio in Porphyrii vita. Ceterum hoc Procli in Homerum opus tributum fuit in libros septem, vt ex eodem Suida colligo in Συριανός. Vide, quae supra ad init. huius cap. in nota, de Syriani scriptis adnotaui. Etiam in quaestionibus siue dissertationibus Procli ad Platonis politiam, fabulae quaedam et dicta Homeri philosophice exponuntur, vt iam monui supra, num. XVI. In iisdem pag. 375. citantur etiam Syriani λύσεις Ὁμηρικῶν προβλημάτων. *Fabr.* Conf. supra, vol. I. pag. 401. et pag. 520. nr. XCII. *Harl.*

19. Περὶ τῶν παρ' Ὁμήρῳ Θεῶν. *De diis apud Homerum.* Suidas. Refero hoc inter scripta Procli deperdita, quamuis probe meminerim, de hoc argumento agi in dissertationibus, quae editae sunt ad Platonis politiam isthoc titulo. Sed quia res minus certa est, et Suidas ipse commentarios Procli in politiam ab hoc opere de diis Homericis distinguit, nos quoque distinguere maluimus. Videtur illud respicere Anonymus de incredibilibus, ab Allatio editus, vbi Proclum laudat cap. 19.

20. Συμφωνία Ὀρφέως, Πυθαγόρου καὶ Πλάτωνος. *Concordia Orphei* tt), *Pythagorae ac Platonis.* Suidas. Huc refer verba Marini cap. 22. ἐξηγούμενός τε πάντα ἐνθουσιαστικώτερον, καὶ εἰς συμφωνίαν ἄγων κ. τ. λ. Sic *Hierocles* libro quarto de fato ac prouidentia consensum Platonis cum Orpheo et τοῖς λογίοις demonstrauerat, teste Photio, et, Telephum, grammaticum, Suidas refert, scripsisse περὶ τῆς Ὁμήρου καὶ Πλάτωνος συμφωνίας. Non in isto autem tantum opere Proclus Syriani exemplo, sed in aliis quoque scriptis suis concordiam hanc ostendit, praecipue in commentariis in Timaeum, ex quibus vnum locum adferre iuuat, qui legitur libro quinto pag. 291. Πυθαγόρειος ὢν ὁ Τίμαιος ἕπεται ταῖς Πυθαγορείων ἀρχαῖς, αὗται δὲ εἰσιν αἱ Ὀρφικαὶ παραδόσεις. Ἃ γὰρ Ὀρφεὺς δι' ἀπορρήτων λόγων μυστικῶς παραδέδωκε, ταῦτα Πυθαγόρας ἐξέμαθεν ὀργιασθεὶς ἐν Λεβήθροις τοῖς Θρακίοις Ἀγλαοφάμου τελετὰς μεταδιδόντος, ἣν περὶ Θεῶν σοφίαν Ὀρφεὺς παρὰ Καλλιόπης τῆς μητρὸς ἐπινύθη. Ex hoc loco, vt id obiter notem, restituendus *Iamblichus* pag. 135. de vita Pythagorae, vel potius comprobanda [ ] medela, quam illi feliciter adtulere eruditissimus Gisbertus Cuperus libro tertio obseruationum, et in dissertatione de scriptis Socratis, Allatio opposita, desideratissimus Godfridus Olearius noster, et Iamblichi editor doctissimus, Ludolphus Küsterus. Sed et passim sollicitum Proclum esse video, quo Aristotelem cum Platone consentire doceat, vnde *vtriusque philosophi glutinum* adpellatur a Iulio Caesare Scaligero ad librum secundum Aristotelis de plantis.

21. *Liber de tribus monadibus* νοητοῖς, τῇ ἀληθείᾳ, τῷ καλλονῇ et τῇ συμμετρίᾳ, meminit Proclus ipse p. 433. in Politiam.

22. Περὶ ἀγωγῆς β. *De disciplina theurgica libri duo* uu) Suidas. Vide, quae notaui ad Marinum cap. 28.

tt) Theologum. Arithmetices pag. 37. οἱ Πυθαγορικοὶ κατακολουθοῦντες Ὀρφεῖ.

uu) De theurgia et Procli insano illius amore v. *Burigny* in vita Procli, ex Hissmanni versione german. etc. p. 203. sqq. *Harl.*

[*Simplicius* ad Ariſtot. de anima etc. C. 9. b. ὁ Πρόκλος, inquit, βιβλίον συνέγραψεν τὰς τοῦ Ἀριστοτέλους ἐνστάσεις τῇ λεγομένῃ γενέσει τῶν σωμάτων ἐξ ἐπιπέδων ἐπενεχθείσας διαλύων. v. infra ad cap. de Simplicio indicem ſcriptor. in Simplicium ad Ariſtot. de anima etc. *Harl.*]

[Lycophron cum ſcholiis *Procli* eſſe dicitur in cod. Barberino. v. Introd. meam in hiſt. L. Gr. p. 64. num vero *Procli* noſtri *diadochi* ſint, equidem neſcio. — Inedita autem, de quibus Burigny l. cit. ſe acturum eſſe promiſit, ea ſunt, quae e cod. Hamburg., cuius apographum nactus erat Burigny, ſupra citauit Fabricius et partim publicauit. *Harl.*]

[Subiungam mentionem libri, a *Brüggemanno* in View etc. p. 437. factam:

A Tranſlation from *Porphyry* and *Proclus*, containing their opinions on ſacrifice and prayer, by *Thomas Taylor*, in his tranſlations of the myſtical Initiations, or, Hymns of Orpheus. Londini 1787. 8. *Harl.*]

Claudam hoc caput epigrammate, quod in Proclum eiusque vitae ſcriptorem, Marinum, exſtat in anthologia lib. I. cap. 86.

Καὶ τόδε σῆς ζαθέης κεφαλῆς περιώσιον ἔργον,
ΠΡΟΚΛΕ μάκαρ, πάντων βέρτας ἔμπνοον ὅττι ΜΑΡΙΝΟΝ
Ἀθανάτων, μερόπεσσι βοηθόον εὐσεβέεσσιν
Ἀντὶ τεῆς ἱερῆς κεφαλῆς ψυχοσσόον ἄλκαρ
Κάλλιπες, ὃς βιοτὴν θεοτερπέα σεῖο λιγαίνων
Γράψε τάδ' ἐσσομένοις μνημήια σῶν ἀρετάων.

Diuini capitis ſacrum eſt opus hoc quoque felix,
Procle tui; ſimulacrum quod viuum ipſe Marinum
Diuorum, atque piis decus auxiliumque relinquis,
Qui robur pro te ſacro capite eſſe ſalusque
Claraque virtutum poſſet monumenta tuarum
Poſtera commendare ſuis ad ſaecula ſcriptis.

Index ſcriptorum,

in Procli commentariis ad Timaeum et remp. Platonis, nec non in theologia eius platonica memoratorum, concinnatus a me per otium.

Th. theologiam, nudi numeri paginas edit. graecae Baſil. fol. commentariorum denotant.

Lib. I. in Timaeum incipit pag. 1. II. pag. 63. III. pag. 139. IV. pag. 238. V. 289. In politiam. pag. 349.

Aegy-

Bero-

Orphici

Phae-

ἐν

In

Stesi-

Tragoe-

[P] CAPVT XXII. (olim XXVII.)

De S. CYRILLO, Alexandrino.

I. Cyrilli, Alexandrini, aetas et vita. II. Alii Cyrilli. III. Operum Cyrilli, Alex., codd. atque editiones. IV. Scripta in septem Voluminibus editionis graeco-latinae Paris. recensita cum variis obseruationibus. V. Index graecus scriptorum Cyrilli, positis litterarum ordine singularum homiliarum, aliarumque commentationum initiis. VI. Index eorum, quae latine tantum exstant. VII. Index scriptorum, quae Cyrilli non sunt, sed cum Cyrillo in editione Auberti sunt edita. VIII. Scripta Cyrilli edita, quae in editione graecolatina desiderantur. IX. Scripta, quae sub Cyrilli nomine falso feruntur. X. Scripta Cyrilli, Alexand. inedita. XI. Deperdita. XII. Index eorum, ad quos vel contra quos scripsit Cyrillus. XIII. Index chronologicus et alphabeticus patriarcharum Alexandrinorum.

(Cum supplementis G. C. Harles.)

S. CYRILLVS ἀδελφιδοῦς vv) Theophili, archiepiscopi Alex., apud hunc θεῖον suum a tenera aetate institutus, diligentem operam litteris, sacris praesertim, nauauit. Inde per aliquot annos inter monachos Nitriae ww) versatus, Alexandriam rediit, et a. C. 403. interfuit synodo Chalcedonensi ad Quercum, xx) in qua, praeside Theophilo, Alexand., condemnatus ac depositus est S. Iohannes Chrysostomus. Post Theophilum, a. 412. 15. Octobr. defunctum, Cyrillus in archiepiscopatum Alexandrinum euectus fuit statim tertia die post, aliis incassum pro Timotheo, archidiacono, laborantibus. Inter alia, quae gessit magno zelo et ardore, yy) celebratissima omnium

vv) *Nicephoro* XIV. 25. *fratris filius.* Sed *Facundo* II. 4. et Tripartitae X. 25. *consobrinus*, et auctori chronici orientalis p. 118. rectius, *sororis filius*. Confer *Tillemont.* tom. XIV. p. 267. et 747. seq. *Sam. Basnagium* ad a. C. 444. n. 12. *Eusebium Renaudotum* in historia patriarcharum Alexandrinorum p. 108. *Sirmondum* tom. II. operum p. 459. *Fabr.* Add. vita S. Cyrilli, ex variis auctoribus collecta, in Actis SStorum Antwerp. d. 28. Ian. p. 843. *Pagii* crit. Baron. ad a. C. 412. nr. XXIII. p. 17. et 18. tom. VII. et ibid. p. 565. sq. ad a. C. 444. VI. *G. Caue* hist. litter. SS. eccles. tom. I. p. 391. *L. Ell. du Pin* Nouv. biblioth. tom. IV. *C. Oudin.* comm. de SS. eccl. tom. I. col. 1007. sqq. *R. Ceiller* Hist. generale des Auteurs eccles. tom. XIII. pag. 241. sqq. *Mich. le Quien* orient. christ. tom. II. p. 407. *Hambergeri* zuverl. Nachr. III. pag. 142. sqq. *Saxii* Onom. I. p. 480. qui iudicat, Cyrillum, Alex., fuisse praestantiorem eruditione theologum, quam virum bonum; saltem fata caedesque Hypatiae animum eius fecerunt suspectum. Add. *Schroeckh* hist. eccl. christian. tom. VII. p. 46. sqq. et 418. sqq. tom. IX. p. 23. sq. et 118. sq. et meam Introd. in hist. L. Gr. II. 2. p. 284. sq. *La Croz.* thes. epistol. I. p. 193. sq. *Harl.*

ww) Renaudot. p. 106.

xx) Cyrillus ipse epist. ad Acacium in Baluzii noua collect. concilior. p. 759. de illa synodo loquens: *et essem ego vnus adstantium.*

yy) Nam, quum esset animo vehementi atque incontinenti et turbulento arrogantique ingenio, facile, pro re bona quasi dimicaturus, atque

omnium ore est, quae totam ecclesiam longo tempore commouit, condemnati [?] atque in concilio Ephesino a. C. 431. depositi Nestorii historia et graue dissidium cum orientalibus episcopis Ioanne Antiocheno, Theodorito Cyrensi aliisque, quorum adventum in synodo non exspectauerat, zz) et a quibus cum Memnone, Ephesi episcopo, depositus a) et in carcerem datus a comite, Iohanne, sed mox iterum ab concilio restitutus et ab imperatore libertati dignitatique pristinae redditus est. Haec copiosius qui nosse desiderat, acta synodi Ephesinae, Socratem, Liberatum, Facundum, Euagrium, Theophanem, Leontium Byz. et synodicon aduersus tragoediam Irenaei b) [et *Mansi* coll. conc. etc. IV. coll. *Walchio* p. 487. sq.] euoluet, atque e recentioribus, (praeter annalium scriptores) consulet *Tillemontium* tomo XIV. memoriarum hist. eccles. *Io. Garnerium* ad tom. II. Marii Mercatoris, *Petauium* in dogmatibus theologicis de incarnatione, et *Ludouicum Dulcinum* in historia Nestorianismi, gallice edita Roterodami 1698. in 4to. Obiit Cyrillus a. C. 444. 27. Iun. c) Eius memoriam

que Athanasium imitaturus, secundum multorum quidem narrationes iudiciaque, ad rixandi libidinem et facinora, a praeceptis exemploque soteros nostri, cuius caussam suscipere conabatur, valde aliena, est abreptus. A *la Croze* in Histoire du Christianisme des Indes tom. I. p. 14. sqq. atris depingitur coloribus — Is tamen ab auctore lib. Histoire de l'electicisme, part. I. p. 285. sqq. at tamen non sine partium studio refutatur. Atque ab aduersariis forte plura ei imputata sunt, quam par esset. Eum certe a communi calumnia eorum, quae in tumultu, Alexandriae contra Iudaeos, praecipue contra Hypatiam orto, struxisse et patrasse dicitur, haud male defendit *Wernsdorf* in IV. dissert. de Hypatia, philosopha Alexandrina, Viteberg. 1748. 4. At tamen, annon in persequutione caedeque Iudaeorum, et tumultu contra hos, licet haud prorsus innoxios, a. 415. Alexandriae exorto, etiam in turbis, contra Nestorium motis, (v. *Walch.* l. mox citato, p. 930. sqq.) fines humanitatis muneris sui atque potestatis migrarit, et num omnia possint excusari, nedum defendi, valde dubium esse videtur. (v. *Schroeckh.* l. c. tom. VII. p. 418. Moderate iudicant *Moshem.* in Institutt. hist. eccl. p. 207. *Brucker* in Hist. crit. phil. VI. pag. 382. et alii. *Harl.*

zz) V. *Walch.* l. postea citato p. 470. sqq. *Harl.*

a) *Tillemont.* tom. XIV. p. 409. seq. 427. 432. seq. 456. 464. 483. seq. *Fabr.* *Walch.* hist. haeres. V. p. 446. sqq. in primis historia *concilii Ephesini* vberrime exponitur pag. 452. sqq. et multi citantur VV. DD. p. 495. sqq. de condemnatione p. 514. sqq. de Ioanne, et custodia ac restitutione Cyrilli ac Memnonis; conf. p. 548. sqq. item p. 542. sqq. sobrie iudicatur de iis, quae gesta sunt in concilio Ephesino. (Add. eumd. *Walch.* in historia concilior. p. 286.) In sect. III. p. 569. sqq. exponuntur controuersiae Cyrilli cum orientalibus episcopis soluto concilio Ephesino. etc. *H.*

b) Prima editio synodici illius a *Christiano Lupo*, Louan. 1682. 4. altera a *Baluzio* in noua collectione concilior. pag. 666. sq. Paris. 1683. fol. Tertia a *Io. Garnerio* in auctario operum Theodoreti, ibid. 1684. fol. vide, quae volumine superiore p. 442. *Tillemontium* p. 605. *Fabr.* *Walch.* l. c. p. 475. *Mansi* collect. concil. ampl. V. p. 770. sqq. *H.*

c) Inprimis *Christi. Guil. Francisc. Walch.* in: Entwurf einer vollständigen Historie der Ketzereien etc. part. V. per totum caput II. pag. 289—936. de controuersiis cum Nestorio et Nestorianis, in quibus, quod Cyrillus praecipuam sustinuit personam, multa de eo et concilio Ephesino narrantur, et de Cyrilli animo ingenioque, ambitione et partium studio aperte

moriam latina celebrat ecclesia 28. Ianuar. (ad quem diem videndus in Actis Sanctorum Bollandus de Cyrillo copiose disserens) et graeca 9. Iunii et 18. Ianuar. τῶν ἐν ἁγίοις πατέρων ἡμῶν καὶ Ἀρχιεπισκόπων Ἀλεξανδρείας Ἀθανασίου καὶ Κυρίλλου. Quoniam dogma catholicum de incarnatione verbi tanta animi contentione adseruit; perinde alienus ab Eutychis, quam a Nestorii erroribus, hinc γνώμων τῆς ἀκριβείας, *accurationis regula*, dicitur ab Eulogio apud Photium cod. XXX. p. 452. τῆς ἀκριβείας διδάσκαλος *doctor accuratissimus* p. 454. et θερμὸς τῆς ἀκριβείας καὶ ἀληθείας ἐραστής. p. 441. *feruidus accurationis veritatisque amator*. Quod vero φύσιν vnam *d*) in Christo post vnionem ὑποστατικὴν esse scripsit, locis sexcentis satis demonstrauit, longe alio sensu se intelligere, quam Eutyches deinde est opinatus, atque naturae vocabulo pro ὑποστάσει esse abusum.

[P] II. *Alii Cyrilli.*

Cyrillus, *Adanorum* Ciliciae primae episcopus, qui interfuit synodo Orientalium post concilium Ephesinum. Ad eum epistola Theodoriti, in auctario Garneriano pag. 679. Mentio eius in synodico aduersus tragoediam Irenaei cap. 7. 13. 28. 190. 161. [v. supra, vol. VIII. p. 300. et 302.]

Cyrillus, episcopus *Afer*, martyr, de quo Acta Sanctor. 8. Martii tom. I. p. 757.

Cyrilli, *Alexandrini* patriarchae, post celebrem illum, de quo dixi, fuere complures, vnus ab a. C. 1078. ad 1092., alter filius Laklaki ab ao. 1235. ad 1243., tertius Cyrillus Lucaris, qui deinde ad patriarchatum Constantinopolitanum peruenit, a. 1621.

[Cyril-

aperte iudicatur. Pag. 304. sqq. de fontibus historiae Nestorianae; p. 333. sq. de Cyrillo, haud idoneo contra Nestorium teste; p. 382. sqq. de ortu et progressu Cyrilli controuersiarum cum Nestorio, vbi singulae Cyrilli aliorumque epistolae aliaque litigantium scripta, quae ad hanc controuersiam pertinent, fusius enarrantur atque illustrantur: p. 416. sqq. et p. 679. sqq. de Cyrillo, capite et auctore illarum turbarum, eius ingenio etc. in vtramque partem Walch. copiose disserit, p. 802. sqq. placita Cyrilli refert, examinatque, (add. p. 842. sqq.) nec eius reticet vitia, atque originem et caussas illorum motuum aperit; p. 680. sq. recenset Cyrilli scripta contra Nestorium, at moderatum fert iudicium. Sed vberior omnium, quae Walch. diligenter collegit, docteque demonstrauit, expositio a nostro abest instituto. In *Mansii* collect. conciliorum amplissima, tom. IV. et V. multae epistolae aliaque scripta vtriusque partis et acta concilii Ephesini leguntur. — De concilio Ephesino v. quoque infra, vol. XI. pag. 400. sq. — In collection. conciliorum, infra in vol. XI. recensorum, multae epistolae aliaque scripta, aut loca ex Cyrilli opp. excerpta, reperiuntur; vid. pag. 398. 406. 436. sqq. 443. — In cod. *Vindob.* CXXXIII. nr. 15. est inter alia, breue et, vt *Lambec.* comment. VII. p. 531. ait, elegans iudicium de *Cyrillo, Alex.*, aliisque. *Harl.*

d) Epistola II. ad Succensum. Confer, quae pro Cyrillo Ephraim, Antiochenus, apud Photium cod. CCXXIX. et Eulogius Alex. cod. CCXXX.

[Cyrillus, Antiochenus patriarcha. — Cyrillus, *Caesariensis*, I. senior, quem ab altero Cyrillo, Hierosolymitano, haud diuersum esse, suspicatur *Touttée* in diss. Cyrillianae I. praefixa eius editt. Opp. Cyrilli Hierosolymit. p. I. et L. vbi plures enumerat Cyrillos. *Harl.*]

Cyrillus, *Armeniae* episcopus, ordinatus ab Eustathio, Sebasteno. Vide S. Basilii epist. 58. et 187.

Cyrillus Contari, *Berrhoënsis*, patriarcha Constantinopolitanus, Cyrilli Lucaris aemulus, strangulatus (anno post eum) 1639. *Fabr.* Conf. *Io. Aymonii* libr. Monumens authentiques, pag. 311. sq. *Harl.*

Cyrillus, *Carmelita*, circa a. C. 1224. de quo Acta Sanctor. 6. Martii tom. I. pag. 498. seq. vbi vita scripta a Ioanne Palaeonydoro. Hic est ordinis Carmelitici tertius prior generalis, natione Graecus, qui ad Ioachimum, abbatem, scripsit. Vnde quorumdam stupor, qui Hierosolymitanum Cyrillum vel Alexandrinum Carmelitis ridicule accensuere. Vide *Labbeum* tom. I. de S. E. p. 246. [*Cantabrig.* in cod. coll. Gaio - Gonuil. nr. 1206. cat. codd. *Cyrilli Presb.* erem. montis Carmel. *visio* s. *uaticinium.*]

Cyrillus, *cathegumenus* monasterii S. S. martyrum, Probi, Tarachi et Andronici, qui interfuit concilio Constantinopolit. pro cultu imaginum, quod sub Alex. Comneno habitum est in triclinio Blachernarum.

[Cyrillus Chius, v. infra vol. X. p. 501. Diuersus a *Cyrillo Cio*, episcopo prouinciae Bithyniae, qui concilio Nicaeno subscripsit. v. *Henr. Valesii* emendatt. libr. II. pag. 49. *Harl.*]

[Cyrillus, chronographus, v. supra, vol. VII. p. 472. sqq. *H.*]

Cyrilli, *Constantinopolitani* patriarchae, fuere tres, vnus Cyrillus hic *Contari*, de quo paullo ante in Berrhoeensi, alter Cyrillus *Lucaris*, de quo mox: et tertius Cyrillus *Σπανὸς ὁ Τορνόβε* ab a. 1652.—1656. *Fabr.* Sub nomine *Cyrilli*, patriarchae CPol., circumfertur *censura confessionis*, fidei Caluinianae. v. plura infra in vol. X. p. 416. nr. 9. vet. ed. — *Cyrill. Tornobi* patriarcha fuisse dicitur a. 1651. dies XX. restitutus a. 1654. dies XIV. *Harl.*

[Cyrillus, *Cyzicenus*, cuius lib. de S. Blandula et figulo, est *Oxon.* in cod. Barocci XXV. p. 273. inc. τί τὸ ἱερὸν τῦτο. *Harl.*]

Cyrillus, *Dalmata*, a. C. 863. *Morauorum*, *Slauorumque* apostolus et *Bulgarorum*, vna cum fratre, Methodio, de quo praeter scriptores, lib. V. cap. 1. §. XXX. [vol. VII. pag. 272. sq.] citatos, adeundus Ioh. Weichard Valuasor et *Erasmus Francisci* in parte secunda operis, germanice editi: Ehre des Hertzogthums Crain lib. VI. cap. I. vbi de litteris Slauonicis, a Cyrillo et Methodio repertis.

[Cyrillus, *diaconus*, cuius martyrium in vitis Sctorum m. Maii legitur in cod. *Barocc.* Oxon. CCLX. p. 159. *H.*]

[P] Cyrillus, *grammaticus*, glossarii graecolatini auctor, de quo alibi. *Fabr.* De lexico biblico, quod sub nomine modo Cyrilli, modo Philonis, modo Origenis superest, v. supra, lib. IV. cap. 37. vol. VI. p. 199. sq. et vol. IV. p. 470. de Cyrillo, grammatico, inter poetas epigrammatar; it. vol. VI. p. 321. de *Cyrilli*, vel potius *Io. Philoponi*, collect. voco. discrepantium etc. adde paullo post, sect. IX. ad nr. 172. *Harl.*

Cyrillus, *Heliopolitanus*, sub Iuliano martyrium passus, de quo Theodoritus III. 7. Hist. et Suidas in Κύριλλος.

Cyrillus, *Hierosolymitanus*, de quo dixi lib. V. cap. 14. Nunc tantum addo, diuersum ab hoc videri Cyrillum, cui Hieronymus fidei suae confessionem tradidisse scribit epistola 77. vide *Tillemont*. tom. XII. p. 624. *Fabr.* Ab Cyrillo, Hierosolymit. differt alius eiusdem aetatis eiusdem Cyrilli competitor, et post huius exauctorationem sedis Hierosolymitanae inuasor; v. *Touttée* diss. Cyrill. laudat. cap. I. §. II. p. 1. inprimis cap. VIII. nr. 48. pag. XLVIII. sqq. *Harl.*

Cyrillus, *iurisperitus*, quem inter scholiastas Βασιλικῶν memorabo infra, libro VI.

Cyrillus, *Laurae S. Sabae* presbyter, qui scripsit encomium S. Theognii, ascetae et episcopi Cypri. Incipit: Θεόγνιος ὁ πανεύφημος.

[Cyrillus, *Lesbius*, patriarcha CPolitan., quem sui aequalem *Demetrius Procopius* de eruditis graecis, virum doctissimum et inprimis pium laudat. v. *Fabric.* infra, vol. XI. pag. 790. §. LXIV. *Harl.*]

Cyrillus, *Lucaris*, ex Alexandrino patriarcha Constantinopolitanus, strangulatus ao. 1638. de quo consules librum: Defense de la perpetuité de la foi, Paris. 1709. 12. et memorias litterarias Treuoltinas anni 1710. p. 626. seq. Sed et Hottingerum, Thom. Smithum aliosque, citatos a me lib. V. cap. 5. p. 749. [primae edit. vol. VI.] *Fabr.* In bibl. *Leidensis* catal. p. 326. nr. 26. inter codd. memorantur *Cyrilli*, patriarchae, epp. XIV. ad Dauid. de Willem. — copia epistolarum Cyrilli, patriarchae CPol., ad senatores, doctores, ministros etc. Geneuenses, item ad Diodatum et Ant. Leger: Confessio fidei propria Cyrilli manu conscripta, mense Ianuar. a. 1631. — pag. 342. nr. 67. Graecorum confessio, a Cyrillo in margine passim emendata. — In cat. codd. Angliae etc. tom. II. p. 37. nr. 1503. inter codd. Comitis Denbigh. Relation of the Practices of the Iesuits against *Cyrillus*, Patriarch of CPle, and the cause of their Banishment. *Harl.*

Cyrillus, *martyr*, Cretensium episcopus, cuius vitam, ab Anonymo Cretensi scriptam, habuit Allatius hoc initio: εἰ ἐὰν μὴ τὸν λόγον σύνῃ μοσαν πρὸς τὴν διήγησιν ἐρχόμενον. [v. vol. IX. p. 70. vet. ed.]

Cyrillus

[Cyrillus, *medicus*, (v. infra vol. XIII. p. 134.) alius, metropolita *Nicaenus*, a. 1675. v. supra, vol. VIII. pag. 91. *Harl.*]

[Cyrillus, episcopus *Satalorum* vel prope Satala in Armenia, cuius meminit *Basilius* epist. 187. p. 202. et forsan etiam epist. 58. pag. 86. Plura de eo disputauit *Touttée* in diss. I. Cyrilliana citata p. I. et II. vbi quoque Cyrillus, *Gortinensis*, et alius incertae in Syria, vt videtur, sedis episcopus a. 379. vel 380. nominantur. *Harl.*]

Cyrillus, *Scythopolitanus*, monachus S. Laurae Hierosolymitanae, qui medio sexto post Christum natum saeculo floruit et varias vitas Sanctorum graece scripsit, de quo dicam infra suo loco. *Fabr.* Infra, vol. X. p. 155. sq. vet. ed. — In cod. arab. quondam Vaticano, nunc Paris. vita Euthymii et Sabae, abbatum; vid. recensio MSSt. codd. qui ex vniuersa bibl. Vaticana — a. 1797. procuratoribus Gallorum — traditi fuere, etc. Lips. 1803. 8. p. 18. nr. 74. — in cod. gr. CCLI. *Vindob.* est fragmentum ex *Euthymiana historia* de rebus gestis S. *Euthymii*, abbatis Palaestini, mortui a. C. 472. quam *Lambec.* in commentar. V. p. 329. sqq. not. 1. conscriptam esse putabat a *Cyrillo*, *monacho*: at refutauit illam Lambecii opinionem et *Kollarius* in not. *B.* ad Lambecii loc. cit. atque ad vol. VIII. p. 363. sq. vbi ac pag. 645. sqq. *Lambec.* suam repetiit sententiam, et *Fabricius* infra, vol. X. p. 156. sq. nr. 4. add. *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. I. p. 503. et *Montfaucon* in Analectis p. 67. atque in diario ital. p. 32. *Harl.*

Cyrillus, *Treuirorum* episcopus circa a. C. 458. de quo Acta Sanctor. 19. Maii tom. IV. pag. 331.

Hisce addam lubens, quem nec vetus Graecia fastidisset eruditis suis ciuibus ac poëtis, si prisca illa aetate vixisset, cum laude accensere, M. *Iohannem Godofredum Herrichen*, rectorem quondam scholae senatoriae Lipsiensis, meum a prima pueritia praeceptorem formatoremque adolescentiae, singulari fide ac dexteritate. Huius memoria semper animo meo futura cara ac venerabilis etiam *Cyrilli* mihi nomen iucundum facit, quo ille pro vernaculo suo *Herrichen*, quod *Donnulum* e) sonat, libenter vtebatur, postremis annis potissimum: sub quo etiam Adonin suum sacrum edidit, anno 1716. vtili instituto praeclari Friderici Frisii cura Altenburgensibus typis recusum. Quam foecundum fuerit eius et quam elegans [P] ingenium, quanta graecae et latinae linguae peritia, et in vtraque, sed graeca praesertim, poëticae venae facultas ac felicitas, magis perspicuum faciam, quando carminum eius Volumen, quod, a digno patrueli τοῦ μακαρίτου *Augusto Herrichen* collectum, accepi, in lucem quod opto proxime proferre dabitur. f) Diem obiit vir optimus g) in coelibe vita LXXV.

e) *Donnuli* cuiusdam Afri, viri docti mentio apud *Sidonium* IX. 13. et 15. et IV. 24. vbi vide si placet Sirmondi notas.

f) Fabricius a promissis stetit et *Herrichen* poemata gr. et latina iunctim excudi fecit Lipsiae 1717. 8. *Hieronymus Freyerus* in fasciculo poematum graecorum, Halae Magdeb. 1715. 8. edidit *Io. Gothofr. Cyrilli* f. Herrichen, nr. 1. Adonica quaedam et nr. 17. tetrasticha quaedam sacra trochaica. *Harl.*

g) Vide acta eruditorum tom. IV. supplem. p. 89. seq.

supergressus annos, et rude ante aliquod tempus donatus, Lipsiae a. MDCCV. V. cal. Febr.

III. Cyrilli operum codd. MSS. et editiones.

[V. *Fabricius* de scriptorr. de verit. relig. christ. cap. 2. §. XXVI. pag. 104. *Heum.*]

[Primum nonnullos codd. (quorum magna vis est,) *Cyrilli*, *Alex.*, memorabo; notitiam multorum aliorum suis locis inseram. — Secundum *Matthaei* notit. codd. gr. Mosquens. p. 21. et 22. in cod. XIII. fragmenta plura. — P. 28. sq. in cod. XIX. in catena patrum in Genesin et Exodum: — p. 35. et 36. in cod. XXIV. s. catena patrum in Iesaiam, et pag. 36. in cod. XXV. s. diuersa a superiore catena in Iesaiam. — In bibl. *Escorialensi* regia, (teste *Plüero* in Itinerario per Hispan. p. 163. sq. coll. *Montfauc.* bibl. bibl. MSSt. I. pag. 618. sq.) sunt varia multaque Cyrilli opp. Hoc loco tantum memorari liceat, 1) *Lexicon* particulare ex Cyrilli opp. cum dictionibus diuinae scripturae per Anton. philosophum; 2) *Collectio dictionum* ex variis libris V. ac N. Test. nec non externae scripturae; 3) quod non oporteat definitam fidem a SS. PP. in Nicaena synodo commouere; 4) *Cyrilli*, (vel forte alterius,) in Genesin, vel de historiis veteris scripturae cum synopsi particulari de theologia et de historia veteri; 5) ex libro, cuius inscriptio est: demonstratio per ea, quae antiquitus facta sunt: diuina oracula Stis vatibus patriarchis etc. 6) de adoratione et cultu in Spiritu Sto et veritate ad Palladium libri XVII. per dialogi modum, et apologeticus pro 12. capp. 7) in adscensione domini et de mystico prandio ac lauacro. 8) adclamatio ad imper., Theodosium, et ex confutationibus aduersus Iulianum, apostatam, sectiones X. libr. II. 9) demonstratio de processione Spiritus S. 10) epistola canonica ad *Dominum*, (Domnum?) et episcopos in Libya. — *Vindobonae* in bibl. caesarea, voluminib. III. IV. V. VI et VIII. ed. *Lambec.* comm. permulti seruantur codd. in quibus sunt varia Cyrilli scripta aut excerpta. Hoc loco sufficiat quorumdam notitia: cod. LVIII. nr. 2. vol. III. p. 255. sq. Kollar. Sententiae *Cyrilli*, *Alex.*, et aliorum de vero deum adorandi modo in spiritu et veritate. — In vol. IV. p. 255. sqq. cod. CXLVI. nr. 2. 13. 21. et 33. excerpta plura ex *Cyrilli* expositionibus in V. T. — nr. 17. *Cyr.* orat. in festum purificationis. — pag. 365. etc. fragmenta in codd. CLXIV. nr. 6. CLXVI. nr. 1. CLXVII. et CLXVIII. CLXXXVIII. nr. 22. et in hoc quoque cod. nr. 12. *Cyrilli* et S. Anastasii Sinaitae expositio compendiaria orthodoxae fidei, de qua v. paullo post, §. IX. nr. 167. — in vol. V. varia opusc. inprimis excerpta et fragmm. in cod. CCXLIV. nr. 4. — in cod. CCXLVI. nr. 14. ex libro II. de sacrificio agni; — in cod. CCXLVII. nr. 30. et cod. XXXIII. nr. 4. in vol. VIII. disputatio cum Nestorio; quam *Kollar.* ad vol. V. p. 269. esse ab alio factam putat ex Cyrilli antirrhetico: — in cod. CCXLVIII. nr. 5. (spuria, v. Kollar. p. 287. not.) disput. cum Iudaeis de adoratione S. Crucis et sacrarum imaginum; — in cod. CCL. nr. 10. ex dialogo ad Hermiam de consubstantiali trinitate fragm. Kollar. pag. 314. — in cod. CCLXXXIII. nr. 2. p. 474. comm. excerpta ex Cyrilli opp. — In vol. VI.

part.

part. I. pag. 97. cod. XI. nr. 16. fragm. ex *Cyrilli* opp. de tempore sacrae coenae Christi; — p. 130. sq. in cod. XVIII. nr. 4. (vbi v. not. Kollar.) fragmenta canonica ex epist. ad Domnum et ep. ad episcopos Libyae et Pentapoleos etc. (conf. *Theodori Balsamonis* opp. gr. et lat. Paris. edita p. 1076. et p. 1080. — *Augustae Vindel.* sententiae Cyrilli et aliorum. v. *Reiser.* ind. codd. August. p. 22. ib. p. 25. explicatio parabolae Luc. 16. — De codd. reg. *Neapolit.* v. supra vol. V. p. 778. nr. 54. et p. 787. nr. 205. — *Venetiis* inter codd. Iul. Iustiniani *Cyrilli* epistolae festales; in alio cod. eiusd. *Thesaurus*; in alio homiliae in Genesin, teste *Montfaucon.* in Diar. ital. p. 434. — *Bandinius* in cat. codd. gr. Laurent. recensuit plura excerpta ex variis Cyrilli opp. in codd. *Laurent.* obuia tom. I. p. 47. nr. XXX. et XXXI. et XXXII. pag. 468. XII. p. 118. V. p. 119. X. p. 415. XXVI. pag. 600. in tom. II. cod. XI. §. H. tom. III. p. 324. XX. Citantur loca tom. I. p. 99. et 436. in expositione sacrorum praeceptor. p. 253. in florilegio sententiar. p. 347. a Io. Cantacuzeno contra Palamam: p. 358. in opere anonymi contra eumdem, et p. 432. in thesauro orthod. fidei. — Integra opp., in codd. Laur. seruata, suis locis indicabimus. Notandus est quoque cod. I. nr. 2. plut. 7. siue *edictum imperatoris, Iustiniani*, continens confessionem rectae fidei etc. in qua Iustinianus p. 293. affert loca *Cyrilli*, Alex. ex epist. I. et II. ad Successum etc. atque nr. 5. *exemplar epistolae, ab imp., Iustiniano, perscriptae, aduersus nonnullos, impium Theodorum, atque iniqua eius dogmata, et epistolam Ibae dictam, nec non Theodoriti libros contra catholicam fidem, scriptis propugnantes,* quam longam epist. *Bandinius* in cat. tom. I. p. 166. sqq. primus graece cum latina versione euulgauit: in qua frequens Cyrilli eiusque operum quorumdam fit mentio, aut is defenditur. — Secundum catal. codd. Angliae et Hibern. in variis biblioth. praecipue Bodleiana Cyrilli opp. aut partes illorum saepenumero exstant: hic aliquot codd. in quibus particulae reperiuntur, tantum excitabimus: nr. 85. bibl. *Bodlei.* in cod. Barocc. LXXXV. epistola ad Gennadium et excerpta ex epistolis et ex sermone quodam. — nr. 272. disput. inter Cyrillum et Nestorium; nr. 688. quaestiones et responsion. quaedam de fide S. Trinitatis; — nr. 2500. encomium b. virginis; nr. 2877. de imaginibus; nr. 3060. capita aliquot synodalia; nr. 3275. orat. de 24. presbyteris, qui in coelo sunt, quorum nomina scribuntur coptice: quorum commemoratio fieri solet 24. die mensis Hatur, arabice; nr. 3397. in Symeonem. *Cantabrig.* nr. 314. *Cyrilli* et aliorum epp. s. acta tertiae synodi, gr. — In tom. II. nr. 36. ep. contra Theodoretum; nr. 980. in cod. *Sarisburiensis* ecclesiae, de processione Spiritus S. — nr. 3435. bibl. *Norfolc.* Cyr. ad Nestorium. — nr. 5959. bibl. *Gale*, Anastasii et Cyrilli expositio breuis fidei christianae; — *Dublini*, nr. 726. explicatio Cyrilli super circumcisione Christi, — et de portatione eius per Simeonem. — *Leidae* inter codd. Vulcanii catal. bibl. p. 344. et 345. plura Cyrilli opera, a Vulcanio vel descripta vel latine versa, vel illustrata; p. 346. nr. 52. *Cyrilli* dialogus ad Hermaeum, philosophum. — p. 347. nr. 62. duo sermones; et ad Hermiam, presbyterum. — p. 348. nr. 92. E. sermo fest. — inter codd. Vossian. p. 381. nr. 54. rescripta ad concilium africanum, vbi authentica Nicaeni concilii translata de Graeco per Innocentium, presbyterum, etc. — p. 401. nr. 4. *Cyrilli* collectio sententiarum contra πνευματομάχους. — *Paris.* in

bibl. publ. multa numerantur Cyrilli scripta, manu exarata: hic tantum nominabo *excerpta* in codd. DCCCLXXXII. et MMMIX. — Secundum catal. *Paris.* bibl. MSS. vol. I. pag. 107. et 108. ac 117. sunt inter codd. *arabicos* aliquot Cyrilli homiliae. — *Venetiis* in bibl. Marc. cod. CXXII. Cyr. contra anthropomorphitas. vid. notam in cat. codd. gr. Marc. p. 70. — in cod. CCCCXXXVIII. anathematismi aliquot. (cat. p. 215.) Ex numero permultorum codd. quos *Montfaucon* in bibl. bibliothec. MSSt. refert, paucorum tantum iniiciam mentionem — *Romae* in bibl. Ottobon. *Cyrilli* oratt. (I. p. 183. A.) — *Vatican.* bibl. et bis in Ambrosian. *Mediol.* Opera (I. p. 199. A. p. 495. E. pag. 512. B.) — *Basileae*, Cyrill. Alex. in Exodum et Leuiticum; Theodoret. Cyri contra Cyrillum; et Cyrilli epistola contra Theodoretum; Cyr. anathematismi XII. et contra Anthropomorphitas. et in alio cod. Cyrilli quaedam, et epistola etc. (I. p. 609. B p. 610. A.) — In bibl. *Sčti Vincentii*, opera. (II. p. 1194. D.) — In bibl. *Pellisserii*, in Esaiam. (II. p. 1198. E) — In bibl. abbatiae S. Theodorici prope Remos, Homiliae in Leuit. bis (II. p. 1231. E. et 1234. B.) — *Florent.* in bibl. S. Marci Dominic. tria commonitoria et II. epistolae ad Acacium, latine. (I. p. 419. D. E. —) add. *Zachariae* iter litterar. per Italiam, Venet. 1762. 4. p. 51. et de alio cod. p. 55. Sed ohe! iam satis est in praesenti! *Harl.*]

Latinae Editiones.

Basil. 1524. fol. apud Cratandrum, in qua editione tantum exstant commentarii in Iohannem, in Leuiticum, (qui Origenis sunt,) et thesaurus; quae singula separatim prodierunt Paris. 1520. et 1521. fol. *Fabr.* Haec edit. Basil. a. 1524. nihil aliud continet, quam quae antea Parisiis seorsim edita erant, adnotante *Lambachero* in bibl. Vindobonciuica p. 98. not. qui p. 99. memorat tres editiones quorumdam opp. Cyrilli. At in bibl. acad. Erlangensi est volumen grande in min. folio, quod sequentes editiones cum peculiaribus singulorum opp. inscriptionibus comprehendit: a. 1) *Opus insigne Cyrilli, patriarche Alex. in euangelium Ioannis: a Georgio Trapezõtio traductũ. Iodocus Clichtoueus* in epist. nuncupatoria, scripta Paris. 1508. dolet, exstare, etiam in tribus latinis et duobus graecis codd. Vatican. e duodecim libris commentariorum quatuor dumtaxat primos et totidem postremos; post fol. 168. a noua pagg. serie 1 — 19. adiectus est a Clichtou. explanationi Cyrilli commentariorum liber quintus: tum p. 38. sqq. additus est liber septimus: tum p. 52 pariter liber VIII. et sic porro, vbi defecit Cyrilli textus. In fine ante indicem erratorum: — *Parisiis* in offic. *Vuolffgangi hopilii* — 1508. — 2) *Cyrilli — commentarii in Leuiticum: sexdecim libris digesti* etc. 1514. In fine ante indicem: — Parisiis ex off. libraria Vuolfg. Hopylii, a. 1514. — Et eodem in loco hic liber cum nonnullis aliis eiusdem Cyrilli opp. habetur venalis." At de auctore huius operis v. infra §. IX. nr. 165. — *Preclarum opus Cyrilli, Alex., qui Thesaurus nuncupatur, quatuordecim libros complectens; et de consubstantialitate filii et spiritus sancti cum deo patre, contra hereticos — Georgio Trapezontio interprete* etc. Venale — 1514. (hic annus notatus est in fronte:) Clichtouei dedicatio scripta est Parisiis a. 1513. — sub finem: — Parisiis — a. 1513. quarta die April. per Vuolfg. Hopylium etc. Postea prodiit edit. a Fabricio omissa et cum editione a. 1546. con-

confusa; cuius exemplar est in bibl. acad. Erlang. et a Lambachero etiam l. c. pag. 98. aliud est recensum:

Diui Cyrilli — opera in tres partita tomos, (sed vno comprehensos volumine;) *in quibus habes non pauca ante hac latinis non exhibita. Primo tomo insunt in euangelium Ioannis commentar. libri XII.* (siue potius VIII. quibus Iodoc. Clichtoueus adiecit quatuor intermedios; *Georgio Trapez.* interprete.) *In Leuiticum libri XVI.* (incerto interprete.) Basileae in aedib. Andr. Cratandri. M. D. XXVIII. (1528.) fol. In tomo II. est *Thesaurus*, interprete *Ge. Trapezontio.* Reliqua accessere in tom. II. et III. antehac inedita: 1) *dialogorum cum Hermia de Trinitate libri VII. cum adpendice argumentorum, quod Spir. S. sit deus, Io. Oecolampadio interprete*, 2) *de adoratione et cultu in Spiritu et veritate dialogus ad Palladium*, eod. interprete: 3) *contra Iulianum apostatam pro religione christiana* lib. X. 4) *de recta in Iesum Christum fide ad Theodos. libri II.* 5) *de eadem ad reginas liber vnus. Io. Oecolampadio* interprete. *Harl.*

Basil. 1546. fol. apud Heruagium, IV. tomis, sed qui vno comprehendi volumine possunt. In hac accedunt libri VII. de Trinitate; de Spiritu S. de adoratione in Spiritu et Veritate; libri X. contra Iulianum; et III. de recta fide in Christum ad Theodosium, imp. et reginas; [h]) epistolae XXXIX. Homiliae X. Apologia ad imp., Theodosium; declaratio XII. capitulorum; pro iisdem apologeticus et liber ad Euoptium; expositio symboli Nicaeni [interp. *Io. Theophilo;*] scholia de incarnatione Vnigeniti; synodales epistolae XII. et dogmata Nestorii, a Cyrillo impugnata et a synodo Ephesina condemnata.

Basil. 1566. fol. apud haeredes Ioh. Heruagii, in qua editione quintus tomus, siue quinta pars, (omnes enim quinque tomi vno volumine continentur,) commentarios in Esaiam, ex Laur. Hunfredi versione complexa accessit. Fallitur *Elias du Pin*, qui hanc editionem primam latinam operum Cyrilli esse scribit tom. IV. bibliothecae scriptorum eccles. pag. 52.

Paris. 1573. fol. II. voluminibus, *Gentiano Herueto* curante, [i]) quae editio a Posseuino in apparatu sacro recensetur. Sed plenior prioribus [?] est posterior Parisiensis a. 1605. II.

h) Sed libros VII. de Trinitate vsque ad libr. ad reginas iam in ed. a. 1528. reperiri, modo adnotauimus. Reliqua opuscula adiecta sunt et collecta in tom. IV. interprete *Vuolffgango Musculo* aut *Io. Oecolamp.* Exemplar huius edit. est in bibl. acad. Erlangensi. *Harl.*

i) *Bonau. Vulcanius* praef. ad Arrianum a. 1575. editum. *Ne quis me temere ad hunc auctorem denuo vertendum accessisse existimet, neue quis me eos imitari suspicetur, qui quum hodie veteris alicuius auctoris post omnes aliorum editiones recognitionem pollicentur, si conferas, nihilo amplius eos praestitisse reperias, quam is, qui ante biennium Cyrilli opera Lutetiae edidit. Quem quidem autorem quum summopere corruptum habeamus, nemoque sit ex orthodoxis scriptoribus, qui maiore recognitione egeat, nullum tamen ab eo, qui eum edendum curauit, verbum immutatum aut correctum*

II. Vol. quam persequitur Bellarminus de S. E. in illa enim Glaphyra in Pentateuchum ex A. Schotti versione, et libri posteriores XVI. de adoratione in Spiritu et Veritate ex interpretatione Antonii Agellii, ne alia iam memorem, accessere.

Graecolatina.

Vnica *Iohannis Auberti*, Laudunensis presbyteri, canonici et in schola Paris. Laudunensis collegii magistri atque interpretis regii, Paris. 1638. fol. septem voluminibus, quam post Labbeum, Caueumque paullo diligentius infra recensui: [add. *Oudin.* comment. I. col. 1012—1050. qui de singulis opusc. iudicat vberius.]

Editiones promissae.

1. *Bonauenturae Vulcanii.* Abraham Scultetus in narratione de vita sua pag. 55. *Lidae a. 1612. maxime me oblectabam alloquio clarissimorum virorum, et inter alios Bonauenturae Vulcanii, quem senem admodum sellae affixum, et manibus pedibusque captum inueni. Promiserat ille triginta quatuor annis ante,* k) *editionem omnium operum graecorum Cyrilli, hactenus a multis desideratam. Hanc cum frustra hactenus singulis propemodum nundinis exspectassem, et iam coram hominis aetatem, valetudinemque perditam considerarem: petii ab eo, vt Cyrillum graecum fidei meae concederet: me non solum operam daturum, vt ex ipsius voto ille in vulgus exiret, sed etiam de codicis pretio ipsi satisfacturum. At ille gratiis pro officio actis, tantum adhuc virium sibi superesse aiebat, vt ipsemet promisso se exsoluere posset. Vsque adeo verum est, neminem esse tam senem, qui non dico diem, sed annos superuiuere posse se desperet. Quamquam erat nonnemo in Anglia, qui de tanti thesauri possessione magnifice potius se iactasse, quam vere gloriatum fuisse adfirmaret.* Certum tamen est, Vulcanium non modo plura Cyrilli inedita graece possedisse, sed etiam [P] latine vertisse haud pauca, quorum pars bibliothecae Leidensi legata, [et in cat. bibl. Leid. laudata inter codd. ex legato Vulcanii laudata,] etiam Auberti vsibus deinde patuit.

2. *Frontonis Ducaei*, de quo *Iacobus Sirmondus* in litteris ad Sebastianum Tengagelium, datis 3. Non. Sept. 1696. *In bibliotheca patrum graeco latina duobus voluminibus comprehensa desiit ὁ μακαρίτης, qui et alia, vt nosti, meditabatur, Nicephorum, Theodoretum, Cyrillum Alex. et biblia graecolatina. Ex quibus Nicephorum plane absoluerat, Theodoretum magna ex parte confectum habebat. Quod deerat, supplere ipse institui. Ad Cyrillum pauciora collegerat, quae vsui tamen esse possint, si quis huc aliquando ad eam curam animum adiiciet.* [Cyrilli opera vix digna esse, quae legantur, iudicat *La Croze* hist. christ. Indiae lib. I. pag. 16.

rectum inuenias, quum interim is omnia priorum interpretum nomina supprimat, totiusque operis laudem inaudita quadam impudentia sibi vendicet.

k) *Vulcanius* praef. ad Arrianum, edita a. 1575. *seposito e manibus Cyrillo, cui vertendo, et Isidoro, cui castigando longam iam operam nauaram, totum me magna animi alacritate ad Arrianum contuli.*

16. *Heum.*] *In bibliis sacris multum et diligenter laborarat; vnumque hoc opus prae ceteris vrgebat. Sed vereor, vt in posterum sperare liceat propter nouam editionem graecolatinam, quae hic iam inchoata est, curante, ut audio, Io. Marino, e congregatione Oratorii viro docto etc.*

3. *Conradi Rittershusii*, de quo vide epistolam 352. et 353. inter epistolas virorum doctorum ad Goldastum, editas e bibliotheca clarissimi Thulemarii.

4. Dissertationem de scriptis Cyrilli Alex. promisit *Ioh. Garnerius* ad Marium Mercatorem tom. II. p. 43.

VI. *In editione graecolatina Paris. tomo I. continentur:*

I. Περὶ τῆς ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκυνήσεως καὶ λατρείας, *de adoratione et cultu in spiritu et veritate*, siue de officiis christiani hominis erga Deum, libri XVII. dialogi more scripti, in quibus Palladius et Cyrillus colloquuntur. p. 1—631. Cum versione *Antonii Agellii*, l) Neapolitani, congregationis clericorum regularium presbyteri, quae primum Lugduni, sed minus emendate, m) 1587. in 4. deinde accuratius Romae 1588. fol. excusa fuerat, vt latinam editionem Venetam anni 1604. omittam. Citatur hoc Cyrilli opus ab Andrea [P] Samosateno apud *Anastasium* in Hodego pag. 342, Ephraemo Antiocheno apud *Photium* cod. CCXXIX, *Leontio Byz.* in Eutychen: ab *Anastasio Sinaita* quaest. 20. 39. et 57. *Iohanne Damasceno* de Trisagio tom. I. opp. p. 400. et in parallelis tom. II. pag. 364. et a Catenarum auctoribus in Pentateuchum. Meminit et *Nicephorus* XIV. 14. ac *Photius* cod. XLIX. et Cyrillus ipse sub initium τῶν Γλαφυρῶν p. 2. In antiquis latinis editionibus tantummodo primus huius operis liber ex alia interpretatione legitur, quae incipit: *superuacaneum opinor rogare ex te.* Graeca Aubertus deprompsit e codice Vulcanii, quem bibliothecae Leidensi ille legaverat n) et ex altero Harlaei, Maclouiensis episcopi, cuius variae lectiones post notas Agellii in calce voluminis occurrunt. *Fabr.* Libri priores exstant Oxon. in cod. Barocc. nr. 293. catal. — In codd. Vatic. et de Harlay, Maclouiensis in Gallia episcopi. — Num opus sit Cyrilli genuinum, disputat, et contra Riuetum adserit Cyrillo Oudin. l. c. p. 1015. sqq. *Harl.*

II.

l) Laudat hunc Agellium Petrus Morinus p. 344. opusc.

m) Agellius in admonit. ad lectorem: *Hos libros cum Lugdunum imprimendos misissem, adeo male non modo imprimentis negligentia, verum etiam corrigentis culpa accepti fuerunt, vt innumeris mendis pleni, et, quod mihi molestius fuit, adnotatiunculis marginibus additis respersi essent, quas neque ego miseram, neque feceram: et ita ineptae et absurdae erant, vt alicubi ne auctoris quidem sanctissimi et eruditissimi viri nomini parcerent.*

n) V. cat. bibl. Leid. p. 344. nr. 10. et 11. et p. 345. nr. 25. ac 26. *Harl.*

II. Γλαφυρὰ siue *scita commentaria*, (allegorica magnam partem et anagogica,) *in loca selecta Pentateuchi*, p. 1 — 433. cum versione *Andreae Schotti*, S. I. in Genesin libris VII. in Exodum libris III. in Leuiticum I. in Numeros I. et in Deuteronomium I. Hoc opus a veteribus frequenter laudatur. *) Latine primum lucem vidit ex *Andreae Schotti* versione in latina operum Cyrilli Parisiensi anni 1605. Deinde cum sermonibus Cyrilli paschalibus ab eodem *Schotto* graece et latine publicatum est Antwerp. 1618. fol. Aubertus cum Schotti editione codicem Harlaei contulit, lectionumque varietates in extremo volumine adnotauit. Ex *Nicephori* XIV. 14. suspiceris, Cyrillum eiusmodi γλαφυρὰ composuisse non tantum in Pentateuchum, sed in libros vniuersos Veteris Testamenti, p) τὰ γλαφυρὰ τὰ τῆς παλαιᾶς γραφῆς τυπικῶς εἰρημένα εἰς χριςὸν καὶ τὴν καθ᾽ ἡμᾶς ἐκκλησίαν ἀνάγων. In Genesin Glaphyra Cyrilli vertit *Ambrosius*, Camaldulensis, et edere voluit, teste Sixto Senensi, quod facere, nescio qua de causa, intermisit. *Fabr.* *Leidae* in bibl. publ. pag. 345. nr. 13. inter Vulcanii codd. *Cyrilli* dissertatt. arcanae in Genesin, latine. Nicol. Drumezius, Brugensis latinam versionem adiecit et adnotatt. ibid. pag. 402. nr. 9. loci S. Scripturae, qui memorantur a Cyrillo aliisque patribus gr. — *Monachii* in bibl. elector. cod. XVIII. *Cyr. Alex.* in Genesin, Exodum, Leuiticum, Numeros, Deuteronomium. v. cat. codd. Bauar. p. 5. — *Vindobonae* in bibl. caesarea cod. LVII. nr. 104. — 107. Comment. in *Genesin*, libri III. in *Exodum*, diuisus in V. sermones; in *Numeros*, diuisus in V. serm. in *Deuteron.* in totidem sermon. diuisus. v. *Lambec.* III. pag. 249. sq. — In bibl. *Bodlei.* cod. Cromwell. nr. 294. cat. *Cyrill.* in quaesita et dubia S. Scripturae; sed confector cat. codd. Angliae etc. I. p. 44. addit: „continet autem reuera *Theodoreti*, episc. Cyri, quaestiones in *Genesin*. Atque in cod. *Florent.* Laurent. XIX. nr. 10. plut. 6. Theodoreti quaestionibus in loca dubia S. S. interferuntur quatuor Cyrilli comm. in Numeros fragmm. obseruante *Bandin.* in cat. codd. gr. Laurent. gr. I. p. 137. sq. — *Oxon.* in bibl. collegii Lincolniensis, nr. 1340. cat. *Cyr.* opus super Genesin. — *Venetiis* in cod. DXXIII. bibl. Marc. *Cyr.* pars operis, inscripti τὰ γλαφυρά v. cat. codd. gr. Marc. p. 282. — Ibid. in cod. *Naniano* LXXIX. *Cyr.* Glaphyra. v. cat. codd. gr. Nan. p. 160. eadem in cod. quondam Vatic. nunc *Paris.* v. Recens. codd. MSS. qui ex bibl. Vat. — procuratorib. Gallor. traditi fuere, p. 9. nr. 33. *Harl.*

Tomo II.

III. *In Esaiam, prophetam, commentariorum* libri V. quorum singuli iterum, primus in λόγους sex, secundus in τόμους quinque, tertius itidem in τόμους totidem, quartus in quinque et quintus in [?] sex λόγους diuiduntur. Adiuncta est latina versio *Laurentii*

*) Vide *Tillemont.* tom. XIV. p. 672.

p) *Cassiodori* locum e prooemio diuinarum lectionum, quo Cyrillum refert inter eos, qui totam S. Scripturam a principio ad finem graeco sermone declararunt, adtuli supra c. 19. in S. Basilio, num. XXXII.

Laurentii Hunfredi, Angli, quam, ao. 1562. dicatam Elisabethae, Angliae reginae, et in editione operum Cyrilli latina Basil. 1566. fol. primum editam, Aubertus recognouit, graecaque publicauit ex codice Vaticano et, qui duos priores tantum continebat, regio. Citatur a *Facundo* XI. 7. nec non a Leontio Byz. contra Eutychen, et Ephraimo Antiocheno apud Photium cod. CCXXIX. *Fabr.* In bibl. *Escorial.* Cyr. in IV. prophetas maiores, et *Cyr.* aliorumque excerpta expositio in Iesaiam, teste *Plüero* in Itin. per Hisp. p. 164. — *Oxon.* in bibl. Bodlei. nr. 652. catal. comment. in Iesaiam: — idem in cod. monast. Benedictin. bis *Florentiae*, teste *Montfauc.* in diar. ital. p. 363. et in bibl. biblioth. MSSt. I. pag. 414. *E.* — idem in cod. Vindobon. LXXVIII. opinante *Lambecio* III. p. 435. sq. sed Kollar. pro spurio eum habet; v. eius not. — idem et in cap. 1. Sophoniae, *Paris.* in cod. DCCCXXXVI. nr. 1. et 2. bibl. publ. — *Oudin.* l. c. col. 1023. opinatur, hunc in Iesaiam commentar. esse recentioris auctoris, qui longe post Cyrillum in otio vixerit, et plurimos ante se huius libri habuerit commentatores. *Harl.*

Tomo III.

IV. *In XII. prophetas minores, commentarii* cum versione *Iacobi Pontani* S. I. qui hos primus graece et latine ediderat Ingolstadii ao. 1605. [a. 1607. ap. Hamberger. et in cat. bibl. Leidens. p. 37.] fol. auspiciis Marci Velseri, qui in epistola q) ad Vulcanium, ao. 1601. data, *Ego, ne nescias*, inquit, *inter primos Cyrilli amatores nomen profiteor: cuius rei hinc coniecturam capias licet, quod amico cuidam meo, homini graece et latine adprime docto, auctor fui, commentarium in XII. prophetas vertendi, is vero totum pensum iam absoluit, et nunc maxime editionem adornat. Prophetas minores decem ex Boica bibliotheca habuimus, reliquos duos ex Vaticano.* Aubertus negat, sibi alium codicem MStum praeter Pontani editionem ad manus fuisse, nisi quod ad Sophoniam vsus est antiquissimo bibliothecae regiae Paris. Citatur ab Ephraimo atque Leontio Byz. In his commentariis quemadmodum et in illis, quos in Esaiam composuit, propius litteralem sensum, quam in Glaphyris, Cyrillus persequitur. *Fabr.* *Oudin.* l. c. col. 1024. sq. hunc quoque commentar. suppositum Cyrillo foetum, et eiusdem hominis, qui comm. in Iesaiam contexuerit, existimat, pluribus argumentis victus. Cyrillo vero tribuitur in codd. *Bauar.* XVI. et XVII. v. cat. codd. gr. Bau. p. 5. — in tribus codd. *Escorial.* teste *Plüero* l. c. pag. 164. — *Florent.* in cod. Laurent. XXXVII. nr. 12. plut. 69. loca ex XII. minor. prophet. et propheta Ies. cum Cyrilli et aliorum expositionibus, indice *Bandin.* in cat. codd. Laurent. gr. II. col. 652. *Harl.*

Tomo IV.

V. *In euangelium S. Iohannis, libri XII.* cum noua versione *Io. Auberti.* In latinis editionibus hoc opus exstat ex interpretatione *Gregorii Trapezuntii*, quae prod-

q) Velseri opera p. 832.

ierat separatim Paris. 1520. r) fol. Sed non modo magna, vt solebat, licentia Trapezuntius in hac versione vsus est, sed libros, *quintum*, *sextum*, *septimum et octauum*, quos in graecis codicibus non reperit, plane omisit. *Quatuor intermedii libri*, inquit Iodocus Clichtoueus, *nec apud Latinos, nec apud Graecos ab iis, qui eam, quam potuere, vigilantiam adhibuerunt, reperti sunt. Nam et in illa insigni Romae pontificia bibliotheca quinquies, ter quidem latine*, (de Trapezuntii versione intellige,) *et bis graece conscripti visuntur, et vbique* [?] *et eisdem in locis trunci ac mutili.* Itaque hic, quem dixi, Clichtoueus, Neoportuensis, libros illos quatuor ex suo ingenio suppleuit, Augustinum in plerisque sequutus, vt notatum *Richardo Simoni* tom. III. historiae criticae Noui Test. pag. 529. et 574. Sed quoniam Clichtouei supplementum a Cyrilli ipsius opere in titulis librorum quidem, sed non charactere typorum vel alia nota per singulas paginas agnoscenda, distingui satis contigit; hinc factum est, vt multi s) incauti pro Cyrillianis laudarent verba Clichtouei, atque illis ad stabilienda sua, quae vellent, placita vterentur: bono etiam Clichtoueo mala illa repensa est gratia, vt pro labore suo indignum *malefériati nebulonis* elogium a Caueo tulerit. Ceterum in Ioh. Auberti editione, qui primus graeca edidit, suppleti sunt ex Holsteniano codice libri integri, quintus et sextus, qui desinit in expositione capitis X. vers. 17. septimi vero et octaui copiosa et longa fragmenta exhibentur cum versione *Nicolai Borbonii*, graecae linguae prof. reg. pag. 660—713. ex Catenis in Iohannem, illa praecipue praeclara, quam adhuc ineditam a D. de Harley, Maclouiensi episcopo, vtendam accepit. Liber nonus incipit a capite XII. vers. 49. Citatur Cyrilli expositio in Iohannem a *Facundo*, *Leontio Byz.* contra Eutychen, *Ephraimo Antiocheno* apud Photium cod. CCXXIX. concilio VI. et *Damasceno* in parallelis. S. Maximo tom. II. pag. 53. 64. 70. 87. *Fabr.* †*Cyr.* in euang. S. Ioannis libri I. II. III. IV. IX. X. XI. et XII. in cod. CXXI. *Venet.* Mar. v. cat. codd. gr. Marc. p. 70. — versio Georgii Trapez. in cod. I. plut. 6. bibl. *Malatestianae Caesenatis*. v. *Muccioli* catal. codd. in illa bibl. tom. I. pag. 28. — in cod. lat. IIMCXXIV. bibl. *Paris.* secund.

r) Hoc opus ex *Georgii Trapezuntii* versione *Clichtoueus* primo ex cod. romano edidit a. 1508. Paris. ap. Henr. Stephan. 1508. fol. v. *Lambach.* l. c. p. 99. et supra in notit. editt. latin. Deinde Clichtou. recognouit illud a. 1520. adiectis quatuor libris intermediis, qui desiderabantur, ex Chrysostomo et aliis patribus eccles. a se collectis. conf. de *Ge. Trapez.* versione *Zeni* differt. Vossianae tom. II. pag. 8. *Harl.*

s) Non adsentior *Theophilo Raynaudo*, qui in erotematibus de bonis et malis libris pag. 174 seq. adfirmat, Feuardentium meditato supposuisse Cyrillo Clichtouei verba, quae ibi laudat pro immaculata S. Virginis conceptione. Nam facile hoc non aduertenti contingere potuit, quemadmodum contigit Rhemensibus et Pamelio, quos arguit *Robert. Cocus* in censura scriptorum veterum p. 389. et Petro, martyri, quem reprehendit *Bellarminus* lib. II. de S. Eucharistia c. 25. Eodem nomine alium insignem virum notans Vossius de baptismo pag. 26. sollemne esse, ait, vt hic errent viri docti, quemadmodum et aliud agenti hoc accidit theologo eruditissimo, qui in libro de variis scripturae editionibus pag. 83. ait, pericopen de adultera Ioh. VIII. a Cyrillo, Alex., vt reuera Iohannis sine vlla dubitationis significatione distincte proponi multisque explanari. *Fabr.* add. *Oudin.* l. c. col. 1025. sqq. qui etiam id opus vindicat Cyrillo Alex. *Harl.*

secund. cat. codd. lat. Par. vol. III. p. 241. — — In permultis *catenis*, et editis et scriptis, reposita sunt Cyrilli fragmenta. v. supra, in vol. VIII. libro V. per cap. 13. saepissime, pag. 638 — 640. etc. — in codd. *Coislin.* v. *Montfaucon.* bibl. Coisl. pag. 41. sqq. 57. 61. sqq. 64. 66. sq. 75. sq. 82. sqq. — In catena in canticum Moysis aliaque cantica V. ac N. T. in cod. *Bauar.* XV. (cat. p. 5.) — in canticum canticorum epitome expositionum *Procopii*, sophistae christiani, e Cyrillo, Alexandrino, aliisque, in cod. August. Vindel. teste *Reisero* in indice codd. Aug. p. 36. — *Vindobonae* in multis catenarum codd. caesar. e. gr. IV. X. XIV. XV. XXVII. XXIX. XL. XLII. XLVII. vol. III. — in cod. CXLVI. nr. 2. 13. 21. et 33. CLXVII. et CLXVIII. CLXXXVIII. nr. 22. vol. IV. et alibi. — *Florent.* in codd. Laurent. v. *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. I. p. 52. 91. nr. 24. p. 102. 159. 161. 297. et 363. — *Venet.* in bibl. S. Michael. in catena gr. in euangel. S. Matthaei, teste *Mittarellio* in bibl. codd. S. Mich. p. 308. — Ibid. in bibl. *Marci*, in multis in varios V. ac N. libros catenis, v. cat. codd. gr. Marc. p. 17. bis. 20. 21. 22. 23. 24. inprimis cel. *Morell.* in bibl. MSta graeca et lat. tom. I. Bassani, 1802. 8. p. 29. 32. 33. 34. 37. 38. 39. 48. et 49. 83. ac 84. Atque in aliis aliarum bibliothecar. codd. MSSt. *Harl.*

Tomo V.

VI. Ἡ βίβλος τῶν Θησαυρῶν περὶ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίας Τριάδος, p. 1—381. *Thesaurus de sancta et consubstantiali trinitate* ad Nemesinum, λόγοις λέ. libris XXXV, cum versione *Bonav. Vulcanii*, qui, a. C. 1615. defunctus, hoc opus graece et latine bibliothecae Leidensi [t] legauerat, vnde ad Io. Aubertum peruenit. In latinis editionibus exstat *Georgii Trapezuntii* *) parum probanda interpretatio in XIV. lib. tributa, quae seorsim lucem vidit Paris. 1514. 1520. fol. **) *Leo Allatius* diatriba de Georgiis p. 375. *Opus Cyrilli*, Thesaurus *nuncupatum, in plerisque codicibus MSS.* Athanasio, *Alexandrino, tribuitur, sub cuius nomine in latinam interpretatio* Ioannis Baptistae Camotii, *nondum edita, quod sciam, est penes me.* Cyrillo vindicatur hoc opus testimoniis Ephraimi Antiocheni, synodi sextae et multorum veterum, quos laudant *Tillemontius* tom. XIV. pag. 671. et *Petauius* dogmat. theolog. de incarnatione lib. VI. c. 13. §. V. nec non *Photii* cod. CXXXVI, qui ἐπιχειρηματικὸν βιβλίον adpellat, καὶ κατὰ τῆς Ἀρείου καὶ Εὐνομίου λύσσης γενναίως καὶ πολυτρόπως ἀγω-

t) Vulcanius ad calcem operis haec adscripserat: *Ego Bonav. Vulcanius, Brugensis, hunc Cyrilli thesaurum olim a* G. Trapezontio *fide non bona versum, quod multa passim truncasset, innumeris locis epitomen potius quam veram interpretationem dedisset, non pauca etiam de suo adiecisset, neque pauciora perperam transtulisset, de integro latine verti, et ordinem, quem Cyrillus tenuit, qui totus a Trapezontio inaudita audacia permutatus erat, seruaui: ita vt lectores Cyrilli thesaurum, qualis ille ab auctore concinnatus est, sint habituri. Dedi enim operam, ne quis aliquid a me vel adiectum vel detractum iure queri posset: vtque sententiam Cyrilli, quam fidelissime possem, redderem. Basileae anno a natiuitate domini M. D. LXXXVI. mense Ianuario.* *Fabr.* Conf. catal. bibl. Leidens. pag. 344. nr. 14. et 16. inter codd. Bonav. Vulcanii. *Harl.*

u) V. supra, §. III. ad notit. editionum. *Harl.*

ἀγωνιζόμενον. [v. infra, vol. IX. p. 417. ed. vet.] Optimum omnium Cyrilli scriptorum esse ait *Nicephorus* XIV. 14. Hist. Obiectiones Anonymi, qui Arausione a. 1645. dissertationem de supposito edidit, refellit praeter Petauium *Raynaudus* p. 134. erotematum de bonis et malis libris. In MSS. codicibus non semper idem ordo, nec eadem distinctio; vnde fortassis eo nomine Trapezuntius aliqua ex parte excusandus. In bibl. Seguieriania, siue Coisliniana, teste *Montfaucono* p. 302. in duos libros diuiditur, quorum primus viginti priores λόγυς continet, secundus posteriores a vicesimo vsque ad quadragesimum. Quae porro *Thomas Aquinas* v) ex libris thesaurorum Cyrilli profert ad summam in ecclesia potestatem romano pontifici adserendam, et ad quae prouocant *Gennadius*, siue Georgius Scholarius lib. de primatu rom. pontificis, *Andreas Colossensis* et *Synodus* Florentina sess. 5. 7. et 8. *Augustinus Anconitanus* libro de [P] potestate ecclesiae, *Io. de Turrecremata* in summa de ecclesia et in adparatu super decreto vnionis Graecor. in concilio Florentino, ea Cyrillum numquam scripsisse fatetur *Tillemontius* tom. XIV. p. 671. et *Elias du Pin* tom. IV. p. 44. sqq. et Cyrillo supposita esse probat *Iohannes Launoius* parte I. epistola 1. et 2. ad Antonium Faurum, et parte V. epistola 9. ad Thomam Fortinum, qua priores epistolas suas aduersus Vincentium Baronem, siue Baronium, tuetur, cap. 10. Confer *Antonii Reiseri* nostri Launoium Confessorem pag. 41. seq. et *Andream Riuetum* lib. IV. Critici sacri c. 19. *Io. Rainoldum* in colloquio cum Io. Hardto, Iesuita, cap. 5. p. 315. seq. *Fabr.* Add. *Oudin.* l. c. col. 1028. sqq. qui iudicia Vulcanii, Bellarminii, Riueti et El. du Pin, in vtramque partem multis verbis lata, repetiit. — Exstat vero *Cyrilli thesaurus Monachii* in cod. C. bibl. elect. (cat. codd. gr. p. 38.) — *Venetiis* in bibl. Marci cod. CXXII. et CCCCXCII. v. cat. codd. gr. Marc. p. 70. et 260. — ibid. in cod. LXXXVIII. *Naniano.* v. cat. codd. gr. Nan. p. 175. sq. — *Fesuli* in coenobio canonicor. Thesaurus, interprete *Georg. Trapez.* teste *Montfaucon.* in diario ital. p. 392. — eadem versio *Florentiae* in monast. Dominicanor. S. Marci. in bibl. monast. S. Crucis. v. *Zachar.* iter litter. per Ital. p. 47. et 99. — *Paris.* in quinque codd. gr. bibl. publ. — In duobus gr. codd. bibl. *Escorial.* secundum *Plüer.* in itinerar. per Hispan. p. 164. *Harl.*

VII. *Dialogi nouem* ad eumdem Nemesinum, ad quem thesaurorum librum misit, quemque φιλομαθέστατον ἀδελφὸν adpellat, in quibus *Hermias*, w) et Cyrillus colloquuntur, pag. 383 — 778. Dialogos duos postremos *de incarnatione vnigeniti et quod vnus sit Christus*, quos tempore aliquo interiecto demum prioribus subiunxisse Cyrillus videtur, primus graece cum versione et notis vulgauit *Bonauent. Vulcanius*, ad calcem libri contra Anthropomorphitas, Lugd. Bat. 1605. in 4. x) In editionibus vero Cyrilli latinis exstant modo septem

v) In IV. sententiar. dist. 24. qu. 3. art. II. et contra impugnantes religion. cap. 5. sub fin. et in opusculo contra errores Graecorum et in catena aurea ad Matthaei XVI. qui locus etiam in MSS. Thomae ita, vt in impressis, exstat, vt ex Guiarto notauit *Rich. Simon* tom. III. Hist. criticae N. T. p. 471.

w) Hunc suspicor esse Hermiam, cuius irrisionem philosophorum habemus.

x) Integra libri, quem possideo, inscriptio est: „*Cyrilli* — adu. Anthropomorphitas liber vnus gr. et lat. Eiusdem de incarnatione vnigeniti, et, quod vnus sit Christus ac Dominus secundum

septem dialogi priores *de Trinitate* contra Arianos et Macedonianos, ex versione *Ioannis Oecolampadii*, quae primum [1528. v. supra, §. III. in notit. editt. tum] a. 1546. lucem vidit. Graece *Io. Aubertus* dedit primus ex codice vnico Augustanae bibliothecae, cuius apographum Matthias Ehingerus ad eum transmiserat: y) Idem Aubertus versionem latinam Vulcanii seruauit, ac pro Oecolampadiana aliam nouam, vel potius interpolatam exhibuit. Frequenter citatur hoc opus a veteribus, vt iam apud *Photium* cod. XLIX. sub titulo λόγων πρὸς Ἑρμείαν, iam λόγων περὶ τῆς ἁγίας Τριάδος. Vide *Tillemontium* tom. XIV. p. 667. et 670. Octauum et nonum dialogum non carere omni suspicione suppositionis, ait *Io. Garnerius* notis ad Marium Mercatorem tom. II. p. 43. idque se ostensurum promisit in dissertatione de libris Cyrilli. Sed dissertatio haec lucem non vidit, et suspicionem illam omni destitutam esse verisimilitudine, mihi persuadeo. z) Nam vt idem argumentum saepius tractare Cyrillo consuetum ac sollemne, ita hi duo dialogi plane genium, stilum, doctrinam priorum dialogorum spirant, et citatur nonus a *Leontio Byz.* aduersus Eutych. ac iudice ipso Garnerio p. 56. ad Liberatum, octauus ea scriptus est eruditione, vt vix [?] vllum aliud Cyrilli opus ea de re praestantius aut etiam par existat. Dialogo septimo, in quo de diuinitate Spiritus S. disputat, subiiciuntur pag. 660—677. argumenta ad idem probandum longe plura.

VIII. *Scholia* περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ μονογενοῦς, *de incarnatione vnigeniti.* Latine p. 779—800. additis subinde praeterea, quae conciliorum tomi exhibent a Ioh. Auberto graecis fragmentis ex MSS. bibl. regiae. Incipit: Τὸ Χριστὸς ὄνομα οὔτε ὅρου δύναμιν ἔχει. Prodierat primum ex officina Roberti Winter ao. 1542. in libro constitutionum synodalium: deinde in Cyrilli operum editionibus latinis, et in conciliorum tomis in parte III. actorum concilii Ephesini tom. I. Binii ao. 1618. p. 364. nec non ad calcem libri, contra Anthropomorphitas a Bonauent. Vulcanio vulgati Lugd. Batau. 1605. in 4. In huius editione, quemadmodum et in latinis Cyrilli, non scholia inscribuntur, sed scolia, σκολιά, velut *difficilia loca et perplexa:* licet fateatur, quod mihi etiam magis placet, et verius est, posse etiam

eundum scripturas, ad Hermiam dialogi duo, numquam antehac editi, interprete *Bonau. Vulcanio*, c. eiusd. notis. Acced. epistolae aliquot *Isidori Pelusiotae* et *Io. Zonarae*, idem, quod *Cyrillus* hisce libris, argumentum tractantes multaque loca ex Cyr. libris nondum editis sunt inserta. Lugd. B. 1605. 4." *Beck.*

y) V. *Reiser.* ind. codd. August. p. 21. *H.*

z) Neque *Walch.* in historia haeresium, (Entwurf einer vollständigen Historie der Kezereien etc.) tom. V. p. 681. sq. Garnerio adsentitur. — Exstant *Florent.* in bibl. Laurent. Med. cod. XXXV. nr. 1. *Cyrilli* dialogi VII. de sancta et consubstantiali trinitate et aliis: nempe nr. 1) primus dialogus, ad Hermiam presbyterum per interrogat. et responsionem, quod consubstantialis et coaeternus deo et patri sit filius: nr. 2. capita argumentorum, quae continentur in dialogo de Spiritu S. cum additione aliarum animaduersionum: nr. 3. de incarnatione vnigeniti etc. adponitur dialogus septimus, (an octauus?) ad Hermiam: et nr. 4. de adoratione cultuque in spiritu et veritate ad Palladium. — In cod. XII. nr. 28. plut. 4. *Cyrill.* ad Hermiam de consubstantiali trinitate. v. *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. I. p. 59. sq. et 536. *Harl.*

etiam σχόλια inscribi, velut σεμνολογήματα, siue graues sententias, aut additamenta ad alios eiusdem argumenti libros, a Cyrillo compositos. Idem Vulcanius castigationes addidit, *vt ex iis cognoscas, quanta recognitione indigeant etiam alia pleraque, quae circumferuntur, Cyrilli scripta, aeque male atque hoc cum ab interpretibus, tum a typographis habita. Theodoretus* dialogo 2. adfert quaedam Cyrilli ἀπὸ τῶν σχολίων. *Anastasius*, presbyter, in ecloga τῶν χρήσεων c. 3. laudat Cyrillum ἐν ἀρχῇ τῶ α' σχολίω. *Facundus* XI. 7. *beatum Cyrillum in libro, quem scholia nuncupauit, titulo septimo. Et rursus eodem libro, titulo decimo.* Atque VI. 3. *in libro, qui scholia dicitur, sub titulo, quomodo vnus Christus.* Andreas Samosatenus apud Anastasium in Hodego pag. 344. καὶ ἐν τοῖς γεγραμμένοις σχολίοις ἑρμηνεύων τὸν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ στατῆρα. Citatur etiam in actione 2. concilii Chalcedon. tom. II. Binii p. 169. et ab aliis, quorum loca *Tillemontius* tom. XIV. p. 667. et *Garnerius* tom. II. Marii Mercatoris p. 216. adnotarunt. Hic illud opus etiam integrum latine ex MSS. pag. 218. sq. emendatius, et a p. 238. ad 241. insigni parte auctius exhibet, ac versionem veterem, quam solam habemus, *Mercatori* vindicat, inter cuius scripta in duobus codicibus illam reperit. [aa]) In prioribus editionibus diuiditur in capita 25. In Garneriana in 35. Photius cod. CLXIX. diuisum legit in capita vndeuiginti.

IX. Περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τῶ Θεῶ λόγω, τῶ υἱῶ τῶ πατρός. *De incarnatione verbi DEI, filii patris* p. 801. 802. Incipit: ἡ τῆς θείας [τ] γραφῆς ὀρθοτάτη ἔννοια. In latinis editionibus exstat loco primo inter homilias, ex *Wolfgangi Musculi* interpretatione: sed *Aubertus* seruauit versionem, cum qua legitur in parte III. synodi Ephesinae, tom. I. Binii p. 376. *Fabr.* In *Mansi* collect. cit. V. p. 169. 170. et in concilior. generalium edit. gr. latina Vaticana, a. 1608. tom. I. p. 588. — *Vindobonae* in cod. caesar. LXXXIIIX. nr. 3. de recta fide liber II. ad imperatrices, in 43. sectt. diuisus: tum *oratio*, de qua h. l. sermo est, *de incarnatione Verbi Dei* et epist. ad monachos Aegypti, inc. ἀφίκοντο μέν τινες. denique *Cyrilli* epistola ad Nestorium, cum Nestorii responsoria: v. *Lambec.* vol. III. p. 760. *Paris.* in IV. codd. bibl. publ. *Harl.*

X. Συζήτησις περὶ τῶ αὐτῶ. *Disputatio eiusdem argumenti* per quaestiones et responsiones, p. 802—804. Incipit: Πῶς ὁ Θεὸς ἀχώρητος ἐχωρήθη. *Fabr.* In cod. *Escorial.* teste *Plüero* l. c. pag. 164. *Harl.*

Tomo VI. siue tomi V. parte II.

XI. Λόγοι ἑορταστικοὶ *homiliae*, siue, vt ab Alexandro, [bb]) Hieropolitano, adpellantur, *epistolae paschales vndetriginta*, ab a. C. 414. ad 443. habitae vel ad ecclesias missae, ad

aa) Sed *Walchius* l. c. pag. 680. de libris, a Cyrillo contra Nestorium compositis, dubitat, eam versionem esse plenam atque integram, et adnotat, versionem veterem exstare in *Mansi* collectione concilior. amplissima, tom. V. p. 141. 2. 8. *Harl.*

bb) *Alexander Hierapolitanus* epistola ad Acacium Berrhoëusem apud Baluz. p. 762. nouae collect. concilior. *Lucidum est cuilibet legenti cum veritatis amore capitula eius,* (Cyrilli) *et epistolae ad Hebraeos interpretationem et epistolas vel festiuas vel alias, et vniuersa eius conscripta etc.*

ad indicendum sollemne paschatos tempus, quod archiepisc. Alexandrini cc) officium fuisse constat. Has exhibet Aubertus pag. 1 — 350. ex editione graecolatina *Antonii Salmatiae*, theologiae in Ambrosiano Mediolanensi collegio doctoris, quae e Vaticano codice cum commentar. in loca Pentateuchi prodierat Antwerp. 1618. fol. dd) Habebat et *Andreas Schottus*, vt in bibliotheca scriptorum S. I. narrat Philippus Alegambe, *Cyrilli heortasticos siue paschales sermones, a se latinitate donatos iam praelo promtos, sed suum partum suppressit, vt Antonio Salmatiae, qui eosdem transtulerat, locum daret.* Praeterea a *Federico Metio*, Thermulano episcopo, latine versos Posseuinus memorat. Numerantur homiliae triginta, sed ita, vt tertia deficere dicatur. *Paulus* vero *Guldinus* S. I. ex mensium paschalium successione visus est sibi collegisse, nullam in medio desiderari, sed quae quarta numeratur, habendam ratione temporis pro tertia, atque ita insequi ceteras ad vltimam vsque.

XII. *Homiliae diuersae tredecim*, graece et latine p. 350 — 416. et vna latine, de eo, quod verbum DEI factum sit homo, quae incipit: *Profundum quidem et magnum;* et iam prodierat Paris. 1545. in 8. p. 416 — 417. Hanc Vulcanius quoque subiecerat libro contra Anthropomorphitas [P] p. 201. Homilias quasdam Cyrilli et Chrysostomi, gallice a se versas, edidit Morellus Paris. 1604. in 8. Gennadius c. 57. de Cyrillo: *Homilias composuit plurimas, quae ad declamandum a Graeciae episcopis memoriae commendantur. Fabr. Oudin.* l. c. col. 1040. de argumentis singularum homiliarum, et quae in Auberti ed. primum graece lucem adspexerunt, agit. — Infra in vol. IX. pag. 70. 87. 88. 89. 113. et 129. vet. ed. in elogiis et vitis Sctor. nonnullas vel editas, vel in codd. Coislin. adhuc latentes, enumerat Fabricius. — De eius orat. contra Nestorium, (tom. V. ed. Aub. part. II. p. 357. sq. et in *Mansi* collect. concilior. amplissima, tom. IV. p. 1251.) quem ex infimo ordine et quasi stercore ortum, Cyrillus ibi sordide inmodesteque conuitiatur, v. *Walch.* in hist. haeres. tom. V. p. 312. not. 1. et de alia homilia, ib. p. 372. sq. — In variis autem bibl. exstant Cyrilli homiliae manuscriptae, in cod. *Escorial.* homiliarum festiuarum, tomus 1. et 2. v. *Plüer.* l. c. p. 163. Atque ne charta temporeque abutar, in genere tantum quosdam, in quibus seruantur modo plures modo singulae homiliae, codd. aut catalogos codicum nominabo: *Florentiae* in bibl. Laurent. Medic. obuios *Bandin.* tom. I. cat. codd. gr. Laur. recenset sermones in occursum domini, p. 419. nr. 32. et p. 442. nr. 8. — in transfigurationem domini, p. 455. nr. 25. — Sec. cat. codd. Angliae: tom. I. in cod. *Barroc.* nr. 85. et alibi, vti iam supra notauimus: in cod. Rob. Huntington. nr. 5819. cat. Bodl. *Cyr.* homiliae 44. arabice. — *Paris.* in bibl. publ. hom. in occursum domini in tribus codd. — in transfigurationem, in decem codd. — in coenam, in duobus codd. in parabolam vineae, in cod. DCCLXXI. — in paralyticum, in cod. MDXCV. — in purificationem, in c. MCLXXIII. in

cc) Similes exstant homiliae siue epistolae paschales Athanasii et Theophili Alex. vt omittam quas Dionysii, Alex., memorat Eusebius, Lucii, Alexandrini, Hieronymus c. 118. catalogi. Confer. *Tillemont.* tom. XIV. p. 269. 270.

dd) *Anton. Salmatiae* prolegg. erudita *Ell. du Pin* in compendium contraxit, et inde *Oudin.* l. c. col. 1033. sqq. verbotenus retulit et col. 1036. sqq. late persequitur singularum homiliarum argumenta. *Harl.*

in laudem bibl. Mariae, in tribus codd. et ex Vaticana bibl. plures homiliae, copticae ser. v. Recens. codd. MSS. qui ex bibl. Vatic. — procuratorib. Gall. traditi fuere p. 36. et 37. nr. 157. ac 160. et p. 38. nr. 164. — *Taurini* in bibl. quondam regia, sermo in sollemnia palmar. et in S. Paullum, in codd. LXX. et CXV. v. catal. codd. gr. Taur. p. 165. et 217. — *Vindobonae* in bibl. caesar. in cod. LXXVII. nr. 31. quinque homiliae et nr. 46. hom. de Paullo, episcopo Emeseno, et de incarnat. Domini, et posterior etiam in cod. LXXXVIII. nr. 8. in festum purificat. in cod. CXLVI. nr. 17. v. *Lambec.* comment. III. p. 388. 392. et 476. — ac vol. V. p. 260. — in virg. Mariam, Ephesi contra Nestorium habita. ib. in vol. VIII, col. 820. De hac postrema orat. conf. quae *Walch.* l. c. pag. 382. sqq. atque pag. 373. sqq. de Procli et Nestorii sermonibus eiusdem argumenti adnotauit. — In *Io. Patusae* encyclopaed. philol. vol. II. est p. 322. *Cyrilli* contra Nestorium sermo, dictus in synodo Ephesina; pag. 326. de sotere nostro deo et homine; et p. 329. de eodem argumento sermo dictus Ephesi in templo, die S. Ioannis euangelistae. *Harl.*

XIII. *Epistolae* LX. Cyrilli et aliorum graece et latine pag. 1—213. exceptis paucis, quae latine tantum reperiri potuerunt, depromtae ex Actis conciliorum, Ephesini, Chalcedonensis, [in bibl. patr. vol. I. p. 415. ed. Paris.] etc. vt infra in indice alphabetico homiliarum, epistolarum et minorum opusculorum Cyrilli distinctius adnotabitur. Ex his latinae editiones operum Cyrilli exhibent epistolas XXXIX. ex versione *Wolfgangi Musculi.* Ex epistolis Cyrilli ad Nestorium et Ioannem Antiochenum adferuntur quaedam in parte III. concilii Chalcedonensis tom. II. Binii p. 349. *Fabr.* *Ceiller* in: Histoire des auteurs eccles. tom. III. pag. 288. illas epistolas diligenter recensuit: *Oudin.* quoque l. c. pag. 1040. sqq. LXI. Cyrilli epistolas, quarum plurimae ad historiam concilii Ephesini, et ad dissensiones Cyrilli cum Io. Antiocheno aliisque orientalibus pertinent, enumerat et de nonnullis quaedam adnotat; denique, „quibus (epistolis), ait, addi possint aliae duae, nimirum epistola Cyrilli Alex. ad Optimum, episcopum, in verba Geneseos, *omnis, qui occiderit Cain, in septuplum punietur* etc. gr. et lat. edita in Chronico Alexandr. ed. Matth. Raderi; altera, inscripta: *Commonitorium de Nestorio,* quod primus in lucem extulit *Stephanus Baluzius*, gr. et lat. in noua collectione concilior. Paris. 1683. fol. p. 377. denique *prologus S. Cyrilli pro cyclo* XCV. *annorum*, latine tantum ab *Aegidio Bucherio*, S. I. sub finem commentarii in Canonem paschalem Victoris Aquitani. Antwerp. 1633." infra, nr. 150. adferitur editio a. 1634. — *Walch.* quoque in hist. haer. V. passim e. gr. p. 333. sq. 336. 358. et alibi, in primis pag. 389—410. frequentem epistolarum Cyr. facit mentionem ad illustrandam historiam haereseos Nestorianae. *Mansius* in collect. concil. amplis. tom. IV. et V. recepit eas, quae ad controuersiam Cyrilli cum Nestorio pertinent. Add. supra, vol. I. p. 700. XLV. infra, de Combefisii edit. Maximi, vol. VIII. p. 741. vet. ed. et vol. IX. de Photio p. 393. LIV. vet. ed. — In multis codd. seruatae sunt epistolae, nunc plures, nunc pauciores, aut vna alteraue. De codd. caesareis *Vindobonae* v. *Lambec.* comment. in indic. ad vol. III. IV. et VIII. aut *Nesselii* catal. in ind. p. 44. sq. — Nonnullae sunt *Florentiae* in codd. Laurent. v. *Bandin.* cat. codd. Laur. I. p. 122. nr. 34. p. 129. nr. 22. p. 544. nr. 7. vol. II. pag. 114. nr. 3. plures in codd. Angliae et Hibern. sec. catal. in bibl. *Bodlei.* nr. 26. 85. 86. epist. canonicae; nr. 91. 142. 185. 1174. 1220. 1953. — tom. II. inter cod. *Gale* nr. 5905. epistola canonica

cum

cum scholiis, et ep. ad episcopos Libyae ac Pentapoleos. inter codd. *Mori*, nr. 9198. — *Dublini*, nr. 277. et 280. — *Taurini* in bibl. quondam regia epist. ad Domnum et ad episcop. Libyae et Pentapol. in cod. CV. p. 197. catal. — *Paris.* in sedecim codd. graecis bibl. publ. secundum II. vol. catal. et sex lat. in tom. III. ac IV. — Epistolae canonicae gr. et lat. cum scholiis *Theodori Balsamonis*, in *Guil. Beueregii* Pandect. canon. Oxon. 1672. fol. tom. II. part. I. p. 176. sqq. — Inter epp. est p. 174. ed. ep. ad Maximum aliosque, quae est disp. contra eos occidentales, qui, *Theodori* placita consonare cum formula, dicerent, fidei Nicaenae, et sub nomine: *expositio in symbolum*, exstat in codd. atque in *Mansi* collect. etc. tom. V. p. 383. *Harl.*

XIV. Προσφωνητικὸς *ad imperatorem, Theodosium iuniorem,* περὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως, *de recta in Dominum nostrum Iesum Christum fide* p. 1 — 42. Incipit: Τῆς μὲν ἐν ἀνθρώποις εὐκλείας τὸ ἀνώτατον. Scriptus a. C. 430. Vide Tillemontium tom. XIV. p. 340. seqq. In latinis editionibus occurrit *Io. Oecolampadii* interpretatio. Cum alia versione in parte I. Actorum concilii Ephesini Rom. 1608. atque inde in Biniana ao. 1618. tom. I. p. 20. atque Labbeana tom. III. p. 45. Citatur in Concilio VI. Actione i. et 10.

XV. Προσφωνητικὸς ταῖς εὐσεβεστάταις βασιλίσσαις, λόγοι β΄. *Libri duo de recta fide ad religiosissimas reginas*, Theodosii iunioris coniugem, Liciniam Eudoxiam, sororesque, Flacillam et Pulcheriam. Sub idem tempus scripti cum superiore. Prior pag. 42 — 127. Incipit: σεμνολόγημα μὲν οἰκουμενικόν. Posterior p. 128 — 180. Incipit: Τοῖς τὸ θεῖον καὶ οὐράνιον ἱερουργοῦσι κήρυγμα. Citantur p. 48. sq. loca Athanasii ἐκ τοῦ περὶ σαρκώσεως λόγου, Attici, episcopi, Antiochi, episcopi, Amphilochii, episcopi Iconii, ἐκ τοῦ περὶ τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως, Ammonis, episcopi Adrianopolitani, Iohannis, episcopi Constantinopol. Seueriani, episcopi, Vitalis, episcopi, ἐκ τοῦ περὶ πίστεως λόγου, et Theophili, episcopi, ἐκ τοῦ προσφωνητικοῦ λόγου πρὸς τοὺς φρονοῦντας τὰ Ὠριγένους. In latinis editionibus occurrit *Io. Oecolampadii* interpretatio. [v. supra ad §. III. de editt. lat.] Sed Aubertus seruauit versionem, quacum hi libri prodiere in parte I. Actorum concilii Ephesini, edit. Binianae, (quae iam mihi ad manus,) tom. I. p. 43. et 90. Citantur ab Ephraimo et Eulogio apud *Photium* cod. CCXXIX. CCXXX. et a *Leone M.* epistola 134. *Fabr.* Conf. *Walch.* l. c. pag. 384. sq. — *Vindobonae* in cod. caes. LXXXVIII. nr. 3. *de recta fide* liber secundus ad imperatrices, in *quadraginta tria capita* diuisus; atque *Lambec.* comm. III. p. 475. not. eum librum, existimat, a Cyrillo ipso in tot capita fuisse diuisum; contra in Conciliorum generalium edit. graeco-lat. Vaticana a. 1608. tom. I. p. 216. diuisus est in capp. quinquaginta nouem. — *Paris.* in bibl. publ. cod. DCCCLXXXVII. nr. 3. et 4. expositio orthodoxae fidei et opusc. de Trinitate. *Harl.*

[P] *Tomo vltimo.*

XVI. Κατὰ τῶν Νεστορίου δυσφημιῶν πεντάβιβλος ἀντίῤῥησις, *aduersus Nestorii blasphemias contradictionum libri V.* pag. 1 — 143. cum versione *Antonii Agellii*,

Acernensis episcopi, ee) qui primus vtraque lingua ediderat Rom. 1608. fol. cum notis, adiunctos collectioni conciliorum generalium, Pauli V., pontificis, auspiciis graece et latine vulgatorum a *Iacobo Sirmondo*, quoniam in MStis codicibus graecis synodi Ephesinae inuenti fuerant. Vide *Sirmondi* Opera tom. IV. p. 612. Meminit huius Operis pentabibli *Cyrillus* ipse epist. ad Eulogium pag. 134. et priore ad Succensum pag. 140. *Gennadius* cap. 57. qui ἔλεγχον adpellat, ac *Photius* cod. XLIX. et CLXIX. ff) *Excerpta e Nestorii libris*, tum quae in hoc opere Cyrillus oppugnanda sibi sumsit, tum quae Ephesino concilio gg) Petrus, notariorum primicerius, obtulit, tom. I. Binii p. 198. et tom. II. pag. 138. sqq. tum tertiam collectionem, a Cyrillo Ephesi factam, et ex sola latina *Marii Mercatoris* versione adhuc superstitem habes in *Mercatore* Garnerii tom. II. pag. 95 — 110. quibus idem Garnerius alia ibi Nestorii dicta, e Cyrilli scriptis a se collecta, addidit. *Fabr.* Conf. *Walch.* hist. haeres. V. p. 304. sqq. et passim. — In bibl. *Escorial.* cod. capita decem aduersus Nestorium, indice *Plüero* l. c. pag. 164. — capita aduersus Nestorium, in tribus codd. bibl. publ. *Paris.* — in cod. *Baluzii*, qui continet *Nicetae Choniatae Acominati* panopliam dogmaticam, cuius indicem gr. et lat. edidit *Montfauc.* in Palaeogr. gr. p. 326. sqq. est p. 130. index tomi octaui: de vita et haeresi Nestorii, deque dictis diuinis, quibus S. papa Alexandriae, *Cyrillus*, huiusmodi haeresin euertit. — In cod. *Roe* in bibl. Bodlei. nr. 272. disputatio inter Cyrillum et Nestorium. — *Leidae* in cod. gr. bibl. publ. *Cyrilli* quaestiones contra Nestorianos. v. catal. bibl. Leid. pag. 336. nr. 60. — *Augustae* Vindel. in cod. Cyrillus et Damascenus contra Nestorianos. v. *Reiser.* indic. etc. pag. 39. *Harl.*

XVII. Ἐπίλυσις τῶν δώδεκα κεφαλαίων. *Explanatio XII. capitulorum*, siue anathematismorum hh) aduersus Nestorium, composita in synodo Ephesina ao. 431. pag. 145 — 157. In latinis editionibus legitur e versione *Wolfgangi Musculi*. Sed Aubertus praetulit versionem, quacum exstat in parte III. Actorum synodi Ephesinae tom. I. Binii pag. 321. auctore, vt videtur, *Petro Morino*, cuius opuscula, si placet, vide Paris. 1675. in 12. excusa p. 349. 351. 353. *Fabr.* *Monachii* in cod. C. de recta fide capita 12. contra Nestorium. v. cat. codd. gr. Bauar. p. 38. — *Vindobonae* in cod. caesar. CLXI. nr. 5. ex *Cyrilli* duodecim contra Nestorium capitibus anathematismus nonus, cum antirrhesi, siue contradictione, *Theodoreti*, episc. Cyrenensis et apologia *S. Cyrilli*: agitur ibi de processione Spiritus S. v. *Lambec.*

ee) In *Nic. Toppi* bibliotheca Napoletana, in Napoli, 1678. fol. pag. 25. *Anton. Agelius* dicitur inter alia *Cyrilli* libros XVII. de adoratione in spiritu et veritate e graeco in latinum transtulisse ac scholiis illustrasse, Romae ap. Georg. Ferrarium 1588. fol. et eiusd. *Cyrilli* libros V. aduersus Nestorium latine vertisse, sicuti eiusdem epistolas II. ad Successum, episcopum; ibid. ap. eumdem; (anni indicium non additur: quare probabiliter circa idem tempus, quo antecedens liber, prelum reliquit.) *Harl.*

ff) V. infra, vol. IX. p. 389. et 430. vet. ed. *Harl.*

gg) In veteri versione concilii Ephesini p. 471. seq. apud Baluzium nouae collect. concilior. et p. 625. seq.

hh) Vide de anathematis illis infra indicem homiliarum et epistolarum, in τῷ Σωτῆρος ἡμῶν λέγοντος, et de tempore, quo expositionem hanc Cyrillus elaborauit, *Tillemontium* tom. XIV. p. 469.

Lambec. IV. p. 359. — In cod. *Barocc.* CLVIII. capp. 12. contra Nestorium. it. in tribus codd. bibl. publ. *Paris.* — in *Mansi* collect. etc. V. p. 1. coll. tom. IV. p. 1419. — *De la Croze* in Thesauro epistol. tom. I. p. 193. sqq. multa scripsit de Cyrillo eiusque Apollinarismo, et inter alia: „Si quid iudico, disceptatio cum Nestorio et lites cum orientalibus ipsum erudierant, et ad meliorem frugem reuocauerant. Aliquo modo παλινῳδίαν cecinerat, et, quae in Anathematismis duriora videri poterant orientalibus, loquutionibus huiusmodi non adsuetis, emolliuerat et correxerat etc." ibid. promisit *de la Croze historiam Anathematismorum Cyrilli*, in qua opinionem hominibus eximeret, quae multorum pectora occupauit, anathematismos illos esse concilii Ephesini, i. e. in illo iudicio publico probatos; ostensurum se pollicetur, Cyrillum, etsi honesto modo, quaedam, in Anathematismis incommode et duriter dicta, postea reuocasse et correxisse. Atque orientales metropolitae atque ad synodum Chalcedonensem legati, (v. *Walch.* p. 524.) Cyrillum eiusque adseclas in tribus libellis (apud *Mansium* tom. IV. p. 1403. et 1405. atque in synodico, a *Baluzio* edito, tom. V. cap. 34. p. 805. atque cap. 35. p. 808.) incusarunt errorum Apollinaris, Arii et Eunomii. v. *Walch.* l. c. pag. 526. sqq. et pag. 530. sq. idem fecerunt Orientales, in epistola, ad Rufum Constantinopoli data, gr. apud *Mansium* tom. IV. p. 144. at enim negat Cyrillus, in epistola ad Acacium, lat. in synodico cap. 56. p. 831. sqq. se vnquam fauisse Apollinarii aliorumque erroribus: sed renouat illam adcusationem episc. Alexander in respons. ad Acacium, in synodico cap. 57. p. 835. sq. add. *Walch.* p. 535. 589. 595. — atque p. 581. contra *Tillemont.* p. 516. monet, haud probabile videri, a Theodosio, imperatore, postulatum fuisse, vt Cyrillus ipse sua XII. capita condemnaret. Sed qui plura de illa cum Nestorio aliisque lite et contentione vtriusque partis rescisscere cupiat, is legat totam *Walchii* l. c. cap. II. expositam historiam, p. 541. et 670. sq. idem agit de *Iba*, primum presbytero, dein episcopo Edesseno, praecipuo Nestorianae haereseos patrono et de eius epistola ad Marin. in *Mansi* coll. tom. VII. p. 343. sq. in qua minus plene exponitur historia turbarum. Plura de eius fatis narrat *Assemann.* in bibl. orient. tom. I. p. 199. sqq. *Harl.*

XVIII. Ἀπολογητικὸς ὑπὲρ τῶν δώδεκα κεφαλαίων πρὸς τοὺς τῆς Ἀνατολῆς ἐπισκόπους apologeticus pro XII. capitulis aduersus orientales episcopos, quorum nomine Andreas, Samosatenus, obiectiones scripserat p. 157. — 200. In latinis editionibus exstat *Wolfgangi Musculi* interpretatio, additis etiam aliis nonnullis ex Actis concilii Ephesini. At Aubertus edidit, vti graece et latine legitur in parte III. [P] Actorum synodi Ephesinae tom. I. Binii p. 318. *) Exstat et cum *Marii Mercatoris* versione in *Mercatore* Garnerii tom. II. pag. 132. Cyrillum ἐν τῇ πρὸς Ἀνατολικοὺς ἐπιστολῇ laudat Ephraim apud *Photium* cod. CCXXIX. p. 422. 423. 431.

*) In cod. *Bauar.* LIII. in cod. *Flor.* Laurent. XVII. nr. 20. plut. 6. inscribitur: *aduersus eos, qui dicunt, recte habere Nestorii placita*: in margine *contra Andream*, n. Samosatenum. v. *Bandin.* I. p. 128. *Harl.*

XIX. Πρὸς τὴν παρὰ Θεοδωρήτου κατὰ τῶν δώδεκα κεφαλαίων ἀντίῤῥησιν, *aduersus impugnationem XII. capitulorum a Theodorito editam*, praemissa ad *Euoptium* [kk]) Cyrilli epistola, et Theodoreti ad Ioannem, Antiochenum; nec non eiusdem Theodoreti ἀνατροπῇ, siue oppugnatione illorum XII. capitulorum pag. 200 — 240. In latinis editionibus exstat e versione *Ioh. Oecolampadii*, sub titulo *libri ad Euoptium*. Cum illa versione primum lucem vidit in antidoto aduersus haereses Basil. 1528. in fol. Sed Aubertus praetulit versionem, quacum occurrit in parte V. Actorum concilii Ephesini tom. I. Binii pag. 344. Legitur et cum *Marii Mercatoris* versione in *Mercatore* Garnerii tom. I. p. 178. Memorat hoc scriptum suum Cyrillus ipse epist. ad Eulogium p. 134. et priore ad Succensum pag. 140. De Theodoreti contra Cyrillum contentione videndus Leontius de sectis p. 454. seq. *Fabr*. Defensio capitulorum XII. suorum aduersus Theodoretum, *Paris*. in cod. DCCCXXXVII. nr. 1. et cod. DCCCLXXXII. in quo sunt *Cyrilli* ad Nestorium epistolae et anathematismorum capita XII. *Theodoreti* epistola ad Cyrillum, qua primum illius caput confutatur; *Cyrilli* epist. ad Euoptium, qua primum caput defenditur; alternae reliquorum capitum refutationes et defensiones; *Cyrilli* homilia de incarnatione Dei Verbi; eiusdem commonitorium ad Eulogium Apocrisiarium; excerpta e scholiis de incarnatione Vnigeniti; et *Cyrilli* epistolae duae ad Succensum. — *Florentiae* in bibl. Laurent. cod. XII. nr. 6. plut. 6. *Cyrilli* anathematismi XII. ita quidem digesti, vt eorum quilibet subiectam habeat *Cyrilli* explanationem, *Theodoreti* reprehensiones, ac rursus *Cyrilli* defensionem, s. responsum: ordinem ac diuersitatem lectionum quarumdam ab editis vberius indicat *Bandin*. in cat. codd. gr. Laur. I. pag. 118. sq. — Ibid. in cod. XXI. nr. 8. plut. 4. *Cyrilli* anathematismi XII. cum eorum explanationibus, *Theodoreti* obiectionibus ac demum *Cyrilli* defensionibus s. responsis; de quo cod. v. *Bandin*. l. c. p. 544. qui adnotat, obiectionem primam septem circiter versus initio longiorem esse in codice; Cyrilli vero responsionem decimam esse in fine longiorem; extrema esse Cyrilli defensionis contra orientalium obiectiones; vndecimi denique ac duodecimi anathematismi obiectiones ac defensiones non esse eas, quae leguntur in ed. Auberti tom. VI. p. 236 — 240. sed quae exstent in Apologetico aduersus orientales p. 190 — 198. — *Vindobonae* in cod. LXXVII. in quo plures sunt Cyrilli aliorumque epistolae, ad hanc potissimum controuersiam pertinentes, et plures concilii Ephesini relationes ad imperatores atque epistolae aliaque opusc. legitur nr. 48. *Cyrilli* epistola *ad Euoptium* contra Theodoreti impugnationem XII. anathematismorum, ac nr. 49. Cyrilli XII. anathem. contra Nestorium, eorumque explanatio coram concilio Ephesino, vt et eorumdem defensio aduersus Theodoreti reprehensiones. v. *Lambecii* comment. III. col. 392. sq. vbi vero Kollar. animaduertit, esse apologiam pro XII. anathematismis aduersus Theodoretum, ei tamen immixta esse nonnulla tam ex eorumdem explanatione, quam etiam ex apologia, aduersus orientales desumta; et digna haec omnino esse, quae cum edit. Auberti tom. VI. pag. 203. conferantur, quippe quum vel primae Theodoreti antirrheseos initium ex hocce cod. integrius dari possit. In cod. CLXI. nr. 5. Anathematismus IX. cum antirrhesi Theodoreti et apologia Cyrilli: agitur

kk) Ptolemaidis, Pentapoleos regionis episcopum. Vide *Liberatum* c. 9.

fur de processione Spiritus S. v. *Lambec.* IV. p. 359. add. supra, vol. VIII. de Theodoreto, pag. 295. nr. 23. iam adnotata, et *Walch.* hist. haer. V. p. 631. sqq. §. VI. et VII. *Harl.*

XX. Ἀπολογητικὸς, apologeticus ad imp. Theodosium, pag. 241 — 252. Incipit: Ἡ μὲν θεία καὶ ἀκήρατος. In latinis editionibus legitur e versione *Wolfgangi Musculi.* Sed Aubertus praetulit illam, quacum exstat in parte III. actorum concilii Ephesini p. 397. Vide de hoc apologetico, post concilium Ephesinum scripto, *Tillemontium* tom. XIV. p. 501. *Fabr.* In *Mansi* collect. ampliss. concil. V. pag. 248. sqq. 257. conf. *Walch.* l. c. p. 408. sq. 527. — In bibl. *Bodlei.* in cod. Laudi, nr. 1271. catal. *Cyrilli* quatripartitus apologeticus. *Harl.*

[v. *Fabric.* de scriptorr. de verit. rel. christ. cap. 2. §. XXVI. p. 99. *Heum.*]

XXI. Ὑπὲρ τῆς τῶν Χριστιανῶν εὐαγοῦς θρησκείας, πρὸς τὰ τοῦ ἐν ἀθέοις Ἰουλιανοῦ, *pro sancta Christianorum religione, aduersus libros impii Iuliani, libri X.* circa a. C. 433. [ll] scripti ad Theodosium iuniorem. pag. 1 — 362. [Diuersa est in sententia *La Croze* hist. christ. Ind. lib. I. p. 16. *Heum.*] Hoc praeclarum atque eruditum opus in latinis editionibus exstat e versione *Iohannis Oecolampadii,* quae primum vidit lucem [1528. v. supra ad §. III. adnot.] Colon. 1546. Librum primum graece primus cum noua meliore versione sua a. 1619. ad editionem adornauit *Nicolaus Borbonius,* professor et interpres regius, [mm]) in cuius opusculis vtraque lingua prodiit Paris. 1630. 1654. 12. Totum opus graece et latine primum in Auberti editione conspicitur, liber primus ex Borbonii, ceteri ex Auberti interpretatione. Atque ita recusum lingua vtraque [?] est ad calcem operum Iuliani, ex Ezech. Spanhemii recensione vulgatorum Lipsiae 1696. fol. Videntur etiam hi Cyrilli libri translati ferri syriace; nam laudantur a Mose Barcepha parte III. de paradiso pag. 425. 429. E graecis citant *Io. Damascenus* in parallelis, et catena Possiniana in Marcum pag. 343. laudat Cyrillum ἐν τοῖς πρὸς Ἰουλιανὸν κεφαλαίῳ ιγ΄. Concilium IV. actione 10. tom. III. Binii pag. 93. ἐν τῷ κατὰ τῶν Ἰουλιανοῦ δογμάτων βιβλίου τρίτου, ἀπὸ λόγου δεκάτου. Meminit et *Nicephorus* XIV. 14. et ante hos *Theodoritus* epist. 83. De Iuliani opere aduersus Christianos, cuius fragmenta copiosa a Cyrillo adferuntur, dixi volumine [VI. p. 738. sq.] Primum modo eius librum confutatum a Cyrillo coniicit *Lud. Ellies du Pin* tom. IV. de scriptoribus ecclesiasticis p. 48. *Il paroît qu'il n'a refuté que son premier livre, dans lequel cet Apostat attaquoit en general la religion Chretienne.* Sed fallitur idem, quando pag. 52. libros Cyrilli contra Iulianum a Nic. Borbonio vtraque lingua anno 1630. editos scribit, nam primum tantummodo librum, vt dixi, vulgatum ab eo constat. *Fabr.* *Vindobonae* in cod. caesareo XIX. nr. 14. et cod. LXXVII. nr. 9. fragmentum, siue pars continua libri I. contra Iulianum.

ll) Vide *Tillemont.* tom. XIV. p. 671. [*Fabr.* in delectu argum. et syllabo scriptor. qui veritat. christ. — adseruerunt, p. 99 — 106. *H.*]

mm) Obiit 6. August. 1644.

Iulianum; v. *Lambec.* cum Kollarii nota comment. VI. part. II. p. 240. sq. ac vol. VII. pag. 299. — *Monachii* in cod. CL. elector. bibl. *Cyrilli* contra Iulian. tom. V. idem contra Anthropomorphitas. Primus tomus libri II. contra Iulian. item tom. II. III. IV. V. eiusdem libri secundi. v. cat. codd. gr. Bauar. p. 38. — in bibl. Marc. *Venet.* in codd. CXXII. CXXIII. et CXXIV. contra Iulian. libri X. fec. cat. codd. gr. Marc. p. 70. et 71. — In bibl. *Escorial.* acclamatio ad Theodosium, et ex confutationibus aduersus Iulianum sectiones 10. libri II. teste *Plüero* in itiner. per Hisp. p. 164. — Paris. in bibl. publ. cod. MCCLXI. antirrhetica adu. Iulianum, libri III. *Harl.*

XXII. Κατὰ Ἀνθρωπομορφιτῶν, *contra Anthropomorphitas liber,* praemissa epistola ad *Calosyrium,* mm) episcopum Arsenoitem, quem *ἀγαπητὸν καὶ ποθεινότατον* adpellat. p. 363—398. cum versione *Bonauent. Vulcanii,* qui primus graece et latine cum notis, (quae et ipsae in Auberti editione ad calcem voluminis leguntur,) vulgauerat Lugd. Batau. 1605. in 4. Cotelerio in notis ad monumenta graeca tom. III. p. 557. teste, hic liber inscribitur in aliis codicibus MSS. *solutiones dogmaticarum quaestionum,* propositarum a *Tiberio,* diacono et fratribus. *ἐπιλύσεις δογματικῶν ζητημάτων ἐπιζητηθέντων παρὰ Τιβερίῳ διακόνῳ καὶ τῆς ἀδελφότητος*: vel *ἐπιλύσεις τῶν προσενεχθεισῶν πεύσεων παρὰ Τιβερίῳ διακόνῳ καὶ τῶν ἀδελφῶν.* Vel denique Κυρίλλου πρὸς Τιβέριον. *Fabr.* Sic in cod. Laurent. Medic. XII. nr. 32. plut. 5. *ἐκ τῶν ἐπιλύσεων τῶν δογματικῶν ἐπιζητηθέντων περὶ* (forsan *παρὰ*) *Τιβερίῳ διακόνῳ* etc. v. *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. I. p. 47. sq. — in cod. XVII. nr. 21. plut. 6. *ἐπίλυσις δογματικῶν ζητημάτων προτεθέντων τῷ ἁγιωτάτῳ Κυρίλλῳ* differt et numero et ordine ab editis. In codice praemittitur epistola: *ἀξίωσις* etc. *Supplicatio tradita S. Cyrillo — a fraternitate;* quam epistolam, in editione desideratam, *Bandin.* l. c. p. 128. sq. integram gr. edidit. tum nr. 22. sequitur *Cyrilli* epistola ad *Calosyrium,* episcopum Arsenoitem, aduersus eos, qui deum anthropomorphum statuunt. add. supra ad nr. VII. *Harl.*

XXIII. *De S. Trinitate liber,* p. 1—95. cum versione *Iohannis Wegelini,* Augustani, qui primus e MS. codice bibliothecae patriae edidit et in capita XXVIII. diuisit, Augustae Vindel. 1604. oo) in 8. additis [P] etiam notis, sed quae ab Auberto sunt omissae. Incipit: *ἐπειδὴ πρώτιστον ἡμῖν τοῖς Χριστιανοῖς.* Iam a multis obseruatum, hunc librum constare excerptis Iohannis Damasceni e Cyrillo. Vide *Petauium* de SS. Trinitate p. 472. Similiter excerpta e Cyrilli scriptis sunt, quae, ab Auberto praetermissa, *Hoeschelius* prior graece vulgauerat cum variis patrum homiliis pag. 503. seq. Augustae Vindel. 1587. in 8. atque

mm) Vide *Tillemont.* tom. XIV. p. 663. et 669. [*Oudin.* tom. I. p. 1046.]

oo) Quibusdam exemplaribus nouus titulus praefixus cum notatione anni 1608. adiunctaque Gregorii, thaumaturgi de SS. Trinitate breui confessione. *Fabr.* Altera editio inscripta est: D. *Cyrilli* — liber de S. S. Trinitate, et inprimis de persona Christi agens, ex msto cod. graece descriptus, latine versus et scholiis passim declaratus, cum fragm. S. *Gregorii,* Neocaesariensis episcopi, de Trinitate hactenus inedito, et corollario metrico, totiusque libri indice; quae omnia iam primum hac editione accesserunt, opera et studio *Wegelini* Augustani, Augustae Vindel. 1608. 8. *Harl.*

atque idem Wegelinus e MSS. ad calcem libri cum versione sua subiunxit, quorum initia adscribam:

> Πιστεύομεν, ἕνα Θεὸν εἶναι πάσης ἐσίας καὶ φύσεως. p. 119.
> Παντὶ ἀνθρώπῳ ἔμφυτον παρὰ Θεῦ δεξαμένῳ. p. 121.
> Εἰ τέλειος, φασὶν, ἐστιν ὁ Πατὴρ ἐν τῇ ἰδίᾳ μεγαλειότητι. p. 125 — 140.

Idem dicendum de altero volumine, quod idem Wegelinus ibid. 1611. in 8. graece et latine variis cum Damasceni, Pselli et pp) Charitonymi Christonymi Hermonymi vulgauit, in quo *excerpta Cyrilli contra Nestorianos*, ex interpretatione S. symboli, ex thesauris, ex libro, quo reginas adloquitur, et ex dialogis ἐκ τῦ κατὰ πεῦσιν καὶ ἀπόκρισιν λόγε, ex duodecim capitulis, siue anathematismis, ex epistolis ad Acacium et Io. Antiochenum, et ex sermone de incarnatione Θεῦ λόγε, quod S. virgo sit Θεοτόκος. Incipiunt excerpta illa Cyrilliana: οἱ τὸν Χριστὸν εἰς υἱὲς μερίζοντες δύο. *Fabr.* Conf. *Oudin.* l. c. pag. 1048. sqq. — *Paris.* in bibl. publ. cod. DCCCLXXXVII. nr. 3. *Anastasii*, patriarchae Antiocheni, et *Cyrilli* expositio orthodoxae fidei: nr. 4. *Cyrilli* op. de Trinitate. add. infra de Damasceno p. 796. vol. VIII. vet. edit. — In Anecdotis litterariis, e MSS. codd. erutis, vol. III. est ex cod. Naniano *Epiphanii, monachi et presbyteri,* de vita Sctissimae Deiparae liber, a *Io. Aloysio Mingarellio* graece et lat. editus notisque illustratus. In eo, pag. 42. Epiphanius refert diiudicatque Cyrilli, vti scripsit, de genealogia Christi sententiam, arbitrantis, haud sibi inuicem aduersari euangelistas, Matthaeum ac Lucam. Ad illum locum *Mingarell.* pag. 85. not. 15. animaduertit, in Cyrilli opp. nihil tale inueniri: arbitratur igitur, Cyrillo ea tribui ab Epiphanio, quae Ioannis Damasceni sint in libro IV. de fide orthodoxa c. 14. p. 272. atque Cyrilli Alex. librum, ab Auberto editum atque inscriptum: *De sacrosancta Trinitate*, Cyrillo tributum, nihil aliud esse, quam initium operis S. Ioannis Damasceni de fide orthodoxa, quamuis interpolatum; et suspicatur, in quibusdam codd. olim opus illud Damasceni Cyrillo fuisse inscriptum. Librum tamen quemdam *de ortu Virginis* Cyrillo Alex. tribui etiam a *Trithemio*, didicit ex *Papebrochio*, cuius locum ex Actis Sctor. tom. I. Maii pag. XXXV. repetit. Quod vero Papebroch. dubitat, talia a Cyrillo fuisse conscripta: Mingarell. obseruat, *Trithemium* in libro de Scriptoribus eccles. cap. 134. recensentem Cyrilli Alex. libros, haec tantummodo scribere: *de ortu et laude S. Mariae liber vnus.* Itaque, ait, fieri etiam potest, vt huiusmodi libellus, Cyrillo adscriptus, reuera exstiterit, quem et Epiphanius noster viderit, et S. Damascenus aliqua ex parte exscripserit. *Harl.*

XXIV. Συναγωγὴ τῶν ἀναγωγικῶς ἑρμηνευομένων ῥητῶν τῆς παλαιᾶς γραφῆς, *collectio dictorum Veteris Test. anagogice explicatorum* pag. 1—69. cum versione *Gentiani Herueti*, quae occurrit in latinis Cyrilli editionibus a. 1573. et 1605. Graece primum ab Auberto in lucem producta sunt ex codice D. Riberii. Neque haec συναγωγὴ tota Cyrillum auctorem

pp) Hic Spartiata natione et Sixto IV. familiaris fuit. Vide *Leonem Allatium* de Georgiis p. 393. 394.

auctorem habet; ſed, vt ipſe titulus profitetur, ἐρανισθεῖσα κατὰ σύνοψιν καὶ σαφεστέραν ἀπαγγελίαν ἔκ τε τῶν τοῦ θεσπεσίου Κυρίλλου, καὶ τῶν τοῦ μεγάλου Μαξίμου καὶ λοιπῶν ἐξηγητῶν. *Breuiter collecta et dilucidius expoſita e ſcriptis diuini Cyrilli, magni Maximi, et aliorum S. Scripturae interpretum.* Incipit: Κατηραμένη γῆ ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ Ἀδάμ.

[P] *V. Index homiliarum, epiſtolarum et ſcriptorum minorum Cyrilli Alex.*

Adſcriptis ordine alphabetico ſingulorum initiis. qq)

1. Ἀναλάμπει πάλιν τῆς ἁγίας ἑορτῆς. Homilia XVIII. paſchalis. tom. V. parte II. pag. 253 — 247.

2. Ἄνδρες αἰδέσιμοι καὶ πίστεως ἄξιοι. Epiſtola 2. ad Neſtorium tom. V. parte II. p. 19 — 21. ex parte I. Actor. concilii Epheſini tom. I. Binii p. 119. Eadem cum *Marii Mercatoris* verſione in tom. II. Mercatoris edit. Garnerianae p. 42. et ex alia verſione antiqua apud Baluzium in noua collectione concilior. p. 400. qui Mercatoris quoque interpretationem exhibet p. 640. *Fabr.* Vindobonae in cod. caeſar. LXXXIIX. nr. 3. haec epiſtola, cum Neſtorii reſponſione (in conciliorum generalium edit. Vaticana, 1608. tom. I. p. 255. et 256.) nec non epiſtola, nr. 9. memorata, (in citata ed. conciliorum gener. I. p. 108.) et alia Cyrilliana. v. *Lambec.* III. col. 476. De epiſtolis Cyrilli ad Neſtorium, et huius reſponſionibus plura, aliisque Cyrilli ad varios epiſtolis late diſſerit *Walch.* l. c. p. 385. ſqq. *Harl.*

3. Ἀνέγνων τὸ ὑπομνηστικὸν τὸ ἀποσταλὲν παρ᾽ ὑμῶν. Epiſtola 8. ad clericos Conſtantinopol. inter ſe diſſidentes tom. V. parte II. p. 32 — 36. ex iisdem Actis p. 126. Et cum *Marii Mercatoris* verſione, ſed quae in multis plenior eſt apud *Baluzium* pag. 641. et tom. II. edit. Garnerianae p. 49. cum Garnerii notis. *Fabr.* Graece et lat. in Manſi collect. tom. IV. p. 1003. et Mercatoris verſio, quae recta et praeferenda eſſe dicitur graeco, vti nunc legitur, contextui, ib. tom. V. p. 721. Plura diſputat de eius ep. argumento *Walch.* l. c. p. 390. ſqq. *Harl.*

4. Ἀξιάκουστα μὲν καὶ ἐξαίρετα. Epiſtola ad Theodoſium iuniorem, praemiſſa libris contra Iulianum tom. VII. p. 1.

5. Ἀπόχρη μὲν ὡς διάκειμαι. Epiſtola 44. ad Valerianum, Iconii epiſcopum, aduerſus eos, qui cum Neſtorio ſentiunt. tom. V. parte II. p. 158 — 171. ex parte III. Actor. ſynodi Epheſinae p. 448. Meminit *Liberatus* cap. 9. Leontius Byz. Eulogius apud Photium, itemque alii. Vide *Tillemontium* tom. XIV. p. 569.

6. Ἀρα

qq) In *Walchii* hiſtoria haeres. tom. V. paſſim et frequenter, atque in *Manſi* collectione concil. ampliſſ. de multis hiſce homiliis atque epiſtolis, ad haereſin et controuerſiam Neſtorianam pertinentibus, agi, iam ſupra adnotauimus: nec omnes codices, in quibus ſingulae homiliae atque epiſtolae leguntur, et quos paſſim aut generatim ſupra laudaui, hic indicare vacat. *Harl.*

6. Ἄρα δὴ πάλιν ἡμᾶς ταῖς τῶν ἁγίων ἐπειδοί δεῖν. Homilia X. paſchalis, tom. V. parte II. p. 125—142.

7. Ἄρα πάλιν ἡμᾶς τὰ λαμπρά. Homilia IX. paſchalis. tom. V. parte II. pag. 106—125.

8. Ἀφικόμενοί τινες ἀπὸ τοῦ ὄρους τοῦ Καλαμῶνος. Epiſtola ad Caloſyrium, libro contra Anthropomorphitas praemiſſa tom. VII. pag. 363—365. *Fabr.* De cod. *Laurent.* v. *Bandini* cat. codd. Laur. I. p. 129. nr. 22. *Harl.*

9. Ἀφίκοντο μέν τινες κατὰ τὸ εἰωθὸς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Epiſtola I. ad monachos Aegypti, rr) ſcripta a. C. 429. tom. V. parte II. p. 1—19. In Actis concilii Epheſini parte I. tom. I. edit. Binii a. 1618. [P] pag. 9. Antiqua verſio apud *Baluzium* in noua collect. concilior. p. 387. [*Mans.* tom. V. p. 447.]

10. Βασιλικὴν οἱ πιστοὶ σήμερον. Homilia in feſtum τῶν βαΐων ſiue palmarum, et de pullo aſini. Tom. V. parte II. p. 391—403. primum edita ab Auberto e MS. Bodlei. [nr. 119.] *Fabr.* Codices quidam, vt in bibl. Coislin. pag. 402. eam homiliam tribuunt *Cyrillo;* alii vero *Eulogio*, archiepiſc. Alexandrino; ac graece et lat. exſtat in Auctario nouo Combefiſii, tom. I. p. 651. notante *Fabricio*, infra vol. IX. pag. 129. vet. ed. *Harl.*

11. Δεῖν ᾠήθην τῇ σῇ θεοσεβείᾳ. Epiſtola ad Donatum, Nicopolis in veteri Epiro epiſcopum. T. V. parte II. p. 155—157. ex parte III. Actorum concilii Epheſini, tom. I. Binii 42. p. 446. Latina vetus verſio exſtat in ſynodico contra tragoediam Irenaei pag. 909. Baluz. noua collect. concilior.

12. Δεῦτε δὴ, δεῦτε πάλιν, ἀγαλλιασώμεθα. Homilia XI. paſchalis. Tom. V. parte II. p. 142—161.

13. Δεῦτε πάλιν, ἀγαλλιασώμεθα τῷ κυρίῳ. Homilia XV. paſchalis. T. V. parte II. p. 198—210.

14. Διψῶντι μοὶ πάλιν τῆς ὑμῶν ἐπιεικείας. Epiſtola XIX. poſterior, e Rhodo ſcripta ante ſynodum, ad clerum populumque Alexandrinum. T. V. parte II. p. 83. ex parte I. Actor. ſynodi Epheſinae tom. I. Binii p. 165.

15. Ἔγνω πῶ πάντως καὶ διὰ πολλῶν. Epiſtola II. ad Ioh. Antiochenum. T. V. parte II. p. 42—44. ex parte I. Actorum concilii Epheſini tom. I. Binii pag. 144. *Fabr.* [*Walch.* p. 401. ſupra, vol. VIII. p. 298. nr. 35.]

16. Ἔδει μὲν ἀρκεῖσθαι ταῖς τῶν προλαβόντων. Homilia, Epheſi dicta, cum ſynaxes peragerentur, depoſito Neſtorio. T. V. parte II. pag. 358—361. In latinis editionibus exſtat ex verſione *Wolfgangi Musculi.* Sed Aubertus ſeruauit verſionem,

 qua

rr) Vide *Tillemont.* tom. XIV. p. 330. *Fabr.* *Manſi* collect. IV. p. 587. ſqq. *Walch.* V. p. 382. ſqq. *Harl.*

quacum legitur in parte II. Actorum synodi Ephesinae tom. I. Binii p. 219. Alia vetus interpretatio apud *Baluzium* p. 548. nouae collect.

17. Εἰ καὶ πλατύτερον ἴδοι. Epistola XXII. ad clerum populumque Alex. tom. V. parte II. p. 79. ex parte II. Actorum synodi Ephesinae tom. I. Binii p. 217.

18. Εἰ μὲν εὖ εἰδότες ἀθλεῖν. Homilia in transfigurationem Domini, graece primum edita a *Io. Meursio* in variis sacris Lugd. Bat. 1619. in 4. pag. 1—15. In Auberti editione operum Cyrilli tom. V. parte II. p. 352—354. graece et latine, qui rectius legit οἱ μὲν εὖ εἰδότες.

19. Εἰ μὲν ἦν σιωπῆσαι καὶ μή. Epistola IX. ad Caelestinum, episcopum rom. tom. V. parte II. p. 36—39. ex parte I. Act. concilii Ephesini tom. I. Binii p. 129. *Fabr. Mansi*, tom. IV. p. 1012. sqq. melius ap. *Coustant.* p. 1085. sqq. teste *Walchio* l. c. p. 393. sqq. quem conferes, et pag. 458. sqq. ac pag. 678. sq. de *Coelestino* eiusque aliis epistolis. *Harl.*

[P] 20. Εἰ τέλειος, φασὶν, ἐστιν ὁ πατὴρ ἐν τῇ ἰδίᾳ μεγαλειότητι. Vide supra num. XXIII.

21. Ἕκαστα τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων. Epistola LIX. ad Domnum canonica. Tom. VII. p. 209. seqq. et tom. II. concil. Labbei p. 1488. et cum *Theodori Balsamonis* scholiis tom. II. synodici Beueregiani p. 175. *Fabr.* V. passim iam memoratos codd. et supra, vol. VIII. p. 298. nr. 35. — *Oxonii* in cod. *Barocc.* CLVIII. bibl. Bodlei. — *Taurini* in cod. CV. in cat. bibl. Taurin. p. 193. — in cod. caesar. XLIV. nr. 34. epp. 1) ad Maximum, diac. Antiochen. 2) ad Gennadium; 3) ad Domnum Antioch. 4) ad episcopos in Libya et Pentapoli; atque nr. 3. et 4. in cod. XLV. nr. 29. v. *Lambec.* VIII. p. 887. et 914. sq. — in cod. XLV. nr. 12. vbi epistola illa subdiuiditur in tres canones. v. *Kollar.* suppl. ad Lambec p. 320. ibid. nr. 13. epist. ad episc. Libyae et Pentapoleos; vtraque in synodico tom. II. p. 178. *Harl.*

22. Ἔμαθον παρὰ τοῦ ἀγαπητοῦ μονάζοντος Παύλου. Epist. XLIX. Commonitorium ad Maximum, diaconum Antiochenum. id. p. 192.

23. Ἐμφανῆ μὲν καθίστησιν. Epistola XXXIX. posterior de fide ad Succensum. id. p. 141—151. Sed nota, partem posteriorem a pag. 145. seq. male adsutam ex epistola ad Acacium p. 115. seq. quod Vsserio etiam pulcre obseruatum. Latina vetus versio exstat in synodico contra tragoediam Irenaei apud *Baluz.* p. 923. vide et pag. 786. sq. Prodierant quoque ambae Cyrilli ad Succensum epistolae, Dionysio Exiguo interprete, in antidoto aduersus haereses, Basil. 1528. fol. Locum ex posteriore epistola, vindicat contra Seuerianos Ephraimus apud *Photium* cod. CCXXIX. qui et prioris meminit. Vide et collationem cum Seuerianis siue Acephalis habitam Constantinopoli a. C. 532. tom. II. Binii p. 661. *Fabr.* Epist. duae ad Succensum Paris. in cod. DCCCLXXXII. nr. 9. et nr. 4. epistola seq. ad Euoptium. *Harl.*

24. Ἐντυχὼν τοῖς παρὰ τῆς σῆς θεοσεβείας. Epistola ad Euoptium. Tom. VII. pag. 200. sqq. Vide supra, num. XIX.

25. Ἐνί-

25. Ἐντυγχάνων μὲν τῷ ὑπομνηστικῷ. Epistola XXXVIII. prior de fide ad Succensum [55]), Dioecaesareae in Isauria episcopum, tom. V. parte II. pag. 135 — 141. et ex veteri versione apud Baluzium p. 918. seq.

26. Ἐν μὲν ἔμοιγε καὶ λίαν θυμήρες. Homilia XXI. paschalis tom. V. parte II. pag. 265 — 269.

27. Ἐπειδή με γεγράφην, ἡ εὐλάβεια ὑμῶν. Epistola VI. ad eos, qui vulgi rumoribus persuasum aiebant Nestorio restitisse tom. V. parte II. p. 30. seq. ex parte I. Actor. concilii Ephesini tom. I. Binii p. 125.

28. Ἐπειδὴ πρώτιστον ἡμῖν τοῖς Χριστιανοῖς. Vide supra, num. XXIII.

29. Ἐπὶ καιροῦ δὴ πάλιν τὸ διὰ τῆς. Homilia paschalis XIX. tom. V. parte II. pag. 247 — 257.

30. Ἐπιλαμβάνονταί τινες τῆς ἐκθέσεως. Commonitorium ad Eulogium, presb., tom. V. parte II. p. 132. inter epistolas XXXVII. ex parte III. Actor. concilii Ephesini tom. I. Binii p. 444. Vetus versio exstat apud *Baluzium* p. 597. nouae collect. Meminit huius epistolae [*] *Liberatus* cap. 9. Eulogius atque Ephraimus apud Photium etc. Vide *Tillemont.* tom. XIV. p. 568. seq. Quibusdam in locis falsatum, fuere, qui arguerent. Vide collationem, cum Seuerianis siue Acephalis Constantinopoli a. C. 532. habitam, tom. II. Binii p. 661. In hoc commonitorio exstat celebris ille locus, a collectoribus catenarum in libros S. Scripturae toties laudatus, οὐ πάντα, ὅσα λέγουσιν οἱ αἱρετικοί, φεύγειν καὶ παραιτεῖσθαι χρή· *non omnia, quae dicunt haeretici, fugienda et repudianda sunt; multa enim profitentur, quae nos etiam profitemur. Fabr.* *Paris.* in bibl. publ. cod. DCCCLXXX. nr. 7. et cod. MCCCVIII. nr. 5. atque alia Cyrilliana nr. 2. 4. 6. 7. *Harl.*

31. Ἐπὶ μικροῖς σιτίοις πολλάς. Prologus ad homiliam paschalem XIX. tom. V. parte II. p. 247.

32. Ἐταράχθη λίαν ἡ ἁγία σύνοδος. Epistola XXV. ad clerum populumque Constantinopol. tom. V. parte II. p. 90. ex parte II. Actor. synodi Ephesinae, tom. I. Binii p. 293. *Fabr.* In cod. caesar. LXXVII. (cum multis aliis Cyrill.) nr. 30. v. *Lambec.* III. p. 388. *Harl.*

33. Εὐσεβὲς θέσπισμα ἐν τῇδε τῇ Ἐφεσίων μητροπόλει. Libellus, a Cyrillo Alex. et Memnone, Ephesi episcopo, oblatus Ephesinae synodo. In parte II. Actor. synodi Ephesinae tom. I. Binii p. 242. et apud Baluz. p. 498. nouae collect. concilior.

34. Εὐφραινέσθωσαν οἱ οὐρανοὶ καὶ ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ. Epistola XXXIV. ad Io. Antiochenum, (missa per Paulum, Emesenum episcopum,) tom. V. parte II. p. 104 — 109. ex parte III. Actor. synodi Ephesinae p. 428. Exstat et in Actis synodi Chalcedonensis tom. II. Binii pag. 68. et ex veteri versione apud *Baluz.* p. 591. Haec est illa notissi-

55) De illo Succenso *Tillemontius* tom. XIV. p. 570.

ma Cyrilli epistola de ecclesiae pace, scripta a. C. 433. id. pag. 186. *Tillemont.* tom. XIV. pag. 545. seq. [*Walch.* pag. 604. sqq. *Venet.* in cod. Marc. bibl. CCCCLX. v. cat. codd. gr. Marc. p. 274.]

35. Ἠθικὴν ὑφήγησιν ὁ λόγος ἡμῖν εἰσφέρει. Prologus ad homiliam paschalem XXVIII. tom. V. parte II. p. 326.

36. Ἡμᾶς ἐνθάδε συνήγαγεν ὁ καιρός. Prologus ad homiliam paschalem XVI. tom. V. parte II. p. 210.

37. Ἡ μὲν θεία καὶ ἀκήρατος. Apologeticus ad imp. Theodosium iuniorem. Vide supra, num. XX.

38. Ἡ μὲν ὑπόθεσις ἐφ' ᾗ καὶ νῦν. Prologus ad homiliam paschalem XVIII. tom. V. parte II. p. 235.

39. Ἡ Νεστορίου πίστις, μᾶλλον δὲ κακοδοξία. Commonitorium, Posidonio datum, quum propter Nestorii caussam mitteretur ad concilium romanum a. C. 430. Ex Sirmondi schedis cum Ioh Garnerii versione edidit *Steph. Baluzius* in noua collect. concilior. [T] p. 377. Paris. 1683. fol. Prodiit et cum *Garnerii* versione et notis in Auctario operum Theodoreti pag. 51. Paris. 1684. in fol. *Fabr.* V. *Harduin.* coll. concil. I. pag. 1319. supra, vol. VIII. p. 298. nr. 33. infra, vol. XI. p. 400. sq. ed. vet. — *Coustant.* epp. Pontific. tom. I. p. 1093. sqq. *Mansi* concil. tom. IV. p. 548. *Walch.* l. c. p. 395. sq. 434 — 438. *Harl.*

40. Ἡ τῆς θείας γραφῆς ὀρθοτάτη ἔννοια. Vide supra, num. IX.

41. Ηὐχόμην μὲν τοῖς τῶν εὐδοκιμησάντων ἴχνεσι. Epistola ad Iuuenalem, Hierosol. episcopum. tom. V. parte II. p. 65—67. ex parte I. Actorum concilii Ephesini tom. I. Binii p. 147. [*Mansi* tom. IV. p. 1057. et lat. tom. V. p. 521. *Walch.* p. 402. *Harl.*]

42. Ἰδοὺ δὴ πάλιν ὁ τῆς ἁγίας ἑορτῆς. Homilia paschalis XXIX. tom. V. parte II. pag. 335—342.

43. Ἱεροὶ μὲν ἄνωθεν ὑμνήκασι λόγοι. Homilia XIV. paschalis. tom. V. parte II. pag. 187—198.

44. Καὶ ἄλλως ἡδέως ὁρῶν τοὺς ἀγαθοὺς παῖδας. Epistola ad Optimum, episcopum, in illud Genes. IV. 15. *omnis, qui occiderit Cain, in septuplum punietur.* Quae graece et latine exstat in chronico Alexandrino pag. 568—577. edit. *Matthaei Raderi*, (Monachii 1624. in 4.) et in *Cangii* editione p. 241. *Fabr.* In codd. caesar. LXIV. nr. 18. LXVII. nr. 33. LXIX. nr. 3. LXXV. nr. 1. haec epist. tribuitur *Basilio* M. v. *Lambec.* III. p. 298. praecipue Kollarii notam. p. 334. 343. — nec non in vol. V. pag. 313. in cod. CCL. nr. 8. *Harl.*

45. Καιρὸν παντὶ πράγματι. Homilia V. paschalis. tom. V. parte II. pag. 43 — 60.

46. Καλὸν ὡς ἔοικε, μᾶλλον δὲ ἤδη καιρός. Homilia XIII. paschalis. tom. V. parte II. p. 177—186.

47. Κα-

47. Καταφλυαρῦσι μὲν, ὡς ἀκύω (al. μανθάνω). Epiſtola IV. ad Neſtorium [u]) ſcripta a. C. 430. tom. V. parte II. p. 22 — 25. ex parte I. Actor. concilii Epheſini, tom. I. Binii pag. 120. Exſtat et in Actis concilii Chalcedonenſis tom. II. pag. 60. et cum *Marii Mercatoris* verſione in tom. II. *Mercatoris*, edit. Garnerianae p. 45. et apud *Baluzium* p. 638. nouae collect. concilior. et ex alia verſione veteri in collatione ſexta ſynodi V. tom. II. Binii parte II. p. 91.

48. Κατηραμένη γῆ ἐν τοῖς ἔργοις τῦ Ἀδάμ. Vide ſupra, num. XXIV.

49. Κεχρήσομαι πάλιν ταῖς τῦ μακαρίυ. Homilia XXIV. paſchalis tom. V. parte II. p. 286 — 295.

50. Κεχρήσομαι πάλιν τοῖς τῦ πανσόφυ Παύλυ φωναῖς. Homil. XXVI. paſchalis. id. p. 302 — 312.

50. b. Λαμπρὰ τῆς παρύσης ἑορτῆς ἡ ὑπόθεσις. Homilia in natiuitatem Chriſti, quae ſub Cyrilli Alex. nomine in quibusdam codicibus MSS. legitur, vt caeſareo apud Neſſelium parte II. p. 28. [v. infra, nr. 175.]

[†] 51. Μόλις ποτὲ καὶ πολλοῖς ἱδρῶσι. Epiſtola LIV. ad Proclum, epiſcopum Conſtantinopol. de Theodoro, Mopſueſteno. tom. V. parte II. p. 199. ſeq. Exſtat graece ad calcem actorum ſynodi V. tom. II. Binii parte II. p. 171.

52. Ὁ εὐλαβέστατος καὶ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ ἀρχιμανδρίτης Μάξιμος. Epiſtola LII. ad Acacium epiſcopum Melitenes. tom. V. parte II. p. 197. ſeq. Vetus latina verſio exſtat in ſynodico contra tragoediam Irenaei cap. 205. *Baluz.* pag. 911. nouae collect. graece ad calcem Actorum ſynodi V. tom. II. Binii parte II. pag. 170.

53. Οἶδα μὲν τῆς σῆς ἀγάπης τὸ εἰλικρινές. Epiſtola VII. ad quendam Neſtorii ſtudioſum, ſiue ζηλωτήν. tom. V. parte II. p. 31. ſeq. ex parte I. Actor. concil. Epheſini tom. I. Binii p. 125. [*Manſi* coll. tom. IV. p. 999. *Walch.* l. c. p. 389.]

54. Οἱ μακάριοι προφῆται τὰς ἄνωθεν ἡμῖν. Homilia paſchalis XXVIII. tom. V. parte II. p. 326 — 335.

55. Οἱ μὲν εὖ εἰδότες ἀθλεῖν. Vide ſupra εἰ μὲν εὖ.

56. Οἱ μὲν τοῖς τῆς θείας ἱερωσύνης. Homilia XXII. paſchalis. tom. V. parte II. p. 269 — 278.

57. Οἱ σφόδρα λυπύμενοι καὶ φροντίσι. Epiſtola XII. ad Acacium, epiſcopum Berrhoënſem. tom. V. parte II. p. 44. ex parte prima Actorum concil. Epheſini tom. I. Binii pag. 145. [*Manſi* coll. tom. IV. p. 1053. et vet. lat. verſio, tom. V. p. 517. *Walch.* p. 401. ſq.]

58. Οἱ τὴν εὐφυᾶ καὶ ἀπόλεκτον. Homilia XVII. paſchalis. tom. V. parte II. pag. 222 — 235.

59. Οἱ τὸν Χριςὸν εἰς υἱὺς μερίζοντες δύο. Vide ſupra, num. XXIII.

59. b.

u) Vide *Tillemont.* tom. XIV. p. 337. ſeq.

59. b. Οἱ τῆς ἑαυτῶν διανοίας τὸν ὀφθαλμὸν ἀποτυφλώσαντες. Homilia, cuius fragmenta leguntur apud Eustathium, Constantinopol. contra Psychopannychitas ad calcem Allatii de purgatorio p. 571. seq.

60. Οἱ τοῖς ἱεροῖς προσέχοντες γράμμασι. Homilia, Ephesi habita, qua Apollinarius nominetenus perstringitur. tom. V. parte II. p. 350 — 352. In latinis editionibus *Wolfg. Musculi* versio occurrit. Aubertus praetulit eam, quarum legitur in parte III. Actorum concilii Ephesini tom. I. Binii pag. 378. Alia versio vetus apud *Baluzium* p. 549. nouae collect. De hac homilia *Tillemontius* tom. XIV. p. 453.

61. Ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὅτε τὰς παρὰ τῶν. Epistola XXIV. ad patres Monachos. tom. V. parte II. p. 89. ex parte II. Actorum synodi Nicaenae tom. I. Binii p. 217.

[P] 62. Ὁ μακάριος προφήτης Δαβὶδ τὴν παναρμόνιον. Homilia XXIII. paschalis. tom. V. parte II. p. 279 — 286.

63. Ὁ μακάριος προφήτης Δαβὶδ τοὺς ἐπὶ Θεῷ πεποιθότας. Homilia, Ephesi habita, priusquam comprehenderetur, militibusque adseruandus traderetur. tom. V. parte II. pag. 364 — 366. ex parte II. Actor. synodi Ephesinae tom. I. Binii pag. 266. Alia versio vetus apud *Baluzium* p. 551. nouae collect.

64. Ὁ μακάριος προφήτης Ἡσαΐας τῶν ἐν Χριστῷ. Breuis adlocutio post homiliam de incarnatione, a Paulo, Emesae episcopo, Alexandriae habitam. tom. V. parte II. p. 354. 355. In latinis Cyrilli editionibus illa Pauli homilia exstat vna cum Cyrilli adlocutione, ex versione *Wolfg. Musculi.* Graece cum alia versione in parte III. Actorum synodi Ephesinae tom. I. Binii p. 427.

65. Ὁ μὲν νόμος τοῖς ἀρχαιοτέροις ἐδίδου τὸ σύνθημα. Tom. V. parte II. p. 210 — 222. Homilia XVI. paschalis.

66. Οὐκ ἦν ἀμφίβολον ὅτι πάντη τε. Epistola XLIII. ad Maximianum, archiepisc. Constantinopol. tom. V. parte II. p. 157. seq. ex parte III. Actor. synodi Ephesinae tom. I. Binii p. 447. [conf. *Mansi* V. p. 259. *Walch.* p. 571. sq. *H.*]

67. Οὐκ ἠρέμησεν ὁ δράκων. Epistola LI. ad Ioannem, Antiochenum, et synodum, ibi congregatam. ibid. p. 194 — 197. ex iisdem Actis p. 467.

68. Οὐ φιλοτιμίας ἡμῖν. Prologus in homiliam XXII. paschalem. tom. V. parte II. pag. 269.

69. Ὀψὲ μὲν καὶ μόλις ἤλθομεν. Epistola XVI. nomine synodi Alexandrinae ad clerum populumque Constantinopol. tom. V. parte II. p. 78. seq. ex parte I. Actor. concilii Ephesini tom. I. Binii p. 157. [conf. infra, vol. XI. p. 51.]

70. Πάλιν ἡμᾶς ἐπὶ τὸν συνήθη θίασον. Homilia XXVII. paschalis tom. V. parte II. p. 312 — 326.

71. Πάλιν ἡμῖν ὁ τῆς ἁγίας ἑορτῆς. Homilia IV. paschalis. tom. V. parte II. pag. 31 — 43.

72. Παντὶ ἀνθρώπῳ ἔμφυτον παρὰ Θεοῦ δεξάμενον. Vide supra, num. XXIII.

73. Παν-

73. Παντὸς τοῦ χρησίμου καὶ ἀναγκαίου. Epistola LX. ad episcopos in Libya et Pentapoli. tom. V. parte II. pag. 211. Exstat et inter alias epistolas canonicas cum commentario Theodori Balsamonis. tom. II. p. 178. [v. ad nr. 21.]

74. Πεποίηνται καὶ νῦν ἡμῖν τὸ λογίδιον. Prologus homiliae paschalis XXIII. tom. V. parte II. p. 278. sq.

[R] 75. Περὶ πάντων γράφομεν τῶν πραγμάτων. Epistola XL. ad Theognostum et Charmosynum, presbyteros, et Leontium, diaconum, apocrisiarios suos, Constantinopoli degentes, tom. V. parte II. p. 152. seq. e MS. regio primum edita ab Auberto. Vetus latina versio exstat c. 85. Synodici contra tragoediam Irenaei, quod post Christianum Lupum edidit Baluzius in noua collect. concilior. et Garnerius in adpendice operum Theodoreti.

76. Πιστεύομεν ἕνα Θεὸν εἶναι πάσης οὐσίας καὶ φύσεως. Vide supra, num. XXIII.

77. Πολλαὶ καθ' ἡμῶν γεγόνασιν ἐκεῖσε διαβολαί. Epistola XXVI. ad episcopos, Theopemptum, Potamonem et Danielem, Constantinopoli agentes. tom. V. parte II. p. 91. ex parte II. Actor. concilii Ephesini tom. I. Binii p. 297.

78. Πολλὴ μὲν λίαν ἡ σύνοδος. Homilia εἰς τὴν ὑπαντὴν, *in occursum Domini*, edita primum ab Auberto e MS. regio. tom. V. parte II. p. 385—392. *Fabr.* *Venetiis* in cod. Naniano LXIII. nr. 7. Hom. εἰς τὴν ὑπάντην τοῦ Κυρίου etc. incipit χαῖρε σφόδρα θύγατερ σιών Sic incipit quoque in cod. Laurent. XVII. nr. 32. plut. 9. sed ibi tribuitur *Cyrillo, Hierosolymitano,* et recepta est inter Cyrilli, Hieros., opp. edit. Thomae Milles p. 318. v. *Bandin.* catal. codd. Laur. I. p. 419. In cod. autem XXXI. nr. 8. plut. 60. adscribitur *Cyrillo, Alexandr.*, et *Bandin.* l. c. p. 442. adnotat, eumdem esse sermonem, ac qui in superiore cod. legitur. Idem sermo adsignatur *Cyrillo, Alex.*, in cod. caesar. CXLVI. nr. 17. contra *Cyrillo, Hierosolym.*, in cod. XL. nr. 7. et CLI. nr. 36. v. *Lambec.* comm. IV. 260. et VIII. p. 156. ac p. 307. *Harl.*

79. Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως ὁ τῶν ὅλων Θεός. Homilia XX. paschalis; tom. V. parte II. p. 257—264.

80. Πρέπον οἶμαι καὶ νῦν εἰπεῖν. Epistola XXIX. ad Maximianum, episcopum Constantinopol. tom. V. parte II. p. 95—98. ex parte III. Actorum concilii Ephesini, tom. I. Binii p. 411.

81. Προσεδοκῶμεν ἐλθόντα τὸν τίμιον Νεστόριον. Epistola XX. ad Comarium **) et Potamonem, episcopos, et Dalmatium, archimandritam, et Timotheum atque Eulogium, presbyteros. tom. V. parte II. p. 84—86. ex parte II. Actorum synodi Ephesinae, tom. I. Binii p. 211.

82. Πῶς ὁ Θεὸς ἀχώρητος ἐχωρήθη. Vide supra, num. X.

83.

**) *Comarionem* in veteri versione apud *Baluzium* p. 483. nouae collect. conciliorum.

83. Σαλπίσατε σάλπιγγι ἐν Σιών. Homilia VIII. paſchalis. tom. V. parte II. pag. 92 — 107.

84. Σεμνολόγημα μὲν οἰκεμενικὸν. Vide ſupra, num. XV.

85. Σκιὰν μὲν ὁ νόμος ἔχει τῶν μελλόντων. Homilia XII. paſchalis. tom. V. parte II. p. 161 — 177.

86. Συναλγεῖς ἡμᾶς ἀδελφοῖς. Epiſtola LVIII. ad Domnum, epiſcopum Antiochen. tom. V. parte II. p. 208. ſeq. Exſtat et inter epiſtolas canonicas patrum cum commentario Theodori Balſamonis. [v. ad nr. 21.]

[P] 87. Συντίθεται καὶ νῦν ἡμῖν ὁ λόγος. Prologus homiliae paſchalis XXIX. tom. V. parte II. p. 335.

88. Τὰ γραφέντα παρὰ τῆς ὑμετέρας τιμιότητος. Epiſtola LXI. ad Aurelium (Auguſtinum) et ceteros in ſynodo Carthaginienſi. tom. V. parte II. p. 212. ſeq.

89. Τὰ λαμπρὰ καὶ μεγάλα τῶν κατορθωμάτων. Epiſtola XXIII. ad clerum populumque Alex. tom. V. parte II. pag. 88. ex parte II. Actorum ſynodi Epheſinae tom. I. Binii p. 247.

90. Τὰ συνήθη καὶ νῦν ἀναγνωσόμεθα. Protheoria ad homiliam XVII. paſchalem. tom. V. parte II. p. 222.

91. Τῆς εἰς Θεὸν (al. Χριστὸν) ἀγάπης τὴν δύναμιν. In Iohannem, Antiochenum, epiſcop. ἀποσχίσαντα, ſiue ſchismaticum, homilia tom. V. parte II. p. 361 — 364. In latinis editionibus exſtat e verſione *Wolf. Muſculi*, ſed Aubertus exhibet cum interpretatione, quae addita eſt in parte II. Actor. concilii Epheſini tom. I. Binii p. 254.

92. Τῆς Θεοσεβείας ὑμῶν τὸν ζῆλον. Epiſtola XVII. nomine ſynodi Alex. ad monachos Conſtantinopol. tom. V. parte II. p. 80. ſeq. ex parte I. Actorum concilii Epheſini tom. I. Binii p. 158.

93. Τῆς μὲν ἁγίας ἡμῶν ἀναλαμπούσης ἑορτῆς. Homilia VI. paſchalis tom. V. parte II. p. 60 — 81.

94. Τῆς μὲν ἐν ἀνθρώποις εὐκλείας τὸ ἀνώτατον. Vide ſupra, num. XIV.

95. Τῆς μὲν εὐθύμε (al. εὐσήμε) καὶ θείας ἡμῶν ἑορτῆς. Homilia I. paſchalis. tom. V. parte II. p. 1 — 16.

96. Τῆς μὲν τῶν ἁγίων εὐκλείας τε καὶ δόξης. Homilia, dicta Epheſi *die S. Iohannis, euangeliſtae*. tom. V. parte II. p. 352 — 354. Ex *Wolfgangi Muſculi* verſione exſtat in latinis Cyrilli editionibus. Sed Aubertus praetulit eam, quacum legitur in parte III. Actorum concilii Epheſini tom. I. Binii p. 394. Habetur et latine e veteri verſione apud Baluzium p. 545. nouae collect. Confer de hac homilia *Tillemontium* tom. XIV. p. 453.

97. Τί τερπνότερον καὶ τί ἥδυτερον τοῖς φιλοθέοις. Homilia *in S. coenam* tom. V. parte II. pag. 360 — 379. edita primum ab Auberto e MSS. regiis et Vatican. *Fabr. Mosquae* in cod. V. nr. 17. v. *Matthaei* notit. codd. Mosq. p. 7. *Harl.*

98.

98. Τοῖς παρὰ τῆς σῆς θεοφιλείας. Epistola LVII. ad Atticum, episcop. tom. V, parte II. p. 204 — 208. ex Nicephori XIV. 27. *Fabr.* *Florent.* in cod. Laurent. XII. plut. 6. nr. 33. *Attici* epistola ad Cyrillum, Alex. et nr. 34. *Cyrilli* ep. ad Atticum. v. *Bandin.* cat. etc. I. p. 121. et 122. *Walch.* l. c. p. 422. *Harl.*

[✝] 99. Τοῖς παρὰ τῆς σῆς ὁσιότητος. Epistola XXXVI. ad Acacium, episcopum, περὶ τοῦ ἀποπομπαίου, *de hirco emissario*, tom. V. parte II, pag. 121 — 132. ex parte III. Actor. synodi Ephesinae tom. I. Binii p. 438. Citatur a Theodorito, et Ephraimo apud *Photium* cod. CCXXIX. p. 416.

100. Τοῖς τὸ θεῖον καὶ οὐράνιον ἱερουργοῦσι κήρυγμα. Vide supra, nr. XV.

101. Τοῖς τὸ σεπτὸν καὶ θεῖον ἱερουργοῦσι κήρυγμα. Homilia XXX. paschalis tom. V. parte II. p. 342 — 350.

102. Τὸ μὲν εὔτονον εἰς εὐλάβειαν. Epistola XLVIII. ad Gennadium, presb. et archimandritam, *quod conniuendum sit in aliquo a iuris rigore, maioris emolumenti causa.* tom. V. parte II. p. 191. sq. [v. ad nr. 21.]

103. Τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν λέγοντος ἐναργῶς. Epistola XV. ad Nestorium περὶ τῆς ἀκοινωνησίας, *de excommunicatione*, scripta nomine synodi, in Aegypto congregatae, tom. V. parte II. pag. 67 — 77. subiectis duodecim capitulis, ww) siue anathematismis, a Nestorio, si velit recipi, probandis. Ex parte I. Actorum concilii Ephesini tom. I. Binii pag. 151. In iisdem Actis p. 159. exstant latine Nestorii duodecim anathematismi, totidem Cyrillianis oppositi et cum Marii Mercatoris confutatione, in *Mercatore* Garnerii tom. II. p. 116. Ceterum epistola illa Cyrilli cum versione Marii Mercatoris occurrit in *Garnerii* Mercatore tom. II. p. 69. et ex alia veteri versione apud *Baluzium* p. 412. et ex alia p. 679. nouae collectionis concilior. qui Mercatoris quoque versionem exhibet p. 644. Legitur et latine in collatione sexta synodi V. tom. II. Binii parte II. pag. 96. et ex *Dionysii Exigui* versione prodierat Paris. 1628. in 8. et in antidoto aduersus haereses Basil. 1528. fol. sub titulo libri contra Nestorium. *Fabr.* V. ad §. XVII. Legitur memorabilis illa epistola in *Mansi* collect. concil. tom. IV. pag. 1069. sqq. et antiquissima versio, quam *Mercator* confecisse dicitur, ibid. tom. V. p. 725. versio *Dionysii Exigui*, (saec. VI.) quam parum differre a Mercatoris versione, pronunciat *Mansius* tom. IV. p. 1085. vbi latine editur: tertia vetus versio, ibid. tom. V. pag. 502. quarta, in Lupi et Baluzii synodico edita; quinta in actis quinti oecum. concilii in Mansi collect. tom. IX. p. 311. sqq. v. *Walch.* l. c. pag. 404. sqq. de Anathematismis Cyrilli ac Nestorii pag. 699 — 733. vbi et illi, et Theodoreti, Mercatoris atque Andreae, Samosateni, obiectiones vberius explicantur, atque p. 730. sqq. multi recentiores scriptores, qui illos quoque ediderunt, laudantur. *Bertram* in Additamentis ad Baumgartenii theologiam polemicam, tom. II. pag. 770. sqq. reddidit

ww) Vide *Tillemont.* tom. XIV. pag. 358. 369. 372.

gr. cum versione germanica atque illustrauit anathematismos Cyrilli, pari modo pag. 774. sqq. Nestorii anathemat. lat. ex Harduino, et alia ad hanc controuersiam spectantia. Add. *Semleri* introduct. praemissam tertio illius operis Baumgart. tomo, §. CV. p. 324. sqq. — *Vindobonae* in cod. caes. LXXV. in quo multae epistolae aliaque opuscula de illa controuersia sunt collecta, Anathematismi nr. 49. v. *Lambec.* III. pag. 393. ibique Kollarii notam. — in cod. XLIV. nr. 40. XLV. nr. 49. LI. nr. 19. LII. nr. 9. cum anonymi adpendice de opinionibus haeresiarcharum. v. *Lambec.* VIII. pag. 896. sq. 937. 993. et 1002. — *Florentiae* in cod. Laurent. XII. nr. 6. plut. 6. *Cyrilli* anathematismi XII. ita quidem digesti, vt eorum quilibet subiectam habeat Cyrilli explanationem, Theodoreti reprehensionem, ac rursus Cyrilli defensionem, seu responsum: praemissa est Cyrilli epist. ad *Euoptium.* — In cod. XXI. nr. 8. plut. IV. differt tamen ab editis. v. *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. I. pag. 118. et 544. — *Paris.* in bibl. publ. in cod. *lat.* MCDLVII. (in quo multae sunt Cyrilli epistolae et alia opuscula,) nr. 8. et in cod. *lat.* IIMCXXIII. nr. 1. v. catal. codd. bibl. *Paris.* III. pag. 117. et 240. — *Monachii* in bibl. elector. cod. LIII. anathemat. Cyrilli, cum apologia contra orientales: deest autem primus, secundus, quintus et sextus anathematismus. v. cat. codd. gr. Bauar. pag. 16, et in aliis codd. hinc inde iam memoratis. *Harl.*

104. Τὸ φιλομαθὲς καὶ φιλόπονον. Epistola XLVII. ad Anastasium, Alexandrum, Martinianum, Ioannem, Paregorium, presb. et Maximum (al. Maximinum), diaconum, et ceteros patres monachos. *In sanctum symbolum Nicaenum.* tom. V. parte II. p. 174—191. ex parte tertia Actorum eiusdem Ephesini concilii p. 457. In latinis editionibus legitur ex versione *Iohannis Theophili,* subiuncta relatione synodi Orientalium ad Callimorum, regem, de depositione Cyrilli et Memnonis, Ephesi episc., ex actis conciliabuli Orientalium. Alia versio vetus in collatione V. synodi V. tom. II. Binii, parte II. p. 70. Vide et *Tillemont.* tom. XIV. p. 640. *Fabr. Florent.* in cod. Laurent. XXI. nr. 7. v. *Bandin.* cat. etc. I. pag. 544. *Harl.*

[F] 105. Τὸ Χριστὸς ὄνομα οὔτε ὅρου δύναμιν ἔχει. Vide supra, num. VIII.

106. Φαιδρὸν ὁρῶ τὸ σύστημα τῶν ἁγίων. Homilia Ephesi aduersus Nestorium habita, ἡνίκα κατῆλθον οἱ ἑπτὰ πρὸς τὴν ἁγίαν Μαρίαν. tom. V. parte II. p. 355. 358. In latinis editionibus exstat e *Wolfgangi Musculi* interpretatione; sed Aubertus praetulit versionem aliam, quacum legitur in parte II. Actorum synodi Ephesinae tom. I. Binii p. 221.

107. Φαιδρὸς ἡμῖν ὁ λόγος καὶ χάριτος ἐμπεπλησμένος. *Encomium in S. Mariam, Deiparam.* tom. V. parte II. p. 379—385. ab Auberto primum vulgatum e MS. regio. [v. *Lambec.* tom. VIII. p. 820.]

108. Φέρε δὴ πάλιν, καιροῦ παραθήγοντος. Homilia paschalis XXV. tom. V. parte II. p. 296—302.

109. Φοβοῦμαι τὸν θάνατον ὅτι πικρός μοί ἐστι. Homilia περὶ ἐξόδου ψυχῆς *et de secundo Christi aduentu.* tom. V. parte II. p. 404—416. Prodierat graece Paris. apud Wechelium 1538. forma minore cum horis et liturgia Mariae, vt Gesnerus etiam in bibliotheca sua adnotauit. Exstat et graece editum ad calcem ὡρολογίου Graecorum Venet. 1535. 8. 1553. 1611. 12. In latinis Cyrilli editionibus exstat e versione *Sebastiani Castellionis*, quam Aubertus quoque seruauit. Transtulit et *Caspar Vrsinus* Velius. *Fabr. S. Cyrilli* — de animae decessu, deque eius vita altera sermo. *C. Vrsino Velio* interprete. Eiusdem Vrsini Tomos quidam euangelii *Lucani* (Luc. c. 18. v. 13.) in versus (52. hexametros) redactus etc. Viennae Pannoniae in aed. Io. Singreni. 1521. min. 4. v. *Denis* Wiens Buchdrucker-Geschichte p. 224. sq. et *Lambecheri* bibl. antiq. ciuic. p. 99. — In bibl. *Bodlei.* cod. Barocc. CXLVII. *Harl.*

110. Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε, πάλιν ἐρῶ, χαίρετε. Τρέχει δὲ καὶ ἡμῖν. Homilia II. paschalis. tom. V. parte II. p. 16—31.

111. Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε etc. ἰδὲ γὰρ ἡμῖν διὰ τῶν αὐτῶν. Homilia VII. paschalis. tom. V. parte II. p. 81—92.

112. Χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ πάντων ἡμῶν Σωτῆρος. Epistola XVIII. prior, e Rhodo ante synodum scripta ad clerum populumque Alexandrinum. tom. V. parte II. p. 81. ex parte I. Actor. synodi Ephesinae. tom. I. Binii p. 165. [v. *Lambec.* III. pag. 390. nr. 39.]

113. Χρῆμα μὲν ἀδελφοῖς ἡ πρόσρησις. Epistola XXXV. ad Acacium, Melitenes episcopum. tom. V. parte II. p. 109—120. ex parte III. eorumdem Actorum p. 431. Vetus versio apud *Baluzium* p. 599. nouae collect. [in cod. Paris. bibl. publ. MCDLVII. nr. 82.] Meminit *Liberatus* cap. 9. Leontius Byz. aliique. Vide *Tillemontium* tom. XIV. pag. 568.

114. Ὡς διέτριβον ἐν τῇ Αἰλιέων. Epistola LIII. ad clericos et Lamponem, presbyterum. ibid. p. 198. Graece ad calcem actorum synodi V. tom. II. Binii I. parte II. p. 170. Latine vetus versio in synodico [?] contra tragoediam Irenaei c. 206. *Baluz.* p. 913. nouae collect. et in concilio quinto, collat. V. tom. II. *Binii* parte II. p. 69. Eius nonnulla refert *Pelagius* II. Epistola tertia ad episcopos Istriae.

VI. Index eorum, quae latine tantum exstant.

115. Ad incomparabilem quamdam. *Cyrilli epistola ad Rabbulam, episcopum Edessae.* tom. V. parte II. Binii parte II. p. 70.

116. Diues est hodie Dominus noster. *Fragmentum homiliae, Ephesi habitae,* in parte III. Actor. synodi Ephesinae, tom. I. Binii p. 381.

117. Eos qui pietate firmi sunt. *Aliud fragmentum,* in iisdem actis pag. 423. et apud Baluzium p. 596. nouae collect.

118. Magna sumus laetitia. *Xysti, episcopi rom., epistola ad Cyrillum. tom. V. parte II. p.* 172. ex iisdem Actis p. 456.

119. Nunc autem iidem ipsi velut ex somno. *Ioh. Antiocheni et synodi ad Cyrillum* tom. V. parte II. p. 192. seq.

120. Profundum quidem et magnum. *Homilia de eo, quod Verbum DEI factum sit homo.* Vide supra, num. XII. [alia, ap. Mans. V. p. 287. v. *Walch.* p. 617. III. fin.]

121. Satisfactum est nobis iterum. *Epistola XXX. ad Iuuenalem, Flauianum, Arcadium, Proiectum, Firmum, Theodoretum, Acacium, episcopos, et Philippum, presbyterum.* tom. V. parte II. p. 99. ex parte III. Actor. synodi Ephesinae p. 413. et apud *Baluzium* pag. 583. nouae collect. [De Cyrilli ep. ad Acacium, lat. v. *Walch.* p. 587. sq.]

122. Si ecclesiastici corporis gloriam. *Xysti episcopi rom. epistola ad Ioh. Antiochenum.* tom. V. Cyrill. parte II. p. 173.

VII. Index scriptorum, cum Cyrillianis in edit. graecolatina vulgatorum.

123. Acacii, Berrhoënsis episcopi, ad Cyrillum. tom. V. parte II. p. 63. Incipit: *ἐνέτυχον γράμμασι τῆς σῆς θεοσεβείας.* Ex parte I. Act. concilii Ephesini tom. I. Binii p. 146. *Fabr.* In *Mansi* collect. IV. p. 1055. et lat. tom. V. p. 518. in qua coll. passim quoque reliqua occurrunt; — in cod. *lat. Paris.* bibl. publ. MCDLVII. nr. 14. vol. III. cat. v. *Walch.* p. 402. add. p. 586. sqq. *Harl.*

124. Alypii, qui se *πρεσβύτερον τῶν Ἀποστόλων* adpellat, ad Cyrillum. tom. V. parte II. p. 92. Incipit: *Μακάριος ἄνθρωπος ὃν καταξιώσει ὁ* [?] *Θεός.* ex parte II. Actor. concilii Ephesini tom. I. Binii pag. 304.

125. Attici ad Cyrillum pro S. Chrysostomo, diptychis restituendo. tom. V. parte II. p. 201. ex Nicephori XIV. 26. Incipit: *περιπεπτώκαμεν οἷς μὴ προηγήμεθα.* Confer. *Tillemont.* tom. XIV. p. 279. seq.

126. Coelestini, episcopi rom., epistola ad Cyrillum, tom. V. parte II. p. 40. Incipit: *Τῇ ἡμετέρᾳ συγνότητι τὰ διὰ τοῦ υἱοῦ ἡμῶν Ποσειδωνίου.* data 3. Id. August. Theodosio XIII. et Valentiniano III. COSS. ex parte I. Actor. concilii Ephesini p. 131. *Fabr.* conf. *Walch.* pag. 431. sqq. de litteris Coelestini et Cyrilli ac Nestorii; pag. 458. sqq. 571. et alibi. *Harl.*

127. Ioannis, Antiocheni, ad Cyrillum. tom. V. parte II. p. 83. Incipit: *οὐδὲ ἐμὲ μετρίως δάκνει.* ex parte I. Actor. synodi Ephesinae tom. I. Binii p. 167. [conf. *Walch.* p. 441. sq. 446. sq. 470. sqq. etc.]

Eiusd. ad Xystum, Romanum, Cyrillum, Alex. et Maximianum, Constantinopol. id. pag. 99. Incipit: *Καὶ σπουδὴ καὶ σκοπός.* ex parte III. eorundem Actor. p. 421. [*Walch.* p. 615. sqq. *Mansi* V. p. 285. sqq. et 661.]

Eiusd. ad Cyrillum. id. pag. 102. Incipit: *πρώην ἐκ θεσπίσματος.* In iisdem Actis pag. 423.

Eiusd.

Eiusd. alia epiſtola ad Cyrillum id. p. 153. Incipit: ἀπειλήφαμεν ἀλλήλους, δέσποτα. primum edita e MS. regio ab Auberto.

128. Maximiani, epiſcopi Conſtantinopol., ad Cyrillum tom. V. parte II. pag. 94. Incipit: πεπλήρωταί σοι τὰ τῆς ἐπιθυμίας. ex parte I. Actorum concilii Epheſini. tom. I. pag. 410. [*Mans.* V. 257. *Walch.* p. 571. ſq.]

129. Neſtorii ad Cyrillum. tom. V. parte II. p. 21. Incipit: οὐδὲν ἐπιεικείας Χριστιανικῆς βιαιότερον. ex parte I. Actor. concilii Epheſini tom. I. Binii p. 120. extat et in *Garnerii* Mercatore tom. II. p. 44. [*lat.* in cod. Paris. MCDLVII.]

Alia: τὰς μὲν καθ᾽ ἡμῶν ὕβρεις τῶν θαυμαστῶν σου γραμμάτων. id. pag. 25—29. ex iisdem Actis pag. 122. Et in *Garnerii* Mercatore tom. II. p. 57. atque apud *Baluzium* pag. 635. nouae collect. et ex alia veteri verſione in collatione ſexta ſynodi V. tom. II. Binii parte II. p. 92. *Fabr.* Vtraque Neſtorii epiſtola in *Manſi* collect. tom. IV. p. 885. et 891. lat. tom. V. p. 491. et 715. conf. *Walch.* pag. 345. ſq. in primis pag. 385. ſqq. coll. p. 409. *Harl.*

130. Pauli, Emeſeni, a Io. Antiocheno miſſi, libellus, Cyrillo oblatus, tom. V. parte II. p. 100. Incipit: οἱ εὐλαβέστατοι καὶ καλλίνικοι ἡμῶν βασιλεῖς. ex parte III. Actor. concilii Epheſini p. 422. *Fabr.* Plura dabit *Walch.* l. c. pag. 600—614. — *lat.* in cod. bibl. *Paris.* publ. vol. III. catal. MCDLVII. nr. 77. *Harl.*

131. Theodoſii, iunioris, imp., reſcriptum ad Cyrillum. In parte I. Actorum concilii Epheſini tom. I. Binii pag. 162. Incipit: μέλει πλεῖστον θεοσεβείας ἡμῶν. [*Mans.* IV. pag. 1109. lat. V. p. 529. *Walch.* p. 407. ſq.]

Alia pag. 164. ἤρτηται τῆς εἰς Θεὸν εὐσεβείας.

[P] *VIII. Scripta Cyrilli edita, quae in editione Paris. graecolatina deſiderantur.*

132. *Epiſtola* ad *Optimum,* Antiochiae Piſidiae epiſcopum, quae incipit: Καὶ ἄλλως ἡδέως. Vide ſupra, in Indice.

133. *Commonitorium,* Poſidonio datum, quod incipit: ἡ Νεστορίου πίστις, μᾶλλον δὲ κακοδοξία. [v. ſupra, in Indice, nr. 39.]

134. *Libellus,* a Cyrillo et Memnone, Epheſi epiſc., oblatus concilio Epheſino. Vide in eodem Indice: εὐσεβὲς θέσπισμα ἐν τῷδε.

135. *Fragmentum homiliae,* quod incipit: *Diues eſt hodie Dominus noſter,* in parte III. Actor. ſynodi Epheſinae tom. I. Binii p. 381. Aliud p. 423. *Eos, qui pietate firmi ſunt* etc.

136. *Epiſtola ad clericos Conſtantinopolitanos* plenior ex Marii Mercatoris verſione. Vide ſupra in Indice ἀνέγνων τὸ ὑπομνηστικόν.

137. *Collectio vberior dictorum Neſtorii,* ex latina Marii Mercatoris verſione tom. II. edit. Garnerianae p. 103—106.

138.

138. Locus insignis, quo *scholia* Cyrilli de vnigenito auctiora ex MS. dedit idem Ioh. Garnerius. Vide supra, num. VIII.

139. *Epistola* ad *Acacium*, Berrhoeensem. In synodico aduersus tragoediam Irenaei c. 56. p. 831. sq. apud *Baluzium* collect. nouae concilior. p. 758—762. latine. Incipit: *Decentem se etiam nunc curam incipit sanctitas tua.* Adde *Tillemont.* tom. XIV. pag. 519. seq. *Fabr.* — In synodico multa reperiuntur collecta de turbis orientalium post pacem factam. v. *Walch.* l. c. pag. 622. sqq. 625. sqq. 630. sqq. et deinceps saepius. In primis de hac epistola, pag. 587. sqq. *Harl.*

140. Ad *Acacium*, Melitinensem. Baluz. p. 917. et ex alia versione in collatione V. concilii V. tom. II. Binii parte II. p. 70. vbi traditur eadem Cyrillus etiam scripsisse ad *Theodorum*, Ancyranum, et *Firmum*, Caesareae Cappadociae episcopum. Et in epistola III. Pelagii II. ad episcopos Istriae. Incipit: *Latere tuam non oportuit sanctitatem.*

141. Ad *Rabbulam*, Edessenum, in eodem synodico p. 912. edit. Baluzii. Incipit: *Piissimo et amatore Christi imperatore dirigente.* *Fabr.* V. *Walch.* l. c. p. 588. sq. 641. sqq. 655. sq. *Harl.*

142. Ad *Aristolaum*, tribunum et notarium. id. pag. 889. Incipit: *Dominus meus religiosissimus Beronicianus.* Et p. 915. Incipit: *Piarum sanctionum quae nuper.* Adde Tillemont. tom. XIV. p. 619.

143. Ad *Theodosium*, imp. Baluz. p. 894. Incipit: *Aeternam vitam prouidere a terra.*

[P] 144. Ad *Iohannem*, Antiochenum. id. p. 914. Incipit: *Literas a tua perfectione transmissas*, et p. 916. Incipit: *Ego quidem abstersisse a se.* Graece et latine in Garnerii Auctario Theodoriti. [v. supra, vol. VIII. p. 299.]

145. Ad *Maximum*, *Iohannem*, *Thalassium*, presbyteros et archimandritas, pag. 914. Incipit: *Egregius quidem zelus religiositatis vestrae est.*

146. Ad *Mosaeum*, Antaradi episcopum, id. p. 917. Incipit: *Ego quidem semper tuae religiositati.*

147. Epistola ad Nestorium, ex arabico versa, apud *Eusebium Renaudotum* in historia patriarcharum Alex. p. 109. Incipit: *Non credidi, verum esse, quod de te.*

148. Fragmenta ex *sermone de fide*, id. p. 927. Incip. *Ego contemperatum non recipio.*

149. Fragmenta ex *epistola* ad monachos Phuenses, contra errores Origenis. Concilior. tom. V. edit. Labbei p. 657. 660.

150. *Praefatio in cyclum paschalem* annorum XCV. (conditum a. C. 436. vide *Tillemont.* tom. XIV. pag. 623. seq.) latine edita ab *Aegidio Bucherio* in doctrina temporum pag. 481—484. Antwerp. 1634. fol. [Sed locupletior est in cod. B. publ. *Paris.* DCIX. nr. 4. v. cat. codd. Paris. III. pag. 51.] Meminit cycli illius, ex quinque cyclis decemnouennalibus constantis, *Sigebertus Gemblacensis* c. 24. de scriptoribus ecclesiasticis.

151. *Liturgia*, ex arabico latine versa a *Victorio Scialagh*. Augustae Vindelic. 1604. in 4. atque inde in bibl. patrum Paris. a. 1654. tom. VI. *Maximae autoritatis*, inquit Villalpandus in II. 2. Ezechielis p. 312. *videri debet S. Cyrillus in ea liturgia, quam nuper ex Aegyptiaca lingua in latinam conuertit Victorius Hacurensis, Maronita, quamque vulgari curat Velserus*. Liturgia haec, arabice et coptice scripta, in membranis fuit inter MStos codices Dr. Abrahami Hinckelmanni. *Fabr.* In cod. *Coislin.* in *Montfauc.* cat. bibl. Coisl. p. 188. tribuitur illa liturgia *Iacobo*, fratri Domini. v. infra, vol. X. p. 210. V. vet. ed. — In *Seb. Renaudoti* collect. liturgiar. orientalium, tom. I. Paris. 1716. 4. p. 38. et Renaud. not. p. 315. sqq. Cyrilli, Alex., liturgia inter tres liturgias Coptitarum Iacobitarum, ex Coptico conuersas: in tom. II. nr. 20. p. 275. notae p. 285. — inter liturgias, ex codd. syriacis latine versas. add. *Abrah. Ecchellensem* in notis ad catalog. librorum chaldaic. et syrorum Ebed Iesu, cap. 29. v. infra *Fabric.* vol. XIII. pag. 819. 821. et 823. et Renaudot apud *Montfaucon.* in palaeogr. graeca p. 314. de liturgia, quae dicitur D. Marci, charactere aegyptico-graeco, quam vero, adnotat ibid. Renaudot. eamdem esse, atque eam, quae coptice exstet sub nomine Cyrilli. — *Paris.* in bibl. publ. inter codd. orientales, secundam cat. codd. Paris. vol. I. p. 54. 57. 60. 72. et 73. *Cyrilli* liturgia, *syriace*, in codd. XXXII. nr. 2. LXVI. XCIV. nr. 5. — *coptice*, in cod. XXVI. nr. 3. cum arabica interpretatione, et codd. XXXI. nr. 3. atque XLI. e graeca lingua in copticam conuersa; dimidiam vero partem occupat versio arabica. — *Oxonii* in bibl. Bodlei. nr. 5291. cat. inter codd. Thomae Mareschalli, atque nr. 5878. ac 5879. inter codd. Huntington. coptice et arab. *Harl.*

152. Fragmenta ex *homilia πρὸς τοὺς τολμῶντας λέγειν, μὴ δεῖν ὑπὲρ τῶν ἐν πίστει κεκοιμημένων προσφέρειν, aduersus eos, qui negant, offerendum pro iis, qui in fide obdormierunt*, quae exstant apud Eustratium, presb. Constantinop., aduersus Psychopannychitas, ab *Allatio* post commentationem de purgatorio editum p. 571—578. Incipit illa homilia: *Οἱ τῆς ἑαυτῶν διανοίας τὸν ὀφθαλμὸν ἀπευθύνοντες.*

[P] 153. *Sermo in parabolam vineae*, latine, Achille Statio interprete. Rom. 1578. in 8.

154. *Theodosii*, imp., epistola[ww]) ad Cyrillum, data 19. Nou. a. 430. in parte I. Actorum concilii Ephesini tom. I. Binii pag. 162. Incipit: *μέλει πλεῖσον θεοσεβείας ἡμῖν.* Alia 164. *ἤρτηται τῆς εἰς θεὸν εὐσεβείας*, latine e veteri versione apud Baluzium pag. 708. nouae collect. concilior. Aliud rescriptum de Cyrilli et Memnonis, Ephesini, restitutione, quod post *Cotelerium* tom. I. monumentor. p. 41. dedit *Baluzius* p. 655. Incipit: *ἡμεῖς τὴν τῶν ἐκκλησιῶν εἰρήνην.* [*Mansi* collect. tom. IV. p. 1109. et lat. tom. V. p. 529. conf. *Walch.* l. c. p. 407. sq. *H.*]

155. *Isidori*, Pelusiotae, ad Cyrillum, qui patris[xx]) instar eum est veneratus, epistolae XI. quae inter

ww) Meminit *Leontius Byz.* de sectis p. 456.

xx) Vide *Isidori Pelus.* lib. I. epist. 370. Facundus loco laudato: *Isidorus, presbyter Aegyptius, Pelusiota, qui pro vitae ac sapientiae suae meritis vt pater ab ipso Cyrillo et honoratus est et vocatus.*

inter Isidorianas saepius prodiere, et grauia monita continent. Duae citantur etiam a *Facundo* II. 4. quae sunt libri I. epistola CCCX. et CCCLXX. [v. *Walch.* p. 624.]

156. *Xysti* [s. *Sixti*] papae Romae, ad Cyrillum, cum eiusdem Cotelerii versione, epistolae duae apud *Baluz.* p. 658. Prior incipit: Ἥσθην ἐπὶ τοῖς δηλωθεῖσί μοι διʼ ἐπιστολῆς. Altera: χαίρειν ὁμολογοῦντες τῇ περὶ ἡμᾶς τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίᾳ. Ediderat *Cotelerius* tom. I. monumentor. ecclesiae graecae p. 42. et 44. Adde *Tillemontium* tom. XIV. pag. 509. seq. 550. [v. *Walch.* p. 687.]

157. *Tranquillini*, Antiocheni Pisidiae, *Alexandri*, Hierapolitani, *Helladii*, Tarsensis, et aliorum episcoporum ad Cyrillum pro Ioanne, Antiocheno, apud *Baluzium* p. 696. latine. Incipit: *Nota quidem rectae glorificationis est fides.*

158. *Acacii*, Berrhoënsis, epistola breuis contra capitula Cyrilli. ibid. p. 756. latine. Incipit: *Permanemus in fide sanctorum patrum.* Hanc epistolam a Theodosio, imp., adprobatam leges p. 746.

159. *Acacii*, Melitinensis, epistola ad Cyrillum de pace (a. 433.). Incipit: *Quoniam didici, quod per gratiam Dei.* ibid. p. 785. et ex alia interpretatione p. 918. [In synodico c. 83. p. 860. et c. 213. p. 998. v. Walch. p. 623.]

160. Epistolae *Rabbulae*, episcopi Edesseni, ad Aegyptium (Cyrillum) id. p. 896. seq. Incipit: *episcopus enim quidam prouinciae Cilicum.* Alia *Rabbulae* ad Cyrillum epistola, contra Theodorum, Mopsuestenum, [P] in collatione V. synodi V. Incipit: *Iam vero quidam vnitatem*, tom. II. Binii parte II. p. 70. et in Pelagii II. epistola ad Istriae episcopos id. p. 128.

161. *Zosimi*, papae, epistola Encyclica, siue, vt Marius Mercator vocat, tractoria contra Pelagianos, ad Cyrillum et alios episcopos missa a. C. 418. cuius fragmenta apud *Augustin.* epist. CXC. (edit. vet. CLVII.) c. 6. et *Prosperum* in adpendice epistolae Caelestini ad episcopos Galliae. [v. supra, vol. VIII. p. 72. sq.]

162. Hypatiae (falso vt videtur) nomine ad Cyrillum id. p. 926. Incipit: *Legens historias temporum.* [v. supra in hoc vol. p. 188. et not. qq.]

IX. *Scripta, quae sub Cyrilli, Alex., nomine feruntur, sed in graecolatina editione Paris. omissa sunt.*

[*Cyrillus* non est auctor vitae Euthymii, iudice *Salmasio* lib. de coma p. 449. *Heum.*]

163. *Liber aduersus Iudaeos, cum quaestionibus.*

164. *Breuis anagoge, de iis, qui floruerunt ante legem.* Haec duo exstant in editionibus duabus postremis latinis operum Cyrilli Paris. a. 1573. et 1605. *Haud scio*, inquit Bellarminus, *an Cyrilli sint. Sed res parui momenti est, quum sint libelli breuissimi et leues.*

165. *Homiliae XVI. in Leuiticum*, quas in latinis Cyrilli editionibus ex veteri versione *Rufini* licet reperire, et e codice Iacobi Fabri vulgauit sub *Cyrilli* nomine *Iodocus Clichtoveus.*

veus. Paris. 1521. fol. Sed illas quidem *Origeni* adferuere viri docti, in cuius latinis operum συναγωγαῖς iam saepius excusae leguntur. Vide Sixtum Senensem libro IV. bibl. sanctae. *Fabr.* V. supra, vol. VI. p. 231. nr. 3. et de hisce atque homiliis in Ierem. supra ad §. III. de editt. *Harl.*

166. *Homiliae XIX, in Ieremiam,* quas Antwerp. 1648. in 8. edidit graece et latine *Balth. Corderius:* Sed illae a *Mich. Ghislerio* recte vindicatae sunt *Origeni*, excepta postrema, quae nec Origenis est, nec Cyrilli, sed *Clementis, Alex.*, liber, saepius ab eo tempore sub veri auctoris sui editus nomine, *quis diues saluandus.* [v. supra, vol. VII. pag. 214. nr. 8.]

167. Anastasii, Antiocheni, et Cyrilli, Alex., *Ἔκθεσις σύντομος τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. Expositio compendiaria orthodoxae fidei* per quaestiones et responsiones. Incipit: ποίας θρησκείας εἶ ἄνθρωπε; Χριστιανός εἰμι. Καὶ τί ἐστι Χριστιανός; ὁ κατὰ θεὸν ζῶν. MS. in bibl. caesarea. yy) [[?]] Vide *Lambecium* IV. p. 206. zz) Vertit latine et vtraque lingua

Qqq 2

yy) In eadem bibl. exstant et Cyrilli quaestiones et responsiones περὶ πίστεως, hoc initio: ἐπὶ τῆς θεολογίας ὁποίας φύσεως ὁμολογεῖς; μίαν. ποίαν ταύτην; θεότητα. Τί ἐστι θεός; ποία οὐσία ἐστι. *Lambec.* III. p. 100. Aliae quaestiones et responsiones Cyrilli et aliorum, quae incipiunt: τί πιστεύεις Χριστιανὲ καὶ πῶς; πιστεύω Πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα, τρία πρόσωπα. *Nessel.* V. p. 132. *Fabr.* De codd. caesar. LIX. nr. 10. et CVII. nr. 8. v. *Lambec.* com. tom. III. col. 265. et tom. V. col. 23. ed. Kollar. qui ad priorem locum adnotat, vtrobique Cyrilli nomine inscriptas quaestiones etc. diuidi in duas praecipuas quaestiones, nimirum, περὶ πίστεως ἐπὶ τῆς θεολογίας, et περὶ πίστεως ἐπὶ τῆς οἰκονομίας etc. tum, quae, si, ait, vnius eiusdemque auctoris sunt, duo Cyrillo tribui vix poterunt: nam in altera illa quaestione de duabus in Christo naturis, propter monothelitas vtique, diligenter agitur. Contuli cum hac aliam quoque expositionem fidei, quae incipit: ποίας θρησκείας εἶ ἄνθρωπε etc. et sub Cyrilli simul et Athanasii nominibus tam in bibliotheca patrum latine, quam in tribus codicibus nostris graece habetur; [v. paullo ante nr. 167.] ac certus fere sum, posteriorem istam prioris illius recentiorem metaphrasin esse, *Anastasii* fortasse illius, quem eruit Oudinus tom. I. p. 1663. quae opinio mea si veri est simillima, prior illa, priori sui parte, Cyrillum auctorem habere poterit; et erit ratio clara, cur haec posterior expositio fidei locupletior sit, et tam Cyrilli, quam Athanasii nomen praefixum gerat. Hactenus *Kollar.* — *Augustae* Vindel. in cod. gr. Quaestiones et responsiones de fide, *Cyrilli, Damasceni, Athanasii, Nili, Maximi.* v. *Reiser.* ind. etc. pag. 59. — In bibl. *Bodleiana* nr. 628. cat. codd. Angliae I. in cod. Laudiano XXXVI. nr. 14. symbolum apostolorum et *Cyrilli, Alex.*, quaestiones et responsa aliquot de fide S. Trinitatis. *Harl.*

[De *chronico*, s. *chronographico compendio*, verss. iambicis, quod in cod. Matrit. *Cyrillo, Alex.*, perperam adscribitur, in aliis autem codd. dicitur ex *Georgio Pisida* et *Cyrillo* decerptum, v. supra; vol. VII. p. 472. sqq. et p. 535. de historiae Byzantinae noua adpendice — edita a *Fogginio. Harl.*]

zz) Pag. 453. cod. CLXXXVIII. nr. 12. ed. Kollar. qui in not. A. *Oudini* errorem (comment. tom. I. p. 1664.) de hoc libello eiusque auctoribus, quasi Cyrillus et Anastasius colloquentes in hoc codice induci dicantur, castigat: — it. in cod. CCXIV. nr. 7. v. *Lambec.* V. p. 91. aliisque codd. passim iam excitatis. In aliis caesar. codd. (in vol. III. et IV.) sunt *Anastasii* responsiones ad varias quaestiones: v. indic. ad ea volumina, voc. *Anastasius.* — Interrogationes et quaestiones de diuina natura, in cod. *Escorial.* teste *Plüero* in itinerar. per Hisp. p. 164. *Harl.*

gua edidit *Theodorus Beza*, vna cum Athanasii libris V. de Trinitate IV. libris Basilii contra Eunomium et Phoebadio, latino scriptore, contra Arianos. Geneu. apud H. Stephanum 1570. 8. [v. *Bezae* praefat. et Kollar. infra in nota laudatum. *H.*]

168. *Catena in Marcum*, quae in codicibus quibusdam Cyrillo, Alex., sed in aliis rectius *Victori*, Antiocheno presbytero, tribuitur, vt dixi volumine superiore. [VIII. p. 653. sq.] Nescio, an diuersus fuerit, quem Combefisius in bibl. concionatoria scribit a Raphaële du Fresne inter libros ex Italia allatum commentarium satis spissum in Marcum, Cyrilli Alex. nomine praenotatum. [v. supra ad §. V. et supra, in vol. VII. p. 237.]

169. *Apologi*, siue *fabulae morales*, latine editae a *Balthasare Corderio* S. I. Viennae Austriae 1630. forma minore. Iunioris et latini scriptoris videntur esse Cornelio a Lapide in Ecclesiasticum p. 23. ac sub titulo *speculi sapientiae* prodierant Paris. 1502. in 8. apud Ioannem Paruum. Quadripartitus hic apologus germanice etiam lucem vidit, B. S. M. interprete, Francof. 1564. 8. Spiegel der Weisheit. [v. supra, vol. VIII. pag. 448.]

170. *Poëma Iambicum περὶ ζώων ἰδιότητος καὶ φυτῶν de animalium et plantarum proprietate*, editum sub Cyrilli, Alex., nomine graece Rom. 1590. in 8. auctorem habet *Georgium Pisidem*, cui in aliis editionibus recte vindicatum est, vt dixi superiore volumine [p. 614. et p. 613. not.]

171. Συναγωγὴ τῶν πρὸς διάφορον σημασίαν λέξεων, κατὰ στοιχεῖον, collectio alphabetica vocum graecarum, tono vel spiritu differentium, ab aliis Ioanni Philopono tribuitur. Vide volumine [VI. p. 321. nr. 5.]

172. *Glossarium* vetus *graecolatinum*, quoniam in calce quorundam Cyrilli scriptorum inuentum testatus est Henr. Stephanus, etiam Cyrillo, Alex., tribui a quibusdam consueuit. Et in *Caroli Labbei* editione glossariorum priscorum συναγωγῇ Par. 1679. f. inscribitur: Cyrilli, Philoxeni et aliorum veterum glossaria. [v. supra, vol. VI. p. 631. sq. ibid. p. 199. sq. Specimen ex glossario Cyrilli, Alex., edidit cel. *Chr. Fr. Matthaei* in glossariis gr. minor. et aliis anecdotis gr. etc. vol. I. Mosquae 1774. 4. m. — In cod. quondam Vaticano, nunc Paris. Lexicon *S. Cyrilli* et significatt. complurium vocc. gr. et lat. sic citatur in Recens. MSS. codd. qui ex bibl. — vatic. — procuratoribus Gallorum traditi fuere, p. 61. nr. 246. — Add. *Augustae* Vindel. Cyrilli fragmentum Lexici, teste *Reisero* in ind. MSSt. p. 35. — *Montfaucon.* in palaeogr. gr. pag. 72. sq. de cod. quondam regio *Cyr.* Lexici plura adnotauit. — In bibl. *Bodlei.* in cod. Barocc. XCV. *Cyrilli* lexicon, compilante *Antonio*, philosopho, ordine alphabetico. — *Venetiis* in bibl. codd. S. Mich. *Cyrilli* lexicon, de quo docte disserit *Mittarellius* in cat. illius bibl. p. 306. sq. et, postquam alios aliarum bibliothecarum codd. adtulit, licet tamen, ait, in bibliothecis MSS. fere omnibus hoc lexicon praeferat nomen S. Cyrilli, archiep. Alex., exploratum tamen est, verum eius auctorem esse *Cyrillum* quemdam, qui vixit post an. 1200. cuius lexicon vna cum aliis lexicographis graecis productum fuit a Car. Labbaeo. Etiam Aldus Cyrilli dictionarium edidit. Videantur diaria litteratorum Italiae, tom. XXI. p. 457." etc. — *Mediolani* in bibl. Ambrosiana, teste *Montfauc.*

fauc. in diar. ital. p. 17. et de aliis Cyrilli lex. codd. p. 311. et 433. sub fin. — *Monachii* in codd. CCXLIX. et CCLIX. *Cyrilli* lexicon. v. cat. codd. graec. Bauar. p. 84. et 85. *Harl.*]

[F] X. *Scripta Cyrilli inedita.*

173. *In Ezechielem.* Marcus Velserus epistola ad Bonau. Vulcanium, data a. 1601. *Industriae latus adhuc extra istum* (thesaurorum librum) *campus patet, Ezechiele maxime interpretando, quem facile aestimare est ingens volumen conficere. — Ezechielem etiam amicus ille meus* (Iacobus Pontanus) *aggredi parabat, sed monitus vltro resistet tui reverentia.* Cyrilli symbolae in Catenis ad Ezechielem, tum edita Villalpandi, tum ineditis, quas Coisliniana aliaeque bibliothecae adseruant. *Fabr.* V. supra, vol. VIII. p. 667. sq. — Ex *Cyrilli* commentariis in Ezechiel. fragmenta duo, in cod. *Laurent.* XII. nr. 9. plut. 6. v. *Bandini* cat. codd. Laur. Medic. I. p. 119. *Harl.*

174. Dictauit et *in Danielem*, (inquit Sixtus Senensis) in Oseam, et in Abacuch homilias plurimas, quae in bibliotheca Vaticana seruantur.

175. *Homilia in natiuitatem Christi.* Vide supra in Indice, 50. b. *Fabr.* Illam homiliam scripsit *Theodotus.* Atque huic ipse *Fabric.* infra, vol. IX. p. 270. 11. illam homiliam, (quae exstat in *Harduini* collect. concil. I. p. 1654. et memoratur in Actis synodi septimae, actione 6.) adscripsit. Atque sub huius *Theodoti* nomine exstant duae homiliae in natiuitatem Domini, in cod. MCLXXI. nr. 14. bibl. publ. *Paris.* — In cod. quidem caesar. X. nr. 12. *Cyrillo* tribuitur. v. *Lambec.* comment. vol. VI. part. I. p. 82. sq. sed Kollarius in nota, vbi multus est de ista homilia, animaduertit, eam prorsus diuersam esse ab illa S. Cyrilli homilia, quae fere eiusdem argumenti, sed latine tantum, habeatur edit. Cyrilli opp. Parisinae a. 1638. tom. V. part. II. p. 416. De *Procli* homilia similis argumenti v. cap. seq. §. III. nr. 4. *Harl.*

176. In Catenis ineditis ad *Acta* et ad epistolam *Iacobi* et primam *Petri* ac *Iohannis*, Cyrilli, Alex., symbolae leguntur. Vide *Montfauconi* bibl. Coislinianam pag. 263. *Fabr.* V. supra, vol. VIII. p. 693. et 695. et p. 696. de catena in epistolas Paulli. Sic occurrunt Cyrilliana fragmm. in catenis in epistolas Paulli, in epistolas catholicas, in IV. euangelia, in Psalmos, in Iobum et Parabolas Salomonis *Florentiae* in codicibus bibl. Laurent. Medic. v. *Bandin.* cat. codd. graec. Laur. I. p. 363. 102. 159. et 161. p. 91. nr. 24. p. 52. et 297. *Harl.*

177. Κυρίλλου εἰς τὰς ἀπορουμένας λέξεις τῆς ἁγίας γραφῆς. MS. in variis bibliothecis, cui subiungitur *ἑρμηνεία ὀνομάτων καὶ λέξεων ἑβραικῶν τῶν ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς.* Vide, si placet, quae dixi supra, lib. IV. cap. [36. vol. VI. p. 199. sqq.] *Fabr.* *Paris.* in bibl. publ. cod. DCCCXLVIII. nr. 2. *Cyrilli, Alex.*, vocc. hebraic. alphabetico ordine digestarum, interpretatio. *Harl.*

178. Glossarium graecum sub Cyrilli Alex. nomine itidem MS. quod incipit: *ἄασας, ἐβλάψας. ἀασάμην, ἐβλάβην. ἀάσατο, ἠγνόησεν, ἥμαρτεν. ἐφθόνησεν, ἀάπτους, ἀπροσπελά-*

πελάσεως. *Fabr.* *Venetiis* in bibl. Marc. DLXXVIII. exstat *Cyrilli, Alex.*, lexicon, cuius initium est: Ἄα, σύστημα ὕδατος, diuersum ab eo, quod h. l. citat Fabricius. v. cat. codd. gr. Marc. p. 304. *Harl.*

[Falso quaedam adtribui Cyrillo, iam passim adnotauimus. Sic in cod. caesar. CLXXXVI. *spirituales anagogae in hexaemeron libri XII.* in quo ipse Cyrillus citatur, et quod in cod. caesar. praecedenti, CXXXXV. adferitur *Anastasio Sinaitae.* v. *Lambec.* IV. pag. 437—439. et *Fabric.* infra, in vol. IX. p. 328. sq. ed. vet. — in cod. CCXLVIII. nr. 5. *Iudaeorum disputatio cum S. Athanasio et Cyrillo de adoratione S. crucis et sacrarum imaginum*, in *Lambec.* comment. V. col. 287. vbi vero *Kollarius* in nota docet, id opusculum esse anonymi cuiusdam, ad mentem Athanasii et Cyrilli, Iudaeos confutare conantis. Adde supra ad §. III. in notit. codd. vol. VII. p. 472. sqq. et p. 614.

Ad spuria quoque referendum videtur opusc. de mensuris et ponderibus, quod *Cyrillo, Alex.*, tribuitur in codd. *Paris.* bibl. publ. MCCCLXXIII. nr. 15. et MCCCLXXXIX. nr. 12. *Harl.*]

XI. Scripta Cyrilli deperdita. *)

179. Ἀντίῤῥησις aduersus *Andream*, Samosatenum, qui aduersus XII. capitula scripserat. Meminit Cyrillus ipse epistola ad Eulogium, p. 134. Κυρίλλου ἐν ταῖς ἀντιῤῥήσεσι laudat *Ephraimus* apud Photium cod. CCXXIX. p. 414. [*Walch*, l. c. p. 682. suspicatur, sub eo intelligendum esse Cyrilli apologeticum pro XII. capitulis in *Mansi* collect. tom. V. p. 19. add. ad §. XVIII. *Harl.*]

180. *De synagogae defectu liber.* *Gennadius* cap. 57. de scriptoribus eccles.

181. *Contra Messalianos.* *Tillemont.* tom. XIV. p. 645. 669.

182. *Liber, acta synodi contra Nestorium eiusque adseclas complectens*, quem vna cum libro, contra Nestorii blasphemias scripto, misisse se ad praepositum testatur *Cyrillus* epistola ad Eulogium pag. 134. [P] Confer *Garnerium* tom. II. ad Marium Mercatorem p. 345. et *Tillemontium* tom. XIV. p. 405. seq.

183. *In Psalmum VIII. S. Ephraim* apud Photium cod. CCXXIX. p. 420. edit. primae. *Fabr.* Fragmenta in expositione Psalmi CIII. in cod. caesar. *Vindob.* CLXXXVIII. nr. 22. v. *Lambec.* IV. col. 457. sq. — in catenis in Psalterium, in codd. caesar. X. XIV. et XV. de quibus v. *Lambec.* vol. III. — *Oxonii* in bibl. *Bodlei.* nr. 710, 2. 1982, 1. 2328. catal. — add. ad nr. 176. et supra, vol. VIII. p. 651. sqq. *Harl.*

184. *Commentum euangelii in Matthaeum libro secundo*, laudat Facundus XI. 7. *Tomum vndecimum et duodecimum* Acta synodi VI. Constantinopolitanae Actione X. et secundae Nicaenae

a) Conf. *Tillemont.* tom. XIV. p. 666. sqq. et *Ceiller* l. c. p. 334. et 369. *Harl.*

caenae. Frequentissimae Cyrilli symbolae in Catenis ad Matthaeum. Citatur et a Leontio Byz. contra Eutychem, et βιβλίον πρῶτον ab Ephraimo apud Photium p. 429. cod. CCXXIX. Alius locus p. 432.

185. *In Lucam*, saepe citatur in Catena graecorum patrum Corderiana et Catena aurea Thomae Aquinatis. *Fabr.* De catenis in *Matthaeum* et *Lucam*, v. supra, vol. VIII. pag. 669. sqq. et in catenis in Matthaeum aliosque in codd. caesar. XXIX. XL. XLII. XLV. XLVI. LXXVII. sub fin. de quibus v. *Lambec.* comm. vol. III. etc. *Harl.*

186. *In epistolam ad Hebraeos liber II.* citatur a *Facundo* XI. 7. Theodorito dialog. et Theodoro in libro ὅτι ὁ Πατὴρ ἀεὶ γεννᾷ. Meminit et interpretationis Cyrilli in epistolam ad Hebraeos, Ephraim, Antiochenus, apud *Photium* cod. CCXXIX. Alexander, Hierapolitanus, epistola ad Acacium, Berrhoënsem, in *Baluzii* noua collect. concilior. p. 762. et quaedam ex illa adfert auctor synodici contra tragoediam Irenaei cap. 218. id. p. 928. quemadmodum et plura Leontius Byz. contra Eutychem. Ex sexto tomo, *Anastasius* p. 188. Hodegi.

187. *Libri tres aduersus Diodorum, Tarsensem, et Theodorum,* Mopsuestenum, [b]) *quasi Nestoriani dogmatis auctores, et alius de incarnatione liber* (diuersus ab eo, quem supra num. VII. retuli,) *in quibus continentur antiquorum patrum incorrupta testimonia, id est, Felicis, papae romani, Dionysii, Corinthiorum episcopi, et Gregorii, mirabilis, θαυματεργοῦ cognominati. Liberatus* in breuiario c. 10. Meminit et *Leontius Byz.* de sectis, πράξει, siue lectione IV. pag. 448. seq. et VIII. p. 530. seq. vbi arguit Dioscorum, Cyrilli successorem, quaedam illis inserere ausum. Ὁ γὰρ Διόσκορος διάδοχος γενόμενος τοῦ μακαρίου Κυρίλλου καὶ εὑρὼν τὰ αὐτοῦ συγγράμματα, ἴσως οὐκ ἂν ὤκνει τινὰ θεῖναι, ὧν ἐβούλετο. Confer collationem catholicorum cum Seuerianis siue Acephalis, habitam Constantinopoli a. C. 532. tom. II. Binii p. 559. Citat et *Facundus* III. 3. et VIII. 6. et quinta synodus Actione V. tom. II. Binii parte II. pag. 65. seq. vbi plura fragmenta et p. 72. vbi et Theodoriti, Theodorum [?] aduersus Cyrillum defendentis, mentio et pag. 73. vbi quaedam ex secundo libro Cyrilli de eo, quod vnus est Christus, contra Theodorum. Et ex libro primo p. 74. seq. Confer *Tillemont.* tom. XIV. p. 795. et 643. seq. vbi etiam de Theodoriti opere, similiter perdito, in quo Cyrilli obiectionibus respondit, cuius meminit *Leontius* p. 532.

188. *Contra synusiastas,* siue Apollinaristas, laudatur ab Ephraimo, Antiocheno, apud *Photium* cod. CCXXIX. p. 416. edit. primae.

189. ἐν τῷ κατὰ Ἀρείου λόγῳ. id. p. 432.

190. *Ad Theodosium, imp., contra Pelagianos. Photius* cod. LIV.

191. Epistolae variae, vt epistola ad Acacium, Scythopoleos episcopum, quam citat Ephraim apud *Photium* cod. CCXXIX. p. 416.

192.

b) Eodem Liberato teste, quidam catholicae nouitatis defensores, Acephalis responsuri, negarunt, libros illos esse Cyrilli.

192. Idem pag. 420. laudat Cyrilli *περὶ ἀπαθείας λόγον* et *λόγον περὶ πάθους, λόγον περὶ πίστεως*, vt pag. 429. 430. *ὃς ἐπιγράφεται ἑρμηνεία τῆς πίστεως*. [fragmm. in synodico c. 217. p. 1008.] p. 413. Incertum, an, quod *Gennadio* cap. 57. memoratur *de fide aduersus haereticos*.

Timotheum Aelurum *πολλὰ τῶν συγγραμμάτων τοῦ θείου Κυρίλλου μήπω εἰς πλάτος ἐκδοθέντων διαλυμήνασθαι, νόθα τούτοις ἐπισπείραντα δόγματα*, multa D. Cyrilli scripta, antequam vulgarentur, dogmatibus adulterinis adspersis deprauasse, ex communi fama narrat *Theophanes* p. 95. et *Nicephorus* XV. 16. hist. Idem Nicephorus negat, esse verum, quod nonnulli sparserunt, libros quosdam Chrysostomi a Cyrillo abolitos fuisse, XIV. 28.

XII. Index eorum, ad quos, vel contra quos scripsit Cyrillus.

Numeri maiores, scripta Cyrilli supra recensita, minores indicem epistolarum et scriptorum minorum alphabeticum respiciunt.

Acacius, episcopus. 99. Melitenes. 52. 113. Episcopus Berrhoënsis. 57.
Aegypti monachi. 9.
Alexander, presb. 104.
Alexandrinus clerus populusque 14. 17. 89. 112.
Anastasius, presb. 104.
Andreas, Samosatenus. XVIII.
Anthropomorphitae. XXII.
Apollinaris. 60.
Atticus, Constantinopol. 98.
Aurelius, (Augustinus). 88.
Caelestinus, episcopus rom. 19.
[P] Calosyrius, episcopus Arsenoites. XXII. et 8.
Canonica epistola. 21.
Charmosynus, presbyter. 75.
Comarius, episcopus. 81.
Constantinopolitani clerici. 3.
Clerus populusque. 32. 69. Monachi. 92.
Dalmatius, archimandrita. 81.
Daniel, episcopus Damensis in Aegypto. 77.
Domnus, episcopus Antiochenus. 86.
Donatus, Nicopolis episc. 11.
Eulogius, presbyter Alexandrinus. 30. 81.
Euoptius. 24.
Gennadius, presbyter et archimandrita. 108.
Hermias. VII.
Ioannes, Antiochenus. 15. 34. 67. 91.
Ioannes, presbyter. 104.
Iulianus, imp. XXI.
Iuuenalis, episcopus Hieros. 41.
Lampo, presbyter. 114.
Leontius, diaconus. 75.
Libyae et Pentapoleos episcopi. 73.
Martinianus, presb. 104.
Maximianus, archiepiscopus Constantinopol. 66. 80.
Maximus, diaconus. 104. Antiochenus. 22.
Memnon, Ephesi episc. 33.
Monachi patres. 61. 104.
Nemesinus. VI. VII.
Nestorius. XVI. seq. et 2. 47. 103. 106. Tres Cyrilli ad Nestorium epistolas, quarum tertiae XII. capitula subiunxerit, memorat Leontius Byz. de sectis pag. 452.
Nestorii *ζηλωτής*. 53. 27.
Optimus, episc. 44.
Orientales episcopi. XVIII.
Palladius. I.
Paregorius, presbyter. 104.
Paulus, Emesenus. 34. 64.

Posido-

[P] *XIII. Index chronologicus episcoporum, archiepiscoporum et patriarcharum Alexandrinorum.* c)

1. Marcus, euangelista	usque ad a. C. 65.
2. Anianus, (Arabibus *Hananias*)	87.
3. Abilius, (Coptitis μιλῶι, Arabibus *Melianus*)	99.
4. Cerdo, (Arabibus Kerdanous)	110.
5. Primus (orientalibus *Abrimius*)	122.
6. Iustus	130.
7. Eumenius	143.
8. Marcianus, (al. *Marcus*)	153.
9. Celadion (al. κελαδιανὸς vel κλαυδιανός).	167.
10. Agrippinus	179.

11. Iulia-

c) Plura de illis collegerunt *Io. Baptista Sollerius* in tractatu histor. chronologico de patriarchis Alexandrinis. Adcessit adpendix de initiis, erroribus et institutis coptoiacobiticis. Antwerp. 1708. fol. — Plura et certiora *Eusebius Renaudotus* in historia patriarcharum alexandrinorum iacobitarum, a Marco vsque ad finem saeculi XIII. cum catalogo sequentium patriarcharum et collectaneis historicis, ad vltima tempora spectantibus etc. Paris. 1713. 4. (conf. acta erudit. a. 1714. p. 489. — neuer Büchersaal der gelehrten Welt, vol. IV. p. 385. etc.) — *Iac. Basnagius* in: Histoire de l'eglise, libro II. p. 52. quo continentur: Histoire du patriarchat d'Alexandrie, ou l'on voit son origine, les principaux euenemens de diocese, son gouuernement et son independance de Rome. — *Io. Frider. Rehkopf* in III. speciminib. *Vitae patriarcharum alexandrinorum*, arabice cum latina versione notisque, Lipsiae 1759. 4. In tertio specimine praeter alia ostendit, auctorem harum vitarum esse *Seuerum*, filium Mocfae, episcopum Asmonaeorum, scriptorem saec. X. Sumtae sunt illae vitae ex historia MSta primorum 46. patriarcharum alexandrinorum, ex lingua coptica a diacono quodam, Michaele, filio Nadri, in arabicam versa. (De cod. ipso, quondam Vffenbachiano, v. *I. H. Maii* bibliothec. MStam Vffenbachian. part. III. pag. 699. sq. cod. XXI. atque Maius ex eo seriem XLVI. patriarcharum reddidit:) et alii, de quibus et controuersiis quibusdam, inde ortis, plura leges in *I. G. Walchii* bibliotheca theologica selecta etc. tom. III. pag. 370—373. adde ipsum Fabricium post indicem huncce chronologicum. — *Eutychii* notitiam episcopatuum sub patriarcha Alex. saec. X. Beuereg. in synodicum magnum p. 148. *Harl.*

11.	Iulianus (male al. *Lulianus*)	vsque ad a. C. 189.
12.	Demetrius	231.
13.	Heraclas (al. *Hieroclas*)	247.
14.	Dionysius, ex Sabaismo conuersus.	264.
15.	Maximus	281.
16.	Theonas	300.
17.	Petrus qui martyrium obiit	311.

Sedes vacat per anni spatium d)

18.	Achillas (Arabibus *Arthillas* vel *Archelaus*) tantum per quinque menses	312.
19.	Alexander, Achillae frater	326.
20.	Athanasius, Arii aduersarius	373.
	Georgius Tarbasthenites, Arianus. vide Nyssen. lib. I. contra Eunomium tom. II. pag. 294.	
21.	Petrus II.	380.
	Lucius, Arianus, eius loco intrusus.	
22.	Timotheus	385.
23.	Theophilus	412.
24.	Cyrillus I.	444.
25.	Dioscorus	458.
25. b.	*Proterius*, quem, loco Dioscori, depositi a. 451. in concilio Chalcedonensi, electum, pro legitimo patriarcha non habent Iacobitae	458.
[?] 26.	Timotheus Aelurus	472.
27.	Petrus III. Moggus	490.
28.	Athanasius II.	497.
29.	Iohannes Mela	507.
30.	Iohannes II. ἐγκλειστος, siue inclusus	516.
31.	Dioscorus iunior	518.
32.	Timotheus III.	535.
33.	Theodosius	567.
34.	Petrus	569.
35.	Damianus	593.
36.	Anastasius	614.
37.	Andronicus	622.
38.	Beniamin	659.
39.	Agatho	677.
40.	Iohannes III. Semnudaeus	686.

41. Isaac

d) Gelasius II. 1. de actis concilii Nicaeni.

41. Isaac usque ad a. C. 688.
42. Simon Syrus 700.

Vacatio per triennium.

43. Alexander II. 724.
44. Cosmas 727.
45. Theodorus 737.
45. b. *Cosmas*, Melchitarum patriarcha, quem non agnoscunt Iacobitae ab a. C. 730. ad 742.
46. Chail, siue Michael 766.
47. Mennas, siue *Minas*, monachus S. Macarii 774.
48. Ioannes IV. 798.
49. Marcus 819.
50. Iacobus 836.
51. Simon tantum per menses quinque et dies sexdecim 837.
51. b. *Sophronius*, Melchitarum patriarcha, ab a. C. 844. per annos 13. 857.
52. Yusab siue Iosephus 850.
53. Chail siue Michael 851.
54. Cosmas II. Semnudensis 859.
55. Sanutius (al. *Σενόδιος*, vel *Chemida*) 881.
56. Chail, s. Michael III. 899.

Vacat Sedes aliquot annis.

57. Gabriel 923.
[P] 57. b. *Christodulus*, Melchitarum patriarcha ab a. 906. usque ad 932.
58. Cosmas III. 933.
58. b. *Eutychius*, Melchitarum patriarcha ab a. 932. ad 940.
59. Macarius 953.
60. Theophanius 958.
61. Minas siue Mennas 976.
62. Ephraem, Syrus, filius Zara 980.
63. Philotheus (al. *Theophilus*, in latina Elmacini versione male *Philoponus*) 1002.
64. Zacharias 1032.
65. Sanutius 1047.
66. Christodulus 1078.
67. Cyrillus II. 1092.
68. Michael IV. 1102.
69. Macarius II. 1129.
70. Gabriel, fil. Tarik 1145.
71. Michael V. 1146.

Sophronii, patriarchae Alex., meminit Io. Cinnamus lib. V. pag. 228. res anni 1160. referens.

72. Iohannes V. 1167.
73. Marcus, filius Zaraa 1189.
74. Ioannes, filius Abugaleb 1216.

Vacatio sedis per annos XX.

75. Cyrillus III. filius Laklaki ab a. 1235. ad 1243.
76. Athanasius 1261.
77. Iohannes Abusahi, irrita facta Gabrielis electione 1269.
78. Gabriel 1271.
78. b. Ioannes iterum 1293.
79. Theodosius, filius Zuabel 1300.
80. Ioannes ex Moniet Kousis 1320.
81. Ioannes 1326.
82. Beniamin ex Democrad 1339.
83. Petrus 1348.
84. Marcus ex Keliou 1363.
85. Ioannes, Damasco oriundus ab a. 1365.
86. Gabriel, archimandrita monasterii Moharrak.
87. Matthaeus.
[P] 88. Gabriel, auctor ritualis libri Coptorum, confirmati a. C. 1407.
89. Ioannes.
90. Matthaeus ex Sahid, siue Thebaide.
91. Gabriel Archimandrita Monasterii occidentalis (S. Antonii)
92. Michael Semelouti.
93. Ioannes, siue Yunes Nekaddi
94. Iohannes Misra, seu Kahira vetere oriundus.
95. Gabriel Monschari, ad quem legatus a Pio IV. Christophorus Rodericus S. I.
96. Ioannes Monfalutensis, ad quem scripsit papa, Gregorius XIII.
97. Gabriel, qui scripsit ad Vrbanum VIII.
97. b. *Meletius Piga*, Graecus,
98. Marcus ex Biad ab a. 1602. ad 1610.
99. Ioannes Melawani
100. Ioannes ex Touk 1645.
101. Marcus ex Mahjour ab ao. 1645. ad 1660.
102. Matthaeus (pro quo Wansleb. perperam *Baramus*) ab anno 1663. adhuc erat 1673.
103. Ioannes Toukhi fuit adhuc 1709.

104.

104. Samuel, cuius epistola ad reginam angliae Annam data a. 1712. legitur anglice versa in *Michaelis de la Roche* diario literario Londinensi, cuius titulus *Memoirs of Literature* tom. III. p. 273.

A tempore Dioscori, praesertim post captam a Muhamedanis Aegyptum, duo semper patriarchae, vnus Graecus Melchita, alter Coptita, siue Iacobita.

Sed in hoc catalogo fere Iacobitae, siue Coptitae modo patriarchae recensentur, quemadmodum et in illis patriarcharum Alexandrinorum elenchis et notitiis, quae hactenus vulgatae sunt a *Ioh. Michaele Wanslebio* ad calcem libri de ecclesia Alexandrina, Paris. 1677. in 12. ab *Ottone Dappero* in descriptione Africae pag. 87. a *Lud. Moreri* in lexico tom. I. voce *Alexandrie*, ab *Eduardo Pocockio* in Indice ad Eutychii annales, ab *Athanasio Kirchero* in prodromo copto et post lexicon copticum p. 518. seq., ab *Abrahamo Echellensi* in chronico *orientali* (vsque ad a. C. 1250.) Paris. 1680. fol. maxime vero a *Ioh. Baptista Sollerio*, S. I. in Actis Storum Iunii tomo V. Antwerp. 1708. fol. et denique [*] ab *Eusebio Renaudoto* in historia patriarcharum Alexandrinorum, Paris. 1713. in 4. [conf. notam ad initium huius indicis.] De antiquioribus vide *Caroli a Sto Paulo* geographiam sacram pag. 275. seq. et *Ioach. Camerarium* ad Nicephori Constantinopol. chronographiam p. 141. seq. *Henr. Dodwellum* c. 6. diss. de successione pontificum pag. 53. sq. 77. *Dav. Blondellum* praef. de episcopis et presbyteris p. 20. *Dionys. Petauium* tom. IV. dogm. theol. parte II. p. 724. seq. etc.

Index episcoporum, archiepisc. et patriarcharum Alexandrinorum alphabeticus.

Simon

CAPVT

[P] CAPVT XXIII. (olim XXVIII.)

De PROCLO, Constantinopolitano, ASTERIO, Amaseno, et Ioanne CLIMACO.

I. Procli, Constantinopol. aetas et vita. II. Scriptorum editiones. III. De homiliis, quae exstant circiter viginti, IV. De traditione diuina Liturgiae. V. De fide, epistola. VI. Aliae epistolae. VII. Scripta deperdita. VIII. Asterius, Amasenus. IX. Homiliae eius editae. X. Scripta deperdita. XI. Alii Asterii amplius viginti. XII. Ioannes Climacus. XIII. Eius scala paradisi, ac de veteribus scriptoribus, qui eam illustrarunt. XIV. Epistola ad Pastorem. XV. Editiones et versiones.

(Cum supplementis G. C. Harles.)

I.

PROCLVS, S. Chrysostomi, qui a. C. 407. obiit, amanuensis, postea notarius fuit Attici, post Arsacium, Chrysostomi successorem, archiepiscopi Constantinopol. a. 425. defuncti, qui ex lectore eum diaconum ac deinde presbyterum ordinauit. A Sisinnio, Attici successore, postea designatus a. 426. episcopus Cyzici, munus illud non obtinuit, Dalmatio a Cyzicenis ei praelato: licet in inscriptione homiliae primae Proclus episcopus Cyzicenus appelletur. Constantinopoli inde commoratus, sacris concionibus zeli, doctrinae et eloquentiae praeclaram tulit laudem, ac post depositum in concilio Ephesino Nestorium, Sisinnii successorem, archiepiscopus a. 431. desideratus a populo; sed a. 434. demum successor Maximiano, post Nestorium suffecto, et prid. 15. April. defuncto, datus a Theodosio iuniore, et archiepiscopus Constantinopolitanus constitutus est, arduamque illam dignitatem cum laude industriae ac probitatis gessit vsque ad a. 446. Memoriam eius celebrant graeca et latina ecclesia 24. Octobr. De illo videndi e veteribus *Socrates* VII. 28. et 40. seq. Tripartita XII. 3. et 11. seq. *Nicephorus* XIV. 29. et 37. seq. *Georgius Alexandrinus* et *Simeon Metaphrastes* in S. Chrysostomi vita, *Theophanes* p. 75. *Facundus* etc. E recentioribus *Vincentius* [P] *Riccardus* in vita Procli, quam ab eo acceptam [e]) *Bzouius* epitomae annalium Baronianor. ad a. C. 446. inseruit, et Riccardus ipse Procli opusculis, a se collectis, praefixit: *Tillemontius* tom. XIV. memor. hist. eccles. p. 704 — 719 et 751. sq. Memoriae litterariae Treuoltinae a. 1710. pag. 579. seq. et *Io. Garnerius* ad Marium Mercatorem tom. II. p. 25. [f]) Dictio eius graecis auribus talis ferme, qualis est latinis-

e) Vide *Allatii* apes vrbanas p. 252.

f) Add. *Pagi* crit. Baron. 434. II. III. p. 464. et 465. item a. Ch. 446. VIII — X. pag. 600. sq. *Hamberger* zuverläss. Nachr. tom. III. pag. 146. sqq. qui praeterea laudat *G. Cauei* hist. litter. scriptor. eccl. tom. I. p. 423. *L. Ell. du Pin* nouv. biblioth.

tinis Petri Chrysologi, Combefisio iudice: sed, vt Eliae du Pin notatum, antithetis et acuminibus crebrioribus vim et robur orationis subinde frangit. *Fabric.* Mirus fuit allegoriarum sectator atque argutiarum, et vero ineptiarum venator, praesertim in laudanda S. Maria. Legas, si volupe est, homilias de incarnatione I. C. et in laudem Mariae, Deiparae, aut quae ex illis excerpserunt *Walch* p. 374. ac *Schroeckh* tom. XVII. p. 490. sqq. et quae ex *Vinc. Riccardi* comment. ad Proclum repetiit *R. M. van Goens* in praefat. ad Porphyrium de antro nympharum, (Traiecti ad Rh. 1765. 4.) pag. XXIII. sqq. not. *Harl.*

II. Ex scriptis Procli, quae potuit reperire, graece ac latine edidit *Geuerh. Elmenhorstius* Lugd. Batau. 1617. in 8. [g]), longe plura *Vincentius Riccardus*, clericus regularis Theatinus, cum noua versione et copiosis animaduersionibus, Rom. 1630. in 4. Ab eo tempore *homilias* (XX.) *Procli* ad MSS. codices recensuit et noua, siue recognita, versione donauit breuibusque notis illustrauit *Franciscus Combefisius* in auctario nouo bibl. patrum tom. I. p. 302. Paris. 1648. fol. Latine etiam Procli scripta exstant in bibl. patrum edit. Lugd. tom. VI. p. 589. Pleraeque itidem illius homiliae leguntur latine in bibliotheca *Combefisii* concionatoria. Nonnulla quoque in supplemento bibl. patrum Morelliano tom. I. p. 645. seq.

III. *Exstant e Procli, Constantinopol., scriptis:*

1. Ἐγκώμιον εἰς τὴν παναγίαν Θεοτόκον Μαρίαν. *Laudatio in sanctiss. DEI genitricem, Mariam.* Nestorii haeresin clarissime refellens, dicta Constantinopoli a Proclo, adhuc Cyzici episcopo, [h]) circa a. C. 429. quum Nestorius ecclesiae Constantinopolitanae praeesset. Incipit: Παρθενικὴ πανήγυρις σήμερον τὴν γλῶτταν ἡμῶν. Haec cum versione

biblioth. tom. IV. p. 72. *R. Ceillier* hist. gen. des AA. eccl. tom. XIII. p. 472. *Mich. le Quien* or. christ. tom. I. p. 216. Praeterea *Schroeckh.* in hist. eccles. christianae, (germanice scripta,) tom. VIII. p. 185. sqq. atque paullo fusius, quoniam Proclus a Cyrilli stetit partibus, ideoque in controuersia historiaque Nestoriana haud vltimum occupauit locum propter muneris auctoritatem non minus quam gratiam, qua valuit apud Theodosium iuniorem, imperatorem, exposuit doctrinam opinionesque *Procli* in tomo XVII. p. 490. in tomo XVIII. p. 192. sqq. vberius tamen in eodem tomo persequutus est *Cyrilli, Alex.*, vitam fataque et acres iniquasque cum Nestorio lites. Hinc etiam *Walch* in historia haeresium etc. in superiore capite frequenter laudata, tom. V. passim Procli historiam atque conamina contra Nestorium intexuit historiae Nestorianismi, c. gr. p. 373. sqq. 380. 630. 639. 641. sq. 645. et alibi. *Harl.*

g) Haec edit. continet tres epistolas, quarum duabus addita est *Dionysii Exigui* versio; tum IV. homilias vna cum fragmento de traditione diuinae liturgiae. — *Riccardi* edit. est inscripta: *Procli* — analecta. A *Vincentio Riccardo* ex insignium bibliothecarum penu eruta, nunc primum tum graece, tum latine edita, reddita, commentariisque illustrata. Romae ap. hered. B. Zannetti, 1630. 4. — In *Io. Patusae* Encyclopaediam philolog. vol. II. pag. 209. sqq. recepta sunt ea, quae a Fabricio recensentur nr. 17. 7. 11. 13. et 1. *Harl.*

h) Adde *Tillemontium* tom. XIV. memor. hist. eccles. p. 315. seq. 706. et 750. seq. [*Walch*. l. c. p. 373—375. *Ceiller* Hist. des aut. eccl. tom. XIII. p. 472. etc. *H.*]

versione [i]) *Theodori Peltani*, S. I. saepius prodiit sub initium Actorum concilii primi Ephesini, Romae, Coloniae et Parisiis editorum: Cum eadem versione *Geuerhardus Elmenhorstius* inter Procli opuscula p. 52. edidit, et *Vincentius Riccardus* pag. 1. qui praeterea aliam interpretationem *Dionysii*, vt opinatur, *Exigui*, e MS. Vaticano vulgauit p. 673. [P] aliam item p. 668. Denique ex Mazarini codice castigatam ac suppletam cum noua versione *Franciscus Combefisius* auctarii noui tom. I. p. 301. Cum veteri illa versione, quam *Marii Mercatoris* esse putat, exhibet *Io. Garnerius* tom. II. operum Mercatoris p. 19. praemissam extemporali Nestorii homiliae, qua Proclo videtur respondere. Confer eumdem p. 165. *Fabr.* *Florent.* in bibl. Laurent. Medic. IV. nr. 19. plut. 4. v. *Bandin.* cat. cod. gr. Laur. I. p. 521. qui obseruat, in margine superiore notatum esse, hoc encomium legi in omni festiuitate deiparae. *Paris.* in cod. CXXXVII. nr. 7. et tribus aliis exstat *Procli* orat. modo *in natiuitatem Deiparae*, modo *in laudem b. Mariae*, *s. Deiparae* inscripta. — Eadem *Taurini* in cod. LXX. fol. 279. v. catal. codd. gr. Taur. p. 167. — Eadem et hom. in praesentationem in cod. Coisl. CCLXXIV. teste *Montfauc.* in bibl. Coisl. p. 383. In *Montfauc.* bibl. bibl. MSSt. I. p. 701. *E.* inter codd. Sfortian. or. in natiuitatem Mariae, virginis. — ibid. p. 123. *A.* in bibl. Vaticana *Procli homiliae*, *Lambec.* in comment. III. p. 390. de cod. LXXVII. nr. 38. illam orat. sic memorauit: *Procli, episcopi Cyziceni, homilia in incarnationem Domini nostri I. C.* sedente adhuc Nestorio, habita: cuius principium: παρθενικὴ πανήγυρις σήμερον etc. et in nota citat concilior. generalium edit. graecolatin. Vatic. a. 1608. fol. tom. I. p. 708. *Harl.*

2. Εἰς τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ εἰς τὰς ἐπαρυστρίδας. *De incarnatione Domini nostri, Iesu Christi, et de infusoriis.* [k]) Incipit: Καλὴ μὲν ἡ τῶν ψαλμῶν λύρα. Arium, Eunomium, Macedonium et Nestorium τετράπωλον τοῦ διαβόλου ἅρμα *quadriiugum diaboli currum* adpellat p. 316. edit. Combefisii. Hanc primus non modo cum sua, sed et p. 677. ex alia incerti versione vulgauit Riccardus, quam depromsit e bibl. Vaticana. *Fabr.* *Venetiis* in bibl. Marc. cod. DLXXIII. est quoque collectio testimoniorum SS. patrum, in his Procli CPolit. de Christi incarnatione. *Harl.*

3. Εἰς τὰ γενέθλια, siue εἰς τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. *In natalem Domini nostri, Iesu Christi.* Incipit: πολλαὶ καὶ διάφοροι πανηγύρεις. In hac homilia, quam

i) Haec primum lucem vidit in actis synodi Ephesinae, *Peltano* interprete, editis latine Ingolstad. 1576. Deinde Heidelberg. 1579. 8. inter septemdecim homilias graecorum patrum, in praecipua Christi, saluatoris, festa a Peltano editas. Et in latina actorum synodi Ephesinae editione apud Commelin. 1604. fol. p. 394. Nam graece exstat in actis eiusdem concilii, a Commelino editis 1591. fol. p. 249. *Fabr.* in *Mansi* coll. concil. ampl. tom. IV. p. 578. *Harl.*

k) Septem infusoria in septem lampades Zachar. IV. 2. interpretatur septem dona Spiritus S.

quam primus edidit Riccardus, dies festos, qui illa aetate inter Christianos celebrabantur, commemorat his verbis:

Αἱ δὲ τῶν Χριστιανῶν πανηγύρεις θεῖαι καὶ παράδοξοι, καὶ ὄντως πηγαὶ καὶ θησαυροὶ σωτηρίας. ἡ μὲν γὰρ πρώτη ἡμῶν πανήγυρις, Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους ἐπιδημίαν κηρύσσει. ἡ δὲ μετ᾽ ἐκείνην, ὑδάτων ἁγιασμὸν, καὶ βαπτίσματος εἰκονογραφεῖ μήτραν. ἡ τρίτη, κατάδυσιν θανάτου, καὶ σταυροῦ τρόπαιον, καὶ ἀναστάσεως δῶρον, καὶ πατράσιν ἐλευθεροποιὸν εὐαγγελίζεται. ἡ τετάρτη, τῆς ἡμετέρας ἀπαρχῆς τὴν εἰς οὐρανοὺς ἄνοδον, καὶ τὴν ἐκ δεξιῶν κέκραγε καθέδραν. ἡ πέμπτη, Πνεύματος ἁγίου κάθοδον, καὶ μυρίων χαρισμάτων ὄμβρους σαλπίζει. [P] αὗταί εἰσιν αἱ ἑορταὶ, ἃς ἐποίησεν ὁ Κύριος· ἀγαλλιασώμεθα καὶ εὐφρανθῶμεν ἐν αὐταῖς.

At Christianorum solemnia diuina sunt et admirabilia, vereque fontes ac thesauri salutis. Nam prima nostra celebritas, Dei ad homines aduentum praedicat. Quae vero hanc sequitur, aquarum sanctificationem, ac baptismatis fontem graphice exprimit. Tertia, mortis interitum, ac trophaeum crucis, resurrectionisque donum, ac quo patribus parta est libertas, laeto faustoque nuntio indicat. Quarta, primitiarum nostrarum in coelos ascensum, earumque a dextris consessum clamat. Quinta, Spiritus sancti descensum, ac sexcentos gratiarum imbres ceu tubae praeconio [P] alte intonat. Haec solemnia sunt, quae fecit Dominus: exultemus, et laetemur in eis.

4. *In* eundem *natalem CHRISTI.* Incipit: λαμπρὰ καὶ παράδοξος. Hanc primus, sed graece tantum et minus emendatam, vulgauerat *Elmenhorstius* p. 248. e codice bibl. Palatinae, additis Meursii castigationibus. At Riccardus ex aliis tribus Romanis emendauit. In Actis concilii Ephesini tom. I. edit. Binianae parte II. p. 381. legitur homilia similis, et iisdem incipiens verbis sub nomine *Theodoti*, Ancyrani. [l]), Procli, Constantinopol., λόγον εἰς τὸ γενέθλιον laudat *Ephraimus* apud Photium cod. CCXXIX. p. 423. Idem p. 435. citat et Proclum ἐν Πουλχεριαναῖς, (homiliis, praesente Pulcheria dictis,) μετὰ τὸ γενέθλιον.

5. Ἐγκώμιον εἰς τὴν ἁγίαν παρθένον καὶ θεοτόκον Μαρίαν. *Laudatio in S. virginem ac Dei genitricem, Mariam.* Incipit: Πᾶσαι μὲν αἱ μαρτυρικαὶ [m]) πανηγύρεις. Hanc

inter

l) Vid. in superiore cap. de Cyrillo, Alex., ad §. X. de scriptis Cyrilli ineditis, nr. 175. *Kollar.* ad Lambecii comm. vol. VI. p. 81. sqq. — Or. in Christi natiuitatem, *Paris.* in bibl. publ. cod. CMLXXIX. nr. 3. — MCCXXII. nr. 16. et duae homiliae in cod. MCCCCXCI. — Fragmm. ex homilia, *Puer natus est nobis*, inter testimonia Sct. patrum de duabus in Christo naturis, in cod. caesar. *Vindob.* LXXVII. nr. 58. v. *Lambec.* III. p. 596. sq. et paullo post, §. VII. — Homilia in Seruatoris natalem in cod. *Seldén.* IX. in cat. bibl. Bodlei. nr. 3397. — Infra in vol. IX. p. 85. et 86. vet. edit. inter elogia Sctor. tres Procli homiliae in I. C. natiuitatem recensentur, n. nostra et quae a Fabr. nr. 1. et 2. memoratur. *Harl.*

m) Alii codd. μαρτυρίαι καὶ πανηγύρεις.

inter Chrysostomi ἀμφιβαλλομένας graece ediderat Sauilius tom. V. p. 887. *) Sed Proclo recte vindicat Riccardus testimonio codicis Vaticani, cui auctoritas Io. Damasceni, epistola de trisagio, suffragatur. *Fabr.* V. infra, de Damasceno, vol. VIII. pag. 795. vet. ed. et infra, vol. IX. p. 111. ed. vet. *Basnage* in Hist. de l'Eglise tom. II. L. XX. cap. 2. p. 1217. hanc et sequentem homil. propter absurdas, quibus tument, sententias formulasque loquendi, Proclo abiudicat; sed *Schroeckh* in hist. eccl. etc. tom. XVII. p. 490. sqq. inprimis p. 493. propter similem taedii plenam dicendi rationem et obscuritatem formulasque, in prima quoque eiusdem argumenti homilia, et a Basnagio Proclo vindicata, haud infrequentes, Proclo eas adserere haud dubitat. *Harl.*

6. Aliud paullo vberius *S. virginis encomium.* Incipit: κλέπτει τὰς πόνας τῶν ἐμπόρων. Primus publicauit Riccardus e codice Vaticano. Combefisius collato altero regis christianissimi multa emendauit. [v. infra, vol. IX. p. 110. vet. ed.]

7. Εἰς τὰ ἅγια θεοφάνια. *In sancta theophania.* Incipit: Χριστὸς τῷ κόσμῳ ἐπεφάνη. A natali Christi, tamquam προλαβόντη, siue praecedente festum theophaniorum diserte distinguit sub init. Hanc homiliam primus vulgauit Riccardus. *Fabr.* V. infra, vol. IX. p. 88. IV. — Exstat in cod. *Vaticano*, teste *Montfauc.* bibl. bibl. MSS. I. p. 143. *A.* — *Florent.* in cod. Laurent. XV. nr. 2. plut. 9. v. *Bandin.* cat. codd. gr. I. p. 413. — *Paris.* in codd. bibl. publ. MCLXXIII. nr. 29. et MMMLXVI. nr. 16. — *Oxon.* in bibl. Bodlei. nr. 726. et 2500. cat. codd. Angliae etc. tom. I. *Harl.*

8. Εἰς τὴν μεταμόρφωσιν τοῦ Κυρίου. *In transfigurationem Domini* Incipit: δεῦτε φίλοι, καὶ σήμερον. Hanc primus graece inter dubias Chrysostomi edidit *Sauilius* tom. VII. p. 332. Deinde e codice bibl. Palatinae a Grutero acceptam *Elmenhorstius* cum sua versione p. 81. *Fabr.* V. supra, in vol. VIII. p. 471. in indice homil. Chrysostomi: infra, vol. IX. p. 89. — In cod. *Naniano* LXIII. nr. 38. incipit: Δεῦτε ἀδελφοὶ φιλόχριστοι καὶ σήμερον etc. et adscribitur *Chrysostomo.* v. catal. codd. gr. Nan. p. 106. — Sic quoque inscripta, sed *Proclo* adscripta, occurrit illa hom. in cod. *Taurinensi*, quondam regio, CXXXVIII. inter Sctorum vitas et patrum sermones. v. catal. codd. gr. Taur. p. 234. sq. — In cod. *Barocc.* CCXXXIV. cat. codd. Angl. etc. I. p. 32. fin. alia *Procli* hom. in transfigurationem Domini exstat: incipit quidem: οἱ μὲν εὖ εἰδότες ἐλθεῖν. *Harl.*

9. Εἰς τὰ βαΐα. *In ramos palmarum.* Incipit: σπουδαιότερος ὁ παρὼν, ὦ φίλοι, καιρός. *) Primus edidit Riccardus e codice bibl. Cryptae ferratae, quae illas quoque, quas secundo et tertio loco memoraui, [**] illi suppeditauit. Alia Procli homilia εἰς τὰ προφωτίσματα καὶ εἰς τὴν ἔγερσιν τοῦ Λαζάρου καὶ εἰς τὰ βαΐα exstat MS. in bibl. caesarea

*) V. supra, vol. VIII. p. 513. in indice homiliarum Chrysostomi, πάσης μὲν etc. *Harl.*

*) V. infra, vol. IX. p. 129. vet. ed. *H.*

farea teste *Lambecio* V. p. 27. atque incipit: ἤδη τῆς δεσποτικῆς πανηγύρεως παρακύπτει τὰ χαρίσματα. *Fabr.* In cod. caesar. CCX. nr. 34. p. 62. ed. Kollar. — *Venetiis* in bibl. Marc. cod. DCXXXIX. *Procli homiliae* in ramos palmarum, teste cel. *Villoison* in anecd. gr. tom. II. p. 248. *Harl.*

10. Εἰς τὴν ἁγίαν πέμπτην. *In sanctam quintam feriam* magnae hebdomadae. Incipit: ἐπέστη τῶν ἱερῶν μυστηρίων ἡ πανήγυρις. *Fabr.* V. infra, vol. IX. p. 139. ed. vet. — Exstat *Paris.* in bibl. publ. cod. MCLXXV. nr. 9. — in cod. *Coislin.* CXCIII. fol. 98. et incip. ἐπέστη, ἀγαπητοὶ, τῶν ἱερῶν etc. atque *Montfauc.* in bibl. Coisl. p. 246. adnotat, illam homiliam in aliis codd. tribui *Chrysostomo.* sed v. supra, vol. VIII. p. 481. et *Bandin.* in catal. codd. gr. Laurent. I. p. 286. vbi in cod. XXVI. nr. 42. adscribitur Chrysostomo. *Harl.*

11. Εἰς τὸ πάθος τοῦ Κυρίου, τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ παρασκευῇ. *In dominicam passionem, in sancta et magna parasceue.* Incipit: φοβερὰ τῆς σημερινῆς παρατάξεως τὰ μυστήρια. Primus, quemadmodum et nouem proxime sequentes edidit Riccardus. *Fabr.* Exstat in cod. *Coislin.* modo laudato. — *Paris.* in bibl. publ. cod. DCCLXX. nr. 2. nisi est hom. nr. 13. et nr. 31. *in laudem S. Stephani.* — *Florent.* in cod. Laurent. XXVI. nr. 43. plut. 7. v. *Bandin.* l. c. p. 286. *Harl.*

12. Εἰς τὴν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου. *In Domini nostri Iesu Christi resurrectionem.* Incipit: φαιδρὰ τοιγαροῦν τοῦ τριημέρου πάθους τὰ ἄνθη. Videtur ἀπάνθισμα, non integra oratio.

13. 14. Εἰς τὸ ἅγιον πάσχα. Homiliae duae. *In sanctum pascha.* Prior incipit: Νικάτω καὶ λόγων εὔροιαν. Posterior: λαμπρὰ μὲν ἡ τοῦ πάσχα πανήγυρις· λαμπρὸς δὲ. [v. infra, vol. IX. p. 94. et 95. vet. ed.]

15. Εἰς τὸ ἅγιον πάσχα, καὶ εἰς τὸ · ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος. *In sanctum pascha, et in illud:* In principio erat verbum. *Ioh. I.* 1. Incipit: Οἱ μὲν ἄλλοι εὐαγγελισταὶ τὴν κατὰ σάρκα γενεαλογίαν. *Legunt,* inquit Combefisius, *Graeci illud euangelium ipso die paschae, vt bene Riccardus colligit ex Chrysostomi homil. 7. de resurrect. tom. III. Habentque etiamnum Graecorum libri ecclesiastici, quibus euangelia digesta sunt in vsum totius anni. Tota vero hebdomada legunt euangelia, quae vocant matutina, quibus continetur dominicae resurrectionis historia.*

16. Εἰς τὴν ἁγίαν πεντηκοστήν. *In sanctam pentecostem.* Incipit: σήμερον, ἀγαπητοὶ, ἐπεφοίτησε. *Fabr.* V. infra, vol. IX. p. 133. vet. ed. — Exstat *Paris.* in bibl. publ. cod. MDXCV. nr. 41. *Harl.*

17. et 18. Ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον πρωτομάρτυρα Στέφανον. *Encomium* duplex *in sanctum protomartyrem, Stephanum.* Prius incipit: ὡς ἱερὸς ἀληθῶς καὶ καλῶς τῶν. Hoc licet sub Procli nomine a Riccardo editum, tamen Photii auctoritate cod. CCLXXI. bibl. *Asterio,* Amaseno, vindicatur, cuius nomine restitutum graece cum noua versione sua edidit

edidit Combefisius tom. I. auctarii noui pag. 683. Alterum incipit: Ὁ μὲν αἰσθητὸς ἥλιος ὑπὲρ γῆν ἀνατέλλων. *Fabr.* V. infra, vol. IX. p. 143. et 144. vet. edit. Homil. quae incipit: ὁ μὲν αἰσθητὸς ἥλιος, est *Florentiae* in cod. Laurent. XVII. nr. 4. v. *Bandin.* l. c. I. p. 416. — item in codd. *Coislin.* CV. nr. 24. et CXXI. nr. 22. v. *Montfauc.* bibl. Coislin. p. 179. et 196. — de cod. *Paris.* v. ad nr. 11. *Harl.*

19. Ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον Παῦλον ἀπόστολον. *Encomium S. Pauli, apostoli.* Incipit: οὐδεὶς ἀσθενεῖ Παύλου ἀθλοῦντος. *Fabr.* *Paris.* in bibl. publ. cod. MCDXLVII. nr. 31. conf. infra, vol. IX. p. 131. ed. vet. *Harl.*

20. Ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον Ἀνδρέαν, ἀπόστολον. *Encomium S. Andreae, apostoli.* Incipit: ἰσχυρὸν τῆς ἀποστολικῆς ἁλείας τὸ δίκτυον. Latine sub [?] Chrysostomi nomine ediderat, e *Sirleti* versione, Lipomanus tom. VII et Surius ad 30. Nou. [v. infra, vol. IX. p. 54. vet. ed.] Sed Proclo restitutum graece primus vulgauit Riccardus. Latine vertit etiam *Carolus Fabianus*, ex cuius versione occurrit latine in supplemento bibl. patrum Morelliano tom. I. p. 813. *Fabr.*

[Homiliae in *S. Lucam*, euangelist. et in *S. Ioannem*, euangelist. sub *Procli* nomine exstant in codd. *Paris.* bibl. publ. MCDLIV. nr. 18. et MCDLXVIII. nr. 8. In *S. Ioannem* encomium: *Venet.* in cod. *Naniano* CLIV. nr. 49. incipit: οἱ μὲν ἄλλοι εὐαγγελισταί. v. cat. codd. gr. Nan. p. 350. Sed sic incipit oratio, nr. 15. memorata, *in pascha. Harl.*]

[*Procli* encomium *S. Nicolai*: incipit: Ἀδελφοί μου, πατέρες καὶ τέκνα, *Oxonii* in cod. Barocc. bibl. Bodlei. CLXXIV. *Harl.*]

21. Pars *laudationis S. Chrysostomi*, dictae, quum illius reliquiae p) Constantinopolim translatae essent, ex antiquo lectionario bibl. Vallicellanae primum latine edita a *Baronio* ad a. C. 438. [tom. V. annal. p. 676.] Incipit: *Certe gratias Deo, fratres carissimi.* Exstat etiam latine tantum in Elmenhorstii, Riccardi, et Combefisii editionibus. *Fabr.* Conf. *Lambec.* commentat. tom. VIII. p. 635. sq. ibique Kollarii not. et supra, vol. VIII. p. 458. cum nota *p*. *Harl.*

IV. Περὶ παραδόσεως τῆς θείας λειτουργίας. *De traditione diuinae liturgiae*, siue *Missae*, graece praefixum antiquis Liturgiis ediderat Guil. Morellus Paris. 1560. fol. p. 1. sqq. et latine *Claudius de Sainctes* Antwerp. 1562. in 8. Aliam versionem suam addidit Elmenhorstius p. 157. aliam etiam, notasque Riccardus. Nam Combefisius et hoc apospasmation, et cetera, quae deinceps referam, homiliis Procli subiungere omisit. Incipit: πολλοὶ μὲν τινες καὶ ἄλλοι. q) Non praetereundum autem est, illud fragmentum, an vere a Proclo ita scriptum

p) Vide *Sam. Basnagii* annales ad a. C. 438. nr. 5.

q) In bibl. *Bodlei.* nr. 2877. et cod. *Escorial.* (v. *Plüer* itinerar. etc. p. 188.) exstat *de traditione liturgiae*. *Harl.*

scriptum sit, dubitari etiam a viris doctis in ipsa ecclesia romana. *Quia veritati deesse nequeo*, inquit *Richardus Simon* in notis ad Gabrielem Seuerum Philadelphiensem pag. 204. *quamuis sciam, scriptores grauissimos, qui id argumenti adtigerunt, totos a Procli illius auctoritate dependere, hunc de traditione Missae tractatum extra controuersiam, Procli esse, non ausim contendere.* Dubitasse etiam se professus *Allatius* est pag. 17. de libris ecclesiasticis Graecorum. E nostris conferendus est *W. Ernestus Tentzelius* de disciplina arcani aduersus Eman. Schelstratenum tom. II. diss. select. p. 255.

V. Περὶ πίστεως, *de fide* epistola celebratissima *ad Armeniae presbyteros et archimandritas*, scripta Theodosio iuniore XV. et Valentiniano IV. Coss. hoc est a. C. 435. Incipit: ὁ μετρίων ἀδελφοί. Non exstat in micropresbytico, vt Labbeum sequutus scripsit Caveus, nec in orthodoxographis. Sed cum *Dionysii Exigui* versione, (praemissa eius epistola ad Felicianum, pastorem,) occurrit in Antidoto aduersus haereses Basil. 1528. et Paris. 1538. fol. et in haeresiologia Ioh. Heroldi, Basil. 1556. fol. pag. 565. nec non in bibliothecis patrum, r) in auctario Ducaeano Paris. 1624. tom. I. et in editione Morelliana [P] Paris. 1654. tom. XI. cum versione *Antonii Agellii*, vt alias editiones, in quibus latine tantum legitur, omittam. Exstat et graece ac latine in conciliis edit. *Labbeanae* tom. III. pag. 1217. *Harduin.* tom. I. p. 1722. cum versione *Dionysii Exigui.* s) Etiam Elmenhorstius Dionysii versionem exhibet in sua opusculorum Procli editione p. 123. quemadmodum Riccardus p. 680. qui antea etiam vtraque lingua dederat, quemadmodum Elmenhorstius p. 2. cum versione *Antonii Agellii*, episcopi Acernensis, quae etiam in nonnullis bibliothecae patrum editionibus exhibetur. Prodiit et Paris. 1539. ex officina Claudiae Guillardae. Meminere huius tomi, siue epistolae, patres synodi V. Constantinopol. collatione quarta, t) quinta et sexta, Cyrillus Alex. in epistolis, quae Actis concilii Ephesini addi solent, ad Iohannem

r) V. cat. bibl. Leidens. p. 66. *H.*

s) Item in *Mansi* collect. concil. ampl. tom. V. p. 421. sqq. cum Dionysii Exigui versione ac praefatione, a. 435. signata; quae tamen anni nota num vera sit, dubium esse videtur. v. *Walchii* histor. haeresium, V. p. 641. sq. 643. sqq. vbi laudat is *Tillemont.* p. 789. eiusdem *Walch.* histor. tom. VI. p. 63. Procli autem epist. potissimum composita est contra scripta Theodori, Mopsuest. Add. *Schroeckh* l. c. tom. XVIII. pag. 300. sqq. 306. etc. Exstat epistola in cod. caesareo LXXVII. nr. 51. v. *Lambec.* III. p. 394. — *Venetiis* in bibl. Marc. cod. DLXXV. atque confector cat. codd. gr. Marc. p. 302. sequitur, ait, opus, in duas partes diuisum, in quo agitur contra Theodorum (Mopsuestenum) et Nestorianos, iisque vt plurimum opponitur Leontius Heremita. — *Oxon.* in bibl. *Bodleiana* nr. 2408. catal. — *Florentiae* in bibl. Laur. Medicea, epist. interprete Dionysio eodem, qui S. Cyrilli capitula et epistolas est interpretatus, teste *Montfauc.* in bibl. biblioth. MSS. I. p. 272. C. *Harl.*

t) In eadem quarta collatione tom. II. concilii edit. Binianae parte II. p. 68. latine exstat fragmentum libelli, Proclo porrecti a presbyteris et diaconis, qui missi erant ab episcopis, clericis et monachis et caeteris magnae Armeniae et Persidis et aliis gentibus. Confer *Tillemontium* tom. XIV. p. 629. seq. Fallitur *Baronius*, qui ad martyrolog. Rom. 24. Octobr. scribit, Procli epistolam ad Armenios in synod. Ephesina citari. [add. infra, vol. XI. p. 436. sq. de edit. Conciliorum. *Harl.*]

nem, Antiochenum, et ad monachos, Anastasium, Alexandrum et Martinianum: Facundus pluribus in locis, Liberatus in breuiario cap. 10. Agobardus aduersus Felicem tom. XIV. bibl. patrum Lugd. p. 249. Io. Maxentius in catholica professione de Christo, et imperator, Iustinianus, qui *magnum Proclum* vocat lib. I. tit. 1. codicis de summa trinitate, leg. 7. Alia fuit ad reuerendissimum clerum et amicum Christi orthodoxum populum epistola Procli, cuius meminit Dorotheus, Moesiae metropolitanus, in *Baluzii* noua collectione concilior. p. 840.

VI. *Epistola* synodica ad *Domnum*, *Antiochenum* episcopum, pro caussa *Athanasii* u), Perrhae episcopi. Incipit: τὸ φιλάλληλον, θεοφιλέστατε. Prodiit saepius graece et latine in Actis synodi Chalcedonensis Actione XIV. tom. II. edit. conciliorum Binianae, Labbeanae tom. IV. atque ex *Dionysii Exigui* versione in veteri latina illorum Actorum interpretatione, ex qua edidit Elmenhorstius p. 118. et Riccardus p. 695.

Ad Ioannem, Antiochenum, epistola de caussa *Theodori*, Mopsuesteni, et *Ibae*, Edesseni episcopi. Latine tantum seruata in Actis quintae synodi Constantinopol. collatione V. et VI. Incipit: *Arbitror, te cognoscere, religiosissime. Fabr.* De *Iba* v. infra vol. XI. pag. 438. de edd. concilior. In *Mansi* coll. concil. ampl. VII. p. 241. exstat maxima Ibae epistolae pars gr. et lat. in tom. IX. p. 298. plura dabunt *Schroeckh* in hist. eccles. christ. tom. XVIII. pag. 306. sqq. I. p. 466. *Walch.* in hist. haer. V. p. 648. sqq. p. 670. sq. vbi lectores ablegat ad *Assemanni* bibl. orient. tom. I. p. 199. sqq. et *le Quien* orient. christian. tom. II. p. 960. sqq. inprimis *Walch.* l. c. tom. IV. p. 53 — 78. vbi etiam alii laudantur veteres et recentiores scriptores, atque de Domno et Io. Antiocheno quaedam notantur. *Harl.*

[P] Hisce epistolis alias duas ad Iohannem, Antioch., et vnam ad Maximum, diaconum, ex *Facundi* VIII. 2. et 5. aliasque quasdam aliorum epistolas et fragmenta *Riccardus* ex Actis concilii Chalced. et Constantinopolitani V. adiunxit, de quibus vide, si placet, *Labbeum* tom. II. de Script. eccles. p. 240. seq.

VII. Plures Procli homilias intercidisse, patet ex *Ephraimo* apud *Photium* cod. CCXXIX. p. 422. qui laudat Proclum ἐν τῇ τεσσαρακοστῇ, *in homilia quadragesima*, nisi verba illa homiliam, initio ieiunii quadragesimalis dictam, denotent, vti p. 423. laudatur *Nazianzenus* ἐν τοῖς γενεθλίοις, id est, homilia εἰς τὰ γενέθλια. Homiliam, qua verba Ezech. XXXVIII. 3. ad victoriam, de Barbaris Hunnis relatam, adplicuit, memorat *Socrates* VII. 43. et ex eo Tripartita XII. 12. *Nicephorus* XIV. 38. Ex homilia in illud Es. IX. 6. *Puer natus est nobis*, adfert nonnulla synodus Chalcedonensis tom. II. Binii p. 349. et *Anastasius Sinaita* in hodego p. 110. et 166. Idem p. 160. laudat quaedam ex Procli λόγῳ εἰς τὴν θεοτόκον, quae in editis non reperio. *Fabr.* Homilias in Lucam, Ioannem et Nicolaum, iam

u) Vide *Tillemont.* tom. XIV. p. 647. sqq.

jam memoraui ad nr. 40. at in cod. *Naniano*, ibi citato, nr. 42. (catal. pag. 350.) etiam laudatur *Procli* λόγος καὶ διάλυσις τῦ ἁγίε πάτερ ἡμῶν, cuius initium: ὡς κατῆλθεν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησῦς Χριστός.

Sub *Procli*, *CPolit.*, nomine perperam in cat. *Bodlei.* nr. 3036. et in *Montfauc.* bibl. bibl. MSSt. p. 487. *E.* memorantur *elementa theologica:* sunt enim *Procli diadochi* libri *de Platonica theologia.* conf. *Lambec.* comm. I. pag. 269. et *Reiser* in indic. bibl. codd. August. Vind. pag. 34. *Harl.* — Procli episc. CPol. literarum monumenta quae supersunt omnia post Richardum et Combefis. collecta, digesta et recensita in *Gallandi* bibl. PP. tom. IX. p. 601. sq. cf. Galland. Prolegg. p. 39. *Beck.*

VIII. ASTERIVS, Amaseae, metropolis Ponti, episcopus, homilia in seruum centurionis, cuius argumentum Photius nobis seruauit (cod. CCLXXI. p. 819.) narrat, se in iuuentute a quodam Scytha, seruo, quem Antiochenus quidam ciuis emerat, edoctum liberalibus disciplinis. Homilia III. in auaros testatur, se vicinum aetati Iuliani, imp., qui a. C. 363. est obtruncatus. Et homilia in festum Kalendarum p. 75. deplorat necem Rufini, qui apud Arcadium tantum valuit, Eutropiique, *v*) quorum ille ao. 395. hic 399. παρελθόντος ἐνιαυτῦ, siue anno ante hanc homiliam habitam perierat. *w*) In episcopatu Amaseno successisse Eulalio *x*) videtur, in exsilium eiecto per Arianos; sed post mortem Valentis a. C. 378. restituto, cuius meminit *Sozomenus* VII. 2. atque successorem habuisse Palladium, qui a. C. 431. Ephesinae synodo interfuit: εἰς βαθὺ γῆρας τῦ βίε καταντῆσαι ad extremam senectutem peruenisse, ex quadam eius, (quae hodie non exstat,) homilia notauit *Photius* in Amphilochiis quaest. 125.

IX. Exstant eius homiliae: *y*)

1. Εἰς

v) Confer *Sam. Petitum* III. 7. Obseruatt. p. 338. seq. et *Valesium* p. 162. ad Sozomeni VIII. 7.

w) Atque *Saxius* in Onom. I. p. 470. ex *Pagio* in crit. Baron. a. C. 403. nr. XIV. pag. 432. tom. V. probat, *Asterium* a. C. 400. recitasse *orationem de Kalendis.* Add. de *Asterio Hambergerum* in: zuverl. Nachr. tom. I. p. 919. sq. et, quos hic iam laudat, *Cauei* hist. litt. scriptorum eccles. tom. I. p. 372. *L. Ell. du Pin* Nouv. Bibl. tom. III. p. 77. *R. Ceilier* Hist. gener. des AA. eccl. tom. VIII. p. 487. Magnam biblioth. eccl. h. v. *Harl.*

x) *Cotelerius* tom. II. monument. p. 516. *Tillemont.* tom. X. p. 408. seq.

y) De codd. in genere quaedam notabo. *Florent.* in bibl. Laurent. cod. I. nr. 45—49. plut. 7. sunt quinque priores, a Fabricio recensae, *Asterii, Amas.* homiliae, et in cod. XX. nr. 18. plut. 11. est encomium in Phocam. v. *Bandin.* cat. codd. gr. Laurent. I. pag. 198. et 514. — *Aster.* citatur ibid. p. 91. nr. 24. in catena in Psalmos, et p. 435. in exposit. diuinor. praeceptorum. — *Vindobonae* in codd. caesar. XVI. nr. 22. et XXXV. nr. sunt homiliae in Phocam et SS. martyres. v. *Lambec.* VIII. p. 517. ibique Kollar. de *Phoca*, et p. 791. sqq. — In cod. X. caes. Asterius citatur in caten. in Psalter. v. *Lambec.* III. p. 53. sqq. sed in indice p. 574. fatetur, sibi haud liquere num Asterius Amas., an Cappadox sit intelligendus. v. infra §. IX. 20. et not. ad §. XI. nr. 2.

Idem

1. Εἰς τὸν πλούσιον καὶ εἰς τὸν Λάζαρον. *de Diuite et Lazaro,* Luc. XVI. 19. seq. Incipit: οὐ τοῖς ἀποφατικοῖς καὶ δογματικοῖς μόνον. [v. infra, vol. IX. p. 106. ed. vet.] Laudat tunc adhuc [*] ineditam *Philippus Rubenius* lib. II. cap. 1. electorum. Locum de Christo non pingendo, ex ea adlatum in synodo septima, actione 6. tom. III. Binii p. 658. vindicat *Nicephorus,* Constantinopolitanus, in antirrheticis, et *Theodorus Studita* lib. II. epist. 36. ad Naucratium tom. V. opp. Sirmondi p. 438.

2. Εἰς τὸν οἰκονόμον τῆς ἀδικίας. *De oeconomo iniquitatis,* Luc. XVI. 1. seq. Incipit: Πολλάκις ὑμῖν εἶπον διαλεγόμενος. [v. infra, vol. IX. p. 128.]

3. Κατὰ πλεονεξίας. *Aduersus Auaritiam.* Incipit: Ἄνδρες Χριστιανοὶ καὶ κλήσεως. *Fabr.* Exstat quoque in *Io. Patusae* encyclop. philol. vol. II. pag. 307. *Harl.*

4. Λόγος κατηγορικὸς τῆς ἑορτῆς τῶν καλανδῶν. Sermo aduersus donationes, ineptias ac superstitiones, *Calendis Ianuarii* illa aetate vsitatas. Incipit: δύο κατὰ ταυτὸν ἑορταί. [v. infra, vol. IX. p. 63. vet. ed.]

5. Εἰ ἔξεστιν ἀνθρώπῳ ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν. *Num liceat dimittere homini vxorem suam quacunque ex causa* ad Matth. XIX. 3.

Hasce quinque homilias, hactenus memoratas, primus graece ex codice cardinalis Ascanii Columnae cum versione *Philippi Rubenii* edidit *Iohannes Brantius,* Antwerp. 1615. in 4. vnde recusae sunt vtraque lingua in Auctario Ducaeano Paris. 1624. 4. tom. II. p. 563. et in bibliotheca patrum Paris. 1644. (1654.) tomo XIII. sed ope codicum, quos a Sirmondo Ducaeus acceperat, accuratius recensitae. Tum latine in bibliotheca patrum Colon. 1618. tom. IV. Rubenii versionem *Combefisius* ita interpolauit, vt nouam veluti adornauerit. Gallice transtulit *Franciscus Maucroix,* *) Paris. 1695. in 12. consilio Pauli Pelissonii, qui inter disertissimos graecos ecclesiae doctores locum singularem Asterio tribuendum esse non dubitauit.

6. Εἰς

Idem quoque dicendum videtur de simili catena in cod. XVII. *Venet.* Marc. cat. p. 19. — et forsan quoque de cod. *Coislin.* LXXX. in scholiis marg. ex SS. eccl. excerptis, ad Theodoreti comm. in Psalmos. v. *Montfauc.* bibl. Coisl. p. 137. — de cod. *Barocc.* CLIV. sec. cat. in L. priores Psalm. — de cod. *Bodlei.* nr. MCMLXXXII. — In cod. *Coislin.* CVII. sunt homil. nr. 7. et 8. — in cod. CXII. Asterii loca in collectione rerum moral. ex opp. scriptor. eccl. — in cod. CCI. s. in Nicetae catena in euang. Lucae. v. *Montfauc.* l. c. pag. 182. 186. et 251. ac pag. 346. ex Photii amphilochiis (v. paullo post, §. XI. nr. 1.) s. cod. CCLXX. excerptam dedit gr. et lat. *quaestionem* CXXV. *quot Asterii fuerint, et quaenam ipsorum opinio.* Alios codd. suo quosque loco nominabimus. *Harl.*

*) Iournal des Savans 1695. p. 629. edit. Amst.

6. Εἰς τὸν προφήτην Δανιὴλ, καὶ εἰς τὴν Σωσάνναν. *In Danielem, prophetam, et Susannam.* Incipit: ἀεὶ τοῦ Πνεύματος ἡ χάρις. Ex MS. regis christianissimi. *Fabr.* V. infra, vol. IX. pag. 70. vet. ed. — Exstat in bibl. *Paris.* publ. codd. MCXCVIIII. et MDCLVIII. nr. 29. — *Oxon.* in cod. Barocc. CXCII. *Harl.*

7. Εἰς τὸν ἐκ κοιλίας τυφλόν. *In coecum a natiuitate,* Ioh. IX. Incipit: ἠκούσαμεν ἀρτίως τοῦ υἱοῦ τῆς βροντῆς. Ex codice Sirmondi et Seguieriano. Legit Photius et loca ex hoc sermone profert in bibliotheca cod. CCLXXI. p. 820. edit. primae. [v. infra, vol. IX. p. 67. vet. ed.]

8. Εἰς τοὺς ἁγίους κορυφαίους ἀποστόλους, Πέτρον καὶ Παῦλον. *In sanctos principes apostolos, Petrum et Paulum.* Incipit: πᾶσαι μὲν αἱ συνήθεις [P] αὗται. Ex venerandae antiquitatis codice Seguieriano recens adlato ex celebri monasterio τῆς ἐγκλείστρας, Graeciae. [v. infra, vol. IX. p. 134. ed. vet.]

9. Ἐγκώμιον εἰς ἅγιον ἱερομάρτυρα Φωκᾶν. *In S. martyrem, Phocam,* Sinopensem, passum Romae sub Traiano. Incipit: Καλὴ καὶ συμφέρουσα. Ex codice regis Galliae et autographo Sirmondi. In quibusdam codicibus, (vt caesareo apud *Lambecium* VIII. p. 243.) [aa]) incipit a verbis p. 171. edit. Combefisianae: ἱερεῖς μὲν καὶ θεσπέσιος ἅπας ὁ τῶν γενναίων μαρτύρων κατάλογος. Atque ita latine, tamquam Simeone Metaphraste auctore, legitur apud *Lipomannum* tom. VI. p. 274. b. et *Surium* ad 22. Sept. Duos Phocas, martyres, in hoc sermone ab Asterio confundi, notat *Baronius* ad martyrolog. Rom. 14. Iul. quem vide etiam ad 5. Martii, vbi notat verba quaedam, (quae pag. 178. edit. Combefisii leguntur,) laudari in septima synodo.

10. Εἰς τοὺς ἁγίους μάρτυρας. *Encomium in sanctos martyres.* Incipit: ἔστιν ὡς ἔοικεν καὶ παρὰ τῶν. Ex codice card. Columnae, describente Iac. Sirmondo. [exstat in cod. *Paris.* bibl. publ. DCCLXXI.] Loca duo e MS. caesareo emendat *Lambecius* VIII. p. 373. [s. p. 791. sqq. ed. Kollar. cod. XXXV. nr. 4.]

11. Εἰς μαρτύριον τῆς πανευφήμου μάρτυρος Εὐφημίας, ἔκφρασις. *Enarratio imaginis, qua exprimitur martyrium clarissimae martyris, Euphemiae,* sub Diocletiano passae. Incipit: πρώην μὲν, ὦ ἄνδρες, Δημοσθένην εἶχον ἐν χερσὶ τὸν δεινόν. Hanc

aa) P. 517. sq. ed. Kollar. qui, vt et Lambec. de duobus Phocis quaedam animaduertunt. Haec autem Asterii laudatio grata fuisse videtur antiquioribus; vtpote quum illa in pluribus occurrat codd. e. g. in bibl. *Bodlei.* nr. CCXXXVI. et CCLXXXV. sec. cat. codd. Angliae etc. tom. I. et in tom. II. inter codd. *Th. Gale*, nr. MMMMMDCCCLXXVIII. — in bibl. quondam regia *Taurin.* LXXXVI. fol. 99. b. vbi etiam incipit ἱερεῖς μὲν καὶ θεσπέσιος etc. v. cat. codd. gr. Taurin. p. 181. — *Mediolani* in bibl. Ambrosiana; — et in cod. *Sfortiano*, teste *Montfauc.* bibl. bibl. MSSt. I. p. 493. *A.* et 700. *C.* — *Paris.* in octo codd. bibl. publ. add. paullo ante in notitia codd. et infra in vol. IX. p. 136. ed. vet. *Harl.*

ἐκφράσιν Asterii laudant *Photius* in bibliotheca cod. CCLXXI. pag. 820. et in Amphilochiis quaest. 125. et *Adrianus* II., papa, lib. de imaginibus, profertque integram septima synodus actione 4. tom. III. Binii pag. 544. seq. Laudat iterum p. 659. actione VI. et p. 700. actione VIII. Combefisius vero ex codicibus duobus regiis [bb]) castigauit, et noua versione donauit. Gallice cum primis quinque homiliis vertit *Franciscus Maucroix*. Paris. 1695. in 12. [v. infra, vol. IX. p. 76. ed. vet.]

Sex, quas proxime hactenus retuli, primus graece et latine edidit, Rubenianisque subiunxit, et vniuersas notis illustrauit *Franciscus Combefisius* tom. I. Auctarii noui bibliothecae patrum, Paris. 1648. fol. Latine deinde ex Combefisii versione subiunxit *Theophilus Raynaudus*, operibus latinorum scriptorum Leonis Magni, Maximi Taurinensis, Petri Chrysologi, Fulgentii, Valeriani Cemeliensis, et Amedei, Lausanensis episcopi, quae sub titulo Heptadis praesulum, christiana sapientia et facundia clarissimorum, Lugd. 1652. et [P] Paris. 1661. fol. *vna hac*, vt queritur in bibl. concionatoria Combefisius, *officii gratia, quod expunctum meum producentis nomen est.* Nimirum dominicani, Combefisii, nomen libenter supprimendum ratus est Iesuita, Raynaudus, professus etiam Cyriacorum aduersarius. In illa Combefisii bibliotheca concionatoria pleraeque etiam Asterii homiliae ex Combefisii versione latine exhibentur.

12. Ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον πρωτομάρτυρα Στέφανον. *Laudatio S. protomartyris, Stephani.* Incipit: ὡς ἱερὸς ἀληθῶς καὶ καλῶς. Ex Photii testimonio cod. CCLXXI. Asterio, Amaseno, vindicatur et sub eius nomine a Combefisio exhibetur graece et latine tom. I. auctarii noui pag. 283. licet codices quidam referant ad *Proclum*, Constantinopolitanum, inter cuius homilias a Vincentio Riccardo edita est, vt supra, in Proclo nr. 17. 18. dixi. At fallitur *Oudinus*, qui homiliam in protomartyrem, Stephanum, quae inter Nysseni opera tom. III. pag. 354. legitur, Asterii esse scribit p. 59. supplementi de Scriptoribus eccles. Illa enim, licet similia quaedam habeat, alia est, atque incipit: ὡς καλὴ τῶν ἀγαθῶν ἡ ἀκολουθία. Vide quae supra cap. XX. in Nysseni scriptis, num. 44. [p. 115. et infra, vol. IX. p. 143. ed. vet.]

13. *In Psalmum IV.* Incipit: ὥσπερ ὁ τῇ ποικιλίᾳ. Prodiit e MS. caesareo graece inter homilias Chrysostomi tom. VII. edit. Sauilianae p. 431. sed auctoritate Catenae in Psalmos L. a Daniele Barbaro latine editae, Asterio vindicatur a *Cotelerio*, qui varias lectiones codicis regii tom. II. monument. pag. 516. seq. publicauit.

14. 18.

bb) Exstat in tribus codd. *Paris.* bibl. publ. *Harl.*

14\. 18. *In Psalmum V.* Homiliae quinque. Prima incipit: Οἱ τὸ μακάριον τέλος τῆς ζωῆς. Secunda: οὐκ ἔτως ἑωσφόρος ἁπαλοῖς σκιρτήμασι. Tertia: ὥσπερ οἱ παρ' ἡμῖν λαμπρότεροι νυμφίοι. Quarta: Τὰ ῥήματά με ἐνώτισαι Κύριε. ποῖα ῥήματα. Quinta, in qua et de Iosepho, dicta τῇ μεγάλῃ δευτέρᾳ magna secunda feria, siue feria secunda Paschatis. Incipit: εὐφραινέσθω καὶ νῦν ἡ κληρονόμος ἐκκλησία. Has quinque homilias ex codice MMCDII. regis Galliae graece primus cum versione sua vulganit *Io. Baptista Cotelerius* tom. II. monumentor. ecclesiae graecae Paris. 1688. in 4. p. 1—48. [conf. *Schroeckh.* hist. eccl. christ. tom. XVII. p. 501.]

19\. *In Psalmum sextum.* Incipit: στρατιώτε πλημμελήσαντος ἀπολογία. Edidit graece et latine idem *Cotelerius* p. 48—63.

20\. *In Psalmum septimum.* Incipit: ὥσπερ ὁ τῆς βασιλικῆς εἰκόνος θεατής. Edidit idem *Cotelerius* cum versione sua p. 63—81. Ceterum [H] quum Asterius quoque, Scythopolitanus, (ne de Asterio, Cappadoce, dicam,) Psalmos exposuerit, teste Hieronymo: incertum, num harum in Psalmos homiliarum, ex quibus catenae graecorum patrum in Psalmos subinde nonnulla iam sub Asterii, iam sub Didymi nomine citant, auctor sit Asterius, Amasenus, an vero Asterius, Scythopolita, vel Cappadox. [v. ad §. IX. in not. codd.]

21\. Προτρεπτικὸς εἰς τὴν μετάνοιαν. *Adhortatio ad poenitentiam.* Asterio cc) vindicatur ex Photii auctoritate cod. CCLXXI. licet in quibusdam codicibus referatur ad *Gregorium, Nyssenum,* inter cuius opera prodiit tom. II. edit. ao. 1638. p. 165. et in adpendice graecolatina operum Nysseni a. 1605. nr. 67. cum versione *Petri Francisci Zini.* Incipit: ἀνὴρ Φαρισαῖος, ὡς ἀρτίως ἠκούσαμεν. [v. supra, pag. 121. nr. 67. in h. vol.]

22\. Εἰς τὴν παρείσβασιν τῶν νηστειῶν. *In ingressum ieiuniorum.* Etiam hanc Asterio Photius cod. CCLXXI. vindicat, licet sub Nysseni nomine vulgarit Iac. Gretserus, Ingolstad. 1617. in 4. Atque inde in adpendice operum Nysseni a. 1605. et in editione a. 1638. tom. II. p. 247. prodiit cum eiusdem Gretseri versione. Incipit: Σύνθετον ζῶον ὁ ἄνθρωπος. [v. supra in h. vol. p. 122. nr. 73.]

X. Desiderantur sermones, quos legit, et ex quibus loca quaedam in gustum protulit *Photius* cod. CCLXXI.

1\. In illud Lucae X. 30. *Homo quidam descendit ad Ierusalem in Iericho.*

cc) *Combefisius* auctar. nouiss. p. 538. *Nysse-nus homilia de peccatrice, mihi potius Asterius, ut et aliae quasi adpendice Gregorio Nysseno adscriptae.* Idem de homilia, Nysseno tributa, *contra fornicarios* et altera περὶ εὐνοίας sentit *Tillemontius* tom. X. p. 413.

2. In illud Lucae XVIII. 10. *Duo homines ascenderunt in templum ut orarent.*
3. *De Zachaeo* Luc. XIX. 1.
4. *De duobus filiis.* Luc. XV. 11.
5. *In seruum centurionis* Luc. VII.
6. *In Iairum et mulierem αἱμοῤῥοοῦσαν.* Matth. IX. 20. quae postrema homilia Asterii citatur etiam a Nicephoro, Constantinopol., in antirrheticis MSS. [v. infra, vol. IX. p. 82. ed. vet.]

His adde 7. *encomium Basilei*, episcopi Amaseni, qui sub Licinio circa a. C. 320. passus est 26. April. Typicum S. Sabae ad illam diem: dd) τοῦ ἁγίου μάρτυρος Βασιλέως, ἐπισκόπου Ἀμασείας. Εἰς τὸν ὄρθρον ἀναγινώσκομεν [?] τὸ ἐγκώμιον Ἀστερίου ἐπισκόπου Ἀμασείας. Elogium Basilei ee) edidit quidem Henschenius graece et latine in Actis Sanctor. ad 26. April. Sed id recentiorem habet auctorem. Incipit: Οἱ τὸ ἐπίγειον κράτος λαχόντες.

Photiana excerpta cum versione sua et notis Combefisius homiliis Asterii subiunxit p. 211. seq.

Fragmenta quaedam occurrunt et Asterii in catena graecorum patrum ad Lucam, quam latine *Balthasar Corderius* vulgauit Antwerp. 1628. in fol. [v. supra, vol. VIII. p. 685. sq.]

Homilia in tres Christi tentationes, quae incipit: ἥλιος μὲν ὑπὲρ γῆς παρακύψας, quam tom. VII. Chrysostomi p. 301. Sauilius graece edidit, atque Combefisius in bibl. concionatoria Asterii esse suspicatus est. Marius Mercator docet, *Nestorii* esse, sub cuius nomine graece cum versione sua exhibet *Io. Garnerius* tom. I. Marii Mercatoris p. 85. Confer. *Tillemontium* tom. XV. memor. p. 749. [infra, vol. IX. p. 285. vet. ed.]

XI. *Alii Asterii.* ff)

1. Asterium, Amasenum, Balthasar Corderius eumdem putat esse Asterium, qui vna cum Acacio, Berrhoeensi, frequentauit *Iulianum Sabam*, teste *Theodoreto* cap. 2. religio-

dd) *Coteler.* tom. II. monument. p. 515. *Tillemont.* tom. V. memor. hist. eccles. 515. et 787. [supra, in h. vol. p. 6. *H.*]

ee) Alia sunt *Basilei, Amaseni*, Acta, quae sub Iohannis, presbyteri Nicomediensis, nomine exstant etiam latine apud Surium 26. Apr. Incipiunt: Ἐγένετο μετὰ τὸ κατάξαι Κύριον. Alia, quae sine nomine citat *Eustratius*, Constantinopol. presbyter, in libro contra Psychopannychitas c. 20. ad calcem Allatii de purgatorio pag. 501. λέγει τοίνυν ὁ τὴν διήγησιν τοῦ μαρτυρίου ποιησάμενος τοῦ ἁγίου Βασιλέως ἐπισκόπου Ἀμασείας καὶ μάρτυρος.

ff) Conf. *Molleri* homonymoscop. pag. 418. sq. *Harl.*

religiosae historiae. Sed rectius alii viri docti vtrosque distinguunt, licet perperam *Natalis Alexander* gg) eum, de quo Theodoretus loquitur, *Petrae* in Arabia episcopum fuisse adfirmarit. Illum vero, Iuliani Sabae discipulum, a puerili aetate in monastica vita adsuetum, ac denique religiosorum monasterii (Gindarensis) circa a. 372. praefectum siue Abbatem, et catholicae doctrinae defensorem fuisse, scribit Photius in Amphilochiis, hh) siue dubiis ad Amphilochium, Cyzicenum.

2. Ab vtroque, Iuliani Sabae discipulo et Amaseno illo, diuersus fuit Asterius, *Cappadox*, ex sophista ethnico Χριστιανίζειν ἐπαγγελλόμενος, [?] sed in persequutione Diocletiani et Maximiani circa a. C. 304. iterum idolorum cultor: inde, quum Luciano, martyre, magistro suo, ii) ad poenitentiam eum reducente, ad Christianos rediisset, promachos Arianorum, episcopatum, quem ambiit, nullum adeptus est, quod persequutionis tempore sacrificasset, ὑποδῦναι μιᾶς πόλεως ἐπισκοπὴν προθυμούμενος, ἱερωσύνης μὲν ἠστόχησε, διὰ τὸ ἐπιτεθυκέναι κατὰ τὸν διωγμόν, vt narrant *Socrates* lib. I. c. 36. et *Nicephorus* lib. VIII. c. 53. [mort. circ. a. 330.] Vide et *Epiphanium* LXXVI. 3. Scripsit σύνταγμα, quo Christum rebus creatis accensuit, citatum ab Athanasio et Epiphanio, confutatum a Marcello, Ancyrano. Confer *Hermantium* in vita Athanasii tom. I. p. 344. seq. *Tillemont.* tom. VI. memor. hist. eccles. p. 291. kk) *Commentarios* huius Asterii *in Psalmos*, citat Eusebius in Psalmos p. 28. et Catena ll) MS. in Psalmos in bibl. Coisliniana: memorat *Hieronymus* de scriptoribus eccles. c. 94. vbi etiam *in epistolam ad Romanos et in euangelia* scripsisse testatur: Et *contra Marcellum, libros*, quibus Sabellianae eum haeresis arguit, (id. c. 86.) *multaque alia, quae a suae partis hominibus studiosissime leguntur.* (id. c. 94.)

3. Quar-

gg) Sec. IV. p. 148.

hh) Locum Photii exhibet *Combefisius* tom. I. auctar. noui p. 281. et *Montfauconus* p. 346 bibl. Coislinianae. [v. supra in notitia codd.]

ii) *Philostorgius* II. 15.

kk) Add. *Walchii* histor. haeres. tom. II. p. 661. sqq. *Schroeckh* hist. eccl. christ. tom. VI p. 114. sq. Vtroque monente, *Athanasius* multa ex eius syntagmate etc. loca collegit in orat. I. contra Arianos p. 435. or. II. contra eosdem p. 496. 505. or. III. p. 551. de synodis p. 731. sq. ed. Bened. quae merum Arianismum redolent. Contra secundum *Philostorg.* H. E. epit. libr. II. cap. 14. et 15. libr. IV. cap. 4. videtur is auctor semiarianismi fuisse. *Asterius* scripsit quoque contra Marcellum, Ancyr., eumque arguit errorum Sabellianorum. conf. *Hieronym.* de viris illustr. cap. 86. p. 174. in Fabricii bibl. eccles. et de Asterio ipso, cap. 94. vbi vid. interpret. pag. 182. sq. ed. cit. — it. *Euseb.* contra Marc. lib. I. cap. 4. et de theol. eccl. libr. II. cap. 19. libr. III. cap. 4. vbi quoque fragmenta quaedam seruata sunt. *Harl.*

ll) Vide [*Lambec.* supra in notit. codd. citatum,] *Montfauconi* catalogum bibl. Seguierianae siue Coislinianae p. 137. Etiam in catena Corderiana ad Psalmos saepe Asterius citatur, sed incertum, intelligatur ne Asterius *Scythopolita*, qui et ipse in Psalmos scripsit, teste Hieronymo epistola 74. ad Augustin. *Fabr.* Superest comm. in Psalmum *quartum*, editus a *Montfaucon.* in collect. nou. P. P. et scriptor. graec. tom. I. pag. 29. *Harl.*

3. Quartus est, Asterius, itidem Arianus, episcopus Cyrensis, quem precibus Iuliani Sabae (circa a. C. 372.) morti datum narrat *Theodoritus* in religiosa historia cap. 2. et *Photius* in Amphilochiis quaest. 125.

4. Incertum, sitne idem cum hoc Asterius, episcopus Arianus, quem in concilio Seleuciensi (a. C. 359.) a semiarianis ob crimina, quae illi imputabantur, excommunicatum narrat *Socrates* lib. II. c. 40. *Tillemontio* quidem tom. VI. p. 785. memoriae videtur is esse Asterius, Cyrensis, Blondello Scythopolitanus, auctori perpetuitatis fidei catholicae Petraeus, de quo mox.

5. Alius Asterius, monachus, quem laudat *Nazianzenus* protreptico carmine ad Hellenium tom. II. p. 109. Τίς δέ κεν Ἀστερίοιο σαοφρονέων λελάθοιτο etc.

[P] 6. Asterius, *Petrae* in Arabia episcopus, qui concilio Sardicensi a. C. 347. interfuit, quemque ab Arianis (circa a. C. 347.) in superiorem Libyam relegatum tradit *S. Athanasius* ad solitariam vitam agentes tom. I. p. 820. Vide martyrologia 10. Iun. Interfuit adhuc concilio Alexandrino a. 362.

7. Asterius, subpraefectus Cappadociae, ad quem epistolae *Nazianzeni* CXXV. CXXVI. CXXVII. Alius Nysseni οἰκέτης, cuius meminit *Basilius* epist. 44.

8. Asterius, *Scythopolita,* quem inter celeberrimos ecclesiae scriptores refert S. *Hieronymus* epist. 83. ad Magnum Oratorem p. 656. et post Origenem, Eusebium et Theodorum, Heracl., in vniuersos Psalmos scripsisse ait epist. 74. ad Augustin. Male Hendreichius in pandectis Brandenburgicis hunc eumdem facit cum Asterio, Cappadoce.

9. Asterius, patriarcha *Alexandrinus,* (tempore Iustini, imp.) memoratur in Actis Arethae et Sociorum apud Surium ad 24. Octob. mm) Sed Nicephorus Constantinopol. Theophanes et alii, qui catalogum episcoporum Alexandrinorum texuere, hunc Asterium ignorant: vnde commentitius videtur *Antonio Pagi* ad a. C. 521. nr. 18.

10. Asterius, praefectus, tempore Maximiani, cuius mentio in Actis S. Victoris, martyris Massiliensis, apud Franciscum Bosquetum tom. II. ecclesiae Gallicanae 134.

11. Turcius Secundus Asterius, *consul,* a. C. 449. et alius a. 494. Incertum, idemne sit Turcius Rufus Asterius, qui emendauit praeclarum codicem Virgilii, nn) obuium

mm) *Lambec.* comment. vol. V. p. 275. not. primum adnotat, pro *Asterio* in Menaeis perperam legi *Proterium:* tum *Asterium* istum, animaduertit, contra Timotheum quemdam, haereticum pseudo - archiepiscopum Alexandrinum, fuisse ab Iustino seniore, imperat., a. C. 521. archiepiscopum Alexandrinum catholicum et orthodoxum constitutum, laudatque *Baronii* annal. eccles. tom. VII. a. 521. *Harl.*

nn) It. *Sedulii* carmen paschale, conf. de eo *Saxium* in Onom. I. pag. 494. sqq. qui iudicat, illum emendatorem et editorem cod. Virgiliani atque Sedulii, fuisse consulem a. Chr. 494.

obuium in bibl. magni Hetruriae ducis, (de quo *Henr. Noris* in Cenotaph. Pisan. 363. diss. IV. c. 2.) Alius Asterius, Turcii Aproniani, (qui a. C. 363. praefectus Romae fuit,) filius, de quo *Muratorius* diss. II. ad V. Paulini carmina, tom. I. anecdoton latino. p. 143. *Tillemont.* tom. IV. hist. imperator. p. 981. 1158.

12. Asterius, *praefectus Orientis* sub Arcadio, de quo *Nicephorus* XIII. 2. Alius, imperante Mauricio. id. XVIII. 12. et 13.

13. Ab eo diuersus Asterius, comes, et Armeniae dux, cuius meminit S. *Athanasius* in fine apologiae tom. I. p. 688. et epist. ad solitariam vitam agentes tom. I. p. 845.

14. Asterius, presbyter *Antiochenus*, Eunomianus, cuius mentio apud *Philostorgium* lib. X. cap. 1. *Nicephorum* XII. 8. hist.

[P] 15. Asterius, *Amidenus*, in Mesopotamia episcopus, inter Orientales illos fuit, qui Cyrillum Alex. et Memnonem in synodo Ephesina deposuere a. C. 431.

16. Asterius, episcopus *Tridentinus*, cui Virgilius successit a. C. 385. vide vitam S. Virgilii apud Bollandum 29. Mai.

17. Asterius sub Valeriano, imp., *senator* romanus, martyr, de quo *Nicephorus* lib. VI. hist. c. 14. In Eusebii codicibus graecis l. 6. hist. c. 16. Ἀςύριος. Sed *Asterium* habent, praeter Rufinum, etiam martyrologia 3. Martii, et menologia 7. August. Omitto alios martyres hoc nomine; Edessenum, sub Numeriano 20. Mai. Aegeatem sub Diocletiano 23. August. et Ostiensem, sub Alexandro Seuero 21. Octobr. et Rufinam ac Secundam, martyres, Asterii clarissimi filias, 10. Iul.

18. Asterius, *medicus*, cuius collyrium refert *Aetius* tetrabibli 2. lib. III. cap. vlt.

19. Asterius, ταχυγράφος, cuius mentio in *Synesii* epist. 61.

20. Asterius, *subdiaconus*, per quem Hieronymus a. C. 396. et 402. epistolam V. ad Augustinum misit, quemque filium suum et necessarium adpellat epist. LXIX. edit. nouae et *Augustinus* epist. ad Hieronymum, eius mentionem faciens: *nunc tamen eis ipsis respondebo literis, quas mihi per sanctum filium nostrum, Asterium, iam mittere dignatus es.* Hic postea *Vici* Africae *episcopus*, qui collationi Carthaginiensi a. C. 411. interfuit.

21. Asterius, *presbyter* et *notarius* in concilio Constantinopol. a. C. 448. quo Eutyches damnatus est. Idem Asterius, ad quem Leonis Magni epistola LIII. ao. 450. data, in qua et Asterii, *episcopi*, a se ablegati, mentio, sed qui in aliis codd. *Etherius* adpellatur.

22. *Aste-*

494. add. si lubet, ea, quae scripsi in Notit. breu. litterat. rom. p. 233. sq. et in Supplem. tom. I. p. 358. — *Turcii Rufi Asterii* collatio metrica V. et N. T. in bibl. patr. Paris. 1589. vol. VIII. col. 585. Colon. Agripp. 1618. vol. VI. part. I. p. 334. Paris. 1624. vol. VIII. pag. 1101. fol. v. catal. bibl. Leidens. p. 30. *Harl.*

22. *Asterius Vrbanus*, qui citatur ab Anonymo aduersus Montanistas apud *Eusebium* lib. V. hist. cap. 16. *Fabr.* Conf. *I. G. Walch.* hist. eccl. N. T. p. 892. de quaestione controuersa, num *Asterius Vrbanus* auctor fuerit voluminum aduersus Montanum, ab Eusebio memoratorum: inprimis supra, vol. VII. p. 161.

23. Omitto Asterium, Cretensem, cuius seruus, Marnas, a Gazaeis cultus pro DEO, vt tradit S. *Epiphanius* in Ancorato c. 108. tom. II. p. 109.

24. *Asterius*, qui ex Amphictyone genuit Dotium, filium, secundum *Stephan. Byz.* in *Montfauc.* bibl. Coislin. p. 289. vt omittam *Asterium*, Nelei e Chloride fil. — *Asterium*, Cometae filium, Argonautam, — *Asterium*, Cretes patrem, de quibus v. *Apollodori* Athen. biblioth. p. 46. 56. et 177. ed. Heyn.

25. *Asterius*, rhetor, Lacharis discipul. v. Suid. *Λαχάρης*. *Harl.*]

XII. IOANNES, cognomento scholasticus, (*ὁ ἐπίκλην* [oo]) *σχολαστικός*, in titulo vitae, a Daniele, monacho scriptae,) notior est nomine CLIMACI, quod accepit ab edito opere [pp]), cui titulus *κλίμαξ*, [[P]] siue *scala paradisi*; vnde *ὁ τῆς Φωτιζούσης κλίμακος ὑποφήτης illuminantis scalae interpres* dicitur ab auctore vitae S. Stephani iunioris [qq]). Quamquam omni humaniore doctrina imbutus [rr]) esset: tamen annos natus vndeuiginti asceticam vitam praetulit, atque inter monachos velut rudis atque illiteratus vixit per annos quadraginta. Hinc Abbas montis Sina constitutus, in summa pietatis laude admodum senex obiit [ss]), successore in abbatia relicto Georgio, fratre, qui decimo post eum mense similiter est defunctus. De anno obitus non plane constat, licet circa a. C. 580. scripsisse Iohannem Climacum, Labbeo, Pagioque [tt]) adsentiar. Memoriam eius graeca et latina recolit ecclesia 30. Martii. Vitam

oo) Scholasticus, id est, eruditus.

pp) Sic a scriptis suis cognomina tulerunt Hermes pastor, Gregorius Dialogos, Antonius Melissa, Micrologus, Ligurinus etc. Vide *Io. Molleri* homonymoscopiam pag. 875. seq. Ceterum lepidus est Trithemius, qui *Climaci* nomen latine *scholasticum* sonare scribit, neque enim *scholasticum* Raderi et Labbei in mentem illi venisse suspicor.

qq) In analectis graecis siue tom. IV. monumentor. ecclesiae graecae *Cotelerii* p. 419.

rr) Elias Cretensis de Ioanne Climaco: *καίτοιγε τὴν ἀνθρωπίνην πᾶσαν σοφίαν ἀκριβῶς ἠσκημένος, κατὰ ἰδιώτας ὡς ἄγροικος δηλαδὴ καὶ ἀπαίδευτος ἐβίωσεν ταπεινῶν ἑαυτὸν διὰ τὸν Θεόν.*

ss) *Labbeus, Oudinus* [comm. de SS. eccl. tom. I. p. 1457. sqq.] et *Caueus* [hist. litt. SS. EE. I. p. 534.] scribunt, in Menaeis tradi, quod Ioannes Climacus paene centenarius obierit. Hoc in iis non reperio, quae ex Menaeis Raderus de Climaco praemisit.

tt) *Labbeus* de scriptoribus eccles. tom. I. pag. 266. et 552. *Antonius Pagi* in critica Baroniana ad a. C. 594. 9. tom. X. pag. 575. sq. Ceterum *Elias du Pin* tom. V. bibl. scriptor. eccles. p. 98. seq. natum, putat, Climacum circa a. C. 525. et obiisse sub initia saeculi septimi. *Fabr.* Add. *Ceillier* hist. gen. des AA. EE. tom. XVII. p. 569. *Hamberger* in: zuverläss. Nachr. III. p. 467. qui Io. Climacum obiisse scribit a. C. 606. *Saxium* in Onom. II. pag. 58. cui is videtur scripsisse circ. a. 580, itaque monet, non miscen-

Vitam eius breuiter tradunt Graecorum Menaea ad eumdem diem: Incipit: ἔτος ἑξηκοστὸν χρόνων ὑπάρχων: Paullo fusius *Daniel*, monachus Raithuensis. Incipit: Τὸ μὲν τίς ἡ ἐνεγκαμένη τὸν καὶ ἐκθρέψασα. Praeterea Anonymus quidam, non multo, vt vult videri, Climaco iunior. Incipit: Ἐλθόντος ποτὲ τοῦ Ἀββᾶ. Haec tria scripta graece et latine a *Matthaeo Radero* exhibentur in Isagoge, quam Climaco suo praemisit, et in qua alia etiam de illo aliorum testimonia quaedam praefixit. Vitam, a *Daniele*, monacho, traditam, habes latine praefixam Climaco in bibliothecis patrum et in aliis Climaci editionibus. Latine quoque dederat *Lipomannus* tom. II. p. 401. et *Surius* ad 30. Martii. Conferendus etiam *Henschenius* in Actis Sanctorum in illum diem, p. 835. vbi Danielis, monachi, vita Io. Climaci gr. ex mst. Florentinis, cum translatione Raderi collata, cum adpendice et notis nonnullis exstat. Plures Graecorum canones, siue odae in Climacum in ecclesiasticis illorum libris leguntur, e quibus Ignatii, melodi, canonem laudat *Allatius* contra Hottingerum, p. 195. Confer Triodium in [?] Synaxario Dominica IV. Quadragesimae. Denique *Iohannis Climaci*, *Iohannis Damasceni*, et *Ioannis*, *eleemosynarii*, vitas, moralibus documentis illustratas, edidit *Iohannes Vicartius*, Iesuita, Tornaci 1664. in 4. Citatur Climacus a Dorotheo, archimandrita, quemadmodum ipse laudat antecessorem suum, Sabbam, nec non Iohannem Cassianum. Iconem eius, aere descriptam, vna cum elogio habes in *Theophili Spitzelii* academia Iesu Christi pag. 206. seq.

XIII. Rogatus a Ioanne, abbate Raithuensi [Raitheni], cuius epistola cum Climaci responsione praemittitur, scripsit iam Abbas, adeoque sexagenario maior, librum, in triginta capita ac totidem veluti virtutum gradus distributum, qui, vt iam dixi, inscribitur κλίμαξ, *scala*, siue πλάκες πνευματικαὶ, *tabulas* praeceptorum asceticorum *spirituales*. Hoc, veluti praecipuum religiosae vitae commonitorium, monachis commendatissimum per multa saecula fuit, vnde toties descriptum occurrit in omnibus propemodum bibliothecis, Caesarea, Vaticana, Vallicellana Romae et in monasterio S. Basilii, in quo antiquissimum codicem asseruari refert *Montfauconus* p. 215. Diarii Italici: tum in Bessarionis Veneta, Florentina Medicea, Vrbini et Pisauri, Messanae, Scoriacensi, Bodleiana, regia Parisiensi, Seguieriana, siue Coisliniana. **) Plures etiam illud scholiis et commentariis illustrandum pridem in se suscepere, vt

 1) *Ioannes*

miscendum esse illum cum *Ioanne*, exscholastico, patriarcha CPolitano, et canonum ecclesiasticorum atque Nomocanonis auctore, mortuo a. C. 577. — *Schroeckh* hist. eccl. christ. tom. XVII. p. 561. sq. — supra in vol. VIII. p. 144. sq. de libro: *Barlaam et Iosaphati vita* etc. et num Io. Climacus illius fuerit auctor. *Harl.*

**) De codd. *Coislin.* v. *Montfauc.* in bibl. Coisl. p. 141. sq. vbi tres memorabiles recensentur codd. cum commentariis, et p. 306. quatuor, vt alios, in quibus occurrunt fragmenta, omittum. — *Scala* paradisi etc. exstat *Paris.* in bibl. publ. codd. XXXV. et fragmenta in duobus. — *Scala*, arabice versa, ibid. in codd. LXIV. et LXVII. (in cat. codd. Paris. I. p. 106.) — Eadem et sermo ad pastorem *Florent.* in V. codd. Laurent. Med. de quibus copiosus est *Bandin.* in catal. codd. Maur. I. p. 256. 266. 362. 366. (conf. *Montfauc.* palaeogr. gr. p. 68.) et 406. (de quo cod. vid. postea ad nr. 2.) p. 481. et III. p. 411. nr. 1. et 2. in tomo I. praeter ea notat Io. Climac.

1) *Ioannes Raithuensis [Raitheni]*, monasterii ad Elim, siue LXX. fontes, abbas, idem, qui libri scribendi auctor Climaco fuit, cuius scholia latine tantum hactenus viderunt lucem

mac, p. 99. et 436. citari in exposit. sacrorum praecept. ac p. 254. in florilegio sententiarum. — Scala et sermo *Venetiis* in bibl. *Nanianae* tribus codd. v. cat. codd. Nan. p. 60. sq. in primis p. 117. — et p. 63. sq. sine sermone: — ibid. in codd. bibl. monast. Michaelis, altero graeco cum scholiis, ex ipsa scala desumtis in prioribus codicis foliis; altero latino. v. *Mittarelli* bibl. codd. MSSt. monast. S. Michael. p. 536. sq. — De cod. *Veneto* Marc. CXXVII. v. cat. codd. gr. Marc. p. 71. — et p. 21. sq. de cod. XXIII. s. catena in Prouerbia Salomon. — conf. cel. *Morelli* bibl. MSt. (Venet.) gr. et lat. p. 43. et p. 44. de collectione sententiarum in cod. cod. XXIII. Marc. ac p. 84. in parallelis, Io. Damasceno adtributis, s. cod. CXXXVIII. — *Taurini* in bibl. quondam regiae cod. XLI. Scala, cum vita Climaci, quam, confector cat. codd. gr. Taur. p. 148. scribit et specimine quodam docet, ab ea omnino diuersam esse, quae exstet graece et lat. in ed. Paris. an. 1731. (cuius anni edit. notitiam alibi non inueni, nisi error sit numerorum typographicus.) — in cod. XLII. et LXXXVII. scala cum amplissimis commentariis *Eliae Cretensis*. p. 148. sq. vbi auctor catal. prooemium dedit excerptum gr. ac lat. et p. 181. in quo cod. posteriore est etiam epistola ad pastorem, commentario destituta. — In cod. CXCVIII. scala et liber ad pastorem cum scholiis, quae ab editis longe diuersa esse scribit auctor cit. cat. p. 296. — De *Climaci* scala et codd. nonnullis vide etiam *Montfauc.* in palaeogr. gr. p. 66. 75. 87. et 404. et de codd. *Lucensi* ac *Ferrariensi*, v. *Franc. Ant. Zachariae* iter litter. per Italiam (Venet. 1762. 4) p. 30. et 159. nr. 14. — In cat. codd. gr. Bauar. p. 33. et 34. sic citantur *Io. Climaci* opp. in cod. LXXXIV. opp. in: cod. LXXXVI. *Io. Sinaitae*, abbatis, orat. asceticoa de monachorum exercitatt. sermones XXX. continens, qui climaces s. gradus dicuntur. Sermo, qualem deceat esse praepositum. *Ioannis Sinaitae*, abbatis montis Sinai, cognomento scholastici, vita. Sermo de mansuetudine, simplicitate, bonitate, malitia in cod. LXXXVII. *Io. Raitae* scala et alia opp. vita *Climacis*. (sic.) — in cod. XCII. Gradus virtutum: quod opusculum num Io. Clim. habeat auctorem, nec ne, non additur in cat. p. 35. Raderus vero quatuor codd. Bauar. contulit. — *Oxonii* in bibl. *Bodlei.* exstant modo omnes, modo plures, modo pauciores partes opusculor. in XIV. codd. secundum cat. codd. Angliae etc. tom. I. — ex gr. in cod. *Barocc.* CXLI. scala cum scholiis *Eliae Cretensis*. — in cod. *Pocok.* nr. 5450. cat. Clim. sermones e Graeco, arabice; et nr. 5843. in cod. *Huntington.* iidem, cum praefat. Danielis; arab. — ib. in cod. collegii *Baliolensis* nr. 242. cat. I. part. II. — tom. II. nr. 9102. in cod. *Wheler.* Clim. de vita monastica. gr. — Qui sint codd. *Vindobonae* in bibl. caesarea, vni obtutui subiecit *Nesselius* in cat. codd. caesar. ind. p. 75. vberius autem recenset eos *Lambec.* in comment. vol. III. p. 355. cod. LXXIII. nr. 11. cap. 25. scalae: — pag. 165. in catena in euangel. Lucae, cod. XLII. — p. 174. cod. XLVI. s. catena in ep. ad Romanos. — In vol. IV. pag. 196. fragmenta in cod. CXXXIV. — p. 333. scalae gradus XVI. in cod. CLVI. nr. 24. — p. 412. cod. CLXXVII. *Io. abbat. Rhaithi* et *Io. Climaci* opp. prologus in vitam Io. Clim. vita Clim. a *Daniele, monacho Rhaitheno*, conscripta; anonymi praef. in Scalam et Scala ipsa ac liber ad pastorem: ex quo cod. editionem valde emendari posse, scripsit Lambec. — p. 415. cod. CLXIIX. scala et liber ad pastorem. — p. 416. sqq. s. de cod. CLXXIX. nr. 1. scala cum anonymi cuiusdam auctoris scholiis gr. marginal. et Lambec. primum docuit, exemplo proposito, vitam Climaci in hoc cod. non mediocriter variare; dein exscripsit *Gregorii, monachi*, qui cod. illum sua manu exarauit, apologiam s. defensionem huius ab ipso scripti: nr. 2. liber Climaci ad pastorem, cum anonymi cuiusdam antiquis scholiis graecis. — pag. 419. sqq. eadem et alia in codd. CLXXX. et CLXXXI. de quibus copiose agit et nonnullorum narrationes corrigit. — p. 430. de cod. CLXXXIII. scala et liber ad pastorem cum varr. lectt. margin. ex alio quodam cod. msto desumtis, et alia. — In cod. vol. IV. *Danielis, monachi Raitheni*, historia vitae

cem in bibliothecis patrum cum Climaco. Paris. 1610. et deinde ibidem, Coloniae, ac nouissime Lugduni, tom. X. p. 5:7 — 520.

2) *Elias*, Cretensis metropolita, circa a. C. 787. clarus, cuius commentarius vaegrandis in tria volumina distinctus, et ferme Eustathii παρεκβολαῖς in Homerum mole aequans, integer in bibliotheca Bessarionis Venetiis, [in tribus codd. bibl. Marc. v. cat. codd. gr. p. 74.] ac Parisiis in Coisliniana et Romae in Chigiana: ww) sed capite et fine mutilus exstat MS. in bibl. Augustae Vindelicor. In bibl. caesarea volumen secundum seruatur, complectens commentarium a gradu VIII. ad XXV. Vide *Lambecium* IV. de bibl. Vindob. pag. 193. seq. [p. 428. sqq. ed. Kollar. de cod. CLXXXII.] In MS. vno codice [LXXXVII.] *Coislinianae* haec ἐξήγησις refertur ad *Photium*. Vide *Montfauconi* catalogum MSS. p. 141. Hanc exegesin [?] non edidit, sed pauca ex illa excerpta scholiis aliis Anonymi, de quo mox, permixta Raderus in Climaco suo dedit graece et latine.

3. *Anonymus*, Elia iunior, qui ex eodem et aliis scholia in Climacum composuit, quae e MS. bibl. Bauaricae primus vulgauit cum Climaco, et versionem latinam addidit Raderus. Citantur ab hoc Anonymo praeter sacras litteras, Magnus Antonius, Aristoteles, Athanasius, Barsanuphius, Basilius, Chrysologus, Chrysostomus, David Hieremias, Diadochus, (Photices episc.) Dorotheus, Ephraim Syrus, Euagrius, Gabriel, solitarius, Gregorius, Naz., theologus, Gregorius Nyssenus, Ioannes Carpathius, Ioannes Damascenus, Isaacus, presbyter, Isaias, abbas, Isidorus Pelusiota, Maximus, Marcus, monachus eremita, Nilus, Photius, patriarcha, Syncletice, Thalassius,

tae Io. Climaci in codd. CLXXVII. nr. 4. ad quem vide Kollar. p. 418. — CLXXVIII. nr. 1. — CLXXIX. nr. 1. — CLXXX. nr. 1. et CLXXXIII. — In vol. V. fragmenta et excerpta in codd. CCXXXVII. nr. 13. — CCXLI. nr. 1. — CCLI. vbi quoque varia ex antiquis graecis in Scalam scholiis exstant; — CCLXXXII. nr. 2. — et CCLXXXIII. nr. 2. v. *Lambec.* p. 191. ibique Kollarii notam p. 224. cum nota Kollarii, pag. 326. p. 470. et pag. 474. — In duobus bibl. *Patauinarum* codd. v. *Iac. Phil. Thomasini* biblioth. Patauin. MSSt. pag. 45. XVII. et 91. — *Montfauc.* in diar. ital. quinque Climaci codd. refert, et p. 434. *Ioan. Sinaitae* sermones asceticos, Venetiis in cod. bibl. *Iulii Iustiniani.* — Idem *Montfauc.* in bibl. biblioth. MSSt, permultos codd. variarum bibliothecarum, in quibus opera *Climaci*, praecipue *scala*, reperiuntur, commemorat. De *Romanis* codd. v. pag. 32. B. et D. p. 66. B. p. 196. A. et B. — de codd. monasterii Benedictin. S. Mariae, *Florentiae*, p. 414. E. — *Mediolani* in bibl. Ambros. p. 498. E. et 499. B. et pag. 517. (vbi citatur *Ioannis, abbatis Raithensis*, compendium in Opp. Io. Climaci et capp. aliquot de vita spirituali,) — de tribus codd. *Augustae* Vindel. pag. 593. C. — de cod. *Sfortiano*, p. 699 C. etc. *Harl.*

ww) *Florentiae* in cod. Laurent. Medic. X. praemissis vita Climaci, a Daniele conscripta, et epistolis Io. Raith. atque Io. Climaci. Textui Climaci, in quasdam veluti sectiones diuiso, singulis subiecta est *Eliae* interpretatio. Sequitur denique Climaci sermo ad pastorem. v. *Bandini* cat. codd. gr. Laur. I. p. 406. De codd. Taurinens. et aliis, in quibus *Eliae* commentarii exstant, v. paullo ante, in codd. notitia. *Harl.*

ſaſſius, Theodoretus et Theodorus Edeſſenus. [Conf. *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. I. p. 481.]

4) *Hierotheus*, monachus, cuius Iſagoge in Climaci ſcalam MS. in bibl. caeſarea. Vide *Lambecium* IV. p. 192. [p. 423. cod. CLXXX. nr. 5. Koll.]

5) *Anonymus*, cuius ſynopſis ſcalae verſibus iambicis graecis XLII. exſtat in codice Coisliniananae bibliothecae, de quo laudatus *Montfauconus* p. 141.

Omitto 6) *Dionyſium Carthuſianum*, qui medio ſaeculo XV. latine ſcripſit enarrationes in Iohannis ſcholaſtici Climacum, cum paraphraſi aliquot ſcriptorum Caſſiani editas Colon. 1540. fol.

In codice graeco caeſareo, de quo *Lambecius* IV. pag. 190. [p. 420. ed. Kollar. cod. CLXXX.] praefigitur imago ſcalae paradiſi, quae a terra vsque ad coelum pertingit, et triginta conſtat gradibus, quorum vnusquisque peculiari titulo ſuo, capitibus ſingulis ſcalae Climaci reſpondens, inſignitus eſt. In faſtigio ſtat ſeruator noſter, Chriſtus, et monachos, a dextero latere adſcendentes, protenſa manu benigne excipit: infra autem iacet draco infernalis, monachos, de ſiniſtro latere ſcalae decidentes, hianti ore deglutiens. Imaginem illam, aere deſcriptam, e Lambecio exhibet etiam *Neſſelius* parte I. 306.

XIV. Exſtat praeterea Io. Climaci libellus, ſeu *epiſtola* πρὸς τὸν ποιμένα *ad paſtorem*, (eumdem, vt videtur, Iohannem, Raithuenſem [Rhaeten.] abbatem,) de officio coenobiarchae. Hanc primus graece e tribus codicibus bibl. Auguſtanae vulgauit, et nouam verſionem ſuam notasque addidit *Matthaeus Raderus*, Auguſtae Vindel. 1606. in 8. www) Scholia veteris [?] auctoris anonymi demum in altera editione in fol. acceſſere. Epiſtolas Climaci plures ad monachos, Trithemius memorat; ſed quae nusquam exſtant.

XV. *Editiones ſcalae Io. Climaci.*

Latinae:

Anonymo interprete, Venetiis apud Pineium 1518. in 8.

Ambroſio Camaldulenſi interprete Venet. 1531. 1569. atque Colon. 1583. Mich. Iſſeltio Amerfortio curante 1593. 1601. in 8. vna cum Sophronii prato ſpirituali, et Petri Venerabilis libris duobus de miraculis, Colon. 1624. in 8. Et in antiquioribus bibliothecae patrum

www) *Hamberger* in: z. N. III. pag. 469. memorat quoque alteram Raderi edit. ſine textu graeco, Monachii, Berg. 1614. 8. atque in cat. bibl. Barberin. I. p. 281. citatur, *Io. Climaci* liber ad paſtorem, latine per Raderum, ſed ſine nota anni et formae. *Harl.*

patrum editionibus Paris. et Colon. tom. VI. part. II. pag. 241. sqq. Et cum Dionysii Carthusiani enarrationibus Colon. 1540. fol.

Matthaeo Radero, S. I. interprete. In editione bibliothecae patrum Lugdunensi ao. 1677. tom. X.

Italica versio Venet. 1585. apud *Petrum Marinellum.* *Fabr.* *Paitoni* in Biblioteca degli Autori — volgarizzati, tom. II. pag. 109. sqq. multo plures partim vberius recenset versionis ital. editt. a. 1477. et 1478. 4. — Venet. 1491. 4. — ib. per Cristph. de Mandello, 1492. 4. — ibid. 1517. 4. — ib. 1545. 8. — ib. 1576. 8. bis. — per Marinellum, ibid. 1585. et Mediolani. 1585. 8. Venet. 1607. 8. — Vita di S. Honofrio, cavata dalle Opere del B. Giovanni Climaco. Mediol. 1623. 12. etiam sic citatur: Vita di S. Onofrio, tradotta dal latino di S. Giouanni Climaco da *Gio. Andrea Pionso*, Mediol. 1623. 12. — ibid. 1639. 12. 1645. 12. 1664. 12. (coll. bibl. Scriptor. Mediol. II. part. II. col. 1901.) *Harl.*

Graecobarbara, curante *Maximo Margunio*, Cytherorum episcopo, Venet. 1590. 4.

Hispanica a. 1504. Toleti fol. et alia recentior, *Ludouici Granatensis.* Salmanticae 1571. 8.

Graecolatina Matthaei Raderi, S. I. typis luculentis Paris. 1633. fol. apud Sebastianum Cramoisium. Hic Raderus pluribus codicibus, quatuor ex bibl. Bauarica, tribus ex Augustana, et vno Andreae Schotti, ad alium etiam castigato, vsus, scalam edidit cum veteribus anonymi scholiis, qualia etiam epistolae ad pastorem addidit, antea inedita. Latina versio eiusdem Raderi est, quemadmodum et Isagoge, in qua de Ioanne Climaco et eius scala copiose disseritur.

Gallica, *Arnaldi Andilly* Paris. 1654. 12. qui docte Climacum etiam notis illustrauit in altera editione, ibid. 1661. 1688. 12. laudatus a *Cotelerio* tom. I. monumentor. ecclesiae graecae pag. 796. et *Elia du Pin* tom. XVIII. bibliothecae scriptor. eccles. pag. 93. et tom. V. pag. 101.

* * * * * * * * *

Slauonicam scalae Ioh. Climaci versionem exstare MS. in bibl. Seguieriana, (quae hodie Coisliniana,) didici ex veteri eius catalogo, edito Paris. 1686. 12. p. 33.

[P] Latina versio *Angeli de Cingulo*, cognomento *Clareni*, ordinis minorum, siue Franciscani, qui circa a. C. 1294. vixit: [v. *Paitoni* bibl. cit. pag. 110.] aut *Hieronymi Osorii*, quem scalam Io. Climaci interpretandam suscepisse tradunt, non

non vidit lucem. De qua autem, tamquam indocta et obscura, versione, Camaldulensis loquitur, videtur haec mihi esse non Angeli huius, vt Raderus c. 4. Isagoges opinatur, sed altera illa, a Pincio edita. *Fabr.* Climaci scala, inquit *Mittarellius* in bibl. MSS. S. Michaelis Venetiarum pag. 537. in vulgarem linguam reddita fuit a b. fratre, *Gentile Fulginate*, ordinis S. Augustini, a. 1397. cuius translationis exemplar seruatur in bibl. Riccardiana. *Harl.*

CAPVT

CAPVT XXIV. (olim XXIX.)

De SIMPLICIO, interprete Aristotelis et Epicteti.

I. Simplicii aetas et laus. II. Eius commentarius in physica Aristotelis. III. Index scriptorum, in illo citatorum. IV. Commentarius in Aristotelis Categorias. V. Index scriptorum, qui in illo laudantur. VI. Commentarius in libros Aristotelis de coelo. VII. De Anima. VIII. In Epicteti Enchiridion. IX. Index scriptorum, in hisce commentariis laudatorum. X. Scripta Simplicii deperdita, vel inedita. XI. Alii Simplicii.

[*Cum auctario G. C. Harles.*]

I.

SIMPLICIVS, patria Cilix xx), Ammonii yy) et Damascii Syri, stoici philos. discipulus, zz) et Eulamii a), Phrygis, familiaris, vnus ex illis philosophis, qui, quum

xx) Cilicem Simplicium agnoscunt *Agathias* lib. II. p. 65. et *Suidas* in Πρέσβεις. Itaque apud eumdem in Δαμάσκιος vel Suidae ipsius, vel librarii lapsus est, quando legitur Σιμπλικίω καὶ Εὐλαμίω τῶν Φρυγῶν pro τῷ Φρυγὶ. *Fabr.* De *Simplicio*, philosopho praeclari ingenii et acuminis atque singularis diligentiae, eodemque doctissimo et sagacissimo omnium interpretum Aristotelis, confer etiam *I. G. Vossium* de philosophor. sectis, cap. XVII. §. XVIII. p. 90. *Ionsium* de scripterr. hist. philos. lib. III. cap. 19. pag. 104. *Brucker.* hist. crit. philos. tom. II. Per. II. part. I. cap. 2. pag. 491. — *Cudworth* in systemate intellectuali, praecipue doctus illius interpres lat. *Moshemius*, passim explicuerunt nonnulla Simplicii dogmata atque opiniones, in tom. I. p. 6. not. *m.* p. 802. not. *y.* p. 859. tom. II. p. 366. et 374. ed. Leid. 1773. 4. vt alios historiae philosophiae conditores omittam. — *Morhof.* polyhist. tom. II. lib. I. cap. 9. sect. 6. p. 49. sq. — *Hamberger.* Z. N. III. p. 391. et quae ego scripsi in Introd. in hist. L. Gr. II. part. I. pag. 424. sqq. vbi quoque recitationem cl. *Buhlii* de Simplicii vita, ingenio, et in philosophiam aristotelicam meritis laudaui. Vir ille doctus monet, de Simplicii aetate nihil constare, praeter quod ex loco quodam apud Agathiam, Procopii continuatorem hist. II. p. 65. quem etiam Suidas v. Πρέσβεις exscripsit, et ex aliis quoque locis colligi possit, e quibus pateat, eum e Cilicia ortum, sub Iustiniano, imper., vixisse, Alexandriae audiuisse Ammonium Hermeam, Damascium et alios; tum propter persequutionem, a Christianis excitatam, cum aliis aufugisse in Persiam: negat tamen, illum eo venisse, quod rex Persarum, Chosroes, philosophiam et litterarum cognitionem amauerit. Tum refutat Ionsium, nostrum Fabricium aliosque, arbitratos, Areobindum, Persarum legatum, secum duxisse Simplicium ad aulam Persicam; ab isto potius eo ductum fuisse Vranum, nugatorem quemdam, qui vani indoctique regis animum sic cepisset, vt hic Simplicium huiusque amicos, antea ibi commoratos, inciperet minoris facere; Simplicium igitur, vitae persicae pertaesum, Athenas abiisse, libertate redeundi auxilio regis, Chosrois, concessa, ibique et docuisse philosophiam, et commentarios in Aristotelis scripta confecisse. *Harl.*

yy) Ammonium passim καθηγεμόνα suum et διδάσκαλον vocat *Simplicius*, vt p. 321. b. in physic. et in libros de coelo p. 113. vbi cum eo sidera se Alexandriae contemplatum refert. Intelligitur *Ammonius Hermeae*, de quo dixi supra, lib. IV. cap. 29. §. XII. seq. [vol. V. p. 704. sqq.]

quum pertinaciter ethnicismo [P] adhaererent, rebus suis sub Iustiniani imperio parum fidentes, profecti sunt cum Areobindo ad regem Persarum, Cosroën, b) sed, spe sua frustrati, Athenas reuerterunt, postquam in induciis Romanorum cum Persis a. C. 549. cautum esset, vt illis tuto redire in sedes suas, et arbitratu suo viuere liceret, nec auita sacra mutare a Christianis cogerentur. Fuit Simplicius eximius quidam inter eos, qui, philosophiam professi peripateticam, eamdem non opponere Pythagorae aut Platonis scholae et stoicis, sed conciliare cum illis c) studerent, adeoque in omnibus illis operam adsiduam posuissent, quod ex scriptis eius etiamnum adparet, quae aetatem tulerunt, quum non pauciora interciderint. Sed et haec, quae exstant, tamquam thesaurus quidam veteris philosophiae, magni merito facienda existimo, tum ob insigne Simplicii ipsius iudicium, tum ob fragmenta ex monumentis vetustissimorum philosophorum d), quae, illa iam aetate raro obuia, seruauit, hypomnematisque suis passim intexuit. Commentario autem eius in Enchiridion Epicteti fateor me ita esse adfectum, vt in tota antiquitate putem exstare paucissima scripta, (de Ethnicis iam loquor,) quae vel ad mores formandos saniora praecepta contineant, vel prouidentiam diuinam rectius adserant propugnentque.

II. *Scripta Simplicii, quae exstant.*

I. Ὑπόμνημα, *commentarius in octo libros physicae-ἀκροάσεως Aristotelis*, in praelectionibus ad auditorum coronam expositus, quos adloquitur pag. 173. ὑμῖν καθημένοις.

zz) Damascius itidem ὁ καθηγεμὼν et ὁ ἡμέτερος Δαμάσκιος a Simplicio adpellatur, qui post eum, iam defunctum, scripsisse se in physica Aristotelis innuit p. 184. Vnde Damascium hunc Simplicii fuisse auditorem caue credas *Ionsio* p. 302. vbi successionem philosophorum scholae Atheniensis illa aetate tradit. *Fabr.* Cl. *Matthaei* in notit. codd. Mosquens. pag. 10. nr. 16. ex cod. VI. qui continet *Aristotelis* metaphysica, cum scholiis Alexandri Aphrodisei, locum, a recentiore manu adiectum, qui sequitur, exscripsit: Σιμπλίκιος καὶ Εὐλάλιος Φρύγες, μαθηταὶ Δαμασκίου, καίτοι αὐτὸς Σιμπλίκιος διδάσκαλον καὶ καθηγεμόνα ἑαυτοῦ ὀνομάζει τὸν Ἀμμώνιον ἐν τῷ α τῆς Φυσικῆς. Τὸ δὲ μαθητεῦσαι αὐτὸν τῷ Δαμασκίῳ, εὕρηται ἐν λεξικῷ. Δύναται δὲ ἴσως καὶ ἀμφότερα εἶναι, καὶ μαθητεῦσαι ἀμφοτέροις, ὡς ἐν τοῖς αὐτοῖς οὖσι χρόνοις. *Harl.*

a) Eulamius adpellatur hic philosophus in pluribus codicibus Suidae in Δαμάσκιος et apud Agathiam. Itaque illi scripturae malo adsentiri, quam quod apud Suidam, in Πρέσβεις, Εὐλάλιος legitur.

b) *Agathias* lib. II. hist. p. 65. et *Suidas* in Πρέσβεις. Ceteri philosophi Simplicio in itinere comites fuere Damascius Syrus, Eulamius Phryx, Priscianus Lydus et Phoenices, Hermias et Diogenes.

c) Hinc est, quod *Petrus Petitus* libro I. de extensione animae et rerum incorporearum natura p. 55. *omnium veterum philosophorum coagulum* Simplicium adpellat. Prudenter autem Simplicius monet eos, qui philosophiam tractant, vt abstineant ab inani contendendi studio, φυλάττεσθαι χρὴ τὴν ἐριστικὴν φλυαρίαν, ὡς ἣν πολλοὶ τῶν Ἀριστοτέλει συγγινομένων ἀσπάζονται. p. 2. b. in Categ.

d) Vt Archytae, Melissi, Empedoclis, Anaxagorae, Diogenis Apolloniatae, Parmenidis, Theophrasti, Eudemi et aliorum. Vide, si placet, Indices, quos infra exhibeo.

ημένοις. *) Hunc graece primus edidit et [P] Herculi Gonzagae, episcopo Mantuano, dicauit paullo post Aldi Manutii mortem Franciscus Asulanus, Venet. 1526. fol. cum Clementis VII., pontificis, et senatus Veneti priuilegio. Latine vertit *Lucillus Philalthaeus*, cuius interpretatio, eidem Herculi Gonzagae, iam cardinali, inscripta et marginalibus argumentis notata, vidit lucem Venet. apud Hieron. Scotum 1543. fol. et Paris. 1545. fol. apud Iohannem Roigny. Eadem versio recusa sine interpretis nomine, et dedicatione ad Gonzagam omissa, Venetiis 1565. fol. apud Hieron. Scotum. f) Licet vero titulus hanc editionem innumeris paene locis integritati restitutam et ab innumeris erroribus diligentissime castigatam profiteatur: tamen innumeris in locis versio adhuc obscura est falsaque. *Labbeus* etiam editionem Venetam anni 1587. commemorat, quam haud vidi; vti nec editionem Venetam 1567. fol. per *Ioh. Vincentium a Collibus*, quam video memorari in catalogo bibl. Barberinae. g) Quantus porro in hoc opere lateat veteris doctrinae philosophicae apparatus, lectorem coniicere velim vel ex hoc indice scriptorum, qui in illo allegantur. Loca nonnulla Simplicii ad Aristotelis physica illustrat *Petrus Petitus* in libris miscellanearum obseruationum, vulgatis Traiecti ad Rhenum 1682. 8. Prooemium in Simplicii in physica laudat *Stobaeus* cap. 5. 7. et 9. floril. Illud prooemium Themistianae physicorum paraphrasi in Hermolai Barbari versione praemittitur.

e) Conf. supra, vol. III. p. 226. sqq. cl. *Buhle* in tom. I. opp. Aristotel. pag. 171. sqq. praecipue p. 184. sqq. de codd. et p. 311. sq. de Simplicio. — Cod. *Mosquensis* VII. continet *Aristotelis* libr. VIII. physicae auditionis cum scholiis *Simplicii*, in compendium redactis a *Georgio Scholario*. v. *Matthaei* notit. codd. gr. Mosq. p. 10. sq. — *Matriti* in cod. regio XXXV. fol. 2. *Simpl.* comm. in primum libr. et Aristotelis verba, rubris distincta litteris interseruntur. v. Iriart. cat. codd. gr. p. 138. — *Simplicii* comm. est in quinque codd. publ. bibl. *Paris.* sine textu Aristotelis n. MCMVI. et tribus sequentibus, atque MMLXIII. nr. 3. — in cod. *Coislin.* CLXVI. cum textu Aristotel. v. *Montfauc.* bibl. Coisl. p. 224. — *Florentiae* in cod. Laurent. I. nr. 23. plut. 85. *Simplicii* comm. in octo libros Aristotelis, — in cod. II. in duo priores libros. — in cod. V. in libros V. et VI. in cod. XIX. nr. 4. plut. 86. Simplicii prolegomena. v. Bandin. cat. codd. Laur. III. p. 244. 247. 251. 363. — *Taurini* in bibl. quondam regiae cod. XC. v. cat. codd. gr. Taurin. pag. 182. — *Vindobonae* in codd. caesar. secundum *Nessel.* cat. codd. caes. part. IV. p. 6. cod. CX. nr. 2. vti p. 106. in cod. CLXXXVIII. 1. *Simplicii* prolegomena, — cod. CX. nr. 5. *Simpl.* scholia margin. in libros I. IV. VI. VII. et VIII. — *Oxonii* in bibl. Bodlei. cod. Barocc. CLII. in duo priores libr. et in partem tertii quartam. Ibid. secundum catal. part. II. nr. 1208. et nr. 1209. bibl. collegii noui commentar. — *Cantabrigiae* in cod. XIX. collegii Caio-Gonuilens. s. nr. 998. cat. in IV. libros priores physic. Aristot. — Secundum *Montfauc.* bibl. bibl. MSSt. I. p. 201. A. in bibl. quadam Romana. — p. 490. D. pag. 504. B. Simplicii opera, in bibl. *Veronensi*, et *Mediolani*, in bibl. Ambros. — De codd. *Venet. Marc.* Simplic. comment. in varia Aristot. opp. v. quoque cel. Morell. in bibl. gr. et lat. MS. p. 119. 129. 130. bis, 142. et 147. *Harl.*

f) Cl. *Buhle* l. m. pag. 312. praeterea memorat edd. Venet. ap. Scotum 1567. 1587. et Paris. 1545. (ap. *Maittaire* A. T. III. p. 565. et in catal. bibl. *Leidens.* p. 155. nr. 98. et p. 167. Paris. 1544.) apud Io. Roigny, fol. — In cat. bibl. Leid. p. 167. occurrit quoque ed. lat. Venetiis 1558. fol. *Harl.*

g) In cat. bibl. Leidens. p. 155. et p. 167. exstant duo exemplaria edit. illius versionis, Venet. 1587. fol. *Harl.*

III. INDEX SCRIPTORVM

a

SIMPLICIO commentariis ad Ariſtotelis phyſicam citatorum,

compoſitus a me ad paginas editionis graecae Aldinae.

Aſtronomi.

Dioge-

Gemini

h) Imo potius Aegyptii sua hausere a Chaldaeis. Vide *Huetium* pag. 148. demonstrat. euangelicae, et *Witsii* Aegyptiaca II. 14.

IV. *In Aristotelis Categorias* siue *praedicamenta*. In huius operis titulo Simplicius *magnus magister* adpellatur, Σιμπλικίυ διδασκάλυ τῦ μεγάλυ σχόλια ἀπὸ φωνῆς αὐτῦ εἰς τὰς Ἀριςοτέλυς κατηγορίας. Prodiere haec commentaria graece ex Aldi [t]) officina Venet.

t) Haud prodiit haec ed. ex offic. Aldina; sed, ex offic. Zachar. Calliergi. l. c. pag. 311. Id subscriptio palam facit, et monogramma nominis Calliergi in fronte libri, vt clare vbertimque docent

net. 1499. fol. et cum latinis *Iusti Velsii* scholiis atque argumentis, qui graeca infinitis prope locis castigasse se profitetur, opusque Viglio Zwichemo, Phrysio, ICto dedicauit, Basil. 1551. fol. apud Michaëlem Isingrinium. *Fabr.* V. *Morhof.* Polyhist. II. lib. I. cap. 9. pag. 49. sq. et *Casiri* bibl. arabico-hispanam Escorial. I. p. 304. ex arabica philosophor. bibliotheca. — In cat. bibl. Leid. p. 166. perperam sic citatur ed. et confunditur cum superiore: *Simplicius in categorias Aristotelis, graece, per Iustum Velsium*, 1499. fol. et tamen *Iustus Velsius* medio demum saeculo XVI. vixit, v. *Saxii* Onom. III. pag. 230. Exemplari tamen Leidensi nonnulla esse adscripta, notatur in cat. bibl. Leid. l. c. et additur, p. 167. alterum in ead. bibl. exstare exemplar, graece, Basileae 1551. fol. — Exstat in cod. msto II. cod. V. plut. 71. et cod. I. nr. 8. plut. 85. *Florentinis* bibl. Laur. v. *Bandin.* l. c. p. 1. sq. 5. et 238. — *Paris.* in tribus codd. bibl. publ. — *Matriti* in cod. regio XXV. *Simplicii* in categorias Arist. prolegomena s. praefatio. v. *Iriart.* cat. codd. gr. Matrit. p. 20. — *Oxonii* in bibl. collegii corporis Christi, nr. 1582. catal. — *Florent.* in cod. monasterii Benedictin. bibl. Mariae v. *Montfauc.* bibl. biblioth. MSSt. p. 415. *A. Harl.*

Latine post veterem interpretationem ineditam k) *Guilelmi de Morbeka*, Dominicani, vertit *Guilielmus Dorotheus*, Venetiis apud Hieron. Scotum 1541. fol. et 1550. fol. quae editio diligentiorem interpretationem recens factam profitetur, recusam etiam ao. 1567. fol.

Richardus Paceus in libro de fructu, qui ex doctrina percipitur, Basil. 1517. 4. p. 103. refert, se praefationem Simplicii in categorias latine interpretatum, quam philosophus quidam semibarbarus Ferrariae de cathedra publice recitauerit tamquam suam, omnibus ei adplaudentibus.

Video, me etiam in schedis meis adnotasse, commentarios Simplicii in categorias latine editos ao. 1500. et cura *Pauli de Genezano*, Venet. 1516. Sed quum editiones istas non euoluerim, hoc tamquam non satis exploratum omitto.

[P] *INDEX SCRIPTORVM*

in Simplicii commentariis ad praedicamenta memoratorum.

Compositus a me ad paginas editionis graecae Basileensis a. 1551. fol.

cent *Bandin.* in cat. codd. gr. Laur. Medic. tom. III. p. 1. de cod. I. plut. 71. et *Iriart.* loco mox citando p. 120. — De hac splendida et rarissima editione v. etiam *Goetzii* Memor. bibl. Dresdens. tom. I. p. 486. sq. *Hamberger* z. N. III. p. 392. *Panzer.* A. T. III. p. 466. aliosque, quos ille citat. *Harl.*

k) Circa a. C. 1274. vide *Iacobum Echardum* de scriptoribus ord. praedicator. T. I. p. 390.

Epistolae

Theo-

VI. *In libros IV. Aristotelis de coelo* commentarius graece vulgatus ab eodem Asulano, et Alberto Pio Carporum principi dicatus Venet. 1526. fol. ap. Aldum. [cum notis msst. in bibl. Leidensi.]

Latine vertit *Guilelmus de Morbeka*, qui circa a. C. 1270. floruit, ord. praed. Venet. 1540. fol. et *Guil. Dorotheus* [l]) ibid. 1544. fol. Posteriores vero editiones, a nescio quo recognitae, nomen interpretis omittunt, atque hunc titulum praeferunt: *Simplicii philosophi acutissimi commentaria in libros de coelo nouiter fere de integro interpretata, ac cum fidissimis codicibus graecis recens collata*, Venet. [F] 1548. fol. apud Hieron. Scotum, et 1555. 1563. et 1584. apud heredem Hieronymi Scoti, fol.

Meminit huius commentarii sui Simplicius ipse in librum VIII. physicor. pag. 257. vbi narrat, se in illo excussisse Io. Philoponi quinque libros aduersus aeternitatem mundi Proclo oppositos: et sextum iam velle examini subiicere, quo sempiternum mundi motum ille oppugnauit. Ἐπειδὴ δὲ τῶν ἐφ' ἡμῶν τις γεγονότων τελχίνων οὐδὲν ἡγούμενος νεανικὸν ἀνθρώποις μόνοις βασκαίνειν, διὰ τοῦτο πρὸς τὸν οὐρανὸν αὐτὸν καὶ τὸν ὅλον κόσμον τὴν ἑαυτοῦ βασκανίαν ἐκτείνων, δεινὸν ἡγεῖται τὴν τούτων ἀϊδιότητα, καὶ παρακινδυνεύματων τινῶν οὐκ εὐτυχῶς οὐδὲ εὐγνωμόνως ἀπὸ φιλοσοφίας μεταχῶν, πρός τε τὰ ἐν τῷ περὶ οὐρανοῦ δεδειγμένα περὶ

l) Num *Guil. Dorotheus* latine verterit illa, Venet. ap. Hier. Scotum, 1544. fol. et num eam edit. viderit Fabricius, dubitat *Hamberger*, et monet Z. N. III. pag. 393. eius nomen non legi in fronte edit. illius anni, quae tamen eamdem, quam sequentes a Fabricio memoratae, habet inscriptionem, add. *Goetzii* memor. bibl. Dresd. I. p. 487. sq. qui quidem etiam adnotat, *Dorotheum* non nominari in ed. illius anni; tamen fidem habere Fabricio haesitat. — Exstat in cod. bibl. Hospitii congregat. S. Mauri, Romae, teste *Montfauc.* in bibl. biblioth. MSSt. I. p. 201. *A.* — *Paris.* in cod. rec. MCMX. bibl. publ. — *Oxon.* inter codd. collegii noui, nr. 1210. catal. et nr. 1576. inter codd. coll. corporis Christi. — *Florentiae* in cod. Laurent. XXVI. plut. 85. comment. in II. III. et IV. libr. Aristot. de coelo. v. *Bandini* cat. codd. gr. Laur. III. p. 282. — *Taurini* in cod. XIX. v. cat. codd. gr. Taurin. p. 91. *Harl.*

περὶ ἀϊδιότητος αὐτοῦ πέντε γέγραφε πολύστιχα βιβλία, ὧν τὸ σαθρὸν καὶ πρὸς ἀνοήτους μόνους ἀκροατὰς τεθαῤῥηκὼς ἐπειράθην ἐπιδεῖξαι τὰ πρῶτον τῆς περὶ οὐρανοῦ πραγματείας ἐξηγούμενος· τὸ δὲ ἕκτον αὐτοῦ βιβλίον πρὸς τὴν ἀΐδιον ἐνταῦθα δεδειγμένην κίνησιν καὶ τὸν ἀΐδιον χρόνον ἀνεξώσατο. Διότι τούτων ἀνελέγκτων μενόντων, ἀνάγκη πάντως, etc.

VII. Commentarius *in libros III Aristotelis de Anima.* Hunc vna cum Alexandri Aphrodisei m) commentariis in librum de sensu et sensibili, et Michaëlis Ephesii n) in parua naturalia o) vulgauit graece idem Asulanus, dicauitque Alexandro Campegio, Bononiae episcopo designato, Venet. 1527. fol. [v. *Goetzii* memor. bibl. Dresd. et *Hamberger* ll. citatis et cat. bibl. Leid. p. 167. vbi exempl. illi a viro docto adscripta esse nonnulla memoratur. *H.]*

Latine primus interpretatus est *Ioannes Fasceolus*, Patauinus, Venet. 1543. fol. Hic pleniore codice vsus, prooemium integrum exhibet, quod capite mutilum in graeca editione legitur.

Deinde vertit *Euangelista Lungus* Asulanus, qui profitetur multa, quae in priore translatione bene fuerunt versa, in suam interpretationem traduxisse, *vt sciant omnes, hunc non liuore, sed veritatis amore erroribus compluribus hunc auctorem expurgasse, id quod omnes aequi bonique consulant.* Venet. [1553. fol. in cat. bibl. Leid. l. c.] apud Hieron. Scotum 1564. fol. et 1587. fol. In catalogo bibl. Barberinae etiam editio Veneta anni 1546. memoratur, [?] quam haud vidi. Nec vero praetereundum est, *Iacobum Schegkium* ex vberioribus Simplicii commentariis breuem librorum de anima expositionem contexuisse, linguaque graeca vulgasse Basileae 1544. 8. *Fabr.* Add. supra, vol. III. p. 235. sq. §. XVI. Exstat expositio *Simplicii* in libr. de anima *Matriti* in cod. regio XXXV. fol. 82. v. *Iriart.* catal. codd. MSSt. Matrit. pag. 138. qui animad. vertit primum, in fine mutilum videri illum librum, dein in codice illo Matrit. manu Constantini Lascaris exarato, Simplicii commentarium minime congruere cum edito: pag. autem 180. sq. obseruat, esse tantummodo primum commentar. librum, sed maxima sui parte defectum, et ibid. recenset alium cod. LV. in cuius fol. 222. est quoque primus comm. liber, at integrum exhibetur prooemium graece, cuius partem, nondum graece euulgatam, *Iriart.* p. 181. sq. publici iuris fecit. — In cod. *Escorial.* Simplicii in Aristot. libros de anima argumenta, teste *Plüero* in itiner.

m) De hoc *Alexandri* commentario dixi lib. IV. cap. 27. num. 6. p. 608. vol. V.]

n) De hoc Michaële Ephesio, quem a Mich. Psello diuersum et fortasse ipsum Michaelem Ducam imp. coniicit esse *Allatius*, vide eius librum de Psellis, sect. 31. seq. editionis a me curatae.

o) Parua naturalia vocantur Aristotelis libelli de memoria et reminiscentia, de somno et vigilia, de somniis, de diuinatione per somnum, de motu animalium, de longitudine et breuitate vitae, de iuuentute et senectute, et vita ac morte, de respiratione et de gressu animalium. Vide lib. III. huius bibl. cap. 5. num. 15. [vol. III. p. 257. sq.]

ner. per Hispan. p. 189. — Add. *Casiri* bibl. arabico-hispan. tom. I. p. 305. ex arabica philosoph. bibl. in qua adnotatur, Simplicii commentarios praeclarissimos esse *syriace* conuersos. — *Florentiae* in cod. Laurent. Medic. XXI. plut. 85. at initio et fine mutilo. vid. *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. III. p. 278. sq. — in cod. XXXV. nr. 19. plut. 7. a recentiore manu male tribuitur *Simplicio* paraphrasis in Aristot. libros de anima, quum illa auctorem habeat *Sophoniam*, v. *Bandin.* tom. I. p. 297. et de Sophonia v. supra, vol. III. pag. 236. ac *Bandin.* l. c. tom. III. pag. 19. et 278. *Harl.*

VIII. *In Epicteti Enchiridion* praeclarus *commentarius*, cuius elaboratione molestiam τυραννικῆς περιστάσεως dispunxisse se, Simplicius profitetur, graece lucem vidit ex officina fratrum de Sabio, Venetiis 1528. 4. quae editio cum MS. codice eximio diligenter collata adseruatur in bibl. huius vrbis Hamburgensis Iohannea. p) Aliud illius exemplum itidem cum MS. collatum in bibl. Barberina exstat Romae. [Duo exempl. cum msst. collata et cum not. mstis in bibl. *Leid.* v. catal. p. 167.] Praeterea haec editio graecolatina esse traditur in indice editionum, quem Epicteti Enchiridio edit. praeclarae Traiectinae 1711. 4. praemissum licet videre, atque inde in diario eruditorum, quod sub nouae bibliothecae nomine germanice singulis mensibus edunt Hallenses parte XIII. p. 250. *Labbeus* ex Gesnero et Gesneri epitomatoribus graecam ἔκδοσιν Venet. 1538. in 4. memorat, vereor, ne typographi vitio, 1538. pro 1528. ingerentis.

Latine vertit *Angelus Caninius*, Anglariensis, Venet. 1546. fol. et 1569. fol. apud Hieron. Scotum. Post Caninium *Hieron. Wolfius* Oetingensis, qui praeclaras etiam graeci codicis castigationes addidit Basil. 1560. in 8. 1568. in 8. et Colon. 1596. in 8. q) vna cum Cebetis tabula, Epicteti Enchiridio et Arriani libris quatuor Epicteteorum ἀπομνημονευμάτων graece etiam additis. In Labbei conspectu Aristotelis et Platonis graecorum interpretum p. 14. legas Wolfii versionem commentariorum Simplicii vidisse lucem Basil. 1540. Sed vitium esse typographi, ac 1560. pro 1540. legendum non dubito.

De

p) De codd. et editt. tam Epicteti, quam Simplicii comment. v. supra, vol. V. pag. 70. sqq. lib. IV. cap. 9. de Epicteto. add. quae scripsi in Introd. in hist. L. G. II. part. I. p. 59. sqq. — Hoc loco tantum memorantur codd. quidam secund. cat. codd. Angliae etc. in codd. *Oxon.* nr. 1212. — tom. II. inter codd. *Vossian.* nr. 2710. et 2712. Simplic. in Epictet. cum MSS. collatus. — nr. 7414. et 8557. Simpl. in Epictetum, msst. — in cod. *Sfortiano*, teste *Montfauc.* in bibl. biblioth. MSSt. p. 703. *D.* Add. cl. *Schweighäuser* in notitia codd. *Epicteti* atque *Simplicii*, praemissa eius editioni Epicteti, Lipsiae 1798. mai. 8. pag. LXXXVI. sqq. *Harl.*

q) V. *Io. Fabric.* histor. bibl. Fabric. tom. VI. p. 283. et supra vol. III. p. 75. sq. *Harl.*

De graecolatinis editionibus Heinsiana Lugd. Bat. 1639. in 4. cui a. 1640. inchoatos Salmasii commentarios typographus adiunxit: [cum not. msst. M. *Meibomii* fuit exempl. in bibl. Burm. II. v. cat. illius bibl. p. 24. nr. 2597. *H.]* et Londinensi 1670. in 8. quemadmodum et de promissis Gesneri atque Hoeschelii editionibus non repetam, quae dixi lib. IV. cap. 9. §. IV. [p. 77. sq. vol. III.]

[Cel. *Io. Schweighäuser* edidit *Epicteteae philosophiae monumenta* gr. ac lat. cum eruditis adnotatt. et quidem in tom. I — III. *Epicteti* dissertatt. ab *Arriano* digestarum libr. IV. et *Epicteti* enchiridion, Lipsiae 1799. 8. — in tomo autem IV. et V. edidit *Simplicii commentar. in Epicteti enchiridion.* — Omnia ad veterum codd. fidem recensuit, et varietate lectionis illustrauit. Lips. 1800. 8. In cap. 31. pag. 246—250. ex optimo cod. Paris. (MCMLIX. bibl. publ. de quo multus est in praef. ad Epictet. pag. LXXXVII. sqq.) longam, quae in omnibus superioribus erat editt. lacunam feliciter expleuit. Atque versio illius supplementi gallica, antea edita fuit in Magasin Encyclopedique, seconde année (1797.) tom. V. pag. 219. sqq. — Eius autem filius dedit Notice sur un Passage de Simplicius in Mem. de l'Institut national des Sciences et des Arts pour l'an IV. de la Republ. Litterature et B. A. tom. I. Paris. an VI. mai, 4. nr. 17. — Schweigh. pater in not. codd. praefixa Epicteto p. XCI. sq. late quoque recenset olim Bononiensem, nunc Parisinum codicem.

Germanice transtulit *Io. Georg. Schultess*, Tiguri 1778. 8. in I. tomo Bibliothek der griech. Philosophen. *Harl.]*

[Italice, *Matthaeus* etc. Venet. 1582. 8. 1583. 8. 1587. v. *Paitoni* Bibl. degli Autori — volgarizz. tom. II. p. 10. sq. *Harl.]*

Anglice transtulit *Georgius Stanhope*, Lond. 1704. in 8. *Fabr.* Item Londini 1692. 1700. 1721. 1741. 1750. 8. v. *Brüggemann* View etc. p. 309. *Harl.*

Gallice Andreas Dacerius, Paris. 1715. 12. [add. supra, III. p. 34.]

Augustino Steucho Eugubino iudice, libro X. de perenni philosophia c. 12. *Simplicius, cum Epictetum interpretatur, veritatis stimulis actus dulcius ac verius loquitur, quam Aristotelis dogmata dilucidans, acerbior minusque pietatis memor, sed memor tamen in principio.*

INDEX SCRIPTORVM

in Simplicii commentariis ceteris laudatorum.

A. in libros de anima, C. de Coelo, et E. in Epicteti Enchiridion denotat.

Hunc indicem composui ad paginas graecarum editionum, et ad Epictetum graecolatinae Heinsianae.

Aegyptii

55. b. (vbi male ἐν τῷ ἐννάτῳ pro ὀγδόῳ) 57. b. 61. 67. 73. 81, 83. a. b. 89. 92. b. 98. 100. b. 104. 107. 114. 128. 139. b. 143. 144. 146. b. 148. b. 149. b. 150. b. 154. b. 156. 170. 175. b.

ἐν τοῖς περὶ τόπε λόγοις. C. 112. b.

πρώτης Φιλοσοφίας λόγοι. C. 63. Metaphyfica. A. 2. 15. 18. b. 22. b. 25. 34. b. 69. b. 70. b. 73. b. 79. C. 27. 30. b. 63. 103. 123. 138. b. 162.

περὶ γενέσεως καὶ Φθορᾶς. A. 32. b. C. 1. 5. b. 20. 28. 30. b. 38. b. 83. 97. b. 108.

[P] περὶ μετάλλων. C. 1.

περὶ Φυτῶν. C. 1.

περὶ ζώων γενέσεως. C. 1.

περὶ διαφορᾶς καὶ χρήσεως μορίων. C. 1.

περὶ ζώων μορίων. A. 61. C. 1.

περὶ ζώων κινήσεως. A. 48. b. C. 1. vbi περὶ πορείας ζώων vt C. 93. b.

ἐν τοῖς περὶ Φαντασίας λόγοις. A. 75. b. ἐν τοῖς περὶ τῶν αἰσθήσεων λόγοις. ibid. refpicit Simplicius ad ea, quae de his in hoc ipfo de anima (quod interpretatur) opere Ariftoteles difputauerat.

περὶ μνήμης καὶ ὕπνε καὶ ἐγρηγόρσεως. C. 1.

Ἡ περὶ ζώων ἱϛορία. C. 1.

libros de Coelo alii infcribunt περὶ κόσμε καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἁπλῶν σωμάτων vel περὶ τῦ ἁπλῦ καὶ κυκλικῦ σώματος. C. 1.

Μετεωρολογικά. C. 1. a. b. 5. b. 19.

libri de Coelo phyficae aufcultationis libris fubiiciendi. C. 2.

παρὰ τὸ σύνηθες ὁ Ἀριϛοτέλης πυθαγορικαῖς πιθανότησιν εἰς τὴν δεῖξιν ἐχρήσατο. C. 3.

περὶ ἀτόμων γραμμῶν, ὅπερ τινὲς εἰς Θεόφραϛον ἀναφέρουσιν. C. 140.

Ἀναλυτικά. C. 14. b. 75. a. b.

κατηγορίαι. C. 25. b. 36. 37. b. 38. a. b.

οἱ Ἀριϛοτέλες κανόνες (dogmata). C. 31. b.

Τοπικά. C. 55.

περὶ ψυχῆς. C. 62. b. 108.

Eius ἐγκύκλια Φιλοσοφήματα eadem funt cum ἐξωτερικοῖς, quibus opponuntur τὰ ἀκροαματικὰ καὶ συνταγματικὰ tanquam σπεδαιότερα: λέγει δὲ περὶ τέτων ἐν τοῖς περὶ Φιλοσοφίας. C. 67. b.

Caufam efficientem mundi Ariftoteles ftatuit Deum. C. 35.

Nec Platoni, nec theologis contradicit. C. 69. γεωμετρῶν ὡς ἀληθῶς Φυσικῶς. C. 100.

πλεῖσον ἔΦη αὐτὸ τῦ πᾶν κατὰ Φιλοσόφε εὐλαβείας. C. 137. b.

ἐν τοῖς ἠθικοῖς. A. 81. 84.

ἐν τοῖς Φυσικοῖς προβλήμασιν. C. 123.

οἱ Ἀριϛοτέλες ἐξηγηταί. A. 84. 87. C. 1. b. 7. 119. b. 151. ὑπομνηματικαί. C. 41.

*) lege Πολέμαρχον.

Ἰάμβλιχός ἐστι, συμβολικῶς λέγεσθαι οἴονται, καὶ οὕτως αὐτὸς ἐξηγεῖται τὸν Πλατωνικὸν Τίμαιον. C. 139. b.

ἐν τῇ ἰδίᾳ περὶ ψυχῆς πραγματείᾳ. A. 67. b. vide et infra, in Simplicio.

ζητεῖσθαι δὲ καὶ ὅπως τῷ θείῳ συμφωνήσωμεν Ἰαμβλίχῳ - - ἀλλ᾽ οὐ δήπου ἐναντία φθέγγεσθαι τῷ Ἰαμβλίχῳ τολμήσομεν, συμφωνήσομεν δὲ κατὰ δύναμιν, τοσοῦτο ἐλαττούμενοι, ὅσον οἱ τέως προκόπτειν ἀξιούμενοι, τῶν ἀκροτάτων ἐπιστημόνων. A. 88.

ἐν τῷ εἰς τὰς κατηγορίας ὑπομνήματι. C. 38. b.

Iohannis Philoponi ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ ἐλέγχων πρὸς τὰ εἰρημένα τῷ Πρόκλῳ. C. 31. τὰ πρὸς Πρόκλον εἰρημένα. ibid. libri contra aeternitatem mundi oppugnantur. C. 6. b. seq. Τῶν νέων δέ τις, δόξης ὡς δοκεῖ θηρευτὴς ἐνστάσεις τινὰς τοῦ Ξενάρχου ὑφελθὼν καί τινας ἑτέρας τοιαύτας προσεταιρισάμενος τοῦ Ἀριστοτέλους κατήγορος ἀνεφάνη - - διὰ [P] μακρῶν βιβλίων ἐλπίζων οὐ μόνον τῷ πλήθει τοὺς ἀναισθήτους ἐκπλήξειν, ἀλλ᾽ ὡς οἶμαι πλείστους ἀποστρέφων καὶ μάλιστα τοὺς πεπαιδευμένους ἀπὸ τῆς ἀναγνώσεως τῶν τοιούτων λήρων· C. 6. b. οὐκ ἔστι μοι ἀηδία τις πρὸς τὸν ἄνδρα, ὃν οὐδὲ ὄψει ἔγνων ποτέ. C. 7. ἐν τῷ ἑβδόμῳ κεφαλαίῳ τοῦ β΄ βιβλίου. C. 8. ἐν τῷ ἐννάτῳ κεφαλαίῳ. C. 13. συμπεραίνων τὸ β΄ βιβλίον. 21. ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ. ibid. ἐν τῷ δευτέρῳ κεφαλαίῳ τοῦ πέμπτου βιβλίου. 37. b. πλεῖστα πρὸς Ἀλέξανδρον εἴρηκεν. 9. ὑπ᾽ ἀπειρίας τῶν ἀστρονομικῶν λόγων παραληρεῖ. ibid. ὁ νέος οὑτοσὶ κόραξ μᾶλλον δὲ κολοιὸς ἄκραντα γαρύων ὡς ἀληθῶς Διὸς πρὸς ὄρνιχα θεῖον κατὰ Πίνδαρον. 10. b. ὁ ἔνδοξος σοφός. 12. θαυμαστὸν ὅτι τοῖς τῆς Γραμματικῆς βιβλίοις προσκείμενος οὔπω ἐζήτησε τὴν τοῦ τελείου ἐτυμολογίαν. ibid. ὁ Γραμματικός. ibid. 17. b. τὴν ἑαυτοῦ ἀπόκρημνον ἄγνοιαν ἐπιδεικνύς. 13. b. ἀνελίξαντες τὰ κακοήθους τούτου ῥήματα. 16. μακρὸν ἀπέτεινε λόγον. ibid. ἄνδρα τοῦτον ὑπὸ τοῦ προσέχειν τῇ ἑαυτοῦ συγγραφῇ ἐκτετυφλῶσθαι συνέβη. 16. οὐδέν τι τοῦ Πλάτωνος συνιεὶς αὐτὸς τὸν Θεμίστιον προβάλλεται βοηθόν. ibid. ὅρα πόσος ἐν ὀλίγοις φαίνεται ὁ τοῦ ἀνδρὸς τούτου στοχασμὸς ὁμοῦ καὶ ἀμαθία, καὶ εἰ γραμματικός ἐστιν, ὥσπερ ἑαυτὸν ἐπιγράφει. 17. a. b. μακροὺς ἀποτείνει λόγους. ibid. γραμματικὸν δὲ ἑαυτὸν εἶναι λέγων. 17. b. ἀναγκάζομαι μεταγράφειν τὰ τούτου παραληρήματα. 18. Μέχρι τοῦ τέλους τοῦ δευτέρου βιβλίου οὐδὲν πρὸς τὸ προκείμενον δοκεῖ λέγειν, οὐδ᾽ ἴσως πρὸς τὸν ἑαυτοῦ σκοπόν. 18. b. διὰ μακρῶν λέγων. ibid. ὑπὸ τοῦ καλοῦ κἀγαθοῦ τουτουί. 19. b. οὔτε τὸν τοῦ Πλάτωνος νοῦν σπουδαίως ἡρμήνευσεν. ibid. ὑπὸ τῆς κενοδόξου ἔριδος ἔλαθεν αὐτὸν τἀναντία τιθέμενον τῷ Δαυίδῳ ὃν ἀεὶ τιμᾷ. 21. ὁ Γραμματικὸν ἑαυτὸν ἐπιγράφων. 27. b. πολλὴν σῆψιν ἀποκινεῖ λόγων, ἄγε δὴ τὸν μέγιστον Ἡρακλέα ἐπικαλεσώμεθα συνεργὸν τοῦ καθᾶραι τὴν κόπρον. ibid. ὁ παραφρων οὗτος ἀνήρ. ibid. ἀνάγκη δὴ πάλιν αὐτοῦ μεταγράφειν τὰ ῥήματα, διὰ τοὺς μὴ πιστεύοντας εἰ ἄρα τις οὕτω μωρά ποτε ἔγραψεν. 28. τὰ τοιαῦτα ὀνείρατα αὐτοῦ κατεπείγομαι ἔτι μηκύνειν, οὐχ ὅτι πολλῶν χρήζει λόγων εἰς τὸ διαλυθῆναι· καὶ τυφλῷ γὰρ ἤ φασίν ἐστι δῆλα, ἀλλ᾽ ἵνα μάθωσιν οἱ διὰ μέγεθος τῶν βιβλίων αὐτοῦ καὶ πρὶν ἀναγνῶσιν θαυμάζοντες αὐτόν, πῶς ὁ ἀμαθὴς οὗτος εἰς ποίους ἀγῶνας καθῆκεν ἑαυτόν. ibid. πανέργως τὸν Θεμίστιον πρὸς Ἀριστοτέλη παρεισάγει. 30. ἀλλ᾽ οὗτος οἶδεν τοῖς ἀπὸ τριόδου γράφων· δι᾽ ὃ οὐκ ἀναγνοὺς ὡς οἶμαι, ἢ ἀναγνοὺς μὲν οὐ συνιεὶς δὲ τὰ εἰρημένα, λήρους τοσούτους ἐξέμεσεν, νομίζων ἀρκεῖν τὸ πλῆθος πρὸς ἔκπληξιν τοῖς ἑαυτοῦ ἀκροαταῖς· ἀλλ᾽ ἐπεὶ

κατὰ

Massa.

s) Eratosthenis.

Phaedone.

Roma-

t) Confer 2. Pet. III. 5.

X. *Scripta Simplicii deperdita, vel certe inedita.*

I. *In Aristotelis metaphysica* commentarius. Meminit Simplicius ipse in libros de anima p. 7. et 61. et in libros de coelo p. 122. b.

II. *Epitome physicorum Theophrasti.* Meminit in libros de anima pag. 88.

III. *Commentarius in Iamblichum de philosophia pythagorica.* Petrus Ioannes Nunnesius in institutione philosophiae peripateticae c. 2. p. 24. *Pythagoricam, quae antiquior est ceteris clarioribus Graeciae, suppeditabunt Iamblichus et Porphyrius, (qui Malchi nomine editus exstat,) libro de vita et secta Pythagorae, et Simplicius, vt refertur, interpres, si quando ille hanc lucem adspiceret.* Puto autem, Nunnesium respicere ad Gesnerum, qui p. 600. b. Bibliothecae suae scripsit, Simplicii *commentarios in Iamblichi de pythagorica secta libros tres* seruari Romae in bibliotheca Vaticana. Vereor autem, ne vanus rumor ad Gesnerum peruenerit, similiter vt, quum eodem loco scribit *epistolas Epicteti cum Simplicii commentariis* exstare Florentiae in bibliotheca Medicea. [v. supra vol. V. p. 770.]

IV. *Commentarius breuis de Syllogismis,* quem cum initio commentariorum de anima, quod in Graeca editione desideratur, editurum se recepit olim Arnoldus Arlenius Peraxylus.

[Videtur quoque *rhetorica* scripsisse. v. supra, vol. V. p. 770. de cod. caesareo. *Harl.*]

XI. Alii

[P] *XI. Alii Simplicii.*

Simplicius, ad quem ſcribit Gregorius Nyſſenus ſupra p. 153.

Simplicius, Emonenſis, vicarius vrbis, Gratiano tertium et Equitio Coſſ. a. C. 374. (occiſus a. 376.) de quo *Valeſius* ad Ammiani XXVIII. 1. p. 517.

Simplicius, epiſcopus Auguſtodunenſis, qui interfuit concilio Sardicenſi a. 347. et fortaſſe Valentino a. 374.

Simplicius, archiep. Bituricenſis, circa a. C. 480. de quo Acta Sanctor. Martii tom. I. pag. 34. ſeq.

Simplicius, monachus, diſcipulus S. Benedicti et abbas Caſinenſis, de quo Io. Baptiſta Marus ad Petrum, diaconum, de viris illuſtribus Caſinenſibus capite V. tom. XXI. bibl. patrum edit. Lugd. p. 352. Eius verſus in laudem regulae S. Benedicti publicauit *Lucas Holſtenius* cum Benedicti Ananienſis codice regularum, Paris. 1664. in 4. [v. *Saxii* Onom. II. p. 46.]

Simplicius, papa romanus ab a. C. 467. 5. Mart. ad a. 483. 10. Febr. cuius epiſtolae XVIII. ſcriptae latine ſaepiusque editae, exſtant inter epiſtolas pontificum in conciliorum tomis, vt edit. Binianae tom. II. p. 435. ſeq. De hoc Simplicio conſules Acta Sanctor. ad 2. Martii tom. I. p. 133. ſeq. De eodem accipienda epigrammata, quae leguntur apud Gruterum in theſauro inſcription. p. MCLXIII. 3. MCCXIV. 1. *Fabr.* Conf. de hoc et *Simpl.* monacho *Caſinenſi*, *Fabricii* bibl. med. et infimae latin. vol. VI. p. 194. ſq. ed. Manſi. *Harl.*

[*Simplicius*, martyr. Paſſio martyrum Semproniani, *Simplicii* et aliorum die VI. idum Noubr. in cod. msto *Bodlei*. nr. 2432. cat. et in vitis Sctorum, verſibus antiq. anglicis conſcriptis in cod. *Bodl.* nr. 2567, 88. *Simplic.* et *Fauſtin.* *Harl.*]

[*Ioann. Simplicius.* Sub hoc nomine latens ſcripſit *Claudius Salmaſius* notas in Hugonis Grotii commentationem ad caput II. ep. ad Theſſalonic. Amſtel. 1698. in criticis ſacris vol. VII. part. II. col. 363. fol. v. cat. bibl. Leidens. p. 15. *Harl.*]

Simplicius, epiſcopus Senonenſis etc.

CAPVT

CAPVT XXV. (olim XXX.)

De IOANNE STOBAEO, et aliis graecis locorum communium scriptoribus.

I. De Ioanne Stobaeo eiusque anthologio. II. III. Tituli capitum libri I. et II. siue eclogarum, quas mancas Guil. Canterus [pleniores vero Heeren] ediderunt. IV. V. Tituli capitum libri III. et IV. (quos sub florilegii titulo habemus cum versione Conradi Gesneri,) adnotatis numeris editionum, diuersimode capita computantium. VI. Editiones graecae et graecolat. florilegii. VII. Capita editionis Wechelianae cum aliis editt. collata. VIII. Editiones latinae et versio germanica, et partes quaedam [*] separatim vulgatae. IX. Index scriptorum, a Stobaeo citatorum. X. De S. Maximo. XI. Ioh. Damasceno. XII. Antonio Melissa. XIII. De aliis quibusdam deperditis vel ineditis locis communibus Orionis, Niconis, Antiochi, Ioannis Monachi, Damasceno antiquioris, anonymorum etc.

[Cum auctario G. C. Harles.]

I.

Inter vtilissima veterum monumenta, et quae temporum iniuriam bona fortuna euasisse aliquis gaudeat, referri merito debet Ἀνθολόγιον, siue *Florilegium* ἐκλογῶν, ἀποφθεγμάτων, ὑποθηκῶν, *electorum, apophthegmatum, praeceptorum*, quod ex omni scriptorum, quingentorum circiter, poëtarum et prosariorum genere, studio incredibili, in vsus filii sui, *Epimii* u), siue *Septimii*, per locos communes omnis philosophiae, moralis maxime ac naturalis, libris quatuor digessit IOANNES STOBAEVS, v) Στοβαῖος, quem viri docti malunt latine w) dicere STOBENSEM, a Stobis, Macedoniae secundae ciuitate, quam patriam illi fuisse existimant. Ipse, quis fuerit, vel quando vixerit, neque vsquam prodidit, neque alium, qui id adnotaret et nos doceret, habuit. Facile tamen vniuersi eius operis ratio et textura, et quod nusquam sacris, vel christianis, scriptoribus vtitur, etiam in illis argumentis, quae sunt ab ipsis pulcherrime exposita, demonstrat, ipsum fuisse a Christi nomine alienum. Non longissime quoque duxerim eum abfuisse a temporibus Themistii, philosophi: hic enim omnium, qui a Stobaeo laudantur, aetate vltimus fuisse cognoscitur. Neque est, quod ingerat aliquis, in vulgato per Gesnerum florilegio citari non modo iuniorem longe Simplicium

u) Ἐπίμιον habent *Suidae* codices in Ἰωάννης, Sed *Photii* cod. CLXVII. Σεπίμιον, vnde Σεπτίμιον malunt Hoeschelius et Andreas Schottus: Koenigius *Heptimium*.

v) *Nicolaum Stobaeum* dixit Erasmus in adag. quod codicum Stobaei, et Photii Suidaeque constantibus testimoniis refellitur.

w) *Stobensem* vocant *H. Valesius* ad Malchi excerpta legation. *Lucas Holstenius* ad Stephanum Byz. in Στρόβοι, *Menagius* in historia mulierum philosophar. *Hemsterhusius* ad Pollucem etc.

plicium, sed et christianos scriptores, Gregorium, theologum, Paulum Silentiarium, Agathiam, et, qui ad Iustinianum, imperatorem, scripsit, Agapetum, diaconum. Nam ex *Photio*, qui auctorum, e quibus Stobaeus sua selegit, contexuit nomina, exploratum est, nullum horum [?] ab Stobaeo testem citatum esse; verum loca illa ab alia manu, vt Agapeti, ab editore, Gesnero, accessisse. *x*) Itaque infra in indice scriptorum, quorum Stobaeus meminit, asterisco praefixo distinguere animus est illos, quos Photius in suo Stobaeo non reperit, qui eius opus longe integrius olim legit, quam nos hodie habemus. Vnius autem operis tetrabibli partes ambae sunt, et illa, quam Gesnerus, et haec, quam Guil. Canterus latine vertit. *y*) Canteriana duos florilegii libros priores, sed misere, quod adtinet ad posteriorem praesertim, mancos, et passim inemendatos exhibet: Gesneriana librum tertium et quartum, in quibus longe pauciora possunt desiderari, licet doctis ingeniis etiam in his non defutura sit materia, si velint de tam praeclaro scriptore bene mereri. Ac sane foret operae

x) Vide *Bernhardi Damke* notas ad Agapeti schedam regiam cap. 68. et *H. Dodwelli* diss. de auctore libri de fluuiis, qui sub Plutarchi nomine ambulat §. IX. tom. II. geographor. minorum *Iohannis Hudsoni*. *Fabr.* Conf. *Hamberger* zuverl. Nachr. tom. III. p. 279. sqq. qui Stobaeum ante a. 500. in viuis fuisse scribit. Contra cl. *Saxius* Onom. II. p. 46. adligat eius aetatem an. circ. 550. et, „ad veri speciem, inquit, accedit, scriptoribus saeculi post C. N. sexti adnumerari posse: *Procli* enim hymnos VI. laudavit, quos in *Dictis poetarum*, apud Stobaeum obuiis, illustrauit summus vir, *Hugo Grotius*. Proclus autem ante a. 450. non videtur clarus fuisse. *Agapeti* quoque liber non semel in *Florilegio* Stobaei excitatur. *Agapetus* autem, diaconus, circa a. 527. vixit.“ Enimuero, quae contra ea argumenta dici possint, iam partim h. l. occupauit *Fabricius*, tum firmauit *Thom. Tyrwhitt* in praef. ed. suae Pseudo-Orphei poem. de lapidibus praemissae, p. 7. et Fabricianis verbis subiecit ea, quae sequuntur: „Equidem loca illa, [a Fabricio citata,] omnia, (non solum Agapeti,) a Gesnero inserta credo, vt et hymnos *Procli* duo, p. 589. 590. et ex Orphicis, qui vocantur, quinque, ibid. et p. 100. tum etiam plures versus ex barbaro illo scriptore, qui nomen Phocylidis mentitus est. Ex vero scilicet Phocylide duo tantum fragmenta, opinor, conseruauit.“ Tum optauit, vt aliquis Stobaei exoriretur sospitator, et quantum, ait, in his et physicis et ethicis suppleri possit et emendari, ex MSS. Augustini vel Escurial. ac Leidensi, praeclarum specimen dedit scriptor anonymus in miscell. obss. vol. VII. pag. 181—196. ex quo hic tantum notare iuuat, versum integrum, et ad sensum adprime necessarium hymno Cleanthis v. 17. πλὴν ὁπόσα ῥέζουσι κακοὶ σφετέρῃσιν ἀνοίαις, sic enim pergit MS. Ἀλλὰ σὺ καὶ τὰ περισσὰ ἐπίστασαι ἄρτια θεῖναι, καὶ κοσμεῖν τὰ ἄκοσμα. κ. τ. λ.“ Cel. *Heeren* in comm. de fontibus eclog. Io. Stobaei §. III. sq probabilibus argumentis adlatis, ostendit, Stobaei aetatem inter ann. forte 450. et 500. ponendam esse: adde, quae scripsi in Introd. in hist. L. Gr. II, part. I. pag. 396. sqq. *Harl.* — Stobaeum saec. VII. vel VIII. vixisse, statuit *Conringius* lib. I. de medic. Hermet. cap. V. p. 45. *Heum.*

y) Vulgata est opinio, Stobaei florilegium, (ἀνθολόγιον ἐκλογῶν, ἀποφθεγμάτων, ὑποθηκῶν,) quatuor libris constare. Hinc priores duo libri vulgo vocantur *Eclogae physicae et ethicae*; reliqui autem, *Sermones*. At enim cl. *Heeren* l. c. §. V. docet, duo esse diuersa opera, (quae etiam in omnibus codd. msstis separata leguntur,) et ab ipso auctore duplicem hanc collectionem ita fuisse distinctam, vt bini Eclogarum et Sermonum libri duplex quoque opus constituerent: et prius, f. Eclogae, historiam quasi philosophiae contineret; posterius, f. Sermones, totum esset ἠθικόν atque §. VI. de forma argumentisque vtriusque, praecipue prioris operis, et de auctoris consilio egregie disserit. *Harl.*

operae pretium, adscitis iis, quae ad poetarum loca, Stobaeo laudata, egregie Hugo Grotius obseruauit, Stobaeum integrum, ad codices mstos, qui in caesarea *), regia Paris., Vaticana, collegii noui Oxon., Augustana Vindelicor. aliisque exstant, **) a viro aliquo docto recenseri

*) Vide *Lambec.* VII. p. 142. [p. 305. sqq. ed. Kollar.]

aa) Prioris operis, nempe *Eclogarum*, codicum, qui multo rariores sunt, quam ii, qui posterius opus, siue *Sermones*, continent, et fere omnes admodum recentes, *Eclogarum* igitur codicum notitiam diligentem et copiosam dedit cl. *Heeren* in tom. I. editionis suae pag. XXXI — XLVII. qui illos maximam partem ipse contulit. Quare lectores, plura de iis scire cupientes, ad eum ablego. Sunt vero *Augustanus Vindel.*, qui, ex egregio cod. descriptus, tantam lectionum egregiarum copiam praebet, quantam praeter Vaticanum nullus alius; — *Vaticanus*, nr. 201. inter codd. gr. Vaticanos, qui in plurimis lectt. conuenit cum Augustano, alias tamen sibi proprias vindicat; alterum codicem Vatic. quem innuere videtur *Luc. Holstenius* in praefat. ad fragm. Porphyrii de Styge, ex Stobaei codice cum aliis Porphyrii scriptis ab eo editum Romae 1630. (v. paullo post in hac nota.) frustra quaesiuit Heeren, — duo *Farnesiani* in bibl. regia *Neapoli* a Capo di Monte; quorum prior habet scholia recentioris auctoris christiani, margini adscripta, quae ab Heeren ad calcem Eclogarum publicata sunt; [v. cat. codd. gr. Neapol. regior. supra in vol. V. p. 780. et 783. nr. 87. ac 145.] — *Escurialensis* chartac. cuius V. L. Heeren debuit Tychsenii humanitati: alter, qui in bibl. Escur. est, et *eclogas* continet, descriptus est ex ipsa Canteri editione; ergo nullius in lectione constituenda auctoritatis: [a *Pluero* Itinerar. per Hispan. p. 177. et a *Montfauc.* in bibl. biblioth. MSS. I. p. 621. C. memoratur cod. *membran.* Eclogarum, apophthegmatum et monitorum libri *duo*, quorum 1. Naturalia, 2. vera moralia continet; qui num? et quatenus diuersus sit, dicere nequeo: ab *Eduardo* autem *Clarkio* in: Briefen von dem gegenwärtigen Zustande des Königr. Spanien, ex interpret. Io. Tob. Koehleri pag. 413. in cat. codd. gr. Escur. nullus Stobaei cod. memoratur:] — *Parisinus* bibl. publ. MMCXXIX. quem cod. contulit cum editis *Grotius*, et V. L. raro a Canteri editis discrepantes, ad marginem sui Stobaei (Aurel. Allobr. 1609. fol.) notauit; cuius exemplar adseruatur *Leidae* in bibl. publica: [v. catal. bibl. Leid. pag. 257. In cat. codd. bibl. *Paris.* tom. II. p. 447. animaduertit confector illius, nihil in hoc cod. deprehendi, quod ab editis discrepet, cum iis tamen hunc codicem, quem conferas, dignum fore. Ibid: notatur cod. MMCXXX. chart. saec. XVII. quo continentur excerpta ex *Stobaei* eclogis.] — *Mediolani* in cod. Ambrosiano fragmentum. — *Romae* in bibl. Angelica est collectio mista prouerbiorum, apophthegmatum et fabularum mythicarum ex variis scriptoribus, (in his, ex Stobaei Eclogis rarius, at ex cod. perantiquo, frequentius ex Stobaei Sermonibus,) ab erudito graeco congesta: de qua *Heeren* p. XLIII. in nota curate disseruit. — In catal. codd. Angl. etc. tom. II. p. 62. nr. 2281. inter codd. Vossian. citantur *Stobaei eclogae ab editis discrepantes*; in catal. autem bibl. Leidensis, (in quam migrarunt codd. Vossiani,) pag. 397. nr. 48. sic: Libellus, cui hic praescribitur; in *Io. Stobaei physica Ecloga*, edita ab Guil. Cantero haec omnia desunt, descripta ex vet. libro *Anton. Augustini*, archiep. Tarrac. ab *Andr. Schotto*, Tarracone in charta. Enimuero illam narrationem esse falsam, et nullum vmquam *Eclogarum* codicem fuisse in bibl. Vossiana, sed exstare tantum in illa supplementa ex cod. *Antonii Augustini*, (edita in Obss. miscell. Belg. vol. VII. p. 181. sqq. et in cat. codd. Angliae etc. p. 61. nr. 2242. notata,) et in alio cod. excerpta ex *Stobaei Florilegio*, ex litteris Ruhnkenii ostendit cel. *Heeren* l. c. XLI. sq. add. eund. in praefat. ad tom. II. partis I. et infra ad §. IV. — Ex accuratiore codd. superiorum inspectione idem *Heeren* pag. XLIV. didicit et collegit, duplicem in illis codd. exstare Eclogarum Stobaei recensionem; alteram auctiorem, alteram mutilatam, eosque omnes ex duobus codd. profluxisse, quorum alter pleniorem, alter mutilatam recensionem exhiberet;

censeri suppleriqne, et loca poetarum cum metaphrasi Grotii, cetera cum versione Canteri et Gesneri, sed diligenter emendata exhiberi, necessariisque notis et bonis indicibus instrui, atque ita frequentiori studiosorum, quam certe meretur, lectioni commendari. Nunc, quae totius operis sit ratio et institutum, paullo distinctius explicare iuuat.

II. Ex libro *primo* et *secundo* quae supersunt, *[Physicae et Ethh. eclogae]* lucem primum viderunt graece ex codice *Ioh. Sambuci*, alteroque emendatiore quidem, sed multis tamen adhuc manco [bb]) partibus, *Guil. Sirleti*, cardinalis, addita *Guil. Canteri* versione [cc]), Antwerp.

haberet; pleniorem illam superesse in codd. Vaticano, Augustano, Escurialensi, Farnesino vtroque; alteram solum sequi regium Parisinum; eamdem autem tenuisse cod. Sambuci, ex quo Canteri editio, in qua multa desiderentur, quae in codicibus reperiantur melioribus, sit expressa. Idem docet, accidisse librariorum incuria, vt in vtriusque recensionis codicibus, diuersis tamen locis, transpositio paginarum facta sit, ita, vt vice versa vna recensio ex altera sit emendanda. — Porro V. D. in obss. miscell. Belg. l. c. pag. 194. sqq. notauit, apud *Canterum* pag. 10. versu 24. elegantem exstare *Porphyrii* ἐκ τῶ περὶ στυγὸς fragmentum, sed mutilum: id integrum olim ex cod. *Ant. Augustini* primum exhibuisse *Andr. Schottum* lib. V. obseruatt. humanarum cap. XX. p. 229. sq. sed mendose admodum; emendatius vero *Luc. Holstenium* ex cod. Vaticano (de quo tamen v. supra obseruata,) Romae 1630. inde postea repetitum esse ab erudito Anglo, Cantabrigiae 1655. 8. in collectione librorum *Porphyrii* de abstinentia ab animalibus, de vita Pythagorae etc. pag. 282. sq. Hanc ed. Cantabr. contulit idem V. D. cum cod. Augustano et plures illius varr. enotauit lectiones, et in fine, adhibitis, ait, his lectionum varietatibus recte constitui posse, putem, illum *Porphyrii* locum, quem ex *Schotti* editione repetiit, notisque suis illustrauit *Iac. Tollius* in Fortuitis cap. XXVIII. p. 230. sq." Conf. etiam paullo post, nr. 3. *Heeren* de fontibus eclog. p. 211. sqq. et loca Porph. in tomo I. pag. 140. II. part. I. p. 814. sqq. 1004. sqq. p. 1014—1056. — Add. cod. *Harleian.* qui in catalogo MSS. biblioth. Harlei. vol. II. nr. 6318. in fol. sic citatur: „*Io. Stobaei physica* graeca, seu collectio sententiarum graecarum circa physica nondum vulgata, vt testatur Iac. Io. Frisius in sua bibliotheca, qui dicit, exstare exemplar ap. Rudolph. Vincentium, cardinalem." — In cod. *Veneto* bibl. Marc. qui continet *Macarii Chrysocephali* Ῥοδωνιὰν, pag. 114. rect. reperitur Ἐκλογὴ ἐκ τῆς συλλογῆς Ἰωάννα Στοβαίε τῶν ἑκατὸν κῆ ἄκοσι κεφαλαίων. v. cl. *Villoison* in Anecd. gr. tom. II. p. 68. qui, sequuntur, inquit, vsque ad pag. 242. vers. ex singulis Stobaei capitibus excerpta, quae cum Stobaeo ipso conferre forte operae pretium foret. Atque cel. *Morell.* in bibl. gr. et lat. MSta pag. 318. sqq. vbi eumdem cod. recenset, scriptorum, a Stobaeo excitatorum, nomina et sententias aliter ac nonnumquam emendatius, quam in textu vulgato, esse posita, ex sermonibus tamen seu capitibus CXXII. sententias reuera sumtas esse, aliaque notatu digna adnotat, et varias quasdam adfert lectiones. — Ex Ἰωνιᾷ *Arsenii*, h. e. collectione prouerbiorum, apophthegmatum et sententiarum, ex variis auctoribus facta, Stobaeus dicitur posse pluribus locis suppleri: cuius cod. exstat *Mosquae* in cod. X. et commendatur a cl. *Matthaei* in not. codd. Mosq. pag. 14. sq. add. supra, vol. I. p. 744. *Harl.*

bb) Vide *Holstenii* epist. ad *Lambec.* lib. VI. de bibl. Vindob. p. 266.

cc) Subiunxit Canterus etiam ex eiusdem Sambuci bibliotheca orationes duas *Gemisti Plethonis* de rebus Peloponnesiacis, cum latina versione, et graece διαγραφὴν Peloponnesi e Ptolemaei geographia, et eiusdem *Plethonis* librum de Virtutibus itidem graece tantum. Sed de his dicendi locus infra in Gemisto.

werp. 1575. fol. apud Christophorum Plantinum, cuius epistola praemittitur, qua Sirleto gratias agit. Recusa deinde haec editio est Geneu. 1609. fol. *Fabr.* Haec ed. recusa prodiit Aurel. Allobr. (Geneuae) cum *sermonum* libro ex ed. *Gesneri*, non verbis modo, sed ipso quoque paginarum numero. Canteri edition. copiose intelligenterque recensuit cel. *Heeren*, part. I. pag. XLVII — LII. et de Stobaei consilio egit in eclogarum collectione in comm. de fontibus eclogarum Stobaei, §. VI. s. pag. 142. sqq. in tomo II. partis secundae. *) *Heerenii* enim diligentiae debemus editionem e codd. multis longe locupletiorem atque emendatiorem, ordine capp. interdum mutato, et, quantum fieri potuit, plenissimam notisque eruditis illustratam, atque inscriptam: *Ioannis Stobaei eclogarum physicarum et ethicarum libri duo.* Ad codd. MSS. fidem suppleti et castigati: adnotatione et versione latina instructi ab *Arn. Herm. Ludou. Heeren*, philos. prof. in acad. Georg. Aug. *pars prima, physica continens.* s. in altera inscriptione, *partis primae, tomus prior* Gottingae 1792. 8. Hic tomus comprehendit Notitiam codd. eclogarum, et Stobaei eclog. librum I. vsque ad cap. XXIV. — *Partis primae tomus alter* ib. 1794. a. cap. XXV. vsque ad LX. — *Partis* II. *tom.* I. *ethica* et adparatum criticum continens, ib. 1801. in hoc quidem tomo, capp. IX. et titulos reliquorum vsque ad XLVI. nec non scholia ex cod. Farnesino. — *Partis secundae tom.* II. variantes lectiones, commentationem de fontibus eclogarum, *Friderici Iacobs* epist. criticam in Stobaei eclogas, et indices continens, ib. 1801. Multa loca et fragmm. quae ap. Canter. sunt ἀδέσποτα, ex codd. vindicauit *Heeren* suis auctoribus. *Harl.*

Liber primus sexaginta olim constitit capitibus, quibus Stobaeus praemiserat contextas ex variorum clarorum virorum scriptis [P] *laudes philosophiae*, et *de haeresibus philosophorum* dissertationem, in qua etiam de geometria, musica et arithmetica sententias veterum adnotauit. ἐν μέντοι τούτῳ βιβλίῳ πρὸ τοῦ τοῖς εἰρημένοις κεφαλαίοις ἐπιβαλεῖν, περὶ δύο κεφαλαίων διαλαμβάνει, ὧν τὸ μὲν ἔπαινός ἐστι φιλοσοφίας, καὶ ἔτος ἐκ διαφέρων αὐτῷ συνηρανισμένος. Τὸ δὲ περὶ τῶν κατ' αὐτὴν συνεστηκειῶν αἱρέσεων, ἐν ᾧ καὶ περὶ γεωμετρίας, καὶ μουσικῆς, καὶ ἀριθμητικῆς, δόξας παλαιὰς συναναγράφει. Ita *Photius* cod. CLXVII. pag. 191. [pag. 368. lin. 18. sqq. ed. Schotti.] Sed in editis Stobaei eclogis incassum ista quaesieris, exceptis paucis, quae p. 2. et 3. in laudem disciplinae numerorum differuntur, haec enim alieno inserta loco, ex et capite secundo prolegomenorum excerpta esse non dubito, idque *Andreas Schottus* ad Photium testatur etiam MSto Augustanae bibl. codice confirmari. *Fabr.* Quae in ed. Canteri p. 2. mutilata tamen et alieno loco inserta, leguntur, ea reposuit *Heeren* in cap. II. περὶ ἀριθμητικῆς a pag. 2. tom. I. part. I. pag. 16. sqq. auctiora nr. 6. 7. 8. et primum locum, ἀδέσποτον apud Canterum, ducibus codd. tribuit *Aristoxeno*. *Harl.*

*) Primum cap. de deo rebusque diuinis, gr. et germ. ab *I. I. Brucker*. cum eruditis notis, collato cod. Augustano, in: (Gottschedii) Beyträgen zur critisch. Hist. der deutschen Sprachlehre etc. part. XXII. p. 171. sqq. *Harl.*

Tituli capitum libri I. secundum Photium.

1. Περὶ Θεοῦ, ὅτι δημιουργὸς τῶν ὄντων, dd) καὶ διέπει τὸ ὅλον τῷ τῆς προνοίας λόγῳ. *De DEO, quod rerum omnium est opifex, et vniuersa prouidentiae suae ratione gubernat.* In eclogis editis cap. 1. pag. 1. 2. et cap. 3. 4. 5. et 6. p. 3 — 8. huc pertinent. Confer etiam cap. 78. florilegii in edit. Gesneri, quod est περὶ Θεῶν καὶ τῆς περὶ τὸν οὐρανὸν καὶ κόσμον φυσιολογίας. [ap. *Heeren* c. III. p. 24. tom. I.]

2. Περὶ τῶν νομιζόντων, μὴ εἶναι πρόνοιαν καὶ ἑπομένας ταύτῃ θείας ἐπὶ τῇ τοῦ παντὸς διοικήσει δυνάμεις. *De iis, qui putant, non esse prouidentiam, neque consequentes easdem diuinas ad vniuersum moderandum facultates.* Hoc caput deest in editis, excepto loco Arriani, qui p. 8. legitur. [*Arriani* locus ap. *Heeren* c. III. nr. 39. p. 100. sqq. et alia in illo et II. cap. *de numeris*. *Harl.*]

3. Περὶ δίκης παρὰ τοῦ Θεοῦ τεταγμένης ἐποπτεύειν τὰ γιγνόμενα ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, τιμωρὸν οὖσαν τῶν ἁμαρτανόντων. *De iustitia, a Deo constituta, ad hominum actiones inspiciendas et peccata punienda.* Est in editis caput 7. pag. 8 — 10. non integrum tamen; nam desunt plura Porphyrii e libro de Styge, quae ex integriore Antonii Augustini codice vulgauit graece ee) *Andreas Schottus* lib. V. [IV] humanar. obseruationum cap. 20. atque deinde ex altero Vaticano Holstenius, addita etiam latina versione, vt dixi in Porphyrio lib. IV. cap. 27. p. 186. [in hac edit. c. 30. p. 735. vol. V. vbi v. quae adscripsi. *H.*] Nonnullas in Stobaeum Hieron. Wolfii emendationes cum lectore communicat Hoeschelius notis ad Photium p. 945. *Fabr.* Apud *Heeren* I. 1. pag. 140. sqq. emendatius. add. quae supra iam de h. l. in notit. codd. adnotaui et supra in vol. IV. p. 247. not. *hh*. Quae in ed. Canteri sunt cap. I. III. IV. V. VI. ea *Heer.* dedit cap. III. siue ap. Photium I. — περὶ δίκης cap. IV. pag. 104 — 152. apud Heeren. tom. I. *Harl.*

4. Περὶ ἀνάγκης θείας καθ' ἣν ἀπαραιτήτως τὰ κατὰ τὴν Θεοῦ γίνεται βούλησιν. *De necessitate, qua cuncta necessario secundum DEI voluntatem fiunt.* Est in editis caput 8. p. 10. 11. [ap. *Heeren* cap. V. p. 152. sqq.]

5. Περὶ εἱμαρμένης καὶ τῆς τῶν γινομένων εὐταξίας. *De fato ac rerum recto ordine.* Est in editis caput 9. p. 11 — 14. [ap. *Heer.* cap. VI. p. 164. sqq.]

6. Περὶ τύχης ἢ ταὐτομάτου. *De fortuna, siue casu.* Est in editis prior pars capitis 10. pag. 14 — 16. [ap. *Heer.* cap. VII. p. 192. sqq.]

7. Ὅτι

dd) Primus locus in hoc capite, qui sine auctore in Canteri edit. legitur, est Porphyrii ex libro περὶ ἀγαλμάτων vt e MS. Stobaei Vaticano notat *Holstenius* in vita Porphyrii c. 9. [ap. *Heeren* l. I. pag. 46. fragm. 25. vbi v. not. aliud fragm. in tom. II. 2. p. 526. ibique v. not. *H.*]

ee) Idem *Andreas Schottus* in epist. ad Hugonem Grot. inter eas, quas Ioh. Brandt Amstelod. 1708. edidit pag. 32. *Vtinam et alteram Stobaei partem pari felicitate aliquando subiungas, et quae Guil. Canterus φυσικὰ et ἠθικὰ typis edidit Plantinianis, sed sine principio, quod habeo ex Farnesiano codice descriptum auctius et quidem ordine, a Photio nostro praescripto.*

7. Ὅτι ἀλόγιςος ἡ φορὰ τῆς τύχης. *Quod temerarius sit fortunae impetus.* Pars capitis decimi posterior in editis. p. 16. 17. [ap. *Heer.* cap. VIII. p. 212. sqq.]

8. Περὶ χρόνε ἐσίας καὶ μερῶν, καὶ πόσων εἴη αἴτιος. Male in eclogis Stobaei postremis verbis legas καὶ ποδῶν αἰκέτιος. Est ibi caput vndecimum p. 17 — 21. *De temporis natura partibusque et quot ac quantarum rerum caussa sit.* [ap. *Heer.* cap. IX. pag. 222. sqq.]

9. Περὶ Ἀφροδίτης ἐρανίας καὶ ἔρωτος θείε. *De Venere coelesti ac diuino Cupidine.* In editis caput 12. p. 21 — 25 [ap. *Heeren* cap. X. p. 268 — 277.]

10. Περὶ τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν σοιχείων, καὶ τε παντός. *De principiis et elementis atque vniverso.* Est in editis caput 13. p. 25 — 29. [in ed. *Heeren.* cap. XI. p. 278. sqq.]

11. Περὶ ὕλης. *De materia.* Caput 14. in editis pag. 29. 30. [ap. *Heer.* cap. XII. pag. 316. sqq.]

12. Περὶ ἰδέας. *De idea.* In editis cap. 15. pag. 30. 31. [ap. *Heer.* cap. XIII. pag. 326 — 333.]

13. Περὶ αἰτίων. *De caussis.* Cap. 16. p. 31. 32. [ap. *Heer.* cap. XIV. p. 334 — 340.]

14. Περὶ σωμάτων καὶ περὶ τῆς τέτων τομῆς, καὶ περὶ ἐλαχίςε. *De corporibus eorumque sectione et minimo.* Cap. 17. pag. 32. 33. [*Heer.* cap. XV. p. 340. sqq.]

15. Περὶ σχημάτων. *De figuris.* Cap. 18. p. 33 — 35. [*Heer.* cap. XVI. p. 352. sqq.]

16. Περὶ χρωμάτων. *De coloribus.* Cap. 19. pag. 35. 36. adde p. 152. [*Heer.* c. XVII. p. 362. sqq.]

17. Περὶ μίξεως καὶ κράσεως. *De mixtione et temperatura.* Cap. 20. p. 36. 37. [*Heer.* c. XVIII. p. 368. sqq.]

18. Περὶ κενε καὶ τόπε καὶ χώρας. *De vacuo, loco et regione.* Cap. 22. p. 38 — 40. [*Heer.* c. XIX. p. 378. sqq.]

19. Περὶ κινήσεως. *De motu.* Cap. 23. p. 40 — 43. [*Heeren.* cap. XX. p. 394. sqq.]

[P] 20. Περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς. *De ortu et interitu.* Cap. 24. p. 43 — 46. et cap. 21. p. 36. 37. [*Heeren* c. XXI. p. 412. sqq.]

21. Περὶ κόσμε, καὶ εἰ ἔμψυχος, καὶ προνοίᾳ διοικέμενος, καὶ πε ἔχει τὸ ἡγεμονικὸν, καὶ πόθεν τρέφεται. *De mundo, an animatus sit et prouidentia regatur, vbi principalem partem habeat et vnde alatur.* Cap. 25. pag. 47 — 50. [*Heer.* c. XXII. p. 438. sqq.]

22. Περὶ τάξεως τε κόσμε, *de mundi ordine* p. 50 — 52. καὶ εἰ ἓν τὸ πᾶν, *An vnum sit vniuersum* p. 52 [*Heer.* in vno cap. XXIII. p. 482. sqq.]

23. Περὶ τῆς ἐρανε ἐσίας καὶ διαιρέσεως. *De coeli natura ac diuisione* p. 52. 53. [*Heeren* c. XXIV. p. 500. vsque ad finem tomi I.]

24. Περὶ ἐσίας ἄςρων καὶ σχημάτων, κινήσεώς τε καὶ ἐπισημασίας. *De stellarum natura, figura, motu ac significatione* p. 53 — 55. [*Heer.* vol. II. cap. XXV. p. 506. sqq.]

25. Περὶ

42. Περὶ τοῦ παντός. *De vniuerso.* Ex Aristotelis libro, siue epistola, ad Alexandrum de mundo longus locus p. 70 — 78. ff)

43. Περὶ φύσεως καὶ τῶν συμβαινόντων ἐξ αὐτῆς αἰτίων. *De natura et caussis, quae ab illa proficiscuntur* p. 78 — 86. [*Heeren* c. XLIII. p. 698. sqq.]

44. Περὶ τῆς ζώων γενέσεως. *De generatione animalium* pag. 87. vbi etiam de caussa similitudinis liberorum, et de septimestri partu. [*Heer.* c. XLV. pag. 752. sqq. et v. not.]

45. Πόσα γένη ζώων. *Quot genera animantium.* p. 87. breue caput huius argumenti legitur. *Fabr.* *Heeren* cap. XLVI. p. 756. sq. qui vero sequentem numerum non, vt fecerat Photius, separauit, Plutarchi loco motus, ideoque cum Cantero et codd. inscripsit πόσα γένη ζώων, καὶ εἰ πάντα ζῶα λογικὰ καὶ αἰσθητά. *Harl.*

46. Εἰ πάντα ζῶα λογικὰ καὶ αἰσθητά. *Num animalia omnia ratione et sensu gaudeant.* Deest hoc caput in editis.

47. Περὶ ὕπνου καὶ θανάτου. *De somno et morte.* Huius quoque capitis nullum in editis vestigium, [neque in codd. v. *Heer.* cap. XLVII. p. 758.]

48. Περὶ φυτῶν. *De plantis.* Nihil de his apud Stobaeum reperio, nisi quod p. 87. notatur, a Platone plantis quoque vitam tribui. *Fabr.* Editum est ab *Heeren* cap. XLVIII. p. 758. sq. et ducibus codd. ac Photio inscriptum: πῶς ηὐξήθη τὰ φυτὰ καὶ εἰ ζῶα, adnotatque, eadem legi apud *Plutarch.* de placit. philos. V. 26. et apud *Galen.* 38. bis quoque ea in Canteri ed. esse expressa. *Harl.*

49. Περὶ τροφῆς καὶ ὀρέξεως τῶν ζώων. *De cibo et appetitu animalium.* Deest in editis, [at codd. v. *Heeren* cap. XLIX. p. 760.]

50. Περὶ φύσεως ἀνθρώπων. *De hominum natura* p. 88 — 90. [*Heeren* cap. L. p. 760. sqq.]

51. Περὶ νοῦ. *De mente* p. 90 — 93. [*Heeren* c. LI. p. 774. sqq.]

52. Περὶ ψυχῆς. *De anima.* Caput longum et memorabile, quo varias veterum sapientum cogitationes de animae hominis natura, facultatibus, functionibus et immortalitate, farraginis in morem Stobaeus congessit. p. 93 — 150. *Fabr.* v. *Heeren* cap. LII. pag. 794 — 1202. qui primo animaduertit, apud Canterum indicari id caput longa inscriptione, alieno prorsus loco post Asclepiadis placitum contextui inserta, et a lectore aliquo margini forsan adlita. Tum obseruat, in editione Canteri passim nouas inscriptiones

ff) Longus hic locus ex libro de mundo, Aristoteli vulgo adscripto, a cap. II. vsque ad VI. et qui vulgo inscribitur, epistola ad Alexandrum, auctoritate codd. subiectus est in cap. XLII. loco *de aquis*, nr. 2. p. 640 — 697. contra, quod caput Fabricius nr. 42. περὶ παντὸς inscripsit, raptus, ad hoc pertinere Aristotelis locum, s. partem epistolae ad Alexandrum, id Heeren signauit quidem p. 752. cap. XLIV. περὶ τοῦ παντὸς, hac inscriptione ex Photio suppleta; sed, id *deesse*, addidit, et in nota animaduertit, in suis codd. non amplius legi. *Harl.*

ptiones locis scriptorum praefigi, male a margine in contextum illatas, quum nihil aliud sint, quam tituli capitum *libri Iamblichi de anima*, ex quo plura ibi loca exscripsisset Stobaeus. Illa itaque ex contextu exsulare iussit; de singulis autem suis locis rationem reddidit vir doctissimus. *Harl.*

53. Περὶ αἰσθήσεως καὶ αἰσθητῶν, καὶ εἰ ἀληθεῖς αἱ αἰσθήσεις, de sensibus *sensuque praeditis, et num sensus haud fallaces?* In Canteri edit. pag. 150. 151. [*Heeren* cap. LIII. pag. 1202. sqq.]

54. Πόσαι εἰσὶν αἱ αἰσθήσεις, καὶ ποίας οὐσίας καὶ ἐνεργείας ἑκάστη. *Quot sint sensus et quae singulorum natura atque operatio.* pag. 151. [*Heeren* cap. LIV. pag. 1106. sqq.]

55. Περὶ ὁράσεως καὶ κατοπτρικῶν ἐμφάσεων. *De visu et specularibus imaginibus.* Ex hoc capite pauca quaedam leguntur pag. 151. 152. [*Heer.* cap. LV. pag. 1108. sqq.]

[P] 56. Περὶ ἀκοῆς, περὶ ὀσφρήσεως, περὶ γεύσεως, περὶ ἀφῆς. *De auditu, olfactu, gustu et tactu* p. 152. 153. [*Heer.* c. LVI. p. 1110. sqq.]

57. Περὶ φωνῆς, καὶ εἰ ἀσώματος ἡ φωνή, καὶ τί αὐτῆς τὸ ἡγεμονικόν. *De voce et num incorporalis sit vox, et quodnam eius principale?* p. 153. [*Heer.* cap. LVII. p. 1112. sq.]

58. Περὶ φαντασίας καὶ κριτηρίου. *De imaginatione et veri falsique regula* pag. 153. [*Heeren* c. LVIII. p. 1114.]

59. Περὶ δόξης. *De opinione* pag. 153. 154. [*Heer.* c. LIX. p. 1114. sq.]

60. Περὶ ἀναπνοῆς καὶ παθῶν. *De respiratione et passionibus* pag. 154. 155. [*Heeren* c. LX. pag. 1116. qui legendum putat περὶ τῶν τῆς ἀναπνοῆς, *de respirationis adfectibus.*]

Liber *secundus* XLVI. capitibus olim constitit, quorum titulos infra e Photio adposui. Hi si cum editis a Cantero conferantur, patebit, minimam vix partem secundi libri nos habere, nimirum caput primum dubito, an integrum, cuius titulus etiam e Photio supplendus et emendandus p. 156. 157. Deinde a verbis οὐκοῦν ἡ διαλεκτικὴ p. 157. vsque ad p. 159. ῥᾳδίως μαραίνονται exstant fragmenta quaedam perexigua capitum 2. 3. 5. *de dialectica, rhetorica et poëtica.* Deinde superest caput septimum *de morali disciplina* a p. 159. ad 197. quod in varias partes iterum subdiuiditur, resque morales exponit ex sententia *Platonicorum* vsque ad p. 165. atque *Stoicorum* pag. 166—184. et *Peripateticorum* p. 184—197. Denique reliquum est, sed mancum extrema parte, caput octauum περὶ τοῦ ἐφ᾽ ἡμῖν, *de eo, quod in nostra est potestate* p. 197—207. Cetera omnia interciderunt. *Fabric.* Conf. cel. *Heeren* in praefat. ad partis II. tom. I. in quo continetur *Stobaei eclogarum dialecticarum et ethicarum liber secundus.* In hoc quoque multa esse emendata, aucta et restituta ab elegantissimo Heeren, ex notis illius et comparatione facile patebit; id, quod generatim notasse hic sufficiat. *Harl.*

III. Ti-

III. Tituli capitum libri II.

1. Περὶ τῶν τὰ θεῖα ἑρμηνευόντων, καὶ ὡς εἴη ἀνθρώποις ἀκατάληπτος ἡ τῶν νοητῶν κατὰ τὴν ἐσίαν ἀλήθεια gg) *De rerum diuinarum interpretibus, et quod a mortalibus rerum intelligibilium veritas comprehendi nequeat. [Heer.* c. I. p. 2. sqq.]

2. Περὶ Διαλεκτικῆς. *De dialectica. [Heer.* c. II. p. 23. sqq.]

3. Περὶ Ῥητορικῆς. *De rhetorica. [Heeren* c. III. p. 26. sqq.]

4. Περὶ λόγε καὶ γραμμάτων. *De oratione et litteris.* Hoc caput fortasse adhuc superest in Florilegio Stobaeano, vbi alieno loco legitur in editione Gesneri περὶ γραμμάτων cap. 79. et 80. *Fabr.* Falsam esse opinionem Fabricii, docet cl. *Heeren* pag. 29. vbi quidem deest quoque caput ipsum; huius tamen titulum ex Photio adscripsit, et signauit cap. IV. In edit. Canteri desunt tituli capitis II. quod tamen incipit ap. Canterum I. 48. p. 157. — capitis III. quod inc. I. 27. p. 158. capitis IV. — capitis V. quod inc. I. 50. ibid. et capitis VI. quod inc. I. 2. pag. 159. *Harl.*

5. Περὶ ποιητικῆς. *De arte poetica. [Heeren* c. V. p. 31.]

6. Περὶ χαρακτῆρος. *De forma orationis. [Heeren* c. VI. p. 31. sqq.]

7. Περὶ τε ἠθικε εἴδες τῆς Φιλοσοφίας. *De morali genere philosophiae. Fabr.* — In ed. *Heeren* cap. VII. p. 32—334. vbi id caput, vniuersam de moribus doctrinam comprehendens, postquam Stobaeus vniuersim de ethico genere philosophiae disputauit, diuisum est in tres sectiones, quarum *prima* est inscripta διαίρεσις etc. h. e. diuisio ethices secundum Academicos, pag. 38. sqq. *altera;* diuisio loci ethici ex Zenonis et reliquorum Stoicorum placitis, pag. 90. sqq. *tertia* denique; Aristotelis et reliquorum Peripateticorum de moribus decreta. Aliter diuiduntur et nominantur partes in ed. Canteri. *Harl.*

[P] 8. Περὶ τῶν ἐφ' ἡμῖν. *De iis, quae in nostra sunt potestate. [Heeren* cap. VIII. p. 334.]

9. Ὅτι ὀδεὶς ἑκὼν πονηρός. *Quod nemo volens malus. Fabr. Heeren,* iubente contextu, inscripsit: ὅτι οὐδεὶς ἄκων πονηρός, *neminem inuitum malum esse:* et, quamuis nec in codd. nec in edit. Canteri I. 41. p. 205. aliquid hic notetur, nouum tamen hic caput n. *nonum*, p. 406. sqq. incipere, nullus dubitauit. Vltima autem capitis desiderantur, vt et capitum sequentium X—XLVI. tituli, quos *Heeren* ex Photio suppleuit et *Fabricius* quoque a nr. 10—46. indicauit. *Harl.*

10. Ὁποῖον χρὴ εἶναι τὸν Φιλόσοφον. *Qualem philosophum esse deceat.*

11. Ὅτι χρὴ σέβειν τὸ θεῖον. *Numen colendum esse.*

gg) Partic. 2. est excerptum ex *Euripidis Philoctete*, quod emendarunt atque compararunt *Valcken.* in Diatribe post. Eurip. Hippolytum, cap. XI. p. 114. sqq. et *Heeren* p. 4. sqq. *Harl.*

12. Ὅτι τοῖς εὐσεβέσι καὶ δικαίοις βοηθεῖ τὸ κρεῖττον. *Piis et iustis opem ferri a DEO.*

13. Περὶ μαντικῆς. *De diuinatione.*

14. Ὅτι χρὴ περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι τὰς τῶν σοφῶν συνουσίας, ἐκκλίνειν δὲ τοὺς φαύλους καὶ ἀπαιδεύτους. *Sapientum consuetudinem magni esse faciendam, fugiendos vero malos atque imperitos.*

15. Περὶ τοῦ δοκεῖν καὶ τοῦ εἶναι, καὶ ὅτι οὐ τῷ λόγῳ χρὴ κρίνειν τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τῷ τρόπῳ. *De eo, quod videtur tantum, et quod vere est; neque e verbis, sed moribus esse de homine iudicandum.*

16. Ὅτι οἱ ἄλλοις ἐπιβουλεύοντες, ἑαυτοὺς λανθάνουσι καταβλάπτοντες. *Eos, qui aliis struunt insidias, seipsos maxime imprudentes laedere.*

17. Περὶ εὐδοξίας. *De nominis gloria.*

18. Περὶ φήμης. *De fama.*

19. Ὅτι μέτρον ἄριστον. *Modum esse optimum.*

20. Ὅτι δυσκατορθώτατον ἡ ἀρετὴ, εὐμεταχείριστον δὲ ἡ κακία. *Virtutem aegre perfici, vitium contra facile acquiri.*

21. Ὅτι οὐ χρὴ λόγον ποιεῖσθαι περὶ τῆς τῶν ἀσυνέτων δοκιμασίας. *Stultorum iudicium susque deque habendum esse.*

22. Ὅτι τὴν ὑπόκρισιν, τοῖς κεχρημένοις ἐπιβλαβῆ οὖσαν, καὶ πρὸς οὓς γίνεται, τῆς ψυχῆς ἐκβλητέον. *Hypocrisin et simulantibus et illis, apud quos exercetur, noxiam, animo esse eiiciendam.*

23. Ὅτι οὐ χρὴ πολυπραγμονεῖν. φθόνου γὰρ καὶ διαβολῆς αἴτιον γίνεται τὸ τοιοῦτον. *Curiositatem esse vitandam, praebere enim caussam inuidiae atque calumniae.*

24. Ὅτι ἐν οἷς πλημμελεῖ τις, τὸ μεταμελεῖσθαι κάλλιστον. *Vbi quis deliquerit, optimum esse in poenitentiae consilium.*

25. Περὶ λοιδορίας, ὡς οὐκ ἀγαθόν. *Obtrectationem neutiquam probandam esse.*

26. Ὅτι ἐν τῷ λοιδορεῖσθαι χρὴ σκοπεῖν, μὴ τοῖς αὐτοῖς περιπεπτώκαμεν ἐλαττώμασι. *In obtrectando cogitandum, ne iisdem et nos delictis obnoxii simus.*

27. Περὶ ἀνάγκης τῆς κατὰ τὸν βίον. *De necessitate in vita.*

28. Ὅτι εὐκαίρως δεῖ πράττειν. *In tempore peragenda esse negotia.*

[P] 29. Περὶ τοῦ βουλεύεσθαι, ὅτι οὐ δεῖ ὡς ἔτυχεν ἀναβάλλεσθαι. *De voluntate et consilio. Non id esse temere differendum.*

30. Ὅτι τὸ δυστυχῆσαι πολλάκις ἐπωφελὲς γίνεται, καὶ μάλιστα τοῖς ἄφροσι. *Res aduersas experiri, frequenter utile est, praecipue imprudentibus.*

31. Περὶ ἀγωγῆς καὶ παιδείας. *De educatione atque institutione.*

32. Ὅτι κάλλιστον ἡ φιλία τῶν ἀγαθῶν. *Pulcerrimum bonorum esse amicitiam.*

33. Ὅτι

33. Ὅτι ἡ ὁμοιότης τῶν τρόπων φιλίαν ἀπεργάζεται. *Morum similitudine amicitias conciliari.*

34. Ὅτι χρὴ ἐν ταῖς δυστυχίαις καὶ τοῖς κινδύνοις μὴ περιορᾷν τοὺς φίλους. *In aduersis ac periculis non esse negligendos inimicos.*

35. Ὅτι οὐ χρὴ συναδικεῖν τοῖς φίλοις. *Non esse in amitorum gratiam iniusta facienda.*

36. Περὶ γνησίων καὶ ἀβεβαίων φίλων. *De genuinis et instabilibus amicis.*

37. Ὅτι χρὴ ταχείας ποιεῖσθαι τὰς πρὸς τοὺς φίλους διαλλαγὰς, τὰ ἁμαρτήματα αὐτῶν ῥᾷον φέροντας μετὰ τῆς ἀμνηστείας. *Cito esse in gratiam cum amicis redeundum, eorumdemque vitia ferenda, et delicta obliuioni tradenda.*

38. Ὅτι ἐν ταῖς ἀτυχίαις τοὺς γνησίους τῶν φίλων διαγινώσκομεν. *Quod amicos certos in re incerta cernimus.*

39. Φιλικὰ παραγγέλματα. *Praecepta amicitiae.*

40. Περὶ ἔχθρας καὶ τοῦ ὁποῖόν τινα εἶναι χρὴ πρὸς τοὺς ἐχθρούς. *De inimicitiis, et quo se quis modo cum hoste gerere debeat.*

41. Περὶ τοῦ πῶς ἐστιν ἀπ' ἐχθρῶν ὠφεληθῆναι. *Qua ratione ex inimicis capi possit vtilitas.*

42. Περὶ τοῦ εὐεργετεῖν. *De beneficiis.*

43. Ὅτι μείζων ἡ χάρις ἡ ἐν καιρῷ δοθεῖσα. *Maius esse beneficium, quod in tempore confertur.*

44. Περὶ τοῦ ἀντευεργετεῖν. *De beneficiis retribuendis.*

45. Ὅτι τοὺς πονηροὺς οὐ χρὴ εὖ ποιεῖν, οὐδὲ παρ' αὐτῶν εὐεργετεῖσθαι. *Non esse beneficiis afficiendos malos, neque ab iis beneficium vllum accipiendum.*

46. Περὶ εὐχαριστίας. *De virtute grati animi.*

IV. Librum III. et IV. integriores habemus, graece a Trincauello primum, [kk]) deinde graece et latine saepius cum Gesneri [?] versione editos. In horum titulis computandis mira est editionum discrepantia, quae non sine molestia moratur lectorem, vbi citatum aliquem locum euoluere desiderat, itaque singulis capitibus adnotatos a me vides quatuor numeros, quorum primus respicit editionem primam graecam, secundus graecolatinam Wechelianam, quae insolenti consilio Maximi et Antonii capita collectaneorum Stobaeanis admiscuit: tertius Grotianam siue Hugonis Grotii in excerptis e Stobaeo, quartus denique Gesnerianas. [ii]) Libri tertii capita XL. Photius nume-

kk) Vide infra, §. VI.

ii) Et ego adieci ex *Schow* edit. de qua in indice editionum sermo erit, capitum XXVII. (tot enim tantummodo edidit) indicem. *Harl.*

numerat, quod cum Grotianis numeris exacte conuenit; Libri quarti capita LVIII. cuius numeri rationes locis suis infra adnotaui.

Tituli capitum libri tertii.

10.

kk) Paginas adscripsi, quibus singula capita incipiunt in editione Stobaei tertia Gesneriana, Tigur. a. 1559. in fol. ad quam compositus est index auctorum, quem infra exhibeo.

ll) Phot. ἀκολάσιας.

mm) Phot. πλεονεξίας.

Graec.	Wech.	Grot.	[Schow.]	Gesn.	
[P] 10.	62.	XII.	XII.	12.	Περὶ ψεύδους. De mendacio p. 138. [Sch. p. 305.]
11.	66.	XIII.	XIII.	13.	Περὶ παῤῥησίας. De libertate in loquendo p. 143. [Sch. p. 314.]
12.	64.	XIV.	XIV.	14.	Περὶ κολακείας. De adulatione pag. 146. [Sch. p. 321.]
13.	73.	XV.	XV.	15.	Περὶ ἀσωτείας. De prodigalitate p. 149. [Schow. p. 327.]
14.	78.	XVI.	XVI.	16.	Περὶ φειδωλείας. De parcitate pag. 151. [Sch. p. 330.]
15.	39.	XVII.	XVII.	17.	Περὶ ἐγκρατείας. De continentia pag. 153. [Sch. p. 337.]
16.	44.	XVIII.	XVIII.	18.	Περὶ ἀκρασίας. De incontinentia p. 159. [Sch. p. 353.]
17.	92.	XIX.	XIX.	19.	Περὶ ἀνεξικακίας. De patientia pag. 166. [Sch. p. 365.]
18.	98.	XX.	XX.	20.	Περὶ ὀργῆς. De ira p. 169. [Sch. pag. 373.]
19.	102.	XXI.	XXI.	21.	Περὶ τοῦ γνῶθι σαυτόν. De cognoſcendo ſe ipſum p. 174. [Sch. p. 386.]
20.	43.	XXII.	XXII.	22.	Περὶ ὑπερoψίας. De ſuperbia pag. 185. [Sch. p. 408.]
21.	104.	XXIII.	XXIII.	23.	Περὶ φιλαυτίας. De amore ſui pag. 188. [Sch. p. 417.]
22.	106.	XXIV.	XXIV.	24.	Περὶ τοῦ συνειδότος. De conſcientia p. 189. [Sch. p. 421.]
23.	109.	XXV.	XXV.	25.	Περὶ μνήμης. De memoria p. 190. [Sch. p. 423.]
24.	111.	XXVI.	XXVI.	26.	Περὶ λήθης. De obliuione p. 192. [Sch. p. 427.]
25.	112.	XXVII.	XXVII.	27.	Περὶ ὅρκου. De iureiurando p. 192. [Sch. p. 428.]
26.	116.	XXVIII.		28.	Περὶ ἐπιορκίας. De periurio. p. 194.
27.	117.	XXIX.		29.	Περὶ φιλοπονίας καὶ μελέτης. De aſſiduitate et diligentia p. 196.

Graec.	Wech.	Grot.	Gesn.	
28.	120.	XXX.	30.	Περὶ ἀργίας. De otio p. 207.
29.	122.	XXXI.	31.	Περὶ αἰδοῦς. De pudore p. 209.
30.	123.	XXXII.	32.	Περὶ ἀναιδείας. De impudentia p. 210.
31.	126.	XXXIII.	33.	Περὶ σιωπῆς. nn) De silentio p. 211.
[P] 32.	129.	XXXIV.	34.	Περὶ τοῦ εὐκαίρως λέγειν. De tempestiua oratione p. 213.
33.	130.	XXXV.	35.	Περὶ βραχυλογίας. De breuitate in dicendo p. 214.
34.	133.	XXXVI.	36.	Περὶ ἀδολεσχίας. De garrulitate p. 214.
35.	136.	XXXVII.	37.	Περὶ χρηστότητος. De bonitate p. 217.
36.	139.	XXXVIII.	38.	Περὶ φθόνου. De inuidia p. 220.
37.	157.	XXXIX.	39.	Περὶ πατρίδος. De patria p. 224.
38.	158.	XL.	38.	Περὶ ξένης. De exsilio p. 228.
39.	127.	XLI.	39.	Περὶ ἀποῤῥήτων. De arcanis p. 235.
40.	70.	XLII.	40.	Περὶ διαβολῆς. De calumnia p. 236.

V. Tituli capitum libri IV.

Phot.	Graec.	Wech.	Grot.	Gesn.	
1.	41.	141.	XLIII.	41.	Περὶ πολιτείας. De republica p. 239.
2.	42.	145.	XLIV.	42.	Περὶ νόμων καὶ ἐθῶν. De legibus et consuetudine p. 276.
3. περὶ δήμου, memorat Photius.					In editis libris desideratur.
4.	43.	151.	XLV.	43.	Περὶ τῶν ἐν πόλεσι δυναστῶν. oo) De potentibus in ciuitate p. 300.
5.	44.	152.	XLVI.	44.	Περὶ ἀρχῆς καὶ τοῦ ὁποῖον χρὴ εἶναι τὸν ἄρχοντα. De magistratu et qualem oporteat esse eum, qui magistratum gerit p. 304.
6.	45.	146.	XLVII.	45.	Ὅτι κάλλιστον ἡ μοναρχία. Pulcerrimam rem esse regnum p. 320.

7.

nn) Phot. περὶ σιγῆς.

oo) Id. περὶ τῶν ἐν ταῖς πόλεσι δυναστῶν.

Phot.	Graec.	Wech.	Grot.	Gesn.	
7.	46.	147.	XLVIII.	46.	Ὑποθῆκαι περὶ βασιλείας. Admonitiones de regno p. 323.
8.	47.	148.	XLIX.	47.	Περὶ ψόγου τῆς τυραννίδος. pp) De vituperatione regni p. 341.
[P] 9.	48.	167.	L.	48.	Περὶ πολέμου. De bello p. 349.
10.	49.	168.	LI.	49.	Ἔπαινος τόλμης. qq) Audaciae laus pag. 351.
	50.	169.	LII.	50.	Ψόγος τόλμης. Audaciae vituperatio.
11.	51.	170.	LIII.	51.	Περὶ νεότητος, ἢ περὶ στρατιᾶς καὶ ἰσχύος. De iuuentute, siue de militia et robore p. 356.
12.	52.	171.	LIV.	52.	Περὶ στρατηγῶν καὶ περὶ τῶν κατὰ πόλεμον χρειῶν ὑποθῆκαι. De imperatoribus, et pertinentibus ad bellum monita p. 359.
13.	53.	172.	LV.	53.	Περὶ εἰρήνης. De pace p. 365.
14.	54.	222.	LVI.	54.	Περὶ γεωργίας, ὅτι ἀγαθόν. De agricultura, quod bona sit p. 366.
	55.	223.	LVII.	55.	Περὶ γεωργίας εἰς τὸ ἐναντίον. De agricultura in contrarium p. 371.
15.	56.	224.	LVIII.	56.	Περὶ ἡσυχίας. De vita quieta p. 372.
16.	57.	225.	LIX.	57.	Περὶ ναυτιλίας. De nauigatione p. 374.
17.	58.	226.	LX.	58.	Ὑπὲρ τεχνῶν. Pro artibus p. 375.
	59.	227.	LXI.	59.	Περὶ τεχνῶν εἰς τὸ ἐναντίον. De artibus in contrarium p. 380.
18.	60.	174.	LXII.	60.	Περὶ δεσποτῶν καὶ δούλων. De dominis et seruis p. 381.

19.

pp) Ad hunc titulum peruenit Grotius eo tempore, quum ipsi scribendi copia Hagae fuit ademta. *Rogo*, inquit Grotius epistola 77. ad Beni. Aub. Maurerium, *attente legas; continet enim is titulus illius temporis expressum characterem.*

qq) Photius pro duobus titulis LI. LII. tantum habet vnum, περὶ τόλμης. Sic pro LVI. LVII. περὶ γεωργίας. pro LX. et LXI. περὶ τεχνῶν. et pro LXV. LXVI. περὶ κάλλους, pro LXVII. ad LXXIII. περὶ γάμου. pro LXXV. ad LXXVIII. περὶ παίδων. pro LXXXVI. ad LXXXIX. περὶ συγγενείας. pro XCI. ad XCIV. περὶ πλούτου. pro CXVI. ad CXVIII. περὶ γήρως, pro CXX. CXXI. περὶ ζωῆς.

Phot.	Graec.	Wech.	Grot.	Gesn.	
19.	61.	184.	LXIII.	61.	Περὶ Ἀφροδίτης πανδήμου παρεχούσης τὴν αἰτίαν τῆς γενέσεως τοῖς ἀνθρώποις, καὶ περὶ ἔρωτος τῶν κατὰ τὸ σῶμα ἡδονῶν. De venere communi, quae generationi humanae cauſam praebet, et de amore voluptatum corporis. p. 384.
[P] 20.	62.	185.	LXIV.	62.	Ψόγος Ἀφροδίτης, καὶ ὅτι φαῦλος ὁ ἔρως, καὶ πόσων εἴη κακῶν γεγονὼς αἴτιος. Vituperatio Veneris, et malum eſſe amorem, quamque multorum malorum cauſſa ſit pag. 396.
21.	63.	159.	LXV.	63.	Ὑπὲρ κάλλους. Pro pulcritudine pag. 404.
	64.	160.	LXVI.	64.	Κατὰ κάλλους. Contra pulcritudinem pag. 407.
22.	65.	186.	LXVII.	65.	Ὅτι κάλλιστον γάμος. Rem pulcerrimam eſſe nuptias p. 409.
	66.	187.	LXVIII.	66.	Ὅτι οὐκ ἀγαθὸν τὸ γαμεῖν. Vxorem ducere, non eſſe bonum p. 417.
	67.	188.	LXIX.	67.	Ὅτι τοῖς μὲν ἐπωφελῆ τὸν γάμον, τοῖς δὲ ἀσύμφορον, ὁ τῶν συναπτομένων ἀπετέλεσε τρόπος. Pro diuerſis coniugum moribus nunc prodeſſe, nunc obeſſe nuptias pag. 420.
	68.	189.	LXX.	68.	Περὶ μνηστείας. De vxoris petitione p. 423.
	69.	190.	LXXI.	69.	Ὅτι ἐν τοῖς γάμοις τὰς τῶν συναπτομένων ἡλικίας χρὴ σκοπεῖν. In nuptiis vtriusque aetatem eſſe ſpectandam p. 427.
	70.	191.	LXXII.	70.	Ὅτι ἐν τοῖς γάμοις οὐ τὴν εὐγένειαν, οὐδὲ τὸν πλοῦτον χρὴ σκοπεῖν, ἀλλὰ τὸν τρόπον. In contrahendis nuptiis non oportere nobilitatem, neque diuitias ſpectare, ſed mores p. 427.
	71.	192.	LXXIII.	71.	Ψόγος γυναικῶν. Vituperatio mulierum pag. 429.
23.	72.	193.	LXXIV.	72.	Γαμικὰ παραγγέλματα. Nuptialia monita p. 43[illegible]

Phot.	Graec.	Weeh.	Grot.	Gesn.	
[P]24.	73.	194.	LXXV.	73.	Ὅτι καλὸν τὸ ἔχειν παῖδας. Bonum esse, habere liberos p. 445.
	74.	195.	LXXVI.	74.	Ὅτι ἀσύμφορον τὸ ἔχειν τέκνα, καὶ ἄδηλον, εἰ ἴδια τῶν ἔχειν νομιζόντων, καὶ μηδὲ θετὸν ποιεῖσθαι. Non expedire, habere liberos, nec certum esse, an sui sint ei, qui existimat, quin nec adoptandos, pag. 449.
	75.	169.	LXXVII.	75.	Ὅτι κρείσσονές οἱ ἄρσενες τῶν παίδων, καὶ ὅτι τὰς νόθους οὐκ ἐλάττονας χρὴ κρίνειν τῶν γνησίων. Liberos mares praeferendos, et nothos non minoris habendos, quam legitimos p. 450.
	76.	197.	LXXVIII.	76.	Περὶ νηπίων. De pueris p. 451.
25.	77.	198.	LXXIX.	77.	Ὅτι χρὴ τοὺς γονεῖς τῆς καθηκούσης τιμῆς καταξιοῦσθαι παρὰ τῶν τέκνων, καὶ εἰ ἐν ἅπασιν αὐτοῖς πειστέον. A liberis honorem debitum praestandum parentibus: et an per omnia eis obediendum p. 452.
	78.	211. p. 711.	LXXX.	78.	Περὶ θεῶν καὶ τῆς περὶ τὸν οὐρανὸν καὶ κόσμον φυσιολογίας. rr) De diis mundique ac rerum coelestium cognitione p. 463.
	79.	211. p. 707.	LXXXI.	79.	Περὶ γραμμάτων. De litteris p. 466.
	80.	212.	LXXXII.	80.	Περὶ γραμμάτων εἰς τὸ ἐναντίον. De litteris in contrarium p. 470.
26.	81.	201.	LXXXIII.	81.	Ὁποίους τινας χρὴ εἶναι τοὺς πατέρας περὶ τὰ τέκνα. Quales parentes erga liberos esse oporteat p. 471.
[P]27.	82.	209.	LXXXIV.	82.	Ὅτι κάλλιστον ἡ φιλαδελφία καὶ ἡ περὶ τοὺς συγγενεῖς διάθεσις. Praestantissimum esse fraternum amorem et in cognatos beneuolentiam p. 474.

rr) Hoc caput et duo, quae sequuntur, Photius ignorat; atque alieno hic loco legi et ad librum I. cap. 1. et lib. II. cap. 4. pertinere, recte videtur adnotasse Andreas Schottus.

Phot. Graec. Wech.	Grot.	Gesn.	
33. 95. 237.	XCVII.	95.	Σύγκρισις πενίας καὶ πλούτου. Comparatio paupertatis et diuitiarum p. 516.
34. 96. 247.	XCVIII.	96.	Περὶ τοῦ βίου, ὅτι βραχὺς καὶ εὐτελὴς καὶ φροντίδων ἀνάμεστος. De vita, et breuem eam et vilem et curis plenam p. 525.
35. 97. 239.	XCIX.	97.	Περὶ λύπης, ὅτι λίαν μοχθηρά. De moerore, quod magna eius sit molestia pag. 535.
36. 98. 242.	C.	98.	Περὶ νόσου ss) καὶ τῆς τῶν κατ' αὐτὴν ἀνιαρῶν λύσεως. De morbis et molestiarum, quae eis adsunt, depulsione p. 537.
37. 99. 243.	CI.	99.	Περὶ ὑγείας. tt) De sanitate p. 540.
38. 100. 244.	CII.	100.	Περὶ ἰατρῶν καὶ ἰατρικῆς. De medicis et medicina p. 551.
39. 101. 249.	CIII.	101.	Περὶ εὐδαιμονίας. De felicitate pag. 551.
40. 102. 250.	CIV.	102.	Περὶ κακοδαιμονίας. De infelicitate pag. 556.
[ℓ] 41. 103. 251.	CV.	103.	Οτι ἀβέβαιος ἡ τῶν ἀνθρώπων εὐπραξία, μεταπιπτούσης ῥᾳδίως τῆς τύχης. Instabilem esse hominum prosperitatem, facile deuergente fortuna p. 557.
42. 104. 252.	CVI.	104.	Περὶ τῶν παρ' ἀξίαν εὐτυχούντων. De illis, qui fortunati sunt indigne p. 563.
43. 105. 253.	CVII.	105.	Περὶ τῶν παρ' ἀξίαν δυστυχούντων. De illis, qui indigne miseri sunt p. 564.
44. 106. 254.	CVIII.	106.	Ὅτι δεῖ γενναίως φέρειν τὰ προσπίπτοντα ὄντας ἀνθρώπους καὶ κατ' ἀρετὴν ζῆν ὀφείλοντας. Euentus rerum fortiter nobis ferendos esse, vt qui homines simus et vitam secundum virtutem instituere debeamus p. 565.
deest 255.	CIX.	107.	Περὶ μικροψυχίας. De pusillanimitate p. 576. in MStis hic titulus etiam Grotio teste desideratur. Nec habet Photius.

Eeee 3 45.

ss) Photius: περὶ νόσου καὶ ἰάσεων.

tt) Id. περὶ ὑγείας καὶ διαμονῆς αὐτῆς.

Phot.	Graec.	Wech.	Grot.	Gesn.	
45.	107.	256.	CX.	108.	Ὅτι δεῖ τὰς μὲν εὐτυχίας προφαίνειν, τὰς δὲ ἀτυχίας κρύπτειν, καὶ ὀρθῶς κεχρῆσθαι τοῖς παροῦσι. Bonam fortunam proferendam esse, malam vero celandam: et rebus praesentibus recte vtendum p. 576.
46.	108.	261.	CXI.	109.	Περὶ ἐλπίδος. De spe p. 577.
47.	109.	262.	CXII.	110.	Περὶ τῶν παρ' ἐλπίδας. De insperatis euentibus p. 579.
48.	110.	257.	CXIII.	111.	Ὅτι οὐ χρὴ ἐπιχαίρειν τοῖς ἀτυχοῦσι. Non esse gaudendum ob alienas calamitates p. 580.
[P] 49.	111.	258.	CXIV.	112.	Ὅτι οἱ ἀτυχοῦντες χρήζουσι τῶν συμπασχόντων. Infortunatos opus habere condolentibus p. 581.
		259.	CXV.	113.	Ὅτι ῥᾷον ἄλλον παραινεῖν ἢ ἑαυτόν. Facilius esse alium admonere, quam se ipsum p. 582.
50.	112.	267.	CXVI.	114.	Ἔπαινος γήρως. Laus senectutis p. 583.
	113.	268.	CXVII.	115.	Ψόγος γήρως. Vituperatio senectutis pag. 588.
	114.	269.	CXVIII.	116.	Ὅτι τὸ γῆρας ἀνεπαχθὲς καὶ πολλῆς αἰδοῦς ἄξιον ἡ σύνεσις ἀπεργάζεται. Prudentiam senectutis tollere molestiam, ipsamque efficere multa reuerentia dignam p. 592.
51.	115.	272.	CXIX.	117.	Περὶ θανάτου, καὶ ὡς εἴη ἄφυκτος. De morte et eam esse ineuitabilem p. 597.
52.	116.	273.	CXX.	118.	Ἔπαινος ζωῆς. Vitae laus p. 599.
	117.	274.	CXXI.	119.	Ἔπαινος θανάτου. Laus mortis p. 600.
53.	118.	275.	CXXII.	120.	Σύγκρισις ζωῆς καὶ θανάτου. Comparatio vitae et mortis p. 606.
54.	119.	276.	CXXIII.	121.	Περὶ πένθους. De luctu p. 610.
55.	120.	277.	CXXIV.	122.	Περὶ ταφῆς. De sepultura p. 611.
56.	121.	278.	CXXV.	123.	Παρηγορικά. Consolatoria p. 613.
57.	122.	279.	CXXVI.	124.	Ὅτι οὐ χρὴ παροινεῖν εἰς τοὺς τετελευτηκότας. In defunctos non exercendam esse contumeliam p. 617.

Phot. Graec. Wech. Grot.	Gesn.	
58. 123. 280. CXXVII.	125.	Ὅτι τῶν πλείςων μετὰ θάνατον διαῤῥεῖ ταχέως ἡ μνήμη. Memoriam plurimorum a morte statim euanescere p. 618.

Photius ait, capita vniuersi operis Stobaeani esse CCVIII. qui numerus verus esse comperietur, si ad capita LX. libri primi et XLVI. [LI.] secundi, tertiique XLII. et quarti LVIII. addes duo illa, quae prooemii loco praemissa operi supra ex eodem Photio monui.

[De codd. plura et meliora tradidisset cl. *Schow*, si contigisset, vt suam absolueret editionem. Atque *Sermones Stobaei* in pluribus codicibus, quam *Eclog. phys.* reperiri, obseruauit cel. ***Heeren*** in praefat. ad part. I. tom. I. pag. XLII. in not. vbi commendauit Sermonum editori codd. quos ipse inspexit, membran. *Taurinensem* saec. XI. in bibl. quondam regia, et alium membran. eiusdem aetatis *Romae* in bibl. *Barberina:* laudat quoque cod. roman. bibl. *Angelicae*, qui variarum rerum, etiam ex Stobaei Sermon. continet collectionem. — *Valcken.* in Diatr. subiecta eius edit. Euripidis Hippolyti, cap. XIX. pag. 198. sqq. in not. 3. valde laudauit cod. *Vossian.* qui pleraque complectitur ex *Stobaei* Florilegio poetarum dicta. Is offert, adnotante Valckenario, spectabiles lectiones et nomina dramatum nonnumquam poetarum nominibus iis etiam in locis adiecta, in quibus illa ne ex Parisinis quidem Grotius enotauit. Atque Valcken. speciminis gratia quaedam indicauit. — *Vindobonae* in cod. caesar. LXXXI. valde antiquo est *Stobaei* florileg. sententiarum, in quo duo priores loci communes desunt; tertius autem, s. *de temperantia*, caret principio. Hunc codicem, obseruauit *Lambec.* comment. VII. pag. 306. sq. et ex eo *Nessel.* in cat. codd. caesar. part. IV. p. 40. cod. LXVII. nr. 1. simillimum esse editioni Trincauelli; contra valde discrepare ab ed. Conr. Gesneri. — *Nessel.* l. c. part. I. p. 244. in cod. CLXVII. nr. 22. tradit, exstare ex *Io. Stobaei, Antonii* et *Maximi* locis communibus sententiarum capita III. de honore parentum et amore liberorum, de timore dei, et de peccato atque confessione, in ed. Wechel. Francofurt. capp. 199. 288. et 297. — *Florentiae* in cod. Laurent. Medic. XI. nr. 1. plut. 58. *Stobaei* Sermones siue loci communes CXXIII. desunt autem capp. I. II. CVI. et CXII. Atque *Bandin.* in cat. codd. gr. Laurent. vol. II. p. 446. sq. animaduertit, et in indice capitum, codici praemisso, et in ipso opere bis repeti numeros 38. et 39. ideoque totam capitum summam non amplius fieri CXXV. sed CXXVII. — *Oxonii* in cod. CCLXX. collegii noui, s. nr. 1234. catal. sunt *Stobaei* collectanea sententiarum e diuersis auctoribus, graece. — *Parisiis* in bibl. publ. exstat florilegium in *quinque* codd. n. MCMLXXXIV. et sequenti, — MMCMII. in quo alius omnino capitum ordo ab illo esse dicitur, quem libri editi exhibent. — MMCXXX. excerpta ex Stobaei eclogis, (an physicis?) — et *Stobaei* quaedam in cod. MMMXII. — De cod. *Escorial.* cum physicis eclogis, v. supra in notitia codd. eclog. physicar. — *Mediolani* in cod. Ambros. bibl. *Stobaei* collectanea, teste *Montfauc.* in bibl. bibl. MSSt. I. pag. 528. *D.* et II. pag. 927. *D.* de cod. *Colbertino* nunc in bibl. publ. gr. qui continet *Stobaei* eclogas. *Harl.*]

Editio

Editio graeca florilegii, siue lib. III. et IV.

Graece primum lucem vidit Stobaei florilegium edente *Victore Trincauello*, ex codice minus integro parumque emendato, Venet. 1536. typis Bartholomaei Zanetti. Trincavellus librum dedicauit *Petro Bembo*, bibliothecae publicae Venetae tunc praefecto, cuius studium in communicandis MStis libris praedicat. *Fabr.* De hac edit. conf. *Freytagium* in adparatu litt. tom. III. p. 581. sqq. *Harl.*

Editiones graecolatinae.

Latine ex Trincauelli editione primum vertit et vtraque lingua edidit *Conradus Gesnerus* Tiguri 1543. fol. nullo vsus codice MS. nisi fragmento aliquot sermonum, quos ab Oporino acceperat. Innumera tamen loca restituit collatis scriptoribus, qui a Stobaeo laudantur, versusque melius digessit.

Secunda Gesneri editio graecolatina Basil. apud Io. Oporin. **) 1549. fol. et Tigur. 1550. fol. multis modis priori praestat, quoniam in hac ex MS. Diegi Hurtadi Mendozae non modo longe plura emendauit, sed etiam sententias plurimas et capita integra I. *de virtute* et VI. *de intemperantia*, quae in priore deerant, suppleuit, nomina etiam scriptorum, e quibus sua collectanea Stobaeus instruxit, longe diligentius adnotauit. Dubito tamen, an omnibus probabitur viri praestantissimi, meritissimique de bonis litteris studium, quod aliena etiam nonnulla adtexuit. *Aristotelis libellum*, inquit, *de virtutibus et vitiis iam non vt prius vno in loco posuimus integrum, sed pro argumento in diuersos locos diuisimus. Qui integrum volet, cum reliquis Aristotelis operibus inueniet. Praeterea adiunxi etiam passim corollaria quaedam, ex graecis libris collecta, tum carmine, tum prosa; non multa tamen, non prolixa, nec absque delectu. Theophrasti de notis* (characteribus morum) *libellum, in breuia aliquot et elegantissima capita diuisum, sed parum feliciter ab anonymo quodam olim interprete in latinam linguam deriuatum, qua potui diligentia emendaui, et pro argumenti ratione passim inserui.*

Tertia

**) Sumtibus Christoph. Froschoueri, *Gesner.* in fronte libri ipse ita declarat operam suam: „En tibi, candide lector, Io. Stobaei anthologiam exhibemus — — recens integritati suae restitutam, quoad eius fieri potuit, aliquot mendorum millibus sublatis: idque in prima editione, quam publicauimus a. Domini 1543. Iam rursus autem in hac *secunda editione*, praeter innumeros locos ex vetustissimis codd. MSSt. emendatos, maximum quoque passim Sententiarum auctarium, et integros Sermones aliquot adscripsimus: denique librorum nomina, ex quibus singulae auctorum sententiae depromtae sunt, diligenter vbique adnotauimus. Adiecta sunt et alia quaedam, vt sequente pagina indicatur." Calci vero adhaerent 1) *Cyri Theodori* dialogus de exsilio amicitiae, senariis iambicis conscriptus, gr. ac lat. 2) Dialogus incerti auctoris, vulgo *Platoni* adscriptus, an virtus doceri possit, lat. 3) dialogus de iusto, Platoni falso adscriptus; 4) *Solonis* elegia, conuersa a Phil. Melanchthone. *Harl.*

Tertia graecolatina a. 1559. fol. nihil habet peculiare, nisi indicem auctorum, qui a Stobaeo citantur, **) quem, in aliis editionibus, etiam recentioribus, non obuium, infra locis aliquot suppletum [P.] et emendatum exhibeo. Paginas tertiae huius editionis ad quas index ille compositus est, adscripsi supra titulis Stobaei capitum, vt ita facile ad quamcunque editionem conferri, et quo in capite scriptores illi citeantur, intelligi possit.

Quarta Wecheliana Francofurti a. 1581. fol. typorum nitore superiores facile vincit; sed molesta confusione Stobaeanis excerptis integra *S. Maximi* et *Antonii Melissae* collectanea admixta exhibet, vnde alius capitum numerus, aliusque ordo. Bene tamen est, quod capita Stobaei distincta reliquit, neque, ita vt Maximi et Antonii, inter se confudit. Si quis vero istam editionem possideat, poterit illa commode vti, si hunc adhibeat indicem: poterit etiam huius ope loca, secundum illam citata, in aliis reperire editionibus Stobaei, cuius capitum numeros adscripsi secundum computationem accuratiorem Hug. Grotii.

Quinta Lugd. 1608. fol. rectius Stobaeum separatim exhibet, cui *Maximum* itidem et *Antonium Melissam* separatim adiunxere Geneuenses 1609. fol.

Capita editionis florilegii Stobaeani Wechelianae

cum aliis editionibus Stobaei, Maximi et Antonii comparata.

1	St. 1.	12	A. lib. II. c. 41.	23	A. lib. II. c. 38.
2	M. 1.	13	A. lib. II. c. 37.	24	A. lib. II. c. 44.
3	M. 68.	14	A. lib. II. c. 43.	25	A. lib. I. c. 8.
4	M. 70.	15	M. 71.	26	M. 59.
5	M. 55.	16	St. 2.	27	A. lib. II. c. 47.
6	A. lib. I. c. 85.	17	A. lib. II. c. 17.	28	St. 3.
7	A. lib. II. c. 39.	18	A. lib. II. c. 86.	29	M. 2.
8	A. lib. II. c. 65.	19	A. lib. II. c. 19.	30	A. lib. I. c. 10.
9	M. 66.	20	A. lib. II. c. 66.	31	A. solus superest titulus libri II. capitis 59.
10	A. lib. II. c. 31.	21	A. lib. II. c. 42.		
11	A. lib. II. c. 35.	22	A. lib. II. c. 36.	32	St. 4.
					63

**) *Gesner* in fronte libri, postquam ea, quae ex titulo secundae edit. reddidimus, repetiit; „denique, ait, in hac *tertia* editione et menda quaedam, praesertim librariorum circa orthographiam sustulimus: et elenchum auctorum, qui quoties, et vbi, toto opere citentur, addidimus.“ Mei exempli quod olim pertinuit ad bibliothecam *Nicol. Rittershusii*, orae, hic et forte eius pater, *Conrad. Rittershusius*, varias adscripserat coniecturas atque emendationes, quas publici iuris feci in meis opusculis varii argumenti, (Halae, 1773. m. 8.) pag. 181 — 190. *Harl.*

33	M. 60.	75	A. lib. II. c. 67.	117	St. 29.
34	A. lib. II. c. 48.	76	M. 7.	118	M. 32.
35	A. lib. I. c. 11.	77	M. 8.	119	A. lib. II. c. 45.
36	A. lib. II. c. 36.	78	St. 16.	120	St. 30.
37	St. 5.	79	A. lib. I. c. 28.	121	A. lib. II. c. 46.
38	St. 6.	80	A. lib. II. c. 27.	122	St. 31.
39	St. 17.	81	A. lib. II. c. 28	123	St. 32.
40	M. 13.	82	A. lib. II. c. 25	124	A. lib. II. c. 61.
41	A. lib. I. c. 41.	83	A. lib. II. c. 26	125	A. lib. II. c. 62.
42	M. 49.	84	M. 3.	126	St. 33.
43	St. 22	85	A. lib. I. c. 15.	127	St. 41.
[?] 44	St. 18.	86	A. lib. I. c. 38.	128	M. 20.
45	A. lib. II. c. 74	87	M. 27.	129	St. 34.
46	M. 21.	88	M. 30.	130	St. 35.
47	A. lib. II. c. 47.	89	M. 29.	131	A. lib. I. c. 75.
48	St. 7.	90	M. 65	132	solus titulus superest A. lib. I. c. 76.
49	M. 4	91	M. 64.		
50	St. 8.	92	St. 19.	133	St. 36.
51	St. 9.	93	M. 42.	134	M. 47.
52	M. 5.	94	A. lib. I. c. 90	135	A. lib. I. c. 74.
53	St. 10.	95	A. lib. II. c. 55.	136	St. 37.
54	M. 22.	96	A. lib. II. c. 56	137	M. 57.
55	A. lib. I. c. 34	97	A. lib. II. c. 68.	138	A. lib. I. c. 84.
56	A. lib. II. c. 51. 52	98	St. 20	139	St. 38.
57	A. lib. II. c. 57.	99	M. 19.	140	M. 54.
58	A. lib. II. c. 58.	100	A. lib. II. c. 72.	141	St. 43.
59	St. 11.	101	M. 40.	142	A. lib. II. c. 91.
60	A. lib. I. c. 21.	102	St. 21.	143	M. 58.
61	M. 35.	103	M. 56.	144	A. lib. II. c. 84.
62	St. 12.	104	St. 23.	145	St. 44.
63	A. lib. I. c. 63.	105	M. 69.	146	St. 47.
64	St. 14.	106	St. 24	147	St. 48.
65	M. 11.	107	A. lib. II. c. 87.	148	St. 49.
66	St. 13.	108	A. lib. II. c. 88	149	A. lib. II. c. 1.
67	M. 31.	109	St. 25	150	A. lib. II. c. 2.
68	M. 16.	110	M. 52.	151	St. 45.
69	M. 43.	111	St. 26	152	St. 46.
70	St. 42	112	St. 27.	[?] 153	M. 9.
71	M. 10.	113	M. 33.	154	A. lib. II. c. 5. et 6.
72	A. lib. I. c. 69	114	A. lib. II. c. 63.	155	A. lib. II. c. 7.
73	St. 15.	115	A. lib. II. c. 64.	156	A. lib. II. c. 8.
74	M. 61.	116	St. 28.	157	St. 39.
				158	

158	St. 40.	200	A. lib. II. c. 9.	242	St. 100.
159	St. 65.	201	St. 83.	243	St. 101.
160	St. 66.	202	A. lib. II. c. 10.	244	St. 102.
161	M. 44.	203	A. lib. II. c. 11.	245	M. 50.
162	M. 46	204	A. lib. II. c. 12.	246	M. 67.
163	M. 34	205	A. lib. II. c. 13.	247	St. 98.
164	A. lib. II. c. 49.	206	A. lib. II. c. 14.	248	M. 18.
165	A. lib. II. c. 50.	207	A. lib. II. c. 15.	249	St. 103.
166	M. 37.	208	A. lib. II. c. 16.	250	St. 104.
167	St. 50.	209	St. 84.	251	St. 105.
168	St. 51	210	M. 17.	252	St. 106.
169	St. 52.	211	St. 80. 81.	253	St. 107.
170	St. 53.	212	St. 82.	254	St. 108.
171	St. 54.	213	M. 6.	255	St. 109.
172	St. 55.	214	A. lib. I. c. 23.	256	St. 110.
173	St. 85.	215	A. lib. I. c. 25.	257	St. 113.
174	St. 62	216	A. lib. II. c. 82.	258	St. 114.
175	A. lib. II. c. 21.	217	A. lib. II. c. 79.	259	St. 115.
176	A. lib. II. c. 22.	218	St. 86.	260	M. 38.
177	A. lib. II. c. 23.	219	St. 87. et 88.	261	St. 111.
178	A. lib. II. c. 24.	220	St. 89.	262	St. 112.
179	A. lib. II. c. 29.	221	St. 90.	263	M. 42.
180	A. lib. II. c. 30.	222	St. 56. [?]	264	A. lib. II. c. 19.
181	M. 39.	223	St. 57.	265	A. lib. II. c. 20. M. 41.
182	A. lib. II. c. 33.	224	St. 58.	266	A. lib. II. c. 17.
183	A. lib. II. c. 34	225	St. 59.	267	St. 116.
184	St. 63.	226	St. 60.	268	St. 117.
185	St. 64.	227	St. 61.	269	St. 118.
186	St. 67	228	St. 91.	270	A. lib. II. c. 18.
187	St. 68	229	St. 94.	271	M. 36.
188	St. 69.	230	M. 12.	272	St. 119.
189	St. 70.	231	A. lib. I. c. 31.	273	St. 120.
190	St. 71.	232	A. lib. II. c. 32.	274	St. 121.
191	St. 72.	233	St. 93.	275	St. 122.
192	St. 73.	234	St. 92.	276	St. 123.
193	St. 74.	235	St. 95	277	St. 124.
194	St. 75.	236	St. 96.	278	St. 125.
195	St. 76.	237	St. 97	279	St. 126.
196	St. 77.	238	A. lib. I. c. 33.	280	St. 127.
197	St. 78.	239	St. 99	281	Sententiae Theocristi ordine litterarum, quas ad calcem Stobaei
198	St. 79.	240	M. 28.		
199	M. 23.	241	A. lib. I. c. 57.		

	Stobaei Trincauel-	290	A. lib. I. c. 4.	300	A. lib. II. c. 4.
	lus ediderat.	291	A. lib. I. c. 5.	301	A. lib. II. c. 95.
282	M. 45.	292	A. lib. I. c. 6.	302	A. lib. II. c. 98.
283	A. lib. II. c. 93. et 94.	293	M. 53.	303	A. lib. II. c. 97.
284	M. 48.	294	M. 14.	304	A. lib. II. c. 99.
285	M. 51.	295	A. lib. I. c. 47.	305	A. lib. I. c. 17.
286	A. lib. I. c. 1.	296	M. 15.	306	M. 25.
287	A. lib. I. c. 2.	297	M. 26.	307	A. lib. I. c. 19.
288	M. 24.	298	A. lib. II. c. 96.	308	A. lib. II. c. 100.
289	A. lib. I. c. 3.	299	A. lib. II. c. 3.		

[Nouam editionem, e codd. quos in itinere contulit, multo correctiorem, et forsan auctiorem cl. *Schow*. erat paraturus. Sed pro dolor! prior tantum pars, quam operis redemtor a. 1792. prelo subiicere coepit, lucem adspexit. Namque cum ob noui muneris rationem, tum maxime propter tristissimum incendium, quod ineunte a. 1794. vt regium palatium Hafniense, ita etiam *Schowii* libros et tabulas, adeoque, quae V. D. in itinere collegerat ad suum Stobaeum ornandum, absumsit, inceptum ad felicem exitum perduci non potuit. Quare operis redemtor, quod eum longioris morae taeduit, primam solummodo partem in lucem exire iussit, praefixa inscriptione: *Ioannis Stobaei Sermones* e msst. codd. emendatos et auctos edidit *Nic. Schow*, profess. Hauniensis. *Pars I. sermo I — XXVII.* Lipsiae, in libraria Weidmannia. 1797. mai. 8. cum paucis notis criticis. Quod autem ipse cl. *Schow* nullam praemisit praefationem; pauca, de quibus paullo post sermo erit, comperimus, quibus ille codicibus aut aliis praesidiis ad ornandum Stobaeum fuerit vsus, aut quae alia ad intelligendum emendandumque aut illustrandum auctorem adhuc contulerit aut conferre decreuerit. Alius igitur sospitator, cui par felicitas diligentiaque in conquirendis subsidiis et par eruditio contigerit, est exspectandus atque exoptandus. *Harl.*]

Editiones Florilegii Stobaeani latinae.

Ex Gesneri versione, Basil. 1549. fol.
Antwerp. 1545. et ex secunda Gesneri editione 1551. in 8. ex officina Ioannis Loei.
Lugd. 1555. in 12.
Paris. 1557. in 12. II. volum.

[Cel. *Schow* in epistolis criticis, vna ad C. G. Heynium, altera ad Th. Chr. Tychsenium — Romae 1790. 4. pag. 51. meminit libri rarissimi: (cuius etiam mentionem paullo post fecit Fabricius,) *Apophthegmata ex variis auctoribus per Io. Stobaeum collecta, Varino Fauorino Camerte interprete.* Lat. Romae per Iac. Mazochium, 1517. 8. sententiae vero, inquit, ad sensum, nec ad verba redditae sunt, multumque abbreuiatae; quam plurimi etiam articuli omissi sunt, rerumque ordo multis in locis mutatus est. Idem pag. 48. scribit, noua iis, quae in *Specimine* memorasset, subsidia,

subsidia, quae paucis indicabo, dein accessisse. Sunt vero 1) variae lectiones, (ex codd. a Wassio sumtae, interdum Wassii coniecturae,) descriptae ex exemplari interfoliato, (vti legitur,) Stobaei ed. Aurel. Allobr. 1609. quod Oxonii in bibl. collegii Aenei Nasi adseruatur: 2) cod. in cuius fine priores XXXVIII. *Stobaei Sermones* chrestomathiae loco adnexi sunt; quorum textum, ex praestantissimo cod. descriptum, non modo praestantiores MS. caesarei lectiones confirmasse, sed et nouas easque praeclaras subministrasse adnotauit; 3) eximius cod. Romae in bibl. Angelica, nr. XVII. et in catalogo inscriptus, *Selecta ex variis philosophis graecis*, quem tamen suspicatur Schow. continere *Ioniam* Mich. Apostolii; (an Arsenii?) 4) cod. in bibl. S. Saluatoris Borton. qui syllogen sententiarum, ab Accida, protopapa Messanensi, collectarum, comprehendit; sed Sermonibus Stobaei parum profuit; 5) edit. Stobaei Tigurinae a. 1543. exemplar, Venetiis in bibl. Zeniana, notis in margine instructum frequentibus iisque satis eruditis, quae vero loca solum parallela tam graeca, quam latina indicant. *Harl.*]

Germanica.

Georgio *Laeto*, siue *Froelich*, interprete. Basil. 1551. fol. apud Oporin. *Fabr.* De misera hac minimeque laeta versione, Basil. 1551. (in fronte tamen libri, a. 1550.) fol. et de ipso *Froelichio* plura leges in: (Gottschedii) Beyträgen zur critischen Historie der deutschen Sprache etc. partic. XIX. Lips. 1738. 8. pag. 349 — 366. *Harl.*

Partes quaedam, e Stobaei Florilegio separatim vulgatae.

Gesnerus, cum notasset Volaterranum, haud pauca ex Stobaeo, tunc adhuc inedito, in Commentarios suos Vrbanos transtulisse, addit, a *Varino Phauorino*, Camerte, quasdam breuiores sententias, sparsim [?] ex Stobaei collectaneis decerptas et in peculiarem libellum quatuor vel quinque foliorum redactas, latina, sed parum felici, interpretatione. Prodiit Leoni X. dicatus Rom. 1517. 4. 1519. 8. Cracouiae 1522. in 8.

Gnomologia graecolatina, hoc est, insigniores et vetustiores sententiae philosophorum, poëtarum, oratorum et historicorum, ex magno anthologio Io. Stobaei excerptae et in locos supra bis centum digestae a *Mich. Neandro*, Basil. ex officina Iohannis Parci, sumptibus Ioannis Oporini, 1557. in 8. Praemisit Neander commentationem haud contemnendam de scriptoribus, quorum sententias ex Stobaeo exhibet, subiecto ad voluminis calcem graece et latine Luciani somnio.

Conradi Lycosthenis sententiarum et apophthegmatum e Stobaeo et aliis compendium Basil. 1557. 8. Lugd. 1571 in 8. ac deinde saepius alibi.

Fragmenta quaedam poëtarum, a Stobaeo laudata, eodem carminis genere vertit latine et cum tribus tragoediis Euripidis edidit *Georgius Ratallerus*, Antwerp. 1581. in 12.

Stobaei locorum communium epitome, Colon. 1603. in 12.

Fragmenta Pythagoreorum quorumdam e Stobaeo desumta, graece et latine *Guil. Canterus* Basil. 1566. in 4. atque *H. Stephanus* inde Laërtio suo, plus simplici vice edito, subiecit, *Tho. Galeus* quoque adiunxit opusculis mythologicis, ethicis, physicis, vt dixi lib. II. c. 13. §. vlt. [vol. I. p. 886. vbi plura notaui.] Subiuncta itidem exstant cum Guil. Canteri versione, ethicis Aristotelis Nicomacheis, vtraque lingua editis cum versione Dionys. Lambini, et Theod. Zwingeri argumentis, notis, tabulisque et Theophrasti characteribus, quos *Auberius* interpretatus est Basil. 1582. fol. Sed in thesauro philosophiae moralis Lugd. apud Tornaesium 1589. in 12. et Geneu. 1613. in 12. vna cum Epicteto, Cebete, et Theophrasti characteribus. Denique fragmenta Pythagoreorum, politici argumenti, collecta e Stobaeo cum Io. Spondani versione, subiunguntur politicis Aristotelis, a Zwingero et Victorio illustratis, Basil. 1589. fol.

Dicta poetarum, quae in Eclogis tum in Florilegio Stobaeus adfert, recensuit ad MSS. codd. vir summus, *Hugo Grotius*, et elegantissimis, vt solet, versibus latinis reddidit Hagae partim, partim Lupisteni in carcere, ***) communi deinde bono, exsolutus indignis vinculis et libertati [?] redditus, vtraque lingua cum castigationibus edidit Paris. 1623. in 4. *Graeca*, inquit, *dedi innumeris locis emendatiora, tum quoad sensum, tum quod ad carminum leges adtinet, partim ex coniectura mea, et amicorum, qui in notis nominantur, partim ex libris, quos ex regia bibliotheca comitate viri clarissimi et eruditissimi Nicolai Rigaltii nactus sum.* In bibliotheca publica academiae Leidensis exstat editio Stobaei Geneuensis ao. 1609. fol. ad quam manu sua Grotius non pauca adnotauit. *Fabr.* In catal. bibl. *Leidens.* pag. 263. duo huius editionis exemplaria memorantur, quorum alterum est ipsius Grotii manu auctum et emendatum; alteri autem manu Gatakeri et If. Vossii notae sunt adscriptae. In catal. codd. Angliae et Hibern. tom. II. p. 70. nr. 2700. et 2702. inter codd. *Vossian.* eadem duo occurrunt exemplaria; prius autem sic memoratur: *Stobaeus Grotii*, longe auctior manu *Thomae Gatakeri* Londinatis, viri in auctoribus diligenter et accurate tractandis nulli secundi. *Harl.*

Quae e Nicolao Damasceno de moribus gentium passim adfert Stobaeus, vna cum Heraclidis libello de politiis latine vertit, et vtraque lingua ad calcem librorum IV. de

***) Vide *Grotii* epist. LXXVII. ad Gallos et praefat. ad dicta poëtar. e Stobaeo.

de rep. Lacedaemoniorum vulgauit *Nicolaus Cragius*, Geneu. 1593. in 8. Lugd. Bat. 1670. in 8. vnde recusa etiam exstant in thesauro antiquitatum graecarum Gronouiano tom. VI. p. 3841. ibid. a. 1699. fol.

[In *Rich. Franc. Phil. Brunck gnomicis poetis graecis* etc. Argentorati, 1784. 12. ex altera parte edit. poetarum minorum graec. Radulphi Wintertoni, Cantabr. 1677. emendatius auctiusque repetitis et illustratis, multa sunt, ex Stobaei Florilegio petita, fragmenta; quae (vt Brunck in praef. pag. V. ait) omnia ad scriptum codicem biblioth. regiae (Parisin.) collata longe emendatius, quam antea, in hoc libello exhibentur. *Brunckii* lectiones ac mutationes tam in gnomicis poetis, quam in Analectis veter. poet. gr. in quibus multa etiam a Stobaeo adlata reperiuntur, factas laudauit aut indicauit, interdum reiecit *Schow* in sua edit. *Harl.*]

[Cl. *Wyttenbach.* edit. suae Plutarchi de sera numinis vindicta, Lugd. Bat. 1772. mai. 8. pag. 129. sqq. subiecit eruditeque explicuit *fragmentum Plutarchi*, ex *Stobaeo*, serm. CXIX. quod in omnibus Stobaei editt. tribuitur *Themistio.* Sed Wyttenb. in prooemio vbertim docet, id non Themistio, sed Plutarcho esse adserendum, et seruatum a Stobaeo ex deperditis Plutarchi libris *de anima.* Idem monet probatque nihil frequentius esse in Stobaeo, quam errorem et confusionem in nominibus auctorum. Idem in animaduersionn. ad Plutarchi libr. p. 4. 27. 58. et 94. quaedam Stobaei loca emendat. *Harl.*]

[Cl. *Frid. Iacobs* Animaduersionibus in Euripidis tragoedias etc. Gothae et Amstel. 1790. 8. subiecit p. 209—303. epist. critic. ad cl. Nic. Schow, in qua scripsit acutas animaduersiones in Stobaei Florilegium; pag. autem 303—307. addidit fragmentum *Eusebii* ex Io. Stobaei eclogis ethicis libr. II. p. 206. ed. Cantert. (in ed. Heeren, part. II. p. 410. sqq.) cum notis criticis, in quibus plura, quae latebant, vlcera perite feliciterque sanauit. Interdum tamen cl. *Heeren* in notis, fidem codd. vt plurimum sequutus, dissensit a cl. Iacobs, et leniorem adhibere studuit medicinam. *Harl.*]

Capita locorum communium S. MAXIMI.

Prooemium ex Ephraimo, *πῶς χρὴ ἀναγινώσκειν, ἢ ἀναγινώσκοντι προσέχειν. Quomodo legere, vel legenti auscultare oporteat* (quod in edit. Wechel. et Geneuensi Stobaei Antonii et Maximi ad calcem vniuersi operis subiunctum est p. 962.)

Edit. Wechel.

11. 1. Περὶ βίου ἀρετῆς καὶ κακίας. *De virtute et vitio in vita* tom. II. Opp. Maximi p. 529. adde Melissam lib. I. c. 7.

29. 2. Περὶ Φρονήσεως καὶ βουλῆς. *De prudentia et consilio* pag. 533. Melissa lib. I. c. 8.

Edit. Wechel.

84. 3. Περὶ ἁγνείας καὶ σωφροσύνης. *De pudicitia et castitate* p. 536. Melissa lib. I. c. 14.

49. 4. Περὶ ἀνδρείας καὶ ἰσχύος. *De fortitudine ac robore* pag. 540, adde Melissam lib. I. cap. 12.

52. 5. Περὶ δικαιοσύνης. *De iustitia* pag. 543. Melissa lib. I. cap. 13.

213. 6. Περὶ φίλων καὶ φιλαδελφίας. *De amicis et fraterno amore* p. 545. Melissa lib. I. c. 24.

76. 7. Περὶ ἐλεημοσύνης. *De misericordia in pauperes* pag. 551. Melissa lib. I. c. 27.

[P] 77. 8. Περὶ εὐεργεσίας καὶ χάριτος. *De beneficentia et gratia* p. 555. Melissa lib. I. c. 29.

153. sq. 9. Περὶ ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας. *De magistratu, seu imperio et potestate* p. 558.

70. 10. Περὶ ψόγου καὶ διαβολῆς. *De vituperatione et calumnia* p. 562. Melissa lib. I. c. 53.

65. 11. Περὶ κολακείας. *De adulatione* p. 564. Melissa lib. I. cap. 52.

230. sq. 12. Περὶ πλούτου καὶ πενίας καὶ φιλαργυρίας. *De diuitiis et paupertate ac auaritia* p. 567.

40. 13. Περὶ αὐταρκείας. *De virtute animi, sorte sua contenti,* pag. 573. Melissa lib. I. c. 36.

294. 14. Περὶ προσευχῆς. *De precibus ad Deum* p. 574. Melissa lib. I. c. 46.

296. 15. Περὶ διδαχῆς καὶ λόγων. *De eruditione et eloquentia* p. 578. Melissa lib. I. c. 48.

68. 16. Περὶ νουθεσίας. *De correptione* p. 580. Melissa lib. I. cap. 49.

210. 17. Περὶ παιδείας καὶ φιλοσοφίας. *De doctrina et philosophia* p. 582. Melissa lib. I. c. 50.

248. 18. Περὶ εὐτυχίας καὶ δυστυχίας. *De secundis rebus atque aduersis* p. 587. Melissa lib. I. c. 70.

99. 19. Περὶ ὀργῆς καὶ θυμοῦ. *De ira et furore* p. 592. Melissa lib. II. c. [illegible]

128. 20. Περὶ σιωπῆς καὶ ἀπορρήτων. *De silentio et arcanis* pag. 595. Melissa lib. I. c. 73.

46. 21. Περὶ πολυπραγμοσύνης καὶ ἡσυχίας. *De curiositate alienorum negotiorum, et de quiete animi* p. 598. Melissa lib. II. c. [illegible]

54. 22. Περὶ πλεονεξίας. *De auaritia* p. 600.

199. 23. Περὶ τιμῆς γονέων καὶ φιλοτεκνίας. *De honore parentum, et liberorum amore* p. 603.

Edit. Wech.

Edit.	Wach.	
[P] 42.	49.	Περὶ ταπεινοφροσύνης. *De modestia animi* p. 649. Melissa lib. I. c. 73.
245.	50.	Περὶ ἰατρῶν, *de medicis* p. 651. Melissa lib. I. c. 56.
285.	51.	Περὶ πίστεως, *de fide* p. 652. Melissa lib. I. c. 44.
116.	52.	Περὶ μνήμης, *de memoria* p. 653. Melissa lib. I. c. 54.
293.	53.	Περὶ ψυχῆς, *de anima* p. 655. Melissa lib. I. c. 55.
140.	54.	Περὶ φθόνου, *de inuidia* p. 656. Melissa lib. I. c. 62.
5.	55.	Περὶ ἑκουσίου καὶ ἀκουσίου, *de voluntario et inuoluntario* p. 659. Melissa lib. I. c. 65.
103.	56.	Περὶ τοῦ, γνῶθι σεαυτὸν, *de dicto*, nosce te ipsum pag. 662. Melissa lib. I. c. 59.
137.	57.	Περὶ χρηστότητος, *de bonitate, seu benignitate* pag. 664. Melissa lib. II. c. 83.
143.	58.	Περὶ νόμου, *de lege* p. 665. Melissa lib. I. c. 67.
26.	59.	Περὶ λογικοῦ καὶ λογισμοῦ, *de parte rationabili hominis et ratione* p. 668. Melissa lib. I. c. 64.
33.	60.	Περὶ ἀφροσύνης ἄφρονος καὶ ἀνοήτου καὶ ἀπαιδεύτου καὶ μωροῦ, *de insipientia, insipiente et stolido et imperito ac stulto* p. 669. Adde Melissam lib. I. c. 9.
74.	61.	Περὶ ἀσωτίας *de luxuria et prodigalitate* pag. 671. Melissa lib. I. c. 39. 40.
144.	62.	Περὶ συνηθείας καὶ ἔθους, *de consuetudine ac more* p. 672.
217.	63.	Περὶ εὐγενείας καὶ δυσγενείας, *de nobilitate et ignobilitate* pag. 675. Melissa lib. II. c. 79.
91.	64.	Περὶ γέλωτος, *de risu* p. 677. Melissa lib. I. c. 36.
90.	65.	Περὶ ἐνυπνίων, *de insomniis* p. 678. Melissa lib. I. cap. 43.
9.	66.	Περὶ ἀκακίας καὶ μνησικακίας, *de innocentia et iniuriarum memoria* p. 679. Melissa lib. II. c. 54.
246.	67.	Περὶ βίου ἀνωμαλίας, *de vitae inaequalitate* p. 682. Melissa lib. I. c. 71.
3.	68.	Περὶ τοῦ, ὅτι δεῖ τιμᾶν ἀρετὴν καὶ κολάζειν κακίαν, *de eo, quod honor habendus virtuti, vitium puniendum* p. 684. Melissa lib. I. c. 68.
105.	69.	Περὶ φιλαυτίας, *de caeco amore sui* p. 685. Melissa lib. II. c. 75.
[P] 4.	70.	Περὶ τοῦ, ὅτι εὔκολος ἡ κακία, καὶ δυσπόριστος ἀρετή, *vitium esse facile, non facile parari virtutem* p. 687. Melissa lib. I. c. 69.
15.	71.	Περὶ τοῦ, ὅτι οὐκ ἀεὶ τὸ πλεῖστον ἄριστον, *non semper maiorem partem esse optimam* p. 688. 689. Melissa lib. I. cap. 37.

IX. In-

IX. Index scriptorum, a Stobaeo citatorum, Gesneriano longe plenior. xx)

Compositus ad paginas *florilegii* editionis Gesnerianae tertiae Tig. 1559.

E. praemissum respicit paginas *Eclogarum* Plantinianae editionis a. 1575. quam in concinnando hoc indice sequutus sum.

P. adpositum notat, illum scriptorem a Photio memorari inter eos, quibus Stobaeus usus est, licet in editis Stobaei libris non fiat illius mentio.

* *Praefixum denotat, illum scriptorem non fuisse inter eos, quos Photius in Stobaei libris laudari obseruauit.*

xx) Quum in Stobaeo mire frequens fit error et confusio in nominibus auctorum, vt supra iam animaduertimus, et Heeren atque Schow ex codd. vel alia auctorum nomina rescripsissent, vel quondam *alienata* suis vindicassent auctoribus, vt aliorum criticorum monita praetermittam: hunc Fabric. indicem hinc inde emendandum esse aut supplendum, facile est intellectu. Enimuero quoniam cel. *Heeren* in tom. II. partis II. confecit indicem auctorum, quorum loca in Ecl. physicis etc. seruauit Io. Stobaeus, atque in notis ad illa et in comm. laudata de fontibus eclog. Stob. de auctoribus abunde disseruit, ne tempore chartaque abutar, ad illum indicem atque commentationem lectorem ablegare praestat. Passim tamen quaedam adscripsi. *Harl.*

Anaxan-

Pythi-

yy) Apud Photium est: Ἀναλόχους αἰγιμιὸς. Sed fortasse duo distincti sunt scriptores: Ἀναλόχους, Αἰγιμιὸς. Sic indici huic e Photio addendus praeter Achaeum, poëtam, et Aesopum etiam Aegimius.

[Schow

Bero-

Demades

Epide-

zz) Duos Epicuros praeter rem facit Photius, alterum Athenienſem, alterum Gargettium.

Eurypho,

*) Fragmento secundo in cap. II. dial. et ethicar. ex codd. nomen Euripid. praefixit *Heeren* II. p. 4. sq. et obseruat, ex Euripidis Philoctete plura superesse fragmenta. *Harl.*

*) Nomen dramatis e MS. Grotius adnotauit.

Her-

b) V. *Heeren* II. p. 410. ſqq. ibique notam et in comm. de fontibus etc. pag. 198. ſq. *Iacobs* animaduerſſ. in Euripidis Trag. etc. pag. 303. ſqq. *Harl.*

c) Apud *Heeren* part. I. tom. II. cap. 52. pag. 1070. ſqq. quo adnotante locus hic Hermetis in III. codd. inſcribitur: Ἑρμοῦ λόγος Ἴσιδος πρὸς Ὧρον. Ex eodem libro ſumtus eſt in cap. 52. fragm. 40. pag. 926. ſqq. (vbi in not. Heeren.) longus locus, in duobus codd. inſcriptus: Ἑρμοῦ τρισμεγίστου ἐκ τῆς ἱερᾶς βίβλου, ἐπικαλουμένης κόρης κόσμου: it. aliud fragm. 41. nouum ex eodem libro, pag. 980. ſqq. *Harl.*

Hiero-

d) *Ruhnken.* in hiftoria crit. orator. graec. ante ed. Rutilii pag. XCIX. fq. de hoc *Herode, iambographo*, eiusque nominis confufione docte differit, et monet, hunc *Herodem, iambographum*, cum *Herode Attico* grauiffimo errore confufum effe a Fabricio h. l. et interpretibus *Plinii* ad libr. IV. epift. 3. Nec *Gierig* in not. ad Plinii locum tom. I. ed. p. 906. fq. expedire fe potuit, et praeter rem tentat locum. *Harl.*

Iophon

Menan-

t) *Schow* p. 386. ex tribus codd. reposuit ἐν κοτυβιζέταις; sed tamen, scribendum esse, notat κοττυβιζέταις. *Harl.*

f) Aut *Claudio Pollione*, vide supra vol. III. p. 566. not. ff. et *Wyttenbach.* disp. de Musonio Rufo. *H.*

Patr

Phile-

g) Brunk in gnomicis poetis hoc et fragm. p. 195. nr. IV. inter reliqua Stobaei ἐκ τῶν Φιλήμονος repofuit, et in not. p. 336. (v. etiam de reliquis Philemonis apud Stobaeum fragmentis p. 335. sqq.) Sed Schow p. 365. ex cod. adposuit Φιλήμων ἐν Δικαζομένῳ. Add. supra, vol. II. pag. 477. voc. Ἐκδικαζόμενος. Harl.

Philoxe-

h) Enimuero id fragmentum *Heeren* part. II. p. 6. et 7. nr. 5. reddidit *Philemoni*, comico, et inter Philemonis fragmm. iam retulit *Clericus* ed. pag. 340. *Harl.*

i) De numeris pythagoricis: Ἀρχὴ καὶ στοιχεῖον τῶν ἀριθμῶν ex codd. Augustano et Augustiniano, in miscell. obss. belgic. VII. pag. 184. et *Heeren* part. I. p. 8. sqq. ac de fontibus eclog. II. 2. pag. 207. sq. de hoc et reliquis Philolai fragmm. ap. Stobaeum. Ex Physicorum libro I. *Heeren* I. p. 455. sqq. et 468. *Harl.*

*) Ex Plutarchi opere, de placitis philosophor. plenius olim lecto, excerptae philosophorum sententiae a Io. Stobaeo maximam partem petitae sunt. v. loca ab Heeren in indice III. voc. *Plutarchus* indicata. *Harl.*

Porphy-

k) Plura loca ex *Porphyrii* opere *de viribus animae* reddidit *Heeren* I. 2. cap. 52. nr. 20. sqq. pag. 826. sqq. et p. 1038. sq. fragm. 50. ex *Porphyrii sententiis*. conf. eiusd. comm. de fontibus eclog.

eclog. II. 2. pag. 210. sqq. praecipue pag. 215. sq. *Harl.*

l) Plura *Porphyrii* fragmm. quam Canterus p. 92. post *Aristotelem* dederat, recepit ex Holstenio *Heeren* I. 2. cap. 52. pag. 814. sqq. idemque saepe discessit ab Holstenio. *Harl.*

m) Hunc *Rufum*, stoicum et Epicteti auditorem, diuersum esse a *Musonio Rufo*, docuit *Heeren* II. 2. p. 205. sq. Fragmentum Rufi dedit explicuitque lib. II. cap. 8. nr. 30. in part. II. tom. I. p. 356. sq. *Harl.*

Sophocles

*) Senarios, qui velut incerti leguntur initio Florilegii Stobaei, e Sophocleis sumtos esse, suspicatus est *Valcken.* in Diatrib. in fragmm. etc. cap. XVI. pag. 163. post Euripidei Hippolyti edit. nec dissensit *Schow.* p. 2. *Harl.*

Sostra-

Thales

o) *Sotadis*, non, comici poetae, sed alterius, qui Ptolemaei Philadelphi tempore vixit, fragmentum, a Stobaeo seruatum tit. XXII. recepit *Brunck.* in gnomicis poet. pag. 200., et pag. 540. primum adnotat, nonnulla Sotadis fragmm. esse apud *Stobaeum*, et vnum occurrere in Gesneri edit. nr. 58. quod in versus non est digestum; at Brunck. e cod. in decem versus, sed emendatius, digessit. Tum animaduertit, decem illos versus subiectos esse in eodem cod. aliis versibus eiusdem auctoris, qui in Gesneri Stobaeo p. *65.* tamquam soluta oratio excusi sunt, adposito lemmate *Sotadis* al. *Socratis.* Hoc vero perquam inscitum esse, scribit, et miratur, istaec verba a Fabricio nostro loco esse inserta; *interdum Sotadis nomen scriptum videtur pro Socratis,* quum Socrates nullam reliquisset litteram; denique versus illos adposuit, prouti legendum putabat. Primum fragm. ex Brunckio et codd. recepit *Schow* p. 412. sq. et in nota prodit, in tribus codd. legi *Σωτάδα*, in reliquis *Σωκράτει.* — Socrates nihil quidem litteris consignatum reliquit; at tamen in libr. II. eclogar. cap. 8. nr. 29. Heeren p. 356. part. II. tom. I. dedit fragm. prosa oratione scriptum, cui ex margine trium codd. praefixum est lemma *Socratis:* vnde vero hoc dictum petierit scriptor., non adnotatur in codd. Atque *Heeren* in comm. de fontibus eclog. p. 215. animaduertit, *Socratis* quidem nomen inter auctores, quos exscripsit Stob. proprie referri non posse; saepius tamen dicta eius memorabilia tum in Florilegio, tum semel in Eclogis l. mem. citari; ea igitur ex aliis scriptoribus, qui ea collegerant, petita esse debere, quorum tamen nomina numquam addantur. *Harl.*

ἐν

p) *Xenophanis* nomen e codd. adposuit *Heeren* I. 1. cap. 9. libri I. p. 224. ratus, binos ibi seruatos versus, ex libro *περὶ φύσεως* esse desumtos. *Harl.*

ἐν τῷ περὶ φύσεως. E. 12;
Zenodotus. 30. 391.
Zopyrus. 387.

X. Post Stobaeum St. MAXIMVS, ex protosecretario Heraclii, imp., monachus et abbas Chrysopolitani prope Constantinopolin monasterii, locos communes non modo ex ethnicis, vt ille, sed etiam ex S. Scripturae libris et ecclesiasticorum doctorum monumentis, vtpote Christianus, composuit, quorum capita supra p. 598. seq. iam exposui. Praesenti loco cetera illius scripta percensere iuuat, ac [P] deinde indicem scriptorum subiungere, quos tum in ceteris scriptis suis laudat, tam ex quibus q) locos illos suos communes congessit. Hic Maximus r) *theologus et confessor* a Graecis adpellatur, sanctisque vna cum *Anastasio,* discipulo, ab ecclesia adscribitur, Monothelitarum strenuus ac praecipuus aduersarius, a quibus vicissim multa et grauia perpessus et in Lazicos deportatus obiit in carcere a. C. 662. aetatis 82. s) quum celebrem cum Pyrrho, ex-patriarcha Constantinopol., disputationem habuisset a. 645. et concilio Lateranensi a. 649. sub Martino I., papa, interfuisset. t) Videnda, quae tomo priori Operum S. Maximi Combefisius praemisit, vbi primo loco graece et latine pag. 1 — 28. cum *Combefisii* versione legitur vita eius, scripta ab *Anastasio,* apocrisiario

q) In locis communibus S. Maximi, auctorum nomina saepius permutata, confusa, deprauata deprehendi, notat *Tho. Gatakerus* notis ad Marcum Antoninum p. 150. Idem de Stobaei marginibus queruntur eruditi, quibus etiam e MSS. codicibus mederi est difficile.

r) Vide *Combefis.* ad S. Maximum tom. I. p. 647. tom. II. p. 484. Theologus dicitur in codice bibl. Coislinianae, quem memorat *Montfauconus* p. 305. Atque vt frequentissime ipsi tribuitur nomen Ὁμολογητῦ et magni confessoris, vt tom. II. p. 98. ita obseruabis, eum quandoque etiam adpellari martyrem, vt ab *Alexia Comnena* lib. V. et in titulo locorum communium tom. II. p. 528. Ἀββᾶ Μαξίμυ τῦ φιλοσόφυ καὶ μάρτυρος, laxius nimirum accepto isthoc vocabulo.

s) V. *Walch.* hist. haer. tom. IX. p. 308. sq. *Harl.*

t) Conf. *Vossius* de scientia mathem. cap. XL. §. XIII. p. 227. *G. Caue* hist. litter. script. eccl. tom. I. pag. 585. *L. Ell. du Pin* nouv. bibl. tom. VI. p. 23. *Cas. Oudin.* diss. de S. Maximo tom. I. comment. p. 1635. sqq. qui p. 1647. sqq. in cap. III. ostendit, quomodo Maximi, monachi, opera in noua editione possint commodiore distribui ratione, et pag. 1650. sq. *Annae Comnenae* in Alexiade gr. lat. edit. Paris. 1651. fol. libr. V. pag. 147. longam repetit narrationem, quantum litteras doctosque viros coluerint Alexius Comnenus, imper., eiusque vxor, Irene, et quanti Irene aestimauerit seduloque lectitarit Maximi libros, tam illorum argumentis, quam stilo, ab aliis vituperato satis sublimi adlecta. — *R. Ceiller* hist. gener. des AA. eccl. tom. XVII. p. 689. *Hamberger* zuverl. Nachr. tom. III. pag. 504. sqq. qui etiam laudat *Ios. Simon. Assemanni* italicae historiae scriptores, tom. II. cap. 6. — *Saxius* in Onom. part. II. p. 75. sq. qui praeterea plura loca *Pagii* in crit. Baron. in quibus passim agitur de Maximo, excitat. — *Walch.* in hist. mox laudanda etc. tom. IX. p. 194. sqq. vbi etiam p. 197. not. 2. laudat *Assemanni* librum: *Schroeckh.* in hist. eccl. christ. tom. XX. p. 205. sq. de eius arguta et allegorica interpretandorum oraculorum dict. ratione; p. 330. sq. de scriptis eius dogmaticis, p. 411. sqq. de acri eius cum Monotheletis controuersia, p. 432. sqq. de adcusatione et condemnatione morteque Maximi. — *Io. Fabric.* hist. bibl. Fabr. tom. I. p. 246. *Harl.*

sio, discipulo, *) ex qua lacinias quasdam produxerat *Baronius* ad a. C. 640. seq. atque inprimis ad a. 656. vsus latina vitae illius versione, quam e MSS. graecis Vaticanis concinnaverat *Petrus Morinus*. Eamdem vitam laudat *Allatius* lib. de purgatorio pag. 730. et de Simeonum scriptis, vbi auctorem incertum prodit, et hoc eius ponit initium: καὶ πάλαι μὲν τῶν κατὰ Θεὸν πολιτευσαμένων, ὁ βίος λυσιτελὴς καὶ ὠφέλιμος. Sed legendum: καὶ πάντων μὲν [v. ad nr. 42.]. Inde apud Combefisium p. 29 — 86. sequuntur Acta et collationes, siue *relatio motionis factae inter S. Maximum et socium eius atque principes in secretario.* Incipit: τῇ ἡμέρᾳ ᾗ προσωρμίσθησαν, graece et latine, nisi quod nonnulla tantum latine ex *Anastasii, bibliothecarii,* versione exhibentur, quae graeca non sunt reperta in MSS., latina prodierant in Anastasii, bibliothecarii, collectaneis, a *Iac. Sirmondo* editis Paris. 1620. in 8. Deinde haec collectanea recusa sunt Paris. 1696. fol. in tomo tertio operum Sirmondi p. 528. seq. et graeca, quae Combefisius protulit, adiuncta, apud quem deinceps pag. 85. 86. graece et latine sequitur Monachi cuiusdam στηλιτευτικὸν pro S. Maximo contra Constantinopolitanos, e codice Seguieriano, et hinc p. 87 — 106. *Officium SS. Maximi et* discipuli [?] eius, *Anastasii,* Apocrisiarii, quale exstat in Graecorum Menaeis ad XIII. Augusti. Refert etiam *Lambecius* VIII. p. 127. [p. 271. sqq. cod. XIV. qui continet Menologii magni Graecorum mensem August. nr. 26.] in bibl. caesarea occurrere MStam epitomen certaminis S. Maximi, quae incipit: ὁ ὅσιος καὶ τρισμακάριστος πατὴρ ἡμῶν Μάξιμος. [Add. infra vol. IX. p. 122. sq. ed. vet.]

Scripta S. Maximi complura, tunc adhuc inedita, ex MSS. bibl. Vaticanae memoravit *Baronius* ad a. C. 657. n. 31. *quorum,* inquit *Franciscus Scorsus* S. I. in notis ad Theophanis Ceramei homilias pag. 645. *si vnquam ego copiam nactus fuero, operam industriamque meam, quantacunque illa sit, in illis publico commodo proferendis in lucem, conferre non pigebit.* Ceterum non Scorso, sed *Francisco Combefisio* praeclaram operum S. Maximi, certe plerorumque, editionem debemus, quam cum versione sua notisque *ex almi,* vt in titulo ipse profitetur, *Galliae cleri iussu et ordine* dedit e MSS. regis Galliae, card. Mazarini, Seguierianis, Vati-

*) Eadem, cum commentario praeuio et adnotatis *Io. Pinii,* in Act. SS. Antwerp. d. 13. Aug. tom. III. p. 93. sqq. adde infra, vol. IX. inter elogia et vitas Sctor. p. 122. sq. ed. vet. — In cod. *Harlei.* DCXXIV. nr. 24. Passio S. Maximi martyris. v. cat. codd. Harlei. I. add. *C. Guil. Fr. Walch.* histor. haeres. etc. germanice scriptam, tom. IX. p. 60. sqq. et 177. sqq. vbi ex vita s. lib. in vitam et certamen S. Maximi longa excerpsit loca, et in illo tomo, de controuersiis cum Monotheletis, frequenter commemorat Maximum et passim de illius ingenio, scriptis, controversiis dicendique genere agit et iudicat. — De *Maximi* caussa et iudicio in Secretario ex Anastasii collectan. ap. *Mansium* coll. concil. tom. XI. p. 5 — 11. et *Walch.* l. c. pag. 254. sqq. — De eius colloquio cum Theodosio, episc. Caesar., in *Mansi* supplem. concil. tom. I. p. 487. et in coll. concil. ampliss. tom. XI. p. 73. latine. v. *Walch.* l. c. p. 258. sqq. de eius condemnat p. 305. sqq. et p. 528. sqq. de eius dogmatibus. — In cod. Vindobon. caesar. XII. inter canones siue cantica sacra in Sctos totius mens. April. die X. in martyres, Terentium Pompeium, Africanum, *Maximum* etc. v. *Lambec.* comm. VIII. p. 209. et Kollar. ad vol. VIII. p. 273. de epitome certaminis. *Harl.*

Vaticanis, Barberinis, magni ducis Florentinis, Venetisque, Paris. 1675. fol. duobus voluminibus; tertio enim, quod parabat, immortuus est a. 1679. 23. Iun. anno aetatis septuagesimo quarto. *Fabr.* Infra in vol. XIII. p. 789. ex *Iac. Echardi* tom. III. scriptorum ordin. Praedicatorum, vbi p. 678. sqq. referuntur collectionum scriptorum graecorum, a Combefisio factarum, editiones, addit Fabric. a Combefisio paratum fuisse prelo etiam tertium tomum, in quo debebant comparere 1) computus S. Maximi ecclesiasticus ex Vranologio Petavii; 2) commentarius fusior in Dionysii Areopagitae epistolam quartam ad Caium; 3) in Gregorii Naz. locos quosdam difficiles, ad Thomam; in Gregorii Naz. locos difficiles cum versione Scoti Erigenae, quod opus deinde in lucem produxit Thom. Galeus; et 5) scholia in Dionysium Areopagitam ex MSS. aucta et emendata, quae tamen non *S. Maximum*, sed *Io. Scythopolitanum* episcopum habere auctorem, disputat *Mich. Lequien*, diss. praeuia ad Ioannem Damascenum. Add. *Montfauc.* bibl. Coislin. p. 307. sqq. — Idem *Fabric.* l. c. p. 796. 4. adnotat, *Maximi* homilias gallice versas exhiberi in: La Bibliotheque sacrée, ou recueil des plus beaux sermons et homilies des S. Peres pour tous les Dimanches de l'année — le tout divisé en cinq tomes, par Messire *Jean de Loyac*, Protonotaire du S. Siege — et Abbé de Gondon. Paris. 1634. 4. in tom. I. — *Maximi* capp. CCCC. de caritate, CC. theologica, et D. theologica atque oeconomica sec. cod. quemdam in collectione, *Φιλοκαλία τῶν ἱερῶν νηπτικῶν* etc. Venet. 1782. fol. de quo opere v. cl. *Morelli* not. ad cat. bibl. Pinell. p. 78. add. eumd. V.D. in bibl. MSt. gr. et lat. Ven. I. p. 82. sq. — Fragment. quoddam primum edidit *Galland.* v. infra, ad nr. 48.

Maximi apologia pro S. Nysseno, ad dignoscendum, in eius sermonibus esse, quod vltima status animarum immutatio bene sit futura: ex cod. Laurent. XIII. nr. 8. (v. *Bandin.* cat. cit. III. p. 337. sq.) edidit *Io. Bapt. Caracciolus* cum VII. epp. Gregorii, Nysseni, Florent. 1731. 4. — add. ad n. 40.

Quum *Maximus* in magna esset apud catholicos eruditionis et sanctitatis opinione; factum est, vt eius opera vel plura iunctim, vel nonnulla certatim describerentur a librariis. Hinc ingens codicum, in quibus illa adhuc seruata sunt, multitudo exstat, vt iam notauit Fabricius infra, post nr. 53. Ego vero h. l. memorabo plures codd. in quibus opp. vel omnia vel plura simul, aut particulae continentur, aut citantur. Aliis tamen spicilegium me, ne taedium excitem, tempusque perdam, esse relicturum, haud diffiteor. Multos adhuc, suo quemque loco, nominabo. — Infra in vol. X. in indice MS. cod. *Anton. Eparchi*, nr. 22. 53. 75. pag. 480. sq. 483. 486. vet. ed. Qui codd. MSSti in bibliothecis *Anglicanis* exstant, eos recenset *Oudinus* l. c. pag. 1637. sqq. Sic sunt ex. gr. XVII. opusc. in cod. Barocc. CXXVIII. — *Paris.* in bibl. publ. cod. DCCCLXXXVI. opera, a Combefisio edita. — in cod. DCCCLXXXVIII. sunt 26. opusc. aut epist. Maximi. De aliis codd. deinceps. — *Augustae* Vindelic. multa opuscula, a *Reisero* in not. codd. Aug. p. 14. sq. indicata: in alio cod. ib. p. 22. nr. 11. quatuor opusc. — ib. p. 40. Maximi capita. — *Monachii* in bibl. elector. varia opusc. in multis codd. vid. catal. codd. Bauar. p. 11. sq. 32. sq. 34. 40. 42. 47. 49. 51. 53. 76. et 77. — *Vindobonae* in bibl. caes. in cod. CXXXIV. inter excerpta miscellanea ex scriptis patrum, quaedam Maximi, monachi atque martyris. (*Lambec.* IV. pag. 196.) — in cod.

cod. CLVIII. nr. 41. fragm. de diuina incarnat. — in codd. CXCIV. et CXCVI. multa opp. nr. 1 — 10. (*Lamb.* IV. pag. 340. 463. sqq. et 469. sqq.) — in cod. CLXIV. nr. 9. citatur Maximus *de miseria et breuitate vitae humanae.* — in cod. CLXV. nr. 6. Maximi fragmm. duo *de triginta argenteis, quibus Christus venditus est*, et *de ordinibus ecclesiastic. a Christo gradatim administratis.* (*Lamb.* IV. p. 368. et 379) — in cod. CCXLI. nr. 1. fragmm. in *Ioannis*, patriarchae *Antioch.*, eclogis asceticis. (*Lamb.* V. p. 225.) — in cod. CCXLVIII. nr. 11. (et in cod. *Taurin.* CC. v. cat. p. 300.) capita X. *contra Arium, Sabellium, Nestorium et Eutychen;* nr. 12. aliud caput *contra Arianos.* (*Lamb.* V. p. 291.) — in cod. CCLXVII. nr. 41. excerpta ex Maximi opp. asceticis. (*Lamb.* V. pag. 436.) — in cod. CCLXXXIII. nr. 2. fragmm. in anonymi cuiusdam excerptis miscellan. ex SS. et patribus etc. (*Lambec.* V. pag. 474.) — in cod. XI. nr. 8 — 24. multa Maximi opera et epistolae. v. *Kollarii* supplem. ad Lambec. p. 98 — 104. — Idem ibid. p. 772. sq. de cod. CXXXVII. de vaticinio de CPoli, quod Leoni sap. tribuitur. — *Venetiis* in bibl. Marci cod. CXXXII. sermones IX. ascetici, cod. CXXXV. epist. ad Ioan. Cubicularium et alia opusc. — cod. CXXXVI. et cod. CXXXVII. opera. — cod. CCCCXCIV. quaedam opusc. — cod. CCCCXCVII. et in cod. sequenti, (in quo etiam sunt Maximi capp. XLIV. theologica, pariter in cod. *Vaticano*, teste *Montfauc.* bibl. biblioth. MSS. I. p. 6. C.) fragm. sermonis de 30. argenteis, quibus Christus venditus est; diuersum a fragm. in cod. caesar. — in cod. DIV. multa Max. opuscula et excerpta, inter illa, *definitiones explanantes, quid sit essentia et natura, persona et hypostasis, similiter quid substantiale et consubstantiale.* — In cod. DVII. quaedam opusc. — in cod. DXXI. *Max.* dogmatica vtilissima; exponit auctor variorum haereticorum haereses, quibus opponit ecclesiae definitiones, vid. plura in cat. codd. gr. Marc. p. 77. 78. 79. 258. 260. 261. 266. 272. 280. — In cod. *Veneto* Marc. CCLVII. excerpta in florilegio quodam: *Definitiones varias* ex diuersis auctoribus sacris et profanis. v. cel. *Morelli* bibl. MSSt. gr. et lat. I. p. 144. — *Taurini*, plurima opp. in cod. quondam regio XXV. ib. in cod. XXXV. v. cat. codd. gr. Taur. p. 94. sqq. et 140. sqq. — Multa in cod. LVIII. ibid. p. 158. sq. vbi auctor catal. ex vltimo codicis opusc. s. *collectione locorum V. T. anagogice explanatorum* etc. exc. ex Maximo aliisque dedit specimen. — De codd. regiis *Neapolit.* v. cat. illorum supra in vol. V. nr. 2. 55. et 205. — *Ferrariae* in bibl. Carmelitarum opusculum quoddam, Damasceni opp. adtextum. v. *Franc. Ant. Zaccariae* iter litter. per Ital. pag. 161. — Plura opp. in codd. bibl. *Escorial.* de quibus v. *Plüer* itiner. per Hisp. 181. sub nomine *Maximi.* — *Matriti* in bibl. regia, cod. XIV. a *Callisto* quodam, hierodiacono, circa saec. XVII. dimidium exarato, nr. 15. 16. 30. 38. quaedam Maximi inter varios patrum asceticos sermones etc. v. *Iriart.* cat. codd. gr. Matrit. pag. 33. sqq. — *Mosquae* in bibl. synod. codd. III. XI. XIII. et XXV. Maximi fragm. v. cl. *Matthaei* notit. codd. gr. Mosqu. p. 4. 16. 22 et 36. — De cod. monast. Crypto-Ferratae, qui continet Maximi opp. et cod. reg. MMCMXLIV. in quo sunt varia Maximi opp. v. *Montfauc.* in Palaeogr. gr. p. 45. et 50. — Idem in bibl. *Coislin.* multos recenset codd. in quibus vel plura, vel pauciora, opp. aut fragmm. (vt in catenis,) reperiuntur, quos singulatim indicare non vacat, et quibus partim vsus est Combefisius, v. pag. 60. 111. 142. vbi cod. XC. memorabilis recensetur, qui permulta opera continet, et multa quidem, quae Combef. tertio tomo destinabat, sed edere non potuit, fatis interceptus. ib. p. 186. 191. 193. bis, 200. bis, 305. 306. 307. magna operum pars: vbi et pagg. sqq. Montf.

typis

typis renouandum curauit *Combefisii* prospectum atque elenchum operum Maximi, ad editionem paratorum, quaenam opp. editurus fuerit (sed tertium tomum lucem non vidisse, iam monuimus,) et ex quibus codd. illa sint desumta; — pag. 312. 389. 404. sq. 412. 414. 449. 574. sqq. 579. 586. etc. — Idem *Montf.* in bibl. biblioth. MSSt. nubem codicum, in quibus reperiuntur *Maximi* opp. excitauit: ex gr. *Romae* in bibl. Vaticana, plura p. 67. *E.* et *A.* — Sermones, bis, p. 124. *D.* codd. reginae quondam Sueciae nr. 866. et 898. plura opusc. (p. 32. *A.* p. 33. *B.*) — In monasterio quodam, opera. (p. 134. *B.*) — *Mediolani* in bibl. Ambros. plura opp. (p. 501. *B.* et 520. *C.*) — *Dublini*, sermones quidam, (p. 691. nr. 53. et 54.) — in bibl. *Sfortiana* centuriae IV. de caritate. (p. 697. *A.* et p. 705. *C.* et alia (p. 706. *C.* praecipue multa p. 708.) — in bibl. *Murbacensi*, sermo de bono martyre, (II. pag. 1176. *A.*) — in bibl. Michael. *Virdun.* sermones, (pag. 1179. *A.*) — in bibl. abbat. S. Theodorici prope Rhemos, sermones. (pag. 1233. *E.* et p. 1234. *A.*) Sed ohe! iam satis. *Harl.*

Tomo I. Operum S. Maximi.

1. Περὶ διαφόρων ἀπόρων τῆς θείας γραφῆς, de variis dubiis S. Scripturae ad *Thalassium*, presbyterum et abbatem, ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις quaestiones et responsiones LXV. pag. 1—300. Hoc opus in plures τόμους ab auctore diuisum fuit: itaque τόμου τετάρτου finis notatur pag. 149. τόμου πέμπτου p. 178. Meminit huius operis S. Maximus ipse tom. II. p. 14. et *Photius* cod. CXCI. vbi male initio occurrit numerus γραφικῶν ἀπορημάτων ρξδ, quum deinde tantum ξδ enumerentur. Rarius sensum litteralem scrutatur Maximus, crebrior in argutiis, allegoriis, et ex nominum propriorum etymis captando mysterio. Meminit iterum *Photius* cod. CXCIV. Scholia subinde adiuncta sunt ab auctore graeco anonymo, qui circa a. C. 1100. scripsisse videtur et Nilum, Iohannis Itali sectatorem, subinde perstringit. *Fabr.* *Paris.* in octo codd. bibl. publ. secundum cat. vol. II. — in cod. *Coislin.* CCLXXVI. fol. 272. v. *Montfauc.* bibl. Coisl. pag. 390. fin. — *Matriti* in cod. regio L. ab initio ad fol. vsque 50. mutilo. v. *Iriart.* cat. codd. gr. Matrit. p. 168. sq. — *Vindobonae* in cod. CCLI. caesar. fragmenta ex *Maximi* opere, in collect. quadam locorum communium asceticor. v. *Lambec.* V. pag. 324. sqq. — in cod. XI. nr. 9. et nr. 8. index opp. in cod. XXV. in quo etiam sunt excerpta quaedam ex aliis Maximi opp. et Max. ep. ad Thalassium, (in opp. tom. II. p. 358.) v. *Kollar.* supplem. p. 98. sq. — et p. 212. sq. vbi quoque p. 215. nr. 6. et 7. quatuor sunt excerpta. — *Taurini* in bibl. reg. codd. XXV. XXXV. et LVIII. v. cat. codd. gr. Taur. p. 94. 141. et 158. — *Florentiae* in cod. Laurent. Medic. XVI. nr. 24. plut. 9. in quo cod. est etiam nr. 23. Maximi partic. infra post nr. 53. ex eo adducta. *Harl.*

2. Πεύσεις καὶ ἀποκρίσεις καὶ ἐρωτήσεις καὶ ἐκλογαὶ διαφόρων κεφαλαίων ἀπορημένων. Quaestiones, interrogationes et responsiones breuiores LXXIX. diuersorumque difficilium capitum electa pag. 301—334. *Fabr.* *Romae* in monasterio S. Basilii. v. *Montfauc.* diar. ital. p. 215. — *Paris.* in cod. MXCVIII. bibl. publ. add. ad nr. 37. *Harl.*

3. Ἐρ-

3. Ἑρμηνεία εἰς τὸν νθ' ψαλμόν. *Psalmi LIX.* allegorica expositio pag. 335—343. *Fabr.* *Taurini* in cod. reg. XXV. v. cat. codd. gr. Taur. p. 96. — *Florentiae* in cod. Laurent. VII. nr. 27. plut. 57. et nr. 26. *Maximi* sermo in forma epistolae ad Georgium, Africae praefectum. v. *Bandini* cat. codd. gr. Laur. II. p. 346. sq. — Haec interpretatio et interpretat. orationis dominicae aliaque multa Maximi in cod. *Paris.* bibl. publ. DCCCLXXXVIII. Vtraque interpretatio, cum variis Maximi epp. et mystagogia, ib. in cod. MXCVII. et fragmm. in catena in Psalterium. v. *Montfauc.* bibl. Coisl. pag. 57. fin. *Harl.*

4. Εἰς τὴν προσευχὴν τοῦ πάτερ ἡμῶν, πρός τινα φιλόχριστον ἑρμηνεία σύντομος. *Orationis dominicae* expositio compendiaria ad quemdam [?] Christo deuotum p. 344—366. In hac expositione suffragatur Maximus p. 350. Gregorio, Nysseno, qui apud Lucam XI. 2. pro verbis ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου, legit: ἐλθέτω σου τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ καθαρισάτω ἡμᾶς. Tertullianus IV. 26. contra Marcion. *Cui dicam pater? a quo Spiritum S. postulem?* Etiam huic expositioni breuia quaedam anonymi graeci scholia accedunt. *Fabr.* V. ad nr. 3. fragment. in cod. caesar. LXXVII. nr. 72. v. *Lambec.* comm. III. p. 406. in IV. codd. bibl. publ. *Paris.* *Harl.*

5. Λόγος ἀσκητικὸς κατὰ πεῦσιν καὶ ἀπόκρισιν. Liber *asceticus,* siue ad pietatem exercens, per interrogationem et responsionem pag. 367—393. Hunc memorat *Photius* cod. CXCIII. et latine vulgauerat *Flaminius Nobilius* cum aliquot opusculis Chrysostomi et duabus epistolis Basilii Rom. 1587. in 4. Exstat et in bibliothecis patrum latine sub titulo dialogi de incarnatione verbi, et de aliis aliquot ad pietatem conducentibus quaestionibus, ex versione *Bilibaldi Birckheimeri.* Quae prodiit primum Norimb. 1530. 8. atque exstat etiam in collectione scriptorum Birckheimeri, anno 1610. At in Lugdunensi bibl. patrum tom. XII. p. 479. Birckheimeri, et p. 506. Nobilii versio legitur. *Fabr.* In bibl. *Iacobaea,* gr. et lat. nr. 8588. cat. codd. Angliae etc. vol. II. — In codd. *Coislin.* tribus. v. *Montfauc.* bibl. Coisl. p. 305. (vbi quoque in cod. CCLX. sunt *Max. centenaria IV.* ascetica,) 401. et 418. — *Vindobonae* in cod. caesar. CLVI. nr. 6. v. *Lambec.* comm. IV. p. 330. — cod. CCXIV. nr. 8. et CCXCVI. nr. 6. excerptum. v. *Lambec.* VI. p. 94. et 544. *Harl.*

6. Κεφάλαια περὶ ἀγάπης. *De charitate* ad Elpidium capita CCCC. pag. 394—458. Etiam haec capita lecta *Photio* cod. CXCIII. et ab anonymo graeco breuibus pag. 458—460. scholiis illustrata sunt. Ediderat capita illa, (sed sub falso *Maximi Taurinensis,* qui latine, non graece scripsit, nomine,) cum versione sua *Vincentius Opsopoeus* Hagenoae 1531. in 8. Eius interpretationis loca quaedam castigat *Iac. Billius* lib. I. Obseruationum sacrarum cap. 12. et 17. Ex Opsopoei editione recusa sunt graece et latine cum S. Maximi et Antonii Melissae Locis communibus Tiguri 1546. fol. et in Micropresbytico pag. 49. Basil. 1550. fol. et in Orthodoxographis prioris edit. 1555. Latine saepius in SS. patrum bibliothecis. *Fabr.* *Maximi* sententiarum centuriae IV. de caritate, graece et latine, cum diuersis exemplaribus excusis et cum primis quodam MSto collatae, et a multis mendis repurgatae, studio *Ioan. a Fuchte,* Helmstaedii, ap. Iac. Lucii her. 1616.

1616. 8. — *Augustae* Vindel. in quodam cod. *Maximi* 1) diuersa capp. theologica et oeconom. 2) de virtute et malitia, centuriae VII. 3) centuriae IV. de dilectione ad Elpidium; 4) vna centuria de mysterio incarnationis. — in alio cod. centuriarum de carit. secunda a cap. 8. cum integris posterioribus. v. *Reiser*. not. codd. Aug. p. 22. nr. 11. et 25. nr. 20. — *Vindobonae* in cod. CXCIV. nr. 2. et alia *Max.* opp. in cod. CCIV. nr. 3. — CCXXXIV. nr. 19. — CCXXXVII. nr. 25. CCXL. nr. 8. v. *Lambec.* IV. p. 465. vol. V. p. 10. 153. 196. et 217. — In cod. *Coislin.* CIX. v. *Montfauc.* bibl. Coisl. p. 184. — *Paris.* in bibl. publicae codd. septemdecim. — *Taurini* in cod. reg. XXV. — *Florentiae* in cod. Laurent. XVII. nr. 36. plut. 9. v. *Bandin.* cat. etc. I. p. 419. — *Venetiis* in cod. bibl. Marc. DLXX. hoc et tria seqq. opusc. v. cat. codd. gr. Marc. p. 299. — in cod. *Naniano* XCI. nr. 3. insuper sunt in eod. cod. nr. 1. *Max.* fragmm. in diuersis collectionib. ex diuinis et sacris libris, et nr. 2. alia capita Maximi. v. cat. codd. gr. Nan. p. 180. *Harl.*

7. Περὶ Θεολογίας καὶ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ υἱοῦ Θεοῦ. Ad theologiam, Deique filii in carne dispensationem spectantia capita CC. pag. 461 — 511. Meminit et horum capitum *Photius* cod. CXCIV. et anonymi graeci breuia quaedam scholia iisdem subiiciuntur p. 511. 512. Γνωστικὰ κεφάλαια adpellantur p. 484. *Fabr.* *Vindobonae* in cod. CCVIII. nr. 8. et 9. cod. CCXXXV. nr. 16. — capp. 215. in cod. CCXL. nr. 9. v. *Lambec.* V. p. 41. 173. et 218. add. *Lambec.* IV. p. 465. 469. *Florentiae* in cod. Laurent. XX. nr. 7. 8. 9. 10. plut. 8. ea, quae apud Fabric. numerantur 7. et 8. *) quomodo autem differant ab editis, te docebit *Bandin.* in cat. codd. gr. Laur. I. p. 366. In eodem vol. pag. 262. in cod. XIX. nr. 6. memoratur *exercitatio dogmatica Maximi: in diuinitate diuinitas*, s. trinitas. — et p. 402. excerpta in cod. VIII. nr. 55. plut. 9. — *Paris.* in quinque codd. bibl. publ. et passim iam cum aliis sunt citata. *Harl.*

8. Κεφάλαια διάφορα Θεολογικά τε καὶ οἰκονομικὰ καὶ περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας. Capita diuersa 500. theologica et oeconomica, (siue de Christi incarnatione,) et de virtute ac vitio p. 512 — 634. Haec graece et latine ediderat *Io. Picus*, ex edit. *Guil. Morellii.* Paris. 1560. in 8. vnde in [?] bibliothecis patrum latine ex Pici versione recusa leguntur, vt tomo XII. edit. Lugd. a. 1677. p. 438. *Fabr.* Conf. cat. bibl. *Leidens.* pag. 57. de editis, et p. 401. nr. 4. de particulis quibusd. in cod. Vossian. *Paris.* in bibl. publ. cod. CDXCI. (qui etiam opp. ap. Fabr. nr. 1. et 6. continet,) est nr. 6. *Maximi* opusc. summarium et allegoricum *de virtute*, in *septem* centurias diuisus, „quarum quinque, ait confector catal. codd. vol. II. p. 73. iam lucem adspexerunt, hoc titulo insignitae: *capp. quingenta theologica deque virtute et vitio;* vnde manifestum est, in editis *duas* centurias desiderari.“ — Capp. 500. in cod. MXCIX. — capp. 200. cum aliis Maximi

*) In his centena capp. quae inscribuntur *gnostica;* atque in cod. *Paris.* bibl. publ. DCCCLIX. (in quo plura sunt Maximi opp.) nr. 6. nominantur *gnostica capp. ducenta.* *H.*

ximi opp. in cod. MXCIV. — capp. 100. nr. 5. et capp. theologica 100. nr. 6. atque capp. 15. de diuinitate, incarnatione et virtutibus, nr. 7. cod. MCLXVI. — Quaedam capp. alio ordine in cod. *Florent.* Laur. XX. ad superiorem num. memorato. — *Vindobonae* in cod. CCXLVI. nr. 15. praeter alia, *Maximi* doctrina de virtutibus animi et corporis. v. *Lambec.* V. p. 247. — *Venetiis* in bibl. Marci, cod. CCCCXCVIII. capp. 44. theologica. v. cat. codd. gr. Marc. p. 261. — ibid. in bibl. *Naniana*, cod. XCV. duae priores centuriae capp. moralium, et initium tertiae; in cod. XCVI. a capite 50. centuriae tertiae, et centuria quarta: in fine versus scribae Dorothei. v. cat. codd. gr. Nan. p. 184. et 188. *Harl.*

9. Πρὸς Θεόπεμπτον Σχολαστικόν. *Ad Theopemptum*, scholasticum, de iudice iniquitatis Luc. XVIII. 6. deque illo, si quis te percusserit in dextram maxillam, Luc. VI. 29. itemque illo, Ioh. XX. 27. Noli me tangere, nondum enim adscendi ad patrem pag. 635 — 640.

10. Ἕτερα κεφάλαια. Alia capita CCXLIII. (non CCXIII. vt typographi errore apud Caveum,) ex cod. Vaticano p. 640 — 671.

11. Ἐκ τῶν ξγ ἀπόρων, πρὸς τὸν θειότατον βασιλέα τὸν Ἀχρίδην. Fragmentum ex opere LXIII. dubiorum ad diuinissimum Achridae (Bulgariae haec metropolis) regem p. 671. 672.

Volumen claudunt Combefisii notae p. 673 — 724. et indices locorum S. Scripturae, rerumque.

Tomo II.

12. Πρὸς Μαρῖνον τὸν ὁσιώτατον πρεσβύτερον. Ad *Marinum*, sanctiss. presbyterum, epistola de duabus in Christo voluntatibus p. 1 — 17. subiunguntur pauca graeci anonymi scholia p. 17. 18. Hanc epistolam genuinum S. Maximi foetum esse, pluribus recentium Graecorum testimoniis euincit *Allatius* contra Creygthonum pag. 190. Latine ante Combefisium vertit *Gabriel Alexander*, Bergomas, ord. praed. Mediolani 1588. et *Franciscus Turrianus* in tredecim opusculis S. Maximi contra Monotheletas, et Acephalos Ingolstad. 1605. 1615. in 8. *Fabr.* *Venet.* in bibl. *Marci* XXXIX. v. cat. etc. p. 309. De Maximi libris contra Monotheletas v. *Walch.* hist. haeres. p. 499. sqq. p. 258. sqq. et 536. sqq. de Max. colloquio cum Theodosio Caesar. etiam de duabus in Christo voluntatibus; atque p. 539. laudat *Mansi* concil. coll. tomi XI. p. 47 — 54. *Harl.*

13. Πρὸς τὸν αὐτὸν Μαρῖνον ἐκ τῆς περὶ ἐνεργειῶν καὶ θελημάτων πραγματείας. Ad eundem *Marinum* ex tractatione de operationibus et voluntatibus caput L. et LI. pag. 18 — 27. [in codd. *Taurin.* XXV. et XXXV. v. cat. codd. gr. Taur. pag. 95. et 141.] Graece ad calcem paraphraseos ethicorum Aristotelis Nicomacheorum, quae Andronico Rhodio tribuitur, Lugd. Bat. 1617. in 8. prodierat, expressum ex editione Hoescheliana ad calcem

cem libelli, quem eidem Andronico codices quidam tribuunt, *περὶ ἀρετῶν καὶ κακιῶν καὶ τέτων μεσοτήτων* Auguſtae Vindel. 1593. in 8. Vertit ediditque ante Combefiſium idem *Turrianus*, quemadmodum et vndecim proxima, quae iam memorabo, opuſcula.

14. Πρὸς Γεώργιον τὸν ὁσιώτατον πρεσβύτερον καὶ ἡγέμενον, ἐρωτήσαντα δἰ ἐπιςολῆς περὶ τε κατὰ Χριςὸν μυςηρίε. Ad *Georgium*, ſanctiſſ. presbyterum et abbatem, qui per epiſtolam de Chriſti myſterio ſciſcitatus fuerat pag. 27 — 31. [in cod. *Taurinenſi* XXXV. cum multis aliis *Maximi* opp. v. cat. codd. gr. Taur. p. 141. *H.]*

[P] 15. Πρὸς τὲς λέγοντας, ὅτι μίαν Χριςε χρὴ λέγειν ἐνέργειαν κατ᾽ ἐπικράτειαν. Aduerſus eos, qui dicunt, vnam Chriſti dicendam operationem, quod diuina prae humana praeualeat p. 31.

16. Πρὸς τὲς λέγοντας, ὅτι ὥσπερ ὀργάνε καὶ τε κινεντος μία ἐνέργεια. Aduerſus eos, qui dicunt, quod ſicut inſtrumenti et mouentis vna eſt operatio, ſic quoque diuinitatis et humanitatis vna ſit pag. 31.

17. Πρὸς τὲς λέγοντας, μίαν σύνθετον τε Χριςε ἐνέργειαν. Aduerſus eos, qui dicunt, vnam Chriſti operationem compoſitam p. 32.

18. Περὶ τε, πάτερ. De eo, quod ſcriptum eſt Matth. XXVI. 39. *Pater, ſi fieri poteſt, tranſeat a me calix iſte* p. 32 — 34. vbi et graecum anonymi ſcholion. [in memoratis codd. *Taurin.* XXV. et XXXV. et in cod. *Laurent.* XX. nr. 4. plut. 8. v. *Bandin.* cat. codd. gr. I. p. 365.]

19. Τόμος δογματικὸς ςαλεὶς ἐν Κύπρῳ πρὸς Μαρῖνον διάκονον. Tomus dogmaticus, miſſus in Cyprum, inſulam, ad *Marinum*, diaconum p. 34 — 46. vbi iterum pauca quaedam anonymi graeci ſcholia. [in citatis codd. *Taurin.]*

20. Ἴσον ἐπιςολῆς. Exemplum epiſtolae ad *Nicandrum*, ſanctiſſ. epiſcopum de duabus in Chriſto operationibus p. 46 — 58.

21. Τοῖς κατὰ τήνδε τὴν Σικελῶν φιλόχριςον νῆσον παροικεσιν ἁγίοις πατράσιν, ἡγεμένοις τε καὶ μονάζεσιν καὶ ὀρθοδόξοις λαοῖς. Epiſtola ad ſanctos *patres, abbates et monachos,* et recte ſentientes *populos*, Chriſti amantem *Siciliae* inſulam incolentes pag. 58 — 69. [in codd. *Taurin.* XXV. et XXXV. v. cat. codd. gr. Taur. p. 96. et 141.]

22. Ἴσον ἐπιςολῆς πρὸς τὸν κύριον Μαρῖνον τὸν πρεσβύτερον τῆς Κύπρε. Exemplum, ſiue fragmenta pptius, epiſtolae ad dom. *Marinum*, Cypri presbyterum p. 69 — 72. vbi inter alia de proceſſione Spiritus S. e patre et filio negat, reprehendendam eſſe Latinorum ſententiam. [In cod. reg. Matrit. LXXVII. fol. 305. v. *Iriart.* cat. codd. gr. Matrit. p. 284. conf. *Manſi* coll. X. p. 687. et *Walch.* l. c. p. 155.] Citatur hic locus ab Anaſtaſio, bibliothecario, in epiſtola ad Ioannem, diaconum: deinde in Florentina ſynodo ſeſſ. 23. et a Georgio Metochita, Iohanne Becco, ſiue Vecco, aliisque Graecis latinizantibus,

et genuinum Maximi esse probat Combefisius, qui fragmentum etiam ex aliis Maximi litteris, Roma scriptis, adfert pag. 72. 73. quod incipit: ταῦτα γὰρ τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης. [Excerpta de Spiritu S. ex Maximi III. centuria in collect. sententiar. de Spir. S. in cod. Laurent. VIII. nr. 20. plut. 86. v. *Bandin.* cat. etc. III. pag. 324. *Harl.*]

23. Diffloratio, siue fragmenta ex epistola ad *Petrum* illustrem, vbi Pyrrhi, Constantinopol. et Sophronii, Hierosolymitani episcopi, et papae, Honorii, mentionem facit p. 74 — 76. latine. Ad hunc Petrum ex epistola S. Maximi contra Seueri dogmata [?] graece locum producit *Allatius* p. 116. ad Eustathium in Hexaëmeron, *Hoeschelius* ad Photium p. 940. 8. *Fabr.* V. *Mansi* collect. concil. tom. X. p. 690. *Walch.* hist. haeres. tom. IX. p. 156. et 213. in collect. concil. Labb. V. et Harduin. tom. II. ad a. 640. v. infra, vol. XI. p. 464. *Harl.*

24. Περὶ τῶν δύο Χριστοῦ φύσεων. *De duabus in Christo naturis*, decem capitula pag. 76 — 78. Haec vna cum praecedentibus in tomo hoc secundo opusculis omnibus, latine vertit edidítque *Franciscus Turrianus* Ingolstad. 1605. et 1615. in 8. ex cuius editione leguntur recusa in tomo XII bibliothecae patrum edit. Lugd. pag. 514. seq. et p. 534. post ista decem capitula leguntur *Antitheses haereticorum et ecclesiae circa nonnulla fidei dogmata*, quas Combefisius praetermisit. At capitula ista ex *Ioachimi* quoque *Perionii* versione exstant latine in bibl. patrum antiquioribus editionibus, vt Paris. 1589. Ediderat etiam graece et latine *Combefisius* in auctario nouo bibl. patrum P. II. p. 443. Paris. 1648. fol. incertus Maximone tribuenda decerneret, an *Timotheo*, presbytero. Licet enim Maximi nomen praefixerit in titulo: tamen in notis, pro Timotheo pugnat, sub cuius nomine eadem vulgauit quoque graece primus *Io. Meursius* in variis diuinis, Lugd. Batau. 1619. 4. pag. 127. [in *Meursii* opp. tom. VIII. pag. 738.] ad calcem libri *Timothei* de accedentibus ad ecclesiam, de quo dixi volumine VII. huius bibl. pag. 490. *Fabr.* S. sec. hanc nou. ed. vol. VIII. p. 358. sqq. — Exstat opusc. *Paris.* in bibl. publ. codd. XI. et octo aliis, *Taurini* in codd. regiis XXV. et LVIII. v. cat. codd. gr. pag. 94. et 158. sq. — *Vindobonae* in bibl. caesar. cod. LXXVII. nr. 80. v. *Lambec.* III. p. 419. — in cod. XLV. nr. 50. v. *Lambec.* VIII. p. 937. Fragmm. ex hoc opusc. sumta esse in cod. *Florent.* Laurent. XXI. nr. 9. plut. suspicatur *Bandin.* in cat. codd. gr. Laur. I. p. 544. et in indice, vol. III. p. 542. *Harl.*

25. Ὅροι διάφοροι. *Definitiones theologicae* p. 78 — 81. Hae primum cum Gregorii Naz. definitionibus lucem viderant graece et latine *Ioanne Lengclario* interprete. Heidelberg. 1561. in 8. v) Deinde illas ex MSS. Augustanae bibl. graece emendatius vulgauit *David*

v) Sed Fabricium corrigit *Freytag.* in adparatu litterar. tom. III. pag. 583. sqq. Hic, postquam primum recensuerat edit. inscriptam: *S. Gregorii Nazianz. definitiones rerum simplices:* graece nunc primum ex Augustana bibl. editae a *Dau. Hoeschelio*, cum eiusd. Hoeschelii notis et *Gre-*

vid. *Hoeschelius* ante S. Maximi mystagogiam, vtraque lingua editam Augustae Vindel. 1599. in 8. Vertit etiam *Trancifcus Turrianus*.

26. Πνευματικὸς τόμος καὶ δογματικός. Tomus spiritualis ac dogmaticus aduersus ἔκθεσιν *Heraclii*, imp., suggestione *Sergii*, patriarchae Constantinopol., promulgatam et fauentem Monothelitis pag. 81 — 98. Epistolae more scriptus Roma ad *Stephanum*, episcopum Dorensem, post a. C. 645. [In cod. caesar. CXCVI. nr. 11. v. *Lambec.* IV. pag. 473.]

27. Περὶ θελημάτων β΄ τοῦ ἑνὸς Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν. Epistola de duabus vnius Christi DEI nostri voluntatibus pag. 98 — 114. Incipit: ἄλλα μὲν ἄλλοις εἰς ἀσφάλειαν. Nomen eius, ad quem scripta est, non exprimitur, videtur autem abbatem quemdam adloqui, σοὶ δὲ πάτερ ἡγιασμένε. Combefisius putat, hanc esse epistolam, [P] Photio cod. CXCIV. memoratam, ad Stephanum, ἡγούμενον. In titulo huius scripti S. Maximus ὁ μέγας Ὁμολογητής, magnus confessor, adpellatur.

28. Περὶ ὅρων διαστολῶν. De definitionibus distinctionum, et ὅροι ἑνώσεων definitiones vnionum varii generis p. 115. 116. Vertit ante Combefisium Turrianus. [*Venet.* in cod. Marc. DIV. in quo praeterea multa *Maximi* opp. exstant.]

29. *Theodori*, diaconi ac rhetoris Byzantini, et *Pauli*, apud archiepiscop. Constantinopol. syndicarii, ἀπορίαι, siue dubitationes duae, et ad illa ἄτοπα, S. Maximi ἐπιλύσεις, siue solutiones ad Marinum, Cypri presbyterum p. 116 — 123.

30. Τόμος δογματικός. Tomus dogmaticus ad eumdem Marinum, presbyterum p. 129 — 134. [in codd. *Taurin.* XXV. et XXXV. v. cat. codd. gr. p. 96. et 141.]

31. Περὶ ποιότητος, ἰδιότητος καὶ διαφορᾶς, De qualitate, proprietate et differentia, seu distinctione ad Theodorum, presbyterum in Mazario Siciliae p. 134 — 140.

lat. versione *Io. Leunclauii*, Heidelberg. 1591. 8. tum adnotauit, Sylburgium addidisse ex cod. Heidelb. duo consimilia ὅρων opuscula, alterum ἀδέσποτον p. 31. sqq. alterum nostri Maximi p. 40. sqq. sed graece tantum, et in fine pag. 44. sqq. cum Hoeschelio communicasse nonnullas ad istos ὅρους adnotatt. postea *Hoeschelium* Maximi ὅρων διαφόρους e cod. Augustano emendatiores vulgasse cum *Maximi* mystagogia, Augustae Vindel. 1599. 8. Negat igitur *Freytag.* Maximi ὅρους primum 1591. typis excusos iam prius prodiisse in lucem Heidelberg. 1561. 8. et in nomine *Ioan. Lengolarii* peccatum fuisse; atque Fabricium voluisse scribere *Leunclauius* censet. Denique pag. 585. sq. quaedam de S. Maximo et Dau. Hoeschelio tradit. Add. ipsum Fabr. infra vol. XIII. p. 544. vbi anonymi illius ὅρους graece cum sua versione lat. reddidit. — *Paris.* in bibl. publ. cod. XI. *Maximi* definitiones variae, e patrum scriptis excerptae, cum aliis Max. opusc. et epistolis. add. cod. CLXXIV. nr. 5. — *Definitiones diuersae* etc. in bibl. *Taurin.* codd. XXV. XXXV. et LVIII. v. cat. codd. gr. p. 96. 141. et 158. *Harl.*

32. Fragmentum S. Maximi ex Gregorii, patriarchae Constantinop., oratione ad imperatorem Trapezuntium, quam MS. habuit Leo Allatius. Incipit: *πῶς ἂν τὴν ἔτω σεβασμίως* p. 140 — 142.

33. *Κεφάλαια περὶ ὀσίας καὶ φύσεως, ὑποστάσεώς τε καὶ προσώπε.* Capita de substantia, seu essentia et natura, deque hypostasi et persona p. 143. 144. Incip. *ὅτι ὀσία μὲν αὐτὸ τὸ εἶδος.*

EVLOGII, papae Alexandrini, *τῦ μακαριωτάτε* Εὐλογίε, *πάπα* Ἀλεξανδρείας, *κεφάλαια ἑπτὰ περὶ τῶν δύο φύσεων τῦ κυρίε καὶ Θεῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν* Ἰησῦ *χριςῦ.* Capita septem de duabus naturis domini Deique ac saluatoris nostri, Iesu Christi pag. 145. 146.

34. *Περὶ ὀσίας καὶ φύσεως καὶ ὑποστάσεως.* De substantia, seu essentia et natura et hypostasi p. 146. Incip. *ὀσία ἐςὶν ἡ τὸ κοινόν τε.* [v. supra in notitia codd. generali.]

35. *Ὅτι ἀδύνατον ἓν θέλημα λέγειν ἐπὶ Χριςῦ.* Fieri non posse, vt dicatur vna in Christo voluntas p. 146 — 149. Incipit: *τὸ Χριςὸς ὄνομα.*

36. *Κεφάλαια ι περὶ τῶν δύο θελημάτων.* Capita X. de duplici voluntate domini ac DEI et saluatoris nostri, Iesu Christi. *Ἐγράφη δὲ πρὸς Ὀρθοδόξες.* Scripta sunt ad orthodoxos p. 149 — 151. Incip. *εἰ ὥσπερ μιᾶς ὑποστάσεως.* [*Paris.* in bibl. publ. cod. MCCCI. nr. 18.]

37. *Ἐκ τῶν ἐρωτηθέντων αὐτῷ παρὰ Θεοδώρε Μοναχῦ.* Ex quaestionibus, per Theodorum, monachum, S. Maximo propositis p. 151 — 154. Incip. *φύσις ἐςὶ κατὰ μὲν φιλοσόφες.* [*Florent.* in cod. Laurent. XX. nr. 6. plut. VIII. alia quaestio, (in ed. tom. I. pag. 304. quaestio XIII. cum Maximi respons. v. *Bandin.* cat. gr. Laur. I. p. 365.]

38. [?] *Ὅροι διάφοροι τῶν ἁγίων καὶ θεοφόρων πατέρων ἡμῶν περὶ τῶν δύο ἐνεργειῶν τῦ κυρίε καὶ Θεῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν* Ἰησῦ *χριςῦ.* Diuersae SS. patrum de duabus operationibus domini ac DEI, saluatorisque nostri, Iesu Christi, definitiones pag. 154 — 158. w) Inter alia testimonia adferuntur in hoc et superiore scripto loca ex deperditis monumentis antiquissimorum ecclesiae doctorum, Iustini, martyris, Clementis Alex. aliorumque, quorum nomina librorumque titulos habes infra in indice scriptorum.

39. *Παρασημειώσεις τῆς γενομένης ζητήσεως.* Excepta a notariis Acta disputationis celeberrimae cum *Pyrrho,* ex-patriarcha Constantinopol., dogma Monothelitarum a Sergio, decessore suo, introductum defendente, habitae coram Africae praefecto Gregorio, (Georgio infra p. 201. 336. etc.) Patricio et episcopis, mense Iul. indictione III. a. C. 645. p. 159

w) *Paris.* in bibl. publ. codd. XI. et CLXXIV. *Harl.*

159—195. In codice Romano vno inscribitur, teste Luca Holstenio, ἡ γενομένη ἐν Ἀφρικῇ διάλεξις τοῦ ἁγίου Μαξίμου πρὸς Πύῤῥον. *S. Maximi disputatio cum Pyrrho, in Africa habita.* Ante Combefisium vertit *Gabriel Alexander*, Bergomas, ord. praed. Mediolani 1588. et *Franciscus Turrianus*, cum cuius versione primus graece edidit *Caesar Baronius* ad calcem tomi VIII. Annalium, totius excusorum Romae, Antwerpiae, Coloniae et non ita pridem Venetiis: [in *Mansi* coll. concil. tom. XI. p. 631. sqq.] Inde latine in conciliis *Binianis* tom. II. parte II. p. 380. et vtraque lingua in *Labbeanis* tom. V. p. 1784. *Fabr.* Item in *Pagii* crit. Baron. a. 645. II. p. 631. sqq. gr. ac lat. notante *Saxio* in Onom. II. p. 75. add. infra, vol. XI. p. 464. plura de Maximo et Pyrrho atque hac disputat. in *C. Guil. Fr. Walch.* histor. saepe laudata haeresium p. 50. sqq. (vbi p. 54. excitatur *Mansi* collect. concil. ampliss. tom. X. p. 711. 739. 741. et 757.) — pag. 84. sq. 153. sqq. 156. sqq. 161. sq. 170. sqq. 177. sqq. 192. sq. 194. sqq. inprimis p. 202. sqq. vbi alii quoque VV. DD. laudantur p. 207. sqq. 211. p. 528. sqq. vbi etiam p. 536. sqq. de Maximi colloquio cum Theodosio, Caesareensi, et citatur *Mansius* in coll. concil. tom. XI. p. 49—54. — item alia Maximi scripta contra Monotheletas recensentur p. 539. sqq. etc. — De *Pyrrho* infra vol. X. p. 198. vet. ed. — De *Maximi* disput. cum Pyrrho *Schroeckh.* in histor. eccl. christ. tom. XX. p. 413. sqq. — *Paris.* in bibl. publ. codd. XI. — MCCLVIII. et MCCCI. — *Taurin.* in codd. regiis XXV. et LVIII. v. cat. codd. gr. p. 95. et 159. — *Florentiae* in cod. Laurent. XX. nr. 2. et nr. 3. fragm. quoddam, plut. 8. v. *Bandin.* cat. cit. I. p. 365. Fragment. in cod. caesar. v. *Lambec.* VIII. p. 753. not. 3. *Harl.* Meminit huius disputationis *Photius* cod. CXCV. qui διάλογον περὶ τῶν δύο θελημάτων καὶ τῶν δύο ἐπὶ Χριστοῦ ἐνεργειῶν adpellat, innuitque, Maximum cum Pyrrho deinde Romam contendisse, quod longe clarius demonstrat Theophanes p. 275. et Martinus, papa, epist. 16. Vide *Baronium* ad a. C. 645. et *Binium* ad vitam Theodori, papae.

40. Περὶ ψυχῆς. De animae natura et adfectionibus p. 195—200. Incipit: πρῶτον μὲν ἁπάντων. *Fabr.* *Maximi* scripta psychologica, in Analectis nouis patrum etc. Venet. 1781. p. 153. — Fragmenta quaedam *Vindob.* in cod. caesar. XLII. nr. 12. (*Lambec.* VII. p. 177.) et *Florentiae* in cod. *Laurent.* XIII. nr. 33. plut. 59. et nr. 31. ep. ad christian. orthodoxos. v. *Bandin.* cat. II. p. 523. *Harl.*

41. *Epistolae*, partim communes, partim dogmaticae, et polemicae, vt digestae habentur in codice regis christianissimi. *)

a) ad

x) *Paris.* in bibl. publ. sunt *Maximi* epistolae in sedecim codd. sec. cat. vol. II. — *Florentiae* in cod. Laurent. V. nr. 3 - 5. plut. 55. duae epistolae ad Thalassium et vna ad Constantinum, sacellarium: in cod. VII. plut. 57. epistolae viginti sex: duae autem priores non occurrunt in ed. Combefisii. v. *Bandini* cat. II. p. 240. et 345. sqq. *Taurini* in codd. XXV. XXXV. et LVIII. et in cod. *Coislin.* CCXCIII. etc. sunt multae *Maximi* epistolae. v. cat. codd. gr. Taur. p. 94. 141. et 159. et *Montfauc.* bibl. Coislin. p. 411. sq. *Harl.*

a) Ad *Georgium*, (supra num. 39. *Gregorium*) ἔπαρχον Ἀφρικῆς, πλεύσαντα ἐν Κωνσαντινȣπόλει, praefectum Africae, cum ille Constantinopolin nauigasset, λόγος παραινετικὸς, sermo hortatorius, de magistratu non ambiendo quidem, sed nec contemnendo et pie gerendo pag. 201 — 218. Laudat Photius cod. CXCIV. vbi etiam Georgius, non Georgius, vocatur, vt infra pag. 336. *Fabr.* V. *Walch.* hist. haer. IX. pag. 189 sqq. *Harl.*

[P] b) Epistola ad *Ioannem* Κȣβικȣλάριον, *cubicularium*, περὶ ἀγάπης, de charitate p. 219 — 231.

c) Ad eumdem περὶ τῆς κατὰ Θεὸν λύπης, de tristitia secundum Deum pag. 231 — 235.

d) Ad *Constantinum* (fortasse sacellarium, ad quem infra litt. *y*.) quem verbis ὁ εὐλογημένος μȣ δεσπότης compellat p. 235 — 238.

e) Ad *Ioannem*, *Cyzici* archiepiscopum, ὅτι ἀσώματός ἐςιν ἡ ψυχὴ, quod anima sit incorporea p. 238 — 243.

f) Ad *Ioannem* y), *presbyterum*, περὶ τȣ̃ καὶ μετὰ θάνατον ἔχειν τὴν ψυχὴν τὴν νοερὰν ἐνέργειαν, καὶ μηδεμιᾶς ἐξίςασθαι φυσικῆς δυνάμεως, animam etiam a morte intelligere, nec vllam ex facultatibus, quae insunt a natura, amittere pag. 243 — 247.

g) Ad eumdem p. 248 — 251. Incipit: ὁ κατὰ σάρκα πόθος.

h) Ad *Thalassium*, presbyterum et ἡγȣ́μενον, siue abbatem pag. 251 — 253. Incipit: τρία, καθώς φασιν. *Fabr.* *Vindobonae* in cod. caes. CCLXXXIII. duae epp. ad Thalassium et epistola ad Polychronium, monach. v. *Lambec.* V. p. 478. cum nota Koll. *Harl.*

i) Ad *Ioannem*, *cubicularium* pag. 253 — 255. Incipit: ἐπειδὴ τὴν αἰτίαν. *Fabr.* *Vindob.* in cod. caesar. LXVIII. nr. 10. notante *Kollario* ad Lambecii comm. et Lambecium corrigente VII. p. 241. sunt fragm. ep. ad Ioann., cubicularium, fragm. epist. ad Petrum illustr. et epistola, in fine mutila, ad Cosmam, diacon. Alexandr. — epp. ad Ioan., cubic. in pluribus codd. *Coislin.* v. *Montfauc.* bibl. Coisl. p. 421. 449. 574. sqq. 579. 586. *Harl.*

k) Πρὸς ἡγȣμένην *ad praepositam* (Ἰανίαν nomine, vt ex Photii cod. CXCIV. Combefisius colligit,) περὶ αἰσχιτρίας ἐξελθȣ́σης τῆς μονῆς καὶ μετανοησάσης, de moniali, quae monasterio exierat ac quam facti poenituerat p. 255 — 259.

l) Ad

y) Ad *Iordanem*, presbyterum, in bibl. *Taurin.* in cod. XXV. in cat. etc. p. 94. — in cod. *Veneto Marc.* DIV. in quo plura sunt Maximi opp. v. cat. codd. gr. Marc. p. 267. — in cod. *Vindobon.* caes. XI. nr. 12. v. *Kollar.* supplem. ad Lamb. comm. p. 99. — et in cod. quondam *Gudiano*, nunc Guelferbyt. qui continet multa nondum edita *Max.* opp. teste *Oudino* l. c. pag. 1645. sq. *Harl.*

l) Ad *Ioannem, cubicularium*, περὶ τῶν ὀρθῶν τῆς ἐκκλησίας τῦ Θεῦ δογμάτων, καὶ κατὰ Σευήρυ τῦ αἱρετικῦ. De rectis ecclesiae Dei decretis, et aduersus *Seuerum*, haereticum p. 259 — 291. Incipit: καλῶς ἔχειν λογισάμενος.

m) Πρὸς Πέτρον Ἰλλύςριον λόγος ἐπίτομος κατὰ τῶν Σευήρυ δογμάτων. Ad *Petrum*, *illustrem* liber breuis aduersus dogmata *Seueri* pag. 291 — 307. Incipit: ἔδειξεν ὡς ἀληθῶς εὐλογημένος μυ δεσπότης. [*Mansi* coll. concil. tom. X. p. 690. *Assemann.* l. c. p. 163. sqq. *Walch.* l. c. p. 213. *H.*]

n) Ad eumdem epistola dogmatica p. 307—313. Incipit: ὁ μὲν Θεὸς κατὰ φύσιν ὑπάρχων ἀγαθός.

o) Ad *Cosmam*, diaconum Alexandrinum, περὶ κοινῦ καὶ ἰδίυ, τυτέςιν ὀσίας καὶ ὑποςάσεως, de communi et proprio, hoc est de essentia et hypostasi pag. 313 — 333. Incipit: ἐπειδήπερ πολὺς ἡμῖν.

p) Ad eumdem p. 334 — 336. Incipit: πολλάκις με λύπης.

[P] q) Epistola ad *Iulianum*, scholasticum Alexandrinum, περὶ τῦ κατὰ τὴν σάρκωσιν τῦ Κυρίυ ἐκκλησιαςικῦ δόγματος, de ecclesiastico dogmate dominicae incarnationis pag. 336 — 339. Incipit: Χαρᾶς μεγάλης.

r) Ἐκ προσώπυ Γεωργίυ πανευφήμυ ἐπάρχυ Ἀφρικῆς, πρὸς ἀσκητρίας ἀποςάσας τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Ex persona *Georgii*, laudatissimi praefecti Africae, *ad Moniales*, quae Alexandriae a catholica fide discesserant p. 336 — 342. Incipit: ἐγὼ μὲν ᾤμην ὑμᾶς.

s) Ad *Pyrrhum*, presbyterum et abbatem pag. 343 — 348. Incipit: τὴν ἁγίαν συ, Θεοτίμητε πάτερ.

t) Ad *Marinum*, monachum, (eumdem fortasse, qui postea in Cypro presbyter.) pag. 347 — 351. Incipit: ἐγὼ μὲν εἰδὼς τῶν οἰκείων πλημμελημάτων τὸ πλῆθος.

u) Ad *Cydoniae* (quae hodie Canea in Creta insula,) *episcopum* pag. 351. 352. Incipit: αὐτὸν ἑαυτῷ τὸν Θεόν.

w) Ad *Auxentium* p. 352. 353. Incipit: εἰ μὲν θαῤῥῦντες.

x) Ad *Stephanum*, presbyterum p. 353. Incipit: ἀγάπης ἴδιον.

y) Ad *Constantinum*, sacellarium, (eumdem, vt videtur, ad quem supra nr. 41. *d.*) pag. 354 — 356. Incipit: ἧκε τὸ τίμιον τῦ θεοφυλάκτυ μυ δεσπότυ γράμμα.

z) Ad *Cononem*, presbyterum et abbatem pag. 357. 358. Incipit: πιςεύω καθὼς παρέλαβον.

aa) Ad *Thalassium*, presbyterum, quum is quaesiisset, πῶς ἔνιοι τῶν ἐν τοῖς ἔθνεσι βασιλέων ὑπὲρ ὀργῆς θεηλάτυ ἐπικειμένης τῷ ὑπηκόῳ πλήθει κατέθυον τέκνα καὶ προσγενεῖς, καὶ ἐπαύετο ἡ ὀργὴ, καθὼς πολλοῖς τῶν ἀρχαίων ἱςόρηται, *qui fiat, vt nonnullis gentilium regibus, ad DEI iram, subditis ingruentem, depellendam, libe-*

ros et adfines immolantibus, ira cessaret, vt plures veterum conscripserunt? p. 358. 359. Incipit: καὶ Ἔλησιν ὁ Θεὸς συνεχώρει χρηματίζεσθαι.

bb) Ad *Ioannem*, cubicularium p. 359 — 361. Incipit: Οἱ μὲν κατὰ κόσμον.

cc) Ad *Cyrisicium*, (Κυρισίκιον) episcopum p. 361. Incipit: τῆς θείας ἐπὶ γῆς.

dd) Ad eumdem p. 362. Incipit: ὁ μὲν Θεὸς ζητῶν.

[†] ee) Epistola ad *Ioannem, episcopum* p. 363. Incipit: Φασὶν οἱ τὴν τῶν ὄντων φύσιν λογικῶς διασκεψάμενοι.

ff) Ad eumdem p. 364. Incipit: ὥσπερ ἀκτὶς ἐπισκάσασα.

gg) Ad *Polychronium*, abbatem p. 365. Incip. ἐπειδὴ ταφήν.

hh) Ad eumdem p. 365. Incip. εἰ κατὰ τὸν μέγαν νικητήν.

ii) Ad eumdem p. 366. Incip. εἰρήνην αἰτιῶν πρός.

kk) Ad eumdem p. 367. Incip. εἰ μετὰ τὴν μεγάλην.

ll) Ad eumdem p. 367. Incip. εὐλογημένος ἐςὶν ὁ.

mm) Ad eumdem p. 368. Incip. πάλιν σε τίμιον γράμμα.

nn) Ad eumdem p. 369. Incip. εὐχαριςῦμέν σοι τίμιε πάτερ.

oo) Ad eumdem p. 370. Incip. ἄφθονος ἡμῶν διατρέφεις.

pp) *) Ad *Thalassium*, presbyterum et abbatem pag. 370. Incip. τῷ σοφῷ καὶ τιμίῳ γράμματι τῆς ὑμετέρας, δέσποτα, πατρικῆς ἁγιωσύνης.

qq) Ad eumdem p. 371. Incip. εἰς Χριςὸν πάντα αἰχμαλωτίζειν.

rr) Ad eumdem p. 372. Incip. ὁ μακάριος Δαβίδ.

ss) Ad *Ioannem, cubicularium* p. 373 — 375. Incip. ἧκεν τὸ τίμιον.

tt) Ad eumdem, παραθετικὴ, commendans Georgium, Africae praefectum p. 376 — 379. Incip. διὰ νόμε καὶ προφητῶν.

uu) Ad eumdem p. 379 — 381. Incip. πάσῃ μὲν γενεᾷ.

[Epistola ad Anastasium, monachum, in *Mansi* coll. concil. tom. XI. pag. 11. conf. *Walch.* l. c. pag. 259. *Harl.*]

42. Περὶ τῆς ἁγίας Τριάδος. *De S. Trinitate*, dialogi V. 1. 2. aduersus Anomoeos, vt 3. adversus Macedonianos et 4. 5. aduersus Apollinarium sub *St. Athanasii* nomine primum a Theodoro Beza, ac deinde inter Athanasii opera saepius editi et a *Io. Garnerio* relati ad Theodoretum; sed quos Maximo, vt notat, qui post Bezam vertit, Combefisius, adscri-

*) Quae sequuntur epistolae, ex codd. Mediceo et Romano Bigotius descripsit et cum Combefisio communicauit.

adscribunt Romani codices et Veneti, ipseque Dufrenii. [aa]) Sicque passim citant Graeci [bb]) qui πολεμικὰ scripserunt a. 400. et 500. annis p. 381 — 484. *Licebat,* inquit Combefisius, *et alia addere, quae produxit Abrahamus Scultetus* [?] *et habentur tomo altero operum Athanasii: ac praecipue disputationem vnam et alteram cum Macedoniano de Spiritu S. ipsas quoque dialogi specie, et superioribus ita affines, vt ab vna eademque vena profectas cum superioribus quinque dialogis, vix dubitari possit: quamuis non ita passim exstent nomine Maximi.*

43. Μυσταγωγία περὶ τοῦ τίνων σύμβολα τὰ κατὰ τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν ἐπὶ τῆς συνάξεως τελούμενα καθέστηκε. *Mystagogia,* qua explicantur quorum signa sint, quae in sancta ecclesia peraguntur in diuina synaxi, pag. 489 — 526. praemissis *Maximi Margunii,* Cytherorum episcopi, et *Dau. Hoeschelii* graecis epistolis, praemissis primae editioni mystagogiae graecae, quam e MS. Augustano *Hoeschelius* dedit Augustae Vindel. 1599. in 8. subiuncta ad calcem voluminis latina versione *Gentiani Herueti,* qui ante Combefisium hoc scriptum fuit interpretatus, cuiusque versio, Venetiis primum anno 1548. in 8. separatim edita, exstat etiam inter liturgica Claudii de Sainctes, theologi Parisiensis, Antwerp. 1562. in 8. et in bibliothecis patrum. Graece et latine recusa est *mystagogia* in auctario bibl. patrum Ducaeano tom. II. p. 166. Paris. 1624. fol. et in tomo XII. edit. Morellianae p. 410. [v. cat. bibl. Leid. p. 57.] In quibusdam codicibus περὶ ἐκκλησιαστικῆς μυσταγωγίας, et πρὸς τὸν θεοχάριστον inscribitur. *Fabr.* Exstat quoque in Liturgiis patrum, curante *Io. S. Andrea* et *F. Claudio de Sainctes,* Paris. 1560. fol. et rec. Antwerp. 1562. 8. Add. *Oudin.* l. c. pag. 1646. — In cod. caesar. *Vindob.* CXCVI.

aa) Conf. supra, vol. VIII. p. 205. nr. 74. inter Athanasii scripta, et p. 299. de Theodoreto, infra vol. IX. p. 388. vet. ed. de Photio, vbi Fabr. iudicat, a Combefisio illos libros Maximo tribui parum certa coniectura: *Maximo* adtribuuntur in cod. Vindob. caesar. CXCIV. (in quo quatuor alia Maximi opp. insunt,) nr. 5. v. *Lambec.* IV. p. 466. sq. ibique not. Kollarii. — *Oudin.* l. c. pag. 1643. sqq. Add. cod. in bibl. *Geneu.* 30. et plura de eo atque dialogor. auctore, *Io. Senebier,* in: catalogue raisonné des MSts. conservés dans la biblioth. de la ville — de Geneve. à Geneve 1779. 8. p. 98. sqq. vbi primum recudi fecit praef. Bezae ad ed. illorum dialogor. Geneu. ap. H. Stephan. 1570. tum quorumdam codd. et virorum doct. refert iudicia de auctore illorum; sententiam vero Garnerii, Theodoreto ea vindicaturi, ridiculam esse pronunciat: denique obseruat, ad calcem dialogorum in cod. Geneu. reperiri vitam Maximi, εἰς τὸν βίον καὶ τὴν ἄθλησιν τοῦ — — ὁμολογητοῦ Μαξίμου, et initio rectius, quam apud Allatium, legi καὶ πάντων μὲν pro vitioso καὶ πάλαι μὲν τῶν, vti etiam coniecit Fabr. supra ad init. huius §. X. *Harl.*

bb) Vt *Demetrius Cydonius* c. 5. de processione Spiritus S. et *Gregorius CPol.* apud Allatium tom. I. Graeciae orthodoxae pag. 448. *Manuel Calecas* in tom. II. auctarii nouiss. Combefisiani p. 37. et 233. qui tamen pag. 222. videtur notare, quod in Athanasii scriptum σημειώσεις tantum S. Maximus composuerit, atque S. Athanasio ipsi tribuere dialogos pag. 63. 212. 247. *Maximo* etiam tribuit Georgius Protosyncellus apologia aduersus epistolam Marci, Ephesini, in adpendice ad synodum Florentinam etc.

CXCVI. nr. 8. in quo cod. plura sunt Maximi opusc. v. *Lambec.* vol. IV. comment. p. 472. qui vtilissimum fore arbitratur, vt exemplar illud mutum cum ed. Hoeschel. adcurate conferatur. — *Paris.* in quatuor codd. bibl. publ. — *Venetiis* in cod. Marc. XXVI. ex capite primo mystagogiae, sub falso titulo *historiae ecclesiast.* v. cel. *Morelli* bibl. MSt. lat. et gr. p. 47. — *Florentiae* in cod. Laurent. XXXIX. nr. 2. plut. 10. caput IV. mystagogiae ad Theocharistum, (pag. 498. ed. opp.) v. *Bandin.* cat. cit. I. p. 494. *Harl.*

44. *Loci communes*, κεφάλαια θεολογικά, ἤτοι ἐκλογαὶ ἐκ διαφόρων βιβλίων τῶν τε καθ' ἡμᾶς καὶ τῶν θύραθεν. Capita theologica, siue scite dicta atque electa ex diuersis tum Christianorum tum externorum libris p. 528.—689. Hoc est illud opus, propter quod speciatim in hoc capite de S. Maximo agendum suscepi, et cuius titulos siue argumenta capitum LXXI. iam supra descripsi p. 599. seq. Illud ante Combefisium verterat cum *Conrado Gesnero*, *Ioannes Ribittus*, Sabaudus. Sed *Gesnerus*, qui primus graece et latine edidit Tiguri 1546. fol. Maximi collectionem, optimo consilio distinxit a sylloge simili iunioris scriptoris, *Antonii Melissae*. Itaque non laudanda confusio, quae offenditur in posterioribus editionibus, vt Geneuensi 1609. fol. vbi Maximus et Antonius ad Stobaei calcem exhibentur. Nam in editione Wecheliana Francof. 1581. fol. confusio etiam maior, vbi capita Maximi et Antonii Stobaeanis permixta sunt. Laudandus inde Combefisius, quod S. Maximo sua restituit exhibuitque illa separatim, [P] adiutus codice MS. Maximi, non integro illo quidem, quem a D. de Ballesdens, sacerdote, suppeditatum sibi memorat. Exstant isti loci communes etiam latine in bibliothecae patrum editionibus Paris. et Colon. sed itidem ex Gesneri editione, συναγωγὰς Maximi et Antonii inter se permiscente. cc)

Mantissae loco Combefisius p. 690—693. subiunxit graece et latine ἔκθεσιν τῆς ὁμολογίας τῆς πίστεως, expositionem confessionis fidei Latinorum, scriptam missamque a *Gregorio XI.*, romano pontifice, ad sanctiss. Germanum, patriarcham Constantinopol. In hac dicitur S. Athanasius symbolum scripsisse latine, quum in Occidentis partibus exsularet. dd) Ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος, ὅταν ἐν τοῖς μέρεσι δυτικοῖς ἐξόριστος ἦν, ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς πίστεως, ἣν τοῖς Λατινικοῖς ῥήμασιν διεσάφησεν. Citatur et ἔκθεσις fidei

cc) *Vindobonae* in cod. caesar. CCCXX. nr. 2. sunt *Maximi loci communes.* v. *Lambec.* V. pag. 589. ibique not. Kollarii, et in vol. IV. p. 468. sq. de cod. peruetusto CXCV. qui continet *Max. locos communes.* — ib. in vol. VII. pag. 309. sq. de cod. LXXXIII. — *Paris.* in quinque codd. bibl. publ. — *Florentiae* in bibl. Laurent. Med. cod. XV. nr. 4. plut. 7. in collectione quadam sententiarum. v. *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. I. p. 252. sqq. et p. 449. de cod. XXIX. plut. 9. qui comprehendit *Max.* locos communes, initio ac fine mutilos. — In cod. *Veneto* Marc. CCLVII. loci ex Maximo in florilegio quodam: ὅροι καὶ ὑπογραφαὶ ἐκ διαφόρων λόγων, (ex auctoribus sacris et profanis,) ἀπανθισθέντες κατὰ στοιχεῖον. v. cl. *Morell.* in bibl. MSta gr. et lat. p. 144. sq. *Harl.*

dd) Add. supra, vol. VIII. p. 310. *H.*

fidei Gregorii, thaumaturgi, et Gregorius, Nyssenus, et Ambrosius, Augustinus et Hieronymus, quem τὸν ἰσχυρώτατον τῆς τῶν αἱρετικῶν στερβλότητος καταμαχητὴν adpellat, quos sequutus Cyrillus Alex. et synodus Ephesina Spiritum S. ex filio esse docuerint: Cyrillus in προσφωνητικῷ ad Theodosium, imp. et ad Hermiam in expositione noni anathematismi. Addit Gregorius IX. epistolam Cyrilli ad Nestorium cum XII. anathematismis, receptam a tertia, siue Ephesina synodo, Theodorum, Mopsuestenum, autem et Theodoreti aduersus XII. capitula opus a quinta synodo damnatum. Citantur etiam loca ex Cyrilli epistola ad Acacium, episc. Melitensem, et altera ad Donatum, episcopum. Subscribunt huic expositioni fidei apocrisiarii ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν Κηρύκων, ex ordine praedicatorum, Ammonius, Radulphus etc.

Volumen claudunt Combefisii notae p. 695—731. et indices scriptorum in locis communibus, dictorum S. Scripturae, rerumque.

INDEX SCRIPTORVM

a

S. Maximo in duobus tomis edit. Combefisianae laudatorum, concinnatus a me ad paginas illius editionis. *)

*) Ex cod. *Laurent.* XXIX. a *Bandin.* l. c. I. p. 449. adponuntur scriptores, quorum nomina ibi citantur, nec vero occurrunt in hoc Fabriciano catalogo: n. *Agesilaus* p. 9. b. *Arcesilaus* p. 101. *Archelaus* p. 12. b. *Artaxerxes* p. 14. b. Κάσος, siue κάσσος p. 45. b. *Fabius* p. 77. *Hypsias* p. 8. b. *Iphicrates* p. 44. *Lysias*, rhetor, p. 58. b. *Photius*, patriarcha, p. 21. b. 36. b. 46. 64. b. 66. b. 80. b. (et in nota, „hinc, ait, colligas, syllogen hanc scite dictorum, vti iacet in codice, non S. Maximo, sed iuniori cuidam scriptori, forte Antonio Melissae, adiudicandam esse: quae confusio a Fabricio quoque nr. 44. animaduersa fuit.") *Seleucus* p. 53. b. Σιμωνιτ. p. 88. b. *Symeon*, *metaphrastes*, p. 82. b. *Synesius* p. 14. b. *Syrus* p. 18. b. *Zonaeus* p. 84. *Harl.*

Aristo-

Clemens

ἐν

Leo

Phili-

Rhegi-

Sostra-

[P] *Opera S. Maximi edita, quae in duobus tomis editionis Combefisianae non exstant.*

45. Fragmenta plurima S. Maximi, in catenis patrum ad S. Scripturae libros, et speciatim in expositione *Cantici Canticorum* per paraphrasin, collecta ex Gregorio, Nysseno, Nilo et Maximo, tom. II. Auctarii Ducaeani Paris. 1624. fol. p. 681. et tom. XIII. bibl. patrum edit. Morell. a. 1654. *Fabr.* V. supra, vol. VIII. cap. XIII. de catenis patrum gr. in S. scripturam, passim. — Aliquoties in catenis msstis *Coislinianis*, in *Montfauc.* bibl. Coisl. ex. gr. in Psalmos, p. 244. bis in Lucam, p. 67. et 252. in epist. Iacobi, p. 263. etc. — In *Lambec.* comm. de codd. caesar. vol. III. X. XV. XLII. et XLVI. — vol. IV. p. 397. s. cod. CLXIX. nr. 2. expositio paraphrastica Cantici canticorum ex Gregorio, Nysseno, Nili et Maximi commentariis collecta: — p. 457. sq. siue cod. CLXXXVIII. nr. 22. in catena in Psalmum CIII. — *Florentiae* in catenis in Esaiam, Psalmos et IV. euangelia, v. *Bandin.* cat. codd. gr. Laurent. I. p. 18. 91. et 161. — *Venetiis* in bibl. Marc. cod. XXVII. s. catena in IV. euangelia, de qua v. cl. *Morell.* in bibl. MSta gr. et lat. I. pag. 48. sq. add. catal. codd. gr. bibl. Marci p. 23. 259. etc. *Harl.*

46. Scholia in Opera, quae iam pridem feruntur sub nomine S. *Dionysii*, Areopagitae, illique a Maximo magna contentione vindicantur, ee) prodierunt graece primum ex Guil. Morellii officina Paris. 1562. in 8. vna cum Dionysio ipso et Georgii Pachymerae, Maximum sequuti, paraphrasi et Michaëlis Syngeli in Dionysium encomio. Deinde graece et latine cum *Petri Lanselii* S. I. versione, in editione operum Dionysii Antwerp. 1615. in fol. et cum versione *Balthasaris Corderii* ex eadem S. I. Paris. 1633. fol. II. vol. *Francisci Combefisii* breues ad Maximi in Dionysium scholia vindiciae, et interpretum Lanselii et Corderii castigationes exstant ad calcem homiliae S. Chrysostomi, quae incipit: φέρε δὴ καὶ τῶν ἡμετέρων κρότων, editae graece et latine a Combefisio Paris. 1645. in 4. p. 65—86.

 INDEX

ee) V. supra, vol. VII. p. 12. 13. 16. 17. et paullo antea init. h. §. de ed. Combef. ac tomo eius tertio, prelo iam parato, necdum edito. it. *Oudin.* l. c. pag. 1649. qui quosdam excitat codd. — In cat. codd. Angliae etc. tom. II. nr. 6110. cod. *Galei* sic citatur: *Maximi, monachi, ambigua, vel scholia in Dionysium, Areopagitam, inedita gr.* add. ibid. in tom. I. inter codd. *Oxoniens.* nr. 1608. et 1630. *Montfaucon.* bibl. Coislin. pag. 140. et 303. eiusd. palaeogr. graec. pag. 61. et 322. — *Venetiis* in codd. Marcianis. v. supra, vol. VII. p. 16. et cel. *Morell.* in bibl. msta gr. et lat. I. p. 88. sq. de cod. CXLIII. qui adnotat, ad illius cod. fidem Opp. Dionysii, Areopag., recensita esse et emendata, scholia aucta, atque ex iis quaedam, veluti *Germani*, patriarchae CPolitani, ab aliis *S. Maximi* distincta; adhuc tamen, num distinctio ea recte se habeat, posse in dubium reuocari cum Io. Fr. Bernardo de Rubeis in diss. praeliminari editionis ipsius. — *Taurini* in bibl. reg. cod XXIV. fol. 108. sunt *Maximi* de diuersis dubiis Sctor. *Dionysii* et *Gregorii* ad Thomam, praefectum; atque auctor cat. codd. gr. Taur. p. 95. habentur, inquit, quatuor capp. in primam *S. Gregorii* orat. de Filio, et quintum in *Dionysii, Areopagitae*, epist. ad Caium, therapeutam. — *Paris.* in sedecim codd. bibl. publ. *Harl.*

INDEX SCRIPTORVM

et

haereticorum, in scholiis Maximi ad Dionysium memoratorum,

concinnatus a me ad paginas editionis Corderianae.

Clemen-

Petrus,

[P] 47. Ἐξήγησις κεφαλαιώδης περὶ τοῦ κατὰ Χριστὸν τὸν θεὸν ἡμῶν σωτηρίου πάσχα, τὸ διαγραφὲν κανόνιον ἑρμηνεύουσα. *Breuis enarratio christiani paschatis*, qua descripti laterculi ratio declaratur. *) Parte tertia cap. 9. testatur Maximus, se hunc computum paschatis ecclesiastici scripsisse indictione XIV. anno Heraclii, imp., XXXI. Diocletiani CCCLVII. hoc est Christi DCXL. Excerpta ampla graece dederat cum notis *Iosephus Scaliger* lib. VII. de emendat. temporum p. 736. seq. Confer lib. II. pag. 163. seq. Integrum primus graece vulgauit e Vaticano codice *Dionysius Petauius*, addita latina sua versione Paris. 1630. fol. p. 313. in Vranologio, quod recusum est Amstelodami, (licet titulus

*) *Paris.* in codd. DCCCLXXXVI. (de quo v. confector. cat. codd. gr. Paris. II. pag. 171.) et MMCCCCII. — *Leidae* in bibl. publ. inter codd. Scaliger. v. cat. bibl. Leid. p. 340. nr. 53. ex eoque suppleri posse lacunas, quae in editis occurrunt, obseruat *Oudin.* l. c. pag. 1650. — *Fragment.* in cod. *Io. Mori*, secund. cat. codd. Angliae etc. tom. II. nr. 9273. — *Chronicon*, quod vocatur, *Alexandr.* male tribuitur Maximo. v. supra, vol. VII. p. 450. *Harl.*

titulus Antwerpiam praeferat) 1703. fol. Ad eumdem computum illustrandum faciunt multa in Petauii libro octauo variarum dissertationum, quae in illo Vranologio priscis veterum scriptorum monumentis subiiciuntur. Quaenam illa praeter Maximi ἐξήγησιν sint, dixi lib. III. [cap. XVIII. vol. IV. p. 29. sq. not. fff.]

48. Ἀπορα, Ambigua, siue difficilia loca in orationibus quibusdam *Gregorii, Nazianzeni,* explanata, ad *Iohannem*, Cyzici episcopum. ff) Meminit horum ἀπόρων Maximus ipse in quaestionibus ad Thalassium tom. I. pag. 87. et *Io. Tzetzes* Chiliad. IX. v. 866.

> Περὶ τȣ̃ λέγοντος χρησμȣ̃ τὰς Θετταλὰς τὰς ἵππȣς
> Μέμνηται μὲν καὶ Μάξιμος ἱσορεῖων τοῖς λόγοις,
> Ἃς ἱσορίας ἔγραψε Γρηγόριος ὁ μέγας.

Latine vertit, qui saepe etiam illorum in libris de diuisione naturae meminit, circa a. C. 864. *Ioannes* gg) *Scotus Eringena,* s. *Erigena,* iussu Caroli Calui, vt ipse testatur in epistola ad Carolum, quam interpretationi suae praemisit: *Hoc opus Maximi, monachi et abbatis, quod sanctissimo et beatissimo archiepiscopo Cyzici Ioanne postulante de quorundam in sermonibus beatissimi Gregorii, theologi, ambiguorum, hoc est intellectu difficilium, explanationibus composuit, de graeco in latinum vobis iubentibus edidi. — Fortassis autem qualicunque apologia defensus, non tam densas subierim caligines, nisi viderem, praefatum beatissimum Maximum saepissime in processu sui operis obscurissimas sanctissimi* [?] *theologi,* Dionysii, Areopagitae, *sententias, cuius symbolicos theologicosque sensus nuper vobis similiter iubentibus transtuli, introduxisse, mirabilique modo dilucidasse.* Edidit quidem *Thomas Galeus* Maximi ἄπορα in Gregorium, Naz., eisque praemissam ad Ioannem

ff) Conf. supra, vol. VIII. p. 430. et pag. 611. XV. add. cod. *Nanian.* LXIV. v. cat. gr. p. 114. — cod. plenior *Venet.* Marcian. CXXXVI. v. cel. *Morell.* bibl. inst. gr. et lat. I. p. 82. qui etiam obseruat, de illo cod. sumtam esse et a *Gallando* in Adpend. ad bibl. patrum primum publicatam *S. Maximi animaduersionem in eos, qui aiunt, animas ante vel post corpora existere. — Taurini* in cod. reg. XXIV. v. auctor. cat. codd. gr. Taur. p. 95. qui etiam ex *Oudino* tom. I. p. 1649. monet, diuersum esse opus ab eo, quod Scotus Erigena adgressus est, excuso Oxon. 1681. F. *Harl.*

gg) De hoc *Erigena* Georgius Mackenzie in viris scriptorum Scotorum, anglice in fol. editis Edimburgi a. 1708. tom. I. p. 49. sq. Puto autem, commentum esse, quod pag. 58. inter Erigenae scripta e Nauclero et Genebrardo commemorat Aristotelis moralia de secretis secretorum, siue de recto principum regimine, de graeco in chaldaicam, arabicam et latinam linguam conuersa. *Fabr.* De *Erigenae* dialogo de diuisione naturae v. *Heumann.* act. philos. vol. III. pag. 858. De *Erigena* ipso, conf. *Hamberger.* zuverl. Nachr. III. p. 632. sqq. (qui ed. citat inscriptam: *Dionysii, Areopagitae,* opp. omnia, lat. quintuplici translatione, (*Io. Scoti Erigenae, Io. Saraceni, Ambrosii* Camaldul. *Thomae* canonici) versa, cum commentariis *D. Dionysii a Richel,* Carthusiani etc. Colon. 1556. fol.) et *Saxii* Onom. II. p. 119. ac 547. vterque alios laudat auctores, *Harl.*

nem, Cyzici episcopum, epistolam, cum iam dicti Ioannis Erigenae versione p. 1—45. ad calcem librorum quinque, ab eodem Erigena latine scriptorum, περὶ φύσεων μερισμοῦ, *de diuisione naturae*, Oxon. 1681. in fol. Epistola ad Ioannem Cyzic. innuit: ἐπαινοῦνται μὲν, καὶ τυχὸν δικαίως. Subiuncta quoque p. 46 — 70. Epistola Maximi ad *Thomam*, abbatem, cum versione, non Erigenae, sed editoris, Galei, περὶ διαφόρων ἀπόρων τῶν ἁγίων Διονυσίου καὶ Γρηγορίου, *de variis difficilibus locis Dionysii, Areopag. et Gregorii, Naz.*, τῷ ἡγιασμένῳ δούλῳ τοῦ θεοῦ, πατρὶ πνευμονικῷ, (codex Gudianus πνευματικῷ) καὶ διδασκάλῳ κυρίῳ Θωμᾷ Μάξιμος ταπεινὸς καὶ ἁμαρτωλὸς ἀνάξιος δοῦλος καὶ μαθητής. Incipit: ἀπλανοῦς θεωρίας ἐξ ἐμμελοῦς. Meminit Photius cod. CXCIV. duarum Maximi ad Thomam epistolarum, e quibus prior tantum edita. Pauca loca et ex paucis Nazianzeni orationibus sunt, quae a Maximo in editis hisce ἀπόροις fusius illustrantur, ac suspicor, plura vertisse Erigenam, qui p. 210. de diuisione naturae, capitulum quadragesimum primum de ambiguis citat in orat. Nazianzeni de paschate: plura etiam habuisse Combefisium, cuius in bibl. concionatoriae tomo I. haec sunt verba: *S. Maximus locos difficiles plurium Gregorii orationum, ac quorundam carminum fusissime explicauit, quae eius mihi lucubratio exstat ex regio codice, collato cum altero reu. abbatis, Gerasimi Blacchi, Venetiis humanissime submisso, ipsaque Ioannis Erigenae ex Cluniacensi bibl. versione. Colophonem dabit viri Cl. Raphaëlis du Fresne* τοῦ μακαρίτου *pulcerrimis membranis pulcerrime et manu erudita exaratus codex, si quando facultas sit et otium cum illo conferendi.* Idem Combefisius in conspectu operum S. Maximi edito Paris. a 1660. quem *Montfauconus* catalogo bibl. Coislinianae inseruit pag. 311. *In Gregorii, theologi, locos difficiles. Opus est spissum atque arduum, Scoto Erigenae olim tentatum, inscripta versione Carolo Caluo, ex qua emendata regio cod. aliqua et suppleta. Recepta versio haec ex Cluniacensi bibliotheca. Exstat et apud Carmelitas excalceatos. Collatus deinde textus cum probato reu. abbatis, Blacchi, cod. humanissime Venetiis eam* [?] *in rem submisso.* Videtur etiam posterior ad Thomam epistola esse in codice Gudiano: nam in catalogo MSS. Marqu. Gudii, quae iam accessere bibliothecae instructissimae Guelpherbitanae, p. 535. traditur desinere in his verbis: hh) ἱερουργήσης τῷ θεῷ τὴν φιλαλληλίαν τῷ ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς παρὰ πάσης δοξαζομένῳ τῆς κτίσεως καὶ μόνον ἀπαιτοῦντι παρ' ἡμῶν θυσίαν τὴν πρὸς ἀλλήλους φιλίαν.

Orationes Nazianzeni, quarum loca illustrantur, sunt
εἰς τὸν ἅγιον Ἀθανάσιον p. 36. seq.
εἰς τὰ γενέθλια p. 26.
δευτέρῳ εἰρηνικῷ p. 48.
πρὸς τοὺς πολιτευομένους p. 26.
περὶ υἱοῦ πρώτῳ p. 48. seq. 50. seq. 52. seq. δευτέρῳ p. 54.
περὶ φιλοπτωχίας p. 4. seq. 6. seq. 33. seq.

εἰς

hh) Sic quoque in cod. Ven. Marc. teste cl. *Morell.* paullo ante laudato. *H.*

Liceat hac occasione subiungere indicem scriptorum, quos in opere subtili pentabiblo de divisione naturae laudat Ioannes Erigena, quum in illis Graeci etiam plerique, cum frequenti Maximi mentione, occurrant.

INDEX SCRIPTORVM,

a

IOANNE SCOTO ERIGENA

in libris de diuisione naturae laudatorum,

ex editione Thomae Galei.

de

Scripta S. Maximi inedita, vel deperdita.

49. Διάλεξις Ὀρθοδόξε καὶ Μανιχαίε, citatur a Georgio, scholario, versus finem libri MS. quem contra Latinos Ioanni Comneno Trapezuntio, imperatori, nuncupat. Vide *Mich. le Quien* ad Damascenum tom. I. p. 428.

50. *Lexicon*, quod in arte etymologica longe versatum ostendit Maximum, sine nomine auctoris MS. in cardinalis, Mazarini, bibliotheca, in quibusdam Italiae Maximo adscriptum, quo tamen grauare eius operum editionem non est visum, inquit *Combefisius* in notis ad Max. tom. I. p. 680. *Fabr.* V. supra, vol. VI. p. 633. sq. vbi de cod. Veneto Marc. CCCCXCII. addendum est, Lexicon, inscriptum: Συναγωγὴ λέξεων συλλεγεῖσα ἐκ διαφόρων βιβλίων etc. reperiri quoque in cod. *Marciano* CXL, (de quo praecipue agit *Morell.* loco mox citando,) et alio, item in cod. *Naniano* CCXCIV. ex quo excerpta protulit *Mingarell.* in cat. codd. Nan. p. 491. Cel. *Morell.* in bibl. msta lat. et gr. I. p. 85. sqq. de illo Lexico, de variis codd. ac variorum opinionibus de auctore illius docte fuseque disputat, denique ostendit, auctorem illius fuisse *Zonaram*, de quo supra VI. p. 633. sq. dubie scripseram. *Harl.*

51. *De secundo aduentu.* Incipit: ἐπὶ τέτοις πᾶσιν. Ex Seguieriano codice editurum se promisit Combefisius in conspectu operum S. Maximi, edito Paris. 1660.

52. *Chronologia succincta vitae Christi*, MS. inter alia huius argumenti in codice caesareo, de quo *Lambecius* V. pag. 114. ii) Incipit: γέγονεν ὁ εὐαγγελισμὸς τῆς παρθένε τῷ πεντακισχιλιοστῷ πρώτῳ ἔτει.

53. *Quaestiones sacras miscellaneas* ad *Nicephorum*, chartophylacem Constantinopol. ἐρωτήσεις Μαξίμε μοναχε πρὸς τὸν ἁγιώτατον κύριον Νικηφόρον, γεγονότα χαρτοφύλακα τῆς τε Θεε μεγάλης ἐκκλησίας, περὶ διαφόρων κεφαλαίων. MS. in bibl. caesarea. Vide *Lambecium* VI. p. 56. [p. 125. nr. 3. ed. Kollar. de cod. XVII.]

[In

ii) Pag. 240. sq. ed. Kollar. de cod. CCXLVI. *Harl.*

[In catal. codd. *Paris.* regg. vol. II. cod. CMXX. nr. 18. et 19. inesse dicuntur *Maximi* opusc. quo ostenditur, *monachum debere esse perfectum,* *) et *tractat. de loquacitate:* in cod. MLXXVI. nr. 4. *tractat. de oratione:* — in cod. MCCCXXXI. nr. 55. *tract. de typo ecclesiae catholicae:* — in tribus codd. fragmenta. — *Florent.* in cod. Laurent. VI. nr. 8. plut. 86. qui continet de praedeterminatione et praescientia dei auctoritates, desumtas ex S. script. et patrib. occurrit *Maximus in* τῶν πρὸς Θεοδόσιον, καὶ τῶν πρὸς Ἐλλάδιον ἀντιῤῥητικῶν· v. *Bandin.* l. c. III. pag. 295. it. in tom. I. p. 99. 436. 348. 358. 434. et 495. in variis aliorum opp. citantur loca Maximi: add. aliae partes in codd. *Taurin.* XXV. et XXXV. cat. codd. gr. Taur. pag. 95. et 141. et alia quaedam passim in notitiis de codd. indicauimus. *Harl.*

In plerisque bibliothecis, paullo instructioribus, plura Maximi opuscula manu exarata occurrunt, vt adparet ex adparatu *Posseuini, Labbei* bibl. noua MSS. et aliis scriptis, in quibus MSS. codicum notitia traditur. [v. ad initium h. §. X.] Inprimis locorum communium opus, quod hoc loco de Maximi scriptis disserendi ansam mihi dedit, ter vel quater exstat MS. in bibl. caesarea, quos codices cum Combefisiana editione conferri operae pretium esset, quemadmodum et praeclarum Seguierianum, de quo *Montfauconus* in catalogo bibl. Coislinianae pag. 374. seq. Quae autem in eodem catalogo p. 310. negatur reperiri, *S. Maximi* epistola ad Georgium, praefectum Africae, ea legitur in editione Combefisiana tom. II. pag. 201. quemadmodum [P] spiritalis et dogmatica oratio ad Stephanum, Dorensem episcopum, tom. II. pag. 81.

Alii Maximi. **)

Maximus, ad quem exstant haec *Ouidii* II. 3. e Ponto:

Me tuus ille pater Latiae facundia linguae,
Quae non inferior nobilitate fuit,
Primus vt auderem committere carmina famae
Impulit, ingenii dux fuit ille mei.

Maximus, qui sub Commodi Seuerique imperio insigni volumine, vt ait *Hieronymus* cap. 47. de S. E. ventilauerat quaestionem, vnde malum, et quod materia a DEO facta sit.

*) An idem est, quod exstat in cod. *Laurent.* XVI. nr. 23. plut. 9. *de habitu monachorum,* quod *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. I. pag. 415. suspicatur, desumtum esse ex Maximi quaestione LXVII. opp. tom. I. p. 326. et sic reliquae particulae fuerint excerptae ex Max. opp. *H.*

**) Conf. *Moller.* Homonymoscopiam, Hamburg. 1697. 8. pag. 501. sq. *Harl.*

[Maximus, dei miseratione patriarcha Christianorum, qui vbique sunt, orthodoxorum, piis Christianis, qui subditi nobis sunt, epistola: sic ea inscripta est a *Bandin.* cat. cit. II. p. 523. nr. 31. cod. XIII. plut. 59. *Harl.*]

[*Maximus:* Libanii ep. ad eum. v. *Montfauc.* bibl. Coisl. p. 516 bis.

Maximus, episcopus, et Maximinianus: Chrysostomi epistolae ad eos. v. eumdem ibid. p. 571. et p. 116. *Maximus,* philos., ad quem scripsit Athanasius, Alex. *Harl.*]

[Alius *Maximus,* de quo v. supra vol. VII. p. 175. ibique cel. *Keil,* et p. 225. sq. *Harl.*]

[Alius *Maximus,* cuius liber de synodis exstat in cod. Bauar. Monach. LXXXIV. v. cat. p. 32. *Harl.*]

Maximus, abbas, martyr in Gallia a. C. 625. de quo *Bollandus* 2. Ianuar. tom. I. p. 91.

[Maximus Coruinus, episc. Aesconiens. v. infra vol. XI. p. 690. vet. ed.]

Maximus ex abbate Lerinensi episcopus a. 433. Reiensis, siue Regiensis, scripsit, teste *Sigeberto Gemblacensi* c. 113. de scriptoribus eccles. librum de ecclesiasticis ministeriis et de habitu clericorum. Huius Maximi vitam scripsit Dinamius Patricius. Eius homilias quasdam exstare inter eas, quae sub Eusebii, Emeseni, nomine vel Eucherii, Lugdunensis, feruntur, iam notarunt eruditi. [De hoc et aliis Maximis, lat. scriptor. v. *Fabric.* bibl. med. et infimae latin. tom. V. p. 60. sqq. ed. Mans.]

Maximus, Aegiensis, quem de Apollonio Tyanensi laudat *Philostratus* lib. I. c. 5. [v. supra, vol. V. p. 541.]

Maximus, Alexandrinus, infra in Maximo, cynico.

[Maximus, Alexandrinus archiepiscopus: eius duae epp. ad Georgium Douzam, *Leidae* inter codd. Vulcanii. v. cat. bibl. Leid. pag. 344. nr. 17. et pag. 347. nr. 62. *Harl.*]

[Maximus, *Antiochenus* diacon., ad eum Cyrilli, Alex., epist. canonica, edita. v. *Lambec.* comm. VIII. p. 887. nr. 34. cod. XLIV. — *Maximus, CPolitanus patriarcha,* cuius expositio rectae fidei de Spiritu S. aduersus Latinos est in bibl. *Parisiens.* cod. MCCCXXIV. nr. 15. *Harl.*]

Maximus, Byzantius, siue Epirota, philosophus, pater Euclidis, Iuliani, imp., magister, quem a Maximo, Ephesio, philosopho, qui et ipse Iulianum docuit, distinguunt Socrates III. 1. et Nicephorus X. 1. Scripta eius memorat Suidas: *περὶ ἀριθμῶν, de numeris,* et in Aristotelem ὑπόμνημα, nec non alia quaedam, Iuliano inscripta, et *περὶ ἀλύτων ἀντιθέσεων, de insolubilibus oppositionibus,* [in VI. codd. bibl. *Paris.*] quod prosarium rhetorici argumenti scriptum offeret se lectori Volum IX. huius bibl. p. 570. [vet. ed.] sicut carmen argumenti astrologici *περὶ καταρχῶν, de principiis,* dedi ex codice Mediceo supra cap. XXI. *Fabr.* Conf. supra, vol. III. p. 499. p. 385.

385. de Lexico. etc. p. 211. ibique not. *qq.* — Thefaur. epiftol. La Crozian. tom. III. p. 125. fq. Fabric. infra, vol. IX. p. 417. not. vet. ed. — *Maximi* libell. de oppofitionibus infolubilibus, adiunctus *Dionyfii Halicarn.* fcriptis quibusdam criticis etc. gr. Latet. ap. Carol. Stephan. edente Henr. Stephano. 1554. 8. v. *Maittaire* A. T. III. p. 641. fqq. inprimis not. *a.* vbi p. 643. caftigat Fabr. dubitatque, opus περὶ ἀλύτων ἀντιθ. effe etiam argumenti aftrologici. — add. *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. II. p. 52. nr. 1. et 61. nr. 17. — *Matthaei* notif. codd. Mosquens. p. 10. cod. VI. nr. 9. *Harl.*

Maximus, Caefarauguftanus epifcopus, cuius hiftoriam de iis, quae temporibus Gothorum in Hifpaniis acta funt, memorat *Ifidorus Hifp.* de fcriptoribus eccles. c. vlt. Sed Chronicon, quod velut [P] Dextro continuando fub eius nomine iactatur, fuppofititium eft, et multis argumentis exploditur a *Nicolao Antonio* in bibl. veteri Hifpana, qui illud vna cum epiftola, ad Argebatum, epifcopum Portugallenfem, praemiffa, exhibet tom. II. p. 279 — 285.

Maximus, Chryfoberges, monachus, clarus circa a. C. 1400. cuius de proceffione Spiritus S. oratio ad Cretenfes edita graece et latine a *Leone Allatio* in Graecia orthodoxa tom. II. p. 1074 — 1088. Huius aduerfarius Nilus Damyla, de quo vide *Allatium* de Nilis p. 52. et 82. edit. a me curatae et *H. Warthonum* in adpendice ad hiftor. litterariam fcriptor. eccles. Cauei. [in cod. *Taurinenfi* CLXI. v. cat. codd. gr. Taur. pag. 246. *Harl.*]

[Maximus, *Cytherenfis* epifcopus: eius dialogus, adnexus *Gregorii,* Theffalon. archiep., oratt. II. demonftratiuis, gr. 4. v. cat. bibl. Leidens. p. 47. et fupra vol. VIII. pag. 98. — In cat. libr. msct. bibl. *Harleianae* nr. 1803. citantur: 1) *Maximi*, epifc. *Cyther.*, breuis de praeceptis atque conciliis euangelicis tractatus etc. gr. et lat. Venetiis 1602. 8. cum epift. gr. dedicatoria ad Georgium Hegumenum, in qua de Sermonibus fuis verba facit. 2) eiusd. *Maximi Margunii*, epifcopi *Cytherens.*, epift. dedicat. enchiridio fuo praemiffa, gr. MS. litteris miniatis. 3. 4) eiusdem praefatio et enchiridion f. fermo de difcrepantia inter euangelica praecepta et concilia, vt videtur. 4) Μαξίμε — ἀνασκεβὴ, (fort. ἀνασκευὴ) τῶν κυριωτέρων ἐπιχειρημάτων τῆς γενομένης πρὸς τὸ αὐτῦ ἐγχειρίδιον ἀπολογίας. add. *Fabric.* infra in vol. X. p. 536. fqq. vbi plura adnotabuntur: ibi quoque p. 538. de *Maximo*, e Calliopoli *peloponnefiaco* hieromonacho, et de *Maximo Mazaro*, monacho. *Harl.*]

Q. Cornelius Maximus, ICtus, cuius Cicero meminit, VII. 8. Epift. ad familiar.

Maximus, Alexandrinus patria, e cynico philofopho patriarcha Conftantinopol. a. C. 380. de quo dixi lib. III. *Fabr.* Cap. IX. pag. 520. vol. III. add. *Kollarii* fupplem. ad Lambecii comm. p. 147. fq. *Harl.*

Maximus, Ephefius philofophus, Iuliani, imp., praeceptor, ob magicas operationes iuffu Valentiniani interfectus, de quo *Eunapius* in Maximi vita, *Socrates* III. 1. *Nicephorus* X. 1. Ad eum exftant Iuliani epiftolae. Quanti apud eum Maximus hic

hic fuerit, docet etiam *Ammianus* XXII. 7. ll) Alius *Maximus* interfectus sub Valente, de quo apud Suidam in Φῆστος.

Maximus, Epirota. Supra, in Byzantio.

Q. Fabius Maximus Seruilianus, annalium Rom. scriptor, qui cum L. Metello consul fuit anno V. C. 611. ante Christum 142. De eo *Vossius* lib. I. cap. 7. Histor. latin.

Maximus, grammaticus Madaurensis Afer, cuius epistola ad Augustinum exstat pro ethnicismo aduersus Christianorum religionem. Ei respondet Augustinus epistola XVII. edit. Benedict. (al. XLIV.) in illa epistola per *archimartyrem, Namphamonem*, Christum a Maximo intelligi, Cauei coniectura est parte II. hist. literariae S. E. *Fabr.* Est illa ep. cum responsione Augustini, in cod. *Harleiano* MMMLI. nr. 27. et 28. v. cat. MSS. Harlei. vol. II. ad illum cod. numerum.

Maximus, Hierosol. episcopus et confessor, post a. C. 355. de quo Acta Sanctor. tom. II. Maii p. 7. *Tillemont.* tom. VI. memor. mm) Alios Maximos, martyres, (vt Neapolitanum, de quo Acta 12. Iun. tom. II. p. 517. seq.) Principes item ac duces hoc nomine, de industria omitto, quemadmodum illum, Cypri et Sardiniae praefectum a Pompeio, de quo prouerbium κόμπας Μάξιμος, *iactator* [P] *Maximus.* Vide adpendicem Vaticanam in prouerbiis Andreae Schotti p. 286. In numis Constantini, nomen Maximi non gloriae ac virtutis titulum, sed familiae nomen esse, contendit *Ioh. Harduinus* in numismatis saeculi Constantiniani pag. 474. Op. et in memoriis litterariis Treuoltinis ao. 1701. mense Iul. et Augusto p. 11.

[Maximus, *Holobolus*, protosyncellus, or. in S. Mariam aegyptiacam, in cod. *Coislin.* CXCII. fol. 50. v. *Montfauc.* bibl. Coisl. p. 245. *Harl.*]

[Maximus, imperator; de eius epistolis in Labbei collect. concil. v. infra, vol. XI. p. 388. *Harl.*]

[Maximus, *Laodiceae* episc., subscripsit epistolae Gennadii, patriarchae CPolitani encyclicae, in cod. caesar. XLIV. nr. 45. ap. *Lambec.* comm. VIII. p. 891. et p. 893. alius *Maximus*, episc. *Libyae*, et al. *Maximus*, episc. Ζυγύλεως. *Harl.*]

Marius

ll) V. *Basnage* annales ad a. 365. §. III. *Heum.* — supra, vol. III. pag. 521. — *Brucker* in hist. crit. philos. vol. II. p. 287. errare, docet, Fabricium, qui distinxisset ab Maximo, Ephesio, Maximum, a Festo sub Valente interfectum, et, priorem, etiam Valentis crudelitate e medio esse sublatum, probabiliter ostendit; idem pag. 288. sq. de aliis Maximis, praecipue de *Max.*, *Ephesio* ab *Max.*, *Byzantino*, distinguendo curatius disserit. Add. *Schroeckh.* hist. eccles. christ. tom. VI. p. 289. sq. et 305. sq. *Harl.*

mm) Fragm. illius in lucem protulit *Galland.* in bibl. patrum. nr. 190. *Harl.* In tom. II. leguntur p. 146. sq. Maximi Hierof. (aequalis Clementis Alex.) fragmin. de materie, sed tom. XIV. p. 153. in App. S. Maximi confessoris animaduersio breuis. *B.*

Marius Maximus, historiae Augustae scriptor, de quo Casaubonus ad Spartian. p. 23. et Vossius in hist. latinis II. 3. nam latine scripsit, et fuit praefectus Vrbi post Aduentum, temporibus Macrini, imp., vt testis Dio lib. LXXVIII. Libros suos Varronis exemplo in septenarios, siue hebdomades, librorum digessisse videtur; nam primo septenario laudat eum Spartianus in Geta.

Maximus, monachus, cuius quaestiones sacrae, *ἐρωτήσεις περὶ διαφόρων κεφαλαίων*, ad Nicephorum, magnae ecclesiae Constantinopol. chartophylacem, exstant graece MSS. in bibl. caesarea. Vide *Lambecium* VI. p. 56. [p. 125. ed. Kollar. de cod. XVII. nr. 3.] Videtur idem cum Maximo, confessore, de quo fuse supra.

Maximus, quem natali Platonis, apud Dionysium Longinum celebrato, interfuisse narrat Porphyrius apud *Eusebium* X. 3. praeparat.

Maximus Planudes. medio saeculo XIV. clarus, de quo infra, suo loco.

[Maximus, presbyter et alii Maximi, v. infra, vol. IX. p. 122. sq. ed. vet. — Maximus, presbyter, postea episc. Salon. v. *Schroeckh.* hist. eccl. christ, tom. XVII. p. 292. sqq. *Harl.*]

[Maximus, curialis ciuitatis Reatehis, in diplomate ap. *Montfauc.* in diar. ital. pag. 67. *Harl.*]

Maximus, Reiensis, siue Regiensis. Supra in Maximo, abbate.

Maximus, rhetor, Plutarchi aequalis, qui eius meminit IX. 4. conuiualium quaestionum. Alius, de quo *Aristides* tom. III. pag. 525. [IV. rhetores, v. vol. VI. p. 132.]

Rutilius Maximus, ICtus, cui librum ad legem Fal[illegible]m, quem alii ad Q. Cornelium Maximum referunt, Cuiacius tribuit. [v. infra, vol. XII. pag. 330. et 331.]

Statilius Maximus, grammaticus, de quo in bibl. latina.

[Maximus, *Sacerdos*, cuius iussu scriptum est Menaeum Graecorum, a. 1127. v. *Montfauc.* palaeogr. gr. pag. 103. et de cod. Menaei, pag. 58. sq. ac pag. 304. sq. *Harl.*]

Maximus, Taurinensis episcopus, qui synodo Arausicanae a. 441. et Mediolanensi a. 451. interfuit. Vide *Miraeum* ad Gennadium de S. E. c. 40. *Latinum Latinium* bibl. sacro-profan. p. 80. 164. seq. Martyrolog. et Acta Sanctor. 25. Iun. *Tillemontii* memorias hist. eccl. tom. XVI. pag. 31. seq. nn) *Homiliae* eius nonnullae S. Am-

nn) In primis *Fabric.* in bibl. med. et inf. hist. cit. tom. XVII. p. 567. qui aduotat, *Max.* latin. tom. V. p. 61. sqq. ed. Mansi. *Schroeckh.* *Taur.* homilias critice et plenissime editas esse iussu

S. Ambrosii et Augustini sermonibus permixtae leguntur, vt praeter alios notarunt *Mabillonius* in Musei Italici tom. I. parte II. oo) et *Combefisius* in bibl. concionatoria. Editae sunt saepissime et separatim, et cum Leone, imp., et Chrysologo, Paris. 1614. fol. et in patrum bibliothecis, vt nouiss. Lugdunensi tom. VI. Quinque sermones in laudem S. Cypriani editurum se promisit *Muratorius* in anecdotis [?] bibl. Ambrosianae tom. I. p. 16. *Libros de sacramentis*, inter Ambrosii opera editos, Maximo huic fortasse tribuendos suspicatur *Tillemontius* p. 34. *Liber de gratia spiritali baptismi*, Gennadio memoratus, intercidit. *Fabr.* Homil. inter: *Diuorum patrum veterumque eccl. doctorum, qui orat. soluta scripserunt, homilias ac meditatt. in festum natiuitatis I. C.* — *selectas a Chr. Daumio.* Cygneae 1670. 8. nr. IX. Codic. secund. catal. codd. Angliae etc. tom. I. *Oxon.* nr. 481. *Cantabr.* nr. 183. in tom. II. nr. 359. 462. 3003. 7943. Dublin. nr. 231. — in sedecim codd. *Vaticanis.* v. *Montfauc.* bibl. biblioth. MSS. p. 133. *A. B.* et p. 626. *B.* in cod. bibl. regis Angliae, *Sermones.* — *Lectiones VIII. in festo Paschatos, Lipsiae* in cod. Paulino. v. *Feller.* catal. bibl. Paulinae Lips. p. 107. *Harl.*

[Maximus, *Treuir.* in bibl. *Harlei.* cod. MMMDXCVII. nr. 13. *Harl.*]

[Maximus, *Triuochius.* Eius epigrammata duo in Niphonem et Ioachimum, patriarchas CPolit. sub finem saec. XV. et aliud ad alium quemdam patriarcham. v. *Kollarii* suppl. ad Lambec. p. 534. de cod. caesar. LXXXIV. *Harl.*]

Maximus, Tyrius, philosophus Platonicus, Antoninorum aetate clarus, de quo dixi lib. IV. [c. 20. §. VIII. vol. V. pag. 515. sqq. vbi multi nominantur *Maximi.*

Valerius Maximus, de quo in bibl. latina.

[Maximus, episc. *Valent.* hodie Valence in Delphinatu, circ. a. 419. de quo vide *Schroeckh.* libr. cit. tom. VIII. p. 169. *Harl.*

XI. Post Maximum, confessorem, locos communes ex omni genere scriptorum sacrorum, aliorumque concinnauit IOANNES DAMASCENVS, presbyter et monachus, non confundendus, vt multi fecerunt, pp) cum *Ioanne Mesue, Damasceno,* medico,

iussu Pii VII. pontificis rom. a *Brunone Bruni*, Romae 1784. fol. *Harl.* Add *Schönemanni* bibl. patr. lat. tom. II. p. 607. sq. 638. sq. *B.*

oo) Qui in tomo I. vulgauit XII. homilias *Maximi Taur. H.*

pp) Quemadmodum homonymia Theodosii, imp., qui ante Leonem Isaurum exstitit, Vincentio Bellouacensi, Antonino Florentino, Andreae Dandolo, Ioanni Nauclero, Trithemio aliisque fuit fraudi, vt Ioannem Damascenum saeculo IV. sub Theodosio primo vixisse scriberent; ita alios decepit similitudo nominis, vt Iohannem Damascenum nostrum confunderent cum Ioanne Damasceno, medico. Vide *Latini Latinii* bibl. sacram et profanam p. 79. b. et 81. a. *Petri Baelii* lexicon historicum in Damasceno, et *Leon. Allatium* apud Mich. le Quien in prolegomenis ad Damascenum, vbi errores illos refellunt. Idem Allatius confutat etiam et fabulosa esse euincit, quae

medico, qq) vel cum *Ioanne Damasceno, Serapionis* F. itidem medico, rr) nec cum *Damasceno*, episcopo Rondinensi, ss) vel altero episcopo [?] *Damasceno*, siue Damasci vrbis, qui saeculo

Rrrr 2

quae de Damasceno *Raph. Volaterranus* libro XVI. commentar. vrban. falso tradens, cum Iudaeis parentibus natum et ex Iudaismo ad Christianismum conuersum esse, et Constantinopolin venisse, captumque a piratis Saracenis, postea a Theodosio redemtum magistrum eius epistolarum fuisse, mox abscissam ei dexteram, quod in suspicionem proditionis venisset. Ne dicam de fabulis, quas addunt auctor sermonis de Damasceni conuersione, *Vincentius Bellouacensis* speculi hist. XVII. 103. *Petrus de Natalibus*, episcopus Equilianus, in historia sanctorum IV. 135. *Io. Naucleras* in chron. aliique, restitutam ei manum beneficio Mariae, virginis, reductum CPolin. etc.

qq) *Ioannes, Damascenus*, medicus, cognomento *Mesue*, abnepos Abdallae, Damasci regis, secta Muhammedanus, circa a. 1200. floruit et arabice scripsit, quae scripta eius deinde ex arabico in graecam et latinam linguam conuersa sunt. Ex illis aliqua S. Ioanni Damasceno, presbytero, male tribui notat *Lambecius* VI. p. 118. 131. 134. etc. *Fabr.* *Mediolani* in bibl. Ambros. teste *Montfauc.* in bibl. biblioth. MSSt. p. 499. — et p. 1199. *C.* περὶ φαρμάκων in bibl. *Guil. Pelliserii.* — ib. p. 582. *A.* 384. *B.* 433. *B. Aphorismi.* — Iidem cum commento Isidori, *Lipsiae* in bibl. Paulina, teste *Fellero* in catal. codd. illius bibl. p. 277. — Aphorismorum liber: per Platon. de Benedictis. Bonon. 1489. 4. — In cod. caesareo XXV. nr. 7. est inter collectanea medica graeco-barbara, *Io. Damasceni* remedium purgandi capitis et stomachi, inscriptum πόλημα, *compositio Io. Damasceni.* v. *Lambec.* comm. VI. part. II. p. 269. — Male autem *S. Io. Damasceno* in codd. adscribitur *Ioannis, filii Mesuae,* s. *Moysis, Damasceni*, medici Arabis, liber *de simplicibus medicamentis purgantibus*, in quinque sectiones diuisus, in codd. caesareis XXIX. nr. 4. XXX. nr. 1. et XXXI. nr. 2. v. *Lambec.* VI. pag. 297. sq. (qui cum tradit, duce Conr. Gesnero, vixisse circ. a. C. 1158. et alia de eo notat: id si ita est, iunior ille intelligendus est Ioannes Mesues Damascenus.) — p. 299. sq. et 303. ed. Kollar. — de medicamentis, ad purgandum inprimis idoneis, in III. codd. *Paris.* bibl. publ. — De antiquiore *Ioanne Damasceno*, *Mesuae* filio, medico Syro christiano, circ. a. C. 845. v. *Hamberger* Z. N. III. p. 583. sqq. et de vtroque plura infra in vol. XIII. in elencho medicor. veterum p. 257. sq. (vbi suo tempore plura adnotabuntur,) ibid. p. 259. sqq. et 273. ex *Io. Leonis, Africani*, libell. de viris quibusdam illustrib. apud Arabes. — Addatur *Io. Damasceni de sacra arte* libell. versibus politicis, in cod. MMCCCXXVII. nr. 37. *Paris.* bibl. publ. conf. *Bandin.* cat. codd. Laurent. III. p. 357. et *Fabr.* B. Gr. XII. pag. 774. *Harl.*

rr) *Ioannes Damascenus, Serapionis* F. itidem Muhammedanus, medicus, a Ioanne Mesue laudatur. *Fabr.* V. infra, vol. XIII. pag. 299. sq. et supra in h. vol. pag. 156. *Harl.*

[De *Damascio* Syro, peripatetico philosopho, vide supra vol. III. p. 483. sq. — De *Damascio*, poeta epigrammatario, supra, vol. IV. p. 470. sq. *Harl.*]

ss) *Leo Allatius* in prolegomm. ad Io. Damascenum, vbi de variis hisce Damascenis disserit, memorat MS. Δαμασκηνοῦ ἐπισκόπου Ῥονδίνης διάλογον μετὰ τοῦ ἡγεμόνος τῆς ἁγίας Ἀναστασίας, ἤτοι ταλανισμὸν κατὰ τῶν νῦν τῆς Ἑλλάδος ἐπισκόπων. *Damasceni, Rondinensis episcopi, dialogum cum abbate S. Athanasiae, siue deplorationem episcoporum Graeciae sua aetate.* Incipit: προσηγορεύω. *Fabr.* In codd. *Nanianis* LXXXV. nr. 5. et CLX. nr. 9. παραίνεσις πρὸς τοὺς θέλοντας ὑπακοὴν μοναχὰς ὡς ἐν συνόψει· τοῦ ἐπισκόπου λογιωτάτου Κυροῦ Δαμασκηνοῦ λιτῆς καὶ ῥενδίνης· καὶ προέδρου πολιτῶν· init. ἀδελφοὶ καὶ πατέρες ἐκαθῆ τὸν κόσμον ἀφήσαμεν etc. In codice posteriore nr. 11. est quoque eiusdem λόγος περὶ φρόνει εἰς τὴν δεκάλογον τοῦ μωϋσέως· inc. δέκα παραγγελίας ἅμα. v. cat. codd. gr. Nanian. p. 173. et 361. — In *Mart. Crusii* Turcograecia, libr. IV. inter auctores epistolarum LX. nominantur etiam *Damasce-*

saeculo medio decimo sexto de animalibus scripsit ad Michaëlem Cantacuzenum, **) nec denique cum recentiore scriptore *Damasceno*, monacho et hypodiacono Studita, Thessalonicensi. ***)

Hic

mascenus, Litae et Rhendinae atque *Damascenus, Demonici et Elassonis.* v. supra, vol. VIII. p. 94. *Harl.*

**) *Damasceni*, episcopi, librum, communi Graecorum dialecto scriptum, *de natura animalium*, constantem XC. capitibus, quem ex Aristotele, Aeliano et Phile collegit, atque Michaëli Cantacuzeno, magno domestico, transmisit, legisse se MS. imperfectum tamen apud Petrum Veiliam Romanum, testatur *Leo Allatius* loco iam laudato. Incipit: *συνήθειαν ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι ὅταν θέλουσί να ἰδῶσι τινὰ μέγαν ἄρχοντα.* *Fabr.* In cod. *Taurin.* CCXLVIII. fol. 35. est *Damasceni ἀρχιερέως Στουδίτου συνάθροισις* etc. *episcopi Studitae libellus, in quo collecta sunt ex veterum philosophorum libris, quaecumque de auibus, et terrestribus atque marinis animantibus ab his dicta fuerunt et communior interpretatio subditur.* Atque auctor catalogi codd. gr. Taurin. pag. [illegible]7. putat, hanc collectionem eamdem esse, quam *Leo Allatius*, (a Fabricio etiam citatus,) legisse se scribit; eumdem tamen Allatium, addit, subdidisse, non sibi constare, num *Damascenus, episcopus Studita*, alius sit a *Damasceno*, monacho, *hypodiacono Studita*, Thessalonicensi, (cuius *thesaurum* Fabr. in not. *f.* memorat;) an vero prorsus idem, qui, postea in episcopatum adsumtus, ingenium rebus historicis colligendis exercuerit. Tum obseruat confector catalogi, in cod. Taurin. capita numerari XCI. forsan, quia librarius caput quoddam in II. sectiones diuiserit: denique idem auct. cat. adnotat, in cod. Taur. nullam operi praemissam esse praefationem; sed primo capiti, *de aquila*, tetrastichon *Simeonis, hierodiaconi*, (quod gr. cum versione lat. euulgauit auct. cat.) praefixum, atque primum caput incipere: *ὁ ἀετὸς ἄναξ βασιλεὺς εἰς ὅλα τὰ πετόμενα.* etc. *Harl.*

***) Hic est *Damascenus*, cuius *thesaurus homiliarum in sanctos* lingua graeca vulgari saepius prodiit Venetiis, vt 1603. 1618. 4. [Venet. 1528. 4. gr. v. bibl. Askew. p. 49. — Venet. 1628. 8. ap. Anton. Pinell. — *Thesaurus monachi Damasceni, subdiaconi et Studitae Thessalonicens.* in quo sunt expositiones euangeliorum. graece. vulg. Venet. 1642. 4. v. *Pinelli* cat. II. pag. 3. nr. 2288. add. supra vol. VIII. p. 88. de libro I. Turcograeciae *Mart. Crusii*, et infra, vol. X. p. 501. vet. edit. — De *Petro Damasceno*, v. paullo post ad nr. 26. *Harl.*]. — Omitto dicere de aliis Damascenis, vt *Nicolao Damasceno*, *Damascio Damasceno*, et *Damasceno*, cuius *δρᾶμα Σωσαννίδος* laudatur ab Eustathio ad Dionysium, periegetem v. 976. *Fabr.* De *Nicolao Damasceno*, qui a. v. 747. ante Ch. nat. 5. ab Herode orator missus est ad Octauianum Caesarem, et num auctor fuerit dramatis, *Σωσάννις*, v. supra vol. III. in catalogo Peripateticorum, pag. 500. sq. et in notitia Tragicor. deperditorum pag. 513. atque vtroque loco Fabric. adseruit ei drama illud, quod alii male tribuerunt *Ioanni Damasceno*, pag. autem 742. haesitauit; sed v. not. (sss. —) vol. II. pag. 179. — vol. I. pag. 726. in elencho scriptorum, collectioni gnomicorum Frobenianae praemisso. Scripsit quoque de Aristotelis philosophia et in quosdam illius libros, at *Ioanni Damasceno* tribuuntur scholia in Aristotelis *κατηγορίας*. (v. vol. II. p. 209.) — epitome organi aristotelici; (ib. pag. 220.) add. infra, vol. IX. pag. 440. vet. ed. in cap. de Photio, *Bruckeri* hist. crit. philos. tom. II. p. 469. sqq. *Saxii* Onom. I. pag. 200. sq. et quos ille citat. De Damascii Damasc. *ἀπορίαις* etc. v. *Villoison.* anecd. gr. II. pag. 253. etc. *Harl.*

[*Michael Damascenus, Cretensis*, scriba codicum v. *Montfaucon.* palaeogr. graec. p. 104. inprimis pag. 512. sq. vbi profitetur, se acta synodi Chalcedonensis exscripsisse a. Chr. 1525. *Harl.*]

Hic *Iohannes* ex nobili genere, vv) patria *Damascenus*, dignitate presbyter ww) et vitae instituto monachus, contumeliae caussa *Sarabaita* xx) et pro *Mansure*, *Mamzer*, yy) ab aliis *Arclas* zz) et propter eloquentiam [?] *Chrysorrhoas* a) cognominatus legitur.

 Da-

vv) Patrem Damasceni Sergium τὸν τοῦ Μανσοὺρ, quaestorem generalem, γενικὸν λογοθέτην Abdolmeleci Califae Saracenorum, ex Theophane verisimiliter coniicit laudatus Lequien. *Fabr.* De *Ioanne Damasceno*, homine quidem superstitione haud mediocri, et acerrimo imaginum defensore, viro tamen sui aeui eruditissimo, systematicae theologiae conditore et scholasticorum inter Graecos praecursore, conf. *Heineccii* hist. eccles. graecae part. I. cap. 2. §. vlt. — *Cauei* hist. litt. SS. eccl. tom. I. p. 624. sqq. — *C. Oudin.* comment. de SS. eccles. I. pag. 1713. sqq. qui pag. 1717. sqq. monet et late disserit, Io. Damasc. primum ex graecis patribus exstitisse, qui Eucharistiam esse verum corpus et sanguinem Christi lib. IV. de fide orthod. cap. 14. docuerit. — *L. Ell. du Pin* nouv. biblioth. tom. VI. p. 101. — *Brucker.* hist. crit. philos. vol. III. pag. 534. sqq. et in adpendice siue vol. VI. p. 554. — *R. Ceiller.* hist. gen. des aut. eccl. tom. XVIII. pag. 110. sqq. — *Hamberger* zuverl. Nachr. part. III. p. 528. sqq. *Saxii* Onom. II. p. 84. sq. et p. 543. atque alios, quos illi duumuiri citant; — *Schroeckh.* hist. eccl. christ. tom. XIX. pag. 60. sq. et de eius superstitione fabulisque tom. XX. pag. 137. sqq. etc. Quasdam *Io. Damasceni* sententias persequitur *Moshem.* in not. ad Cudworthi systema intellect. tom. I. pag. 765. not. s. ed. Leid. 1773. 4. de deo omnia permeante; — pag. 921. de similitudinibus, quibus S. Trinitas depingitur; tom. II. pag. 473. de natura angelorum. *Harl.*

ww) Presbyterum fuisse, male negat Possevinus, qui constantibus veterum testimoniis refellitur. Vide *Io. Hierosolymitanum* in vita Damasceni p. XXI. et ibi notas.

xx) Apud *Vincentium Bellou.* XVII. 103. imperator, Theodosius ad Ioannem: *Sarabaita pessime.* Nisi legendum *Sabaita*, nam in S. Sabae Laura Damascenum diu vixisse constat; et Sabaita dicitur Stephanus, eius fratris filius. Ceterum Sarabaitae S. Hieronymo epist. 22. ad Eustoch. (edit. nouae 18. tom. II. p. 43.) *Remoboth, monachorum genus deterrimum atque neglectum: hi bini, vel terni, nec multo plures simul habitant, suo arbitratu ac ditione viuentes.* De his viri docti ad regulam S. Benedicti c. 1. *Cassianus* collat. XVIII. 4. et 7. *Petrus Crinitus* III. 15. de honesta disciplina, vbi Augustini locum illustrat de Sarabaitis sacerdotibus.

yy) Ὑβριστικῶς, siue per contumeliam dictum esse Μανσοὺρ ab iconomachis, tradit *synodus* septima Act. VI. tom. III. edit. Binianae pag. 678. falliturque Cangius, quando de alio, nescio quo, Iohanne, haeretico Aegyptio, et haec verba et adclamationem iconomachorum p. 677. Μανσοὺρ τῷ κακωνύμῳ καὶ Σαρακηνόφρονι ἀνάθεμα, intelligendam esse putat, gloss. graeco in Μανσοὺρ. [In cod. *Veneto* Marc. CXXXVIII. qui continet *Parallela*, Damasceno adtributa, pro Μανσοῦ legitur Μασοῦ, teste cel. *Morellio* in bibl. MSt. gr. et lat. pag. 89. Add. *Io. Fabric.* histor. bibl. Fabr. I. pag. 152. *Harl.*] Adsentior tamen *Theophani*, qui pag. 350. Io. Damascenum dictum esse, ait, *Mansur* καπηλικῷ ὀνόματι, quod auus eius ita diceretur. Addit Theophanes, voce Μανσοὺρ significari λελυτρωμένον *redemtum.* Pro quo Scylitzae et Cedreni cod. monstrum habent vocabuli λέντραβον, sed λελυτρωμένον esse scribendum, recte idem Cangius adnotauit. Non tam itaque contumeliosum erat nomen ipsum Mansur, pluribus aliis commune, quam quod per contumeliam illud Constantinus Copronymus corruperat in Μαμζηρὸν *spurium*, quemadmodum ex eodem Theophane Cedrenus et auctor hist. miscellae testantur.

zz) Ἰωάννου τοῦ Ἀρκλᾶ κανὼν διὰ εἴχων ἰαμβικῶν εἰς τὴν ἁγίαν πεντηκοστήν. Ita inscribitur Ioannis Damasceni hymnus in Pentecostem, et agnoscit

Damascenus a Cosma, Monacho docto ex Italia, captiuo illuc adducto, eruditus vna cum Cosma, Hierosolymitano, (qui melodi nomine deinde celebris et Maiunensis episcopus exstitit.) Hinc neglectis, quas Damasci satrapa offerebat, mundialibus dignitatibus, Hierosolymas in Sabae monasterium concessit, ibique in litterarum, sacrarum praesertim, meditatione, consenuit et prope S. Sabam est sepultus. [b]) Certe tumulum Damasceni et Cosmae spectatum eo loco, *Ioannes Phocas* [c]) meminit. Disciplinis philosophiae egregie excultum et eruditione omniuaria vltra illius saeculi exemplum ornatum omnes fatentur: hymnis dulcissimis, scriptisque quam plurimis, de quibus deinceps dicetur, celeberrimum. In his quod volsellis quandoque non gladiis pugnat, narrationesque parum credibiles ingerit, vbi pro imaginum cultu et precibus pro defunctis descendit in certamen, aetati potius, qua vixit, quam ingenio eius tribuendum existimo. Diem obiisse videtur non ante a. C. 756. [d]) Leonis Isauri et Constantini Copronymi iras parum, quoad vixit, reueritus. Memoria eius inter sanctos ab ecclesia latina [?] colitur 6. Maii; a graeca 29. Nou. et 4. Decembr. Vitam eius, commentarios de illa, arabice scriptos, nactus, tradidit atque ex illis, vt videtur, fabulam illam parum credibilem de manu Damasceni, per S. Mariam restituta, hausit *Iohannes Hierosolymitanus*, post medium saeculi decimi clarus. [e]) Eam latine a *Lipomanno* tom. V. et *Surio* ad 6. Mai. graece Rom. 1553. 8. cum oratt. de imaginibus editam, cum Iacobi Billii versione dedere in Damasceni editione Basileenses ao. 1575. fol. deinde graece *Papebrochius* tom. II. Act. Sanctor. Maii pag. 723. ex codice MS. Mediceo, collato cum codice regis christianiss. et latine p. 111. ex versione *Antonii Francisci Destieu*, S. I. Incipit: τοῖς τετηρηκόσι τό. Idem Papebrochius *Constantini Acropolitae* sermonem de Ioanne Damasceno pag. 731. ex MS. Vaticano dedit graece, vna cum versione *Io. Francisci de Rubeis* ICti. Incipit: τῷ Ἰωάννῃ τὸν λόγον, τῷ ἐκ Δαμασκοῦ τὰ ἐγκώμια. Nec non excerpta e Graecorum

scit nomen ἀκλᾶν, quod *arcularium* significat, Damasceno tributum *Eustathius, Thessalonicensis*, in commentario ad illum hymnum, apud Allatium de Georgiis p. 320.

a) Theophanes, Cedrenus lib. Auct. hist. Miscellae XXI. 26. p. 1004. et XXII. 6. p. 1015. Sigebertus Gemblacensis c. 75. de scriptoribus eccles.

b) Confer *Lambec.* comm. VIII. p. 610. sqq. vbi praesertim longus locus de Io. Damasceni profectione in vrbem Hierosolymitanam et de subsequenti secessu in monasterium St. Sabae ex Damasceni vita, a Ioanne, patriarcha Hierosolym., conscripta, redditus legitur. *Harl.*

c) *Io. Phocas*, saeculi XII. scriptor in descriptione terrae sanctae p. 28. in Symmictis Allatii. Deinde CPolin adductas Io. Damasceni reliquias, ex *Pachymeris* Andronico lib. I. c. 23. obseruat Mich. le Quien.

d) In *Combefisii* bibl. concionatoria errore calami, vel typographi, Damascenus traditur clarui sse a. C. 830. pro 730. Libellus eius aduersus Constantinum Copronymum scriptus est post synodum Copronymianam, habitam a. 754. atque aduersus illam synodum strinxisse calamum Damascenus etiam ex auctore vitae Stephani, iunioris martyris, cognoscitur.

e) Vita a Io. patriarcha Hieros. composita in cod. *Coislin.* CXLVII. initio vitarum Sctorum m. Decembr. v. *Montfauc.* bibl. Coislin. p. 212. — *Monachii* in cod. XXXIX. et XLI. v. cat. codd. gr. Bauar. pag. 11. et 13. — *Vindobonae* in cod. caes. CCIV. nr. 4. v. *Lambec.* notamque Kollar. comm. de bibl. caes. V. p. 11. — *Paris.* in cod. MDLIX. bibl. publ. *Harl.*

rum Synaxario et Menaeis, Damascenum spectantia. Constantinus Acropolita veluti paraphrastes Ioannis Hierosolymitani, in editione noua Operum Damasceni omissus, at *Iohannes, Hierosolymitanus*, a *Mich. le Quien* graece et latine tomo primo praemittitur notis etiam illustratus, quibus nonnullae illius hallucinationes castigantur. Hinc ibidem ex editione Damasceni latina Coloniensi et codice regio Paris. latino MMMCMLXVI. sequitur *Narratio* ex graeco, vt videtur, conuersa, *de S. Ioannis Damasceni vita et conuersatione*; quae incipit: *quemadmodum dulce philocosmis exsistit.* Praeterea excerpta e Vincentio Bellouacensi, e Menaeis, variaque variorum, veterum praecipue, de Damasceno testimonia. Et praeclara *Leonis Allatii* de Damasceni scriptis commentatio ex opere eius inedito de libris apocryphis.

Amicitia coniunctos *f*) sibi habuit Ioh. Damascenus praeter Cosmam, melodum, et, a quo creatus est presbyter, Ioannem, patriarcham Hierosol., Petrum, Maiumensem et Petrum, Damascenum: discipulosque, Ioannem, Laodicenum, Theodorum, Abucaram, (Carorum episcopum,) et Stephanum, eccles. Hierosol. presbyterum ac syncellum, Anastasiumque, monasterii S. Euthymii praepositum, auctorem libri contra Iudaeos, quem latine ex Turriani versione H. Canisius tom. III. antiq. lect. p. 67. edidit.

[P] [*Codices MSSt. et*] *editiones operum Io. Damasceni.*

[Primum *codd. msstos* nonnullos paucis commemorabo. Quum autem magna codd. vis in variis restet bibliothecis, breuitati cum maxime inseruiendum est. Adde de codd. Oudin. p. 1730. sqq. Secundum catal. codd. Angliae etc. modo plura, modo pauciora, modo singula Damasceni opp. aut etiam particulae ac fragmenta seruantur in codd. variarum bibliothecarum. Nominantur igitur in tomo I. in bibl. *Bodlei.* inter codd. *Baroccianos* nr. 5. excerpta; nr. 10. epistolae et bis de fide, nr. 15. fragm. de Epactis; nr. 49. duo opusc. nr. 85. de deo vno; nr. 107. de miraculo S. Michaelis; nr. 196. duo fragmm. nr. 197. de passione Domini et alia: — inter codd. *Th. Roe*, nr. 251. narratio (f. fabula) de abscissa manu Io. Damasceni et quomodo a virgine, Maria, sanata fuerit; — inter codd. *Laudi* nr. 506. quod panis et vinum consecrata non sint signum dominici corporis, sed ipsum corpus et sanguis Christi; nr. 698. de 22. litteris alphabeti; (v. infra, nr. 30.) nr. 1229. varia opera; — inter codd. *Bodl.* nr. 2877. de imaginibus, de cruce adoranda, de fide; de Sctis etc. — inter codd. *Selden.* nr. 3216. libell. *russicus*, continens aliquid, vt videtur, ex Damasceno, vel de eo. — In tomi I. parte II. cat. *Oxon.* in coll. Merton. nr. 612. quinque opusc. — in coll. Mar. Magdal. nr. 2333. quaedam opusc. latine. — In tomo II. inter codd. *Cantabr.* nr. 279. de quibusdam Sctis etc. — nr. 1502. opus in IV. libros diuisum: pr. *deum nemo vmquam vidit.* — nr. 1743. tria opp. — nr. 1850. tabulae in Anselmum et Damascenum. — nr. 2117. sub indice vago aut falso, (conf. nr. 26. dicta,) liber, qui *Mansur* dicitur, de graeco in latinum translatus. — In vol. II. in variis biblioth. nr. 828. flores ex

f) Vide notas ad vitam Damasceni pag. 23.

ex Damafceno aliisque a Mag. Thoma de Hibernia, focio Sorbonae, collecti. — nr. 1608. opera quaedam: — 189. de vera traditione; — nr. 5958. 5959. 9079. 9291. varia opp. — part. II. *Dublini* etc. nr. 507. narratio fabularum Saracenica dialecto per Io. Damafc. — nr. 1019. lectiones ex Damafc. — *Paris.* in bibl. publ. de variis modis, quibus res vna alteri coniungi dicitur, in cod. MIXV. — de facris myfteriis, in tribus codd. — Io. Damafc. excerpta e Chryfoftomi homiliis in epp. Paulli, in II. codd. (v. infra ad nr. 4. fcriptorum, quae in ed. le Quien non exftant) — de hominis natura et animi partibus, in II. codd. — capp. de dei incomprehenfibilitate, in II. codd. (nec non in cod. *Naniano* CCXCI. nr. 6. fec. cat. codd. gr. Nan. p. 488.) — de corpore et fanguine Chrifti in cod. MMCCCXV. — de libero arbitrio, in cod. MDCIII. — fragmentum de rebus geographicis, in cod. MMDCCCXLVII. et plurima Damafc. opera inferta funt codd. MCV. vsque ad cod. MCXXIV. nec pauci codd. *Paris.* deinceps laudabuntur. — *Montfaucon.* in biblioth. bibl. Coislin. permultos variorum Damafc. opp. recenfet codd. quorum magnam partem quia iam confuluit *le Quien,* breuitatis ftudio ad paginas tantum bibliothecae Coisl. vbi illa adducuntur, prouocabo; pag. 143. multa Damafceni opera in cod. XCII. — pag. 271. bis, 274. bis, 306. 404—407. 412. fq. 581. aliquoties. — *Venetiis* in codd. *Nanian.* LXXXIII. opera Damafc. cum eius vita, feu potius fermone de eius laudibus. — et CCXCI. opus quoddam, fecundum illorum catal. pag. 170. et 488. — in bibl. *Marc.* permulta opp. in cod. CXXXIX. — περὶ τῶν θείων καὶ ἀχεάντων μυςηςίων, in cod. CCCCXCVIII. — epift. ad imp. Conftant. Copronymum; explanatio XII. capitulorum f. anathematifmorum, atque ep. ad Theophil., imp., de imaginibus. v. cat. codd. gr. Marc. pag. 79. fq. 261. 301. et 302. — Quaedam in codd. bibl. S. Crucis Florentiae, tefte *Franc. Anton. Zacharia* in itinere litter. per Ital. p. 97. 98. 99. — Auctore *Montfauc.* in diario ital. pag. 13. (et in bibl. bibl. MSSt. p. 499. *C. D.* ac p. 528. *D.* in tribus codd.) plura opera Damafc. *Mediolani* in bibl. Ambros. — p. 62. opp. philofophica et rhetorica, *Venetiis* in bibl. Contarina: — p. 216. et 217. et 337. varia opp. *Romae* in coenobio S. Bafilii et in duobus codd. monafterii *Cryptae Ferratae;* — p. 392. *Fefuli* in coenobio canonicor. regular. Damafceni quaedam latine: — p. 408. *Bononiae* in monaft. S. Saluatoris, Damafceni τί ἐςι θεός; — p. 433. *Venet.* in bibl. Iulii Iuftiniani, procurat. Damafceni canon et aliqua aftronomiae opufcula. — Ab eodem *Montfauc.* in bibl. biblioth. MSSt. permulti variarum bibliothecarum codd. qui Damafceni opera vel pauciora vel plura continent, enumerantur. Hic mentionem faciam plurium opp. *Romae* in bibl. Ottobon. (I. p. 184. *A. C.*) in bibl. *Sforticna,* (I. p. 703. *A. B.* p. 705. *B.* et p. 706. *C.*) — *Venetiis* in bibl. Meletii Typaldi, Damafc. parallela et alia; (p. 478. *C.*) — *Veronae* in Mufeo Io. Saibantae, et *Auguftae Vindel.* quaedam Damafceni. (p. 490. *D.* et p. 593. *B.*) — *Paris.* in bibl. Coislin. opera, flauice. (pag. 1042. *B.*) — Varia opp. in codd. *Bauar.* v. cat. codd. gr. Bauar. p. 10. 11. 12. fq. 18. 51. et pluribus locis. — Bibl. *Vindobon.* Caefaream abundare codd. qui multa variaque Damafceni opp. continet, vno obtutu videbis in indice ad *Neffelii* catal. caefar. p. 75. fq. Hic nonnullos praecipue, qui particulas aut fragmm. Damafc. continent, codd. duce *Lambecio,* doctius et copiofius eos recenfente, indicabo. In vol. III. cod. XIX. fin. Damafceni preces facrae, (p. 95.) — in catenis in Lucam, ep. ad Romanos et in praecipua V. ac N. T. in codd. XLIV. XLVI. et XLVII. (Ita haud infrequens fit mentio Damafceni in catenis in libros

bros sacros, supra in vol. VIII. p. 679. etc.) In vol. V. pag. 245. sq. in cod. CCXLVI. nr. 12 (cuius lectt. interdum discrepant ab ed. Paris. 1619. *F.* p. 931. sqq.) et vol. VII. p. 227. sq. in cod. LXIV. nr. 3. oratio de incorruptibili corpore Christi, quod in sacra synaxi accipimus. — *Wratislauiae* in bibl. Rehdinger. opp. v. *Kranz* Memor. illius bibl. pag. 83. — *Mosquae* in bibl. synod. in cod. XIII. s. variis scriptis contra Latinos, fragmm. in specie in orat. *εἰς τὴν θεόσωμον ταφήν* v. *Matthaei* notit. codd. gr. Mosq. p. 21. et 22. — Excerpta sunt aut fragmm. in variis codd. *Laurent.* sic in cod. XX. nr. 8. et 9. plut. 71. *de figura terrae* et *caput dialecticum de nominibus* etc. v. *Bandin.* cat. codd. Laur. III. pag. 14. — conf. paullo post ad nr. 1. — Citatur Damasc. a *Io. Cantacuzeno* contra Palamam; in opere anonymi aduersus eumdem et in thesauro orthodoxae fidei. conf. *Bandin.* cat. cit. I. pag. 254. 358. et 433. — In quot codd. *Escorial.* multa variaque Damasceni opp. reperiantur, discimus ex *Plüeri* itinerar. per Hispan. p. 175. sq. — De quibusdam codd. Damasc. memorabilia quaedam adnotauit *Montfauc.* in Palaeogr. gr. p. 58. 65. sq. 303. sq. et p. 404. in diplomate quodam graeco nominatur *Damasceni dialogus.* — En nubem codd.! et tamen deinceps variorum opp. codd. haud paucos adhuc suis locis excitabimus. *Harl.*]

Graecae edd.

Liber de fide orthodoxa; cum orat. de iis, qui in fide obierunt, prodiit graece auspiciis Io. Matthaei Giberti, Veronensis episcopi, cum praefat. *Donati Veronensis* ad Clementem VII., pontificem. Veronae apud Stephanum et fratres Sabios 1531. in 4. typis luculentis. *Fabr.* Rarissimae huius edit. quam habeo, inscriptio est: Ἰωάννȣ τȣ̃ Δαμασκηνȣ̃ ἔκδοσις τῆς ὀρθοδόξȣ πίστεως. Τȣ̃ αὐτȣ̃, περὶ τῶν ἐν πίστει κεκοιμημένων. *Ioannis Damasceni editio orthodoxae fidei. Eiusdem de iis, qui in fide dormierunt.* Veronae. MDXXXI. 4. Dedicationem latinam sequitur praefatio *Donati Veronensis*, graece scripta, in qua laudat et Damascenum et *Ioann. Matthaeum Gibertum*, episcopum Veroneas. cuius iussu et impensis, se, fatetur, collatis exemplaribus, opus descripsisse et a mendis purgatum dedisse chalcographis typis exprimendum. Add. cel. *Panzer.* A. T. vol. VIII. p. 562. — Iidem libri graece, ex edit. *Ioann. Ephesini.* In Moldauia 1715. 4. *Harl.*

Vita et libri III. de imaginibus, Rom. 1553. 8. *Fabr.* In *Maittaire* A. T. indic. pag. 324. haec est inscriptio: *Io. Damasceni* orationes tres, et *Theodori* de imaginum cultu, et *Io. Damasceni* vita a Io. patriarcha Hierosolymit. scripta gr. (edente *Nicolao Maiorano,*) Romae ap. Steph. Nicolin. Sabiens. chalcogr. apostolic. 1553. 8. *Harl.*

Latinae.

Quandoquidem versio libri de Fide orthodoxa a *Burgundione*, cive Pisano, Federici Aenobarbi praefecto, saec. XII. composita et Thomae Aquinati pridem lecta non vidit lucem: [v. ad nr. 3.]

Idem liber ex *Iacobi Fabri*, Stapulensis, interpretatione Paris. 1507. in 4. primum editus est ex officina H. Stephani, aui. Et cum commentariis *Iodoci Clichtouei* ad Iac. Amba-

fium, episcopum Claromontanum, Paris. 1512. et 1519. [g]) et fine commentariis Marpurg. 1602. in 8.

Cum breuioribus Fabri, interpretis, notis, et orat. de iis, qui in fide dormierunt, per *Io. Oecolampadium* versa et historia Iosaphat et Barlaam, Basil. 1535: et 1539. [h]) praemissa vita *Io. Damasceni,* scripta a Iohanne, patriarcha Hierosol.

Ex recensione *Henrici Grauii,* Nouiomagensis ord. praedicator. Colon. 1546. apud Petrum Quentel, in qua editione latina accesserunt Damasceni logica, et introductio elementaris ad Ioannem, Laodicenum episc. nec non liber de duabus voluntatibus et operationibus, epistola ad Iordanem, archimandritam, de hymno trisagio, liber de haeresibus, fragmentum sententiarum de octo vitiis, altercationes cum Sarraceno, et de iudicio, carminaque et cantica varia, cum Cosmae Maiumensis et Theophanis ac Scholarii quibusdam.

Ex versione meliore vel recensione *Iacobi Billii,* Prunaei abbatis, Paris. 1577. in fol. in qua edit. praeter plura, in edit. graecolat. Basil. 1575. obuia, primum accesserunt latine tantum Parallela sacra, Physica, Vita S. Stephani iunioris et Octoëchus: Graece vero et latine oratio de Christi transfiguratione, et de natiuitate B. Mariae [?] orationes tres. Haec editio, de qua in Apparatu sacro Posseuinus, non sine auctario recusa est Paris. 1603. [item 1615. ap. Oudin.] et 1619. [i]) fol. curante *Frontone Ducaeo.*

Graeco-

g) Editio a. 1512. fol. est in bibl. acad. Erlang. et inscripta: *In hoc opere contenta. Theologia Damasceni,* quatuor libris explicata: et adiecto ad litteram commentario elucidata. I. de ineffabili diuinitate. II. De creaturarum genesi, ordine Moseos. III. De iis, quae ab incarnatione vsque ad resurrectionem Christi. IIII. De iis, quae post resurrectionem vsque ad vniuersalem resurrectionem. Haec Damasceni cum expositione prima aemissio typis absoluta est Parisiis, ex officina Henr. Stephani e regione scholae Decretorum. Anno MDXII. Nonis Februarii. *Iudocus Clichtoueus, Neoportuensis,* in epistola nuncupatoria opinatur, Petrum Lombardum a Damasceni theologia, vt archetypo, exemplum sui operis (sententiarum libri,) elucubraudi sumsisse. De tribus hisce editt. Parisiens. v. quoque cel. *Panzeri* A. T. vol. VII. p. 525. et 564. vol. VIII. p. 54. et X. p. 7. *Harl.*

h) V. *Panzeri* A. T. VI. pag. 308. nr. 1095. *Harl.*

i) Haec editio, plenior, quam Basileensis, ab *Hambergero* Z. N. III. pag. 551. ita iudicatur: *Dam.* Opera partim gr. et lat. partim latine tantum, multo, quam antehac auctiora, ex edit. *Iac. Billii.* Paris. magna nauis. 1619. fol. — *Oudin.* in comm. de script. eccl. I. col. 1727. sqq. vberius recenset edd. Basil. 1548. et 1575. Paris. 1577. 1603. 1615. et 1619. Add. *Io. Fabric.* histor. bibl. Fabr. tom. I. pag. 150. sqq. de ed. Basil. 1548. vbi quoque de Damasceno eiusque interpretibus agitur. In illa ed. est etiam Damasc. sententiarum aliquot fragm. *Bilibaldo Pirckhaimero* interprete, a quo versae sunt et editae *Nili* sententiae morales, e graeco in latinum versae, et excerpta quaed. ex *Damasceno,* Noribergae, Frid. Peypus impressit, s. a. in 4. Pirckheymeri tamen epistola ad sororem suam, *Claram,* apud diuam Claram Nurembergae monialem, data 4. Cal. Ian. M. D. XVI. est praefixa. v. *Maittaire* A. T. II. p. 278. *Harl.*

Graecolatinae.

Basileensis apud Henricum Petri, cum *Marci Hopperi* praefatione a. 1548. fol. vbi ante Io. Cassiani, latini scriptoris, opera exhibetur graece et latine *Io. Damascenus de orthodoxa fide*, cum commentariis Io. Clichtouei, et liber de iis, qui in fide obdormierunt. Latine autem tantummodo cetera, quae in Coloniensi Grauii editione exstare iam dixi. Repetita est haec editio Basil. 1559. in fol.

Basileensis tertia a. 1575. fol. prioribus duabus longe plenior, et itidem Cassianum habens adiunctum, atque vtraque lingua exhibens praeterea dialogum Damasceni contra Manichaeos, aliaque scripta complura. Cum eiusdem Hopperi praefatione.

Parisiensis denique, curante praeclaro atque eruditissimo viro, *Michaele le Quien*, Morino Boloniensi, ordinis FF. praedicatorum, qui prouinciam, quae ante ipsum *Io. Auberto*, [k]) *Francisco Combefisio* et *Philippo Labbeo* [l]) designata videbatur, occupauit cum summa laude [m]) [P] atque egregie obiuit, publicatis graece et latine *Io. Damasceni operibus* sic, vt non modo plura inedita ex MSS. in lucem protulerit primus, aut latine tantum vulgatis graeca addiderit: sed etiam, quae vtraque iam lingua exstabant, castigauerit redideritque noua vel castigata versione illustriora, et doctis notis, praemissisque praeter priorum praefationes editionum luculentis prolegomenis atque de doctrina Damasceni dissertationibus [n]) expli-

k) *Aubertus* post Cyrillum, Alex., voluit etiam Io. Damasceni editionem curare ex decreto illustris cleri Gallicani a. 1636. 21. Ian. Sed dum Ephraimum Syrum edere prius instituit, neutrum perfecit; neque *Combefisius* potuit ab eo, vel ab eius heredibus impetrare, quae *Leo Allatius* ad Aubertum Roma Lutetiam miserat, et quorum catalogum ex Allatii *συμμίκτοις* p. 448. seq. laudatus le Quien in prolegomenis exhibet. Meminit et Allatius in epistola ad Aubertum, dissertationi II. de libris ecclesiasticis Graecorum praemissa. Combefisius vero, cui cleri Gallicani iudicio sparta haec deinde ornanda fuit commissa, *dolet periisse*, inquit in bibl. concionatoria, *tanta illa Allatiana, Auberto, Damasceni operum editionem pollicenti, missa*.

l) *Labbeus* Paris. 1652. in 4. edidit conspectum operum Damasceni, in quatuor partes tributorum, in quo non vult videri vsus transmissis ab Allatio, sed de illis, velut necdum sibi visis, loquitur, licet *Allatius* in epistola ad Nihusium, quae symmictis p. 446. inserta est, haud obscure plagium ipsi eo nomine obiiceret. Idem *Labbeus* tom. I. libri de scriptoribus ecclesiasticis, a. 1660. editi, pag. 556. conspectum suum nouae editionis Damasceni memorans, *quam tum demum*, inquit, *aggrediar, cum ex aliis occupationibus liber emersero, et eruditos viros, quorum operam auxiliumue etiamnum imploro, in subministrandis ad eam perficiendam subsidiis, paratiores fuero expertus.* [Conf. *Oudin.* l. c. pag. 1736.]

m) Conspectum operum Damasceni a *Lequinio* a. 1700. Parisiis separatim editus est, atque exstat praeterea in Diario eruditorum Hanouerano Io. Georgii Eccarti (Monathlichen Auszug) a. 1700. mense Augusto p. 526. seq. Vide et Memorias litterarias Treuoltinas 1709. mense Augusto, p. 1440. seq. et a. 1713. p. 1. seq. Scripta, quae in duobus tomis Lequinii non exstant, et in conspectu, vel Lequiniano, vel Labbeano, aut Allatii catalogo, commemorantur, referam infra post notitiam editionis Lequinianae,

n) Dissertationes Damascenicae, ab editore operi praemissae, sunt septem. I. de processione Spiritus

explicuerit, Paris. 1712. fol. II. volum. Non me fugit, hoc opus certatim laudatum esse, et laudatum esse ex merito a Diariorum eruditorum scriptoribus, in Ephemeridibus Paris. a. 1712. mense Ianuar. in Actis Erudit. quae latine eduntur a. 1713. p. 1. et quae germanice, tom. I. p. 311. 365. in Diario, quod sub noui Musei titulo, itidem vernacula lingua Lipsiae menstruis interuallis prodit (neuer Bücher-Saal) parte XXXIII. p. 600. etc. *) Sed puto tamen ab illis mihi relictum esse locum obsequendi instituto meo, quod in aliis scriptoribus graecis hactenus obseruaui, vt Damasceni scripta secundum ordinem editionis huius optimae lectori adnumerare, mihi liceat.

[P] *Tomo I.*

In hoc familiam ducit ΠΗΓΗ ΓΝΩΣΕΩΣ p) siue opus tripartitum, quod titulo *Fontis scientiae* auctor ipse commendauit, hoc est *Dialectica*, *liber de haeresibus*, et liber *de orthodoxa fide*. q)

1. Κεφάλαια φιλοσοφικά. *Capita philosophica*, siue *dialectica*, cum praefixa epistola ad *Cosmam*, Maiumae iam episcopum, adeoque scripta post a. C. 743. p. 1—74. Huius dialecticae, in qua *Porphyrium* de quinque vocibus et Aristotelis logica scripta secutus Damascenus est, compendium latine prodierat in antiquis editionibus, ex versione fortassis *Burgundionis*, Pisani. [v. *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. I. p. 273.] Ac in editione Basil. 1575. Graecis fusioribus epitome latina male accommodatur. Eamdem epito-

Spiritus S. II. de auctoritatibus, quibus Eutychiani haeresin suam tuebantur. III. de epistola, Chrysostomo tributa, ad Caesarium, monachum et aliis quibusdam, a Damasceno primum laudatis scriptis. IV. de epistolis ad Petrum Fullonem de Trisagii additione, et de expositione fidei inter Iustini, martyris, opera. V. de oratione Damasceni de iis, qui in fide obdormierunt et de purgatorio secundum orientalis ecclesiae sensum. VI. de azymis et postremo CHRISTI paschate, et VII. de Christianis Nazarenis et eorum fide, nec non de Ebionitis. [In introduct. s. praef. recenset idem omnes versiones lat. atque editt. tam latinas, quam graecas, et graeco-latinas. Idem iudicat de Damasceni libris et scribendi genere, et *Baronii* sententiam, *in multis* Damasceni *scriptis fidem vacillare et compluribus ipsum scatere mendaciis*, contra Casaubonum et Gerh. Vossium defendere studet. *Harl.*]

o) Add. censuras in: *Baumgartenii* Nachrichten von merkwürd. Büchern, tom. VIII. p. 517—529. in primis *Oudin.* l. c. pag. 1762. sqq. in cap. VI. ex Eccarto repetitus est conspectus opp. Damasc. a Lequinio separatim editus; cum auctario dein in cap. VII. agitur de ipsa *Mich. Le Quien* edit. iisque Damasceni scriptis, quae in vtroque vol. continentur tum pag. 1767. sqq. in cap. VIII. de praerogatiuis atque defectibus illius editionis, et pag. 1774. sqq. in cap. IX. legitur discussio operum, quae tomo II. editionis illius continentur. — Illa *Mich. Le Quien* ed. recusa est Venetiis 1748. fol. et in fronte laudatur: *editio nouissima Veneta longe aliis accuratior. Harl.*

p) Vide notas ad vitam Damasceni, scriptam a *Io. Hierosol.* pag. XIX. et *Allatium* de Damasceno §. XX.

q) Hinc etiam illa tria opusc. praecipue nr. 1. et 9. memorata, in aliquot codd. iunctim posita sunt. *Harl.*

epitomen interpretatio arabica repraesentat teste Lequinio, quae non est edita. Idem Graeca integra ex pluribus codicibus regiis MSS. et editione Basil. recensuit, nouaque versione donauit. *Fabr.* [In bibl. Britannicis secundum cat. codd. Angliae etc. in tom. I. in bibl. *Bodlei.* sunt nr. 298. 702. 1882. opera nr. 1. et 3. a Fabricio signata: — (eadem inter codd. bibl. *Harleianae*, nr. 5649. et in cod. *Bauar.* CLXI. teste cat. gr. codd. Bauar. p. 62.) — nr. 2524. *Damasceni.* 1) Logica; sed, adnotante catalogi confectore, ordo capitum a 25. ad 32. non prorsus idem est, qui in editis, vti codex hic MS. ita et alii pro vno eodemque opere habent, quae in editis pro binis habentur, e. g. dialectica et de orthodoxa fide. Et certe epistola ad Cosmam episc. plane euincit, non esse distincta opera: habentur in hoc cod. nonnumquam etiam scholia, siue notae longiores, sed rariores, vbi alicubi in summo margine legitur τῦ αὐτῦ Ἰωάννυ etc. 2) de orthodoxa fide. — nr. 3614. de orthodoxa fide; logica; introductio dogmatum, ad Io. episcop. Laodiceae, quae multum differt ab edita; epist. de Trisagio ad Iordanem, archimandritam, quae non concordat cum excusa. — Inter codd. coll. *Etonens.* tom. II. cat. nr. 1823. Logica; elementarium; de duabus naturis et vna hypostasi; — *Cantabrig.* in bibl. publ. nr. 2297. introductio dogmatum, elementarium a voce S. Damasceni ad Io. episc. Laodiceae, ac nr. 1. 2. 3. a Fabr. signati. — tom. II. cat. nr. 2276. inter codd. *Voss.* definitiones philosophicae. — In bibl. publ. *Paris.* de dialectica in viginti et duobus codd. — de haeresibus in codd. quatuor. — Orthodoxae fidei expositio in codd. viginti et septem, secundum catal. etc. tom. II. — In *Coislin.* cod. CCCLXXV. dialectica, capp. 150. quorum quaedam desunt ab initio, quaedam sunt transposita. — in cod. CCCLXXVIII. tribuitur Damasceno lib. *de azymis*, (de quo vide infra, nr. 24.) teste *Montfauc.* in bibl. Coislin. p. 584. et 585. — *Matriti* in cod. reg. LXXXII. de fide orthodoxa, et cod. CXV. Logica, de quibus codd. multus est *Iriarte* cat. codd. Matr. p. 303. et 455. sqq. — *Augustae Vindel.* Logica, iterumque cum op. de orthodoxa fide, in II. codd. — In bibl. caesar. *Vindob.* vol. V. Lamb. nr. 1. 2. 3. in cod. CCII. — nr. 1. et definitiones theologicae, in cod. CCI. — nr. 1. et 3. in cod. CCIII. atque CCV. et CCXCIII. et nr. 1. cum antiquis graecis scholiis margin. tabulis synopticis et prolegomenis generalibus de philosophia, ad nr. 3. in cod. CCIV. — Logica in capita L. diuisa, in cod. CCXCIV. v. *Lambec.* comm. V. p. 4. sq. vbi Kollar. in nota de voc. *Maiuma*, h. e. portu maris, et festiuis ludis, in honorem Dionis Veneris primo vere a Gazaeis praesertim celebratis nominique Maiumarum insignitis multus est, *) — p. 1. sqq. p. 6. sq. vbi Kollar. de illo cod. et de *breuiore Damasceni logica* curatius disserit; p. 9. sq. vbi notat Kollar. prolegomena gener. in cod. CCIV. nequaquam esse in Damasceni Logicam, sed in *Porphyrii* Isagogen de quinque vniuersalibus praedicamentis; p. 12. sqq. vbi conf. Kollarii not. — p. 323. — p. 535. et 539. — Tum in vol. IV. nr. 1. et 3. ac 21. item definitiones

*) *Lambec.* de illis ludis, de Maiuma, et de Cosma, episcopo Maiumae, late disputat in comm. vol. IV. p. 270. sqq. de cod. CXLVII. in quo nr. 14. est Damasceni *Dialectica*, ab edit. lat. *Iac. Billii* valde discrepans.

nitiones theologicae per interrogationes et responsiones, in cod. CXLVII. — excerpta ex operibus, nr. 1. et 3. indicatis, in cod. CLVII. — ex opere de orthodoxa fide fragmentum de processione Spirit. S. in cod. CLXI. et caput de virginitate, in cod. CLXV. — Fragmenta quaedam miscellanea, in cod. CLXXXVII. — primae institutiones de decretis et placitis, et dialecticae caput I. de cognitione in cod. CLXXXVIII. — nr. 3. in codd. CXCVIII. in quo opus diuisum est in capita CXLIX. et duobus sequentibus, et in horum vltimo opus diuisum est in capp. CII. et margini adposita sunt antiqua nonnulla scholia; denique p. 177. sq. exstat adpendix quaedam de diuinis nominibus. v. *Lambec.* V. p. 268. sq. et 270. sq. — p. 340. — p. 358. sq. — p. 384. — 447. — 450. et 478. sqq. — atque in vol. VII. p. 382. in cod. XCV. 6. Logica cum praefat. ad Cosmam, episc. Maiumae, portus et emporii Palaestinae. — *Venetiis* in cod. Marc. CXL. et D. opp. nr. 1. et 3. — in cod. CCCCXCVIIII. opus nr. 3. in centum capp. diuisum: — in cod. DLXXXVII. dialectica, cum epistola ad Cosmam: v. cat. codd. gr. Marc. p. 80. 265. et 308. — *Florentiae* in bibl. Laurent. sunt in variis codd. modo capita philosophica et theologica; modo excerpta ex dialectica et capitibus philosophicis; aut caput de nominibus; aut excerptum de deo; modo dialectica secundum breuiorem methodum; modo expositio orthodoxae fidei; modo citatur Damasc. in alienis operibus. Breuitatis studio ablego lectores ad *Bandini* catal. codd. gr. Laurent. (vbi interdum ille vberius persequitur ordinem rerum argumentaque aut differentiam codd. ab editis aliaque notatu digniora,) tom. I. pag. 255. et 273. et 422., 1. et 2. ac tom. III. p. 375. sq. rursus in tom. I. p. 492., 3. tom. III. p. 4. nr. 7. p. 11. sqq. nr. 1. 2. et de diuin. nominibus nr. 9. — p. 34. nr. 2. — p. 324. nr. 20. ex Io. Damasceni capp. theologicis aliisque patribus excerpta de Spiritu S. — pag. 394. cod. XIV. nr. 2. add. supra in notit. codicum generali, sub finem. — *Taurini* in bibl. quondam regia, capp. philosophica in codd. CCXV. et CCLXXXVII. — vita Damasceni a *Io.*, patriarcha *Antiocheno*, scripta; — de S. Trinitate, (s. caput VII. libri I. de fide orthod. tom. I. p. 131. ed. Lequien.) de diuinis nominibus et de loco dei, in cod. LIV. v. cat. codd. gr. Taur. p. 308. 384. et 157. *Harl.*

2. Περὶ αἱρέσεων ἐν συντομίᾳ, πόθεν ἤρξαντο καὶ πόθεν γεγόνασιν. *De centum haeresibus* compendium, vnde ortae sint et quomodo prodierint pag. 76—118. r) Ex S. *Epiphanii* Anacephalaeosi ad verbum fere repetitum, cui ex Theodorito, Timotheo et Sophronio paullo plusquam viginti sectarum enarrationem et de Mohammedanis nonnulla Damascenus subiecit. s) In prioribus editionibus occurrit latine tantum, ex versione *Ioachimi Perionii.* In Coloniensi, alia legitur interpretatio incerti auctoris, quem Lequinius putat *Burgundionem,* Pisanum. Partem postremam de Mohammedanis graece e codice Augustano suppleuerat latinamque versionem addiderat *Fronto Ducaeus*

r) Conf. de additamento quodam p. 115. sq. *Walch.* histor. haeres. tom. XI. pag. 323. sq. *Harl.*

s) Conf. supra, vol. VIII. p. 265. sq. *H.*

Ducaeus in editione Damasceni latina Paris. 1619. in fol. Graece librum integrum primus ex codice regio Paris. MMCCCXXXVI. vulgauit *Io. Baptista Cotelerius* cum versione sua et notis, in tomo primo monimentor. ecclesiae graecae, Paris. 1677. in 4. p. 278 — 337. Lequinius praeterea contulit cum codicibus regiis MMMCCXLIV. et MMCMXXX. atque Augustano, nec non illo, quo Perionius ad versionem suam concinnandam est vsus, et cum Epiphanio ceterisque haeresiologis, et vberiores notas adiunxit. Professio [P] fidei, qua librum de haeresibus obsignauit Damascenus, graece vulgata est a *Lambecio* VIII. p. 426. *Fabr.* S. pag. 898. sqq. ed. Kollar. cuius notas pag. 901. et 903. conferes, de cod. caesar. XLIV. nr. 43. vbi exstat Damasceni epitome Panarii s. operis Epiphanii aduersus 80. haereses cum continuatione ad suam vsque aetatem. Illum epilogum totum, quem *Lambec.* graece euulgauit, reddidit quoque gr. et lat. *Le Quien* in sua edit. tom. I. p. 117. Idem liber de haeresibus exstat in cod. caesar. CCII. nr. 3. v. *Lambec.* V. p. 5. sq. ibique not. Kollar. In eod. vol. p. 257. in cod. CCXLVII. nr. 16. sunt capita falsorum dogmatum haeresium Massalianorum, at, iudice *Kollario,* hoc syntagma ex iisdem auctoribus eorumque similibus congestum esse videtur, e quibus Damasceni compendium de haeresibus est collectum, quia codicis illius caes. de Massalianis capita eadem, sed correctiora et pleniora, omnino sint cum iis, quae *Cotelerius* in eccles. gr. monument. tom. I. pag. 278. in lucem protulit. In eod. cod. CCXLVII. nr. 25. est Damasc. liber contra haereses, at multo auctior. v. *Lamb.* V. pag. 266. sq. ibique Kollar. — Varia Damasceni fragmm. ex opere contra haereses exstant in cod. CCLI. siue anonymi cuiusdam locis communibus asceticis, plura dabit *Lambec.* V. pag. 324. sqq. — Damascenus in libr. de haeresibus tom. I. p. 302. ed. Coteler. Collyridianorum s. Collyridianarum mentionem facit: de quo loco et haeresi Collyridian. quaedam adnotat *Kollar.* ad Lamb. VIII. p. 303. Lambec. vero ipse late demonstratum it, errasse Collyridianos, qui, b. Mariam pro dea habentes, morti eam non fuisse obnoxiam falso crediderint. add. *Walch.* hist. haeres. tom. III. p. 625. sqq. de secta illarum foeminarum, et infra, nr. 31. *i.* — In *Th. Gale* cod. XX. s. cat. codd. Angliae etc. II. nr. 5855. catalogus haereseων ex Io. Damasceno. — In cod. *Coislin.* XXXIV. fol. 195. de quo v. supra, vol. VIII. pag. 265. not. *ee.* — Vid. quoque *Montfauc.* in bibl. *Coislin.* pag. 111. de cod. XXXVII. siue *Niconis* collectione locorum tam S. scripturae, quam patrum, in his *Io. Damasceni* amplissima. — *Paris.* in quatuor codd. bibl. publ. Add. *Oudin.* l. c. pag. 1738. de codd. *Harl.*

3. Ἔκδοσις ἀκριβὴς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. *Orthodoxae fidei accurata expositio,* pag. 123 — 304. Capitibus centum, *t)* non, quatuor libris hoc opus a Damasceno distributum est, vt ex Graecorum codicum MSS. inspectione Lambecius et Lequinius

t) Vti in cod. *Laurent.* XVI. 2. v. *Bandin.* I. p. 255. sq. *Harl.*

nius testantur. ᵘ) Addit hic vir doctissimus, nec in editione graeca Veronensi 1531. in 4. partitionem in libros quatuor exhiberi: quod de contextu ipso verum est; sed in summis paginis per totum opus, quatuor librorum numeri notati comperiuntur. Nec illa diuisio in vetustis priscae versionis latinae MStis occurrit, nisi forte secunda recentiorique manu et atramento in marginalibus quorundam oris adnotata. (In bibl. Taruisiana *rubricae libri Io. Damasceni, presbyteri, in quo est traditio certa orthodoxae fidei, traducta de graeco in latinum a Burgundione Iudice ciue Pisano sub Eugenio III. Pont. Max.* apud *Montfauconum* p. 75. Diarii Italici, [et in bibl. bibl. MSS. I. p. 482. *E.*] Vestigia distinctionis in quatuor libros iam deprehenduntur apud S. Thomam Aquinatem, et Vincentium Bellou. XXVII. 102. speculi naturalis, qui versione latina vsi sunt. *Quamobrem existimo,* inquit Lequinius, *eiusmodi partitionem a Latinis excogitatam introductamque fuisse ad instar quatuor librorum Petri Lombardi.* Nam vt inter latinos *scholasticos* Petrus hic, magister sententiarum, tot aliis praeiuit; ᵛ) ita primus fuisse Damascenus inter graecos ecclesiae doctores cognoscitur, qui plenius et σωματικώτερον subtiliusque vniuersum theologiae systema ordine fuit complexus, ipsis plerumque verbis, quibus diuina mysteria edisserit, vsus praeclarorum patrum, (Basilii M. Gregorii Nysseni, Nemesii, Athanasii, Epiphanii, Chrysostomi, Cyrilli Alex. personati Dionysii Areopag. Leonis M. Leontii Byz. Maximi, confessoris, praecipue vero Gregorii, Naz.) Adnotationes *Roberti Grosshead,* siue *Capitonis,* Lincolniensis episcopi, qui saeculo XIII. in Anglia claruit, in librum Damasceni de orthodoxa fide, male e graeco interpretatum, memorat *Io. Lelandus* pag. 285. de scriptoribus Britannicis. Sed nec Burgundionis ʷ) interpretatio, nec Roberti adnotationes hactenus editae sunt. Idem *Robertus* in libro

u) Add. *Bandin.* l. c. tom. I. pag. 274. vbi cod. Laur. XXIII. habet capp. CIII. vti alii: conf. ad nr. I. de codd. *Harl.*

v) *Iac. Thomasius* diss. de doctoribus scholasticis latinis, Lips. 1676.

w) Conf. *Oudin.* tom. II. pag. 1296. sqq. — Exstat haec interpretatio in aliquot MSSt. codd. *Venet.* in bibl. Marc. inter codd. lat. in cod. LXXXIII. opus in centum capp. distributum est, sine vlla librorum diuisione; cuius initium adtulit *Zanetti* in cat. illorum codd. pag. 59. de quo cod. et Burgundionis versione disputat *Io. Domin. Mansi* ad *Fabricii* biblioth. lat. med. et inf. aetatis, tom. I. pag. 305. (vbi de *Burgundione* s. *Burgundio* copiosius agitur,) et contra Fabricium, negantem, versionem illius operis vnquam paruisse, „quum, inquit, eius exordium adferat *Zanettus* (l. c.) atque illud ego contulerim cum vetustissima edit. Veneta, a. 1514. quae ex versione Iacobi Fabri Stapulensis expressa legitur in titulo, vna eademque cum illa mihi visa est. — — Fortasse Faber interpretis Pisani versionem reformauit, atque hinc inde interpolauit." — In bibl. publ. *Paris.* inter codd. lat. cat. vol. III. cod. MMCCCLXXV. et quatuor sequentibus, occurrit *Burgundionis* interpret. atque in cod. VIIMDCCX. nr. 9. vol. IV. p. 387. notante auctore catalogi. „Damasc. traditio orthodoxae fidei, *Guidone siue potius, Burgundione, iudice Pisano,* interprete." In cod. MMCLV. est versio, nulla interpretis mentione. — In codd. *Oxoniens.* nr. 607. 612. et 1609. catal. — *Florent.* in bibl. S. Crucis, bis, v. *Zachariae*

libro de ceſſatione legalium pag. 92. et 167. citat *Iohannem* [?] *Damaſcenum in lib. ſententiarum*, opus hoc innuens. *Iac. Fabri*, Stapulenſis, verſio cum *Iodoci Clichtouei* commentariis prodiit Paris. 1507. in 4. ac deinde ſaepius tum graecis addita, tum ſine illis, vt ſupra in editionibus operum Damaſceni retuli. Poſt Fabrum vertit *Iac. Billius*, cuius interpretatio in editionibus latinis Paris. a. 1577. 1603. et 1659. fol. occurrit, et ſubinde indiget caſtigatione, vt *Rich. Simoni* etiam notatum tom. II. bibl. ſelectae p. 35. *Sedebat animo*, inquit Combefiſius, *Clichtouei, hominis nihil Graeci, commentariis remotis, quibus onerati potius libri de fide, quam ſerio illuſtrati, puriorem textum multiplicum codicum collatione, noua etiam ſeu interpolata* (Billii) *verſione auctum edere, atque ad fontes, patres ſcilicet antiquiores, quos totos Damaſcenus loquitur, a ſe nihil ſcribere profeſſus ipſe, reducere.* Quod Combefiſius aliis occupatus implere ſuperſedit, magno ſtudio Lequinius exſecutus eſt, qui hoc Damaſceni opus, ſeruata vtraque et capitum et librorum diſtinctione, ad graecos codices MSS. accurate recenſitum cum noua verſione ſua et notis exhibet. Non omittendum, quod epitomen vniuerſae theologiae ex hoc Damaſceni opere contextam vulgauit *Chriſtophorus Pelargus* Francof. ad Viadrum 1605. in 4. qui cum in Reformatorum partes trahendum illum ſcriptorem duxerit, ex noſtratibus B. D. *Balthaſar Mentzerus*, auus, Gieſſae a. 1614. edidit et reſpondente Io. Sauberto Altdorfino publice defenſitauit *delineationem breuiſſimam libri III. Damaſceni de orthodoxa fide, in qua, quae auctoris huius de Chriſto Θεανθρώπῳ ſententia fuerit et confeſſio, contra infelices nonnullos rerum theologicarum criticos ad oculum oſtenditur.* Conſtat etiam, B. D. *Eliam Veielium*, eccleſiae Vlmenſis antiſtitem meritiſſimum, a longo tempore id agitaſſe conſilii, vt Damaſceni hoc opus ad MStos codices Auguſtanae x) et caeſareae bibl.

chariae iter litterar. per Ital. pag. 97. et 98. etc. *Harl.*

x) De *Auguſtanis* codd. vide b. Antonii Reiſeri catalogum MSS. bibl. Auguſtanae pag. 29. De caeſareis Lambecium lib. V. p. 1. etc. *Fabr.* Tum in codd. CCII. et tribus ſeqq. it. in cod. CCXCIII. eiusd. vol. — In bibl. *Taurin.* codd. CCXV. et CCLXXXVII. vid. cat. codd. gr. Taur. p. 308. et 384. — *Paris.* in bibl. publ. codd. XXVII. add. ad nr. 1. ſcripta. — Ex cap. 13. libri IV. de orthod. fide recepta eſt particula in *Liturgiis S.S. patrum*, Paris. ap. Guil. Morell. 1560. fol. p. 125. *Io. Damaſceni quod panis et vinum in S. Euchariſtia non ſint typus, ſed ipſum corpus et ſanguis Chriſti.* — In cod. *Bodlei.* XCIV. ſiue nr. 2877. cat. codd. Angl. etc. Huc quoque referri poteſt *Io. Dam.* opinio in libr. III. de orthod. fide cap. 28. et in libro IV. cap. 14. atque ſimilis argumenti oratio *de incorruptibili corpore Chriſti, quod in ſacra ſynaxi accipimus*, in edit. Paris. 1619. fol. pag. 931. gr. ac lat. — et in cod. caeſar. CCXLVI. nr. 12. qui aliquantum diſcrepare dicitur a *Lambec.* V. pag. 245. ſq. ibid. nr. 13. p. 246. eſt Damaſc. doctrina de vnitate et differentia S. Trinitatis et in cod. CCVII. nr. 9. pag. 25. it. in cod. LIX. nr. 11. (v. *Lamb.* III. pag. 264.) fragm. *de Trinitate* — *Taurini* in cod. LIV. *de S. Trinitate*, ſ. cap. VIII. libri primi de fide etc. et cap. XII. libri primi, *de diuinis nominibus*, nec non cap. XIII. eiusd. libri, *de loco dei et quod ſolus deus non circumſcriptus ſit.* — in cod. *Medic. Laur.* XXII. nr. 9. plut. 71. caput *de nominibus adcuratius*. v. cat. codd. gr. Taur. pag. 157. et *Bandin.* l. c. vol.

bibl. recensitum graece et latine cum commentariis ederet; sed praeclaro proposito fatum viri praestantissimi intercessit. Duas interpolationes, lib. III. c. 3. et 7. in codicibus aliquot MSS. repertas et Damasceno ab aliena manu insertas, graece et latine dedit Lequinius pag. 659—661. Quae porro sub Cyrilli, Alex., nomine *Io. Wegelinus* edidit de SS. Trinitate, et Aubertus tomo vltimo operum Cyrilli [P] exhibet, iam supra p. 571. notare me memini esse Damasceni, licet e Cyrilli scriptis magnam partem repetita.

4. Πρὸς τοὺς διαβάλλοντας τὰς ἁγίας εἰκόνας. *Aduersus eos, qui sacras imagines calumniantur.* Λόγοι ἀπολογητικοὶ tres pag. 307—390. ἐπιςολιμαίους λόγους vocat *Io. Hierosolymitanus* in Damasceni vita cap. 14. meminitque eorum iterum cap. 33. *Primus* scriptus est post a. C. 727. Leonis Isauri decimum, quo ille edictum aduersus imagines promulgauit, sed ante quam καλὸς ille ποιμὴν τῆς λογικῆς Χριςοῦ ποίμνης, quibus verbis *Germanum,* patriarcham Constantinopol., *) Damascenus p. 308. intelligit, a Leone depositus esset, quod accidit sub extremum anni 729. *Secundus* post Germanum in exsilium pulsum, cuius meminit p. 336. καὶ νῦν ὁ μακάριος Γερμανὸς, ὁ βίῳ καὶ λόγῳ ἐξαςράπτων, ἐῤῥαπίσθη, καὶ ἐξόριςος γέγονε, καὶ ἕτεροι πλεῖςοι ἐπίσκοποι καὶ πατέρες, ὧν οὐκ οἴδαμεν τὰ ὀνόματα. *Tertium,* quem Ioanni Damasceno sine magna causa abiudicat *Humfredus Hody* prolegom. ad Chronicon Iohannis Malalae cap. 32. secundo est simillimus, et scriptus vterque adhuc ante anathema aduersus Leonem pronunciatum publice, hoc est ante annum eius tertium decimum, Christi 730. *) Prodierunt primum cum vita, a Ioanne Hierosol. scripta graece, edente *Nicolao Maiorano,* qui eos cardinali, Ioanni Petro Caraffae, dedicauit, Rom. 1553. in 8. Latine vertit *Godfridus Tilmannus,* Carthusiae Parisiensis monachus, Paris. 1555. in 4. *) Antwerp. 1556. in 12. Ante eum *Petrus Franciscus Zinus* Venet. 1554. in 8. aa) cuius versionem additis graecis recusam in Basileensi edit. 1575. etiam *Iac. Billius* in latina sua editione seruauit, additis paucis castigationibus, Paris. 1577. 1603. 1619. Denique, (ne de gallica versione dicam vulgata Verduni 1573.) Lequinius ex vtraque interpretatione latina nouam tertiam concinnare operae pretium duxit.

vol. III. pag. 14. — Ex primo capite operis desumta est pars orationis, *quod deus comprehendi non potest,* in cod. *Florent.* Laurent. XII. nr. 23. plut. 6. v. *Bandin.* l. c. I. p. 121. adde supra, in notitia generali codd. — et *Walch* histor. haeres. tom. VIII. pag. 616. etc. 619. sqq. 652. 660. 666. sqq. *Harl.*

y) V. infra, vol. X. p. 206. sqq. *Walchii* hist. haeres. cit. tom. X. p. 152. 166. sq. 723. sqq. tom. XI. p. 270. sq. 377. sqq. 387. sq. et de Damasceni oratt. p. 288. sqq. ac seq. not. *Harl.*

z) Excerpta ex his III. orr. et summam illarum dedit *Walch.* l. c. tom. XI. pag. 302—325. *Harl.*

*) V. *Maittaire* A. T. in indice, p. 324. *H.*

aa) In 4. v. *Pinelli* cat. I. p. 71. *H.*

duxit, adhibitis etiam emendationibus Billii. bb) Singulis hisce libris a Damasceno subiuncta sunt loca varia patrum pro imaginibus, quorum indicem hoc loco subiiciam. [v. *Walch.* hist. haer. XI. p. 322. sq.]

[P] *INDEX SCRIPTORVM,*

quos in libris de imaginibus laudat IO. DAMASCENVS.

Ambrosius, episc. Mediolanensis, ἐκ τῆς πρὸς πᾶσαν Ἰταλίαν ἐπιςολῆς. 344. ad Gratianum, imp. περὶ τῆς ἐνσάρκȣ οἰκονομίας τȣ̃ Θεȣ̃ λόγȣ. 383.

Anastasius Sinaita, τȣ̃ ἁγίȣ ὄρȣς Σινᾶ [illegible]8. in nouam dominicam et apostolum, Thomam. 388.

Anastasius, archiepisc. Theopolis, (Antiochiae) et patriarcha περὶ σαββάτȣ καὶ πρὸς Συμεὼν, ἐπίσκοπον Βόςρης. 344. 386.

Anastasius, imp. 377.

Arcadius, archiep. Cypri, in vita Symeonis, thaumaturgi, miraculo CXXXII. 378.

Athanasius. 319.

Alexandrinus lib. III. κατὰ Ἀρειανῶν. 383. ἐκ τῶν γραφέντων ἑκατὸν κεφαλαίων πρὸς Ἀντίοχον τὸν ἄρχοντα κατὰ πεῦσιν καὶ ἀπόκρισιν, κεφάλαιον λή. 366. 383. Hae quaestiones iunioris Athanasii sunt, quem post a. C. 700. vixisse Lequinius non diffitetur.

Basilius. 317. 362. ἐκ τῆς εἰς τὸν Ἡσαΐαν ἑρμηνείας. 366. in Barlaamum, martyrem. 320. 342. 363. in Gordium, martyrem. 322. 342. ad S. Flauianum de Samaritana muliere. 384.

bb) *Io. Damasceno* tributa est narratio de origine motuum Iconoclastar. ab aliis *Ioanni, monacho Hierosol.*, adsignata. v. supra, vol. VII. p. 682. §. V. et not. c. de codd. — *Dam.* de sanctis imaginibus, in quinque codd. gr. bibl. *Paris.* — *Oxon.* in cod. Bodlei. XCIV. sunt nr. 35. *Dam.* de imaginibus, nr. 41. de cruce, et quod ea sit adoranda, in qua etiam tractat. de fide; nr. 42. de Sanctis eorumque reliquiarum veneratione et miraculis; 45. de S. imaginibus; nr. 14. Damasceni et aliorum patrum preces ante communionem celebratam recitatae. v. cat. codd. Angliae etc. I. p. 150. — *Ioach. Camerarius* in disput. de piis et catholicis atque orthodoxis precibus et inuocatione numinis diuini etc. Argentor. 1560. 8. graece p. 71. sqq. reddidit ex libello precationum, quo graecae ecclesiae vtuntur, Io. Damasceni et aliorum patrum eccl. *Preces.* — Num autem tres illi libri de imaginibus genuini sint, nec ne, copiose inquirit *Oudin.* l. c. pag. 1747. sqq. et contra Guil. Caueum sententiam Frid. Spanhemii atque El. du Pin, Damascenum nostrum non fuisse architectum trium illarum orationum, pluribus argumentis, praesertim quod scriptores, Damasceni aetate longe inferiores, citantur, corroborare, Humfredi autem Hody iudicium, a Fabricio oppugnatum, defendere et firmare, denique concludere studuit, auctorem trium istarum oratt. non posse antiquiorem esse vel fine saeculi X. vel initio sequentis XI. — De Damasceno, praecipuo cultus imaginum patrono, plura leges in *Walchii* histor. haeres. etc. tom. X. pag. 150. sqq. 156. sqq. 168. sq. 176. sq. 235. sqq. 399. 723. sq. etc. et tom. XI. p. 276. sqq. vbi etiam contra le Quien de tempore, quando II. λόγος scriptus sit, quaedam monet et tres orr. contra Oudinum etc. vindicat Damasceno, nec Humfredi Hody probat iudicium. *Harl.*

ἐκ

Ioannes Chrysostomus ἐκ τῆς ἑρμηνείας τοῦ δικαίου Ἰώβ. 371. ἐκ τοῦ λόγου, τοῦ, ἐπίγνωσαι, ὅτι ἐν μέσῳ παγίδων διαβαίνεις. (XV. de statuis.) 379. in Maccabaeos. 384. κατὰ Ἰουλιανοῦ τοῦ ἀθέου ἐκ τοῦ πρώτου λόγου. 384. εἰς τὸν νιπτῆρα. 384.

[P] in Meletium, Antioch., incipit: πανταχοῦ τῆς ἱερᾶς ταύτης. 343. in S. Flauianum, Antioch. 381. in Colossenses, ἐκ τοῦ τρίτου λόγου. 667. in epist. ad Timoth. κεφάλ. η. 382.

ἑρμηνεία in epist. ad Hebraeos. 324. 342. 364. 367. in parabolam seminis. 343. de proditione Iudae et in pascha. 343. in Psal. III. de Dauide et Absolone. 367.

apud Eudoxiam delatus, ac si Origenis haeresin sequeretur. 385.

Ioannes, diaconus. 377.

Isidorus, diaconus., Eius χρονογραφία. 385.

Iulianus, ἀθεώτατος καὶ ἀποστάτης. 327. 365. alius. 380.

Τὸ κατὰ Λέοντα εὐαγγέλιον, ab iconomachis euangelium Leonis Isauri scribi iubet per sarcasmum. 338.

Leontii, Neapolis in Cypro episcopi, ἐκ τοῦ κατὰ Ἰουδαίων λόγου. 325. 326. 342. ἐκ τοῦ ε' λόγου. 373. 374. 375. 376.

Macedonius 380.

Magnus, presbyter. 376.

Manichaei. 314. 336. αἰσχρὰ καὶ μυσαρὰ καὶ ἀκάθαρτος γραφὴ Μανιχαίων τε καὶ Ἑλλήνων καὶ τῶν λοιπῶν αἱρέσεων. 334. 350. Μανιχαῖοι συνέγραψαν τὸ κατὰ Θωμᾶν εὐαγγέλιον. 338.

Maximi, philosophi et confessoris, ἐκ τῶν περὶ αὐτοῦ πεπραγμένων μεταξὺ αὐτοῦ τε καὶ Θεοδοσίου ἐπισκόπου. 344. 387.

Mercurius, martyr 365.

Methodii, Patarensis episcopi, περὶ ἀναστάσεως. 389.

Olympius. 376.

Pantaleonis et Marini, martyrum, reliquiae. 377.

Polychronii ἑρμηνεία in Ezechielem. 372.

Proclus, (Constantinopol.) 328.

Seueriani, Gabalorum episc., εἰς τὰ ἐγκαίνια τοῦ σταυροῦ. 327. 343. 365. ἐκ τοῦ λόγου τετάρτου εἰς τὸν σταυρόν. 385.

Magni Simeonis, τοῦ θαυμαστοῦ ὄρους, περὶ εἰκόνων. 386.

Socratis historiae eccles. liber I. 370.

Sophronii, Hierosol. archiepisc., λειμωνάριον. 328. 344. 352. de martyribus, Cyro et Iohanne et Theodoro, hypodiacono, podagra laborante. 387.

Stephani Bostreni contra Iudaeos κεφάλαιον δ'. 370.

Symbolum. 309. 345.

Synodus quinta. 386. quinisexta. 389.

[P] Theodoritus, episcopus Cyri, ἐκ τῆς φιλοθέου ἱστορίας, εἰς τὸν βίον τοῦ ἁγίου Συμεῶνος κιονίτου. 366. περὶ Μακεδονίου Ἀσιανίτου. 380. ἑρμηνεία in Ezechielem. 372.

Theodorus, Aeliotes, abbas. 328. 344. 352.

Theodorus, Mopsuestenus. 386.

ⁱ Multa loca eadem veterum patrum de imaginibus laudantur in Actis *synodi septimae, siue Nicaenae II.* a. 787. celebratae: quum itaque inter legendum illa acta indicem scriptorum, in iisdem memoratorum, composuissem, lubet, antequam Damasceni scripta enumerare pergam, et illum hoc loco cum lectore communicare. cc) Actio I. incipit pag. 462. II. pag. 498. III. pag. 523. V. pag. 600. VI. pag. 618. VII. pag. 681. et VIII. pag. 699.

INDEX SCRIPTORVM, IN ACTIS SYNODI II. NICAENAE LAVDATORVM

ad paginas edit. Binianae a. 1618. tom. III.

Antio-

cc) Conf. *Walch.* hist. haeret. tom. XI. p. 249. sq. p. 286. sq. et tom. X. p. 294. sqq. 419—445. In edd. concilior. reg. tom. XX. *Lambec.* tom. VII. *Harduin.* tom. IV. *Mansi* collect. concil. tom. XIII. p. 203—363. et saepius de illa historia atque controuersiis. *Roesler.* bibl. patr. eccl. tom. X. p. 527. sqq. infra vol. XI. pag. 485. sq. *Harl.*

Con-

Hiero-

Χριστια-

Hactenus index scriptorum in Actis synodi Nicaenae II.

Nunc ad Ioannis Damasceni scripta vt reuertar, tomo primo sequitur:

5. *Λίβελλος περὶ ὀρθοῦ φρονήματος.* *Libellus de recta sententia,* siue confessio fidei, dictata a Damasceno et ab Elia, episcopo tradita [?] Petro, Damasci metropolitae, p. 390—395. Incipit: *οὐ μικρὸς ἀμφοτέρωθεν φόβος.* Primus edidit Lequinius e codice Vaticano MCCLXII. et versionem addidit. In hoc libello comprobatur doctrina sex synodorum, reiiciunturque cum haeresibus omnibus a Simone, mago, *μέχρι τὴν νῦν κινηθεῖσαν κατὰ τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν ἐκκλησίας*, hoc est, vsque ad iconomachos, etiam Origenis *λήρήματα*, Petri Fullonis additamentum ad Trisagium, Monothelitae Sergius, Cyrus, Paulus, Petrus, Pyrrhus, Macarius et Stephanus, eius discipulus, nec non Maronitae. [conf. *Walch.* hist. haeres. VIII. p. 480. sq. et notam seq. ad nr. 6. *Harl.*]

6. *Τόμος*, siue *Libellus* contra Iacobitas, Monophysitas, siue Eutychianos ex Petri, Damasceni episcopi, persona ad Tudaraeae, h. e. Daraeae, dd) episcopum Iacobitam p. 397—427. Incipit: *οὐδὲ τὸ καλὸν ὅτε μὴ καλῶς.* Ediderat latine ex *Francisci Turriani* versione, sed mutilum, sub titulo Damasceni contra Acephalos, *Henricus Canisius* tom. IV. p. 173. antiquar. lect. Ingolstadii 1604. in 4. integriorem et graece primus vulgauit Lequinius e codice Vaticano, ac quae huic etiam deerant, ea latine suppleta dedit ex versione *arabica*, quam MS. seruant patres Oratorii Parisiensis. ee) Quoniam huic

libello

dd) De quo loco v. *Le Quien* in Orient. Christian. tom. II. p. 1427. *Harl.*

ee) Ex ed. Mich. le Quien cum libr. gr. ac lat. et integriorem exhibet *Basnage* in altera Canisii ed. s. Thesauro monimentor. eccles. Amstel. 1725. fol. tom. II. p. 29. sqq. — Inter codd. Th. Roë in bibl. *Bodlei.* nr. 272. cat. *Damasc.* contra Eutychen et Dioscorum; arabice, conf. infra, vol. IX. p. 310. ed. vet. *Chr. Guil. Franc. Walch.* histor. haeresium etc. tom. VIII. p. 842. sqq. qui cum *Oudino* l. c. pag. 1756. illum libell. contra Eutych. et Dioscorum incertis aut supposititiis opp. Damasc. adnumerat. Insuper *Walch.* dubitat, num opusc. *de diuinitate et incarnata oeconomia domini nostri Iesu Christi, contra exsecrandas Iacobitarum superstitiones,* et opusc. a Damasc. *dictatum,* et ab *Elia* episc. traditum Petro, a *Caueo* in hist. litter. SS. eccl. I. pag. 626. inter inedita Io. Dam. opp. memorata, sint genuina. *Harl.*

libello loca plura doctorum ecclesiae Damascenus adnexuit, eorum quoque breuem elenchum hoc loco accipe:

κατὰ

ff) Seuero, haeresiarcha, recentius scriptum, adeoque suppositum Basilio M. nec hactenus editum. *Le Quien.*

[P] 7. Κατὰ Μανιχαίων διάλογος. *Dialogus contra Manichaeos*, siue Paullicianos, pag. 429 — 465. Incipit: ἐπειδὴ συνεληλύθαμεν. In quibusdam codicibus praeter rem refertur ad S. Athanasium. gg) Damasceni esse dubitauit Billius eam tantum ob rationem, quod ignem, tortorem daemonum impiorumque hominum, exponit non de vero igne, sed de nequitiae furiis ac peccati flagrante frustrataque libidine. Vide pag. 446. 448. 460. 463. Sed idem visum aliis ecclesiae doctoribus, etiam antiquioribus, notarunt *Sixtus Senensis* lib. V. bibliothecae S. adnot. 40. et Benedictini ad Ambrosium tom. I. p. 1460. Primus hunc dialogum cum versione edidit *Emanuel Marguniùs*, Cretensis, Patau. 1572. 8. deinde vtraque lingua recuderunt *Basileenses* in sua Damasceni editione a. 1575. fol. Cum alia versione sua *Io. Leunclauius* adiunxit imp., Manuelis Comneni, legationi ad Armenios, Leonis M. epistolae de fide, Leontioque et Constantino Harmenopulo de sectis, et Harmenopuli, Augustini atque Hilarii confessionibus fidei, Basil. 1578. in 8. Tertia *Iac. Billii* versio exstat in editionibus Damasceni latinis Parisiensibus a. 1577. 1603. 1619. fol.

8. Διάλεξις Σαρακηνοῦ καὶ Χριστιανοῦ. *Disceptatio Christiani et Sarraceni* pag. 466 — 469. Incipit: τί λέγεις τὸν Χριστόν. Prodierat latine ex veteri versione in prioribus editionibus. Neque Lequinio ad manus fuit graecus codex, quem exstare in bibl. caesarea testis *Lambecius* V. p. 126. hh) tamen graeca quaedam fragmenta adscripsit ex dialogis Theodori Abucarae, ex quo etiam p. 470. graece et latine subiunxit breuem dialogum Christiani et Sarraceni ἐκ τῶν πρὸς τοὺς Σαῤῥακηνοὺς ἀντιῤῥήσεων διὰ φωνῆς Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ. Incipit: εἰπέ μοι, ὦ ἐπίσκοπε, ὁ κατείδωλος ἦν ὁ κόσμος. [v. *Oudin*. l. c. pag. 1745. inter dubia opp. et p. 1760. et *Fabric*. de veritate relig. christ. p. 119. et 122. sq. *Harl.*]

gg) Damasceno adscribitur in cod. Vindobonaes. CCL. nr. 2. v. *Lambec*. comm. V. pag. 507. — *Monachii* in bibl. elect. cod. CXIV. v. cat. codd. gr. Bauar. pag. 44. — *Florentiae* in cod. Laurent. Medic. XII. nr. 22. plut. 4. v. *Bandin*. cat. codd. gr. I. pag. 535. — *Paris*. in bibl. publ. codd. MCXI. et MCCCXXVII. add. supra, vol. VII. p. 326. Inter incerta vel supposititia refert *Oudin*. l. c. p. 1745. nr. 2. *Harl.*

hh) Pag. 267. ed. Kollar. de cod. CCXLVII. nr. 26. sed in cod. caes. ordinem longe alium esse, ac in ed. lat. Billiana Paris. obseruat Lambec. — ex cod. *Taurin*. CC. nr. 17. suppleri posse edit. notat confector cat. codd. Taur. p. 298. *Harl.*

9. Περὶ δρακόντων. *De draconibus* fragmentum p. 471. 473. Incipit: ἐπειδὴ καὶ δράκοντας ἀναπλάττουσι. Et περὶ στρυγγῶν, *de strygibus* pag. 473. Incipit: θέλω δὲ ἵνα μή. Haec duo fragmenta, quibus vulgi et haereticorum fabulas ridet Damascenus, antea inedita, Lequinius accepit a Montfaucono. Pag. 472. laudatur Δίων ὁ Ῥωμαίοις συγγραψάμενος περὶ βασιλείας καὶ περὶ τῆς Δημοκρατείας Ῥώμης καὶ διηγησάμενος περὶ τοῦ πολυθρυλλήτου πολέμου τοῦ καρχηδονίου, quibus verbis non Dionis Chrysostomi περὶ βασιλείας λόγοι, sed alterius Dionis Cassii historiae romanae libri innuuntur. *Fabr.* Est in cod. *Selden.* XV. cat. bibl. *Bodlei.* s. codd. Angliae nr. 3403. — in bibl. San-Germanens. v. *Montfauc.* bibl. bibl. MSS. p. 1157. *A. Harl.*

[T] 10. Περὶ ἁγίας Τριάδος. *De S. Trinitate,* per quaestiones et responsiones p. 474 — 477. opusculum pridem editum a *Io. Wegelino* cum versione et notis, Augustae Vindel. 1611. in 8. Incipit: περὶ μὲν τῆς ἁγίας Τριάδος τῆς ὁμουσίου. *Fabr.* Exstat *Paris.* in bibl. publ. codd. CD. et MCCLXVII. — *Vindob.* in cod. caesar. CXLVII. nr. 10. v. *Lambec.* IV. pag. 268. De cod. CCXLVI. nr. 13. v. *Lamb.* V. pag. 246. et supra ad nr. 6. add. *Oudin.* p. 1764. nr. 8. *Harl.*

11. Περὶ τοῦ Τρισαγίου ὕμνου. *De hymno Trisagio,* ad Iordanem, archimandritam, aduersus eorum sententiam, qui hymnum illum non ad SS. Trinitatem, sed ad solum Christum referebant, et aduersus Petri Fullonis additamentum, Iacobitis et Maronitis (vide pag. 485.) probatum, p. 480 — 497. Prodierat haec epistola graece et latine nescio quo interprete, in editione Damasceni Basil. 1575. sed a Lequinio longe castigatior et cum noua versione exhibetur ad quatuor codd. MSS. Incipit: Τοῦ πρός σέ μοι πόθου. ii) Loca patrum, quae vindicare ad calcem huius scripti instituit Damascenus pag. 488. seq. haec sunt:

Athanasii ἐν τῷ περὶ σαρκώσεως καὶ Τριάδος λόγῳ p. 448. οὗ ἡ ἀρχή, οἱ κακοτέχνως p. 493.
Basilii ἐν τοῦ τετάρτου λόγου τοῦ κατ' Εὐνομίου, οὗ ἡ ἀρχή· εἰ φύσει θεὸς ὁ υἱός. 493. ἐκ τοῦ πρὸς Ἀμφιλόχιον περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος p. 493.
Chrysostomi εἰς τὸ εὐλογημένος, οὗ ἡ ἀρχή· ἐκ τῶν θαυμάτων εἰς θαύματα (tom. V. Savil. p. 882.) p. 489.
Cyrilli, Alex. ἀπὸ ἕκτου λόγου τοῦ περὶ τῆς ἁγίας Τριάδος, οὗ ἡ ἀρχή· ἰσότητος μὲν οὖν pag. 490.
ἀπὸ θ' λόγου περὶ τῆς ἐν πνεύματι προσκυνήσεως p. 490.

ii) Reperitur in cod. caesar. CCXLVI. nr. 11. v. *Lambec.* V. p. 244. sq. — In cat. codd. Angliae etc. tom. I. in bibl. *Bodlei.* nr. 3614. et confector cat. adnotat, cod. non concordare cum impresso. *Oxon.* nr. 612. inter codd. collegii Mertonens. — *Paris.* in quatuor codd. bibl. publicae. — *Florentiae* in cod. Laurent. XII. nr. 21. plut. 4. teste *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. I. pag. 535. add. *Oudin.* l. c. pag. 1740. et *Walch.* hist. haeres. tom. IX. pag. 480. sq. de Maronitis. *Harl.*

ἐκ τῦ πρὸς Ἑρμείαν δ λόγυ, ὗ ἡ ἀρχὴ, τὸν δὴ Θεὸν ἐκ Θεῦ p. 491. *ἀπὸ τῦ πέμπτυ λόγυ τῦ πρὸς Ἑρμείαν, ὗ ἡ ἀρχὴ, εἶεν ἐκ παντὸς ἡμῖν* p. 492. *ἐν τῷ περὶ πνεύματος λόγῳ πρὸς ἑρμείαν ὗ ἡ ἀρχή πόνον ἀγαθῶν.* 494.

Epiphanii *ἐκ τῦ εἰς τὴν ἁγίαν Θεοτόκον λόγυ* p. 498. *ὁ ἅγιος καὶ θαυμαςὸς Ἐπιφάνιος ἐν τῷ ἐπιγεγραμμένῳ ἀγκυρωτῷ λόγῳ* 494.

Gregorii, Nysseni, *ἐκ τῦ κατ᾽ Εὐνομίυ πρώτυ λόγυ* p. 494.

Theologi, (Gregor. Nazianzeni,) *ἐκ τῦ λόγυ εἰς τὰ γενέθλια* pag. 493. seq.

Procli, Constantinopol., *ἐκ τῦ λόγυ τῦ εἰς τὴν ἁγίαν Θεοτόκον* p. 492. *ἐκ τῦ ἐγκωμίυ εἰς τὴν ἁγίαν Θεοτόκον ὗ ἡ ἀρχὴ, πᾶσαι μὲν αἱ μαρτυρίαι καὶ πανηγύρεις.* id.

Loca haec produxerat Anastasius, abbas S. Euthymii, sed ab haeresi Eutychiana alienus, cuius cum laude facit Damascenus mentionem [?] pag. 481. et 495. vt euinceret, ad Filium eos Trisagium retulisse, quod Ioanni, patriarchae Hierosol., nullo modo committendum visum.

Denique ex sollemni formula celebrationis mysteriorum Damascenus Trisagium probat de SS. Trinitate vtique, non de solo Filio accipiendum esse p. 496. Quem locum ex liturgia, quae sub Iacobi, apostoli, fertur nomine, repetitum esse, Lequinius adnotauit.

12. *Περὶ τῶν ἁγίων νηςειῶν. De sanctis ieiuniis,* epistola ad Cometam, monachum, *τῷ εὐλογημένῳ καὶ γνησίῳ δύλῳ Χριςῦ, κύρῳ Κομήτᾳ πνευματικῷ ἀδελφῷ, Ἰωάννης ἐλάχιςος* pag. 499 — 505. Hanc primus Lequinius edidit e MSS. *Mediceo* [kk]) et *Barocciano,* quorum apographa cum eo communicarunt *Io. Ernestus Grabe* et *Anselmus Bandurius,* quum fragmenta pridem ex illa produxisset *Turrianus* in apologia pro epistolis pontificum et notis ad constitutiones apostolicas. Reiicit in hac epistola Damascenus morem Seuerianorum, qui ieiunium obseruabant per hebdomades octo, a septuagesima vsque ad pascha. Loca, quae ad calcem subiiciuntur, sunt tam *διάταξις apostolica,* cuius et apud Epiphanium LXX. 12. mentio, doctorumque ecclesiae, S. *Basilii ἐκ τῦ κατὰ μεθυόντων λόγυ, Chrysostomi ἐκ τῦ πρὸς τῷ τέλει τῆς νηςείας λόγυ, Anastasii, patriarchae Constantinopol.* ex encyclica epistola, *Epiphanii,* Cypri, *ἐκ τῦ εἰς Μοναχὺς,* (interpres: ex epistola ad monachos,) *Iohannis,* episcopi *Athenarum, Anastasii, patriarchae Hierosol.* tum haereticorum, *Seueri,* Acephali, archiep. Antiocheni, ex sermonibus *ἐνθρονιαςικοῖς,* sermone *εἰς τὴν τῶν νηςειῶν τεσσαρακοςὴν,* dicto in Cassiani ecclesia, qui incipit: *νόμος ἐςὶ καὶ ἐπὶ τῶν σωματικῶν παλαισμάτων,* et ex libro *τῶν ὑποσημειωθέντων ἰδιοχείρως διαφόρων κεφαλαίων,* nec non *Beniaminis,* Seueriani, Pseudo-episcopi Alexandrini, ex quarto libro *τῶν ἑορταςικῶν αὐτῦ, ψευδεορταςικῇ τριακοςῇ ἧς ἀρχὴ, Φαιδρὰ καὶ ἀξιάγαςος,* et *ψευδεορταςικῇ τριακοςῇ πέμπτῃ, ἧς ἀρχὴ, καὶ νῦν ἀκύειν δοκῶ.*

13. Περὶ

kk) V. *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. Medic. tom. III. p. 294. sq. *H.*

13. Περὶ τῶν ὀκτὼ τῆς πονηρίας πνευμάτων. *De octo spiritibus nequitiae*, de quibus ante Damascenum Euagrius, Nilus, Cassianus etc. ad monachum quendam p. 506—508. Graeca primus e MS. Abrahami Selleri dedit Lequinius. Latine verterat *Bilibaldus Pirckeimerus*, cuius versio ex diverso in multis graeco codice composita [?] p. 508. separatim subiicitur. Incipit: γίνωσκε, ἀδελφὲ, ὅτι ὀκτὼ εἰσιν. Sequitur deinde περὶ ἀρετῶν καὶ κακιῶν ψυχικῶν καὶ σωματικῶν et περὶ τοῦ τριμεροῦς τῆς ψυχῆς. *De virtutibus et vitiis animae corporisque et de triplici parte animae.* Graece e codice regio cum versione Leonis Allatii p. 509—514. Incipit: ἰστέον οὖν ὅτι διπλοῦς ὢν ὁ ἄνθρωπος. De MS. caesareo vide *Lambecium* IV. pag. 197. *Fabr.* S. pag. 424. ed. Kollar. in cod. CLXXXIV. nr. 3. — In cod. *Coislin.* CCCLXXIIII. fol. 343. teste *Montfaucon.* in bibl. Coisl. p. 564. — *Venetiis*, in cod. Marc. CCCCXCVIII. v. cat. codd. Marc. p. 261. sq. *Harl.*

14. Εἰσαγωγὴ δογμάτων στοιχειώδης. *Institutio elementaris ad dogmata*, aduersus Acephalos, seu Monophysitas, Monothelitas, et Nestorianos, ad Ioannem Laodicenae vrbis episcopum. p. 515—521. Incipit: ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. Verterat a. 1544. *Ioachimus Perionius.* Graece et latine prodierat in editione Basil. 1575. *Fabr.* V. *Oudin.* l. c. pag. 1743. — Exstat in bibl. *Bodlei.* nr. 3614. atque cod. multum differre ab impresso, scribit auctor cat. codd. Angliae etc. I. p. 173. — *Oxon.* in cod. CXLV. collegii Mertonensis, s. nr. 612. cat. citati. — In cod. *Taurin.* CCCLXI. v. catal. codd. gr. Taur. p. 485. — *Florentiae* in cod. Medic. XXIX. nr. 5. plut. 58. et cod. XX. (in quo multa sunt Damasceni opp.) nr. 3. plut. 71. v. *Bandin.* cat. codd. gr. Laurent. II. p. 272. et tom. III. p. 13. — *Paris.* in bibl. publ. cod. MCXXII. in quo etiam sunt, quae mox a Fabr. memorantur, nr. 15. 16. et 17. *Harl.*

15. Περὶ συνθέτου φύσεως, κατὰ Ἀκεφάλων. *De natura composita*, contra Acephalos pag. 521—527. Etiam haec diatriba lucem viderat graece et latine in iam dicta Basileensi. *Fabr.* *Oxoniae* in cod. antea laudato collegii Merton. — *Paris.* in cod. MCXIX. nr. 3. — *Florent.* in cod. Laurent. XX. nr. 4. tum sequuntur ea duo opusc. quae a Fabr. nr. 16. et 17. recensentur. v. *Bandin.* l. c. III. pag. 13. et *Oudin.* l. c. pag. 1739. sq. *Harl.*

16. Περὶ τῶν ἐν τῷ Χριστῷ δύο θελημάτων καὶ ἐνεργειῶν καὶ λοιπῶν φυσικῶν ἰδιωμάτων. *De duabus* in Christo voluntatibus et operationibus, et de naturalibus reliquis proprietatibus p. 529—554. Incipit: οἱ δύο φύσεις καὶ μίαν ὑπόστασιν. Exstat graece et latine cum Perionii versione in edit. Damasceni Basileensi anno 1575. Perionium subinde in Parisiensibus latinis castigat Billius. Sed *Franciscus Combefisius* cum noua versione notisque edidit in historia Monothelitarum, siue tom. II. auctarii noui p. 466. Combefisii versionem Lequinius seruauit, notas omisit. *Fabr.* Exstat in cod. *Taurin.* ad nr. 14. citato, et in sex codd. *Paris.* bibl. publ. v. etiam ad nr. 14. et 15. et conf. *Walchii* hist. haeres. tom. IX. (de controuersiis cum Monotheletis, quos Damascenus in hoc libro oppugnauit,) p. 498. sq. cum primis p. 549—556. vbi longiora ex illo libro dedit excerpta. Add. *Oudin.* p. 1738. sq. qui adnotat, in edd. Basil. 1548. et 1575. subiecti libell.

libell. de duabus I. C. naturis, qui vero non pertineat ad Damasc., sed ad *S. Maximum*, monach. *Harl.*

17. Ἔπος ἀκριβέστατον κατὰ θεοστυγοῦς αἱρέσεως τῶν Νεστοριανῶν. Dissertatio accuratiss. *aduersus* exosam DEO *Nestorianorum haeresin* pag. 555—571. Incipit: πρὸς τοὺς Νεστορίου ὁμόφρονας. Graeca primus e codice regio MMCMXXVI. profert Lequinius, addita *Francisci Turriani* versione, quam vulgauerat *Henr. Canisius* tom. IV. antiquar. lectionum, p. 212. Ingolstad. 1603. in 4to. ll) *Etiam arabicam* huius libri interpretationem MS. seruari in bibliotheca patrum oratorii Paris. eodem Lequinio adnotante didici. Prodiit et Turriani versio cum *Marci Beumleri* notis Tiguri 1606. in 8. sub titulo tractatiunculae de duabus in Christo naturis.

[P] 18. Fragmenta varia, in antiquiss. codd. reperta. [Varia fragmm. in notitia codd. generali et passim citauimus.]

a) Ἐπίλυσις responsio ad eos, qui dicunt, si duae naturae constituunt hominem, necesse est, vt in Christo naturas tres, totidemque dicamus actiones mm) vt obiecit Seuerus. pag. 572. seq. incipit, ὁ γὰρ ἄθλιος οὗτος Σεβῆρος. In fine legitur: τέλος εἴληφε ἡ βίβλος τοῦ ἁγίου καὶ μακαρίου Ἰωάννου τοῦ Μανσοὺρ τοῦ Δαμασκηνοῦ, ἡ λεγομένη πάνδεκτος. Testatur saepe laudatus mihi *Montfauconus* pag. 62. Diarii Italici, Venetiis apud nobiliss. Contarinum exstare codicem XII. saeculi membranaceum, in quo Iohannis Damasceni philosophica et rhetorica, in cuius itidem fine legitur: τέλος τῶν ὑπομνημάτων Ἰωάννου τοῦ Μανσοὺρ, τῆς πανδέκτης λεγομένης βίβλου.

b) Περὶ θεολογίας, πῶς εἰκονίζει τὸ θεῖον ἄνθρωπος, de theologia, qua ratione imaginem DEI homo referat. Incipit: τὸ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν p. 573. 574.

c) De animae partibus tribus, virtutibus quatuor, facultatibus quinque. Incipit: τῆς δὲ ψυχῆς μέρη γ΄. p. 574. seq.

d) Περὶ ἑνώσεως de vnione, variae definitiones. Incipit: ἕνωσίς ἐστι διεστώτων pag. 575. Confer *S. Maximi* opera tom. II. p. 115. *Fabr.* In cod. *caesar.* CCL. nr. 29. est ex *Damasceni* Logica (p. 651. sq. ed. Paris. 1619.) excerptum *de differentia vnionis*. v. *Lambec.* V. p. 323. sq. *Harl.*

e) Fra-

ll) Graece autem ex cod. regio, nr. 2926. et latine a *Iac. Basnagio* in noua edit. antiq. lectionum Canisii, Amstel. 1725. tom. II. p. 66. Add. *Walchii* hist. haeres. tom. V. pag. 775. sq. vbi is negat, Damascenum, qui de Nestorianis, non, de Nestorio, et eo quidem tempore, quo nulli genuini adhuc fuissent Nestorii adseclae, loquatur, testem esse locupletem. Exstat illa dissert. *Vindobonae* in cod. caes. LVII. nr. 108. v. *Lambec.* III. p. 250. ibique Kollarii not. De cod. *Medic.* vide ad nr. 15. *Harl.*

mm) Conf. *Damasc.* de duabus voluntatt. cap. IX. tom. I. Opp. p. 534. et contra Nestorian. tom. I. Opp. pag. 555. ac *Walch.* hist. haeres. I. pag. 776. *H.*

e) Fragmentum breue Damafceni, feruatum a *Niceta Choniata* lib. XXIII. thefauri, vbi difputat contra Soterichum Panteugenum, qui facrificium patri foli offerri a Filio docebat. Incipit: ὁ τῶν ὅλων θεὸς pag. 576. Ediderat *Allatius* in Vindiciis fynodi Ephefinae pag. 596.

f) Alia duo fragmenta ex catena regia MS. ad Lucae III. 13. p. 576. Incip. καὶ ἐπὶ τοὺς Ἀποστόλους. Et: ἐπειδὴ πολλαχῶς, [v. general. codd. notit.]

g) De menfibus Macedonicis, Romanis, Iudaicis, Graecis et Aegyptiis pag. 577. 578. Incip. Φασὶ γὰρ οἱ Ἕλληνες εἶναι. *Fabr.* In cod. *Coislin.* CXX. fol. 214. verfo περὶ τῶν Μακεδόνων ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐκδόσεως. v. *Montfauc.* bibl. Coisl. pag. 193. — Idem fragm. *Florent.* in cod. Medic. VI. nr. 7. plut. 4. (v. *Bandini* cat. cit. I. p. 525.) et in cod. CVII. *Thom. Gale*, (v. cat. codd. Angliae, II. nr. 5941.) nec non *Venetiis* in bibl. Marc. DXXI. fed integrum opufc. *duodecim menfium nomine, et quomodo vocentur Aegyptiorum lingua ex ecclefiaftica traditione,* in cod. Marc. CCCXXXV. (v. cat. codd. gr. Marc. pag. 280. et 154.) et in cod. *Coislin.* CCLVIII. (v. *Montfauc.* l. c. pag. 304.) *Harl.*

19. Πασχάλιον, fiue *canon pafchalis* p. 580. 581. ex Ifaaci Argyri, monachi, computo cap. 10. qui circa a. C. 1373. fcripfit. Ceterum, Lequinio notante, *Ioannes, Hierofolymitanus, Damafcenum aftronomiae peritiffimum fuiffe refert in eius vita* (cap. XI.) *idque colligi poffe ait ex paucis illis, quae ad rudiorum eruditionem fcripfit: in quibus vtique fuerit hic canon pafchalis. Huius porro condendi fiue potius defcribendi occafionem fortaffe Damafceno noftro dederit diffenfio haereticorum a catholicis, quam Theophanes a. XX. Copronymi accidiffe refert, vt catholici die VI. Aprilis pafcha celebrarint, haeretici die XIII. quod tamen doctiff. Antonius Pagi in annum XIX. eiusdem Copronymi et* [?] *Chrifti 759. reiiciendum obferuat.* mm) De Ifaaci Argyri, monachi, computo, quem poft *Iac. Chriftmannum* Heidelb. 1611. 4. edidit *Petauius* in Vranolog. Paris. 1630. fol. Amft. 1703. fol. dixi lib. III. cap. 5. p. 96. [in noftra ed. cap. 18. vol. IV. p. 29. not. *fff.*]

20. *Epiftola,* miffa ad nefcio quem, fed maiore parte manca, *de natura hominis* p. 582. Incipit: ὁ ἄνθρωπός ἐστι ζῶον λογικὸν θνητόν. Primus edidit Lequinius e codice Baroc-ciano.

21. Περὶ

mm) *Damafc.* canon pafchalis in cat. bibl. *Bodlei.* f. tom. I. codd. Angliae, nr. 297. Huc quoque referre licebit Damafc. fragmentum *de VII. planetis, Florent.* in cod. Laurent. XXVII. nr. 3. plut. 28. et eiusdem fragm. *de luce:* in cuius fine adtinguntur nonnulla de Zodiaco, fole, luna, aliisque planetis etc. ibid. in cod. XXXVII. nr. 16. plut. 31. (*Bandin.* catal. cit. tom. III. pag. 53. et 118.) et fub nomine eius opufc. alias non memoratum *de reuolutionibus coeli et terrae;* in cod. *Taurin.* CCLI. in eoque opufc. multas tradi rationes cyclici lunaris et folaris, multosque canones inueniendi diem pafchatis tradit auctor catal. codd. gr. Taurin. pag. 568. fq. *Harl.*

21 Περὶ τῶν ἐν πίστει κεκοιμημένων, ὅπως αἱ ὑπὲρ αὐτῶν γινόμεναι λειτουργίαι καὶ εὐποιΐαι τούτους ὀνίνησιν. *De iis, qui in fide obdormierunt, quomodo missis et eleemosynis, quae pro illis fiunt, adiuuentur.* In codicibus MSS. et a recentioribus Graecis magno consensu Io. Damasceno tribuitur. Legitur et in ecclesiis Graecorum quotannis Sabbato τῆς ἀπόκρεω, siue Carnispriuii, quod fidelium defunctorum commemorationi dicarunt. Tamen Damasceno abiudicandum esse contendunt *Io. Lensaeus* de limbo patrum III. 12. *Franciscus Suarez.* in 3. Thomae qu. 52. artic. 8. disp. 45. sect. 3. et *Rob. Bellarminus* II. 8. de purgatorio, quorum loca iam adtulit *Rob. Cocus* in censura scriptorum p. 427. seq. Post illos *Petrus Arcudius* contra Barlaamum de purgatorio p. 396. et 402. *Allatius* de libris ecclesiasticis Graecor. p. 270. seq. et in diatriba de Damasceno p. 21. ac nouissime *Lequinius* in dissertatione quinta Damascenica. oo) Ac fateor, non contemnendas esse rationes dubitantium et Damasceno hoc scriptum eripientium. Quando tamen comparo, quae pro imaginibus idem Damascenus scripsit: magis inclino in eam sententiam, *Combefisio* in bibl. concionatoria etiam probatam, vt Damascenum auctorem esse mihi persuadeam. *Veterem translationem latinam,* inquit Lequinius, *quam sanctus Thomas consuluerat, reperire nusquam potui. Aliam adornauit* Io. Oecolampadius *et Conrado Peutingero nuncupauit a.* 1520. in 4. adhuc monachus Brigittanus. *Alteram postea* Ludouicus Nogarola *condidit.* Veronae 1532. 4. *Quartam* Iacobus Billius, *quam* Combefisius *hinc inde passim mutandam censuit, castigata dictione graeca ad MSS. codices aliquot: quorum labori manum iterato addere pro more non dubitaui.* Oecolampadii versio in Basileensibus, Billii in Parisiensibus Damasceni editionibus saepius recusa et apud Surium ad 2. Nouembr. Nogarola suam Clementi VII. inscripsit, ediditque Veronae 1532. in 4. recusam Venet. 1541. [P] in 8. cum graeco texto, quod Veronae iam ad calcem libri de orthodoxa fide prodierat 1531. in 4. Citantur in hoc scripto:

oo) *Oudinus* quoque l. c. pag. 1719. subscribit iudicio Natalis Alexandri et condemnationi propter enormes fabulas de liberatione animae Traiani, imperat., ab inferis, Gregorii, papae, precibus, et Falconillae, mulieris, precibus Theclae, primae martyris, enarratas, refertque iudicia Baronii et *G. I. Vossii* de historicis gr. libr. II. cap. 24. add. *Oudin.* p. 1744. sq. inter dubia Damasceni opp. Damasceno tamen adscribitur in cod. *Naniano* LXXV. nr. 73. v. cat. codd. gr. Nan. p. 156. — in codd. *Taurin.* LXX. CCXV. et CCCXX. v. cat. codd. gr. Taur. pag. 164. 308. et 402. — in cod. *Medic.* secundum indic. cat. Bandin. — *Vindobonae* in cod. CXLVI. nr. 22. cod. CXLIV. nr. 42. et CCCXV. nr. 2. v. *Lambec.* IV. p. 261. et 241. cum not. Kollarii, et vol. V. p. 580. cum Kollar. nota. — in cod. *Coislin.* CCXXXIII. et CCLXXXV. teste *Montfauc.* in bibl. Coislin. p. 295. ac 401. eodem indice in bibl. biblioth. MSSt. I. pag. 196. B. et in diario ital. pag. 215. *Romae* inter codd. monast. patrum S. Basilii. — *Leidae* in bibl. publ. inter codd. Vossian. v. cat. bibl. Leid. p. 401. nr. 4. cum titulis XIV. contra Nestorianos. — *Monachii* in cod. Bauar. LXIII. v. cat. pag. 18. — *Mosquae* in bibl. synod. cod. XXVI. a manu antiqua Ἰωάννου ταπεινοῦ μονάχου καὶ a manu autem recentiore τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ δαμασκηνοῦ λόγος notante cl. *Matthaei* in notit. codd. gr. Mosq. pag. 37. *Paris.* exstat ille sermo in quindecim codd. in bibl. publica. *Harl.*

Athanasius, ὁ πάνυ ἐν τῷ εἰς κοιμηθέντας αὐτῦ πανηγυρικῷ λόγῳ pag. 591. 597.

Basilius. 595. (homilia in auaros.) 596.

Dionysius, ἐν τῇ περὶ τῶν κεκοιμημένων μυστικῇ θεωρίᾳ, respicitur lib. de coelesti Hierarch. c. 7.) p. 685.

S. Ephraem, ὁ τῆς τῦ Χριστῦ δευτέρας παρουσίας ἀκριβέστατος μύστης Ἐφραὶμ ὁ μακάριος p. 596. 597.

de Falconilla, precibus S. Theclae saluti restituta p. 585. 591. ex Actis Theclae.

Gregorius, ὁ Διάλογος, pag. 591. pro Traiani, imp., salute intercedens et exauditus p. 591.

Gregorius, Naz., orat. in funere Caesarii, fratris, p. 586.

Gregorius, Nyssenus, p. 586.

Io. Chrysostomus enarrat in epist. ad Philippenses et Galatas pag. 586. 593. 596.

Ioannis, τῦ ἐλεήμονος, vita p. 595.

Maccabaeorum libri ἡ θεία γραφὴ p. 585.

Palladii, πρὸς Λαῦσον ἱστορικὴ βίβλος, ex illo fabula de cranio loquente cum Macario, p. 587.

Sibyllarum de Christo vaticinia videtur tangere p. 589.

22. *Epistola* ad quemdam, qui ad auctorem scripserat περὶ ἐξομολογήσεως, *de confessione*, et quinam ii sint, qui potestatem ligandi et soluendi acceperint, p. 601—610. Incipit: ἐπέταξας τῇ εὐτελείᾳ ἡμῶν, πάτερ καὶ ἀδελφέ. Hanc epistolam, qua monachos etiam, licet sacerdotes non sint, potestate gaudere confessiones Christianorum excipiendi, auctor, quisquis est, disputat, primus cum versione *Thomae Galei*, decani Eboracensis, [ex cod. XCIII. Gale, s. nr. 5927. cat. codd. Angliae etc.] a quo edendam accepit, in lucem protulit Lequinius, sed, qui negat, auctorem esse vel Damascenum nostrum vel alium Syrum Palaestinumue, sed potius alterius regionis, quae patriarchae Constantinopolitano subesset.

23. Λόγος ἀποδεικτικὸς περὶ τῶν ἁγίων καὶ σεπτῶν εἰκόνων. Oratio siue epistola demonstratiua *de sacris et venerandis imaginibus* ad Christianos omnes, aduersusque imperatorem, Constantinum τὸν καβαλῖνον, Cabalinum ac haereticos vniuersos p. 613 — 638. Incipit: ἐπειδήπερ πολλοὶ ἐπεχείρησαν. Ediderat cum versione sua *Combefisius* in tomo II. auctarii noui p. 663. Paris. 1648. fol. testatus in alio codice regio [qui est CM. secund. cat. codd. Paris. reg. tom. II. p. 174.] exstare sub titulo epistolae *Iohannis, Hierosolymitani,* ad Constantinum, Cabalinum. Certe scripta est post synodum Copronymianam, habitam a. C. 754. imo post depositionem Constantini, patriarchae, factam a. 766. *Fabr.* Ideo negauit etiam *Oudin.* l. c. pag. 1749. sq. auctorem fuisse Io. Damascenum, cui tamen adtribuitur in cod. *Vindob.* caes. CXLIV. nr. 27. v. *Lambec.* comment. IV. p. 235. — in cat. codd. Angliae etc. tom. I. nr. 274. bibl. *Bodlei.* inter codd. Thom. Roë. — *Le Quien* suspicatur pag. 611. tom. I. auctorem fuisse *Ioan., episc. Euboeae.* Conf. *Walch.* (qui etiam Io. Damasc. non agnoscit auctorem,) in hist. haeres. tom. X. p. 151. sq. tom. XI. p. 279. 288. sq. 363 — 367. *Harl.*

24. Epi-

24. Epistola ad *Theophilum*, imp., Michaelis Balbi F. de imaginibus, scripta circa a. 845. adeoque auctore non Io. Damasceno, cui in codice Mazarino [et Veneto Marc. DLXXV. v. cat. codd. gr. p. 302.] tribuitur, sed ab alio, nescio quo, diu post illius obitum, trium Orientis patriarcharum nomine, Christophori Alex. Iobi Antiocheni et Basilii Hierosol. aliorumque episcoporum. pp) Incipit: ἐπεὶ τοιγαροῦν κατὰ τὴν θεόλεκτον p. 629 — 647. Primus edidit *Combefisius* in manipulo originum rerum Constantinopol. Paris. 1664. 4. vt dixi volumine octauo huius bibl. pag. 83.

25. Περὶ τῶν ἀζύμων. *De azymis*, opusculum duplex, prius incipit: ἰστέον, ὅτι οἱ τὰ ἄζυμα προσκομίζοντες pag. 674. alterum inscribitur: ἔκτη αἵρεσις Ἀρμενίων, et incipit: τὰ ἄζυμον τὴν νεκρὰν θυσίαν. *Hostiam sine fermento mortuam impudenti fronte offerunt secundum traditionem Hebraeorum* p. 648 — 651. Auctor non Io. Damascenus est, sed, (posterioris saltem,) *Miletius* quidam, qui p. 648. E. vocatur θεοφόρος ἀνὴρ καὶ τῶν γραφῶν ἀκριβὴς ἐξεταστής. Etiam Damasceno neutram lucubrationem tribuendam pluribus declarat *Lequinius* dissertatione sexta Damascenica, ostenditque, sanctum illum doctorem suffragatum communi patrum traditioni, et statuisse, quod Christus ipso pridie, quam pateretur, pascha iudaicum cum discipulis comederit. Id vero in vtroque hoc opusculo negatur. Posterius laudat *Combefisius* tom. II. auctar. noui pag. 427. *Fabr.* *Montfauc.* in bibl. Coislin. p. 585. notat, in cod. CCCLXXVIII. fol. 180. occurrere quidem *Io. Damasceni de Azymis*, sed esse *Ioannis Philoponi* librum, editum a Balthasare Corderio cum eiusd. Philoponi opere in Hexaëmeron, et incipere, ἐζήτηται παρὰ τοῦ δεῖπνου τοῦ δεσποτικοῦ πολλοῖς, — *Paris.* in cod. bibl. publ. MCCXCV. nr. 18. inesse dicitur *Io. Damasceni* opuscul. *de azymis*, in cod. autem MCCCXV. nr. 2. *Leonis Acrideni*, Bulgariae archiepiscopi, *de azymis et sabbatis* epistola, et nr. 3. aliud opusc. *de azymis*, nomine auctoris non addito: inc. τὰ ἄζυμα ἐκ ἄρτος. *Harl.*

26. Epistola *Petri Mansur* ad Zachariam, episcopum Δοάρων, Doarorum, incipit: εἰ καὶ διϊστώμεθα τοῖς σώμασιν pag. 655. Subiicitur eiusdem κεφάλαιον περὶ τοῦ ἀχράντου σώματος οὗ μεταλαμβάνομεν, *de immaculato corpore*, qq) *cuius participes reddimur*. Incipit:

pp) Contra Combefisium grauiter dimicat *Oudin.* l. c. pag. 1753. sqq. et ostendit copiose, id opusc. scribi non potuisse a Io. Damasceno, idemque animaduertit, *Du Cange* in catal. scriptorum graecor. quem subiunxit Glossario graeco, col. 28. id adtribuere *Ioanni*, archiepiscopo *Hierosolym.* tum col. 52. *Ioanni, monacho*. add. *Walch.* in hist. haer. tom. X. p. 153. sqq. (vbi auctorem opusc. esse ignotum et vixisse saeculo nono scribit,) p. 723. sqq. (vbi copiosius agit de auctore s. auctoribus atque argumento huius epistolae, antiquae quidem, sed suppostitiae;) tom. XI. p. 288. sq. et 368. sq. *Harl.*

qq) Post resurrectionem corpus Christi sanguinis expers esse adfirmat hic scriptor contra Damasceni et patrum, graecorum praecipue, sententiam. Vide *Iac. Boilauii* disquisitionem theologicam, oppositam Petri Allixii dissertationi de sanguine Iesu Christi post resurrectionem, ad epistolam Augustini CXLVI. Paris. 1681. in 8. [*Matriti* in cod. regio LXXVII. fol. 330. v. *Iriart.* eat.

cipit: τὸ τῦ [Π] κυρίε καὶ Θεῦ ἡμῶν σώματος p. 656—659. Sub Io. Damasceni nomine laudat Mich. Glycas, Sicydita, epist. ad Nectarium et Ioannicium; et sub Io. Damasceni nomine ediderat *Petrus Pantinus* Antwerp. 1601. in 8. cum homilia de Sabbato sancto, inde *Fronto Ducaeus* in editionibus Damasceni Paris. 1603. 1619. fol. *Petrum* illum *Mansur*, Io. Damasceni consanguineum, *non puto*, (inquit Lequinius,) *fuisse* Petrum, Damasci metropolitam, *cuius nomine Damascenum nostrum opuscula quaedam condidisse certum est, quique sub Chalipha, Walid, abscissa lingua missus in exsilium fuit, quia Arabum et Manichaeorum errores scriptis redarguerat. Theophanes insuper martyrium recitat* Petri Maiumensis, *quem a Damasceno nostro panegyrica oratione laudatum narrat, quum pro fide a Mahomedanis occisus esset. Fuit alter* Petrus Damascenus, *cuius ascetica opera in bibliothecis adseruantur nondum edita:* rr) *qui vero simplex monachus erat, et inter Graecos Byzantinos morabatur. Viuebat anno mundi* 6695. *seu Christi* 1157. *vt ipse testatur in fine libri tertii his verbis, quae excerpsi ex regio cod.* MMCMXCIV. *fol.* 122. ὁ γὰρ νικήσας χάριτι Χριςῦ τὰ ὀκτὼ πάθη ταῦτα φησιν, ἐνίκησε καὶ τὰ λοιπὰ πάντα ἃ τινες προεγράφησαν ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ ὑπὸ τῦ συγγράψαντος αὐτὸν Πέτρε ταπεινῦ μονάχῦ τῦ Δαμασκηνῦ κατ' αὐτὸ ϛχξέ ἔτος, ινδ. ε.

27. *Expositio et declaratio fidei* ex arabico versa latine et a Lequinio primum edita pag. 663—670. Incipit: *Quis sapiens est, vt intelligat?* Subiungit idem partem *orationis I. contra imagg.* similiter ex arabico versam, in qua citatur locus ex Chrysostomi homilia in Lazarum, quae incipit: *Omnis scientia a DEO est.* Fallitur autem vir doctus, qui homi-

cat. codd. Matr. p. 286. de litteris adpictis, γράμμασι κατασύγκλοις, et vera vltimi voc. lectione atque interpretatione. *Harl.*]

rr) *Paris.* in bibl. publ. cod. secund. catal. codd. Paris. tom. II. in cod. MCXXXIV. *Petri Damasceni* 1) commonitio ad suam ipsius animam, (quae etiam est in cod. MCXXXV. 2) de Christi domini mandatis; 3) explicatio dicti S. Chrysostomi de vita monastica; 4) ascetica, quae etiam exstant in codd. MCXXXVII. et MCLXXXVIII. in hoc cod. praeterea reperiuntur eiusd. de certamine et bello spirituali; de nullo periculo pro veritatis defensione recusando; item de vitando peccato, et expositio regulae Io. Eremitae: in cod. MCXXXV. alphabetum; in cod. MCXXXVI. Συνοπτικόν. — In bibl. Bodlei. in cod. *Barocc.* XIII. *Petrus Damasc.* de discretione; in cod. CXXXIII. quatuor opusc. s. eclogae e variis scriptoribus: 1) miscellanea; 2) excerpta ex Io. Chrysostomo de humilitate etc. 3) de mandatis diuinis; 4) de tribus facultatibus animi. — In cod. CXCVII. ex libro *Petri Damasc.* ἀρχὴ μὲν παντὸς ἀγαθῦ. — Eadem excerpta ex libro *Petri Dam.* ascetico sunt *Vindobon.* in cod. caesar. CCLXXXIX. nr. 20. sec. *Nesselii* cat. codd. caes. part. I. p. 397. — in cod. *Barocc.* CCXIII. de septem operationibus, quibus mens ad deum eleuatur. — In cod. *caesar.* CC. nr. 2. ap. *Nessel.* l. c. p. 293. at ap. *Lambec.* vol. IV. p. 441. in cod. CLXXXVII. ex libro *P. Dam. sermones animo vtiles.* inc. Τρία ἐστιν ἀγαθὰ σύμμετρα. — In cod. *Naniano* CCXXIX. fin. opusc. de virtutibus et vitiis. v. cat. codd. gr. Nan. Venet. p. 423. — *Matriti* in cod. XIV. 35. Damasc. excerptum de modo, quo quis debeat ad S. synaxim accedere, et nr. 92. sqq. quatuor capp. ascetica. v. *Iriarte* cat. codd. gr. Matrit. p. 36. 37. sq. — *Petri Damasc.* liber de laudibus ac festis virginis, Mariae, alias *Marionale* dictus, s. l. et a. fol. *Panzer.* A. T. IX. p. 170. ex Thott. cat. VII. p. 35. *Harl.*

homiliam illam nondum prodiisse putat: exstat enim tom. VII. Sauilianae edit. p. 524. et non procul ab initio illius leguntur verba, a Damasceno ex eadem citata: ὁ γὰρ τοὺς ἐκείνου φίλους τιμῶν εἰς ἐκεῖνον παραπέμπει τὸ δῶρον. Φιλάνθρωπος γὰρ ὢν ἄνωθεν ἀεὶ τὰς ὑπὲρ ἐκείνων οἰκειοῦσθαι τιμάς.

28. *Carmina iambica*, εἰς τὴν θεογονίαν p. 673. εἰς θεοφάνεια ss) p. 676. εἰς τὴν πεντηκοστὴν p. 679. cum versione prosaria *Aldi Manutii.* Hic [P] Venetiis primum ediderat graece et latine cum nonnullis aliorum Melodorum graecorum, Cosmae Hierosol., Marci Hydruntini, Theophanis et Scholarii a. 1501. 4. tt) vnde latine deinde in editionibus Damasceni, at in Basileensi a. 1575. quemadmodum et in poëtis graecis christianis Paris. 1709. in 8. vtraque lingua iterum prodierunt. Verum in editionibus Damasceni Paris. 1577. 1603. 1619. leguntur latine ex metaphrasi poëtica *Iacobi Billii*, quam p. 681. seq. Lequinius itidem exhibet. Apud hunc graece et latine deinceps sequuntur odae εἰς τὴν κυριακὴν τοῦ πάσχα, p. 684. εἰς τὴν ἀνάληψιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, p. 686. εἰς τὴν μεταμόρφωσιν τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ *) p. 688. εἰς τὸν εὐαγγελισμὸν τῆς ὑπεραγίας θεογεννήτου p. 690. Tomum claudit εὐχή, siue *precatio* versibus Anacreonticis, cum metaphrasi *Iacobi Billii* p. 691—693. quacum etiam in poëtis graecis christianis Paris. 1609. in 8. legitur p. 202. In Graecorum libris ecclesiasticis exstat in officio sanctae

ss) In MSto codice chartaceo, quem habeo scholiis graecis illustratum, inscribitur εἰς τὰ ἅγια φῶτα. Scholia duplicia sunt, interlinearia et alia, quae alterius ἑρμηνείας, siue metaphraseos loco subiiciuntur. Speciminis caussa duo disticha priora cum vtrisque scholiis adscribam.

Σήμερον ἀχράντοις βαλὼν θεοφεγγέϊ πυρσῷ
  Πνεύματος ἐνθάπτει νάμασιν ἀμπλακίην.
Φλέξας παμμεδέοντος ἐὺς πάϊς, ἠπιόων δὲ
  Ὑμνητοῖς μελέων τῶνδε δίδωσι χάριν.

Haec in scholiis interlinearibus explicantur hunc in modum: Νῦν τοῦ ἀμιάντου μίξας τῆς θεότητος τῷ πυρὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος καλύπτει τοῖς ὕδασι τὴν ἁμαρτίαν· καύσας τοῦ παμβασιλέως ἀγαθὸς ὁ υἱὸς τῶν τιμιωτάτων τοῖς ψάλταις ᾠδῶν τούτων παρέχει δωρεάν. Sequitur altera ἑρμηνεία. Σήμερον ὁ τοῦ παμβασιλέως θεοῦ καὶ πατρὸς μέγιστος παῖς τὴν ἁμαρτίαν βαλὼν ἐν τῷ θεοφεγγέϊ πυρὶ καὶ τῷ κεραυνῷ τοῦ θείου πνεύματος, τοῖς τοῦ Ἰορδάνου νάμασιν ἐνθάπτει, καταφλέξας πρότερον ταύτην ὑπὸ τῆς κεραυνώσεως. Τοῖς ψάλταις δὲ τῶν πραϋτάτων τούτων μελῶν, ἤτοι τοῖς ᾄδουσι πρᾴως αὐτὰ τὴν χάριν καὶ τὴν δωρεὰν τοῦ ἁγίου πνεύματος δίδωσιν.

tt) Raram hanc Prudentii, Prosperi, Io. Damasceni aliorumque melodorum gr. collectionem vberius recensuit *Fabric.* infra vol. X. pag. 332. sqq. et auctor libelli: Serie dell' Edizioni Aldine, ed. II. Patau. 1790. 12. p. 12. sq. — Hymnus in Theogoniam, gr. Paris. ap. Guil. Morell. 1551. 8. — Idem hymnus acrostichus, cum *Synesii*, Cyrenes episcopi, hymnis decem, et Gregorii, Nazianzeni odis quatuor; gr. ac lat. Paris. ap. Io. Benenatum. 1570. 8. — In corpore poetar. graecor. tragicorum, comicorum, lyricorum etc. gr. ac lat. Geneuae 1614. fol. tom. II. p. 189. et 737. H. in Theogon. p. 739. H. εἰς τὰ θεοφάνια p. 741. H. in Pentecost. et precatio versibus anacreonticis, pag. 743. — *Bandini* in cat. codd. gr. Laur. Medic. tom. II. p. 204. recensuit edit. Hymnorum quorumdam saeculo XV. f. a. et l. nota in 4. Insunt vero, praeter quosdam Cosmae, Hierosolym, Marci, episcopi, et Theophanis hymnos, *Damasceni* hymni εἰς θεογονίαν, εἰς θεοφανίαν, εἰς πεντηκοστὴν, εἰς τὴν κυριακὴν τοῦ πάσχα, εἰς τὴν ἀνάληψιν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὴν μεταμόρφωσιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. *Harl.*

*) Exstat et ad calcem homiliae Damasceni in edit. Hoescheliana p. 63.

ctae communionis *ἐκ τῶν θείων ἐρωτήσεων τῆς ἁγίας μεταλήψεως Συμεὼν τοῦ νέου θεολόγου.* *Fabr.* Damaſceni hymni *Paris.* in quatuor codd. bibl. publ. Iambi in natalem Domini, in cod. elect. Bauar. CCXLV. v. cat. codd. gr. p. 83. — add. infra inter ſcripta Damaſceni inedita, nr. 9. Hic quoque commemorare iuuat *Io. Damaſceni ex Dioptra* verſus politicos XVI. in cod. *Florent. Medic.* XVI. nr. 47. plut. 86. quos integros dedit Fabric. infra in vol. XII. de collect. MSt. chemicorum graecorum: item in collect. ſimilis argumenti, codd. Paris. bibl. publ. MMCCCXXVII. et MMCCCXXIX. *Io. Damaſc.* de ſacra arte liber, verſibus politicis. *Harl.*

[P] *Tomo II.*

29. Ἐκ τῆς καθόλου Ἑρμηνείας Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἐκλογαὶ ἐν ἐπιτομῇ ἐκλεγεῖσαι. *Ex vniuerſa interpretatione Iohannis Chryſoſtomi excerpta compendiaria in XIV. epiſtolas S. Pauli*, antea inedita et nunc primum e codice regio MMCCCXXXI. a Lequinio prolata in lucem et latina verſione donata p. 1 — 274. Oportet Damaſcenum aliis praeterea commentariis epiſtolas Pauli, vel epiſtolam ſaltim ad Hebraeos, aut eius partem, illuſtraſſe, ad quos reſpicit *Petrus Blaeſenſis* libro contra deprauatorem operum ſuorum tom. XXIV. bibl. patrum edit. Lugd. p. 1187. H. *Iohannes enim Damaſcenus ſuper verbo illo in epiſtola ad Hebraeos* (V. 7.) exauditus eſt pro ſua reuerentia, *intellige, inquit, hanc reuerentiam totius timoris expertem. Deus enim charitas eſt, charitas autem timoris conſortium non admittit.* Haec in commentario illo incaſſum quaeſiui. [v. *Oudin.* iudicium ad nr. 30.]

30. Ἱερὰ παράλληλα. *Sacra parallela*, ſiue locorum communium opus ex dictis S. Scripturae et priorum eccleſiae doctorum ſub certis titulis magno digeſtum ſtudio, atque ab auctore initio in tres diſtributum libros, quorum *primo* de DEO et rebus diuinis, *ſecundo* de rerum humanarum ſtatu ac conditione, *tertio* de virtutibus et vitiis tractandum ſuſceperat. Sed poſtea exiſtimauit, lectorum vſibus accommodatius fore, ſi titulos vniuerſos ordine diſponeret alphabetico, qui in littera alpha ſunt vnus et quinquaginta, in beta XIII. in gamma XV. atque ita in ceteris. Hoc opus praeclarum, et quo multorum egregiorum ſcriptorum, quae pridem intercidere, fragmenta ſeruantur, latine tantum ex *Iac. Billii* verſione exhibuerant editiones Damaſceni Pariſienſes a. 1577. 1603. 1629. Magnae itaque gratiae Lequinio debentur, qui graeca primus dedit e codice Vaticano, verſionemque recenſuit, in qua Billius dicta S. Scripturae ex vulgata latina haud probando Caraffae conſilio addiderat, etiam vbi Damaſceni graeca aliud tinniunt. Idem Lequinius poſt parallela pag. 278 — 730. ex codice Vaticano repraeſentata, exhibet deinde p. 731 — 790. excerpta cum indice eorumdem ex altero praeclaro et in multis diuerſo parallelorum codice, quem Claramontano Ieſuitarum Pariſienſium collegio donauit *Rupefucaldus, cardinalis*, et quem ex auctore [P] antiquiore, qui ſub Heraclio vixerit, interpolatum adnotarunt viri docti. In hoc plura etiam et praeſtantiſſimorum et antiquiſſimorum ſcriptorum fragmenta conſer-

vata

vata leguntur, quemadmodum melius iam constabit ex indice, quem hic per otium confectum a me subiiciam, quum prius monuero, eximium horum parallelorum codicem MS. qui fuit abbatis Gerasini Blacchi, iam exstare in bibliotheca Medicea. *Fabr.* In bibl. *Medic.* cód. XXII. plut. 8. sunt *Damasceni sacra parallela*, quem cod. vberrime recenset *Bandin.* in cat. codd. gr. Laur. I. p. 367. sqq. et primum adnotat, indicem omnium titulorum, sub vnaquaque alphabeti littera contentorum, at initio mutilum, fere conuenire cum cod. Rupefucaldino, quem *Le Quien* in sua ed. II. p. 731. retulit integrum; at tamen in multis, a Bandinio late curateque expositis, discrepare; tum obseruat, duo alios occurrere indices: dein tradit, in tres partes diuisa esse huius codicis parallela, quae quomodo cum cod. aut Rupefecaldino aut Vaticano conueniant aut ab vno alteroue discedant, copiose animaduertit, comparata edit. *Le Quien*, quem interdum castigat. Denique supplet indicem scriptorum a Fabricio contextum: cuius supplementa postea repetemus. *Oudinus* p. 1773. sq. *Ioanni Damasceno* iuniori, qui modo a loco natalium *Io. Damascenus*, modo a sede patriarchali, quam per plures annos occupabat, *Io. Antiochenus* in codd. dicitur, eruditione et sanctitate praeclaro, circ. a. 1090. et seqq. annis ad an. circ. 1120. florenti, adtribuenda censet, praeter libros *de imaginibus*, omnia opuscula, quae Mich. Le Quien tomo II. suae edit. graecolat. *Damasceno*, monacho et seniori, adscripsit, n. 1) *Epitomen* commentariorum Io. Chrysostomi in epp. Paulli; 2) parallela moralia; 3) eclogarum libros II. eiusdem methodi; 4) oratt. tredecim de variis argumentis, in celebrioribus ecclesiae sollemnitatibus vel Sctorum festis pronuntiatas. Tum *Oudin.* p. 1775. sqq. contra Le Quien pugnans, sententiam suam de memoratis libris vberius explicuit et copiosius demonstratum iuit, Io. Damascenum seniorem non potuisse illorum auctorem esse: inprimis euincere studuit, *parallela sacra* non potuisse scribi a Damasceno seniore, sed a Damasceno iuniore, siue Antiocheno, esse congesta; et *excerpta* in cod. Vindob. caesareo uu) diserte tribui Io. Damasc. iuniori, patriarchae Antiocheno, atque in illo cod. citari Andream, Caesareae in Cappadocia archiepiscopum circ. a. 850. Theodorum Studitam, saec. IX. aliosque recentiores; nec codicem Eclogarum Claramontanum, codice caesareo recentiorem, cum Le Quien adeo vetustum esse censendum. Sed ipsum consules Oudinum, pluribus suum iudicium confirmantem. — Pariter in cod. *Coislin.* CCXCIV. sunt Eclogae, seu excerpta scripturae, patrum et aliorum, in varia capp. et argumenta ordine alphabetico digesta, quae tamen, quia non semel laudetur in iis Io. Damascenus, differre a parallelis Io. Damasceni, adnotat *Montfauc.* in bibl. Coislin. p. 432. — *Venetiis* in cod. Naniano CCXXIIX. nr. 97. *Io. Damasceni parallela*, quem (Mingarell.) in cat. codd. gr. Nan. p. 422. sq. putat, illum esse codicem, de quo Le Quien p. 277. edit. Dam. Opp. Venetae 1748. tom. II. et quem hic dixit esse bibliothecae illustr. archiepiscopi Philadelphiensis, vv) atque, postquam alia notauit, vtilem

uu) Cod. CCXLI. nr. 1. v. *Lambec.* V. pag. 221. sqq.

vv) V. *Montfauc.* diar. ital. pag. 46. de illius codd.

vtilem fore existimat laborem, si quis Lequieni edit. cum hoc codice conferat. — Ibid. in cod. CXXXVIII. bibl. Marc. exstant *Parallela.* v. cat. codd. gr. Marc. p. 79. sed cum primis cel. *Morell.* in bibl. gr. et lat. MSta, tom. I. p. 83. sqq. qui docte illum cod. recensendo comparat eum cum codd. Rupefucald. Laurentiano et Vaticano; tum adnotat, librarios in eiuscemodi potissimum scriptis ausos fuisse haud pauca demere, adiicere, aut immutare. Hinc, id quod Oudini iudicium aliquantisper infirmare videtur, animaduertit, sub littera α inesse quidem scholion de cruce Christi, Heraclii, imp., tempore a Chosroë in Persiam ablata, a Le Quien. p. 275. editum; at nulla Andreae Caesariensis, Theodori Studitae, Antonii Melissae, Michael. Pselli, aliorumque recentiorum fragmenta, quibus adductus Oudinus illam collectionem, (cuius tamen auctor neque omnino certus esse videtur, neque, num cod. Marcianus eam, qualis primum a. Io. Damasc. sen. prodiit, collectionem, an delectum ex opere vberiore contineat, cognitum omnino est exploratumque,) adiudicabat Io. Damasceno, patriarchae Antiocheno. Denique docet humanissimus *Morell.* Ioannis etiam Damasceni nonnihil illi cod. fuisse immixtum, et praeter Pythagoram in carminibus aureis ac Democritum, qui semel adferuntur, librorum sacrorum loca et ecclesiasticorum scriptorum, quos nominat Morell. fragmenta tantummodo inserta legi. Quae quum ita sint, Io. Damasc. sen. videtur aut putabatur olim, eiusmodi collectionem inchoasse; quam alii deinceps vel interpolarunt, vel aliorum scriptorum, etiam ipsius Io. illius Damasceni, atque, vt in tertia Parallelorum parte in cod. Laurent. potissimum factum est, profanorum scriptorum locis ac sententiis amplificarunt: et tamen codicibus nomen Io. Dam., vtpote celebris auctoris, a librariis fuerit praefixum (quod etiam Hesiodi aliorumque scriptis euenisse constat,) denique Io. Dam. patriarcha Antiochen. videtur vel similem compilasse collectionem, quam plurimis ex superiore repetitis, vel antiquiorem auxisse ac perfecisse. Hinc fieri potuit, vt a librariis eiusmodi parallela Ioanni modo seniori, Damasceno, modo iuniori, Antiocheno, adscriberentur. *Harl.*

INDEX SCRIPTORVM

in

S. Ioannis Damasceni

parallelis sacris laudatorum,

ad paginas editionis Michaëlis le Quien tomo II. Excerpta ex codice Rupefucaldino incipiunt a pag. 731.

[Inserui nomina, a Bandinio ex cod. Laur. vti supra iam monui, subiecta.]

[Chry-

Grego-

[Her-

Ioannis

31. *Homilia* a) *in* μεταμόρφωσιν, *transfigurationem Christi*, p. 791—804. Incipit: Δεῦτε πανηγυρίσωμεν. Hanc *Billius* cum versione sua primus ediderat a. 1577. in Damasce-

no

no suo, recuso a. 1603. 1619. Emendatiorem ex codice Augustano vulgauit graece et latine cum notis *David Hoeschelius*, Augustae Vindel. 1588. in 8. subiuncta insigni obseruationum adpendice, quibus plura Philonis, Basilii Magni, Nazianzeni, Athenaei et aliorum scriptorum loca ex MSS. emendantur. *Combefisius* tom. VII. bibl. concionatoriae hanc homiliam, quae in cod. Seguieriano perperam ad Ioannem, Antiochenum, refertur, contulit cum MS. Seguieriano, sed et regiis duobus MMXXIX. vetustissimo et MMXXVI. Lequinius etiam cum Colbertino CMLXXVII. *Fabr.* Exstat, *Paris.* in quinque codd. bibl. publ. — Sed iuuat, ne nimia catalogorum repetitio taedium creet, secundum numeros, *a*, *b* etc. a Fabricio notatos, homiliarum indices h. l. simul citare. In cod. *Coislin.* CCLXXXI. sunt quatuor Io. Damasceni sermones ascetici, nec non capita octo in quaedam S. S. loca, quae putat Mich. Le Quien esse Io. Damasceni. v. *Montfaucon.* bibl. Coislin. p. 393. et p. 182. ac 183. nr. *a* et *i.* in cod. CVII. it. p. 388. sq. nr. *g. h. e.* ac tres nr. *i.* tum pag. 425. sq. nr. *a.* et tres nr. *i.* — *Monachii* in cod. elect. LXIII. sunt homil. a Fabricio designatae, nr. *a.* et *i.* — in cod. LXXVIII. et cod. CIV. varii sermones. — in cod. LXXX. nr. *k.* — in cod. CXIV. nr. *h.* — *Vindobon.* in cod. caesar. XXXV. orat. nr. *k.* — or. nr. *h.* et nr. *b.* v. *Kollar.* suppl. p. 262. sqq. — nr. *h.* in cod. CXL. 7. *Lambec.* IV. pag. 205. — nr. *d.* in cod. CCXLIX. 14. *Lambec.* V. pag. 305. vbi v. Kollar. not. — Sec. cat. codd. Angliae etc. sunt varii Damasceni sermones, tom. I. in bibl. *Bodlei.* nr. 148. 196. 199. quinque, nr. 234. 274. bis. 283. 290. 688. 726. 2500. 3383. 5824. — *Oxon.* nr. 211. in tom. II. nr. 5865. et 5950. — *Taurini* nr. *a.* et *f.* in codd. LXX. et CXLVIII. v. cat. codd. gr. Taur. p. 166. et 239. — pag. autem 398. in cod. CCCXX. fol. 12. tribuitur Io. Damasceno *encomium archangelorum et angelorum;* cuius initium τὸν μὲν λόγον ἡ προθυμία κινεῖ in primo tamen tomo Auctarii noui Combefisiani pag. 1525. exstat gr. ac lat. sub nomine *Michaelis Syncelli;* — in eodem cod. fol. 398. *Io. Damasceno* adscribitur sermo *in receptionem manus Io. Baptistae,* cuius tamen auctorem *Allatius* in diatriba de Symeonum scriptis p. 96. facit *Theodorum Daphnopatam,* sub cuius nomine legitur etiam in cod. CCLXXIX. caesar. part. I. catal. bibl. Vindob. v. cat. codd. gr. Taurin. p. 400. sine auctoris nomine latine ap. Surium et Lipomannum. v. infra vol. IX. p. 101. ed. vet. — *Florentiae,* in cod. Laurent. Medic. XXXIII. 28. plut. 9. nr. *a.* et tres serm. Damasceni in dormitionem Mariae: iterum nr. *a.* in cod. XXXI. 19. plut. 10. v. *Bandini* cat. I. p. 456. et 496. — *Venetiis,* in cod. Naniano LXXIII. 18. orat. nr. *g.* — in cod. CXXVI. 16. nr. *i.* v. cat. codd. gr. Nan. p. 149. et 348. — *Neapoli* in cod. bibl. Io. de Corbonaria etc. homiliae quaedam, teste *Montfauc.* in diario ital. p. 309. — *Leidae* inter codd. Vossian. homil. nr. *a.* et hom. *in sepulturam Domini nostri, et eas, quae ferebant vnguentum.* v. cat. bibl. Leid. p. 403. 29. — *Matriti* in cod. regio LXVII. hom. nr. *d.* v. *Iriart.* cat. codd. gr. Matrit. pag. 280. — *Oudinus* l. c. pag. 1780. sqq. omnes, quae in edit. Le Quien tom. II. p. 791 — 910. sub Damasceni nomine continentur, indicat vberiusque ostendere studet, incertas esse, vel Io. Damasceno suppositas ac iunioris scriptoris. *Harl.*

 b) *In*

b) *In ficum arefactam et in parabolam vineae*, pag. 804—810. Incipit: *κινεῖ με πρὸς τὸ λέγειν*. Prodiit ex duobus codicibus Colbertinis et tertio Thomae Galei. In inscriptione huius homiliae Damascenus dicitur *monachus et presbyter τῆς ἁγίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀναστάσεως*, *ecclesiae sanctae Christi DEI nostri resurrectionis*. *Fabr.* Exstat *Paris.* in bibl. publ. codd. DCCCCLXXXVI. et MCDLXXVI. *Harl.*

c) *In S. parasceuem et in crucem*, pag. 810—815. Incipit: *πεπλήρωται ἡμῶν λοιπόν*. Primus sub Chrysostomi nomine edidit graece Hoeschelius Augustae Vindel. 1587. in 8. inter ***) varias patrum homilias p. 490. Exstat et in Chrysostomo Savilii tom. V. p. 906. et in graecolatina edit. cum Frontonis Ducaei versione tom. VI. pag. 336. Et sub Chrysostomi nomine graece et latine est apud *Iac. Gretserum* tom. II. de Cruce p. 460. Sed Damasceno restituit Lequinius ex codice regio MMCCCCXLIII. et altero Remensi, qui itidem transiit in regiam bibliothecam. *Fabr.* In codd. *Paris.* bibl. publ. DXX. et MDXCV. catal. codd. tom. II. *Harl.*

d) *In sabbatum sanctum*, p. 815—833. Incipit: *τίς λαλήσει τὰς δυναστείας τοῦ κυρίου;* Primus ediderat graece cum versione *Petrus Pantinus* Antwerp. 1601. in 8. ex bibl. Antonii Couarruuiae, inter homilias varias S. Chrysostomi, Antiochi et Germani. *) Inde [?] repetiit Ducaeus in editionibus duabus Damasceni ao. 1603. et 1619. Pantini versionem in bibl. concionatoria emendatiorem dedit Combefisius. Lequinius graeca contulit etiam cum MSS. regio MMCMLIII. et Colbertino MMCDXLII. *Fabr.* Sec. cat. codd. *Paris.* vol. II. in codd. MCLXXV. et MCCXCII. *Vindob.* in cod. caesar. XXXV. nr. 36. v. *Kollar.* supplem. ad Lamb. comm. pag. 264. add. *Oudin.* pag. 1749. sq.

e) *In annunciationem*, pag. 833—835. Latine tantum ex arabico. Incipit: *Iam tempus est, fratres dilectissimi.* Non antea edita.

f) *In annunciationem* homilia altera, p. 835—841. graece primum vulgata a Lequinio e codice Seguieriano, addita latina versione. Incipit: *Νῦν ἡ τῆς βασιλίδος βασιλική*. *Fabr.* Ex initio orationis, (quae est in duobus codd. bibl. publ. *Paris.*) colligit *Oudin.* l. c. illam esse habitam in festiuitate celebri memorati mysterii, quae saeculo IX. annis centum post Io. Damasceni sen. aetatem instituta fuisset. In cod. *Paris.* bibl. publ. MCLXXIX. 3. est *Ioan.* monachi et presbyteri *Euboeae* homilia in conceptionem b. Virginis. *Harl.*

g) *In natalem S. Mariae*, p. 841—849. Incipit: *Δεῦτε πάντα ἔθνη*. Primus edidit cum versione sua *Iac. Billius* in editione Damasceni Paris. 1577. (recusa ao. 1603. 1615. et 1619.)

***) Titulus collectionis Hoeschelianae est: *ὁμιλίαι θεοφόρων τινῶν πατέρων*. Integram libro VI. cap. 10. recensco. [v. infra, vol. XIII. pag. 534. sqq.]

*) V. infra, vol. XIII. p. 750. sq. *H.*

1619.) Castigationes Petri Pantini (qui ex duobus MSS. vetustis et probae notae eam [xx]) vertisse se testatur) leguntur inter varias patrum homilias p. 380. seq. Successerunt deinde nouae curae Combefisii in bibl. concionatoria e codice Mazariniano, et Lequinii e MS. illustris Passionei.

h) II. *In natalem b. Mariae*, p. 849 — 857. Incipit: λαμπρῶς πανηγυρίζει ἡ κτίσις σήμερον. Primus edidit Lequinius e codice reg. MMCCCL. collato cum versione inedita *Leonis Allatii*, sed qui hanc homiliam *Theodoro iuniori Studitae* tribuit in libro de Simeonibus. *Fabr.* Duae homiliae tribuuntur Ioanni Damasc. in cod. *Coislin.* CCLXXIV. v. *Montfauc.* in bibl. Coisl. p. 388. et in eod. cod. ibid. p. 389. homiliae nr. *f.* et tres nr. *i.* signatae, p. 421. homil. nr. *g.* in cod. CCCVI. — Hom. in natalem Mariae Virginis est in octo codd. *Paris.* bibl. publ. — In cod. etiam caesar. XXXV. nr. 34. adferitur illa Io. Damasceno, nec dissentit *Kollar.* in Suppl. ad Lambec. comm. p. 262. sq. At, monente *Oudin.* l. c. aetate Damasceni nostri nondum institutum erat festum natiuitatis Mariae Virginis, quod saeculo demum nono, vel medio, vel labente, post Theophili, imperatoris, mortem factum est. — Sub *Theodori Studitae* nomine infra in vol. IX. p. 112. add. ib. p. 246. ed. vet. — In cod. caesareo *Vindob.* XXXIX. quo continentur excerpta miscellanea ex diuersis variorum auctorum scriptis, sunt etiam excerpta ex Io. Damasc. orat. in natiuitatem b. Mariae, ex opusc. de voluntate Christi, et de duabus Christi naturis, ex eodem περὶ τῦ μνημονευτικῦ, ex eius orat. in obitum et adsumtionem b. Mariae, denique fragm. περὶ πάθυς καὶ ἐνεργείας. *Harl.*

i) Εἰς τὴν κοίμησιν, *in dormitionem b. Mariae*, homiliae tres. Prima incipit: μνήμη δικαίων μετ᾽ ἐγκωμίων γίνεται, pag. 857 — 868. *Secunda* incipit: ἔστι μὲν ἀνθρώπων ὐδεὶς, pag. 868 — 882. *Tertia* incipit: ἔθος ἐστὶ τοῖς ἐρωτικοῖς, pag. 882 — 886. Has tres homilias primus ex MSS. regiis MDCCCXX. et MMXXVI. Colbertino CMLXXVII. Seguieriano et MS. Sangermanensi Paris. graece vulgauit Lequinius. Duas priores ex *Raph. Volaterrani* versione [yy]) habet editio Basil. 1575. et Parisienses

xx) Versio Pantini lucem non vidit.

yy) Prius prodiit lat. versio *Raph. Volaterrani*, in huius opere, inscripto: de institutione christiana; it. de prima philosophia. *Ioannes Damascenus de dormitione Mariae*, ab eodem latine versus. Item caerimoniae ecclesiae, iussu Leonis X. editae. Venetiis 1516. fol. v. cat. bibl. Leidens. pag. 97. — In bibl. *Sfortianae* cod. est *Io. Damasc.* sermo in obitum Mariae virg. teste *Montfauc.* in bibl. biblioth. MSS. I. p. 700. *D.* — *Vindobonae* in cod. caesar. XIV. nr. 36—38. sunt tres oratt. in dormitionem etc. Mariae, de quibus copiosius est *Lambec.* VIII. p. 280. sqq. ed. Kollar. qui notas subiecit plures. Lambec. adiunxit dissertat. de dormitione s. adsumtione b. Mariae virg. in coelum mire longam et a consilio commentar. de bibl. caes. alienam, (vt ipse Kollar. pag. 283. not. *A.* haud diffitetur,) quam olim *Diario Sacri itineris Cellensis*, Vindob. 1666. 4. inseruerat pag. 67 — 202. in comment. vero de bibl. caes. l. c. p. 283 — 410. recognitam et nonnullis locis aliquantulum mutatam, iterum exhibuit. Kollar. in nota primum miratur, Io. Alb. Fabric. qui Lambecii Prodromum historiae litterariae vna cum diario sacri itineris Cellensis, Lips.

ses a. 1577. 1603. et 1619. ex interpretatione *Iac. Billii.* Inde *Combefisius* Billianae illarum versioni castigatae homiliam tertiam ex *Leonis Allatii* versione addidit in bibl. concionatoria. Lequinius ad homiliam secundam memorat quoque liberiorem Lipomanni interpretationem, quae exstat in eius vitis Sanctor. tom. VI. et apud Surium ad XV. Augusti. Fallitur *Caueus*, qui eam homiliam ideo manifesto spuriam pronunciat, quod in illa citetur Euthymius, qui sub Alexio, imp., vixerit: nam per εὐθυμιακὴν ἱστορίαν, pag. 879. respicitur ad alium [P] Euthymium, longe vetustiorem, abbatem, qui defunctus a. C. 473. *Fabr.* At tamen *Labbeus* in noua biblioth. MSStor. etc. part. II. p. 81. et *Oudin.* l. c. pag. 1746. sq. vbi quoque de codd. agit, in quibus illae supersunt, inprimis pag. 1721. sqq. et 1781. sq. ideo, quod festus dies adsumtionis Mariae annis centum post Io. Damasceni obitum fuerit institutus, contendunt, homilias illas nullatenus posse ad Damasc. referri. Oudin. praeterea animaduertit, alias inesse opiniones, Damasceno indignas, et in msst. codd. illas modo adtribui *Andreae*, Caesareae Cappadocum archiepiscopo, saeculi IX. scriptori, modo *Germano* II. CPolitano archiepiscopo, saec. XIII. ita, vt auctor illarum sit plane incertus. *Harl.*

k) *In S. Iohannem Chrysostomum* p. 886 — 895. Incipit: Ἔδει μὲν ὦ Ἰωάννη. Primus edidit Lequinius ex MS. Mauritii le Tellier, archiepiscopi Remensis, latinaque versione donauit. *Fabr.* Etiam hanc laudationem esse Damasceni, dubitat *Oudin.* pag. 1755. nr. 12. citatque codd. quosdam msst. in quibus illa reperitur. Adde supra, vol. VIII. p. 459. et *Lambec.* comm. VIII. p. 635. sqq. — Exstat vero *Paris.* in bibl. publ. cod. CXXXVII. — in cod. bibl. *Sfortianae* teste *Montfaucon.* bibl. biblioth. MS. I. pag. 702. *A.* — *Vindobonae* in cod. caes. XXXV. nr. 33. v. *Kollar.* in suppl. ad Lamb. comm. p. 262. qui adnotat, illam ex edit. Le Quien a *Stiltingo* depromtam et in actis Chrysostomi m. Sept. tom. IV. p. 700. esse vulgatam. *Harl.*

l) *In S. Barbaram Virginem, martyrem,* passam sub Maximiano p. 895 — 920. Incipit: ὑπέρκειται μὲν ὁμολογουμένως. Latine dederat *Combefisius* in bibl. concionatoria ad 4. Dec. Graecam primus Lequinius e cod. regio MDCCCXXXI. *Fabr.* Sine secund. catal. codd. *Paris.* tom. II. in cod. MCLXXX. 13. — ibid. in cod. MCDXCI. nr. 16. memoratur *Io. Damasceni* orat. in laudem *S. Anastasiae;* atque in indice tribuitur S. Io. Damasceno; sed in cod. MCLXXIX. 8. vbi eadem occurrit, additur nomini, *episcopi Euboeae*

Lips. 1720. fol. sub prelum reuocauit, nullam harum Lambecii posteriorum curarum fecisse mentionem: tum adnotat, ab hac altera etiam Lambecii lima multa adhuc limanda superesse, et alios, praesertim *Lambertinum,* postea *Benedictum XIV.* P. M. id argumentum multo felicius tractasse. Idem Koll. quosdam castigat Lambecii errores. Multa bene disputat Lamb. contra Collyridianos, Mariae diuinam naturam adtribuentes atque somniantes, Mariam mortis prorsus fuisse expertem. add. supra ad nr. 3. de orthodoxa fide. Sed, cui volupe erit, is legat diss. doctrina atque eruditione non minus quam superstitione opinionibusque animo praeconceptis abundantem. — *Paris.* in decem codd. msst. bibl. publ. exstant illae homil. et *Florentiae* in cod. Laurent. XXXIII. 33—35. plut. 9. v. *Bandini* cat. codd. gr. Laur. I. p. 456. *Harl.*

Euboeae. Barbarae tamen laudationem Combefisius *Nicetae* potius vindicandam putat. (v. supra, vol. VII. p. 749.) contra *Oudinus* p. 1753. *Georgio, Nicomediensi episcopo,* cui tribuitur in cod. Eusebii Renaudoti, et pag. 1725. iudicat, eam propter fabulosas omnemque fidem perdentes prodigiorum narrationes Damasceno, cui quidem Allatius et Bollandini in vitis Sctor. in prolegomenis ad vitam Io. Dam. ad diem VI. Maii, nr. 16. fol. 111. eam adserere malint, omnino esse indignam. Conf. infra, vol. IX. p. 60. ed. vet. *Harl.*

Claudunt volumen, post *fragmentum* ex sermone Damasceni in b. Virginem ex Catena regia in Lucae I. 35. cod. reg. MMCDXL. incipiens: ὁ τῶν ἐρανῶν δημιεργός τε καὶ συνοχεύς, p. 910. *Precationes tres* in horologio Graecorum obuiae. I. incipit: δέσποτα κύριε Ἰησοῦ Χριστέ. II. πρὸ τῶν θυρῶν τοῦ ναοῦ σου et III. τετρωμένος καρδίαν αἰμὶ ἐγώ, pag. 911. 912.

Scripta edita Damasceni, vel Damasceno tributa, quae in editione Lequiniana non exstant.

1. *Historia Iudaica de Barlaamo, eremita, et Iosaphat*, siue potius *Ioasapho*, rege Indiae, quae ex veteri latina versione exstat in antiquis editionibus Damasceni et in vitis patrum ex Coloniensi editione, et apud Lipomanum tomo V. Auctorne versionis fuerit *Anastasius, bibliothecarius*, vt persuasum *Caspari Barthio* in notis ad Hermae pastorem, p. 910. viderint alii: certe falluntur, qui *Georgio Trapezuntio* illam interpretationem tribuunt, quum lecta iam sit *Vincentio Bellouacensi* XV. 64. speculi historial. *Iacobo de Viragine* hist. Lombardicae c. 175. et *Petro de Natalibus* X. 114. Vide *Allatium* de Georgiis p. 376. Ex alia versione sua hanc historiam in suo Damasceno *Billius* dedit, et ex Billii versione *Surius* ad 27. Nou. et *Rosweidus* in vitis patrum pag. 186. Graece necdum prodiit, licet obuia in variis bibliothecis. De caesareis MSS. vide *Lambecium* VIII. p. 289. 293. 294. zz) Incipit: ὅσοι πνεύματι θεοῦ ἄγονται. Damasceno plurimi codices tribuunt, et martyrologium Romanum 27. Nouembr. et recentiores Graeci,

zz) Pag. 614 — 625. de codd. XXI. nr. 10. XXII. XXIII. XXIV. et XXV. nr. 1. nec tamen *Kollar*. pag. 619. in not. cum credulo Lambecio, eam, videtur Io. Damasc. adsignare. — Eadem historia, nec tamen integra, occurrit in cod. caes. CXLV. nr. 20. et tribuitur Ioanni, monacho, μονῆς τοῦ ἁγίου Σάβα. v. *Lamb.* IV. p. 254. sq. — In catal. codd. *Bauar*. p. 5. de cod. XVII. sic citatur: „Narratio vtilis ex interiore Aethiopum regione, quae India dicitur, ad sanctam ciuitatem perlata per *Ioannem, archimandritam monasterii S. Sabae:* Liber hic inscribitur *Barlaam*, et est illa ipsa historia, quae Damasceno vulgo tribuitur.“ Plura iam adnotata sunt supra vol. VIII. pag. 144. sq. — Ab otioso monacho illam historiam esse conscriptam, censet *Oudin*. p. 1724. eamque p. 1729. vocat opus fabulosum; pag. autem 1753. et 1735. excitat quosdam codd. msst. p. denique 1750. sqq. copiosius differit de illa atque de codd. et diuersa variorum VV. DD. indicia recitat. *Harl.*

ei, vt *Gennadius* pro concilio Florentino c. 5. οὐχ ἧττον δὲ καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ μέγας τῆς Δαμασκοῦ ὀφθαλμὸς ἐν τῷ βίῳ Βαρλαὰμ καὶ Ἰωσάφατ τῶν Ἰνδῶν μαρτυρεῖ. Omitto alia argumenta, [P] quae apud Allatium §. XLIV. seqq. diatribae de Damasceni scriptis possunt videri, ex quibus Ioannem Climacum, vel Sinaitam, non esse illius historiae auctorem, colligitur.

2. *Physices compendium*, quod sub Damasceni nomine reperit et ex graeco versum latine edidit Billius, auctorem habet *Nicephorum Blemmydem*. Vide *Io. Wegelinum* praef. ad physicam Blemmydae, quam e codicibus duobus Augustanis graece integriorem edidit Augustae Vindel. 1606. in 8. [v. supra, vol. VII. p. 671. not. *oo*.]

3. *Vita S. Stephani iunioris*, qui sub Constantino Copronymo pro imaginum cultu mortem perpessus est ao. 766. latine edita a Billio, qui e graeco vertit, atque inde a Surio 29. Nouembr. auctorem habet non Damascenum, sed recentiorem aliquem, qui Constantinopoli scripsit, atque, vt Allatius in diatriba de Damasceni scriptis §. LIX. euincit, *Simeonem Metaphrastem*. Incipit: Θεῖόν τι χρῆμα ἡ ἀρετή. Graece MS. in bibl. caesarea. Vide *Lambecium* VIII. pag. 376. *) Altera autem vita eiusdem Stephani, quae incipit: ἀγαθὸν καὶ δίκαιον καὶ πᾶσι τοῖς εὐσεβέσιν προαιρουμένοις ἀποδεκτὸν κατὰ τὴν τοῦ μεγαλοκήρυκος Παύλου, auctorem habet *Stephanum* quendam *Byzantinum*, qui iussu Epiphanii, abbatis, quadragesimo secundo post illius, cuius vitam tradit, obitum scripsisse se testatur. Vide laudatam *Allatii* diatribam §. LXII. et de Simeonibus p. 81. et contra Creyghtonum p. 336.

4. *Octoëchus*, siue liber per octo genera tonorum, quibus vtuntur Graeci, dispositos continens canones et troparia, hoc est hymnos sacros et cantiones, quae a primis vesperis Dominicae ad finem vsque Missae canuntur. Vide *Allatium* de libris ecclesiasticis Graecorum p. 64. seq. Licet autem Damasceno hic liber tribuatur, cuius imaginem etiam editiones graecae Venetae praefixam habent rudi delineatione ligno expressam; tamen non magis Damascenus auctor Octoëchi in multis iam ab antiquo diffidentis, totius est, licet canones multi prosa oratione, qui in eo, quemadmodum et in *Paracletice*, et in aliis

*) S. pag. 479. ed. Kollar. de cod. caesar. XV. nr. 14. vbi Lambec. de auctore vitae adsentitur Allatio. Add. *Oudin*. pag. 1752. sq. vbi, „dum scribo, ait, ista, opusculum istud gr. et lat. ex MSSt. codd. regiis gallicis excuditur in 4. hoc a. 1688. Paris. cum Miscellaneis aliis, apud Io. Boudot, cura et studio monachorum Benedictinor. congregat. S. Mauri in Gallia, atque illud adtributum *Stephano*, CPolitanae ecclesiae diacono, ad quem pertinet, non, ad S. Ioannem Damascenum.“ Atque supra, vol. VIII. p. 549. vitam Stephani iunioris a Stephano, diacono CPolit. esse conscriptam, et a monachis Benedictinis Paris. 1692. 4. editam, scripserat Fabricius. Forsan scribendum fuit 1688. Nam infra, vol. XIII. p. 835. sq. recensentur *Montfaucon*. Analecta graeca, siue varia opuscula graeca, hactenus non edita, Paris. 1682. 4., in quibus vltimum locum occupat vita *S. Stephani* iunioris, Stylitae, auctore *Stephano*, diacono ecclesiae CPol. cum versione Iac. Lopini p. 396. – 531. Vtraque Stephani vita, infra, in vol. IX. p. 144. et 145. ed. vet. inter elogia vitasque [illegible] commemoratur. *Harl.*

aliis Graecorum libris ecclesiasticis continentur, Damascenum auctorem habeant, quam *Menologii* graecorum, quod Damasceno tribuit *Galatinus* VII. 5. de arcanis catholicae fidei, vel *typicum*, quod a Damasceno restauratum fuisse scripsit Simeon, Thessalonicensis. Vide *Allatium* [P] diatriba de Damasceni scriptis §. LXIX. [b]) Prodiit Ὀκτώηχος graece Venetiis 1523. 1543. 1584. 1602. 1610. 1624. in 8.

Scripta Damasceni adhuc inedita. [c])

1. *Homiliae quatuor asceticae*, quas e bibl. Coislinianae codice editurum se praestantissimus Lequinius recepit in appendice, quam daturus erat, Damasceni operum. Vide eius notas ad Damasceni vitam, a Io. Hierosolymitano scriptam p. XV.

2. *De fide opusculum*, quod *Allatius* ad Aubertum miserat, (diuersum ab edito tom. I. p. 390.) et de quo videndus in diatriba de scriptis Damasceni §. 68. *Fabr.* In cat. codd. Angliae etc. I. nr. 1882. citatur *Io. Damasc. de Fide;* sed quodnam sit opuscul. non adnotatur. *Harl.*

3. *Lexicon etymologicon.* Λεξικὸν παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ σοφωτάτου κυροῦ Ἰωάννου πρεσβυτέρου τοῦ Δαμασκηνοῦ διορθωθὲν, καὶ ἀπὸ διαφόρων βιβλίων τὰς λέξεις εἰς ἐτυμολογίαν ἑρμηνεύσαντος. Incipit: ἄ, ἐπίῤῥημα ἔσω ἐπιπληκτικόν· ἄατος ὁ ἀβλαβὴς, ἄτη γὰρ ἡ βλάβη. *Opus ingens*, inquit in συμμίκτοις, p. 451. Allatius, *copiosum et singulare. Fabr.* Plura de hoc Lexico iam sunt disputata supra, vol. VI. p. 602. sq. Curatius tamen egit cel. *Morelli* in bibl. gr. et lat. MSta, I. p. 85. sqq. vbi non solum plures codices diuersasque VV. DD. de eius auctore sententias recenset; sed etiam euin-

 cit,

b) Conf. *Oudin.* l. c. p. 1741. sq. in primis p. 1771. sq. — *Octoëchus* cum amplissimo *Io. Zonarae* commentario exstat *Vindobonae* in cod. caesar. CCVI. v. *Lambec.* comment. V. p. 17. sq. vbi Kollarius in nota ex Lambecii additamento refert, superesse in hoc cod. recentiorem hanc manu *Marci Mamunae*, Cretensis, inscriptionem Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ ἡ Ὀκτώηχος, ἤγουν Ὕμνοι εἰς τὴν ἀνάστασιν, καὶ ἐξήγησις εἰς αὐτὴν πάνυ ὡραία· h. e. *Io. Damasceni* Octoëchus, siue hymni in resurrectionem Christi, cum expositione valde pulcra. — Ibid. in codd. CCCVI. CCCVII. et inter alia in cod. CCCIX. CCCXXIII. continetur liber ecclesiasticus cum antiquis notis musicis, Octoëchus inscriptus, et maximam partem a S. Io. Damasceno compositus. v. *Lambec.* V. p. 571. 572. et 674. sq. — ib. p. 603. de cod. CCCXXV. in quo est *Hirmilogium Graecorum continens* omnes *Octoëchi Hirmos*, siue cantus initiales. — *Leidae* inter codd. Vossianos, *Octoëchus*, cum prolegomenis et commentariis *Cyri Theodori* et *Io. Zonarae*, quae agunt de incarnatione, passione et resurrectione Domini latine. v. cat. bibl. Leid. pag. 396. nr. 27. — In aliquot codd. *Vatican.* bibl. Petauii, graece, et in vno latine. — *Mediolani* in bibl. Ambros. in duobus codd. et in aliis, Damasceni opp. eiusdemque opp. musica cum musicis notis, teste *Montfauc.* bibl. bibl. MSS. I. p. 66. 73. et 528. *D.* Sed de supposititiis aliisque scriptis abunde disputauit Oudinus. Sub nomine Damasceni circumferuntur quoque scholia in epp. Paulli; atenim et desunt illa in codd. antiquioribus et eius nomine indigna censentur. De quibusdam aliis v. supra in catal. generali codd. et supra nr. 6. *Harl.*

c) Add. *Cauium* l. c. pag. 626. *H.*

cit, auctorem illius esse *Ioann. Zonaram*, et docet contra Bandin. (qui me ad haesitandum adduxerat supra VI. p. 633. sq.) Lexicon, quod Maximo adscribitur, diuersum esse a lexico *Io. Zonarae*, de quo ibid. p. 634. quaedam sunt adnotata. *Harl.*

4. Εἰς τὴν ὑπαπαντὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. *Homilia in occursum Domini.* Incipit: ἦρχε μὲν ἡ τῶν γενεθλίων πανήγυρις. Miserat cum versione sua ad Aubertum Leo Allatius. *Fabr.* Est *Vindobonae* in cod. caesar. XXXV. nr. 35. Sed *Kollario* in suppl. ad Lamb. comm. p. 263. dubium est, num ea oratio reuera sit Io. Damasceni, nec ne? *Harl.*

5. Εἰς τὸ γενέθλιον κυρίου λόγος ἱστορικός. *In natalem Christi sermo historicus.* Incipit: ὁπόταν τὸ ἔαρ ἀπέλθῃ. *Fabr.* *Taurini* in cod. quondam regio CLXVI. (cat. codd. gr. Taur. p. 253.) — *Venetiis* in cod. *Nanian.* CLIV. nr. 9. atque Mingarell. in cat. codd. Nan. p. 347. nonnulla in hac homilia legi fabulosa, aut ex apocryphis monumentis desumta. — *Florentiae* in cod. Laurent. XVII. nr. 5. at *Bandin.* cat. I. p. 416. tradit, in calce p. 15. Graeculum adnotasse, hunc sermonem non esse Io. Damasceni, sed ἄλλου τινὸς χονδροῦ ἀνθρώπου καὶ ἀμαθοῦς. Atqui Fabric. infra vol. IX. p. 86. vet. ed. eum esse *Ioannis, episcopi Euboeae*, sine vlla haesitatione scripsit: et in cat. codd. *Paris.* tom. II. p. 235. ex cod. MCLXXIX. citatur nr. 14. *Ioannis, Euboeae episcopi*, oratio historica in natiuitatem Domini. *Harl.*

6. Λόγος περὶ τῆς ἁγίας συνάξεως τῆς ἀναστάσεως τοῦ κυρίου περὶ τοῦ μὴ κρίνειν μηδὲ μνησικακεῖν. Incipit: ἀεὶ μὲν ἡ τοῦ ἁγίου πνεύματος χάρις διὰ πάσης τῆς τοῦ θεοῦ γραφῆς. Eadem fere, sed paullo vberior, homilia sub Anastasii, Antiocheni, nomine edita graece et latine in tom. III. antiquarum lect. *Canisii*, [d]) Sed haec, quae in MS. Palatino ad Damascenum refertur, multis detractis depressior est. *Et forte Anastasii est*, inquit Allatius diatriba de Damasceni scriptis §. LXXIV. *a Ioanne tamen Damasceno in eam formam contracta: ex Anastasio namque multa in sua commentaria transfudisse, demtis, quae sibi videbantur, deprehenditur.*

7. Διήγησις περὶ τοῦ μεγάλου Ἀρτεμίου ἐκ τῶν Φιλοστοργίου. Incipit: τὰ τοῦ μεγάλου καὶ ἐνδόξου μάρτυρος Ἀρτεμίου διηγεῖσθαι μέλλων ἀνδραγαθήματα.

[P] 8. Paracletice in b. Virginem, secundum octo tonos graecorum distincta: opus magnum et rarum, et, Allatio iudice, φιλοπαρθένοις futurum gratissimum. Hanc Lequinius in operum Damasceni adpendice dare voluit cum versione Ludouici Maraccii, clerici regularis. [conf. cl. *Morell.* bibl. gr. et lat. MSS. I. p. 29.]

9. Ca-

d) Pag. 67. ex cod. Bauar. aut in ed. noua *Basnagii*, siue Thesaur. monimentor. eccles. tom. III. pag. 465. ex ed. Combefisiana, recensita ad codd. bibl. Paris. *Harl.*

9. Canones *) varii in sanctorum solennitates. Εἰς τοὺς ἀσωμάτους. In angelos, incipit: πάντες ἀνυμνήσωμεν πιστοί.

Εἰς τὸν μάρτυρα Κόνωνα. Incipit: ὁ καλλίνικος τῶν μαρτύρων ὑμνείσθω.

Εἰς τὸν Λάζαρον. Incipit: ὁ πρὶν ἐκ μὴ ὄντων παραγαγών.

Εἰς Ἰωάννην τὸν Εὐαγγελιστὴν καὶ εἰς τὸν ἅγιον Ἀρσένιον. Incipit: ὁ καθαρὸς ἠγαπημένος.

Εἰς τὸν ἅγιον Θεόδωρον τὸν Τήρωνα. Incip. Θεοῦ σε, Θεόδωρε, ἀκροστιχίς. Θεοῦ σὲ μέλπω δώρων ἐπώνυμε.

Εἰς Ἐπιφάνιον κύπρου. Incip. ἐν τῷ τοῦ θεράποντος πιστῶς.

Εἰς Ἀρτέμωνα τὸν μάρτυρα, κατὰ ἀλφάβητον. Incipit: ἀνοίγω τῆς γνώσεως θησαυρούς.

Εἰς τὸν μάρτυρα Θεόφιλον. Incip. ἀρχὴ ἐχρημάτισας.

Εἰς Εὐφημίαν τὴν μάρτυρα. Incip. ἕλκει πρὸς ὑμνῳδίαν ἡ ἀκροστιχίς. ἐγκωμιάζω τὴν πανεύφημον κόρην.

Εἰς τὴν κοίμησιν τῆς Θεοτόκου. Incip. πεποικιλμένη τῇ θείᾳ δόξῃ, ἡ ἀκροστιχίς. πανηγυριζέτωσαν οἱ θεόφρονες. [v. ad nr. 10. Gregorii Pardi.]

Εἰς τὴν αὐτὴν κοίμησιν τῆς Θεοτόκου. Incip. παρθένοι νεανίδες.

Εἰς τὸ γενέθλιον τοῦ προδρόμου. Incip. ὡς ὄρθρος εὐπρεπής.

Εἰς τὴν ἴνδικτον. Incip. ᾄσωμεν πάντες λαοί. [v. ad nr. 10. Gregorii Pardi etc.]

Εἰς Θεοδόσιον τὸν κοινοβιάρχην. Incip. ὡς σοφὸς ταξίαρχος.

Εἰς Ἰωάννην τὸν καλυβίτην. Incip. πλουτισθεὶς ταῖς θείαις.

Εἰς Ἰωάννην τὸν πρόδρομον. Incip. Δεῦτε, εὐφήμῳ τῇ γλώττῃ.

Εἰς τὸν Ἰώβ. Incip. τὸν καρτερικὸν ἀδάμαντα.

Εἰς τὸν προφήτην Ἡσαΐαν. Incip. φώτισόν με, κύριε. f)

 10. Tro-

e) Ob hymnorum sacrorum multitudinem et suauitatem, quos prosa et carmine composuit Damascenus, inter praecipuos graecae ecclesiae melodos cum Cosma iam pridem celebratur. Vide Io. Hierosolymitanum in Damasceni vita c. 31. et 33. Suidam in Ἰωάννης. Sed hac de re pluribus nos, vt spero, propediem edocebit Reu. *Vrbanus Godfridus Siberus*, ecclesiae et academiae Lipsiensis doctor egregius in Melodorum quam parat graecorum historia. [Quantum equidem scio, lucem tantum viderunt Prolegomena ad historiam melodorum graecorum, Lips. 1714. In *Ioecheri* tamen Lexico eruditorum, part. IV. p. 563. inter scripta Siberi, sed sine die et consule, memoratur historia melodorum ecclesiae gr. eorumque theologia poetica e menaeis librisque liturgicis; at Prolegomena ad hist. mel. gr. non nominatur. *Harl.*

f) *Paris.* in bibl. publ. cod. CCCXLIII. nr. 2. *Cosmae*, melodi, et *Io. Damasc.* hymni: accedit commen-

[P] 10. Troparia, prope innumera, in varias festiuitates. g)

Georgii Chioniadae, Γεωργίȣ τȣ̃ Χιονιάδȣ σχόλια εἰς τὴν πηγὴν τῆς γνώσεως Ἰωάννȣ τȣ̃ Δαμασκηνȣ̃. Incip. τὰ εἰωθότα ζητεῖσθαι κεφάλαια.

Gregorii Pardi, Γρηγορίȣ Πάρδȣ, Μητροπολίτȣ Κορίνθȣ ἐκ τῶν ἐξηγήσεων εἰς τȣ̀ς κανόνας τῶν δεσποτικῶν ἑορτῶν. ἐξηγήσεις εἰς τȣ̀ς κανόνας τῶν αὐτῶν ἑορτῶν Ἰωάννȣ τȣ̃ Δαμασκηνȣ̃. Incip. Ὁ παρὼν ἔτος κανών. h)

Theo-

commentarius in cod. MCLIV. nr. 7. *Io. Dam.* canones, siue hymni; sequitur typicum, siue ordo diuini officii, in Graecorum ecclesiis recitandi: — in cod. MDCCXX. nr. 11. Canones f. cantus ecclesiastici acrostichi IV. Primi et tertii auctor *Cosmas* monachus, secundi et quarti *Ioan. Damascenus*; haec omnia cum *Gregorii*, *Corinthi archiepiscopi*, interpretatione f. commentario. — in cod. MMDCCCLIII. nr. 7. canon iambicus in festum Pentecostes: passim inter lineas glossae, coniecta vero ad marginem scholia. — praeter ea in duobus codd. *iambi de anima.* — *Matriti* in bibl. reg. cod. CV. fol. 46. Io. Damasc. hymnus *in natiuitatem Christi*, versibus iambicis, et fol. 49. *in sancta lumina acrostichis*, heroicoelegiacum tetrastichon: qui duo hymni in nouem odas, tribus *tropariis* pentastichis distinctas, sunt distributi; fol. 52. b. *canon in sacram resurrectionem*, in excusis, in *Dominicam Paschae*: hymnus prosaicus, qui etiam diuiditur in IX. odas; sed modo tribus, modo quatuor *tropariis* constantes; fol. 55. canon *in S. Pentecosten*, versibus iambicis, in IX. odas pariter tributus, et nunc tribus, nunc quatuor *tropariis* constans: fol. 58. iterum canonis in S. resurrectionem *troparia* priora; fol. 59. canon *in dormitionem dei genitricis*, prosaicus, itidem distributus in odas IX. tropariis modo tribus, modo quatuor distinctas. Hunc hymnum, cuius initium: ἀνοίξω τὸ στόμα μȣ etc. et nulla fit mentio in ed. Lequiniana, *Iriarte*, qui reliquos etiam hymnos, ex hoc codice memoratos paullo vberius persequitur, pag. 418. sqq. graece cum versione latina in lucem protulit, (add. paullo post ad nr. 10. *Gregorii Pardi* etc. de cod. Vindob.) idem ex *Cangii* Glossario graeco, voc. Κανών, refert verba: *canones diuiduntur in nouem odas, inter quas tamen secunda nullibi apparet*, (nec in codd. Matritens.) *sed componentis in pectore remanet.* — *Vindobonae* in cod. caesar. CXLVII. nr. 9. *Io. Damasc.* canones f. carmina tria iambica pentasticha, n. in festum Pentecostes; in natiuitatem Christi, et in festum baptismatis Christi, cum paraphrasi graeca *Theodori Prodromi*. v. *Lambec.* comm. IV. p. 267. sq. — in cod. CCCXIX. canones anastasimi f. de resurrectione Christi cum expositione amplissima, *Lamb.* V. p. 586. sq. — Canones in diuersis festis diebus in cod. *Baracc.* LIX. et nr. 2906. f. cod. *Bodlei.* CXXIII. *Harl.*

g) *Vindobonae* in cod. caesar. CCCIV. nr. 2. sunt Στιχηρά, f. *cantica* cum antiquis notis musicis a Dominica Publicani et Pharisaei vsque ad festum omnium Sctorum. Subiuncta iisdem sunt alia varia cantica ecclesiastica, inter quae *Troparium S. Io. Damasceni.* v. *Lambec.* V. p. 569. sq. add. cod. *Nanian.* CLXXVII. et cat. gr. codd. Nan. p. 385. *Harl.*

h) Conf. not. ad nr. 9. *Vindobonae* in codd. CCCXV. 1. et CCCXVII. expositio in SS. patrum *Cosmae*, episcopi Maiumensis, et *Io. Damasceni* canones f. cantica ecclesiastica, in praecipuis sacris sollemnitatibus cantari solita. *Lambecius* quidem comm. V. p. 579. iterumque p. 585. epigraphe graeca, a recentiore manu scripta, deceptus, tribuit illam expositionem *Theodoro Prodromo.* Verum *Kollar.* in notis ad vtrumque locum docet, eam esse *Georgii*, aut *Gregorii Pardi*, metropolitae Corinthi, vti codd. *Vaticani* habent, ab *Allatio* in diatriba de Georgiis et eorum scriptis p. 418. et 419. laudati, et codex caesar. CCCXX. mox memorandus diserte testatur. Idem Kollar. ad priorem cod. animaduertit, tres canones f. cantica

Theodori Prodromi, Θεοδώρȣ τȣ̃ Πϱοδϱόμȣ ἐξήγησις εἰς τȣ̀ς ἐν ταῖς ἱεϱαῖς δεσποτικαῖς ἑο ταῖς ἐκτεθέιτας κανόνας παϱὰ τῶν ἁγίων καὶ σοφῶν ποιητῶν Κοσμᾶ καὶ Ἰωάννȣ τ Δαμασκηνȣ̃. Incip. ἔοικας, ἄνθϱωπε τȣ̃ Θεȣ̃, πϱὸς τὴν τῶν ἐν ταῖς δεσποτικαῖς κ δημοτελέσιν ἑοϱταῖς. [i]

Eustathii, episcopi Thessalonicensis, commentarius satis longus et doctus in canonem I Damasceni in pentecostem. [k]

Ioannis Zonarae in octoëchum Ioannis Damasceni expositio pulcerrima. [l]

Mar

cantica in isto codice occurrere, quae in edit. Aldina aliisque non inueniuntur, nimirum, vt verbis vtar Kollarii, codicis fol. 105. p. 1. in Dominicam τȣ̃ ἀντίπασχα, cuius initium: ᾄσωμεν πάντες λαοί· qui canon, alias Damasceno tributus, inscribitur: εἰς τὴν ἰνδίκτον· deinde fol. 160. p. 2. *Cosmae* Hierosolymitani in obdormitionem b. V. Mariae, cuius initium: πεποικιλμένη τῇ θείᾳ δόξῃ. In aliis MSS. canon iste *Damasceno* adscribitur: denique in eamdem obdormitionem *Damasceni*, vt videtur, cuius initium ἀνοίξω τὸ στόμα μȣ. Hunc hymnum ab Iriarto sub Damasceni nomine in cat. codd. gr. graece publici iuris factum esse, paullo ante obseruauimus. — In cod. CCCXIX. *Io. Dam.* canones anastasimi s. de resurrectione Christi cum expositione amplissima. *Lamb.* ib. p. 586. sq. — In cod. CCCXX. *Gregorii*, archiep. Corinthi, expositio in canones s. cantica ecclesiastica festorum dominicorum totius anni, vt et in Triodia et canones magnae hebdomadis et festorum b. virginis deiparae. *Lamb.* ib. p. 587. — Paris. in bibl. publ. cod. MDCCXX. nr. 11. canones acrostichi quatuor: primi et tertii auctor *Cosmas*, monachus, secundi et quarti *Io. Damascenus;* haec omnia cum *Gregorii*, Corinthi archiep. commentario. — *Florentiae* in cod. Laur. Mediceo XLVIII. nr. 4. plut. 57. *Gregorii Cor.* expositio in dominicos canones festorum etc. Sunt vero tredecim canones partim Io. Damasceni, partim Cosmae, monachi; singulorum canonum tituli atque expositionum initia concordant cum narratione Allatii de Georgio, Corinth. metropol., eiusque canonum expositione (infra in vol. X. p. 801. sqq. vet. ed.) canonum tamen series cum cod. Palatin. CCCLV. (ib. pag. 804.) auctore *Bandino* in cat. codd. gr. Laur. II. p. 428. sq. *Harl.*

i) *Vindobonae* in cod. caesar. CXLVII. nr. *Io. Damasc.* canones, s. carmina tria iambic pentasticha, cum paraphrasi graeca *Theodori Pro dromi.* v. *Lambec.* comm. IV. p. 267. sq. — i codd. CCCXVI, et CCCXVIII. Theodori expositi in Cosmae atque Io. Damasceni canones etc. *Lamb* V. p. 584. sqq. cum nota Kollarii. — Eadem, i cod. *Taurin.* quondam regio CCLII. v. cat. codd gr. Taur. p. 369. — In cod. *Barocc.* bibl. Bodlei. cod. CX. *Theod. Prodromi* expositio Octoëchi Cosmae ac Damasceni; eiusdem expositio hymnorum Cosmae ac Damasc. qui in festis canuntur; *Io. Damasc.* varii hymni expositi. conf. supra, vol. VIII. pag. 141. sq. sect. 7. — In cod *Coislin.* CCXIX. *Theod. Prodromi* enarratio i canones etc. explicantur cantica et Troparia verficuli, quae in singularum sollemnitatum officiis occurrunt. v. *Montfauc.* bibl. Coisl. p. 273 — *Venet.* in cod. Naniano CLXXV. v. cat. codd gr. Nan. p. 384. sq. et p. 386. de cod. CLXXVIII *Harl.*

k) Exstat *Vindobonae* in cod. caesar. CCXCVIII de quo late differit *Lambec.* V. p. 556. sqq. *Har*

l) Conf. infra, vol. X. pag. 243, 6. ed. vet — supra ad nr. 4. scriptor. quae in ed. L Quien nondum reperiuntur. — Exstat vero *Vindobonae* in cod. caesar. XXV. nr. 4. — cod. CCVI. — codd. CCCXIII. et CCCXIV. v *Lambec.* comm. vol. III. p. 103. — vol. V. p 17. sqq. ibique Kollar. quem etiam conferes a vol. IV. p. 35. sq. — vol. V. p. 577. et 578 in cod. *Coislin.* CCIX. v. *Montfauc.* bibl. Coisl p. 273. sq. in cod. *Naniano* CLXXV. — Io Damasc. fragmm. sunt *Mosquae* in cod. Syn v. *Matthaei* notit. codd. etc. p. 21. sq. *Harl*

Marci Eugenici, in quosdam canones Io. Damasceni expositio. m)

Ab eodem Allatio praeter ea, quae Lequinius exhibet de Damasceno, missa fuere ad Aubertum 1) *Constantini Atropolitae* Oratio, τῦ σοφωτάτυ κυρῦ, Κωνςαντίνυ Λογοθέτυ τῦ Ἀκροπολίτυ λόγος εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην Δαμασκηνόν. Incip. Τῷ Ἰωάννῃ τὸν λόγον, τῷ ἐκ Δαμασκῦ τὰ ἐγκώμια. 2) De eodem Damasceno ex *Macario Ancyrano*. Incipit: ἡ τοίνυν ῥηθεῖσα ἁγία καὶ οἰκυμενική. 3) Ἀκολυθία εἰς τὸν ὅσιον Πατέρα ἡμῶν Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν. Incip. ποίοις ὑμνῳδῶν ᾄσμασι τῦ κανόνος. Al. τὸν μυσικὸν τῆς ἐκκλησίας τέττιγα. 4) Ἀκολυθία ἄλλη εἰς τὸν αὐτόν. Incip. χαίροις ἐκκλησίας ὄργανον. τῦ κανόνος ἡ ἀκροςιχὶς κατὰ ἀλφάβητον, καὶ ἐν τοῖς θεοτοκίοις φιλοθέυ. Al. Ἀδωναΐ σοι τὴν ᾄδυσαν σεπτὴν κάρ. 5) Ἀθανασίυ τῦ χατζίκη μεγαλυνάρια εἰς Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν. Incip. μακαρίζωμεν σὲ, Ἰωάννη σοφὲ, ὡς χαρίτων λογικῶν. 6) Βίος καὶ πολιτεία καὶ μερικὴ θαυμάτων διήγησις τῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Κοσμᾶ τῦ ποιητῦ. Incip. Τιμᾶν ἐςὶν ἄξιον τὺς ἐφευρηκότας τὰ κάλλιςα. Scriptor profitetur, se narrare de Iohanne Damasceno, quae praeteriit Ioannes, Hierosolymitanus, in eius vita.

XII. Post Ioannem Damascenum ANTONIVS, qui a studio colligendi MELISSA, siue *Apis*, dictus est, locos communes sententiarum e sacris, ecclesiasticis et externis scriptoribus, sub titulis CLXXVI. digessit duobus libris. Prodierunt primum graece cum Theophilo contra Autolycum et Tatiano contra gentes, locisque communibus [?] S. Maximi, de quibus supra dixi, curante *Conrado Gesnero*, qui latinam quoque versionem ad voluminis calcem subiunxit. Tiguri 1546. fol. Versio Antonii Melissae partim eidem Gesnero, partim *Ioanni Ribitto*, Sabaudo, debetur. Eamdem habeo excusam separatim Antwerpiae 1560. in 12. De aliis editionibus, quibus *Antonii* collectanea Maximo, vel etiam Stobaeo, admixta feruntur, in Maximo et Stobaeo iam dixi. In praesenti tantum monebo de aetate huius Antonii, rem non esse plane exploratam, neque exinde, quod Theophylactum laudat, statim eum cum *Caueo* vol. II. p. 219. ad medium saeculum duodecimum reiiciendum esse duxerim. n) Theophylactus enim, qui ab Antonio citatur, non est Theophylactus,

m) *Marci Eugenici*, episcopi Ephesini, Triadici s. de S. Trinitate et octo canones s. cantica in b. Mariam sunt *Vindob.* in cod. caesar. CLXXXVII. teste *Nesselio* in cat. codd. caesar. part. I. p. 275. aut secundum *Lambec.* vol. V. p. 598. sq. in cod. CCCXXV. conf. infra vol. X. p. 531. ed. vet. *Harl.*

n) Et tamen, quod Antonius laudat Theophylactum, Bulgar. archiepisc. atque ab Ioanne, patriarcha Antiocheno, a. C. 1111. florente, (v. *Nessel.* cat. codd. caesar. part. I. pag. 581. de cod. CCLXXVI. inprimis *Lambec.* comm. V. p. 222. sq. cum nota Kollar.) citatur, *Hamberger.* in: zuverl. Nachr. IV. pag. 45. sq. putat cum Caueo, illum vixisse ante a. 1110. quae tamen argumenta mihi infirma esse videntur. Probabilius igitur *Saxius* in Onom. II. p. 87. sq. Antonii aetatem adligat a. C. circ. 760. quoniam Ioannis Damasceni exemplum imitatus, sententiarum locos communes digesserit. De Anton. Melissa v. quoque *Io. Molleri* Homonymoscop. sect. II. cap. VI. §. IV. p. 417. et, quos iam laudauit *Hamberger, L. Ell. du Pin* nouv. biblioth. des AA. eccl. *C. Oudinus* comment. de SS. eccl. tom. II. p. 750. Magnam biblioth.

lactus, Bulgarorum archiepiſcopus, ſed Theophylactus Simocatta, ſaeculi ſeptimi ſcriptor, qui claruit vltimis Heraclii, imp., temporibus. Antonium Meliſſam Io. Damaſceni diſcipulum adpellari video a *Paulo Colomeſio* p. 136. Obſeruationum ſacrarum, neſcio, an proprie hoc ita volente intellectum, an tantum eum ita adpellante ideo, quod ſcribendi genus idem poſt Damaſcenum imitatus fuit. Sed ecce tibi titulos capitum Antonii, quibus numeros Wechelianae etiam editionis, in qua Maximo et Stobaeo leguntur admixta, adnotaui.

Lib. I. cap. 1. *Περὶ πίστεως καὶ εὐσεβείας εἰς θεὸν, καὶ ὅτι παντὸς ἀγαθοῦ ὑπερέχουσιν, ὁπηνίκα μάλιστα διὰ τῶν ἔργων ἀναλάμπουσιν.* edit. Wechel. c. 286.	1. De fide ac pietate in Deum, et quod bonis omnibus antecellant, quando maxime per bona opera reſplendent.
2. *Περὶ τῶν παραβεβηκότων τὴν εὐσέβειαν καὶ πίστιν, καὶ εἰς θεὸν ἀσεβούντων.* 287.	2. De illis qui pietatem ac fidem praeuaricantur et in Deum impii ſunt.
3. *Περὶ ἀγάπης, καὶ πάλιν φόβου πρὸς τὸν θεόν.* 289.	3. De amore et timore DEI.
4. *Περὶ τῶν μὴ φοβουμένων τὸν θεὸν μηδὲ ἀγαπώντων αὐτόν.* 290.	4. De illis, qui Deum non metuunt nec amant.
5. *Περὶ ἐλπίδος εἰς θεὸν, ὅτι χρὴ εἰς θεὸν ἐλπίζειν, καὶ μὴ εἰς τὰς ἀνθρώπων προστασίας.* 291.	5. De ſpe in Deum, quod in Deum ſperare oporteat, et non in praeſidia hominum.
[P] 6. *Περὶ τῶν πεποιθότων ἐπὶ πλούτῳ καὶ ἀνθρώποις καὶ μὴ εἰς θεὸν τὴν ἐλπίδα καὶ πεποίθησιν ἐχόντων.* 292.	[P] 6. De illis, qui freti ſunt opibus ac hominibus, ac non in DEO ſpem et fiduciam collocant.
7. *Περὶ ἀρετῆς,* 11.	7. De virtute.
8. *Περὶ σοφίας καὶ συνέσεως καὶ φρονήσεως.* 25.	8. De ſapientia et intellectu et prudentia.
9. *Περὶ ἀφροσύνης, ἄφρονος, καὶ ἀνοήτου καὶ ἀπαιδεύτου καὶ μωροῦ.* 33.	9. De inſipiente, ſtolido, imperito et ſtulto.
10. *Περὶ βουλῆς καὶ ὅτι χρὴ μετὰ βουλῆς καὶ σκέψεως πάντα ποιεῖν.* 30.	10. De conſilio et quod conſulto conſiderateque omnia ſint agenda.

11. Περὶ

biblioth. eccl. h. v. et *R. Ceillier* Hiſt. gen. des AA. eccl. tom. XXI. p. 205. — De cod. quodam v. ſupra vol. VIII. p. 96. — *Vindobonae* in bibl. caeſar. cod. CCVII. nr. 1. ſunt, vti *Lambec.* comm. V. p. 19. ſq. titulum reformandum duxit, τοῦ — Ἀντωνίου, τοῦ ἐκ τῶν θείων γραφῶν ἀνθολογήσαντος, καὶ Μέλισσαν τὸ βιβλίον ὀνομάσαντος, κεφάλαια περὶ ἤθους ἀνθρώπων καὶ χρηστῆς πολιτείας, ſ. capp. XCI. de moribus hominum et bona conſuetudine, (de quo opuſc. vide etiam *Oudin.* l. c.) — in cod. CCXIV. nr. 20. ex *Io. Stobaei, Antonii* et *Maximi* locis communibus capp. tria de honore parentum et amore liberorum, de timore dei, et de peccato atque confeſſione. v. *Lambec.* V. p. 94. ſq — De collectione ſententiarum in cod. Laurent. Medic. XV. 4. plut. 7. v. *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. I. pag. 252. ſq. — *Ant. Mel.* loci communes *Paris.* in codd. MCLXIX. et MCMLXXXVI. *Harl.*

Περὶ ἀβουλίας καὶ βραδυβουλίας, καὶ ὅτι τὸ ἀπερίσκεπτον βλαβερόν. Ed. Wechel. 5.

12. Περὶ ἀνδρείας καὶ ἰσχύος. 49.

13. Περὶ δικαιοσύνης. 52.

14. Περὶ ἁγνείας καὶ σωφροσύνης καὶ παρθενίας καὶ γάμου σεμνοῦ. 84.

15. Περὶ πορνείας καὶ μοιχείας. 85.

16. Περὶ ἀδικίας, ἁμαρτίας καὶ ἐξομολογήσεως.

17. Περὶ μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως. 30.

18. Περὶ τῶν ταχέως μεταβαλλομένων. 306.

19. Περὶ τῶν εἰς μετάνοιαν μὴ στρεφομένων. 307.

o. Περὶ μελλούσης κρίσεως. 282.

21. Περὶ ἀληθείας καὶ μαρτυρίας πιστῆς. 60.

22. Περὶ ψεύδους καὶ συκοφαντίας καὶ ψευδομαρτυρίας. 63.

23. Περὶ ἀδελφῶν καὶ φιλαδελφίας καὶ μισαδελφίας. 214.

24. Περὶ φίλων καὶ φιλαδελφίας. 213.

25. Περὶ φίλων μοχθηρῶν. 215.

[¶] 26. Περὶ ἀγάπης. 75.

27. Περὶ ἐλεημοσύνης. 76.

28. Περὶ φειδωλῶν καὶ ἀμεταδότων καὶ ἐλεημοσύνην μὴ ποιούντων. 79.

29. Περὶ εὐεργεσίας καὶ χάριτος. 80.

30. Περὶ ἀκτημοσύνης καὶ ὀλιγοδείας. 41.

31. Περὶ πλούτου καὶ πλουσίων εὖ καὶ προσηκόντως βιούντων. 231.

32. Περὶ πλουσίων οὐκ εὖ βιούντων, καὶ τῶν παρεπομένων αὐτοῖς κακῶν. 232.

33. Περὶ πτωχῶν καὶ πενήτων. 238.

34. Περὶ φιλαργυρίας. 55.

35. Περὶ πλεονεκτούντων καὶ ἀδικίας. 34.

36. Περὶ αὐταρκείας. 40.

37. Περὶ τοῦ ὅτι οὐκ ἀεὶ τὸ πλεῖστον ἄριστον. 15.

11. De iis, quae inconfulto aut fero confilio fiunt, et quod incircumfpecta temeritas damnum pariat.

12. De fortitudine ac robore.

13. De iuftitia.

14. De virginitate, caftitate, temperantia, et honeftis nuptiis.

15. De fcortatione et adulterio.

16. De iniuftitia, peccato et confeffione.

17. De poenitentia et confeffione.

18. De illis, qui cito mutantur et ad malum ingenium redeunt.

19. De illis, qui ad poenitentiam non conuertuntur.

20. De futuro iudicio.

21. De veritate ac teftimonio vero.

22. De mendacio et calumnia et falfo teftimonio.

23. De fratribus et amore fraterno atque odio aduerfus fratres.

24. De amicis et amicitia.

25. De malis amicis.

[¶] 26. De caritate.

27. De mifericordia et beneficentia in pauperes.

28. De parcis, illiberalibus et mifericordiam non exercentibus.

29. De beneficiis et gratia.

30. De inopia et ftatu paucis contento.

31. De diuitiis ac diuitibus illis, qui honefte viuunt.

32. De diuitibus illis, qui non bene vitam inftituunt, deque malis, eos fequentibus.

33. De pauperibus ac egenis.

34. De auaritia, feu pecuniae ftudio.

35. De illis, qui plura femper habere cupiunt, et de iniuftitia.

36. De virtute, quae fuis rebus contenta eft.

37. Non femper optimam effe maiorem partem.

38. Περὶ

38. Περὶ νηστείας καὶ ἐγκρατείας. Ed. Wechel. 86.	38. De ieiunio et continentia.
39. Περὶ ἀκρασίας καὶ γαστριμαργίας. 87.	39. De continentia et gula.
40. Περὶ ἀσωτίας. 74.	40. De luxuria.
41. Περὶ μέθης. 88.	41. De ebrietate.
42. Περὶ ὕπνου. 89.	42. De somno.
43. Περὶ ἐνυπνίων. 90.	43. De insomniis.
44. Περὶ πίστεως. 285.	44. De fide.
45. Περὶ προνοίας. 284.	45. De prouidentia.
46. Περὶ προσευχῆς. 294.	46. De oratione, seu precatione.
47. Περὶ πράξεως. 295.	47. De actione.
48. Περὶ διδαχῆς καὶ λόγων, καὶ ὁμιλίας. 296.	48. De doctrina et sermone et conuersatione.
49. Περὶ νουθεσίας. 68.	49. De admonitione.
[P] 50. Περὶ παιδείας καὶ Φιλοσοφίας. 210.	[P] 50. De disciplina et philosophia.
51. Περὶ ἐπαίνου. 69.	51. De laude.
52. Περὶ κολακείας. 65.	52. De adulatione.
53. Περὶ ψόγου καὶ διαβολῆς. 70.	53. De vituperatione et obtrectatione.
54. Περὶ μνήμης. 110.	54. De memoria.
55. Περὶ ψυχῆς. 293.	55. De anima.
56. Περὶ ἰατρῶν. 245.	56. De medicis.
57. Περὶ νοσούντων. 241.	57. De aegrotantibus.
58. Περὶ θανάτου. 261.	58. De morte.
59. Περὶ τοῦ γνῶθι σεαυτόν. 103.	59. De cognoscendo seipsum.
60. Περὶ κάλλους. 161.	60. De pulcritudine.
61. Περὶ δόξης, 162.	61. De gloria.
62. Περὶ φθόνου. 140.	62. De inuidia.
63. Περὶ γέλωτος. 91.	63. De risu.
64. Περὶ λογικοῦ καὶ λογισμοῦ. 26.	64. De rationali et ratione.
65. Περὶ ἑκουσίου καὶ ἀκουσίου. 5.	65. De voluntario et non voluntario.
66. Περὶ φόβου. 288.	66. De timore.
67. Περὶ νόμου. 143.	67. De lege.
68. Περὶ τοῦ ὅτι δεῖ τιμᾷν ἀρετὴν, καὶ κολάζειν κακίαν. 3.	68. De honoranda virtute et puniendis vitiis.
69. Περὶ τοῦ, ὅτι εὔκολος ἡ κακία καὶ δυσπόριστος ἀρετή. 4.	69. Quod malitia in promtu sit, virtus acquisitu difficilis.
70. Περὶ εὐτυχίας καὶ δυστυχίας. 248.	70. De secunda et aduersa fortuna.
71. Περὶ βίου ἀνωμαλίας. 246.	71. De vitae inaequalitate et inconstantia fortunae.
72. Περὶ λύπης καὶ ἀθυμίας. 240.	72. De tristitia et animi aegritudine.
73. Περὶ σιωπῆς καὶ ἀποῤῥήτων. 128.	73. De silentio et secretis.

74. Περὶ πολυλόγων καὶ ταχυλόγων καὶ ἐκφερομυθέντων μυστήρια. 135. Edit. Wechel.

74. De loquacibus et illis, qui vel multum, vel leuiter loquuntur et de iis, qui arcana diuulgant.

75. Περὶ τῶν ἑαυτῶν γλῶτταν καὶ στόμα φυλαττόντων, καὶ τοῦ μὴ σκληρῶς καὶ ἀπηνῶς διαλέγεσθαι. 131.

75. De illis, qui linguam suam custodiunt, et de colloquio non duro neque contumace.

[P] 76. Περὶ τῶν μὴ φυλαττόντων τὸ ἑαυτῶν στόμα καὶ τὴν γλῶτταν. Solus titulus superest.

[P] 76. De illis, qui os suum et linguam non custodiunt.

Lib. II. c. 1. Περὶ βασιλέως χρηστοῦ καὶ δικαίου, καὶ περὶ ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας, edit. Wechel. 149.

Lib. II. cap. 1. De bono iustoque rege et de imperio ac potestate.

2. Περὶ βασιλέως μὴ λίαν θαυμαζομένου. 150.

2. De rege non laudabili.

3. Περὶ ἐπισκόπων χρηστῶν, καὶ φυλαττόντων τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ, καὶ ὅτι ὁ σεμνὸς καὶ ἀνεπίληπτος τούτων βίος παίδευμα γίνεται τοῖς ὑποτεταγμένοις. 299.

3. De bonis episcopis et praecepta DEI seruantibus, et quod vita ipsorum honesta et inculpabilis doctrinae exemplar subditis exhibeat.

4. Περὶ ἐπισκόπων μοχθηρῶν, καὶ μὴ φυλαττόντων τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ. 300.

4. De prauis episcopis et praecepta DEI non obseruantibus.

5. Περὶ ἀρχόντων χρηστῶν. 154.

5. De bonis principibus.

6. Περὶ ἀρχόντων πονηρῶν. 154.

6. De malis principibus.

7. Περὶ δικαστῶν ἀδεκάστων καὶ καθαρὰς ἐχόντων τὰς χεῖρας, καὶ κρίμα καὶ δικαιοσύνην ποιούντων, καὶ ὅτι εὐάρεστον τῷ θεῷ εὐθείας τὰς κρίσεις ἐκφέρειν. 155.

7. De iudicibus incorruptis et manus puras habentibus et iudicium ac iustitiam promouentibus, et quod Deo iudicia recta pronunciari gratissimum sit.

8. Περὶ δικαστῶν προσωποληπτῶν καὶ δωροδοκουμένων καὶ ἀθέσμως κατακρινόντων. 156.

8. De iudicibus, personas accipientibus et munera capientibus et iniuste condemnantibus.

9. Περὶ γονέων χρηστῶν, καὶ ὅτι χρὴ διὰ σπουδῆς καὶ προσηκόντως τὰς τῶν τέκνων ἀναγωγὰς ποιεῖσθαι. 200.

9. De bonis parentibus et quod liberorum educatio studiose ac decenter institui debeat.

10. Περὶ γονέων καταφρονητικῶς ἐχόντων τὰς τῶν τέκνων ἀγωγάς. 202.

10. De parentibus, qui circa liberorum educationem negligentes sunt.

11. Περὶ παίδων τιμώντων γονεῖς, καὶ ὅσα ἕπεται ἀγαθὰ τοῖς ὑπακούουσιν αὐτοῖς. 203.

11. De liberis, parentes honorantibus et quanta bona obedientes eis sequantur.

[P] 12. Περὶ πατραλοίων καὶ μητραλοίων, καὶ ὅσα ἕψεται αὐτοῖς κακά. 204.

[P] 12. De parricidis et secuturis eos malis.

13. Περὶ υἱοῦ σοφοῦ. 205.

13. De filio sapiente ac prudente.

14. Περὶ

39. Περὶ μεσοπονηρίας καὶ τῶν τὰ ἄτοπα ἀποστρεφομένων. Ed. Wechel. 7.	39. De odio malitiae, deque illis, qui auersantur absurda.
40. Περὶ χαιρεκάκων καὶ ἀποδεχομένων τὰ πονηρά. 19.	40. De illis, qui gaudent rebus malis, et praua complectuntur.
41. Περὶ πολιτῶν ἀγαθῶν. 12.	41. De ciuibus bonis.
42. Περὶ πολιτῶν μοχθηρῶν. 21.	42. De ciuibus improbis.
43. Περὶ μοναχῶν χρηστῶν καὶ ἡγουμένων ἀγαθῶν. 14.	43. De monachis frugi, et bonis abbatibus.
44. Περὶ μοναχῶν παλιμβόλων καὶ παλινδρομούντων εἰς κακίαν. 24.	44. De monachis, iterum delinquentibus et redeuntibus ad malitiam.
45. Περὶ φιλέργων καὶ σπουδαίων, καὶ ὅτι χρὴ πονεῖν, ὠφέλειαν γὰρ ἔχει. 119.	45. De hominibus gnauis ac studiosis, et quod laborandum sit, vtile enim esse.
46. Περὶ μισέργων καὶ ὀκνηρῶν καὶ καταφρονούντων καὶ ῥαθυμούντων. 121.	46. De ignauis, segnibus, negligentibus, et supinis.
47. Περὶ αἰσθητικοῦ ἀνθρώπου. 27.	47. De homine sensato.
48. Περὶ ἀναισθητούντων. 34.	48. De insensatis.
[P] 49. Περὶ ὀνόματος χρηστοῦ καὶ χάριν ἐχόντος. 164.	[P] 49. De fama bona et gratiosa.
50. Περὶ ὀνόματος πονηροῦ καὶ χάριν μὴ ἔχοντος. 165.	50. De nomine malo et infamia.
51. Περὶ ζυγῶν καὶ σταθμῶν καὶ μέτρων. 56.	51. De stateris, ponderibus et mensuris.
52. Περὶ ζυγῶν καὶ σταθμῶν καὶ μέτρων ἀδίκων. 56.	52. De stateris, ponderibus et mensuris iniustis.
53. Περὶ ὀργῆς καὶ θυμοῦ. 99.	53. De animi feruore et ira.
54. Περὶ ἀκακίας καὶ μνησικακίας. 9.	54. De simplicitate, seu innocentia et obliuione malorum.
55. Περὶ τοῦ πλησίον, ὅτι χρὴ τὰ βάρη τοῦ πλησίον φέρειν, καὶ ἀντιλαμβάνεσθαι αὐτοῦ καὶ ἐλέγχειν ἀγαπητικῶς τὰ ἐχ ὡς εἰκὸς γινόμενα παρ' αὐτοῦ, καὶ μὴ μνησικακεῖν αὐτῷ. 95.	55. De proximo, quod onera proximi ferenda sint et communione iuuanda: et quod amice ipsum delinquentem arguere oportet, et delictorum eius obliuisci.
56. Περὶ τῶν μὴ ἀφιέντων ἀλλὰ μνησικακούντων. 96.	56. De illis, qui non ignoscunt, sed malorum praeteritorum memoriam retinent.
57. Περὶ εὐχαριστούντων καὶ εὐγνωμονούντων. 57.	57. De gratis et candidis.
58. Περὶ ἀγνωμονούντων καὶ ἀχαριστούντων. 58.	58. De ingratis et minime candidis.
59. Περὶ συμβούλου καὶ τῶν συμβουλίαν καὶ ἐλέγχους δεχομένων· χρὴ δὲ γινώσκειν, ποταπὸς ὁ σύμβουλος. Titulus solus superest.	59. De consultore ac illis, qui consilium et reprehensionem admittunt. Dignoscendum autem, qualisnam sit consultor.

60. Περὶ

60. Περὶ τῶν συμβουλὴν καὶ ἐλέγχους μὴ δεχομένων. Ed. Wech. 36.
61. Περὶ αἰσχύνης ἀγαθῆς. 124.
62. Περὶ αἰσχύνης πονηρᾶς. 125.
63. Περὶ τῶν τοὺς ὅρκους στεργόντων, καὶ ὅτι οὐ χρὴ ματαίως λαμβάνειν ὅρκον ἢ μὴ ὅλως ὀμνύειν. 114.
[P] 64. Περὶ πολυόρκων καὶ τῶν τοὺς ὅρκους ἀπαιτούντων. 115.
65. Περὶ ζήλου ἀγαθοῦ καὶ μιμήσεως χρηστῆς. 8.
66. Περὶ ζήλου καὶ μιμήσεως πονηρᾶς. 20.
67. Περὶ ἀγάπης καὶ εἰρήνης καὶ ὁμονοίας καὶ εἰρηνοποιῶν. 75.
68. Περὶ μίσους καὶ ἔχθρας καὶ τῶν μάχας συναπτόντων. 97.
69. Περὶ καταλαλούντων καὶ περὶ ὕβρεως. 72.
70. Περὶ γλωσσαλγίας. 134.
71. Περὶ ἀντιλογίας καὶ θρασύτητος. 101.
72. Περὶ προπετοῦς καὶ ἀναιδοῦς καὶ ὀργίλου καὶ θυμώδους καὶ ὀξυχόλου. 100.
73. Περὶ ταπεινοφρονούντων καὶ πτωχῶν τῷ πνεύματι. 42.
74. Περὶ ὑπερηφάνων καὶ σοβαρῶν καὶ ἀλαζόνων καὶ κενοδόξων. 45.
75. Περὶ φιλαυτίας. 105.
76. Περὶ πολυπραγμοσύνης καὶ ἡσυχίας. 46.
77. Περὶ συνοχῆς πραγμάτων καὶ περισπασμοῦ 47.
78. Περὶ παῤῥησίας καὶ ἐλέγχου. 67.
79. Περὶ εὐγενείας καὶ δυσγενείας. 217.
80. Περὶ συνηθείας καὶ ἤθους. 144.
81. Περὶ ἐλευθερίας. 216.
82. Περὶ τοῦ συνειδότος. *)

60. De illis, qui consilium et redargutionem non admittunt.
61. De pudore bono.
62. De pudore prauo.
63. De illis, qui procliues ad iuramenta sunt: et quod iuramentum non temere vsurpandum, vel omnino iurandum non sit.
[P] 64. De iurantibus frequenter, et illis, qui iuramenta exigunt.
65. De bona aemulatione, imitationeque proba.
66. De aemulatione et imitatione praua.
67. De caritate et pace et concordia et hominibus pacificis.
68. De odio et inimicitia et illis, qui contentiones promouent.
69. De obtrectantibus et de contumelia.
70. De garrulitate.
71. De contradictione et temeritate.
72. De temerario et imprudente et iracundo et feruido et bilioso.
73. De illis, qui humiles et pauperes spiritu sunt.
74. De superbis et fastuosis et arrogantibus et inanis gloriae studiosis.
75. De amore sui.
76. De curiositate et tranquillitate et quiete.
77. De vita negotiosa et variis occupationibus distracta.
78. De fiducia libere loquendi et redargutione.
79. De nobilitate et ignobilitate.
80. De consuetudine et amore.
81. De libertate.
82. De conscientia.

83. Περ

o) Hoc caput in edit. Wechel. non inuenio, est autem breue et vnico sed insigni Epicteti loco absoluitur, quo docemur, vt pueros paedagogis, ita adultos nos et viros conscientiae custodiendos a DEO traditos esse.

INDEX SCRIPTORVM,

ab

Antonio Melissa laudatorum.

Agatho,

Grego-

lib.

edit
n, e
dice

Var

ophth
coll
Hic
sque
pa

Variae locorum communium collectiones ineditae.

Anonymi Ἀποφθέγματα καὶ γνῶμαι διαφόρων φιλοσόφων κατὰ στοιχεῖον, MS. in bibl. caesarea. *Lambec.* III. pag. 200. *Fabr.* Pag. 493. ed. Koll. in cod. XCII. nr. 2. — *Florentiae* in bibl. Medic. plures exstant codd. in quibus sunt variae sententiarum collectiones, partim ex sacris, partim ex profanis auctoribus contextae; in cod. XV. plut. 7. tres collectiones; — in cod. IV. nr. 4. 5. 6. plut. 58. sententiae veterum sapientum, (quarum collectio exstat etiam *Vindob.* in cod. XIX. nr. 8. sec. *Nesselii* cat. part. III. p. 41.) — in cod. XXXI. plut. 58. et cod. XX. plut. 59. commentar. s. florilegium ex diuersis auctoribus. — in cod. IV. plut. 6. expositiones sacrorum praeceptor. ex variis scriptis, ex quibus *Bandin.* in cat. codd. gr. Laurent. pag. 92. sqq. locum longum euulgauit. — in cod. VIII. nr. 20. 21. 22. excerpta et sententiae variorum. v. *Bandin.* l. c. p. 252. tom. II. p. 444. 478. 537. et tom. III. p. 324. sq. — *Taurini* in cod. quondam regio CCLXXXIII. selecta loca moralia ex diuinis humanisque scriptoribus. v. cat. codd. gr. Taur. p. 383. sq. Pariter in aliis aliarum bibliothecarum codd. MSSt. *Harl.*

Michaelis Apostolii, Ἰωνιά. Vide, quae notaui lib. IV. [cap. 11. vbi scriptores prouerbiorum graeci recensentur, §. IX. vol. V. p. 110. sq.]

Georgidii, monachi, Γεωργιδίου Μοναχοῦ γνωμῶν ἐκλογὴ συλλεγεῖσα ἐκ τῆς θείας γραφῆς καὶ ἁγίων πατέρων καὶ τῶν ἔξω διδασκάλων. Memorat *Allatius de Georgiis* p. 427. qui testatur, in alio codice inscribi: γνῶμαι συλλεγεῖσαι ὑπὸ Ἰωάννου μονάζοντος τοῦ καὶ Γεωργίδη, κατὰ στοιχεῖον. *Fabr.* *Florent.* in cod. XV. nr. 3. plut. 7. Γνῶμαι συλλεγεῖσαι ὑπὸ Κυρίου μονάζοντος τοῦ Γεωργιδίου. v. *Bandin.* cat. cit. I. p. 252. — *Paris.* in bibl. publ. cod. MCLXVI. nr. 9. — *Venetiis* in cod. Marc. XXIII. de quo cod. praeclare differit cel. *Morell.* in bibl. gr. et lat. MSt. I. p. 43. sq. qui inter alia, ex sententiis, inquit, multas vel in scriptorum, qui adferuntur, operibus, vel in Stobaei et Antonii Melissae florilegiis esse video: at singulas

pag. 14. est multiplicis vsus. Multa enim multorum auctorum loca ex hoc possunt constitui; multa etiam hic reperiuntur excerpta ex auctoribus, quorum scripta aut ex parte, aut tota interierunt; multorum denique scriptorum renouatur memoria, quae iam prorsus exoleuerat. Delectus in hoc libello est satis perite, acute et studiose factus: scribae etiam satis fuit probabilis diligentia, vt adeo multis de caussis nec inutilem nec ingratum doctis viris laborem videatur in se suscipere, qui hunc libellum aut totum, aut ex maiore parte, omissis nonnullis ex istis prouerbiis minoris momenti, et apophthegmatibus, satis iam celebratis, edat." Hactenus cl. *Matthaei*, qui praeter ea et inscriptionem et magnam epistolae ad Leonem X. pontif. rom. partem ibid. typis describendam curauit. *Florent.* in cod. Medic. XXIX. plut. 9. est collectio locorum communium theologicorum ac philosophicorum, quae dicitur auctorem habuisse *D. Maximum;* sed *Bandin.* in cat. codd. gr. Laur. I. p. 440. not. 5. eam forte *Antonio Melissae* adiudicandam esse suspicatur. add. *Kollar.* not. ad Lambec. comm. V. p. 589. sqq. *Harl.*

gulas tamen inquirere, praesertim *Chericii*, quae multae sunt, operae pretium fortasse fuerit. *Harl.*

Ioannis, monachi, Damasceno antiquioris, parallela in codice Seguieriano et in non paucis diuersa ab illis, quae sub Damasceni nomine Lequinius edidit. Vide [supra §. XI. nr. 30. de Damasc. parallel. et] *Montfauconi* bibliothecam Coislinianam p. 390. qui etiam de variis aliis collectaneorum voluminibus MStis in illa bibliotheca videndus, *Anonymi* quidem p. 188. 192. 412. 413. sq. tum de collectaneis moralibus *Antiochi*, p. 190. seq. et *Niconis* p. 111. 197. seq. *Fabr.* V. *Bandin.* l. c. I. p. 435. sq. de cod. Laurent. XXVI. plut. 9. add. *Fabric.* infra, vol. X. pag. 284. sq. de Nicone: vt aliorum similes collectiones, passim iam memoratas, silentio praetermittam. *Harl.*

Orionis, Thebani, *συναγωγὴ γνωμῶν ἤγουν ἀνθολόγιον πρὸς Εὐδοκίαν τὴν γυναῖκα Βασιλέως Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ, βιβλίοις γ'*, Suidae memoratur, et nescio an integra nusquam adhuc exstat, licet fragmenta quaedam illius seruata esse videantur in codice caesareo, de quo *Lambecius* V. p. 279. seq. *Fabr.* f. p. 590. sq. ed. Kollar. de cod. CCCXX. nr. 4. *Harl.*

[Huc quoque pertinet *Macarii Chrysocephali*, (de quo vide supra vol. VIII. p. 675. vsque ad 683. et infra, vol. X. p. 497. sq. vet. ed.) Ῥοδωνιά, seu florilegium sententiarum, e multis scriptoribus congestarum, *Venetiis* in cod. Marc. CCCCLII. quam collectionem late docteque recensuit, bene multa ex illa dedit excerpta et de ipso Macario Chrysoc. egit cl. *Villoison.* in Anecdotis graecis, tom. II. pag. 4—79. add. cel. *Morelli* bibl. gr. et lat. MSt. I. p. 318. sqq. *Harl.*]

CAPVT

[P] CAPVT XXVI. (olim XXXI.)

De CHORICIO, sophista.

PROCOPIVS e Gaza Phoeniciae, scriptor Christianus, a Procopio, Caesareensi, (de quo alibi q) dixi,) diuersus, licet iisdem Iustiniani clarus temporibus, praenomine IOANNES adpellabatur, siquidem is est, de quo hoc scholion ad Ioannis, Gazaei, grammatici, ἔκφρασιν τοῦ κοσμικοῦ πίνακος e MS. Palatino legitur apud Holstenium ad Stephanum Byz. in Γάζα, ἡ πόλις αὕτη φιλόμουσος ἦν καὶ περὶ τοὺς λόγους εἰς ἄκρον ἐσχολακυῖα. Ἐλλόγιμος ταύτης τῆς πόλεως Ἰωάννης Προκόπιος, Τιμόθεος ὁ γράψας περὶ ζώων Ἰνδικῶν, καὶ οἱ τῶν Ἀνακρεοντικῶν ποιηταὶ διάφοροι. Illum Procopium magistrum suum, functum fato, laudauit pro funere discipulus, CHORICIVS, r) cuius orationem memorauit iam pridem *Photius* codice CLX. γέγονε δὲ Χορικίῳ καὶ ἡ διδασκάλου τελευτὴ ἐπιταφίου ὑπόθεσις. s) Ex illa profert nonnihil *Allatius* ad Georgium, Acropolitam pag. 269. et ad epistolas Socraticorum p. 138. Ante Allatium *Casaubonus* p. 89. ad Polybium. Atque edere integram voluit idem Allatius libro συμμίκτων septimo. Holstenius quoque, qui ex Vaticano codice exscripsit, editurum se pollicitus est in vita Porphyrii, philosophi. Eamdem, descriptam e codice Holsteniano, pridem miseram ad D. GODFRIDVM OLEARIVM, qui illam Procopii in libros sacros commentariis praemittere destinabat. Sed, quoniam acerbo viri eruditissimi obitu etiam praeclari illius operis spes intercepta, vel saltim in longius dilata tempus est, rogaui praestantissimum IOANNEM CHRISTIANVM WOLFIVM, saepius laudati mihi celeberrimique IO. CHRISTOPHORI WOLFII, pastoris ad S. Catharinae dignissimi fratrem, vt orationem illam latine verteret, quod etiam promte ac feliciter est exsequutus. Ei alteram eiusdem *Choricii* orationem subiunxi in Sommium, [P] ducem, cum versione, quam itidem, suadente me, composuit nobilissimus GVILELMVS de HERTOGE, Hamburgensis, quum in gymnasio nostro graecis litteris haud ignauiter daret operam. t) Comperi porro, in regis christianissimi codice MS. MMDCLXII. pag. 100. de

q) In volumine VI. bibliothecae huius pag. 248. [s. vol. VII. p. 553. nostrae edit.] Vide etiam, si lubet, quae ibi dixi de *Procopio, Gazaeo,* p. 258. seq. [s. pag. 563. sqq. vbi in not. *mm* et *nn* de *Choricii* oratt. iam notaui quaedam: add. *Villoison* V. C. in anecd. gr. II. p. 46. sq. not. 1. vbi corrigit Fabric. in vol. IX. p. 423. male discedentem a pristina sua sententia, in vol. VII. citato prolata. *Harl.*]

r) Circa a 520. clarus. *Harl.*

s) Plura de *Choricio* ad illum Photii locum v. infra, vol. IX. p. 422. sq. coll. tamen *Villoison.* l. c. *Harl.*

t) Quas deinde binas Choricii orationes, alteram funebrem in Procopium, gr. cum Io. Christiani Wolfii interpretatione, alteram in *Summum ducem*, gr. cum versione Guil. de Hertoge olim h. l. publicarat Fabricius, eas aliquando bono cum deo et lectoribus adnuentibus in Supplementis reponam. Ex priore or. et aliis *Maca-*

de Choricio, sophista, quaedam legi paullo aliter ac in Photii bibl. cap. 160. Deinde sequi orationes illius quatuor, *) 1) in Σέμμον ϛρατηλάτην, 2) ἐπιτάφιον ἐπὶ Μαρίᾳ μητέρι Μαρκιανȣ̃ Γάζης ἐπισκόπȣ, καὶ Ἀναϛασίȣ Ἐλευθεροπόλεως ἐπισκόπȣ. 3) ἐπιτάφιον ἐπὶ Προκοπίῳ Σοφιϛῇ Γάζης, et 4) μελέτην quamdam: plures enim Choricii μελέτας et συντάξεις λόγων διαφόρȣς Photius memorat. Citatur etiam Choricius aliquoties in Collectaneis Antonii Melissae et S. Maximo. [Add. *Villoison* l. c. pag. 67. sq.]

[*Matriti* in cod. reg. CI. sunt viginti vel potius XIX. (nam nr. IX. est dialexis,) *orationes* seu *declamationes Choricii*, maximam partem ineditae, (inserta tamen *Patrocli ad Achillem* declamatio iam excusa est, et Libanium habet auctorem,) et XXI. Διαλέξεις multiplicis argumenti vel insertae sunt hisce declamationibus vel praefixae. *Iriarte* autem, quod in cat. codd. gr. Matrit. p. 395 — 406. singulas orationes, quas omnes a Choricio scriptas esse docuit, ac Dialexes diligenter copioseque recensuit; equidem indicem tantum modo *orationum*, vti pag. 402. latius est exhibitus, latinis verbis breuiter repetam:

I. Laudatio Marciani, episcopi Gazaei, in qua etiam descriptio templi S. martyris, Sergii.

II. Laudatio Marciani, episcopi Gazaei, cum eadem descriptione.

III. Laudatio Aratii Ducae et Stephani Archontis.

IV. Laudatio Summi Ducis, a Fabricio edita.

V. Oratio nuptialis in Zachariam, vnum ex ipsius discipulis.

VI. Orat. nuptialis in Procopium, Ioannem et Eliam, ipsius discipulos. Vtraque orat. exstat quoque in cod. Matrit. CXV. fol. 249. et 251. v. *Iriart*. p. 464. et 465.

VII. Orat. funebris in Mariam, matrem Marciani, episcopi Gazaei, et Anastasii, Eleutheropolitani episcopi. Est quoque in cod. CXV. v. *Iriart*. p. 461. — Cl. *Villoison* eam l. c. pag. 21. sqq. ex cod. *Paris*. publicauit notisque illustrauit.

VIII. Or.

Macarius Chrysocephalus in Ῥοδωνιᾷ dedit excerpta. v. *Villoison* l. c. pag. 26. et 47. sqq. Vtraque autem exstat in cod. reg. *Matrit*. CI. fol. 39. et 60. Ibi tamen prior in cod. Matr. rectius incipit ὁ λόγος ἄχθεται (*aegre fert, dolet*) quam ap. Fabric. ὁ λόγος εὔχεται. v. *Iriart*. cat. codd. gr. Matrit. p. 396. et 397. *Harl.*

*) Secundum cat. codd. *Paris*. regg. tom. II. p. 582. sunt in cod. MMCMLXVII. *Choricii* 1) orat. in laudem Summi Ducis, praemissa illius vita, (quae orat. exstat quoque in cod. MMMLXXXVII. nr. 4. ex cod. Vaticano. v. *Montfauc*. bibl. bibl. MSSt. I. p. 3. *D*. 2) orat. funebris in laudem Mariae, Marciani, Gazae, et Anastasii, Eleutheropoleos episcoporum, matris; 3) or. funebris in Procopium, Gazaeum; 4) eiusdem declamatio de tyrannicida. — *Choricii* dicta sententiaeque citantur etiam in *Arsenii* Ἰωνιᾷ, s. violario, de quo paullo ante ad §. XIII. superioris capitis quaedam notauimus. item in *Gorgidii* collectione sententiarum, sub finem capitis anteced. laudata. *Harl.*

VIII. Or. funebris in Procopium, a Fabricio edita.

IX. Declamatio pro Polydamante aduersus Priamum.

X. Declamatio pro Priamo aduersus Polydamantem.

XI. In Iustiniani, imperatoris, Brumalia, extemporalis *dialexis*: Haec exstat quoque in cod. Matrit. CXV. fol. 215. v. *Iriart.* p. 464.

XII. Pro Lydis declamatio.

XIII. Miltiades, s. decretum Miltiadis.

XIV. Pro forti iuuene, amatam virginem praemii loco postulante, auaro patre contradicente.

XV. Pro auaro patre, contradicente iuuene.

XVI. Declam. tyrannicidae, pro tyranno interfecto praemium postulantis. Cl. *Villoison* in Anecd. gr. II. p. 52. sqq. eam, e cod. Paris. descriptam, publici iuris fecit.

XVII. Pro Spartiata declamatio.

[XVIII. Patrocli ad Achillem oratio Libanii.]

XIX. Pro forti declamatio.

XX. De Mimis.

XXI. Pro patre, filiae interfectore: haec declamatio in cod. XLIX. multis aliis Libanii oratt. inserta legitur, sed in margine adscriptum est: Αὕτη μελέτη Χορικίου ἐστίν.

De reliquis, quae insunt illi codici, ad Choricium pertinentibus, ipse Iriarte est consulendus.

Cel. *Villoison.* in anecdd. graecis II. p. 18. sqq. omnia *Choricii* fragmenta, quae e Macario erui potuerunt, diligenter collegit, et comparauit cum iis, quae *Iriarte* ex suo cod. obseruarat, eaque cum duabus Choricii oratt. ineditis et e cod. Paris. descriptis et antea iam indicatis, exhibuit, adiectis eruditis adnotationibus. *Harl.*

NOV 5 1975

